I S S A

1 5 9 2

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ Α-
ΠΑΝΤΑ.

Isocratis scripta,

QVÆ QVIDEM NVNC EXtant, omnia, Græcolatina, postremò recognita:

HIERONYMO VVOLFIO OEtingensi interprete.

Cum Rerum & uerborum accurato INDICE.

Cum Cæs. Maiest. Regisq; Galliarum gratia & priuilegio.

BASILEAE, EX OFFICINA Oporiniana. 1587.

AD INVICTISS. ET POTENTISS. ROMANORVM Imperatorem, ſemper Auguſtum, D. MAXIMILIANVM II. Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæq; Regem, &c.

HIERONYMI VVOLFII IN Iſocratem Præfatio.

BONA quapiam fortuna uidetur eſſe factum, potentiſs. & clementiſs. Imperator, ut Iſocrates, orator planè regius, & his ipſis rebus quæ nunc deliberandæ ſunt, maturandis uehemēter occupatus, ſub ueſtræ Cæſareæ Maieſtatis exoptatum in hanc urbem, ob grauiſsima Romani imperij negocia aduentum, & Reipub. Chriſtianæ (quod omnes ſperant & optant) ſalutarem, typis excuderetur. Non quòd C. Maieſtati ueſtræ, & ingenio heroico præditæ, & ab ineunte ætate, & literis & imitatione maiorum, qui ſuæ uirtutis immortalem memoriam reliquerunt, præclarè inſtitutę, & in regno proauito ac uetuſtiſsimo & natæ & educatæ, & exercitatæ, cuiuſquam uel ſcriptoris lectione, uel monitoris oratione magnopeè

rè sit opus: sed quia futurum augurabar, si Cæsarea uestra Maiestas tenue hoc opusculum, in suo inclyto nomine apparere pateretur, multos ex proceribus aulicis, qui res magnorum principum administrant, libellum hunc in manus sumpturos, neq; grauatim lecturos esse. Multa enim uiri præstantes, & Reipub. studiosi, sua & dicta & facta egregia recognoscent, quæ ab Isocrate aliàs præcipiuntur, laudantur aliàs: & quia laudes easdem ad se quoq; pertinere sentient, rectè factorum conscientia exhilarabuntur. Iam cũ in hac naturæ humanæ imbecillitate non
" exiguæ uirtutis, neq; paruæ sapientiæ sit, ac
" potius maximæ felicitatis, errata & peccata
" pro uirili cauere: id quoq; gaudebunt, se ab
" ijs uitijs esse alienos, quæ orator & philoso-
" phus antiquissimus, & sua ætate per Euro-
" pam atq; Asiam celeberrimus, reprehendit: seq; ad V.C.Maiestatis imitationem, omnis officij, laudis, humanitatis exemplar, quàm proximè accessisse. Illud etiam C. Maiestatem V. (si quando fortè libelli huius inspiciendi ocium dabitur) delectabit, cum Isocratem uidebit ea suadere, & omnibus eloquentiæ neruis contendere, quę ipsa iam suscepit, &, Deo fortunante, perficiet: ut & pax atquè concordia in Christiano orbe constituatur, & totius Imperij uiribus Barbari oppugnentur:

tur: & Pannoniæ cōtra illorum insultus, tam coloniis, quàm perpetuis præsidiis, ueluti muro immortali muniantur. Cui ego, quem Fortuna obscurum, Natura multis notum esse uoluit, lucubratiuncula hac mea Romanū imperium, & diuinitùs destinatum, & consentientibus summorum principum suffragiis delatū, animo summisso & summa cum obseruantia gratulandum esse duxi: eoq́ magis, quòd & C. V. Maiestatem ea humanitate esse, non uno tantùm omnium ore perhiberi audio, sed & coràm uidi, ut neminem quantumuis humilem aspernetur: & Musarum hoc munus esse creditur, quarum ego cultor, nescio quàm felix (id enim Fortunæ munus est) asiduus certè quidem & diligēs ab ineunte ætate fui, ut obseruantiam erga Monarchas suam (quoniā Iouis optimi maximi, cuius nomine summos principes intelligunt, non alumnæ, sed filiæ esse dicuntur) literarum monimentis declarent, seq́ illorum fidei & tutelæ commēdent. Nam quod ad me quidem attinet, in ea fortuna, quæ mihi uel diuinitùs attributa, uel à me certo consilio, ad naturam meam accommodato, delecta est, nihil neq́ sperans, neq́ spectans amplius, ingrauescente præsertim ætate, acquiesco. Hoc factum meum fortasse non tam audax, quàm impudens: non tamen tam mea

 sponte,

ſponte, & certo quodam augurio atq; omi-ne felici, quàm claris uiris autoribus ſuſce-ptum: ſi V. C. M. diuinam imitata clemen-tiam, in meliorem partem acceperit, ani-mumq́ meum potius, inclytæ Auſtriacæ fa-miliæ, tot Regum & Cæſarum, ſumma cum prædicatione uirtutis, parẽti, addictiſsimum ſpectarit: me ſummo beneficio C. V. Maie-ſtatis, quã Deus optimus maximus ad Chri-ſtiani orbis ſalutem & dignitatem, quàm diutiſsimè incolumem & florentem con-ſeruet, atq; indies ad maiora pro-uehat, affectum eſſe iu-dicabo.

VOTVM EIVSDEM PRO uictoria & concordia.

I Felix, ducente Deo, fortißime Cæsar:
Excute Barbaricum, protere, frange iugum.
Pannoniasq; tuas inuicto milite firma,
Qui terrore suo perfida regna premat.
Inclytus inde redi cœlesti numine uictor,
Supplicibusq; tuis iura fidemq; refer.
Hæc Pater omnipotens, hæc filius almus IESVS,
Spiritus hæc sanctus uota secundet: Amen.

Eiusdem in Cæsarum Austriacorum imagines Disticha, κατὰ προσωποποιίαν.

RODOLPHVS HABSPVRGIVS.
Non mea te frustrata fuit, Germania, uirtus:
Clara, triumphatis hostibus, arma gero.

ALBERTVS.
Aemulus occubuit: me perfidus abstulit ensis:
Vlta necem soboles, claraq; facta manent.

FRIDERICVS PVLCHER.
Pulchrior ingenio, quàm pulchro corpore: felix
Cætera, dißidij ni mala tanta forent.

ALBERTVS II.
Coniugij FORTVNA dedit duo splendida regna:
Romanum VIRTVS addidit imperium.

FRIDERICVS III.
Nullus ab Augusto tenuit tot sceptra per annos:
Cætera, fatorum quæ tulit ordo, tuli.

MAXIMILIANVS I.

Ingenio, pietate, fide, uictricibus armis
Maximus: haud abs re nomina tanta gero.

PHILIPPVS MAXIMILIANI F.

Non ego Cæsar eram, dotalia regna secutus:
Ternus at à nostro stemmate Cæsar adest.

CAROLVS V.

Indiæ & Europæ clarus, Libyæq; triumphis:
Imperium fratri, fessus honore, dedi.

FERDINANDVS I.

Me neq; Turcus atrox, neq; sors inimica subegit:
Sceptra (Deo grates) inuiolata gero.

MAXIMILIANVS II.

Nomine par proauo (faueant modò Numina cœptis)
Imperio, rebus, pectore maior ero.

PHILIPPVS CAROLI V. F.

Non ego sum Cæsar: regem Tagus, Insuber, Afri,
Belgæ, Itali, Siculus, Sardus & Indus habent.

MARIA IMPERATRIX.

Cæsar me genuit: Cæsar me coniuge ducta,
Cæsaream fulcit sospite prole domum.

FERDINANDVS ET CAROLVS ARCHIDVCES.

Contigit à patruo, proauo, patre, fratre, atauisq;,
Nobis Cæsareæ nobilitatis honos.
Quid uentura ferat Sors, quærere mittimus: ipsi
Fungimur officio: cætera fata dabunt.

SOLYMANNVS GERMANIS.

Non ego uobiscum titulis aut stemmate certo:
Qui minor est armis, hic mihi seruus erit.

Comprendi totum nostris sub legibus orbem,
Iam pridem uatum præscia fama canit.
Comprobat & uatum, nostra omnipotentia, famam:
Vos discors regnum, proditioq; premunt;
Vos priuata mouent: paucis respublica curæ;
Rex ego cuncta meo constituo arbitrio.
Ebrietas uestrum decus est: nos sobria uita,
Terrarum dominos, Oceaniq; facit.
Pannonias triplici numeroso milite uasto:
Qui ferus arma statim uestra pusilla uoret.

GERMANI SOLYMANNO.

Omnipotens Deus est, tua qui citò conteret arma,
Iam licet esse tibi tu uideâre Deus.
Non tu falsa quidem nobis opprobria dicis:
Causa tamen melior nostra fidesq; uiget.
Nec tua flagitij sæuæq; tyrannidis expers
Vita, iubet uoto te meliore frui.
Irrita quid iactas falsorum somnia uatum?
Quid tibi de uana prosperitate places?
Adiutor nobis trinus Deus, Vnus & idem,
Perdere myriadas mille sine ense potest.
Opprimet iniustos diuina potentia fastus:
Christicolisq; suis læta trophæa dabit.

AMEN, AMEN,
AMEN.

CATALOGVS OPERVM Isocratis.

I. CLASSIS PARAEnetica.

II. CLASSIS SVAsionum.

III. CLASSIS EXORnationum.

IIII. CLASSIS IVDIciorum.

7. Contra

INTERPRES LE-
ctori.

Plurima discentem se consenuisse professus,
Nullius ore probi probra Solon meruit.
Zoilus at negat hoc? Quæ præmia digna reportet?
Editus ut puer est, sic puer ut pereat.

IN ISOCRATEM VVOLFII, GVL. CANTERI

Elegiacum.

ET meritò Siren quondam tua busta superstat,
O' Rhetor, dulci molliter ore canens.
Tu primus numeri laxas dulcedine uoces
Condisse, & genij diceris esse parens.
Te solum stupuit soboles Demosthenis illa,
Quam mirata simul Græcia tota fuit.
Nec mirum. non tu depromis inania uulgi
More loquax strepitum uerba datura suum:
At quo sit seruanda modo das patria mite
Consilium, uicto milite barbarico:
Quæ sit forma, doces, communis proxima ueræ:
Quod reges ipsos, quod populum'q. decet.
Ergo clara tuis potuit procedere castris
Eloquij ductus coors imitata tui:
Lignigena ut sonipes laterum fudisse cauernis
Graiugenûm fertur fortia corda uirûm.
Ergo te Latio toties iam donat amicus
VVOLFIVS, ingenio magnus, & arte potens.
Hic ueri solus numeros interpretis explet:
Romulea hunc docuit fundere uerba Venus.
Idem etiam longo tua dicta uolumine clarat.
Quæ cupiant pueri noscere, quæ'q. uiri.
Quale quoq. orator sperat leti decus expers
Pæanius, Græci gloria prima fori.
Omnia quæ, bona doctrinæ fultura ruentis
Magnus OPORINVS, laus noua Pieridum,
Ingenio, cura, studio, præstans'q. labore,
Et dedit, atq. dabit lumine posse frui.
Huius enim in Musis fuit ætas tota colendis

Expen-

Expensa, & claro munere chalcographis
Testis, qui prælis cumulus trepidantibus exit
Scriptorum, seu quis uult noua, seu uetera.
Ante igitur sicca gaudebit puluere piscis,
Antè ferus pelago uiuere discet aper:
Quàm tenebris illustre nigris uoluenda celebris
Nomen OPORINI sæcula cana tegent.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΎμου Βολφίου τοῦ α΄ λόγου.

ὁ σκοπὸς καὶ ἡ χρεία τῶν παραινέσεων.

Ἡ προαίρεσις καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου ἐστὶν, ὅπερ δήπου ἱκανῶς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς παντί τῳ δῆλον, τὰς τῶν νεωτέρων ψυχὰς εἰς τὰς καλὰς τῶν πράξεων παρορμῆσαί τε καὶ παιδαγωγῆσαι, ὅπως ἂν τὸν ἑαυτῶν βίον οὐ μόνον ἡδέως καὶ συμφερόντως, ἀλλὰ καὶ μετὰ καλῆς δόξης καὶ ἐπαινούμενοι διαγάγωσι. πάντως οὖν χρὴ τοὺς ἐλευθέρους τῶν παίδων ἐκμανθάνειν τὰς ἡδίστας ταυτασί, καὶ μάλιστα σωτηριώδεις παραινέσεις. οὐχ οἷόν τε γὰρ οὐδενὶ πώποτε τούτου τοῦ πόνου μεταμελῆσαι. ἄξιον δὲ, σχολῆς ἐγγενομένης, καὶ τῆς ἡλικίας αὐξηθείσης, ἑκάστην τῶν ὑποθηκῶν αἰτιολογῆσαι, καὶ γνώμαις ὁμοίαις καὶ παραδείγμασι τοῖς τε τῶν ποιητῶν καὶ τῶν συγγραφέων, πρὸς δὲ καὶ τοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν σαφηνίσαι βίου. ἐκεῖνο δ' ἂν πάντων μάλιστα πρὸ ἔργου γένοιτο, ἐπισκέψασθαι, ποσάκις τῆς ὁσιωτάτης διδασκαλίας ἢ ἀστοχήσας, ἢ καὶ καταφρονήσας, ὡς μεγάλας καὶ πολλὰς τῆς ἀβουλίας τε καὶ προπετείας ὑπέχει τιμωρίας. ἐντεῦθεν δὴ περιγένοιτ' ἄν σοι, μὴ μόνον τὸ τῶν ἑτέροις ἢ πεπραγμένων, ἢ εἰρημένων, ἢ καὶ συμπεπτωκότων γίγνεσθαι κριτικώτερον, καὶ τῆς τοῦ βιβλίου μᾶλλον ἐφικέσθαι διανοίας· ἀλλὰ καὶ τὸ δι' ὅλου τοῦ βίου μελετᾶν τὴν σοφίας μετὰ καλοκαγαθίας συζυγίαν, καὶ τὸ ἀπαίδευτον σὺν τῷ ἐπονειδίστῳ βδελύττεσθαι.

ἡ τάξις καὶ ἡ μέθοδος, καὶ τὰ μέρη τοῦ λόγου.

τάξιν μὲν οὖν, ἥνπερ ἐξεπίτηδες ὁ συγγράψας, τοῦ διαποικίλαι τάχα τὸν λόγον, ἔστιν οὐ συγχέαντί τε καὶ ἀμελήσαντι ἔοικεν, καὶ ἀριθμὸν (οὐδὲν γὰρ ἄτοπον ἢ πλείω ἑνῶσαι, ἢ ἕν τι εἰς πλείω μερίζειν) ἐνταῦθα περιεργάζεσθαι οὐ δεῖ. σωρεύονται γὰρ αἱ ὑποθῆκαι οὐ πάνυ μὲν εἰκῆ, ἧττον δέ γ' ἀκριβῶς τῶν Κικέρωνι περὶ τοῦ καθήκοντος, ἢ Ἀριστοτέλει περὶ τῶν ἠθῶν φιλοσοφηθέντων· μήτ' αὖ δ' αἰτιολογίαι παράκεινται (ἔστι γὰρ ἡ μέθοδος ἐξηγητικὴ μᾶλλον, ἢ ἀποδεικτική) ἀλλ' ὅσα Ἰσοκράτει ἤτοι μεταξὺ διανοουμένῳ τε καὶ συγγράφοντι ἐπῆλθεν, ἢ διὰ σαφηνήσεώς τινος καὶ ἐπικοσμήσεως διὰ λόγων ἔδοξε δεόμενα, ταῦτα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ παρείληπται εἰς τὴν ὑπόθεσιν. παρατηρητέον δὲ κἀκεῖνο, ὅτι αἱ παραινέσεις μεγάλην εὐπορίαν προτροπῶν τε καὶ ἐπαίνων, καὶ τῶν ἐναντίων τούτοις χορηγοῦσι. μέρη δὲ τοῦ λόγου τρία· προοίμιον, καὶ παραινέσεις, καὶ ἐπίλογος. ἐν μέσῳ γὰρ προτροπῶν μάλ' ἐντέχνως κεῖνται αἱ ὑποθῆκαί τε καὶ παραινέσεις, καθ' ἃς πάντα μὲν εὐθύνεσθαι δεῖ τὸν βίον, πάντα δὲ τὸν ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων λόγον, πᾶσαν δὲ καὶ τὴν τῶν καθ' ἡμᾶς ζώντων, καθάπερ προείρηται, ἐξετάζεσθαι διαγωγήν:

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in primam Orationem.

COnsilium & propositum huius libri est, ut ex ipsa inscriptione satis apparet, adolescentum animos ad honestas actiones & exhortari, & instituere: quò uitã non tãtùm suauiter, & cõmodè, sed etiam cum laude & gloria trãsigant. Omnino igitur ingenuis pueris ediscẽdæ sunt hæ dulcissimę ac saluberrimæ prȩceptiones: ut in omni uita in cõspectu atq; in prõptu sint. Neminẽ profectò laboris illius unquã pœnitebit. Operæpreciũ etiam fuerit, per ociũ atq; ætatẽ, causas singulorũ præceptorum exquirere, eademq́; similib. sentẽtijs, & exemplis, Poetarũ, Historicorũ, atq; adeò uitæ cõmunis, illustrare. Sed illud omniũ utilissimum erit, considerare, quoties sanctissimã doctrinam, uel imprudẽs uel petulanter neglexeris: quoties, & quàm graues incogitãtiæ temeritatisq́; pœnas dederis. Ita fiet, ut non tantùm de aliorũ dictis, factis & casib. prudẽtius iudices, & ipsum libellũ rectius intelligas: sed illud etiam consequêris, ut in omni uita sapientiam cum probitate coniungere studeas, inscitiam & dedecus detesteris. Ordo (quem autor de industria, uariandæ fortassis orationis causa, neglexisse ac turbasse uidetur) atque numerus (possunt enim aut plura cõiungi, aut unum quoddã in plures tribui partes) hic non magnopere est requirẽdus. Coaceruantur enim prȩcepta, nõ illa quidem omnino temerè: sed minus tamẽ accuratè, quàm fit in libello Ciceronis de Officijs, aut Aristotelis disputatione de Moribus. Neq; semper rationes adijciũtur (nã methodus expositione potius, quàm probatione constat) sed quæ inter meditandũ & scribendum inciderunt, uel declarationem aliquã, uel ornamenta uerborũ requirere uisa sunt: ad arbitrium Isocratis, pro autoritate in mediũ afferuntur. Illud etiam obseruãdum est, præceptiones has magnã suppeditare copiã adhortationũ & laudum, & contrà. Partes huius libelli sunt tres: Principiũ, Doctrina de moribus, & Peroratio. Sunt enim perquàm artificiosè, præceptiones in medio cohortationũ collocatæ. Quæ quidẽ præceptiones & admonitiones (ut iam dictũ est) normæ atq; regulæ esse debent totius uitæ, ad quas & poetarum & historicorum scripta, & nostræ ætatis hominum dicta factaq; omnia, sunt exigenda & iudicanda.

Scopus admonitionum & usus.

Ordo & methodus, & partes orationis.

Η Α ΣΥΜΜΟΡΙΑ
ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΗ ΟΥ͂ΣΑ.

ἸΣΟΚΡΆΤΟΥΣ ΠΡῸΣ
Δημόνικον παραίνεσις.

ὁ πρῶτος λόγος.

Εὐνοίας λῆψις ἐκ προσώπων, κατὰ γνωμικῶν ἀντίθεσιν: καὶ προσοχῆς, ἐκ τῶν πειραστικῶν, καὶ κατὰ σύγκρισιν λόγων καὶ τρόπων.

Ν πολλοῖς μὲν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστώσας εὑρήσομεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας, καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας· πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις. οἱ μὲν γὰρ, τοὺς φίλους, παρόντας μόνον, τιμῶσιν: οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι. καὶ
» τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυ-
» σε: τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας, οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐ-
» ξαλείψειεν. ἡγούμενος οὖν πρέπειν, τοὺς δόξης ὀρεγομένους, καὶ παιδείας ἀντιποιουμένους, τῶν σπουδαίων, ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητάς: ἀπέσταλκά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ἡμᾶς
» φιλίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς ἱππόνικον συνηθείας. πρέ-
» πει γὰρ τοὺς παῖδας, ὥσπερ τῆς οὐσίας, οὕτω καὶ τῆς φι-
» λίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν. ὁρῶ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλλαμβάνουσαν, καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον. σὺ μὲν γὰρ παιδείας ἐπιθυμεῖς: ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ· καὶ σὺ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφεῖς: ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐπανορθῶ. ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προτρεπτικοὺς λόγους συγγράφουσι: καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦσιν: οὐ

μὴν

PRIMA CLASSIS ADMONITIONVM.

ISOCRATIS AD DEmonicum de Officijs:

HIERONYMO VVOLfio interprete.

ORATIO I.

VM multis, Demonice, in rebus, multùm interesse uideas inter bonorũ rationes, & improborũ cogitationes: tũ in familiaritatibus lõgè maximũ discrimen apparet. Nam alteri amicos, dũ adsunt tantùm, colunt: cum alteri etiã longè remotos ament: ac improborum quidem necessitudines paulo momento pereunt: bonorum autem amicitias nulla temporis longinquitas deleuerit. Quum igitur ijs qui gloriã expeterent, & liberalibus artibus studerẽt, bonos, & non improbos imitandos censerem: hanc orationem dono tibi misi, quæ & amicitiæ nostræ pignus esset, & meæ cum Hipponico familiaritatis signũ: Vt enim rei familiaris, sic & amicitiæ paternæ liberis capienda est hæreditas. Ac nobis & fortunam suffragari, & ipsum tempus opitulari uideo. Nam & tu erudiri cupis, & ego in alijs erudiendis elaboro: tu adhuc sapientiæ studes: ego sapientiæ studiosis uiam commõstro. Etsi autem ij qui ad amicos exhortationes scribũt, rem certè præclarã suscipiunt: non

Beneuolentiæ & attentionis captatio, à personis, circumstantijs, & sententiosa collatione.

μὲν περί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν. ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δι᾽ ὧν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ᾽ ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἤθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι· τοσούτῳ μᾶλλον ἐκείνων, τοὺς ἀκούοντας ὠφελοῦσιν: ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον, μόνον παρακαλοῦσιν: οἱ δὲ καὶ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι. διόπερ ἡμεῖς οὐ παράκλησιν εὑρόντες ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες, μέλλομέν σοι συμβουλεύειν, ὧν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι, καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι, καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὁμιλεῖν, καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν. ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἠδυνήθησαν· ἧς οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον, οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι. κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνάλωσεν, ἢ νόσος ἐμάρανε: πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν: ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμίᾳ παρασκευάζων: ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν. ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης, πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε: καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ἐν ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ, μόνη μὲν συγγηράσκει: πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δ᾽ εὐγενείας ἐστί. τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα, δυνατὰ καθιστῶσα: τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερὰ, θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγουμένη. ῥᾴδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστιν. ἔκ τε τῶν ἡρακλέους ἄθλων, καὶ τῶν θησέως ἔργων, οἷς ἡ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικοῦτον εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλον, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆ-

Εὐμάθεια, καὶ παράκλησις, ἐγκωμιαστικὴ τῆς ἀρετῆς, κάλλους καὶ ῥώμης καὶ πλούτου προτιμωμένης: καὶ ἐκ παραδειγμάτων ἡρακλέους, καὶ θησέως, καὶ ἐκπονίου.

in eo tamen uerſantur, quod eſt in ſapientiæ ſtudio præſtãtiſſimũ. Qui uerò adoleſcẽtibus tradũt ea, nõ quæ in dicẽdi exercitatiõe et oratoria facultate eos acuãt, ſed quæ ad naturale decus honeſtatis conformẽt: eò plùs, quàm illi, fructus adferũt auditoribus: quòd, ut alteri ad eruditionẽ uerborũ, dũtaxat hortãtur: ſic alteri etiã mores eorũ corrigũt. Nos igitur nõ arrepta hortatiõe, ſed cõſcripta præceptione, tibi cõſulturi ſumus, quæ res adoleſcentibus expetendæ, quæq́ʒ facta fugiẽda ſint: & quorũ hominũ cõſuetudine uti, & quo pacto uitã inſtituere debeãt. Nã q̃ hoc uitæ quaſi iter ingreſſi ſunt, hi ſoli ueræ uirtutis cõpotes fieri potuerũt: qua nulla poſſeſſio neqʒ ſplendidior eſt, neqʒ cõſtãtior. Nã forma qdẽ aut ætate cõſumitur, aut morbo defloreſcit. Diuitiæ uerò, uitiorũ magis quàm uirtutis miniſtræ ſunt: cùm q̃ ignauiæ facultatẽ offerũt, tum quòd adoleſcẽtes ad uoluptates inuitãt. Iã uires corporis, cũ prudentia cõiunctæ, ſanè proſunt: ſed ſine hac plus iјs ipſis nocent, penes quos ſunt: et ùt corpora pugilũ ornãt, ſic tenebras curationi mẽtis obducũt. Virtutis aũt poſſeſſio, in quorũ animis ſyncerè unà cũ ætatẽ accreuerit: ſola nec in ſenectute deſerit, & opib. præſtãtior, et nobilitate utilior. Nã quæ alij efficere non poſſunt: ea facit, ut obtineri poſſint. Quæ multitudini horrenda uidẽtur, magno animo ſubit: deſidiã in uitio ponit, laborẽ laudi ſibi ducit. Quæ quidẽ facilè tũ ex Herculis certaminibus, tũ è Theſei operib. pſpici poſſunt: quorũ factis, norma uirtutis directi mores, tãtũ gloriæ decus impreſſerũt, ut nulla ſecula res eorũ

Propoſitio, & adhortatio ad uirtutẽ, quæ formæ, diuitijs, uiribus præfertur: & ab exemplis Herculis, Theſei & Hipponici.

ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων. οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεὶς, οἰκεῖον καὶ
καλὸν ἕξεις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων.
οὐδὲ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς, οὐδὲ ῥαθυμῶν διετέ-
λεσε τὸν βίον· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε,
τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν. οὐδὲ τὸν πλοῦτον
παρακαίρως ἠγάπα· ἀλλ' ἀπήλαυε μὲν τῶν παρόν-
των ἀγαθῶν ὡς θνητὸς, ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόν-
των ὡς ἀθάνατος· οὐδὲ ταπεινῶς διῴκει τὸν ἑαυτοῦ
βίον, ἀλλὰ φιλόκαλός τε ἦν, καὶ μεγαλοπρεπὴς, καὶ
τοῖς φίλοις κοινός· καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐ-
„ τὸν σπουδάζοντας, ἢ τοὺς τῷ γένει προσήκοντας. ἡγεῖτο
„ γὰρ εἶναι πρὸς ἑταιρείαν πολλῷ κρείττω φύσιν νόμου, καὶ
„ τρόπον γένους, καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης. ἐπιλίποι δ' ἂν
ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις
καταριθμησαίμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῶν, ἐν
ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν· δεῖγμα δὲ τῆς Ἱππονίκου
φύσεως νῦν ἐξενηνόχαμεν, πρὸς ὃ δεῖ ζῆν σε, ὥσπερ
πρὸς παράδειγμα, νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἡγη-
σάμενον, μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρῴας ἀρε-
τῆς γινόμενον. αἰσχρὸν γὰρ, τοὺς μὲν γραφεῖς ἀπεικά-
ζειν τὰ καλὰ τῶν ζώων· τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι
τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων. ἡγοῦ δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλη-
τῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγωνιστὰς ἀσκεῖν, ὡς
σοὶ σκοπεῖν, ὅπως ἐφάμιλλος γενήσῃ τοῖς τοῦ πατρὸς
ἐπιτηδεύμασιν. οὕτω δὲ τὴν γνώμην ἀδύνατον δια-
τεθῆναι, τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πε-
„ πληρωμένον. τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πό-
„ νοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυ-
„ κε. διόπερ ἐγὼ σοι πειράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι'

ὧν

gestas obliuione delere poßint. Atq; adeò, si, quod uitæ institutum patris tui fuerit, recordere: domesticum & illustre habebis exemplum eorũ, quæ à me dicuntur. Nec enim sic exegit ætatem, ut uel uirtutẽ negligeret, uel ignauiæ sese dederet: sed et corpus laboribus exercuit, & animum ad pericula paratum habuit: neq; pecuniam supra modum amauit: sed & bonis suis usus est ut mortalis, & rem familiarẽ curauit ut immortalis. Neq; uerò uitã abiectè instituit: sed & splendidus fuit, & magnificus, & benignus in amicos: ac sui studiosos pluris fecit, quàm genere sibi propinquos. Ad amicitiã enim cõstituendam longè plus esse uiriũ in natura, quàm in lege: in moribus, quàm in genere: in uoluntate, quàm in neceßitate, indicabat. Deficeret nos omne tempus, si omnes illius actiones enumeraremus. Sed illas accuratiùs aliàs explicabimus: nunc specimẽ Hipponici naturæ exhibuimus, quod, tanquã exemplar in uita degẽda propositũ tibi esse debet: ut mores illius pro legib. habeas, paternamq; uirtutẽ admireris & æmuleris. Nã cũ pictores pulchras animãtes exprimãt: liberis turpe fuerit, parẽtes uirtute præstantes nõ imitari. Quare persuasum habeto, nulli pugili tantã esse præparationẽ adhibendã contra suos aduersarios, quàm tibi curandũ sit, ut in hoc certamine laudis, sis patri tuo par. Nequaquam aũt fieri potest, ut quisquã hoc in animũ inducat suum, ni multis & bonis præceptis fuerit refertus. Nam ut moderatis laborib. corpora: sic honesta doctrina mẽtes augeri solẽt. Ego itaq; te breuiter monere conabor,

ὧν ἂν μοι δοκοίης ἐπιτηδευμάτων πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμῆσαι.

α. εὐσέβεια. Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεούς, μὴ μόνον θύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένων. ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον: τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον ἀεὶ μέν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως. οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν, καὶ τοῖς νόμοις ἐμμένειν.

β. φιλοστοργία. Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἵους ἂν εὔξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας.

γ. γυμνασία. Ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων, μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν συμφέροντα. τούτου δ' ἂν ἐπιτυγχάνοις, εἰ λήγοις τῶν πόνων, ἔτι πονεῖν δυνάμενος.

δ. σωφροσύνη. Μήτε γέλωτα προπετῆ στέργε, μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ δὲ μανικόν.

Ἃ ποιεῖν αἰσχρόν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν.

Ἔθιζε σαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπόν, ἀλλὰ σύννουν. δι' ἐκεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις.

ε. νεωτέρων ἦθος. Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν, κόσμον, αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην. τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος.

ϛ. συνείδησις. Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν· καὶ γὰρ, ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις.

ζ. εὐλάβεια. Τὸν μὲν θεὸν φοβοῦ. Τοὺς δὲ γονεῖς τίμα.
Τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου. Τοῖς δὲ νόμοις πείθου.

Τὰς

quibus ſtudijs maximas ad uirtutem progreſſiones facturus, & ab alijs omnibus laudem & gloriam conſecuturus eſſe uidearis.

In primis igitur Deos immortales religioſè colito: non ſacrificia modò faciendo, ſed iureiurando etiam conſeruando. Nam illud amplæ pecuniæ indicium eſt: hoc, morum integritatis argumentum. Venerare numē cùm aliàs ſemper, tum maximè cùm ſacra publicè fiunt. Sic enim apparebit, te ſimul & dijs immolare, & legibus obtemperare. 1. Religio.

Talem erga parentes te præbe, quales in te liberos eſſe tuos optares. 2. Pietas.

Eas corporis exercitationes amplectere, non quæ ad robur, ſed quæ ualetudini proſint. Quod ita conſequêre, ſi laborare deſinas, dum adhuc laborare queas. 3. Exercitationes.

Neq; petulantem riſum ama, neq; audacem orationem proba. Nam alterum ſtulticiæ eſt, alterum inſaniæ. 4. Modeſtia.

Quæ factu ſunt turpia, ne dictu quidem decora eſſe puta.

Aſſuefac te, ut ſis uultu non toruo, ſed ſeuero. Nam illud inſolentiæ, hoc prudentiæ tribuetur.

Exiſtima te maximè decere modeſtiam, uerecundiam, iuſticiam, temperantiã. His enim uirtutibus omnis adoleſcentiæ diſciplina continetur. 5. Adoleſcētiæ diſciplina.

Si quid unquam turpe admiſeris: ne ſperato fore clàm. Nam ut alios id celes, at ipſe tibi eris cõſcius. 6. Cõſcientia.

Deum time. Parentes honora. 7. Reuerentia.

Amicos uerere. Legibus obtempera.

η. ἡδονή. Τὰς ἡδονὰς θήρευε, τὰς μετὰ δόξης. τέρψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου κάκιστον.

θ. φήμη. Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν. οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν.

ἅπαντα δόκει ποιεῖν, ὡς μηδένα λήσων. καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα κρύψῃς, ὕστερον ὀφθήσῃ.

ι. εὐδοξία. Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμῴης.

ια. φιλομάθεια ἢ φιλοσοφία. Ἐὰν ἧς φιλομαθής, ἔσῃ πολυμαθής.

ἃ μὲν ἐπίστασαι, διαφύλαττε ταῖς μελέταις. ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις. ὁμοίως γὰρ αἰσχρόν, ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν, καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λαβεῖν. κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοΐαν. οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὑρημένα, συμβήσεταί σοι ῥᾳδίως μανθάνειν. ἡγοῦ τῶν ἀκουσμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω. τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει. σοφία γὰρ μόνη τῶν κτημάτων ἀθάνατον.

Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους. αἰσχρὸν γάρ, τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν, ἕνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν· τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν, ἐπὶ τῷ βελτίω καταστῆσαι τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν.

ιβ. φιλοπροσηγορία καὶ εὐπροσηγορία. Τῷ μὲν τρόπῳ γίνου φιλοπροσήγορος, τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος. ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. ἡδέως μὲν ἔχε

πρὸς

Eas sequere uoluptates, quæ gloriam pariant. Nam oblectatio coniuncta cum honestate, res est optima: sine hac, pessima. 8. Voluptas.

Caue criminationes, etiam falsas. Vulgus enim, cum ueritatem ignoret, ex opinione famaq́ iudicat. 9. Fama.

Omnia te ita facere puta, quasi neminem sis celaturus. Etsi enim quippiam occultâris in præsentia, pòst tamen innotescet.

Existimationem maximè colliges, si ea te non facere appareat, quæ ab aliјs facta reprehenderes. 10. Autoritas.

Si cupidè didiceris, multa disces.

Quæ scis, exercitationis diligentia tuêre. Quæ non didicisti, artiũ cognitione adiungito. Aequè enim turpe est, aúditã utilem orationẽ non discere, ac boni quippiã datũ ab amicis non accipere. Quicquid ocij dabitur, id in audiendæ doctrinæ studio consumito. Sic enim fiet, ut quæ magnis aliј laboribus inuenêre, tu facilè perdiscas. Audiuisse multa, præstare puta, quàm pecuniæ multũ coegisse. Nam hæc facilè amittitur: illa perpetuò durant. Solius enim sapientiæ possessio est immortalis. 11. Eruditio.

Ne te pigeat longã ire uiã ad eos, qui se aliquid utile docturos profitentur. Cũ enim mercatores, rei familiaris augendæ gratia, tanta maria transmittãt: turpe fuerit, adolescẽtes, excolendi ingenij causa, nec terrestre iter uelle suscipere.

Moribus tuis adsit affabilitas, uerbis urbanitas. Est autem affabilitatis, obuios salutare: urbanitatis, comiter eos appellare. Comis in o- 12. Affabilitas.

πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις. οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσῃ, τοῖς δὲ φίλος γενήσῃ. τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν. πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων.

ιγ. φιλοπονία.

Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἑκουσίοις: ὅπως ἂν δύναιο καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν.

ιδ. ἐγκράτεια ψυχῆς.

Ὑφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρόν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης. ἔσῃ δὲ τοιοῦτος, ἂν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς, δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις· τῇ δ' ὀργῇ ἂν παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς σαυτὸν ἁμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσαις· ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, ἂν αἰσχρὸν ὑπολάβῃς, τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν. ἐν δὲ τοῖς λυπηροῖς, ἂν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς, καὶ σεαυτόν, ὡς ἄνθρωπος ὤν, ὑπομιμνήσκῃς.

ιε. ἡ περὶ τὰ ἀπόρρητα πίστις τε καὶ πρόνοια.

Μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων, ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας. δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὅρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους.

Προσήκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν. περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν ἐὰν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοί τε τῷ λέγοντι, κἀκείνοις τοῖς ἀκούουσιν.

ις. εὐορκωμοσία.

Ὅρκον ἐπακτὸν προσδέχου διὰ δύο προφάσεις: ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχρᾶς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ κινδύνων διασώζων. ἕνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεὸν ὀμόσῃς, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς. δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

ιζ. φιλίας κα-

Μηδένα φίλον ποιοῦ, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέ-

χρηται

omnes eris, sed optimorum familiaritate utêris. Sic aliorum inimicitias uitabis, aliorũ tibi amicitiam conciliabis. Ne sæpius eosdem, neq; uerbosiùs ijsdem de rebus alloquare. Est enim rerum omnium satietas.

Exerce te uoluntarijs laboribus, ut etiam necessarios perferre poßis. 13. Industria.

Dabis operã, ut rebus omnibus imperes, quibus animum seruire turpe est: cuiusmodi sunt, lucrum, ira, uoluptas, dolor. Hæc autem ita consequêre, si ea in lucro deputes, quæ gloriam, non quæ opes augeant. In ira, si talem te præbeas delinquẽtibus, quales in te delinquentem alios esse uelles. In oblectationibus, si turpe ducas, seruis imperare, uoluptatibus seruire. In rebus molestis, si calamitates aliorũ inspicias, & te hominem esse recorderis. 14. Animi cõtinentia.

Diligentiùs tuere deposita uerborum, quàm nummorum. Nam boni uiri est ita se gerere, ut eius integritas fide dignior, quàm iusiurandum esse uideatur. 15. Taciturnitas, & arcana cõmittendi cautio.

Quemadmodum improbis diffidendum, sic bonis habendam esse fidem ducito. Nemini arcana tua credito, nisi res illas taceri, æquè expediat etiam illis qui audiunt, ac tibi dicenti.

Iusiurandum si postulabitur, duabus de causis dabis: uel ut temetipsum turpi crimine liberes: uel ut amicos è periculis eripias. Pecuniæ uerò causa per nullum Deũ iurabis, etiamsi liquidò id facere poßis: ne alijs periurus, alijs auarus esse uidearis. 16. Iusiurandum.

Amicitiam cum nemine iungito, priusquã exploraplora- 17. Amici-

Πεῖρασίς τε καὶ δοκιμασία καὶ διατήρησις.

χρῆται τοῖς προτέροις φίλοις. ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε.

Βραδέως μὲν φίλος γίνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν. ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν, μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν.

Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλε. τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἂν μὴ δεόμενος, τὸ δεῖσθαι προσποιῇ. περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοίνου. μὴ τυχὼν μὲν γὰρ, οὐδὲν βλαβήσῃ· τυχὼν δὲ, μᾶλλον τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπιστήσῃ.

Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας, καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας. τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγινώσκομεν.

Οὕτω δ' ἂν ἄριστα χρήσῃ τοῖς φίλοις, ἂν μὴ περιμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις: ἀλλ' αὐτεπάγγελτος, ἐν τοῖς καιροῖς, αὐτοῖς βοηθῇς.

ὁμοίως αἰσχρὸν νόμιζε, τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιΐαις, καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις.

ἀποδέχου τῶν ἑταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας. πολλοὶ μὲν γὰρ ἀτυχοῦσι τοῖς φίλοις συνάχθονται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι.

Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας: ἵνα δοκῇς μηδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν.

Περὶ τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα.

Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής. ἔστι γὰρ φιλοκάλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπὲς, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον.

Περὶ τῆς τῶν ὑπαρχόντων χρήσεως.

Α'γάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν.

Κατα-

ploraueris, quomodo prioribus amicis fuerit uſus. Sperabis enim, eum in te quoq; fore talem, qualem erga illos ſe præbuerit.

tiæ conſtitutio, exploratio, & cõſeruatio.

Senſim amicitiam contrahito, contractã perpetuò cõſeruare ſtudeto. Nã ſubinde mutare familiaritates, æquè turpe eſt, ac amicum habere neminẽ.

Neq; cũ damno mores amicorũ periclitare, neq; ſodalium animos uelis ignorare. Quod ita facies, ſi egêre te ſimularis, non egens. Cõmunicato cum eis res non arcanas, tanquam arcanas. Nam & deceptus, nihil detrimẽti capies: & uoti compos factus, mores eorum perſpectiores habebis.

Amicos cùm in uitæ calamitate, tum in periculorum ſocietate cognoſces: Nam ut aurũ igni exploratur, ſic amicorũ fides rebus aduerſis declaratur.

Sic autem rectiſsimè tractabis amicos, ſi non expectes dum te rogent: ſed ultrò, cùm tempus poſtulat, eis opem feras.

Non minus turpe ducas, ſuperari beneficijs amicorum, quàm uinci maleficijs inimicorum.

Eos amicos proba, quibus non tantùm mala tua doleant, ſed qui etiam bonis tuis non inuideant. Multi enim, ut rebus amicorum aduerſis dolent, ita ſecundis inuident.

Abſentiũ amicorũ mentionẽ fac apud præſentes, ut nec ipſos abſentes neglecturus eſſe uidearis.

In ueſtitu fac ornatũ probes, luxũ repudies. Habet autem ornatus magnificentiã, luxus redundantiã. 18. Veſtitus.

Ama bonorum non ingentem cumulum, ſed moderatum fructum. 19. Diuitiarum uſus.

Eos

Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων. παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν· ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππον κτήσαιτο καλὸν, κακῶς ἱππεύειν ἐπιστάμενος.

Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν. ἔστι δὲ χρήματα μὲν, τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις· κτήματα δὲ, τοῖς χρῆσθαι δυναμένοις.

Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσαι, καὶ τοῦ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι. πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον, μηδὲν ὑπερβαλλόντως, ἀλλὰ μετρίως αὐτὸν ἀγάπα. στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω.

κ. σωφροσύνη ἐν δυσπραγίαις.

Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη, καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον.

κα. εὐποιΐα.

Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποίει. καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ, χάρις ὀφειλομένη.

Τοὺς κακοὺς εὖ ποιῶν, ὅμοια πείσῃ τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσιν. ἐκεῖναί τε γὰρ τοὺς διδόντας, ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν. οἵ τε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας, ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι.

κβ. μισοκολακία.

Μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶντας. ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύοντας ἀδικοῦσιν.

Ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων, τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατόν σοι χαριζομένους, οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους.

κγ. περὶ ὁμιλητικοῦ τρόπου.

Γίνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς, ἀλλὰ μὴ σεμνός. τῶν μὲν γὰρ τὸν ὑπεροπτικὸν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν· τὸν δὲ τὸν ὁμιλητικὸν τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν. ὁμιλητικὸς δ' ἔσῃ, μὴ δύσερις

ὢν,

Eos qui amplificandæ rei ſtudent, cùm partis uti neſciant, contẽnito. Iſtis enim idẽ ferè accidit, quod ei qui bonũ pararit equũ, nõ ſatis equitãdi peritus.

Da operã, ut diuitiæ & uſui & fructui tibi ſint. Sunt autem ijs qui frui ſciunt, uſui: ijs uerò qui uti ſciunt, fructui.

Rem familiarẽ duabus de cauſis magni fac: tùm ut magnã mulctã ſufferre, tùm ut bono amico ferre opẽ in calamitate poſſis. Quod aũt ad cæteras uitæ rationes attinet, nõ ſupra modum eam, ſed mediocriter amato. Iis quæ adſunt contentus eſto: quære tamen res meliores.

Nemini calamitatem exprobres. Nam fortuna communis eſt: futuraq́ prouideri non poſſunt. 20. Moderatio in rebus ſecundis.

Bonis benefacito. Præclarus enim theſaurus eſt, beneficium apud bonum uirum collocatum. 21. Beneficẽtia.

Si de malis bene mereberis, idem tibi uſuueniet, quod ijs qui alienos canes paſcunt. Nam & hi æquè allatrant eos qui dant, quàm quoslibet: & improbi non minus eos qui bene de ipſis merentur, quàm eos qui eis nocent, lædunt.

Aſſentatores non minus oderis, quàm impoſtores. Nam utriq; lædunt eos, qui fidem illis habent. 22. Aſſentationis odium.

Si eos amicos complectêris, qui tibi nequiſſimis in rebus gratificantur: per omnẽ ætatem nullos habebis, qui tuũ odiũ, propter res optimas ſuſcipiant.

Comis erga eos eſto, qui te conueniũt: non ſuperbus. Nam faſtidium & arrogantiam, uel ſerui dominorũ ægrè ferũt: comitas uerò grata & iucũda eſt omnibus. Sũt aũt comitatis officia, nõ contentioſum 23. Comitatis officia.

eſſe,

ὢν, μηδὲ δυσάρεστος, μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνεικος· μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν· ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ περὶ τὰ γελοῖα σπουδάζων, „ μηδὲ περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων. τὸ γὰρ „ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν. μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαριζόμενος, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ποιοῦντες μὲν εὖ, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες· μηδὲ φιλαίτιος ὤν, βαρὺ γάρ· μηδὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν γάρ.

κα. συμπόσια.

Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἂν δέ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρός, ἐξανίστασο πρὸ μέθης· ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ οἴνου διαφθαρῇ, ταὐτὰ πάσχει τοῖς ἅρμασι, τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβάλλουσιν. ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται, διαμαρτάνοντα τῶν εὐθυνόντων· ἥ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται, διαφθαρείσης τῆς διανοίας.

κε. μεγαλοψυχία.

Ἀθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι· θνητὰ δέ, τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν.

κϛ. παιδεία.

Ἡγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν· αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας. πολλάκις γὰρ ὃν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτῳ τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν.

κζ. φιλίας ἐπαγωγή.

Οὓς ἂν βούλῃ ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας. ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας, ἔπαινος· ἔχθρας δέ, ψόγος.

κη. τὰ περὶ τὰς συμβουλάς.

Βουλευόμενος, παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων. τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ

ταχίστην

esse, non morosum, non omnibus in rebus aduersatorem: familiarium iracundiæ non asperè resistere, quamuis iniustè irascātur: sed eis cedere, dum commoti sunt: ac ubi deferbuerit ira, eos obiurgare: non in ridiculis serias res agere, neq; serijs in rebus nugis gaudere: intempestiua enim ubiq; molesta sunt: non ingratis inire gratiā, quo uitio multi laborant: qui etsi amicis obsequuntur, grauatim tamen id faciunt: non facilè incusare, nam odiosum est: non ad reprehendendum esse procliuem, nam iratos facit.

Conuiuiorum uitare sodalitates, cōsultissimum certè fuerit. Sed si quando tempus postularit, surgito ante ebrietatem. Cum enim uino mens corrupta fuerit: idem ei quod curribus euenit, è quibus aurigæ sunt excussi. nam ut hi temerè feruntur, carentes gubernatoribus: sic animus in multa delicta impellitur, mente subuersa. 24. Compotationes.

Immortalitatem specta, magnitudine animi: mortalitatem, moderato rerum usu. 25. Magnitudo animi.

Quantum eruditio inscitiæ præstet, ex eo perspicies, quòd omnes è cæteris improbè factis fructum aliquem capiunt: hæc uerò sola detrimētum etiam iniungit. Nam sæpe isti, quem offendère uerbis, ei reipsa pœnas dederunt. 26. Eruditio.

Cum quibus amicitiam tibi cōstitutam esse uis, de illis honorificè loquitor, ijs audientibus, qui renunciaturi sint. Principium enim amicitiæ est laudatio, uituperatio inimicitiarum. 27. Amicitiæ conciliatio.

Cùm deliberas, è præteritis exempla pete rerum futurarum. Nam quæ obscura sunt, è manifestis faci- 28. Consultandi rationes.

ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. βουλεύου μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. ἡγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν θεοῦ εὐτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. Περὶ ὧν ἂν αἰσχύνῃ παρρησιάσασθαι, βούλει δέ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι: χρῶ τοῖς λόγοις, ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος. οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε γνώμην αἰσθήσῃ, καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις.

Ὅταν δ' ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβουλεύεσθαι: σκόπει πρῶτον, πῶς ὑπὲρ τῶν αὑτοῦ διῴκησεν. ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς ὑπὲρ τῶν ἰδίων: οὐδέ ποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων.

Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλεύεσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψαις. καὶ γὰρ τῆς ὑγιείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν.

κθ. βασιλέων μίμησις.

Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἤθη, καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα. δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι, καὶ ζηλοῦν. ὥς τέ σοι συμβήσεται παρά τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδοκιμεῖν, καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὔνοιαν βεβαιοτέραν ἔχειν.

Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων
" κειμένοις. ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ, τὸν ἐκείνων
" τρόπον. ὥσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον, τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν: οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα, τὸν βασιλέα προσήκει θαυμάζειν.

λ. τὰ περὶ τὰς ἀρχάς.

Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς, μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις. ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἁμάρτοι, σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν.

Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλλάττου μὴ πλου-

σιώτε-

facilimè dijudicantur. In deliberando tardus eſto: in exequendis deliberatis celer. Exiſtima nihil tribui melius, à Dijs quidem, proſpera fortuna: à nobis ipſis autem, ſapienti conſilio. Quas res apertè dicere uereberis, & tamen cum amicis aliquibus communicare cupies, tanquam de re aliena orationem inſtituito. Sic & eorum ſententiam intelliges, nec te ipſe aperies.

Sed cum alterius conſilium in tuis negocijs expetes, conſiderabis in primis, quomodo res ſuas adminiſtrarit. Nam qui ſuum negocium malè geſſit, nunquam bene procurabit alienum.

Sic autem ad capiendi conſilij prudentiam maximè incitaberis, ſi, quæ damna temeritatem ſequantur, cogitaris. Nam & ualetudinem diligentiſſimè curamus, cum ægrotationum moleſtias recordamur.

Regum mores imitare, & ad eorum ſtudia te confer: ut eos probare & æmulari uidearis. Vnde fiet, ut & populus de te meliùs exiſtimet, & tu illorum beneuolentiam erga te confirmes. 29. Regum imitatio.

Legibus regijs cùm ipſis obtempera, tum uoluntatem eorum firmiſſimam eſſe legem ducito. Quemadmodum enim in populari degẽti republica multitudo colenda eſt: ſic & eum qui in imperio regio conſedit, regem admirari oportet.

Magiſtratum adeptus, nullius improbi miniſterio in obeundis negocijs utitor. Nam quicquid ille deliquerit, id tibi imputabitur. 30. Magiſtratus gerẽdi ratio.

À publicis functionibus diſcede non locuple-

σιώτερος, ἀλλ' ἐνδοξότερος. πολλῶν γὰρ χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος.

Μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο, μήτε συνηγόρει. δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷάπερ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῇς.

λα. πλεονεξία μετ' ἐπιεικείας.

Παρασκεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δυνάμενον, ἀνέχου δὲ τὸ ἴσον ἔχειν: ἵνα δοκῇς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης, μὴ δι' ἀσθένειαν, ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν.

λβ. δικαιοσύνην πλούτου προκριτέον.

Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν, ἢ πλοῦτον ἄδικον. τοσούτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι δόξαν παρασκευάζει, κἀκείνων μὲν τοῖς φαύλοις μέτεστι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν.

Μηδένα ζήλου τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιω-
,, θέντας. οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, εἰ μηδὲν ἄλλο
,, πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερέχουσι.

λγ. φρονήσεως καὶ σώματος ἄσκησις.

Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον: μάλιστα δὲ τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει. Μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

Πειρῶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι φιλόπονος, τὴν δὲ ψυχὴν φιλόσοφος: ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστῃ τὰ συμφέροντα.

λδ. λόγος.

Πᾶν ὅ, τι ἂν μέλλῃς λέγειν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ
,, γνώμῃ. Πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας.

λε. μετριοπάθεια.

Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον. οὕτω γὰρ οὔτ' εὐτυχῶν ἔσῃ περιχαρής, οὔτε δυστυχῶν περίλυπος.

Δύω

tior, sed laudatior. Gloria enim & laus rectè factorum magnis opibus est præferenda.

Nullius improbi negocij uel adiutor, uel patronus esse uelis. Nam & teipsum eadem facere putabunt, quæ ab alijs facta defenderis.

Sic te parato, ut alijs plus poßis: & æquo tamen iure cum cæteris uiuito: ut te iusticiam colere appareat, non ex imbecillitate, sed propter æquitatem. 31. Potentia cum æquitate.

Paupertatem cum iusticia coniunctam opibus malè partis anteponito. Nam iusticia pecunijs eo præstantior est, quòd hæ uiuentibus tantùm prosunt, illa etiam defunctis gloriam parit: hæ uel malis hominibus contingunt, illam improbi nullo consequi modo possunt. 32. Iusticia pecuniæ præponenda.

Neminem eorum qui lucris iniustis ditantur, æmulare: sed eos pluris facito, qui ob iusticiæ studiũ detrimentis afficiuntur. Nam iusti si nulla re alia iniustis præstant, spe certè bona sunt superiores.

Cum omnium rerum quæ ad uitam degendam attinent, curam suscipito: tùm ingenio excolendo uel maximè intentus esto. Maxima enim res in re minima, est bona mens in corpore humano. 33. Ingenij & corporis exercitatio.

Da operam, ut & corpore sis laborioso, & animo studioso: ut altero perficere queas decreta, altero prospicere scias profutura.

Quicqd dicturus es, priùs cũ animo tuo reputa. Multi.n. sunt, quorũ lingua cogitationi anteuertat. 34. Sermo.

Nihil rerum humanarum esse firmum existima. Sic fiet, ut nec in rebus secundis lætitia exultes, nec in aduersis consterneris. 35. Moderatio.

Δύω ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν, ἢ περὶ ὧν οἶσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν, ἢ λέγειν.

Χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, καὶ λυποῦ μετρίως ἐπὶ τοῖς γινομένοις τῶν κακῶν. Γίνου δὲ τοῖς ἄλλοις μηδ' ἐν ἑτέροις ὢν κατάδηλος. ἄτοπον γὰρ, τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν: τὴν δὲ διάνοιαν φανερὰν ἔχοντα περιπατεῖν.

λτ. ἀδοξίαν ἀντ' ἀσφαλείας αἱρετέον.

Μᾶλλον εὐλαβοῦ ψόγον ἢ κίνδυνον. δεῖ γὰρ εἶναι φοβερὰν τοῖς μὲν φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτήν: τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν.

Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν. ἐὰν δέ ποτέ σοι συμβῇ κινδυνεύειν: ζήτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχρᾶς φήμης. τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινε: τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν, ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἡ φύσις ἀπένειμε.

προκατάληψις εὐνοίας τε καὶ προσοχῆς ληπτική, καὶ ἔπαινος Δημονίκου κατ' ἀντίθεσιν.

Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων οὐ πρέπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν· οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας, ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἐξενεγκεῖν, καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν. τὴν μὲν γὰρ τούτων χρείαν ῥαδίως εἰδήσεις: τὸν δὲ συμβουλεύοντα μετ' εὐνοίας χαλεπῶς εὑρήσεις. ὅπως οὖν τὰ λοιπὰ μὴ παρ' ἑτέρου ζητῇς, ἀλλ' ἐντεῦθεν ὥσπερ ἐκ ταμιείου προφέρῃς: ᾠήθην δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν, ὧν αὐτὸς ἔχω σοι συμβουλεύειν. Πολλὴν δ' ἂν τῷ θεῷ χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτοιμι τῆς δόξης, ἣν ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὑρήσομεν, ὥσπερ

τῶν

Duo loquendi tempora conſtitue: alterum de rebus tibi planè cognitis, alterũ de ijs quæ neceſſariò ſunt dicenda. In his enim ſolis ſilentium antecellit oratio: in alijs uerò tacere ſatiùs eſt, quàm loqui.

Et gaudere debes rebus ſecundis, & moderatè ferre dolorem calamitatum: ſed utraq; diſsimulato. Cum enim domi opes occultemus, abſurdum fuerit aperto animo obambulare.

Magis caue reprehenſionem, quàm periculum. Nam ut uitæ finis improbis, ſic bonis uiris ignominioſa uita formidoloſa eſſe debet. 36. Gloria ſecuritati præponenda.

Operam inprimis dato, ut in tuto uiuere queas: ſed ſi quando tempus inciderit, ut pericula ſint adeunda, incolumis è bello euadere ſtude, cum laude & gloria, non cum infamia & dedecore. Nam fatum omnes quaſi capitis condemnauit: mortem autem honeſtè oppetitam, Natura peculiare præſtantium uirorum munus eſſe uoluit.

Neque uerò mirari debes, multa ex ijs quæ diximus, iſti ætati tuæ non conuenire. Nam id me quoq; nõ præterijt: ſed propoſitum mihi fuit, una eademq; opera, & de præſenti uitæ ratione conſiliũ promere, & quid in poſterum tibi faciendum eſſet denunciare. Nam uſum quidem horum facilè intelliges: fidelem autẽ & beneuolum monitorẽ haud temerè inuenies. Ne igitur cætera ex alijs tibi quærenda eſſent, ſed ut hinc omnia uelut è penu depromeres: nihil, in quo tibi conſulere poſſem, prætereundum eſſe duxi. Magnas autẽ Deo gratias agam, ſi me ſpes de te concepta non feſellerit. Nam ut pleroſq; alios Occupatio beneuolentiã & attentionem captãs: & Laudatio Demonici per collationẽ.

τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαί-
ροντας· οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλη-
σιάζοντας, ἀλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι. σὲ δὲ νομίζω τοὐναντίον
τούτων ἐγνωκέναι· τεκμηρίῳ χρώμενος τῇ περὶ τὴν
„ ἄλλην σου παιδείαν φιλοπονίᾳ. τὸν γὰρ αὑτῷ τὰ βέλτι-
„ στα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκὸς, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς
„ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι. μάλι-
στα δ' ἂν παροξυνθείης ὀρεχθῆναι τῶν καλῶν ἔργων,
εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς, τὰς ἐκ τούτων, μά-
λιστα γνησίως ἔχομεν. ἐν μὲν γὰρ τῷ ῥᾳθυμεῖν, καὶ τὰς
πλησμονὰς ἀγαπᾶν, εὐθὺς αἱ λῦπαι ταῖς ἡδοναῖς
παραπεφύκασι. τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν, καὶ
σωφρόνως τὸν ἑαυτοῦ βίον οἰκονομεῖν· ἀεὶ τὰς τέρψεις
εἰλικρινεῖς καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι. κἀκεῖ μὲν
πρῶτον ἡσθέντες, ὕστερον ἐλυπήθημεν. ἐνταῦθα δὲ,
μετὰ τὰς λύπας, τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. ἐν ἅπασι δὲ
τοῖς ἔργοις, οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύομεν, ὡς
„ τῆς τελευτῆς αἴσθησιν λαμβάνομεν. τὰ γὰρ πλεῖ-
„ στα τῶν περὶ τὸν βίον, οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ποι-
„ οῦμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκα διαπονοῦμεν.
ἐνθυμοῦ δὲ, διότι τοῖς μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ
τυχόντα πράττειν. εὐθὺς γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πε-
ποίηνται τὴν ὑπόθεσιν. τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἷόν τε
τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν, ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττον-
τας. πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνον-
τας, ὡς τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν φάσκοντας εἶναι, μηδὲν δὲ
τῶν τυχόντων διαφέροντας. εἰκότως. ὅπου γὰρ τοὺς τῷ
λόγῳ μόνῳ ψευδομένους ἀποδοκιμάζομεν· ἦπου τοὺς
τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττουμένους, οὐ φαύλους εἶναι φή-
σομεν; δικαίως δ' ἂν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν,
μὴ

προτροπαὶ ἐπ' ἀρετὴν, ἐκ τοῦ ἡδέος, κατ' ἀντίθεσιν, καὶ ἐκ τοῦ πρέποντος, καὶ τῆς θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων κρίσεως.

cibis iucundißimis potiùs, quàm saluberrimis delectari: sic etiam ad eos sese amicos adiungere cernimus, qui unà delinquunt, non ad eos qui uitia reprehendunt. Te uerò contrarium statuisse existimo, argumento industriæ tuæ in alijs disciplinis adductus. Nā qui ipse sibi optima quæq; imperauit: eum consentaneum est, etiam alios ad uirtutem exhortantes amplecti. Maximè autem ad studium honestarum rerum incitaberis, si animaduertes, eas uerißimarum uoluptatum esse procreatrices. Nam in socordia quidem, luxuriaq́; amore, molestiæ statim uoluptatibus adhærescunt. Virtutis autem studium, & sobrium uitæ institutum, semper oblectationes sinceras, atq; etiam cōstantiores gignit. Nam illic principiò gauisi, pòst dolemus: hic post molestias, uoluptates capimus. In omnibus autem rebus non tam principij solemus meminisse, quàm sensu finis affici. Nam pleraq; in uita non propter res ipsas agimus, sed propter ea quæ cōsequuntur elaboramus. Illud item cogites uelim: Plebeijs quidem hominibus quiduis licere: nam tale statim initiò uitæ suæ fundamentum iecerunt, præstantibus uerò negligere uirtutem concessum non esse: aut fieri certè non posse, quin à multis reprehendantur. Omnes enim non tam oderunt flagitiosos, quàm eos qui uirtutis professi studium, re nulla uulgo antecellūt: nec id iniuria. Nam cum eos improbemus, qui uerbis tantùm fallunt: quāto magis eos nequam homines dicemus, qui nullum in tota uita suæ dignitatis gradum retinuerunt? Ac eius generis homines,

Adhortatio ad uirtutē, à iucundo, per contentionem: & à decoro, ac deorum & hominum autoritate.

μὴ μόνον εἰς ἑαυτοὺς ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας. ἡ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν καὶ φίλους ἐνεχείρισεν· οἱ δὲ, σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν. εἰ δὲ δεῖ, θνητὸν ὄντα, τῆς τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοίας· ἡγοῦμαι κἀκείνους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας (ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, καὶ πάντες πιστεύουσι) τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. οἷς χρὴ παραδείγμασι χρωμένους ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας, καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν, καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγινώσκειν. ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν ὁρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνουσαν: οὕτω χρὴ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους, μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν. μόλις γὰρ ἄν τις, ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας, τὰς τῆς φύσεως ἁμαρτίας ἐπικρατήσειεν.

προτροπὴ ἤδη φιλομαθείας, καθ' ὁμοίωσιν, ἢ ἐκ τοῦ ἀναγκαίου.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΥΜΟΥ

βολφίου εἰς τὸν β' λόγον.

Καθάπερ ὁ πρὸ τούτου λόγος τοῖς νεωτέροις καὶ ἰδιώταις καθόλου παρῄνεσεν: οὕτως ὁ παρὼν τὰ πολιτικὰ τῶν παραγγελμάτων περιέχει. Νικοκλέα γὰρ τὸν Εὐαγόρου, τὸν τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος βασιλεύοντα, προτρέπει τε καὶ διδάσκει, παραινέσεις πανωφελεῖς παραθείς, ὃν ἂν τρόπον τὴν βασιλείαν φιλανθρώπως καὶ εὐδαιμόνως εἰσέτ' ἀεὶ διοικήσαι. παραλαμβάνεται μὲν οὖν εἰς τουτονὶ τὸν λόγον,

non in ſemetipſos tantùm eſſe iniurij, ſed & fortunæ proditores rectè exiſtimantur: quæ cùm eis & opes, & gloriam, & amicos, in manus dederit, ipſi parta felicitate indignos ſeſe præbeant. Quòd ſi fas eſt mortali, uoluntatem Deorum coniecturis indagare: eos etiam, in coniunctiſſimis potiſſimùm demonſtraſſe arbitror, quomodo & aduerſus homines improbos, & erga bonos uiros eſſent animati. Nam cum Iupiter (ut arcanæ literæ tradunt, & omnes credunt) Herculem Tantalumq́; genuiſſet: alterum ob uirtutem immortalitate donauit, alterum propter improbitatem maximis ſupplicijs affecit. Decet igitur in hæc exempla intuentes, uirtutem & honeſtatem expetere: nec ea ſeruare duntaxat quæ nos diximus, ſed & poetarũ optima quæq; diſcere: & ea legere, quæ alij uiri ſapientes utiliter præceperunt. Nam ut apes omnibus quidem inſidere floſculis, de ſingulis autem utilia carpere uidemus: ſic eruditionis etiam comparandæ ſtudioſos, nullius rei eſſe rudes, ſed undiq; utilia colligere decet. Vix enim hac ipſa diligentia naturæ noſtræ prauitatem ſuperabimus.

Adhortatio ad eruditionem, per ſimilitudinem, & à neceſſario.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII *in ſecundam Orationem.*

VT ſuperior Oratio adoleſcentiam, uitamq; priuatam in genere format: ita hæc, adminiſtrandæ Reipub. præcepta cõplectitur. Nicoclẽ enim Euagoræ filium, Salaminis Cypriæ regẽ hortatur, ac ſaluberrimis præceptis inſtruit, ad regnum clementer & feliciter adminiſtrandũ. Repetuntur

ex

γον, ἐκ τοῦ παραινετικοῦ ἐστιν ἃ, ἑτέροις δὲ ὀνόμασιν ἑρμηνευόμενα, ἔνεστι δ᾽ ἔνια κἀνταῦθα, ἅπερ ὀλίγης τινὸς ἐναλλαγῆς τυχόντα, ῥᾳδίως ἄν τις ἐνθεῖ τὰ ἰδιωτικὰ μεταφέροι. ἀλλ᾽ ἄμεινον ἴσως τὴν ὑπόθεσιν αὐτῷ τῷ ῥήτορι, ἐν τῷ περὶ τῆς ἀντιδόσεως ἐγκειμένην, παραλαβεῖν. ἔστι δ᾽ αὐτοῦ τὰ δεῦρο γοῦν ἁρμόζοντα, ταῦτα. Δυοῖν μὲν τοίνυν λόγοιν ἀκηκόατο. βούλομαι δὲ καὶ τοῦ τρίτου μικρὰ διελθεῖν, ἵν᾽ ὑμῖν μᾶλλον ἔτι γένηται καταφανὲς, ὅτι πάντες οἱ λόγοι πρὸς ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην συντείνουσιν. Ἔστι δὲ ὁ μέλλων ῥηθήσεσθαι, Νικοκλεῖ τῷ κυπρίῳ, τῷ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον βασιλεύοντι, συμβουλεύων, ὡς δεῖ τῶν πολιτῶν ἄρχειν. οὐχ ὁμοίως δὲ γέγραπται τοῖς ἀνεγνωσμένοις. οὗτοι μὲν γὰρ τὸ λεγόμενον, ὁμολογούμενον ἀεὶ τοῖς προειρημένοις, καὶ συγκεκλιμένον ἔχουσιν. ἐν δὲ τούτῳ τοὐναντίον. διαλύσας γὰρ ἀπὸ τοῦ προτέρου, καὶ χωρίσας, ὥσπερ τὰ καλούμενα κεφάλαια ποιήσας, πειρῶμαι διὰ βραχέων ἕκαστον ὧν συμβουλεύω φράζειν. τούτου δ᾽ ἕνεκα ταύτην ἐποιησάμην τὴν ὑπόθεσιν, ἡγούμενος ἐκ τοῦ παραινεῖν τήν τε διάνοιαν τὴν ἐκείνου μάλιστ᾽ ἂν ὠφελήσειν, καὶ τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ τάχιστα δηλῶσαι. διὰ τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην πρόφασιν, καὶ νῦν αὐτὸν ὑμῖν δεῖξαι προειλόμην, οὐχ ὡς ἄριστα τῶν λοιπῶν λόγων γεγραμμένον, ἀλλ᾽ ὡς ἐκ τούτου μάλιστα φανερὸς γενησόμενος, ὃν τρόπον εἴθισμαι τοῖς ἰδιώταις καὶ τοῖς δυνάσταις πλησιάζειν. φανήσομαι γὰρ πρὸς αὐτὸν ἐλευθέρως, καὶ τῆς πόλεως ἀξίως διειλεγμένος, καὶ οὐ τὸν ἐκείνου πλοῦτον, οὔτε τὴν δύναμιν θεραπεύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἐπαμύνων, καὶ παρασκευάζων, καθ᾽ ὅσον ἠδυνάμην, τὴν πολιτείαν αὐτὴν, ὡς οἷόν τε πρᾳοτάτην. ὅπου δὲ βασιλεῖ διαλεγόμενος ὑπὲρ τοῦ δήμου τοὺς λόγους ἐποιούμην, ἦπου τοῖς ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευομένοις σφόδρ᾽ ἂν παρακελευσαίμην, τὸ πλῆθος θεραπεύειν. ἐν μὲν οὖν τῷ προοιμίῳ καὶ τοῖς πρώτοις λεγομένοις, ἐπιτιμῶ τοῖς μονάρχαις, ὅτι δέον αὐτοὺς τὴν φρόνησιν ἀσκεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων, οἱ δὲ χεῖρον πεπαίδευνται τῶν ἰδιωτῶν. διαλεχθεὶς δὲ περὶ τούτων, παραινῶ τῷ Νικοκλεῖ μὴ ῥᾳθυμεῖν, μηδ᾽ ὥσπερ ἱερωσύνην εἰληφότα τὴν βασιλείαν, ἀμελῶς οὕτω τὴν γνώμην ἔχειν, ἀλλὰ τῶν ἡδονῶν ἀμελήσαντα, προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν. ἐπιχειρῶ δὲ καὶ τοῦτο πείθειν αὐτὸν, ὡς χρὴ δεινὸν νομίζειν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς χείρους τῶν κρειττόνων ἄρχοντας, καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττοντας, λέγων, ὡς ὅσῳπερ ἂν ἐρρωμενέστερον τὴν τῶν ἄλλων ἄγνοιαν ἀτιμάσῃ,

ex Parænesi nonnulla, sed alijs uerbis: & hic etiam pleraque sunt, quæ paucis mutatis ad priuatos homines facilimè transferantur. Sed fortasse præstat, argumentum ab ipso autore, in oratione de permutandis facultatibus expositum, audire. Sunt autem eius uerba, quæ quidem huc pertineant, hæc. Duarum igitur orationum partes quasdam audiuistis. Volo autem etiam è tertia pauca recitare: ut planiùs intelligatis, omnes meas orationes ad uirtutem & iusticiam referri. Monet autem hæc, quæ iam legetur, oratio Nicoclem, qui regnum eo tempore obtinebat, quomodo ciuibus sit imperandum. Neque uerò eodem modo scripta est, quo eæ quæ iam lectæ sunt. Nam in illis quicquid dicitur, id cum superioribus perpetua serie cohæret, ac deuinctum est: in hac contrarium fit. Dissolutas enim & distinctas à prioribus præceptiones, in capita quæ uocantur redegi: ac omnia quæ suadeo, paucis explicare conor. Hac autem de causa id argumentum tractaui, quòd existimabam, monendo præcipiendoque, me & eius ingenio maximas utilitates allaturum, & mores meos optimè demonstraturum. Qua etiam de causa nunc uobis eam ostendere constitui: non quòd inter cæteras optimè scripta sit, sed quòd ex ea rectissimè cognosci queat, quo pacto & cum priuatis hominibus, & cum principibus uiris agere soleam. Apparebit enim, me liberè, & è dignitate nostræ ciuitatis, cum eo disseruisse, nec diuitijs illius nec potentiæ adulatum, sed & populi causam egisse, & ipsam gubernationem, quantum in me quidem fuit, quàm fieri posset lenissimam constituisse. Quòd si cum rege agens, populo patrocinatus sum: quanto magis in republica populari uersantibus hortator ero colendæ multitudinis? Ac in exordio quidem, & primo ueluti limine orationis, reprehendo principes; qui, cùm mentem excolere, & exercere ingenium præter cæteros deberent, peius instituti sint idiotis. Ea disputatione absoluta, Nicoclem moneo, ne socordiæ indulgeat, néue ita omisso animo sit, quasi regnum tanquam sacerdotium suscepisset: sed, ut spretis uoluptatibus, animum rebus gerendis intendat. Illud etiam ei persuadere conor, absurdissimam rem existimandam esse, si uideat deteriores dominari præstantioribus, & stolidiores imperare prudentioribus: atque affirmo, quanto magis aliorum inscitiam contem-

Ἡ οἰκονομία τοῦ λόγου.

μάσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν αὑτοῦ διάνοιαν ἀσκήσει. καὶ ταῦτα μὲν Ἰσοκράτης. τὰ δὲ περὶ τὴν μέθοδον καὶ τὰ τοῦ λόγου μέρη, παραπλησίως ἔχει τῷ τε προηγουμένῳ, καὶ τῷ ἑπομένῳ. μεμέρισται γὰρ εἰς προοίμιον, καὶ παραινέσεων ἔκθεσιν, καὶ ἐπίλογον, συμμίκτους ἔχων προτροπὰς ταῖς ὑποθήκαις. ὁ μὲν οὖν πρῶτος ἰδιωτικός ἐστιν, οὗτος δὲ βασιλικὸς, καθάπερ καὶ ὁ ἐφεξῆς. οὐ μὴν ἀλλ' οὗτος μὲν τὸ τῶν βασιλευόντων ἔργον, ἐκεῖνος δὲ τὸ τῶν ἀρχομένων ἀποδείκνυται. ἀλλὰ γὰρ περί γε τούτων, ἐν ἑτέροις ἴσως καιροῖς πλείω διαλεξόμεθα.

ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ ΠΕΡΙ βασιλείας, ὁ δεύτερος λόγος.

εὐνοίας καὶ προσοχῆς λῆψις κατὰ σύγκρισιν τῶν δώρων, καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ παιδεύεσθαι τοὺς βασιλέας.

Ι μὲν εἰωθότες, ὦ Νικόκλεις, ὑμῖν τοῖς βασιλεῦσιν ἐσθῆτας ἄγειν, ἢ χαλκὸν, ἢ χρυσὸν εἰργασμένον, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων κτημάτων, ὧν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε: λίαν ἔδοξαν εἶναί μοι καταφανεῖς, οὐ δόσιν, ἀλλ' ἐμπορίαν ποιούμενοι, καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν ὁμολογούντων καπηλεύειν. ἐγὼ δ' ἡγησάμην ἂν ταύτην καλλίστην γενέσθαι δωρεὰν, καὶ χρησιμωτάτην, καὶ μάλιστα πρέπουσαν ἐμοί τε δοῦναι, καὶ σοὶ λαβεῖν: εἰ δυνηθείην ὁρίσαι, ποίων ἐπιτηδευμάτων ὀρεγόμενος, καὶ τίνων ἔργων ἀπεχόμενος, ἄριστ' ἂν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν διοικοίης. τοὺς μὲν γὰρ ἰδιώτας ἔστι πολλὰ τὰ παιδεύοντα, καὶ μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν, ἀλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἑκάστην ἀγωνίζεσθαι τὴν ἡμέραν. ἔπειθ' οἱ

νόμοι,

tempserit, tanto magis fore ut ingenium suum exerceat. Hactenus Isocrates. Quod autem ad docendi uiam, & huius orationis partes attinet: eadem eius fermè ratio est, quæ & superioris, & illius etiam quæ sequitur. Constat enim prooemio, explicatione præceptorum, & peroratione: mistasque præceptionibus habet adhortationes. Superior igitur priuata parænesis, hæc regia dici potest. Regia etiam ea est, quæ sequitur: sed ut hæc officia regia, sic illa munus eorum persequitur qui regi parent. Sed de his suo loco plura fortasse dicemus. *Dispositio huius orationis.*

ISOCRATIS AD NICOCLEM, de regno, Oratio secunda: HIERONYMO VVOLFIO interprete.

Vi uobis regibus, Nicocles, aduehere uestes solent, aut æs, aut aurum factum, aut aliquid aliud eius generis, quo & ipsi egent, & uos abundatis: hos, ut mihi quidem uidetur, plus satis apparet, non largitionem facere, sed mercaturam: suásque res multò callidius uendere, quàm eos qui ex professo cauponantur. Ego uerò existimaui, hoc pulcherrimum fore munus, ac utilißimum, idemq́ & mihi danti, & tibi accipienti aptißimum: si describere possem, quibus officijs præstandis, & quibus rebus fugiendis, optimè & ciuitatem & regnum administraturus esses. Nam priuatos quidem homines permulta sunt quæ erudiant, atque in primis uita expers deliciarum, & quotidiana de parando uictu quasi dimicandi neceßitas. Deinde leges,

Beneuolentiæ & attentionis captatio, per collationē donorum, & à necessitate institutionis regiæ.

νόμοι, καθ' οὓς ἕκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν. ἔτι δ' ἡ παρρησία, καὶ τὸ φανερῶς ἐξεῖναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλῆξαι, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἁμαρτίαις. πρὸς δὲ τούτοις, τινὲς καὶ τῶν ποιητῶν, τῶν προγεγενημένων, ὑποθήκας, ὡς χρὴ ζῆν, καταλελοίπασιν· ὥστ' ἐξ ἁπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίνεσθαι. τοῖς δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον: ἀλλ' οὓς μᾶλλον ἔδει τῶν ἄλλων παιδεύεσθαι, ἐπειδὰν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσιν, ἀνουθέτητοι διατελοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν: οἱ δὲ συνόντες, πρὸς χάριν ὁμιλοῦσιν. καὶ γάρ τοι κύριοι γιγνόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων, καὶ πραγμάτων μεγίστων: διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς πεποιήκασιν, ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερόν ἐστιν ἄξιον ἑλέσθαι τὸν βίον, τὸν τῶν ἰδιωτευόντων μὲν, ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννευόντων. ὅταν μὲν γὰρ ἀποβλέψωσιν εἰς τὰς τιμὰς, καὶ τοὺς πλούτους, καὶ τὰς δυναστείας: ἰσοθέους ἅπαντας νομίζουσι τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντας. ἐπειδὰν δὲ ἐνθυμηθῶσι τοὺς φόβους, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ διεξιόντες εὕρωσι τοὺς μὲν ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν διεφθαρμένους, τοὺς δ' εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἐξαμαρτεῖν ἠναγκασμένους, τοῖς δ' ἀμφότερα ταῦτα συμβεβηκότα: πάλιν ὁπωσοῦν ζῆν ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον, ἢ μετὰ τοιούτων συμφορῶν ἁπάσης τῆς ἀσίας βασιλεύειν. ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας, καὶ τῆς ταραχῆς αἴτιόν ἐστιν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὥσπερ ἱεροσύνην παντὸς ἀν-
,, δρὸς εἶναι νομίζουσιν, ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμά-
,, των μέγιστόν ἐστι, καὶ πλείονος προνοίας δεόμενον.
ἀμάθεια ἐν καθ' ἑκάστην μὲν οὖν πρᾶξιν, ἐξ ὧν ἄν τις μάλιστα δύναι-

leges, quibus in suis quique ciuitatibus reguntur: præterea libertas illa, qua palàm & amicis obiurgare inuicem, & inimicis exagitare delicta licet: denique Poetæ quidam ueteres præcepta de uiuendi ratione reliquerunt: Quibus rebus omnibus consentaneum est, eos fieri meliores. Principibus autem nihil eiusmodi contingit: sed quos omnium maximè institui conueniebat, hi mox suscepto principatu, sine ullis monitoribus ætatem exigunt. Perpaucis enim ad eos patet aditus: qui uero familiariter cum eis uiuunt, hi ad gratiam & dicunt & faciunt omnia. Itaque amplissima pecunia, & potentia maxima potiti, facultatibus his non rectè utendo effecerunt, ut multi dubitent, sit'ne priuatorum quidem hominum, sed moderatè se gerentium, potius expetenda uita, quàm tyrannorum. Nam cum honores eorum, & diuitias, & imperia intuentur, omnes eos dijs similes esse censent, qui soli rerum potiuntur. Cum uerò timores & pericula considerant, memoriaq; repetentes uident, alios, à quibus minimè oportebat, interfectos, alios erga suos coniunctissimos delinquere coactos, alijs utrunque accidisse: rursus quouis modo uiuere, melius esse putant, quàm in huiusmodi calamitatibus uel uniuersæ Asiæ dominari. Est autem huius diuersitatis & confusionis causa hæc: quòd regnum tanquam sacerdotium cuiuslibet hominis esse putant: quod summum est rerum humanarũ, maioremq; prouidentiã postulat: Ac singulatim quidẽ quo pacto rectissimè Docilitas 2

διαφορὰς φιλοσόφου καὶ συμβούλου: καὶ προκατάληψις, ἀλαζονείας δόξαν ἀποτρίβουσα.

δύναιτο κατὰ τρόπον διοικεῖν, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττειν, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγειν, τῶν ἀεὶ παρόντων ἔργον ἐστὶ συμβουλεύειν. καθόλου δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν χρὴ στοχάζεσθαι, καὶ περὶ ἃ δεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν. εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον ἐξεργασθὲν, ἄξιον τῆς ὑποθέσεως, χαλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν.
,, πολλὰ γὰρ καὶ τῶν ἐμμέτρων ποιημάτων,
,, καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων, ἐπὶ
,, μὲν ἐν ταῖς διανοίαις ὄντα τῶν συντιθέντων, μεγάλας
,, τὰς προσδοκίας παρέσχεν: ἐπιτελεσθέντα δὲ, καὶ
,, τοῖς ἄλλοις ὑποδειχθέντα, πολὺ καταδεεστέραν τὴν
,, δόξαν τῆς ἐλπίδος ἔλαβεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τό γε ἐγχείρημα καλῶς ἔχει, τὸ ζητεῖν τὰ παραλελειμμένα, καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις. οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἰδιώτας παιδεύοντες, ἐκείνους μόνους ὠφελοῦσιν: εἰ δέ τις τοὺς κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους ἂν ὠφελήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ὄντας· τοῖς μὲν γὰρ ἂν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δὲ τὰς πολιτείας πρᾳοτέρας ποιήσειεν.

α. τῶν βασιλευόντων ἔργον, τὸ πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα ποιεῖν· καὶ προτροπὴ εἰς φιλοπονίαν τε καὶ φιλοσοφίαν.

Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευόντων ἔργον ἐστίν. ἐὰν γὰρ τὸ κεφάλαιον, καὶ τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πράγματος καλῶς περιλάβωμεν: ἐνταῦθα ἀποβλέποντες, ἄμεινον καὶ περὶ τῶν ἄλλων μερῶν ἐροῦμεν. οἶμαι δὴ πάντας ἂν ὁμολογῆσαι, προσήκειν αὐτοῖς, πόλιν τε δυστυχοῦσαν παῦσαι, καὶ καλῶς πράττουσαν διαφυλάξαι, καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς συμποιῆσαι. τὰ γὰρ ἄλλα τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συμπίπτοντα, τούτων ἕνεκα πρακτέον ἐστί. καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερὸν, ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα δυνησομένους, καὶ

res administrari, utq́ & bona conseruari, & mala caueri poßint: eorum munus est consulere, qui tibi semper adsunt. Generatim aũt, quæ studia, tanquã meta, tibi proposita esse debeãt, & quib. in reb. uersandum sit: ego recensere conabor. Vtrũ uerò donum hoc argumenti dignitati, cùm absolutum fuerit, sit responsurum: ab initio facilè perspici nõ potest. Multa enim & numeris deuincta poemata, & soluta oratione cõscripti libri, dũ adhuc in mentib. autorũ inclusa tenerẽtur, magnas sui expectationes concitarunt: sed perfecta tandẽ, & alijs ostensa, lõgè tenuiorẽ, quàm pro cõcepta spe, gloriã consecuta sunt. Sed tamẽ conatus ipse præclarus est, ab alijs prætermissa cõquirendi, et regnis ueluti leges præscribẽdi. Nã qui priuatos homines instituũt, hi solis illis prosunt. Si quis uerò populi dominos ad uirtutem excitarit: is utrisq́ commodauerit, tum ijs qui imperãt, tùm ijs qui parent imperio: quòd & illis principatus tutiores, & his respublicas leniores effecerit.

discrimine philosophi & consiliarij: & occupatio, qua opinionem arrogantiæ à se amouet.

Primùm igitur considerandum est, quod'nam sit regum officium? Nam si caput, atque id in quo totius rei uis est, probè constituerimus: in ea intuentes, melius de cæteris quoque partibus dicturi sumus. Arbitror equidem constare inter omnes: conuenire eis, ut ciuitatem & calamitatibus liberent, & res eius secundas tueantur, & ipsam è parua magnam efficiant. Nam cætera quæ quotidie incidunt, horum causa facienda sunt, & ad hæc referenda. Illud autem perspicuum est, oportere eos, in quibus hæc facultas esse debeat, &

1. Regũ munus, rẽpub. beare & amplificare: & ad excolendum ingeniũ exhortatio.

 qui

περὶ τούτων βουλευομένους, μὴ ῥαθυμεῖν: ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διακείσωνται τῶν ἄλλων. δέδεικται γὰρ, ὅτι τοιαύτας ἕξουσι τὰς βασιλείας, οἵας περ ἂν τὰς αὐτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν. ὥστε οὐδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν, ὡς τοῖς βασιλεῦσι τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτῶν. ἅπασαι γὰρ αἱ πανηγύρεις, οὐδὲν μέρος τιθέασιν τούτων τῶν ἄθλων, ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς καθ' ἑκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν. ὧν ἐνθυμούμενον χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως ὅσον περ ταῖς τιμαῖς τῶν ἄλλων προέχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις. καὶ μὴ νόμιζε, τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασι χρησίμην εἶναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡμᾶς καὶ φρονιμωτέρους γίνεσθαι μηδεμίαν ἔχειν δύναμιν: μηδὲ καταγνῷς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν, ὡς περὶ μὲν τὰ θηρία τέχνας εὑρήκαμεν, αἷς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦμεν, καὶ πλείονος ἀξίας ποιοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἂν πρὸς ἀρετὴν ὠφελήσαιμεν: ἀλλ' ὡς καὶ τῆς παιδεύσεως, καὶ τῆς ἐπιμελείας δυναμένης τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εὐεργετεῖν, οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην, καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε, καὶ τῶν ἄλλων οὓς ἂν δύνῃ μεταπέμπου· καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκιμούντων, μήτε τῶν σοφιστῶν μηδενὸς οἴου δεῖν ἀπείρως ἔχειν: ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατὴς γίνου, τῶν δὲ μαθητής. καὶ παρασκεύαζε σαυτὸν, τῶν μὲν ἐλασσόνων κριτὴν, τῶν δὲ μειζόνων ἀνταγωνιστήν. διὰ γὰρ τούτων τῶν γυμνασίων, τάχιστ' ἂν γένοιο τοιοῦτος, οἷον ὑπεθέμεθα δεῖν εἶναι τὸν ὀρθῶς βασιλεύσοντα, καὶ τὴν πόλιν ὡς χρὴ διοικήσοντα. Μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακληθείης, εἰ δεινὸν ἡγή-

qui his de rebus deliberaturi ſint, non ſocordiæ ſeſe dare: ſed prouidere, ut ſint alijs longè prudentiores. Conſtat enim, quemadmodum ipſi animos ſuos excoluerint, ita etiam eorum regna ſe eſſe habitura. Quare nulli pugili tam conuenit corpus exercere, quàm regibus ingenium ſuum. Nam celebritates ludorum uniuerſæ nullam partem conſtituunt eorum præmiorum, pro quibus uos quotidie decertatis. Hæc igitur conſiderantem, operam dare te decet, ut quantum alios dignitate ſuperas, tantum etiam uirtute illis antecellas. Neq; uerò putabis, curam & ſtudium in alijs prodeſſe rebus, ad augendā autem uirtutem & prudentiam nihil habere uirium: neq; tantæ infelicitatis homines condemnabis, ut, cùm artes quaſdam ad cicurandas beſtias, & animos illarum excolendos inuenerimus, ipſi nobis ad uirtutem nihil afferre adiumenti queamus. Illud potius tibi perſuadeas, inſtitutione & cura cum primis poſſe animum noſtrum adiuuari. Itaque tùm domeſticorum prudentiſſimis familiariter utere, tùm exterorum quoſcunque poteris accerſito: tùm celebrium & Poetarum & Rhetorum omnium periculum tibi eſſe faciendum, perſuaſum habeto: ac illorum quidem auditor eſto, horum autem diſcipulus: itaq; te para, ut & minorum ſis iudex, & maiorum æmulator. Nam his exercitationibus celerrimè talis fies, qualem eſſe oportere nos propoſuimus eum, qui rectè ſit regno præfuturus, & urbem, ita ut decet, gubernaturus. Sic uerò ipſe te maximè cohortabere, ſi abſurdum eſſe

ἡγήσαιο, τοὺς χείρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν, καὶ τοὺς
„ ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττειν. ὅσῳ γὰρ ἂν
„ ἐρρωμενεστέρως τὴν τῶν ἄλλων ἄνοιαν ἀτιμάσῃς, το-
β. τὸ φιλάνθρωπον καὶ φιλόπολι. σούτῳ μᾶλλον τὴν σεαυτοῦ διάνοιαν ἀσκήσεις. Ἄρχε-
σθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι ποιήσειν
τῶν δεόντων. πρὸς δὲ τούτοις φιλάνθρωπον εἶναι δεῖ
„ καὶ φιλόπολιν. οὔτε γὰρ ἵππων, οὔτε κυνῶν, οὔτε ἀν-
„ θρώπων, οὔτ' ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε κα-
„ λῶς ἄρχειν, ἢν μή τις χαίρῃ τούτοις, ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖ-
„ σθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Μελέτω σοι τοῦ πλήθους, καὶ
„ περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν, γι-
„ νώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν, καὶ τῶν ἄλλων πο-
„ λιτειῶν, αὗται πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν, αἵτινες ἂν
γ. ἀρχικὴ ἐπιμέλεια. ἄριστα τὸ πλῆθος θεραπεύσωσι. Καλῶς δὲ δημα-
γωγήσεις, ἐὰν μήτε τὸν ὄχλον ὑβρίζειν ἐᾷς, μήτε ὑ-
βριζόμενον περιορᾷς· ἀλλὰ σκοπῇς, ὅπως οἱ βέλτι-
στοι μὲν τὰς τιμὰς ἕξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικηθή-
σονται. ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πο-
δ. προστάγματα καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ νόμοι. λιτείας ἐστί. Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμά-
των κίνει, καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα. καὶ
μάλιστα μὲν εὑρετὴς γίνου τῶν βελτίστων· εἰ δὲ μή,
μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις καλῶς ἔχοντα. Ζήτει νό-
μους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους καὶ συμφέροντας, καὶ σφί-
σιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους· πρὸς δὲ τούτοις, οἵτινες τὰς
μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις ὡς
οἷόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιήσουσι. Ταῦτα γὰρ
ἅπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις νό-
ε. ἐργασίαι, μοις. Τὰς μὲν ἐργασίας αὐτοῖς καθίστη κερδαλέας,
πραγματεῖαι. τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους· ἵνα τὰς μὲν φεύ-
ϛ. κρίσεις. γωσι, πρὸς δὲ τὰς, προθύμως ἔχωσι. Τὰς κρίσεις

ποιοῦ

duxeris, deteriores præstantioribus dominari, & stolidiores prudentioribus imperare. Nam quo uehementiùs aliorum inscitiam despexeris, eo diligentiùs ingenium tuum exercebis. Hinc igitur eos auspicari decet, qui fungi officio uolent: præterea & hominum & ciuitatis esse amantem. 2. Amor hominum & ciuium.
Nec enim fieri potest, ut uel equis, uel canibus, uel hominibus, uel ulli denique rei quisquam rectè præsit, nisi delectetur ijs quorum ei mandata est curatio. Populus curæ tibi sit, & omnia in eo posita esse putato, ut is imperio tuo delectetur. Notum enim est, & oligarchias & cætera imperia eò diuturniora esse, quo diligentius populum coluerint. Sic autem benè imperabis, si neque uulgi petulantiæ locum dederis, neque alios populo insultare passus fueris: sed prouideris, ut & honores optimo cuique mandentur, & cæteri nullis iniurijs afficiantur. 3. Humanitas seueritate temperanda.
Hæc enim elementa prima & maxima sunt reipublicæ bene constitutæ. Edicta & instituta uitiosa loco moue, & muta: operámque in primis dato, ut optimorum sis inuentor: sed si id fieri nequit, imitare quæ apud alios rectè se habent. 4. Edicta, Instituta, Leges.
Leges quære in uniuersum æquas & utiles, & inter se consentientes: atque etiam tales, quæ & controuersias ciuium quàm paucißimas, & compositiones quàm fieri potest celerrimas efficiant. Hæc enim inesse oportet omnia legibus bene constitutis. Effice negociationes eis lucrosas, lites detrimentosas: ut has fugiant, illas appetant. De controuersijs 5. Negociationes, lites. 6. Iudicia.

 eorum,

ποιοῦ, περὶ ὧν ἂν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι, μὴ πρὸς χάριν, μηδὲ ἐναντίας ἀλλήλαις: ἀλλ' ἀεὶ ταὐ-
„ τὰ περί γε τῶν αὐτῶν γίνωσκε. καὶ γὰρ πρέπει, καὶ συμ-
„ φέρει, τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀμετακινήτως
„ ἔχειν περὶ τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νόμους τοὺς καλῶς

ζ. διοίκησις τῆς πόλεως. κειμένους. Διοίκει τὴν πόλιν ὁμοίως, ὥσπερ τὸν πατρῷον οἶκον: ταῖς μὲν κατασκευαῖς λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, ταῖς δὲ πράξεσιν ἀκριβῶς, ἵν' εὐδοκιμῇς ἅμα, καὶ διαρκῇς.

η. μεγαλοπρέπεια. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐνδείκνυσο ἐν μηδεμιᾷ τῶν πολυτελειῶν, τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων, ἀλλ' ἔν τε τοῖς προειρημένοις, καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων, καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῷ τέ σοι παραμένει, καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις πλέονος ἄξια τῶν δεδαπανημένων καταλείψεις.

θ. εὐσέβεια. Τὰ περὶ τοὺς θεοὺς ποίει μὲν, ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν. ἡγοῦ δὲ τοῦτο εἶναι θῦμα κάλλιστον, καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἐὰν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιότατον σεαυτὸν παρέχῃς. μᾶλλον γὰρ ἐλπὶς τοὺς τοιούτους, ἢ τοὺς ἱερεῖα πολλὰ καταβάλλοντας, πράξειν τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν.

ι. τιμαί. Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς τῶν τιμῶν τοὺς οἰκειοτάτους, ταῖς δ' ἀληθεστάταις τοὺς εὐνουστάτους.

ια. φυλακὴ σώματος. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τήν τε τῶν φίλων ἀρετὴν, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὔνοιαν, καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν. διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ διασώζειν τὰς τυραννίδας, μάλιστ' ἄν τις δύναιτο.

ιβ. οἴκων ἰδιωτικῶν κηδεμονία. Κήδου τῶν οἴκων τῶν ἰδιωτῶν, καὶ νόμιζε τοὺς δαπανωμένους ἀπὸ τῶν σῶν ἀναλίσκειν, καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν. ἅπαντα γὰρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν, οἰκεῖα τῶν

eorum, sententias neque ad gratiam ferto, neque inter se contrarias: sed de iisdem quidem rebus, semper eadem decernito. Etenim & decet, & expedit, regum de iure decreta esse immutabilia, ut probatas leges. Vrbem eodem modo, quo paternam domum administra, apparatu splendido & regali, ratione uectigalium accurata: ut simul & illustri laude celebreris, & sumptus tolerare possis. Ostenta magnificentiam nulla re magni sumptus, statimque peritura: sed tum iis rebus quas diximus, tum instrumenti atque supellectilis ornatu, tum beneficentia in amicos. Nam quæ hoc modo insumpseris, ea & tibi ipsi firma stabiliaque permanent, & posteris tuis plures commoditates afferent, quàm pecuniæ profusiones. Religionem eam serua, quam à maioribus accepisti: sed id pulcherrimum sacrificium, & cultum esse maximum existima, si ipse te quàm optimum & iustissimum præbeas. Maior enim spes est, Deos immortales talium uota audituros, quàm eorum qui multas uictimas prosternunt. Primos honores coniunctissimis, uerissimos beneuolentissimis defer. Corporis custodiam tutissimam esse puta, tùm in uirtute amicorum, tùm in beneuolentia ciuium, tùm in tua prudentia esse collocatam. Hæc enim sunt, per quæ imperium facilimè & paretur, & conseruetur. Rem priuatorum familiarem curato: & prodigos de tuo facere sumptum, & ad rem attentos tuas opes augere existimato. Bona enim omnia in urbe habitantium, ad familiam

7. Vrbis administratio.

8. Magnificentia.

9. Religio.

10. Honores.

11. Custodia corporis.

12. Leges sumptuariæ.

ιγ. φιλαλήθεια. καλῶς βασιλευόντων ἐστί. Διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν
ἀλήθειαν οὕτω φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι
ιδ. φιλοξενία. τοὺς σοὺς λόγους, ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὅρκους. Ἅπασι μὲν
τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν πάρεχε, καὶ πρὸς τὰ
συμβόλαια νόμιμον: περὶ πλείστου δὲ ποιοῦ τῶν ἀφι-
κνουμένων, μὴ τοὺς σοὶ δωρεὰς εἰσάγοντας, ἀλλὰ τοὺς
παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιοῦντας. τιμῶν γὰρ τοὺς τοιού-
ιε. πραότης. τους, μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς φό-
,, βους ἐξαίρει τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ βούλου περιδεὴς εἶναι
,, τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν. ὅπως γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σε-
,, αυτὸν διαθῇς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἕξεις. Ποίει
μὲν μηδὲν μετ᾽ ὀργῆς: δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοὶ και-
ρὸς ᾖ. Δεινὸς μὲν φαίνου, τῷ μηδέν σε λανθάνειν τῶν γι-
γνομένων: πρᾶος δὲ, τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους
ποιεῖσθαι τῶν ἁμαρτανομένων. Ἀρχικὸς εἶναι βού-
λου μὴ χαλεπότητι, μηδὲ τῷ σφόδρα κολάζειν:
ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας, καὶ νο-
μίζειν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἄμεινόν σε βου-
ις. τὰ πολεμικά. λεύεσθαι. Πολεμικὸς γίνου ταῖς ἐπιστήμαις, καὶ ταῖς
παρασκευαῖς· εἰρηνικὸς δὲ, τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δί-
καιον πλεονεκτεῖν. οὕτως ὁμίλει τῶν πόλεων πρὸς
τὰς ἥττους, ὥσπερ ἂν τὰς κρείττους πρὸς σαυτὸν ἀ-
ξιώσειας. Φιλονείκει μὴ περὶ ἁπάντων, ἀλλὰ περὶ
ὧν ἂν κρατήσαντί σοι μέλλῃ συνοίσειν. Φαύλους ἡγοῦ
μὴ τοὺς συμφερόντως ἡττωμένους: ἀλλὰ τοὺς μετὰ
ιζ. μεγαλοψυχία. βλάβης περιγινομένους. Μεγαλόφρονας εἶναι νό-
μιζε, μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἷοί τε εἰσι
κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς μετρίων μὲν ἐφιεμένους, ἐξερ-
γάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἷς ἂν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ
τοὺς μεγίστην ἀρχὴν κτησαμένους, ἀλλὰ τοὺς ἄριστα
τῆ

pertinent regum bene imperantium. **Per omnem** *ætatem, tantam ueritatis præ te ferto reuerentiam, ut plus habeatur fidei, tuæ affirmationi, quàm aliorum deierationi. Cùm omnibus hospitibus urbem exhibe tutam, & in contractibus æquam: tùm inter aduenas eos maximi facito, non qui dona tibi aduehunt, sed qui à te expetunt. Nam si his honorem habueris, apud cæteros maiore gloria eris. Exime ciuibus formidinem: neq; terribilis ijs esse uelis, qui nihil delinquunt. Nam quo tu eos in te esse animo consuefeceris, eodem & ipse in illos eris. Nihil per iracundiam agito: sed iram, cum tempus postulabit, simulato. Acrimoniam tuam proba, indagatione rerum quæ geruntur omnium: clementiam, mitigatione suppliciorũ. Autoritatem imperij tuere, non asperitate nec sæuitia pœnarum, sed excellenti sapientia: ut te suæ saluti omnes meliùs, quàm semetipsos consulere arbitrentur. Bellicosus esto scientia rei militaris, & apparatu: pacificus, nihil præter ius & æquum uendicando. Erga ciuitates imbecilliores talem te præbe, quales in te potentiores esse uelles. Noli de rebus quibusuis contendere: sed de ijs duntaxat, quarum uictoria tibi profutura est. Contemnendos existima, non eos qui utiliter succumbunt: sed qui cum damno suo uincunt. Magnanimos puta, nõ eos qui maiora suscipiunt, quàm sustinere possint: sed qui & mediocria desiderãt, & quæ aggrediuntur perficere possunt. Aemulare non eos qui latissimè imperium propagarunt, sed qui id quod habent rectissimè*

13. Veritatis studium.

14. Hospitū tractatio.

15. Clementia.

16. Res militaris.

17. Animi magnitudo.

τῇ περιουσίᾳ χρησαμένους· καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμο-
νήσειν, οὐκ ἐὰν ἁπάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβων καὶ κιν-
δύνων ἄρχῃς, ἀλλ' ἐὰν τοιοῦτος ὢν οἷον χρὴ, καὶ πράτ-
των ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι, μετρίων ἐπιθυμῇς, καὶ μη-
π. φιλίας. δενὸς τούτων ἀπορῇς. Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βου-
λομένους, ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας· μηδὲ
μεθ' ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄριστα
τὴν πόλιν διοικήσεις. Ἀκριβεῖς ποιοῦ τὰς δοκιμασίας
τῶν συνόντων, εἰδὼς ὅτι πάντες οἱ μὴ σοὶ πλησιάζον-
π. ἐφιστηκό- τες, ὅμοιόν σε τοῖς χρωμένοις νομιοῦσι. Τοιούτους ἐφίστη
τες. τοῖς πράγμασι, τοῖς μὴ διὰ σοῦ γινομένοις, ὡς αὐτὸς
π. πιστοί. τὰς αἰτίας ἕξων, ὧν ἂν ἐκεῖνοι πράξωσι. Πιστοὺς ἡγοῦ
μὴ τοὺς πᾶν, ὅ,τι ἂν λέγῃς ἢ ποιῇς, ἐπαινοῦντας· ἀλλὰ
τοὺς τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. Δίδου παῤῥη-
σίαν τοῖς εὖ φρονοῦσιν· ἵνα περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῇς, ἔχῃς
τοὺς συνδοκιμάσοντας. Διόρα καὶ τοὺς τέχνῃ κολακεύον-
τας, καὶ τοὺς μετ' εὐνοίας θεραπεύοντας· ἵνα μὴ πλέον
π. συκοφαν- οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. ἄκουε τοὺς λόγους τοὺς
τία. περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα τοὺς λέγον-
τας, ὁποῖοι καὶ τίνες εἰσὶν, καὶ περὶ ὧν ἂν λέγωσι. Ταῖς
αὐταῖς κόλαζε ζημίαις τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας,
π. ἐγκρά- αἷς περ ἂν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας. ἄρχε σεαυτοῦ μη-
τεια. δὲν ἧττον, ἢ καὶ τῶν ἄλλων: καὶ τοῦτο ἡγοῦ βασι-
λικώτατον, ἐὰν μηδεμιᾷ δουλεύῃς τῶν ἡδονῶν, ἀλ-
λὰ κρατῇς τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον ἢ τῶν πολι-
π. συνουσία. τῶν. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῇ προσδέχου, μηδ'
ἀλογίστως: ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς
ἔθιζε σεαυτὸν χαίρειν, ἐξ ὧν αὐτός τε ἐπιδώσεις,
π. φιλοτι- καὶ τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις. Μὴ φαίνου
μία. φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ καὶ τοῖς κακοῖς
διαπρα-

rectißimè administrarunt. teq; ab omni parte beatum fore puta, nō si omnib. hominibus cū terrorib. & periculis imperites: sed si talē te præbēs, qualē decet, & ea gerēs quæ in præsentia, mediocria desideres, et horū nullo careas. In amicitiā recipe nō quoslibet, sed tua natura dignos: neq; cū quib. iucūdißimè tēpus conteras, sed quorū opera urbē optimè gubernes. Diligēter inquirito in tuos familiares: teq; scito talem ab ijs omnibus, qui cōsuetudine tua non utuntur, iudicatū iri, quales illi fuerint cū quibus uixeris. Sic alios ijs præfice rebus, quas ipse non geris: ut tibi aßcribendū scias, quicquid illi fecerint. Fideles existima, nō eos qui omnia & dicta tua & facta laudarint: sed qui etiam errata et delicta reprehenderint. Potestatē da prudentib. liberè dicendi sententiam: ut si quibus de rebus dubitaris, præstò sint qui illas unà tecū expendant. Discerne eos qui arte aßentantur, ab illis qui ex beneuolentia te colūt: ne improbi meliore conditione sint, quàm boni uiri. Audi quid alij de alijs dicāt: operamq; dato, ut quales & quínam sint, non minus ij qui dicunt, quàm ij de quibus dicunt, cognoscas. Iisdē supplicijs affice calūniatores, quibus delinquentes. Impera tibi ipsi nō minus, quàm & cæteris: idq; maximè regiū putato, si nullis libidinib. seruias: sed cupiditates magis in potestate habeas, quàm ciues tuos. Nullam familiaritatem temerè, ac sine ratione contrahe: sed ijs gaudere congreßibus aßuesce, qui te et sapientia augeant, & uirtutis apud alios opinione. De ijs rebus tibi placere noli, quæ à malis etiam perfici

18. Amicitiæ.

19. Præfecti.

20. Fideles.

21. Calumniæ.

22. Temperantia.

23. Familiaritates.

24. Honores.

διαπράξασθαι δυνατόν ἐστιν: ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μέγα
φρονῶν, ἧς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε
τῶν τιμῶν ἀληθεστάτας εἶναι, μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ
μετὰ δέους γινομένας: ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὑτοῖς
ὄντες, μᾶλλόν σου τὴν γνώμην, ἢ τὴν τύχην θαυμά-
κε. κρύψις ἡδονῶν. ζωσιν. Λάνθανε μὲν, ἐὰν ἐπί τῳ σοι συμβῇ τῶν φαύ-
λων χαίρειν: ἐνδείκνυσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδά-
ζων. Μὴ τοὺς μὲν ἄλλους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ
βασιλέας ἀτάκτως: ἀλλὰ τὴν σεαυτοῦ σωφροσύνην
παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίση, γινώσκων ὅτι τὸ τῆς
,, πόλεως ὅλης ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἄρχουσι. Σημεῖον
κϛ. σημεῖον τοῦ καλῶς βασιλεύειν. ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους
ὁρᾷς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γινομένους διὰ
κζ. εὐδοξίαν λειπτέον τοῖς τέκνοις. τὴν σὴν ἐπιμέλειαν. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν
καλὴν, ἢ πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν. ὁ
μὲν γὰρ θνητὸς, ἡ δ' ἀθάνατος: καὶ δόξῃ μὲν χρή-
ματα κτητὰ, δόξα δὲ χρημάτων οὐκ ὠνητή: καὶ τὰ
μὲν καὶ τοῖς φαύλοις παραγίνεται: τὴν δ' οὐχ οἷόν τε
κη. ἐσθήτων τρυφὴ μετὰ καρτερίας. ἀλλ' ἢ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. Τρύφα μὲν ταῖς
ἐσθῆσι, καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δ' ὡς
χρὴ τοὺς βασιλέας ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἵνα
οἱ μὲν ὁρῶντες, διὰ τὴν ὄψιν ἄξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι
νομίζωσιν· οἱ δὲ συνόντες, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ῥώμην
κθ. περίσκεψις. τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔχωσιν. ἐπισκόπει τοὺς λό-
γους ἀεὶ τοὺς σαυτοῦ, καὶ τὰς πράξεις: ἵν' ὡς ἐλαχίστοις
λ. ἀκμὴ τῶν καιρῶν. τοῖς ἁμαρτήμασι περιπίπτῃς. κράτιστον μὲν τῆς ἀκμῆς
τῶν καιρῶν τυγχάνειν· ἐπειδὴ δὲ δυσκαταμαθήτως ἔχου-
,, σιν, ἐλλείπειν αἱροῦ, καὶ μὴ πλεονάζειν. αἱ γὰρ μετριότη-
,, τες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις, ἢ ταῖς ὑπερβολαῖς
λα. ἀστεῖος καὶ σεμνός. ἰσχύουσιν. ἀστεῖος εἶναι πειρῶ, καὶ σεμνός. τὸ μὲν γὰρ
τύραν-

perfici possunt: sed uirtutem laudi tibi ducito, cuius nulla pars improbis contingere potest. Verissimos honores eos esse puta, non qui palàm ex metu tibi habentur: sed si ipsi apud sese prudentiam tuam, plus quàm fortunam admirentur. Si fortè ita ceciderit, ut re aliqua leuiore gaudeas, dissimula: rerum maximarum studium ostenta. Noli putare, alijs uiuendum esse moderatè, regibus perturbatè: sed tua temperantia fac alijs exemplo sit. nec ignores, totius ciuitatis mores ad exemplum magistratuum conformari. Hoc tibi argumento sit, te regno bene præesse, si populum & locupletiorem, & modestiorem sub imperio tuo uideas esse factum. Præstare puta, liberis tuis honestam famam, quàm magnas opes relinquere. Nam hæ mortales sunt, illa immortalis. Fama pecuniæ quæri possunt, emi pecunijs fama non potest. Opes etiam improbis contingunt: gloriam uerò parare non possunt, nisi uirtute præstantes. In uestitu & corporis ornatu splendidus, in alijs actionibus laborum tolerans esto, ut reges decet: ut & qui uident, ob aspectum te regno dignum iudicent: & familiares tui, ob animi tui robur, ijsdem assentiantur. Considera semper & dicta & facta tua: ut in delicta quàm paucissima incidas. Optimum certè quidem est, seruare modum: sed quoniam is non facilè cognoscitur: malis citrà resistere, quàm ultrà progredi. Mediocritatis enim uis magis in eo quod parum, quàm in eo quod nimium est, cernitur. Vrbanus esse stude, & grauis: quorum hoc principi-

25. Dissimulandæ uoluptates.

26. Signum boni regni.

27. Liberis gloria relinquenda.

28. Splēdor uestiū cum tolerantia laborum.

29. Consideratio.

30. Modus.

31. Vrbanitas cū grauitate.

τυραννίδι πρέπει, τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἁρμόττει. χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἐστὶ πραγμάτων. εὑρήσεις γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τοὺς μὲν σεμνυνομένους, ψυχροὺς ὄντας: τοὺς δὲ βουλομένους ἀστείους εἶναι, ταπεινοὺς φαινομένους. δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις, τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἑκατέραις προσοῦσαν διαφεύγειν. ὅ,τι ἂν ἀκριβῶς εἰδέναι βούλει, ὧν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασιλέας, ἐμπειρίᾳ μέτιθι, καὶ φιλοσοφίᾳ. Τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν, τὰς ὁδούς σοι δείξει: τὸ δὲ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι, δύνασθαί σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει. Θεώρει τὰ γινόμενα, καὶ τὰ συμπίπτοντα, καὶ τοῖς ἰδιώταις, καὶ τοῖς τυράννοις. ἐὰν γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς, ἄμεινον καὶ περὶ τῶν μελλόντων βουλεύσῃ. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ἰδιωτῶν ἐθέλειν τινὰς ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι· τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσιν. Βούλου τὰς εἰκόνας τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον, ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν. μάλιστα μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν σεαυτῷ καὶ τῇ πόλει διαφυλάττειν. ἐὰν δ᾽ ἀναγκασθῇς κινδυνεύειν, αἱροῦ καλῶς τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν αἰσχρῶς. Ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας: καὶ φρόντιζε, ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης ποιήσεις. Μὴ περιίδῃς τὴν σαυτοῦ φύσιν ἅμα πᾶσαν διαλυθεῖσαν: ἀλλ᾽ ἐπειδὴ θνητοῦ σώματος ἔτυχες, ἀθανάτου δὲ ψυχῆς, πειρῶ τῆς ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεθισθῇς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. ἃ δ᾽ ἄν σοι λογιζομένῳ φαίνηται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει. ὧν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς

ἀδ. ἢ τ μανθάνειν ὁδός.

λγ. ὅτι διὰ τ ἀρετῆς εὐδοκιμεῖν πειρατέον.

λδ. μελέτη σοφίας καὶ ἀρετ.

principatum decet, illud cõgreßibus est aptum. Sed hoc est rerum omnium difficilimum. Nam eos qui grauitatem affectant, plerunq; frigere: qui uerò urbani esse student, eos humiles & abiectos uideri comperies. Est autem utraq; hac ratione utendum, & finitimum utrique incommodum effugiendum.

Quicquid earum rerum, quæ regum cognitione dignæ sunt, certò nosse uoles: ad id experientiam & doctrinam adhibeto. Nam ut doctrina uiam tibi ostendet: sic rerum gerendarũ exercitatione id consequêris, ut res dextrè administres. Cogita quæ res & gerantur & ferantur, tum à priuatis hominibus, tum à principibus. Nam si præteritorum recordaberis, de futuris etiam rectiùs deliberabis. 32. Discendi ratio.

Minimè decere puta, cùm priuati quidam homines mortem oppetendam censeant, ut post obitum laudentur: reges eas actiones fugere, quæ uiuẽtibus gloriam pariant. Imagines quæ uirtutis tuæ potiùs, quàm corporis monimenta sint, fac relinquas. Operam cum primis dabis, ut & te & urbem in tuto colloces. Sed si periculum adeũdum fuerit: honestè mori, quàm turpiter uiuere præoptabis. In omnibus tuis factis Regni memento: soliciteq; caue, ne quid honore isto indignum designes. Ne committas, ut natura tua simul uniuersa intereat. Sed cùm tibi corpus mortale contigerit, animus immortalis: fac immortalem animi tui memoriam relinquas. 33. Virtute quærenda gloria.

Meditare de præclaris actionibus loqui: ut ijs consentanea quæ dicere soles, etiam sentire assuescas. Quæ tibi cogitãti optima uidebũtur, ea re ipsa perficito. 34. Virtutis & sapientiæ meditatio.

τὰς πράξεις. ἃ τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἂν συμβουλεύσειας, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν ἀξίου. χρῶ τοῖς εἰρημένοις, ἢ ζήτει βελτίω τούτων. Σοφοὺς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας, ἀλλὰ τοὺς εὖ περὶ τῶν μεγίστων λέγοντας· μηδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνουμένους, αὐτοὺς δ' ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὑτῶν λέγοντας, ὁμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους, καὶ μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εὐτυχίας φέρειν ἐπισταμένους. Καὶ μὴ θαύμαζε, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων ἐστὶν, ἃ καὶ σὺ γινώσκεις· οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλ' ἠπιστάμην, ὅτι τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος καὶ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἀρχόντων, οἱ μέν τι τούτων εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἑτέρους ποιοῦντας ἑωράκασιν, ἔνια δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις χρὴ τοῖς περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ζητεῖν τὰς καινότητας, ἐν οἷς οὔτε παράδοξον, οὔτ' ἄπιστον, οὔτ' ἔξω
» τῶν νομιζομένων οὐδὲν ἔστιν εὑρεῖν· ἀλλ' ἡγεῖσθαι τοῦ-
» τον εἶναι χαριέστατον, ὃς ἂν τῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς
» τῶν ἄλλων διανοίαις ἀθροῖσαι τὰ πλεῖστα δυνηθῇ,
» καὶ φράσαι κάλλιστα περὶ αὐτῶν.

ἐπεὶ κἀκεῖνό μοι πρόδηλον ἦν, ὅτι τὰ συμβουλεύοντα καὶ τῶν ποιημάτων, καὶ τῶν συγγραμμάτων, χρησιμώτατα μὲν ἅπαντες νομίζουσιν, οὐ μὴν ἥδιστά γε αὐτῶν ἀκούουσιν, ἀλλὰ ταὐτὸ πεπόνθασιν, ὅπερ πρὸς τοὺς νουθετοῦντας. καὶ γὰρ ἐκείνους ἐπαινοῦσι μὲν ἅπαντες, πλησιάζειν δ' οὐ βούλονται· ἀλλὰ μᾶλλον αἱροῦνται συνεῖναι τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν, ἀλλ' ἢ τοῖς ἀποτρέπουσι.

λε. τίνες σοφοί.

προκατάληψις, ὅτι ἡ συμβουλὴ μὴ περὶ ἔργον· καὶ ὅτι, δέον προτιμᾶν τὰ συμφέροντα τῶν ἡδέων, τοὐναντίον γίγνεται.

Σημεῖον

3

10
18
34 -

Quorum gloriam miraris, eorum res gestas imitare. Quæ tuis liberis præciperes, ea ipse facere ne graueris. Aut utere præceptis nostris, aut ipse his inueni meliora. Sapientes existima, non eos qui de reb. minutis curiosè rixãtur, sed qui de maximis reb. egregiè dicunt: nec eos qui alijs felicitatē pollicentur, cū ipsi multarū rerum inopia laborēt: sed eos qui, cum de se modicè dicant, tamē & negocia dextrè obire, & inter homines uersari cōmodè possunt: nec in uitæ mutationib. perturbantur, sed pulchrè moderateq́; ferre tã secundas res quàm aduersas didicerũt. Neq; uerò mireris, nos multa dixisse, quæ & ipse intelligas. Neq; enim hoc me præterijt: sed satis sciui, cùm tanta multitudo sit & hominũ priuatorum & principùm, alios horum aliquid dixisse, alios audiuisse, alios à nonnullis facta uidisse, nonnulla etiam ipsos factitare. Verùm in his orationibus, quæ ad præceptiones de officijs pertinent, non requirenda est nouitas: in quib. nec admirabile, nec incredibile, nec inusitatũ quicquam comperitur. Is uerò doctißimus habendus erit, qui eorum quæ in animis aliorum dispersa iacēt, quàm plurima colligere, & elegãtißimis uerbis potuerit explicare. Illud quoq; mihi satis notum fuit, cùm & poemata, & alia scripta quæ suasione constant, omnes utilißima esse iudicent, ea tamen non libentißimè audire: sed eodem erga illa esse animo, quo erga monitores. quos ut uniuersi laudant, sic eorum congressus refugiunt, illorumq́; consuetudinem qui socij delictorum sint, non eorum qui à uitijs dehortentur, expetunt.

35. Sapientes.

Occupatio, præcepta hæc nō esse superuacanea: & utilitatem uoluptati anteponendam esse, etsi contrà fiat.

Σημεῖον δ' ἄν τις ποιήσαιτο, τὴν ἡσιόδου καὶ θεόγνιδος
καὶ φωκυλίδου ποίησιν. καὶ γὰρ τούτους φασὶ μὲν ἀρί-
στους συμβούλους γεγενῆσθαι τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων·
ταῦτα δὲ λέγοντες, αἱροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλή-
λων ἀνοίαις μᾶλλον, ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις. ἔτι δ'
εἴ τις ἐκλέξειε καὶ τῶν προεχόντων ποιητῶν τὰς κα-
λουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστ' ἐσπούδα-
σαν: ὁμοίως ἂν καὶ πρὸς ταύτας διατεθεῖεν. ἥδιον γὰρ
ἂν κωμῳδίας τῆς φαυλοτάτης, ἢ τῶν οὕτω τεχνικῶς
πεποιημένων ἀκούσαιεν. καὶ τί δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέ-
,, γοντα διατρίβειν; ὅλως γὰρ εἰ θέλοιμεν σκοπεῖν τὰς
,, φύσεις τῶν ἀνθρώπων, εὑρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν
,, οὔτε τῶν σιτίων χαίροντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις, οὔτε τῶν
,, ἐπιτηδευμάτων τοῖς καλλίστοις, οὔτε τῶν πραγμά-
,, των τοῖς βελτίστοις, οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελι-
,, μωτάτοις, ἀλλὰ παντάπασιν ἐναντίας τῷ συμφέ-
,, ροντι τὰς ἡδονὰς ἔχοντας, καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς
,, εἶναι, καὶ φιλοπόνους, τοὺς τῶν δεόντων τι μὴ ποιοῦν-
τας. ὥστε πῶς ἄν τις τοῖς τοιούτοις ἢ παραινῶν, ἢ διδά-
σκων, ἢ χρήσιμόν τι λέγων ἀρέσειεν; οἳ πρὸς τοῖς εἰρη-
μένοις λόγοις φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἁπλοῦς
δ' ἡγοῦνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας· οὕτω δὲ τὰς ἀλη-
θείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὥστ' οὐδὲ τὰ σφέ-
τερ' αὐτῶν ἴσασιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἰδίων
διαλογιζόμενοι, χαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἀλλοτρίων δια-
λεγόμενοι. βούλοιντο δ' ἂν τῷ σώματι κακοπαθῆ-
σαι μᾶλλον, ἢ τῇ ψυχῇ ποιῆσαι, καὶ σκέψασθαι πε-
ρί τινος τῶν ἀναγκαίων. εὕροις δ' ἂν αὐτοὺς, ἐν
μὲν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνουσίαις λοιδοροῦντας,
ἢ λοιδορουμένους· ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις οὐ βουλευο-
μένους,

ἐπιτίμησις καὶ ὑπογραφὴ τῶν Σαρδαναπάλων. κατὰ παρέκβασιν.

Id quod uel ex Hesiodi & Theognidis & Phocylidis poesi cognoscitur. Nam hos fatentur optima uitæ mortalium reliquisse consilia. Sed quamuis hoc dicant, nugis tamen audiendis & recitandis tempus perdere, quàm in illorum præceptionibus uersari malunt. Præterea si quis è præstantibus Poetis, eas quas sententias uocant, in quibus illi potissimùm elaborarunt, excerperet: erga illas etiam eodem animo essent. Comœdiam enim uel nequissimam audire mallent, quàm poemata tam artificiosa. Et quid opus est singulis commemorandis immorari? Omnino enim si naturas hominum consideremus, plerosque nec cibis saluberrimis gaudere, nec studijs pulcherrimis, nec actionibus optimis, nec doctrinis utilissimis reperiemus: & eas uoluptates habere maximas, quæ rationi utilitatis maximè repugnant: ac tolerantes & industrios uideri eos, qui officium negligunt. Quare quî talibus quisquam placeat, siue moneat, siue doceat, siue utile aliquid dicat? qui præter ea quæ diximus, prudentibus etiam inuident, simplices autem & candidos putant amentes: & sic à ueritate rerum abhorrent, ut ne sua quidem negocia norint. Nam de suis quidem rebus cogitantes mœrent: de alienis autem cùm disputant, gaudent: mallentque corporis ærumnam ferre, quàm animum exercere, & de re aliqua necessaria suscipere cogitationem. Ac in congreßibus quidem eos inter sese conuicia uel dicere, uel audire: in solitudine uerò non delibe-

Obiurgatio, & pictura Sardanapalorum, per egressionem.

μένους, ἀλλ' εὐχομένους. λέγω δὲ ταῦτα οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὄντων. ἐκεῖνο δ' οὖν φανερὸν, ὅτι δεῖ τοὺς βουλομένους ἢ ποιεῖν, ἢ γράφειν τὶ κεχαρισμένον τοῖς πολλοῖς, μὴ τοὺς ὠφελιμωτάτους τῶν λόγων ζητεῖν, ἀλλὰ τοὺς μυθωδεστάτους. ἀκούοντες μὲν γὰρ τῶν τοιούτων χαίρουσι, θεωροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἁμίλλας ἄχθονται. Διὸ καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν, καὶ τοὺς πρώτους εὑρόντας τραγῳδίαν, ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι κατιδόντες τὴν φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις κατεχρήσαντο πρὸς τὴν ποίησιν. ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς πολέμους τῶν ἡμιθέων ἐμυθολόγησεν, οἱ δὲ τοὺς μύθους εἰς ἀγῶνας καὶ πράξεις κατέστησαν: ὥστε μὴ μόνον ἀκουστοὺς ἡμῖν,
,, ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γεγενῆσθαι. τοιούτων οὖν παραδειγ-
,, μάτων ὑπαρχόντων, δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς
,, ἀκροωμένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τοῦ μὲν νουθετεῖν καὶ
,, συμβουλεύειν ἀφεκτέον, ἐκεῖνα δὲ γραπτέον καὶ λεκτέον οἷς ὁρῶσι τοὺς ὄχλους χαίροντας. Ταῦτα μὲν οὖν διῆλθον, ἡγούμενός σε δεῖν οὐχ ἕνα τῶν πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων, μηδὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας τῶν ἀνθρώπων, ταῖς ἡδοναῖς ἀνακρίνειν: ἀλλ' ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν χρησίμων αὐτοὺς δοκιμάζειν. ἄλλως τε ἐπειδὴ περὶ τῶν γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσο-
,, φίαν διατρίβοντες, καί φασιν, οἱ μὲν διὰ τῶν ἐριστι-
,, κῶν λόγων, οἱ δὲ διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ δι' ἄλ-
,, λων τινῶν φρονιμωτέρους ἔσεσθαι τοὺς αὐτοῖς πλησιά-
,, ζοντας· ἐκεῖνο δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν κα-
λῶς

ἐπάνοδος ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν: καὶ ἀπόφασις, ὅτι ἡ τοῦ συμβουλεύεσθαι δύναμις ἀρίστη παιδεία.

rare, sed optare deprehendas. Atque hæc non in omnes dico: sed in eos tantùm, qui his quæ diximus uitijs constricti sunt. Illud certè palàm est, si qui sunt, qui uelint aliquid multitudini gratum uel carmine uel soluta oratione scribere: ijs exquirenda esse non utilissima quæque, sed fabulosissima. Nam talibus quidem audiendis gaudent: sed cum ueras causas & certamina spectant, mœrent. Quamobrem Homeri poesis, & ij qui primi Tragœdiam inuenerunt, admiratione afficiendi sunt: quòd animaduersa humani ingenij natura, utrisque his rationibus ad poesim suam abusi sunt. Alter enim certamina & bella semideorum fabulosè persecutus est: alteri fabulas in ludos & actiones redegerunt, ut à nobis non audiri tantùm, sed etiam spectari possint. Cùm igitur talia exempla in promptu sint: demonstratum est, si quis auditores allicere studeat, & demulcere, ab admonitionibus & consilijs esse abstinendum: illa autem & scribenda & dicenda, quibus populum gaudere uidet. Hæc exposui propterea, quòd existimaui, oportere te, cùm non sis unus de multis, sed multorum rex, non ita sentire, ut cæteros: neque uel res graues, uel homines prudentes metiri ac ponderare uoluptatibus, sed in actionibus utilibus periculum illorum facere, præsertim cum sapientiæ magistri de animi exercitationibus inter sese dissentiant. Nam alij disputationibus Dialecticis, alij præceptis eloquentiæ, alij per alia quædam suis auditoribus sapientiam pollicentur. In eo uerò consentiunt omnes, be-

Reditus ad causam: & assertio, capiendi consilij prudentiam optimum esse doctrinæ genus.

„ λῶς πεπαιδευμένον, ἐξ ἑκάστου τούτων γιγνέσθαι συμ-
„ βουλεύεσθαι δυνάμενον. χρὴ τοίνυν ἀφέμενον τῶν ἀμφισβητουμένων, ἐπὶ τὸ ὁμολογούμενον ἐλθόντα, λαμβάνειν αὐτῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν τοὺς συμβουλεύοντας: εἰ δὲ μὴ, τοὺς καθόλου τῶν πραγμάτων λέγοντας, καὶ τοὺς μηδὲν γινώσκοντας τῶν δεόντων ἀποδοκιμάζειν. Δῆλον γὰρ, ὡς ὁ μηδὲν ὢν αὐτῷ χρήσιμος, οὐδ' ἂν ἄλλον φρόνιμον ποιήσειεν. Τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας, καὶ δυναμένους ὁρᾶν πλέον τι τῶν ἄλλων, περὶ πολ-
„ λοῦ ποιοῦ, καὶ θεράπευε: γινώσκων, ὅτι σύμβου-
„ λος ἀγαθὸς χρησιμώτατον καὶ τυραννικώτατον ἁ-
„ πάντων κτημάτων ἐστίν. ἡγοῦ δὲ τούτους σοι μεγίστην ποιήσειν τὴν βασιλείαν, οἵτινες ἂν τὴν διάνοιαν τὴν σὴν πλεῖστα ὠφελῆσαι δυνηθῶσιν. ἐγὼ μὲν οὖν ἅπερ γινώσκω παρῄνεσα: καὶ τιμῶ σε τούτοις, οἷς τυγχάνω δυνάμενος. βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, ὅπερ εἶπον, ἔρχόμενος, μὴ τὰς εἰθισμένας ἄγειν σοι δωρεὰς, ἃς ὑμεῖς πολὺ πλείονος ἀγοράζετε παρὰ τῶν
„ διδόντων, ἢ τῶν πωλούντων: ἀλλὰ τοιαύτας, αἷς ἐὰν
„ σφόδρα χρήσῃ, καὶ μηδεμίαν ἡμέραν διαλίπῃς, οὐ
„ καταλείψεις, ἀλλὰ μείζους καὶ πλείονος ἀξίας οὔσας
„ αὐτὰς ποιήσεις.

Ἐπίλογος, καὶ σύστασις τοῦ λόγου.

ὙΠΟ'ΘΕΣΙΣ Ἱ'ΕΡΩΝΥ'-
μου Βολφίου εἰς τὸν γ' λόγον.

Ἐν τῷ μὲν πρὸ τούτου βιβλίῳ, τὸ τῶν βασιλευόντων ἔργον εἴρηται· ἐν τούτῳ δὲ, τὸ τῶν βασιλευομένων καθῆκον διασαφεῖται. πεποίηται δὲ ὁ λόγος Νικοκλεῖ αὐτῷ, ἅτε τοῖς περὶ αὐτὸν καὶ τοῖς μεγιστᾶσιν,

nè institutum hominem oportere ex his singulis sibi prudentiam consilij capiendi comparare. Sunt igitur ea de quibus ambigitur, missa facienda: & amplectendum id, de quo nulla controuersia est, ut rectiùs de illis iudicetur. Ac consiliarij tum maximè, cum res consilium præsens postulat, spectandi sunt: repudiatis ijs qui in uniuersum de rebus dicunt, quiq; nihil eorum quæ fieri debent intelligũt. Constat enim, eum qui sibi ipse prorsus est inutilis, nunquam alios effecturum esse prudentiores. Cordatos autem uiros, & qui longiùs quàm alij prospicere possunt, magnifacito, & colito: ac persuasum habeto, Bonum consiliarium utilißimam, & rege omnium dignißimam esse poßeßionem. Illos etiam tuum regnum maximè amplificaturos credito, qui tuam mentẽ plurimùm potuerint excolere. Ego pro mea intelligentia te admonui: & eum honorem, quem possum, tibi habeo. Velle autem debes, ut etiã alij, quod initiò dixi, non consueta munera tibi offerãt, quæ uos longè pluris emitis à donãtibus, quàm à uendentibus: sed ea, quæ, tametsi multum ijs utaris, idq; nullum diem facere intermittas, non deteras, sed maiora & preciosiora ipso usu reddas.

Conclusio, & operis commendatio.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in tertiam Orationem.

SVperiore libro Regis officium expositum est: hic etiam ciuium munus erga regem describitur. idque fit sub ipsius Nicoclis persona, suis aulicis & regni proceribus,

ἅτε καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἀρχομένων ὑπ' αὐτοῦ παραγγέλλουσι. ἀρχόμενος μὲν οὖν ὑπεραπολογεῖται τῶν λόγων, διὰ τοὺς ἀναισθήτους καὶ μισολόγους ἴσως τῶν βασιλικῶν, ὧν τό, τε ἀργὸν καὶ τὸ διεστραμμένον τοῦ ἤθους, κἂν τῷ τοῦ πρὸ τούτου ἐπιλόγῳ εὐφυῶς διασύρας ὑπέγραψεν. χωρὶς γὰρ τούτου, σοφιστικώτερον ἂν ἢ βασιλικώτερον εἶναι δόξειε τὸ προοίμιον. εἶτα δὲ ἀποδείκνυσιν, ὅτι μοναρχία πολιτείας εἶδος ἄριστον. εἶτα δέ, ὅτι τὴν βασιλείαν δικαίως εἰληφώς, σωφρόνως τε καὶ νουνεχόντως καὶ φιλανθρώπως διοικῶν τυγχάνει. τῷ κεφαλαίῳ δὲ τούτῳ, εἰς Νικοκλέα μὲν ἀναφερομένῳ σκοπὸν ἔχει, τοῦ μηδεμίαν τοῖς ἀρχομένοις τοῦ ἀπειθεῖν καὶ ἀνηκουστεῖν καταλεῖφθαι πρόφασιν· εἰς Ἰσοκράτην δέ, τί ἄλλο ἂν εἴη πλὴν εἰρωνευόμενον Νικοκλέους ἐγκώμιον: τοῦτο μέν τοι μεταχειρισθέν, ὥστε μηδαμῶς τοῦτό γε προῃρημένον φαίνεσθαι. τελευτῶν δὲ προστάττει τίνα τε πράττειν, καὶ τίνων ἀπέχεσθαι βούλεται τοὺς ὑποτεταγμένους, βραχὺν προσθεὶς ἐπίλογον.

ΝΙΚΟΚΛΗ'Σ, Η' ΣΥΜβουλευτικός, λόγος τρίτος.

κατ' ἔφοδον ὑπεραπολογούμενος τῶν λόγων, καὶ τούτους ἐπαινῶν, προσοχὴν λαμβάνει.

ΕΙ'ΣΙ' τινες οἳ δυσκόλως ἔχουσι πρὸς τοὺς λόγους, καὶ διαμέμφονται τοὺς φιλοσοφοῦντας: καί φασιν, αὐτοὺς οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ πλεονεξίας ἕνεκα ποιεῖσθαι τὰς τοιαύτας διατριβάς. ἡδέως ἂν οὖν πυθοίμην τῶν οὕτω διακειμένων, διὰ τί τοὺς μὲν εὖ λέγειν ἐπιθυμοῦντας φεύγουσι, τοὺς δ' ὀρθῶς πράττειν βουλομένους ἐπαινοῦσιν; εἰ γὰρ αἱ πλεονεξίαι λυποῦσιν αὐτούς, πλείους καὶ μείζους ἐκ τῶν ἔργων, ἢ τῶν λόγων εὑρήσομεν γιγνομένας.
„ ἔπειτα κἀκεῖνο ἄτοπον, εἰ λέληθεν αὐτούς, ὅτι
„ τὰ περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβοῦμεν, καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσκοῦ-

aut etiam reliquo populo præcipientis. Primùm autem eloquentiæ defensio ponitur, fortasse propter crassos & barbaros aulicos, quorum ignauiam & peruersitatem etiam in precedentis orationis epilogo perstrinxit, & eleganter depinxit. Nam alioqui sophistæ, quàm regi, aptius uideri posset exordium. Deinde ostendit, præstantissimam Reipublicæ formam esse Monarchiam: postea, se regnum iusto titulo posside re: atque id moderatè, prudenter, clementerque administrare. quæ duo capita, si Nicoclem spectes, eò pertinent, ut ne ciuibus ulla detrectandi imperij causa relinquatur: sin Isocratem, quid aliud est quàm dissimulata Nicoclis laudatio, sic tractata, ut id nullo pacto agere uideatur? Postremo loco præcipit, quid fieri, quid omitti à suis uelit, breui addita conclusione.

ISOCRATIS NICOCLES, SIVE consilium, HIERONYMO VVOLFIO interprete: Oratio tertia.

SVnt qui de eloquentia malè sentiant, & sapientiæ studiosos assiduè criminentur: ac dicant, eos non amore uirtutis, sed emolumenti sui gratia, tales disputationes instituisse. Ego uerò ex ijs qui hoc animo sunt, perquàm audire uelim, cur & bene dicendi studiosos fugiant, & rectè agendi cupidos laudent? Nam si emolumenta eis molesta sunt: plura & maiora capi è factis, quàm è dictis comperiemus. Deinde illud quoque absurdum est, si ignorant, nos & pietatem colere, & iusticiam exerce-

Eloquentia per insinuationem defendēda & laudanda, attētionem captat.

» ἀσκοῦμεν, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐπιτηδεύομεν, οὐχ
» ἵνα τῶν ἄλλων ἔλαττον ἔχωμεν, ἀλλ᾽ ὅπως ἂν ὡς με-
» τὰ πλείστων ἀγαθῶν τὸν βίον διάγωμεν. ὥστ᾽ οὐ κα-
» τηγορητέον τούτων τῶν πραγμάτων ἐστὶν, δι᾽ ὧν ἄν τις
» μετ᾽ ἀρετῆς πλεονεκτήσειεν: ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων,
» τῶν περὶ τὰς πράξεις ἐξαμαρτανόντων, ἢ τοῖς λόγοις
» ἐξαπατώντων, καὶ μὴ δικαίως χρωμένων αὐτοῖς. θαυ-
μάζω δὲ τῶν ταύτην τὴν γνώμην ἐχόντων, ὅπως οὐ
καὶ τὸν πλοῦτον, καὶ τὴν ῥώμην, καὶ τὴν ἀνδρείαν κα-
κῶς λέγουσιν. εἴπερ γὰρ διὰ τοὺς ἐξαπατῶντας, καὶ
τοὺς ψευδομένους, πρὸς τοὺς λόγους χαλεπῶς ἔ-
χουσι, προσήκει καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς αὐτοὺς ἐπι-
τιμᾶν. φανήσονται γάρ τινες καὶ τῶν ταῦτα κεκτημέ-
νων ἐξαμαρτάνοντες, καὶ πολλοὺς διὰ τούτων κακῶς
ποιοῦντες. ἀλλὰ γὰρ οὐ δίκαιον, οὐδ᾽ εἴ τινες τοὺς ἀ-
παντῶντας τύπτοιεν, τῆς ῥώμης κατηγορεῖν: οὔτε διὰ
» τοὺς ἀποκτιννύντας τὴν ἀνδρείαν λοιδορεῖν, οὐδ᾽ ὅ-
» λως τὴν τῶν ἀνθρώπων πονηρίαν ἐπὶ τὰ πράγ-
» ματα μεταφέρειν: ἀλλ᾽ αὐτοὺς ἐκείνους ψέγειν, ὅ-
» σοι τοῖς ἀγαθοῖς κακῶς χρῶνται, καὶ τοῖς ὠφελεῖν
» δυναμένοις, τούτοις βλάπτειν τοὺς συμπολιτευομέ-
» νους ἐπιχειροῦσι. Νῦν δ᾽ ἀμελήσαντες τοῦτον τὸν
τρόπον περὶ ἑκάστου διορίζεσθαι, πρὸς ἅπαντας τοὺς
λόγους δυσκόλως διάκεινται, καὶ τοσοῦτον διημαρ-
τήκασιν, ὥστ᾽ οὐκ αἰσθάνονται τοιούτῳ πράγματι
δυσμενῶς ἔχοντες, ὃ πάντων τῶν ὄντων ἐν τῇ τῶν
ἀνθρώπων φύσει πλείστων ἀγαθῶν αἴτιόν ἐστι.
τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις, οἷς ἔχομεν, οὐδὲν τῶν ἄλλων
ζώων διαφέρομεν: ἀλλὰ πολλῶν καὶ τῷ τάχει, καὶ
τῇ ῥώμῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις εὐπορίαις καταδεέστεροι
τυγχά-

exercere, & cæteris studere uirtutibus, non ut deteriore quàm alij conditione simus: sed ut bonis in uita quamplurimis perfruamur. Quare non accusandæ res illæ sunt, per quas cum uirtute alijs præstare possis: sed homines potiùs, qui aut res illas malè tractando corrumpunt, aut eloquentiam ad fallacias & iniurias conferunt. Miror itaque, cur ij qui ita sentiunt, non etiam diuitias & robur, & fortitudinem in crimen uocent. Nam si propter eos irascuntur eloquentiæ, qui decipiunt & mentiuntur: etiam cætera bona uituperare debent. Nec enim defuturi sunt illarum quoque rerum possessione instructi, quos deliquisse, & per eas multos afflixisse constet. Verùm non conuenit, si qui obuios uerberant, robur accusare: neque propter homicidas, fortitudini conuiciari: neque denique hominum improbitatem in res transferre: sed illi ipsi culpandi sunt, qui bonis rebus malè utuntur: & ciues suos per ea lædere non dubitant, quæ ad eorum salutem conuertere potuissent. Nunc neglecta singularum rerum tali distinctione, uniuersam eloquentiam oderunt: & in tanto errore uersantur, ut non animaduertant, ei se rei esse inimicos, qua non alia concessa est generi mortalium, quæ sit plurium utilitatum causa. Nam reliquis naturæ nostræ dotibus nihil cæteris animantibus antecellimus: sed ab illis longè tùm celeritate, tùm robore, tùm alijs facultatibus supe-

τυγχάνομεν ὄντες. ἐγγινομένου δ' ἡμῖν τοῦ πείθειν ἀλ-
λήλους, καὶ δηλοῦν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ ὧν ἂν βου-
ληθῶμεν: οὐ μόνον τοῦ θηριωδῶς ζῆν ἀπηλλάγημεν,
„ ἀλλὰ καὶ συνελθόντες πόλεις ᾠκίσαμεν, καὶ νόμους ἐ-
„ θέμεθα, καὶ τέχνας εὕρομεν, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ
„ δι' ἡμῶν μεμηχανημένα, λόγος ἡμῖν ἐστιν ὁ συγκα-
„ τασκευάσας. οὗτος γὰρ καὶ περὶ τῶν δικαίων, καὶ περὶ
„ τῶν ἀδίκων, καὶ τῶν αἰσχρῶν καὶ τῶν καλῶν ἐνομο-
„ θέτησεν: ὧν μὴ διαταχθέντων, οὐκ ἂν οἷοί τε ἦμεν οἰ-
„ κεῖν μετ' ἀλλήλων. τούτῳ καὶ τοὺς κακοὺς ἐξελέγχο-
„ μεν, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἐγκωμιάζομεν. διὰ τούτου τούς
„ τε ἀνοήτους παιδεύομεν, καὶ τοὺς φρονίμους δοκιμά-
„ ζομεν. τὸ γὰρ λέγειν ὡς δεῖ, τοῦ φρονεῖν εὖ μέγιστον ση-
„ μεῖον ποιούμεθα. καὶ λόγος ἀληθὴς, καὶ νόμιμος, καὶ
„ δίκαιος, ψυχῆς ἀγαθῆς καὶ πιστῆς εἴδωλόν ἐστιν. με-
„ τὰ τούτου καὶ περὶ τῶν ἀμφισβητησίμων ἀγωνιζόμε-
„ θα, καὶ περὶ τῶν ἀγνοουμένων σκοπούμεθα. ταῖς γὰρ πί-
„ στεσιν, αἷς τοὺς ἄλλους λέγοντες πείθομεν, ταῖς αὐταῖς
„ ταύταις καὶ περὶ τῶν ἰδίων βουλευόμενοι χρώμεθα. καὶ
„ ῥητορικοὺς μὲν καλοῦμεν, τοὺς ἐν τῷ πλήθει λέγειν
„ δυναμένους: εὐβούλους δὲ νομίζομεν, οἵτινες ἂν αὐτοὶ
„ πρὸς αὐτοὺς ἄριστα περὶ τῶν πραγμάτων διαλεχ-
„ θῶσιν. εἰ δὲ δεῖ συλλήβδην περὶ τῆς δυνάμεως ταύτης
„ εἰπεῖν, οὐδὲν τῶν φρονίμως πραττομένων εὑρήσομεν
„ ἀλόγως γιγνόμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν διανοη-
„ μάτων ἁπάντων ἡγεμόνα τὸν λόγον ὄντα: καὶ μάλιστα
„ χρωμένους αὐτῷ τοὺς πλεῖστον νοῦν ἔχοντας. ὥστε τοὺς τολ-
μῶντας βλασφημεῖν περὶ τῶν παιδευόντων καὶ φι-
λοσοφούντων, ὁμοίως ἄξιον μισεῖν, ὥσπερ τοὺς εἰς τὰ
† ὁσίως ἀδὶ τῶν θεῶν ἤδη ἐξαμαρτάνοντας. ἐγὼ δ' ἀποδέχομαι
μὲν

superamur. Sed cùm emergente naturæ ui consilia conferremus, &, quæ nostræ sententiæ essent, inuicem explicaremus: non ferinam solùm uitam deseruimus, sed concilijs habitis urbes etiam condidimus, & leges tulimus, & artes inuenimus: ad omnia denique propemodum solerter à nobis excogitata, suas uires contulit oratio. Hæc enim est, quæ de rebus iustis & iniustis, de turpibus & honestis leges tulit: quæ nisi constitutæ & distinctæ fuissent, nulla existere potuisset hominum consociatio. Hac & improbos arguimus, & uiros præstantes ornamus. Per hanc & stolidos erudimus, & prudentes exploramus. Nam ita dicere ut decet, rectè sentiendi maximum signum esse credimus: atq; oratio uera & legitima & æqua, honesti ac fidelis animi simulacrum est. Huius ope & controuersa disceptamus, & ignorata quærimus. Quibus enim argumentis dicendo alijs persuademus, ijs ipsis etiam in nostris deliberationibus utimur: & eloquentes dicimus eos, qui ad populum uerba facere possunt: prudentes uerò existimamus eos, qui in consilij capiendi deliberatione ipsi secum de rebus optimè disputarint. Quòd si de hac facultate in summa dicendum est: nihil, quod ratione agitur, sine oratione fieri reperiemus: sed eam & operum & cogitationum omnium ducem esse, qua prudentissimi quiq; maximè utuntur. De magistris igitur eloquentiæ, & sapientiæ studiosis, qui contumeliosè loqui audent, odio non minore digni sunt, quàm ij qui fana deorum immortalium uiolant. Ego uerò cùm Loci communes

omnes

τὴν ὑπόθεσιν ἑρμηνεύει, καὶ τὰ τοῦ λόγου κεφάλαια.

μὲν πάντας τοὺς λόγους, τοὺς καὶ κατὰ μικρὸν ἡμᾶς
ὠφελεῖν δυναμένους· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ καλλίστους ἡγοῦ-
μαι, καὶ βασιλικωτάτους, καὶ μάλιστα πρέποντας ἐμοί,
τοὺς περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν πολιτειῶν παρα-
ραινοῦντας, καὶ τούτων αὐτῶν ὅσοι διδάσκουσι τούς τε δυ-
ναστεύοντας, ὡς δεῖ τῷ πλήθει χρῆσθαι, καὶ τοὺς ἰδιώ-
,, τας, ὡς χρὴ πρὸς ἄρχοντας διακεῖσθαι. καὶ γὰρ διὰ τού-
,, των ὁρῶ τὰς πόλεις εὐδαιμονεστάτας καὶ μεγίστας γι-
,, γνομένας. τὸν μὲν οὖν ἕτερον λόγον, ὡς χρὴ τυραννεῖν,
Ἰσοκράτους ἠκούσατε· τὸν δ' ἐχόμενον, ἃ δεῖ ποιεῖν
τοὺς ἀρχομένους, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν: οὐχ ὡς ἐ-
κεῖνον ὑπερβαλούμενος, ἀλλ' ὡς προσῆκόν μοι περὶ
τούτων μάλιστα διαλεχθῆναι πρὸς ὑμᾶς. εἰ μὲν γὰρ
ἐμοῦ μὴ δηλώσαντος, ἃ βούλομαι ποιεῖν ὑμᾶς, δια-
μαρτάνοιτε τῆς ἐμῆς γνώμης, οὐκ ἂν εἰκότως ὑμῖν ὀρ-
γιζοίμην. εἰ δὲ προειπόντος ἐμοῦ μηδὲν γίγνοιτο τοι-
οῦτον, δικαίως ἂν ἤδη τοῖς μὴ πειθομένοις μεμφοί-
μην. ἡγοῦμαι δ' οὕτως ἂν μάλιστα παρακαλέσαι, καὶ
προτρέψαι πρὸς τὸ μνημονεύειν ὑμᾶς τὰ ῥηθέντα, καὶ
πειθαρχεῖν αὐτοῖς, οὐκ εἰ περὶ τὸ συμβουλεύειν μόνον
ἀπαλλαγείην: ἀλλ' χρησίμην, καὶ ταῦτ' ἀπαριθμήσας τὴν
εἰ προεπιδείξαιμι, πρῶτον μὲν τὴν πολιτείαν τὴν
παροῦσαν, ὡς ἄξιόν ἐστιν ἀγαπᾶν, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀ-
νάγκην, οὐδ' ὅτι πάντα τὸν χρόνον μετὰ ταύτης οἰκοῦ-
μεν, ἀλλ' ὅτι καὶ βελτίστη τῶν ἄλλων πολιτειῶν ἐστίν.
ἔπειθ' ὡς ἐγὼ ταύτην ἔχω τὴν ἀρχὴν οὐ παρανόμως,
οὐδ' ἀλλοτρίαν, ἀλλ' ὁσίως, καὶ δικαίως, καὶ διὰ τοὺς
ἐξ ἀρχῆς προγόνους, καὶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ δι' ἐμαυ-
τόν. τούτων γὰρ προαποδειχθέντων, οὐκ ἔστιν ὅς τις οὐκ
αὐτὸς αὑτοῦ καταγνώσεται τὴν μεγίστην ζημίαν, ἐὰν
μὴ

omnes orationes probo, quarũ quãtulacũq; utilitas esse potest: tùm eas esse iudico pulcherrimas, & regib. dignißimas, et mihi maximè aptas, quæ de honestis actionibus, et Reipublicæ gerẽdæ ratione præcipiunt: atq; in his ipsis illas excellere censeo, quæ & principes docẽt quõ sit tractãda multitudo: et homines priuatos, quo pacto erga principes affecti esse debeãt. Per hæc enim urbes uideo fieri & felicißimas, et amplißimas. Ac alterã qdẽ huius doctrinæ partẽ de gerẽdo impio, ex Isocrate audiuistis: eã uerò quæ restat, de ciuiũ officijs erga magistratus, ego recitare conabor: non quòd illũ supare studeã, sed quia me potißimùm decet his de reb. apud uos disserere. Nã si uos, cùm ego, quæ à uobis fieri uellẽ, non exposuissem, à mea sentẽtia aberraretis: nõ iustã irascẽdi uobis causam haberẽ. Sin rebus omnibus indicatis, tamen nihil eiusmodi fieret: iam nõ iniuria contumacibus succenserem. Arbitror aũt, uos ita maximè excitari & acui posse, tum ut recordemini, tùm ut exequamini ea quæ dicta fuerint: si nõ consulendo tantùm occupatus, certis capitibus enumeratis, discessero: sed si etiã ostendero, primùm hanc Reipublicæ formã esse magni faciendã, non eo tantùm quòd necesse sit, & quòd ea perpetuò simus usi: sed ob illud etiã, quòd hæc inter alias Respub. maximè excellat. Deinde, me nõ contra leges hoc imperiũ tenere, aut alijs ereptũ: sed sanctè et iustè, tũ propter primos maiores, tùm propter patrẽ, tùm propter meipsum. Nã si prius hæc demonstrata fuerint: nemo erit, qn ipse sese maximo dignũ supplicio fateatur: si

munis ad causam accommodatio, & capita orationis.

μὴ πειθαρχῇ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ συμβουλευθεῖσι καὶ προσταχθεῖσι. Περὶ μὲν οὖν τῶν πολιτειῶν (ἐντεῦθεν γὰρ ὑποτιθέμενος ἠρξάμην) οἶμαι πᾶσι δοκεῖν, δεινότατον μὲν εἶναι τὸ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι τοὺς χρηστοὺς, καὶ τοὺς πονηρούς: δικαιότατον δὲ, τὸ διορθώσασθαι περὶ τούτων, καὶ μὴ τοὺς ἀνομοίους τῶν ὁμοίων τυγχάνειν, ἀλλὰ καὶ πράττειν καὶ τιμᾶσθαι κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστους. αἱ μὲν τοίνυν ὀλιγαρχίαι, καὶ δημοκρατίαι, τὰς ἰσότητας τοῖς μετέχουσι τῶν πολιτειῶν ζητοῦσι, καὶ τοῦτο εὐδοκιμεῖ παρ' αὐταῖς, ἐὰν μηδ' ἕτερος ἑτέρου δύνηται πλέον ἔχειν, ὃ τοῖς πονηροῖς συμφέρον ἐστίν. αἱ δὲ μοναρχίαι πλεῖστον μὲν νέμουσι τῷ βελτίστῳ, δεύτερον δὲ τῷ μετ' ἐκεῖνον, τρίτον δὲ καὶ τέταρτον τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. καὶ ταῦτα, εἰ μὴ πανταχοῦ καθέστηκεν, ἀλλὰ τόγε βούλημα τῆς πολιτείας τοιοῦτόν ἐστιν. καὶ μὴν εἰ δεῖ διορᾶν καὶ τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς πράξεις: ἅπαντες ἂν τὰς τυραννίδας μᾶλλον ὁμολογήσαιεν.

„ Καίτοι τίς οὐκ ἂν εὔξαιτο τῶν εὖ φρονούντων, τοιαύτης
„ πολιτείας μετέχειν, ἐν ᾗ μὴ διαλήσει χρηστὸς ὢν μᾶλ-
„ λον, ἢ φέρεσθαι μετὰ τοῦ πλήθους, μὴ γιγνωσκόμε-
„ νος ὁποῖός τίς ἐστιν; ἀλλὰ μὴν καὶ πρᾳοτέραν τοσού-
„ τῳ, καὶ δικαιοτέραν δικαίως ἂν αὐτὴν κρίνοιμεν, ὅσῳ-
„ περ ῥᾷόν ἐστιν ἑνὸς ἀνδρὸς γνώμῃ προσέχειν τὸν νοῦν
„ μᾶλλον, ἢ πολλαῖς διανοίαις καὶ παντοδαπαῖς ζη-
„ τεῖν ἀρέσκειν. ὅτι μὲν οὖν ἡδίων ἐστὶ, καὶ πρᾳοτέρα,
„ καὶ δικαιοτέρα, διὰ πλειόνων μὲν ἄν τις ἀποδεί-

ξειεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων συνιδεῖν ῥᾴδιόν ἐστι. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, ὅσον αἱ μοναρχίαι καὶ πρὸς τὸ βουλεύσασθαι, καὶ πρὸς τὸ πρᾶξαί τι τῶν δεόντων διαφέρουσιν: οὕτως ἂν κάλλιστα θεωρήσαιμεν, εἰ τὰς

τὸ α κεφ. ὅτι μοναρχία ἡ ἀρίστη τῶν πολιτειῶν, κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὰς δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας.

μοναρχίας πλεονεκτήματα ἐν εἰρήνῃ.

meis & cõsilijs et imperatis nõ obtemperarit. Quòd igitur ad Respublicas attinet (nã de hoc initiò me dicturum esse proposui) omnes mihi assentiri arbitror: iniquissimũ esse, ut eadẽ bonis & improbis tribuantur: æquissimũ uerò, ut recta ratio ineatur, & discrimẽ seruetur, ne inæquales æqualia consequantur: sed ut ea cuiusq; et fortuna sit & dignitas, quã meretur. At uerò Oligarchiæ et Democratiæ id spectant, ut æqualitas sit inter ciusdem Reipublicæ socios: & in eo statu præclarum habetur, si nemo plus alio possit: id quod è re improborum est. Monarchiæ uerò principem locum præstantissimo cuique deferunt: secundum illi, qui à primo est proximus: tertium & quartum cæteris, eadem ratione. Quæ si non ubiq; recepta in mores sunt: ea tamen est huius imperij ratio & uoluntas. Quòd si & ingenia hominum & actiones spectemus: uniuersi Monarchias præstare cæteris fateantur. Quis uerò sanæ mentis est, qui se non optet eius potius ciuem esse Reipublicæ, in qua sua uirtus non ignoretur: quàm nulla re uulgo potiorem delitescere? Quinetiam hanc tantò & mitiorem & æquiorem iudicemus, quantò facilius est unius uiri iudicio & uoluntati satisfacere, quàm id dare operam ut multis & uarijs ingenijs placeas. Monarchiam igitur & iucundiorem esse, & leuiorem, & æquiorem, etsi pluribus ostendi posset: ex his tamen etiam facilè intelligi potest. In cæteris uerò quantò Monarchiæ sint & ad consulendum potiores, & ad res opportunè conficiendas: sic pulcherrimè cernemus, si in ma-

I. Caput de Monarchiæ præstantia, per contentionem cũ Democratijs & Oligarchijs.

Monarchię in rebus gerendis prerogatiuæ, ac primùm in pace.

τὰς μεγίστας τῶν πράξεων παρ' ἀλλήλας τιθέντες, ἐξετάζειν ἐπιχειρήσαιμεν αὐτάς. οἱ μὲν τοίνυν κατ' ἐνιαυτὸν εἰς τὰς ἀρχὰς εἰσιόντες, πρότερον ἰδιῶται γίγνονται, πρὶν αἰσθέσθαι τι τῶν τῆς πόλεως, καὶ λαβεῖν ἐμπειρίαν αὐτῶν. οἱ δ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπιστατοῦντες, ἢν καὶ τὴν φύσιν καταδεεστέραν ἔχωσιν: ἀλλ' οὖν ταῖς γε ἐμπειρίαις πολὺ τῶν ἄλλων προέχουσιν. ἔπειτα οἱ μὲν πολλῶν καταμελοῦσιν, εἰς ἀλλήλους ἀποβλέποντες: οἱ δ' οὐδενὸς ὀλιγωροῦσιν, εἰδότες, ὅτι δεῖ πάντα δι' αὐτῶν γίγνεσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις, οἱ μὲν ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, καὶ ταῖς δημοκρατίαις, διὰ τὰς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς φιλοτιμίας, λυμαίνονται τοῖς κοινοῖς: οἱ δ' ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντες, οὐκ ἔχοντες ὅτῳ φθονήσουσιν, περὶ ἁπάντων, ὡς οἷόν τ' ἐστὶ, τὰ βέλτιστα πράττουσιν. ἔπειτα οἱ μὲν ὑστεροῦσι τῶν πραγμάτων· τὸν μὲν γὰρ πλεῖστον χρόνον ἐπὶ τοῖς ἰδίοις διατρίβουσιν· ἐπειδὰν δ' εἰς τὰ συνέδρια συνέλθωσιν, πλεονάκις ἄν τις αὐτοὺς εὕροι διαφερομένους, ἢ κοινῇ βουλευομένους. οἱ δ' οὔτε συνεδρίων, οὔτε χρόνων αὐτοῖς ἀποδεδειγμένων: ἀλλὰ καὶ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ὄντες, οὐκ ἀπολείπονται τῶν καιρῶν, ἀλλ' ἕκαστον ἐν τῷ δέοντι πράττουσιν. ἔτι δ' οἱ μὲν πρὸς ἀλλήλους δυσμενῶς ἔχουσι, καὶ βούλοιντ' ἂν καὶ τοὺς πρὸ αὐτῶν ἄρχοντας, καὶ τοὺς ἐφ' ἑαυτῶν, ὡς κάκιστα διοικῆσαι τὴν πόλιν, ἵν' ὡς μεγίστην δόξαν αὐτοὶ λαμβάνωσιν· οἱ δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου κύριοι τῶν πραγμάτων ὄντες, εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον καὶ τὰς εὐνοίας ὁμοίως ἔχουσι. τὸ δὲ μέγιστον πάντων· τοῖς γὰρ κοινοῖς, οἱ μὲν ὡς ἰδίοις, οἱ δὲ ὡς ἀλλοτρίοις προσέχουσι τὸν νοῦν: καὶ συμβούλοις χρῶνται περὶ αὐτῶν, οἱ μὲν τῶν ἀστῶν τοῖς τολ-

μηρο-

in maxima negocia inter ſe comparata inquiramus. Nam qui ſingulis annis magiſtratus ineunt, priùs ad uitam priuatam redeunt, quàm publicorum negociorum ſcientiam aliquam conſequantur, uſuq́ rerum erudiantur. Qui uerò iiſdem rebus perpetuò præſunt, ut minùs ingeniis ualeant, longeq̀ tamen experientia cæteris antecellunt. Illi præterea, dum alii alios intuentur, multa negligunt: hi uerò, cum ſciant à ſe omnia perfici oportere, diligenter de ſingulis cogitant. Ad hæc, Democratici & Oligarchici ambitioſis inter ſe diſſenſionibus Reipublicæ nocent: Monarchæ uerò, ut qui neminem habeant cui inuideant, de rebus omnibus, quantum quidem fieri poteſt, id ſtatuunt, quod utiliſsimum eſt. Iam illi maximam temporis partem domeſticis negociis occupati, offenſionem negligentiæ ſæpe uitare non poſſunt. Deinde in conciliis ſæpiùs eos reperias inter ſeſe rixantes, quàm in commune conſulentes. Hi uerò, quia neque curias neque tempora definita habent, noctu & interdiu negociis intenti: nullas occaſiones negligunt, ſed in tempore ſingula peragunt. Ad hæc, illi inter ſeſe inimici, tùm ſuperioris, tùm ſui temporis magiſtratus urbi quàm peſsimeq̀ præfuiſſe uellent: ut ipſi quàm maximam gloriam conſequerentur. Hi uerò cùm per omnem uitam rerum potiantur: ſemper eâdẽ beneuolentia ſunt. Et, quod omnium maximum eſt, alteri Rempublicam ut ſuam, alteri ut alienã curant: alteri in conſiliũ adhibent ciues au-

 daciſsi-

μηροτάτοις, οἱ δ' ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενοι τοὺς φρονιμωτάτους: καὶ τιμῶσιν οἱ μὲν τοὺς ἐν τοῖς ὄχλοις εἰπεῖν δυναμένους, οἱ δὲ τοὺς χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ἐπισταμένους. οὐ μόνον δ' ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις καὶ τοῖς καθ' ἡμέραν γιγνομένοις, αἱ μοναρχίαι διαφέρουσιν: ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῷ πολέμῳ πλεονεξίας ἁπάσας περιειλήφασι. καὶ γὰρ παρασκευάσασθαι δυνάμεις, καὶ χρήσασθαι ταύταις, ὥστε καὶ λαθεῖν καὶ ὀφθῆναι, καὶ τοὺς μὲν πεῖσαι, τοὺς δὲ βιάσασθαι, παρὰ δὲ τῶν ἐκπρίασθαι, τοὺς δὲ ταῖς ἄλλαις θεραπείαις προσαγαγέσθαι: μᾶλλον αἱ τυραννίδες τῶν ἄλλων πολιτειῶν οἷαί τ' εἰσί. καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἔργων ἄν τις οὐχ ἧττον, ἢ τῶν λόγων πιστεύσειεν. τοῦτο μὲν γὰρ, τὴν τῶν Περσῶν δύναμιν ἅπαντες ἴσμεν τηλικαύτην τὸ μέγεθος γεγενημένην, οὐ διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν φρόνησιν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων τὴν βασιλείαν τιμῶσι: τοῦτο δὲ Διονύσιον τὸν τύραννον, ὃς παραλαβὼν τὴν μὲν ἄλλην Σικελίαν ἀνάστατον γεγενημένην, τὴν δ' αὑτοῦ πατρίδα πολιορκουμένην, οὐ μόνον αὐτὴν τῶν παρόντων κινδύνων ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ μεγίστην τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἐποίησεν. ἔτι δὲ Καρχηδονίους καὶ Λακεδαιμονίους, τοὺς ἄριστα τῶν Ἑλλήνων πολιτευομένους, οἴκοι μὲν ὀλιγαρχουμένους, παρὰ δὲ τὸν πόλεμον βασιλευομένους. ἔχοι δ' ἄν τις ἐπιδεῖξαι καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, τὴν μάλιστα τὰς τυραννίδας μισοῦσαν: ὅταν μὲν πολλοὺς ἐκπέμψῃ στρατηγοὺς, ἀτυχοῦσαν, ὅτι δὲ δι' ἑνὸς ποιῆται τοὺς κινδύνους, κατορθοῦσαν. καίτοι, πῶς ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τούτων τῶν παραδειγμάτων πλείστου τὰς μοναρχίας ἀξίας οὔσας; φαίνονται γὰρ οἵ τε διὰ τέλους τυραννούμενοι, μεγίστας δυνάμεις ἔχοντες: οἵ τε καλῶς ὀλι-

τὰ τῶν μοναρχιῶν κατὰ πόλεμον πλεονεκτήματα, διὰ παραδειγμάτων πιστούμενα.

γαρχου-

dacißimos, alteri, delectu ex omnib. habito, pruden tißimos: alteri honorãt eos qui in turba dicere posſunt, alteri rebus gerendis idoneos euehũt. Neq; uerò in quotidianis tantùm, ac uelut in orbẽ redeuntibus Monarchiæ negocijs excellunt: ſed omnes etiã belli gerẽdi cõmoditates cõplectuntur. Nã & cõſcribere milites, & illis uti ſeu clàm, ſeu palàm, & alijs perſuadere, alios cogere, alios largitionibus adducere, alios alijs officijs demereri, facilius eſt Monarchijs, quàm cæteris imperijs. Atq; hæc nõ minùs rebus ipſis, quàm uerbis probantur. Nam & Perſarũ potentiam ſcimus omnes ad tantam proceßiſſe magnitudinẽ, non uirorũ illorum prudentia, ſed eximia Regum obſeruantia: & Dionyſij tyranni opes eadem ratione creuiſſe uidimus. Qui cum non reliquã modò Siciliã uaſtatã, ſed ſuã patriã etiã obſidione cinctã ſuſcepiſſet: tùm illis eam periculis liberauit, tùm Græcarũ ciuitatũ maximã effecit. Etiã Carthaginenſes, & Lacedæmonij, qui inter omnes Græcos optimè Rempub. adminiſtrãt, etſi domi paucorũ poteſtate reguntur, in bellis tamẽ regio parent imperio. Quin et ciuitatẽ Athenienſiũ, quæ Monarchijs infenſißima eſt, oſtẽdi poteſt, quãdo multos imperatores mittit, affici cladibus: cũ uerò in belli diſcriminibus unũ ſummæ rerũ præficit, bene rẽ gerere ſolere. Enimuerò quinã euidentiùs oſtẽdi poteſt, præſtantißimas eſſe Monarchias, quàm huiuſmodi exemplis? Eſt enim perſpicuũ, et eos qui perpetuò regiæ poteſtati parent, eſſe potentißimos, ac ad gerendum bellum inſtructißimos: & eos qui bonas Oli-

Monarchiæ in bellis prærogatiuæ exẽplis demonſtrã tur.

γαρχόμενοι, περὶ ἃ μάλιστα σπουδάζουσιν, οἱ μὲν ἕνα μόνον στρατηγὸν, οἱ δὲ βασιλέα τῶν στρατοπέδων κύριον καθιστάντες: οἵ τε μισοῦντες τὰς τυραννίδας, ὁπόταν πολλοὺς ἄρχοντας ἐκπέμψωσιν, οὐδὲν τῶν δεόντων πράττοντες. εἰ δὲ δεῖ τι καὶ τῶν ἀρχαίων εἰπεῖν, λέγεται καὶ τοὺς θεοὺς ὑπὸ τοῦ Διὸς βασιλεύεσθαι: περὶ ὧν, εἰ μὲν ὁ λόγος ἀληθής ἐστι, δῆλον ὅτι κἀκεῖνοι ταύτην τὴν κατάστασιν προκρίνουσιν. εἰ δὲ τὸ μὲν σαφὲς μηδεὶς οἶδεν, αὐτοὶ δὲ εἰκάζοντες οὕτω περὶ αὐτῶν ὑπειλήφαμεν: σημεῖον, ὅτι πάντες τὴν μοναρχίαν προτιμῶμεν. οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτῇ χρῆσθαι τοὺς θεοὺς ἔφαμεν, εἰ μὴ πολὺ τῶν ἄλλων προέχειν αὐτὴν ἐνομίζομεν. περὶ μὲν οὖν τῶν πολιτειῶν, ὅσον ἀλλήλων διαφέρουσιν, ἅπαντα μὲν οὔθ᾽ εὑρεῖν οὔτ᾽ εἰπεῖν δυνατόν ἐστιν: οὐ μὴν ἀλλὰ πρός γε τὸ παρὸν ἐξαρκούντως καὶ νῦν εἴρηται περὶ αὐτῶν. ὡς δὲ προσηκόντως ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν ἔχομεν, πολὺ τούτου συντομώτερος, καὶ μᾶλλον ὁμολογούμενος ὁ λόγος ἐστίν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι Τεῦκρος μὲν ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγὸς, παραλαβὼν τοὺς τῶν ἄλλων πολιτῶν προγόνους, πλεύσας δεῦρο, καὶ πόλιν αὐτοῖς ἔκτισε, καὶ τὴν χώραν διένειμε; ὁ δὲ πατὴρ Εὐαγόρας, ἀπολεσάντων ἑτέρων τὴν ἀρχὴν, πάλιν ἀνέλαβεν, ὑποστὰς τοὺς μεγίστους κινδύνους: καὶ τοσοῦτον μετέστησεν, ὥστε μηκέτι Φοίνικας Σαλαμινίων τυραννεῖν, ἀλλ᾽ ὧν περ ἦν τὴν ἀρχὴν, τούτους καὶ νῦν ἔχειν τὴν βασιλείαν; λοιπὸν οὖν ἐστιν ὧν προεθέμην, περὶ ἐμαυτοῦ διελθεῖν, ἵν᾽ ἐπίστησθε ὅτι τοιοῦτός ἐστιν ὑμῶν ὁ βασιλεύων, ὃς οὐ μόνον διὰ τοὺς προγόνους, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἐμαυτὸν, δικαίως ἂν καὶ μείζονος τιμῆς ἢ τηλικαύτης ἀξιωθείην. οἶμαι γὰρ ἔγωγε πάντας ἂν ὁμολογῆσαι,

τὸ β' κεφαλ. ὅτι προσηκόντως ἔχει τὴν ἀρχὴν, ἢ περιαυτολογία ἐγκωμιαστική.

garchias habent, in rebus grauißimis & maximis, partim unũ tantùm imperatorẽ, partim regẽ exercitibus cũ imperio præficere: & eos qui Monarchias oderũt, quãdo multos duces mittunt, nihil rectè feliciterq; administrare. Quòd si quid è uetustatis memoria repetendũ est: Dij etiã regem habere Iouem dicuntur. Qui sermo si uerus est, apparet, Deos etiã hunc statũ cæteris anteferre. Sin rei ueritatẽ nemo nouit, sed ipsi coniecturis in eam opinionem adducti sumus: id argumento est, nos omnes Monarchiam præstantißimã iudicare. Nec enim tali Deos uti Republica diceremus, nisi eam longè præstare cæteris crederemus. Ac de politijs quidem, quantũ aliæ alijs antecellant, nec inueniri, nec dici possunt omnia: sed instituto nostro etiã hæc commemorasse sufficiat. Illud autem, iure nos tenere imperium: multò breuiùs & maiore omnium assensu expedietur. Quis enim ignorat, Teucrum nostri generis principem, cæterorum ciuium ascitis maioribus, huc nauigasse: & urbe condita, agrum eis distribuisse? Patrem uerò Euagoram imperium ab alijs amissum, maximis periculis aditis, recuperasse: & eò redegisse rem, ut iam non Phœnices tyrannidem in Salaminios exerceant: sed ij regnum etiam nunc, quorum ab initio fuit, teneant? Restat igitur ex his quæ proposui, ut de me ipso breuiter aliquid dicam: quo sciatis, eum esse uestrum regem, qui non propter maiores tantùm suos, sed & propter semetipsum, maiorem etiam honore tanto amplitudinem mereatur. Nam ego quidem inter omnes con-

II. Cap. Nicoclẽ iure tenere imperium, & suarum laudum commemoratio.

λογῆσαι, πλείστου τῶν ἀρετῶν ἀξίας εἶναι, τήν τε σωφροσύνην, καὶ τὴν δικαιοσύνην. οὐ γὰρ μόνον ἡμᾶς, τὸ καθ' αὑτὰς, ὠφελοῦσιν· ἀλλ', εἰ θέλοιμεν σκοπεῖν καὶ τὰς φύσεις, καὶ τὰς δυνάμεις, καὶ τὰς χρήσεις τῶν πραγμάτων, εὑρήσομεν τὰς μὲν μετεχούσας μηδαμῶς τούτων τῶν ἰδεῶν, μεγάλων κακῶν αἰτίας οὔσας: τὰς δὲ μετὰ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης γιγνομένας, πολλὰ τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων ὠφελούσας. εἰ δὲ δή τινες τῶν προγεγενημένων ἐπὶ ταύταις ταῖς ἀρεταῖς εὐδοκίμησαν, ἡγοῦμαι κἀμοὶ προσήκειν τῆς αὐτῆς δόξης τυγχάνειν. τὴν μὲν οὖν δικαιοσύνην, ἐκεῖθεν ἂν μάλιστα κατίδοιτε. παραλαβὼν γὰρ ὅτ' εἰς τὴν ἀρχὴν καθιστάμην, τὰ μὲν βασίλεια χρημάτων κενὰ, καὶ πάντα κατηναλωμένα, τὰ δὲ πράγματα ταραχῆς μεστὰ, καὶ πολλῆς ἐπιμελείας δεόμενα, καὶ φυλακῆς καὶ δαπάνης: εἰδὼς δ' ἑτέρους, ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ἐκ παντὸς τρόπου τὰ σφέτερ' αὐτῶν διορθουμένους, καὶ πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν τὴν αὑτῶν πράττειν ἀναγκαζομένους: ὅμως οὐδ' ὑφ' ἑνὸς τούτων διεφθάρην, ἀλλ' οὕτως ὁσίως καὶ καλῶς ἐπεμελήθην τῶν πραγμάτων, ὥστε μηδὲν ἐλλείπειν, ἐξ ὧν οἷόν τ' ἦν αὐξηθῆναι καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἐπιδοῦναι τὴν πόλιν. πρός τε τοὺς πολίτας, μετὰ τοσαύτης πρᾳότητος προσηνέχθην, ὥστε μήτε φυγὰς, μήτε θανάτους, μήτε χρημάτων ἀποβολὰς, μήτ' ἄλλην μηδεμίαν τοιαύτην συμφορὰν ἐπὶ τῆς ἐμῆς γεγενῆσθαι βασιλείας. ἀβάτου δ' ἡμῖν τῆς Ἑλλάδος οὔσης, διὰ τὸν πόλεμον τὸν γεγενημένον, καὶ πανταχοῦ συλωμένων ἡμῶν, τὰ πλεῖστα τούτων διέλυσα, τοῖς μὲν ἅπαντα ἀποτίνων, τοῖς δὲ μέρη, τῶν δ' ἀναβάλλεσθαι δεόμενος, πρὸς δὲ τοὺς ὅπως ἠδυνάμην περὶ τῶν ἐγκλημάτων διαλλαττόμενος.

ἔτι

stare arbitror, aliarum uirtutum iusticiam & temperantiam esse præstantissimas. Nec enim per se tantùm nobis prosunt: sed si & naturam, & uires, & usum negociorum spectare uelimus, quicquid nulla cum hoc genere communitate iungitur, maximorum malorum causam extitisse: quæ uerò temperantia iusticiaq́ue adhibita geruntur, ea maximè prodesse uitæ mortalium reperiemus. Quòd si qui ueterum ob has uirtutes celebrantur: æquum esse puto, eandem me quoque gloriam adipisci. Ac iusticiam quidem inde potissimùm perspicietis, quòd, ut imperio potitus sum, quamuis & regiam pecunijs uacuam, omniaq́ue sumptibus exhausta, & negocia turbarum plena, ita ut magnam diligentiam, & præsidia & impensas postularent, suscepissem: nec ignorarem, huiusmodi temporibus alios omnibus modis detrimenta rei familiaris sarcire, multaq́ue præter ingenium suum facere, necessitate coactos: nihil tamen istorum omnium me corrupit, quò minùs ita sanctè præclareq́ue curam rerum gererem, ut nihil prætermisisse uidear, quod ad incrementa & felicitatem Reipublicæ pertineret. Nam & ciues ea mansuetudine tractaui, ut nec exilia, neque cædes, neque publicationes bonorum, nec ulla denique talis calamitas, me regnante, inciderit. & cùm in Græciam nullus ob gestum bellum nobis patêret aditus, cum ubique spoliaremur, pleraque pacata reddidi: alijs omnia persoluendo, alijs partes: ab alijs moram petendo: cum alijs, ut licuit, controuersias transigendo.

Præte-

ἔτι δὲ καὶ τῶν τὴν νῆσον οἰκούντων δυσκόλως πρὸς ἡμᾶς
διακειμένων, καὶ τοῦ βασιλέως τῷ μὲν λόγῳ διηλλαγ-
μένου, τῇ δ' ἀληθείᾳ τραχέως ἔχοντος, ἀμφότερα
ταῦτα κατεπράϋνα, τῷ μὲν προθύμως ὑπηρετῶν,
πρὸς δὲ τοῦτον δίκαιον ἐμαυτὸν παρέχων. τοσούτου δὲ δέω
τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, ὥσθ' ἕτεροι μὲν, ἣν καὶ μι-
κρῷ μείζω τῶν ὁμόρων δύναμιν ἔχωσιν, ἀποτέμνονται
» τῆς γῆς, καὶ πλεονεκτεῖν ζητοῦσιν· ἐγὼ δ' οὐδὲ τὴν διδο-
» μένην μοι χώραν ἠξίωσα λαβεῖν, ἀλλ' αἱροῦμαι, μετὰ
» δικαιοσύνης τὴν ἐμαυτοῦ μόνην ἔχειν μᾶλλον, ἢ μετὰ κα-
» κίας πολλαπλασίαν τῆς ὑπαρχούσης κτήσασθαι. καὶ
τί δεῖ καθ' ἕκαστον λέγοντα διατρίβειν, ἄλλως τε καὶ
συντόμως ἔχοντα δηλῶσαι περὶ ἐμαυτοῦ; φανήσομαι
γὰρ μηδένα μὲν πώποτ' ἀδικήσας, πλείους δὲ καὶ τῶν πο-
λιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων εὖ πεποιηκὼς, καὶ μεί-
ζους δωρεὰς ἑκατέροις δεδωκὼς, ἢ σύμπαντες οἱ πρὸ
ἐμοῦ βασιλεύσαντες. καί τοι χρὴ τοὺς μέγα φρονοῦντας
ἐπὶ δικαιοσύνῃ, καὶ προσποιουμένους χρημάτων εἶναι
κρείττους, τοιαύτας ὑπερβολὰς ἔχειν εἰπεῖν περὶ αὐ-
τῶν. καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ σωφροσύνης ἔτι μείζω τούτων
ἔχω διελθεῖν. εἰδὼς γὰρ ἅπαντας ἀνθρώπους περὶ πλεί-
στου ποιουμένους τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν, καὶ τὰς γυναῖ-
κας, καὶ μάλιστα ὀργιζομένους τοῖς εἰς ταῦτα ἐξαμαρτά-
νουσι, καὶ τὴν ὕβριν τὴν περὶ ταῦτα μεγίστων κακῶν αἰ-
τίαν γιγνομένην, καὶ πολλοὺς ἤδη τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν
δυναστευόντων διὰ ταύτην ἀπολλυμένους, οὕτως ἔφυ-
γον τὰς αἰτίας ταύτας, ὥστ' ἐξ οὗ τὴν βασιλείαν ἔλα-
βον, οὐδενὶ φανήσομαι σώματι πεπλησιακὼς, πλὴν τῆς
ἐμαυτοῦ γυναικός· οὐκ ἀγνοῶν, ὡς κἀκεῖνοι παρὰ τοῖς
πολλοῖς εὐδοκιμοῦσιν, ὅσοι περὶ μὲν τὰ τῶν πολιτῶν δίκαιοι
τυγ-

Præterea cū Insulæ huius incolæ nobis succenserent, & rex Persarū uerbo recōciliatus, reuera infensus esset: utrosq; mitigaui, hunc obsequendi alacritate, illos æquitate seruanda. Nam à rerum alienarū cupiditate tam longè absum, ut cū alij, si paulò uicinis potentiores fuerint, mox & agri partē eripiant, & multa præter ius & æquū sibi uendicēt: ego ne eam quidem regionē accipere uoluerim, quæ mihi offerebatur. Malo enim cū iusticia meū tenere solū, quàm " per iniuriā imperiū hoc nostro lōgè lateq; maius ac " quirere. Sed quorsum attinet, singulis cōmemorandis " immorari? præsertim cū paucis de me ipso rem totā possim absoluere? Nemo enim reperietur, qui à me sit unquā affectus iniuria: plures uerò, tùm ciues, tùm alij Græci, & beneficijs, & maiorib. utriq; muneribus à me sunt ornati, quàm ab ijs omnibus qui ante me regnū tenuerunt. Enimuerò decet eos qui iusticiæ studiū laudi sibi ducunt, pecuniæq; contemptū præ se ferunt, tanta posse de sese, tamq; illustria prædicare. Quin de temperantia quoq; mea, plura etiam his & maiora habeo quæ commemorem. Cum enim scirem, omnes homines charißimos habere liberos & uxores suas, grauißimeq; irasci ijs qui eos uiolassent: & contumelias ijs factas maximarum cladium præbere causam: nec plebeijs tantùm hominibus, sed etiam principibus afferre interitum: ita fugi hæc crimina, ut à suscepti regni tempore me nullum nisi uxoris meæ corpus attigisse constet. Quamuis enim non ignorarem, illos etiam uulgò celebrari, qui, modò in ciues

non

τυγχάνουσιν ὄντες, ἄλλοθεν δέ ποθεν ἑαυτοῖς ἐπο-
ρίσαντο τὰς ἡδονάς : ἀλλὰ βουλόμενος ἅμα
μὲν ἐμαυτὸν ὡς πορρωτάτω ποιῆσαι τῶν τοιούτων
ὑποψιῶν, ἅμα δὲ παράδειγμα καταστῆσαι τὸν
,, τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ τοῖς ἄλλοις πολίταις : γιγνώσ-
,, κων, ὅτι φιλεῖ τὸ πλῆθος ἐν τούτοις τοῖς ἐπιτη-
,, δεύμασι τὸν βίον διάγειν, ἐν οἷς ἂν τοὺς ἄρχον-
,, τας τοὺς ἑαυτῶν ὁρῶσι διατρίβοντας. ἔπειτα καὶ
,, προσήκειν ἡγησάμην, τοσούτῳ τοὺς βασιλέας βελ-
,, τίους εἶναι τῶν ἰδιωτῶν, ὅσῳ περ καὶ τὰς τιμὰς μεί-
,, ζους αὐτῶν ἔχουσι : καὶ δεινὰ ποιεῖν, ὅσοι τοὺς μὲν
,, ἄλλους κοσμίως ζῆν ἀναγκάζουσιν, αὐτοὶ δ᾽ αὐ-
,, τοὺς μὴ σωφρονεστέρους τῶν ἀρχομένων παρέχου-
σι. πρὸς δὲ τούτοις, τῶν μὲν ἄλλων πράξεων ἑώ-
ρων ἐγκρατεῖς καὶ τοὺς πολλοὺς γιγνομένους, τῶν
,, δ᾽ ἐπιθυμιῶν τῶν περὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυ-
,, ναῖκας καὶ τοὺς βελτίστους ἡττωμένους. ἠβουλή-
θην οὖν ἐν τούτοις ἐμαυτὸν ἐπιδεῖξαι καρτερεῖν
δυνάμενον, ἐν οἷς ἔμελλον οὐ μόνον τῶν ἄλλων δι-
οίσειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπ᾽ ἀρετῇ μέγα φρονούν-
των. ἔτι δὲ καὶ τῶν τοιούτων πολλὴν κακίαν κα-
τεγίγνωσκον, ὅσοι γυναῖκας λαβόντες, καὶ κοινω-
,, νίαν ποιησάμενοι παντὸς τοῦ βίου, μὴ στέργου-
,, σιν οἷς ἔπραξαν, ἀλλὰ ταῖς αὐτῶν ἡδοναῖς λυποῦ-
,, σι ταύτας, ὑφ᾽ ὧν αὐτοὶ μηδὲν ἀξιοῦσι λυπεῖσθαι.
καὶ περὶ μὲν ἄλλας κοινωνίας τινὰς, ἐπιεικεῖς σφᾶς
αὐτοὺς παρέχωσιν : ἐν δὲ ταῖς πρὸς τὰς γυναῖκας
ἐξαμαρταίνωσιν : ἃς ἔδει τοσούτῳ μᾶλλον διαφυ-
λάττειν, ὅσῳ περ οἰκειότεραι καὶ μείζους οὖσαι τυγ-
χάνουσι τῶν ἄλλων. εἶτα καὶ λανθάνουσιν ἔνδον ἐν αὐ-
τοῖς

non sint iniurij, aliunde suas uoluptates explere student: tamen cùm huiusmodi suspiciones à me remotissimas, tùm mores meos ciuibus exemplo esse uolui: cùm in ijs solere studijs ætatem consumere populum scirem, quibus suos principes uidet esse deditos. Præterea decere censui, reges tanto meliores esse priuatis hominibus, quanto eis honoratiores essent: & iniquissime facere, qui alios modeste uiuere cogerent, nec se præberent ipsi modestiores ijs quibus imperarent. Deinde cæteris in rebus multos etiam e populo uidebam sibi posse moderari: sed amorum illecebris etiam summos uiros succumbere. Quare me in his etiam imperare mihi posse, ostendere uolui, quibus non uulgo tantùm præstarem, sed uiris etiam uirtutis opinione celeberrimis. Ad hæc non potui non uehementer accusare illos, qui ductis uxoribus, & inita totius uitæ societate, pactis & conuentis non starent: sed dum suis uoluptatibus indulgerent, eas offenderent, à quibus ipsi nulla re offendi se uellent: cum in alijs contractibus æquitatem colerent, solas conuentiones cum uxoribus factas uiolarent: quæ tanto sanctiùs custodiendæ erant, quanto sunt alijs interiores & maiores. Deinde nec illud isti animaduertunt, seipsos sibi factiones & dissidia in suis

τοῖς τοῖς βασιλείοις στάσεις καὶ διαφορὰς ἑαυτοῖς ἐγ-
» καταλείποντες. καίτοι χρὴ τοὺς ὀρθῶς βασιλεύοντας,
» μὴ μόνον τὰς πόλεις ἐν ὁμονοίᾳ πειρᾶσθαι διάγειν, ὧν
» ἂν ἄρχωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους καὶ τοὺς τόπους,
» ἐν οἷς ἂν κατοικῶσιν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, σωφροσύνης
ἔργα καὶ δικαιοσύνης ἐστίν. οὐ τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχον
οὐδὲ περὶ τῆς παιδοποιίας, τοῖς πλείστοις τῶν βασι-
λέων: οὐδ' ᾠήθην δεῖν τοὺς μὲν ἐκ ταπεινοτέρας ποιή-
σασθαι τῶν παίδων, τοὺς δ' ἐκ σεμνοτέρας: οὐδὲ τοὺς
μὲν νόθους αὐτῶν, τοὺς δὲ γνησίους καταλιπεῖν: ἀλλὰ
πάντας ἔχειν τὴν αὐτὴν φύσιν, καὶ πρὸς πατρὸς καὶ
πρὸς μητρὸς ἀνενεγκεῖν, τῶν μὲν θνητῶν εἰς εὐαγό-
ραν τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν, τῶν δ' ἡμιθέων εἰς αἰακί-
δας, τῶν δὲ θεῶν εἰς δία, καὶ μηδένα τῶν ἐξ ἐμοῦ γενο-
μένων ἀποστερηθῆναι ταύτης τῆς εὐγενείας. πολλῶν δέ
με προτρεπόντων ἐμμένειν τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις:
οὐχ ἥκιστά με κἀκεῖνο παρεκάλεσεν, ὅτι τῆς μὲν ἀν-
δρείας καὶ τῆς δεινότητος καὶ τῶν ἄλλων τῶν εὐδοκι-
μούντων, ἑώρων καὶ τῶν κακῶν ἀνδρῶν πολλοὺς μετέ-
χοντας, τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην ἴδια
κτήματα τῶν καλῶν κἀγαθῶν ὄντα. κάλλιστον οὖν
ὑπέλαβον, εἴ τις δύναιτο ταύταις ταῖς ἀρεταῖς προ-
έχειν τὸν νοῦν, τῶν ἄλλων ἀφελόμενος, ὧν μηδὲν μέ-
ρος τοῖς πονηροῖς μέτεστιν, ἀλλὰ καὶ γνησιώταται καὶ
βεβαιόταται, καὶ μέγισται, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἄξιαι
τυγχάνουσιν οὖσαι. τούτων ἕνεκα, ταῦτα διανοηθεὶς, πε-
ριττότερον τῶν ἄλλων ἤσκησα τὴν σωφροσύνην, καὶ
τὴν δικαιοσύνην: καὶ ταύτας προειλόμην τῶν ἡδονῶν,
οὐ τὰς ἐπὶ τοῖς ἔργοις μηδεμίαν τιμὴν ἐχούσας, ἀλλὰ
τὰς ἐπὶ ταῖς δόξαις ταῖς δι' ἀνδραγαθίαν γινομένας.

χρὴ

suis regijs serere. Est autem bonorum regum officium, dare operam, non in urbibus tantùm, sed in suis etiam ædibus, atque in quibus consedere locis, concordiam uti alant. Hæc enim uniuersa temperantiæ munera, & iusticiæ sunt. Nec in procreatione liberûm regum maximæ partis consuetudinem sum imitatus: nec alios ex humiliore muliere, alios è nobiliore censui suscipiendos: nec alteros nothos, alteros legitimos relinquendos: sed curandum, ut omnes tùm paternum, tùm maternum genus, inter mortales ad Euagoram patrem meum, inter semideos ad Aeacidas, inter Deos ad Iouem optimum maximum referre possent: neque quisquam ex me genitus, hac nobilitate priuaretur. Cùm uerò multa me hortata sint, ut in hoc uitæ instituto perseuerarem: illud uel in primis mouit, quòd fortitudine & calliditate, cæterisq; laudatis rebus, etiam malos quosdam homines præditos uidebam: temperantiam uerò & iusticiam, proprias esse bonorum uirorum possessiones. Pulcherrimum igitur fore duxi, si quis eas sibi uirtutes deligeret, ac maximè coleret, quæ ut improbis nulla ex parte contingere queunt, sic integerrimæ sunt, & firmissimæ, & maximæ, & maximis laudibus dignæ. His rationibus adductus, temperantiæ iusticiæq; præ cæteris fui studiosus: easq; delegi mihi uoluptates, non quarum actiones omni splendore uirtutis carerent, sed eas quæ ex rei bene gestæ gloria capiuntur.

„ χρὴ δὲ δοκιμάζειν τὰς ἀρετὰς, οὐκ ἐν ταῖς αὐταῖς ἰ-
„ δέαις ἁπάσας, ἀλλὰ τὴν μὲν δικαιοσύνην ἐν ταῖς ἀ-
„ πορίαις, τὴν δὲ σωφροσύνην ἐν ταῖς δυναστείαις, τὴν
„ δὲ καρτερίαν ἐν ταῖς τῶν νεωτέρων ἡλικίαις. ἐγὼ τοίνυν
ἐν ἅπασι τοῖς καιροῖς τούτοις φανήσομαι πεῖραν τῆς ἐ-
μαυτοῦ φύσεως δεδωκώς. ἐνδεὴς μὲν γὰρ χρημάτων
καταλειφθεὶς, οὕτω δίκαιον ἐμαυτὸν παρέσχον, ὥστε μη-
δένα λυπῆσαι τῶν πολιτῶν. λαβὼν δ' ἐξουσίαν, ὥστε ποι-
εῖν ὅ, τι ἂν βούλωμαι, σωφρονέστερος τῶν ἰδιωτῶν ἐγενό-
μην: τούτων δ' ἀμφοτέρων ἐκράτησα, ταύτην ἔχων
τὴν ἡλικίαν, ἐν ᾗ τοὺς πλείστους ἂν εὕροιμεν μάλιστα
περὶ τὰς πράξεις ἐξαμαρτάνοντας. καὶ πάντα ταῦτα ἐν
ἑτέροις μὲν ἴσως ἂν ὤκνουν εἰπεῖν, οὐχ ὡς οὐ φιλοτιμού-
μενος ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, ἀλλ' ὡς οὐκ ἂν πιστευ-
θεὶς ἐκ τῶν λεγομένων. ὑμεῖς δ' αὐτοί μοι μάρτυρές ἐστε
πάντων τῶν εἰρημένων. ἄξιον μὲν οὖν καὶ τοὺς φύσει κοσ-
μίους ὄντας ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν, ἔτι δὲ μᾶλλον τοὺς
καὶ μετὰ λογισμοῦ τοιούτους ὄντας. οἱ μὲν γὰρ τύχῃ, καὶ μὴ
γνώμῃ σωφρονοῦντες, τυχὸν ἂν καὶ μεταπεισθεῖεν. οἱ δὲ
πρὸς τῷ πεφυκέναι, καὶ διεγνωκότες ὅτι μέγιστόν ἐστι
τῶν ἀγαθῶν ἀρετὴ, δῆλον ὅτι πάντα τὸν βίον ἐν ταύτῃ
τὸ γ' κεφαλ. περὶ τοῦ τῶν βασιλευομένων καθήκοντος. τῇ τάξει διαμενοῦσι. διὰ τοῦτο δὲ πλείους ἐποιησάμην
τοὺς λόγους καὶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν
προειρημένων, ἵνα μηδεμίαν ὑπολίπω πρόφασιν, ὡς
οὐ δεῖ ποιεῖν ὑμᾶς ἑκόντας, καὶ προθύμως, ἅττ' ἂν ἐγὼ
προστάξω, καὶ συμβουλεύσω. φημὶ δὴ πράττειν ἕκα-
στον ὑμῶν, ἐφ' οἷς ἐφέστηκεν, ἐπιμελῶς καὶ δικαίως.
ἐπιμέλεια. καθ' ὁπότερον γὰρ ἂν ἐλλίπητέ τι τούτων, ἀνάγκη ταύ-
τῃ κακῶς ἔχειν τὰς πράξεις. μηδενὸς οὖν ὀλιγωρεῖτε,
μηδὲ καταφρονεῖτε τῶν προστεταγμένων: ὑπολαμ-
βάνον-

Neq; uerò de omnibus uirtutibus una quadam ratione ferendum est iudicium: sed de iusticia in egestate, de modestia in potestate, de cõtinentia in iuuenili ætate. Ego uerò his temporib. omnibus, ingenij mei specimen dedi. Nam & inops pecuniæ relictus, ita æquum me præbui, ut ciuium nulli molestus fuerim: & cũ, quicquid libuisset, liceret, modestia plebeios homines superaui. Hæc uerò utraq; præstiti eã ætate, qua plerique in rebus gerendis maximè de officio solent decedere. Quæ omnia fortaßis apud alios dicere ueritus essem: non quin facta mea mihi laudi ducam, sed ne orationi meæ fides non haberetur. Vos uerò ipsi mihi testes estis eorum quæ dicta sunt omnium. Laudandi autem sunt, & digni admiratione, etiam homines natura modesti: sed multo magis ij, qui ratione quoq; sunt tales. Nam qui temperantiam fortuitò, non consultò colunt: hi, fieri potest ut aliquando à sententia deducantur. Qui uerò præter naturæ bonitatem, etiã persuasum habent, summũ bonum esse in uirtute positum: ij haud dubiè per omnem ætatem in hac statione perseuerabunt. Ideo autem & de me ipso, & de cæteris quas exposui rebus, plura uerba feci: ne ullam excusationem uobis reliquam facerem, quo minus libẽter & alacriter meis imperatis & cõsilijs duceretis obtemperandum. Iubeo igitur unumquenq; uestrûm, id quod sui officij est, & diligẽter & fideliter administrare. Nam quatenus alterutrũ horum omiseritis: eatenus actiones deteriores esse necesse erit. Nihil igitur ex mandatis negligite, aut contemnite: cogi-

III. Caput de officio ciuium erga regem.

1. Diligentia.

βαίνοντες, ὡς οὐ παρὰ ταῦτ' ἐστὶν, ἀλλ' ὡς παρ' ἕκαστον τῶν
μερῶν ἢ καλῶς ἢ κακῶς ἔξον τὸ σύμπαν. οὕτω σπουδά-
ζετε περὶ αὐτῶν, καὶ κήδεσθε μηδὲν ἧττον τῶν ἐμῶν,
ἢ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν· καὶ μὴ νομίζετε μικρὸν ἀγαθὸν
εἶναι τὰς τιμὰς, ἃς ἔχουσιν οἱ καλῶς τῶν ἡμετέρων ἐπι-
β. ἀβλάβεια. στατοῦντες. ἀπέχεσθε τῶν ἀλλοτρίων, ἵν' ἀσφαλέστερον
τοὺς οἴκους τοὺς ὑμετέρους αὐτῶν κέκτησθε. τοιούτους εἶ-
ναι χρὴ περὶ τοὺς ἄλλους ὑμᾶς, οἷόνπερ ἐμὲ περὶ ὑμᾶς
γ. εὐδοξία. ἀξιοῦτε γίνεσθαι. μὴ σπεύδετε πλουτεῖν μᾶλλον, ἢ χρη-
στοὶ δοκεῖν εἶναι· γιγνώσκοντες, ὅτι καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ
τῶν βαρβάρων οἱ μεγίστας ἐπ' ἀρετῇ δόξας ἔχοντες,
„ πλείστων ἀγαθῶν δεσπόται καθίστανται. τοὺς χρημα-
„ τισμοὺς τοὺς παρὰ τὸ δίκαιον γιγνομένους, ἡγεῖσθε μὴ
„ πλοῦτον, ἀλλὰ κίνδυνον ποιήσειν. μὴ τὸ μὲν λαβεῖν
κέρδος εἶναι νομίζετε, τὸ δ' ἀναλῶσαι ζημίαν. οὐδέ-
„ τερον γὰρ τούτων ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, ἀλλ' ὁπό-
„ τερον ἂν ἐν καιρῷ καὶ μετ' ἀρετῆς γίγνηται, τοῦτ' ὠφε-
δ. προθυμία. λήσει τοὺς ποιοῦντας. μηδὲ πρὸς ἓν χαλεπῶς ἔχετε τῶν
ὑπ' ἐμοῦ προσταττομένων. ὅσοι γὰρ ἂν ὑμῶν περὶ πλεῖ-
στα τῶν ἐμῶν χρησίμους αὑτοὺς παράσχωσιν, οὗτοι πλεῖ-
ε. τὸ συνειδός. στα τοὺς οἴκους τοὺς ἑαυτῶν ὠφελήσουσιν. ὅ, τι ἂν ὑμῶν
ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ τύχῃ συνειδὼς, ἡγείσθω μηδὲ
ἐμὲ λήσειν· ἀλλ' ἐὰν καὶ τὸ σῶμα τοὐμὸν μὴ παρῇ, τήν
γε διάνοιαν τὴν ἐμὴν οἰέσθω τοῖς γιγνομένοις παρε-
στάναι. ταύτην γὰρ τὴν γνώμην ἔχοντες, σωφρονέστερον
ἂν βουλεύσαισθε περὶ αὐτῶν. μηδὲν ἀποκρύπτεσθε,
μήθ' ὧν κέκτησθε, μήθ' ὧν ποιεῖτε, μήθ' ὧν μέλλετε
„ πράττειν· εἰδότες, ὅτι περὶ τὰ κεκρυμμένα τῶν πραγ-
„ μάτων, ἀναγκαῖόν ἐστι πολλοὺς φόβους γίνεσθαι. μὴ τεχ-
νικῶς ζητεῖτε πολιτεύεσθαι, μηδ' ἀφανῶς, ἀλλ' οὕτως
ἁπλῶς

tantes, non in eo quidem quod uioletur, per se tantum esse momenti: sed sic intenti in ea estote, ut sentiatis, singulas partes id efficere, ut res uniuersa uel præclarè uel malè se habeat: & nihilo minus curate mea, quàm uestra: nec honores, qui ijs habentur qui rebus nostris bene præsunt, parui æstimate. Alienis abstinete, quò tutius uestras opes teneatis. Tales erga alios uos præbere debetis, qualem erga uos me esse postulatis. Ne ditari potiùs, quàm probitatis opinionem consequi properetis. Scitis enim, & apud Græcos & apud Barbaros, plurimis eos potiri bonis, qui maxima uirtutis gloria florent. Iniusta lucra ne existimate auctura esse diuitias, sed periculum allatura. Ne putetis, uos accipiendo lucrum: erogando, damnum facturos. Neutrum enim horum semper eandem uim habet: sed utrum in tēpore, ac cum uirtute factum fuerit, fecisse expediet. Nihil penitùs à me mandatum grauatim facitote. Nam quo quisq; uestrûm pluribus utilitatibus meis inseruierit, eo maiores fructus inde priuatim percipiet. Cuius rei unusquisq; uestrûm sibi conscius fuerit, eam ne me quidem clam fore existimet. Nam etsi corpus meum præsens non fuerit: at mentem meam singulis actionibus adesse putet. Hoc enim animo si fueritis, modestius agetis omnia. Nihil occultate, siue quod possidetis, siue quod facitis, siue quod facturi estis. Scitis enim, fieri non posse quin clandestini conatus magnos terrores adiunctos habeant. Ne studeatis callidè Rempublicam, aut occultè gerere: sed ita

2. Innocentia.

3. Existimatio.

4. Alacritas.

5. Conscientia.

ἁπλῶς καὶ φανερῶς, ὥστε μήδ' ἄν τις βούληται, ῥᾴδιον εἶναι ὑμᾶς διαβάλλειν. Δοκιμάζετε τὰς πράξεις, καὶ νομίζετε πονηρὰς μὲν, ἃς ἂν πράττοντες ἐμὲ βούλησθε λανθάνειν· χρηστὰς δὲ, περὶ ὧν ἂν ἐγὼ μέλλω πυ-
ϛ. φάσις. θόμενος, βελτίους ὑμᾶς νομιεῖν. μὴ κατασιωπᾶτε, ἐάν
» τινας ὁρᾶτε περὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν πονηροὺς ὄντας·
» ἀλλ' ἐξελέγχετε, καὶ νομίζετε τῆς αὐτῆς εἶναι ζημίας
ζ. εὐτυχεῖς. ἀξίους τοὺς συγκρύπτοντας τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν. εὐτυ-
» χεῖς δὲ νομίζετε μὴ τοὺς λανθάνοντας, ἐάν τι κακὸν ποιή-
» σωσιν, ἀλλὰ τοὺς μηδὲν ἐξαμαρτάνοντας. τοὺς μὲν γὰρ
» εἰκὸς τοιαῦτα παθεῖν, οἷάπερ αὐτοὶ ποιοῦσι: τοὺς δὲ χά-
η. συστάσεις. ριν ἀπολαβεῖν, ἧς ἄξιοι τυγχάνουσιν ὄντες. ἑταιρείας
μὴ ποιεῖτε, μήτε συνόδους, ἄνευ τῆς ἐμῆς γνώμης. αἱ γὰρ τοιαῦται συστάσεις, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πολιτείαις πλεονεκτοῦσιν, ἐν δὲ ταῖς μοναρχίαις κινδυνεύουσιν.
θ. ὑποψία. Μὴ μόνον ἀπέχεσθε τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἐπιτηδευμάτων τῶν τοιούτων, ἐν οἷς ἀναγκαῖόν ἐστιν
ι. ἡσυχία. ὑποψίαν γίνεσθαι. Τὴν ἐμὴν φιλίαν ἀσφαλεστάτην καὶ βεβαιοτάτην εἶναι νομίζετε, καὶ διαφυλάττετε τὴν παροῦσαν κατάστασιν, καὶ μηδεμιᾶς ἐπιθυ-
» μεῖτε μεταβολῆς: εἰδότες, ὅτι διὰ τὰς τοιαύτας τα-
» ραχὰς, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι,
» καὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους ἀναστάτους γίγνεσθαι. Μὴ μό-
ια. πρᾳότης. νον τὰς φύσεις αἰτίας νομίζετε τοῦ χαλεποὺς ἢ πράους εἶναι τοὺς τυράννους, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῶν πολιτῶν.
» πολλοὶ γὰρ ἤδη, διὰ τὴν τῶν ἀρχομένων κακίαν, τρα-
» χύτερον ἢ κατὰ τὴν ἑαυτῶν γνώμην, ἄρχειν ἠναγκά-
» σθησαν. Θαρρεῖτε μὴ διὰ τὴν ἐμὴν μᾶλλον πρᾳό-
ιβ. κοινωνία. τητα, ἢ διὰ τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ἀρετήν. τὴν ἐμὴν γὰρ ἀσφάλειαν, ἄδειαν ἑαυτοῖς εἶναι νομίζετε. καλῶς γὰρ

τῶν

simpliciter & apertè, ut ne quis, etiamsi uelit, uos facilè calumniari queat. Probate actiones, & putate malas esse, quas ignorari à me uelletis: bonas, quibus ego auditis, uos probiores iudicabo. Ne reticeatis, si quos uideritis imperio meo nocere: sed & arguite, & existimate idem supplicium deberi occultantibus quod delinquentibus. Felices putate non eos, qui clàm habent maleficia sua: sed eos, qui nihil delinquunt. Consentaneum enim est, alteros meritas scelerum pœnas daturos: alteros factis suis præmia digna percepturos. Nullas sodalitates, nulla concilia, sine autoritate mea instituite. Nam huiusmodi conspirationes ut in alijs politijs multum ualent, ita in Monarchijs sunt periculosæ. Fugite non tantùm peccata, sed etiam eiusmodi studia, quæ sine peccati suspicione esse nequeunt. Meam amicitiam tutissimam & firmissimam esse putate: & hunc statum tuemini, neque ullam requirite mutationem: non ignari, fieri non posse quin per huiusmodi tumultus & urbes intereant, & priuatæ domus euertantur. Sæuitiam aut mansuetudinem, non tantùm ingenijs tribuite dominorum, sed moribus etiam populorum. Multi enim iam ob improbitatem ciuium asperiùs imperare, quàm uellent, sunt coacti. Freti estote non tam mea clementia, quàm uestra innocentia. Quo ego tutior fuero: eo uos securiores esse putate. Nam rebus

6. Delatio.
7. Felices.
8. Conspirationes.
9. Suspiciones.
10. Quies.
11. Clementia.
12. Societas.

τῶν περὶ ἐμὲ καθεστώτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ περὶ
ιγ. ὑπηρεσία ὑμᾶς αὐτοὺς ἕξει. Ταπεινοὺς μὲν εἶναι χρὴ πρὸς τὴν ἀρ-
χὴν τὴν ἐμὴν, ἐμμένοντας τοῖς ἤθεσι, καὶ διαφυλάτ-
τοντας τοὺς νόμους τοὺς βασιλικούς: λαμπροὺς δ' ἔν τε
ταῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως λειτουργίαις, καὶ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ
ιδ. παιδεία προσταττομένοις. Προτρέπετε τοὺς νεωτέρους ἐπ' ἀρε-
τὴν, μὴ μόνον παραινοῦντες, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς πράξεις
ὑποδεικνύντες αὐτοῖς, ὁποίους εἶναι χρὴ τοὺς ἄνδρας
τοὺς ἀγαθούς. Διδάσκετε τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους
αὐτῶν βασιλεύεσθαι, καὶ περὶ τὴν παίδευσιν τῆς τοιαύ-
της ἀρετῆς ἐθίζετε αὐτοὺς ὡς μάλιστα διατρίβειν. ἐὰν
„ γὰρ ἄρχεσθαι μάθωσι, πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνή-
„ σονται: καὶ πιστοὶ μὲν ὄντες, καὶ δίκαιοι, μεθέξουσι τῶν
ἡμετέρων ἀγαθῶν: κακοὶ δὲ γιγνόμενοι, κινδυνεύσουσι
περὶ τῶν ὑπαρχόντων. Μέγιστον ἡγεῖσθε τοῖς παισὶ
καὶ βεβαιότατον πλοῦτον παραδώσειν, ἐὰν αὐτοῖς δύ-
νησθε τὴν ἡμετέραν εὔνοιαν καταλιπεῖν. ἀθλιωτάτους
ἡγεῖσθε καὶ δυστυχεστάτους, ὅσοι περὶ τοὺς πιστεύσαν-
ιε. ἀπιστία. τας ἄπιστοι γεγόνασιν. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τοιούτους ἀθύ-
μως ἔχοντας, καὶ φοβουμένους ἅπαντας, καὶ μηδὲν μᾶλ-
λον πιστεύοντας τοῖς φίλοις, ἢ τοῖς ἐχθροῖς, τὸν ἐπίλοι-
πον χρόνον διάγειν. Ζηλοῦτε μὴ τοὺς πλεῖστα κεκτημέ-
νους, ἀλλὰ τοὺς μηδὲν κακὸν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότας.
„ μετὰ γὰρ τοιαύτης ψυχῆς ἥδιον ἄν τις τὸν βίον δύναι-
ιϛ. ἀρετή. το διάγειν. Μὴ τὴν κακίαν δύνασθαι μὲν πλέον τῆς ἀ-
ρετῆς ὠφελεῖν νομίζετε, τὸ δ' ὄνομα δυσχερέστερον ἔχειν,
ἀλλ' οἵωνπερ ὀνομάτων ἕκαστα τῶν πραγμάτων τε-
τύχηκε, τοιαύτας ἡγεῖσθε καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἶ-
ιζ. μίμησις. ναι. Μὴ φθονεῖτε τοῖς παρ' ἐμοὶ πρωτεύουσιν, ἀλλ' ἁμιλ-
λᾶσθε, καὶ πειρᾶσθε, χρηστοὺς ὑμᾶς αὐτοὺς παρέχοντες,
ἐξισοῦ-

meis probè constitutis, eadem uestrarum quoq; rerum ratio futura est. Humiles uos esse decet erga meum imperium, ut & in institutis perseueretis, & leges regias obseruetis: splendidos uerò in publicis administrationibus, & meis mandatis obeundis. Adolescentes ad uirtutem excitate, non tantùm præcipiendo, sed in ipsis etiam actionibus eis demonstrando, quales præstantes uiros esse oporteat. Docete liberos uestros parêre imperio regio: & assuefacite eos, ut in huius uirtutis studio potissimùm uersentur. Nam ubi parêre didicerint, multo rectius imperabunt. Quòd si fideles fuerint, & probi, bonorum nostrorum participes erunt: sin improbi, suas opes in discrimen adducent. Maximas putate liberis & firmissimas opes uos tradituros, si eis nostram beneuolentiam relinquere possitis. Miserrimos iudicate, & infelicissimos, eos qui ijs fidem fregerunt, qui fidem eis habuerunt. Necesse enim est, tales in trepidatione, metuq; rerum omnium reliquam ætatem exigere: nec amicis magis credere quàm inimicis. Beatos existimate non opulentissimos, sed nullius sceleris sibi conscios. Nam qui hoc animo sunt, omne tempus ætatis sine molestia possunt degere. Ne putetis improbitatem plus, quàm uirtutem, prodesse, aut nomen tantùm odiosius habere: sed cuiusmodi appellationes singulis rebus inditæ sunt, talem etiam uim illarum esse ducite. Ne inuidete ijs, qui apud me principem locum tenent: sed contendite & enitimini, ut ob probitatem & uirtutem uestram

13. Ministeria.
14. Disciplina.
15. Perfidia.
16. Virtus.
17. Imitatio.

ἐξισοῦσθαι τοῖς προέχουσι. φιλεῖν οἴεσθε δεῖν, καὶ τιμᾶν, οὕς περ ἂν καὶ ὁ βασιλεύς· ἵνα καὶ παρ' ἐμοῦ τυγχάνητε τῶν αὐτῶν τούτων. οἷά περ παρόντος ἐμοῦ λέγετε, τοιαῦτα καὶ ἀπόντος φρονεῖτε. τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς ἡμᾶς, ἐν τοῖς ἔργοις ἐνδείκνυσθε μᾶλλον, ἢ τοῖς λόγοις. ἃ πάσχοντες ὑφ' ἑτέρων ὀργίζεσθε, ταῦτα τοῖς ἄλλοις μὴ ποιεῖτε. Περὶ ὧν αὖ ἐν τοῖς λόγοις κατηγορῆτε, μηδὲν τούτων ἐν τοῖς ἔργοις ἐπιτηδεύετε. Τοιαῦτα προσδοκᾶτε πράξειν, οἷα ἂν περὶ ἡμῶν διανοῆσθε. Μὴ μόνον ἐπαινεῖτε τοὺς ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ μιμεῖσθε. Τοὺς λόγους τοὺς ἐμούς, νόμους εἶναι νομίζετε· καὶ πειρᾶσθε τούτοις ἐμμένειν, εἰδότες, ὅτι τοῖς μάλιστα ποιοῦσιν ὑμῶν ἃ βούλομαι, τούτοις ἐξέσται ζῆν ὡς αὐτοὶ βούλονται. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων· οἵους περ ἂν τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀρχομένους οἴεσθε δεῖν περὶ ὑμᾶς εἶναι, τοιούτους χρὴ περὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν ὑμᾶς γίνεσθαι. καὶ ταῦτ' ἐὰν ποιῆτε, τί δεῖ περὶ τῶν συμβησομένων μακρολογεῖν; ἢν γὰρ ἐγώ τε παρέχω τοιοῦτον ἐμαυτόν, οἷόν περ ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ, καὶ τὰ παρ' ὑμῶν ὁμοίως ὑπηρετῆται· ταχέως ὄψεσθε καὶ τὸν βίον τὸν ὑμέτερον αὐτῶν ἐπιδεδωκότα, καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν ηὐξημένην, καὶ τὴν πόλιν εὐδαίμονα γεγενημένην. ἄξιον μὲν οὖν, τηλικούτων ἀγαθῶν ἕνεκα μηδὲν ἐλλείπειν, ἀλλὰ καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὁστινασοῦν ὑπενεγκεῖν. ὑμῖν δ' ἔξεστι μηδὲν ταλαιπωρηθεῖσιν, ἀλλὰ πιστοῖς μόνον καὶ δικαίοις οὖσιν, ἅπαντα ταῦτα διαπράξασθαι.

ιη. ἀλήθεια.

ιθ. μισοπονηρία.

κ. νόμος.

παράκλησις ἐκ τῶν ἑπομένων.

cum summis æquemini. Amandos & honerandos eos esse putate, quos rex magnificat, ut eadem hæc uobis etiam à me tribuantur. Qualia me præsente dicitis: talia etiam, cum absum, sentite. Vestram erga nos beneuolentiam factis magis, quàm uerbis declarate. Quæ uobis ab alijs fieri ægrè fertis, eadem alijs ipsi ne feceritis. Quæ uerbis accusatis, ea re ipsa uitate. Ita uobiscum actum iri credite, ut erga nos affecti fueritis. Non tantùm laudate bonos, sed etiam imitamini. Verba mea pro legibus habete: operamq́ date, ut eis obtemperetis: ac scitote, fore ut his qui maximè uoluntati meæ satisfacere studuerint, uiuere liceat ut ipsi uolunt. Caput uerò est omnium quæ diximus: Quales existimatis eos qui uobis parent, erga uos esse oportere: tales uos erga meum imperium esse debetis. Quæ si feceritis, quorsum attinet multa dicere, quid sit euenturum? Nam si & ego me deinceps ita gessero, ut superiori tempore: & mihi uos eodem modo inseruieritis: quamprimùm & uestras opes creuisse uidebitis, & meum imperium auctum, & ciuitatem felicem esse factam. Operæprecium igitur esset, tantis bonis propositis, omnia facere, nec labores ullos aut pericula recusare. Nunc uobis potestas datur, sine ullo negocio, si fidi modò & iusti fueritis, hæc omnia consequendi.

18. Candor.

19. Integritas.

20. Lex.

Adhortatio à consequentibus.

SE-

Η Β ΣΥΜΜΟΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΥΜΟΥ Βολφίου εἰς τὸν Πανηγυρικὸν λόγον.

Οὗτός ἐστιν ὁ πολυθρύλλητος ἐκεῖνος λόγος, καὶ σχεδὸν κορυφαῖος ἐν τοῖς Ἰσοκράτους. ὃν οἱ μέν φασι δέκα, οἱ δὲ πεντεκαίδεκα ἔτεσιν ἐξειργασμένον, πλειονοτέρῳ δή που μήκει χρόνου ἤπερ οἱ ἐλέφαντες τίκτονται. ὅθεν δῆλόν που, ὅτι οἱ Ἕλληνες οὐκ εὐφυΐας μόνον, ἀλλὰ καὶ σχολῆς εὐπόρουν, κατὰ Κικέρωνα φησίν. ἡμεῖς δὲ (λέγω δὲ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ τῶν ὁμοίων, οὐχὶ δὲ περὶ τῶν εἰς ἄκρον παιδείας ἐληλακότων) τοσούτου δεόμεθα τοῦ μιμήσασθαι, ὥστε μηδ' ἀποθαυμάζειν ἢ κατανοῆσαι ἱκανῶς τὸ τῶν λόγων ἔντεχνον οἷοί τ' εἶναι. μικτὸς δ' ἐστὶν ὁ λόγος ἐξ ἐγκωμίου καὶ συμβουλῆς. ὁρῶντι μὲν οὖν εἰς τὸ τέλος, ὅπερ Φάβιος δεῖν φησίν, ἤδη τὸ συμβουλευτικὸν ἂν εἶδος ἀνενεχθείη. Διονυσίῳ δὲ τῷ Ἁλικαρνασεῖ πειθόμενοι, ἐσχηματισμένον Ἀθηναίων συμβουλῆς προφάσει ἐγκώμιον ὑποληψόμεθα. τὴν δ' ὑπόθεσιν βέλτιον ἴσως αὐτοῦ Ἰσοκράτους, ἢ τοῖς ἐμαυτοῦ ῥήμασιν ἑρμηνεῦσαι. λέγει δ' οὖν ἐν τῷ περὶ ἀντιδόσεως, ὑπὲρ τοῦ πανηγυρικοῦ ταῦτα· ὁ μὲν γὰρ λόγος ὁ μέλλων πρῶτος ὑμῖν ἐπιδειχθήσεσθαι, κατ' ἐκείνους ἐγράφη τοὺς χρόνους, ὅτε Λακεδαιμόνιοι μὲν ἦρχον τῶν Ἑλλήνων, ἡμεῖς δὲ ταπεινῶς ἐπράττομεν. ἔστι δὲ τοὺς μὲν Ἕλληνας παρακαλῶν ἐπὶ τὴν κατὰ τῶν βαρβάρων στρατείαν, Λακεδαιμονίοις δὲ περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητῶν. τοιαύτην δὲ τὴν ὑπόθεσιν ποιησάμενος, ἀποφαίνω τὴν πόλιν ἁπάντων τῶν ὑπαρχόντων τοῖς Ἕλλησιν ἀγαθῶν αἰτίαν γεγενημένην. ἀφορισάμενος δὲ τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν τοιούτων εὐεργεσιῶν, καὶ βουλόμενος τὴν ἡγεμονίαν ἔτι σαφέστερον ἀποφαίνειν, ὡς τῆς πόλεώς ἐστιν, ἐντεῦθεν ποθὲν ἐπιχειρῶ διδάσκειν περὶ τούτων, ὡς τῇ πόλει τιμᾶσθαι προσήκει πολὺ μᾶλλον ἐκ τῶν περὶ τὸν πόλεμον κινδύνων, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. μετὰ ταῦθ' ὑποφέρει, ἐνθυμήθητε δὲ πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, εἰ δοκῶ τοῖς λόγοις διαφθείρειν τοὺς νεωτέρους, ἀλλὰ μὴ προτρέπειν ἐπ' ἀρετήν, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως κινδύνους; ἢ δικαίως ἂν δοῦναι δίκην ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ἀλλ' οὐκ ἂν χάριν νομίσασθαι παρ' ὑμῶν τὴν μεγίστην.

ὃς οὕτως

SECVNDA CLASSIS SVASIONVM.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in Panegyricam orationem.

HAec est celebrata illa oratio, & ferè princeps inter Isocrateas: quam alij decem, alij quindecim annis elaboratam esse putant: ampliore utique spacio temporis, quàm elephanti pariunt. Abundarunt nimirum Græci, ut Cicero scribit, non ingenijs tantùm, sed etiam ocio. Proinde nos (de me autem, & mei similibus loquor, non de doctissimis uiris) ab imitatione tantum absumus, ut ne admirari quidem, aut satis intelligere illorum eloquentiam possimus. Mixta est hæc oratio ex laudatione & suasione: sed ad suasionem, si finem spectes, ut Quintilianus docet, referenda erit: sin Dionysio Halicarnasseo credimus, per speciem suasionis laudes Atheniensium persequitur. Argumentum malo uerbis Isocratis ex oratione περὶ ἀντιδόσεως, quàm meis explicare, cum de Panegyrico sic ait: Nam oratio quæ prima uobis ostendetur, illis est scripta temporibus, cum Lacedæmonij Græcis imperarent, nostræ uerò opes tenues essent. Hortatur autem Græcos ad expeditionem contra Barbaros suscipiendam, & cum Lacedæmonijs de principatu cõtendit. Hoc igitur argumento ad tractandum suscepto, quicquid Græcia bonorum habeat, id nostræ urbi acceptum esse referendum ostendo. Quò autem euidentius principatum nostræ urbis esse demonstrarem, disputatione de illis beneficijs seorsim instituta, ad hunc ferè modum sum exorsus: Reipublicæ nostræ propter bellica pericula plus etiam honoris, quàm ob cætera merita deberi. Deinde rebus Atheniẽsium bello præclarè gestis, splendida oratione exornatis, ad Iudices conuersus: Cogitate, inquit, cum animis uestris, corrumperéne adolescentes uidear, an uerò ad uirtutem, & subeunda pro Rep. pericula adhortari? Aequiúsne sit ob hanc mihi orationẽ mulctam irrogari, an potius maximam à uobis gratiam referri? qui

δε οὕτως ἐγκεκωμίακε καὶ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς προγόνους, καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένους, ὥστε τούς τε πρότερον γράψαντας περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἅπαντας ἠφανικέναι τοὺς λόγους, αἰσχυνομένους ὑπὲρ τῶν εἰρημένων αὐτοῖς· τούς τε νῦν δοκοῦντας εἶναι δεινούς, μὴ τολμᾶν ἔτι λέγειν περὶ τούτων, ἀλλὰ καὶ καταμέμφεσθαι τὴν δύναμιν τὴν σφετέραν αὐτῶν. καὶ μέχρι μὲν τοσούτων ἰσοκράτης, ὁ τὴν μὲν αὐτὴν ταύτην ὑπόθεσιν τὴν περὶ τοῦ πολεμεῖν τοῖς βαρβάροις, ἐν τῷ πρὸς φίλιππον ἀναλαβών, τὴν δὲ τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἀντεξέτασιν ἐν τῷ παναθηναϊκῷ διὰ πλειόνων ἐκθέμενος, προκρινόμενος φαίνεται τὸν ἀνυπέρβλητον τουτονὶ δοκοῦντα λόγον ὑπερβάλλειν, καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ γράφεσθαι κρείττων.

ἸΣΟΚΡΑ'ΤΟΥΣ ΠΑΝΗγυρικὸς, λόγος ά.

προσοχὴ κατὰ σύγκρισιν καὶ προκατάληψιν, καὶ μεγαλόφρονα περιαυτολογίαν.

Ολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων, ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων εὐεξίας οὕτω μεγάλων δωρεῶν ἠξίωσαν, τοῖς δ' ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἰδίᾳ πονήσασι, καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς οὕτω παρασκευάσασιν, ὥς τε καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν δύνασθαι, τούτοις οὐδὲ μίαν τιμὴν ἀπένειμαν, ὧν εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μᾶλλον ποιήσασθαι πρόνοιαν. τῶν μὲν γὰρ ἀθλητῶν, δὶς τοσαύτην ῥώμην λαβόντων, οὐδὲν ἂν
,, πλέον γένοιτο τοῖς ἄλλοις. ἑνὸς δ' ἀνδρὸς εὖ φρονήσαν-
,, τος, ἅπαντες ἂν ἀπολαύσειαν, οἱ βουλόμενοι κοινω-
,, νεῖν τῆς ἐκείνου διανοίας. Οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις ἀθυμήσας, εἱλόμην ῥαθυμεῖν, ἀλλ' ἱκανὸν νομίσας ἆθλον ἔσεσθαί μοι τὴν δόξαν, τὴν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου γενησομένην, ἥκω συμβουλεύσων περί τε τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ τῆς ὁμονοίας τῆς πρὸς

ἡμᾶς

qui tantis laudibus tum urbem nostram, tum maiores, tum præclara illorum temporum facinora extulerim, ut & ij qui prius idem argumentum tractarant, eorum pudore quæ dixerant, omnes suas orationes aboleuerint: & qui etiam hodie inter eloquentes habentur, hisce de rebus, diffisi ingenijs suis, nihil amplius dicere audeant. Hactenus Isocrates: qui quidem hoc idem argumentum de bello Barbaris inferendo, in oratione Philippica repetiuit: Atheniensium uerò & Lacedæmoniorum collationem in Panathenaico uberiùs explicauit: ut laudatissimam hanc orationem superare, & ipse ueluti secum uoluisse certare uideatur.

PANEGYRICVS, ORATIO PRIMA.

SAepè mirari soleo, quid in mentem ijs uenerit, qui celebritates has congregarunt, & ludos gymnicos instituerunt, ut corporum uiribus tanta præmia proponerēt: eos uerò qui Reipublicæ studio priuatos labores cepissent, & animis ita se parassent, ut alijs quoq; prodesse possent, nullo prorsus honore dignarentur: quorum eos rationem potiùs habere decuisset. Nam etsi pugilum robur conduplicaretur: nullus tamen ex eo fructus rediret ad cæteros. Vnius autem uiri prudentia fruuntur omnes, qui eius consilijs parēre uoluerunt. Neque tamen hæc mihi desperationem attulerunt, ut socordiæ me dederem: sed cum gloriam ex ipsa oratione capiendam satis mihi magnum fore præmium existimem, consilium daturus adsum, cùm de bello Barbaris inferēdo, tum de concordia inter

Attentio, per collationem, & occupationem, & magnificam sui prædicationem.

nos

ἡμᾶς αὐτοῦ: οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι πολλοὶ τῶν προσποιη-
σαμένων εἶναι σοφιστῶν, ἐπὶ τοῦτον τὸν λόγον ὥρμη-
σαν: ἀλλ' ἅμα μὲν ἐλπίζων, τοσοῦτον αὐτῶν διοίσειν,
ὥς τε τοῖς ἄλλοις μηδὲν πώποτε δοκεῖν εἰρῆσθαι περὶ
» αὐτῶν: ἅμα δὲ προκρίνας τούτους καλλίστους εἶναι
» τῶν λόγων, οἵτινες περὶ μεγίστων τυγχάνουσιν ὄντες,
» καὶ τούς τε λέγοντας μάλιστα ἐπιδεικνύουσι, καὶ τοὺς
» ἀκούοντας πλεῖστα ὠφελοῦσιν, ὧν εἷς οὗτός ἐστιν. ἔ-
πειτα οὐδ' οἱ καιροί πω παρεληλύθασιν, ὥστ' ἤδη
» μάτην εἶναι τὸ μεμνῆσθαι περὶ αὐτῶν. τότε γὰρ χρὴ
» παύεσθαι λέγοντας, ὅταν ἢ τὰ πράγματα λάβῃ
» τέλος, καὶ μηκέτι δέῃ βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ἢ
» τὸν λόγον ἴδῃ τις ἔχοντα πέρας, ὥστε μηδεμίαν
» λελεῖφθαι τοῖς ἄλλοις ὑπερβολήν. ἕως δ' ἂν τὰ
μὲν ὁμοίως ὥσπερ πρότερον φέρηται, τὰ δ' εἰρημένα
φαύλως ἔχοντα τυγχάνῃ, πῶς οὐ χρὴ σκοπεῖν καὶ
φιλοσοφεῖν τοῦτον τὸν λόγον, ὃς, ἢν κατορθωθῇ, καὶ
τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῆς ταραχῆς τῆς
παρούσης, καὶ τῶν μεγίστων κακῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξει;
πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὲν μηδαμῶς ἄλλως οἷόν τ' ἦν
δηλοῦν τὰς αὐτὰς πράξεις, ἀλλ' ἢ διὰ μιᾶς ἰδέας,
εἶχεν ἄν τις ὑπολαβεῖν, ὡς περίεργόν ἐστι, τὸν αὐ-
τὸν τρόπον ἐκείνοις λέγοντα, πάλιν ἐνοχλεῖν τοῖς ἀ-
» κούουσιν. ἐπειδὴ δ' οἱ λόγοι τοιαύτην ἔχουσι τὴν φύ-
» σιν, ὥσθ' οἷόν τ' εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς ἐξη-
» γήσασθαι, καὶ τά τε μεγάλα ταπεινὰ ποιῆσαι, καὶ τοῖς
» μικροῖς μέγεθος περιθεῖναι, καὶ τὰ παλαιὰ καινῶς
» διεξελθεῖν, καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γεγενημένων ἀρχαίως
» εἰπεῖν: οὐκ ἔτι φευκτέον ταῦτ' ἐστί, περὶ ὧν ἕτεροι πρό-
» τερον εἰρήκασιν: ἀλλ' ἄμεινον ἐκείνων εἰπεῖν πειρα-

τέον.

nos ipsos constituenda. Etsi autem non ignoro, multos qui sophistarum sibi nomen arrogarunt, cupidè hoc argumentum arripuisse: tamen, cùm cæteros tanto interuallo me superaturum confido, ut illi nihil unquam dixisse de hoc negocio uideantur: tùm eas orationes pulcherrimas esse censeo, quæ & maximis de reb. agunt, & oratorum ingenia maximè demonstrant, & utilißimæ sunt audientibus: quarum de numero hæc est. Deinde harum quoque rerũ tempora nondum præterierunt, ut eas oratione renouari superuacaneum sit. Tum enim demũ dicendi finis est faciendus, cùm aut res ipsæ peractæ sunt, neque iam in deliberationem cadunt: aut cùm oratio sic elaborata est, ut ad eius excellentiam nihil ab ullo addi posse uideatur. Sed quandiu neque rerum status emendatus est, & prius habitæ orationes parũ probantur: de tali oratione exquirenda nónne meditandum, & sedulò cogitandũ est? quæ, si prosperè successerit, & intestinis bellis, & his tumultibus, malisque maximis nos liberare poßit. Præterea si alio modo ijsdem de rebus nulla ratione dicere liceret: superuacaneum iudicari posset, iterata eiusdem argumenti non dißimili tractatione, obtundere auditores. Cùm autem ea sit natura sermonis, ut res
" eædẽ uariè poßint explicari, dicendoque tum magna
" deprimi, tum exaggerari parua, tum uetera noua
" ratione dici: tum ijs quæ recens acta sunt, quædam
" uetustatis opinio conciliari queat: non utique ea
" fugienda sunt, de quibus alij prius egerunt: sed
" opera danda est, ut eos orationis bonitate superemus:

h

» τέον. αἱ μὲν γὰρ πράξεις αἱ προγεγενημέναι, κοιναὶ
» πᾶσιν ἡμῖν κατελείφθησαν. τὸ δ' ἐν καιρῷ ταύταις κα-
» ταχρήσασθαι, καὶ τὰ προσήκοντα περὶ ἑκάστης ἐνθυμη-
» θῆναι, καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὖ διαθέσθαι, τῶν εὖ φρονούν-
των ἴδιόν ἐστιν. ἡγοῦμαι δ' οὕτως ἂν μεγίστην ἐπίδοσιν
λαμβάνειν, καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ τὴν περὶ τοὺς λό-
γους φιλοσοφίαν, εἴ τις τιμῴη καὶ θαυμάζοι, μὴ τοὺς
πρώτους τῶν λόγων ἀρχομένους, ἀλλὰ τοὺς ἄριστα
αὐτῶν ἕκαστον ἐξεργαζομένους: μηδὲ τοὺς περὶ τούτων
ζητοῦντάς τι λέγειν, περὶ ὧν μηδεὶς πρότερον εἴρηκεν:
ἀλλὰ τοὺς οὕτως ἐπισταμένους εἰπεῖν, ὡς οὐδεὶς ἂν ἄλ-
λος δύναιτο. καίτοι τινὲς ἐπιτιμῶσι τῶν λόγων τοῖς
ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας ἔχουσι, καὶ λίαν ἀπηκριβωμένοις:
καὶ τοσοῦτον διημαρτήκασιν, ὥστε τοὺς πρὸς ὑπερβολὴν
πεπονημένους, πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμ-
βολαίων σκοποῦσιν: ὥσπερ ὁμοίως ἀμφοτέρους δέον
ἔχειν, ἀλλ' οὐ τοὺς μὲν ἀσφαλῶς, τοὺς δ' ἐπιδεικτικῶς:
ἢ σφᾶς μὲν διορῶντας τὰς μετριότητας, τὸν δ' ἀκρι-
βῶς ἐπιστάμενον λέγειν, ἁπλῶς οὐκ ἂν μὴ δυνάμενον
» εἰπεῖν. οὗτοι μὲν οὖν οὐ λελήθασιν, ὅτι τούτους ἐπαινοῦσιν,
» ὧν ἐγγὺς αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες. ἐμοὶ δ' οὐδὲν πρὸς
τοὺς τοιούτους ἐστὶν, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους, τοὺς οὐδὲν ἀποδε-
ξομένους εἰκῇ τῶν λεγομένων, ἀλλὰ δυσχερανοῦντας, καὶ ζη-
τήσοντας ἰδεῖν τι τοιοῦτον ἐν τοῖς ἐμοῖς λόγοις, ὃ παρὰ
τοῖς ἄλλοις οὐχ εὑρήσουσι: πρὸς οὓς ἔτι μικρὸν ὑπὲρ ἐμαυ-
τοῦ θρασυνάμενος, ἤδη περὶ τοῦ πράγματος ποιήσομαι κα
τοὺς λόγους. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ἐν τοῖς προοιμίοις ὁρῶ κα-
ταπραΰνοντας τοὺς ἀκροατὰς, καὶ προφασιζομένους ὑπὲρ
τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, καὶ λέγοντας, τοὺς μὲν, ὡς ἐξ ὑπο-
γύου

mus: Res enim olim gestæ, ex æquo nobis omnibus sunt relictæ: eas uerò in tempore proferre, & argumentis idoneis cõfirmare, & uerbis illustrare, prudentium hominum peculiare munus est. Sic autem existimo, cùm cæteras artes, tùm eloquentiæ studiũ maximè auctum iri, si honorati atq; in admiratione sint, non ij à quibus primis sit initium dicendi profectum: sed hi, qui singulas orationum partes optimè perfecerint. neq; illi qui de rebus à nemine prius tractatis dicere instituerint: sed qui sic uerba fecerint, ut nemo alius eodem modo possit. Enimuerò sunt qui uituperent orationes, quæ uulgi captũ excedunt, & exquisitiùs elaboratæ sunt: ac tanto in errore uersantur, ut summo studio perpolitas, cum priuatorum contractuum causis conferant: quasi uerò eadem utrarumque ratio esse debeat: & non alteræ ad uictoriam, alteræ ad ostentationem sint comparatæ? Aut mediocritatem ipsi perspiciant: is uerò qui accuratè potest dicere, non simpliciter etiam dicere possit? Ac istos quidem non obscurum est, eos duntaxat laudare, à quibus ipsi propè absunt. Mihi autem cum isto hominum genere rei nihil est: eos uolo, qui nullum uerbum temerè probent; sed & morosè iudicent, & tale aliquid in meis orationibus requirant, quod apud alios non sint inuenturi: Ad eos igitur ubi me paulùm etiam iactaro, statim de re ipsa dicere aggrediar. Equidem alios in exordijs auditores sibi conciliare uideo; & excusare ea quæ dicenda sunt, uel quòd non spacij satis

γέγονεν αὐτοῖς ἡ παρασκευή, τοῦ δὲ, ὡς χαλεπόν ἐστιν ἴσους τῷ μεγέθει λόγους τῶν ἔργων ἐξευρεῖν. Ἐγὼ δ' ἢν μὴ καὶ τοῦ πράγματος ἀξίως εἴπω, καὶ τῆς δόξης τῆς ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦ χρόνου, μὴ μόνον τοῦ περὶ τὸν λόγον ἡμῖν διατριφθέντος, ἀλλὰ καὶ σύμπαντος οὗ βεβίωκα: παρακελεύομαι μηδεμίαν μοι συγγνώμην ἔχειν, ἀλλὰ καταγελᾶν καὶ καταφρονεῖν. οὐδὲν γὰρ ὅ, τι τῶν τοιούτων οὐκ ἄξιός εἰμι πάσχειν, εἴπερ μηδὲν τῶν ἄλλων διαφέρων, οὕτω μεγάλας τὰς ὑποσχέσεις ποιοῦμαι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἰδίων, ταῦτά μοι προειρήσθω. Περὶ δὲ τῶν κοινῶν, ὅσοι μὲν εὐθὺς ἐπελθόντες διδάσκουσιν, ὡς χρὴ διαλυσαμένους τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχθρας, ἐπὶ τὸν βάρβαρον τραπέσθαι, καὶ διεξέρχονται τάς τε συμφορὰς τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν γεγενημένας, καὶ τὰς ὠφελείας τὰς ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπ' ἐκεῖνον ἐσομένας, ἀληθῆ μὲν λέγουσιν, οὐ μὴν ἐντεῦθέν γε ποιοῦνται τὴν ἀρχὴν, ὅθεν ἂν μάλιστα συστῆσαι ταῦτα δυνηθεῖεν. τῶν γὰρ ἑλλήνων οἱ μὲν ἐφ' ἡμῖν, οἱ δ' ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἰσίν. αἱ γὰρ πολιτεῖαι, δι' ὧν οἰκοῦσι τὰς πόλεις, οὕτω τοὺς πλείστους αὐτῶν διειλήφασιν. ὅστις οὖν οἴεται, τοὺς ἄλλους κοινῇ τι πράξειν ἀγαθὸν, πρὶν ἂν τοὺς προεστῶτας αὐτῶν διαλλάξῃ, λίαν ἁπλῶς ἔχει, καὶ πόρρω τῶν πραγμάτων ἐστίν: ἀλλὰ δεῖ τὸν μὴ μόνον ἐπίδειξιν ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ διαπράξασθαί τι βουλομένους, ἐκείνους τοὺς λόγους ζητεῖν, οἵτινες τὰς πόλεις ταύτας πείσουσιν ἰσομοιρῆσαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τάς θ' ἡγεμονίας διελέσθαι, καὶ τὰς πλεονεξίας, ἃς νῦν παρὰ τῶν ἑλλήνων ἐπιθυμοῦσιν αὐτοῖς γίγνεσθαι, ταύτας παρὰ τῶν βαρβάρων ποιήσασθαι. τὴν μὲν οὖν ἡμετέραν

μερισμὸς τοῦ λόγου, μετ' ἐπιτιμήσεως τοῖς προειποῦσι, καὶ συστάσεως τῶν ἀθηναίων.

πόλιν

datum sibi fuerit ad meditandum: uel quòd difficile sit, eam afferre orationem, quæ rerum magnitudini respondeat. Ego uerò, nisi & pro dignitate rei dixero, & sicut & existimatio mea, & tempus non modò in hac oratione scribenda consumptum, sed & totius meæ uitæ postulat: hortor, ne quisquam mihi det ueniam, sed ut me derideant & contemnant omnes. Nihil enim horum est, quod non iure mihi euenturum sit: qui nihilo præstantior alijs, adeò magnifica promittam. Ac de me quidem hæc uolui præfari. De republica uerò, qui, cùm primùm huc prodierunt, abolitis odijs & inimicitijs, belli aciem contra Barbarum dirigendam docent, & clades ex intestinis bellis acceptas commemorant, fructus item illius expeditionis: uera quidem dicunt, sed non inde ordiuntur, unde confici potissimùm illa possint. Nam ita se res habet: Græcorum alij nos colunt, alij Lacedæmonijs parent. Etenim rerum publicarum formæ, quibus in suis quique ciuitatibus utuntur, sic plerosque distinxerunt. Quisquis igitur se publicè de cæteris benè meriturum putat, priusquam eorum principes reconciliarit: is parum rectè sentit, & longè abest à rei ueritate. Qui autem non tantùm ingenij famam aucupantur, sed etiam aliquid perficere cupiunt, eas quærant rationes necesse est, quibus hæ urbes adducantur, ut & pari æquoque iure inter sese uiuant, & principatus diuidant: & quæ lucra nunc à Græcis auferre student, à Barbaris petant. Ac nostræ quidem

Diuisio orationis: & eorum qui idẽ argumentũ tractarunt, reprehẽsio, cũ cõmendatione Atheniensiũ.

πόλιν, ῥᾴδιον ἐπὶ ταῦτα προαγαγεῖν· Λακεδαιμόνιοι δὲ νῦν μὲν ἔτι δυσπειστῶς ἔχουσι. παρειλήφασι γὰρ ψευδῆ λόγον, ὡς ἐστιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι πάτριον. ἢν δ' ἐπιδείξῃ τις αὐτοῖς ταύτην τὴν τιμὴν ἡμετέραν οὖσαν μᾶλλον ἢ ἐκείνων, τάχ' ἂν ἐάσαντες τὸ διακριβοῦσθαι περὶ τούτων, ἐπὶ τὸ συμφέρον ἔλθοιεν. ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι, καὶ μὴ πρότερον περὶ τῶν ὁμολογουμένων συμβουλεύειν, πρὶν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι. ἐμοὶ δ' οὖν ἀμφοτέρων ἕνεκα προσήκει περὶ ταῦτα ποιήσασθαι τὴν πλείστην διατριβήν. μάλιστα μὲν, ἵνα προὔργου τι γένηται, καὶ παυσάμενοι τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς φιλονεικίας κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν. εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν ἀδύνατον, ἵνα δηλώσω τοὺς ἐμποδὼν ὄντας τῇ τῶν ἑλλήνων εὐδαιμονίᾳ· καὶ πᾶσι γένηται φανερὸν, ὅτι καὶ πρότερον ἡ πόλις ἡμῶν δικαίως τῆς θαλάττης ἦρξε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας. τοῦτο μὲν γὰρ, εἰ δεῖ τούτους ἐφ' ἑκάστῳ τιμᾶσθαι τῶν ἔργων, τοὺς ἐμπειροτάτους ὄντας, καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχοντας, ἀναμφισβητήτως ἡμῖν προσήκει τὴν ἡγεμονίαν ἀπολαβεῖν, ἣν πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἑτέραν πόλιν ἐπιδείξειε, τοσοῦτον ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ γῆν ὑπερέχουσαν, ὅσον τὴν ἡμετέραν ἐν τοῖς κινδύνοις τοῖς κατὰ θάλατταν διαφέρουσαν. τοῦτο δὲ, εἴ τινες ταύτην μὲν μὴ νομίζωσι δικαίαν εἶναι τὴν κρίσιν, ἀλλὰ πολλὰς τὰς μεταβολὰς γίνεσθαι (τὰς γὰρ δυναστείας οὐδέποτε τοῖς αὐτοῖς παραμένειν) ἀξιοῦσι δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν ὥσπερ
„ ἄλλο τι γέρας, ἢ τοὺς πρώτους τυχόντας ταύτης τῆς τι-
„ μῆς, ἢ τοὺς πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους τοῖς ἕλλησιν ὄντας,

ἡγοῦ-

τὸ α. μέρος τοῦ λόγου, τῇ μὲν δικαιολογικὸν, ὅτι ἡ τῆς θαλάττης ἀρχὴ τῶν ἀθηναίων δικαία· τῇ δ' ἐγκωμιαστικὸν, ἔκ τε τῆς ἐμπειρίας, καὶ τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ἀρχαιότητος, καὶ τῆς εἰς τοὺς ἕλληνας εὐεργεσιῶν.

urbi hæc facilè persuaderi poterunt: Lacedæmonij autem pertinaciores adhuc sunt, falsa nimirum persuasione imbuti, patrium sibi esse belli temporibus imperium. Si uerò demonstratum illis fuerit, hunc honorem ad nos pertinere potius quàm ad ipsos: omissa fortaßis accuratiore hisce de rebus disputatione, ad id quod expediet, conuertentur. Rectè igitur etiam alij hinc exorsi, non priùs ea quæ in confesso sunt, suadere debuissent, quàm illa diligenter explicassent, de quibus inter nos omnis est controuersia. Me uerò utraque de causa potißimùm in his immorari decet, tum ut aliquid proficiatur, omissaq́ hac inter nos concertatione, bellum communi consilio Barbaris inferatur: tùm, si hoc perfici fortè nequeat, ut eos demonstrem, qui felicitati Græcorum obstant: utque omnes perspiciant, nostram ciuitatem & antehac iurè maris imperium tenuisse, & nunc non iniuria principatum sibi uendicare. Nam siue hi propter quælibet honorandi sunt, qui maximum rerum usum, summamq́ potentiam habent: sine controuersia nobis principatus, quem antea tenuimus, est restituendus. Nemo enim ullam urbem ostendet, quæ terrestri bello tantum ualeat, quantum nostra naualibus pugnis excellit. Siue aliqui iudicium hoc iniquum dicunt esse (multas enim fieri mutationes, neque principatus unquam apud eosdem permanere) & contendunt, uel ijs qui hunc honorem primi adepti sint, uel ijs qui beneficia plurima in Græcos contulerint,

Prior orationis pars, qua docet, maris imperiũ esse Atheniensiũ: partim disceptatione constãs, partim laudatione à potentia, peritia, antiquitate, beneficentia in Græcos.

33 ἡγεῖσθαι καὶ τούτους γ' εἶναι μεθ' ἡμῶν. ὅσῳ γὰρ ἄν τις πορρωτέρω σκοπῇ περὶ τούτων ἀμφοτέρων, τοσούτῳ πλεῖον ἀπολείψομεν τοὺς ἀμφισβητοῦντας περὶ αὐτῶν. ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι, καὶ μεγίστην, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀνομαστοτάτην. οὕτω δὲ καλλίστης ὑποθέσεως οὔσης, ἐπὶ τοῖς ἐχομένοις τούτων, ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς προσήκει τιμᾶσθαι. ταύτην γὰρ οἰκοῦμεν, οὐχ ἑτέρους ἐκβαλόντες, οὐδ' ἐρήμην καταλαβόντες, οὐδ' ἐκ πολλῶν ἐθνῶν μιγάδες συλλεγέντες: ἀλλ' οὕτω καλῶς καὶ γνησίως γεγόναμεν, ὥστ' ἐξ ἧσπερ ἔφυμεν, ταύτην ἔχοντες ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦμεν, αὐτόχθονες ὄντες: καὶ τοῖς ὀνόμασι τοῖς αὐτοῖς οἷσπερ τοὺς οἰκειοτάτους, τὴν πόλιν ἔχοντες προσειπεῖν. μόνοις γὰρ ἡμῖν τῶν ἑλλήνων τὴν αὐτὴν τροφὸν καὶ πατρίδα καὶ μητέρα καλέσαι προσήκει. καί τοι χρὴ τοὺς εὐλόγως μέγα φρονοῦντας, καὶ περὶ τῆς ἡγεμονίας δικαίως ἀμφισβητοῦντας, καὶ τῶν πατρίων πολλάκις μεμνημένους, τοιαύτην τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους ἔχοντας φαίνεσθαι. τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξαντα, καὶ παρὰ τῆς τύχης δωρηθέντα, τηλικαῦτα ἡμῖν τὸ μέγεθός ἐστιν. ὅσων δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθῶν αἴτιοι γεγόναμεν, οὕτως ἂν κάλλιστα ἐξετάσαιμεν, εἰ τόν τε χρόνον ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως ἐφεξῆς διέλθοιμεν. εὑρήσομεν γὰρ αὐτὴν οὐ μόνον τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς, ἐν ᾗ κατοικοῦμεν, καὶ μεθ' ἧς πολιτευόμεθα, καὶ δι' ἣν ζῆν δυνάμεθα, σχεδὸν ἁπάσης αἰτίαν οὖσαν. ἀνάγκη δὲ προαιρεῖσθαι τῶν εὐεργεσιῶν, μὴ τὰς διὰ μικρότητα διαλαθούσας, καὶ κατασιωπηθείσας, ἀλλὰ τὰς διὰ τὸ μέγεθος ὑπὸ πάντων

ἀνθρώ-

illum, ut aliud præmium esse deferendũ: illos etiam nobiscũ facere arbitror. Nam quò in his utrisq; considerãdis longius processeris: eò longiore interuallo uincemus eos, qui hisce de rebus ambigũt. Constat enim nostrã urbẽ & antiquißimã esse, et maximã, & apud omnes homines celeberrimã. Etsi aũt hoc pulcherrimo fundamento nitimur: ob ea tamẽ quæ sequũtur, plus etiã honoris nobis est habẽdũ. In hac enim terra sic habitamus, ut nec alios pepulerimus, nec uacuam occupauerimus, nec ex multis gentibus permisti, sed adeò honestè liberaliterq; nati simus: (nã indigenæ sumus) ut quæ nos produxit, eã perpetuò tenuerimus, ijsdemq; nominibus, quib. coniũctißimos appellare poßimus. Solis enim nobis ex omnib. Græcis eandẽ & nutricẽ, et patriã, et matrẽ uocare datũ est Deorũ cõcessu & munere. Decet aũt eos q suæ magnanimitatis causam habẽt, et iure de principatu cõtendũt, patrijq; iuris mentionẽ sæpe faciũt, tale sui generis primordiũ proferre posse. Quæ igitur à primo nobis ortu cõtigerũt, atq; fortuna donata sunt, eorũ tãta magnitudo est. In alios aũt quã ta beneficia cõtulerimus, ita pulcherrimè inuestigabimus, si et prima tẽpora, et Reipublicæ nostræ facta ordine recẽsuerimus. Eã enim nõ tantùm reb. bello gestis excelluisse, sed et cæterarũ copiarũ, quib. fruimur, inq; Republica utimur, & uitã tuemur, ferè omniũ fuisse causam reperiemus. Ea uerò beneficia potißimùm proferre necesse est, nõ quæ ob tenuitatẽ ignorata, silentioq; tecta iacuerunt: sed quæ propter magnitudinem & olim & nunc, & ubiq; omnium

καρπῶν δόσις, καὶ ἡ ἐν Ἐλευσῖνι τελετή.

ἀνθρώπων, καὶ πάλαι καὶ νῦν πανταχοῦ καὶ λεγομένας καὶ μνημονευομένας. Πρῶτον μὲν οὖν, οὗ πρῶτον ἡ φύσις ἡμῶν ἐδεήθη, διὰ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας ἐπορίσθη. καὶ γὰρ εἰ μυθώδης ὁ λόγος γέγονεν, ὅμως αὐτὸν καὶ νῦν ῥηθῆναι προσήκει. Δήμητρος γὰρ ἀφικνουμένης εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὅτε ἐπλανήθη, τῆς κόρης ἁρπασθείσης, καὶ πρὸς τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους εὐμενῶς διατεθείσης ἐκ τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς οὐχ οἷόν τ' ἄλλοις ἢ τοῖς μεμυημένοις ἀκούειν, καὶ δούσης δωρεὰς διττὰς, αἵπερ μέγισται τυγχάνουσιν οὖσαι, τούς τε καρποὺς, οἳ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἴτιοι γεγόνασι, καὶ τὴν τελετὴν, ἧς οἱ μετέχοντες περί τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν: οὕτως ἡ πόλις ἡμῶν, οὐ μόνον θεοφιλῶς, ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπως ἔσχεν, ὥστε κυρία γενομένη τοιούτων ἀγαθῶν, οὐκ ἐφθόνησε τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὧν ἔλαβεν, ἅπασι μετέδωκε. καὶ τὰ μὲν ἔτι καὶ νῦν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δείκνυμεν: τῶν δὲ συλλήβδην τὰς εὐεργεσίας, καὶ τὰς χρείας, καὶ τὰς ὠφελείας, τὰς δι' αὐτῶν γιγνομένας ἐδιδάξαμεν. καὶ τούτοις ἀπιστεῖν, μικρὸν ἔτι ἡμῶν προσθέντων, οὐδεὶς ἂν ἀξιώσειεν. Πρῶτον μὲν γὰρ, ἐξ ὧν ἄν τις καταφρονήσειε τῶν λεγομένων, ὡς ἀρχαίων ὄντων, ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων εἰκότως ἂν καὶ τὰς πράξεις γεγενῆσθαι νομίσειεν. διὰ γὰρ τὸ πολλοὺς εἰρηκέναι, καὶ πάντας ἀκηκοέναι: προσήκει μὴ καινὰ μὲν, πιστὰ δὲ δοκεῖν εἶναι τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν. ἔπειτα οὐ μόνον ἐνταῦθα καταφυγεῖν ἔχομεν, ὅτι τὸν λόγον καὶ τὴν φήμην ἐκ πολλοῦ παρειλήφαμεν, ἀλλὰ καὶ σημείοις μείζοσιν ἢ τούτοις ἐστὶν ἡμῖν χρήσασθαι περὶ αὐτῶν. αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται τῶν πόλεων, ὑπο-

μνήμα

mortalium & sermonibus, & recordatione celebrantur. Ac primùm id, quo natura nostra primùm indiguit, per nostram urbem est comparatum. Etsi enim commemoratio hæc fabulosa uideri cœpit: hoc tamen tempore non est omittenda. Nam cùm Ceres, post raptam Proserpinam, erroribus acta, in regionem nostram peruenisset: nostrisq; maioribus, ob accepta beneficia, quæ non nisi initiatis audire fas est, benè cupiens, amplissima duo munera largita esset: fruges, quæ in causa fuerunt, ne more belluarum uiueremus: & arcana illa sacra, quibus initiati qui sunt, hi & de uitæ exitu, & uniuerso æuo spem habent meliorem: adeò non tantùm accepta dijs, sed & in homines benigna fuit nostra urbs, ut nemini tanta bona inuideret: sed quæ acceperat, omnibus impertiret. Et hæc quidem etiam nunc quotannis ostendimus: illarum autem beneficia omnia, utendiq; rationem, & utilitates inde capiendas, edocuimus. Quibus fidem abrogare qui uelit, si pauca modò addiderimus, erit nemo. Primùm enim, si quis ea, quæ diximus, propterea contempserit, quod antiqua sint: ob idipsum ea facta esse iurè existimauerit. Nam quòd ea & multi dixerunt, & omnes audiuerunt: non quidem noua, sed fide digna sunt habenda. Deinde non huc tantùm confugere nobis licet: quòd sermonem & famam hanc iam olim acceperimus: sed maioribus etiam quàm hæc sunt, uti possumus argumentis. Nam pleræque urbes, in ueteris

Frugum inuentio, & Eleusinia initia.

μνήματα τῆς παλαιᾶς εὐεργεσίας, ἀπαρχὰς τοῦ σίτου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς ἡμᾶς ἀποπέμπουσι: ταῖς δ' ἐκλειπούσαις, πολλάκις ἡ Πυθία προσέταξεν ἀποφέρειν τὰ μέρη τῶν καρπῶν, καὶ ποιεῖν πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν τὰ πάτρια. καίτοι περὶ τίνων χρὴ μάλιστα πιστεύειν, ἢ περὶ ὧν ὅ, τε θεὸς ἀναιρεῖ, καὶ πολλοῖς τῶν ἑλλήνων συνδοκεῖ, καὶ τά τε πάλαι ῥηθέντα τοῖς παροῦσιν ἔργοις συμμαρτυρεῖ, καὶ τὰ νῦν γιγνόμενα τοῖς ὑπ' ἐκείνων εἰρημένοις ὁμολογεῖ; χωρὶς δὲ τούτων, ἐὰν ἅπαντα ταῦτα ἐάσαντες, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς σκοπῶμεν, » εὑρήσομεν, ὅτι τὸν βίον οἱ πρῶτοι φανέντες » ἐπὶ γῆς, οὐκ εὐθὺς οὕτως ὥσπερ νῦν ἔχοντα κατέλα- » βον, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν αὐτοῖς συνεπορίσαντο. τίνας » οὖν χρὴ μᾶλλον νομίζειν, ἢ δωρεὰν παρὰ τῶν θεῶν » λαβεῖν, ἢ ζητοῦντας αὐτοὺς ἐντυχεῖν; οὐ τοὺς ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένους, καὶ πρώτους γενομένους, καὶ πρός τε τὰς τέχνας εὐφυεστάτους ὄντας, καὶ πρὸς τὰ τῶν θεῶν εὐσεβέστατα διακειμένους; καὶ μὴν ὅσης προσήκει τιμῆς τυγχάνειν τοὺς τηλικούτων ἀγαθῶν αἰτίους, πάρεργον διδάσκειν. οὐδεὶς γὰρ ἂν δύναιτο δωρεὰς τοσαύτης τὸ μέγεθος εὑρεῖν: ἥτις ἴση τοῖς πεπραγμένοις ἐστί. περὶ μὲν οὖν τοῦ μεγίστου τῶν εὐεργετημάτων, καὶ πρώτου γενομένου, καὶ πᾶσι κοινοτάτου, ταῦτ' ἔχομεν εἰπεῖν.

ἀποικία, νομοθεσία, καὶ αὔξησις τῆς ἑλλάδος.

Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὁρῶσα τοὺς μὲν βαρβάρους τὴν πλείστην τῆς χώρας κατέχοντας, τοὺς δὲ ἕλληνας εἰς μικρὸν τόπον κατακεκλεισμένους, καὶ διὰ σπανιότητα τῆς γῆς ἐπιβουλεύοντάς τε σφίσιν αὐτοῖς, καὶ στρατείας ἐπ' ἀλλήλους ποιουμένους, καὶ τοὺς μὲν δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, τοὺς δὲ διὰ τὸν πόλεμον ἀπολλυμένους: οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχοντα περιεῖδεν, ἀλλ'

teris beneficij memoriam, frumenti primitias quotannis ad nos mittunt. Si quæ autem id intermiserunt, ijs Pythia sæpè imperauit, ut & partes frugum offerrent, & nostræ urbi præstarent ea quæ à patribus accepissent. Quæ uerò magis credenda sunt, quàm ea quæ & oraculis iubentur, & à multis Græcorum comprobantur? Cùm & ueteres sermones ijs rebus quæ nunc fiunt, testimonium perhibeant: & ea quæ nunc fiunt, cum ueterum sermonibus consentiant? Præterea, si omißis his omnibus, prima origo spectetur: eos qui primi in terris extiterunt, uitam non sic instructam reperisse intelligetur, sed ipsos paulatim sibi necessaria comparasse. Quos nam igitur ea uerisimilius est, uel dono à dijs immortalibus accepisse, uel suo studio inuestigasse? An non eos, qui sine controuersia & antiquissimi sunt, & ad artes tractandas ingeniosißimi, & cultores deorum religiosißimi? Quantis autem honoribus digni sint, qui tanta beneficia dederunt, superuacaneum est docere. Nemo enim ullum præmium reperiet tantum, quod rebus gestis respondeat. Ac de maximo beneficio, & primo, & latißime patente, hæc dicere possumus. Iisdem quoque temporibus nostra urbs, cum Barbaros maximam terræ partem uideret obtinere, Græcos autem uelut in angustias quasdam redactos, ob agri penuriam alios alijs & insidias & bella facere, atque alios fame, alios armis perire: ne hæc quidem neglexit, sed

Coloniæ, leges, & Græciæ amplificatio.

ἀλλ᾽ ἡγεμόνας εἰς τὰς πόλεις ἐξέπεμψεν, οἳ παραλαβόντες τοὺς μάλιστα βίου δεομένους, στρατηγοὶ καταστάντες αὐτῶν, καὶ πολέμῳ κρατήσαντες τοὺς βαρβάρους, πολλὰς μὲν ἐφ᾽ ἑκατέρας τῆς ἠπείρου πόλεις ἔκτισαν, πάσας δὲ τὰς νήσους κατῴκισαν, ἀμφοτέρους δὲ καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας, καὶ τοὺς ὑπομείναντας ἔσωσαν. τοῖς μὲν γὰρ ἱκανὴν τὴν οἴκοι χώραν κατέλιπον, τοῖς δὲ πλείω τῆς ὑπαρχούσης ἐπόρισαν. ἅπαντα γὰρ περιεβάλοντο τὸν τόπον, ὃν νῦν τυγχάνομεν κατέχοντες. ὥστε καὶ τοῖς ὕστερον βουληθεῖσιν ἀποικίσαι τινὰς, καὶ μιμήσασθαι τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, πολλὴν ῥᾳστώνην ἐποίησαν. οὐ γὰρ αὐτοὺς ἔδει κτωμένους χώραν διακινδυνεύειν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ὑφ᾽ ἡμῶν ἀφορισθεῖσαν εἰς ταύτην οἰκεῖν ἰόντας. καίτοι τίς ἂν ταύτης ἡγεμονίαν ἐπιδείξειεν ἢ πατριωτέραν, τῆς πρότερον γενομένης, πρὶν πλείστας οἰκισθῆναι τῶν ἑλληνίδων πόλεων: ἢ μᾶλλον συμφέρουσαν, τῆς τοὺς μὲν βαρβάρους ἀναστάτους ποιησάσης, τοὺς δ᾽ ἕλληνας ἐπὶ τοσαύτην εὐπορίαν προαγαγούσης; Οὐ τοίνυν ἐπειδὴ τὰ μέγιστα συνδιέπραξε, τῶν ἄλλων ὠλιγώρησεν: ἀλλ᾽ ἀρχὴν μὲν ταύτην ἐποιήσατο τῶν εὐεργεσιῶν, τροφὴν τοῖς δεομένοις εὑρεῖν, ἥνπερ χρὴ τοὺς μέλλοντας καὶ περὶ τῶν ἄλλων καλῶς διοικήσειν. ἡγουμένη δὲ τὸν βίον τὸν ἐπὶ τούτοις μόνον, οὔπω τοῦ ζῆν ἐπιθυμεῖν ἀξίως ἔχειν, οὕτως ἐπεμελήθη καὶ τῶν
„ λοιπῶν, ὥστε τῶν παρόντων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν,
„ ὅσα μὴ παρὰ τῶν θεῶν ἔχομεν, ἀλλὰ δι᾽ ἀλλήλων ἡμῖν
„ γέγονε, μηδὲν μὲν ἄνευ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας εἶναι, τὰ δὲ πλεῖστα διὰ ταύτην γεγενῆσθαι. παραλαβοῦσα γὰρ τοὺς ἕλληνας ἀνόμως ζῶντας, καὶ σποράδην οἰκοῦντας, καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ δυναστῶν ὑβριζομένους, τοὺς δὲ

ſed duces in ciuitates miſit, q egentiſsimis quibuſq; aſcitis, Barbaros ductu ſuo uicerunt, & multas in utraq; cõtinente urbes condiderunt, & in omnes inſulas colonias deduxerunt. Quo facto conſeruarũt utroſq;, tam eos qui ſecuti fuerunt, quàm eos qui in patria remanſerũt. Nã alteris agros domi ſatis multos reliquerũt: alteris plures quàm habuerant, tradiderũt. Omnẽ enim locũ hunc, quẽ nunc tenemus, ſunt amplexi: & illis etiã qui pòſt aliquò colonias mittere, noſtrãq; urbem imitari uoluerunt, eius rei citra ullum negocium poteſtatẽ dederũt. Nec enim neceſſe illi habuerunt, agri occupandi cauſa acie decernere: ſed Græcis aſsignatos à nobis agros, profectione ſuſcepta facilè tenuerunt. Quis uerò eſt qui principatũ oſtendat, hoc uel antiquiorem, qui uetuſtate pleraſq; Græcas urbes ſuperet: uel utiliorẽ, qui & Barbaros ſolum uertere coegit, & Græcos ad tantas opes euexit? Neq; uerò, cùm maximis in rebus adiumẽto fuiſſet, neglexit cæteras: ſed ſua beneficia inde auſpicata eſt, ut uictũ curaret indigentibus: id quod in primis ei faciendum eſt, qui reliqua etiam rectè conſtituta eſſe uelit. Cùm autem uitam hac ſola re inſtructam, nondum eſſe dignam uiuẽdi deſiderio putaret: eam in cæteris quoq; diligentiã adhibuit, ut eorum bonorũ, quibus fruimur homines, nõ diuinitùs acceptis, ſed mutua noſtra opera cõparatis, nihil ſine urbe noſtra contigerit, plurima uerò accepta illi referantur. Nam cum Græci olim ſine legibus uiuentes, & ſparſim habitantes, alij potentiorum iniquo dominatu premerentur: alij,

quòd

δι' ἀναρχίαν ἀπολλυμένους: καὶ τούτων τῶν κακῶν αὐτοὺς ἀπήλλαξε, τῶν μὲν κυρία γενομένη, τοῖς δ' αὐτὴν παράδειγμα ποιήσασα. πρώτη γὰρ καὶ νόμους ἔθετο, καὶ πολιτείαν κατεστήσατο. δῆλον δ' ἐκεῖθεν. οἱ γὰρ ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν φονικῶν ἐγκαλέσαντες, καὶ βουληθέντες μετὰ λόγου, καὶ μὴ μετὰ βίας διαλύσασθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους: ἐν τοῖς νόμοις τοῖς ἡμετέροις τὰς κρίσεις ἐποιήσαντο περὶ τούτων. Καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν τεχνῶν τάς τε πρὸς τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου χρησίμας, καὶ τὰς πρὸς ἡδονὴν μεμηχανημένας, τὰς μὲν εὑροῦσα, τὰς δὲ δοκιμάσασα, χρῆσθαι τοῖς λοιποῖς παρέδωκε. τὴν τοίνυν ἄλλην διοίκησιν οὕτω φιλοξένως κατεσκευάσατο, καὶ πρὸς ἅπαντας οἰκείως, ὥστε καὶ τοῖς χρημάτων δεομένοις, καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι τῶν ὑπαρχόντων ἐπιθυμοῦσιν, ἀμφοτέροις ἁρμόττειν: καὶ μήτε τοῖς εὐδαιμονοῦσι, μήτε τοῖς δυστυχοῦσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἀχρήστως
" ἔχειν, ἀλλ' ἑκατέροις αὐτῶν εἶναι παρ' ἡμῖν; τοῖς μὲν
" ἡδίστας διατριβὰς, τοῖς δ' ἀσφαλεστάτην καταφυγήν. ἔτι δὲ, τὴν χώραν οὐκ αὐτάρκη κεκτημένων ἑκάστων, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐλλείπουσαν, τὰ δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν φέρουσαν: καὶ πολλῆς ἀπορίας οὔσης, τὰ μὲν ὅπου χρὴ διαθέσθαι, τὰ δ' ὁπόθεν εἰσαγαγέσθαι: καὶ ταύταις ταῖς συμφοραῖς ἐπήμυνεν. ἐμπόριον γὰρ ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος τὸν Πειραιᾶ κατεστήσατο, τοσαύτην ὑπερβολὴν ἔχον, ὥστε ἃ παρὰ τῶν ἄλλων ἓν παρ' ἑκάστων χαλεπόν ἐστι λαβεῖν, ταῦτ' ἅπαντα παρ' αὐτῆς ῥᾴδιον εἶναι πορίσασθαι. τῶν τοίνυν τὰς πανηγύρεις καταστησάντων, δικαίως ἐπαινουμένων, ὅτι τοιοῦτον ἔθος ἡμῖν παρέδοσαν, ὥστε σπεισαμένους πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὰς ἔχθρας τὰς ἐνεστηκυίας διαλυσαμένους, συ-

τέχναι εἰς χρείαν καὶ ἡδονὴν, καὶ φιλοξενία, καὶ ἐμπόριον ὁ Πειραιεύς.

πανηγύρεις, καὶ σύνοδοι.

νελθεῖν

quòd nullos magistratus haberent, interirent: etiam his malis eos liberauit, alios in potestatem redigendo, alios exemplo suo corrigendo. Prima enim & leges tulit, & Rempublicam constituit: id quod inde perspicitur. Nam qui primi homicidij causam egerunt, & disceptatione, non ui & armis controuersiam finiri uoluerunt: nostris legibus sunt experti. Quinetiam artes tùm ad uitæ necessitatem utiles, tùm causa uoluptatis excogitatas, partim inuenit ipsa, partim probauit, atque alijs utendas tradidit. Quæ uerò ad cæterarum rerum rationes attinent, ea tam hospitaliter instruxit, & tam accommodatè uniuersis: ut utrisque, cùm pecuniæ indigentibus, tùm opibus suis frui uolentibus, conuenirent: utq; nec felicibus, nec ijs quibus domi res aduersæ essent, incommodarent: sed utrique apud nos haberent, alteri uitæ rationem iucundissimam, alteri confugium tutissimum. Præterea, cum non omnis tellus omnia ferret, sed quibusdam careret, quibusdam abundaret: neque facilè ratio iniri posset, uel quò alia exportanda, uel unde alia importanda essent: etiam hæc incommoda propulsauit. Nam in media Græcia Piræeum mercatum instituit, cuius ea excellentia est, ut eæ res, quarum singulas apud alios nancisci difficile est, ibi comparari uniuersæ facilè poßint. Cum autem meritò laudentur ij qui celebres conuentus instituerunt, quòd eum morem nobis tradiderunt, ut quasi fœdere inito, & inimicitijs reconciliatis, in unum

Artium uel utilium uel iucũdarum inuẽtio, hospitalitas, & mercatus Piræeus.

Ludorum celebritates & conuentus.

νελθεῖν εἰς ταυτὸν: μετὰ δὲ τοῦτο εὐχὰς καὶ θυσίας κοι-
νὰς ποιησαμένους, ἀναμνησθῆναι μὲν τῆς συγγενείας
τῆς πρὸς ἀλλήλους ὑπαρχούσης, εὐμενεστέρως δ' εἰς τὸν
λοιπὸν χρόνον διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ τάς τε
παλαιὰς ξενίας ἀνανεώσασθαι, καὶ καινὰς ἄλλας ποιή-
σασθαι, καὶ μήτε τοῖς ἰδιώταις, μήτε τοῖς διενεγκοῦσι τὴν
φύσιν ἀργὸν εἶναι τὴν διατριβήν: ἀλλ' ἀθροισθέντων
τῶν ἑλλήνων εἰς ἓν, γενέσθαι τοῖς μὲν ἐπιδείξασθαι τὰς
ἑαυτῶν εὐτυχίας, τοῖς δὲ θεάσασθαι τούτους πρὸς ἀλλή-
λους ἀγωνιζομένους: καὶ μήδ' ἑτέρους ἀθύμως διάγειν,
ἀλλ' ἑκατέρους ἔχειν ἐφ' οἷς φιλοτιμηθῶσιν, οἱ μὲν ὅτ'
ἂν ἴδωσι τοὺς ἀθλητὰς ἑαυτῶν ἕνεκα πονοῦντας, οἱ δ' ὅτ'
ἂν ἐνθυμηθῶσιν, ὅτι πάντες ἐπὶ τὴν σφετέραν θεω-
ρίαν ἥκουσι: τοσούτων τοίνυν ἀγαθῶν διὰ τὰς συνόδους
ἡμῖν γιγνομένων: οὐδ' ἐν τούτοις ἡ πόλις ἡμῶν ἀπελεί-
φθη. καὶ γὰρ θεάματα πλεῖστα καὶ κάλλιστα κέκτηται,
τὰ μὲν ταῖς δαπάναις ὑπερβάλλοντα, τὰ δὲ κατὰ
τὰς τέχνας εὐδοκιμοῦντα, τὰ δ' ἀμφοτέροις τούτοις
διαφέροντα. καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀφικνουμένων ὡς ἡ-
μᾶς, τοσοῦτον ἐστὶν: ὥστ', εἴ τι ἐν τῷ πλησιάζειν ἀλλήλοις
ἀγαθόν ἐστι, καὶ τοῦτο ὑπ' αὐτῆς περιειλῆφθαι. πρὸς δὲ
τούτοις καὶ φιλίας εὑρεῖν πιστοτάτας, καὶ συνουσίαις ἐν-
τυχεῖν παντοδαπαῖς, μάλιστα παρ' ἡμῖν ἐστιν. ἔτι δὲ ἀ-
γῶνας ἰδεῖν, καὶ μὴ μόνον τάχους καὶ ῥώμης, ἀλλὰ καὶ
λόγων καὶ γνώμης καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἁπάντων,
καὶ τούτων ἆθλα μέγιστα. πρὸς γὰρ οἷς αὐτὴ τίθησι,
„ καὶ τοὺς ἄλλους διδόναι συναναπείθει. τὰ γὰρ ὑφ' ἡ-
„ μῶν κριθέντα, τοσαύτην λαμβάνει δόξαν, ὥστε παρὰ
„ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαπᾶσθαι. χωρὶς δὲ τούτων, αἱ μὲν
„ ἄλλαι πανηγύρεις διὰ πολλοῦ χρόνου συλλεγεῖσαι, τα-

χέως

locum conueniremus: deinde, ut uotis & sacris communibus factis, eius cognationis, qua coniuncti sumus inter nos, recordati, amiciores in posterum essemus, utq; & uetera hospitia renouaremus, & noua constitueremus. Denique ut nec indoctis, nec excellentibus ingenijs, ignauum tempus abiret: sed in celebri conuentu Græcorum, alijs suam felicitatem ostentare, alijs hos inter se certantes spectare liceret: ac neutri uoluptate carerent, sed utrique in quo gloriarentur haberent: alteri cùm sua causa laborare pugiles uiderent, alteri cum omnes sui spectandi gratia uenisse cogitarent. Tanta igitur commoda cum ad nos è conuentibus redeant: ne in his quidem nostra urbs postremas tulit. Etenim spectacula plurima & pulcherrima possidet: alia magnitudine sumptuum excellentia, alia propter artificium celebrata, alia horum utroque præstantia. Ac multitudo eorum qui ad nos ueniunt, tanta est, ut si quid boni congressibus inest, id quoque sit ab ipsa comprehensum. Ad hæc amicitias fidelissimas reperire, & omnis generis congressibus interesse, apud nos potissimùm licet. Præterea non tantùm celeritatis & roboris, sed & eloquentiæ, & mentis ac operum cæterorum omnium certamina, & horum præmia maxima hîc cernuntur. Nam præter ea quæ ipsa urbs proponit, etiam alijs ut dent, persuadet. Nam quæ à nobis decreta fuerint, tantam habent autoritatem, ut omnibus probentur. Iam cæteræ celebritates post longum temporis spacium coactæ, celeriter

φιλοσοφία καὶ λόγοι.

χρέως διελύθησαν. ἡ δ' ἡμετέρα πόλις, ἅπαντα τὸν αἰῶνα τοῖς ἀφικνουμένοις πανήγυρίς ἐστιν. Φιλοσοφίαν τοίνυν, ἣ πάντα ταῦτα συνεξεῦρε, καὶ συγκατεσκεύασε, καὶ πρός τε τὰς πράξεις ἡμᾶς ἐπαίδευσε, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπράϋνε: καὶ τῶν συμφορῶν τάς τε δι' ἀμαθίαν, καὶ τὰς ἐξ ἀνάγκης γιγνομένας διεῖλε, καὶ τὰς μὲν φυλάξασθαι, τὰς δὲ καλῶς ἐνεγκεῖν ἐδίδαξεν ἡ πόλις ἡμῶν. καὶ λόγους ἐτίμησεν, ὧν πάντες μὲν ἐπιθυμοῦσι, τοῖς δ' ἐπισταμένοις φθονοῦσι: συνειδυῖα μὲν, ὅτι τοῦτο μόνον ἐξ ἁπάντων τῶν ζώων ἴδιον ἔφυμεν ἔχοντες: καὶ ὅτι τούτῳ πλεονεκτήσαντες, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αὐτῶν διηνέγκαμεν. ὁρῶσα δὲ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις οὕτω ταραχώδεις οὔσας τὰς τύχας, ὥστε πολλάκις ἐν αὐταῖς καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν, καὶ τοὺς ἀνοήτους κατορθοῦν, τῶν δὲ λόγων τῶν καλῶς καὶ τεχνικῶς ἐχόντων, οὐ μετὸν τοῖς φαύλοις, ἀλλὰ ψυχῆς εὖ φρονούσης ἔργον ὄντας, καὶ τούς τε σοφοὺς καὶ τοὺς ἀμαθεῖς δοκοῦντας εἶναι, ταύτῃ πλεῖστον ἀλλήλων διαφέροντας: ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἐλευθέρως τεθραμμένους, ἐκ μὲν ἀνδρείας καὶ πλούτου καὶ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν οὐ γιγνωσκομένους, ἐκ δὲ τῶν λεγομένων μάλιστα καταφανεῖς γιγνομένους: καὶ τοῦτο σύμβολον τῆς παιδεύσεως ἡμῶν ἑκάστου πιστότατον ἀποδεδειγμένον: καὶ τοὺς τῷ λόγῳ καλῶς χρωμένους, οὐ μόνον ἐν ταῖς αὐτῶν δυναμένους, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐντίμους ὄντας: τοσοῦτον ἀπολέλοιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὥσθ' οἱ ταύτης μαθηταὶ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γεγόνασι, καὶ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν τεκμήριον εἶναι: καὶ μᾶλ-

leriter dissoluuntur: nostra uerò urbs per omne æuū, instar est solēnis conuētus. Philosophiæ certè quidē, cuius ope hæc omnia inuēta & constituta sunt, quæ nos & ad res gerēdas erudijt, & animos nostros mā suefecit, & calamitates tā ex inscitia ortas, quàm necessitate importatas distinxit: atq; illas cauere, has pulchrè ferre docuit: nostra urbs honorem habuit. nec minus eloquentiæ, cuius desiderio tenētur omnes, & tamen ea præditis inuidēt: haud ignara, solis nobis inter omnes animantes, hoc naturā peculiare tribuisse: quo insigni bono usi, etiā cæteris reb. omnib. illas superamus. Cum autem in alijs actionibus eas esse fortunæ perturbationes cerneret, ut sæpenumerò & prudētes uotorum impotes fierent, & stolidi successus prosperos haberēt: orationis autem præclaræ artificiosæq; facultatem & stupidis negatam, & prudentis animi munus peculiare esse: atq; etiam eos qui uel eruditi uel indocti perhibeantur, hac re inter se potissimùm differre: & ab ineunte ætate liberaliter educatos, nec ex fortitudine, nec opibus, nec alijs id genus bonis dignosci, sed ex oratione potissimùm perspici: eāq; institutionis cuiusq; nostrûm signum esse certissimum et euidentissimū: quiq; oratione præclarè utantur, eos non in suis duntaxat urbib. autoritate ualere, sed apud exteros etiam honorari. Nostra igitur urbs cæteris hominib. tum sapientia, tum eloquentia tantum antecelluit, ut eius discipuli sint aliorum præceptores: id consecuta, ut nomē Græcorum non iam nationis & gentis, sed rationis & mentis argumentū esse uideatur:

Philosophia & eloquentia.

μετάβασις αὐξητικὴ ἀπὸ τῶν πολιτικῶν ἐπὶ τὰ πολεμικά, μεθ' ἱστορίας.

,, λον Ἕλληνας καλεῖσθαι, τοὺς τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας, ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετασχόντας. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ περὶ τὰ μέρη διατρίβειν, ὑπὲρ ὅλων τῶν πραγμάτων ὑποθέμενος ἐρεῖν: μηδ' ἐκ τούτων ἐγκωμιάζειν τὴν πόλιν, ἀπορῶν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον αὐτὴν ἐπαινεῖν: ταῦτα μὲν εἰρήσθω μοι πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις φιλοτιμουμένους. ἡγοῦμαι δὲ τοὺς προγόνους ἡμῶν, οὐχ ἧττον ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς τὸν πόλεμον τιμᾶσθαι προσήκειν, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. οὐ γὰρ μικροὺς, οὐδ' ὀλίγους, οὐδ' ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπέμειναν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ δεινοὺς καὶ μεγάλους, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν
,, χώρας, τοὺς δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας. ἅπαντα
,, γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσαν, κοινὴν τὴν πόλιν παρέ-
,, χοντες, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ἀεὶ τῶν ἑλλήνων ἐπαμύνουσαν. Διὸ δὴ καὶ κατηγοροῦσί τινες ἡμῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευομένων, ὅτι τοὺς ἀσθενεστέρους εἰθίσμεθα θεραπεύειν, ὥσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐπαινεῖν βουλομένων ἡμᾶς τοὺς λόγους ὄντας τοὺς τοιούτους. οὐ γὰρ ἀγνοοῦντες, ὅσον διαφέρουσιν αἱ μείζους τῶν συμμαχιῶν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, οὕτως ἐβουλευσάμεθα περὶ αὐτῶν: ἀλλὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον εἰδότες τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῶν τοιούτων, ὅμως ᾑρούμεθα, τοῖς ἀσθενεστέροις,
,, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον, βοηθεῖν μᾶλλον, ἢ τοῖς κρείττοσι
,, τοῦ λυσιτελοῦντος ἕνεκα συναδικεῖν. γνοίη δ' ἄν τις καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν ῥώμην τῆς πόλεως, ἐκ τῶν ἱκετειῶν, ἃς ἤδη τινὲς ἡμῶν ἐποιήσαντο. τὰς μὲν οὖν ἢ νεωστὶ γεγενημένας, ἢ περὶ μικρῶν ἐλθούσας, παραλείψω. πολὺ δὲ πρὸ τῶν τρωϊκῶν (ἐκεῖθεν γὰρ δίκαιον τὰς πίστεις λαμβάνειν, τοὺς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦντας) ἦλθον οἵ θ' ἡρακλέους παῖδες, καὶ μικρὸν πρὸ τούτων

αἱ τῶν ἡρακλειδῶν καὶ ἀδράστου ἱκετεῖαι.

Græciq́; hi potiùs uocētur, qui eruditionē nostram perceperunt, quàm qui in eadem Græcia nati sunt. Ne uerò uidear in partibus immorari, de totis reb. me dictur ū professus: aut hæc celebrādæ nostræ urbis causa, ob bellicarū laudū inopiam attulisse: propter eos hæc dicta sint, qui rebus huiusmodi gloriātur. Arbitror autē maiores nostros, nō minùs ob res bello gestas, quàm propter cætera beneficia esse honorandos. Nec enim parua, neq́; pauca, nec obscura certamina subierunt: sed multa et acria & magna, partim pro patriæ defensione, partim ad libertatē aliorum tuēdam. Nunquā enim ab omni memoria destiterūt urbem suā præbere cōmunem, & Græcos ab iniurijs quouis tēpore uindicare. Quamobrem etiam sunt qui nos accusent, tāquam non rectè consulentes, qui colere imbecilliores soleamus: quasi ea uerba non cum ijs faciant, qui nos laudare uolunt. Nec enim ex inscitia, quantum societas potentiorū ad securitatem præstaret, rationem hanc secuti sumus: sed cùm alijs lōgè melius sciremus, qui harum rerum euentus esse solerent: tamē imbecillioribus, etiā neglecta utilitate, maluimus opitulari, quàm potentioribus, priuatæ utilitatis gratia, adiutores esse iniuriarum. Cognosci autem ex eo & consuetudo & potentia nostræ urbis poterit, si eos protulerimus, qui nostram opem implorarunt. Ac supplicationes uel recens, uel paruis de rebus factas, omittam. Diu autem ante Troiana tempora (inde enim fidem iurè petunt, qui de patrio iure contendunt) uenerunt & Herculis liberi: & paulò ante

Transitio à ciuili administratione ad rem bellicam, historica cōmemoratione.

Herculidarum & Adrasti clades, & supplicatio.

τούτων ἄδραστος ὁ ταλαοῦ, βασιλεὺς ὢν ἄργους. οὗ-
τος μὲν ἐκ τῆς στρατείας δεδυστυχηκὼς τῆς ἐπὶ θή-
» βας, καὶ τοὺς ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ τελευτήσαντας, αὐ-
» τὸς μὲν οὐ δυνάμενος ἀνελέσθαι, τὴν δὲ πόλιν ἡμῶν
» ἀξιῶν βοηθεῖν ταῖς κοιναῖς τύχαις, καὶ μὴ περιορᾶν
» τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀποθνήσκοντας ἀτάφους γιγνο-
» μένους, μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον κα-
» ταλυόμενον. οἱ δὲ παῖδες ἡρακλέους φεύγοντες τὴν
Εὐρυσθέως ἔχθραν, καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ὑπερ-
ορῶντες, ὡς οὐκ ἂν δυναμένας βοηθῆσαι ταῖς ἑαυ-
τῶν συμφοραῖς, τὴν δ' ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες
εἶναι μόνην ἀποδοῦναι χάριν, ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐ-
τῶν ἅπαντας ἀνθρώπους εὐηργέτησεν. Ἐκ δὴ τού-
των ῥᾴδιον κατιδεῖν, ὅτι καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον
ἡ πόλις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἶχε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως
ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας. τίνες γὰρ ἂν ἱκετεύειν
τολμήσαιεν, ἢ τοὺς ἥττους αὐτῶν, ἢ τοὺς ὑφ' ἑτέροις ὄν-
τας, παραλιπόντες τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας; ἄλ-
λως τε καὶ περὶ πραγμάτων οὐκ ἰδίων, ἀλλὰ κοι-
νῶν, καὶ περὶ ὧν οὐδένας ἄλλους εἰκὸς ἦν ἐπιμεληθῆ-
ναι, πλὴν τῶν προεστάναι τῶν ἑλλήνων ἀξιούντων.
ἔπειτα, οὐδὲ ψευσθέντες φαίνονται τῶν ἐλπίδων, δι'
ἃς κατέφυγον ἐπὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν. ἀνελόμε-
νοι γὰρ τὸν πόλεμον, ὑπὲρ μὲν τῶν τελευτησάντων
πρὸς θηβαίους, ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους
πρὸς τὴν εὐρυσθέως δύναμιν: τοὺς μὲν ἐπιστρατεύ-
σαντες ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι θάψαι τοὺς νεκροὺς τοῖς
προσήκουσι· Πελοποννησίων δὲ τοὺς μετ' εὐρυσθέως εἰς
τὴν χώραν ἡμῶν εἰσβαλόντας, ἐπεξελθόντες ἐνίκη-
σαν μαχόμενοι, κἀκεῖνον τῆς ὕβρεως ἔπαυσαν. θαυ-
μαζό-

illos Adrastus, Talai filius, rex Argiuorum. Nam is quidem in expeditione Thebana, clade accepta, cum sub Cadmea cæsos ipse tollere non posset, à nostra urbe petijt, ut communis sortis miserti, opem ferrent: neque occisos in prælijs iacere insepultos, aut uetus institutum & patriam legem aboleri paterentur. Herculis autem liberi, hostem Eurystheum fugientes, despectis urbibus cæteris, ut quæ ipsorum calamitatibus mederi non possent, nostram ciuitatem solam eam esse putarunt, quæ iustam gratiam referret pro ijs beneficijs, quæ pater in uniuersum genus mortalium contulisset. Hinc facilè perspicitur, nostram urbem, tum etiam dignitate imperatoria fuisse præditam, & nunc non iniuria contendere de principatu. Quis enim est, qui supplex esse uelit uel inferioribus, uel aliorum subiectis imperio, potentioribus neglectis? de rebus præsertim non priuatis, sed publicis, & quarum curam suscepturos consentaneum esset, non nisi eos qui primas inter Græcos sibi uendicarent? Deinde spe sua, qua freti ad maiores nostros confugerant, non frustratos eos esse constat. Suscepto enim bello defunctorum causa, contra Thebanos: tum illos, admoto ad urbem exercitu, ad sepulturam cadauera cognatis reddere coegerunt: tum instructa acie Pelopponnenses, qui cum Eurystheo in nostrum agrum impetum fecerant, obuiam progressi, prælio uicerunt, eiusq; ferociam compescuerunt. Cum

μαζόμενοι δὲ καὶ διὰ τὰς ἄλλας πράξεις, ἐκ τούτων τῶν ἔργων ἔτι μᾶλλον εὐδοκίμησαν. οὐ γὰρ περὶ μικρὸν ἐποίησαν, ἀλλὰ τοσοῦτον τὰς τύχας ἑκατέρων μετήλλαξαν, ὥσθ' ὁ μὲν ἱκετεύειν ἡμᾶς ἀξιώσας, βίᾳ τῶν ἐχθρῶν κρατήσας, ἅπανθ' ὅσων ἐδεήθη διαπραξάμενος ἀπῆλθεν: εὐρυσθεὺς δὲ βιάσασθαι προσδοκήσας, αὐτὸς αἰχμάλωτος γεγονὼς ἱκέτης ἠναγκάσθη καταστῆναι. καὶ τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὃς ἐκ διὸς μὲν ἦν γεγονώς, ἔτι δὲ θνητὸς ὢν θεοῦ ῥώμην εἶχε: τούτῳ μὲν ἐπιτάττων καὶ λυμαινόμενος ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσεν. ἐπειδὴ δ' εἰς ἡμᾶς ἐξήμαρτεν, εἰς τοσαύτην κατέστη μεταβολὴν, ὥς' ἐπὶ τοῖς παισὶ ἐκείνου γενόμενος, ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτησε. πολλῶν δ' ὑπαρχουσῶν εὐεργεσιῶν ὑμῖν εἰς τὴν πόλιν τῶν Λακεδαιμονίων, περὶ ταύτης μόνης μοι συμβέβηκεν εἰπεῖν. ἀφορμὴν γὰρ λαβόντες τὴν δι' ἡμῶν αὐτοῖς γενομένην σωτηρίαν, οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευόντων, ἔκγονοι δ' ἡρακλέους, κατῆλθον μὲν εἰς πελοπόννησον, κατέσχον δ' Ἄργος καὶ Λακεδαίμονα, καὶ Μεσσήνην, οἰκισταὶ δ' Σπάρτης ἐγένοντο, καὶ τῶν παρόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν ἁπάντων, ἀρχηγοὶ κατέστησαν. ὧν ἐχρῆν ἐκείνους μεμνημένους, μηδέποτ' εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐμβαλεῖν, ἐξ ἧς ὁρμηθέντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι, εἰς τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατέστησαν: μηδ' εἰς κινδύνους καθιστάναι τὴν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους προκινδυνεύσασαν, μὴ δ' τοῖς μὲν ἀπ' ἐκείνου γενομένοις διδόναι τὴν βασιλείαν, τὴν δ' τῷ γένει τῆς σωτηρίας αἰτίαν οὖσαν, δουλεύειν ἑαυτοῖς ἀξιοῦν. Εἰ δ' δεῖ τὰς χάριτας καὶ ἐπιεικείας ἀνελόντας ἐπὶ

autem ob alia quoque facinora in admiratione essent: ob hæc facta magis etiam celebrati sunt. Nec enim paruum quiddam præstiterũt, sed utrorumq; fortunas ita mutauerunt, ut & is qui nobis supplicandum esse censuerat, hostibus ui superatis, confectisq; ijs quæ petierat omnibus, discesserit: & Eurystheus, qui uim nobis facturus aduenerat, ipse captus, supplex fieri sit coactus. Ac eum quidem qui natura humana præstãtior, & Ioue natus fuit, & mortalis adhuc diuinum robur habuit, & imperijs & iniurijs per omnem ætatem diuexauit. Postquam autem erga nos deliquit, res eius ita mutatæ sunt, ut in potestatem liberorum illius redactus, contumeliosa morte perierit. Quamuis autem complura in ciuitatem Lacedæmoniorum beneficia contulerimus: sic tamen accidit, ut de hoc uno dicerem. Nam occasione usi, qua per nos conseruati erant, maiores eorum, qui nũc Spartæ regnant, Herculis posteri, atque in Peloponnesum reuersi, Argis & Lacedæmone & Messena occupatis, tum Spartæ conditores, tum bonorum quibus nunc fruuntur omniũ, principes eis, autoresq; extiterunt. Decuisset igitur illos, horum memores, nunquam in eam regionẽ impreßionem fecisse, è qua maiores eorum progreßi, tantam essent felicitatem adepti: nec ei urbi creasse periculũ, quæ pro liberis Herculis caput periculis obiecisset. Nec enim conuenit, ut eã ciuitatem sibi seruire postulent, quæ totã illius familiam, cuius posteris regnum dedêre, conseruauit. Quòd si gratiæ referendæ, & æquitatis officijs omißis, ad

ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸν ἀκριβέστατον τῶν λόγων εἰπεῖν, οὐ δή που πάτριόν ἐστιν, ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπήλυδας τῶν αὐτοχθόνων, οὐδὲ τοὺς εὖ παθόντας τῶν εὖ ποιησάντων, οὐδὲ τοὺς ἱκέτας γενομένους τῶν ὑποδεξαμένων. ἔτι δὲ συντομωτέρως ἔχω δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. τῶν μὲν γὰρ ἑλληνίδων πόλεων, χωρὶς τῆς ἡμετέρας, Ἄργος καὶ Θῆβαι καὶ Λακεδαίμων, καὶ τότ' ἦσαν μέγισται, καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσι. φαίνονται δ' ἡμῶν οἱ πρόγονοι τοσοῦτον ἁπάντων διενεγκόντες, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν Ἀργείων δυστυχησάντων, Θηβαίοις, ὅτε μέγιστον ἐφρόνησαν, ἐπιτάττοντες: ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους, Ἀργείους, καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους μάχῃ νικήσαντες, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Εὐρυσθέα κινδύνου τοὺς οἰκιστὰς τῆς Σπάρτης, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοὺς Λακεδαιμονίων διασώσαντες. ὥστε περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς ἕλλησι δυναστείας, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις σαφέστερον ἐπιδεῖξαι δυνηθείη. δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν πρότερον τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πόλει πεπραγμένων προσήκειν εἰπεῖν, ἄλλως τε, ἐπειδὴ καὶ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐπ' ἐκείνους. ἅπαντας μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύνους, λίαν ἂν μακρολογοίην. ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, πειράσομαι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν. ἔστι γὰρ ἀρχικώτατα μὲν τῶν ἐθνῶν, καὶ μεγίστας δυναστείας ἔχοντα, Σκύθαι καὶ Θρᾷκες καὶ Πέρσαι. τυγχάνουσι δ' οὗτοι μὲν ἅπαντες ἡμῖν ἐπιβουλεύσαντες: ἡ δ' ἡμετέρα πόλις πρὸς ἅπαντας τούτους διακινδυνεύσασα. καίτοι τί λοιπὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ἢν ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν ἑλλήνων, οἱ μὴ δυνάμενοι τυγχάνειν

μετάβασις ἐπὶ τοὺς πρὸς Θρᾷκας καὶ ἀμαζόνας πολέμους.

τῶν

ad institutum redeundum, & in ipsius causæ quasi arcem inuadendum est: non utique patrium est, duces esse aduenas indigenarum, neque beneficijs affectos benè meritorum, neque supplices eorum a quibus sunt conseruati. Ac maiore etiam compendio his de rebus possum dicere. Nam Græcarum urbium, nostra ciuitate excepta, Argos, & Thebæ, & Lacedæmon, ut tum fuerunt, sic etiam hodie sunt maximæ. Maiores autem nostros tantum præstitisse omnibus constat, ut propter Argiuos aduersa fortuna usos Thebanis, cum animosissimi essent, imperarint: & ad liberos Herculis defendendos, Argiuos cæterosq; Peloponnenses prælio superarint: & è periculo, quod ab Eurystheo imminebat, Spartæ conditores, & Lacedæmoniorum duces liberarint. Itaq; haud scio, quídnam de Græciæ principatu ab ullo demonstrari poßit apertius? Conuenire autem uidetur, ut de rebus à nostra urbe, prius etiam contra Barbaros gestis, dicam: præsertim cum orationem de imperio, quo illos oppugnemus, instituerim. Verùm si omnia prælia enumerarem, iusto mihi longior nasceretur oratio. Quare operam dabo, ut eadem ratione, qua suprà sum usus, etiam hîc de maximis tantummodò dissseram. Sunt igitur imperiosissimæ gentes, maximaq; præditæ potentia, Scythæ, Thraces, & Persæ. Ita autem sors tulit, ut hi omnes insidiati nobis fuerint, nostraq; urbs aduersus hos omnes belli discrimen adierit. Enimuerò quid reliqui erit aduersarijs, ubi demonstratum fuerit, & Græcos, si qui ius suum adipisci

Trãsitio ad bella Thracica & Amazonica.

τῶν δικαίων, ἡμᾶς ἱκετεύειν ἀξιοῦντες, τῶν δὲ βαρβάρων οἱ βουλόμενοι καταδουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας, ἐφ' ἡμᾶς πρώτους ἰόντες; Ἐπιφανέστατος μὲν οὖν τῶν πολέμων, ὁ Περσικὸς γέγονεν. οὐ μὴν ἐλάττω τούτων τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων ἐστὶ τοῖς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦσιν. ἔτι γὰρ ταπεινῆς οὔσης τῆς Ἑλλάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, Θρᾷκες μὲν μετ' Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος, Σκύθαι δὲ μετ' Ἀμαζόνων τῶν Ἄρεως θυγατέρων, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ὃν ἑκάτεροι τῆς Εὐρώπης ἐπῆρχον, μισοῦντες μὲν ἅπαν τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι: νομίζοντες ἐκ τούτου τοῦ τρόπου πρὸς μίαν μὲν πόλιν κινδυνεύσειν, ἁπασῶν δ' ἅμα κρατήσειν. οὐ μὴν κατώρθωσαν, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες, ὁμοίως διεφθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν. δῆλον δὲ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν, τῶν γενομένων ἐκείνοις. ” οὐ γὰρ ἄν ποθ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν ” τοσοῦτον χρόνον διέμειναν, εἰ μὴ καὶ τὰ πραχθέντα πο- ” λὺ τῶν ἄλλων διήνεγκε. λέγεται δ' οὖν περὶ μὲν Ἀμαζόνων, ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν οὐδὲ μία πάλιν ἀπῆλθεν, αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν. περὶ δὲ Θρᾳκῶν, ὅτι τὸν ἄλλον χρόνον ὅμοροι προσοικοῦντες ἡμῖν, διὰ τὴν τότε γενομένην στρατείαν τοσοῦτον διέλιπον, ὥστ' ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας, ἔθνη πολλὰ, καὶ γένη παντοδαπὰ, καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι. * καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ πρέποντα τοῖς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦσιν· ἀδελφὰ δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ τοιαῦτα, οἷάπερ εἰκὸς τοὺς ἐκ τοιούτων γεγονότας, ἃ πρὸς

* τὰ πρὸς Δαρεῖον καὶ Ξέρξην πραχθέντα, καὶ προκαταληπτικὴ περιτροπή.

*adipisci non possent, nostræ urbi supplicare solitos: & Barbaros seruitute Græciam oppressuros, impetum in nos primos fecisse? Bellum autem Persicum, etsi omnium illustrissimum fuit: non minora tamen argumenta res olim gestæ suppeditant, de iure & more maiorum disputantibus. Nam humili adhuc Græcia, in nostrum agrum irruperunt Thraces cum Eumolpo Neptuni filio, Scythæ cum Amazonibus Marte prognatis: non eodem tempore, sed quo utrique Europæ imperium appetebāt: infensi quidem Græcis uniuersis, sed priuatim nos accusantes. Existimabant enim, ea se ratione unam duntaxat urbem aduersariam habituros, & uniuersarum simul potituros. Non tamen uotorum compotes facti, sed cum solis maioribus nostris congressi, æquè deleti sunt, ac si generi humano uniuerso bellum intulissent. Cladis autem illius magnitudo ex eo perspicitur, quòd fama illa tamdiu durare non potuisset, nisi res gestæ multum alijs præstitissent. Nam Amazonum quidem, quæ huc uenerint, nullam domum rediјsse: & cæteras quæ domi manserint, ob cladem hic acceptam, regno pulsas esse ferunt. Thraces autem, cùm superiori tempore in uicinia nostra habitassent: ob expeditionem illam tam longè recesserunt, ut inter nostros & illorum fines, multæ gentes uariæque consederint, & magnæ urbes sint conditæ. * Præclara quidem & hæc sunt, ac digna ijs qui de principatu contendunt: cognata uerò his quæ diximus, & talia sunt, qualia decent à tantis uiris ortos, quæ illi gessere, qui*

* Transitio cum epiphonemate, exaggeratione & inuersione ad Persica bella.

Darij

πρὸς Δαρεῖον καὶ Ξέρξην πολεμήσαντες ἔπραξαν. μεγίστου γὰρ ἐκείνου πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων οἰομένων εἶναι διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμάχων ἀνυπέρβλητον ἡγουμένων ἔχειν τὴν ἀρετήν, ἀμφοτέρων κρατήσαντες, ὡς ἑκατέρῳ προσῆκεν, καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς κινδύνους διενεγκόντες, εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἠξιώθησαν· οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν ἔλαβον, δόντων μὲν τῶν ἄλλων ἑλλήνων, οὐκ ἀμφισβητούντων ἢ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι ζητούντων. Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ τούτους τοὺς καιροὺς, πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς ἕλλησι κατέστησαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα, τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκε.

παρέκβασις, εἰς ἔπαινον τῶν πάλαι διοικησάντων τὼ πόλει, χρηστῆς πολιτείας ὑπογραφὴν περιέχουσα.

Βούλομαι δ' ὀλίγῳ μακρότερα περὶ ταῖν πολέοιν ταύταιν εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν, ἵν' ἀμφοτέρων ἡμῖν ὑπομνήματα γένηται, τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας. καίτοι με οὐδὲ λέληθεν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν, ὕστατον ἐπελθόντα λέγειν περὶ πραγμάτων πάλαι προκατειλημμένων, καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες τῶν πολιτῶν εἰπεῖν, ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν. ἀνάγκη γὰρ τὰ μὲν μέγιστα τούτων ἤδη κατακεχρῆσθαι, μικρὰ δέ τινα παραλελεῖφθαι. ὅμως δ' ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι αὐτῶν. Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι, τοὺς τοῖς σώμασιν ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας.

Darij & Xerxis arma repulerunt: Cum enim maximum id bellum extitisset, & plurima pericula eodem tempore urgerent, & hostes ob multitudinem se non sustineri posse, & socij eorum uirtute insuperabili se præditos esse putarent: utrisque uictis, sicut utrisque conueniebat, & omnibus prælijs præstantia uirtutis suæ probata, insignem statim fortitudinis laudem & præmia meruerunt: neque multo post maris imperium sunt adepti, & delatum à Græcis cæteris, & istis qui nunc id nobis eripere student, non aduersantibus. Neque uerò me quisquam ignorare putet, etiam Lacedæmonios sub illa tempora, multa in Græcos beneficia contulisse. Sed tantum abest ut nostræ urbis laudes propterea minuantur, ut maiores etiam sint, quòd talibus æmulis tantum excelluit. Dicam autem paulò prolixius de his duabus urbibus, neque celeriter nimiùm prætervehar: ut in memoriam utrunque nobis reuocetur, tum nostrorum maiorum uirtus, tum inimicitiæ Barbarorum. Neque me fugit, quàm difficile sit, post alios omnes de rebus dicere iam olim occupatis, de quibus eloquentissimi ciues in publicis sepulturis sæpe uerba fecerunt. Necesse enim est, maxima quæque iam antè in medium allata, & parua quædam relicta esse: Non tamen ea quæ restant, quoniam instituto nostro seruiunt, silentio prætereunda sunt. Optimè igitur meritos, & maximis laudibus fuisse dignos eos existimo, qui sua corpora pro Græciæ defensione periculis obiecerunt.

Digreſsio in laudẽ ueterum magistratuũ, quę boni status Reipublicæ descriptionẽ cõtinet.

σαντας. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γεγενη-
μένων, καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρᾳ τοῖν πολέοιν,
» δίκαιον ἀμνημονεῖν. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προασκήσαν-
» τες τοὺς ἐπιγιγνομένους, καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες
» ἐπ' ἀρετὴν, καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβά-
» ροις ποιήσαντες. οὐ γὰρ ὠλιγώρουν τῶν κοινῶν, οὐδ' ἀπέλαυον
μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐκήδοντο
μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δ' ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προ-
σηκόντων· οὐδὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρι-
νον: ἀλλ' οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆ-
σθαι, καὶ κάλλιστον, ὅς τις τυγχάνοι τοιαῦτα πράττων, ἐξ
ὧν αὐτός τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ
μεγίστην δόξαν καταλείψειν. οὐδὲ γὰρ τὰς θρασύτη-
τας ἀλλήλων ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν
ἤσκουν: ἀλλὰ δεινότερον ἐνόμιζον εἶναι, τὸ κακῶς ὑπὸ
τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀπο-
θανεῖν. μᾶλλον δ' ᾐσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁμαρτή-
μασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς σφετέροις αὐτῶν. τού-
» των δ' ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν, ὅπως ἀκρι-
» βῶς καὶ καλῶς ἕξουσιν, οὐχ οὕτω τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμ-
» βολαίων, ὡς τοὺς περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπι-
» τηδευμάτων. ἠπίσταντο γὰρ, ὅτι τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς
τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων: ἀλλ'
ἀπ' ὀλίγων συνθημάτων ῥᾳδίως καὶ περὶ τῶν ἰδίων
καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμονοήσουσιν. οὕτω δὲ πολιτικῶς
εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ
ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες, τῶν λοιπῶν ἄρξου-
σιν: ἀλλ' ὁπότεροι φθήσονται τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιή-
σαντες. καὶ τὰς ἑταιρείας συνῆγον, οὐχ ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ
συμφερόντων: ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. τὸν
αὐτὴν

cerunt. Sed nec eorum nulla ratio habenda est, qui eo bello ætate superiores, in utraq; urbe summæ rerum præfuerunt. Illi enim fuêre, qui præpararunt posteros, & populum ad uirtutem cohortati, eos Barbaris acerrimos aduersarios effecerunt. Nec enim illi nullam Reipublicæ curam habebant, neque publicis opibus fruebantur ut priuatis, ut alienas negligebant: sed eas administrabant, ut priuatas: ita ijs abstinebant, ut abstinere decet prorsus alienis. Nec pecunia felicitatem metiebâtur: sed is opes possidere tutissimas & pulcherrimas sibi uidebatur, qui ita se gerebat, ut & ipse maximam laudem mereretur, & liberis suis honestissimam famam relicturus esset. Neq; uerò audacia inter se certabant, nec alios alij ferociter impetebant: sed grauius esse putabant, malè audire à ciuibus, quàm honestè pro patria occumbere: & magis erubescebant, si quid publicè delictum esset, quàm nunc priuatim peccasse pudeat. In causa illud erat, quòd operam dabant, ut leges accuratæ & præclaræ essent, non tam priuatorum contractuum, quàm publicæ disciplinæ. Sciebant enim, bonis uiris nihil opus esse multis scriptis, sed paucis uelut tesseris: ut de re tum publica tum priuata consentirent. Iam tantum fuit eorum Reipublicæ studium, ut inter eos factiones essent, non utri alteris è medio sublatis, reliquis dominarentur: sed utri suam in ciuitatem beneficentiam euidentiùs declararent: societates coibant, non ob priuata commoda, sed propter populi emolumenta. Eodemq;

αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν, θεραπεύον-
τες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς ἕλληνας: καὶ στρατηγεῖν
οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν: καὶ μᾶλλον ἐπι-
θυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι: καὶ
σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖσθαι: τῷ ποιεῖν
εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ βίᾳ καταστρεφό-
μενοι: πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις χρώ-
μενοι: ταῖς δὲ συνθήκαις, ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξι-
οῦντες· οὐχ. οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μέγα φρονοῦν-
τες, ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι. τὴν
αὐτὴν ἀξιοῦντες γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥττους, ἥνπερ
τοὺς κρείττους πρὸς σφᾶς αὐτούς: ἴδια μὲν ἄστη τὰς
ἑαυτῶν πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν ἑλλάδα
ἐπάνοδος ἐπὶ τὰ Περσικά. νομίζοντες εἶναι. τοιαύταις δὲ διανοίαις χρώμενοι, καὶ
τοὺς νεωτέρους τοιούτοις ἤθεσι παιδεύοντες, οὕτως ἄνδρας
ἀγαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐκ
τῆς Ἀσίας, ὥστε μηδένα πώποτε δυνηθῆναι περὶ αὐ-
τῶν, μήτε τῶν ποιητῶν, μήτε τῶν σοφιστῶν, ἀξίως
τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων, εἰπεῖν. καὶ πολλὴν αὐ-
,, τοῖς ἔχω συγγνώμην. ὁμοίως γάρ ἐστι χαλεπὸν, ἐπαι-
,, νεῖν τοὺς ὑπερβεβηκότας τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς, ὥσπερ
,, τοὺς μηδὲν ἀγαθὸν πεποιηκότας. τοῖς μὲν γὰρ οὐχ ὕπεισι
πράξεις, πρὸς δὲ τοὺς οὐκ εἰσὶν ἁρμόττοντες λόγοι. πῶς
γὰρ ἂν γένοιντο σύμμετροι τοιούτοις ἀνδράσιν, οἳ τοσοῦτον
τῶν ἐπὶ τροίαν στρατευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν
ἐπὶ μίαν πόλιν στρατεύσαντες ἔτη δέκα διέτριψαν:
οἱ δὲ τὴν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἀσίας δύναμιν, ἐν ὀλίγῳ
χρόνῳ κατεπολέμησαν. οὐ μόνον δὲ τὰς ἑαυτῶν πατρί-
δας διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλλάδα σύμπασαν ἠ-
A. λευθέρωσαν. ποίων δ' ἂν ἔργων, ἢ πόνων, ἢ κινδύνων ἀ-
πέστη-

modo etiam res aliorum administrabãt, ut colerent Græcos, nõ exagitarent. Existimabãt enim, non tyrannidẽ, sed imperium in eos esse exercendũ: & duces potiùs, quàm dominos appellari, seruatores, & non uastatores nominari se cupiebant. Beneficijs ciuitates alliciebant, non ui euersas ad se pertrahebant: grauiore sermone, quàm nũc iureiurãdo utebantur: pacta & cõuenta ultrò ita seruabant, quasi necessitate cõstricti tenerentur: non tam ob potentiam superbiebant, quàm uitæ modestiam laudi sibi ducebant: erga imbecilliores ita affecti, ut potentiores erga se affectos esse uoluissent. Ciuitates suas priuatarum urbium loco habebant: Græciam uerò communem patriam existimabant. Cùm igitur his animis essent, & his moribus adolescentiam informarent: eos qui cum Asianis pugnarunt, tam fortes uiros reddiderunt, ut nemo unquam uel Poetarum uel Oratorum, eos pro rerum gestarum dignitate potuerit celebrare. In quo ego illis facilè ignosco. Aequè enim difficile est eos laudare, qui aliorũ uirtutes superarunt, ac illos qui nihil præclari gesserunt. Nam alteris res desunt, alteris apta uerba reperiri non possunt. Nam quæ talibus uiris par queat esse oratio? qui Troiæ oppugnatores tanto interuallo superarunt, ut illi una urbe expugnanda decem annos contriuerint: cùm hi totius Asiæ uires exiguo tempore debellarint, neque patriam quisque suam duntaxat conseruarint, sed totam quoq; Græciã à seruitute uindicarint? Quæ uerò facinora, quos labores, quæ pericula detre-

Reditus ad causam & bella Persica.

πέστησαν, ὥστε ζῶντες ἀδοκιμεῖν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔμελλον τελευτήσαντες ἕξειν, οὕτως ἑτοίμως ἤθελον ἀποθνήσκειν; οἶμαι δὲ καὶ τὸν πόλεμον τοῦτον, θεῶν τινὰ συναγαγεῖν, ἀγασθέντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι γενόμενοι τὴν φύσιν, διαλάθοιεν, μηδ' ἀκλεῶς τὸν βίον τελευτήσειαν: ἀλλὰ τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ τῶν θεῶν γεγονόσι, καὶ καλουμένοις ἡμιθέοις, ἀξιωθεῖεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, τὰ μὲν σώματα ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν: τῆς δ' ἀρετῆς ἀθάνατον τὴν μνήμην κατέλιπον. ἀεὶ μὲν οὖν οἵ θ' ἡμέτεροι πρόγονοι, καὶ Λακεδαιμόνιοι, φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους εἶχον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονείκησαν, οὐκ ἐχθροὺς, ἀλλ' ἀνταγωνιστὰς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι νομίζοντες: οὐδ' ἐπὶ δουλείᾳ τῇ τῶν ἑλλήνων τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες, ἀλλ' ἅμα μὲν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁμονοοῦντες: ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴτιοι γενήσονται, περὶ τούτου ποιούμενοι τὴν ἅμιλλαν. ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὐτῶν ἀρετὰς, πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ Δαρείου πεμφθεῖσιν. ἀποβάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους, ἀλλὰ τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον κίνδυνον ποιησάμενοι, πρὸς τοὺς ἁπάσης τῆς ἑλλάδος καταφρονήσαντας ἀπήντων, τὴν οἰκείαν δύναμιν ἔχοντες, ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύειν. οἱ δ' οὐκ ἔφθησαν πυθόμενοι τὸν περὶ τὴν Ἀττικὴν πόλεμον, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ἧκον ἡμῖν ἀμυνοῦντες: τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδὴν, ὅσην περ ἂν τῆς αὐτῶν χώρας πορθουμένης. σημεῖον δὲ τοῦ τάχους, καὶ τῆς ἁμίλλης. τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πυθέσθαι τε τὴν

Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων φιλοτιμίαι πρὸς ἀλλήλους, κατὰ τὸν πρὸς Δαρεῖον καὶ Ξέρξην πόλεμον.

ctassent, ut uiuentes gloria florerent, qui famæ gratia post obitū consequendæ, tam alacriter mortē oppetere uoluerunt? Equidem Deorū aliquē id quoq; bellum arbitror cōcitasse, uirtutis eorū admiratione: ne tā generosis animis præditi in obscuro delitescerent, aut uitam ingloriam exigerent: sed ut pari cum filijs Deorum honore, quos Semideos uocant, afficerentur. Nam illi quoq;, ut corpora naturæ necessitati reddiderunt: sic uirtutis suæ memoriā immortalem reliquerunt. Ac inter maiores quidē nostros, et Lacedæmonios, semper æmulatio quædam, honorisq́; cōtentio fuit: de rebus aūt certè pulcherrimis, temporibus illis concertarunt, nō ut hostes, sed ut æmuli eiusdem gloriæ. Nec enim ad opprimendā Græcorum libertatem, Barbarum coluerunt: sed simul & de cōmuni salute consenserunt, & utri eam palmam obtinerent, de eo certamen fuit. Primùm autem fortitudinem suam aduersus copias à Dario missas declararunt: quæ cum in Atticam excensum fecissent, nostri non expectatis socijs, commune bellum sibi priuatim depoposcerunt: & acie ex domestico milite instructa, totius Græciæ contemptorib us occurrerunt, pauci infinitis, tanquam alienæ uitæ periculo dimicaturi, Lacedæmonij uerò cum primùm de bello Attico audiuissent, relictis rebus omnibus, nobis suppetias uenerunt, non minore studio & festinatione, quàm si hostes in ipsorum agro populabundi uagarentur. Signum autem celeritatis eorum et contentionis illud est, quòd ferunt, maiores nostros eodem die & Barbarorum

Aemulatio Lacedæmoniorum & Atheniensium bello Darico & Xerxeo.

ἀπόβασιν τὴν τῶν βαρβάρων, καὶ βοηθήσαντες ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, καὶ μάχῃ νικήσαντας, τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων. τοὺς δὲ ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ τοσαύταις νυξὶ διακόσια καὶ χίλια στάδια διελθεῖν, στρατοπέδῳ πορευομένους. οὕτω σφόδρα ἠπείχθησαν, οἱ μὲν μετασχεῖν τῶν κινδύνων, οἱ δ' ὀφθῆναι συμβαλόντες, πρὶν ἐλθεῖν τοὺς βοηθήσοντας. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ὕστερον στρατείας, ἣν αὐτὸς Ξέρξης ἤγαγεν, ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασίλεια, στρατηγὸς δὲ καταστῆναι τολμήσας, ἅπαντας δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας συναγείρας: περὶ οὗ τίς οὐχ ὑπερβολὰς προθυμηθεὶς εἰπεῖν, ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων εἴρηκεν; ὃς εἰς τοσοῦτον ἦλθεν ὑπερηφανίας, ὥστε μικρὸν μὲν ἡγησάμενος ἔργον εἶναι τὴν ἑλλάδα χειρώσασθαι, βουληθεὶς δὲ τοιοῦτο μνημεῖον καταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐστίν: οὐ πρότερον ἐπαύσατο, πρὶν ἐξεῦρε καὶ συνηνάγκασεν, ὃ πάντες θρυλλοῦσιν, ὥστε τῷ στρατοπέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς θαλάττης, τὸν μὲν Ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δ' ἄθω διορύξας. πρὸς δὴ τὸν οὕτω μέγα φρονήσαντα, καὶ τηλικαῦτα διαπραξάμενον, καὶ τοσούτων δὲ δεσπότην γενόμενον, ἀπήντων, διελόμενοι τὸν κίνδυνον. Λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς θερμοπύλας, πρὸς τὸ πεζὸν, χιλίους αὐτῶν ἐπιλέξαντες, καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες, ὡς ἐν τοῖς στενοῖς κωλύσοντες αὐτοὺς περαιτέρω προελθεῖν. οἱ δὲ ἡμέτεροι πατέρες ἐπ' Ἀρτεμίσιον, ἑξήκοντα τριήρεις πληρώσαντες πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικόν. ταῦτα δὲ ποιεῖν ἐτόλμων, οὐχ οὕτω τῶν πολεμίων καταφρονοῦντες, ὡς πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζόμενοι: Λακε-

θερμοπύλαι, καὶ ἀρτεμίσιον.

δαιμό-

excensum audiuisse, & ad agri sui terminos defendendos procurrisse, & superatis hostibus trophæum statuisse. Illos uerò tribus diebus, totidemq́ noctibus, mille ac ducenta stadia cum exercitu confecisse. Vsque adeò festinarunt, alteri ut socij periculorum essent, alteri ut ante auxiliorum aduentum conflixisse uiderentur. Post hæc altera expeditio suscepta est, cuius ipse Xerxes dux fuit: relictaq́ regia, imperator ausus fieri, totius Asiæ uires contraxit. De quo quis unquam instituit immensa dicere, qui non dixerit minora ueris? Nam tanta superbia elatus, ut rem paruam existimaret subigere Græciam, & id sui monumentum relinquere cupiens, quod humanam naturam excederet: non prius destitit, quàm id excogitasset, perq́ uim extorsisset, quod omnibus in ore est, ut cum exercitu continentem nauigarit, pedibus mare ambularit: tum Hellesponto ponte iuncto, tum Atho monte perfosso. Illi igitur cuius tanta fuit animi elatio, qui res tantas gesserat, qui tot populis imperabat, occurrerunt distributo periculo: Lacedæmonij ad Thermopylas, pedestrem exercitum prohibituri, delectis mille de suis, & sociorum paucis assumptis, ut eum in angustijs ulteriore progressu excluderent: nostri patres ad Artemisium sexaginta triremibus, contra uniuersam hostium classem instructis. Et hæc fecerunt non tam hostium contemptu, quàm quadam inter se contentione: Lacedæmonij,

Thermopylæ & Artemisium.

δαιμόνιοι μὲν ζηλοῦντες τὴν πόλιν τῆς ἐν μαραθῶνι
μάχης, καὶ ζητοῦντες ἑαυτοὺς ἐξίσου καταστῆσαι, καὶ
δεδιότες μὴ δὶς ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία γένηται
τοῖς ἕλλησι τῆς σωτηρίας: οἱ δ᾽ ἡμέτεροι πρόγονοι, μά-
λιστα μὲν βουλόμενοι διαφυλάξαι τὴν παροῦσαν δό-
ξαν: καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι καὶ πρότερον δι᾽ ἀρε-
τὴν, ἀλλ᾽ οὐ διὰ τὴν τύχην ἐνίκησαν: ἔπειτα δὲ, καὶ προ-
αγαγέσθαι τοὺς ἕλληνας ἐπὶ τῷ διαναυμαχεῖν, ἐπι-
δείξαντες αὐτοῖς, ὁμοίως ἐν τοῖς ναυτικοῖς κινδύνοις,
ὥσπερ ἐν πεζοῖς, τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνο-
,, μένην. ἴσας δὲ τὰς τόλμας παρασχόντες, οὐχ ὁμοίως ἐ-
,, χρήσαντο ταῖς τύχαις, ἀλλ᾽ οἱ μὲν διεφθάρησαν, καὶ ταῖς
ψυχαῖς νικῶντες, τοῖς σώμασιν ἀπεῖπον. Οὐ γὰρ δὴ τοῦ-
τό γε θέμις εἰπεῖν, ὡς ἡττήθησαν· οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν φυγεῖν
ἠξίωσεν. οἱ δ᾽ ἡμέτεροι τὰς μὲν πρόπλους ἐνίκησαν. ἐ-
πειδὴ δ᾽ ἤκουσαν τῆς παρόδου τῶν πολεμίων κρατοῦντας,
οἴκαδε καταπλεύσαντες, καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν διοι-
κήσαντες, οὕτως ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε πολ-
λῶν καλῶν αὐτοῖς προειργασμένων, ἐν τοῖς τελευταί-
οις τῶν κινδύνων ἐπὶ πλέον διενεγκεῖν. ἀθύμως γὰρ
ἁπάντων τῶν συμμάχων διακειμένων, καὶ Πελοπον-
νησίων μὲν διατειχιζόντων τὸν ἰσθμὸν, καὶ ζητούντων
ἰδίαν αὐτοῖς σωτηρίαν: τῶν δ᾽ ἄλλων πόλεων ὑπὸ
τοῖς βαρβάροις γεγενημένων, καὶ συστρατευομένων
ἐκείνοις, πλὴν εἴ τις διὰ σμικρότητα παρημελήθη:
προσπλευσῶν δὲ τριηρῶν διακοσίων καὶ χιλίων, καὶ
τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούσης εἰς τὴν Ἀτ-
τικὴν εἰσβάλλειν, οὐδεμιᾶς σωτηρίας αὐτοῖς ὑπολει-
πομένης: ἀλλ᾽ ἔρημοι συμμάχων γεγενημένοι, καὶ τῶν ἐλ-
πίδων ἁπασῶν διημαρτηκότες, ἐξὸν αὐτοῖς μὴ μόνον
τοῦ

Ἔκλειψις ἀθη-
νῶν ὑπὸ τῶν
πολιτῶν, καὶ
ἡ πρὸς Σαλα-
μῖνι ναυμα-
χία.

dæmonij, quòd gloriam urbis nostræ, ob Marathoniam pugnam, æmulantes, se nobiscum exæquare studebant, ueriti, ne Græcia secundùm continenter à nobis conseruaretur: nostri maiores, tum ut partam gloriam tuerentur, & omnibus declararent, priorem etiam uictoriam non fortunæ, sed suæ uirtuti esse tribuendam: tum ut Græcos ad naualis prælij fortunam tentandam adducerent, eisq́ declararent, multitudinem non minus mari, quàm terra, cedere uirtuti. Cùm autem par fuisset audacia, non parem fortunam sunt experti. Nam illi quidem occiderunt, uictores animis, corporibus defatigati. Dictu enim nefas est, eos esse uictos, cum nemo eorum fugere uoluerit. Nostri autem, cùm primis nauibus uictis, transitu potitos esse hostes audiuissent: nauibus domum reductis, urbanisq́ rebus ordinatis, ea de cæteris consilia inierunt, ut post multas res præclarè gestas, in extremis periculis longè fuerint excellentiores. Nam cum omnes socij animos despondèrent: cùm Peloponnenses muro Isthmum intercluderent, suæq́ salutis priuatim rationem haberent: cum aliæ urbes à Barbaris superatæ, sub illis militarent (nisi fortè aliqua ex minoribus per contemptum præterita esset) cùm triremes mille ac ducentæ appellerent, terrestres uerò copiæ innumerabiles in Atticam irrupturæ essent, nec ulla salutis spes ostenderetur: cùm & destituti essent à socijs, & spe omni frustrati: quamuis non illa tantùm pericula

Athenę desertæ à ciuibus, & Salaminiū prælium.

τοὺς παρόντας κινδύνους διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τιμὰς
ἐξαιρέτους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασιλεύς· ἡγούμε
νος, εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλάβοι ναυτικὸν, παρα-
χρῆμα καὶ Πελοποννήσου κρατήσειν· οὐχ ὑπέμειναν τὰς
παρ' ἐκείνου δωρεὰς, οὐδ' ὀργισθέντες τοῖς ἕλλησιν ὅτι
προυδόθησαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς
τοὺς βαρβάρους ὥρμησαν· ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τῆς
ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο, τοῖς δ' ἄλ-
λοις τὴν δουλείαν αἱρουμένοις συγγνώμην εἶχον. ἡ-
,, γοῦντο γὰρ, ταῖς μὲν ταπειναῖς τῶν πόλεων προσήκειν,
,, ἐξ ἅπαντος τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν· ταῖς δὲ προε-
,, στάναι τῆς ἑλλάδος ἀξιούσαις, οὐχ οἷόν τ' εἶναι δια-
,, φεύγειν τοὺς κινδύνους· ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς
,, καλοῖς κἀγαθοῖς αἱρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν,
,, ἢ ζῆν αἰσχρῶς, οὕτω καὶ τῶν πόλεων ταῖς ὑπερεχού-
,, σαις λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον,
,, ἢ δούλαις ὀφθῆναι γενομέναις. Δῆλον δ' ὅτι ταῦτα
διενοήθησαν· ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμφο-
τέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλα-
βόντες ἅπαντα τὸν ὄχλον τὸν ἐκ τῆς πόλεως, εἰς τὴν
ἐχομένην νῆσον ἐξέπλευσαν· ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν
τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα κινδυ-
νεύσωσι. καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους, ἢ μᾶλ
λον φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες ἐτόλμησαν
ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ τοῖς λοιποῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας,
ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ χώραν πορθου
μένην, ἱερὰ δὲ συλώμενα, καὶ νεὼς ἐμπιπραμένους, ἅπαν
τα δὲ τὸν πόλεμον περὶ πατρίδα τὴν ἑαυτῶν γινόμενον; καὶ
οὐδὲ ταῦτα ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς χιλίας καὶ δια
κοσίας τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν ἐτόλμησαν, οὐ μὴν
εἰάθη-

pericula effugere, uerùm eximios etiam honores consequi liceret, quos eis rex offerebat, existimans se nostræ urbis classe adiuncta, mox etiam Peloponnesi potiturum: eius munera repudiarunt: nec ira concitati aduersus Græcos, à quibus deserti essent, cupidè pacificationem Barbaricam arripuerunt: sed tùm ipsi ad bellum pro libertate gerendum sunt accincti, tùm alijs qui seruituti se tradiderant, ignouerunt. Humilibus enim oppidis quauis conditione salutem esse quærendam: urbibus autem, quæ Græciæ principatum sibi uendicarent, nullo modo pericula esse detrectanda putabant. Sed ut uiris fortibus optabilius est honestè mortem oppetere, quàm uiuere turpiter: sic etiam primarijs urbibus expedire magis, ex hominum memoria prorsus deleri, quàm seruitute oppressas conspici. Atque his eos animis fuisse perspicuum est. Cùm enim fieri non posset, ut contra utrasque copias simul exercitum instruerent: assumpta omni oppidana multitudine, in uicinam insulam traiecerunt, ut per uices cum alteris copijs, & non simul contra ambos exercitus, Martis aleam experirentur. Enimuerò uiri præstantiores illis, aut Græcorum amantiores, ostendi quî possint: qui, ne seruitutis causa Græcis essent, & urbem desolatam, & agros uastatos, & sacra direpta, & templa incensa, uniuersi denique belli molem in patriam suam conuersam intueri non recusarunt? Ac ne his quidem contenti, contra naues mille & ducentas soli pugnare aggressi, non tamen etiam siti fuerunt,

ειάθησαν. καταισχυνθέντες γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν τὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ' αὐτοὶ σωθήσεσθαι: κατορθωσάντων δὲ, εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν: ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. Καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι γενομένους, καὶ τὰς κραυγὰς, καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κοινὰ πάντων εἰσὶ ναυμαχούντων, οὐχ ὁρῶ τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν: ἃ δέ ἐστιν ἴδια, καὶ τῆς ἡγεμονίας ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμενα, ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον εἰπεῖν ἐστι. τοσοῦτον γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτ' ἦν ἀκέραιος, ὥστ' ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον, τὸν ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ ναυμαχήσαντες. Οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ κρατῆσαι, ταύτης δὲ τὴν ἡμετέραν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι. Καίτοι μελλούσης στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστα εὐδοκιμήσαντας; καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων, ἀριστείων ἀξιωθέντας; οὐ τοὺς τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας; καὶ τό, τε παλαιὸν οἰκιστὰς τῶν πλείστων πόλεων γενομένους, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δὲ οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν. εἰ τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος μετασχόντες, ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν ἀξιωθείημεν; καὶ τότε προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων, νῦν ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν; μέχρι μὲν οὖν τούτων, οἶδ' ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν, πλείστων ἀγαθῶν τὴν

ἐπίλογος καὶ ἀνάμνησις τῶν ἐγκλημάτων, συμμαχικοῦ διοικήσεως συστατικός.

πόλιν

fuerunt. Peloponnenses enim eorũ uirtute pudefacti: &, si nostri periissent, ne se quidem fore incolumes: sin uicissent, suas urbes in ignominia fore cogitantes, adire periculorũ societatẽ sunt coacti. Ac tumultus, qui in ea re inciderũt, & clamores et cohortationes, quæ cõmunia sunt omniũ bellorum naualiũ, non uideo quorsum attineat cõmemorare. Quæ aũt huius loci propria sunt, & digna principatu, et suprà dictis cõsentanea: ea demũ est mei officij dicere. Tantũ enim nostra urbs, dũ incolumis esset, cæteris antecelluit, ut euersa etiam plures triremes ad id prælium, in quo Græciæ salus agebatur, contulerit, quàm cæteri omnes qui pugnæ illi interfuerunt. Neq; uerò quisquã animos adeò à nobis habet alienos, quin fateatur, id nauale prælium uictoriæ totius belli causam extitisse: atq; idipsum nostræ urbi acceptum esse referendum. Enimuerò cùm bello petendi erũt Barbari, quorum esse decet principatũ? non eorum, qui bello superiore præclarißimè se gesserunt? qui & priuatim pericula pro alijs sæpe adierunt, & primas in communibus discriminibus meruerunt? non eorum, qui pro salute Græciæ patriam deseruerunt? non eorũ, qui & olim plurimas urbes cõdiderunt, & easdem maximis è calamitatib. denuò eripuerunt? An uerò nõ iniquißimè nobiscum ageretur, qui maximam partem malorum exantlauimus, si in iudicio dignitatis minus honoris consequeremur? Si qui tum pro salute omnium in acie prima stetimus, nunc alios sequi cogeremur? Hactenus equidem scio, constare inter omnes, nostram urbem

Conclusio & criminũ refutatio, cũ cõmendatione æquitatis Atheniensiũ.

πόλιν ἡμῶν αἰτίαν γεγενῆσθαι, καὶ δικαίως ἂν αὐτῆς τὴν ἡγεμονίαν εἶναι. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη τινὲς ἡμῶν κατηγοροῦσιν, ὡς ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρελάβομεν, πολλῶν κακῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστημεν, καὶ τόν τε Μηλίων ἀνδραποδισμὸν, καὶ τῶν Σκιωναίων ὄλεθρον, ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡμῖν προφέρουσιν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι πρῶτον μὲν οὐδὲν εἶναι τοῦτο σημεῖον, ὡς κακῶς ἤρχομεν, εἴ τινες τῶν πολεμησάντων ἡμῖν, σφόδρα φαίνονται κολασθέντες: ἀλλὰ πολὺ τόδε μεῖζον τεκμήριον, ὡς καλῶς διῳκοῦμεν τὰ τῶν συμμάχων, ὅτι τῶν πόλεων τῶν ἐφ' ἡμῖν οὐσῶν, οὐδὲ μία τοιαύταις συμφοραῖς περιέπεσεν. ἔπειτα, εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγμάτων πρᾳότερον ἐπεμελήθησαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῷεν. Εἰ δὲ μή ποτε τοῦτο γέγονε, μήτ' οἷόν τ' ἐστὶ τοσούτων πόλεων τὸ πλῆθος κρατεῖν, ἢν μή τις κολάζῃ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας: πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς ἐπαινεῖν, οἵτινες ἐλαχίστοις χαλεπήναντες, πλεῖστον χρόνον τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν ἠδυνήθημεν; οἶμαι δὲ πᾶσι δοκεῖν, τούτους κρατίστους προστάτας γεγενῆσθαι τῶν Ἑλλήνων, ἐφ' ὧν οἱ πειθαρχήσαντες ἄριστα τυγχάνουσι πράξαντες. ἐπὶ τοίνυν τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας, εὑρήσομεν καὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους πρὸς εὐδαιμονίαν πλεῖστον ἐπιδόντας, καὶ τὰς πόλεις μεγίστας γιγνομένας. Οὐ γὰρ ἐφθονοῦμεν ταῖς αὐξανομέναις αὐτῶν, οὐδὲ ταραχὰς ἐνεποιοῦμεν, πολιτείας ὑπεναντίας παρακαθιστάντες: ἵν' ἐν ἀλλήλοις μὲν στασιάζοιεν, ἡμᾶς δ' ἀμφότεροι θεραπεύοιεν: ἀλλὰ τὴν τῶν συμμάχων ὁμόνοιαν κοινὴν ὠφέλειαν νομίζοντες, τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἁπάσας τὰς πόλεις διῳκοῦμεν, συμμαχικῶς, ἀλλ' οὐ δεσποτικῶς βουλό-

μενοι

urbem & plurima in Græciam beneficia contulisse, & deberi illi principatum. Post hæc autem sunt qui nos accusent, ut qui suscepto maris imperio, multis cladibus Græcos affecerimus: & inter alia crimina, Meliorum nobis excidium, & Scionæorum interitum obijciant. Ego uerò nullum hoc malè gesti principatus signum esse puto, si acrius in aliquos eorum qui bello nos petierunt, animaduerterimus: sed illud longè maius esse argumentum, nos sociorum saluti & commodis consuluisse, quòd nulla urbs coniuncta nobiscum in tales clades incidit. Deinde si qui alij in ijsdem negocijs maiore clementia essent usi, iure nos uituperarent. Si uerò nec unquam hoc factum est, & fieri nequit, ut tanta urbium multitudo sine animaduersionis seueritate in officio contineatur: nónne laudandi sumus, qui malè tractatis quàm paucissimis, imperium quàm diutissimè tenuerimus? Ego uerò omnium iudicio, eos Græcorum patronos fuisse optimos existimo, quibus qui paruerunt, maximè floruerunt. At nobis principibus, & priuatarum familiarum felicitatem plurimùm auctam, & urbes maximas esse factas inueniemus. Nec enim earum incrementis inuidebamus, neque turbas in ijs excitabamus, contrarijs Reipublicæ formis introductis, ut factionibus inter ciues ortis, utrique nos colerent: sed concordiam sociorum ex æquo prodesse omnibus existimantes, ijsdem legibus urbes omnes administrabamus. ea consilia secuti, non quæ dominationem, sed quæ

» μενοι περὶ αὐτῶν. ὅλων μὲν τῶν πραγμάτων ἐπιστα-
» τοῦντες, ἰδίᾳ δ' ἑκάστους ἐλευθέρους ἐῶντες εἶναι: καὶ
» τῷ μὲν πλήθει βοηθοῦντες, ταῖς δυναστείαις δὲ πολε-
» μοῦντες: δεινὸν ἡγούμενοι, τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τοῖς ὀλί-
» γοις εἶναι, καὶ τοὺς ταῖς οὐσίαις ἐνδεεστέρους, τὰ δ' ἄλ-
» λα μηδὲν χείρους ὄντας, ἀπελαύνεσθαι τῶν ἀρχῶν: ἔτι
» δὲ κοινῆς τῆς πατρίδος οὔσης, τοὺς μὲν τυραννεῖν, τοὺς
» δὲ μετοικεῖν: καὶ φύσει πολίτας ὄντας, νόμῳ τῆς πολι-
» τείας ἀποστερεῖσθαι. τοιαῦτ' ἔχοντες ταῖς ὀλιγαρχίαις
ἐπιτιμᾶν, καὶ πλείω τούτων: τὴν αὐτὴν πολιτείαν
ἥνπερ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις κατε-
στήσαμεν: ἣν οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ διὰ μακροτέρων ἐπαι-
νεῖν, ἄλλως τε καὶ συντόμως ἔχοντα δηλῶσαι περὶ αὐ-
τῆς. μετὰ γὰρ ταύτης οἰκοῦντες, ἑβδομήκοντα ἔτη διετε-
λέσαμεν, ἄπειροι μὲν τυραννίδων, ἐλεύθεροι δὲ πρὸς
τοὺς βαρβάρους, ἀστασίαστοι δὲ πρὸς σφᾶς αὐτούς,
εἰρήνην δ' ἄγοντες πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους. ὑπὲρ ἧ-
ων προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας μεγάλην χάριν εἰ-
δέναι πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰς κληρουχίας ἡμῖν ὀνειδίζειν,
ἃς ἡμεῖς εἰς τὰς ἐρημουμένας τῶν πόλεων, φυλακῆς
ἕνεκα τῶν χωρίων, ἀλλ' οὐ διὰ πλεονεξίαν ἐξεπέμ-
πομεν. Σημεῖον δὲ τούτων. ἔχοντες γὰρ χώραν πρὸς μὲν
τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐλαχίστην, ἀρχὴν δὲ μεγί-
στην, κεκτημένοι δὲ τριήρεις διπλασίας μὲν ἢ σύμ-
παντες οἱ ἄλλοι, δυναμένας δὲ πρὸς δὶς τοσαύτας κιν-
δυνεύειν, ὑποκειμένης δὲ τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τὴν Ἀτ-
τικήν, ἣ καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης εὐφυῶς
εἶχε, καὶ πρὸς τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἁπασῶν τῶν νήσων
διέφερε, κρατοῦντες αὐτῆς μᾶλλον, ἢ τῆς ἡμετέρας
αὐτῶν: καὶ πρὸς τούτοις εἰδότες, καὶ τῶν ἄλλων ἐλ-
λιώων,

societatem decerent. Nã summã quidem rerũ penes nos esse uoluimus, seorsim uerò libertatẽ singulis cõcessimus: & multitudinẽ tutati, dominationib. aduersati sumus: quòd iniquum nobis uidebatur, multos paucorũ impio regi: & eos qui re quidẽ tenuiore, cætera uerò nihilo deteriores essent, magistratib. & honorib. excludi: præterea, cùm patria sit cõmunis, alios regnum obtinere, alios inquilinorũ esse loco: & natura ciues Reipublicæ functionib. lege priuari. Hæc cùm in paucorũ dominatu reprehẽdenda haberemus, & plura his: eandem Reipub. formam, qua nos utebamur, etiam apud alios constituimus. Quæ cur prolixius laudanda sit, equidẽ non uideo: præsertim cũ res paucis absolui possit. Hac enim per annos septuaginta usi, expertes tyrannidũ, inuiolati à Barbaris, sine seditionib. inter nos ipsos, deniq; pacatè cũ hominib. uniuersis uiximus. Pro quibus meritis æquius fuerit, à prudẽtib. magnã gratiã haberi nobis, quàm colonos sorte delectos, atq; in alias terras ablegatos, obijci: quos in urbes desertas præsidij causa, nõ ex auaricia misimus. Quarũ rerũ illud signũ est, quòd cum agrũ haberemus, si ciuiũ multitudo spectetur, angustissimum: imperium uerò amplissimum, & triremes duplo plures quàm reliqui uniuersi possideremus: & eas quidem quæ cum bis totidem dimicare possent, atq; Eubœa infra Atticã sita esset, ingenio loci ad maris imperiũ aptissima, quæ cæteris commoditatib. omnes reliquas insulas superaret: quãuis ea in nostra potestate magis esset, quàm noster ager: atq; etiam sciremus, & à Græcis

„ λήνων, καὶ τῶν βαρβάρων τούτους κάλλιστ' εὐδοκι-
„ μοῦντας, οἳ τοὺς ὁμόρους ἀναστάτους ποιήσαντες, ἄφ-
„ θονον καὶ ῥᾴθυμον αὐτοῖς κατεστήσαντο τὸν βίον: ὅμως οὐδὲν τούτων ἡμᾶς ἐπῆρε περὶ τοὺς ἔχοντας τὴν νῆσον ἐξαμαρτεῖν, ἀλλὰ μόνοι δὴ τῶν μεγάλην δύναμιν ἐχόντων, περιείδομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπορώτερον ζῶντας, τῶν δουλεύειν αἰτίαν ἐχόντων. καίτοι βουλόμενοι πλεονεκτεῖν, οὐκ ἂν δήπου τῆς μὲν σκιωναίων γῆς ἐπεθυμήσαμεν, ἣν Πλαταιέων τοῖς ὡς ἡμᾶς καταφυγοῦσι, φαινόμεθα παραδόντες: τοσαύτην δὲ χώραν παρελίπομεν, ἣ πάντας ἂν ἡμᾶς εὐπορωτέρους ἐποίησε. τοιούτων τοίνυν ἡμῶν γεγενημένων, καὶ τοσαύτην πίστιν δεδωκότων ὑπὲρ τοῦ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, τολμῶσι κατηγορεῖν οἱ τῶν δεκαδαρχιῶν κοινωνήσαντες, καὶ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας λυμηνάμενοι, καὶ μικρὰς μὲν ποιήσαντες δοκεῖν εἶναι τὰς τῶν προγεγενημένων ἀδικίας, οὐδὲ μίαν δ' ἀπολιπόντες ὑπερβολὴν τοῖς αὖθις βουλομένοις γενέσθαι πονηροῖς: ἀλλὰ φάσκοντες μὲν λακωνίζειν, τἀναντία δ' ἐκείνοις ἐπιτηδεύοντες: καὶ τὰς μὲν Μηλίων ὀδυρόμενοι συμφοράς, περὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν πολίτας ἀνήκεστα τολμήσαντες ἐξαμαρτεῖν. ποῖον γὰρ αὐτοὺς ἀδίκημα διέφυγεν; ἢ τί τῶν αἰσχρῶν καὶ δεινῶν οὐ διεξῆλθον; οἳ τοὺς μὲν ἀνοητοτάτους, πιστοτάτους ἐνόμιζον: τοὺς δὲ προδότας, ὥσπερ εὐεργέτας ἐθεράπευον: ᾑροῦντο δὲ τῶν εἱλώτων ἐνίοις δουλεύειν, ὥστε εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὑβρίζειν: μᾶλλον δ' ἐτίμων τοὺς αὐτόχειρας καὶ φονέας τῶν πολιτῶν, ἢ τοὺς γονέας τοὺς ἑαυτῶν· εἰς τοῦτο δ' ὠμότητος ἅπαντας ἡμᾶς κατέστησαν, ὥστε πρὸ τοῦ μὲν διὰ τὴν παροῦσαν εὐ-

ἀντικατηγορία τ. λακωνιζόντων.

δαιμο-

cæteris, & Barbaris, eos in primis magni fieri, qui pulsis finitimis copiosam & facilem sibi uiuendi rationem constituerunt: nulla tamen harum rerum sumus ad insulares uiolandos impulsi, sed soli ex ijs qui magna potentia præditi sunt, tenuiùs uiuere non recusauimus, quàm hi qui seruire scilicet dicebantur. Enimuerò si nostri emolumenti rationem duxissemus, non utiq; Scionæorum agrum appetiissemus, quem nos profugis Platæensibus tradidisse constat: tantam autem regionem, quæ nos omnes ditasset, neglexissemus. Et cum ita nos gesserimus, ac abstinentiã nostram tantis ueluti pignorib. confirmauerimus: illi tamen accusare nos audent, qui in decurionum numero fuerunt, qui patriam suam afflixerunt, qui, ut ueterum iniuriæ paruæ uiderentur, effecerunt, qui deniq; nihil ijs reliqui fecerunt, qui in posterum studiosi erunt improbitatis. Profitentur illi quidem se studere Laconibus, atque illorum instituta æmulari, sed diuersam ab illis rationem sequuntur. Ac Meliorum calamitates deplorant, cum suos ipsi ciues inexpiabili scelere uiolare non dubitarint. Quam enim iniuriam prætermiserunt? à quo turpitudinis & sæuitiæ genere sibi tẽperarunt? non dementissimos pro fidelissimis habuerunt, & proditores ut beneficos coluerunt? non mancipijs quibusdam seruire uoluerunt, quò patriæ suæ liceret insultare? Nõ eos qui se nefarijs ciuium cædibus contaminarant, magis quàm parentes suos honorarunt? non in eam nos omnes crudelitatem impulerunt, ut, cùm felici superiorum temporum

Recrimina tio eorum qui Laconib. fauent.

δαιμονίαν, κἂν ταῖς μικραῖς ἀτυχίαις, πολλοὺς ἕκαστος ἡμῶν εἶχε τοὺς συμπαθήσοντας· ἐπὶ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς, διὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκείων κακῶν, ἐπαυσάμεθα ἀλλήλους ἐλεοῦντες. οὐδενὶ γὰρ τοσαύτην σχολὴν παρέλιπον, ὥστ' ἑτέρῳ συναχθεσθῆναι. τίνος γὰρ οὐκ ἐφίκοντο; ἢ τίς οὕτω τοσοῦτον πόρρω τῶν πολιτικῶν ἦν πραγμάτων, ὅστις οὐκ ἐγγὺς ἠναγκάσθη γενέσθαι τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς αἱ τοιαῦται φύσεις ἡμᾶς κατέστησαν; εἶτα οὐκ αἰσχύνονται τὰς μὲν ἑαυτῶν πόλεις οὕτως ἀνόμως διαθέντες, τῆς δ' ἡμετέρας ἀδίκως κατηγοροῦντες; ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ περὶ τῶν δικῶν καὶ τῶν γραφῶν τῶν ποτὲ παρ' ἡμῖν γινομένων λέγειν τολμῶσιν, αὐτοὶ πλείους ἐν τρισὶ μησὶν ἀκρίτους ἀποκτείναντες, ὧν ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἁπάσης ἔκρινε. φυγὰς δὲ καὶ στάσεις καὶ νόμων συγχύσεις, καὶ πολιτειῶν μεταβολάς, ἔτι δὲ παίδων ὕβρεις, καὶ γυναικῶν αἰσχύνας, καὶ χρημάτων ἁρπαγάς, τίς ἂν δύναιτο διεξελθεῖν; πλὴν τοσοῦτον εἰπεῖν ἔχω κατὰ πάντων, ὅτι τὰ μὲν ἐφ' ἡμῶν δεινά, ῥαδίως ἄν τις ἑνὶ ψηφίσματι διέλυσε: τὰς δὲ σφαγὰς καὶ τὰς ἀνομίας τὰς ἐπὶ τούτων γινομένας, οὐδεὶς ἂν ἰάσασθαι δύναιτο. καὶ μὴν οὐδὲ τὴν παροῦσαν εἰρήνην, οὐδὲ τὴν αὐτονομίαν, τὴν ἐν ταῖς πολιτείαις μὲν οὐκ ἐνοῦσαν, ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἀναγεγραμμένην, ἄξιον ἑλέσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν. τίς γὰρ ἂν τοιαύτης καταστάσεως ἐπιθυμήσειεν, ἐν ᾗ καταποντισταὶ μὲν τὴν θάλατταν κατέχουσι, πελτασταὶ δὲ τὰς πόλεις καταλαμβάνουσιν; ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸς ἑτέρους περὶ τῆς χώρας πολεμεῖν, ἐντὸς τείχους πρὸς ἀλλήλους οἱ πολῖται μάχονται; πλείους δὲ πόλεις αἰχμάλωτοι γεγόνασιν, ἢ πρὶν

ἀντεξέτασις τῆς Λακεδαιμονίων ἀρχῆς πρὸς τὴν Ἀθηναίων.

statu, nostrûm unusquisq; uel in paruis incommodis multos haberet qui uicem ipsius dolerent: istis imperantibus, domesticis oppreßi malis, aliorum alij misereri destiterimus. Neque enim cuiquam tantum ocij reliquerunt, ut alienis malis afficeretur. Nam quis eorum effugere potuit uiolentiam? quis à publicis functionibus adeò remotus fuit, quin uicinus esse calamitatibus, in quas ista nos coniecerunt ingenia, cogeretur? Nec tamen pudet eos, cum suas urbes tam crudeliter tractarint, immeritò nostram accusare. Atq; etiam & priuata & publica iudicia, apud nos facta, proferre audent: cum ipsi tribus mensibus indicta causa plures interfecerint, quàm nostra urbs totius imperij tempore in iudicium adduxit. Exilia porrò & seditiones, & legum confusiones, & Rerum publicarum mutationes, stupra præterea liberûm, & probra uxorum, & direptiones pecuniarum, quis posit enumerare? Illud certè quidem in uniuersum habeo dicere, imperij nostri seueritatem facilè uno senatusconsulto auerti: cædes autem & iniurias sub istis perpetratas, à nemine potuisse sanari. Iam ne pax ista quidem, & libertas, quæ cum in urbibus nulla sit, fœderibus inscripta habetur, amplectenda magis est, quàm noster principatus. Quis enim talem statum expetat, quo & piratæ mare tenent, & parmati urbes occupant? quo non modò pro imperij defensione cum exteris non confligitur, sed intra ipsa mœnia ciues inter sese præliantur? quo plures urbes captæ sunt, quàm

Collatio principatus administrati ab Atheniensibus & Lacedæmonijs.

πρὶν τὴν εἰρήνην ἡμᾶς ποιήσασθαι; διὰ δὲ τὴν πυκνότητα τῶν μεταβολῶν ἀθυμότερον διάγουσιν οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦντες, τῶν ταῖς φυγαῖς ἐζημιωμένων; οἱ μὲν γὰρ τὸ μέλλον δεδίασιν, οἱ δ' ἀεὶ κατιέναι προσδοκῶσι. τοσοῦτον δ' ἀπέχουσι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥστ' αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσὶ, τὰς δ' ἁρμοσταὶ κατέχουσιν, ἔνιαι δ' ἀνάστατοι γεγόνασι, τῶν δ' οἱ βάρβαροι δεσπόται καθεστήκασιν: οὓς ἡμεῖς διαβῆναι τολμήσαντας εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ μεῖζον ἢ προσῆκεν αὐτοῖς, φρονήσαντας, οὕτω διέθεμεν, ὥστε μὴ μόνον παύσασθαι στρατείας ἐφ' ἡμᾶς ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ τὴν αὑτῶν χώραν ἀνέχεσθαι πορθουμένην, καὶ διακοσίαις καὶ χιλίαις ναυσὶ περιπλέοντας, εἰς τοσαύτην ταπεινότητα κατεστήσαμεν, ὥστε μακρὸν πλοῖον ἐντὸς Φασήλιδος μὴ καθέλκειν: ἀλλ' ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ τοὺς καιροὺς περιμένειν, ἀλλὰ μὴ τῇ παρούσῃ δυνάμει πιστεύειν. καὶ ταῦθ', ὅτι διὰ τὴν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων ἀρετὴν οὕτως εἶχον, αἱ τῆς πόλεως συμφοραὶ σαφῶς ἐπέδειξαν. ἅμα γὰρ ἡμεῖς τε τῆς ἀρχῆς ἀπεστερούμεθα, καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἀρχὴ τῶν κακῶν ἐγίγνετο. μετὰ γὰρ τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ γενομένην ἀτυχίαν, ἑτέρων ἡγεμόνων καταστάντων, ἐνίκησαν μὲν οἱ βάρβαροι ναυμαχοῦντες, ἦρξαν δὲ τῆς θαλάττης, κατέχον δὲ τὰς πλείστας τῶν νήσων, ἀπέβησαν δ' εἰς τὴν Λακωνικὴν, Κύθηρα δὲ κατὰ κράτος εἷλον, ἅπασαν δὲ τὴν Πελοπόννησον κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν. μάλιστα δ' ἂν τις συνίδοι τὸ μέγεθος τῆς μεταβολῆς, εἴπερ ἀναγνοίη τὰς συνθήκας, τάς τ' ἐφ' ἡμῶν γενομένας, καὶ τὰς νῦν ἀναγεγραμμένας. τότε μὲν γὰρ ἡμεῖς φαινη-

ante pacem constitutam? quo propter mutationum frequentiam, ij qui urbes tenent, rebus suis diffidunt magis quàm qui exilijs sunt mulctati? Nam illi quidem impendentia mala formidant: hi restitutionem semper expectant. A` libertate uerò & suis legibus tantum absunt, ut aliæ tyrannis pareant, aliæ à Laconicis præfectis teneantur, aliæ funditùs euersæ, aliæ à Barbaris oppressæ iaceant. Quos in Europam traijcere ausos, & animis ultrà quàm par erat elatos, ita nos compescuimus, ut non tantùm nullas contra nos expeditiones susciperent, sed suos etiam agros uastari paterentur: & eos qui mille ducentis nauibus Græciam circumnauigarant, ad eam humilitatem redegimus, ut intra Phaselidem longa naue non appellerent, sed quiescerent, & occasiones expectarent, neque potentiæ suæ confiderent. Atque hæc ob maiorum nostrorum uirtutem ita se habuisse, urbis nostræ calamitates perspicuè docuerunt. Simul enim & nobis principatus est ereptus, & calamitatum principium Græcis est exortum. Nam post cladem Hellespontiacam, alijs imperium adeptis, Barbari & nauali prælio uicerunt, & maris imperium tenuerunt, & plerasque insulas occuparunt, & excensum in Laconiam fecerunt, & Cythera ui expugnarunt, & uniuersam Peloponnesum classe circumuecti afflixerunt. Magnitudo autem mutationis illius ita maximè perspicietur, si fœdera tum ea quæ nobis imperantibus facta, tum quæ nunc in literas relata sunt, legantur. Nos enim tunc

φανησόμεθα τὴν ἀρχὴν τὴν βασιλέως ὁρίζοντες, καὶ τῶν φόρων ἐνίους τάττοντες, καὶ κωλύοντες αὐτὸν τῇ θαλάσσῃ χρῆσθαι. νῦν δὲ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ διοικῶν τὰ τῶν ἑλλήνων, καὶ προστάττων ἃ χρὴ ποιεῖν ἑκάστους, καὶ μόνον οὐκ ἐπιστάθμους ἐν ταῖς πόλεσι καθιστάς. πλὴν γὰρ τούτου, τί τῶν ἄλλων ὑπόλοιπόν ἐστιν; οὐ καὶ τοῦ πολέμου κύριος ἐγένετο, καὶ τὴν εἰρήνην ἐπρυτάνευσε, καὶ τῶν παρόντων πραγμάτων ἐπιστάτης καθέστηκεν; οὐχ ὡς ἐκεῖνον πλέομεν, ὥσπερ πρὸς δεσπότην, ἀλλήλων κατηγορήσοντες; οὐ βασιλέα τὸν μέγαν αὐτὸν προσαγορεύομεν, ὥσπερ αἰχμάλωτοι γεγονότες; οὐκ ἐν τοῖς πολέμοις τοῖς πρὸς ἀλλήλους, ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἔχομεν τῆς σωτηρίας; ὃς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ἡδέως ἂν ἀπολέσειεν. ὧν ἄξιον ἐνθυμηθέντας, ἀγανακτῆσαι μὲν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, ποθῆσαι δὲ τὴν ἡγεμονίαν τὴν ἡμετέραν· μέμψασθαι δὲ Λακεδαιμονίοις, ὅτι τὴν μὲν ἀρχὴν εἰς τὸν πόλεμον κατέστησαν, ὡς ἐλευθερώσοντες τοὺς ἕλληνας. ἐπὶ τελευτῆς δ' οὕτω πολλοὺς αὐτῶν ἐκδότους τοῖς βαρβάροις ἐποίησαν, καὶ τῆς μὲν ἡμετέρας πόλεως τοὺς Ἴωνας ἀπέστησαν, ἐξ ἧς ἀπῴκησαν, καὶ δι' ἣν πολλάκις ἐσώθησαν, τοῖς δὲ βαρβάροις αὐτοὺς ἐξέδοσαν, ὧν ἀκόντων τὴν χώραν ἔχουσι, καὶ πρὸς οὓς οὐδὲ πώποτ' ἐπαύσαντο πολεμοῦντες. καὶ τότε μὲν ἠγανάκτουν, ὅθ' ἡμεῖς νομίμως ἐπάρχειν τινῶν ἠξιοῦμεν: νῦν δ' εἰς τοσαύτην δουλείαν καθεστώτων, οὐδὲν φροντίζουσιν αὐτῶν, οἷς οὐκ ἐξαρκεῖ δασμολογεῖσθαι, καὶ τὰς ἀκροπόλεις ὁρᾶν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατεχομένας, ἀλλὰ πρὸς ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς, καὶ τοῖς σώμασι δεινότερα πάσχουσι τῶν παρ' ἡμῖν ἀργυρωνήτων. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὕτως αἰκίζεται τοὺς οἰκέ-

παθοποιΐα, καὶ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων πλεονεξίας τε καὶ ὀλιγωρίας κατηγορία.

& fines designasse imperij regis, et tributa quædam ordinasse, & maris eum usu prohibuisse, constabit. Nunc ille is est, qui Græciam gubernet, qui, quid singulis faciẽdum sit, imperet, & tantùm non præfectos in urbib. constituat. Quid enim reliqui est uno hoc excepto? Non & bellum in potestate habuit, & pacis interpres fuit: & rerum, quæ geruntur, omnium factus est moderator? Non ad eum tanquam ad dominum nauigamus, alij alios accusaturi? Non eum quasi bello capti REGEM MAGNVM appellamus? An non in bellis inter nos intestinis spem salutis in eo, qui nos utrosq; internecione deletos uellet, collocamus? Aequum igitur fuerit, his rebus consideratis, tum hunc rerum statum iniquis ferri animis: tum nostram imperandi rationem desiderari: tum Lacedæmonijs succenseri, qui cum initiò bellum suscepissent, quasi Græcos liberaturi, ad extremum tam multos eorum Barbaris dediderunt: & Iones colonos nostros, sæpeq; à nobis conseruatos, à nostra urbe abstractos, Barbaris subiecerunt: quibus inuitis & regionem suam tenent, & contra quos belligerari nunquam destiterunt. Ac tum quidem indignabantur, cum nos legitimum in quosdam imperiũ usurparemus: nunc uerò illos tanta seruitute oppressos nihil curant. Nec enim hoc mali satis est, quòd & tributa pendunt, & arces suas ab hostib. occupatas uident: sed præter publicas calamitates, suis etiam corporibus, quàm apud nos ære empta mancipia, tolerant atrociora. Nostrûm enim nemo famulos suos ita

Commiseratio, & Laconicæ auariciæ & negligentiæ insectatio.

sta-

,, οἰκέτας, ὡς ἐκεῖνοι τοὺς ἐλευθέρους κολάζουσι. μέγιστον
,, δὲ τῶν κακῶν, ὅταν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς δουλείας ἀναγ-
,, κάζωνται συστρατεύεσθαι, καὶ πολεμεῖν τοῖς ἐλευθε-
,, ροῦν ἀξιοῦσι, καὶ τοιούτους κινδύνους ὑπομένειν, ἐν οἷς
,, ἡττηθέντες μὲν παραχρῆμα διαφθαρήσονται, κατορ-
,, θώσαντες δὲ μᾶλλον εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον δουλεύ-
,, σουσιν. ὧν τίνας ἄλλους αἰτίους χρὴ νομίζειν, ἢ Λακεδαι-
μονίους; οἳ τοσαύτην ἰσχὺν ἔχοντες, περιορῶσι τοὺς μὲν
ἑαυτῶν συμμάχους γινομένους, οὕτω δεινὰ πάσχον-
τας: τὸν δὲ βάρβαρον, τῇ τῶν ἑλλήνων ῥώμῃ τὴν ἀρ-
χὴν τὴν αὐτοῦ κατασκευαζόμενον. καὶ πρότερον μὲν
τοὺς τυράννους ἐξέβαλλον, τῷ δὲ πλήθει τὰς βοηθείας
ἐποιοῦντο: νῦν δὲ εἰς τοσοῦτον μεταβεβλήκασιν, ὥστε ταῖς
μὲν πολιτείαις πολεμοῦσι, τὰς δὲ μοναρχίας συγκα-
θιστᾶσι, τὴν δὲ Μαντινέων πόλιν εἰρήνης ἤδη γεγενημέ-
νης ἀνάστατον ἐποίησαν, τὴν δὲ Θηβαίων Καδμείαν κα-
τέλαβον, καὶ νῦν Ὀλυνθίοις καὶ Φλιασίοις πολεμοῦ-
σιν. Ἀμύντᾳ δὲ τῷ Μακεδόνων βασιλεῖ, καὶ Διονυσίῳ
τῷ Σικελίας τυράννῳ, καὶ τῷ βαρβάρῳ τῆς Ἀσίας
κρατοῦντι συμπράττουσιν, ὅπως μεγίστην ἀρχὴν ἕξου-
σιν. καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπον, τοὺς προεστῶτας τῶν ἑλ-
λήνων, ἕνα μὲν ἄνδρα τοσούτων ἀνθρώπων καθιστά-
ναι δεσπότην, ὧν οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν ἐξευρεῖν ῥᾴδιόν ἐστι·
τὰς δὲ μεγίστας τῶν πόλεων, μηδὲ αὐτὰς ἑαυτῶν ἐᾶν εἶ-
ναι κυρίας, ἀλλ᾽ ἀναγκάζειν δουλεύειν, ἢ ταῖς μεγίσταις
συμφοραῖς περιβάλλειν; ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὅτ᾽ ἄν
τις ἴδῃ τοὺς τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν ἀξιοῦντας, ἐπὶ μὲν
τοὺς ἕλληνας μονονουχὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν στρατευο-
μένους, πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον
συμμαχίαν πεποιημένους. Καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με
δυσκό-

flagellat, ut in homines ingenuos illi animaduertunt. Illud autem ſummum malum eſt, cum, ad hanc ipſam ſeruitutem ſtabiliendam, unà militare, & contra eos arma ferre coguntur, à quibus in libertatem aſſeruntur, eáque pericula ſubire, in quibus & ſi uincantur, ſtatim ſint perituri: & ſi uicerint, durius in poſterum ſeruituri. Quæ quibus imputanda ſunt, niſi Lacedæmonijs: qui tanta præditi potentia, non mouentur ſociorum dudum ſuorum calamitatibus, Græcorumq́ uiribus imperium ſuum firmare Barbarum patiuntur? Ac olim quidem illi & tyrannos eijciebant, & libertatem defendebant. Nunc autem uſque adeò mutati ſunt, ut cum Rebuſpubl. bella gerant, Monarchijs conſtituendis ſint adiutores. Mantinenſium certè urbem, pace iam facta, euerterunt: Cadmeam Thebanorum occuparunt: etiam Olynthios & Phliaſios bello petunt. Amyntæ autem Macedonum regi, & Dionyſio Siciliæ tyranno, & Barbaro Aſiæ dominanti nauant operam, ut illi quàm maxima imperia conſequantur. Quid uerò abſurdius eſt, quàm Græciæ præſides uni uiro tot hominum, quorum inire numerũ haud facile ſit, tradere dominatum: maximas autem urbes ne ſui quidem iuris eſſe pati, ſed uel cogere ſeruire, uel maximis afficere cladibus? Iam illud omnium acerbiſſimum eſt, eos qui principatum ſibi uendicant, tantùm non ſingulis diebus bella inferre Græcis: cum Barbaris autem æternam ſocietatem coijſſe? Neque uerò me quiſquam iratum

δυσκόλως ἔχειν, ὅτι τραχύτερον τούτων ἐμνήσθην, προειπὼν ὡς περὶ διαλλαγῶν ποιήσομαι τοὺς λόγους. οὐ γὰρ ἵνα πρὸς τοὺς ἄλλους διαβάλω τὴν πόλιν τὴν Λακεδαιμονίων, οὕτως εἴρηκα περὶ αὐτῶν: ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς ἐκείνους παύσω, καθ' ὅσον ὁ λόγος δύναται, τοιαύτην γνώμην ἔχοντας. ἔστι δ' οὐχ οἷόν τε ἀποτρέπειν τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδ' ἑτέρων πράξεων πείθειν ἐπιθυμεῖν: ἢν μή τις ἐρρωμένως ἐπιτιμήσῃ τοῖς ἁμαρτάνουσι. χρὴ δὲ κατηγορεῖν μὲν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας, νουθετεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ τοιαῦτα πράττοντας. τὸν γὰρ αὐτὸν λόγον οὐχ ὁμοίως ὑπολαμβάνειν δεῖ, μὴ μετὰ τῆς αὐτῆς διανοίας λεγόμενον. ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἔχομεν αὐτοῖς ἐπιτιμᾶν, ὅτι τῇ μὲν αὑτῶν πόλει τοὺς ὁμόρους εἱλωτεύειν ἀναγκάζουσι: τῷ δὲ κοινῷ τῶν συμμάχων οὐδὲν τοιοῦτον κατασκευάζουσιν, ἐξὸν αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡμᾶς διαλυσαμένοις, ἅπαντας τοὺς βαρβάρους περιοίκους ὅλης τῆς Ἑλλάδος καταστῆσαι. καίτοι χρὴ τοὺς φύσει, καὶ μὴ διὰ τύχην μέγα φρονοῦντας, τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς νησιώτας δασμολογεῖν, οὓς ἄξιόν ἐστιν ἐλεεῖν, ὁρῶντας, τούτους μὲν διὰ σπανιότητα τῆς γῆς τὰ ὄρη γεωργεῖν ἀναγκαζομένους, τοὺς δ' ἠπειρώτας δι' ἀφθονίαν χώρας τὴν μὲν πλείστην αὐτῆς ἀργὸν περιορῶντας: ἐξ ἧς δὲ καρποῦνται, τοσοῦτον πλοῦτον κεκτημένους. Ἡγοῦμαι δ' εἴ τινες ἄλλοθέν ποθεν ἐπελθόντες, θεαταὶ γένοιντο τῶν παρόντων πραγμάτων, πολλὴν ἂν αὐτοὺς καταγνῶναι μανίαν ἀμφοτέρων ἡμῶν, οἵτινες οὕτω περὶ μικρῶν κινδυνεύομεν, ἐξὸν ἀδεῶς πολλὰ κεκτῆσθαι: καὶ τὴν ἡμετέραν αὐτῶν χώραν διαφθείρομεν, ἀμελήσαντες τοῦ τὴν Ἀσίαν καρποῦσθαι, καὶ

τὸ β. τοῦ λόγου μέρος, παροξυσμὸς ἐπὶ τὸ πολεμεῖν τῷ βαρβάρῳ, καὶ ἐπιτίμησις τῇ βλακείᾳ τῇ τῶν ἑλλήνων.

iratum putet, quòd aſperiùs horum feci mentionem: initiò præfatus, me de reconciliatione acturum eſſe. Nec enim hæc eò pertinent, ut apud alios Lacedæmoniorum urbem in odium adducam: ſed ut (quantum oratione conſequi licet) ab iſto instituto abducam. Fieri autem nequit, ut à peccando deterreas, & ad alias cogitationes impellas, niſi delinquentes acriter obiurgaris. Nam accuſare putandi ſunt, qui lædendi cauſa conuicia dicunt: admonere, qui propter audientium utilitatem idem faciunt. Nec enim de eadem oratione ſentiendum eſt idem, ſi animo non eodem dicatur. Nam illud etiam eis obÿcere poſſumus, quòd finitimos ſuæ ciuitati ſeruire cogunt: ſociorum autem Reipublicæ nihil eiuſmodi conferunt, quo fiat, ut controuerſÿs noſtris abolitis, Barbari uniuerſi totius Græciæ ſerui efficiantur. Enimuerò decet eos qui natura, & non fortuna magnis animis ſunt, huiuſmodi facinora ſuſcipere potius, quàm exactionibus uexare inſulares: quorum miſereri erat æquius, nempe quos uideant agri penuria coactos, montes excolere, cùm Aſiani ob regionis amplitudinem, maximam partem incultam negligant: ex illa autem, quam colunt, tantis affluant diuitÿs. Equidem ſi qui aliunde profecti, harum rerum ſpectatores eſſent, ab ÿs utroſque noſtrûm maximæ inſaniæ reos actum iri arbitror, qui ob res adeò minutas periculosè dimicemus, cum ſecurè tenere multa poſſemus: & noſtrum agrum ipſi populemur, Aſia, qua frui liceret, neglecta.

II. Orationis pars: Bellum regi Perſarũ eſſe inferendum: & ſtulticiæ Græcorum accuſatio.

Regi

καὶ τῶν μὲν οὐδέν ἐστι προυργιαίτερον, ἢ σκοπεῖν, ἐξ ὧν
οὐδέποτε παυσόμεθα πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἡ-
μεῖς δὲ τοσούτου δέομεν συγκρούειν τι τῶν ἐκείνου πραγ-
μάτων, ἢ ποιεῖν στασιάζειν, ὥστε καὶ τὰς διὰ τύχας
αὐτῷ γεγενημένας ταραχὰς διαλύειν ἐπιχειροῦμεν:
οἵτινες καὶ τοῖν στρατοπέδοιν τοῖν περὶ Κύπρον, ἐῶμεν
αὐτὸν τῷ μὲν χρῆσθαι, τὸ δὲ πολιορκεῖν, ἀμφοτέροιν
αὐτοῖν ἐκ τῆς ἑλλάδος ὄντοιν. οἵτε γὰρ ἀφεστῶτες, πρὸς
ἡμᾶς τε οἰκείως ἔχουσι, καὶ Λακεδαιμονίοις σφᾶς αὐ-
τοὺς ἐνδιδόασι: τῶν τε μετὰ Τιριβάζου στρατευομένων,
καὶ τοῦ πεζοῦ τὸ χρησιμώτατον ἐκ τῶνδε τῶν τόπων
ἤθροισται, καὶ τοῦ ναυτικοῦ τὸ πλεῖστον μέρος ἀπ' Ἰω-
νίας συμπέπλευκεν: οἳ πολὺ ἂν ἥδιον κοινῇ τὴν Ἀ-
σίαν ἐπόρθουν, ἢ πρὸς ἀλλήλους ἕνεκα μικρῶν ἐκινδύ-
νευον. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα πρόνοιαν, ἀλλὰ
περὶ τῶν μὲν Κυκλάδων νήσων ἀμφισβητοῦμεν: το-
σαύτας δὲ τὸ πλῆθος πόλεις καὶ τηλικαύτας τὸ μέ-
γεθος δυνάμεις, οὕτως εἰκῇ τῷ βαρβάρῳ παραδε-
δώκαμεν. τοιγαροῦν τὰ μὲν ἔχει, τὰ δὲ μέλλει, τοῖς δ'
ἐπιβουλεύει, δικαίως ἁπάντων ἡμῶν καταπεφρονη-
κώς. διαπέπρακται γὰρ, ὃ τῶν ἐκείνου προγόνων οὐδεὶς
πώποτε. τήν τε γὰρ Ἀσίαν διωμολόγηται καὶ παρ' ἡ-
μῶν καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων βασιλέως εἶναι: τάς τε
πόλεις τὰς ἑλληνίδας οὕτω κυρίως παρείληφεν, ὥ-
στε τὰς μὲν αὐτῶν κατασκάπτειν, ἐν δὲ ταῖς ἀκροπόλεις
ἐντειχίζειν. Καὶ ταῦτα πάντα γέγονε, διὰ τὴν ἡμετέραν
ἄνοιαν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐκείνου δύναμιν. Καί τινες
θαυμάζουσι τὸ μέγεθος τῶν βασιλέως πραγμά-
των, καί φασιν αὐτὸν εἶναι δυσπολέμητον, διεξιόντες
ὡς πολλὰς τὰς μεταβολὰς ἐν τοῖς ἕλλησι πεποίηται.
Ἐγὼ

ἀνασκευή, ὅτι οὐ δύσμαχος ὁ βασιλεύς, κατὰ μείωσιν τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων.

Regi certè Persarum nihil perinde curæ est, atque illud, quónam pacto efficiat, ut intestinis bellis inter nos conflictari nunquam desinamus. Nos uerò, tantum abest ut ullas eius res conturbemus, aut seditionem in regno illius excitemus, ut etiam fortuitò coortos tumultus sopire studeamus: qui exercituum Cypriorum, altero eum uti, alterum obsidere sinamus, cum uterque sit è Græcia collectus. Nam & qui defecerunt, amicitia nobiscum sunt coniuncti, & fidei Lacedæmoniorum se committunt: & Tiribazi milites, & præstantissimi quique peditum, ex his locis illuc uenerunt, & classis maxima pars ex Ionia secuta est: qui quidem coniunctis uiribus Asiam uastare longè mallent, quam inter sese ob res exiguas belligerari. Quorum nos nullam rationem habemus: sed dum de Cycladibus insulis rixamur, adeò temerè Barbaro tantam triremium multitudinem tradidimus, & tam ingentes exercitus. Itaque ille alia tenet, alijs imminet, alijs insidiatur, nobis omnibus iure contemptis. Id enim assecutus est, quod maiorum eius nemo unquam. Nam & nos & Lacedæmonij Asiam regis esse confessi sumus: qui quidem Græcas urbes sic in potestatem suscepit, ut alias demoliatur, in alijs arces extruat. Atque hæc omnia facta sunt nostra amentia, non eius potentia. Etsi autem quidam regiarum opum magnitudinem admirantur, & bellum cum eo fore difficilimum dictitant, atque recensent quantas inter Græcos mutationes effecerit:

Refutatio, Regē Persarū non esse inuictū, cōstans extenuatione rerum ab eo gestarum.

m ego

Ἐγὼ δ᾽ ἡγοῦμαι μὲν ταῦτα τοὺς λέγοντας οὐκ ἀποτρέπειν, ἀλλ᾽ ἐπισπεύδειν τὴν στρατιάν. εἰ γὰρ, ἡμῶν ὁμονοησάντων ἁπάντων, αὐτὸς ἐν ταραχαῖς ὢν, χαλεπὸς ἔσται προσπολεμεῖν: ἦ που σφόδρα χρὴ δεδιέναι τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅταν τὰ μὲν τῶν βαρβάρων καταστῇ, καὶ διὰ μιᾶς γένηται γνώμης, ἡμεῖς δὲ πρὸς ἀλλήλους ὥσπερ νῦν πολεμικῶς ἔχωμεν; οὐ μὴν, οὐδ᾽ εἰ συναγορεύουσι τοῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένοις, οὐδ᾽ ὣς ὀρθῶς περὶ τῆς ἐκείνου δυνάμεως γινώσκουσιν. εἰ μὲν γὰρ ἀπέφαινον αὐτὸν ἅμα ταῖν πολέοιν ἀμφοτέραιν, πρότερόν ποτε περιγεγενημένον: εἰκότως ἂν ἡμᾶς καὶ νῦν ἐκφοβεῖν ἐπεχείρουν. εἰ δὲ τοῦτο μὲν μηδέποτε γέγονεν, ἀντιπάλων δὲ ὄντων ἡμῶν καὶ Λακεδαιμονίων, προσθέμενος τοῖς ἑτέροις, ἐπικυδέστερα τὰ πράγματα τούτων ἐποίησεν: οὐδέν ἐστι τοῦτο σημεῖον τῆς ἐκεί-
„ νου ῥώμης. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις καιροῖς, πολλάκις μικραὶ
„ δυνάμεις μεγάλας ῥοπὰς ἐποίησαν. ἐπεὶ καὶ περὶ Χίων ἔχοιμ᾽ ἂν τοῦτον τὸν λόγον εἰπεῖν, ὡς ὁποτέροις ἐκεῖνοι προσθέσθαι βουληθεῖεν, οὗτοι κατὰ θάλατταν κρείττους ἦσαν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τούτων δίκαιόν ἐστι σκοπεῖν τὴν βασιλέως δύναμιν, ἐξ ὧν μεθ᾽ ἑκατέρων γέγονεν, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ πεπολέμηκεν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποστάσης Αἰγύπτου, τί διαπέπρακται πρὸς τοὺς ἔχοντας αὐτήν; οὐκ ἐκεῖνος μὲν ἐπὶ τὸν πόλεμον τοῦτον κατέπεμψε τοὺς εὐδοκιμωτάτους Περσῶν, Ἀκροκόμαν καὶ Τιθραύστην, καὶ Φαριάβαζον; οὗτοι δὲ τρία ἔτη μείναντες, καὶ πλείω κακὰ παθόντες ἢ ποιήσαντες, τελευτῶντες οὕτως αἰσχρῶς ἀπηλλάγησαν, ὥστε τοὺς ἀφεστῶτας μηκέτι τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τῶν ὁμόρων ζητεῖν ἐπάρχειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπ᾽ Εὐαγό-

ραν

ego tamen istos non tam impedire, quàm accelerare expeditionem arbitror. Nam si nobis omnibus consentientibus, ipse turbis agitatus, non facilè oppugnari poterit: illud haud dubiè tempus ualde metuendum erit, cùm res Barbarorum pacatæ, concordesq́; ipsi fuerint: nos uerò, uti nunc, hostilibus inter nos animis fuerimus. Etsi autem meam illi sententiam confirmant: tamen ne sic quidem rectè illius potentiam æstimant. Nam si demonstrarent, eum antehac aliquando urbem simul utranque superasse: non iniuria nunc etiam terrere nos conarentur. Si uerò nunquam id factum est, sed dum nos & Lacedæmonij digladiamur, cum alterutris coniunctus, opes eorum florentiores reddidit: nullum hoc signum est potentiæ illius. Sæpè enim huiusmodi temporibus exiguæ uires multum momenti habuerunt. Nam & de Chijs poßim dicere, cum utris illi fecerint, eos in mari fuisse potentiores. Verùm non ex eo spectandæ regis opes sunt, quando cum alterutris se coniunxit: sed inde, cùm ipse per se bellum geßit. Ac primùm Aegyptus cum defecisset, quid contra illos effecit, qui eam tenebant? An non bellum maximæ inter Persas autoritatis uiris Acrocomæ & Tithraustæ & Pharnabazo mandauit? Hi uerò bello in tertium annum ducto, pluribus cladibus acceptis, quàm illatis, adeò turpiter discesserunt, ut qui defecerant, non iam contenti libertate, finitimos etiam inuaderent. Post hæc bello contra Euago-

ραν στρατεύσας, ὃς ἄρχει μὲν μιᾶς πόλεως τῶν ἐν Κύπρῳ, ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἔκδοτός ἐστιν: οἰκῶν δὲ τὴν νῆσον, κατὰ μὲν θάλασσαν προδεδυστύχηκεν, ὑπὲρ δὲ τῆς χώρας τρισχιλίους ἔχει μόνον πελταστάς: ἀλλ' ὅμως οὕτω ταπεινῆς δυνάμεως οὐ δύναται περιγενέσθαι βασιλεὺς πολεμῶν, ἀλλ' ἤδη μὲν ἓξ ἔτη διατέτριφεν: εἰ δὲ δεῖ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγενημένοις τεκμαίρεσθαι, πολὺ πλεῖον ἐλπίς ἐστιν, ἕτερον ἀποστῆναι, πρὶν ἐκεῖνον ἐκπολιορκηθῆναι. τοιαῦται βραδυτῆτες ἐν ταῖς πράξεσι ταῖς βασιλέως ἔνεισιν. Ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τῷ περὶ Κνίδον, ἔχων μὲν τοὺς Λακεδαιμονίων συμμάχους εὔνους, διὰ τὴν χαλεπότητα τῶν πολιτειῶν, χρώμενος δὲ ταῖς ὑπηρεσίαις ταῖς παρ' ἡμῶν, στρατηγοῦντος δ' αὐτῷ Κόνωνος, ὃς ἦν ἐπιμελέστατος μὲν τῶν στρατηγῶν, πιστότατος δὲ τοῖς Ἕλλησιν, ἐμπειρότατος δὲ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων: τοιοῦτον λαβὼν συναγωνιστὴν, τρία μὲν ἔτη περιεῖδε τὸ ναυτικὸν τὸ περὶ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τριήρων ἑκατὸν μόνον πολιορκούμενον, πεντεκαίδεκα δὲ μηνῶν τοὺς στρατιώτας τὸν μισθὸν ἀπεστέρησεν. ὥστε τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ, πολλάκις ἂν διελύθησαν. διὰ δὲ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον, καὶ τὴν συμμαχίαν τὴν περὶ Κόρινθον συστᾶσαν, μόλις ποτὲ ναυμαχοῦντες ἐνίκησαν. Καὶ ταῦτ' ἐστὶ τὰ βασιλικώτατα καὶ σεμνότατα τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, καὶ περὶ ὧν οὐδέποτε παύονται λέγοντες, οἱ βουλόμενοι τὰ τῶν βαρβάρων μεγάλα ποιεῖν. ὥστ' οὐδεὶς ἂν ἔχοι τοῦτ' εἰπεῖν, ὡς οὐ δικαίοις χρῶμαι τοῖς παραδείγμασιν: οὐδ' ὡς ἐπὶ μικροῖς διατρίβω, τὰς μεγίστας τῶν πράξεων παραλιπών. φεύγων γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων διῆλθον: οὐκ ἀμνημονῶν οὐδ' ἐκείνων,

μετάβασις ἀπὸ τῶν μειζόνων ἐπὶ τὰ ἐλάσσω.

ram moto, unius urbis Cypriæ dominum, & in fœdere deditum: qui cum insulam incolat, & mari prius cladem acceperit, & pro suæ regionis defensione tria millia cetratorum duntaxat habeat: tamen copias adeò tenues rex bello superare nequit, sed & iam in eo sex annos contriuit: & (si coniectura futurorum è præteritis capi debet) sperandum est fore, ut alius quispiam prius deficiat, quàm hic in deditionem redigatur: adeò lente ac segniter actiones regis procedere solent. In bello autem ad Cnidum gesto, cum Lacedæmoniorum socios, ob gubernationum sæuitiam, bene cupientes haberet, nostrisq; remigijs uteretur, Conone illi ducente exercitum, omnium imperatorum & diligentißimo, & fidelißimo Græcis, & peritißimo rei militaris: quanquam talem nactus adiutorem, tamen Asianam classem tantùm à centum triremibus triennio passus est obsideri, & XV. mensium stipendio militem fraudauit. Itaque, quod ad illum quidem attinebat, sæpe dilapsi fuissent: sed propter imminens periculum, & societatem ad Corinthum constitutam, uix tandem nauali prælio uicerunt. Hæc sunt eius maximè regia splendidißimaq; facinora, quæ iactare uerbis nunquam desistunt, amplificandæ Barbaricæ potentiæ studiosi. Itaque nemo dicere potest, me non ijs exemplis uti, quib. deceat: aut paruis commemorandis immorari, maximis rebus prætermißis. Nam quò crimen hoc declinarem, clarißima eius facta recensui: non quin illa etiã meminissem,

Transitio à maiorib. ad minora.

κων, ὅτι Δερκυλλίδας μὲν χιλίους ἔχων ὁπλίτας, τῆς
Αἰολίδος ἐπῆρξε: Δράκων δ' Ἀταρνέα καταλαβὼν,
καὶ τρισχιλίους πελταστὰς συλλέξας, τὸ Μύσιον πε-
δίον ἀνάστατον ἐποίησε. Θίμβρων δ' ὀλίγῳ πλείους τού-
των διαβιβάσας, τὴν Λυδίαν πᾶσαν ἐπόρθησεν: Ἀ-
γησίλαος δὲ τῷ Κύρου στρατοπέδῳ χρώμενος, μι-
κροῦ δεῖν τῆς ἐντὸς Ἅλυος χώρας ἁπάσης ἐκράτη-
σε. καὶ οὐδὲ τὴν στρατιὰν τὴν μετὰ βασιλέως περιπο-
λοῦσαν, οὐδὲ τὴν Περσῶν ἀνδρείαν ἄξιον φοβηθῆ-
ναι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι φανερῶς ἐπεδείχθησαν ὑπὸ τῶν
Κύρῳ συναναβάντων, οὐδὲν βελτίους ὄντες τῶν ἐπὶ
θαλάττης. τὰς μὲν γὰρ ἄλλας, μάχας ὅσας ἡττήθησαν
ἐῶ, καὶ τίθημι στασιάζειν αὐτοὺς, καὶ μὴ βούλεσθαι προ-
θύμως πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως διακινδυ-
νεύειν· ἀλλ' ἐπειδὴ Κύρου τελευτήσαντος, συνῆλθον ἅ-
παντες οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες, ἐν τούτοις τοῖς και-
ροῖς οὕτως αἰσχρῶς ἐπολέμησαν, ὥστε μηδένα λόγον
ὑπολείπειν τοῖς εἰθισμένοις τὴν τῶν Περσῶν ἀνδρείαν
ἐπαινεῖν. λαβόντες γὰρ ἑξακισχιλίους τῶν Ἑλλήνων, οὐκ
ἀριστίνδην μὲν ἐπιλελεγμένους, ἀλλ' οἳ διὰ φαυ-
λότητα ἐν ταῖς ἑαυτῶν πόλεσιν οὐχ οἷοί τ' ἦσαν ζῆν, ἀ-
πείρους μὲν τῆς χώρας ὄντας, ἐρήμους δὲ συμμάχων γε-
γενημένους, προδεδομένους δὲ ὑπὸ τῶν συναναβάντων,
ἀπεστερημένους δὲ τοῦ στρατηγοῦ, μεθ' οὗ συνηκολούθησαν:
τοσοῦτον ἥττους αὐτῶν ἦσαν, ὥσθ' ὁ βασιλεὺς ἀπορήσας
τοῖς παροῦσι πράγμασι, καὶ καταφρονήσας τῆς περὶ αὑτὸν
δυνάμεως, τοὺς ἄρχοντας τοὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποσπόν-
δους συλλαβεῖν ἐτόλμησεν, ὡς εἰ τοῦτο παρανομήσειε, συν-
ταράξων τὸ στρατόπεδον, καὶ μᾶλλον εἵλετο περὶ τοὺς θε-
οὺς ἐξαμαρτεῖν, ἢ πρὸς ἐκείνους ἐκ τοῦ φανεροῦ διαγωνί-
σασθαι,

ſem, Dercyllidam mille armatis Aeolidem occupaſſe: Draconem Atarneo capto, & tribus millibus cetratorum collectis, Myſium campum uaſtaſſe: Thimbronem paulò pluribus traiectis, totam Lydiam eſſe populatum: Ageſilaum Cyri uſum exercitu, prouincijs propè omnibus, quæ intra Halym amnem ſitæ ſunt, eſſe potitum. Neque verò uel exercitus, qui regi perpetuò præſtò eſt: uel fortitudo Perſarum extimeſcenda eſt. Nam qui cum Cyro in Perſiam aſcenderunt, nihilo præſtantiores eos eſſe, quàm maris accolas, apertè oſtenderunt. Vt enim cætera prælia, quibus uicti ſunt, præteream: & eos, in diſſenſione, contra fratrem Regis ſtrenue pugnare noluiſſe, concedam: at Cyro mortuo, cum omnes qui Aſiam incolunt, conueniſſent, illis temporibus bellum adeò turpiter geſſerunt, ut nihil quod dicant, ijs reliqui fecerint, qui Perſarum fortitudinem prædicare conſueuerunt. Quum enim in ſex millia Græcorum incidiſſent, qui quidem non ex optimis delecti, ſed homines ita perditi fuerunt, ut in ſuis ciuitatibus uiuere non poſſent: ignari regionis, deſtituti à ſocijs, à comitibus proditi, duce quem ſecuti fuerant amiſſo: tanto tamen his inferiores fuerunt, ut rex animi dubius, quid agendum eſſet, ſuis copijs contemptis, principes Græcorum contra fidem datam comprehendere non dubitaret: tanquam uiolata iuriſiurandi religione conturbaturus exercitum, & in Deos impius eſſe mallet, quàm aperto Marte cum eis di-

νίσασθαι. διαμαρτόντων δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ τῶν στρατιωτῶν συμμεινάντων, καὶ καλῶς ἐνεγκάντων τὴν συμφοράν: ἀπιοῦσιν αὐτοῖς, Τισαφέρνην καὶ τοὺς ἱππέας συνέπεμψεν, ὑφ' ὧν ἐκεῖνοι παρὰ πᾶσαν ἐπιβουλευόμενοι τὴν ὁδὸν, ὁμοίως διεπορεύθησαν, ὡσπερανεὶ προπεμπόμενοι· μάλιστα μὲν φοβούμενοι τὴν ἀοίκητον τῆς χώρας, μέγιστον δὲ τῶν ἀγαθῶν νομίζοντες εἰ τῶν πολεμίων ὡς πλείστοις ἐντύχοιεν. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων. ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐπὶ μὲν λείαν ἐλθόντες, οὐδὲ κώμην καταλαβόντες, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν βασιλέα στρατεύσαντες: ἀσφαλέστερον κατέβησαν τῶν περὶ φιλίας αὐτῷ πρεσβευόντων. ὥστε μοι δοκοῦσιν ἐν ἅπασι τοῖς τόποις σαφῶς ἐπιδεδεῖχθαι τὴν αὐτῶν μαλακίαν. καὶ γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἀσίας, πολλὰς μάχας ἥττηνται: καὶ διαβάντες εἰς τὴν Εὐρώπην, δίκην ἔδοσαν. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κακῶς ἀπώλοντο, οἱ δ' αἰσχρῶς ἐσώθησαν, καὶ τελευτῶντες ἐπ' αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις καταγέλαστοι γεγόνασι. Καὶ τούτων οὐδὲν ἀλόγως γέγονεν, ἀλλὰ πάντα εἰκότως ἀποβέβηκεν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τοὺς οὕτω τρεφομένους καὶ πολιτευομένους, οὔτε τῆς ἄλλης ἀρετῆς μετέχειν, οὔτ' ἐν ταῖς μάχαις τρόπαιον ἵστασθαι τῶν πολεμίων. πῶς γὰρ ἂν ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπιτηδεύμασιν ἐγγενέσθαι δύναιτ' ἂν ἢ στρατηγὸς δεινὸς, ἢ στρατιώτης ἀγαθός; ὧν τὸ μὲν πλεῖστόν ἐστιν ὄχλος ἄτακτος, καὶ κινδύνων ἄπειρος, πρὸς μὲν τὸν πόλεμον ἐκλελυμένος, πρὸς δὲ τὴν δουλείαν ἄμεινον τῶν παρ' ἡμῖν οἰκετῶν πεπαιδευμένος. οἱ δ' ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες αὐτῶν, ὁμαλῶς μὲν οὐδὲ κοινῶς οὐδὲ πολιτικῶς οὐδὲ πώποτ' ἐβίωσαν: ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον διάγουσιν, εἰς μὲν τοὺς ὑβρί-

ὡς καταφρονήτους ἀποδείκνυσι τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς ἀγωγῆς.

ζοντες.

micare. Cùm aũt hæ insidiæ non processissent, conatusq́; is fuisset irritus, & milites ea calamitate non cõsternati, unà mansissent, in eos abeũtes Tissaphernem cum equitib. immisit: à quibus in toto itinere insidijs appetiti, perinde perrexerũt, ac si officij causa deducerẽtur, nihil ita metuentes ut loca deserta: idq́; summũ bonũ existimãtes, si in hostes quàm confertissimos incidissent. Illud autem caput est eorum quæ diximus, quòd cùm neq; prædas abegissent, neque uillam occupassent, sed infestis armis ipsum regem petijssent: minore cum periculo descenderunt, quàm qui expetendæ Persarũ amicitiæ causa legationes obierũt. Itaq; mihi uidentur ubiq; terrarum perspicuè molliciem suam demonstrasse. Nam & in maritimis Asiæ locis multis prælijs uicti sunt: & in Europam transgressi, pœnas dederunt (alij enim eorum malè perierunt, alij turpiter euaserunt) deniq; ad ipsam regiam se deridendos præbuerunt. Neque horum quicquam temerè factum est, sed omnia iurè meritoq́; euenerunt. Nec enim fieri potest, ut qui sic educãtur, et ad hunc modũ res suas administrãt, uel ulla uirtute prædití sint, uel deuictis hostibus triumphent. Quo enim pacto inter eos, his moribus, uel egregius imperator, uel miles strenuus possit existere? quorum pars maxima est turba incõposita, & militiæ rudis: ut bello gerendo dissoluta, sic ad seruitutem famulis nostris melius erudita. Celeberrimi autem & honoratissimi quiq; eorum, nunquam æquabiliter aut populariter ciuilitérue uixerunt: sed omnẽ ætatem ita exegerũt, ut alijs insul

In contemptum adducit Persas, eorum institutione criminanda.

ζοντες, τοῖς δὲ δουλεύοντες, ὡσανεὶ ἄνθρωποι μάλιστα
τὰς φύσεις διεφθαρμένοι: καὶ τὰ μὲν σώματα διὰ
τοὺς πλούτους τρυφῶντες, τὰς δὲ ψυχὰς διὰ τὰς μο-
ναρχίας ταπεινὰς καὶ περιδεεῖς ἔχοντες: ἐξεταζόμενοι δὲ
πρὸς αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις, καὶ προκυλινδούμενοι, καὶ
πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες, θνητὸν μὲν
ἄνδρα προσκυνοῦντες, καὶ δαίμονα προσαγορεύοντες,
τῶν δὲ θεῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἀνθρώπων καταφρονοῦντες.
τοιγαροῦν οἱ καταβαίνοντες αὐτῶν ἐπὶ θάλατταν, οὓς
καλοῦσι σατράπας, οὐ καταισχύνουσι τὴν ἐκείνων παί-
» δευσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς αὐτοῖς διαμένουσι: πρὸς
» μὲν τοὺς φίλους ἀπίστως, πρὸς δ' ἐχθροὺς ἀνάνδρως ἔ-
» χοντες, καὶ τὰ μὲν ταπεινῶς, τὰ δ' ὑπερηφάνως ζῶν-
» τες: τῶν μὲν συμμάχων καταφρονοῦντες, τοὺς δὲ πολε-
» μίους θεραπεύοντες. τὴν μέν γε μετ' Ἀγησιλάου στρα-
τιὰν, ὀκτὼ μῆνας ταῖς ἑαυτῶν δαπάναις διέθρεψαν:
τοὺς δὲ ὑπὲρ αὐτῶν κινδυνεύσαντας, ἑτέρου τοσού-
του χρόνου τὸν μισθὸν ἀπεστέρησαν· καὶ τοῖς μὲν Κι-
σθήνην καταλαβοῦσιν, ἑκατὸν τάλαντα διένειμαν:
τοὺς δὲ μεθ' ἑαυτῶν εἰς Κύπρον στρατευσαμένους, μᾶλ-
λον ἢ τοὺς αἰχμαλώτους ὕβριζον. ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν,
καὶ μὴ καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ὡς ἐπὶ πολὺ, τίς ἢ τῶν πο-
λεμησάντων αὐτοῖς οὐκ εὐδαιμονήσας ἀπῆλθεν; ἢ
τῶν ὑπ' ἐκείνοις γενομένων οὐκ αἰκισθεὶς τὸν βίον ἐτε-
λεύτησεν; οὐ Κόνωνα μὲν, ὃς ὑπὲρ τῆς Ἀσίας στρα-
τηγήσας, τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχὴν κατέλυσεν, ἐπὶ
θανάτῳ συλλαβεῖν ἐτόλμησαν; Θεμιστοκλέα δ', ὃς
ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αὐτοὺς κατεναυμάχησε, καὶ
τῶν μεγίστων δωρεῶν ἠξίωσαν; καίτοι πῶς χρὴ τὴν τού-
των φιλίαν ἀγαπᾶν, οἳ τοὺς μὲν εὐεργέτας τιμωροῦν-
τοὺς

ὡς μῖσος καθιστάναι πειρᾶται τοὺς βαρβάρους.

tarent, alijs inseruirent, quippe homines corruptissimis ingenijs. Ac corpora illi quidem propter diuitias exornant: animis autem propter Monarchiam humilibus & consternatis præditi, trepidant: ut qui ad ipsam regiam præstolentur, & procumbant, & omnibus modis abiecto esse animo meditentur: cum quidem hominem mortalem adorent, & Deum appellent, Deos autem magis quàm homines contemnant. Proinde isti qui ad mare descendunt, quos Satrapas uocant, non dedecori sunt Persicæ disciplinæ, sed eadem tenent instituta: amicis fidem non seruantes, contra inimicos effœminati: partim abiectè, partim superbè uiuentes: cum socios despiciant, hostes colunt. Agesilai certè quidem exercitũ suis sumptibus octo menses aluerunt: qui uerò pro eis in acie steterant, eos bis totidem mensiũ stipendio fraudarunt. Ac ijs quidem qui Cisthenen occuparant, centum talenta sunt largiti: eos autem qui cum ipsis in Cypro militarant, contumeliosius quàm captiuos tractarunt. Et ut in pauca rem conferam, neq; singula consecter, sed in genere dicam: quis aut bellum cum eis gessit, quin locupletatus recesserit? aut in eorum potestatem cecidit, quin per cruciatum interierit? Nónne Cononem, qui, cum pro Asia duceret exercitũ, Lacedæmonijs imperium eripuerat, comprehensum interficere sunt ausi? Themistoclem uerò, qui pro Græciæ defensione prælio nauali eos uicerat, ingentibus præmijs affecerunt? Quis igitur illorum amicitiam expetendã ducat, qui & benè meritos supplicijs cohercent, & hosti-

Odiũ concitare Barbaris conatur.

τοὺς δὲ κακῶς ποιοῦντας οὕτως ἐπιφανῶς κολακεύουσι; περὶ τίνας δ' ἡμῶν οὐκ ἐξαμαρτάνουσι; ποῖον δὲ χρόνον διαλελοίπασιν οὐκ ἐπιβουλεύοντες τοῖς ἕλλησι; τί δ' οὐκ ἐχθρὸν αὐτοῖς ἐστι τῶν παρ' ἡμῖν; οἳ καὶ τὰ τῶν θεῶν ἕδη, καὶ τοὺς νεὼς συλᾶν ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ καὶ κατακαίειν ἐτόλμησαν; διὸ καὶ τοὺς Ἴωνας ἄξιον ἐπαινεῖν, ὅτι τῶν ἐμπρησθέντων ἱερῶν ἐπηράσαντο, εἴ τινες οἰκοδομήσειαν, ἢ πάλιν εἰς τὰ ἀρχαῖα καταστῆσαι βουληθεῖεν, οὐκ ἀποροῦντες, ὅθεν ἐπισκευάσωσιν, ἀλλ' ἵνα ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγιγνομένοις ᾖ τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας, καὶ μηδεὶς πιστεύῃ τοῖς τοιαῦτα εἰς τὰ τῶν θεῶν ἕδη ἐξα-
» μαρτεῖν τολμήσασιν: ἀλλὰ καὶ φυλάττωνται, καὶ δε-
» δίωσιν, ὁρῶντες, αὐτοὺς οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἡμῶν,
» ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀναθήμασι πολεμήσαντας. ἔχω δὲ καὶ περὶ τῶν πολιτῶν, τῶν ἡμετέρων, πολλὰ τοιαῦτα διελθεῖν. καὶ γὰρ οὗτοι πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους, ὅσοις πεπολεμήκασιν, ἅμα διαλλάττονται, καὶ τῆς ἔχθρας τῆς προγεγενημένης ἐπιλανθάνονται: τοῖς δ' ἠπειρώταις, οὐδ' ὅταν εὖ πάσχωσι, χάριν ἴσασιν· οὕτως ἀείμνηστον πρὸς αὐτοὺς τὴν ὀργὴν ἔχουσιν. καὶ πολλῶν μὲν οἱ πατέρες ἡμῶν μηδισμοῦ θάνατον κατέγνωσαν, ἐν δὲ τοῖς συλλόγοις ἔτι καὶ νῦν ἀρὰς ποιοῦνται, πρὶν ἄλλό τι χρηματίζειν, εἴ τις ἐπικηρυκεύεται Πέρσαις τῶν πολιτῶν. Εὐμολπίδαι δὲ, καὶ κήρυκες ἐν τῇ τελετῇ τῶν μυστηρίων διὰ τὸ τούτων μῖσος, καὶ τοῖς ἄλλοις βαρβάροις εἴργεσθαι τῶν ἱερῶν, ὥσπερ τοῖς ἀνδροφόνοις, προαγορεύουσιν. οὕτω δὲ φύσει πολεμικῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχομεν, ὥστε καὶ τῶν μύθων ἥδιστα συνδιατρίβομεν τοῖς τρωϊκοῖς καὶ περσικοῖς, δι' ὧν ἔστι πυνθάνεσθαι

τὰς

& hostibus tam insigniter adulantur? Quos uerò nostrûm non uiolant? quo tempore insidiari Græcis destiterũt? Quid rerum omniũ habemus, in quod isti non animo sint hostili? qui & simulachra Deorum immortalium, & templa spoliare priore bello, & comburere non dubitarunt? Quare laudandi sunt Iones, quòd diris eos execrationibus deuouerunt, qui templa cremata instaurarent, aut in ijsdem fundamentis exædificarent: non quòd deesset unde ea reficerent, sed ut monimẽta posteris essent Barbarorũ impietatis: & nemo fidem ijs haberet, qui ad eũ modum in templa Deorum immortaliũ grassari non dubitassent: sed eos & cauerent & formidarent omnes, quos non tantùm corporibus nostris cernerẽt, sed etiã religioni bellũ intulisse. Possum & de ciuibus nostris multa huius generis referre. Nam cum cæteris, contra quos bella gesserunt, simulac in gratiam reditum est, inimicitiarum ueterum obliuiscuntur: Asianis autem ne pro acceptis quidem beneficijs gratiam habent. Adeò immortalem in eos iram gerunt. Nam & patres nostri multos capitis damnarũt, quòd Medis studere uiderẽtur: & in concilijs etiã hodie, antequam publicè quicquam aliud decernatur, si quis ciuium, Persarum pacem aut amicitiam expetat, eum deuotionibus obstringunt. Eumolpidæ autẽ & præcones in festo Initiorũ, cæteris quoq; Barbaris, horum odio, tanquã homicidis sacra interdicunt. Natura porrò sic eos odimus, ut nullis fabulis perinde gaudeamus, ac Troianis & Persicis, è quibus clades

eorum

τὰς ἐκείνων συμφοράς. Εὕροι δ' ἂν τις, ἐκ μὲν τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους ὕμνους πεποιημένους, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Ἕλληνας θρήνους ἡμῖν γεγενημένους· καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἑορταῖς ᾀδομένους, τῶν δ' ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἡμᾶς μεμνημένους. οἶμαι δὲ καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν μείζω λαβεῖν δόξαν, ὅτι καλῶς τοὺς πολεμήσαντας τοῖς βαρβάροις ἐνεκωμίασε· καὶ διὰ τοῦτο βουληθῆναι τοὺς προγόνους ἡμῶν ἔντιμον αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν τέχνην, ἔν τε τοῖς τῆς μουσικῆς ἄθλοις, καὶ τῇ παιδεύσει τῶν νεωτέρων· ἵνα πολλάκις ἀκούοντες τῶν ἐπῶν, ἐκμανθάνωμεν τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπάρχουσαν· καὶ ζηλοῦντες τὰς ἀρετὰς τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν, τῶν αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις ἐπιθυμῶμεν. ὥστε μοι δοκεῖ πολλὰ λίαν εἶναι τὰ παρακελευόμενα πολεμεῖν αὐτοῖς, μάλιστα δ' ὁ παρὼν καιρὸς, ὃν οὐκ ἀφετέον, οὐ σαφέστερον οὐδέν. καὶ γὰρ αἰσχρὸν, παρόντι μὲν μὴ χρῆσθαι, παρελθόντος δ' αὐτοῦ μεμνῆσθαι. τί γὰρ ἂν καὶ βουληθείημεν ἡμῖν προσγενέσθαι, μέλλοντες βασιλεῖ πολεμεῖν, ἔξω τῶν νῦν ὑπαρχόντων; οὐκ Αἴγυπτος μὲν αὐτοῦ καὶ Κύπρος ἀφέστηκε; Φοινίκη δὲ καὶ Συρία διὰ τὸν πόλεμον ἀνάστατοι γεγόνασι; Τύρος δὲ, ἐφ' ᾗ μέγα ἐφρόνησεν, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐκείνου κατείληπται; τῶν δ' ἐν Κιλικίᾳ πόλεων, τὰς μὲν πλείστας οἱ μεθ' ἡμῶν ὄντες ἔχουσι, τὰς δ' οὐ χαλεπόν ἐστι κτήσασθαι; Λυκίας δ' οὐδ' εἷς πώποτε Περσῶν ἐκράτησεν. Ἑκατόμνως δ' ὁ Καρίας ἐπίσταθμος, τῇ μὲν ἀληθείᾳ πολὺν ἤδη χρόνον ἀφέστηκεν· ὁμολογήσει δ', ὅταν ἡμεῖς βουληθῶμεν. ἀπὸ δὲ Κνίδου μέχρι Σινώπης, Ἕλληνες τὴν Ἀσίαν παροικοῦσιν, οὓς οὐ δεῖ πείθειν, ἀλλὰ μὴ

ἐκ τοῦ καιροῦ, συνίστησι τὸ ἀδύνατον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπισπεύδει τὴν στρατιάν.

eorum cognoscere liceat. Illud etiam reperias, de bellis Barbaricis hymnos, de Græcis nænias extitisse nobis: ac illos quidem in festis cani, harum autem in calamitatibus nos meminisse. Atque etiam Homeri poesin propterea in maiore esse precio arbitror, quòd eos qui Barbaros oppugnarunt, præclaris laudibus extulit: nostrosq́; maiores artem eius propterea honoratam esse uoluisse, tum in certaminibus Musicis, tum in educatione puerorum: ut sæpe carmina illa audientes, inimicitias, quæ nobis cum Barbaris intercederent, edisceremus: & uirtutem nostrorum qui ad Troiam militarunt admirantes, eorundem facinorum gloriam adamaremus. Itaque mihi quidem nimis esse multa uidentur, quæ nos incitent ad bellum eis inferendum, in primis autem occasio: quæ tam præclara cum sit, non est amittenda. Etenim turpe fuerit, ea dum adest non uti, elapsam desiderare. Quid enim Regi bellum illaturi optabimus amplius, quàm ea quæ nunc suppetunt? Non Aegyptus & Cyprus ab eo defecerunt? non Phœnicia & Syria bello uastatæ sunt? non Tyrus, quæ animos illi fecit, ab hostibus eius occupata est? non Ciliciæ ciuitates plerasque hi tenent qui nobiscum faciunt, reliquæ facile subigentur? Lycia uerò Persarum nemo unquam potitus est. Iam Hecatomnus Cariæ præses reuerà iam olim defecit: sed id præ se feret, ubi nos uoluerimus. A Cnido Sinopen usque Græci Asiam accolunt: quibus non persuadendum, sed obstan-

Regis Persici imbecillitatē probat conditione temporum exponēdas & expeditionē accelerare studet.

μὴ κωλύειν πολεμεῖν. καὶ τοιούτων ὁρμητηρίων ὑπαρ-
ξάντων, καὶ τοσούτου πολέμου τὴν Ἀσίαν περιστάντος:
τί δεῖ τὰ συμβησόμενα λίαν ἀκριβῶς προαγορεύειν;
ὅπου γὰρ μικρῶν μερῶν ἥττους εἰσί: πῶς ἂν διατεθεῖεν,
εἰ πᾶσιν ἡμῖν πολεμεῖν ἀναγκασθεῖεν; ἔχει δ' οὕτως.
ἐὰν μὲν ὁ βάρβαρος ἐρρωμενεστέρως κατάσχῃ τὰς
πόλεις τὰς ἐπὶ θαλάττῃ, φρουρὰς μείζους ἐν αὐταῖς ἢ
νῦν ἐγκαταστήσας: τάχ' ἂν καὶ τῶν νήσων, αἳ εἰσι περὶ
τὴν ἤπειρον, οἷον Ῥόδος καὶ Σάμος καὶ Χίος, ἐπὶ τὰς
ἐκείνου τύχας ἀποκλίναιεν. ἢν δ' ἡμεῖς αὐτὰς πρό-
τεροι καταλάβωμεν, εἰκὸς τοὺς τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγί-
αν, καὶ τὴν ἄλλην τὴν ὑπερκειμένην χώραν οἰκοῦντας,
ἐπὶ τοῖς ἐντεῦθεν ὁρμωμένοις εἶναι. διὸ δεῖ σπεύδειν,
καὶ μηδεμίαν ποιεῖσθαι διατριβήν: ἵνα μὴ πάθωμεν,
ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν. ἐκεῖνοι γὰρ ὑστερήσαντες τῶν βαρβά-
ρων, καὶ προέμενοί τινας τῶν συμμάχων, ἠναγκάσθη-
σαν ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς κινδυνεύειν: ἐξὸν αὐτοῖς προ-
τέροις διαβᾶσιν εἰς τὴν ἤπειρον μετὰ πάσης τῆς τῶν
ἑλλήνων δυνάμεως, ἐν μέρει τῶν ἐθνῶν ἕκαστον χει-
» ρώσασθαι. δέδεικται γάρ, ὅταν τις πολεμῇ πρὸς ἀν-
» θρώπους ἐκ πολλῶν συλλεγομένους τόπων, ὅτι δεῖ
» μὴ περιμένειν, ἕως ἂν ἀθροισθῶσιν, ἀλλ' ἔτι διεσπαρ-
» μένοις αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν προεξαμαρ-
τόντες, ἅπαντα ταῦτα ἐπηνωρθώσαντο, καταστάντες
εἰς τοὺς μεγίστους ἀγῶνας. ἡμεῖς δ', ἂν σωφρονῶμεν,
ἐξ ἀρχῆς φυλαξόμεθα, καὶ πειρασόμεθα φθῆναι περὶ
τὴν Λυδίαν καὶ περὶ τὴν Ἰωνίαν στρατόπεδον ἐγκαταστή-
σαντες: εἰδότες ὅτι καὶ βασιλεὺς οὐχ ἑκόντων ἄρχει τῶν ἠπει-
ρωτῶν, ἀλλὰ μείζω δύναμιν περὶ αὐτὸν ἑκάστων αὐτῶν
ποιησάμενος: ἧς ἡμεῖς ὁπόταν κρείττω διαβιβάσω-
μεν,

obstandum non est, ut bellum gerant. Cùm igitur tantas opportunitates habeamus, tantumq́ bellum Asiã circũdaturũ sit: quorsum attinet euẽtura quæ sint, prædicere accuratius? Qui enim à paruis partibus uincuntur, quomodo totius Græciæ uires susti nebunt? Res autem ita se habet. Si quidẽ Barbarus maritimas ciuitates firmaret, maiorib. quàm nunc præsidijs impositis: fortaßis etiam Insulæ Asiæ uicinæ, ut Rhodus, & Chios, & Samus, ad illius fortunas inclinarent. Si uerò nos priores eas occupauerimus: etiam Lydos & Phryges, & cæteros qui supra illos incolunt, in eorum potestate fore probabile est, qui hinc bellum mouerint. Quare festinandum est, & nulla mora interponenda, ne idem quod nostris patribus, nobis accidat: qui, cùm Barbaris segniores, quosdam è socijs deseruissent, pauci cum multis pugnare sunt coacti: cùm, si priores in Asiam traiecissent, totius Græciæ uiribus, singulas gentes per uices subigere licuisset. Nam cùm bello petendi sunt homines, qui multis è locis colliguntur: res ipsa declarat, non expectandum esse dum conuenerint, sed dispersos adhuc esse inuadendos. Illi igitur cùm in hoc principiò peccassent, omnia hæc correxêre, periculosißimis prælijs commißis. Nos autem, si sapimus, statim initiò cauebimus: operámque dabimus, ut exercitu circa Lydiam & Ioniam collocato, anteuertamus. Scimus enim etiam Regem Asianis imperare non uolentibus: sed quia semper maiores copias secũ habet, quàm singuli illorum. Quib. si nos robustiorem exercitũ traieceri-

μεν, ἣν βουληθέντες ῥαδίως ἂν ποιήσαιμεν, ἀσφα-
λῶς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν καρπωσόμεθα. πολὺ δὲ κάλ-
λιον ἐκείνῳ περὶ τῆς βασιλείας πολεμεῖν, ἢ πρὸς ἡ-
μᾶς αὐτοὺς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν. ἄξιον δὲ
ἐπὶ τῆς νῦν ἡλικίας ποιήσασθαι τὴν στρατιάν, ἵν' οἱ
τῶν συμφορῶν κοινωνήσαντες, οὗτοι καὶ τῶν ἀγαθῶν
ἀπολαύσωσιν, καὶ μὴ πάντα τὸν χρόνον δυστυχοῦντες
„ διαγάγωσιν. ἱκανὸς γὰρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος, ἐν
„ ᾧ τί τῶν δεινῶν οὐ γέγονε; πολλῶν γὰρ κακῶν τῇ φύ-
„ σει τῶν ἀνθρώπων ὑπαρχόντων, αὐτοὶ πλείω τῶν
„ ἀναγκαίων προσεξευρήκαμεν, πολέμους καὶ στά-
„ σεις ἡμῖν αὐτοῖς ἐμποιήσαντες· ὥστε τοὺς μὲν ἐν ταῖς αὑ-
τῶν ἀνόμως ἀπόλλυσθαι· τοὺς δ' ἐπὶ ξένης μετὰ παί-
δων καὶ γυναικῶν ἀλᾶσθαι, πολλοὺς δὲ δι' ἔνδειαν
τῶν καθ' ἡμέραν ἐπικουρεῖν ἀναγκαζομένους, ὑπὲρ
τῶν ἐχθρῶν, τοῖς φίλοις μαχομένους, ἀποθνήσκειν·
ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς πώποτ' ἠγανάκτησεν. ἀλλ' ἐπὶ ταῖς
συμφοραῖς, ταῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν συγκειμέναις,
δακρύειν ἀξιοῦσιν: ἀληθινὰ δὲ πάθη πολλὰ καὶ
„ δεινὰ γιγνόμενα διὰ τὸν πόλεμον ἐφορῶντες, τοσού-
„ του δέουσιν ἐλεεῖν, ὥστε καὶ μᾶλλον χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς
„ ἀλλήλων κακοῖς, ἢ τοῖς ἰδίοις αὐτῶν ἀγαθοῖς. ἴσως
δ' ἂν καὶ τῆς ἐμῆς εὐηθείας πολλοὶ καταγελάσειαν,
εἰ δυστυχίαν ἀνδρῶν ἐν τοιούτοις καιροῖς ὀδυροίμην,
ἐν οἷς Ἰταλία μὲν ἀνάστατος γέγονε, Σικελία δὲ
καταδεδούλωται, τοσαῦται δὲ πόλεις τοῖς βαρβά-
ροις ἐκδέδονται, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῶν ἑλλήνων ἐν
τοῖς μεγίστοις κινδύνοις ἐστί. θαυμάζω δὲ τῶν δυνα-
στευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν, εἰ προσήκειν αὐτοῖς ἡγοῦν-
ται μέγα φρονεῖν, μηδὲν πώποτε ὑπὲρ τηλικού-
των

Παθοποιΐα, καὶ ἐπιτίμησις τῇ ἀμελείᾳ τῶν δυναστευόντων.

mus (id quod, uelimus modò, facilè fiet) securè uniuersa Asia fruemur. Multo autem præclarius est, cum illo de regno pugnare, quàm inter nosmetipsos contendere de principatu. Aequum & illud est, expeditionem hac suscipi ætate, ut qui calamitatum socij fuerunt, ijdem rerum secundarum etiam fructum capiant, neq; omnem ætatem in miserijs exigant. Satis enim longum fuit superius tempus, quo quæ acerbitates non acciderunt? Cum enim natura humana per se multis malis obnoxia sit: nos ipsi plura etiam necessarijs excogitauimus, bellis & seditionibus inter nos excitatis. Vnde alij in suis urbibus per iniuriam occiduntur: alij peregrè cum uxoribus & liberis oberrant: multi apud hostes stipendia facere inopia coacti, dum contra amicos pugnant, pro inimicis mortem oppetunt. Hæc nemini unquam indignationem mouerunt. Calamitates quidem à Poetis confictæ, lachrymas eis excutiunt: sed uera mala multa & peracerba, quæ bellum peperit, intuentes, adeò misericordia non commouentur, ut alij aliorum malis plus gaudeant, quàm suis bonis. Fortaßis autem simplicitatem meam deridebunt multi, qui calamitates hominum his temporibus deplorem, quibus & Italia deuastata est, & Sicilia seruitute oppressa, & tot urbes concessæ Barbaris, cæteræque Græciæ partes in maximis periculis uersantur. Ego uero miror, quomodo principes ciuitatum sibi superbiendum censeant, si nihil unquam tan-

Commiserationé mouet, ac principum ignauiam reprehendit.

των πραγμάτων μήτε εἰπεῖν, μήτε ἐνθυμηθῆναι δυνηθέντες. ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, εἴπερ ἦσαν ἄξιοι τῆς παρούσης δόξης, ἁπάντων ἀφεμένους τῶν ἄλλων. περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰσηγεῖσθαι καὶ συμβουλεύειν. τυχὸν μὲν γὰρ, ἄν τι διεπέραναν. εἰ δὲ καὶ προαπεῖπον, ἀλλ' οὖν τούς γε λόγους ὥσπερ χρησμοὺς εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον κατέλιπον. νῦν
,, δὲ, οἱ μὲν ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες, ἐπὶ μικροῖς
,, σπουδάζουσιν: ἡμῖν δὲ τοῖς τῶν πολιτικῶν ἐξεστηκόσιν
,, περὶ τηλικούτων πραγμάτων συμβουλεύειν κατα-
,, λελοίπασιν. οὐ μὴν ἀλλ' ὅσῳ μικροψυχότεροι τυγ-
,, χάνουσιν ὄντες οἱ προεστῶτες ἡμῶν, τοσούτῳ τοὺς ἄλ-
,, λους ἐρρωμενεστέρως δεῖ σκοπεῖν, ὅπως ἀπαλλαγη-
,, σώμεθα τῆς παρούσης ἔχθρας. Νῦν μὲν γὰρ μάτην ποιούμεθα τὰς περὶ τῆς εἰρήνης συνθήκας. οὐ γὰρ διαλυόμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ' ἀναβαλλόμεθα, καὶ περιμένομεν τοὺς καιροὺς, ἐν οἷς ἀνήκεστόν τι κακὸν, ἀλλήλους ἐργάσασθαι δυνησώμεθα. Δεῖ δὲ ταύτας τὰς ἐπιβολὰς ἐκποδὼν ποιησαμένους, ἐκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπιχειρεῖν, ἐξ ὧν τάς τε πόλεις ἀσφαλέστερον οἰκήσομεν, καὶ πιστότερον διακεισόμεθα πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. ἔστι δ' ἁπλοῦς καὶ ῥᾴδιος ὁ λόγος ὁ περὶ τούτων. οὔτε γὰρ εἰρήνην οἷόν τέ ἐστι βεβαίαν ἀγαγεῖν, ἐὰν μὴ κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν: οὔθ' ὁμονοῆσαι τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἂν καὶ τὰς φιλίας ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ τοὺς κινδύνους πρὸς τοὺς αὐτοὺς ποιη-
ἐκ τῶν ἐκβη- σώμεθα. τούτων δὲ γεγονότων, καὶ τῆς ἀπορίας τῆς περὶ
σομένων. τὸν βίον ἡμῶν ἀφαιρεθείσης, ἣ καὶ τὰς ἑταιρείας δια-
,, λύει, καὶ τὰς συγγενείας εἰς ἔχθραν προάγει, καὶ πάν-
,, τας ἀνθρώπους εἰς πολέμους καὶ στάσεις καθίστησιν: οὐκ ἔστιν

ὅπως

tis de rebus neque dicere neque cogitare potuerunt. Decuerat eos, si, qua florent autoritate, ea digni essent, relictis rebus omnibus, consilij de bello Barbaris inferendo se duces autoresque profiteri. Fortassis enim aliquid profecissent. Et ut prius diem suum obirent: at orationes suas posteris tanquam oracula relinquerent. Nunc isti, quorum summa est autoritas, minuta quædam tractant: nobis autem, qui negocia Reipublicæ non attingimus, rerum tantarum deliberationem reliquerunt. Enimuerò quanto pusilliores animi sunt principum nostrorum, tanto accuratius alijs prouidendum est, qua ratione has inimicitias deponamus. Nam nunc quidem frustrà pactiones de pace fiunt. Nec enim bella componimus, sed differimus: & illud tempus expectamus, quo alios alij pessundare possimus. Sunt autem, repudiatis prorsus huiusmodi insidijs, ea suscipienda, per quæ & nostras urbes securius teneamus, & maiore beneuolentia coniungamur. Quibus de rebus simplex & facilis est oratio. Nec enim firma pace fruemur, nisi communiter bellum Barbaris intulerimus: neque Græci consentient, priusquam & amicitias propter eosdem, & bella contra eosdem parauerimus. His autem perfectis, & egestate propulsata, quæ & societates dirimit, & iura necessitudinũ inimicitijs impetit, & omnes homines bellis ac seditionibus inuoluit: fieri non

ὅπως οὐχ ὁμονοήσομεν, καὶ τὰς εὐνοίας ἀληθινὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἕξομεν. ὧν ἕνεκα περὶ παντὸς ποιητέον, ὅπως ὡς τάχιστα τὸν ἐνθένδε πόλεμον εἰς τὴν ἤπειρον διοριοῦμεν, ὡς μόνον δ' ἂν τοῦτ' ἀγαθὸν ἀπολαύσαιμεν ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, εἰ ταῖς ἐμπειρίαις ταῖς ἐκ τούτων γεγενημέναις πρὸς τὸν βάρβαρον καταχρήσασθαι δόξειεν ἡμῖν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως διὰ τὰς συνθήκας ἄξιον ἐπισχεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπειχθῆναι, καὶ θᾶττον ποιήσασθαι τὴν στρατιάν; δι' ἃς αἱ μὲν ἠλευθερωμέναι τῶν πόλεων, βασιλεῖ χάριν ἴσασιν, ὡς δι' ἐκεῖνον τυχοῦσαι τῆς αὐτονομίας ταύτης: αἱ δ' ἐκδεδομέναι τοῖς βαρβάροις, μάλιστα μὲν Λακεδαιμονίοις ἐγκαλοῦσιν, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μετέχουσι τῆς εἰρήνης, ὡς ὑπὸ τούτων δουλεύειν ἠναγκασμέναι. καίτοι πῶς οὐ χρὴ διαλύειν ταύτας τὰς ὁμολογίας, ἐξ ὧν τοιαύτη δόξα γέγονεν, ὥσθ' ὁ μὲν βάρβαρος κήδεται τῆς ἑλλάδος, καὶ φύλαξ τῆς εἰρήνης ἐστίν: ἡμῶν δὲ τινές εἰσιν οἱ λυμαινόμενοι καὶ κακῶς ποιοῦντες αὐτήν; ὃ δὲ πάντων καταγελαστότατον, ὅτι τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς ὁμολογίαις τὰ χείριστα τυγχάνομεν διαφυλάττοντες. ἃ μὲν γὰρ αὐτονόμους ἀφίησι τάς τε νήσους καὶ τὰς πόλεις, τὰς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, πάλαι λέλυται, καὶ μάτην ἐν ταῖς στήλαις ἐστίν. ἃ δ' αἰσχύνην φέρει ἡμῖν, καὶ πολλοὺς τῶν συμμάχων ἐκδέδωκε: ταῦτα δὲ κατὰ χώραν μένει, καὶ πάντ' αὐτὰ κύρια ποιοῦμεν: ἃ χρὴ ἀναιρεῖν, καὶ μηδεμίαν ἐᾶν ἡμέραν, νομίζοντας προστάγματα καὶ μὴ συνθήκας εἶναι. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι συνθῆκαι μὲν εἰσὶν, αἵτινες ἂν ἴσως καὶ κοινῶς ἐν ἀμφοτέροις ἔχωσι; προστάγματα δὲ, τὰ τοὺς ἑτέρους ἐλαττοῦντα

ἀνασκευὴ, ὅτι τὰς συνθήκας οὐ φυλακτέον, αἰσχράς τε οὔσας, καὶ παραβεβασμένας, καὶ πλεονεκτικὰς, μετὰ διασυρμοῦ τῶν πρεσβευσάντων τὴν εἰρήνην.

παρὰ

poterit, quin & in concordiam redigamur, & uera omnes beneuolentia coniungamur. Quibus de causis, occupati hac una re esse debemus, ut primo quoq; tempore bello hinc in Asiã translato, hoc saltem boni ex intestinis bellis consequamur, ut rei militaris peritia hic parta, contra Barbaros nobis abutendum esse uideatur. At propter fœdus fortasse cũctandum est, & non festinandum, neq; temerè bellum suscipiendum? Quid ni uerò? propter quod fœdus & ciuitates in libertatem assertæ regi gratiam habent, tanquam eo beneficio ab illo affectæ, & deditæ Barbaris, potissimùm quidem Lacedæmonios accusant: sed tamen cæteros etiam, qui pacis conditiones acceperunt, tanquam seruire propter illos coactæ, Illúdne fœdus ratum est habendum, quod talis opinio consecuta est, Barbarum & Græciæ gerere curam, & pacis esse custodem: nostrûm uerò quosdam extitisse, qui eam uexarent, & infestarent? Iam illud maximè ridiculum est, quòd in conditionibus eas religiosissimè seruamus, quæ deterrimæ sunt. Nam quæ tum insulis, tum urbibus Europæis libertatem restituunt, iam olim abrogatæ sunt, & frustra pilis inscriptæ. Quæ uerò & nobis dedecori sunt, & multos è socijs Barbaro dediderunt: eæ demum immotæ manent: illa omnia comprobamus, quæ tollenda sunt, nec unum diem toleranda, cum putanda sint iussa, non pactiones. Quis enim nescit, eas esse pactiones, cum par & æquum ius utrisque tribuitur: iussa uerò, cùm alteri præter ius & æquum deteriore

Cõfutatio: Fœdus non obstare bello, quod & turpe sit, & uiolatũ, & iniquum: & reprehẽsio pacis interpretum.

παρὰ τὸ δίκαιον; διὸ καὶ τῶν πρεσβευσάντων ταύτην
τὴν εἰρήνην, δικαίως ἂν κατηγορήσαιμεν: ὅτι πεμφθέν-
τες ὑπὸ τῶν ἑλλήνων, ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐποιή-
σαντο τὰς συνθήκας. ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς, εἴτ᾽ ἐδόκει τὴν
ἑαυτῶν ἔχειν ἑκάστους, εἴτε καὶ τῶν δοριαλώτων ἐπάρ-
χειν: εἴτε καὶ τούτων κρατεῖν, ὧν ὑπὸ τὴν εἰρήνην ἐ-
τυγχάνομεν ἔχοντες: ἕν τι τούτων ὁρισαμένους, καὶ
κοινὸν τὸ δίκαιον ποιησαμένους, οὕτω συγγράφεσθαι
περὶ αὐτῶν. νῦν δὲ τῇ μὲν ἡμετέρᾳ πόλει, καὶ τῇ Λα-
κεδαιμονίων οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν: τὸν δὲ βάρ-
βαρον ἁπάσης τῆς Ἀσίας δεσπότην κατέστησαν, ὥσ-
περ ὑπὲρ ἐκείνου πολεμησάντων ἡμῶν: ἢ τῆς μὲν Περσῶν
ἀρχῆς πάλαι καθεστηκυίας, ἡμῶν δ᾽ ἄρτι τὰς πόλεις
κατοικούντων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνων μὲν νεωστὶ τὴν τιμὴν
ἐχόντων, ἡμῶν δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν τοῖς Ἕλλησι δυ-
ναστευόντων. οἶμαι δ᾽ ἐκείνως εἰπὼν, μᾶλλον δηλώσειν
τήν τε περὶ ἡμᾶς ἀτιμίαν γεγενημένην, καὶ τὴν τοῦ βα-
» σιλέως πλεονεξίαν. τῆς γὰρ γῆς ἁπάσης τῆς ὑπὸ τῷ
» κόσμῳ δίχα τετμημένης, καὶ τῆς μὲν Ἀσίας, τῆς δ᾽ Εὐ-
» ρώπης καλουμένης: τὴν ἡμίσειαν ἐκ τῶν συνθηκῶν εἴ-
» ληφεν, ὥσπερ πρὸς τὸν Δία τὴν χώραν νεμόμενος,
» ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὰς συνθήκας ποιούμε-
» νος. καὶ ταύτας συνηνάγκασεν ἡμᾶς, ἐν στήλαις λι-
θίναις ἀναγράψαντας, ἐν τοῖς κοινοῖς τῶν ἱερῶν ἀναθεῖ-
ναι, πολὺ κάλλιον τρόπαιον, τῶν ἐν ταῖς μάχαις γιγνομέ-
νων. τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ μικρῶν ἔργων καὶ μιᾶς τύχης ἐστίν:
αὗται δ᾽ ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου, καὶ καθ᾽ ὅλης τῆς Ἑλ-
λάδος ἑστήκασιν: ὑπὲρ ὧν καὶ ἄξιον ὀργίζεσθαι, καὶ σκο-
πεῖν ὅπως τῶν τε γεγενημένων δίκην ληψόμεθα, καὶ τὰ
μέλλοντα διορθωσόμεθα, καὶ γὰρ αἰσχρὸν, ἰδίᾳ μὲν
τοῖς

sunt conditione? Quare legatos & huius pacis interpretes iure culpamus, quòd missi à Græcis fœdus pro Barbaris fecerunt. Eos enim decuisset, seu uisum fuisset, singulis sua tenenda: siue etiam in bello captos ius habendum: siue ea retinenda esse, quæ pacis tempore habuissemus: unum aliquid ex illis definisse, ac iure in medium proposito, sic in literas ea retulisse. Nunc urbi nostræ, ac Lacedæmoniorum nihil honoris tribuerunt: Barbarum autem totius Asiæ dominum constituerunt: quasi nos pro eo bellum gessissemus: aut Persarum imperium antiquum esset, nos recens in his urbib. consedissemus: & non illi nuper hoc honore potiti essent, nos autem ab omni æuo principatum Græciæ teneremus? Arbitror autem, quàm contumeliosè nobiscum actum, & quanto Rex meliore conditione sit, sic fore dilucidius. Nam cùm terra uniuersa, quæ cœli circumflexu tegitur, in duas sit diuisa partes, quarum hæc Europa, Asia illa dicitur: semissem accepit ex pacto, quasi non cum hominibus iungeret fœdus, sed cum Ioue imperium partiretur. Et hæc coegit nos lapideis inscripta columnis, in publicis templis cõsecrare: id quod multò pulchrius trophæũ est, quàm ea quæ in prælijs statuuntur. Illa enim ob parua quædam opera, & unum euentum: hæc uerò de toto bello, & contra totam Græciam ponuntur. Quapropter & irascendum est, & ineunda ratio aliqua, ut & superioris temporis iniurias ulciscamur: & ne quid in posterum Græcia detrimenti capiat, prospiciamus. Nam cùm Barbaris priuatim

τοῖς βαρβάροις οἰκέτας ἀξιοῦν χρῆσθαι, δημοσίᾳ δὲ
τοσούτους τῶν συμμάχων περιορᾶν αὐτοῖς δουλεύον-
τας. καὶ τοὺς μὲν περὶ τὰ τρωϊκὰ γενομένους, μιᾶς γυ-
ναικὸς ἁρπασθείσης, οὕτως ἅπαντας συνοργισθῆναι
τοῖς ἀδικηθεῖσιν, ὥστε μὴ πρότερον παύσασθαι πολε-
μοῦντας, πρὶν τὴν πόλιν ἀνάστατον ἐποίησαν τοῦ τολμή-
σαντος ἐξαμαρτεῖν· ἡμᾶς δ' ὅλης τῆς ἑλλάδος ὑβρι-
ζομένης, μηδεμίαν ποιήσασθαι κοινὴν τιμωρίαν, ἐξὸν
,, ἡμῖν εὐχῆς ἄξια διαπράξασθαι. μόνος γὰρ οὗτος ὁ
,, πόλεμος κρείττων εἰρήνης ἐστὶ, καὶ θεωρίᾳ μᾶλλον ἢ
,, στρατείᾳ προσεοικώς: ἀμφοτέροις δὲ συμφέρων, καὶ τοῖς
,, τὴν ἡσυχίαν ἄγειν βουλομένοις, καὶ τοῖς πολεμεῖν ἐπι-
,, θυμοῦσιν. ἐξέσται γὰρ αὖ τοῖς μὲν ἀδεῶς τὰ σφέτερ'
αὐτῶν καρποῦσθαι, τοῖς δ' ἐκ τῶν ἀλλοτρίων μεγάλους
πλούτους κατασκευάσασθαι. Πολλαχοῦ δ' ἄν τις λογιζόμε-
νος, εὕροι ταύτας τὰς πράξεις λυσιτελούσας μάλι-
στα ἡμῖν. φέρε γὰρ, πρὸς τίνας χρὴ πολεμεῖν τοὺς μηδε- ἐπίλογος
μιᾶς πλεονεξίας ἐπιθυμοῦντας, ἀλλ' αὐτὸ τὸ δίκαιον κατ' ἀνακε-
σκοποῦντας; οὐ πρὸς τοὺς καὶ πρότερον τὴν ἑλλάδα φαλαίωσιν.
κακῶς ποιήσαντας, καὶ νῦν ἐπιβουλεύοντας, καὶ πάν-
τα τὸν χρόνον οὕτω διακειμένους πρὸς ἡμᾶς; τίσι δὲ
φθονεῖν εἰκός ἐστι, τοὺς μὴ παντάπασιν ἀνάνδρως δια-
κειμένους, ἀλλὰ μετρίως τούτῳ τῷ πράγματι χρω-
μένους; οὐ τοῖς μείζους μὲν τὰς δυναστείας ἢ κατ' ἀν-
θρώπους περιβεβλημένοις, ἐλάττονος δ' ἀξίοις τῶν
παρ' ἡμῖν δυστυχούντων; ἐπὶ τίνας δὲ μᾶλλον προσήκει
στρατεύειν, τοὺς ἅμα μὲν εὐσεβεῖν βουλομένους, ἅμα δὲ
τοῦ συμφέροντος προνοουμένους; οὐκ ἐπὶ τοὺς καὶ φύσει
πολεμίους, καὶ πατρικοὺς ἐχθροὺς, καὶ πλεῖστα μὲν
ἀγαθὰ κεκτημένους, ἥκιστα δ' ὑπὲρ αὐτῶν ἀμύνασθαι
δυνα

seruis utendum censeamus: tantam sociorum multitudinem per socordiam nostram, illorum dominatu premi, turpe fuerit. Cùm Troiani belli tempore maiores nostri unius mulierculæ raptum ita uindicandum censuerint, ut finem belli antè non fecerint, quàm urbs eius, à quo orta fuerat iniuria, euerteretur: nos, cùm tota Græcia uioletur, de ultione publica non cogitabimus? præsertim cùm ea perficere liceat, quibus nec optari meliora poßint. Solum enim hoc bellum paci præstat, spectaculo potius, quàm expeditioni simile, & utrisq; utile, tam quietis animantibus, quàm belli appetentibus. Nam illi quidem securè frui suis opibus poterunt: hi magnas aliorum opes occupabunt. Quòd si quis in omnes partes uerset animum, has actiones maximè nobis expedire deprehendet. Age uerò, si nihil iniqui petas, sed ipsam tantùm æquitatem spectes, quibus tandem bellum est inferendum? An non ijs, qui & olim Græciam afflixerunt, & nunc insidiantur, & hoc erga nos esse animo nunquam destiterunt? Quibus uerò inuidere par est, homines non prorsus effœminatos, sed ea re moderatè utentes? nónne illis qui diuina propè potentia præditi, nequiores sunt hominibus apud nos calamitosis? Quibus uerò bellum potius inferre debent uiri & pietatis studiosi, & suæ utilitatis haud negligentes? Nónne & natura hostibus, & paternis inimicis, & ijs qui maximas opes habent, cum ad eas defendendas minimè sint para-

Peroratio, per enumerationem.

δυναμένους; οὐκοῦν ἐκεῖνοι πᾶσι τούτοις ἔνοχοι τυγχάνουσιν ὄντες. καὶ μὴν οὐδὲ τὰς πόλεις λυπήσομεν, στρατιώτας ἐξ αὐτῶν καταλέγοντες, ὃ νῦν ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους ὀχληρότατον αὐταῖς ἐστί. πολὺ γὰρ οἶμαι σπανιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς μένειν ἐθέλοντας, τῶν συνακολουθεῖν ἐπιθυμησάντων. τίς γὰρ οὕτως, ἢ νέος ἢ παλαιὸς, ῥάθυμός ἐστιν, ὅς τις οὐ μετασχεῖν βουλήσεται ταύτης τῆς στρατιᾶς, τῆς ὑπ' ἀθηναίων μὲν καὶ Λακεδαιμονίων στρατηγουμένης, ὑπὲρ δὲ τῆς τῶν συμμάχων ἐλευθερίας ἀθροιζομένης, ὑπὸ δὲ τῆς ἑλλάδος ἁπάσης ἐκπεμπομένης, ἐπὶ δὲ τὴν τῶν βαρβάρων τιμωρίαν πορευομένης; φήμην δὲ καὶ μνήμην καὶ δόξαν, πόσην τινὰ χρὴ νομίζειν, ἢ ζῶντας ἕξειν, ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἀριστεύσαντας; ὅπου γὰρ οἱ πρὸς Ἀλέξανδρον πολεμήσαντες, καὶ μίαν πόλιν ἑλόντες, τοιούτων ἐπαίνων ἠξιώθησαν· ποίων τινῶν χρὴ προσδοκᾶν ἐγκωμίων τεύξεσθαι τοὺς ὅλης Ἀσίας κρατήσαντας; τίς γὰρ ἢ τῶν ποιεῖν δυναμένων, ἢ τῶν λέγειν ἐπισταμένων οὐ πονήσει καὶ φιλοσοφήσει, βουλόμενος ἅμα τε τῆς αὐτοῦ διανοίας καὶ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς μνήμην εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον καταλιπεῖν; οὐ τὴν αὐτὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ἔχων ἔν τε τῷ παρόντι καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ λόγου. τότε μὲν γὰρ ᾤμην ἀξίως δυνήσεσθαι περὶ τῶν πραγμάτων εἰπεῖν· νῦν δ' οὐκ ἐφικνοῦμαι τοῦ μεγέθους αὐτῶν, ἀλλὰ πολλά με διαπέφευγεν ὧν διενοήθην. αὐτοὺς οὖν χρὴ συνορᾶν, ὅσης ἂν εὐδαιμονίας τύχοιμεν, εἰ τὸν μὲν πόλεμον τὸν νῦν ὄντα περὶ ἡμᾶς πρὸς τοὺς ἠπειρώτας ποιησαίμεθα, τὴν δ' εὐδαιμονίαν τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην διακομίσαιμεν; καὶ μὴ μόνον ἀκροατὰς γενομένους ἀπελ-

Peroratio, per enumerationem.

Ἀδυναμίαν [illegible], τοὺς τῶν ἀκροατῶν λογισμοὺς ἐπεγείρων.

parati? Atqui hæc in illos conueniunt omnia. Præterea ciuitatibus, deligendo ex eis milite, non erimus molesti, quam rem in his intestinis bellis grauißimè, & iniquißimis animis patiuntur. Multò enim opinor pauciores erunt qui manere uelint, quàm qui expeditionis huius comites esse cupiant. Quis enim siue iuuenis siue senex, ita ignauus est, ut ei militiæ interesse nolit, cuius duces sint Athenienses atq; Lacedæmonij? quæ pro sociorum libertate suscipiatur? quæ consensu totius Græciæ mittatur? quæ ad ulciscendos Barbaros proficiscatur? Quantam uerò famam, quantam memoriam & gloriam censendum est aut uiuentes habituros, aut post obitum relicturos esse eos, qui in his operibus præ alijs præclarè se gesserint? Cum enim ij qui aduersus Alexandrum militarunt, una urbe expugnata, tantis laudibus celebrentur: quid ijs fore credendum est, qui tota Asia potientur? Quis enim, siue poeta siue orator, non laborabit & meditabitur, ut simul & sui ingenij, & uirtutis illorum, æternum relinquat monimentum? Ego certè quidem non ita nunc sentio, ut orationis initio. Tum enim me pro dignitate rerum posse dicere putabam: nunc uerò magnitudinem earum non assequor: multaq; mihi eorum quæ dicere institueram, exciderunt. Vobis igitur ipsis reputandum est cum animis uestris, quantam felicitatem adipisci liceat, si bellũ, quod modò nos urget, in Asianos conuerterimus, & Asianorum opes in Europam transtulerimus. Neque uerò his auditis duntaxat

Fingit se destitui uiribus, ad excitandas auditorum cogitationes.

abeun-

„ πείθειν, ἀλλὰ τοὺς μὲν πράττειν δυναμένους παρα-
„ καλοῦντας ἀλλήλους, πειρᾶσθαι διαλλάττειν, τήν τε
πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων· τοὺς δὲ
τῶν λόγων ἀμφισβητοῦντας, πρὸς μὲν τὴν παρα-
καταθήκην, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν νῦν φλυα-
ροῦσι, παύσασθαι γράφοντας: πρὸς δὲ τοῦτον τὸν λό-
γον ποιεῖσθαι τὴν ἅμιλλαν, καὶ σκοπεῖν ὅπως ἄμει-
νον ἐμοῦ περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐροῦσιν: ἐνθυ-
μουμένους, ὅτι τοῖς μεγάλας τὰς ὑποσχέσεις ποιουμέ-
„ νοις οὐ πρέπει περὶ μικρὰ διατρίβειν: οὐδὲ τοιαῦτα λέ-
„ γειν, ἐξ ὧν ὁ βίος μηδὲν ἐπιδώσει τῶν πεισθέντων, ἀλλ'
„ ὧν ἐπιτελεσθέντων αὐτοί τ' ἀπαλλαγήσονται τῆς τοιαύ-
„ της ἀπορίας, καὶ τοῖς ἄλλοις μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιοι
„ δόξουσιν εἶναι.

ὙΠΟ'ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ͂ ΠΡΟ'Σ Φίλιππον β'. λόγου.

Ἰστέον, ὅτι τὸν λόγον τοῦτον ἔγραψε τῷ Φιλίππῳ ὁ Ἰσοκράτης, μετὰ τὴν εἰρήνην τὴν γενομένην ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Αἰσχίνην καὶ Δημοσθένην. Διὸ καὶ ἔσχε καιρὸν γράψαι αὐτῷ τῷ Φιλίππῳ, ὡς φίλῳ γενομένῳ τῆς ἀθηναίων πόλεως. ἐν σχήματι δὲ τοῦ ἐγκωμιάσαι αὐτὸν, παραινεῖ αὐτῷ διαλλάξαντα τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τὰς μεγάλας, πρὸς ἑαυτὰς στασιαζούσας, στρατεῦσαι κατὰ Περσῶν. πρέπει γάρ σοι, φησὶ, τοῦτο ποιῆσαι, ἡρακλείδῃ ὄντι, καὶ τοιούτῳ δυνάστῃ. καὶ ὁ μὲν Φίλιππος λαβὼν τὸν λόγον, καὶ ἀναγνοὺς, οὐκ ἐπείσθη τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἀνεβάλετο τέως. ὕστερον δ' ὁ παῖς ὁ τούτου Ἀλέξανδρος ἀναγνοὺς τὸν λόγον, καὶ ἐρεθισθεὶς, ἐστράτευσε κατὰ Δαρείου τοῦ ὑστέρου, καὶ λεγομένου Ὤχου. τὸ μὲν γὰρ κύριον ὄνομα, Ὦχος ἐλέγετο· κολακεύοντες δ' αὐτὸν οἱ Πέρσαι, ἐπίκλην αὐτὸν ὠνόμαζον Δαρεῖον, ὡς πρὸς τοὺς πρώτους προγόνους. ἡ δὲ στάσις τοῦ λόγου πραγματική· συμβουλεύει γάρ. ἔγραψε δ' ὁ ἰσοκράτης τὸν λόγον, γέρων ὤν, μικρὸν πρὸ τῆς ἑαυτοῦ καὶ Φιλίππου τελευτῆς, ὡς φησὶν ὁ ἕρμιππος.

abeundum est: sed & qui in rebus gerendis uersantur, alij alios cohortando operam dabunt, ut nostrã & Lacedæmoniorum Rempublicam reconcilient: & eloquentiæ studiosi scribere aduersus depositum desinent: cæterisq́; nugis omnibus omissis, quibus nunc student, in hoc argumento inter sese certabũt: operamq́; dabũt, ut his de rebus melius, quàm ego, dicant. Satis enim intelligitur, eos non decere, ut magna professi, paruis rebus occupentur, eáue dicant, per quæ ij quibus persuaserint, nihilo futuri sint feliciores. In illis potius est elaborandum, quib. perfectis, & ipsi inopia ista liberentur, & de alijs præclarè meriti esse uideantur.

ARGVMENTVM PHIlippicæ orationis.

SCiendum est, orationem hanc ab Isocrate ad Philippũ scriptam esse, post pacem illam ab Aeschine & Demosthene factam. Quare data ei est occasio ad Philippũ, ut amicum Atheniensis populi, scribendi. Hortatur autem eum specie laudationis, ut reconciliatis præcipuis Græciæ ciuitatibus, quæ quasi ciuile bellum inter sese gerebant, expeditionem aduersus Persas suscipiat. Hoc enim te facere decet, inquit, cum sis & ex Herculis familia oriundus, & tanta potenta præditus. Ac Philippus quidem accepta, lectaq; oratione, non paruit Isocratis consilio, sed rem distulit. Pòst autem filius eius Alexander, eadem oratione lecta incitatus, bello Darium posteriorem, qui Ochus dicebatur, petijt. Nam uerum eius nomen Ochus fuit: sed Darij cognomentum à Persis per assentationem ei tribuebatur, quasi à maioribus id accepisset. Deliberatiui generis est oratio, ab Isocrate iam sene scripta, paulò ante & ipsius & Philippi obitum, Hermippo autore.

ALIVD

ἘΚ ΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ἁλικαρνασέως, εἰς τὸν πρὸς Φίλιππον πανηγυρικὸν, ὑπόθεσις.

Τίς οὐκ ἂν ἀγαπήσειε μέγεθος ἔχων ἀνὴρ, καὶ δυνάμεώς τινος ἡγούμενος, ἃ πρὸς Φίλιππον αὐτῷ τὸν Μακεδόνα γέγραπται; ἐν οἷς ἀξιοῖ στρατηγὸν ἄνδρα, καὶ τηλικαύτης ἐξουσίας κύριον, διαλλάττειν μὲν τὰς διαφερομένας πόλεις, ἀλλὰ μὴ συγκρούειν πρὸς ἀλλήλας· τὴν δὲ Ἑλλάδα μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιεῖν: καὶ ὑπεριδόντα τῆς περὶ τὰ μικρὰ φιλοτιμίας, τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρεῖν ἔργοις, ἐξ ὧν κατορθώσας τε πάντων ἡγεμόνων ἐπιφανέστατος ἔσται, καὶ ἀποτυχὼν τήν γε εὔνοιαν τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων κτήσεται: ἧς οἱ τυχόντες πολλῷ μᾶλλον εἰσὶ ζηλωτότεροι, τῶν μεγάλας πόλεις καὶ πολλὰς χώρας καταστρεφομένων. ἔτι δὲ παρακελεύεται, μιμεῖσθαι τὴν Ἡρακλέους τε προαίρεσιν, καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὅσοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν. καί φησι χρῆναι τοὺς ἑτέρων διαφέροντας, προαιρεῖσθαι μὲν τὰς μέγεθος ἐχούσας πράξεις, ἐπιτελεῖν δ᾽ αὐτὰς μετ᾽ ἀρετῆς: ἐνθυμουμένους, ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἔχομεν, ἀθάνατοι δὲ γινόμεθα δι᾽ ἀρετήν: καὶ τοῖς μὲν πρὸς ἄλλο τι τῶν ἀγαθῶν ἀπλήστως διακειμένοις ἀχθόμεθα, τοὺς δὲ τιμῆς μείζω τῆς ὑπαρχούσης ἀεὶ κτωμένους ἐπαινοῦμεν· καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἐφ᾽ οἷς χαίρουσιν οἱ πολλοί, τοῦ τε πλούτου καὶ ἀρχῆς καὶ δυναστείας, πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς συμβαίνει γίνεσθαι κυρίους, τῆς δ᾽ ἀρετῆς καὶ τῆς παρὰ τοῖς πλήθεσιν εὐνοίας τοὺς οἰκείους ἑκάστου κληρονομεῖν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἀναγινώσκοντας ταῦτα δυνάστας, φρονήματός τε μείζονος ὑποπίμπλασθαι, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμεῖν τῆς ἀρετῆς.

ἹΕΡΩΝΥΜΟΥ ΤΟΥ ΒΟΛφίου εἰς τὸν αὐτὸν λόγον ὑπόθεσις.

Δύο μάλιστα μέρη τούτου τοῦ λόγου ἐστί, τὸ μὲν περὶ τοῦ χρῆναι διαλλάττειν πρὸς ἀλλήλας τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, τὸ δὲ περὶ τῆς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους στρατείας. τὸ γὰρ Φίλιππον ἐπαινεῖσθαι, ὅπερ ἄν τις τὸ τρίτον ἀριθμήσειε μέρος, οὐ προηγούμενόν ἐστι, καθώς φασιν οἱ παρ᾽ Ἕλλησι ῥήτορες: ἀλλά τι παρεμπίπτον, εἰς ἔνδειξιν τῆς δυνάμεως, καὶ προτροπὴν τῆς τοῦ Φιλίππου βουλήσεως. εἰσὶ δὲ τάδε τοῦ λόγου κεφάλαια, τὸ καλὸν ἢ δίκαιον, τὸ συμφέ-

ALIVD ARGVMENTVM ex Dionysio.

Quis uir magnus, & iusti exercitus imperator, ea non magnifaciat, quæ ad Philippum Macedonem scripsit? cùm Imperatoris, præsertim tam potentis, officium esse dicit, urbes dissidentes reconciliare, & non inter se collidere: & Græciam è parua magnam reddere: despectoq; minutarum rerum studio, ea facinora suscipere, quæ &, si feliciter peregerit, omniũ ducum clarissimus futurus sit: &, si impegerit, saltem Græcorum beneuolentiam sit consecuturus: cuius compotes longè lateq; præclariores habeantur ijs, qui magnas urbes & multas prouincias euertant. Præterea hortatur, ut Herculis institutum, ac cæterorum principum, qui cum Græcis aduersus Barbaros militarunt, imitetur. Eos enim, qui præstent reliquis, suscipere debere magnas res, easque strenuè perficere: cogitantes, nos, cùm mortale corpus habeamus, fieri uirtute immortales: ac eos, qui aliorum bonorum insatiabili cupiditate teneantur, inuisos esse: contrà, honoris subinde augendi studiosos commendari. Et quibus rebus pleriq; gaudeant, ut opibus, ut imperio, ut potentia, ijs sæpenumerò etiam hostes potiri: uirtutis autem & popularis beneuolentiæ, domesticos cuiusque hæredes esse. Omnino enim necesse est, principes qui hæc legunt, & maiores animos concipere, & uehementiore studio uirtutis inflammari.

ALIVD ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII.

Duæ partes sunt huius orationis præcipuæ. una de Græcis urbibus inter sese reconciliandis: altera de Barbaris oppugnandis. Nam quæ tertia numerari posset Philippi laudatio, non est προηγούμενον, ut Græci Rhetores loquuntur: sed παρεμπίπτον, partim ad probandam facultatem, partim ad excitandam Philippi uoluntatem adhibita. Capita seu argumenta præcipua sunt: Honestum seu iustum,

συμφέρον καὶ ἀναγκαῖον, τὸ ἡδὺ καὶ ἔνδοξον, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὸ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον. οὐδεὶς γὰρ περὶ τῶν μὴ ἄλλως, ἢ ὡς χαλεπώτατα καὶ ἐπικινδυνότατα γίνεσθαι δυναμένων, βουλεύεται. τὸ προοίμιον προκατάληψιν ἔχει: καὶ διὰ τοῦ ἐντέχνως μὲν, λαθραίως δὲ τὸν Φίλιππον ἐγκωμιάσαι, εὔνοιαν καὶ προσοχὴν λαμβάνει. ἐπειδὴ γὰρ οἱ βασιλεῖς καὶ δυνάσται ἐν ὑπραγίαις, ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ σοφίᾳ μέγα φρονοῦντες, οὐδὲ ταῖς τῶν οἰκείων βουλαῖς πείθονται: φοβεῖσθαι ἔδει τὸν Ἰσοκράτη, μὴ οὐχὶ ὁ λόγος αὐτοῦ καταφρονηθείη. διὰ δὴ τοῦτο πάνυ εὐφυῶς ἀναπλάττεται, ἐπιπεπλῆχθαι ὑπὸ τῶν φίλων, ἐγκωμιάσαντα μὲν τὰς Φιλίππου πράξεις, ἀναφέρων εἰς αὐτοὺς πᾶν ὅ, τι ἂν ὁ Φίλιππος ἐννοήσειεν. ἔδει μὲν γὰρ τούτους ἐλέγξαι, μηδὲν τὸν Φίλιππον λυποῦντα. ἔστι δὲ ἀντὶ προοιμίου καὶ ἡ τοῦ ῥήτορος πρώτη, περὶ τοῦ λόγου τούτου πρὸς Φίλιππον γραφεῖσα, ἐπιστολή.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ πρὸς Φίλιππον. β'.

Περὶ ἑαυτοῦ σπουδῶν τε καὶ φιλαλήθειαν ἀπομνημονεύων, εὔνοιαν καὶ προσοχὴν λαμβάνει.

Μὴ θαυμάσῃς, ὦ Φίλιππε, διότι τοῦ λόγου ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν, οὐ τοῦ πρὸς σὲ ῥηθησομένου, καὶ νῦν δειχθήσεσθαι μέλλοντος, ἀλλὰ τοῦ περὶ Ἀμφιπόλεως γραφέντος. περὶ οὗ μικρὰ βούλομαι προειπεῖν: ἵνα δηλώσω καὶ σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς οὐ δι' ἄνοιαν, οὐδὲ διαψευσθεὶς ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας τῆς νῦν μοι παρούσης, ὑπεθέμην γράφειν τὸν πρὸς σὲ λόγον: ἀλλ' εἰκότως, καὶ κατὰ μικρὸν ὑπαχθείς. ὁρῶν γὰρ τὸν πόλεμον τὸν ἐνστάντα σοί τε καὶ τῇ πόλει περὶ Ἀμφιπόλεως, πολλῶν κακῶν αἴτιον γιγνόμενον, ἐπεχείρησα λέγειν περί τε τῆς πόλεως ταύτης, καὶ τῆς χώρας, οὐδὲν τῶν αὐτῶν οὔτε τοῖς ὑπὸ τῶν σῶν ἑταίρων λεγομένοις, οὔτε τοῖς ὑπὸ τῶν ῥητόρων τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ὡς οἷόν τε πλεῖστον ἀφεστῶτα τῆς τούτων διανοίας. οὗτοι μὲν γὰρ παρώξυνον ἐπὶ τὸν πόλεμον, συναγορεύοντες

utile & necessarium, iucundum & gloriosum. Cum his omnibus coniungitur τὸ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον. Nisi enim res sine summis difficultatibus & periculis confici possit; omnis ferè deliberatio tollitur. Exordium occupatione & insinuatione constat, atq; artificiosa & dissimulata laudatione Philippi, eoque pacto & attentio & beneuolentia captatur. Quia enim reges & principes, ne suorum quidem consilia, reb. præsertim bene gestis, suæ sapientiæ persuasione elati, æquis animis audire solent: Isocrati uerendum fuit, ne suum scriptum repudiaretur. Itaq; perquàm ingeniosè fingit, se ab amicis suis, qui res gestas Philippi prædicent, esse reprehensum: & quicquid Philippo in mentem uenire potuit, quod ad Isocratem refutandum pertineret, illis attribuit, quos absq; Philippi offensa redarguere posset. Exordij locum tenet etiam epistola nostri autoris prima, quæ de hac oratione scripta est ad Philippum.

ORATIO ISOCRATIS ad Philippum.

ORATIO II.

E mireris, Philippe, cur non ab ea oratione, quæ tibi recitabitur, & nunc ostẽdetur: sed ab ea quæ scripta est de Amphipoli, dicendi capiam exordium: hac de re pauca præfabor, ut et tibi & alijs ostendam, me neq; per amentiam, neq; hoc languore meo deceptum, hæc scribere ad te instituisse: sed iustis causis, & paulatim fuisse adductum. Nam cum bellum à te & ciuitate nostra de Amphipoli gestum, multorum malorum esse causam uiderem: & de urbe & regione ista, nõ eodem modo quo aut amici tui, aut nostri oratores solent, dicere sum aggressus: sed sic, ut quàm longissimè ab illorum opinione recederem: Nam illi quidem, dum uestris cupiditatibus subseruiebant, oratio-

Commemoratione studij & integritatis suæ beneuolentiam & attentionẽ captat.

γορεύοντες ταῖς ἐπιθυμίαις ὑμῶν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν
ἀμφισβητουμένων οὐδὲν ἀπεφηνάμην, ὃν δ' ὑπε-
λάμβανον τῶν λόγων εἰρηνικώτατον εἶναι, περὶ τοῦ-
τον διέτελουν, λέγων: ὡς ἀμφότεροι διαμαρτάνετε
τῶν πραγμάτων, καὶ σὺ μὲν πολεμεῖς ὑπὲρ τῶν
ἡμῖν συμφερόντων, ἡ δὲ πόλις ὑπὲρ τῆς σῆς δυναστεί-
ας. λυσιτελεῖν γὰρ σοὶ μὲν ἔχειν τὴν χώραν ταύτην: τῇ
„ δὲ πόλει, μηδ' ἐξ ἑνὸς τρόπου λαβεῖν αὐτήν. καὶ περὶ τού-
„ των οὕτως ἐδόκουν διεξιέναι τοῖς ἀκούουσιν, ὥστε μηδέ-
„ να τὸν λόγον αὐτὸν, μηδὲ τὴν λέξιν ἐπαινεῖν, ὡς ἀκρι-
„ βῶς καὶ καθαρῶς ἔχουσαν, ὥσπερ εἰώθασί τινες ποιεῖν:
ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων θαυμάζειν, καὶ
νομίζειν, οὐδαμῶς ἂν ἄλλως παύσασθαι τῆς φιλονει-
1 κίας ὑμᾶς ταύτης, πλὴν εἰ σὺ μὲν πεισθείης πλείο-
νος ἀξίαν ἔσεσθαί σοι τὴν τῆς πόλεως φιλίαν, ἢ τὰς
προσόδους τὰς ἐξ Ἀμφιπόλεως γιγνομένας: ἡ δὲ πόλις
2. δυνηθείη καταμαθεῖν, ὡς χρὴ τὰς μὲν τοιαύτας φεύ-
γειν ἀποικίας, αἵ τινες τετράκις ἢ πεντάκις ἀπολωλέ-
κασι τοὺς ἐμπολιτευθέντας, ζητεῖν δ' ἐκείνους τῶν τό-
πους, τοὺς πόρρω μὲν κειμένους τῶν ἄρχειν δυναμένων,
„ ἐγγὺς δὲ τῶν δουλεύειν εἰθισμένων. εἰς οἷόν περ Λακεδαι-
3. μόνιοι Κυρηναίους ἀπῴκισαν: πρὸς δὲ τούτοις, εἰ σὺ μὲν
γνοίης, ὅτι σὺ μὲν λόγῳ παραδοὺς τὴν χώραν ἡμῖν ταύ-
την, αὐτὸς ἔργῳ κρατήσεις αὐτῆς, καὶ προσέτι τὴν εὔ-
νοιαν τὴν ἡμετέραν κτήσῃ. τοσούτους γὰρ ὁμήρους παρ' ἡμῶν
λήψῃ τῆς φιλίας, ὅσους περ ἂν ἀποίκους εἰς τὴν σὴν δυ-
4. ναστείαν ἀποστείλωμεν. τὸ δὲ πλῆθος ἡμῶν εἴ τις διδά-
ξειεν, ὡς ἢν λάβωμεν Ἀμφίπολιν, ἀναγκασθησόμεθα
τὴν αὐτὴν εὔνοιαν ἔχειν τοῖς σοῖς πράγμασι, διὰ τοὺς
ἐνθάδε κατοικοῦντας ἡμῶν, οἵαν περ εἴχομεν Μηδόκῳ
τῷ

ne sua uos ad bellum incitabant. Ego uerò de ipsis controuersijs nihil pronuncians, id orationis genus eligebam, quod ad pacem conciliādam aptißimum fore mihi uidebatur: utrorumq; errorem reprehendens, quòd & tu bellum pro nostris commodis gereres, & nos potentiam tuam stabiliremus. Nam agri istius possessionem tibi quidem esse utilem: nostræ autem urbi eiusdem occupationem nullo modo expedire. Et hæc ita explicare uidebar audiētibus, ut nemo ipsam orationem aut dictionem, tanquam elaboratam & puram (ut solent quidam) laudarent, sed rerum ueritatem omnes admirarentur: & hanc unam esse rationem constituendæ inter uos concordiæ putarent, si & tibi persuaderetur, pluris esse Atheniensium amicitiam, quàm reditus Amphipolitanos: & nostra ciuitas intelligeret, eas colonias fugiendas esse, quæ colonos suos quater aut quinquies perdidissent: illaq; potius quærenda esse loca, quæ procul abessent ab ijs qui imperare possent, uicina autem ijs qui seruire consueuissent. Cuiusmodi in locum Lacedæmonij Cyrenæos colonos miserunt. Ad hæc, si tu animaduerteres, te, si nobis uerbo istam regionem tradidisses, ipsum reuera esse retenturum, atque etiam beneuolentiam nostram tibi conciliaturum (tot enim nostræ amicitiæ obsides accepturum, quot in regnum tuum colonos mitteremus) nostrum autem populum, si quis doceret, nobis, si Amphipolim teneremus, necesse fore nō minus tuis consultum uelle rebus, ob ciues nostros, qui in tuo imperio consedissent, quàm ueteris illius

τῶν παλαιῶν, διὰ τοὺς ἐν χερρονήσῳ γεωργοῦντας.
τοιούτων δ᾽ ὄντων τῇ πόλει τῶν λεγομένων ἡμῖν, ἤλ-
πισαν ὅσοιπερ ἤκουσαν, διαδοθέντος τοῦ λόγου, δια-
λύσεσθαι τὸν πόλεμον ἡμᾶς, καὶ γνωσιμαχήσαντας βου-
λεύσεσθαί τι κοινὸν ἀγαθὸν περὶ ἡμῶν αὐτῶν. εἰ μὲν
οὖν ἀφρόνως, ἢ καὶ νουνεχόντως ταῦτ᾽ ἐδόξαζον, δι-
καίως ἂν ἐκεῖνοι τὴν αἰτίαν ἔχοιεν. ὄντος δ᾽ οὖν ἐ-
μοῦ περὶ τὴν πραγματείαν ταύτην, ἔφθητε ποιη-
σάμενοι τὴν εἰρήνην, πρὶν ἐξεργασθῆναι τὸν λόγον,
" σωφρονοῦντες. ὅπως γὰρ οὖν πεπρᾶχθαι κρεῖττον ἦν
" ἡμῖν, ἢ συνέχεσθαι τοῖς κακοῖς τοῖς διὰ τὸν πόλεμον
" γιγνομένοις. Συνησθεὶς δὲ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης ψη-
φισθεῖσι, καὶ νομίσας οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ σοὶ καὶ
τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν ἅπασι συνοίσειν, ἀποστῆσαι μὲν
τὴν ἐμαυτοῦ διάνοιαν τῶν ἐχομένων οὐχ᾽ οἷός τ᾽ ἦν:
ἀλλ᾽ οὕτω διεκείμην, ὥστ᾽ εὐθὺς σκοπεῖσθαι, πῶς ἂν
τὰ πεπραγμένα παραμείνειεν ἡμῖν: καὶ μὴ χρόνον ὀλί-
γον ἡ πόλις ἡμῶν διαλιποῦσα, πάλιν ἑτέρων πολέμων
ἐπιθυμήσειε. διεξιὼν δ᾽ ἕκαστα τούτων πρὸς ἐμαυτὸν, εὑ-
ρισκον οὐδαμῶς ἂν ἄλλως αὐτὴν ἡσυχίαν ἄγουσαν,
πλὴν εἰ δόξειε ταῖς πόλεσι ταῖς μεγίσταις, διαλυσα-
μέναις τὰ πρὸς σφᾶς αὐτὰς, εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν πόλεμον
ἐξενεγκεῖν: καὶ τὰς πλεονεξίας, ἃς νῦν ἀξιοῦσι παρὰ τῶν
ἑλλήνων αὐταῖς γίγνεσθαι, ταύτας εἰ παρὰ τῶν βαρβά-
ρων ποιήσασθαι βουληθεῖεν: ἅπερ ἐν τῷ πανηγυρικῷ
λόγῳ τυγχάνω συμβεβουλευκώς. ταῦτα γὰρ διανοη-
θεὶς, καὶ νομίσας οὐδέποτ᾽ ἂν εὑρεθῆναι καλλίω ταύ-
της ὑπόθεσιν, οὐδὲ κοινοτέραν, οὐδὲ μᾶλλον ἡμῖν ξυμ-
φέρουσαν: ἐπήρθην πάλιν συγγράψαι περὶ αὐτῆς, οὐκ
ἀγνοῶν οὐδὲν τῶν περὶ ἐμαυτὸν, ἀλλ᾽ εἰδὼς μὲν τὸν λόγον
τοῦτον

Medoci, propter eos qui in Chersoneso prædia habebant. Cum igitur ea quæ ciuitati nostræ dicerentur, eiusmodi nobis essent: sperauêre quicunque audierant, edita hac oratione, bellum nos composituros: & periculosis consilijs abiectis, de communi aliquo nostro bono deliberaturos. Siue igitur prudenter, siue temerè ita iudicarint: id ipsis scilicet imputandum est. Verùm cùm ego in hoc argumento uersarer, uos prudenti omnino consilio pacem fecistis, priusquam oratio absolueretur. Nam quocunque modo nobis pacem esse præstabat, quàm conflictari malis illis, quæ bellum adferebat. Cum autem decreto pacis delectarer, eamque non nobis solùm, sed & tibi & cæteris Græcis omnibus profuturam existimarem: facere non potui, quin ea quæ restabant pertexerem. statimque cogitandum esse duxi, qua ratione ea quæ transacta essent, rata haberentur: ueritus, ne nostra ciuitas, post temporis exiguum spacium, alia bella desideraret. Quæ cùm singula mecum ipse reputarem, nullo alio modo quieturam esse reperiebam, nisi maximæ ciuitates, pace inter se facta, bellum in Asiam transferendum: & emolumenta quæ nunc à Græcis extorquerent, è manubijs Barbarorum petenda esse censerent. Id quod & in Panegyrica oratione consului. Quæ cùm animo agitarem, nec argumentum uel honestius, uel magnificentius, uel nobis utilius unquam ne excogitari quidem posse persuasum haberem: ad id de integro tractandum sum incitatus, etsi rerum mearum nihil ignoro, & satis intelligo, negocium

τοῦτον οὐ τῆς ἐμῆς ἡλικίας δεόμενον, ἀλλ' ἀνδρὸς ἀνθοῦ-
σαν τὴν ἀκμὴν ἔχοντος, καὶ τὴν φύσιν πολὺ τῶν
ἄλλων διαφέροντος: ὁρῶν δὲ, ὅτι χαλεπόν ἐστι περὶ
τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν δύο λόγους ἀνεκτῶς εἰπεῖν, ἄλ-
λως τ' αὖ ὁ πρότερος ἐκδοθεὶς οὕτως ᾖ γεγραμμέ-
νος, ὥστε καὶ τοὺς βασκαίνοντας ἡμᾶς μιμεῖσθαι, καὶ
θαυμάζειν αὐτὸν μᾶλλον τῶν καθ' ὑπερβολὴν ἐπαι-
νούντων. Ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ἁπάσας ταύτας τὰς δυσχε-
ρείας ὑπεριδὼν, οὕτως ἐπὶ γήρως γέγονα φιλότι-
μος, ὥστε βουληθῆναι ἅμα τοῖς πρὸς σὲ λεγομένοις,
,, καὶ τοῖς μετ' ἐμοῦ διατρίψασιν ὑποδεῖξαι: καὶ ποιῆ-
,, σαι φανερὸν, ὅτι τὸ μὲν ταῖς πανηγύρεσιν ἐνοχλεῖν, καὶ
,, πρὸς ἅπαντας λέγειν τοὺς συντρέχοντας ἐν αὐταῖς, πρὸς
,, οὐδένα λέγειν ἐστὶν, ἀλλ' ὁμοίως οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων
,, ἄκυροι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς νόμοις, καὶ ταῖς πολι-
,, τείαις ταῖς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν γεγραμμέναις. Δεῖ δὲ
,, τοὺς βουλομένους μὴ μάτην φλυαρεῖν, ἀλλὰ προὔργου
,, τὶ ποιεῖν, καὶ τοὺς οἰομένους ἀγαθόν τι κοινὸν εὑρηκέ-
,, ναι, τοὺς μὲν ἄλλους ἐᾶν πανηγυρίζειν, αὐτοὺς δ' ὧν
,, εἰσηγοῦνται ποιήσασθαί τινα προστάτην, τῶν καὶ λέγειν
,, καὶ πράττειν δυναμένων, καὶ δόξαν μεγάλην ἐχόν-
,, των, εἴπερ μέλλουσι προσέξειν αὐτοῖς τὸν νοῦν. ἅπερ ἐ-
γὼ γνοὺς, διαλεχθῆναι σοι προειλόμην, οὐ τὰ πρὸς
χάριν ἐκλεξάμενος· καί τοι περὶ πολλοῦ ποιησαί-
μην ἂν, σοι κεχαρισμένως εἰπεῖν: ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τούτῳ
τὴν διάνοιαν ἔχων. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἄλλους ἑώρων τοὺς
ἐνδόξους τῶν ἀνδρῶν ὑπὸ πόλεσι καὶ νόμοις οἰκοῦντας,
καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἐξὸν ἄλλο πράττειν, ἢ τὸ προσταττόμε-
νον· ἔτι δὲ πολὺ καταδεεστέρους ὄντας τῶν πραγμάτων
τῶν ῥηθησομένων, σοὶ δὲ μόνῳ πολλὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τῆς
τύχης

hoc non meæ senectuti esse aptum, sed uirum postulare florentis ætatis, & aliis ingenio multũ excellentem. Atq; illud etiam uideo quàm difficile sit, binas de eâdem re tolerabiles habere oratiões: præsertim si ea quæ prius edita est, sic scripta sit, ut eam uel inuidi nostri imitentur, & magis admirentur, quàm ij qui summis laudibus extollunt. Verùm ego omnibus hisce difficultatib. neglectis, in senectute adeò sum factus acer, ut per ea quæ tibi dico, meis etiam discipulis demonstrare, planumq; facere studuerim, conuentibus ingerere sese, & ad omnes eos qui ibi concurrunt, uerba facere, perinde esse, ac si nemini loquerentur (nam huiusmodi orationes non minus esse irritas, quàm leges & Respublicas à Sophistis scriptas) oportere autem eos qui non frustra nugari, sed aliquod operæprecium facere uellent, quiq; sibi aliquid utile Reipublicæ reperisse uiderentur, omissis celebritatibus, eorum quæ facienda censerent, ducem atque autorem aliquem ex ijs eligere, qui & dicendo & rebus gerendis ualerent: magnaq; præditi autoritate, attentè eos audituri essent. Quibus ego perspectis, tecum disserere constitui: nec ea delegi, quæ auditu iucunda essent. Etsi enim me iucunda tibi posse dicere, in primis uellem: tamen id mihi propositum non fuit. Nam alios quidem præstantes uiros, rebuspublicis & legibus subiectos, uidebam non audere facere quicquam, nisi quod iuberentur: neque etiam ulla ex parte pares esse magnitudini rerum, de quibus dicendum est: tibi autem soli magnam potestatem à

τύχης δεδομένην, καὶ πρέσβεις πέμπειν πρὸς οὓς ἂν βουληθείης, καὶ δέχεσθαι παρ' ὧν ἄν σοι δοκῇ, καὶ λέγειν ὅ, τι ἂν ἡγῇ συμφέρειν. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ δύναμιν καὶ πλοῦτον κεκτημένον, ὅσον οὐδεὶς τῶν ἑλλήνων, ἃ μόνα τῶν ὄντων καὶ πείθειν καὶ βιάζεσθαι πέφυκεν· ὧν οἶμαι καὶ τὰ νῦν ῥηθησόμενα προσδεήσεσθαι. μέλλω γάρ σοι συμβουλεύειν, προστῆναι τῆς τε τῶν ἑλλήνων ὁμονοίας, καὶ τῆς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους στρατείας. ἔστι δὲ τὸ μὲν πείθειν στρατεύειν, ἰδίαν σοι τιμὴν φέρον· τὸ δ' ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, κοινῇ χρήσιμον. ἡ μὲν οὖν περιβολὴ τοῦ λόγου παντὸς τοιαύτη τίς ἐστιν. οὐκ ὀκνήσω δὲ πρὸς σὲ καὶ εἰπεῖν, ἐφ' οἷς ἐλύπησάν μέ τινες τῶν πλησιαζόντων· οἶμαι γὰρ ἔσεσθαί τι προὔργου. δηλώσαντος γάρ μου πρὸς αὐτούς, ὅτι μέλλω σοι λόγον πέμπειν, οὐκ ἐπίδειξιν ποιησόμενον, οὐδ' ἐγκωμιαζόμενον τοὺς πολέμους τοὺς διὰ σοῦ γεγενημένους (ἕτεροι γὰρ τοῦτο ποιήσουσιν) ἀλλὰ πειρασόμενόν σε προτρέπειν ἐπὶ πράξεις οἰκειοτέρας καὶ καλλίους, καὶ μᾶλλον συμφερούσας, ὧν νῦν τυγχάνεις προῃρημένος· οὕτως ἐξεπλάγησαν, μὴ διὰ τὸ γῆρας ἐξέστηκα τοῦ φρονεῖν, ὥστ' ἐτόλμησαν ἐπιπλῆξαί μοι, πρότερον οὐκ εἰωθότες τοῦτο ποιεῖν, λέγοντες ὡς ἀτόποις καὶ λίαν ἀνοήτοις ἐπιχειρῶ πράγμασιν, ὅστις Φιλίππῳ συμβουλεύσοντα λόγον μέλλω πέμπειν: ὃς, εἰ καὶ πρότερον ἐνόμιζεν αὑτὸν εἶναί τινος πρὸς τὸ φρονεῖν καταδεέστερον, νῦν διὰ τὸ μέγεθος τῶν συμβεβηκότων οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ οἴεται βέλτιον δύνασθαι βουλεύεσθαι τῶν ἄλλων. ἔπειτα καὶ Μακεδόνων ἔχει περὶ αὑτὸν τοὺς σπουδαιοτάτους, οὓς εἰκός, εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπείρως ἔχουσι, τό γε συμφέρον ἐκείνῳ μᾶλλον ἢ σὲ γινώσκειν. ἔπ

ἡ περιβολὴ παντὸς τοῦ λόγου καὶ πεπασμένη διήγησις, συνηγορίαν τοῦ ἐγκωμιάσαι Φίλιππον παρέχουσα, καὶ εἰς ἀνάγνωσίν τε καὶ προσοχὴν ἐπάγουσα.

fortuna datam esse, & legatos mittendi quò uelles, & excipiendi à quibus uideretur, & dicendi quod utile iudicares. Præterea tantas copias & diuitias suppetere, quantas in Græcia nemini: quæ res solæ persuadendi & cogendi ui sunt præditæ: hisq́; ad ea quæ dicenda sunt, opus fore puto. Suasurus enim tibi sum, ut & concordiam inter Græcos constituas, & bellum contra Barbaros suscipias. Est autem suadere bellum, tibi priuatim honorificum: bellum uerò gerendum cum Barbaris, publicè utile. Summa igitur totius orationis hæc est. Sed quibus mihi rebus quidam familiarium molesti fuerint, indicare tibi non dubitabo. Id enim fore puto operæprecium. Nam cùm me orationem ad te missurum esse, illis narrassem, quæ non ad ostentationem comparata esset, aut bellicas tuas laudes celebraret (id enim alios esse facturos) sed qua te ad res conuenientiores, & pulchriores, & utiliores ijs ad quas nunc animum adiecisses, exhortari conarer: usque adeò ueriti sunt, ne senio delirarem, ut, quod prius facere non consueuerant, obiurgare me auderent: cum dicerent, me absurda & prorsus inepta moliri, qui Philippo suasionem missurus essem. Qui, ut hactenus ab ullo prudentia superari se censuisset, nunc ob successuum magnitudinem fieri non posse, quin se prudentius alijs deliberare posse existimaret. Præterea Macedonum integerrimos quosque familiares illi esse, quos consentaneum esset, ut cæterarum rerum imperiti essent, quid ei expediret, melius me intelligere.

Summa orationis, & ficta narratio de sui reprehésione, & Philippi laudibus, beneuolentiam & attentionẽ captans.

ἔτι δὲ καὶ τῶν ἑλλήνων πολλοὺς ἂν ἴδοις ἐκεῖ κατοικοῦντας, οὐκ ἀδόξους ἄνδρας, οὐδ' ἀνοήτους: ἀλλ' οἷς ἐκεῖνος ἀνακοινούμενος, οὐκ ἐλάττω τὴν βασιλείαν πεποίηκεν, ἀλλ' ἀρχῆς ἄξια διαπέπρακται. τί γὰρ ἐλλέλοιπεν; οὐ Θετταλοὺς μὲν πρότερον ἐπάρξαντας Μακεδονίας, οὕτως οἰκείως πρὸς αὑτὸν διακεῖσθαι πεποίηκεν, ὥσθ' ἑκάστους αὐτῶν μᾶλλον ἐκείνῳ πιστεύειν, ἢ τοῖς συμπολιτευομένοις; τῶν δὲ πόλεων τῶν περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, τὰς μὲν ταῖς εὐεργεσίαις πρὸς τὴν αὐτοῦ συμμαχίαν προσῆκται, τὰς δὲ σφόδρα λυπούσας ἀναστάτους πεποίηκε; Μάγνητας δὲ καὶ περραιβοὺς καὶ παίονας κατέστραπται, καὶ πάντας ὑπηκόους αὐτοὺς εἴληφε; τοῦ δὲ ἰλλυριῶν πλήθους, πλὴν τῶν περὶ τὸν ἀδρίαν οἰκούντων, ἐγκρατὴς καὶ κύριος γέγονεν; ἁπάσης δὲ τῆς Θρᾴκης, οὓς ἠβουλήθη δεσπότας κατέστησε; τὸν δὴ τοιοῦτον καὶ τηλικαῦτα διαπεπραγμένον, οὐκ οἴει πολλὴν μωρίαν καταγνώσεσθαι τοῦ πέμψαντος τὸ βιβλίον, καὶ πολὺ διεψεῦσθαι νομιεῖν, τῆς τε τῶν λόγων δυνάμεως, καὶ τῆς αὐτοῦ διανοίας; Ταῦτ' ἀκούσας, ὡς μὲν τὸ πρῶτον ἐξεπλάγην, καὶ πάλιν ὡς ἀναλαβὼν ἐμαυτὸν, ἀντεῖπον πρὸς ἕκαστον τῶν ῥηθέντων, παραλείψω, μὴ καὶ δόξω τισὶν ἀγαπᾶν, εἰ χαριέντως αὐτῶν ἠμυνάμην. λυπήσας δ' οὖν οὐ μετρίως (ὡς ἐμαυτὸν ἔπειθον) τοὺς ἐπιπλῆξαί μοι τολμήσαντας, τελευτῶν ὑπεσχόμην, μόνοις αὐτοῖς τῶν ἐν τῇ πόλει τὸν λόγον δείξειν, καὶ ποιήσειν οὐδὲν ἄλλο περὶ αὐτοῦ πλὴν ὅ,τι ἂν ἐκείνοις δόξῃ. τούτων ἀκούσαντες ἀπῆλθον, οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν διάνοιαν ἔχοντες. πλὴν οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον, ἐπιτελεσθέντος τοῦ λόγου, καὶ δειχθέντος αὐτοῖς, τοσοῦτο μετέπεσον, ὥστ'

ἠσχυ-

Ad hæc, Græcorum etiam multos illic habitare, uiros nec obſcuros, nec hebetes: quorum ille conſilijs uſus, non minuiſſet imperium: ſed ea geßiſſet, quib. ne optari quidem meliora poſſent. Quid enim prætermiſit? Nónne Theſſalorum animos, qui pridem regnum Macedonicum affectarunt, ita ſibi conciliauit, ut eorum nemo non plus ei, quàm ſuis ciuibus fidat? Nónne urbium in uicinia illa, beneficijs alias ad ſocietatem ſibi deuinxit: alias, quæ ſe pertinacius oppoſuerant, funditùs euertit? Non Magnetes & Perrhebæos & Pæones ſubegit, & omnes in ditionem redegit? Non maximæ partis Illyriorum, ijs qui Adriam accolunt, exceptis, uictor ac dominus euaſit? Non uniuerſæ Thraciæ, quos uoluit, dominos fecit? Talem igitur uirum, tantis rebus geſtis, non maxima ſtulticia occæcatum eſſe, iudicaturum illum cenſes, qui libellum iſtum miſerit: quòd is & eloquentiæ uim, & ipſius ingenium prorſus ignoret? His ego auditis, non dicam, neq; ut primùm perculſus fuerim: neq; cum recepiſſem animum, quid ad ſingula dicta reſponderim, ne quibus ipſe mihi placere uidear, de urbana eorum confutatione. Quum autem (ut mihi quidem perſuadebam) eos qui me reprehendere auſi fuerant, moleſtia non mediocri affeciſſem: tandem pollicitus ſum, me ſolis eis ex omnibus ciuibus orationem oſtenſurum: nec quicquam aliud de ea ſtatuere uelle, niſi quod ipſis uideretur. His illi auditis, abierunt: quo animo, neſcio. Sed non multis diebus pòſt, abſoluta oratione, & eis oſtenſa, ita mutati ſunt, ut

eos

ᾐσχύνοντο μὲν ἐφ' οἷς ἐθρασύνοντο, μετέμελε δ' αὐτοῖς ἁπάντων τῶν εἰρημένων, ὡμολόγουν δὲ μηδενὸς πώποτε τοσούτου πράγματος διαμαρτεῖν· ἔσπευδον δὲ μᾶλλον εἰς τὸ πεμφθῆναί σοι τοῦτον τὸν λόγον. ἔλεγον δ' ὡς ἐλπίζουσιν, οὐ μόνον σὲ καὶ τὴν πόλιν ἕξειν μοι χάριν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας· τούτου δ' ἕνεκά σοι ταῦτα διῆλθον, ἵν' ἤν τί σοι φαίνηται τῶν ἐν ἀρχῇ λεγομένων, ἢ μὴ πιστὸν, ἢ μὴ δυνατὸν, ἢ μὴ πρέπον σοι πράττειν, μὴ δυσχεραίνας ἀποστῇς τῶν λοιπῶν, μηδὲ πάθῃς τὸ αὐτὸ τοῖς ἐπιτηδείοις ἐμοί: ἀλλ' ἐπιμείνῃς, ἡσυχάζουσαν ἔχων τὴν διάνοιαν, ἕως ἂν διὰ τέλους ἀκούσῃς ἁπάντων τῶν λεγομένων. οἶμαι γὰρ ἐρεῖν τι τῶν δεόντων, καὶ τῶν σοὶ συμφερόντων. καίτοι μ' οὐ λέληθεν, ὅσον διαφέρουσι τῶν λόγων εἰς τὸ πείθειν, οἱ λεγόμενοι τῶν ἀναγινωσκομένων: οὐδ' ὅτι πάντες ὑπειλήφασι, τοὺς μὲν περὶ σπουδαίων πραγμάτων καὶ κατεπειγόντων ῥητορεύεσθαι, τοὺς δὲ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ πρὸς ἐργολαβίαν γεγράφθαι. καὶ ταῦτ' οὐ κακῶς ἐγνώκασιν. ἐπειδ' ἂν γὰρ ὁ λόγος ἀποστερηθῇ τῆς τε δόξης τοῦ λέγοντος, καὶ τῆς φωνῆς καὶ τῶν μεταβολῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις γιγνομένων, ἔτι δὲ καὶ τῶν καιρῶν, καὶ τῆς σπουδῆς τῆς περὶ τὴν πρᾶξιν, καὶ μηδὲν ᾖ τὸ συναγωνιζόμενον καὶ συμπεῖθον, ἀλλὰ τῶν μὲν προειρημένων ἁπάντων ἔρημος γένηται καὶ γυμνὸς, ἀναγινώσκῃ δέ τις αὐτὸν ἀπιθάνως, καὶ μηδὲν ἦθος ἐνσημαινόμενος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπαριθμῶν: εἰκότως οἶμαι φαῦλος εἶναι δοκοίη τοῖς ἀκούουσιν. ἅπερ καὶ τὸν νῦν ἔτι δεικνύμενον μάλιστ' ἂν βλάψειεν, καὶ φαυλότερον φαίνεσθαι ποιήσειεν. οὐδὲ γὰρ ταῖς περὶ τὴν λέξιν εὐρυθμίαις καὶ ποικιλίαις κεκοσμήκαμεν αὐτὸν, αἷς αὐτὸς

αἰτιολογία τοῦ πλάσματος, καὶ ἐφαρμογὴ ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ προκατάληψις, ὅτι δεῖ τὰ πράγματα σκοπεῖν μᾶλλον τῶν ἑρμηνευμάτων.

νεώ-

eos eorũ quæ audacius dixerant, puderet, & omniũ quæ locuti fuerant, pœniteret: utq; faterẽtur, se nulla unquã tãta in re ita fuisse deceptos: mihiq; autores essent, quàm primùm mittẽdæ tibi huius orationis. Aiebãt enim, sperare se, non te solùm & Rẽpub. nostrã habituros mihi gratiam de his quæ dicta essent, sed & Græcos uniuersos. Hæc eò tibi cõmemoraui, ut si qd initiò tibi aut nõ credibile, aut nõ posse fieri, aut tibi factu indecorũ esse uidebitur, nõ indignabũdus abijcias reliqua: neq; idẽ quod mei familiares facias, sed trãquillo animo iudiciũ differas, dũ ad finẽ usq; rẽ omnẽ audieris. Arbitror enim aliqd me dicturũ, quod et opportunũ sit, & tibi expediat. Neq; uerò me latet, quantũ ad persuadendũ intersit inter orationes quæ ab ipso oratore pronunciãtur, & eas quæ recitãtur: neq; ignoro, omnes existimare, illas de reb. grauibus & necessarijs haberi: has aũt ostẽtationis aut lucelli alicuius gratia scriptas esse. Ac in his quidẽ nõ malè iudicant. Nam si oratoris et autoritate et uoce, & actionis uarietate, in eloquẽtiæ studijs usitata, destituatur oratio, atq; etiam occasionibus & studio gerẽdæ rei, nihilq; sit quod uires augeat, & ad persuadendũ adiuuet, sed cùm his omnibus careat, tũ uerò ineptè nulloq; cum affectu ab aliquo recitetur, qui uerba quodammodò numeret: eam cõtemni ab auditoribus, quis miretur? Quæ res & hãc orationẽ, quæ tibi nunc offertur, maximè lædere poterunt, atq; efficere ut deterior esse uideatur. Neq; enim cõpositionis aut reliquorum ornamẽtorum rationẽ habuimus, quæ & ipse, dum

Accommodatio commẽti ad causam: & Occupatio, rẽ potius spectantem, quàm uerba.

τε νεώτερος ὢν ἐχρώμην, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπέδειξα, δι᾿ ὧν τοὺς λόγους ἰδίους θ᾿ ἅμα καὶ πιστοτέρους ποιοῦσιν: ὧν οὐδὲν ἔτι δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ᾿ ἀπόχρη μοι τοσοῦτον, ἢν αὐτὰς τὰς πράξεις ἁπλῶς δυνηθῶ διελθεῖν. ἡγοῦμαι δὲ καὶ σοὶ προσήκειν, ἁπάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντι, ταύταις μόναις προσέχειν τὸν νοῦν. οὕτω δ᾿ ἂν ἀκριβέστατα καὶ κάλλιστα θεωρήσαις, εἴ τι τυγχάνοιμεν λέγοντες, εἰ τὰς μὲν δυσχερείας τὰς περὶ τοὺς σοφιστὰς, καὶ τοὺς ἀναγινωσκομένους τῶν λόγων ἀφέλης, ἀναλαμβάνων δ᾿ ἕκαστον αὐτῶν εἰς τὴν διάνοιαν ἐξετάζῃς, μὴ πάρεργον ποιούμενος, μὴ δὲ μετὰ ῥαθυμίας, ἀλλὰ μετὰ λογισμοῦ καὶ φιλοσοφίας, ἧς καὶ σὲ μετεσχηκέναι φασίν. μετὰ γὰρ τούτων σκοπούμενος μᾶλλον, ἢ μετὰ τῆς τῶν πολλῶν δόξης, ἄμεινον ἂν βουλεύσαιο ἐπὶ αὐτῶν. ἃ μὲν οὖν ἐβουλόμην σοὶ προειρῆσθαι, ταῦτά ἐστι. περὶ δ᾿ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἤδη ποιήσομαι τοὺς λόγους. φημὶ γὰρ χρῆναί σε τῶν μὲν ἰδίων μηδενὸς ἀμελῆσαι· πειραθῆναι δὲ διαλλάξαι τήν τε πόλιν τῶν Ἀργείων, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων, καὶ τὴν Θηβαίων, καὶ τὴν ἡμετέραν. ἢν γὰρ ταύτας συστῆσαι δυνηθῇς, οὐ χαλεπῶς οἶμαι καὶ τὰς ἄλλας ὁμονοεῖν ποιήσεις. ἅπασαι γάρ εἰσιν ὑπὸ ταῖς εἰρημέναις, καὶ καταφεύγουσιν ὅταν φοβηθῶσιν, ἐφ᾿ ἣν ἂν τούτων τύχωσι, καὶ τὰς βοηθείας ἐντεῦθεν λαμβάνουσιν. ὥστ᾿ ἂν τέτταρας μόνον πόλεις εὖ φρονεῖν πείσῃς, καὶ τὰς ἄλλας πολλῶν κακῶν ἀπαλλάξεις. γνοίης δ᾿ ἂν ὡς οὐδεμιᾶς σοι προσήκει τούτων ὀλιγωρεῖν, ἢν ἀνενέγκῃς αὐτῶν τὰς πράξεις ἐπὶ τοὺς σοὺς προγόνους. εὑρήσεις γὰρ ἐν ἑκάστῃ πολλὴν φιλίαν πρὸς ὑμᾶς, καὶ μεγάλας εὐεργεσίας ὑπαρ-

τὸ α΄ μέρος, περὶ τοῦ τὰς δ΄ προεχούσας πόλεις διαλλάξαι, καὶ κατασκευὴ ἐκ τῆς ὀφειλομένης χάριτος.

dum essem iunior, usurpaui, & alijs demonstraui, ut in promptu haberent, quibus rebus orationes & suauiores & probabiliores redderētur. Quæ omnia huic ætati meæ desunt, cui id unū satis fuerit, si res ipsas simpliciter exponere potuero. Arbitror autem te quoq; decere, neglectis cæteris omnibus, ad has solas animum intendere. Nam ita demum euidentissimè & pulcherrimè cognosces, quod sit pondus nostræ orationis, si Rhetoricas difficultates, quæ legendis orationib. obijciūtur, amoueris, & unumquodq; singulatim animo complexus expenderis, non quidem obiter aut segniter: sed summo studio & cogitatione adhibita, quæ erudito homine (in quo te quoq; numero esse ferunt) digna est. Quòd si hac potius ratione usus fueris, quàm populari opinione, rectius de reb. omnibus statues. Ac quæ præfari apud te uolui, hæc sunt: nunc ad res ipsas explicādas aggrediar. Sic igitur sentio, tibi tuarū quidem rerū nullā esse negligendā: sed in eo laborādum, ut inter Argiuos & Lacedæmonios & Thebanos, & nostrā ciuitatem pacem facias: quas urbes si reconciliaris, non utiq; difficile erit etiam cæteras in concordiam reducere. Omnes enim his obnoxiæ sunt, & ad aliquam harum, quò casus tulerit, quum timent, cōfugiunt, opemq́; inde petunt. Itaq; si consilijs tuis quatuor dūtaxat urbes ad sanam mentē reuocaris, etiā reliquas multis malis liberabis. Nullam autē harū tibi esse negligendā, ita cognosces, si res gestas illarū ad tuos maiores retuleris. In qualibet enim, amicitiam erga uos singularē, & magna beneficia extare

Prima pars orationis: quatuor primarias Græciæ urbes reconciliandas esse inter sese. quę cōfirmatur à grati animi officio.

ὑπαρχούσας. Ἄργος μὲν γάρ ἐστί σοι πατρίς, ἧς δί-
καιόν τοσαύτην σε ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ὅσην περ τῶν
γονέων τῶν σαυτοῦ. Θηβαῖοι δὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γένους
ὑμῶν τιμῶσι, καὶ ταῖς προσόδοις καὶ ταῖς θυσίαις μᾶλ-
λον, ἢ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους. Λακεδαιμόνιοι δὲ τοῖς ἀπ'
ἐκείνου γεγονόσι, καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἡγεμο-
νίαν εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον δεδώκασι. τὴν δὲ πόλιν
τὴν ἡμετέραν φασίν, οἷς περὶ τῶν παλαιῶν πιστεύο-
μεν, ἡρακλεῖ μὲν αἰτίαν γενέσθαι τῆς ἀθανασίας (ὃν
δὲ τρόπον, σοὶ μὲν αὖθις πυθέσθαι ῥᾴδιον, ἐμοὶ δὲ νῦν
εἰπεῖν οὐ καιρὸς) τοῖς δὲ παισὶ τοῖς ἐκείνου τῆς σωτη-
ρίας. μόνη γὰρ ὑποστᾶσα τοὺς μεγίστους κινδύνους, πρὸς
τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν: ἐκεῖνόν τε τῆς ὕβρεως ἔπαυ-
σε, καὶ τοὺς παῖδας τῶν φόβων τῶν ἀεὶ παραγιγνο-
μένων αὐτοῖς, ἀπήλλαξεν· ὑπὲρ ὧν οὐ μόνον τοὺς τότε
σωθέντας δίκαιον ἦν ἡμῖν χάριν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς
νῦν ὄντας. διὰ γὰρ ἡμᾶς καὶ ζῶσιν, καὶ τῶν ὑπαρχόν-
των ἀγαθῶν ἀπολαύουσι. μὴ γὰρ σωθέντων ἐκείνων,
οὐδὲ γενέσθαι τὸ παράπαν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. τοιούτων
οὖν ἁπασῶν τῶν πόλεων γεγενημένων, ἔδει μὲν μηδέ-
ποτέ σοι μηδὲ πρὸς μίαν αὐτῶν γενέσθαι διαφοράν.
" ἀλλὰ γὰρ πάντες πλείω πεφύκαμεν ἐξαμαρτάνειν, ἢ
" κατορθοῦν. ὥστε τὰ μὲν πρότερον γεγενημένα, κοινὰ
" θεῖναι δίκαιόν ἐστιν. εἰς δὲ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον φυλα-
" κτέον, ὅπως μηδὲν συμβήσεται τοιοῦτο: καὶ σκεπτέον, τί
" ἂν ἀγαθὸν αὐτὰς ἐργασάμενος, φανείης ἄξια καὶ σε-
" αυτοῦ καὶ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων πεποιηκώς.
" ἔχεις δὲ καιρόν. ἀποδιδόντα γάρ σε χάριν ὧν ὀφείλεις,
ὑπολήψονται διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου τοῦ μετα-
" ξὺ, προϋπάρχειν τῶν εὐεργεσιῶν. καλὸν δ' ἐστὶ δοκεῖν
μὲν

comperies. Nam & Argos patria tua est, nec minori cura tuendum, quàm parentes tui: & Thebani principem generis uestri supplicationibus & sacrificijs præter cæteros Deos uenerantur: & Lacedæmonij posteris eius regnum & imperium in omne tempus dederunt. Nostram autem ciuitatem illi, quibus de memoria uetustatis credimus, Herculi immortalitatis (quod quomodo factum sit, tibi aliàs cognitu facile, mihi nunc commemoratu intempestiuum est) liberis autem eius salutis autorem fuisse, perhibent. Sola enim eos, susceptis maximis periculis, aduersus Eurysthei potentiam defendit: & illius ferocia repressa, metu semper imminẽte liberauit. Quibus de rebus non eos tantùm qui tum seruati sunt, æquum erat nobis gratiã habere: sed etiam hos qui hodie supersunt. Nostra enim opera uiuunt, & suis bonis fruuntur: Nisi enim illi mãsissent incolumes, hi prorsus ne nasci quidem potuissent. Quum igitur hæ urbes ita se gesserint, par sanè fuerat, nullũ tibi unquàm cum ulla earum fuisse dissidium. Verùm ita natura comparatum est, ut omnes sæpius peccemus, quàm officio fungamur. Quæ igitur antehac facta sunt, fragilitati humanæ iurè tribuuntur: in posterum uerò prospiciẽdum est, ne quid tale usuueniat: & in id incumbendum, ut beneficium aliquod, & te, & illarũ meritis dignum, in eas conferas, cuius rei iam datur occasio. Nam dum gratiam pro acceptis beneficijs referes, ob tantum spacium temporis interiectũ, te conferre in se, non reddere beneficium putabunt. Præclarum autem est,

» μὲν τὰς μεγίστας τῶν πόλεων εὖ ποιεῖν, μηδὲν δ'
» ἧττον σεαυτὸν ἢ 'κείνας ὠφελεῖν. χωρὶς δὲ τούτων,
εἴ πρός τινας αὐτῶν ἀηδές τι σοὶ συμβέβηκεν, ἅπαν-
» τα ταῦτα διαλύσεις. αἱ γὰρ ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς
» εὐεργεσίαι, λήθην ἐμποιήσουσι τῶν πρότερον ἡμῖν εἰς
» ἀλλήλους πεπλημμελημένων. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖ-
» νο φανερὸν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι τούτων πλείστην
» μνείαν ἔχουσιν, ὧν ἂν ἐν ταῖς συμφοραῖς εὖ πάθω-
σιν. ὁρᾷς δὲ, ὡς τεταλαιπώρηνται διὰ τὸν πόλεμον,
καὶ ὡς παραπλησίως ἔχουσι τοῖς ἰδίᾳ μαχομένοις.
καὶ γὰρ ἐκείνους, αὐξανομένης μὲν τῆς ὀργῆς, οὐδεὶς
ἂν διαλλάξειεν. ἐπὴν δὲ κακῶς ἀλλήλους διαθῶ-
σιν, οὐδενὸς διαλύοντος αὐτοὶ διέστησαν. ὅπερ οἶμαι
καὶ ταύτας ποιήσειν, ἢν μὴ σὺ πρότερον αὐτῶν ἐπι-
μεληθῇς. τάχ' οὖν ἄν τις ἐνστῆναι τοῖς εἰρημένοις
τολμήσειε, λέγων, ὡς ἐπιχειρῶ σε πείθειν ἀδυνά-
τοις ἐπιτίθεσθαι πράγμασιν. οὔτε γὰρ Ἀργείους φί-
λους ἄν ποτε γενέσθαι Λακεδαιμονίοις, οὔτ' αὖ Λακε-
δαιμονίους Θηβαίοις, οὔθ' ὅλως τοὺς εἰθισμένους ἅ-
παντα τὸν χρόνον πλεονεκτεῖν, οὐδέ ποτ' ἂν ἰσομοιρῆ-
σαι πρὸς ἀλλήλους. Ἐγὼ δ', ὅτε μὲν ἡ πόλις ἡμῶν
ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐδυνάστευε, καὶ πάλιν ἡ Λακεδαι-
μονίων: οὐδὲν ἂν ἡγούμην περανθῆναι τούτων· ῥα-
δίως γὰρ ἑκατέραν ἐμποδὼν ἂν γενέσθαι τοῖς πραττο-
μένοις. νῦν δ' οὐχ ὁμοίως ἔγνωκα περὶ αὐτῶν. οἶδα
γὰρ ἁπάσας ὡμαλισμένας ὑπὸ τῶν συμφορῶν. ὥσθ'
ἡγοῦμαι πολὺ μᾶλλον αὐτὰς αἱρήσεσθαι τὰς ἐκ τῆς
ὁμονοίας ὠφελείας, ἢ τὰς ἐκ τῶν τότε πραττομένων
πλεονεξίας. ἔπειτα τῶν μὲν ἄλλων ὁμολογῶ μηδένα ἂν
δυνηθῆναι διαλλάξαι τὰς πόλεις ταύτας. σοὶ δ' οὐδὲν
τῶν

ἀνασκευὴ, ὅτι οὐκ ἀδύνατον Φιλίππῳ τὸ διαλλάξαι τὰς πόλεις, ἐκ τῶν καιρῶν εἰλημμένη, ἡ διὰ παραδειγμάτων πιστουμένη.

te de maximis urbibus bene merentem tibi ipsi nihilo minus quàm ipsis prodesse. Praeterea, si quibus illarum, ut nonnihil molestus esses, accidit: ea omnia obliterabis. Huius enim temporis beneficia, superiores offensas utrinq; obliuione tegent. Iam illud etiam notum est, omnes eorum beneficiorum, quæ in calamitatibus acceperint, maximè solere meminisse. Quibus autem malis propter bella conflictentur, uides: & ut ijs sint similes, qui priuatim inter se pugnant: quos gliscente iracundia reconciliare queat nemo: sed ubi alteri alteros malè mulctarint, nemine dirimente ultrò discedunt. Id quod etiam has urbes credo facturas, nisi tu prius curam earum susceperis. At enim forsitan refragari aliquis his quæ dicta sunt, audeat, eáque me tibi suadere dicat, quæ fieri non possint. Neque enim Argiuos unquam Lacedæmonijs amicos fore, neq; Lacedæmonios Thebanis. Denique nunquam fore, ut ij qui omni tempore plus uendicare sibi consueuerint, in pari æquoq; iure acquiescant. Ego uerò, si nostra ciuitas in Græcia dominaretur, aut Lacedæmonij, ne tentandum quidem tale quicquam, in spe perficiendi, censerem. Vtraque enim huiusmodi conatus facile interturbaret. Nunc cum uideam omnes urbes calamitatibus quasi exæquatas esse: aliter sentio. Quare has ciuitates commoda concordiæ longè prælaturas superiorum actionum lucellis existimo. Deinde à cæterorum mortalium nemine in concordiam eas posse reduci, assentior. Tibi autem nihil

Refutatio: Posse recõciliari urbes à Philippo, & è tẽporibus & exẽplis sumpta.

τῶν τοιούτων ἐστὶ χαλεπόν. ὁρῶ γάρ σε τῶν τοῖς ἄλλοις
δοκούντων ἀνελπίστων εἶναι, καὶ παραδόξων πολ-
λὰ διαπεπραγμένον. ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον, εἰ καὶ ταῦ-
" τα μόνος ἂν συστῆσαι δυνηθείης. χρὴ δὲ τοὺς μέγα
" φρονοῦντας καὶ τοὺς διαφέροντας, μὴ τούτοις ἐπι-
" χειρεῖν, ἃ καὶ τῶν τυχόντων ἄν τις καταπράξειεν· ἀλλ'
" ἐκείνοις, οἷς μηδεὶς ἂν ἄλλος ἐπιχειρήσειεν, πλὴν
" τῶν ὁμοίαν σοὶ καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν ἐχόν-
" των. θαυμάζω δὲ τῶν ἡγουμένων ἀδύνατον εἶναι
πραχθῆναί τι τούτων, εἰ μήτ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν εἰ-
δότες, μήθ' ἑτέρων ἀκηκόασιν, ὅτι πολλοὶ δὴ καὶ δει-
" νοὶ πόλεμοι γεγόνασιν, οὓς οἱ διαλυσάμενοι, μεγά-
" λων ἀγαθῶν αἴτιοι ἀλλήλοις κατέστησαν. τίς γὰρ ἂν ὑ-
περβολὴ γένοιτο τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς Ξέρξην τοῖς ἕλ-
λησι γενομένης; οὗ τὴν φιλίαν ἅπαντες ἴσασιν, ἡμᾶς
τε καὶ Λακεδαιμονίους μᾶλλον ἀγαπήσαντας, ἢ τῶν
συγκατασκευασάντων ἑκατέροις ἡμῶν τὴν ἀρχήν. καὶ
τί δεῖ με λέγειν τὰ παλαιά, καὶ τὰ πρὸς τοὺς βαρβά-
ρους; ἀλλ' εἴ τις ἀθρήσειε καὶ σκέψαιτο τὰς τῶν ἄλλων
συμφοράς, οὐδὲν ἂν μέρος οὖσαι φανεῖεν τῶν διὰ θη-
βαίους καὶ Λακεδαιμονίους ἡμῖν γεγενημένων. ἀλλ' οὐ-
δὲν ἧττον Λακεδαιμονίων τε στρατευσάντων ἐπὶ θη-
βαίους, καὶ βουλομένων λυμήνασθαι τὴν Βοιωτίαν, καὶ
διοικίσαι τὰς πόλεις: βοηθήσαντες ἡμεῖς, ἐμποδὼν ἐγενό-
μεθα ταῖς ἐκείνων ἐπιθυμίαις. καὶ πάλιν, μεταπεσού-
σης τῆς τύχης, καὶ θηβαίων καὶ πελοποννησίων ἁπάν-
των ἐπιχειρησάντων ἀνάστατον ποιῆσαι τὴν Σπάρτην:
ἡμεῖς καὶ πρὸς ἐκείνους μόνους τῶν ἑλλήνων ποιησά-
μενοι συμμαχίαν, αἴτιοι τῆς σωτηρίας αὐτοῖς κατέ-
ἰδὲ ὡς ἐδὶν στημεν. Πολλῆς οὖν ἀνοίας ἂν εἴη μεστός, εἴ τις ὁρῶν τηλι-
καύτας

eiusmodi difficile est, quem multa perfecisse uideam, quæ alijs desperanda & admirabilia uiderentur. Quare mirum non erit, si tu solus etiam hæc potueris consequi. Magni autem & excellentis animi est, non ea suscipere quæ præstare quiuis e populo posit: sed illa, quæ nemo alius conari audeat, nisi & ingenio tibi par, & potentia. Demiror equidem, si qui horum aliquid perfici posse negant, nec ipsi sciunt, nec ex alijs audiuerunt, multa & atrocia bella exarsisse: quæ qui deposuerunt, maximis ultrò citróque se beneficijs affecerunt. Quicquámne ad magnitudinem odij Græcorum in Xerxem accedere potuisset? At huius amicitia uniuersi sciunt & nos & Lacedæmonios magis esse delectatos, quàm eorum qui utrisque nostrûm constituendi imperij adiutores fuerant. Quorsum autem uetera illa & Barbarica referre attinet? Nam si quis clades aliorum intueatur & consideret, ne minima quidem pars eorum malorum esse uideantur, quæ Lacedæmonij nobis Thebaníque attulerunt. Tamen cum Lacedæmonij contra Thebanos exercitum ducerent, ac Bœotiam uastare, & urbes dissipare uellent: nos opem tulimus, & compressimus eorum cupiditates. Rursus cum mutata fortuna, Thebani & Peloponnensès omnes Spartam è medio tollere conniterentur: nos soli omnium Græcorum, Lacedæmonios, inita cum eis societate, conseruauimus. Væcordem igitur omnino eum esse necesse est, qui, cum tantas mutationes

Hē tibi religionem &

πιστέον ἢ ἄλλας φρονεῖ.

καὶ ταύτας μεταβολὰς γιγνομένας, καὶ τὰς πόλεις μήτ' ἔχθρας, μήθ' ὅρκων μήτ' ἄλλου μηδενὸς φροντιζούσας, πλὴν ὅ, τι ἂν ὑπολάβωσιν ὠφέλιμον αὑταῖς εἶναι, τοῦτο δὲ μόνον στεργούσας, καὶ πᾶσαν τὴν σπουδὴν περὶ τούτου ποιουμένας, μὴ καὶ νῦν νομίζοι τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν αὐτάς. ἄλλως τε καὶ σοῦ μὲν ἐπιστατοῦντος τῆς διαλλαγῆς, τοῦ δὲ συμφέροντος πείθοντος, τῶν δὲ παρόντων κακῶν ἀναγκαζόντων. Ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τούτων συναγωνιζομένων, ἅπαντα γενήσεσθαι κατὰ τρόπον. ἡγοῦμαι δ' οὕτως ἂν σε μάλιστα καταμαθεῖν, εἴτ' εἰρηνικῶς εἴτε πολεμικῶς αἱ πόλεις αὗται πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν, εἰ διεξέλθοιμεν μήτε παντάπασιν ἁπλῶς, μήτε λίαν ἀκριβῶς, ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν παρόντων αὐταῖς.

τὰ Λακεδαιμονίων.

Καὶ πρῶτον μὲν σκεψώμεθα τὰ Λακεδαιμονίων· οὗτοι μὲν γὰρ ἄρχοντες τῶν ἑλλήνων, οὐ πολὺς χρόνος, ἐξ οὗ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰς τοσαύτην μεταβολὴν ἦλθον, ἐπειδὴ τὴν μάχην ἡττήθησαν τὴν ἐν Λεύκτροις, ὥστ' ἀπεστερήθησαν μὲν τῆς ἐν τοῖς ἕλλησι δυναστείας· τοιούτους δ' ἄνδρας ἀπώλεσαν σφῶν αὐτῶν, οἳ προῃροῦντο τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν, ἡττηθέντες ὧν πρότερον ἐδέσποζον· πρὸς δὲ τούτοις, ἐπεῖδον Πελοποννησίους ἅπαντας, τοὺς πρότερον μετ' αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἀκολουθοῦντας, τούτους μετὰ Θηβαίων εἰς τὴν αὐτῶν εἰσβάλλοντας, πρὸς οὓς ἠναγκάσθησαν κινδυνεύειν, οὐκ ἐν τῇ χώρᾳ περὶ τῶν καρπῶν, ἀλλ' ἐν μέσῃ τῇ πόλει πρὸς αὐτοῖς τοῖς ἀρχείοις περὶ παίδων καὶ γυναικῶν, τοιοῦτον κίνδυνον, ὃν μὴ κατορθώσαντες μὲν, εὐθὺς ἀπόλοιντο. νικήσαντες δ', οὐδὲν μᾶλλον ἀπηλλαγμένοι τῶν κακῶν εἰσίν, ἀλλὰ πολεμοῦνται μὲν ὑπὸ τῶν τὴν

χώραν

tationes fieri uideat, & ciuitates neque inimicitiarum, neque iurisiurandi, neque ullius rei alterius rationem ducere, nisi si quid sibi profuturum putent: id'que solum amplecti, in eóque adipiscendo & conseruando nihil non facere: etiam nunc eodem animo eas fore non putabit, te præsertim autore pacificationis, & utilitate alliciente, & malis istis adigentibus. Ego quidem harum rerum adiumento fretus, omnia rectè fore mihi persuadeo. Puto autem te sic facilè animaduersurum, utrum istæ urbes mutuò uel paci uel bello paratæ sint, si neque simpliciter prorsus, neque accuratè nimis, sed maxima quæque de hoc earum statu percensuerimus. Ac primùm res Lacedæmoniorum consideremus: qui, cum non ita olim terra maríque inter Græcos dominarentur, tantam mutationem post cladem Leuctricam experti sunt, ut & principatu Græciæ priuarentur: & eos uiros amitterent, qui se potius mori præoptarunt, quàm uiuere, uictos ab ijs quibus imperârant. Ad hæc, à Peloponnensibus omnibus, qui prius cum ipsis contra alios militabant, nunc Thebanis addicti sunt, agros suos incursari uiderunt: cum quibus non in agro de frugibus, sed in media urbe ad ipsa prætoria de uxoribus & liberis dimicare, & tale discrimen subire coacti sunt: quo si impegissent, mox funditùs perijssent: uictoriam uerò adepti, malis nihilo quàm antè minoribus conflictantur. Nam & à

pietatem Græcorum.

I. Lacedæmoniorum difficultates.

χώραν αὐτῶν περιοικούντων, ἀπιστοῦνται δ' ὑπὸ
πάντων Πελοποννησίων, μισοῦνται δ' ὑπὸ τοῦ πλή-
θους τῶν ἑλλήνων, ἄγονται δὲ καὶ φέρονται τῆς νυκτὸς
καὶ τῆς ἡμέρας ὑπὸ τῶν οἰκετῶν τῶν σφετέρων αὐ-
τῶν. οὐδένα δὲ χρόνον διαλείπουσιν ἢ στρατεύοντες
ἐπί τινας, ἢ μαχόμενοι πρός τινας, ἢ βοηθοῦντες
τοῖς ἀπολλυμένοις αὐτῶν. τὸ δὲ μέγιστον τῶν κακῶν:
δεδιότες γὰρ διατελοῦσι, μὴ Θηβαῖοι διαλυσάμε-
νοι τὰ πρὸς Φωκέας, πάλιν ἐπανελθόντες, μείζοσιν
αὐτοὺς συμφοραῖς περιβάλωσι τῶν πρότερον αὐτοῖς
γεγενημένων. καί τοι πῶς οὐ χρὴ νομίζειν τοὺς οὕτω
διακειμένους, ἀσμένως ἂν ἰδεῖν ἐπιστατοῦντα τῆς
εἰρήνης ἀξιόχρεων ἄνδρα, καὶ δυνάμενον διαλῦ-
τὰ ἀργείων. σαι τοὺς ἐνεστῶτας αὐτοῖς πολέμους; Ἀργείους τοίνυν
ἴδοις ἂν τὰ μὲν παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις πράτ-
τοντας, τὰ δὲ χεῖρον τούτων ἔχοντας. πολεμοῦσι γὰρ
ἐξ ὅσου περ τὴν πόλιν οἰκοῦσι πρὸς τοὺς ὁμόρους, ὥσ-
περ καὶ Λακεδαιμόνιοι, τοσοῦτον δὲ διαφέρουσιν,
ὅσον ἐκεῖνοι μὲν πρὸς ἥττους αὐτῶν, οὗτοι δὲ πρὸς
„ κρείττους· ὃ πάντες ἂν ὁμολογήσειαν μέγιστον εἶναι
„ τῶν κακῶν. οὕτω δὲ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀτυχοῦ-
σιν, ὥστ' ὀλίγου δεῖν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τεμνο-
μένην καὶ πορθουμένην τὴν χώραν περιορῶσιν. ὃ δὲ
πάντων δεινότατον. ὅταν γὰρ οἱ πόλεμοι διαλίπω-
σι κακῶς αὐτοὺς ποιοῦντες, αὐτοὶ τοὺς ἐνδόξους καὶ
πλουσιωτάτους τῶν πολιτῶν ἀπολλύουσι. καὶ ταῦτα πο-
ιοῦντες, οὕτω χαίρουσιν, ὡς οὐδένες ἄλλοι τοὺς πο-
„ λεμίους ἀποκτείναντες. αἴτιον δ' ἐστὶ τοῦ ταραχωδῶς
„ αὐτοὺς οὕτω ζῆν οὐδὲν ἄλλο, πλὴν ὁ πόλεμος: ὃν
„ ἢν διαλύσῃς, οὐ μόνον αὐτοὺς τούτων ἀπαλλάξεις, ἀλ-
λὰ καὶ

finitimis bello infestantur, & Peloponnensibus omnibus suspecti, & Græcis plerisque omnibus inuisi sunt: & à suis seruis noctu & interdiu direptionibus uexantur: denique nullo tempore non aut aliquos oppugnant, aut prælia committunt, aut suis pereuntibus opitulantur: &, quod malorum omnium maximum est, perpetuò timent, ne à Thebanis, pactione cum Phocensibus facta, reuersis, maioribus cladibus quàm antehac unquam afficiantur. Nónne autem consentaneum est, eos cum quibus ita agitur, libentißimè uisuros uirum magna præditum autoritate, & ita paratum, ut bella eos urgentia depellere poßit, qui se pacis autorem profiteatur? Argiuos autem partim eàdem qua Spartanos, partim etiam deteriore fortuna uti uideas. Belligerantur enim, ex quo urbem tenuerunt, cum finitimis, ut & Lacedæmonij: sed illud interest, quòd his cum imbecillioribus res est, illis cum potentioribus: quod omnes maximum malum esse fateantur. Bellum autem tam infeliciter gerunt, ut singulis ferè annis agrum suum diripi, uastaríque patiantur: & quod acerbißimum est, à bellicis cladibus feriati, nobilißimos & opulentißimos ciues interficiunt: eáque re ita lætantur, ut nulli alij cæsis hostibus. Tam perturbatæ autem uitæ nulla alia causa est, nisi bellum: quo sopito, non his tantùm calamitatibus eos liberabis, sed ut

II. Argiuorum calamitates.

λὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἄμεινον βουλεύεσθαι ποιήσεις. ἀλλὰ μὴν τὰ περὶ Θηβαίους, οὐδὲ σὲ λέληθεν. καλλίστην γὰρ μάχην νικήσαντες, καὶ μεγίστην δόξαν ἐξ » αὐτῆς λαβόντες, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρήσασθαι ταῖς εὐ» τυχίαις, οὐδὲν βέλτιον πράττουσι τῶν ἡττηθέντων καὶ » δυστυχησάντων. οὐ γὰρ ἔφθασαν τῶν ἐχθρῶν κρατήσαντες, καὶ πάντων ἀμελήσαντες, ἠνώχλουν μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐν Πελοποννήσῳ, Θετταλίαν δ' ἐτόλμων καταδουλοῦσθαι· Μεγαρεῦσι δ' ὁμόροις οὖσιν, ἠπείλουν. τὴν δ' ἡμετέραν πόλιν μέρος τι τῆς χώρας ἀπεστέρουν, εὔβοιαν δ' ἐπόρθουν, εἰς βυζάντιον δὲ τριήρεις ἐξέπεμπον, ὡς καὶ γῆς καὶ θαλάσσης ἄρξοντες. τελευτῶντες δὲ πρὸς Φωκέας πόλεμον, ἐξήνεγκαν, ὡς τῶν τε πόλεων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κρατήσοντες, τόν τε τόπον ἅπαντα τὸν περιέχοντα κατασχήσοντες, τῶν τε χρημάτων τῶν ἐν Δελφοῖς περιγενησόμενοι ταῖς ἐκ τῶν ἰδίων δαπάναις. ὧν οὐδὲν ἀποβέβηκεν, ἀλλ' ἀντὶ μὲν τοῦ λαβεῖν τὰς φωκέων πόλεις τὰς αὐτῶν ἀπολωλέκασιν. εἰσβαλόντες δ' εἰς τὴν τῶν πολεμίων, ἐλάττω κακὰ ποιοῦσιν ἐκείνους ἢ πάσχουσι, πρὶν ἀπιέναι εἰς τὴν αὐτῶν. ἐν μὲν γὰρ τῇ Φωκίδι τῶν μισθοφόρων τινὰς ἀποκτείνουσιν, οἷς λυσιτελεῖ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν. ἀναχωροῦντες δὲ, τοὺς ἐνδοξοτάτους, καὶ μάλιστα τολμῶντας ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν, ἀπολλύουσιν. εἰς τοῦτο δὲ τὰ πράγματα αὐτῶν περιέστηκεν, ὥστ' ἐλπίσαντες ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας ὑφ' αὐτοῖς ἔσεσθαι, νῦν ἐν σοὶ τὰς ἐλπίδας ἔχουσι τῆς αὐτῶν σωτηρίας. ὥστ' οἶμαι καὶ τούτους ταχέως ποιήσειν ὅ, τι ἂν σὺ κελεύῃς. Λοιπὸν δ' ἂν ἦν ἡμῖν ἔτι περὶ τῆς πόλεως διαλεχθῆναι τῆς ἡμετέρας,

Margin notes: τὰ περὶ Θηβαίους. — τὰ ἀθηναίων.

ut cæteris quoque rebus aliquanto rectius consulant, efficies. Thebanorum porrò quæ ratio sit, ne te quidem præterit. Etenim pulcherrimam uictoriam consecuti, & maximam inde gloriam adepti, successibus malè utendo effecerunt, ut nihilo cum eis melius agatur, quàm cum uictis, & aduersam fortunam expertis. Quum primùm enim hostes uicissent, neglectis rebus omnibus, molesti fuerunt ciuitatibus Peloponnesi: & Thessaliæ seruitutem afferre ausi, & Megarensibus uicinis suis minitati sunt, & nostræ urbi agri partem eripuerunt, & Eubœam uastarunt, & Byzantium triremes ablegarunt, tanquam terra mariq́; dominaturi. Postremò Phocensibus bellum intulerunt, ut & urbes breui in potestatem redacturi, & locum illum circumquaque occupaturi, & priuatis sumptibus Delphicas pecunias superaturi: quorum nihil factum est. Tantum enim abest, ut Phocenses ciuitates ceperint, ut suas ipsi perdiderint. Quòd si in hostilem agrum impreßionem faciunt, non tot mala dant hostibus, quot ipsi, priusquam abeunt, sustinent. Nam in Phocide mercenarios aliquot milites, quibus mori magis expedit quàm uiuere, occidunt. Recedentes autem, nobilißimos ciues, & ad mortem pro patria oppetendam maximè paratos, perdunt: eoq́; res eorum rediêre, ut, cùm se totius Græciæ potituros imperio sperarent, nunc spem salutis suæ in te collocent. Quare hos etiam alacriter existimo, quicquid iusseris, esse facturos. Reliquum iam nobis esset, de urbe nostra uerba facere:

III. Thebanorum tumultus.

IIII. Atheniensiũ prudentia.

τέρας, εἰ μὴ πρότερα τῶν ἄλλων εὖ φρονήσασαι, τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο. Νῦν δ᾽ αὐτὴν οἶμαι καὶ συναγωνιεῖσθαι τοῖς ὑπὸ σοῦ πραττομένοις, ἄλλως τε κἂν δυνηθῇ συνιδεῖν, ὅτι ταῦτα διοικήσεις, περὶ τῆς ἐπὶ τὸν βάρβαρον στρατείας. ὡς μὲν οὖν οὐκ ἀδύνατόν ἐστί σοι συστῆσαι τὰς πόλεις ταύτας, ἐκ τῶν εἰρημένων ἡγοῦμαί σοι γενήσεσθαι φανερόν. ἔτι τοίνυν ὡς καὶ ῥᾳδίως ταῦτα πράξεις, ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων οἶμαι γνῶναί σε ποιήσειν. ἢν γὰρ φανῶσιν ἕτεροί τινες τῶν προγεγενημένων, μὴ καλλίοσι μὲν, μηδὲ ὁσιωτέροις ὧν ἡμεῖς συμβεβουλεύκαμεν, ἐπιχειρήσαντες, μείζω δὲ καὶ σκολιώτερα τούτων ἐπιτελέσαντες, τί λοιπὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ὡς οὐ θᾶττον σὺ ταῦτα πράξεις, ἢ ἐκεῖνοι τὰ χαλεπώτερα; σκέψαι δὲ πρῶτον τὰ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ἐκεῖνος γὰρ ἐκπεσὼν παρ᾽ ἡμῶν, καὶ τοὺς ἄλλους ὁρῶν τοὺς πρὸ αὐτοῦ ταύτῃ τῇ συμφορᾷ κεχρημένους, ἐπτηχότας διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως: οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχεν ἐκείνοις, ἀλλ᾽ οἰηθεὶς πειρατέον εἶναι βίᾳ κατελθεῖν, προείλετο πολεμεῖν πρὸς αὐτήν. καθ᾽ ἕκαστον μὲν οὖν τῶν τότε γενομένων, οὔτε λέγειν ἄν τις ἐπιχειρήσειεν, οὔτ᾽ ἂν διελθεῖν ἀκριβῶς δύναιτο, πρός τε τὸ παρὸν ἴσως ἂν ἐνοχλήσειεν. Εἰς τοσαύτην δὲ ταραχὴν κατέστησεν οὐ μόνον τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμονίους, καὶ τοὺς ἄλλους ἕλληνας, ὥσθ᾽ ἡμᾶς μὲν παθεῖν ἃ πάντες ἴσασι: τοὺς δ᾽ ἄλλους τηλικούτοις κακοῖς περιπεσεῖν, ὥστε μηδέπω νῦν ἐξιτήλους εἶναι τὰς συμφορὰς τὰς δι᾽ ἐκεῖνον τὸν πόλεμον ἐν ταῖς πόλεσι γεγενημένας. Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε δοξάντας εὐτυχεῖν, εἰς τὰς νῦν ἀτυχίας δι᾽ Ἀλκιβιάδην

ὅτι καὶ ῥᾳδίως συστήσει τὰς πόλεις, διὰ παραδειγμάτων συνίστησιν.

cere: ni sapienti consilio, ante cæteras, pacem fecisset. Nunc etiam adiutricem fore puto ijs rebus, quæ à te agentur: præsertim si perspicere potuerit, hæc tibi curæ fore, antequam expeditionem contra Barbaros suscipias. Ac fieri quidem posse, ut urbes has in gratiam reducas, ex his quæ dicta sunt, planum tibi fore existimo. Facilè autem isthæc eadem fieri per te posse, me tibi multis exemplis ostensurum arbitror. Nam si declaratum fuerit, alios quosdam ueterum, non quidem pulchrioribus aut sanctioribus rebus animum adiecisse, quàm hæ sunt, quarum nos tibi autores sumus, sed maiora tamen & perplexiora perfecisse: quid reliquum erit aduersarijs, quo minus te celerius hæc, quàm illos difficiliora, confecturum esse fateantur? Alcibiadem in primis uide: qui cum à nobis in exilium actus, alios ante se, illa calamitate accepta, trepidasse uideret, urbis magnitudine perterritos, non eodem animo fuit: sed ui reditum in patriam sibi patefaciendum esse ratus, bellum aduersus eam suscepit. Verùm singula quæ tum facta sunt, neque dicere quisquam conari ausit, neque perspicuè exponere possit: & in præsentia molestus fortasse fuerit. Ita autem perturbatam reddidit non urbem modo nostram, sed & Lacedæmonios & cæteros Græcos, ut tum ea nobis acciderent quæ omnes norunt: tum alij tantis malis affligerentur, ut ne nunc quidem obliteratæ sint in urbibus illius belli calamitates: tum Lacedæmonij, qui eo tempore florere uidebantur, in hæc mala per Alcibiadem

A' loco facultatis trãsitio ad locum à facili, qué probat exemplis.

δίαν καθεστάναι. πεισθέντες γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τῆς κατὰ θάλατταν δυνάμεως ἐπιθυμῆσαι, καὶ τὴν κατὰ γῆν
„ ἡγεμονίαν ἀπώλεσαν. ὥστ' εἴ τις φαίη τότε τὴν ἀρ-
„ χὴν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν παρόντων κακῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν
„ τῆς θαλάττης ἐλάμβανον, οὐκ ἂν ἐξελεγχθείη ψευ-
„ δόμενος. Ἐκεῖνος μὲν οὖν τηλικούτων αἴτιος γενόμενος, κατῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, μεγάλης μὲν δόξης τυχών, οὐ μὴν ἐπαινουμένης ὑφ' ἁπάντων. Κόνων δ' οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἀντίστροφα τούτων ἔπραξεν. ἀτυχήσας γὰρ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ ἑλλήσποντον, οὐ δι' αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς συνάρχοντας, οἴκαδε μὲν ἀφικέσθαι κατῃσχύνθη· πλεύσας δ' εἰς Κύπρον, χρόνον μέν τινα περὶ τὴν τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν διέτριβεν. αἰσθόμενος δὲ Ἀγησίλαον εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ πολλῆς δυνάμεως διαβεβηκότα, καὶ πορθοῦντα τὴν χώραν, οὕτω μέγα ἐφρόνησεν, ὥστ' ἀφορμὴν οὐδὲ μίαν ἄλλην ἔχων πλὴν τὸ σῶμα, καὶ τὴν διάνοιαν, ἤλπισε Λακεδαιμονίους καταπολεμήσειν, ἄρχοντας τῶν ἄλλων ἑλλήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. καὶ ταῦτα, πέμπων ὡς τοὺς βασιλέως στρατηγούς, ὑπισχνεῖται ποιήσειν. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; συστάντος γὰρ αὐτῷ ναυτικοῦ περὶ κνίδον, νικήσας τῇ ναυμαχίᾳ, Λακεδαιμονίους μὲν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς ἀρχῆς, τοὺς δ' ἄλλους ἑλλήνας ἠλευθέρωσεν. οὐ μόνον δὲ τὰ τείχη τὰ τῆς πατρίδος ἀνώρθωσεν: ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν εἰς τὴν αὐ-
„ τὴν δόξαν προήγαγεν, ἐξ ἧς περ ἐξέπεσεν. καίτοι τίς
„ ἂν προσεδόκησεν ὑπ' ἀνδρὸς οὕτω ταπεινῶς πράξαν-
„ τος, ἀναστραφήσεσθαι τὰ τῆς ἑλλάδος πράγματα,
„ καὶ τὰς μὲν ἀτιμωθήσεσθαι, τὰς δ' ἐπιπολάσειν τῶν ἑλ-
„ ληνίδων πόλεων; Διονύσιος τοίνυν (βούλομαι γὰρ ἐκ

πολ-

dem coniecti sint: Cùm enim maris imperium eius impulsu concupissent, etiam terræ principatum amiserunt. Quare qui dixerit, tunc eis extitisse malorum principium, cum maris accepere principatum; mendacij non arguetur. Is igitur tantis motibus excitatis, in urbem ab exilio rediit: magnam ille quidem gloriam adeptus; non tamen probatam omnibus. Non multis annis pòst, Conon similia his perfecit. Cum enim nauali bello circa Hellespontum, non eius, sed collegarum culpa, male pugnatum esset, redire domum erubuit: Cyprumq́; profectus, ad tempus suarum rerum cura occupatus fuit: Vbi, cum Agesilaum, magnis copijs in Asiam traiectis, agros populari sensisset: tanta fuit animi magnitudine, ut omni alia ope destitutus, excepto corpore & ingenio, sperarit se Lacedæmonios bello superaturum, qui cæteris Græcis terra mariq́; imperabant. Et hæc, missis ad regis duces literis, se confecturum pollicetur: Et quid pluribus opus est? Classe circa Gnidum coacta, & Lacedæmonijs, nauali prælio uictor, ademit imperium, & cæteros Græcos in libertatem asseruit. Neque uerò mœnia patriæ solùm erexit: sed & ciuitatem in eundem dignitatis locum, unde exciderat, restituit. Enimuerò quis expectasset, à uiro tam abiecto statum Græciæ mutandum esse: & ex Græcis urbibus alias depressum iri, alias emersuras? Iam Dionysius (uolo enim

πολλῶν σε πεισθῆναι, ῥᾳδίαν εἶναι τὴν πρᾶξιν, ἐφ' ἣν σε τυγχάνω παρακαλῶν) πολλοστὸς ὢν Συρακουσίων καὶ τῷ γένει καὶ τῇ δόξῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἐπιθυμήσας μοναρχίας ἀλόγως καὶ μανικῶς, καὶ τολμήσας ἅπαντα πράττειν τὰ φέροντα πρὸς τὴν δύναμιν ταύτην, κατέσχε μὲν Συρακούσας, ἁπάσας δὲ τὰς ἐν Σικελίᾳ πόλεις, ὅσαι περ ἦσαν ἑλληνίδες, κατεστρέψατο: τηλικαύτην δὲ δύναμιν περιεβάλετο καὶ πεζὴν καὶ ναυτικήν, ὅσην οὐδεὶς ἀνὴρ τῶν πρὸ ἐκείνου γεγενημένων. ἔτι τοίνυν Κῦρος (ἵνα μνησθῶμεν καὶ τῶν βαρβάρων) ἐκτεθεὶς μὲν ὑπὸ τῆς μητρὸς εἰς τὴν ὁδὸν, ἀναιρεθεὶς δ' ὑπὸ Περσίδος γυναικὸς, εἰς τοσαύτην ἦλθε μεταβολὴν, ὥσθ' ἁπάσης τῆς Ἀσίας γενέσθαι δεσπότης. ὅπου δὲ Ἀλκιβιάδης μὲν φυγὰς ὢν, Κόνων δὲ δεδυστυχηκὼς, Διονύσιος δ' οὐκ ἔνδοξος ὢν, Κῦρος δ' οὕτως οἰκτρᾶς αὐτῷ τῆς ἐξ ἀρχῆς γενέσεως ὑπαρχούσης, εἰς τοσοῦτον προῆλθον, καὶ τοσαῦτα διεπράξαντο: πῶς οὐ σέ γε χρὴ προσδοκᾶν τὸν ἐκ τοιούτων μὲν γεγονότα, Μακεδονίας δὲ βασιλεύοντα, τοσούτων δὲ κύριον ὄντα, ῥᾳδίως τὰ προειρημένα συστήσειν; σκέψαι δ' ὡς ἄξιόν ἐστι τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων μάλιστα ἐπιχειρεῖν, ἐν οἷς κατορθώσας μὲν, ἐφάμιλλον τὴν σαυτοῦ δόξαν καταστήσεις τοῖς πρωτεύουσι: διαμαρτὼν δὲ τῆς προσδοκίας, ἀλλ' οὖν τήν γε εὔνοιαν κτήσῃ τὴν παρὰ τῶν ἑλλήνων: ἣν πολὺ κάλλιόν ἐστι λαβεῖν, ἢ πολλὰς πόλεις τῶν ἑλληνίδων κατὰ κράτος ἑλεῖν. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα τῶν ἔργων, φθόνον ἔχει, καὶ δυσμένειαν, καὶ πολλὰς βλασφημίας. οἷς δ' ἡμεῖς συμβεβουλεύκαμεν, οὐδὲν πρόσεστι τούτων, ἀλλ' εἴ τις θεῶν αἵρεσίν σοι δοίη, μετὰ ποίας ἂν ἐπιμελείας καὶ διατριβῆς εὔξαιο τὸν βίον διάγειν: οὐδεμίαν

ἐκ τῶν ἑπομένων καὶ τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων διλημματικῶς.

ἕλοιο

multis exemplis adductis persuaderi tibi, facilè esse rem, ad quam te adhortor) cum unus è multis esset Syracusanorum & genere & gloria, & cæteris rebus: & monarchiam sine omni ratione, perq́ furorem concupisset: quia tentare omnia quæ ad eam rem facerent, audebat, Syracusas occupauit: & uniuersas Siciliæ urbes, quæ quidem Græcæ essent, cepit: tantasq́ copias, tum pedestres, tum nauales comparauit, quantas uir nemo ante illum. Præterea Cyrus (ut etiam Barbarorum mentionem faciamus) à matre quidem abiectus in uiam, à Persica uerò muliere sublatus, tantas fortunæ uicißitudines subijt, ut Asiæ totius dominatu potiretur. Cùm igitur Alcibiades exul, Conon clade accepta, Dionysius obscurus, Cyrus ex tam miserabili natiuitatis primordio, eò usq́ sint progreßi, tantasq́ res gesserint: tu his natalibus oriundus, & Macedoniæ rex, & tot hominum dominus, non facilè hæc perficies? Iam considera, talia suscipere quàm sit operæprecium: quæ, si ex sententia gesseris, non minorem quàm celeberrimi quique gloriam consequêris. Sin expectationi euentus non responderit, saltem Græcorum beneuolentiam contrahes: quam parasse gloriosius est, quàm multas Græcas urbes ui cepisse. Nam istiusmodi res nec inuidia carent, nec odijs, neque multis maledictis: cum eo autem consilio, quod nos tibi damus, nihil horum est coniunctum. Atque adeò si quis tibi Deus optionem daret, quibus studijs & exercitationibus ætatem exigere uelles: nullam aliam

A' consequentib. & præstantia rei, per cõplexionem.

ἔλοιο ἄν, εἴ περ ἐμοὶ συμβούλῳ χρῷο, μᾶλλον ἢ ταύτην. οὐ γὰρ μόνον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἔσῃ ζηλωτὸς, ἀλλὰ καὶ σὺ σαυτὸν μακαριεῖς. τίς γὰρ ἂν ὑπερβολὴ γένοιτο τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας, ὅταν πρέσβεις μὲν ἥκωσιν ἐκ τῶν μεγίστων πόλεων, οἱ μάλιστα εὐδοκιμοῦντες, εἰς τὴν σὴν δυναστείαν: μετὰ δὲ τούτων βουλεύῃ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, περὶ ἧς οὐδεὶς ἄλλος φανήσεται τοιαύτην πρόνοιαν πεποιημένος; αἰσθάνῃ δὲ τὴν ἑλλάδα πᾶσαν ὀρθὴν οὖσαν, ἐφ' οἷς σὺ τυγχάνῃς ἡγούμενος, μηδεὶς δ' ὀλιγώρως ἔχῃ τῶν παρὰ σοῦ βραβευομένων: ἀλλ' οἱ μὲν πυνθάνωνται περὶ αὐτῶν ἐν οἷς εἰσιν, οἱ δ' εὔχωνταί σε μὴ διαμαρτεῖν ὧν ἐπεθύμησας: οἱ δὲ δεδίωσι, μὴ πρότερόν τι πάθῃς, πρὶν τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς πραττομένοις; ἐφ' οἷς γινομένοις, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως μέγα φρονοίης; πῶς δ' οὐχὶ περιχαρὴς ὢν τὸν βίον διατελοίης, τηλικούτων σαυτὸν εἰδὼς πραγμάτων ἐπιστάτην γεγενημένον; τίς δ' οὐκ ἂν τῶν καὶ μετρίως λογίζεσθαι δυναμένων, ταύτας ἄν σοι μάλιστα παραινέσειε προαιρεῖσθαι τῶν πράξεων, τὰς ἀμφότερά σοι φέρειν ἅμα δυναμένας, ὥσπερ καρποὺς, ἡδονάς τε ὑπερβαλλούσας, καὶ τιμὰς ἀνεξαλείπτους; Απέχρη δ' ἄν μοι τὰ προειρημένα περὶ τούτων, εἰ μὴ παρέλιπόν τινα λόγον, οὐκ ἀμνημονήσας, ἀλλ' ὀκνήσας εἰπεῖν, ὃν ἤδη μοι δοκῶ δηλώσειν. οἶμαι γὰρ σοί τε συμφέρειν ἀκοῦσαι περὶ αὐτῶν, ἐμοί τε προσήκειν μετὰ παρρησίας (ὥσπερ εἴθισμαι) ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. αἰσθάνομαι γάρ σε διαβαλλόμενον ὑπὸ τῶν σοὶ μὲν φθονούντων, τὰς δὲ πόλεις τὰς αὐτῶν εἰθισμένων εἰς ταραχὰς καθιστάναι: καὶ τῆς εἰρήνης οὔσης τοῖς ἄλλοις κοινῆς, τὸν πόλεμον αὐτῶν ἴδιον εἶναι νομιζόντων, οἳ πάντων

Αποτρέπει Φίλιππον τοῦ καταδουλώσασθαι τὴν ἑλλάδα, ἐν ἀπολογίας σχήματι.

τῶν

huic rationi, me quidem autore, anteponeres. Neque enim alij tantùm te mirabuntur: sed & tu ipse beatum te iudicabis. Nam quid ad magnitudinem felicitatis illius queat accedere, si ex maximis urbibus spectatißimi quique uiri, legati in tuum regnum uenerint, cum quibus ita tu de salute communi deliberes, ut ea præterea nemini tantæ fuisse curæ uideatur? Si Græciam senseris uniuersam erectam atque alacrem à te duce pendêre? si nemo parui faciet, à te constituta: sed alij sciscitabuntur, quo in loco res suæ sint: alij uota facient, ut fortuna tuos conatus adiuuet: alij soliciti erunt, ne antequam conata perficias, aliquid humanitùs tibi accidat? Quæ cum fient, an non iure optimo magno animo eris? Quî fieri poterit, ut non uitam cum summa lęticia peragas, in tantarum rerum administratione ac fastigio constitutus? Et quis tandem est uel mediocri prudentia, qui te non hortaretur ad ea suscipienda, quæ utraque hæc simul tibi ferre possent tanquam fructus, tum uoluptates eximias, tum honores immortales? Contentus essem hæc dixisse, nisi quidam non obliuione, sed uerecundia retardatus, omisissem, quod nunc mihi dicendum censeo. Nam & tibi profuturum, & officij mei id esse puto, ut pro consuetudine mea, quæ sentio, liberè dicam. Animaduerto esse qui te criminentur, ex ijs qui & tibi inuident, & suas ciuitates perturbare solent: & cùm alijs pax communis sit, bellum priuatim suum existimant. Hi igitur, cæteris

Specie defensionis, Philippum ab opprimẽdæ Græciæ consilio deterret.

τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες περὶ τῆς σῆς δυνάμεως λέγουσιν, ὡς οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος, ἀλλ' ἐπὶ ταύτην αὐξάνεται. καὶ συχνὸν ἤδη χρόνον ἅπασιν ἡμῖν ἐπιβουλεύεις, καὶ λόγῳ μὲν μέλλεις Μεσσηνίοις βοηθεῖν, ἐὰν τὰ περὶ Φωκέας διοικήσῃς, ἔργῳ δ' ὑπὸ σαυτῷ ποιεῖσθαι Πελοπόννησον διανοῇ: ὑπάρχουσι δέ σοι θετταλοὶ μὲν καὶ θηβαῖοι, καὶ πάντες οἱ τῆς Ἀμφικτυονίας μετέχοντες, ἕτοιμοι συνακολουθεῖν. ἀργεῖοι δὲ καὶ μεσσήνιοι καὶ μεγαλοπολῖται, καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ συμπολεμεῖν, καὶ ποιεῖν ἀναστάτους Λακεδαιμονίους. ἢν δὲ ταῦτα πράξῃς, καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων ῥαδίως κρατήσεις. ταῦτα φλυαροῦντες, καὶ φάσκοντες ἀκριβῶς εἰδέναι, καὶ ταχέως ἅπαντα τῷ λόγῳ καταστρεφόμενοι, πολλοὺς πείθουσι, καὶ μάλιστα τοὺς τῶν αὐτῶν κακῶν ἐπιθυμοῦντας, ὧνπερ οἱ λογοποιοῦντες: ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς οὐδενὶ λόγῳ χρωμένους ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνοήτως διακειμένους, καὶ πολλὴν χάριν ἔχοντας τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν φοβεῖσθαι καὶ
„ δεδιέναι προσποιουμένοις. ἔτι δὲ τοὺς οὐκ ἀποδοκιμά-
„ ζοντας τὸ δοκεῖν σε ἐπιβουλεύειν τοῖς ἕλλησιν, ἀλλὰ τὴν
„ αἰτίαν ταύτην ἀξίαν ἐπιθυμίας εἶναι νομίζοντας. οἳ
„ τοσοῦτον ἀφεστᾶσι τοῦ νοῦν ἔχειν, ὥστ' οὐκ ἴσασιν, ὅτι τοῖς
„ αὐτοῖς ἄν τις λογισμοῖς χρώμενος, τοὺς μὲν βλάψει-
„ εν, τοὺς δ' ὠφελήσειεν: οἷον καὶ νῦν. εἰ μέν τις φαίη, τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα τοῖς ἕλλησιν ἐπιβουλεύειν, καὶ παρασκευάζεσθαι στρατεύειν ἐφ' ἡμᾶς: οὐδὲν ἂν λέγοι περὶ αὐτοῦ φαῦλον, ἀλλ' ἀνδρωδέστερον αὐτὸν καὶ πλείονος ἄξιον δοκεῖν εἶναι ποιήσειεν. εἰ δὲ τῶν ἀφ' ἡρακλέους τινὶ πεφυκότων, ὃς ἁπάσης κατέστη τῆς ἑλλάδος εὐεργέτης, ἐπιφέροι τὴν αἰτίαν ταύτην, εἰς τὴν μεγίστην αἰσχύνην ἂν αὐτὸν

rebus neglectis omnibus, de tua potentia dicunt, eam augeri nõ ad erigendam Græciam, sed ad eandem opprimendam: teq́; iam longo tempore nihil aliud, nisi nobis uniuersis insidiari. ac profiteri quidem, te Messenijs opem laturum: reuera autem id machinari, ut Phocensibus rebus constitutis, Peloponnesum subigas. Ac Thessalos quidem & Thebanos, & omnes Amphictyoniæ participes, te ducem libenter secuturos: Argiuos autem & Messenios & Megalopolitas, aliosq́; multos belli tibi fore socios, ad delendos Lacedæmonios: quibus rebus confectis, facilè te etiam reliquos Græcos superaturũ. Hæc illi dum nugantur, & satis scire se dictitant, & uerbis omnia celeriter euertunt: multis fidem faciunt, his præsertim qui eorundem malorum cum nugatoribus illis cupidi sunt: deinde ijs qui de statu Reipublicæ nihil ipsi prudenter cogitant, sed planè stupent, magnamq́; gratiam illis habent, qui se solicitos esse, ac eis timere simulant. Huc & illi accedunt, qui proniores sunt ad suspicandum, te insidiari Græcis, crimenq́; illud cupiditate non indignum putant: qui tantum absunt à sapientia, ut ignorent, una eademq́; ratiocinatione alios lædi, alios ornari: quod hic quoque usuuenit. Si quis enim dicat, Asiæ regem Græcis insidiari, & apparare bellum contra nos, nihil de eo mali dixerit: sed id effecerit, ut ille fortior & præstantior haberetur. Si cui uerò ex posteris Herculis, qui totam Græciam beneficijs affecit, tale crimen inferret, eum maxima ignominia

καταστήσειν. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγανακτήσειε καὶ μισήσειεν,
εἰ φαίνοιτο τούτοις ἐπιβουλεύων, ὑπὲρ ὧν ὁ πρόγο-
νος αὐτοῦ προείλετο κινδυνεύειν; καὶ τὴν μὲν εὔνοιαν
ἣν ἐκεῖνος κατέλιπε τοῖς ἐξ αὑτοῦ γεγενημένοις, μὴ
πειρῷτο διαφυλάττειν: ἀμελήσας δὲ τούτων, ἐπονειδί-
στων ἐπιθυμοίη καὶ πονηρῶν πραγμάτων; ὧν ἐνθυμού-
μενόν σε χρὴ μὴ περιορᾶν τοιαύτην φήμην σαυτῷ περι-
„ φυομένην: ἣν οἱ μὲν ἐχθροὶ περιθεῖναί σοι ζητοῦσι, τῶν
„ δὲ φίλων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ἀντειπεῖν ὑπὲρ σοῦ τολμή-
„ σειεν. καίτοι περὶ τῶν σοὶ συμφερόντων ἐν ταῖς τούτων ἀμ-
„ φοτέρων γνώμαις, μάλιστ' ἂν κατίδοις τὴν ἀλήθειαν.
Ἴσως δ' ὑπολαμβάνεις μικροψυχίαν εἶναι τὸ τῶν
βλασφημούντων καὶ φλυαρούντων, καὶ τῶν πειθομένων
τούτοις φροντίζειν, ἄλλως τ' ὅταν καὶ μηδὲν σαυτῷ συνει-
δῇς ἐξαμαρτάνων. χρὴ δὲ μὴ καταφρονεῖν τοῦ πλήθους,
μηδὲ παρὰ μικρὸν ἡγεῖσθαι τὸ παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμεῖν:
„ ἀλλὰ τότε νομίζειν καλὴν ἔχειν καὶ μεγάλην τὴν δό-
„ ξαν, καὶ πρέπουσαν καὶ σοὶ καὶ τοῖς προγόνοις, καὶ τοῖς
ὑφ' ὑμῶν πεπραγμένοις, ὅταν οὕτω διαθῇς τοὺς Ἕλ-
ληνας, ὥσπερ ὁρᾷς Λακεδαιμονίους τε πρὸς τοὺς ἑαυ-
τῶν βασιλέας ἔχοντας, τούς τε ἑταίρους τοὺς σοὺς πρὸς
„ σὲ διακειμένους. ἔστι δ' οὐ χαλεπὸν τυχεῖν τούτων, ἢν ἐθε-
„ λήσῃς κοινὸς ἅπασι γενέσθαι, καὶ παύσῃ ταῖς μὲν τῶν πόλεων
„ οἰκείως ἔχων, πρὸς δὲ τὰς ἀλλοτρίως διακείμενος. ἔτι
„ δ' ἢν τὰ τοιαῦτα προαιρῇ πράττειν, ἐξ ὧν τοῖς μὲν Ἕλ-
λησιν ἔσῃ πιστός, τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερός. Καὶ μὴ
θαυμάσῃς, ἅπερ ἐπέστειλα καὶ πρὸς Διονύσιον τὴν τυραννί-
δα κτησάμενον, εἰ μήτε στρατηγὸς ὤν, μήτε ῥήτωρ, μήτ'
ἄλλως δυνάστης, θρασύτερον σοὶ διείλεγμαι τῶν ἄλλων.
Ἐγὼ γὰρ πρὸς μὲν τὸ πολιτεύεσθαι, πάντων ἀφυέστα-
τος

προκαταλη-πτικὴ περιαυτολογία, καὶ σύστασις τῶν λεγομένων.

afficeret. Quis enim non indignetur, & ægrè ferat, si quis ijs insidiari putetur, pro quibus autor generis eius suscipere pericula uoluit: neq; beneuolentiam, quam ille posteris suis reliquit, conseruare conetur: sed his neglectis, res probrosas & prauas expetat? Quibus consideratis, non tibi committendum est, ut talem de te suboriri famam patiaris, qualem inimici de te spargi student: amicorum autem nemo est, quin reclamare et refutare audeat. Quid autem tibi expediat, ex horum utrorumque sententijs, maximè uerißimeq́; perspicies. Fortaßis autem existimes pusilli animi esse, maledicorum & nugatorum, & eorum qui illis aures præbent, ullam rationem habere, præsertim si tibi sis nullius delicti conscius. Verùm contemnenda multitudo non est: neq; omnium approbatio parui æstimanda. Nam ea demum uera gloria est, & magna, cùm te, tum tuis maioribus digna, rebusq́; gestis: si effeceris, ut Græci eodem sint erga te animo, quo Lacedæmonij in reges suos, atque in te amici tui sunt affecti. Hæc uerò non est difficile consequi, modò uelis: primùm, si eundem te præbere uolueris erga omnes: & alijs ciuitatibus coniunctus, ab alijs alienus esse desieris. Deinde, si ea susceperis, propter quæ Græci tibi fidant, Barbari perterrefiant. Neque uerò mireris, id quod etiam ad Dionysium scripsi, tyrannide potitum: me, qui neque dux, neque orator sim, aut alioqui potens, liberius quàm alij solent, egisse tecum. Nam ad gerendam quidem Rempub. omnium ciuium

Occupatio, qua sibi & orationi suæ autoritatẽ adiungit.

τος ἐγενόμην τῶν πολιτῶν. οὔτε γὰρ φωνὴν ἔσχον ἱκανὴν, οὔτε τόλμαν δυναμένην ὄχλῳ χρήσασθαι, καὶ μολύνασθαι, καὶ λοιδορεῖσθαι τοῖς ἐπὶ τοῦ βήματος καλινδουμένοις.
» τοῦ δὲ φρονεῖν εὖ, καὶ πεπαιδεῦσθαι καλῶς
» (εἰ καί τις ἀγροικότερον εἶναι φήσει τὸ ῥηθὲν) ἀμφισ-
» βητῶ, καὶ θείην ἂν ἐμαυτὸν οὐκ ἐν τοῖς ἀπολελειμμέ-
» νοις, ἀλλ' ἐν τοῖς προέχουσι τῶν ἄλλων. διόπερ ἐπιχειρῶ συμβουλεύειν τοῦτον τὸν τρόπον, ὃν ἐγὼ πέφυκα καὶ δύναμαι, καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, καὶ τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἐνδοξοτάτοις. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐμῶν, καὶ περὶ ὧν ἡγοῦμαί σοι πρακτέον εἶναι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, σχεδὸν ἀκήκοας. Περὶ δὲ τῆς στρατείας τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν, ταῖς μὲν πόλεσιν, ἃς ἔφην σε χρῆναι διαλλάττειν, τότε μοι δοκῶ συμβουλεύειν, ὡς χρὴ πολεμεῖν πρὸς τοὺς βαρβάρους, ὅταν ἴδωμεν αὐτὰς ὁμονοούσας. πρὸς σὲ δὲ νῦν ποιήσομαι τοὺς λόγους, οὐ τὴν αὐτὴν ἔχων διάνοιαν νῦν καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡλικίαν, ὅτε ἔγραφον τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ταύτην. τότε μὲν γὰρ παρεκελευόμην τοῖς ἀκουσομένοις καταγελᾶν μου καὶ καταφρονεῖν, ἢν μὴ καὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς δόξης τῆς ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦ χρόνου τοῦ περὶ τοὺς λόγους διατριφθέντος, ἀξίως φαίνωμαι διεξιών. νῦν δὲ φοβοῦμαι, μὴ πάντων τῶν προειρημένων πολὺ καταδεέστερον τύχω διαλεχθείς. καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ λόγος ὁ πανηγυρικὸς, ὁ τοὺς ἄλλους τοὺς περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβοντας, εὐπορωτέρους ποιήσας, ἐμοὶ πολλὴν ἀπορίαν παρέσχηκεν. οὔτε γὰρ ταὐτὰ βούλομαι λέγειν τοῖς ἐν ἐκείνῳ γεγραμμένοις, οὔτε δύναμαι καινὰ ζητεῖν. οὐ μὴν ἀποστατέον γ' ἐστὶν, ἀλλὰ λεκτέον περὶ ὧν ὑπεθέμην, ὅ, τι ἂν ὑποπέσοι καὶ συμφέροι πρὸς τὸ πεῖσαί σε ταῦτα πράττειν. καὶ γὰρ

ἣν

sum ineptißimus. Neq; enim uocem habeo satis magnã, neq; audaciã agendi cũ populo, et cõflictandi, atq; cõuicia audiẽdi ab ijs qui in cõcionib. uolutantur. Rectè aũt sentiẽdi, & honestæ institutionis (tametsi hoc alicui dictũ uidebitur arrogãtius) in contentionẽ si descendendũ sit, non in postremis, sed in principibus potius me numerarim. Quare sic consiliũ dare conor, ut natura & uires meæ ferũt, tũ patriæ, tũ alijs Græcis, & illustrißimis quibusq; uiris. Ac de me ipso, & ijs quæ tibi facienda censeã erga Græcos, ferè audiuisti. De expeditione autẽ Asiatica, urbib. quas à te dixi in concordiã reducendas, tũ uideor de bello Barbaris inferendo cõsulturus, cũ eas cõsentire uiderimus. Nũc ad te mea se conuertet oratio. Neq; uerò ita nunc animo sum affectus, ut illa ætate, qua idem hoc argumentum tractaui. Tum enim hortabar auditores, ut me et deriderẽt & contẽnerent, nisi pro dignitate rerũ, & existimatione mea, et tẽpore quod eloquẽtiæ studijs impendissem, dicere uiderer. Nunc autẽ uereor, ne multo tenuius disseruerim, quàm ea quæ dixi omnia postulabant. Nam præter alia, Panegyrica oratio, quæ alios studijs deditos, copiosiores reddidit, me ualde inopẽ fecit. Neq; enim eadẽ quæ illic scripta sunt, inculcare denuò uolo, nec exquirere noua possum. Non tamen ab incœpto desistendũ est: sed de proposito argumento dicendũ, quicquid inciderit, & cõducibile fuerit ad persuadendũ, ut hæc agas. Etsi enim alicubi me uires defecerint, quo minus eodẽ modo scribere possim, quo prius editæ orationes confectæ sunt: at non

inele-

ἐὰν ἐλλίπω τι, καὶ μὴ δυνηθῶ τὸν αὐτὸν τρόπον γρά-
» ψαι τοῖς πρότερον ἐκδεδομένοις· ἀλλ' οὖν ὑπογρά-
» ψειν γ' οἶμαι χαριέντως τοῖς ἐξεργάζεσθαι καὶ διαπο-
» νεῖν δυναμένοις. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου τοῦ σύμ-
παντος οἶμαι πεποιῆσθαι ταύτην, ἥπερ προσήκει τοὺς
ἐπὶ τὴν Ἀσίαν πείθοντας στρατεύειν. Δεῖ γὰρ μηδὲν πρό-
τερον πράττειν, πρὶν ἂν λάβῃ τις τοὺς Ἕλληνας δυοῖν
θάτερον, ἢ συναγωνιζομένους, ἢ πολλὴν εὔνοιαν ἔχον-
τας τοῖς πραττομένοις. ὧν Ἀγησίλαος ὁ δόξας εἶναι
Λακεδαιμονίων φρονιμώτατος, ὠλιγώρησεν, οὐ διὰ
» κακίαν, ἀλλὰ διὰ φιλοτιμίαν. ἔσχε γὰρ διττὰς ἐπιθυ-
» μίας, καλὰς μὲν ἀμφοτέρας, οὐ συμφωνούσας δ' ἀλ-
» λήλαις, οὐδ' ἅμα πράττεσθαι δυναμένας. προῃρεῖτο
γὰρ βασιλεῖ τε πολεμεῖν, καὶ τοὺς ἑταίρους εἰς τὰς πόλεις
τὰς αὐτῶν καταγαγεῖν, καὶ κυρίους ποιῆσαι τῶν πραγμάτων.
συνέβαινεν οὖν, ἐκ μὲν τῆς πραγματείας τῆς ὑπὲρ τῶν
ἑταίρων, ἐν κακοῖς καὶ κινδύνοις εἶναι τοὺς Ἕλληνας· διὰ
δὲ τὴν ταραχὴν τὴν ἐνθάδε γιγνομένην, αὐτὸν μὴ σχο-
λὴν ἄγειν, μηδὲ δύνασθαι πολεμεῖν τοῖς βαρβάροις.
» ὥστ' ἐκ τῶν ἀγνοηθέντων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ῥᾴδιον
» καταμαθεῖν, ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βουλευόμενον μὴ πρότε-
ρον ἐκφέρειν τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον, πρὶν ἂν διαλ-
λάξῃ τοὺς Ἕλληνας, καὶ παύσῃ τῆς μανίας τῆς νῦν αὐτοῖς
ἐνεστώσης· ἅπερ καὶ σοὶ συμβεβουλευκότες τυγχάνομεν.
Περὶ μὲν οὖν τούτων, οὐδεὶς ἂν ἀντειπεῖν τῶν εὖ φρονούντων
τολμήσειεν. οἶμαι δὲ τῶν μὲν ἄλλων εἴ τισι δόξειε περὶ
τῆς στρατείας τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν συμβουλεύειν, ἐπὶ ταύ-
την ἂν ἐπιπεσεῖν τὴν παράκλησιν, λέγοντας, ὡς ὅσοι
περ ἐπεχείρησαν πρὸς τὸν βασιλέα πολεμεῖν, ἅπα-
σι συνέπεσεν ἐξ ἀδόξων μὲν γενέσθαι λαμπροῖς, ἐκ
πενή-

τὸ β. μέρος τοῦ λόγου, περὶ τοῦ τὸν πόλεμον εἰς τὴν ἀσίαν ἐκφέρειν, καὶ τὰ παρακλητι- καὶ παρορμήσεις, καὶ παραδείγματα τοῦ δυνατοῦ συστατικά.

ineleganter, neque ineptè primas quasi lineas me ducturum opinor, ut alij postea, qui eam facultatem habent, ornamenta, uiuosq́; colores adhibeant. Et quidem principium totius orationis tale me sumpsisse puto; quale deceat eum, qui bellum Asiæ inferendum esse suadeat. Nihil enim prius agendum est, quàm ut Græci aut adiutores sint, aut rebus gerendis maximè faueant. Quæ Agesilaus, cum Lacedæmoniorum prudentißimus haberetur, neglexit: non ille quidem ex improbitate, sed ex ambitione. Habebat enim duas ille cupiditates, præclaram utranque, sed non inter se consentientes: nec eius generis, quæ simul confieri possent. Cum enim & regi bellum inferre, & amicos ab exilio in patriam quenque suam restituere, ac summæ rerum præficere decreuisset: fiebat ex illo conatu de amicis, ut & Græci in malis ac periculis uersarentur: & ipse propter tumultum hic excitatum, pugnandi contra Barbaros ocium & facultatem non haberet. Quare ex his quæ illo tempore ignorata sunt, facilè intelligitur, eum qui rectè rebus consultum uelit, non prius Regi bellum inferre debere, quàm Græcos reconciliarit, illorúq́; hunc furorem compescuerit. Quod nos & tibi consuluimus: Et hæc quidem nemo prudens negare audebit. Arbitror autem, si quibus alijs uisum fuerit, suadere, ut bellum in Asiam transferatur, ad hanc adhortationem deuenturos, ut dicant: quicunque bellum contra regem susceperint, ijs omnibus usu uenisse, ut ex obscuris illustres fierent, è pauperi-

Altera pars orationis, qua Philippum ad oppugnandos Barbaros incitat: exéplis bellum & facile & fructuosum esse docés.

πενήτων δὲ πλουσίους, ἐκ ταπεινῶν δὲ πολλῆς χώρας καὶ πόλεων δεσπότας. Ἐγὼ δ' οὐκ ἐκ τῶν τοιούτων μέλλω σε παρακαλεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἠτυχηκέναι δοξάντων· λέγω δὲ, ἐκ τῶν μετὰ Κύρου καὶ Κλεάρχου στρατευσαμένων. ἐκείνους γὰρ ὁμολογοῦσι νικῆσαι μὲν μαχομένους ἅπασαν τὴν βασιλέως δύναμιν τοσοῦτον, ὅσονπερ ἂν εἰ ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν συνέβαλον· ἤδη δ' ἐγκρατεῖς δοκοῦντας εἶναι τῶν πραγμάτων, διὰ τὴν Κύρου προπέτειαν ἀτυχῆσαι. περιχαρῆ γὰρ αὐτὸν ὄντα, καὶ διώκοντα πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων, ἐν μέσοις γενόμενον τοῖς πολεμίοις, ἀποθανεῖν. ἀλλ' ὅμως τηλικαύτης συμφορᾶς συμπεσούσης αὐτοῖς, οὕτω σφόδρα κατεφρόνησεν ὁ βασιλεὺς τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, ὥστε προσκαλεσάμενος Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας εἰς λόγον ἐλθεῖν, καὶ τούτοις μὲν ὑποσχόμενος μεγάλας δωρεὰς δώσειν, τοῖς δ' ἄλλοις στρατιώταις ἐντελῆ τὸν μισθὸν ἀποδοὺς ἀποπέμψειν· τοιαύταις ἐλπίσιν ὑπαγόμενος, καὶ πίστεις δοὺς τῶν ἐκεῖνῳ νομιζομένων τὰς μεγίστας, συλλαβὼν αὐτοὺς ἀπέκτεινεν. καὶ μᾶλλον εἵλετο περὶ τοὺς θεοὺς ἐξαμαρτεῖν, ἢ τοῖς στρατιώταις οὕτως ἐρήμοις οὖσι συμβαλεῖν. καίτοι τίς ἂν γένοιτο παράκλησις ταύτης καλλίων καὶ πιστοτέρα; φαίνονται γὰρ κἀκεῖνοι κρατήσαντες ἂν τῶν βασιλέως πραγμάτων, εἰ μὴ διὰ Κῦρον. σοὶ δὲ τὴν ἀτυχίαν τὴν τότε γενομένην οὐ χαλεπὸν φυλάξασθαι, τοῦ τε στρατοπέδου τοῦ κρατήσαντος τὴν ἐκείνου δύναμιν, ῥᾴδιον πολὺ κρεῖττον παρασκευάσασθαι. καίτοι τούτων ἀμφοτέρων ὑπαρξάντων, πῶς οὐ χρὴ θαρρεῖν, ποιούμενον τὴν στρατείαν ταύτην; Καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με βούλεσθαι λαθεῖν, ὅτι τούτων ἔνια πέφρακα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν

προκατάληψις σοφιστική.

pauperibus diuites, ex humilibus amplæ regionis & urbium domini. Ego uerò his locis ad te adhortandum non utar: sed eorum exempla proferam, qui malè gessisse rem putantur. Eos autem dico, qui cum Cyro & Clearcho militarunt. Illos enim fatentur, pugnando uicisse uniuersas regis copias, usque adeò, quasi cum eorum mulieribus conflixissent. Quum autem iam adepti uictoriam uiderentur: ob Cyri temeritatem impegisse, læticia exultantis: qui cum longè ante alios eueheretur, in medios hostes illatus interierit. Quamuis igitur rex tanta hac fortuna uteretur, tamen suas copias tantopere contempsit, ut Clearcho & alijs ducibus ad colloquium euocatis, tum illis ingentia munera daturum, tum reliquos milites integro stipendio persoluto se dimissurum sit pollicitus. quos cùm talibus promissis, fide data, quæ apud illum maxima habetur, pellexisset: comprehensos interfecit: ac in deos impius esse, quàm cum militibus ita destitutis, armis decertare maluit. Quæ uerò adhortatio pulchrior esse hac, & plus ad persuadendum ualere queat? Nam omnino illi, si absque Cyro fuisset, Persico regno potiri potuissent. Tibi autem & calamitatem quæ tum accidit, cauere non difficile est: & exercitum eo longè firmiorem, à quo regis copiæ uictæ sunt, facilè comparabis. Quæ utraque si præstò fuerint, an non de expeditione hac optimè sperandum erit? Neq; uerò quisquam existimet, dissimulare uelle, me horum quædam eodem modo exposuisse, Occupatio, de genere orationis.

πον, ὅν περ πρότερον. εἰ γὰρ ἐπὶ τὰς αὐτὰς διανοίας εἰλόμην ἐλθεῖν, ποιεῖν γλιχόμενος τὰ δεδηλωμένα: καλῶς εἶχεν εἰπεῖν. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐπίδειξιν ἐποιούμην, ἐπειρώμην ἂν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα διαφυλάττειν. σοὶ δὲ συμβουλεύων, μωρὸς ἂν εἴην, εἰ περὶ τὴν λέξιν πλείονα χρόνον διέτριβον, ἢ περὶ τὰς πράξεις: ἔτι δ' εἰ τοὺς ἄλλους ὁρῶν τοῖς ἐμοῖς χρωμένους, αὐτὸς μόνος ἀπεχοίμην τῶν ὑπ' ἐμοῦ πρότερον εἰρημένων. τοῖς μὲν οὖν οἰκείοις τυχὸν ἂν χρησαίμην, ἤν που σφόδρα κατεπείγῃ καὶ πρέπον ᾖ. τῶν δ' ἀλλοτρίων οὐδὲν ἂν προσδεξαίμην, ὥσπερ οὐδ' ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ. ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει. δοκεῖ δέ μοι μετὰ ταῦτα περὶ τῆς παρασκευῆς διαλεκτέον εἶναι, τῆς τε σοὶ γινομένης, καὶ τῆς ἐκείνοις ὑπαρξάσης. τὸ μὲν τοίνυν μέγιστον, σὺ μὲν τοὺς ἕλληνας εὔνους ἕξεις, ἤν περ ἐθέλῃς ἐμμεῖναι τοῖς περὶ τούτων εἰρημένοις. ἐκεῖνοι δὲ διὰ τὰς δεκαδαρχίας τὰς ἐπὶ Λακεδαιμονίων, ὡς οἷόν τε δυσμενεστάτους. ἡγοῦντο γὰρ Κύρου μὲν καὶ Κλεάρχου κατορθωσάντων, μᾶλλον ἔτι δουλεύσειν· βασιλέως δὲ κρατήσαντος, ἀπαλλαγήσεσθαι τῶν κακῶν τῶν παρόντων· ὅπερ καὶ συνέπεσεν αὐτοῖς. καὶ μὴν καὶ στρατιώτας σὺ μὲν ἐξ ἑτοίμου λήψῃ τοσούτους, ὅσους ἂν βούλῃ. οὕτω γὰρ ἔχει τὰ τῆς ἑλλάδος, ὥστε ῥᾷον εἶναι συστῆσαι στρατόπεδον μεῖζον καὶ κρεῖττον ἐκ τῶν πλανωμένων, ἢ τῶν πολιτευομένων. ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς χρόνοις οὐκ ἦν ξενικὸν οὐδέν. ὥστ' ἀναγκαζόμενοι ξενολογεῖν ἐκ τῶν πόλεων, πλέον ἀνήλισκον εἰς τὰς διδομένας τοῖς ἕλλησι δωρεὰς, ἢ εἰς τὸν εἰς τοὺς στρατιώτας μισθόν. καὶ μὴν εἰ βουληθείημεν ἐξετάσαι καὶ παραβάλλειν, σέ τε τὸν νῦν ἡγησόμενον τῆς στρατείας, καὶ βουλευ-

ἐπάνοδος ἐπὶ τὸ δυνατὸν, καὶ ἐκφαύλισμος τοῦ Περσῶν βασιλέως, κατὰ σύγκρισιν.

σόμε-

fuisse, quo prius. Neque enim ad ostentationem, quo in genere rerum earundem iteratio diligenter cauenda est, hæc scripsimus: sed ut tibi consilium daremus. Quare desiperem, si compositioni dictionis diutius immorarer, quàm rebus ipsis. Præterea, cum alios meis sententijs uti uideam: cur ego solus ijs quæ antè à me dicta essent, abstinerem? Proprijs igitur forsitan utar, sicubi res ualde postularit, neque dedecuerit: alieni uerò nihil asciscam, id quod etiam antehac uitaui. Sed his omißis, iam deinceps mihi de apparatu disserendum uidetur, tum hoc quo tu instructus es, tum eo quem illi habuerunt. Tu igitur, quod maximum est, Græcos beneuolos habebis, siquidem ea quæ suprà dicta sunt, seruare uolueris: illi autem ob decuriones à Lacedæmonijs constitutos, eosdem inimicißimos habuerunt. Existimabant enim, si Cyrus & Clearchus uicissent, se duriorem seruitutem seruituros: sin rex superior euasisset, urgentia mala depulsuros: id quod accidit. Præterea tibi in expedito erit, conscribere milites, quot uolueris. Nam hic Græciæ status est, ut facilius sit exercitum maiorem & robustiorem ex erronibus conscribere, quàm è ciuibus. Illis uerò temporibus peregrinus miles nullus erat: unde quum è ciuitatibus colligere copias necesse esset, largitiones in Græcos insumptæ, pluris illis ferè constabant, quàm stipendia militum. Enimuerò si considerare uoluerimus, & comparationem facere inter te, qui nunc exercitum duces, & de omnibus

Redit ad locum facultatis, & Persarũ regem in contemptum adducit.

r rebus

σόμενον περὶ πάντων, καὶ Κλέαρχον τὸν ἐπιστατή-
σαντα τῶν τότε πραγμάτων: εὑρήσομεν ἐκεῖνον μὲν
οὐδεμιᾶς πώποτε δυνάμεως πρότερον, οὔτε ναυτι-
κῆς οὔτε πεζῆς καταστάντα κύριον, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀτυ-
χίας τῆς συμβάσης αὐτῷ περὶ τὴν ἤπειρον ὀνομαστὸν γε-
νόμενον. σὲ δὲ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος δια-
πεπραγμένον, περὶ ὧν εἰ μὲν πρὸς ἑτέρους τὸν λόγον
ἐποιούμην, καλῶς εἶχε διελθεῖν. πρὸς σὲ δὲ διαλεγό-
μενος, εἰ πάσας τὰς πράξεις σοι διεξιοίην, δικαίως
ἂν ἀνόητος καὶ περίεργος εἶναι δοκοίην. ἄξιον δὲ μνη-
σθῆναι καὶ τῶν βασιλέων, ἐφ' ὃν σοί τε συμβουλεύο-
μεν στρατεύειν, καὶ πρὸς ὃν Κλέαρχος ἐπολέμησεν,
ἵν' ἑκατέρου καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν δύναμιν εἰδῇς.
ὁ μὲν τοίνυν τούτου πατὴρ τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέ-
ραν, καὶ πάλιν τὴν τῶν Λακεδαιμονίων κατεπολέμη-
σεν. οὗτος δ' οὐδενὸς πώποτε τῶν στρατευμάτων τῶν
τὴν χώραν αὐτοῦ λυμαινομένων ἐπεκράτησεν. ἔπειθ'
ὁ μὲν τὴν ἀσίαν πᾶσαν παρὰ τῶν ἑλλήνων ἐν ταῖς
„ συνθήκαις ἔλαβεν: οὗτος δὲ τοσούτου δεῖ τῶν ἑλλήνων
„ ἄρχειν, ὥστ' οὐδὲ τῶν ἐκδοθεισῶν αὐτῷ πόλεων κύριός
„ ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν ἀπορήσειε, πότερα χρὴ νο-
„ μίζειν, τοῦτον αὐτῶν ἀφεστάναι δι' ἀνανδρίαν, ἢ κείνας
„ ὑπερεωρακέναι, καὶ καταπεφρονηκέναι τῆς βαρβα-
„ ρικῆς δυναστείας. τὰ τοίνυν περὶ τὴν χώραν ὡς δια-
κεῖται, τίς οὐκ ἂν ἀκούσας παροξυνθείη πολεμεῖν πρὸς
αὐτόν; αἴγυπτος μὲν γὰρ ἀφειστήκει, καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν
χρόνον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐφοβοῦντο, μή ποτε βασιλεὺς αὐτὸς
ποιησάμενος στρατείαν, κρατήσειε καὶ τῆς διὰ τοῦ πο-
ταμοῦ δυσχωρίας, καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς ἁπάσης.
νῦν δ' οὗτος ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τοῦ δέους τούτου. συνα-

γαγὼν

rebus deliberabis, & inter Clearchum, qui tum summæ rerum præfuit: illum reperiemus prius nunquam ullas copias, siue nauales, siue pedestres, in potestate habuisse, sed ex Asiana calamitate nobilitatum: te autem tot tantásque res gessisse, de quibus si apud alios uerba facerem, non incommodè dici potuisset: cùm autem tecum agam, iurè ut demens, & in re superuacanea occupatus, deriderer, si omnia tua facta commemorarem. Operæprecium porrò fuerit, regum etiam meminisse, tum huius contra quem tibi bellum suscipiendum suademus, tum illius quem Clearchus inuasit, ut & uires & animum utriusque cognoscas. Eius igitur pater & nostram urbem, & Lacedæmoniorum item debellauit. Hic nullum unquam exercitum, ditionem eius populantem, superauit. Deinde ille Asiam uniuersam ex pacto à Græcis accepit. Hic tantum abest ut Græcis imperet, ut ne illarum quidem urbium sit dominus, quæ sunt ipsi traditæ. Quare nemo est quin dubitet, utrum existimandum sit, hunc eas amisisse ultrò ob ignauiam: an illas despexisse & contempsisse Barbaricum dominatum. Quis autem est, qui ubi audierit, quomodo in imperio eius agatur, non inflammetur ad bellum ei inferendum? Nam Aegyptus etiam illo tempore defecerat: sed metuebant tamen, ne quando Rex ipse suscepta expeditione, Nili transitu & reliquo apparatu omni potiretur. Nunc autem hic illis metum illum ademit. Compa-

γαγὼν γὰρ δύναμιν πλείστην, ὅσην οἷός τ' ἦν, καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς: ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν οὐ μόνον ἡττηθεὶς, ἀλλὰ καὶ καταγελασθεὶς, καὶ δόξας οὔτε βασιλεύειν οὔτε στρατηγεῖν ἄξιος εἶναι. τὰ τοίνυν περὶ Κύπρον, καὶ Φοινίκην, καὶ Κιλικίαν, καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅθεν ἐχρῶντο τῷ ναυτικῷ, τότε μὲν ἦν μετὰ βασιλέως: νῦν δὲ τὰ μὲν ἀφέστηκε, τὰ δ' ἐν πολέμῳ καὶ κακοῖς τοσούτοις ἐστὶν, ὥστ' ἐκείνῳ μὲν μηδὲν εἶναι τῶν ἐθνῶν τούτων χρήσιμον: σοὶ δ', ἢν πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν βουληθῇς, συμφόρως ἕξειν. καὶ μὴν Ἰδριέα γε τὸν εὐπορώτατον τῶν νῦν περὶ τὴν ἤπειρον, προσήκει δυσμενέστερον εἶναι τοῖς βασιλέως πράγμασι τῶν πολεμούντων, ἢ πάντων ἂν εἴη σχετλιώτατος, εἰ μὴ βούλοιτο καταλελύσθαι ταύτην τὴν ἀρχὴν, τὴν αἰκισαμένην μὲν τὸν ἀδελφὸν, πολεμήσασαν δὲ πρὸς αὐτὸν, ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον ἐπιβουλεύουσαν, καὶ βουλομένην τοῦ τε σώματος αὐτοῦ καὶ τῶν χρημάτων ἁπάντων γενέσθαι κυρίαν. ὑπὲρ ὧν δεδιὼς, νῦν μὲν ἀναγκάζεται θεραπεύειν αὐτὸν, καὶ χρήματα πολλὰ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀναπέμπειν. εἰ δὲ σὺ διαβαίης εἰς τὴν ἤπειρον, ἐκεῖνός τ' ἂν ἄσμενος ἴδοι, βοηθὸν ἥκειν αὐτῷ σε νομίζων, τῶν τε ἄλλων σατραπῶν πολλοὺς ἀποστήσεις, ἢν ὑπόσχῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς,

„ καὶ τοὔνομα τοῦτο διασπείρῃς εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπερ εἰς
„ τοὺς Ἕλληνας εἰσπεσὸν, καὶ τὴν ἡμετέραν ἀρχὴν καὶ
„ τὴν Λακεδαιμονίων κατέλυσεν.

ἔτι δ' ἂν πλείω λέγειν ἐπεχείρουν, ὃν τρόπον πολεμῶν, τάχιστ' ἂν περιγένοιο τῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως. νῦν δὲ φοβοῦμαι, μή τινες ἐπιτιμήσωσιν ἡμῖν, εἰ μηδὲν πώποτε μεταχειρισάμενοι τῶν στρατηγικῶν, σοὶ τολμῶμεν παραινεῖν

τῷ

rato enim exercitu, quanto maximo potuit, bellóque contra illos moto, non solùm uictus inde recessit, sed etiam derisus: eo quòd neque regia, neque imperatoria uirtute præditus esse uideretur. Iam Cyprus & Phœnicia & Cilicia, finitimáque loca, unde classem instruere solebant, tunc erant cum rege. nunc alia defecerunt: alia bello & ijs malis conflictantur, ut nullæ harum gentium ei sint utiles: tibi uerò, si bellum aduersus eum gerere uolueris, opportunæ futuræ sunt. Idrieum porrò opulentissimum Asiæ satrapen, aut infestiorem esse regi, quàm eos qui palàm bellum gerunt: aut omnium hominum abiectissimum esse necesse est, si hoc imperium corruere nolet, quod fratrem eius excruciauit, quod bellum contra ipsum gessit, quod perpetuò insidias struxit: ut & corpore & opibus eius potiretur. Quarum rerum metu perterritus, nunc regem colere, & quotannis magnam pecuniæ uim mittere cogitur: sed te, si in Asiam traieceris, non illę modò libens uiderit, adiutorem sibi aduenire existimans: sed & aliorum satraparum multos ad defectionem impelles, ostensa spe libertatis, istoq́ nomine in Asia diuulgato, quod cum in Græcia percrebuisset, & nobis & Lacedæmonijs eripuit imperium. Plura dicerem, qua ratione bello administrando, regis potentiam facilimè uinceres: nisi uererer quorundam reprehensionem, si ego, qui nunquam bellum uiderim, tibi post plurima et

ἐξ οἰκείων παραδειγμάτων συνίστησιν, ὅτι δεῖ ἐθελῆσαι Φίλιππον, εἰς τὸ ἡρακλέα ἐγκωμιάσαι παραβαίνων.

τῶν πλείστων καὶ μέγιστα διαπεπραγμένων κατὰ πόλεμον. ὥστε περὶ μὲν τούτων οὐδὲν οἶμαι δεῖν πλείω λέγειν. περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἡγοῦμαι δ' ἀρκεῖν πρὸς παράδειγμα, τόν τε πατέρα σοι, καὶ τὸν κτησάμενον τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν τοῦ γένους ἀρχηγόν. εἰ τῷ μὲν εἴη βουλομένῳ λέγειν, οἱ δὲ δύναμιν λάβοιεν: τῶν αὐτῶν ἂν γενέσθαι συμβούλους, ὧν περ ἐγώ. χρῶμαι δὲ τεκμηρίοις, ἐξ ὧν διαπεπραγμένοι τυγχάνουσιν. ὅ, τε γὰρ πατήρ σου πρὸς τὰς πόλεις ταύτας, αἷς σοι παραινῶ προσέχειν τὸν νοῦν, πρὸς ἁπάσας οἰκείως εἶχεν. ὅ, τε κτησάμενος τὴν ἀρχήν, μεῖζον φρονήσας τῶν αὑτοῦ πολιτῶν, καὶ μοναρχίας ἐπιθυμήσας, οὐχ ὁμοίως ἐβουλεύσατο τοῖς πρὸς τὰς τοιαύτας φιλοτιμίας ὡρμημένοις. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, στάσεις καὶ σφαγὰς καὶ ταραχὰς ἐμποιοῦντες, ἐκτῶντο τὴν τιμὴν ταύτην. ὁ δὲ τὸν μὲν τόπον τὸν ἑλληνικὸν ὅλως εἴασε, τὴν δ'
,, ἐν Μακεδονίᾳ βασιλείαν κατασχεῖν ἐπεθύμησεν. ἠπί-
,, στατο γὰρ τοὺς μὲν ἕλληνας οὐκ εἰθισμένους ὑπομένειν
,, τὰς μοναρχίας· τοὺς δ' ἄλλους οὐ δυναμένους ἄνευ τῆς
,, τοιαύτης δυναστείας, διοικεῖν τὸν βίον τὸν σφέτερον αὐτῶν. καὶ γάρ τοι συνέβη διὰ τὸ γνῶναι περὶ τούτων αὐτὸν ἰδίως, καὶ τὴν βασιλείαν γεγενῆσθαι πολὺ τῶν ἄλλων ἐξηλλαγμένην. μόνος γὰρ τῶν ἑλλήνων, οὐχ ὁμοφύλου γένους ἀξιώσας ἄρχειν, μόνος καὶ διαφυγεῖν ἠδυνήθη τοὺς κινδύνους τοὺς περὶ τὰς μοναρχίας γιγνομένους. τοὺς μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἕλλησι τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένους, εὕροιμεν ἂν οὐ μόνον αὐτοὺς διεφθαρμένους, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανισμένον. ἐκεῖνον δ' αὐτόν τ' ἐν εὐδαιμονίᾳ τὸν βίον διάγοντα, τῷ τε γένει καταλιπόντα τὰς αὐτὰς τιμάς, ἅσπερ αὐτὸς εἶχε. Περὶ τοίνυν ἡρακλέους, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἀνδρείαν ὑμνοῦντες

præclarißima belli facinora edita, præscribere studerem. Quare de his quidem, pluribus uerbis opus esse non puto. Quod autem ad reliqua attinet: exemplo satis esse tibi arbitror, & patrem tuum, & eum qui regnum uobis peperit, & uestri generis autorem. qui, si huic uoluntas, illis facultas dicendi data esset: eadem hauddubiè quæ ego, tibi consulerent. Cuius rei coniecturam ex rebus illorum gestis capio. Nam & pater tuus ciuitatibus his omnibus, quarum amicitiam expetendam tibi censeo, amicus fuit: & is qui regnum constituit, & altiores quàm sui ciues spiritus habuit, regnandi cupiditate incitatus, non eadem quæ alij, in honorũ talium appetitione, consilia secutus est. Nam illi quidem excitatis in suis urbibus seditionibus, & cædibus, & tumultibus, eum honorem arripuerunt. Is uerò Græcorum ditionem uniuersam reliquit, et regnum Macedonicum occupare studuit. Norat enim, nec Græcos ferre monarchiam consueuisse: & cæteros sine hac imperij forma non posse uitã suam gubernare. Quod cum sapienter animaduertisset, etiã regnum ab alijs longè diuersum extitit. Nam solus Græcorum peregrinæ gẽtis imperiũ adeptus, solus etiam pericula quæ monarchijs imminent, effugit. Nam qui inter Græcos tale aliquid confecerunt, eos non ipsos tantùm perijsse, sed & genus eorum funditùs extirpatum esse inueniemus. Ille autem, & ipse feliciter æuum egit: et imperium quod tenuerat, suis per manus tradidit. De Hercule uerò, alij quidem fortitudinem eius diuinis laudibus

Exẽplis maiorum, uoluntatẽ Philippi excitare studet: & in laudes Herculis digreditur.

πες αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄθλους ἀπαριθμοῦντες διατελοῦσι.
περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν τῇ ψυχῇ προσόντων ἀγαθῶν, οὐδεὶς
οὔτε τῶν ποιητῶν, οὔτε τῶν λογοποιῶν οὐδὲ μίαν φανήσεται
μνείαν πεποιημένος. Ἐγὼ δὲ ὁρῶ μὲν τόπον ἴδιον καὶ παν
τάπασιν ἀδιέργαστον, οὐ μικρὸν, οὐδὲ κενὸν, ἀλλὰ πολλῶν
μὲν ἐπαίνων καὶ καλῶν πράξεων γέμοντα, ποθοῦντα δὲ
τοῦ ἀξίως ἂν δυνηθέντα διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν: ἐφ' ὃν
εἰ μὲν νεώτερος ὢν ἐπέστην, ῥᾳδίως ἂν ἐπέδειξα τὸν πρό
„ γονον ὑμῶν καὶ τῇ φρονήσει καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ δικαιο
„ σύνῃ, πλέον διενεγκόντα πάντων τῶν προγεγενημένων,
„ ἢ τῇ ῥώμῃ τῇ τοῦ σώματος. νῦν δ' ἐπελθὼν ἐπ' αὐτὸν,
καὶ καθορῶν τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων εἰπεῖν: τήν τε δύνα
μιν τὴν παροῦσάν μοι κατεμεμψάμην, καὶ τὸν λόγον
ᾐσθόμην διπλάσιον ἂν γενόμενον τοῦ νῦν ἀναγινωσκο
μένου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἀφέξομαι πάντων διὰ τὰς αἰ
τίας ταύτας: μίαν δὲ πρᾶξιν ἐξ αὐτῶν ἔλαβον, ἥπερ ἦν
προσήκουσα μὲν καὶ πρέπουσα τοῖς εἰρημένοις, τὸν δὲ καιρὸν
ἔχουσα μάλιστα σύμμετρον τοῖς νῦν λεγομένοις. ἐκεῖνος
γὰρ ὁρῶν τὴν ἑλλάδα, πολέμων καὶ στάσεων καὶ τῶν ἄλλων
κακῶν μεστὴν οὖσαν: παύσας ταῦτα, καὶ διαλλάξας τὰς
πόλεις πρὸς ἀλλήλας, ὑπέδειξε τοῖς ἐπιγινομένοις, μεθ'
ὧν χρὴ καὶ πρὸς οὓς δεῖ τοὺς πολέμους ἐκφέρειν. μὴ γὰρ
ῥαθυμήσας, ποιησάμενος δὲ στρατείαν ἐπὶ Τροίαν, ἥπερ
εἶχε μεγίστην τότε δύναμιν τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν· τοσοῦ-
τον διήνεγκε τῇ στρατηγίᾳ τῶν πρὸς τὴν αὐτὴν ταύτην
ὕστερον πολεμησάντων, ὅσον οἱ μὲν μετὰ τῆς τῶν ἑλλήνων δυ-
νάμεως, ἐν ἔτεσι δέκα μόλις αὐτὴν ἐξεπολιόρκησαν:
ὁ δ' ἐν ἡμέραις ἐλάττοσιν, ἢ τοσαύταις, καὶ μετ' ὀλίγων
στρατεύσας, ῥᾳδίως αὐτὴν κατὰ κράτος εἷλεν. καὶ μετὰ
ταῦτα τοὺς βασιλέας τῶν ἐθνῶν, τῶν ἐφ' ἑκατέρας τῆς ἠπεί-
ρου τὴν

celebrare, & certamina enumerare non desistunt: aliorum uerò quæ animo insunt bonorũ, nemo uel poetarũ uel scriptorum mentionem fecisse reperietur. Ego uerò locũ peculiarẽ uideo, & inelaboratũ, non paruum, neq; sterilẽ, sed multis laudib. & honestis actionib. refertũ: eius generis tamen, qui uirum desideret nõ parua eloquẽtia præditũ. In quem si iunior incidissem, uestræ familiæ autorẽ & prudẽtia, & literis, & iusticia, plus antecelluisse superiorum tẽporum hominib. omnibus, quàm robore corporis, facilè demonstrassem. Nunc ubi ad illum accessi, & quàm multa dicendo explicanda insint, uidi: cùm ingenij facultatem, quæ hoc tempore mihi est, imparem esse argumenti grauitati intelligo, tum orationem duplo fore longiorem animaduerto. Cæteris igitur omnibus, his de causis præteritis, unam inde actionem delegi, quæ quidẽ cognata & conueniens his est quæ dicta sunt: et neq; breuior neq; prolixior, quàm ea quæ dicẽda restant, postulent. Nam is cùm uidisset Græciam feruere bellis & seditionibus, sopitis illis malis, & pace inter urbes facta, demõstrauit posteris, quib. socijs ascitis, contra quos bella gerenda essent. Nec enim ocio & languori se dedidit: sed expeditione aduersus Troiam suscepta, quæ tũ in Asia potentissima erat: tanto dux præstãtior fuit ijs qui pòst eandẽ oppugnarunt, ut quam illi totius Græciæ uiribus contractis, uix anno decimo expugnarunt, hic paucioribus diebus quàm illi annis, quum paucos omnino milites haberet, facilè per uim ceperit: & deinde reges gentium in utraq; Asiæ

ρου τὴν παραλίαν κατοικούντων, ἅπαντας ἀπέκτεινεν· οὓς οὐδέποτ' ἂν διέφθειρεν, εἰ μὴ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐκράτησε. ταῦτα δὲ πράξας, τὰς στήλας τὰς ἡρακλέους καλουμένας ἐποιήσατο, τρόπαιον μὲν τῶν βαρβάρων, μνημεῖον δὲ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων, ὅρους δὲ τῆς τῶν ἑλλήνων χώρας. τούτου δ' ἕνεκά σοι περὶ τούτων διῆλθον, ἵνα γνῷς, ὅτι σε τυγχάνω τῷ λόγῳ παρακαλῶν ἐπὶ τοιαύτας πράξεις, ἃς ἐπὶ τῶν ἔργων οἱ πρόγονοί σου φαίνονται κάλλιστα προκρίναντες. ἅπαντας μὲν οὖν χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας, τὸ κράτιστον ὑποστησαμένους πειρᾶσθαι γίγνεσθαι τοιούτους, μάλιστα δὲ σοὶ προσήκει. τῷ γὰρ μηδὲν ἀλλοτρίοις χρῆσθαι παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκεῖον ὑπάρχειν· πῶς οὐκ εἰκὸς ὑπὸ τούτου σε παροξύνεσθαι, καὶ φιλονικεῖν, ὅπως τῷ προγόνῳ σαυτὸν ὅμοιον παρασκευάσῃς; λέγω δ' οὐχ ὡς δυνησόμενον ἁπάσας σε μιμήσασθαι τὰς ἡρακλέους πράξεις (οὐδὲ γὰρ τῶν θεῶν ἔνιοι δυνηθεῖεν ἄν) ἀλλὰ κατά γε τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ τὴν εὔνοιαν ἣν εἶχεν εἰς τοὺς ἕλληνας, δύναιο ἂν ὁμοιωθῆναι τοῖς ἐκείνου βουλεύμασιν. ἔστι δέ σοι πεισθέντι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, τυχεῖν δόξης, οἵας ἂν αὐτὸς βουληθείης. ῥᾷον γάρ ἐστιν ἐκ τῶν παρόντων κτήσασθαί σε τὴν καλλίστην, ἤπερ ἐξ ὧν παρέλαβες, ἐπὶ τὴν ὑπάρχουσαν προελθεῖν. σκέψαι δ', ὅτι σε τυγχάνω παρακαλῶν, ἐξ ὧν ποιήσῃ τὰς στρατείας οὐ μετὰ τῶν βαρβάρων, ἐφ' οὓς οὐ δίκαιόν ἐστιν· ἀλλὰ μετὰ τῶν ἑλλήνων ἐπὶ τούτους, πρὸς οὓς προσήκει τοὺς ἀφ' ἡρακλέους γεγονότας πολεμεῖν. Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ διὰ παντός σε τοῦ λόγου πειρῶμαι προτρέπειν ἐπὶ τὰς εὐεργεσίας τῶν ἑλλήνων, καὶ πρᾳότητας, καὶ φιλανθρωπίας. ὁρῶ γὰρ τὰς μὲν χα-

Ἐφαρμογὴ τοῦ διηγήματος ἐπὶ τὴν προτροπὴν, καὶ ἐπάνοδος τοῦ περὶ τῆς εἰς τοὺς ἕλληνας εὐνοίας τόπου.

λεπότη-

ora accolentes, uniuersos occiderit: quos nunquam perempturus fuit, nisi et copias illorum uicisset. His rebus gestis, colũnas illas quas Herculeas uocãt, constituit: ut & trophæum Barbarorũ essent, & monumentũ uirtutis suæ ac præliorũ, & ditionis Græcorũ limites. Hæc ea de causa tibi cõmemoraui, ut non alias res suadere tibi orationem meam intelligeres, quàm quas maiores tui factis ipsis declararunt, se cæteris omnib. summa cum laude anteposuisse. Itaq; cùm reliquos omnes decet, in optimũ exemplar intuẽtes, conari id exprimere: tũ uerò te uel in primis. Nam cùm exemplis tibi non alienis utẽdum sit, sed domesticum in promptu habeas: annon illud te excitabit, ut summa contentione par esse Herculi, tui generis conditori, studeas? Neq; uerò te omnia Herculis facta imitari posse dico (nam id uel Deorum quidam nequirent) sed si tantùm mores eius facilimos, & humanitatem & beneuolentiam in Græcos secutus fueris, ad consiliorũ illius similitudinem accesseris. Quòd si mihi parueris, eam gloriam, quam ipse uoles, adipiscêris. Facilius enim est, isto rerum tuarum statu parare pulcherrimam, quàm ijs rebus quæ initiò tibi contigerunt, eam qua nunc frueris, consequi. Illud considera, me non, ut cum Barbaris contra eos ducas exercitum, quos oppugnari nefas est, hortari: sed ut cum Græcis aduersus eos bellum suscipias, quos ab Herculis posteris oppugnari decet. Neq; uerò mireris, cur te per totam orationem ad demerendos Græcos, & ad mansuetudinem & humanitatem adhorter. Nam difficiles mores molestos

Accommodatio narrationis ad exhortationem, cũ distinctione: & commoratio in loco de beneuolentia Græcorũ.

" λεπότητας λυπηρὰς οὔσας καὶ τοῖς ἔχουσι, καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι: τὰς δὲ πρᳵότητας οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐδοκιμούσας, ἀλλὰ καὶ τῶν θεῶν τοὺς μὲν τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν αἰτίους ὄντας, ὀλυμπίους προσαγορευομένους: τοὺς δ᾽ ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς καὶ ταῖς τιμωρίαις τεταγμένους, δυσχερεστέρας τὰς ἐπωνυμίας ἔχοντας: καὶ τῶν μὲν καὶ τοὺς ἰδιώτας, καὶ τὰς πόλεις καὶ νεὼς καὶ βωμοὺς ἱδρυμένους· τοὺς δ᾽ οὔτ᾽ ἐν ταῖς εὐχαῖς οὔτ᾽ ἐν ταῖς θυσίαις τιμωμένους, ἀλλ᾽ ἀποπομπὰς αὐτῶν ἡμᾶς ποιουμένους. ὧν ἐνθυμούμενον ἐθίζειν σεαυτὸν χρὴ, καὶ μελετᾶν, ὅπως ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν τοιαύτην ἅπαντες περὶ σοῦ τὴν γνώμην ἕξουσι. χρὴ δὲ τοὺς μείζονος δόξης τῶν ἄλλων ἐπιθυμοῦντας, περιβαλέσθαι μὲν τῇ διανοίᾳ τὰς πράξεις δυνατὰς μὲν, εὐχῇ δ᾽ ὁμοίας: ἐξεργάζεσθαι δὲ ζητεῖν αὐτὰς, ὅπως ἂν οἱ καιροὶ παραδιδῶσιν. ἐκ πολλῶν δ᾽ ἂν καταμαθήσειας, ὅτι δεῖ τοῦτον τὸν τρόπον πράττειν, μάλιστα δ᾽ ἐκ τῶν Ἰάσονι συμβάντων. ἐκεῖνος γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον οἷον σὺ κατεργασάμενος, μεγίστης δόξης ἔτυχεν, οὐκ ἐξ ὧν ἔπραξεν, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἔφησεν. ἐποιεῖτο γὰρ τοὺς λόγους ὡς εἰς τὴν ἤπειρον διαβησόμενος, καὶ βασιλεῖ πολεμήσων. ὅπου δ᾽ Ἰάσων λόγῳ μόνον χρησάμενος, οὕτως αὐτὸν ηὔξησεν: ποίαν τινὰ χρὴ προσδοκᾶν περὶ σοῦ γνώμην αὐτοὺς ἕξειν, ἢν ἔργῳ ταῦτα πράξῃς, καὶ μάλιστα μὲν πειραθῇς, ὅλην τὴν βασιλείαν ἑλεῖν: εἰ δὲ μὴ, χώραν ὅτι πλείστην ἀφορίσασθαι, καὶ διαλαβεῖν τὴν Ἀσίαν, ἣν λέγουσί τινες ἀπὸ Κιλικίας μέχρι Σινώπης. πρὸς δὲ τούτοις κτίσαι πόλεις ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ κατοικίσαι τοὺς νῦν πλανωμένους δι᾽ ἔνδειαν τῶν καθ᾽ ἡμέραν, καὶ λυμαινομένους, οἷς ἂν ἐντύχωσιν. οὓς εἰ μὴ παύσωμεν ἀθροιζομένους, βίον ἱκανὸν αὐτοῖς εἰσπορί-

lestos esse uideo, tum ijs penes quos sunt, tum his qui eorũ cõsuetudine utuntur: mãsuetudinem uerò non in animantib. solùm, & hominibus, & cæteris reb. omnibus, sed in dijs quoq; celebrari. Nam qui nobis benefaciunt, cœlites dicuntur: qui uerò calamitatibus et pœnis præsunt, atrociora etiã nomina habẽt. Ac illi quidẽ & priuatim et publicè tẽplis arisq; honorantur: hos aũt neq; precibus, neq; sacrificijs coli, sed nobis esse detestabiles constat. Hæc igitur cõsiderans, assuefacere te, ac meditari debes, ut mortales omnes magis etiã quàm nunc, talẽ de te concipiant opinionem. Qui autem eximiam gloriam expetũt, eos animo cõplecti decet res nõ quidẽ eas quæ fieri nequeant, sed quæ uoti similes sint: & ita in illis studiosè elaborare, ut rerũ tulerint occasiones. Multis aũt è reb. cognosces ita esse faciẽdum, sed in primis ex Iasonis euentis. Qui cũ nihil tale, quale tu, præstitisset: maximã gloriã non ex ijs quæ gesßit, sed ex ijs quæ dixit, est adeptus. Ita.n. uerba faciebat, ut qui in Asiã transiturus, & regi Persarũ bellũ facturus esset. Si igitur Iason uerbis tantùm ita res suas auxit: quã de te opinionem fore censes, si re ipsa ista perfeceris, conatusq; fueris maximè quidẽ uniuer-

sum regnũ capere: sin minùs, plurimas inde prouincias auellere, nouosq; limites Asiæ cõstituere? quam quidã aiũt à Cilicia ad Sinopẽ usq; pertinere. Præterea condẽdæ urbes erunt in loco illo: atq; in eas collocãdi qui nũc ob rerũ necessariarũ penuriam oberrãt, & obuia quæq; infestãt: quib. nisi obstiterimus, ne in posterũ congregentur, uictu illis affatim suppeditato:

πορίσαντες: λήσουσιν ἡμᾶς τοσοῦτοι γενόμενοι τὸ πλῆθος, ὥστε μηδὲν ἧττον αὐτοὺς εἶναι φοβεροὺς τοῖς ἕλλησιν, ἢ τοῖς βαρβάροις. ὧν οὐδεμίαν ποιούμεθα πρόνοιαν, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν κοινὸν φόβον καὶ κίνδυνον ἅπασιν ἡμῖν „ αὐξανόμενον. ἔστιν οὖν ἀνδρὸς μέγα φρονοῦντος, καὶ φι„λέλληνος, καὶ πορρωτέρω τῶν ἄλλων τῇ διανοίᾳ καθο„ρῶντος, ἀποχρησάμενον τοῖς τοιούτοις πρὸς τοὺς βαρ„βάρους, καὶ χώραν ἀποτεμνόμενον τοσαύτην, ὅσην ὀλί„γῳ πρότερον εἰρήκαμεν, ἀπαλλάξαι τε τοὺς ξενιτευο„μένους τῶν κακῶν, ὧν αὐτοί τ' ἔχουσι, καὶ τοῖς ἄλλοις πα„ρέχουσι, καὶ πόλεις ἐξ αὐτῶν συστῆσαι, καὶ ταύταις ἐχυρῶσαι „ τὴν ἑλλάδα, καὶ προβαλέσθαι πρὸ ἁπάντων ἡμῶν. ταῦτα γὰρ πράξας, οὐ μόνον ἐκείνους εὐδαίμονας ποιήσεις, ἀλλὰ καὶ πάντας ἡμᾶς εἰς ἀσφάλειαν καταστήσεις. ἢν δ' οὖν τούτων διαμάρτῃς, ἀλλ' ἐκεῖνό γε ῥᾳδίως ποιήσεις, τὰς πόλεις τὰς τὴν Ἀσίαν κατοικούσας ἐλευθερώσεις. ὅ, τι δ' ἂν τούτων πρᾶξαι δυνηθῇς, ἢ καὶ μόνον ἐπιχειρήσῃς, οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ μᾶλλον τῶν ἄλλων εὐδοκιμήσεις. καὶ δικαίως, ἤνπερ ἐπὶ ταῦτα αὐτός τε ὁρμήσῃς, καὶ τοὺς ἕλληνας προτρέψῃς. ἐπεὶ νῦν γε τίς οὐκ ἂν εἰκότως τὰ συμβεβηκότα θαυμάσειε, καὶ καταφρονήσειεν ἡμῶν; ὅπου παρὰ μὲν τοῖς βαρβάροις, οὓς ὑπειλήφαμεν μαλακοὺς εἶναι, καὶ πολέμων ἀπείρους, καὶ διεφθαρμένους ὑπὸ τῆς τρυφῆς, ἄνδρες γεγόνασιν, οἳ τῆς ἑλλάδος ἠξίωσαν ἄρχειν. τῶν δ' ἑλλήνων οὐδεὶς τοσοῦτο πεφρόνηκεν, ὥστ' ἐπιχειρῆσαι τῆς Ἀσίας ἡμᾶς ποιῆσαι κυρίους; ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτῶν ἀπολελειμμένοι τυγχάνομεν, ὥστ' ἐκεῖνοι μὲν οὐκ ὤκνησαν οὐδὲ προϋπάρξαι τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς τοὺς ἕλληνας: ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ ὧν κακῶς ἐπάθομεν, ἀμύνασθαι τολμῶμεν αὐτούς. ἀλλ' ὁμολογούντων ἐκείνων

ἐκ παραδείγματος τῶν βαρβάρων, καὶ συγκρίσεως τῶν πολέμων, προτρεπτικοὶ λόγοι.

κείνων

peditato: paulatim tanta eorum futura est multitudo, ut nihilo minus Græcis quàm Barbaris sint metuendi. At nos nihil illos curamus: neque animaduertimus, nos communem metum & periculum nobis omnibus alere. Est igitur uiri magnanimi, & Græcorum studiosi, & longè præ cæteris in posterum prospicientis, ut abusus talibus hominibus aduersus Barbaros, tantum terræ illis adimat, quantum paulo antè diximus: & mercenarios milites malis liberet, tum ijs quæ ipsi ferunt, tum quæ alijs inferunt: & ciuitates ex eis constituat, quæ Græciam muniant, & quasi uallum pro nobis omnibus obijciantur. Nam eo pacto non illos solùm felices, sed nos etiam omnes securos reddes. Vt au- 4.
tem hæc tibi non contingant: at illud facilè consequêris, ut urbes Asiaticas in libertatem uindices. Quodcunque autem horum perfeceris, aut tantùm conatus fueris, alijs utique gloria & laudibus antecelles: ídque optimo iure, ut qui & ipse talia aggrediaris, & Græcos ad eadem cohorteris. Nam quæ hactenus quidem facta sunt, quis non iurè miretur, nósque despiciat? Cum apud Barbaros, quos molles putabamus, & bellicæ rei imperitos, luxúque perditos, uiri nati sint, qui se Græciæ dignos imperio censuerunt: Græcorum neminem ea esse animi magnitudine, ut uel conetur nos Asiæ dominos facere: sed usque adeò ab eis uinci nos, ut cum illi non dubitarint nos ultrò lacessere inimicitijs, ne de uindicanda quidem iniuria cogitemus? Cum in omnibus illi

Ab exẽplo Barbarorũ, & comparatione bellorum incitamenta.

κείνων ἐν ἅπασι τοῖς πολέμοις μήτε στρατιώτας ἔχειν, μήτε στρατηγοὺς, μηδὲ ἄλλο μηδὲν τῶν εἰς τοὺς κινδύνους χρησίμων, ἀλλὰ ταῦτα πάντα παρ᾽ ἡμῶν μεταπεμπομένων: εἰς τοῦτο ἥκομεν ἐπιθυμίας τοῦ κακῶς ἡμᾶς αὐτοὺς ποιεῖν, ὥστ᾽ ἐξὸν ἡμῖν τἀκείνων ἀδεῶς ἔχειν, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ μικρῶν πολεμοῦμεν· καὶ τοὺς ἀφισταμένους τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλέως συγκα-
» ταστρεφόμεθα, καὶ λελήθαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐνίοτε με-
» τὰ τῶν πατρικῶν ἐχθρῶν τοὺς τῆς αὐτῆς συγγενείας
» μετέχοντας ἀπολλύναι ζητοῦντες. Διὸ καὶ σοὶ νομίζω συμφέρειν οὕτως ἀνάνδρως διακειμένων τῶν ἄλλων, προστῆναι τοῦ πολέμου πρὸς ἐκεῖνον· προσήκει δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις τοῖς ἀφ᾽ Ἡρακλέους πεφυκόσι, καὶ τοῖς ἐν πολιτείᾳ καὶ νόμοις ἐνδεδεμένοις, ἐκείνην τὴν πόλιν στέργειν, ἐν ᾗ τυγχάνουσι κατοικοῦντες· σὲ δ᾽ ὥσπερ ἀφέτον γεγενημένον, ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα πατρίδα νομίζειν, ὥσπερ ὁ γεννήσας ὑμᾶς: καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ αὐτῆς ὁμοίως, ὡς περὶ ὧν μάλιστα σπουδάζεις. ἴσως δ᾽ ἂν τινες ἐπιτιμήσαιέν μοι τολμήσειαν, τῶν οὐδὲν ἄλλο δυναμένων ἢ τοῦτο ποιεῖν, ὅτι σε προειλόμην παρακαλεῖν ἐπί τε τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν τῶν Ἑλλήνων παραλιπὼν τὴν ἐμαυτοῦ πόλιν. ἐγὼ δ᾽ εἰ μὲν πρὸς ἄλλους τινὰς πρότερον ἐπιχείρουν διαλέγεσθαι περὶ τούτων, ἢ πρὸς τὴν πατρίδα τὴν τρὶς τοὺς Ἕλληνας ἐλευθερώσασαν, δὶς μὲν ἀπὸ τῶν βαρβάρων, ἅπαξ δ᾽ ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίων ἀρχῆς, ὡμολόγουν ἂν πλημμελεῖν. νῦν δ᾽ ἐκείνην φανήσομαι πρῶτον ἐπὶ ταῦτα προτρέπων, ὡς ἠδυνάμην μετὰ πλείστης σπουδῆς. αἰσθανόμενος δ᾽ ἔλαττον αὐτὴν φροντίζουσαν τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένων, ἢ τῶν

προκατάληψις, ὅτι Φίλιππον εἰκότως παρακαλεῖ, τοὺς Ἀθηναίους παραλιπών.

illi bellis ostendant, se neque milites habere, neque duces, neque quicquam aliud bellis gerendis aptum, & ea omnia à nobis accersant: in eam uenimus cupiditatem, malefactis inter nos certandi; ut quamuis illorum opibus securè frui liceret; ipsi de minutis quibusdam rebus belligeremur: & ijs qui à regis imperio defecerunt, sub iugum reducendis nauemus operam: neque sentiamus, nos patrijs hostibus nonnunquam præstò esse ad gentiles & populares nostros auertendos. Quare tibi conducere puto, in tanta aliorum ignauia, ut te ducem belli Barbarici profitearis. Nam alios quidem ab Hercule ortos, qui Reipublicæ legumque uinculis quasi astricti tenentur, ea urbe, in qua habitant, contentos esse decet. Te autem tanquam emancipatum, totam Græciam patria charitate complecti, ut is fecit qui uos genuit: & non minora illius causa pericula adire, quàm propter ea quæ antiquissima tibi sunt. Erunt fortasse, qui me reprehendere ausint: ijque potissimùm, qui hoc unum didicerunt, quòd, cùm te & ad oppugnandos Barbaros, & ad tuendos Græcos, uoluerim adhortari, de mea urbe nihil dixerim. Ego uerò, si cum ullis alijs prius instituissem his de rebus agere, quàm cum patria, quæ ter Græciæ libertatem restituit, bis profligatis Barbaris, semel iugo Lacedæmoniorum excusso: faterer me deliquisse. Nũc me illam primùm ad hæc adhortatum esse, maximo quo potuerim studio, constat. Quam cum minus ea quæ à me diceretur, curare uiderem,

Occupatione, rectè se præterijsse Athenienses, & Philippum hortari ostendit.

ἢ τῶν ἐπὶ τοῦ βήματος μαινομένων· ἐκείνην μὲν εἴασα, τῆς δὲ πραγματείας οὐκ ἀπέστην. διὸ δικαίως ἄν με πάντες ἐπαινοῖεν, ὅτι τῇ δυνάμει ταύτῃ χρώμενος, ἣν ἔχων τυγχάνω, διατετέλεκα πάντα τὸν χρόνον πολεμῶν μὲν τοῖς βαρβάροις, κατηγορῶν δὲ τῶν μὴ τὴν αὐτήν μοι γνώμην ἐχόντων· προτρέπειν δ' ἐπιχειρῶν, οὓς ἂν ἐλπίζω μάλιστα δυνήσεσθαι τοὺς μὲν Ἕλληνας ἀγαθόν τι ποιῆσαι, τοὺς δὲ βαρβάρους ἀφελέσθαι τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν. διόπερ καὶ νῦν πρὸς σὲ ποιοῦμαι τοὺς λόγους, οὐκ ἀγνοῶν ὅτι τοῖς μὲν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις πολλοὶ φθονήσουσι, τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις ὑπὸ σοῦ πραττομένοις ἅπαντες συνησθήσονται. τῶν μὲν γὰρ εἰρημένων οὐδεὶς κεκοινώνηκε. τῶν δὲ ὠφελειῶν τῶν κατεργασθησομένων, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ οἴεται μεθέξειν. Σκέψαι δ' ὡς αἰσχρὸν περιορᾶν τὴν Ἀσίαν ἄμεινον πράττουσαν τῆς Εὐρώπης, καὶ τοὺς βαρβάρους εὐπορωτέρους ὄντας τῶν ἑλλήνων. ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἀπὸ Κύρου τὴν ἀρχὴν ἔχοντας, ὃν ἡ μήτηρ εἰς ὁδὸν ἐξέβαλε, βασιλεῖς μεγάλους προσαγορευομένους· τοὺς δ' ἀφ' Ἡρακλέους πεφυκότας, ὃν ὁ γεννήσας διὰ τὴν ἀρετὴν εἰς θεοὺς ἀνήγαγε, ταπεινοτέροις ὀνόμασιν ἢ 'κείνους προσαγορευομένους. ὧν οὐδὲν ἐατέον οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ μεταναστατέον καὶ ἀναστρεπτέον ἅπαντα ταῦτ' ἐστίν. εὖ δ' ἴσθι, μηδὲν ἄν με τούτων ἐπιχειρήσαντα πείθειν σε, εἰ δυναστείαν μόνον, καὶ πλοῦτον ἑώρων ἐξ αὐτῶν γενησόμενον. ἡγοῦμαι γὰρ τά γε τοιαῦτα καὶ νῦν σοι πλείω τῶν ἱκανῶν ὑπάρχειν,

πάλιν κατὰ προδιόρθωσιν τῷ ἐνδόξῳ ἐνδιατρίβει.

„ καὶ πολλὴν ἀπληστίαν ἔχειν, ὅστις προαιρεῖται κινδυνεύειν, ὥστ' ἢ ταῦτα λαβεῖν, ἢ στερηθῆναι τῆς ψυχῆς. ἀλλὰ γὰρ οὐ πρὸς τὰς τούτων κτήσεις ἀποβλέψας ποιοῦμαι τοὺς λόγους, ἀλλ' οἰόμενος ἐκ τούτων μεγίστην σοι

quàm eorũ uerba qui pro suggestu insaniunt: illam quidem missam feci, à meo autem instituto non recessi. Quare iurè laudarer ab omnibus, quòd ijs copijs, quas habeo, nunquam destiti bellum cum Barbaris gerere: & partim eos accusaui, qui non ita, ut ego, sentirent: partim eos quos uidebam & Græcis posse benefacere, & Barbaris suas opes eripere, sedulò sum hortatus. Qua de causa nunc etiam apud te uerba facio, non ignarus, fore multos qui meæ orationi inuideant: ijs autem quæ à te agentur, congratulaturos esse omnes. Nam in eorum quidẽ quæ dicta sunt, nemo societatem uenit: utilitatũ uerò quæ inde parabuntur, nemo est quin se quoq; fructum percepturũ esse putet. Cogita porrò, quàm turpe sit cõmittere, ut Asia floreat, afflicta Europa: & Barbari sint opulentiores Græcis: & ij qui ad Cyrũ genus referũt, quem mater in uiam abiecit, amplissimum imperiũ habeant, ac reges magni appellentur: Herculis autem posteri, quem pater ob uirtutem inter deos retulit, humilioribus nominibus salutentur. Atqui horum nihil ita relinquendum est, sed hæc omnia commouenda & inuertenda sunt. Omnino autem statuere debes, me nihil huiusmodi tibi suasurum fuisse, si imperium duntaxat, & diuitias inde uidissem parandas. Arbitror enim te iam antea omnibus copijs harum rerum circumfluere: eumq; prorsus inexplebilem esse, qui subire periculum non recuset, quò aut ijs potiatur, aut uita priuetur. Ego uerò non ita hæc dico, ut possessiones eorum spectem: sed quòd ex his te putem maximum

Rursus per correctionem ad gloriosum deuoluitur.

σοι καὶ καλλίστην γενήσεσθαι δόξαν. ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τὸ
,, μὲν σῶμα θνητὸν ἅπαντες ἔχομεν: κατὰ δὲ τὴν εὐ-
,, δοξίαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, καὶ τὴν φήμην τὴν τῷ χρό-
,, νῳ συμπαρακολουθοῦσαν, ἀθανασίας μεταλαμβά-
,, νομεν, ἧς ἄξιον ὀρεγομένους, καθ' ὅσον οἷοί τ' ἐσμέν, ὁ-
,, τιοῦν πάσχειν. ἴδοις δ' ἂν καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἐπιεικε-
στάτους, ὑπὲρ ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἂν τὸ ζῆν ἀντικαταλ-
λαξαμένους: ὑπὲρ δὲ τοῦ τυχεῖν καλῆς δόξης, ἀπο-
,, θνήσκειν ἐν τοῖς πολέμοις ἐθέλοντας· ὅλως δὲ, τοὺς μὲν
,, τιμῆς ἐπιθυμοῦντας ἀεὶ μείζονος ἧς ἔχουσιν, ὑπὸ
,, πάντων ἐπαινουμένους· τοὺς δὲ πρὸς ἄλλο τι τῶν αἰσχρῶς
,, φιλουμένων τοῖς πολλοῖς, ὁλοσχερῶς διακειμένους, ἀ-
,, κρατεστέρους, καὶ φαυλοτέρους εἶναι δοκοῦντας. τὸ δὲ μέ-
γιστον τῶν εἰρημένων, ὅτι συμβαίνει τοῦ μὲν πλούτου καὶ
τῶν δυναστειῶν πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς κυρίους γίγνε-
σθαι. τῆς δ' εὐνοίας τῆς παρὰ τῶν πολιτῶν, καὶ τῶν
ἄλλων τῶν προειρημένων, μηδένας ἄλλους καταλεί-
πεσθαι κληρονόμους, πλὴν τοὺς ἐξ ἡμῶν γεγονότας. ὥστ'
ἠσχυνόμην ἄν, εἰ μὴ τούτων ἕνεκα συνεβούλευόν σοι καὶ
τὴν στρατείαν ποιεῖσθαι ταύτην, καὶ πολεμεῖν καὶ κιν-
δυνεύειν. οὕτω δ' ἄριστα βουλεύσει περὶ τούτων, ἂν ὑπο-
λάβῃς μὴ μόνον τὸν λόγον σε τοῦτον παρακαλεῖν, ἀλ-
λὰ καὶ τοὺς προγόνους, καὶ τὴν τῶν πατέρων ἀνδρεί-
αν, καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους γενομένους, καὶ δόξαντας
ἡμιθέους εἶναι διὰ τὴν στρατείαν τὴν ἐπ' ἐκείνους: μά-
λιστα δὲ πάντων τὸν καιρόν, ἐν ᾧ σὺ μὲν τυγχάνεις το-
σαύτην δύναμιν κεκτημένος, ὅσην οὐδεὶς τῶν τὴν Εὐ-
ρώπην οἰκησάντων. πρὸς ὃν δὲ πολεμήσεις, οὕτως ἐστὶ
σφόδρα μεμισημένος, καὶ καταπεφρονημένος ὑφ'
ἁπάντων, ὡς οὐδεὶς πώποτε τῶν βασιλευσάντων.

clarißimumq́ triumphum consecuturum. Cogites uelim, mortale corpus omnes nos habere: sed gloria, laudibus, famæ perpetuitate fieri compotes immortalitatis: cuius cupiditate omnes uires exerendæ, nulli labores, nulla pericula recusanda sunt. Nã priuatorum hominum aliquos cernas, & eos quidem optimos: qui cum uitæ charitatem nulla re alia permutatam uelint, adipiscendi honesti nominis gratia in bellis occumbere non dubitent. Deniq; eos qui semper tenentur augendæ gloriæ studio, laudari ab omnibus: qui autem aliquid cæterarum rerum, quæ à uulgo hominum stultè amantur, nimis arctè complectuntur, hos & incontinentiores & nequiores haberi. Et quod maximum est, opum atque imperiorum sæpe accidere ut hostes potiantur, sed beneuolentiæ ciuium, & cæterorum quæ diximus, non alios hæredes relinqui, quàm liberos è nobis procreatos. Quare nisi propter hæc tibi cõsuluissem, militiam hanc suscipiendam esse, & bellum gerendum, & dimicandum, erubescerem. Sic autem his de rebus rectißimè statues, si cogitabis, non solùm hanc orationem esse, quæ te hortetur: sed accedere maiores quoque tuos, & atauorum fortitudinem, & eos etiam qui celeberrimi facti sunt, & semidei habiti, ob expeditionem contra Barbaros susceptam. In primis autem excitare te debet occasio, cum & tu tantis opibus & copijs polleas, quantis eorum nemo qui in Europa habitarunt: & is contra quem bellum geres, in tanto sit odio & contemptu omnium, in quanto nemo regum unquam fuit.

 Vehe-

Μετ' ἐπιλόγου παράκλησις ἐπὶ τὴν σκέψιν, καὶ ἀνασκευή, ὅτι οὐκ ἄμαχος ἡ τοῦ βασιλέως δύναμις: ἐγκωμιαστικὴ Φιλίππου, καὶ προτρέπουσα ἐπὶ φιλανθρωπίαν διὰ ἐναντίων παραδειγμάτων.

περὶ πολλοῦ δ' ἂν ἐποιησάμην οἷόν τ' εἶναι ὅπως ἂν συνερανίσαιμι τοὺς λόγους πάντας, τοὺς ὑπ' ἐμοῦ περὶ τούτων εἰρημένους. μᾶλλον γὰρ ἂν ἀξιόχρεως ἔδοξεν οὕτως ἡ πραγματεία εἶναι τῆς ὑποθέσεως. οὐ μὴν ἀλλὰ σέ γε χρὴ σκοπεῖν, ἐξ ἁπάντων τὰ συντείνοντα καὶ προτρέποντα πρὸς τὸν πόλεμον τοῦτον. οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι πολλοὶ τῶν ἑλλήνων τὴν βασιλέως δύναμιν ἄμαχον εἶναι νομίζουσιν, ὧν ἄξιον θαυμάζειν, εἰ τὴν ὑπ' ἀνθρώπου βαρβάρου καὶ κακῶς τεθραμμένου κατασταθεῖσαν, καὶ συναχθεῖσαν ἐπὶ δουλείᾳ, ταύτην ὑπ' ἀνδρὸς ἕλληνος, καὶ περὶ τοὺς πολέμους πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχοντος, μὴ νομίζουσιν ἂν ἐπ' ἐλευθερίᾳ διαλυθῆναι, καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι συστῆσαι μὲν ἐστὶν ἅπαντα χαλεπόν,

„ διαλῦσαι δὲ ῥᾴδιον. ἐνθυμοῦ δ', ὅτι μάλιστα τούτους τιμῶσιν ἅπαντες, καὶ θαυμάζουσιν, οἵτινες ἀμφότερα ἂν δύνωνται καὶ πολιτεύεσθαι καὶ στρατηγεῖν. ὅταν οὖν ὁρᾷς τοὺς ἐν μιᾷ πόλει τοιαύτην ἔχοντας τὴν φύσιν, εὐδοκιμοῦντας: ποίους τινὰς χρὴ προσδοκᾶν τοὺς ἐπαίνους ἔσεσθαι, τοὺς περὶ σοῦ ῥηθησομένους, ὅταν φαίνῃ ταῖς μὲν εὐεργεσίαις ἐν ἅπασι τοῖς ἕλλησι πεπολιτευμένος, ταῖς δὲ στρατηγίαις τοὺς βαρβάρους καλεστραμμένος; Ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι ταῦτα πέρας ἕξειν. οὐδένα γὰρ ἄλλον ποτὲ δυνήσεσθαι μείζω πρᾶξαι τούτων. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς ἕλλησι γενήσεται τηλικοῦτον ἔργον, ὅσον ἐστὶ τὸ πάντας ἡμᾶς ἐκ τοσούτων πολέμων ἐπὶ τὴν ὁμόνοιαν προαγαγεῖν: οὔτ' ἐν τοῖς βαρβάροις εἰκός ἐστι συστῆναι τηλικαύτην δύναμιν, ἣν τὴν νῦν ὑπάρχουσαν καταλύσῃς. ὥστε τῶν μὲν ἐπιγιγνομένων, οὐδ' ἂν τις τῶν ἄλλων διενέγκῃ τὴν φύσιν, οὐδὲν ἕξει ποιῆσαι τοιοῦτο. ἀλλὰ μὴν τῶν προγεγενημένων ἔχομεν ὑπερβάλλειν,

Vehemẽter autẽ uelim me posse colligere, ac uno ueluti fasce cõplecti ea quæ de his reb. dixi omnia. Magis enim sic huius argumenti tractatio nomine aliquo digna uideretur. Verùm te quoq; decet considerare ex omnibus, ea quæ huc pertinent, & ad bellũ hoc adhortãtur. Neq; uerò ignoro, Græcorũ multos in ea opinione esse, ut regẽ Persarũ inexpugnabilẽ putẽt: quos sanè mirari æquũ est, si id imperiũ, quod est ab homine Barbaro et malè instituto constitutũ, & ad seruitutẽ congregatũ, à uiro Græco, et bellicis in reb. multum exercitato, non putãt, spe recuperandæ libertatis proposita, dissolutũ iri? Præsertim cum sciant, cõstituere omnia quàm sit difficile, quàm facile uerò dissoluere. Cogita porrò, in quanta admiratione sint apud omnes, quãto honore afficiãtur, qui utrũq; possunt, et domi Rempub. gerere, & foris bello tueri. Quòd si eos qui in una urbe tali sunt ingenio præditi, maximè celebrari uides: cuiusmodi fore laudes censendum est, quæ de te prædicabũtur, si & beneficijs inter omnes Græcos te gessisse Rempublicam, & te imperatore Barbaros expugnatos esse uiderint? Equidem nihil accedere posse credo, neq; ullo tempore maiora posse ab ullo geri. Neq; enim in Græcia ullum tantum facinus editum est, quãtum fuerit, nos omnes è tãtis bellis perduxisse ad concordiam: neq; uerisimile est, unquam in posterum inter Barbaros tantam potentiam constitutum iri, si eam quæ nunc est dissiparis. Quare nemo posterorum, etiamsi excellẽti præter cæteros natura sit, quicquam tale facere poterit. Nam ueterum res gestas supera-

Epilogi uice Philippi consideratio: & refutatio, Persarum regem nõ esse inuictum: laudandi Philippi occasionem præbens, & per exempla contraria ad humanitatem adhortans.

λεῖν τὰς πράξεις τὰς ἤδη διὰ σοῦ κατειργασμένας, οὐκ
αἰσχρῶς, ἀλλ' ἀληθινῶς. ὅστις ἔθνη τοσαῦτα τυγχά-
νοις κατεστραμμένος, ὅσας οὐδεὶς πώποτε τῶν ἄλλων
Ἑλλήνων πόλεις εἷλε· πῶς οὐκ ἂν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν
ἀντιπαραβαλὼν, ῥᾳδίως ἂν ἐπέδειξα μείζω σε κἀ-
κείνων διαπεπραγμένον; ἀλλὰ γὰρ εἱλόμην ἀποσχέ-
σθαι τῆς τοιαύτης ἰδέας δι' ἀμφότερα, διά τε τοὺς οὐκ
εὐκαίρως αὐτῇ χρωμένους, καὶ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τα-
πεινοτέρους ποιεῖν τῶν νῦν ὄντων, τοὺς ἡμιθέους εἶναι νομι-
ζομένους. ἐνθυμοῦ δ', ἵνα τι καὶ τῶν ἀρχαίων εἴπωμεν,
ὅτι τὸν Ταντάλου πλοῦτον, καὶ τὴν Πέλοπος ἀρχὴν, καὶ
τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, οὐδεὶς ἂν οὔτε λόγων εὑρε-
τὴς, οὔτε ποιητὴς ἐπαινέσειεν. ἀλλά γε μετὰ τὴν Ἡρα-
κλέους ὑπερβολὴν, καὶ τὴν Θησέως ἀρετὴν, καὶ τοὺς
ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένους, καὶ τοὺς ἐκείνοις ὁμοίους
γενομένους, ἅπαντες ἂν εὐλογήσειαν. καὶ τοὺς ὀνομαστοτά-
τους καὶ ἀρίστους αὐτῶν ἴσμεν, ἐν μικροῖς πολιχνίοις καὶ
νησυδρίοις τὰς ἀρχὰς κατασχόντας, ἀλλ' ὅμως ἰσόθεον
„ καὶ πᾶσιν ὀνομαστὴν τὴν αὐτῶν δόξαν κατέλιπον. ἅπαν-
„ τες γὰρ φιλοῦσιν οὐ τοὺς σφίσιν αὐτοῖς μεγίστην δυνα-
„ στείαν κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς τοῖς Ἕλλησι πλείστων ἀγα-
„ θῶν αἰτίους γεγενημένους. οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτων αὐτοὺς
ὄψει τὴν γνώμην ταύτην ἔχοντας, ἀλλ' ἐπὶ πάντων
ὁμοίως. ἐπεὶ καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν,
οὔθ' ὅτι τῆς θαλάσσης ἦρξεν, οὔθ' ὅτι τοσοῦτο πλῆθος τῶν
χρημάτων εἰσπράξασα τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν ἀκρό-
πολιν ἀνήνεγκεν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὅτι πολλῶν πόλεων ἐ-
ξουσίαν ἔλαβε, τὰς μὲν ἀναστάτους ποιῆσαι, τὰς δ' αὐξῆ-
σαι, τὰς δ' ὅπως ἠβουλήθη διοικῆσαι. ταῦτα γὰρ ἅπαντα
παρῆν αὐτῇ πράττειν. ἀλλ' ἐκ τούτων μὲν πολλαὶ κα-
τηγορίαι

re possumus his ipsis, quæ iam à te gesta sunt non turpiter, sed uerè. Nam cùm tot gentes subegeris, quot urbes nemo Græcorum cepit, nónne si te cum singulis eorum conferrem, facilè demonstrarem, te maiora quàm illos designasse? Verùm hac orationis forma duabus de causis abstinere statui: tum quia plerique parum tempestiuè ea utuntur: tum quia per me nolo, his qui nunc uiuunt, eos qui semidei usurpantur, minores existimari. Cogita etiam, ut & uetera proferamus, Tantali opes, & Pelopis imperium, & Eurysthei potentiam, à nemine laudari, uel oratore, uel poeta: sed post Herculis excellentiam, Theseíque uirtutem, tum eos qui ad Troiam militarunt, tum qui similes illis extiterunt, ab omnibus celebrari. Ac maximè quidem insignes illorum & præstantißimos quosque scimus paruis oppidulis & insulis imperasse: tamen propè diuinam & latißimè patentem sui nominis gloriam reliquerunt. Omnes enim amant, non eos qui sibi maxima imperia pepererunt, sed qui plurima in Græcos beneficia contulerunt: neque erga hos tantùm eo animo sunt, sed æquè in omnes. Nam & nostram Rempublicam nemo eo nomine laudauerit, uel quòd maris imperium tenuit: uel quòd tantam pecuniam, exactam à socijs, in arcem retulit. Ac ne ob illud quidem, quòd in eius potestate fuit, è multis urbibus alias euertere, alias amplificare, alias suo gubernare arbitratu (hæc enim ei licuerunt omnia) uerùm ob hæc in cri-

τηγορίαι κατ' αὐτῆς γεγόνασιν. ἐκ δὲ τῆς ἐν μαραθῶνι μάχης, καὶ Σαλαμῖνι ναυμαχίας, καὶ μάλιστα ὅτι τὴν αὑτῶν ἐξέλιπον ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων σωτηρίας, ἅπαντες αὐτὴν ἐγκωμιάζουσιν. τὴν δ' αὐτὴν γνώμην καὶ περὶ Λακεδαιμονίων ἔχουσι. καὶ γὰρ ἐκείνων ἄγανται μᾶλλον τὴν ἧτταν τὴν ἐν Θερμοπύλαις, ἢ τὰς ἄλλας νίκας· καὶ τὸ τρόπαιον τὸ μὲν κατ' ἐκείνων ὑπὸ τῶν βαρβάρων σταθὲν, ἀγαπῶσι καὶ θεωροῦσι· τὰ δ' ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν ἄλλων, οὐκ ἐπαινοῦσιν, ἀλλ' ἀηδῶς ὁρῶσιν. ἡγοῦνται γὰρ τὸ μὲν ἀρετῆς εἶναι σημεῖον, τὰ δὲ πλεονεξίας. ταῦτ' οὖν ἐξετάσας πάντα, καὶ διελθὼν πρὸς αὑτὸν, ἢν μέν τι τῶν εἰρημένων εἴη μαλακώτερον καὶ καταδεέστερον, ἀποβλέπειν εἰς τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμὴν δεῖ, ᾗ δικαίως ἂν ἅπαντες συγγνώμην ἔχοιεν. ἢν δ' ὅμοια τοῖς πρότερον διαδεδομένοις, νομίζειν αὐτὰ χρὴ μὴ τὸ γῆρας τοὐμὸν εὑρεῖν, ἀλλὰ τὸ δαιμόνιον ὑποβαλεῖν, οὐκ ἐμοῦ φροντίζον, ἀλλὰ τῆς ἑλλάδος κηδόμενον, καὶ βουλόμενον ταύτην τε τῶν κακῶν ἀπαλλάξαι τῶν παρόντων, καὶ σοὶ δόξαν
» πολὺ μείζω περιθεῖναι τῆς νῦν ὑπαρχούσης. οἶμαι δέ
» σε οὐκ ἀγνοεῖν, ὃν τρόπον οἱ θεοὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων διοι-
» κοῦσιν. οὐ γὰρ αὐτόχειρες, οὔτε μετὰ τῶν ἀγαθῶν, οὔτε τῶν κα-
» κῶν γίνονται τῶν συνιόντων αὐτοῖς· ἀλλ' ἑκάστοις τοιαύ-
» την ἔννοιαν ἐμποιοῦσιν, ὥστε δι' ἀλλήλων ἡμῖν ἑκάτερα
» παραγίνεσθαι τούτων. οἷον ἴσως καὶ νῦν τοὺς μὲν λόγους ἡμῖν ἀπένειμαν, ἐπὶ δὲ τὰς πράξεις σὲ τάττουσι, νομίζοντες τούτων μέν σε κάλλιστ' ἂν ἐπιστατῆσαι· τὸν δὲ λόγον τὸν ἐμὸν, ἥκιστ' ἂν ὀχληρὸν γενέσθαι τοῖς ἀκούουσιν. ἡγοῦμαι δὲ καὶ τὰ πεπραγμένα πρότερον οὐκ ἄν ποτέ σοι γενέσθαι τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, εἰ μή τις θεῶν

συγγνωστὸς εἶναι ἀξιοῖ διὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ θαυμαστῶς ἐκθειάζει τήν τε ἰδίαν συμβουλὴν, καὶ τὰς Φιλίππου πράξεις.

αὐτὰ

mẽ ſæpe uenit. Sed cùm ob Marathoniã pugnam, et naualẽ ad Salaminẽ præliũ: tum eo potiſsimũ, ꝙ pro ſalute Græciæ ſuã urbẽ noſtri ciues reliquerũt, uniuerſi eã celebrant. Neq; aliter etiã de Lacedæmonijs ſentiũt. Nã et illorũ cladẽ in Thermopylis acceptam magis admirantur, q̃ alias eorum uictorias: ac trophæũ cõtra illos à Barbaris erectũ amãt & ſpectãt. Lacedæmoniorũ aũt trophæa, cõtra alios collocata, nõ laudãt, inuitiq; uidẽt. Nam illud quidẽ uirtuti, hæc auariciæ tribuuntur. Hæc igitur omnia perpendẽda, et ſeorſum tibi excutiẽda ſunt: et, ſi quid mollius, aut minus accuratè dictũ fuerit, ætatis meæ rationẽ habebis, cui meritò ueniã dabunt omnes. Sin ijs ſimilia, quæ ſuperiorib. tẽporib. à me edita ſunt, uidebuntur: exiſtimandũ erit, ea nõ ſenectuti meæ accepta referẽda, ſed dei alicuius beneuolentiæ, qui non de me ſit ſolicitus, ſed Græciæ ſalutem cura ſua cõplectatur: quiq; ſtudeat cùm urgentib. eam malis liberare, tũ tibi reſeruare gloriã, ea quã nunc habes lõgè maiorẽ. Arbitror aũt te nõ ignorare, quo pacto dij res humanas adminiſtrẽt. Nõ enim ipſi corã uel pſperis uel aduerſis in rebus, hominib. ſe conſpiciendos præbẽt, aut cõtrectãdos manibus: ſed eã mentẽ dant ſingulis, ut uel cladib. ultrò citroq; ſe afficiãt, uel cõmunes utilitates in mediũ afferãt, mutatione officiorũ. Ad hũc modũ fieri poteſt, ut nobis orationem tribuerint, te uerò gerẽdis reb. præfecerint: exiſtimantes, & te pulcherrimè iſta obiturum, & orationẽ meam audientibus minimè grauem & moleſtam futuram. Ac ne ſuperiorũ quidem temporum res geſtas tãtas fuiſſe futuras exiſtimo, niſi deorum

Aetati ſuæ ueniã petit, & ſuũ conſilium ac res Philippi geſtas mirificè ad diuinam autoritatẽ transfert.

αὐτὰ συγκατορθώσειν· οὐχ ἵνα τοῖς βαρβάροις μόνον τοῖς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης κατοικοῦσι πολεμῶν διατελῇς, ἀλλ' ὅπως ἐν τούτοις γυμνασθεὶς, καὶ λαβὼν ἐμπειρίαν, καὶ γνωσθεὶς οἷος εἶ, τούτων ἐπιθυμήσῃς, ὧν τυγχάνω συμβεβουλευκώς.
» αἰσχρὸν οὖν ἐστι καλῶς τῆς τύ-
» χης ἡγουμένης ἀπολειφθῆναι, καὶ μὴ παρασχεῖν αὐ-
» τὸν ᾗ βούλεταί σε προαγαγεῖν. νομίζω δὲ χρῆναί σε πάντας μὲν τιμᾶν τοὺς περὶ τῶν σοὶ πεπραγμένων ἀγαθόν τι λέγοντας· κάλλιστα μέντοι νομίζειν ἐγκωμιάζειν ἐκείνους, τοὺς μειζόνων ἔργων καὶ τηλικούτων τὴν σὴν φύσιν ἀξιοῦντας, καὶ μὴ μόνον τοὺς ἐν τῷ παρόντι κεχαρισμένως διειλεγμένους, ἀλλ' οἵτινες τοὺς ἐπιγιγνομένους οὕτω ποιήσουσι τὰς σὰς πράξεις θαυμάζειν, ὡς οὐδενὸς ἄλλου τῶν προγεγενημένων. Πολλὰ δὲ βουλόμενος τοιαῦτα λέγειν, οὐ δύναμαι· τὴν δ' αἰτίαν δι' ἣν, πλεονάκις τοῦ δέοντος εἴρηκα. λοιπὸν οὖν ἐστὶ τὰ προειρημένα συναγαγεῖν, ἵν' ὡς ἐν ἐλαχίστοις φῇς κατίδοις τὸ κεφάλαιον τῶν συμβεβουλευμένων. φημὶ γὰρ χρῆναί σε τοὺς μὲν Ἕλληνας εὐεργετεῖν, Μακεδόνων δὲ βασιλεύειν, τῶν δὲ βαρβάρων ὡς πλείστων ἄρχειν. ἢν γὰρ ταῦτα πράττῃς, ἅπαντές σοι χάριν ἕξουσιν· οἱ μὲν Ἕλληνες, ὑπὲρ ὧν ἂν εὖ πάσχωσι· Μακεδόνες δ' ἂν βασιλικῶς, ἀλλὰ μὴ τυραννικῶς αὐτῶν ἐπιστατῇς· τὸ δὲ τῶν ἄλλων γένος, ἂν διὰ σὲ βαρβαρικῆς δεσποτείας ἀπαλλαγέντες, ἑλληνικῆς ἐπιμελείας τύχωσι. ταῦθ' ὅπως μὲν γέγραπται τοῖς καιροῖς καὶ ταῖς ἀκριβείαις, παρ' ὑμῶν τῶν ἀκουόντων πυνθάνεσθαι δίκαιόν ἐστιν. ὅτι μέντοι βελτίω τούτων, καὶ μᾶλλον ἁρμόττοντα τοῖς ὑπάρχουσιν οὐδεὶς ἄν σοι συμβουλεύσειεν, σαφῶς εἰδέναι νομίζω.

ἐπίλογος διὰ βραχείας ἀναμνήσεως, καὶ μερισμὸς τῶν ἐκβησομένων, καὶ σύστασις τῶν εἰρημένων.

ΥΠΟ'

aliquē propitiū & adiutorē habuisses: nō profectò, ut Barbaros Europæos bellis ꝑpetuis infestares: sed ut illis quasi uelitationib. exercitatus, partaq; peritia, & nobilitata uirtute tua, hæc quæ ego nunc tibi suadeo expeteres, ad eaq; capessenda animū extolleres. Turpe igitur fuerit, fortunā rectè præeuntē nō alacriter sequi, neq; ultrò ad maiora uocāti obtēperare. Aequū aūt esse cēseo, ut cùm omnib. ijs honorē habeas, q res à te gestas prædicāt: tū eorū uerißimis te celebrari laudib. existimes, qui naturā tuā maiorib. negocijs parē esse cēsent, tātisq; reb. animo et sententia sua te præficiūt, quātas ego nunc exposui. Neq; enim hi soli magnifaciēdi sunt, q aurib. in præsentia blādiūtur: sed qui efficiēt, ut apud posteros in tāta sis admiratione, in quāta nemo unquam fuit. In hāc sententiā plura quidē cupio differere: sed quā ob causam id facere nequeā, plus satis est dictū. Restat igitur, ut in summā omnia cogam, ut q̄ paucißimis perspicias totius cōsilij caput. Aio igitur, & Græcos beneficijs tibi adiungēdos esse, & imperiū in Macedones exercēdū, et Barbaris q̄ plurimis imperandū. Quæ si feceris, omnes tibi gratiam habebunt, Græci ob accepta beneficia, Macedones ob regiā & non tyrannicā sui gubernationē: reliquæ nationes, quòd Barbarico dominatu liberatæ, Græcorū dexteritati ac fidei salutē suam cōmēdatā uiderint. Hæc quàm temporibus aptè, quáue diligentia scripta sint, è uobis, qui audieritis, cognoscendum erit. Sed meliora tibi suasurū esse neminem, satis mihi scire uideor.

Epilogus breui enumeratione cōstans, cū distributione euētuū, & commendatione orationis.

A R-

ὙΠΟ'ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ͂ γ′ λόγου.

Μετὰ τὰ λευκτρικὰ κατέτρεχον τὴν Λακεδαίμονα Θηβαῖοι, καὶ πολλάκις αὐτὴν ἐκάκωσαν, ὥστε καὶ τὰς λακεδαιμονίων γυναῖκας ἀπαντῆσαι λακεδαιμονίοις συνεχῶς φεύγουσι, καὶ εἰπεῖν, μὴ καὶ δεύτερον ὑμᾶς ἔχομεν ἐν τῇ γαστρὶ δέξασθαι; καὶ ὅτι συστραφέντες ἐν μαντινείᾳ ἐνίκησαν, τῶν ἀθηναίων ἱππέων καλῶς παραταξαμένων. μετὰ τὰ ἐν μαντινείᾳ οὖν ἔπεμψαν λακεδαιμόνιοι πρὸς θηβαίους, αἰτοῦντες αὐτοὺς τὴν εἰρήνην. οἱ δὲ ὑπέσχοντο αὐτοῖς ἡσυχάσειν, εἰ μεσσήνην ἀνοικίσωσι, καὶ αὐτόνομον ἐάσωσι. τῶν οὖν ἄλλων συμβουλευόντων λακεδαιμονίοις, ἀνοικίσαι: ἀρχίδαμος ὁ νεώτερος συμβουλεύει λακεδαιμονίοις, μὴ ἀνοικίσαι. κατάγεται δὲ οὕτως ὁ μικρὸς ἀρχίδαμος, ζευξίδαμος, ὁ ἀρχίδαμος, ὁ ἄγις, ὁ ἀγησίλαος, ὁ ἀρχίδαμος. καὶ οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι πέμψας ἀρχίδαμος ἐν ἀθήναις, τὸν λόγον παρὰ ἰσοκράτους ἐδέξατο. ἄλλοι δὲ φασὶ, γυμνασίαν εἶναι τὸν λόγον ἰσοκράτους, τίνας ἂν εἴποι λόγους ἀρχίδαμος, συμβουλεύων λακεδαιμονίοις. καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις αὕτη. στάσις δὲ τοῦ λόγου, πραγματική. κεφάλαιον δὲ, τὸ ξύμφερον.

ἙΤΈΡΑ ὙΠΟ'ΘΕΣΙΣ ἈΡΧΙΔΆΜΟΥ, ἐκ τῶν Διονυσίου τοῦ ἁλικαρνασέως.

Τίς δ' ἂν μᾶλλον πείσειε καὶ πόλιν καὶ ἄνδρας τοῦ ῥήτορος; πολλαχοῦ μὲν καὶ ἄλλη, μάλιστα δὲ ἐν τῷ πρὸς λακεδαιμονίους γραφέντι λόγῳ; ὃς ἐπιγράφεται μὲν ἀρχίδαμος, ὑπόθεσιν δὲ περιείληφε τὴν περὶ τοῦ μὴ προέσθαι μεσσήνην βοιωτοῖς, μηδὲ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. ἐτύγχανε γὰρ δὴ τοῖς λακεδαιμονίοις, ἥτε περὶ λεῦκτρα μάχη, καὶ πολλαὶ μετ' ἐκείνην ἕτεραι, καὶ τὰ μὲν θηβαίων πράγματα ἤνθει τε, καὶ εἰς μέγεθος ἀρχῆς προεληλύθει· τὰ δὲ τῆς σπάρτης ταπεινὰ, καὶ ἀνάξια τῆς ἀρχαίας ἡγεμονίας ἐγεγόνει. τεθνηκυῖα γοῦν ἵνα τύχῃ τῆς εἰρήνης ἡ πόλις, ἐβουλεύετο εἰ χρὴ μεσσήνην ἀποστῆναι, ταύτην ἐπιθέντων αὐτῇ βοιωτῶν τὴν ἀνάγκην. ὁρῶν οὖν αὐτὴν ἀνάξια πράττειν μέλλουσαν τῶν προγόνων, τόνδε τὸν λόγον συνετάξατο ἀρχιδάμῳ, νέῳ μὲν ὄντι, καὶ οὔπω βασιλεύοντι, ἐλπίδας δὲ πολλὰς ἔχοντι ταύτης τεύξεσθαι τῆς τιμῆς, ἐν ᾧ διεξέρχεται πρῶτον μὲν, ὡς δικαίως ἐκτήσαντο μεσσήνην λακεδαιμόνιοι, παραδόντων τ' αὐτὴν τῶν κρεσφόντου παίδων, ἱκέ-

ARGVMENTVM ARchidami.

POst pugnam Leuctricam, Thebani Lacedæmonem incursabant,& multis cladib.afficiebant:adeò,ut Lacedęmonijs subinde fugientibus, uxores tandē occurrētes, dicerent: Nunquid denuò uos in uteros recipere possumus? Itaq; in hostem cōuersi, ad Mantineam uicerunt,ab equitatu Atheniensium strenuè adiuti. Post res ad Mantineam gestas, per legatos à Thebanis pacē petiere : qui se illam daturos ea conditione promiserunt, si Messenam instaurarēt, & liberam esse paterentur. Quod cum alij non recusandū censerent:Archidamus iunior aduersatur. Hoc autem minoris Archidami genus est: Zeuxidamus, Archidamus, Agis, Agesilaus,è quo natus est hic Archidamus. Sunt qui dicant,Archidamū Athenis hanc orationē ab Isocrate accersiuisse. alij sentiūt, scriptā esse ab Isocrate,exercēdi ingenij gratia : ut ostēderet,quidnā ab Archidamo in senatu Lacedæmoniorū dicendum uideretur. Et argumētum quidem orationis hoc est. Pertinet autem ad genus deliberatiuum,& loco utilitatis præcipuè nititur.

ALIVD ARGVMENTVM IN ARchidamum,è *Dionysio Halicarnasseo.*

Quis uel Rempub. uel homines priuatos facilius in suam adducat sententiā, hoc oratore? cùm multis alijs in locis, tum in Laconica oratione, quæ Archidamus inscripta, illud argumentum continet: neq; Messenam Bœotijs tradendam, neq; hostium imperata esse facienda. Nam aduerso Marte pugnarant Lacedæmonij & ad Leuctra, & deinde in multis alijs prælijs: ac Thebanorum quidem opes florebant, & ad imperij magnitudinem processerant : Spartanorum autem res afflictæ erant, & longè à dignitate ueteris principatus degenerarant. Tandem igitur Spartani, ut pacem impetrarent, deliberabant, essētne agro Messenio cedendum? nam hæc eis necessitas à Bœotijs imponebatur. Quum igitur uideret Isocrates, eos indigna suis maioribus esse facturos: Archidamo, qui quidem adolescens, necdum regno potitus erat, sed magnam tamen spem habebat eius honoris adipiscendi, hanc orationem composuit: in quā commemorat primùm, iurè tenere Messenam Lacedæmonios, tum à Cresphontæ liberis,

regno

ἔτι δ' ἐξ ἐπίσου ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦ θεοῦ προστάξαντος δέξασθαι, καὶ τιμωρεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. πρὸς δὲ τούτοις, ἐπικυρώσαντος μὲν τὴν κτῆσιν τοῦ πολέμου, κάτοχον δὲ καὶ βέβαιον πεποιηκότος τοῦ χρόνου. διδάσκει δ' ὡς οὐ μεσσηνίοις, τοῖς οὐκ ἔτ' οὖσιν, ἀλλὰ δούλοις καὶ εἵλωσιν ὁρμητήριον καὶ καταφυγὴν παρέξουσι τὴν πόλιν. διεξέρχεταί τε τοὺς κινδύνους τῶν προγόνων, οὓς ὑπέμειναν ἕνεκα τῆς ἡγεμονίας, καὶ τῆς δόξης ὑπομιμνήσκει τῆς παρὰ τοῖς ἕλλησιν ὑπαρχούσης περὶ αὐτῶν. παραινεῖ δὲ, μὴ συγκαταπίπτειν ταῖς τύχαις, μηδ' ἀπογιγνώσκειν τὰς μεταβολὰς, ἐνθυμουμένους, ὅτι πολλοὶ μὲν ἤδη μείζω δύναμιν ἔχοντες ἢ θηβαῖοι, ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἐκρατήθησαν. πολλοὶ δ' εἰς πολιορκίαν κατακλεισθέντες, καὶ δεινότερα ἢ λακεδαιμόνιοι πάσχοντες, διέφθειραν τοὺς ἐπιστρατεύσαντας. καὶ παράδειγμα ποιεῖται τὴν ἀθηναίων πόλιν, ἥτις ἐκ πολλῆς εὐδαιμονίας ἀνάστατος γενομένη, τοὺς ἐσχάτους ὑπέστη κινδύνους, ἵνα μὴ τοῖς βαρβάροις ποιῇ τὸ προσταττόμενον. παρακελεύεται δὲ καὶ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, καὶ θαρρεῖν περὶ τῶν μελλόντων. ἐπισταμένους, ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπανορθοῦνται πολιτείᾳ χρηστῇ, καὶ πολέμων ἐμπειρίαις, ἐν οἷς προεῖχεν ἡ σπάρτη τῶν ἄλλων πόλεων. οἴεται δὲ δεῖν οὐ τοὺς κακῶς πράττοντας, μὴ εἰρήνης ἐπιθυμεῖν, οἷς ἐκ τῆς καινουργίας εὐθὺ τὸ κρεῖττον μεταβάλλειν τὰ πράγματα ἐλπὶς, ἀλλὰ τοὺς εὐτυχοῦντας· ἐν γὰρ τῷ κινδύνῳ τὴν τῶν παρόντων ἀγαθῶν εἶναι φυλακήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις διεξελθὼν, ὅσα καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἐπιφανεστάτοις αὐτῶν ἐπράχθη κατὰ τοὺς πολέμους λαμπρὰ ἔργα, καὶ ὅσης αἰσχύνης ἄξια δράσουσι, καὶ ὡς διαβληθήσονται παρὰ τοῖς ἕλλησιν, ἐπιλογισάμενος, καὶ ὅτι πανταχόθεν αὐτοῖς ἐπικουρία τις ἔσται τὸν ἀγῶνα ποιουμένοις, καὶ παρὰ θεῶν, καὶ παρὰ συμμάχων, καὶ παρὰ πάντων ἀνθρώπων, οἷς ἐπίφθονος ἡ θηβαίων δύναμις αὐξομένη, καὶ τὴν κατέχουσαν ἀκοσμίαν καὶ ταραχὴν τὰς πόλεις ἐπιτροπευόντων τῆς ἑλλάδος βοιωτῶν, ἐπιδειξάμενος: τελευτῶν, εἰ καὶ μηδὲν τούτων μέλλοι γίνεσθαι, μηδ' ὑπολείποιτό τις ἄλλη σωτηρίας ἐλπὶς: ἐκλιπεῖν κελεύει τὴν πόλιν, διδάσκων αὐτοὺς ὡς χρὴ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας, καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον εἴς τε σικελίαν ἐκπέμψαι, καὶ ἰταλίαν, καὶ τ' ἄλλα χωρία τὰ φίλια. αὐτοὺς δὲ καταλαβομένους τόπων, ὅστις ἂν ὀχυρότατος ᾖ, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτηδειότατος, ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. οὐδεμίαν γὰρ ἀξιώσειν δύναμιν ὁμόσε χωρεῖν, ἀνδράσι κρατίστοις μὲν τὰ πολέμια τῶν ἑλλήνων, ἀπονενοημένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακειμένοις, δικαίαν δ' ὀργὴν καὶ πρόφασιν

εὐπρε-

regno pulsis,traditam: tum Delphico oraculo confirmatam, quo iussi fuerint & urbem accipere, & affectis iniuria opitulari:tum bello constabilita possessione,& temporis diuturnitate corroborata.Docet etiam,nō Messenijs,qui nulli iam essent,sed seruis & mancipijs,quos Helotas uocant,id oppidū, portum & confugium udituros. Enumerat & pericula,quæ maiores eorum imperij causa adierint:& qua sint apud Græcos existimatione,commonefacit:hortaturq;,ne fracti rebus aduersis,animos abijciāt:sed potius spe fortunę melioris cōfirmati, ut cogitent, multos Thebanis potentiores,ab imbecillioribus esse uictos: multos cinctos obsidionibus, & grauioribus malis, quàm Spartanos, conflictantes, eos à quibus oppugnarentur, deleuisse. Adducit exemplum ciuitatis Atheniensium:quæ cum maximè floreret,euersa,extrema quæque perpessa fuerit,ne audiens esset dicto Barbarorum.Monet,ut præsentia perferant,& de futuris bene sperent: cum tales calamitates à ciuitatibus emendari sciant prudenti constitutione Reipub.& peritia rei militaris,quibus Sparta reliquas urbes superabat.Cēset,ijs potius,cū quibus bene agatur,quàm ipsis,rebus suis aduersis,pacem expetendā:cūm noua molienti tibus spes fortunæ melioris proposita sit. Nam si discrimen subeant, partas opes ab eis posse conseruari. Præterea multis alijs præclaris operibus commemoratis, quæ clarissimi ciues publicè priuatimque in bellis ediderint, colligit, quantum dedecus suscepturi, & in quantum apud Græcos crimen sint uenturi. Sin arma ceperint, asserit eis ab omni parte auxilia præstō esse futura,à dijs immortalibus, à socijs,ab uniuersis hominibus, qui Thebanæ potentiæ incrementis inuideant. Denique ostensa confusione & tumultibus, quibus urbes Græcæ, Bœotijs rerum potientibus, agitentur: ut nihil horum eueniat, nec ulla spes incolumitatis alia relinquatur: urbem eos deserere iubet: docetq;, uxores & liberos, cæteramq; turbam in Siciliam & Italiam, & reliqua loca eis amica mitti:ipsos uerò,castello aliquo munitissimo occupato,& ad gerendū bellum opportunissimo, hostes summis uiribus terra mariq; persequi oportere. Nullum enim exercitum ausurum esse, collatis signis, cum uiris Græciæ bellicosissimis, qui uitam uilissimam censeant, & quibus iusta ira & causa

εὐπρεπῆ τῆς ἀνάγκης ἔχουσι. ταῦτα γὰρ οὐ Λακεδαιμονίοις μόνον συμβουλεύειν φαίην ἂν αὐτὸν ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, καὶ πᾶσιν τοῖς ἀνθρώποις, πολλῷ κράτιστον ἁπάντων φιλοσόφων, οἳ τέλος ποιοῦνται τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ καλόν.

ἙΤΕΡΑ ὙΠΟΘΕΣΙΣ ἹΕρωνύμου Βολφίου, εἰς τὸν γ λόγον.

Συμβουλευτικός ἐστιν ὁ λόγος. ἡ δὲ τούτου περιβολὴ, ὅτι μὴ δεῖ ἐξ ἐπιτάγματος Θηβαίων Μεσσήνην ἀνοικίσαι, μηδ᾽ αὐτόνομον ἐᾶσαι. κατασκευάζεται δὲ διὰ τριῶν μάλιστα κεφαλαίων, τοῦ τε ἀδίκου, καὶ τοῦ βλαβεροῦ, καὶ τοῦ αἰσχροῦ. ἄδικον μὲν γάρ φησιν ἀφελέσθαι ἡμῶν πόλιν, ἣν οἱ πρόγονοι πολλὰς γενεὰς κτησάμενοι δικαίως, ἡμῖν κατέλιπον. ἔπειτα δὲ, μεγάλα βλαβήσεται ἡ πόλις, δυνατὴν, καὶ πολεμίως ὡς ἡμᾶς διακειμένην παρακατοικοῦσα πόλιν. τὸ τελευταῖον δὲ, εἰς μεγάλην αἰσχύνην καταστήσομεν τὴν Σπάρτην, τῆς μὲν τῶν προγόνων δόξης ἀμελήσαντες, τὰ δὲ προσταττόμενα τοῖς πολεμίοις ἄλλως τε καὶ ἄδικα ὑπάρχοντα πεποιηκότες. ἀντιλέγουσι δὲ τούτοις οἱ τῆς εἰρήνης εἰσηγηταὶ, ὅτι ἡ πόλις ἡμῶν εἰς ἀπορίαν καταστᾶσα, καὶ ταπεινὰ πράττουσα, οὐκ ἀξιόμαχος ἔσται πρὸς τὴν ἀνθοῦσαν ἐν τοῖς μάλιστα τῶν πολεμίων δύναμιν. ταύτην δὲ τὴν ἀντίθεσιν ἀνασκευάζων λέγει, πρῶτον μὲν κατ᾽ ἀπόφασιν, ὅτι οὐδ᾽ οἱ ἐχθροὶ παντὸς ἔξω κινδύνου καθεστῶτες, ὡς κάλλιστα πράττουσιν: οὐδ᾽ αὐτοὶ ἐσχάτως διακείμενοι, πασῶν ἐστέρηνται τῶν ἐλπίδων. δεύτερον δὲ, ὅτι καὶ πειθόμενοι τοῖς ἐχθροῖς, οὐδὲν μὲν ἄμεινον πράξομεν, εἰρήνην δὲ ὁμοίως ἕξομεν ἄδηλον καὶ ἄπιστον. τὸ τρίτον δὲ, ὅτι χρὴ πάντα μᾶλλον τὰ ἔσχατα ὑπομένειν, ἢ μετ᾽ αἰσχύνης καὶ ἀτιμίας τῶν ὑμετέρων κτημάτων ἀποστῆναι, ἕως ἂν ᾖ ὁπωσοῦν τὴν ἐλευθερίαν διαφυλάττειν. τὸ προοίμιον προκαταληπτικὸν τυγχάνον, εὔνοιαν λαμβάνει ἔκ τε τοῦ σωφρόνως προβεβιωμένων, καὶ τοῦ τῶν ῥηθησομένων αἰτιολογίας. περιτίθησι δ᾽ ἑαυτοῦ καὶ ἀξίωμα τῇ ἡλικίᾳ, τὴν ἀναισχυντίας καὶ προπετείας δόξαν ἀποτρίβων.

ΙΣΟ

honestißima eam neceßitatem imposuerit, dimicare. Hæc ego non tam Lacedæmonijs, quàm alijs quoque Græcis, atq; adeò hominibus uniuersis eum suadere dixerim longè melius, quàm omnes philosophos, qui summũ uitæ bonum in uirtute & honestate ponunt.

ALIVD ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII.

Dissuadet Archidamus hac oratione Lacedæmonijs, nè Messenam ex mandato Thebanorum uel instaurent, uel liberam esse patiantur: tribus nitens argumentis, iniusto, noxio, & turpi. Nam & iniustum est, inquit, eam nobis urbem eripi, quam nostri maiores tot seculis iusto titulo possessam, nobis reliquerunt. Deinde Respublica nostra plurimum detrimẽti capiet, si potentem & infestam urbem uicinam habuerimus. Denique nota turpißima nomini Spartano inuretur, si neglecta maiorum gloria, imperata hostium, iniusta præsertim, fecerimus. Contra has rationes pacis suasores dicunt, ciuitatem exhaustam & afflictam, florentißimis hostium opibus resistere non posse. quod ita refutatur. Primum, neque hostes extra omne periculum positos usque adeò florere, neque Spartanos extrema neceßitate circumuentos, aut spe omni destitutos esse. Deinde, tametsi paruerint hosti, nihilo melius cum eis actum iri, & pacem æquè infirmam atque incertam fore. Postremò, extrema potius omnia perpetienda esse, quàm cũ dedecore & ignominia de iure quicquam concedendũ, quo-ad tuendæ libertatis ulla spes supersit. Exordium ab occupatione ducitur, qua beneuolentiã ab anteactæ uitæ modestia, & huius orationis habendæ causa, captat: atq; autoritatem ætati suæ conciliat, temeritatis & impudentiæ opinione refutata.

ἸΣΟΚΡΆΤΟΥΣ ἈΡΧΙ-
δάμος, λόγος γ.

κατὰ προκα-
τάληψιν εὔ-
νοιαν λαμβά-
νει, καὶ προ-
σοχήν.

Σως τινὲς ὑμῶν θαυμάζουσιν, ὅτι τὸν
ἄλλον χρόνον ἐμμεμενηκὼς τοῖς τῆς
πόλεως νομίμοις, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις
ἄλλος τῶν ἡλικιωτῶν, τοσαύτην πε-
ποίημαι μεταβολήν, ὥστε περὶ ὧν ὀκνοῦ-
σιν οἱ πρεσβύτεροι λέγειν, περὶ τούτων νεώτερος ὤν,
παρελήλυθα συμβουλεύσων. ἐγὼ δ', εἰ μέν τις ἄλ-
λος τῶν εἰθισμένων ἐν ὑμῖν ἀγορεύειν, ἀξίως ἦν τῆς
πόλεως εἰρηκώς, πολλὴν ἂν ἡσυχίαν ἦγον. νῦν δ' ὁ-
ρῶν τοὺς μὲν συναγορεύοντας, οἷς οἱ πολέμιοι προ-
στάττουσι: τοὺς δ' οὐκ ἐρρωμένως ἐναντιουμένους, τοὺς δὲ
παντάπασιν ἀποσεσιωπηκότας: ἀνέστην ἀποφανού-
μενος ἃ γιγνώσκω περὶ τούτων· αἰσχρὸν νομίσας, εἰ
τὴν ἰδίαν τάξιν τοῦ βίου διαφυλάττων, περιόψομαι τὴν
πόλιν ἀναξίως ἐψηφισμένην ἑαυτῆς. ἡγοῦμαι δ', εἰ
καὶ περὶ τῶν ἄλλων πρέπει τοὺς τηλικούτους, περί γε τοῦ πο-
λεμεῖν, ἢ μή, προσήκειν μάλιστα τούτοις συμβουλεύειν, οἵ-
περ καὶ τῶν κινδύνων πλεῖστον μέρος μεθέξουσιν. ἄλ-
λως τε δὴ καὶ τοῦ γνῶναί τι τῶν δεόντων, ἐν κοινῷ κα-
θεστῶτος ἡμῖν. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀποδεδειγμένον, ὥστε τοὺς
μὲν πρεσβυτέρους περὶ ἁπάντων εἰδέναι τὸ βέλτιστον,
τοὺς δὲ νεωτέρους περὶ μηδενὸς ὀρθῶς γινώσκειν: καλῶς
» ἂν εἶχεν ἀπείργειν ἡμᾶς τοῦ συμβουλεύειν. ἐπειδὴ δ' οὐ τῷ
» πλήθει τῶν ἐτῶν πρὸς τὸ φρονεῖν εὖ διαφέρομεν ἀλλήλων,
» ἀλλὰ τῇ φύσει καὶ ταῖς ἐπιμελείαις: πῶς οὐκ ἐπ' ἀμφο-
τέρων χρὴ τῶν ἡλικιῶν πεῖραν λαμβάνειν; ἵν' ἐξ ἁπάν-
των ὑμῖν ἐξῇ τῶν ῥηθέντων ἑλέσθαι τὰ συμφορώτατα.

θαυμά-

ISOCRATIS ARCHIDAmus, oratio III. HIERONYMO VVOLFIO interprete.

Estrûm aliqui fortasse mirãtur, cur ego, qui hactenus instituta nostræ urbis, ut haud scio an quisquam alius meorum æqualium seruaui, tantam mutationē fecerim: ut, quib. de reb. seniores uerba facere uerētur, de ijs ego adolescens sententiam dicere aggrediar. Ego uerò, si quis alius eorum qui apud uos concionari solent, pro dignitate Reipublicæ dixisset, tacuissem. Nunc, cùm uideã alios hostium imperatis patrocinari, alios non fortiter aduersari, alios prorsus obmutuisse: surrexi, ut, quod his de rebus sentio, exponerem. Nam cum ego uitæ meæ priuatum ordinem teneam: turpe esse duxi, cõmittere, ut Respublica salutis rationem sine dignitate haberet. Quòd si ulla de re alia decet adolescentes dare consilium: bellũ certè uel suadere, uel dissuadere, ijs maximè conuenit, ad quos periculorũ pars maxima redundabit: cum præsertim, quid facto sit opus, uidere atque intelligere, in medio sit omnibus positum. Nam si exploratum esset, seniores de omnibus rebus rectißimè iudicare, adolescentes autem ubique falli & hallucinari: non immeritò nobis dicendæ sentẽtiæ ius adimeretur. Sed cùm nõ annorum spacium, sed ingeniũ & diligentia in causa sit, ut alios alij prudentia superemus: nónne utriusq; ætatis periculum faciendũ est, ut ex omnibus ijs quæ dicta fuerint, uobis deligere liceat utilißima?

Occupatione beneuolentiam & attentionē captat.

θαυμάζω δ', ὅσοι τριήρων μὲν ἡγεῖσθαι, καὶ στρατοπέδων ἄρχειν ἀξιοῦσιν ἡμᾶς (ὑπὲρ ὧν μὴ καλῶς βουλευσάμενοι, πολλαῖς ἂν συμφοραῖς καὶ μεγάλαις τὴν πόλιν περιβάλοιμεν) εἰπεῖν δ' ἃ γιγνώσκομεν, περὶ ὧν ὑμεῖς μέλλετε κρίνειν, οὐκ οἴονται δεῖν ἡμᾶς: ἐν οἷς κατορθώσαντες μὲν, ἅπαντας ἂν ὠφελήσαιμεν: διαμαρτόντες δὲ τῆς ἡμετέρας γνώμης, αὐτοὶ μὲν ἴσως ἂν φαυλότεροι δόξαιμεν εἶναι, τὸ δὲ κοινὸν οὐδὲν ἂν ζημιώσαιμεν. οὐ μὴν ὡς ἐπιθυμῶν τοῦ λέγειν, οὐδ' ὡς ἄλλως πως παρεσκευασμένος ζῆν, ἢ τὸν παρελθόντα χρόνον, οὕτως εἴρηκα περὶ τούτων: ἀλλὰ βουλόμενος ὑμᾶς προτρέψαι, μηδεμίαν ἀποδοκιμάζειν τῶν ἡλικιῶν: ἀλλ' ἐν ἁπάσαις ζητεῖν, εἴ τις δύναται περὶ τῶν παρόντων πραγμάτων εἰπεῖν ἀγαθόν τι. ὡς ἐξ οὗ τὴν πόλιν οἰκοῦμεν, οὐδεὶς οὔτε πόλεμος, οὔτε κίνδυνος περὶ τηλικούτων τὸ μέγεθος ἡμῖν γέγονε, περὶ ὅσων νῦν βουλευσόμενοι συνεληλύθαμεν. πρότερον μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ μὴ τῶν ἄλλων ἄρχειν ἠγωνιζόμεθα· νυνὶ δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ
» ποιεῖν αὐτοὶ τὸ προσταττόμενον, ὃ σημεῖον ἐλευθερίας
» ἐστὶν, ὑπὲρ ἧς οὐδὲν ὅ, τι τῶν δεινῶν οὐχ ὑπομενητέον,
» οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μηδὲ ἀνάνδρως
» διακειμένοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ μικρὸν ἀρετῆς ἀντιποιου-
» μένοις. ἐγὼ μὲν οὖν (εἰ δεῖ μετὰ τοῦτο ἴδιον εἰπεῖν) ἑλοίμην ἂν ἀποθανεῖν ἤδη, μὴ ποιήσας τὸ προσταττόμενον μᾶλλον, ἢ πολὺ πλείονα χρόνον ζῆν τοῦ τεταγμένου, ποιήσας ἃ Θηβαῖοι κελεύουσιν. αἰσχυνοίμην γὰρ ἄν, εἰ γεγονὼς μὲν ἀφ' Ἡρακλέους, τοῦ δὲ πατρὸς βασιλεύοντος, αὐτὸς δ' ἐπίδοξος ὢν τυχεῖν τῆς τιμῆς ταύτης, περιίδοιμι (καθ' ὅσον ἐστὶν ἐν ἐμοὶ) τὴν χώραν, ἣν ἡμῖν οἱ πρόγονοι κατέλιπον, ταύτην

ἡ περιβολὴ τοῦ λόγου, καὶ διασυρμὸς τῆς τῶν συμμάχων συμβουλῆς καὶ ἀπιστίας.

Perabsurdum autē esse iudico, si qui sunt, qui censeant, nos quidem terra mariq́ exercitibus cum imperio præesse oportere, ubi nō nisi magna clade Reipub. delinquitur: dicere autem quæ sentiamus, ubi totius rei iudiciū & potestas penes nos est, non oportere, ubi si scopum attigerimus, utilitas publicè ad omnes: sin impegerimus, infamia & dedecus priuatim ad nos pertinebit, sine ullo Reipublicæ detrimēto. Neq́ uerò uel ulla dicendi cupiditate, uel pristinæ meæ uitæ mutandæ consilio impulsus, hæc commemoraui: sed uos hortari uolui, ne ullam ætatē improbaretis, sed in omnibus potius quæreretis, si quis fortè existeret, qui de præsenti statu rerum utiliter admoneret. Nec enim ab urbe condita uel bellum factum, uel periculum de tantis rebus oblatum est, de quantis nunc deliberamus. Nam antehac quidem de imperio in alios exercendo dimicabamus: nunc autem hoc agitur, ne ipsi imperata faciamus, quod signum libertatis est: pro cuius defensione nul- "
læ acerbitates, nulla pericula sunt recusanda, nō no- "
bis tantùm, sed etiam alijs, qui se uiros esse me- "
minerunt, neque uirtutis laudem prorsus asper- "
nantur. Ego certè, si quid de me priuatim dicendū est, emori iam detrectato imperio malim, quàm ætatem lōgè ultra naturæ fines producere, si ea quæ Thebani iubent, fecissem. Puderet enim me, & ex Herculis familia natum, patrisq́ regis filium, cui dignitatis idem gradus propositus est, committere, quantum in me quidem fuerit, quam prouinciam maiores nostri nobis reliquerunt,

Propositio & improbi sociorū cōsilij exagitatio.

ταύτην τοὺς οἰκέτας τοὺς ἡμετέρους ἔχοντας. ἀξιῶ δὲ καὶ
ὑμᾶς τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔχειν: ἐνθυμηθέντας, ὅτι
μέχρι μὲν ταύτης τῆς ἡμέρας δεδυστυχηκέναι δοκοῦ-
,, μεν ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς θηβαίους: καὶ τοῖς μὲν σώμα-
,, σι κρατηθῆναι διὰ τὸν οὐκ ὀρθῶς ἡγησάμενον, τὰς δὲ
,, ψυχὰς ἔτι καὶ νῦν ἀηττήτους ἔχειν. εἰ δὲ φοβηθέντες τοὺς
ἐπιόντας κινδύνους, προησόμεθά τι τῶν ἡμετέρων: βε-
βαιώσομεν τὰς θηβαίων ἀλαζονείας, καὶ πολὺ σεμ-
νότερον τρόπαιον τοῦ περὶ λεῦκτρα, καὶ φανερώτερον στή-
,, σομεν καθ' ἡμῶν αὐτῶν. τὸ μὲν γὰρ ἀτυχίας, τὸ δὲ τῆς
,, ἡμετέρας διανοίας ἔσται γεγενημένον. μηδεὶς οὖν ὑμᾶς
πείσῃ τοιαύταις αἰσχύναις τὴν πόλιν περιβαλεῖν. καί-
τοι λίαν προθύμως οἱ σύμμαχοι συμβεβουλεύκασιν
ὑμῖν, ὡς χρὴ μεσσήνην ἀφέντας, ποιήσασθαι τὴν εἰ-
ρήνην. οἷς ὑμεῖς δικαίως ἂν ὀργίζοισθε πολὺ μᾶλλον,
ἢ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀποστᾶσιν ἡμῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀφέ-
μενοι τῆς ἡμετέρας φιλίας, τὰς αὐτῶν πόλεις ἀπώ-
λεσαν, εἰς στάσεις καὶ σφαγὰς καὶ πολιτείας πονη-
ρὰς ἐμβαλόντες. οὗτοι δ' ὑμᾶς κακῶς ποιήσοντες ἥ-
κουσιν. τὴν γὰρ δόξαν, ἣν ἡμῖν οἱ πρόγονοι μετὰ πολλῶν
κινδύνων ἐν ἑπτακοσίοις ἔτεσι κατέλιπον: ταύτην ἐν
ὀλίγῳ χρόνῳ πείθουσιν ἡμᾶς ἀποβαλεῖν, ἧς οὔτ' ἀπρε-
πεστέραν τῇ λακεδαίμονι, οὔτε δεινοτέραν οὐδέ ποτ' ἂν
εὑρεῖν ἠδυνήθησαν, εἰς τοῦτο δ' ἥκουσι πλεονεξίας, καὶ
τοσαύτην κατεγνώκασιν ἡμῶν ἀνανδρίαν: ὥστε πολ-
λάκις ἡμᾶς ἀξιώσαντες ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πολεμεῖν,
ὑπὲρ μεσσήνης οὐκ οἴονται δεῖν ἡμᾶς κινδυνεύειν.
ἀλλ' ἵν' αὐτοὶ τὴν σφετέραν αὐτῶν ἀσφαλῶς καρπῶν-
ται, πειρῶνται διδάσκειν ὑμᾶς, ὡς χρὴ τοῖς ἐχθροῖς
τῆς ἡμετέρας παραχωρῆσαι: καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις
ἐπα-

eam serui nostri ut obtinerent. Sed & uos in eâdem esse mecũ sentẽtia uellẽ, illud reputantes, nos in hũc usq; diẽ prælio Thebano aduersiore fortuna usos, & corporibus quidem culpa ducum superatos, animos aũt adhuc inuictos & erectos gerere uideri. Si uerò metu imminentium periculorũ quicquã de iure nostro cõcesserimus, insolentiã Thebanorũ confirmabimus, & trophæũ Leuctrico illo multo grauius & illustrius cõtra nos ipsi erigemus. Nam illud quidem temeritati fortunæ, hoc aũt nostræ ignauiæ tribuetur. Neminem igitur uos inducere patiamini, ut tantum dedecus publicè suscipiatis. Nam socij properè quidem illi uobis consuluerũt, omissa Messena, pacẽ ut faceretis: quibus uos multo æquius & grauius irasceremini, quàm ijs qui initiò à uobis defecerũt. Illi enim, cum ab amicitia nostra se remouissent, suas ipsi urbes, exagitatas seditionibus & cædibus, mutatoq; statu in deterius, euerterunt: hi uerò uobis nocere instituunt, qui autores esse non dubitent, ut gloriam, per septingentos annos, magnis laboribus & periculis maiorũ partam, nobisq; per manus traditam, paulo momento temporis abijciamus: quo nec Lacedæmoni contumeliosius, nec acerbius quicquam excogitare potuissent. Adeò porrò sui compendij cum nostro incommodo studiosi sunt, nosq; ita ignauos esse censent, ut quos sæpe ad bellum pro suis agris gerendum impulerũt, eosdem nunc de Messena pugnare uetent: & quò ipsi suis opibus securè fruantur, persuadere studeant, hostibus de nostro iure cedendũ esse: neq; his contenti,

ἐπαπειλοῦσιν, ὡς εἰ μὴ ταῦτα συγχωρήσομεν, ποιησό-
μενοι τὴν εἰρήνην κατὰ σφᾶς αὐτούς. Ἐγὼ δ' οὐ τοσού-
τῳ χαλεπώτερον ἡγοῦμαι τὸν κίνδυνον ἡμῖν ἔσεσθαι
τὸν ἀπὸ τούτων, ὅσῳ καλλίω καὶ λαμπρότερον, καὶ
,, παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀνομαστότερον. τὸ γὰρ μὴ δι' ἑτέ-
,, ρων, ἀλλὰ δι' ἡμῶν αὐτῶν πειρᾶσθαι σώζεσθαι καὶ περι-
,, γίγνεσθαι τῶν ἐχθρῶν: ὁμολογούμενον τοῖς ἄλλοις τῆς
,, πόλεως ἔργοις ἐστίν. οὐδὲ πώποτε οὖν λόγους ἀγαπήσας,
ἀλλ' ἀεὶ νομίζων τοὺς περὶ ταῦτα διατρίβοντας ἀργο-
τέρους εἶναι πρὸς τὰς πράξεις: νῦν οὐδὲν ἂν περὶ πλείονος
ποιησαίμην, ἢ δυνηθῆναι περὶ τῶν προκειμένων ὡς βού-
λομαι διελθεῖν. ἐν γὰρ τῷ παρόντι διὰ τούτων ἐλπίζω
μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος ἂν γενέσθαι τῇ πόλει. πρῶτον
μὲν οὖν οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ὑπομνῆσαι, δι' ὃν τρόπον ἐκτη-
σάμεθα μεσσήνην, καὶ δι' ἃς αἰτίας ἐν πελοποννήσῳ
κατῳκήσατε, δωριεῖς τὸ παλαιὸν ὄντες. διὰ τοῦτο δὲ
προλήψομαι πόρρωθεν, ἵν' ἐπίστησθε, διότι ταύτην ὑ-
μᾶς τὴν χώραν ἀποστερεῖν ἐπιχειροῦσιν, ἣν ὑμεῖς οὐδὲν
ἧττον ἢ τὴν ἄλλην Λακεδαίμονα κέκτησθε δικαίως.
ἐπεὶ γὰρ ἡρακλῆς μετήλλαξε τὸν βίον, θεὸς ἐκ θνητοῦ
γενόμενος: κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ παῖδες αὐτοῦ διὰ τὴν
τῶν ἐχθρῶν δύναμιν ἐν πολλοῖς πλάνοις ἦσαν. τελευ-
τήσαντος δ' εὐρυσθέως, κατῴκησαν ἐν δωριεῦσιν: ἐπὶ
δὲ τῆς τρίτης γενεᾶς ἀφίκοντο εἰς δελφούς, χρήσασθαι
,, τῷ μαντείῳ περί τινων βουληθέντες. ὁ δὲ θεὸς περὶ ὧν
,, μὲν ἐπηρώτησαν, οὐκ ἀνεῖλεν. ἐκέλευσε δ' ἐπὶ τὴν
πατρῴαν ἰέναι χώραν. σκοπούμενοι δὲ τὴν μαντείαν, εὕ-
ρισκον, ἄργος μὲν κατὰ ἀγχιστείαν αὐτοῖς γιγνόμενον.
εὐρυσθέως γὰρ ἀποθανόντος, μόνοι περσειδῶν ἦσαν κα-
ταλελειμμένοι, Λακεδαίμονα δὲ καταδουλωθεῖσαν.
ἐκβλη-

διήγησις, σκοπὸν ἔχουσα ὅτι μεσσήνην δικαίως κέκτηνται λακεδαιμόνιοι.

minitētur etiā, nisi assentiamur, se pacē pro sese facturos. Ego uerò sic existimo, nō tam fore uobis sine istis belli discrimē grauius, quàm honestius & illustrius, & ubiq; gentiū gloriosius. Nā si nō aliorū ope freti, sed nostris subnixi uiribus, esse incolumes uictoresq; hostiū studeamus: id alijs nostræ ciuitatis facinorib. erit consentaneū. Etsi aūt eloquentiā nunquā suspexi, sed istos qui in eo studij genere uersarētur, in reb. gerendis ignauiores esse existimaui: nūc tamen nihil mihi perinde in uotis est, quàm ut de propositis rebus ex animi mei sentētia uerba facere possim. Quod si essem assecutus, me Reip. plurimum hoc tempore sperarē profuturū. Ac primùm cōmonefaciendi estis, quo pacto Messena in uestram potestatē uenerit: & quas ob causas in Peloponneso, cū Dorienses à prima sitis origine, consederitis. Altius aūt rem totam propterea repetā, ut intelligatis, eam prouinciam uobis eripi, quam non deteriore iure, quàm reliquam Lacedæmonem possidetis. Quum enim Hercules è rebus humanis sublatus, immortale cum dijs æuum agere cœpisset, initiò liberi eius ob inimicorū potentiam uarijs erroribus agebantur: post obitum autem Eurysthei, apud Dorienses consederunt. Tertia demum ætate, certis de rebus oraculum petituri Delphos sunt profecti. Verùm Apollo ad quæstiones propositas nihil respondit, sed in patriam terram eos abire iussit. Considerato igitur oraculo, Argos propinquitatis iure ad se redijsse (nā extincto Eurystheo, soli de Persei familia supererant) Lacedæmonē uerò seruitute oppressam (nam

Narratio, qua declarat Messenā iurè teneri à Lacedæmonijs.

ἐκβληθεὶς γὰρ Τυνδάρεως ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐπειδὴ Κά-
στωρ καὶ Πολυδεύκης ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθησαν, κα-
τάγοντος αὐτὸν Ἡρακλέους, δίδωσι τὴν χώραν,
διά τε τὴν εὐεργεσίαν ταύτην, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν
τὴν πρὸς τοὺς παῖδας. Μεσσήνην δὲ δορυάλωτον λη-
φθεῖσαν. συληθεὶς γὰρ Ἡρακλῆς τὰς βοῦς, ἃς ἐκ τῆς Ἐρυ-
θείας ἐξήλασεν, ὑπὸ Νηλέως καὶ τῶν παίδων, πλὴν Νέστο-
ρος, λαβὼν αὐτὴν αἰχμάλωτον, τοὺς μὲν ἀδικήσαν-
τας ἀπέκτεινεν: Νέστορι δὲ παρακατατίθεται τὴν πόλιν,
νομίσας αὐτὸν εὖ φρονεῖν, ὅτι νεώτατος ὢν, οὐ συνεξήμαρ-
τε τοῖς ἀδελφοῖς. ὑπολαβόντες δ᾽ οὕτως ἔχειν τὴν
μαντείαν, καὶ τοὺς προγόνους τοὺς ὑμετέρους παραλαβόν-
τες, καὶ τὸ στρατόπεδον συστησάμενοι, τὴν μὲν ἰδίαν χώ-
ραν εἰς τὸ κοινὸν τοῖς συνακολουθήσασιν ἔδοσαν, τὴν δὲ
βασιλείαν ἐξαίρετον αὐτοὶ παρ᾽ ἐκείνων ἔλαβον. ἐπὶ
δὲ τούτοις πίστιν ἀλλήλοις δόντες, ἐποιοῦντο τὴν στρατείαν.
τοὺς μὲν οὖν κινδύνους τοὺς ἐν τῇ πορείᾳ γενομένους, καὶ
τὰς ἄλλας πράξεις τὰς οὐδὲν πρὸς τὸ παρὸν φερούσας,
τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; πολέμῳ δὲ κρατήσαντες τοὺς
ἐν τοῖς τόποις τοῖς εἰρημένοις κατοικοῦντας, τριχῇ διεί-
λοντο τὰς βασιλείας. ὑμεῖς μὲν οὖν μέχρι ταύτης τῆς ἡ-
μέρας, ἐμμένετε ταῖς συνθήκαις καὶ τοῖς ὅρκοις οὓς ἐποιή-
» σασθε πρὸς τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους. διὸ καὶ τὸν
» παρελθόντα χρόνον ἄμεινον τῶν ἄλλων ἐφέρεσθε: καὶ τὸν
» ἐπιόντα προσδοκᾶν χρὴ, τοιούτους ὄντας, βέλτιον ἢ
» νῦν πράξειν. Μεσσήνιοι δ᾽ εἰς τοῦτ᾽ ἀσεβείας ἦλθον,
ὥστ᾽ ἐπιβουλεύσαντες ἀπέκτειναν Κρεσφόντην, τὸν οἰκι-
στὴν μὲν τῆς πόλεως, κύριον δὲ τῆς χώρας, ἔκγονον δ᾽ Ἡ-
ρακλέους, αὐτῶν δὲ γεγενημένον ἡγεμόνα. διαφυγόν-
τες δ᾽ οἱ παῖδες αὐτοῦ τοὺς κινδύνους, ἱκέται κατέστησαν
τού,

(nam Tyndareus, Castore & Polluce extinctis, regno pulsus, & ab Hercule restitutus, illi regionē tradiderat, cùm ob beneficium hoc, tum ob cognationē liberorum suorum) Messenam autem, quæ ui expugnata fuisset, suam esse factam, repererunt. Hercules enim bobus, quos ex Erythea abegerat, à Neleo, & eius filijs (Nestore excepto) spoliatus, cùm urbe potitus esset: eos quidem à quibus erat affectus iniuria, interfecit: Nestoris autem fidei oppidum commisit, cordatum hominem esse ratus, quòd, etsi natu minimus, fraterni delicti socius esse noluisset. Cū igitur oraculi sententia hæc esse uideretur, adhibitis uestris maioribus, exercituq́; comparato, regionem suam inter commilitones distribuerunt, & regni prærogatiuam ab illis receperunt: atque his conditionibus, fide data & accepta, expeditionem susceperunt. Ac itineris discrimina, & cæteras res gestas, quæ ad institutum non pertinent, quid necesse est prolixius commemorare? Bello autem uictis eorum locorum, quæ diximus, incolis: regna tripartitò diuiserunt. Et uos quidem in hunc usque diem pacta & iusiurandum maioribus nostris datum, seruatis. Quapropter & superiori tempore feliciores alijs fuistis: & in posterum, cum tales sitis, bona spes est, melius quàm nunc, actum iri uobiscum. Messeniorum autem tanta fuit impietas, ut Cresphontem, & conditorem urbis, & prouinciæ dominum, & ex Herculis posteritate ortum, & ducem suum, per insidias occiderint. Cuius liberi, uitato periculo, supplices huic

urbi

ταύτης τῆς πόλεως: ἀξιοῦντες βοηθεῖν τῷ τεθνεῶτι, καὶ τὴν χώραν διδόντες ἡμῖν. ἐπερόμενοι δὲ τὸν θεὸν, κἀκείνου προστάξαντος δέχεσθαι ταῦτα, καὶ τιμωρεῖν τοῖς ἠδικημένοις: ἐκπολιορκήσαντες μεσσηνίους, οὕτως ἐκτήσασθε τὴν χώραν. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν ὑπαρξάντων, ἀκριβῶς μὲν οὐ διῆλθον (ὁ γὰρ παρὼν καιρὸς οὐκ ἐᾷ μυθολογεῖν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἦν συντομώτερον ἢ σαφέστερον διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν) οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων οἶμαι πᾶσιν εἶναι φανερὸν, ὅτι τὴν ὁμολογουμένην ἡμετέραν εἶναι χώραν, οὐδὲν διαφερόντως κεκτημένοι τυγχάνομεν, ἢ τὴν ἀμφισβητουμένην. ταύτην μὲν γὰρ οἰκοῦμεν, δόντων μὲν ἡρακλειδῶν, ἀνελόντος δὲ τοῦ θεοῦ, πολέμῳ δὲ κρατήσαντες τοὺς ἔχοντας· ἐκείνην δ' ἐλάβομεν παρὰ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ταῖς μαντείαις χρησάμενοι ταῖς αὐταῖς. εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχομεν, ὥστε μηδὲ περὶ ἑνὸς ἀντιλέγειν, μηδ' ἂν αὐτὴν τὴν σπάρτην ἐκλείπειν ἡμῖν προστάττωσι: περίεργόν ἐστι περὶ μεσσήνης σπουδάζειν. εἰ δὲ μηδεὶς ἂν ὑμῶν ἀξιώσειε ζῆν, ἀποστερούμενος τῆς πατρίδος: προσήκει καὶ περὶ ἐκείνης ὑμᾶς τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν. τὰ γὰρ αὐτὰ δικαιώματα καὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους περὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν εἰπεῖν ἔχοιμεν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ὑμᾶς λέληθεν, ὅτι τὰς κτήσεις καὶ τὰς ἰδίας καὶ τὰς κοινὰς, ἢν ἐπιγένηται πολὺς χρόνος, κυρίας καὶ πατρῴας ἅπαντες εἶναι νομίζουσιν. ἡμεῖς τοίνυν μεσσήνην εἵλομεν, πρὶν ἢ πέρσας λαβεῖν τὴν βασιλείαν, καὶ κρατῆσαι τῆς ἠπείρου, καὶ πρὶν οἰκισθῆναί τινας τῶν πόλεων τῶν ἑλληνίδων. καὶ τούτων ὑπαρχόντων ἡμῖν, τῷ μὲν βαρβάρῳ τὴν ἀσίαν, ὥσπερ πα-

τρῴαν

συμπέρασμα, ὅτι δικαίας οὔσης μεσσήνης τ. κτήσεως, μηδὲν δεῖ παρὰ τὸ δίκαιον προέσθαι.

urbi facti sunt: traditaq́ regione, petierunt ut patris necem ulcisceremini. Vos igitur consulto oraculo, iußi & accipere quæ offerrentur, & opem ferre affectis iniuria: uictis bello Messenijs, sic eorum agrum & urbem in uestram ditionē & potestatem redegistis. Ac de primo quidem uestro iure, etsi non accuratè disserui (nec enim hoc tempus patitur consectari omnia, sed necesse est breuitatis potius quàm perspicuitatis rationem habere) ex his ipsis tamen omnibus perspicuum esse arbitror, non aliam fuisse rationem eius regionis acquirendæ, quam nostram esse confitentur omnes, quàm controuersæ. Hanc enim colimus, & ab Herculis posteritate datam, & Delphico oraculo confirmatam, & incolis eius bello superatis. Illam uerò ab ijsdem, eodemq́ modo accepimus, & ijsdem usi uaticinationibus. Quòd si hoc animo sumus, ut nulla in re eis repugnemus, etiam si Spartam deserere nos iusserint: superuacaneum est, de Messena magnopere laborare. Sin nemo uestrûm est, qui patria spoliatus, uiuere sustineat: non aliter etiam de illa debetis esse animati. Idem enim utrinque ius, eadem defensio nobis est. Præterea nec illud uos præterit, possessiones, siue priuatas, siue publicas, præscriptione longi temporis & confirmari, & patrimonij loco habendas, persuasum esse omnibus. Nos autem Messenam cepimus, priusquam Persæ regno potirentur, Asiaq́ subigerent, & priusquā pleræq; Græcæ urbes cōderentur. Et cū tāta nostræ causæ sit æquitas, Thebani Barbaro Asiam, tanquam patrimonium

Concludit, iustam esse Messenæ possessionem: neque de iure patrio quicquam esse concedendum.

τρῴαν οὖσαν, ἀπεδίδοσαν, ὃς οὔπω διακόσια ἔτη κατέσχε τὴν ἀρχήν· ἡμᾶς δὲ Μεσσήνης ἀποστεροῦσιν, οἳ πλεῖον ἢ διπλάσιον χρόνον ἢ τοσοῦτον τυγχάνομεν ἔχοντες αὐτήν. καὶ Πλαταιὰς μὲν καὶ Θεσπιὰς, ἐχθὲς καὶ πρώην πεποιήκασιν ἀναστάτους: ταύτην δὲ διὰ τετρακοσίων ἐτῶν κατοικίζουσιν, ἀμφότερα παρὰ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας πράττοντες. καὶ εἰ μὲν τοὺς ὡς ἀληθῶς Μεσσηνίους κατῆγον: ἠδίκουν μὲν ἂν, ὅμως δ' εὐλογώτερον ἂν εἰς ἡμᾶς ἐξημάρτανον. νῦν δὲ τοὺς εἵλωτας, ὁμόρους ἡμῖν παρακατοικίζουσιν. ὥστε μὴ τοῦτ' εἶναι χαλεπώτατον, εἰ τῆς χώρας στερησόμεθα παρὰ τὸ δίκαιον: ἀλλ' εἰ τοὺς δούλους τοὺς ἡμετέρους ἐποψόμεθα κυρίους αὐτῆς ὄντας. ἔτι τοίνυν ἐκ τῶν ἐχομένων γνώσεσθε σαφέστερον, ὅτι καὶ νῦν δεινὰ πάσχομεν, καὶ τότε δικαίως Μεσσήνην εἴχομεν. πολλῶν γὰρ κινδύνων γεγενημένων ἡμῖν, ἤδη ποτὲ ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην ἠναγκάσθημεν, πολὺ χεῖρον πράττοντες τῶν πολεμίων. ἀλλ' ὅμως ἐν τοιούτοις καιροῖς γιγνομένων τῶν συνθηκῶν, ἐν οἷς οὐχ οἷόν τ' ἦν πλεονεκτεῖν, περὶ μὲν ἄλλων τινῶν ἀμφισβήτησις ἐγίνετο· περὶ δὲ τῆς Μεσσήνης οὔθ' ὁ βασιλεὺς, οὔθ' ἡ τῶν Θηβαίων πόλις οὐδὲ πώποθ' ἡμῖν ἐνεκάλεσαν, ὡς ἀδίκως κεκτημένοις αὐτήν. Καίτοι πῶς ἂν περὶ τοῦ δικαίου κρίσιν ἀκριβεστέραν ταύτης εὕροιμεν, τῆς ὑπὸ μὲν τῶν ἐχθρῶν ἐγνωσμένης; ἐν δὲ ταῖς ἡμετέραις δυσπραξίαις γεγενημένης; τὸ τοίνυν μαντεῖον, ὃ πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν ἀρχαιότατον εἶναι, καὶ κοινότατον, καὶ πιστότατον, οὐ μόνον ἔγνω τότε ἡμετέραν εἶναι Μεσσήνην, ὅτε διδόντων ἡμῖν τῶν Κρεσφόντου παίδων, προσέταξε δέχεσθαι τὴν πόλιν, καὶ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις: ἀλλὰ καὶ τοῦ πολέμου μακροῦ γιγνομένου, πεμψάντων ἡμῶν ἀμφο-

monium adiudicarũt, qui nondum ducentos annos rerũ potitur. Nobis autem Messenã, quam duplo longius tenuimus, ereptum eunt: ac Platæas quidem et Thespias nuper admodum euerterunt: hanc autem post trecentos annos instaurant: horum utroq; iusiurandum & fœdera uiolantes. Quòd si germanos Messenios restituerent: iniustè quidem facerẽt, sed minus queri tamen de eorũ iniuria possemus. Nunc Helotas in uicinia nostra collocant. Quare non hoc grauissimum est, si præter ius & æquum nostra possessio nobis adimetur: sed, si dominos illius esse uidebimus nostros seruos. Iam ex his quæ sequuntur, magis etiam perspicietis, & nunc iniquè tractari nos, & tunc Messenam iurè tenuisse. Nam post multa prælia cõmissa, tandem pacem facere coacti sumus: cùm quidem multo peius nobiscum, quàm cum hostib: ageretur. Atqui cùm ijs temporibus conditiones ferrentur, quib. fieri non poterat ut nos meliore conditione essemus, de alijs quibusdam rebus contentiones inciderunt: sed Messenam iniustè nos tenere, neq; rex Persarum, neq; ciuitas Thebanorum, nobis unquã obiecerunt. Quod autem euidentius de iure iudicium eo queat esse, quod & ab ipsis hostibus, & aduersis nostris rebus est editũ? Præterea oraculum, quod omnes & antiquissimum, & communissimum, & fide maximè dignum esse fatebuntur: non eo duntaxat tẽpore nostram esse Messenam statuit, cùm Cresphontæ liberis dantibus accipere nos eam, & oppressis iniuria opem ferre iussit: sed tunc etiam, cum bellum prorogaretur, & utriq; Del

u phos

τέρων εἰς Δελφοὺς, ἐκείνων μὲν σωτηρίαν αἰτούντων, ἡμῶν δ' ἐπερωτώντων ὅτῳ τρόπῳ τάχιστ' ἂν κρατήσαιμεν τῆς πόλεως: τοῖς μὲν οὐδὲν ἀνεῖλεν, ὡς οὐ δικαίαν ποιουμένοις τὴν αἴτησιν: ἡμῖν δ' ἐδήλωσε καὶ θυσίας οἵας ἔδει ποιήσασθαι, καὶ βοήθειαν παρ' ὧν μεταπέμπεσθαι. καίτοι πῶς ἂν μαρτυρίαν μείζω καὶ σαφεστέραν παράσχοι τις τούτων; φαινόμεθα γὰρ πρῶτον μὲν παρὰ τῶν κυρίων λαβόντες τὴν χώραν (οὐδὲν γὰρ κωλύει διὰ βραχέων πάλιν περὶ αὐτῶν ἔτι διελθεῖν) ἔπειτα κατὰ πόλεμον αὐτὴν ἔχοντες, ὅνπερ τρόπον αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων περὶ ἐκείνους τοὺς χρόνους ᾠκίσθησαν. ἔτι δὲ τοὺς ἠσεβηκότας εἰς τοὺς παῖδας τοὺς Ἡρακλέους ἐκβεβληκότες, οἳ δικαίως ἂν ἐξ ἁπάσης τῆς οἰκουμένης ὑπερωρίσθησαν. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῷ πλήθει τοῦ χρόνου, καὶ τῇ τῶν ἐχθρῶν κρίσει, καὶ ταῖς τοῦ θεοῦ μαντείαις, προσηκόντως ἔχοντες αὐτήν. ὧν ἕκαστόν ἐστιν ἱκανὸν διαλῦσαι τοὺς λόγους τῶν κατηγορεῖν τολμώντων, ὡς ἢ νῦν διὰ πλεονεξίαν οὐ ποιούμεθα τὴν εἰρήνην, ἢ τότε τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμοῦντες ἐπολεμήσαμεν πρὸς Μεσσηνίους. περὶ μὲν οὖν τῆς κτήσεως ἔνεστι μὲν εἰπεῖν ἴσως πλείω τούτων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἱκανῶς εἰρῆσθαι νομίζω. Λέγουσι δὲ οἱ συμβουλεύοντες ἡμῖν ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, ὡς χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν περὶ τῶν πραγμάτων, εὐτυχοῦντάς τε καὶ δυστυχοῦντας, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν εὖ βουλεύεσθαι, καὶ ταῖς τύχαις ἐπακολουθεῖν, καὶ μὴ μείζονα φρονεῖν τῆς δυνάμεως: μηδὲ τὸ δίκαιον ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ἀλλὰ τὸ συμφέρον ζητεῖν. Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὁμολογῶ τούτοις· ὅπως δὲ τοῦ δικαίου χρὴ ποιεῖσθαί τι προυργιαίτερον τὸ συμφέρον, οὐδεὶς ἂν με λέγων πείσειεν. ὁρῶ γὰρ καὶ τοὺς νόμους

ἀνασκευή, ὅτι οὐ δεῖ προτιμᾶν τὸ συμφέρον, διὰ τοὺς καιρούς, τοῦ δικαίου: καὶ ἀντεξέτασις τῆς ἰδίας συμβουλῆς πρὸς τὴν τῶν ἀντιλεγόντων.

ἕνεκα

phos misissemus (nam illi quidem de salute sua consulebant, nos uerò de expeditissima urbis capiendæ ratione) illis ut iniqua petentib. nihil respondit: nobis uerò significauit, & quæ sacra facienda, & auxilia unde accersenda essent. Quod igitur testimonium maius & euidentius his afferri potest? cum declaratũ sit, nos primùm ab ijs quorum erat, hanc prouinciam accepisse (quid enim uetat, eadem denuò paucis perstringere?) deinde belli iure tenere, quomodo pleræq; urbes illis temporibus constitutæ sunt: postea, eos qui Herculis liberos nefario scelere uiolarant, eiecisse: quos quidem æquum fuerat, ex uniuerso terrarum orbe exterminari. Denique & lõgitudine temporis, & hostium iudicio, & Dei oraculis iurè obtinere? quorum singula calumnias eorum satis refutant, qui crimini dare audent, nos aut nunc pacem ex auaricia repudiare, aut olim alienarum rerum cupiditate inflammatos, bellum cum Messenijs gessisse. Ac de Messenæ quidem possessione, plura his dici fortasse queant, sed et hæc sufficere arbitror. Qui autem faciendæ pacis nobis autores sunt, negant uiris sapientibus idem sentiendum in rebus secundis & aduersis: sed è re nata prudens consilium capiendum, & fortunam sequendam esse, neque plus animorum esse oportere quàm uirium: neque talibus temporibus quid iustum sit, sed quid expediat, quærendum. Ego uerò, quod ad cætera quidem attinet, non repugno: sed iusticiæ præferendam ulla ex parte esse utilitatem, nemo ulla ratione persuadebit. Nam & leges

Cõfutatio: Non esse propter tẽpora utilitatem æquitati præponendam: & sui ac aduersariorũ cõsilij contentio.

ἕνεκα τούτου κειμένους, καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς καλούς τε
κἀγαθοὺς ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμουμένους, καὶ τὰς πόλεις
τὰς εὖ καὶ φιλοτίμως πολιτευομένας περὶ τοῦτο μάλι-
στα σπουδαζούσας: καὶ τοὺς πολέμους τοὺς προγεγενημέ-
νους οὐ κατὰ τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ δίκαιον,
,, τέλος ἅπαντας εἰληφότας. ὅλως δὲ τὸν βίον τὸν τῶν ἀν-
,, θρώπων διὰ μὲν κακίαν ἀπολλύμενον, δι' ἀρετὴν δὲ
,, σωζόμενον. ὥστ' οὐκ ἀθυμεῖν δεῖ τοὺς ὑπὲρ τῶν δι-
,, καίων κινδυνεύειν μέλλοντας: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον
,, τοὺς ὑβρίζοντας, καὶ τοὺς τὰς εὐτυχίας μὴ μετρίως
,, φέρειν ἐπισταμένους. ἔπειτα κἀκεῖνο χρὴ σκοπεῖν. νυνὶ
μὲν γὰρ περὶ τοῦ δικαίου πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην
ἔχομεν: περὶ δὲ τοῦ συμφέροντος ἀντιλέγομεν. δυοῖν
,, δὲ προκειμένοιν ἀγαθοῖν, καὶ τοῦ μὲν ὄντος προδή-
,, λου, τοῦ δ' ἀγνοουμένου: πῶς οὐκ ἂν ποιήσαιτε κατα-
,, γέλαστον, εἰ τὸ μὲν ὁμολογούμενον ἀποδοκιμάσαιτε,
,, τὸ δ' ἀμφισβητούμενον ἑλέσθαι δόξειεν ὑμῖν; ἄλλως
τε καὶ τῆς αἱρέσεως τοσοῦτον διαφερούσης. ἐν μὲν γὰρ
τοῖς ἡμετέροις λόγοις ἔνεστι, μηδὲν προέσθαι τῶν ἡμε-
τέρων αὐτῶν, μηδ' αἰσχύνῃ μηδεμιᾷ τὴν πόλιν πε-
ριβαλεῖν: ὑπὲρ δὲ τῶν δικαίων κινδυνεύοντας ἐλ-
πίζειν ἄμεινον ἀγωνιεῖσθαι τῶν ἐχθρῶν. ἐν δὲ τοῖς τού-
των, ἀφεστάναι μὲν ἤδη Μεσσήνης, προεξαμαρτά-
νοντας δὲ τοῦτ' εἰς ὑμᾶς αὐτούς, τυχὸν καὶ τοῦ συμ-
φέροντος καὶ τοῦ δικαίου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των ὧν προσδοκᾶτε, διαμαρτάνειν. καὶ γὰρ οὐδὲ
τοῦτο φανερόν ἐστιν, ὡς ἐὰν ποιήσωμεν τὰ κελευόμε-
,, να, βεβαίως ἤδη τὴν εἰρήνην ἕξομεν. οἶμαι γὰρ οὐκ
,, ἀγνοεῖν ὑμᾶς, ὅτι πάντες εἰώθασι πρὸς μὲν τοὺς
,, ἀμυνομένους, περὶ τῶν δικαίων διαλέγεσθαι· τοῖς
δὲ

ideo latas esse uideo, & præstantes uiros hoc sibi laudi ducere, & urbes, quæ bene præclaréque administrantur, in hoc maximè studere: quin & superiorum temporum omnia bella eos exitus habuisse, non qui à uiribus duntaxat, sed & à iusticia penderent: denique uitam humanam interire flagitijs, uirtute conseruari. Quare non abiectis animis eos esse decet, qui iuris sui defendendi causa, pericula sunt adituri: illos timere sibi decet, qui elati superbia, res secundas moderatè ferre non possunt. Deinde nec illud negligendum est, quòd de iure omnes consentimus, de utilitate litigamus. Propositis autem duabus rebus bonis, quarum altera euidens est, altera obscura: nónne ridiculum fuerit, uos certam repudiare, controuersam uelle amplecti? præsertim cum in ipsa optione tantum intersit. Nostra enim oratio huc pertinet, ut ne quid nostrum amittamus, neque dedecus aliquod publicè suscipiamus: in spe bona, nos etiamsi iusticiæ causa pugnandum sit, hostibus fore superiores. Illi autem quid tandem dicunt, nisi iam Messena cedendum esse? cùm hoc delicto in uosmetipsos admisso, illud etiam fieri possit, ut & utilitate & iusticia, & cæteris quæ expectatis omnibus frustremini? Neque enim hoc exploratum est, si ea quæ iubent hostes, fecerimus, nos firmam pacem habituros. Arbitror enim non ignorare uos, cum ijs qui ad uim propulsandam parati sunt, omnes de iure disputare: illis

„ δὲ λίαν ἑτοίμως ποιοῦσι τὸ προσταττόμενον, ἀεὶ πλέον
„ προσεπιτάττειν, ὧν ἂν ἐξ ἀρχῆς ἐπινοηθῶσιν. ὥστε συμ-
βαίνει βέλτιον εἶναι εἰρήνης τυγχάνειν τοὺς πολεμικῶς
διακειμένους, τῶν ῥαδίως τὰς ὁμολογίας ποιουμένων. ἵνα
δὲ μὴ δοκῶ περὶ ταῦτα πολὺν χρόνον διατρίβειν, πάν-
των τῶν τοιούτων ἀφέμενος, ἐπὶ τὸ ἀπαλουσαῖον ἤδη τρέ-
ψομαι τῶν λόγων. εἰ μὲν γὰρ μηδένες πώποτε τῶν δυ-
στυχησάντων ἀνέλαβον ἑαυτοὺς, μηδ' ἐπεκράτησαν τῶν
ἐχθρῶν: οὐδ' ἡμᾶς εἰκὸς ἐλπίζειν περιγενήσεσθαι πολε-
μούντας. εἰ δὲ πολλάκις γέγονεν, ὥστε καὶ τοὺς μείζω δύ-
ναμιν ἔχοντας ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων κρατηθῆναι, καὶ
τοὺς πολιορκοῦντας ὑπὸ τῶν κεκλεισμένων διαφθαρῆ-
ναι: τί θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὰ νῦν καθεστῶτα, λήψεταί τι-
να μετάστασιν; περὶ μὲν οὖν τῆς ἡμετέρας πόλεως, οὐδένα
ἔχω τοιοῦτον εἰπεῖν. ἐν γὰρ τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις, οὐδένες
πώποτε κρείττονες ἡμῶν, εἰς ταύτην τὴν χώραν εἰσέβα-
λον. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, πολλοῖς ἄν τις παραδείγμασι χρή-
σαιτο, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς πόλεως τῆς ἀθηναίων. τούτους
γὰρ εὑρήσομεν, ἐξ ὧν τοῖς ἄλλοις προσέταττον, πρὸς τοὺς
ἕλληνας διαβληθέντας· ἐξ ὧν δὲ τοὺς ὑβρίζοντας ἠμύ-
νοντο, παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμήσαντας. τοὺς μὲν
οὖν παλαιοὺς εἰ διεξέλθοιμι κινδύνους, οὓς ἐποιήσαντο
πρὸς ἀμαζόνας, ἢ θρᾷκας, ἢ πελοποννησίους τοὺς μετ'
εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν αὐτῶν εἰσβαλόντας: ἴσως ἀρ-
χαῖα καὶ πορρωτέρω τῶν νῦν παρόντων λέγειν ἂν δο-
κοίην. ἐν δὲ τῷ Περσικῷ πολέμῳ, τίς οὐκ οἶδεν, ἐξ οἵων
συμφορῶν εἰς ὅσην εὐδαιμονίαν κατέστησαν; μόνοι γὰρ
τῶν ἔξω Πελοποννήσου κατοικούντων, ὁρῶντες τὴν τῶν
βαρβάρων δύναμιν ἀνυπόστατον οὖσαν, οὐκ ἠξίωσαν
βουλεύσασθαι περὶ τῶν προσταττομένων αὐτοῖς: ἀλλ'
εὐθὺς

ὅτι οὐχὶ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ, τὸ τοὺς ἀτυχήσαντας ἀναλαβεῖν ἑαυτοὺς, διὰ παραδειγμάτων συνίστησι.

autem qui nimis expeditè imperata faciũt, subinde plus quàm initiò cogitarãt, oneris imponere solere. Vnde fit, ut ad gerendũ bellũ parati qui sunt, æquiorem pacem impetrẽt, quàm ij qui temerè pactiones faciũt. Ne uerò in his diutius immorari uidear: his omnib. omißis, id iã dicã, quod est omniũ simplicissimum: si nulli unquã post clades acceptas, reuocatis uiribus, uictores hostes superarũt: ne nobis quidem bellũ gerentib. uictoriæ spes proposita esse debet. Sin autẽ sæpe usuuenit, ut & qui maiores copias haberent, ab imbecillioribus. uincerentur: & qui urbẽ circũsederãt, ab obseßis interirent: quid miri erit, si etiã harum rerũ status aliquantũ mutabitur? Ac de nostra quidẽ Republica nihil tale habeo dicere. Nã superiorib. temporibus nulli, qui nobis essent fortiores, in nostros agros inuaserũt: alij quidẽ populi permulta nobis exẽpla suppeditãt. Sed primùm uideamus Atheniẽses: quos apud Græcos in crimen ex eo uenisse cõstat, quòd alijs imperarẽt: quũ autem ijdẽ iniurios ulciscerẽtur, à mortalib. omnibus gloriam cõsecutos. Quòd si uetera pericula, quæ in bellis aduersus Amazones, aut Thraces, aut Peloponnenses gestis, adierunt, cum Eurystheus in eorum agrũ duxisset exercitum, recẽsuero: obsoleta fortaßis, & nimium à præsentibus rebus remota cõmemorare uidebor. In Persico autẽ bello, quis nescit, post quæ mala quam sint felicitatẽ adepti? Nam soli eorum qui extra Peloponnesum habitant, quum Barbarorum copias sustineri non posse cernerent, de imperatis faciendis sibi deliberandum esse non censuerunt: sed

Posse fieri, ut qui cladem acceperunt, in integrum restituãtur, exemplis ostendit.

εὐθὺς εἵλοντο περιιδεῖν τὴν πόλιν ἀνάστατον γιγνο-
μένην μᾶλλον, ἢ δουλεύουσαν. ἐκλιπόντες δὲ τὴν χώ-
ραν καὶ τὴν πόλιν, καὶ πατρίδα μὲν τὴν ἐλευθερίαν
νομίσαντες, κοινωνήσαντες δὲ τῶν κινδύνων ἡμῖν: τοσαύ-
της μεταβολῆς ἔτυχον, ὥστ' ὀλίγας ἡμέρας στερηθέν-
τες τῶν ἑαυτῶν, πολὺν χρόνον δεσπόται τῶν ἄλλων
,, κατέστησαν. οὐ μόνον δ' ἄν τις ἐπὶ ταύτης τῆς πόλεως
,, ἐπιδείξειε τὸ τολμᾶν ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς, ὡς πολ-
,, λῶν ἀγαθῶν αἴτιόν ἐστιν: ἀλλὰ καὶ Διονύσιος ὁ τύραν-
νος, κατασταθεὶς εἰς πολιορκίαν ὑπὸ καρχηδονίων, οὐ-
δὲ μιᾶς αὐτῷ σωτηρίας ὑπολειπομένης, ἀλλὰ καὶ
τῷ πολέμῳ κατεχόμενος, καὶ τῶν πολιτῶν πρὸς
αὐτὸν δυσχερῶς διακειμένων, αὐτὸς μὲν ἔμελλησεν
ἐκπλεῖν: τῶν δὲ χρωμένων τινὸς τολμήσαντος εἰ-
,, πεῖν, ὡς καλόν ἐστιν ἐντάφιον ἡ τυραννὶς, αἰσχυνθεὶς
ἐφ' οἷς διενοήθη, καὶ πάλιν ἐπιχειρήσας πολεμεῖν,
πολλὰς μὲν μυριάδας καρχηδονίων διέφθειρεν, ἐγ-
κρατεστέραν δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν πολιτῶν κατεστήσατο,
πολὺ δὲ μείζω τὴν δύναμιν τὴν ἑαυτοῦ τῆς πρότερον
ὑπαρχούσης ἐκτήσατο, τυραννῶν δὲ τὸν βίον διετέλεσε:
καὶ τὸν υἱὸν ἐν ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ δυναστείαις, ἐν αἷσ-
περ αὐτὸς ἦν, κατέλιπεν. παραπλήσια δὲ τούτοις ἀ-
μύντας ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεὺς ἔπραξεν. ἡττη-
θεὶς γὰρ ὑπὸ τῶν βαρβάρων τῶν προσοικούντων, μά-
χῃ, καὶ πάσης μακεδονίας ἀποστερηθεὶς: τὸ μὲν πρῶ-
τον ἐκλιπεῖν τὴν χώραν διενοήθη, καὶ τὸ σῶμα δια-
σώζειν. ἀκούσας δέ τινος ἐπαινοῦντος τὸ πρὸς διονύ-
σιον ῥηθὲν, καὶ μεταγνοὺς, ὥσπερ ἐκεῖνος: χωρίον μι-
κρὸν καταλαβὼν, καὶ βοήθειαν ἐντεῦθεν μεταπεμψά-
μενος, ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἅπασαν κατέσχε μακεδο-
νίαν.

urbem euersam, quàm seruitute oppressam uidere, statim maluerunt. Relicta igitur natali terra & urbe (nam patriam illi quidem libertatem censebant) periculorum societate nobiscum inita, tantam mutationem effecerunt, ut, cum paucos dies suis rebus caruissent, per multos annos alijs imperarint. Neque uerò, quanta bona pariat ulciscendi hostes audacia, huius urbis tantùm, sed etiam Dionysij tyranni exemplo demonstratur. Qui obsidione clausus à Carthaginensibus, cùm nulla spes salutis esset reliqua (nam & ab hostibus premebatur, & ciuibus inuisus erat) fuga salutem quærere decreuerat. Cùm autem quidam è familiaribus ausus fuisset dicere, honestissimam sepulturam esse imperium: improbato turpi fugæ consilio, bellóque repetito, non modò ingentem hostium numerum cæcîdit, sed & dominationem in ciues suam confirmauit, & potentiam pristinam plurimùm auxit, & uitam in imperio exegit, & eosdem honores, eandémque potestatem, quibus ipse fuerat usus, filio reliquit. Similia his & Amyntas Macedonum rex fecit. Victus enim prælio à uicinis Barbaris, amissaq; tota Macedonia: primùm de regno deserendo cogitauit, ut uitam conseruaret. Deinde cum audisset à quodam illud laudari, quod Dionysio dictum fuerat: mutata, ut ille, sententia, paruum quoddam castellum occupauit: & hinc accersitis auxilijs, trimestri spacio Macedoniam uniuersam recepit, & in regia dignitate senio confectus de-

 cessit.

νίαν. τὸν δ' ἐπίλοιπον χρόνον βασιλεύων, γήρᾳ τὸν βίον
ἐτελεύτησεν. ἀπείποιμεν δ' ἂν ἀκούοντές τε καὶ λέγον-
τες, εἰ πάσας τὰς τοιαύτας πράξεις ἐξετάζοιμεν. ἐπεὶ
καὶ τῶν περὶ Θήβας πραχθέντων εἰ μνησθείημεν, ἐ-
πὶ μὲν τοῖς γεγενημένοις ἂν λυπηθείημεν, περὶ δὲ τῶν
μελλόντων βελτίους ἂν ἐλπίδας λάβοιμεν. τολμη-
σάντων γὰρ αὐτῶν ὑπομεῖναι τὰς εἰσβολὰς, καὶ τὰς ἀ-
πειλὰς τὰς ἡμετέρας: εἰς τοῦθ' ἡ τύχη τὰ πράγματα
περιέστησεν αὐτῶν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ὑφ' ἡμᾶς ὄν-
» τες, νῦν ἡμῖν προστάττειν ἀξιοῦσιν. ὅστις οὖν ὁρῶν τοιαύτας
» μεταβολὰς γεγενημένας, ἐφ' ἡμῶν οἴεται παύσεσθαι:
» λίαν ἀνόητός ἐστιν. ἀλλὰ δεῖ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦ-
» σι, καὶ θαρρεῖν περὶ τῶν μελλόντων, ἐπισταμένους ὅτι τὰς
τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπανορθοῦνται πολιτείᾳ
χρηστῇ, καὶ ταῖς περὶ τὸν πόλεμον ἐμπειρίαις. περὶ ὧν οὐ-
δεὶς τολμήσειεν ἀντειπεῖν, ὡς οὐ τὴν μὲν ἐμπειρίαν μᾶλ-
λον τῶν ἄλλων ἔχομεν, πολιτεία δ' οἵαν χρὴ, παρὰ
μόνοις ἡμῖν ἐστίν. ὧν ὑπαρξάντων, οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ
ἄμεινον πράξομεν τῶν μηδ' ἑτέρου τούτων πολλὴν ἐπι-
μέλειαν πεποιημένων. κατηγοροῦσι δέ τινες τοῦ πολέμου,
καὶ διεξέρχονται τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ, τεκμηρίοις ἄλλοις
τε πολλοῖς χρώμενοι, καὶ μάλιστα τοῖς περὶ ἡμᾶς γε-
γενημένοις: καὶ θαυμάζουσιν, εἴ τινες οὕτω χαλεπῷ καὶ
παραβόλῳ πράγματι πιστεύειν ἀξιοῦσιν. Ἐγὼ δὲ
πολλοὺς μὲν οἶδα διὰ τὸν πόλεμον μεγάλην εὐδαι-
μονίαν κτησαμένους: πολλοὺς δὲ τῆς ὑπαρχούσης στερη-
» θέντας διὰ τὴν εἰρήνην. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶν ἀ-
» ποτόμως οὔτε κακὸν οὔτ' ἀγαθόν: ἀλλ' ὅπως ἂν χρήσηταί
» τις καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς καιροῖς, οὕτως ἀνάγκη
» καὶ τὸ τέλος ἐκβαίνειν ἐξ αὐτῶν. χρὴ δὲ τοὺς μὲν εὖ
πράτ-

ὅτι ὁ πόλεμος καὶ νίκης οὐχ ἧττον ἢ καὶ ἥττης αἴτιος: καὶ ἐκ τῆς αἰτίας τῶν πολεμούντων.

cesśit. Quòd si omnia talia facta conquirenda sint: & ego dicendo, & audiendo uos defatigaremini. Nam si uel ea quæ Thebano bello acciderunt recordemur, fieri quidem non poterit, quin calamitate nostra doleamus: sed ijdē etiam de cætero spem concipiemus meliorem. Cùm enim ausi essent illi nostras impreßiones & minas sustinere: ita fortuna res eorū mutauit, ut qui antè nobis paruissent, iam nobis imperandi potestatem sibi arrogent. Qui igitur tales mutationes accidisse uidet, in nostris autem rebus nullas fore putat, non satis est consideratus. Sed & præsentia æquis animis ferenda sunt, & de futuris bene sperandum. Constat enim, à ciuitatibus tales casus, si domi consilium & disciplina, foris arma & peritia rei militaris uigeant, emendari. Neq; uerò quisquam refragabitur, quin & scientia bellicæ rei præstemus: et apud nos solos talis Respublica sit, qualem esse decet. Quæ cum ita sint, fieri omnino nequit, quin feliciores futuri simus ijs quibus neutrum horum magnæ curæ fuit. At quidam in bellum inuehuntur, eiusq́; perfidiam accusant, argumentis utentes cùm alijs, tum ijs ipsis quæ nobis acciderunt: seq́; mirari dictitant, quenquam esse qui rei tam sæuæ ac temerariæ fidem habendam censeat. Ego uerò noui multos, qui sibi magnam bello felicitatem pepererunt: multos item, qui eandem pace amiserunt. Nihil enim rerum omnium per se omnino uel malum est, uel bonū: sed ut quisque rebus atq; occasionibus utitur, ita necesse est euentus consimiles inde consequi. Est autem felici-

E bello nō minus uictoriam sperandam, quàm cladem metuendam: & à causa bellandi.

» πράττοντας, εἰρήνης ἐπιθυμεῖν. ἐν γὰρ τῇ καταστάσει
» ταύτῃ πλεῖστον ἂν τις χρόνον τὰ παρόντα διαφυλά-
» ξειεν· τοὺς δὲ δυστυχοῦντας, τῷ πολέμῳ προσέχειν τὸν
» νοῦν. ἐκ γὰρ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς πανουργίας, θᾶττον ἂν
» μεταβολῆς τύχοιεν. ὧν ἡμεῖς δέδοικα μὴ τἀναντία
» πράττοντες φανῶμεν. ὅτε μὲν ἐξῆν ἡμῖν τρυφᾶν, πλεί-
ους τοὺς πολέμους ἐποιούμεθα τοῦ δέοντος. ἐπειδὴ δ' εἰς ἀ-
νάγκην κατέστημεν, ὥστε κινδυνεύειν: ἡσυχίας ἐπιθυ-
» μοῦμεν, καὶ περὶ ἀσφαλείας βουλευόμεθα. καίτοι χρὴ
» τοὺς βουλομένους ἐλευθέρους εἶναι, τὰς μὲν ἐκ τῶν ἐπι-
» ταγμάτων συνθήκας φεύγειν, ὡς ἐγγὺς δουλείας οὔσας:
» ποιεῖσθαι δὲ τὰς διαλλαγὰς, ὅταν ἢ περιγένωνται τῶν
» ἐχθρῶν, ἢ τὴν αὑτῶν δύναμιν ἐξισώσωσιν τῇ τῶν πολε-
» μίων. ὥστε τοιαύτην ἕκαστοι τὴν εἰρήνην ἕξουσιν, οἵαν περ
» ἂν τοῦ πολέμου ποιήσωνται τὴν διάλυσιν. ὧν ἐνθυμουμέ-
νους, χρὴ μὴ προπετῶς ὑμᾶς αὐτοὺς ἐμβάλλειν εἰς αἰ-
σχρὰν ὁμολογίαν, μηδὲ ῥαθυμότερον ὑπὲρ τῆς πατρί-
δος, ἢ περὶ τῶν ἄλλων φανῆναι βουλευομένους. ἀνα-
μνήσθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, ὅτι τὸν παρελθόντα χρό-
νον εἰ πολιορκουμένῃ τινὶ τῶν πόλεων τῶν συμμαχίδων, εἷς
μόνος Λακεδαιμόνιος βοηθήσειεν, ὑπὸ πάντων ὡ-
μολογεῖτο παρὰ τοῦτον γεγενῆσθαι τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς.
καὶ τοὺς μὲν πλείστους τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, παρὰ τῶν πρεσ-
βυτέρων ἄν τις ἀκούσειεν. τοὺς δ' ὀνομαστοτάτους, ἔχω κἀ-
γὼ διελθεῖν. Παιδάρετος μὲν γὰρ εἰς Χίον πλεύσας, τὴν
πόλιν αὐτῶν διέσωσε. Βρασίδας δ' εἰς Ἀμφίπολιν εἰσελ-
θὼν, ὀλίγους περὶ αὐτὸν τῶν πολιορκουμένων συνταξάμε-
νος, πολλοὺς ὄντας τοὺς πολιορκοῦντας ἐνίκησε μαχόμε
νος. Γύλιππος δὲ Συρακουσίοις βοηθήσας, οὐ μόνον ἐκεί
νους διέσωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τὴν κρατοῦσαν
αὐτῶν

ἀνάμνησις τῶν πάλαι ἀνδραγαθημάτων.

felicibus expetenda pax (nam eo statu parta bona diutißimè conseruantur) calamitosis ad gerendum bellum animus adijciendus. Nam tumultu bellico, & omnia conando, afflictæ res celerius eriguntur. Quorum ego uereor, ne contrarium facere uideamur. Nam cum delicatè nobis uiuere liceret, plura quàm oportebat bella gerebamus. Nunc neceßitate periculi subeundi urgente, ocium expetimus, & de securitate consultamus. Atqui cupidis libertatis, fœdera cum mandato coniuncta, fugienda sunt: parùm enim differunt à seruitute. Tum uerò demum de conditionibus agendum, cùm aut hostium copias uicerint, aut suum robur illorum uiribus æquârint. Nam talem quidem omnes pacem habituri sunt, qualem belli finem fecerint. Hæc cogitanda uobis sunt: neque committendum, ut temerè uos in turpem pactionem coniiciatis: aut peius de patria, quàm de alijs soletis, mereamini. sed illud recordandum, superiori tempore, cùm è socijs ciuitatibus alicui circumsessæ uel unus Lacedæmonius opem tulisset, fuisse neminem qui dubitaret, quin ea per illum conseruata esset. Ac talium uirorum permulti à senioribus commemorantur: celeberrimos autem & ego referre possum. Pædaretus enim Chium profectus, urbem conseruauit. Brasidas Amphipolim ingressus, & instructa ex paucis eorum qui obsidebantur acie, multos qui obsidebant, prælio uicit. Gylippus Syracusanis auxiliatus, non illos solùm conseruauit, sed copias hostium etiam,

Commone facit Lacedæmonios ueteris gloriæ.

terra

αὐτῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἁπασῶν αἰχμάλωτον ἔλαβε. καί τοι πῶς οὐκ αἰσχρὸν, τότε μὲν ἕκαστον ἡμῶν ἱκανὸν εἶναι τὰς ἀλλοτρίας πόλεις διαφυλάττειν: νυνὶ δὲ πάντας μηδὲ πειρᾶσθαι τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διασώζειν; καὶ τὴν μὲν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην μεστὴν πεποιηκέναι τροπαίων, ὑπὲρ τῶν ἄλλων πολεμοῦντας: ὑπὲρ δὲ τῆς πατρίδος οὕτω φανερῶς ὑβριζομένης, μηδεμίαν μάχην ἀξίαν λόγου φαίνεσθαι μεμαχημένους; ἀλλ' ἑτέρας μὲν πόλεις ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, τὰς ἐσχάτας ὑπομεῖναι πολιορκίας: αὐτοὺς δὲ ἡμᾶς, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον ἀναγκασθῆναι ποιεῖν, μηδὲ μικρὰν οἴεσθαι δεῖν ὑπομεῖναι κακοπάθειαν; ἀλλὰ ζεύγη μὲν ἵππων ἀδηφαγούντων ἔτι καὶ νῦν ὁρᾶσθαι τρέφοντας, ὥσπερ δὲ τοὺς εἰς τὰς δεινοτάτας ἀνάγκας ἀφιγμένους, καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἐνδεεῖς ὄντας, οὕτω ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην. ὃ δὲ πάντων σχετλιώτατον, εἰ φιλοπονώτατοι δοκοῦντες εἶναι τῶν ἑλλήνων, ῥαθυμότερον βουλευσόμεθα περὶ τούτων. τίνα δὲ τῶν περιϊσταμένων ἡμῖν ἐξ ἀνδρῶν τοιούτων ἀπελθῶν, καὶ ποιεῖσθαι μνείαν ἄξιόν ἐστι, οἵτινες ἅπαξ ἡττηθέντες, καὶ μιᾶς εἰσβολῆς γενομένης, οὕτως ἀνάνδρως ὡμολόγησαν ἅπαντα τὰ προσταττόμενα ποιήσειν; ἢ πῶς ἂν οἱ τοιοῦτοι δυστυχοῦντες πολὺν χρόνον ἐπαρκέσειαν; τίς δ' οὐκ ἂν ἐπιτιμήσειεν ἡμῖν, εἰ Μεσσηνίων ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης εἴκοσιν ἔτη πολιορκηθέντων, ἡμεῖς οὕτω ταχέως κατὰ συνθήκας αὐτῆς ἀποσταίημεν, καὶ μηδὲ τῶν προγόνων μνησθείημεν: ἀλλ' ἣν ἐκεῖνοι μετὰ πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων ἐκτήσαντο, ταύτην ἡμεῖς ὑπὸ λόγων πεισθέντες ἀποβάλοιμεν; ὧν οὐδὲν ἔνιοι φροντίσαντες, ἀλλὰ πάσας τὰς αἰσχύνας ὑπεριδόντες, συμβουλεύουσι ταῦτα, ἐξ ὧν εἰς ὀνείδη τὴν

πόλιν

terra mariq́; superiores, in potestatem suam redegit uniuersas. Quid uerò dictu fœdius est, quàm cum olim singuli nostrûm alienas ciuitates tueri potuerint: nunc uniuersos de nostra patria defendenda dubitare, ac ne conari quidem? Cùm bellis pro aliorum salute gerēdis, & Asiam & Europam trophæis repleuerimus: pro patria, quæ tam insigni non iniuria, sed contumelia afficitur, nullum præliū aliquo nomine dignum commisisse? Cum aliæ ciuitates, nostri tuendi imperij causa, extremas obsidiones tolerarint: nos ipsos, ne quid præter ius & æquum facere cogamur, eo esse animo, ut ne paruum quidem incommodum ferēdum nobis arbitremur? Cum insignes equos alamus etiā nunc: pacē ita facere, ut qui extrema necessitate conflictātur, omniumq́; rerum inopia laborāt. Illud autem omnium indignissimū est, quòd qui tolerantissimi laborū inter omnes Græcos habiti sumus, his de reb. segnius quàm par est, deliberamus. Quæ porrò minarū, quæ nobis ab istis hominib. obijciuntur, uel mentio faciēda est? Itáne semel uicti, unaq́; impressione facta, adeò effœminatè recipiemus, nos imperata facturos esse omnia? Quo pacto tales diuturnā calamitatem tolerarēt? Cùm Messenij uiginti annos in hac regione obsessi fuerint: qui nos non reprehēderent, si tam celeriter per pactiones ea urbe cederemus, ne maiorū quidē memores: & quam illi multis laboribus et periculis parauerunt, eam nos adducti uerbis amitteremus? Quib. omnib. nōnulli neglectis, nullaq́; multiplicis dedecoris habita ratione, consulunt ea quæ Reipub.

ἀνασκευή, ὅτι οὔτι παντάπασιν ἀσθενεῖς ἐσίν, οὔτε συμμαχίας ἀποροῦσι.

πόλιν καταστήσουσιν. οὕτω δὲ προθύμως παρακαλοῦσιν ἡμᾶς πρὸς τὸ παραδοῦναι τὴν Μεσσήνην, ὥστε καὶ διελθεῖν ἐτόλμησαν, τήν τε τῆς πόλεως ἀσθένειαν, καὶ τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν: καὶ κελεύουσιν ἀποκρίνασθαι τοὺς ἐναντιουμένους αὐτοῖς, πόθεν βοήθειαν προσδοκῶντες ἔχειν, διακελευόμεθα πολεμεῖν ὑμῖν;

,, Ἐγὼ δὲ μεγίστην ἡγοῦμαι συμμαχίαν εἶναι καὶ βεβαιο-
,, τάτην, τὸ τὰ δίκαια πράττειν: εἰκὸς γὰρ καὶ τὴν τῶν θεῶν
,, εὔνοιαν ἔσεσθαι μετὰ τούτων, εἴπερ χρὴ περὶ τῶν μελ-
,, λόντων τεκμαίρεσθαι τοῖς ἤδη γεγενημένοις. πρὸς δὲ
,, ταύτῃ, τὸ καλῶς πολιτεύεσθαι, καὶ σωφρόνως, καὶ μέ-
,, χρι θανάτου μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις θέλειν· καὶ μη-
,, δὲν οὕτω δεινὸν νομίζειν, ὡς τὸ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν
,, πολιτῶν: ἃ μᾶλλον ἡμῖν ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὑπάρ-
,, χει. μεθ' ὧν ἂν ἐγὼ πολὺ ἥδιον πολεμοίην, ἢ μετὰ πολλῶν μυριάδων. οἶδα γὰρ καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰς ταύτην τὴν χώραν ἀφικνουμένους, οὐ τῷ πλήθει τῶν ἄλλων περιγενομένους, ἀλλὰ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ὑπ' ἐμοῦ προειρημέναις. ὥστ' οὐκ ἄξιον διὰ τοῦτο φοβεῖσθαι τοὺς πολεμίους, ὅτι πολλοὶ τυγχάνουσιν ὄντες: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπ' ἐκείνοις θαρρεῖν, ὅταν ὁρῶμεν ἡμᾶς μὲν αὐτοὺς οὕτως ἐνηνοχότας τὰς συμφοράς, ὡς οὐδένες ἄλλοι πώποτε, καὶ τοῖς νομιζομένοις, καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐμμένοντας, οἷς ἐξ ἀρχῆς κατεστησάμεθα. τοὺς δὲ τὰς εὐτυχίας φέρειν μὴ δυναμένους, ἀλλὰ διατεταραγμένους: καὶ τοὺς μὲν ἔχοντας συμμαχίας, πόλεις καταλαμβάνοντας: τοὺς δὲ τἀναντία τούτοις πράττοντας: ἄλλους δὲ περὶ χώρας τοῖς ὁμόροις ἀμφισβητοῦντας μᾶλλον, ἢ πρὸς ἡμᾶς πολεμοῦντας. ὥστε θαυμάζειν τῶν μείζω συμμαχίαν ζητούντων, ὧν οἱ πολέμιοι

τυγχά-

nostræ contumeliosa futura sunt. Ac tam cupidè nos ad Messenam tradendam hortantur, ut & nostræ urbis imbecillitatem, & hostium potentiã commemorare non dubitarint: & aduersarios respondere sibi iubeant, quibus auxilijs freti, uobis belli suscipiendi autores simus? Ego uerò in nullis socijs plus esse præsidij & constantiæ puto, quàm in iustis actionibus. Consentaneum enim est, etiam Deorum immortalium beneuolentiam his non defuturam: siquidem è præteritis coniectura futurorum capienda est. Præter hanc, quanti æstimanda est Reipublicæ bona & moderata administratio, quæ ita ciues erudijt, ut in acie mortem oppetere, quàm cedere malint? ut nihil horrendum magis esse ducant, quàm male audire à suis? Quæ omnia nostri moris sunt magis, quàm ullorum mortalium: quales ego malim belli socios habere, quàm infinitam turbam aliorum. Nam maiores quoq; nostros hanc regionem occupasse scio, non multitudine fretos, sed ijs quas recensui uirtutibus. Quare non eò hostes formidare, quòd multi sunt: sed multo magis ea re freti esse debemus, cùm nos ita uidemus tulisse calamitates, ut nulli alij tulerunt unquam, & uetera instituta, moremq; maiorum conseruasse: cum isti prosperam fortunam ferre non possint, & in maxima perturbatione uersentur: ac alij sociorum uiribus adiuti urbes occupẽt, alij illis aduersentur, alij de finibus cũ uicinis ambigant potius quàm nobiscũ bellum gerãt. Vnde mirari subit eos, qui maiora præsidia requirunt ijs, quæ delicta

Refutatio, Lacedæmonios nec prorsus infirmos esse, nec adiutoribus carituros.

τυγχάνουσιν ἐξαμαρτάνοντες. περὶ μὲν οὖν τῶν ἡμῖν βοηθησόντων εἰ δεῖ καὶ περὶ τῶν ἔξωθεν βοηθῶν εἰπεῖν, ὑπολαμβάνω πολλοὺς ἔσεσθαι τοὺς βουλομένους ἡμῖν ἐπαμύνειν. ἐπίσταμαι γὰρ πρῶτον μὲν ἀθηναίους, εἰ καὶ μὴ πάντα μεθ' ἡμῶν εἰσὶν, ἀλλ' οὖν ὑπέρ γε τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πάντα ποιήσοντας. ἔπειτα τῶν ἄλλων πόλεων τινὰς ὁμοίως ἂν ὑπὲρ τῶν νῦν ἡμῖν συμφερόντων, ὡς περὶ τῶν ἑαυτῆς βουλευσομένας. ἔτι δὲ διονύσιον τὸν τύραννον, καὶ τὸν αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν δυνάστας, καθ' ὅσον ἂν ἕκαστοι δύνωνται, προθύμως ἂν ἡμῖν ἐπικουρήσοντας. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῶν ἑλλήνων τοὺς ταῖς οὐσίαις προέχοντας, καὶ ταῖς δόξαις πρωτεύοντας, καὶ τῶν βελτίστων πραγμάτων ἐπιθυμοῦντας, εἰ καὶ μήπω συνεστήκασιν, ἀλλὰ ταῖς γε εὐνοίαις μεθ' ἡμῶν ὄντας, ἐν οἷς περὶ τῶν μελλόντων εἰκότως ἂν μεγάλας τὰς ἐλπίδας ἔχοιμεν. οἶμαι δὲ καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἐν πελοποννήσῳ, καὶ τὸν δῆμον ὃν οἰόμεθα, κἂν οὐ πρότερον, ἀλλὰ νῦν γε πολλὴν ποιήσεσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀπαλλάττουσι γέγονεν, ὧν προσεδόκησαν· ἀλλ' ἀντὶ μὲν τῆς ἐλευθερίας, τοὐναντίον αὐτοῖς ἀποβέβηκεν. ἀπολέσαντες γὰρ αὐτῶν τοὺς βελτίστους, ἐπὶ τοῖς χειρίστοις τῶν πολιτῶν γεγόνασιν. ἀντὶ δὲ τῆς αὐτονομίας, εἰς πολλὰς καὶ δεινὰς ἀνομίας ἐμπεπτώκασιν. εἰθισμένοι δὲ τὸν ἄλλον χρόνον μεθ' ἡμῶν ἐφ' ἑτέρους ἰέναι, νῦν τοὺς ἄλλους ἐπ' αὐτοὺς ὁρῶσι στρατευομένους. καὶ τὰς στάσεις, ἃς ἐπυνθάνοντο πρότερον παρ' ἑτέροις οὔσας, νῦν παρ' αὐτοῖς ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν γιγνομένας ὁρῶσιν. οὕτω δὲ δεδαμασμένοι ταῖς συμφοραῖς εἰσίν, ὥστε μηδὲ διαγνῶναι δύνασθαι τοὺς κάκιστα πράττοντας αὐτῶν. οὐδὲ

κατὰ παρένθεσιν αἱ τῶν ἀποστάντων συμφοραὶ, καὶ ἀναρχίας ὑπογραφή.

hostium suppeditant. Hæc ipsa nos iuuabunt. Quòd si de externis etiam auxilijs dicendum est, multi futuri sunt qui nos saluos atque incolumes esse uelint. Athenienses enim, etiamsi non per omnia nobiscum faciant, salutis tamen suæ causa omnia facturos esse noui. Deinde cæterarum urbium nonnullas, non minus hoc tempore nostris commodis quàm suis consulturas. Præterea neque Dionysius tyrannus, neque Aegyptiorum rex, neque alij Asiæ principes, suis opibus & auxilijs nobis defuturi sunt. Græcorum denique locupletissimi & celeberrimi, & optimarum rerum studiosissimi quique, etsi nobiscum se nondum coniunxerunt, at beneuolentia sunt nobiscum: in quibus de cætero magna spes nobis debet esse. Existimo etiam turbam Peloponnensem, & populum quem opinamur, tametsi id antè factum non sit, nunc saltem aduigilaturum. Nihil enim è defectione tale sunt consecuti, quale expectarant. Nam dum libertatem petunt, seruituti sunt oppressi. Amissis enim suorum optimis, in potestatem pessimorum ciuium ceciderunt: dum suis legibus uti student, in multa & acerba, contraria legibus, inciderunt: quum hactenus nobiscum alijs inferre bella consueuerint, nunc ab alijs oppugnantur: & seditiones, quas prius apud alios esse audiebant, nunc apud semetipsos singulis fere diebus cooriri uident. Sic denique malis domiti sunt, ut nec dijudicare possint, quínam sint inter ipsos calamitosissimi.

Digressio in calamitates eorum qui defecerût, & anarchiæ descriptio.

οὐδὲ μία γάρ ἐστι τῶν πόλεων ἀκέραιος, ἥτις οὐχ ὁμόρους
ἔχει τοὺς κακῶς ποιήσοντας. ὡς τετμῆσθαι μὲν τὰς χώ-
ρας, πεπορθῆσθαι δὲ τὰς πόλεις, ἀναστάτους δὲ γεγενῆσθαι
τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους, ἀνεστράφθαι δὲ τὰς πολιτείας· καὶ
καταλελύσθαι τοὺς νόμους, μεθ' ὧν οἰκοῦντες εὐδαιμο-
νέστατοι τῶν ἑλλήνων ἐτύγχανον. οὕτω δ' ἀπίστως πρὸς
σφᾶς αὐτοὺς καὶ δυσμενῶς ἔχουσιν, ὥστε μᾶλλον τοὺς
πολίτας ἢ τοὺς πολεμίους δεδίασιν. ἀντὶ δὲ τῆς ἐφ' ἡμῶν
εὐπορίας, καὶ τῆς παρ' ἡμῶν εὐνοίας, εἰς τοσαύτην ἀμιξί-
αν ἐληλύθασιν, ὥσθ' οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας, ἥδι-
ον ἂν εἰς τὴν θάλατταν τὰ σφέτερ' αὐτῶν βάλοιεν, ἢ
τοῖς δεομένοις ἐπαρκέσειαν. οἱ δὲ καταδεέστερον πράττον-
τες, οὐδ' ἂν εὑρεῖν δέξαιντο μᾶλλον ἢ τὰ τῶν ἐχόντων ἀ-
φελέσθαι. καταλύσαντες δὲ τὰς θυσίας, ἐπὶ τῶν βωμῶν
σφάττουσιν ἀλλήλους. πλείους δὲ φεύγουσι νῦν ἐκ μιᾶς
πόλεως, ἢ πρότερον ἐξ ἁπάσης τῆς πελοποννήσου. καὶ τοσού-
των ἀπηριθμημένων κακῶν, πολὺ πλείω τὰ παραλε-
λειμμένα τῶν εἰρημένων ἐστίν. οὐδὲν γὰρ ὅ,τι τῶν δεινῶν ἢ χα-
λεπῶν, ὃ οὐκ ἐνταῦθα συνδεδράμηκεν· ὧν οἱ μὲν ἤδη
μεστοὶ τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ δὲ ταχέως ἐμπλησθήσονται,
καὶ ζητήσουσί τινα τῶν παρόντων πραγμάτων εὑρεῖν ἀ-
„ παλλαγήν. μὴ γὰρ οἴεσθε αὐτοὺς μένειν ἐπὶ τούτοις. οἵ τι-
„ νες γὰρ εὖ πράττοντες ἀπεῖπον, πῶς ἂν οὗτοι κακοπαθοῦν-
„ τες πολὺν χρόνον καρτερήσειαν; ὥστ' οὐ μόνον ἂν μαχό-
μενοι νικῶμεν, ἀλλὰ κἂν ἡσυχίαν ἔχοντες περιμείνω-
μεν· ὄψεσθε μεταβαλλομένους αὐτούς, καὶ τὴν ἡμετέραν
συμμαχίαν σωτηρίαν αὐτοῖς εἶναι νομίζοντας. τὰς μὲν
οὖν ἐλπίδας ἔχω τοιαύτας. *Τοσοῦτον δὲ ἀπέχω τοῦ ποιεῖν
τι τῶν προσταττομένων, ὥστ' εἰ μηδὲν γίγνοιτο τούτων, μηδὲ
βοηθείας μηδαμόθεν τυγχάνοιμεν· ἀλλὰ τῶν ἑλλήνων
οἱ μὲν

* ὑπερβολή, ὅτι τὴν Σπάρτην ἐκλειπτέον μᾶλλον, ἢ τῶν πολεμίων ἀκουστέον· καὶ ὁ τρόπος τοῦ διαπολεμεῖν.

Nulla enim urbs non afflicta est, nulla cui à uicinis pericula non immineant. Itaq; & agri uastati sunt; & ciuitates euersæ, & priuatæ ædes desolatæ, & inuersæ Respublicæ, & leges abrogatæ: quib. dũ utebantur, felicißimi Græcorum fuerunt. Tantopere autem alijs alij diffidunt, itaq́; sunt odijs exacerbati, ut ciues suos magis quàm hostes metuant: & cùm diuitijs nostraq; beneuolentia floruissent, sic à congreßibus, omniq́; humanitate abhorrent, ut & ij qui rem habent, pecuniam in mare demergere mallent, quàm indigentibus impertiri: & tenuiores à locupletioribus eripere, quàm fortè fortuna inuenire magis optent. Sacris abrogatis, in aris sese mactant: & nunc plures unius urbis exules sunt, quàm antehac totius Peloponnesi. Et cùm tot mala enumerata sint, plura prætermisimus, quàm recensuimus. Nihil enim duri aut acerbi dici potest, quod non ibi concurrerit: quorum quia iam alios cepit, alios breui satietas capiet: aliquod ijs malis remedium inuenire studebunt. Neq; enim putare debetis, fore ut in istis rebus acquiescant. Nam quos secundæ res fatigarunt, aduersas longo tempore quî tolerabunt? Quare non tantùm si pugnando uicerimus, sed etiam si quieti expectauerimus, eos mutata sententia uidebitis, suam salutem in nostra societate collocaturos. Et quæ sperem, hæc sunt. *Tantum autem abest, ut aliquid eorum quæ imperantur, facere uelim: ut si nihil horum fieret, neq; ulla nobis auxilia præstò essent, Græcorumq́; alij

* Hyperbole, Spartam potius desererẽdã, quàm hostibus parendum; & belli administrandi ratio.

οἱ μὲν ἀδικοῖεν ἡμᾶς, οἱ δ' ὑπερορῷεν· οὐδ' ἂν οὕτω μετα-
γνοίην, ἀλλὰ πάντας ἂν τοὺς ἐκ τοῦ πολέμου κινδύνους
ὑπομείναιμι, πρὶν ποιήσασθαι τὰς ὁμολογίας ταύτας.
αἰσχυνθείην γὰρ ἂν ὑπ' ἀμφοτέρων, εἴτε καταγνοίημεν
τῶν προγόνων, ὡς ἀδίκως Μεσσηνίων ἀφείλοντο τὴν
χώραν· εἴτ' ἐκείνων ὀρθῶς κεκτημένων, ἡμεῖς παρὰ τὸ
δίκαιον συγχωρήσαιμέν τι περὶ αὐτῆς. τούτων μὲν οὖν
οὐδέτερον ποιητέον, σκεπτέον δ' ὅπως ἀξίως ἡμῶν αὐτῶν
πολεμήσωμεν, καὶ μὴ τοὺς εἰθισμένους ἐγκωμιάζειν ἡ-
μῶν τὴν πόλιν, ἐλέγξωμεν ψευδεῖς ὄντας· ἀλλὰ τοιού-
τους παρασχήσωμεν, ὥστ' ἐκείνους ἐλάττω τι τῶν ὑπαρ-
χόντων δοκεῖν εἰρηκέναι περὶ ἡμῶν. οἶμαι μὲν οὖν μη-
δὲν δεινότερον συμβήσεσθαι τῶν νῦν παρόντων· ἀλλὰ τοὺς
ἐχθροὺς τοιαῦτα βουλεύσεσθαι καὶ πράξειν, ἐξ ὧν ἐπανορ-
θώσουσιν ἡμᾶς. ἂν δ' ἄρα ψευσθῶμεν τῶν ἐλπίδων,
καὶ πανταχόθεν ἐξειργώμεθα, καὶ μηδὲ τὴν πόλιν ἔτι δυ-
νώμεθα φυλάττειν· χαλεπὰ μὲν ἔστιν ἃ μέλλω λέγειν,
ὅμως δ' οὐκ ὀκνήσω παρρησιάσασθαι περὶ αὐτῶν. καὶ γὰρ
ἐξαγγελθῆναι τοῖς Ἕλλησι καλλίω ταῦτ' ἐστὶ, καὶ μᾶλλον
ἁρμόττοντα τοῖς ἡμετέροις φρονήμασιν, ὧν ἔνιοί τινες
ἡμῖν συμβουλεύουσι. φημὶ γὰρ χρῆναι τοὺς μὲν γονέας
τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ τὰς γυναῖ-
κας, καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἄλλον, ἐκ τῆς πόλεως ἐκπέμ-
ψαι· τοὺς μὲν ἐς Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν, τοὺς δ' εἰς Κυ-
ρήνην, τοὺς δ' εἰς Ἤπειρον. ἀσμένως δ' αὐτοὺς ἅπαν-
τες οὗτοι δέξονται καὶ χώρᾳ πολλῇ, καὶ ταῖς ἄλλαις περὶ
τὸν βίον εὐπορίαις. οἱ μὲν χάριν ἀποδιδόντες ὧν εὖ
πεπόνθασιν ὑφ' ἡμῶν. οἱ δὲ κομίσασθαι προσδοκῶντες,
ὧν ἂν προϋπάρχωσιν. ὑπολειφθέντας δὲ τοὺς βουλο-
μένους καὶ δυναμένους κινδυνεύειν, τῆς μὲν πόλεως
ἀφίστα-

alij nos læderent, alij negligerent: ne sic quidem de sententia decederem, sed omnia pericula belli potius expectarem, quàm ad tam turpes pactiones descenderem. Nam utriusq; rei me puderet, siue maiores damnaremus, quasi per iniuriam Messenijs agros ademissent: siue nos, si illi rectè tenuissent, præter ius & æquum quicquam de illis concederemus. Quorũ neutrum faciendum est: sed id spectandum, ut pro dignitate nostra bellũ administremus: neq; eos qui urbem nostram celebrant, mendacij arguamus. Ita quidẽ gerere nos debemus, ut illi magnitudinem laudum nostrarum non uideantur assecuti. Equidẽ existimo, grauiora his malis nõ esse metuenda: sed hostes ea & deliberaturos & acturos esse, quib. nos erigent. Quòd si spe frustrati, & ab omni parte circumuenti fuerimus, ac ne urbem quidem amplius tueri potuerimus: difficilia quidẽ sunt quæ dicam, sed dicam tamen, & liberè aperteq; dicam. Etenim honestius est ea prædicari apud exteros Græcos, nostraq; uirtute dignius, quàm ea quæ nobis quidam suadent. Sic enim censeo: parentes nostros cum uxoribus et liberis, & reliquam bello inutilem turbam, è ciuitate mittendam esse, & ex his alios in Siciliam, alios in Italiã, alios Cyrenẽ, alios in Asiam. Quos hi omnes libenter suscipient, & agro amplo assignando, & cæteris ad uictũ necessarijs rebus suppeditãdis: alij ut gratiã nobis referãt, bene de se meritis: alij spe, utile sibi futurum, si qua in nos beneficia collocarint. Cæteris autem qui pugnare & uolent & poterunt, deserenda erit &

ἀφίστασθαι, καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων, πλὴν ὅσα ἂν δυνώμεθα ἀπενέγκασθαι μεθ' ἡμῶν αὐτῶν. καταλαβόντας δὲ χωρίον, ὅ,τι ἂν ὀχυρώτατον ᾖ, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον συμφορώτατον, ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἕως ἂν παύσωνται τῶν ἡμετέρων ἀμφισβητοῦντες. καὶ ταῦτα ἐὰν τολμήσωμεν, καὶ μὴ κατοκνήσωμεν, ὄψεσθε τοὺς νῦν ἐπιτάττοντας, ἱκετεύοντας καὶ δεομένους ἡμῶν, μεσσήνην ἀπολαβεῖν, καὶ ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην. ποία γὰρ ἂν τῶν πόλεων τῶν ἐν πελοποννήσῳ, βουληθεῖσα τοιοῦτον πόλεμον ὑπομείνειεν, οἷον εἰκός ἐστι γενέσθαι βουληθέντων ὑμῶν; τίνες δ' οὐκ ἂν ἐκπλαγεῖεν, καὶ δείσειαν στρατόπεδον συνιστάμενον, τοιαῦτα μὲν συμπεπραγμένον, δικαίως δὲ τοῖς αἰτίοις τούτων ὠργισμένον, ἀπονενοημένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακείμενον, καὶ τῷ μὲν σχολὴν πρῶτον ἄγειν, καὶ μηκέτι ἐν ἄλλῳ διατρίβειν ἢ περὶ τὸν πόλεμον, τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὡμοιωμένον: ταῖς δ' ἀρεταῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοιοῦτον, οἷον ἐξ ἁπάντων ἀνθρώπων οὐδεὶς ἂν συστήσειεν. ἔτι δ' ἐν μηδεμιᾷ πόλει τεταγμένον, ἀλλὰ θυραυλεῖν, καὶ ῥᾳδίως πλανᾶσθαι κατὰ τὴν χώραν δυνάμενον, καὶ τοῖς μὲν ὅμορον οἷς ἂν βούληται γιγνόμενον· τοὺς δὲ τόπους ἅπαντας τοὺς πρὸς τὸν πόλεμον συμφέροντας, πατρίδας εἶναι νομίζον; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τῶν λόγων μόνον ῥηθέντων εἰς τοὺς ἕλληνας, εἰς πολλὴν ταραχὴν καταστήσεσθαι τοὺς ἐχθρούς: ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ καὶ τέλος ἐπιθεῖναι αὐτοὺς τούτοις ἀναγκασθῶμεν. τίνα γὰρ οἰηθῶμεν αὐτοὺς γνώμην ἕξειν, ὅταν αὐτοὶ μὲν κακῶς πάσχωσιν, ἡμᾶς δὲ ποιεῖν μὴ δύνωνται; καὶ τὰς μὲν πόλεις αὐτῶν ἴδωσιν εἰς πολιορκίαν καθεστηκυίας, τὴν δ' ἡμετέραν οὕτω παρεσκευασμένην, ὥστε μηκέτι τῇ συμφορᾷ ταύ-

τῃ περι-

ὑπογραφὴ συζώνου στρατοῦ ματος, καλὰ σύγκλεισιν ἀτάκτου.

urbs & aliæ possessiones: ijs tantùm exceptis, quæ ipsi nobiscũ auferre poterimus. Occupandũ deinde castellũ aliquod quàm firmissimũ erit, & ad gerendum bellum maximè opportunum: ut terra mariq; hostes spoliemus, & infestemus tãtisper, dũ eos pœniteat, nostra sibi uendicasse. Quæ si abiecta omni cũctatione, ausi fuerimus: eos qui nũc superbè imperãt, ultrò nobis supplicãtes uidebitis, ut Messenã recipiamus, & pacis conditiones accipiamus. Quæ enim Peloponesi ciuitas tale sustinebit bellũ, quale, si uos uolueritis, futurũ esse cõsentaneũ est? qui non exhorrescẽt & expauescẽt tales copias constitutas, quæ quidẽ & hoc modo se cõpararint: & harũ rerũ autorib. nõ iniuria irascãtur, et mori tutũ putẽt, & (quod ad aliarũ rerũ uacationẽ attinet, soliusq; bellicæ rei occupationẽ) conducticijs militibus similes sint: cæterùm si fortitudo & instituta uetera spectẽtur, tales, quales ex uniuerso humano genere colligi nequeant: prætereaq; nullam certã sedem teneant, sed & sub dio agere, & passim oberrare, & arma circumferre possint, facileq; uicini fieri quibus uoluerint, & omnia loca bello opportuna patriam iudicent? Equidem puto, si sermones hi tantùm in Græcia spargantur, hostes nostros in maxima perturbatione futuros: multoq; in maiore, si ea quæ decreta fuerint, re ipsa præstare cogemur. Nam quo animo futuri sunt, si à nobis cladibus affici poterunt, nocere nobis uicissim non poterunt? Si suas quidem urbes obsideri: nostræ uerò eam esse rationem uidebunt, ut ab omni oppugnationis periculo

Expediti exercitus pictura quædam, & collatio cũ perturbato.

τῇ περιπεσεῖν. ἔτι δὲ τὴν τῶν σωμάτων τροφὴν ἡμῖν μὲν ῥᾳδίαν ἔκ τε τῆς τῶν ὑπαρχόντων κτήσεως, καὶ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου γιγνομένων, αὐτοῖς δὲ χαλεπὴν εἶναι, διὰ τὸ μὴ ταὐτὸν εἶναι, στρατόπεδόν τε τοιοῦτο διοικεῖν, καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἐν ταῖς πόλεσι διατρέφειν. ὃ δὲ πάντων ἐκείνοις ἀλγεινότατον, ὅταν τοὺς μὲν ἡμετέρους οἰκείους ἐν πολλαῖς ἐμπειρίαις καὶ εὐπορίαις πυνθάνωνται γεγενημένους: τοὺς δ' αὐτῶν ὁρῶσι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνδεεῖς ὄντας τῶν ἀναγκαίων, καὶ μηδ' ἐπικουρῆσαι δύνωνται τοῖς κακοῖς, ἀλλ' ἐργαζόμενοι μὲν τὴν χώραν, τὰ σπέρματα προσαπολλύωσιν: ἀργὸν δὲ περιορῶντες, μηδένα χρόνον αὐταρκεῖν οἷοί τε ὦσιν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀθροισθέντες, καὶ κοινὸν ποιησάμενοι στρατόπεδον, παρακολουθήσουσιν ἡμῖν, καὶ κωλύσουσιν ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν αὐτούς; καὶ τί ἂν εὐξαίμεθα μᾶλλον, ἢ λαβεῖν πλησιάζοντας καὶ παρατεταγμένους, καὶ περὶ τὰς αὐτὰς δυσχερείας ἡμῖν ἀντιστρατοπεδεύοντας, ἀνθρώπους ἀτάκτους καὶ μιγάδας, καὶ πολλοῖς ἄρχουσι χρωμένους; οὐδὲ γὰρ ἂν πολλῆς πραγματείας δεηθείημεν, ἀλλὰ ταχέως μὲν αὐτοὺς ἀναγκάσαιμεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἀλλὰ μὴ ἐν τοῖς ἑαυτῶν ποιήσασθαι τοὺς κινδύνους. ἐπιλείποι δ' ἂν τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας, εἰ τὰς πλεονεξίας τὰς ἡμετέρας λέγειν ἐπιχειρήσαιμεν. ἐκεῖνο δ' οὖν φανερόν, ὅτι τῶν ἑλλήνων διενηνόχαμεν οὐ τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, οὐδὲ τῷ πλήθει τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ὅτι τὴν πολιτείαν ὁμοίαν κατεστησάμεθα στρατοπέδῳ καλῶς διοικουμένῳ, καὶ πειθαρχεῖν θέλοντι τοῖς ἄρχουσιν. ἢν οὖν εἰλικρινῶς τοῦτο ποιήσωμεν, ὃ μιμησαμένοις ἡμῖν συνήνεγκεν: οὐκ ἄδηλον ὅτι τῶν πολεμίων ἐπικρατήσομεν. ἴσμεν

δὲ καὶ

προκατάληψις ἢ βίαιον, ἢ παρόρμησις ἐκ παραδειγμάτων προγονικῶν ἢ ἀλλοτρίων, ἢ θεραπεία τῆς ὑπερβολῆς, κατ' ἀντεισαγωγήν.

sit immunis? Præterea nobis cùm ex nostris rebus, tum ex manubijs uictum fore facilem & expeditum, sibi uerò difficilem & impeditum, quòd alia res est, talem exercitum alere, atque oppidanam turbam sustẽtare. Iam quid acerbius illis accidere poterit, quàm si nostros domesticos audierint, non rei militaris peritia tantùm, sed etiam opib. florere: suos autem quotidie uiderint fame laborare, ac ne opem quidem eis ferre poterunt? Nam siue agros colere instituerint: etiam sementis iacturam facient. Siue terram iacêre incultam patientur: statim unde uiuant, non habebunt. At enim fortasse coactis in unum copijs, & communi expeditione suscepta, nos persequentur, & nocere sibi prohibebunt? Et quid optabilius nobis esse queat, quàm ut congressi comminus, in aciem descendant: & ijsdem difficultatib. circumuenti quibus nos, castra locent, homines illi incõpositi, & ex colluuione quadã conflati, & multis utentes imperatoribus? Nullo mediusfidius laborare nobis tota res constabit: sed quamprimùm eos cogemus, non cum illis, sed cùm nobis opportunum erit, dimicare. Dies me defecerit, si quanto nos meliore conditione futuri simus, explicare aggrediar. Illud certè quidem constat, nos reliquis Græcis antecellere non magnitudine urbis, nec multitudine uirorum, sed eo quòd nostra Respublica exercitui similis est benè constituto, & parêre duci- bus uolenti. Quòd si id repræsentabimus, cuius simulacrum quoddam ita nobis profuit: quis dubitet, quin hostibus superiores futuri simus? Nec enim

Occupatio & inuersio, & exhortationes ab exemplis maiorũ & aliorum: ac durioris consilij mitigatio quædã, & compensatio.

ἢ καὶ τοὺς ἐπικρατεῖς ταύτης τῆς πόλεως γενομένους, ὅτι μικρὸν μὲν στρατόπεδον εἰς τὴν πελοπόννησον εἰσῆλθον ἔχοντες, πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων ἐκράτησαν. καλὸν οὖν μιμήσασθαι τοὺς προγόνους, καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐπανελθόντας, ἐπειδὴ προσεπταίκαμεν, πειραθῆναι τὰς τιμὰς ἀναλαβεῖν, ἃς πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. Πάντων δ' ἂν δεινότατον ποιήσαιμεν, εἰ συνειδότες ἀθηναίοις ἐκλιποῦσι τὴν χώραν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἑλλήνων ἐλευθερίας: ἡμεῖς μηδὲ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν σωτηρίας ἀφέσθαι τῆς πόλεως τολμήσαιμεν: ἀλλὰ δέον ἡμᾶς παραδείγματα τοιούτων ἔργων καὶ ἄλλοις παρέχειν, μηδὲ μιμεῖσθαι τὰς ἐκείνων πράξεις ἐθελήσαιμεν. ἔτι δὲ τοῦτο καταγελαστότερον, εἰ φωκαεῖς μὲν φεύγοντες τὴν βασιλέως τοῦ μεγάλου δεσποτείαν, ἐκλιπόντες τὴν Ἀσίαν, εἰς μασσαλίαν ἀπῴκησαν· ἡμεῖς δ' εἰς τοῦτο μικροψυχίας ἔλθοιμεν, ὥστε τὰ προστάγματα τούτων ὑπομεῖναι, ὧν ἄρχοντες ἅπαντα τὸν χρόνον διετελέσαμεν. χρὴ δὲ μηδὲ περὶ τὴν ἡμέραν ταύτην τὰς ψυχὰς διατρίβειν, ἐν ᾗ δεήσει χωρίζειν τοὺς οἰκειοτάτους αὐτοὺς ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν: ἀλλ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀφορᾶν, ἐν οἷς περιγενόμενοι τῶν ἐχθρῶν, τὴν μὲν πόλιν ἐπανορθώσομεν, κομιούμεθα δὲ τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν οἰκείους: ἐπιδειξόμεθα δὲ πᾶσιν, ὅτι νῦν μὲν ἀδίκως δεδυστυχήκαμεν, τὸν δὲ παρεληλυθότα χρόνον δικαίως τῶν ἄλλων πλέον ἔχειν ἠξιοῦμεν. ἔχει δ' οὕτως. Ἐγὼ δὲ τούτους εἴρηκα τοὺς λόγους, οὐχ ὡς δέον ἡμᾶς ἤδη ταῦτα πράττειν, οὐδ' ὡς οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐνούσης ἐν τοῖς πράγμασι σωτηρίας: ἀλλὰ βουλόμενος ὑμῶν προπαρασκευάσαι τὰς γνώμας, ὡς καὶ ταύτας, καὶ πολὺ τούτων δεινοτέρας συμφορὰς ὑπομενετέον ἡμῖν,

enim ignoramus, eos etiam qui hanc urbem in potestatem redegerunt, exiguo in Peloponnesum ducto exercitu, multa & magna obtinuisse. Praeclarum igitur fuerit, nos maiores nostros imitari: & ad principium regressos, quoniam impegimus, dare operam ut pristinam dignitatem recuperemus. Omnium profectò indignissimum nobis fuerit, salutem nostram non persuadere nobis, urbem hanc ut relinquamus: cum sciamus, Athenienses pro libertate Graeciae patriam deseruisse: & cùm alijs exempla praebere debeamus huiusmodi facinorum, ne imitari quidem uelle res illorum gestas. Multo magis etiam ridiculum est, cum Phocaeenses magni regis dominationem fugientes, relicta Asia, Massiliam se contulerint: nos tam abiectis esse animis, ut illis parêre uelimus, quibus perpetuò imperauimus? Neque uerò animis nostris illa dies obuersari usque adeò debet, qua charissimi quique statim à nobis segregandi erunt: sed illuc respicere debemus, fore tempus, quo uictis hostibus, atque urbe in integrum restituta, & domesticos nostros recipiamus: & omnibus probemus, nos & nunc nullo nostro merito fuisse calamitosos, & superiori tempore non immeritò principatum nobis uendicasse. Sic autem se res habet. Haec quae dixi, non sic accipienda sunt, quasi ea mox fieri uelim, aut rebus aliter consuli nequeat: sed ut animos uestros quasi praepararem, ut sentiretis, & has & longè acerbiores calamitates nobis potius sustinendas esse, quàm

περὶ μεσσήνης ποιήσασθαι συνθήκας, οἵας κε-
λεύουσιν ἡμᾶς. οὐχ οὕτω δ' ἂν προθύμως ἐπὶ τὸν πό-
λεμον ὑμᾶς παρεκάλουν, εἰ μὴ τὴν εἰρήνην ἑώρων, ἐξ
ὧν μὲν ἐγὼ λέγω καλὴν καὶ βεβαίαν γενησομένην. ἐξ
ὧν δ' ἔνιοι συμβουλεύουσιν, αἰσχρὰν ἐσομένην, ἀλλ' οὐδὲ
χρόνον οὐδένα παραμενοῦσαν. ἐὰν γὰρ παρακατοικήσω-
μεν ταύτην αὐξηθεῖσαν: τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι τὸν πάντα
χρόνον ἐν ταραχαῖς καὶ κινδύνοις διατελέσομεν ὄντες;
ὥσθ' οἱ περὶ ἀσφαλείας διαλεγόμενοι, λελήθασιν αὑ-
τοὺς τὴν μὲν εἰρήνην ὀλίγας ἡμέρας ποιοῦντες, τὸν δὲ πόλε-
μον εἰς πάντα τὸν χρόνον κατασκευάζοντες. ἡδέως δ' ἂν
αὐτῶν πυθοίμην, ὑπὲρ τίνων οἴονται χρῆναι μαχομένους
ἡμᾶς ἀποθνήσκειν· οὐχ ὅταν οἱ πολέμιοι προστάττωσι
τι παρὰ τὸ δίκαιον; καὶ τῆς χώρας ἀποτέμνωνται; καὶ τοὺς
οἰκέτας ἐλευθερῶσι; καὶ τοὺς μὲν εἰς ταύτην κατάγωσιν,
ἣν ἡμῖν οἱ πατέρες κατέλιπον; ἡμᾶς δὲ μὴ μόνον τῶν ὄντων
ἀποστερῶσιν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς ὀνείδη καθι-
στῶσιν; Ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπὲρ τούτων οὐ μόνον πόλεμον, ἀλλὰ
καὶ φυγὰς καὶ θανάτους οἶμαι προσήκειν ἡμῖν ὑπομένειν.
πολὺ γὰρ κρεῖττον, ἐν ταῖς δόξαις αἷς ἔχομεν, τελευτῆσαι
τὸν βίον μᾶλλον, ἢ ζῆν ἐν πάσαις ἀτιμίαις, ποιήσαντας ἃ
προστάττουσιν ἡμῖν. εἰ δὲ δεῖ μηδὲν ὑποστειλάμενον, εἰ-
πεῖν τὸ φαινόμενον, αἱρετώτερον ἡμῖν ἀναστάτους γενέ-
,, σθαι μᾶλλον, ἢ καταγελάστους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. τοὺς γὰρ
,, ἐν ἀξιώμασι καὶ φρονήμασι τοιούτοις βεβιωκότας, δυοῖν
,, δεῖ θάτερον, ἢ πρωτεύειν ἐν τοῖς ἕλλησιν, ἢ παντάπα-
,, σιν ἀναιρεῖσθαι μηδὲν ταπεινὸν διαπραξαμένους. ἃ
χρὴ λογιζομένους μὴ φιλοψυχεῖν, μηδ' ἐπακολουθεῖν
ταῖς τῶν συμμάχων γνώμαις, ὧν ἡγεῖσθαι πρότερον ἠξιοῦ-
μεν: ἀλλ' αὐτοὺς σκεψαμένους, ἑλέσθαι μὴ ὃ τούτοις
ῥᾷστον,

ὅτι διὰ μόνου τοῦ πολέμου βεβαίας εἰρήνης τεύξονται: καὶ ἐκ τοῦ ἀναγκαίου καὶ ἐνδόξου, καὶ πρέποντος.

quàm ad talẽ de Messena conditionẽ, qualẽ illi præscribũt, descendendũ. Neq; uerò ad bellũ tãto studio uos hortarer, nisi prospicerẽ, ex his quæ ego dico, pacẽ firmiorẽ fore: ex illis uerò quæ alij suadẽt, ut cum turpitudine coniunctã, ita minimè diuturnã. Etenim si auctã atq; opulentã urbem uicinã habuerimus, quis nõ uidet, nos in perpetuis tumultibus & periculis futuros esse? Qui igitur de securitate disputãt, illi nõ animaduertunt, se paucorũ dierũ pacẽ bello perpetuo redempturos. Ego uerò ex eis audire cupio, pro quibus reb. in acie putẽt mortẽ nobis oppetendã? non cùm nobis hostes iniusta imperãt? nõ cum agrũ eripiunt, seruosq; nostros manumittunt? Cùm in ea terra collocant illos, quã nobis patres reliquerũt: cùm nos nõ tantùm nostris opib. spoliant, sed etiã contumelijs afficiunt? Ego uerò harum rerum causa non bellũ tantùm, sed & exilia & mortes nobis esse perpetiendas arbitror. Lõgè enim præstat in ea laude & gloria, qua floremus, emori: quàm cum omni uiuere dedecore, si Thebanorũ imperata fecissemus. Quòd si nihil dissimulandũ est, planeq; dicendũ quod sentio: præstiterit nos deleri, quàm ab hostibus derideri. Quos enim tantis ortos fuisse honoribus, animorumq; magnitudine constat: eos aut principes esse Græciæ oportet, aut prorsus non esse, modò incolumi dignitate. Hæc igitur animis uersanda sunt, abiecta nimia uitæ cupiditate: neque sociorum sententijs temerè assentiendum, quorum nos duces antehac fuimus. Quin ipsi potius re considerata, non quod illis erit expedi-

Solo bello pacem constãtem posse parari: & à necessario, glorioso, decoro.

ῥᾷστον, ἀλλ' ὃ πρέπον ἔσται τῇ Λακεδαίμονι, καὶ τοῖς
„ πεπραγμένοις ἡμῖν. περὶ γὰρ τῶν αὐτῶν οὐχ ὁμοίως
„ ἅπασι βουλευτέον: ἀλλ' ὡς ἂν ἐξ ἀρχῆς ἕκαστοι ποιή-
„ σωνται ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Ἐπιδαυρίοις μὲν οὖν καὶ
Φλιασίοις καὶ Κορινθίοις οὐδεὶς ἂν ἐπιπλήξειεν, εἰ
μηδενὸς ἄλλου φροντίζοιεν, ἢ τοῦ διαμενεῖν καὶ περι-
ποιῆσαι σφᾶς αὐτούς. Λακεδαιμονίοις δ' οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν
ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν: ἀλλ' ἂν μὴ ᾖ
πρὸς τῷ καλῷ σώζεσθαι, θάνατον ἡμῖν αἱρετέον ἐστί.
„ τοῖς γὰρ περὶ ἀρετῆς ἀμφισβητοῦσιν, ὑπὲρ οὐδενὸς οὕ-
„ τω σπουδαστέον, ὡς ὑπὲρ τοῦ μηδὲν αἰσχρὸν πράττον-
„ τας φανῆναι. εἰσὶ δὲ τῶν πόλεων κακίαι καταφα-
„ νεῖς, οὐχ ἧττον ἐν τοῖς τοιούτοις βουλεύμασιν, ἢ τοῖς ἐν τῷ
„ πολέμῳ κινδύνοις. τῶν μὲν γὰρ ἐκεῖ γιγνομένων τὸ
„ πλεῖστον μέρος τῇ τύχῃ μέτεστι: τὸ δ' ἐνθάδε γνωσθὲν
„ αὐτῆς τῆς διανοίας σημεῖόν ἐστιν. ὥσθ' ὁμοίως ἡμῖν φι-
λονεικητέον ἐστὶν ὑπὲρ τῶν ἐνθάδε ψηφιζομένων,
ὡς ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις ἀγώνων. θαυμάζω δὲ
τῶν ὑπὲρ τῆς ἰδίας χώρας ἀποθνήσκειν ἐθελόντων,
ὑπὲρ δὲ τῆς κοινῆς μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἐχόντων,
ὑπὲρ ἧς ὁτιοῦν πάσχειν ἄξιον, καὶ μὴ καταισχύνειν τὴν
πόλιν, μηδὲ περιιδεῖν αὐτὴν ἐκλείπουσαν τὴν τάξιν,
εἰς ἣν οἱ πατέρες κατέστησαν αὐτήν. πολλῶν δὲ πραγ-
μάτων καὶ δεινῶν ἡμῖν ἐφεστώτων, ἃ δεῖ διαφυγεῖν:
ἐκεῖνο μάλιστα φυλακτέον, ὅπως μηδὲν ἀνάνδρως
φανησόμεθα διαπραττόμενοι, μηδὲ συγχωροῦντες
τοῖς πολεμίοις παρὰ τὸ δίκαιον. αἰσχρὸν γὰρ τοὺς ἄρ-
ξαι τῶν Ἑλλήνων ἀξιωθέντας, ὀφθῆναι τὸ προστατ-
τόμενον ποιοῦντας: καὶ τοσοῦτον ἀπολειφθῆναι τῶν
προγόνων, ὥστε τοὺς μὲν ὑπὲρ τοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπιτάτ-

τειν,

expeditiſſimum,ſed quod & Lacedæmone,& egregijs noſtris facinorib. dignum erit,eligamus. Nam iiſdem de reb.non eodẽ modo eſt deliberandũ omnibus: ſed pro eo,ut quiq; ſuarũ actionum fundamenta iecerunt.Epidaurijs quidẽ,et Phliaſijs,& Corinthijs nemo uitio uerterit,ſi nulla alia re ſolicitẽtur, niſi de uita quocunq; modo conſeruanda & propagãda.Lacedæmonios uerò inſtituta maiorum,ſalutis ſine dignitate rationẽ habere nõn ſinũt. Quòd ſi honeſtè incolumes eſſe nequimus, mors pòtius nobis oppetenda eſt.Nã qui uirtutis ſtudio ducuntur, ijs nihil æquè prouidendũ eſt,atq; illud,ne quid turpe admiſiſſe uideantur.Ciuitatũ porrò ignauia è tali b.cõſilijs non minus elucet,q̃ è periculis bellicis:in quib.eorum quæ fiũt, maximã fortuna ſibi partem uendicat: quæ uerò hic deliberantur,ſigna & notæ ſunt ipſorũ animorũ. Quare nihilò minore cura & ſolicitudine, ea quæ hic decernũtur,animaduertenda ſunt,quàm præliorũ contẽtiones. Equidẽ miror eſſe,qui cùm ad priuatos agros tuendos mori nõ dubitẽt, de cõmunib.nõ eodẽ modo ſentiant,pro quib. nihil periculi recuſandũ erat:ne quod Reſpub.dedecus ſuſciperet,aut præſidiũ, in quo à parentib.locata eſt,deſereret. Cũ aũt multæ res ſint,multaq; pericula,quæ nos urgeãt,atq; effugienda ſint: illud maximè cauẽdum eſt, ne quid molliter & effœminatè facere, aut hoſtib.de iure noſtro cedere uideamur. Turpe profectò fuerit,eos imperata facientes cõſpici,qui principatũ Græciæ tenuerũt: et à uirtute maiorũ tantũ degeneraſſe, ut cùm illi,quò alijs imperarent,

τὴν, ἐθέλειν ἀποθνήσκειν· ἡμᾶς δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον, μὴ τολμᾶν κινδυνεύειν. ἄξιον δὲ καὶ τὴν ὀλυμπίαν καὶ τὰς ἄλλας αἰσχυνθῆναι πανηγύρεις, ἐν αἷς ἕκαστος ἡμῶν ζηλωτότερος ἦν, καὶ θαυμαστότερος τῶν ἀθλητῶν τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι τὰς νίκας ἀναιρουμένων· εἰς ἃς, τίνας ἂν τολμήσειν ἡμῶν οἴεσθε ἐλθεῖν; ἀντὶ μὲν τοῦ τιμᾶσθαι καταφρονηθησομένους· ἀντὶ δὲ τοῦ περιόπτους ὑπὸ πάντων διὰ τὴν ἀρετὴν εἶναι, περιβλέπτους ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐπὶ κακίᾳ γενησομένους· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὀψομένους μὲν τοὺς οἰκέτας ἐκ τῆς χώρας, ἣν οἱ πατέρες ἡμῖν κατέλιπον, ἀπαρχὰς καὶ θυσίας μείζους ἡμῶν ποιουμένους· ἀκουσομένους δ' αὐτῶν τοιαύταις βλασφημίαις χρωμένων, οἵαις περ εἰκὸς τοὺς χαλεπώτερον μὲν τῶν ἄλλων δεδουλευκότας, ἐξ ἴσου δὲ νῦν τὰς συνθήκας τοῖς δεσπόταις πεποιημένους. ἐφ' αἷς ἕκαστον ἡμῶν οὕτως ἀναγκάσεται, ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς ἂν τῶν ζώντων διὰ λόγων δηλῶσαι. ὅτ' οὐδὲν ὧν χρὴ βουλεύεσθαι, καὶ μὴ τότ' ἀγανακτεῖν, ὅτ' οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον: ἀλλὰ νῦν σκοπεῖν, ὅπως μηδὲν συμβήσεται τοιοῦτο. ὡς ἔστιν ἓν τῶν αἰσχρῶν, πρότερον μὲν μηδὲ τὰς τῶν ἐλευθέρων ἰσηγορίας ἀνέχεσθαι: νῦν δὲ καὶ τὴν τῶν δούλων παρρησίαν ὑπομένοντας φαίνεσθαι. δόξομεν γὰρ τὸν παρελθόντα χρόνον ἀλαζονεύεσθαι, καὶ τὴν μὲν φύσιν ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις εἶναι, ταῖς δ' αὐθαδείαις καὶ ταῖς σεμνότησιν οὐκ ἀληθιναῖς, ἀλλὰ πεπλασμέναις κεχρῆσθαι. μηδὲν οὖν ἐνδῶμεν τοῖς εἰθισμένοις ἡμᾶς κακολογεῖν, ἀλλὰ τοὺς μὲν λόγους ἐξελέγξαι πειραθῶμεν, ὅμοιοι γενόμενοι τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις. *ἀναμνήσθητε δὲ τῶν προγόνων τῶν πρὸς τὰς δεκάδας ἠγωνισμένων, οὓς φασιν ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος παραταξαμένους, τρό-

* ἀνάμνησις τῶν προγόνων, καὶ ἐλπὶς ἀμεινόνων, καὶ παραδείγματα τῶν ἀναμαχεσαμένων.

rent, mortē oppetere nō recusarint, nos ad seruitutē effugiendā adire pcula nō audere. Pudere nos etiā debet & Olympiæ, et aliorū celebriū conuentuū, in quib. unusquisq; nostrûm præclarior et admirabilior est habitus, quā pugiles in certaminib. uictores. Quos enim nostrûm existimatis ausuros ad eas celebritates accedere, adeò nō honorādos, ut contēnendi simus? Vt enim antè in illustri loco uirtus nostra sita fuit: ita nūc ignauia cōspicua futura est omnib. si pssertim seruos nostros maiores offerre primitias & uictimas ex ea regione uiderimus, quā parētes nobis reliquerūt, q̄ nos: taliaq; conuicia nobis illi fecerint, qualia ijs in prōptu fore credibile est: qui, cū duriorē quàm alij seruierint seruitutē, nūc æquo iure cū dominis pacta fecerint: quib. unumquēq; nostrûm ita urgebūt, ita prement, ut dicēdo id mortaliū cōsequi nemo queat. Hisce de reb. nūc cōsultādū est, et nō tū grauiter ferendū, cū quiritari nihil proderit: nunc potius aduigilare decet, ne q̄rela dignū aliquid eueniat. Quàm enim turpe est, cū antehac ne ingenuos qdē exæquari nobiscū passi fuerimus: nūc seruorū etiā in loquēdo licētiā tolerare? Nā superiorū tēporū acta, insolētiæ nostræ tribuētur: q cùm ingenijs nihil alios excelleremus, pertinacia & fastu, non uera grauitate simus usi. Ne quā igitur ansam pbeamus nostris obtrectatoribus, sed eorū maledicētiā factis refutemus, ut nos maiorū uestigijs religiosè appareat institisse.* Recordamini, ut maiores nostri aduersus Arcades dimicarint: quos aiūt, ita instructa acie, ut phalax uno uiro dēsior nō esset,

* Commonefacit eos maiorū suorum: spē fortunæ melioris proponit, & exempla eorum qui se in integrum restituerunt.

τρόπαιον στῆσαι πολλῶν μυριάδων· καὶ τῶν τριακο-
σίων τῶν ἐν θυρεαῖς ἅπαντας ἀργείους μάχῃ νικησάν-
των, καὶ τῶν χιλίων τῶν εἰς θερμοπύλας ἀπαντησάν-
των, οἳ πρὸς ἑβδομήκοντα μυριάδας τῶν βαρβάρων
συμβαλόντες, οὐκ ἔφυγον, οὐδ' ἡττήθησαν, ἀλλ' ἐνταῦ-
θα τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὗ ἐπετάχθησαν· τοιούτους σφᾶς
αὐτοὺς παρασχόντες, ὥστε τοὺς μετὰ τέχνης ἐγκωμιάζον-
τας, μὴ δύνασθαι τοῖς ἐπαίνοις ἐξισῶσαι τὰς ἐκείνων
„ ἀρετάς. ἁπάντων οὖν τούτων μνησθέντες, ἐρρωμένως
„ ἀντιλαβώμεθα τοῦ πολεμεῖν, καὶ μὴ περιμείνωμεν, ὡς ἐ-
„ ἄλλων τινῶν τὰς παρούσας ἀτυχίας ἰασομένων· ἀλλ' ἐ-
„ πειδήπερ ἐφ' ἡμῶν γεγόνασιν, ἡμεῖς αὐτὰς διαλῦσαι
„ πειραθῶμεν. χρὴ γὰρ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς ἐν τοῖς
„ τοιούτοις καιροῖς φαίνεσθαι διαφέροντας. αἱ μὲν γὰρ εὐ-
τυχίαι, καὶ τοῖς φαύλοις τῶν ἀνθρώπων τὰς κακίας
συγκρύπτουσιν· αἱ δὲ δυσπραξίαι ταχέως καταφα-
νεῖς ποιοῦσιν, οἷοίπερ ἕκαστοι τυγχάνουσιν ὄντες. ἐν αἷς
ἡμῖν ἐπιδεικτέον ἐστὶν, ὅτι τῶν ἄλλων ἄμεινον τεθράμ-
„ μεθα, καὶ πεπαιδεύμεθα πρὸς ἀρετήν. ἔστι δ' οὐδὲν
„ ἀνέλπιστον, ἐκ τῶν νυνὶ παρόντων συμβῆναί τι τῶν μὴ
„ παρόντων. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν, ὅτι πολλαὶ
„ πράξεις ἤδη τοιαῦται γεγόνασιν, ἃς ἐν ἀρχῇ μὲν ἅ-
„ παντες ὑπέλαβον εἶναι συμφοράς, καὶ τοῖς παθοῦσι
„ συνηχθέσθησαν, ὕστερον δὲ τὰς αὐτὰς ταύτας ἔγνωσαν
„ μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίας γεγενημένας. καὶ τί δεῖ τὰ
πόρρω λέγειν; ἀλλὰ νῦν τὰς πόλεις τὰς πρωτευούσας,
λέγω δὴ τὴν ἀθηναίων καὶ θηβαίων, εὕροιμεν ἂν οὐκ
ἐκ τῆς εἰρήνης μεγάλην ἐπίδοσιν λαμβανούσας,
ἀλλ' ἐξ ὧν τῷ πολέμῳ δυστυχήσασαι πάλιν ἀνέλα-
βον αὑτάς. ἐκ δὲ τούτων τὴν μὲν ἡγεμόνα καταστᾶσαν,
τὴν

in fugam multa millia uertisse. Recordamini trecentorum illorum, qui ad Thyreas Argiuos uniuersos superarunt: & mille uirorum, qui in Thermopylis cum septies centenis Barbarorum millibus congreßi, neque terga uerterunt, neque uicti sunt: sed quo in gradu collocati fuerant, in eo oppetierunt: itaq; se gesserunt, ut qui arte res gestas ornare solent, nullas illorum uirtutibus laudes æquare poßint. Hæc igitur omnia cogitatione complexi, bellum fortiter administremus: neque expectemus, dum alij malis nostris medicinam adhibeant. Sed quæ nobis ipsis euenêre, eadem ipsi etiam propulsare studeamus. Præstantes enim uiros talibus temporibus excellere decet. Nam secundæ quidem res, etiam ignauorum hominum uitia contegunt: aduersæ autem, quales quique sint, statim ostendunt. In his igitur demonstrandum est, nos alijs rectius & educatos & instructos esse ad uirtutem. Neque uerò desperandum est, ex ijs quæ nunc adsunt, fore ut aliqua contingant quæ non adsunt. Neque enim ignoratis, opinor, multa iam talia accidisse, quæ initiò quidem in malis omnes numerarent, & eorum quibus illa usu uenerant, uicem dolerent, quum ea pòst maximorum bonorum causas fuisse intelligerent. Et quid opus est exemplis longè accersitis? quum nunc principes urbes, Atheniensium inquam & Thebanorum, non pace ad tantam magnitudinem peruenisse, sed ex belli calamitatibus pristinam dignitatem recuperasse uideamus? Vnde altera principatum tenet:

τὴν δ᾽ ἐν τῷ παρόντι τηλικαύτην γεγενημένην, ὅσην οὐδεὶς ἔστιν ὅστις πώποτε προσεδόκησεν. αἱ γὰρ ἐπιφάνειαι καὶ λαμπρότητες οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἀγώνων γίνεσθαι φιλοῦσιν. ὧν ἡμᾶς ὀρέγεσθαι προσήκει, μήτε τῶν σωμάτων, μήτε τῆς ψυχῆς, μήτε τῶν ἄλλων ὧν ἔχομεν μηδενὸς φειδομένους. ἐὰν γὰρ κατορθώσωμεν, καὶ τὴν πόλιν εἰς ταυτὸ καταστῆσαι δυνηθῶμεν, ἐξ ὧν περ ἐκπέπτωκε: καὶ τῶν προγεγενημένων μᾶλλον ἐγκωμιασθησόμεθα, καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἀνδραγαθίας ὑπολείψομεν: ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους ἡμᾶς εὐλογεῖν, ἀπορεῖν ποιήσομεν, τί τῶν πεπραγμένων ἡμῖν ἀξίως ἐροῦσιν. δεῖ δὲ μὴ τοῦτο λανθάνειν ὑμᾶς, ὅτι πάντες τῷ συλλόγῳ τούτῳ καὶ τοῖς γνωσθησομένοις ὑφ᾽ ἡμῶν προσέξουσι τὸν νοῦν. ὥσπερ οὖν ἐν κοινῷ θεάτρῳ τῶν ἑλλήνων, δίδους ἔλεγχον ἕκαστος ὑμῶν τῆς αὑτοῦ φύσεως, οὕτω διακείσθω τὴν γνώμην. ἔστι δ᾽ ἁπλοῦν τὸ καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τούτων. ἐὰν μὲν γὰρ ἐθέλωμεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῶν δικαίων, οὐ μόνον εὐδοκιμήσομεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ἀσφαλῶς ἡμῖν ἐξέσται ζῆν. εἰ δὲ φοβηθησόμεθα τοὺς κινδύνους, εἰς πολλὰς ταραχὰς καταστήσομεν ἡμᾶς αὐτούς. παρακαλέσαντες οὖν ἀλλήλους, ἀποδῶμεν τὰ τροφεῖα τῇ πατρίδι, καὶ μὴ περιίδωμεν ὑβρισθεῖσαν τὴν Λακεδαίμονα, καὶ καταφρονηθεῖσαν, μηδὲ ψευσθῆναι ποιήσωμεν τὰς ἐλπίδας τῶν εὔνους ἡμῖν ὄντας: μηδὲ περὶ πλείονος ποιούμενοι τὸ ζῆν, προδόται φανῶμεν τοῦ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμεῖν· ἐνθυμηθέντες, ὅτι κάλλιόν ἐστιν ἀντὶ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν ἀντικαταλλάξασθαι, καὶ ψυχῆς, ἧς οὐκ εὐπορήσομεν ὀλίγων ἐτῶν, πρίασθαι

Ἐπίλογος τὸ ἔνδοξον ἐπαναπολῶν, καὶ τῶν γονέων τε καὶ παίδων ὑπομιμνήσκων, καὶ τοῦ ἰδίου προσώπου σύστασις.

altera tãta in præsentia facta est, quantã eã fore nemo unquã credidisset. Neq; enim ignauũ ocium, magnã gloriã celebritatẽq; parit: sed ingentia certamina suscipiẽda, magna pericula illis adeunda sunt, q gloriæ splendorẽ expetiuerunt. Quarũ rerum cupiditate, neq; corporibus nostris, neq; uitæ, neq; cæteris omnibus, quæ habemus, parcẽdum est. Nã si uirtuti nostræ fortuna fauerit, ut Rẽpub. in pristinũ amissæ dignitatis gradũ restituamus, tum ueterum laudes superabimus: tũ posteris nihil, quo gloria nobis fortitudinis antecellant, reliqui faciemus: tum pro dignitate rerum gestarũ nemo nos poterit celebrare. Sed nec illud ignorare debetis, multos erectos atq; alacres expectare, quid in hoc cõcilio statuatur. Proinde sibi quisq; apud animũ suũ proponat, se quasi in cõmuni Græciæ theatro specimẽ ingenij animiq; sui præbiturũ. Neq; uerò multiplex est his de reb. deliberandi ratio. Nam si ob ius nostrũ tuendum oppetere mortẽ uoluerimus, non tãtum laude & gloria, sed etiã securitate in posterũ fruemur. Sin pericula metuerimus, multis turbis ipsi nos implicabimus. Itaq; alios alij cohortati, patriæ nutricationis mercedẽ persoluamus: neq; Lacedæmonẽ contumeliosè tractari & cõtemni patiamur: neq; spẽ & expectationẽ eorum qui nobis bene cupiunt, frustremur: neq; uitæ plus æquo cupidi, gloriã celebritatẽq; apud omnes homines amittamus. Cogitate quàm præclarũ sit, mortale & fragile corpus cum immortali gloria commutare: & paucis annis, qui uitæ decesserint, quæ ipsa per se breuis & incerta est, talem laudem

Peroratio, qua dignitatẽ inculcat, parentum & liberũm cómonefacit, cũ suæ personæ cõmendatione.

" τοιαύτην εὔκλειαν, ἣ πάντα τὸν αἰῶνα τοῖς ἐξ ἡμῶν
" γιγνομένοις παραμενεῖ. πολὺ γὰρ μᾶλλον κρεῖττον με-
" γάλου κινδύνου τιμὴν ἀντικαταλλάξασθαι, ἢ μικροῦ χρόνου με-
" γάλαις αἰσχύναις ἡμᾶς αὐτοὺς περιβαλεῖν. ἡγοῦμαι
δ' ἂν ὑμᾶς οὕτω μάλιστα παροξυνθῆναι πρὸς τὸν πό-
λεμον, εἰ ταῖς διανοίαις ὥσπερ παρεστῶτας ἴδοιτε τοὺς
γονέας καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους: τοὺς μὲν παρα-
κελευομένους μὴ καταισχῦναι τὸ τῆς σπάρτης ὄνομα,
μηδὲ τοὺς νόμους ἐν οἷς ἐπαιδεύθημεν, μηδὲ τὰς μά-
χας τὰς ἐφ' ἑαυτῶν γενομένας; τοὺς δ' ἀπαιτοῦντας
τὴν χώραν, ἣν οἱ πρόγονοι κατέλιπον, καὶ δυναστείαν
τῶν ἐν τοῖς ἕλλησι, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἥνπερ αὐτοὶ παρὰ
τῶν πατέρων παρελάβομεν: πρὸς οὓς οὐκ ἂν ἔχοιμεν
εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἀμφότεροι δίκαια τυγχάνουσι λέγον-
τες. οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ μακρολογεῖν, πλὴν τοσοῦτον, ὡς
πολλῶν τῇ πόλει πολέμων καὶ κινδύνων γεγενη-
μένων, οὐδὲ πώποθ' οἱ πολέμιοι τρόπαιον ἡμῶν ἔστη-
σαν, ἡγουμένου βασιλέως ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἡμετέρας.
ἔστι δὲ νοῦν ἐχόντων ἀνδρῶν, οἷσπερ ἐν ταῖς μάχαις ἡ-
γεμόσι χρώμενοι κατορθοῦσι, τούτοις καὶ περὶ τῶν μελ-
λόντων κινδύνων συμβουλεύουσι μᾶλλον, ἢ τοῖς ἄλ-
λοις πείθεσθαι.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ἘΚ ΤΩ͂Ν ΔΙΟ-
νυσίου τοῦ ἁλικαρνασέως, εἰς τὸν Ἀρειο-
παγιτικὸν λόγον.

Τίς τὸν ἀρειοπαγιτικὸν ἀναγνοὺς λόγον, οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτε-
ρος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ῥήτορος; ὃς ἐτόλμησε
διαλεχθῆναι περὶ πολιτείας ἀθηναίοις, ἀξιῶν μεταθέσθαι μὲν τὴν
τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν, ὑ-
πὲρ ἧς τῶν δημαγωγῶν οὐδεὶς ἐπιχείρει λέγειν, θεωρῶν εἰς τοσαύ-
την

& nomen comparare, quo omnis nostra posteritas perfruatur. Quanto enim præstat, arrepta hac tanta occasione, perpetuò duraturos honores uendicare, quàm exiguo tempore in magnum dedecus prolabi? Arbitror autem, uos non alia ratione ad bellum suscipiendum incendi magis & inflammari posse, quàm si animis intueamini, tanquam astantes, parentes liberosq́ue uestros: quorum illi hortentur, ne turpē nomini Spartano, aut legibus, in quibus educati sumus, aut pugnis sua ætate commißis, notam inuratis: hi autem prouinciam, quam maiores reliquerunt, reposcant: & potentiam ac principatum Græciæ, quem ipsi à patribus acceperimus. Quid uerò? num dicere poterimus, uel hos uel illos iniqua postulare? Quid multis opus est? Hoc unum dicam: cùm nostra ciuitas multis bellis & periculis sit conflictata, nunquam hostes trophæum de nobis erexerunt, duce rege è nostra familia. Prudentium autem uirorum est, quibus ducibus in bellis uictoria potiuntur: ijs etiam, cum bella suscipienda suadent, potiùs quàm alijs obtemperare.

ARGVMENTVM AREOPAGITICÆ orationis, è Dionysio Halicarnasseo.

QVis lecta oratione Areopagitica, non modestior fieret? Quis institutum oratoris non laudet? qui apud Athenienses de Reipublicę forma disputare non dubitarit, & autor esse, ut Democratia, quæ tum usitata erat, tanquam ciuitati perniciosa, mutaretur. Qua de re magistratuum nemo referre instituebat. Videbat enim Isocrates, eam ita

τὴν αὐτὴν προεληλυθυῖαν ἀκοσμίαν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἔτι τῶν ἰδιωτῶν κρατεῖν: ἀλλ' ἕκαστον ὅτι καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γίγνοιτο καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ τὴν ἄκαιρον παρρησίαν δημοτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ πάντων νομιζομένην: ἀνασώσασθαι δὲ τὴν ὑπὸ Σόλωνος καὶ Κλεισθένους κατασταθεῖσαν πολιτείαν· ἧς τὴν προαίρεσιν καὶ τὰ ἔθη διεξιὼν, δεινότερον μὲν ἡγεῖσθαί φησι τοὺς τότε ἀνθρώπους τὸ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντειπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λύειν: δημοκρατίαν δὲ αὐτοὺς νομίζειν, οὐ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην: τὸ δὲ ἐλεύθερον οὐκ ἐν τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ κελευόμενα ποιεῖν τίθεσθαι: ἐξουσίαν τε οὐδὲ γρῦ τῶν ἀκολάστων ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῖς βελτίστοις ἀνατιθέναι τὰς ἀρχάς: τοιούτους ἔσεσθαι τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνοντας, οἷοίπερ ἂν ὦσιν οἱ τὴν πόλιν διοικοῦντες· ἀντὶ δὲ τοῦ τὰς ἰδίας οὐσίας ἐκ τῶν δημοσίων ἐπανορθοῦν, τοὺς ἰδίους πλούτους εἰς τὰ κοινὰ καταχορηγῆσαι. χωρὶς δὲ τούτων, πλείω τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πατέρας τῶν ἤδη ἀνδρῶν γενομένων, ἢ παίδων ὄντων ἐποιοῦντο: ἐνθυμουμένους, ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης τῆς παιδείας, ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς σωφροσύνης μᾶλλον ὠφελεῖται τὸ κοινόν: κρείττονά τε ὑπολαμβάνειν τὰ χρηστὰ ἐπιτηδεύματα τῆς ἀκριβοῦς νομοθεσίας· σκοποῦντας, οὐχ ὅπως ταῖς τιμωρίαις τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀνείρξουσιν, ἀλλ' ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἕκαστον ἐπιτηδεύειν, καὶ τὴν μὲν πατρίδα δεῖν οἰομένους ἐν ἐξουσίᾳ διάγειν μεγάλῃ, τοῖς δ' ἰδιώταις μηδὲν ἐξεῖναι ποιεῖν ὅ, τι ἂν οἱ νόμοι κωλύωσι· καρτερεῖν δὲ τὰ δεινὰ, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι ταῖς συμφοραῖς.

ἙΤΈΡΑ ἹΕΡΩΝΎΜΟΥ
Βολφίου.

Δύο ἐστὶ τὰ βλαβερώτατα ταῖς πολιτείαις. ἓν μὲν τυραννὶς, ὅταν οἱ ἄρχοντες κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς βιάζωνται τοὺς ἀσθενεστέρους, εἰς τὰς ἰδίας μόνον ἐπιθυμίας καὶ πλεονεξίας καὶ φιλοτιμίας ἀπανταχοῦ ἀποβλέποντες. ἕτερον δ' ἀναρχία, τοῦ δήμου τῶν μὲν νόμων τε καὶ τῶν ἀρχόντων καταφρονοῦντος, τοῦ πᾶν δὲ καὶ ποιεῖν καὶ εἰπεῖν ἐξουσίαν λαμβάνοντος. μηδετέραν δὲ ταῖν ταραχαῖν καὶ συγχύσεων οἷόν τ' ἐστὶ πολὺν διαμεῖναι χρόνον, ἀλλ' ἐξ ὑπογύου, καθάπερ οἱ σπαρτοὶ ἐκεῖνοι, ἡ ἑτέρα τὴν ἑτέραν ἀναιρεῖ. ἡ δὲ μεταξὺ τούτων κατάστασις ἀρίστη, καὶ ὡς ἀληθῶς ἐλευθερία ἐστὶν, ὅταν εὐνομία τάττῃ τῶν ἀρχόντων καὶ τὰ τῶν ἀρχομένων ἀμετακινήτως διοικῇ, καὶ οἱ μὲν φρονιμώτατοι καὶ βέλτιστοι τὰς ἀρχὰς ἔχωσι, τὸ δὲ πλῆθος σωφρονῇ

esse prolapsam & perturbatam, ut iam nec à magistratibus priuati coherceri possent: sed unusquisque cùm diceret, tum faceret, quicquid collibitum esset: ac omnes importunam confidentiam, libertatem popularem esse ducerent. Suadet igitur, ut à Solone & Clisthene constituta Respub. ueluti postliminio reuocetur. Cuius naturam & instituta recensens, ait, illa ætate grauius existimatum esse, dicendo aduersari natu maioribus, quàm ordines deserere. Democratiam eos iudicasse non in petulantia & proteruitate, sed in moderatione & temperantia consistere: libertatem posuisse non in contemptu magistratuum, sed imperatis faciendis; potestatem improbo nemini permisisse, sed spectatissimis uiris mandasse magistratus, quod existimarent, tales fore cæteros ciues, quales essent gubernatores ciuitatis. Tantum uerò abfuisse, ut peculatu rem familiarem amplificarent, ut suas opes in Reipub. utilitatem effunderent. Præterea patribus maiori curæ fuisse filios iam adultos, quàm pueros: quòd adolescentiæ modestiam plus prodesse Reipub. putarent, quàm puerilem institutionem: & recta studia præstare legum accuratæ constitutioni. In id eos incubuisse, non ut supplicijs delinquentes cohercerent, sed ut ne quid pœna dignum ab ullo committeretur: existimantes, patriam quidem autoritate magna florere: priuatis autem licere nihil, quod legibus interdictum esset, oportere: sed eis & pericula subeunda, & res aduersas infractis animis esse perferendas.

ALIVD ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII.

Rerumpublicarum pestes duæ præcipuè sunt: Tyrannis, quando magistratus impunè in imbecilliores grassantur, atque ad suam libidinem, auaritiam & ambitionem omnia referunt: & Anarchia, cùm populus contempta legum & magistratuum autoritate, omnem & loquendi & faciendi licentiam sibi sumit. Neutra autem perturbatio diuturna esse potest, sed subinde altera alteram, uelut terrigenæ illi fratres, euertit. Status inter has optimus est, & uera libertas, cum bonæ leges & à magistratibus & à ciuibus sacrosanctæ habentur, & optimi ac sapientissimi imperant, reliqui modestè

parent,

παιδαρχεῖ, καὶ οἱ νεώτεροι μετὰ πλείστης ἐπιμελείας παιδεύωνται. οὐ μὴν ἀλλὰ, καθάπερ τὰς Ἀθήνας ἄλλοτε μὲν οἱ τύραννοι ἐλυμήναντο, οὕτω δὲ κατὰ τουτονὶ τὸν καιρὸν τῷ μὲν λόγῳ ἕτερον, τῷ δ' ὄντι τὸ αὐτὸ κακὸν, καὶ ὁμοιοτάτη γε τυραννὶς ἡ τοῦ δήμου ἀκολασία ἐνειστήκει. Ἰσοκράτης οὖν γέρων ἀνὴρ ὤν, καὶ ἐπὶ φρονήσει καὶ ἀρετῇ εὐδοκιμῶν, ἀσκήσατο περὶ πολιτείας ἐπανορθώσεως, τοῦτο ποιῶν ἐν τῷ κρατίστῳ τῶν συνεδρίων τῶν Ἀθήνησιν Ἀρείῳ πάγῳ: ὅθεν καὶ τοὔνομα ἔσχεν ὁ λόγος, Ἀρεοπαγιτικὸς ἐπιγραφόμενος.

Ἰ΄ΣΟΚΡΑ΄ΤΟΥΣ Α΄ΡΕΙΟ-παγιτικὸς λόγος δ.

προκατάληψις πρακτικὴ, καὶ δικανικὴ, τὴν μετ' ἐπ πολυφίαν ὑποτεμνουσα, αὐτὴ δὲ σωφροσύνην καὶ πρόνοιαν τῶν μελλόντων, διά τε παραδειγμάτων, καὶ διακημάτων παράγουσα.

Ολλοὺς ὑμῶν οἶμαι θαυμάζειν, ἥντινά ποτε γνώμην ἔχων, περὶ σωτηρίας τὴν πρόσοδον ἐποιησάμην: ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις οὔσης, ἢ σφαλερῶς αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστηκότων, ἀλλ' οὐ πλείους μὲν τριήρεις ἢ διακοσίας κεκτημένης, εἰρήνην δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν ἀγούσης, καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀρχούσης: ἔτι δὲ συμμάχους ἐχούσης, πολλοὺς μὲν τοὺς ἑτοίμως ἡμῖν, ἤν τι δέῃ, βοηθήσοντας, πολὺ δὲ πλείους τοὺς τὰς συντάξεις ὑποτελοῦντας, καὶ τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας. ὧν ὑπαρχόντων, ὑμᾶς μὲν ἄν τις φήσειεν εἰκὸς εἶναι θαρρεῖν, ὡς πόρρω τῶν κινδύνων ὄντας: τοῖς δ' ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσήκειν δεδιέναι καὶ βουλεύεσθαι περὶ σωτηρίας. ὑμεῖς μὲν οὖν οἶδ' ὅτι τούτῳ χρώμενοι τῷ λογισμῷ, καὶ τῆς ἐμῆς προσόδου καταφρονεῖτε, καὶ πᾶσαν ἐλπίζετε τὴν Ἑλλάδα ταύτῃ τῇ δυνάμει κατασχήσειν· ἐγὼ δὲ δι' αὐτὰ ταῦτα τυγχάνω δεδιώς. ὁρῶ γὰρ τῶν πόλεων τὰς ἄριστα πράττειν οἰομένας, τὰ κάκιστα συμβουλευομένας: καὶ τὰς μάλιστα θαρρούσας, εἰς πλεί-

parent, ac iuuentutis disciplinæ summa ratio habetur. Vt autẽ Athenæ aliàs à tyrannis diuexatæ fuerant: sic temporibus huius orationis habitæ, diuersum nomine, reipsa idem malum, ac sæuissima quidẽ tyrannis, ferocis populi grassatio ingruebat. Isocrates igitur, uir ætate grauis, spectatæq; uirtutis & sapientiæ, referre instituit de statu ciuitatis emendando: idq; in summo concilio Athenis, qui Areopagus, id est, uicus seu campus Martius dicebatur. Hinc Areopagiticus inscribitur: Latinè, oratio Senatoria nominari posset.

ISOCRATIS AREOPAGITICA, Oratio IIII. HIERONYMO VVOLFIO interprete.

Vltos ego uestrûm mirari puto, quídnam in mentem mihi ueniat, ut indicto concilio prouidendum esse moneam, ne quid Respublica detrimenti capiat: quasi ea uel bellis urgeatur, uel rebus dubijs conflictetur: cum & triremes amplius ducentas possideat, & agrum pacatum habeat, & maris imperium teneat, & societate munita sit, cùm multorum, qui, si res postulet, alacriter nos adiuuent: tum longè plurium, qui & tributa pendant, & imperata exequantur. Quæ cum ita sint, uos quidem dixerit aliquis, non immeritò magnis esse animis, ut qui longè à periculis absitis: hostes autẽ uestros causas habere timoris, ac saluti suæ consulere oportere. Tametsi autem non ignoro, uos ista cogitantes, & denunciationẽ meam contemnere: & sperare, his copijs totius Græciæ potituros: mihi tamen hæc ipsa metum incutiunt, quippe qui uideam florentissimas (ut sibi persuaserunt) ciuitates pessimis uti cõsilijs: & eas quæ securissimæ sunt, plurimis

Occupatione attentionem & beneuolentiã captat: qua & confidentiam reprimit, & ad modestiam rerumq; futurarum curam exemplis & sententijs excitat.

rimis

στους κινδύνους καθισταμένας. αἴτιον δὲ τούτων ἐστίν, ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια, καὶ μετὰ ταύτης ἀκολασία: ταῖς δ' ἐνδείαις, καὶ ταῖς ταπεινότησι, σωφροσύνη καὶ μετριότης. ὥστε χαλεπὸν εἶναι διαγνῶναι, ποτέραν ἄν τις δέξαιτο τῶν μερίδων τούτων τοῖς παισὶ τοῖς αὑτοῦ καταλιπεῖν. ἴδοιμεν γὰρ ἄν, ἐκ μὲν τῆς φαυλοτέρας εἶναι δοκούσης, ἐπὶ τὸ βέλτιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς πράξεις ἐπιδιδούσας· ἐκ δὲ τῆς κρείττονος φαινομένης, ἐπὶ τὸ χεῖρον εἰθισμένας μεταπίπτειν. καὶ τούτων ἐνεγκεῖν ἐστὶ παραδείγματα, πλεῖστα μὲν ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν πραγμάτων (πυκνοτάτας γὰρ ταῦτα λαμβάνει τὰς μεταβολὰς) μείζω δὲ καὶ φανερώτερα τοῖς ἀκούουσιν, ἐκ τῶν ἡμῖν καὶ Λακεδαιμονίοις συμβάντων. ἡμεῖς τε γὰρ, ἀναστάτου μὲν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν βαρβάρων γενομένης, διὰ τὸ δεδιέναι καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν, ἐπρωτεύσαμεν τῶν ἑλλήνων. ἐπειδὴ δ' ἀνυπέρβλητον ᾠήθημεν ἔχειν τὴν δύναμιν, παρὰ μικρὸν ἤλθομεν ἐξανδραποδισθῆναι. Λακεδαιμόνιοί τε τὸ μὲν παλαιὸν ἐκ φαύλων τε καὶ μικρῶν πόλεων ὁρμηθέντες, διὰ τὸ σωφρόνως ζῆν, καὶ στρατιωτικῶς, κατέσχον πελοπόννησον. μετὰ δὲ ταῦτα μεῖζον φρονήσαντες τοῦ δέοντος, καὶ λαβόντες καὶ τὴν κατὰ γῆν καὶ τὴν κατὰ θάλασσαν ἀρχὴν, εἰς τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν κινδύνους κατέστησαν. ὅστις οὖν εἰδὼς τοσαύτας μεταβολὰς γεγενημένας, καὶ τηλικαύτας δυνάμεις οὕτω ταχέως ἀναιρεθείσας, πιστεύει τοῖς παροῦσιν, ἀνόητός ἐστιν· ἄλλως τε καὶ τῆς μὲν πόλεως ἡμῶν

πολὺ

rimis periculis circũueniri. In causa illud est, quòd neque secundæ, nec aduersæ res ullæ mortalibus solæ contingunt: sed ita comparatum est, ut opes & potentiam, dementia, & cum hac, immodestia comitetur: inopiam autem & humilitatem, prudentia & moderatio. Quare difficile iudicatu est, utra istarum partium præoptanda sit, quam liberis quispiam suis relictam à se uelit. Siquidem ex ea quæ deterior habetur, res plerunque uidemus incrementa sumere felicitatis: ex altera uerò quæ præstantior putatur, recidere solere in deterius. Quarum rerum plurima exempla suppeditant cùm priuatæ res, frequentissimis obnoxiæ mutationibus: tum uerò maiora, & auditoribus euidentiora, casus nostri & Lacedæmoniorum. Nam & nos, euersa urbe à Barbaris, ob cautam & diligentem rerum administrationem, principes Græcorum euasimus. Cùm autem nos potentia esse præditos insuperabili putaremus: urbis excidium uix euitauimus. Et Lacedæmonij, ex obscuris olim & paruis oppidulis progressi, uitæ modestia & disciplina militari Peloponnesum subegerunt. Pòst autem fastu & superbia elati, cum terræ marisq; imperium adepti essent, eadem quæ nos discrimina subierunt. Quisquis igitur huiusmodi mutationes non ignorat, &, cum tantas opes tam subitò euersas uideat, præsenti statui tamen fidit, incogitans est: præsertim cum nostræ urbis

res

πολὺ καταδεέστερον νῦν πραττούσης, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν
χρόνον· τοῦ δὲ μίσους τοῦ τῶν ἑλλήνων, καὶ τῆς ἔχθρας τῆς
πρὸς τὸν βασιλέα, πάλιν ἀνακεκαινισμένης· ἃ τότε κα-
τεπολέμησεν ἡμᾶς. ἀπορῶ δὲ, πότερον ὑπολάβω μη-
δὲν μέλειν ὑμῖν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ φροντίζειν
μὲν αὐτῶν, εἰς τοῦτο δ' ἀναισθησίας ἥκειν, ὥστε λανθάνειν
ὑμᾶς, εἰς ὅσην ταραχὴν ἡ πόλις ἡμῶν καθέστηκεν. ἐοί-
κατε γὰρ οὕτω διακειμένοις ἀνθρώποις, οἵτινες ἁπάσας
μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ θρᾴκης ἀπολωλεκότες, πλείω
δ' ἢ χιλία τάλαντα μάτην εἰς τοὺς ξένους ἀπανηλω-
κότες, πρὸς δὲ τοὺς ἕλληνας διαβεβλημένοι, καὶ τῷ βαρ-
βάρῳ πολέμιοι γεγονότες· ἔτι δὲ τοὺς μὲν θηβαίων φί-
λους σῴζειν ἠναγκασμένοι, τοὺς δ' ἡμετέρους αὐτῶν συμ-
μάχους ἀπολωλεκότες. ἐπὶ τοιαύταις πράξεσιν εὐαγ-
γέλια μὲν δὶς ἤδη τεθύκαμεν, ῥαθυμότερον δὲ περὶ
αὐτῶν ἐκκλησιάζομεν, τῶν πάντα τὰ δέοντα πραττόν-
των. καὶ ταῦτ' εἰκότως καὶ ποιοῦμεν, καὶ πάσχομεν. οὐδὲν γὰρ
ἐνδέχεται γίγνεσθαι κατὰ τρόπον, τοῖς μὴ καλῶς περὶ τῆς
διοικήσεως ὅλης βεβουλευμένοις. ἀλλ' ἐὰν καὶ κατορθώ-
σωσι περί τινας πράξεις, ἢ διὰ τύχην, ἢ δι' ἀνδρὸς ἀρε-
τὴν, μικρὸν διαλιπόντες, πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς ἀπορίας
κατέστησαν. καὶ ταῦτα γνοίη τις ἂν ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς γε-
νομένων. ἁπάσης γὰρ τῆς ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πόλιν ἡμῶν
ὑποπεσούσης, καὶ μετὰ τὴν Κόνωνος ναυμαχίαν, καὶ μετὰ
τὴν Τιμοθέου στρατηγίαν, οὐδένα χρόνον τὰς εὐτυχίας
κατασχεῖν ἠδυνήθημεν, ἀλλὰ ταχέως διεσκαριφη-
σάμεθα, καὶ διελύσαμεν αὐτάς. πολιτείαν γὰρ τὴν ὀρ-
θῶς ἂν τοῖς πράγμασι χρησομένην, οὔτ' ἔχομεν, οὔτε
„ λαβεῖν αἰτοῦμεν. καίτοι τὰς εὐπραγίας ἅπαντες ἴσμεν
„ καὶ παραγιγνομένας, καὶ παραμενούσας, οὐ τοῖς τείχη μέγι-
στα

res deteriore loco sint, quàm illo tempore: cùm Græcorum odijs, tum regis Persarum inimicitijs renouatis, quæ tum nos debellarunt. Sum equidem animi dubius, utrum existimem, nulla uos affici Reipublicæ cura: an, cùm eam curetis, non tamen animaduertere, in quantis turbis ciuitas nostra uersetur. Nam ea rerum uestrarum forma & quasi facies est, ut & urbes Thracias omnes amisisse, & ultra mille talenta in stipendia militum profudisse, & Græcis suspecti esse, & hostes facti Barbaro, & Thebanorum amicos seruare coacti, & uestros socios perdidisse uideamini. Ob hæc facta, bis iam, quasi re bene gesta, supplicationes decreuimus: ac negligentius pro concione deliberamus, quàm hi quibus omnia secundissima acciderunt. Neque uerò mirum est, nos his tum actionibus, tum casibus implicari. Nihil enim ritè ab ullis perfici potest, nisi de summa Reipublicæ rectè deliberarint. Etsi enim nonnulla successerint, seu fortuitò, seu uirtute uiri alicuius: paulo pòst tamen in easdem difficultates incurrunt. Id quod è nostris euentibus cernitur. Cum enim uniuersa Græcia post nauale Cononis prælium, & Timothei imperium, in nostræ ciuitatis potestatem cecidisset: res secundas diutius retinere non potuimus, sed celeriter destruximus eas, & dissipauimus. Rem publicam enim qua quicquam rectè administretur, nec habemus, nec consequi studemus. Atqui scimus omnes, felicitatem potissimùm & parare, & retinere, non eos qui maxi-

„ στα καὶ κάλλιστα περιβεβλημένοις, οὐδὲ τοῖς μετὰ πλεί-
„ στων ἀνθρώπων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἠθροισμένοις: ἀλ-
„ λὰ τοῖς ἄριστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὑτῶν διοικοῦ-
„ σιν. ἔστι γὰρ ψυχὴ πόλεως οὐδὲν ἄλλο, ἢ πολιτεία, το-
„ σαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσην περ ἐν σώματι φρόνη-
σις. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἁπάντων, καὶ τὰ
μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς δια-
φεύγουσα. ταύτῃ καὶ τοὺς νόμους, καὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ
τοὺς ἰδιώτας ἀναγκαῖον ἐστὶν ὁμοιοῦσθαι, καὶ πράττειν
οὕτως ἑκάστους, οἵαν περ ἂν αὐτὴν ἔχωσιν. ἧς ἡμεῖς διε-
φθαρμένης οὐδὲν φροντίζομεν, οὐδὲ σκοποῦμεν ὅπως
ἐπανορθώσομεν αὐτήν: ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν δικαστηρίων,
τῶν καθεστηκότων κατηγοροῦμεν, καὶ λέγομεν, ὡς οὐδέποτε
ἐν δημοκρατίᾳ κάκιον ἐπολιτεύθημεν. ἐν δὲ τοῖς πρά-
γμασι, καὶ ταῖς διανοίαις αἷς ἔχομεν, μᾶλλον αὐτὴν
ἀγαπῶμεν, τῆς ὑπὸ τῶν προγόνων καταλειφθείσης.
ὑπὲρ ἧς ἐγὼ καὶ τὸν λόγον μέλλω ποιεῖσθαι, καὶ τὴν πρό-
σοδον ἀπεγραψάμην. εὑρίσκω γὰρ ταύτην ἂν μό-
νην γενομένην, καὶ τῶν μελλόντων κινδύνων ἀποτροπὴν,
καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν: ἢν ἐθελήσωμεν
ἐκείνην τὴν δημοκρατίαν ἀναλαβεῖν, ἣν Σόλων μὲν
ὁ δημοτικώτατος γενόμενος, ἐνομοθέτησε: Κλεισθέ-
νης δ', ὁ τοὺς τυράννους ἐκβαλὼν, καὶ τὸν δῆμον καταγα-
γὼν, πάλιν ἐξ ἀρχῆς κατέστησεν: ἧς οὐκ ἂν εὕροιμεν
οὔτε δημοτικωτέραν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφέρουσαν.
τεκμήριον δὲ μέγιστον. οἱ μὲν γὰρ ἐκείνῃ χρώμενοι, πολλὰ
καὶ καλὰ διαπραξάμενοι, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις
εὐδοκιμήσαντες, παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγε-
μονίαν ἔλαβον. οἱ δὲ τῆς νῦν παρούσης ἐπιθυμήσαντες
ὑπὸ πάντων μισηθέντες, καὶ πολλάκις δεινὰ παθόν-
τες,

γνώμης ἀπόφανσις, ὅτι δεῖ τὴν Σόλωνος δημοκρατίαν ἀναλαβεῖν.

ma & pulcherrima sibi mœnia circundederũt, aut qui maximam hominũ turbam in locum eundem conduxerunt: sed eos, qui suã urbem optimè ac modestißimè gubernant. Nec enim alia ciuitatis anima est, quàm forma Reipub: quæ uim eandem habet, quã in corpore prudẽtia. Siquidem hæc est, quæ de rebus omnibus deliberet, quæ et res secũdas tueatur, & calamitates euitet. Ad hanc & leges & oratores & homines priuatos semet accõmodare, & ea quosq; fortuna uti necesse est, qualem habuerint ciuitatem. Quæ cùm deprauata sit, nihil nos mouet, neq; de ea corrigẽda cogitamus: sed in iudicijs quidem statum hunc accusamus, dictitantes, in Democratia nunquã fuisse Rempub. æquè perturbatam: sed si res ipsa, nostriq; animi spectentur, magis ea delectamur, quàm illa quæ nobis à maioribus fuit relicta. De qua ego uerba faciam, proptereaq; me huc accessurum denunciaui. Nam hanc unam rationem inuenio, qua & imminentia pericula declinentur, & mala urgentia remoueantur: si eam Democratiam reuocare uoluerimus, quam & Solon, quo nemo fuit populi studiosior, legibus suis constituit: & Clisthenes, tyrannis eiectis, populoq; in urbem reducto, in integrum restituit. Qua nec popularior em, nec Reipublicæ utiliorem reperiemus. Cuius illud argumentum est maximum: quòd, qui ea usi sunt, rebus multis præclarè gestis, & apud omnes maximam adepti gloriam, imperium à Græcis ultrò delatum acceperunt. Qui autem hanc concupiuerunt, omnibus inuisi, & acerba multa perpessi, ex-

Sentẽtiæ dictio, Solonis Democratiam esse reuocandam.

τες, μικρὸν ἀπέλιπον τοῦ μὴ ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιπεσεῖν. καί τοι πῶς χρὴ ταύτην τὴν πολιτείαν ἐπαινεῖν ἢ στέργειν, τὴν τοσούτων μὲν κακῶν πρότερον αἰτίαν γενομένην, νῦν δὲ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ φερομένην; πῶς δ' οὐ δεῖ δεδιέναι, μὴ τοιαύτης ἐπιδόσεως γιγνομένης, τελευτῶντες εἰς τραχύτερα πράγματα τῶν τότε γενομένων ἐξοκείλωμεν; ἵνα δὲ μὴ συλλήβδην μόνον ἀκηκοότες, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδότες, ποιῆσθε καὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν κρίσιν περὶ αὐτῶν: ὑμέτερον μὲν ἔργον ἐστὶ, παρασχεῖν ὑμᾶς αὐτοὺς προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. ἐγὼ δ' ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα, πειράσομαι περὶ ἀμφοτέρων τούτων διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς. οἱ γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὴν πόλιν διοικοῦντες, κατεστήσαντο πολιτείαν, οὐκ ὀνόματι μὲν τῷ κοινοτάτῳ καὶ πραοτάτῳ προσαγορευομένην, ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων οὐ τοιαύτην τοῖς ἐντυγχάνουσι φαινομένην· οὐδ' ἣ τὸν τρόπον τοῦτον ἐπαίδευε τοὺς πολίτας, ὥσθ' ἡγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν δημοκρατίαν, τὴν δὲ παρανομίαν ἐλευθερίαν, τὴν δὲ παρρησίαν ἰσονομίαν, τὴν δ' ἐξουσίαν τοῦ πάντα ποιεῖν εὐδαιμονίαν· ἀλλὰ καὶ μισοῦσα καὶ κολάζουσα τοὺς τοιούτους, βελτίους μὲν καὶ σωφρονεστέρους ἅπαντας τοὺς πολίτας ἐποίησε. μέγιστον δ' αὐτοῖς συνεβάλετο πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὴν πόλιν, ὅτι δυοῖν ἰσοτήτοιν νομιζομέναιν εἶναι, καὶ τῆς μὲν ταυτὸν ἅπασιν ἀπονεμούσης, τῆς δὲ πρὸς τὸ προσῆκον ἑκάστοις: οὐκ ἠγνόουν τούτων τὴν χρησιμωτέραν, ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσαν τοὺς χρηστοὺς καὶ τοὺς πονηροὺς, ἀπεδοκίμαζον, ὡς οὐ δικαίαν οὖσαν· τὴν δὲ κατ' ἀξίαν ἕκαστον τιμῶσαν, καὶ κολάζουσαν προῃροῦντο, καὶ διὰ ταύτης ᾤκουν τὴν πόλιν: οὐκ ἐξ ἁπάντων τὰς ἀρχὰς κλη-

ἀντὶ συμβουλῆς παράδειγμα τῆς πάλαι πολιτείας διηγεῖται, κατ' ἀντίθεσιν καὶ ἀπαρίθμησιν· καὶ πρῶτον μὲν τῆς ἰσότητος, καὶ τῶν ἀρχόντων αἵρεσιν.

si, excidium & internecionem uix euitarunt. Quis uerò eam politiam laudet, aut amplectatur, quæ & antehac tot malis causam præbuit, & nunc quotannis præceps subinde fertur in deterius? An non metuendum est, ne his calamitatum incrementis, tandē in acerbiores clades, quàm olim, incidamus? Ne uerò summatim tantùm hæc audieritis, sed singulis planè cognitis, & rectius his de rebus iudicetis, & potiora eligatis: uestri quidem officij est, me dicentem attentè audire. Ego uerò, quàm potero breuißimè, conabor de harum utraque apud uos disserere. Nam qui ciuitatem illo tempore gubernabant, Rempublicam instituerunt, non quæ nomine quidem humanißimo & lenißimo appellaretur, reipsa uerò experientibus alia uideretur: neque sic ciues erudierunt, ut in petulantia Democratiam, in legum neglectu libertatem, in confidentia æqualitatem, & in hac licentia felicitatem esse positam existimarent: sed cum tales & odissent & punirent, ciues uniuersos meliores & modestiores effecerunt. Plurimum autem ad statum felicem ciuitatis illud eis cōferebat, quòd, cum duo æqualitatis putentur esse genera: quorum alterum idem omnibus, alterum singulis pro dignitate tribuit: non ignorarunt, utra esset utilior: sed hac æqualitate, quæ nullum discrimen inter bonos & improbos facit, ut iniqua, repudiata, illam quæ pro suo quenque merito & honorat & punit, amplexi, & in gerenda Republica secuti sunt. Nec promiscuè omnes ad societatem magistratuum

Consilij loco ueteris Reipublicę præstātiam enumerat, per collationem & enumerationē: ac primùm æqualitatis & magistratuum delectus.

κληροῦντες, ἀλλὰ τοὺς βελτίους, καὶ τοὺς ἱκανωτάτους, ἐφ᾽ ἕκαστον τῶν ἔργων προκρίναντες. τοιούτους γὰρ ἤλπιζον ἔσεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους, οἷοί περ ἂν ὦσιν οἱ τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες. ἔπειτα καὶ δημοτικωτέραν ἐνόμιζον ταύτην εἶναι τὴν κατάστασιν, τῆς διὰ τοῦ λαγχάνειν γινομένης. ἐν μὲν γὰρ τῇ κληρώσει τὴν τύχην βραβεύειν, καὶ πολλάκις λήψεσθαι τὰς ἀρχὰς τοὺς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμοῦντας· ἐν δὲ τῷ προκρίνειν τοὺς ἐπιεικεστάτους, τὸν δῆμον ἔσεσθαι κύριον ἑλέσθαι τοὺς ἀγαπῶντας μάλιστα τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν.

οἱ πολλοὶ ἐργάζεσθαι καὶ φείδεσθαι μεμελετηκότες.

Αἴτιον δ᾽ ἦν τοῦ ταῦτα τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, καὶ μὴ περιμαχήτους εἶναι τὰς ἀρχὰς, ὅτι μεμελετηκότες ἦσαν ἐργάζεσθαι καὶ φείδεσθαι, καὶ μὴ τῶν μὲν οἰκείων ἀμελεῖν, τοῖς δ᾽ ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν: μηδ᾽ ἐκ τῶν δημοσίων τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν διοικεῖν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἑκάστοις ὑπαρχόντων, ὁπότε δεήσειε, καὶ τοῖς κοινοῖς ἐπαρκεῖν, μηδ᾽ ἀκριβέστερον εἰδέναι τὰς ἐκ τῶν ἀρχείων προσόδους, ἢ τὰς ἐκ τῶν ἰδίων γινομένας αὐτοῖς. οὕτω δ᾽ ἀπείχοντο τῶν τῆς πόλεως, ὥστε χαλεπώτερον ἦν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις εὑρεῖν τοὺς βουλομένους ἄρχειν,
» ἢ νῦν τοὺς μηδὲν δεομένους. οὐ γὰρ ἐμπορίαν, ἀλλὰ
» λειτουργίαν ἐνόμιζον εἶναι τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν: οὐδ᾽ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐσκόπουν, εἴ τι λῆμμα παραλελοίπασιν οἱ πρότερον ἄρχοντες. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἴ τινος πράγματος κατημελήκασι, τῶν τέλος ἐχόντων κατεπειγόντων. ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν, ἐκεῖνοι διεγνωκότες ἦσαν, ὅτι δεῖ τὸν μὲν δῆμον ὥσπερ τύραννον καθιστάναι τὰς ἀρχὰς, καὶ κολάζειν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, καὶ κρίνειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, * τοὺς δὲ σχολὴν ἄγειν δυναμένους, καὶ βίον

ὁ δῆμος κύριος ἁπάντων.

** οἱ πλούσιοι, ἐπιμεληταὶ τῶν κοινῶν.*

admiserũt: sed optimum quenq;, & singulis muneribus obeundis aptissimũ, adhibito iudicio, prætulerunt. Nam ad eorũ exemplum, penes quos summa rerum esset, etiã cæteros se comparaturos sperabant. Deinde populariorẽ putarunt hanc rationẽ, ea quæ sorte magistratus creat. Nã sortitionis gubernatrix fortuna est, & sæpe magistratus contingunt paucorum potentiæ studiosis. Cum aũt integerrimi quiq; delectu habito potiores ferũt: in populi potestatẹ est eos eligere, qui præsentem statum maximè conseruatum uolũt. Vt autem hæc multitudini placerent, nullæq; de magistratibus contentiones orirentur: in causa illud erat, quòd laboribus et frugalitati assueuerant, neq; sua negligebãt, alienis inhiabant: nec è publico rem priuatã stabiliebant: sed de suo quisq;, cum res postulabat, etiã Rempub. iuuabat: nec melius sciebant quos è curia, quàm quos de suo reditus haberent. Quin etiam à uectigalibus ciuitatis tantopere abstinebant, ut illis tẽporibus difficilius esset inuenire qui Rempub. capessere uellent, quàm nunc qui eius administratione carere possint. Nec enim Reipublicæ curam negociationem, sed occupationẽ existimabant: nec à primo die cõputabant, an priores magistratus sordidi aliquid lucelli reliquissent: sed multo magis, an aliquid neglexissent, quod primo quoque tempore conficiendum esset. Denique ut paucis absoluam, ita statuebant, oportere populum, tanquam dominum, constituere magistratus, & punire delinquentes, & iudicare de controuersijs: ijs autem qui ocium agere possent, quiq́;

Plebs labori & parsimoniæ assueta.

βίον ἱκανὸν κεκτημένους, ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν, ὥσπερ οἰκειοτάτων. καὶ δικαίους μὲν γενομένους ἐπαινεῖσθαι, καὶ στέργειν ταύτην τὴν τιμήν: κακῶς δὲ διοικήσαντας, μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγχάνειν, ἀλλὰ ταῖς μεγίσταις ζημίαις περιπίπτειν. καίτοι πῶς ἄν τις ταύτης ἢ βεβαιοτέραν, ἢ δικαιοτέραν δημοκρατίαν εὕροι, τῆς τοὺς μὲν δυνατωτάτους ἐπὶ τὰς πράξεις καθιστάσης, αὐτῶν δὲ τούτων τὸν δῆμον κύριον ποιούσης; τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς πολιτείας τοιοῦτον ἦν αὐτοῖς. ῥᾴδιον δ' ἐκ τούτων καταμανθάνειν, ὡς καὶ τὰ καθ' ἡμέραν ἑκάστην ὀρθῶς καὶ νομίμως πράττοντες διετέλεσαν. ἀνάγκη γὰρ τοὺς περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων καλὰς τὰς ὑποθέσεις πεποιημένους, καὶ τὰ κατὰ μέρη τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν ἐκείνοις. καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς (ἐντεῦθεν γὰρ ἄρξασθαι δίκαιόν μοι δοκεῖ) οὐκ ἀνωμάλως, οὐδ' ἀτάκτως, οὔτ' ἐθεράπευον, οὔτ' ὠργίαζον: οὐδ', εἴποτε μὲν δόξειεν αὐτοῖς, τριακοσίους βοῦς ἔπεμπον· ὁπότε δὲ τύχοιεν, τὰς πατρίους θυσίας ἐξέλιπον· οὐδὲ τὰς μὲν ἐπιθέτους ἑορτὰς, αἷς ἑστίασίς τις προσείη, μεγαλοπρεπῶς ἦγον, ἐν δὲ τοῖς ἁγιωτάτοις τῶν ἱερῶν ἀπὸ μισθωμάτων ἔθυον: ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν, ὅπως μηδὲν μήτε τῶν πατρίων καταλύσωσι, μήτ' ἔξω τῶν νομιζομένων προσθήσωσιν.

„ οὐ γὰρ ἐν ταῖς πολυτελείαις ἐνόμιζον εἶναι τὴν εὐσέ-
„ βειαν, ἀλλ' ἐν τῷ μηδὲν κινεῖν ὧν αὐτοῖς οἱ πρόγονοι
„ παρέδοσαν. καὶ γάρ τοι καὶ τὰ παρὰ τῶν θεῶν οὐκ ἐμπλήκτως, οὐδὲ ταραχωδῶς αὐτοῖς συνέβαινεν: ἀλλ' εὐκαίρως, καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς χώρας, καὶ πρὸς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν. παραπλησίως δὲ τοῖς προειρημένοις, καὶ τὰ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διῴκουν.

οὐ γὰρ

μετάβασις ἀπὸ τοῦ συντάγματος τῆς πολιτείας ἐπὶ τὰ καθ' ἕκαστον, καὶ πρῶτον μὲν περὶ τὴν εὐσέβειαν.

haberēt unde uiuerēt, ita curandā esse Rempub. ut res maximè suas. Qui si munus suū rectè administrassent, laudādos eos esse, illo honore cōtentos. Sin malè rem gessissent, nullā eis ueniā tribuendā, sed mulctas maximas irrogādas. Enimuerò quæ nam aut firmior, aut iustior Democratia inuenietur ea, quæ potētissimos quosq; summæ rerū præficit, & eorum ipsorū populū dominū cōstituit? Ac Respub. eorū hoc modo fuit ordinata: unde facilè intelligitur, eos etiam in quotidianæ uitæ ratione, honestatis ac legū perpetuò fuisse studiosos. Aliter enim fieri non potest, quin qui summæ rerū fundamenta ritè iecerunt, etiā singulas partes rectè quasi exædificēt. Ac primùm quod ad deos immortales attinet (hinc enim ordiri mihi iurè uideor) nō inæqualiter, nō perturbatè uel ipsos colebāt, uel eorū festa celebrabāt: nec, si quādo uisum eis esset, taurorū trecentorū pompam instituebāt, aliàs leui quapiā de causa etiā patria sacra omittebāt: neq; peregrinas ferias, quibus epulæ adhibentur, splendidè agitabāt, in templis aūt religiosissimis de locationis reditibus sacrificabāt: sed illud accuratè obseruabāt, ne à patribus acceptum quicquā uel abrogarent, uel ultra consueta adijcerēt. Nec enim magnitudine sumptuū religionem metiebantur: sed eorum rituum obseruatione, quos eis maiores tradidissent. Quapropter etiā dijs mutua eorum cura fuit, ne tempestates temerè ac tumultuosè errarent: sed ut & ad agros colendos, & ad fruges percipiendas accommodatæ essent. Consimilem ad modum etiam inter sese agebant.

Transitio à summa rerū ad singulas partes: ac primùm de religione.

πλουσίων καὶ πενήτων συμφωνία.

ὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν κοινῶν ὡμονόουν: ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν ἴδιον βίον τοσαύτην ἐποιοῦντο πρόνοιαν ἀλλήλων, ὅσην περ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, καὶ πατρίδος κοινωνοῦντας. οἵ τε γὰρ πενέστεροι τῶν πολιτῶν, τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ φθονεῖν τοῖς πλείω κεκτημένοις, ὥσθ' ὁμοίως ἐκήδοντο τῶν οἴκων τῶν μεγάλων, ὥσπερ τῶν σφετέρων αὐτῶν: ἡγούμενοι, τὴν ἐκείνων εὐδαιμονίαν αὐτοῖς εὐπορίαν ὑπάρχειν. οἵ τε τὰς οὐσίας ἔχοντες, οὐχ ὅπως ὑπερεώρων τοὺς καταδεέστερον πράττοντας: ἀλλ' ὑπολαμβάνοντες, αἰσχύνην αὐτοῖς εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν ἀπορίαν: ἐπήμυνον ταῖς ἐνδείαις, τοῖς μὲν γεωργίας ἐπὶ μετρίαις μισθώσεσι παραδιδόντες, τοὺς δὲ κατ' ἐμπορίαν ἐκπέμποντες, τοῖς δ' εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας ἀφορμὴν παρέχοντες. οὐδὲ γὰρ ἐδεδίεσαν, μὴ δυοῖν θάτερον πάθοιεν. ἢ πάντων στερηθεῖεν, ἢ πολλὰ πράγματα ἔχοντες, μέρος τι κομίσαιντο τῶν προεθέντων: ἀλλ' ὁμοίως ἐθάρρουν περὶ τῶν ἔξω διδομένων, ὥσπερ περὶ τῶν ἔνδον ἀποκειμένων. ἑώρων γὰρ τοὺς περὶ τῶν τοιούτων κρίνοντας, οὐ ταῖς ἐπιεικείαις καταχρωμένους, ἀλλὰ τοῖς νόμοις πειθομένους: οὐδ' ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ἀγῶσιν αὐτοῖς ἀδικεῖν ἐξουσίαν παρασκευάζοντας, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιζομένους τοῖς ἀποστεροῦσιν, αὐτῶν τῶν ἀδικουμένων· καὶ νομίζοντας, διὰ τοὺς ἄπιστα τὰ συμβόλαια ποιοῦντας, μείζω βλάπτεσθαι τοὺς πένητας τῶν πολλὰ κεκτημένων. τοὺς μὲν γὰρ, ἢν παύσωνται προϊέμενοι, μικρῶν προσόδων ἀποστερήσεσθαι· τοὺς δ', ἂν ἀπορήσωσι τῶν ἐπαρκούντων, εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν καταστήσεσθαι. καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην οὔτε ἀπεκρύπτετο τὴν οὐσίαν, οὔτε ὤκνει συμβάλλειν οὐδείς: ἀλλ' ἥδιον ἑώρων τοὺς δανειζομένους,

δικαστηρίων ἀκρίβεια.

μένους,

Nec enim de Republica tantùm consentiebant: sed in priuata quoque uita sic alios alij curabant, ut cordatos uiros decet, & communitate patriæ deuinctos. Nam & tenuiores ciues adeò non inuidebant ditioribus, ut æquè soliciti essent de magnis familijs, ac de suis: existimantes, illorum diuitias suas esse copias: & locupletes, tantum aberat ut despicerent eos qui re minus lauta essent, ut ciuium inopiam dedecori sibi esse putantes, illorum necessitatibus subuenirent, alijs agros colendos mediocri pecunia locando, alios ad negociationem ablegando, alijs sortem ad alios quæstus suppeditando. Nec enim metuebant, ne alterutrum sibi usuueniret, ut uel totius summæ iacturam facerent, uel magnis molestijs partem aliquam datæ pecuniæ recuperarent: sed non minus tutam putabant pecuniam alijs mutuò datam, quàm domi repositam. Videbant enim, iudices non abuti lenitate, sed legibus obtemperare: neque sibi in aliorum periculis delinquendi securitatem præparare, sed magis irasci fraudantibus, quàm eos ipsos quibus fiebat iniuria. Nam qui fidem contractuum uiolarent, eos pauperibus censebant plus nocere, quàm opulentis. Hos enim, si desinerent clientelas sibi asciscere, paruis reditibus spoliatum iri: illos, si deessent qui opem ferrent, extrema inopia laboraturos. Itaque cùm his animis essent, neque opes suas celabat quisquam, neque contrahere cum alijs recusabat: imò libentius uidebant eos qui mutuum petebant,

Diuitum & pauperum consensio.

Iudiciorũ seueritas.

μένους, ἢ τοὺς ἀποδιδόντας. ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς συνέ-
βαινεν, ἅπερ ἂν βουληθεῖεν ἄνθρωποι νοῦν ἔχοντες.
ἅμα γὰρ τούς τε πολίτας ὠφέλουν, καὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν
ἐνεργὰ καθίστασαν. κεφάλαιον δὲ, τοῦ καλῶς ἀλλήλοις
ὁμιλεῖν. αἱ μὲν γὰρ κτήσεις ἀσφαλεῖς ἦσαν, οἷσπερ κα-
τὰ τὸ δίκαιον ὑπῆρχον. αἱ δὲ χρήσεις ἐπίσης κοιναὶ πᾶ-
σι τοῖς δεομένοις τῶν πολιτῶν. ἴσως οὖν ἄν τινες ἐπιτι-
μήσειαν τοῖς εἰρημένοις, ὅτι τὰς μὲν πράξεις ἐπαινῶ τὰς
ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένας· τὰς δ' αἰτίας οὐ
φράζω, δι' ἃς οὕτω καλῶς καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς εἶ-
χον, καὶ τὴν πόλιν διῴκουν. ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν εἰρηκέναι
τι καὶ τοιοῦτον: οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι πλείω καὶ σαφέστερον πει-
ράσομαι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐν
μὲν ταῖς παιδείαις πολλοὺς τοὺς ἐπιστατοῦντας εἶχον. ἐπει-
δὴ δ' εἰς ἄνδρας δοκιμασθεῖεν, ἐξῆν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ,
τι βουληθεῖεν, ἀλλ' ἐν αὐταῖς ταῖς ἀκμαῖς πλείονος
ἐπιμελείας ἐτύγχανον, ἢ παῖδες ὄντες. οὕτω δὲ οἱ πρό-
γονοι ἡμῶν περὶ τὴν σωφροσύνην ἐσπούδαζον, ὥστε τὴν
ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐ-
κοσμίας, ἧς οὐχ οἷόν τ' ἦν μετασχεῖν, πλὴν τοῖς καλῶς
γεγονόσι, καὶ πολλὴν ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἐν τῷ
βίῳ ἐνδεδειγμένοις· ὥστε πασῶν αὐτὴν εἰκότως διε-
νεγκεῖν, τῶν ἐν τοῖς Ἕλλησι συνεδρίων. σημείοις δ' ἄν
τις χρήσαιτο περὶ τῶν τότε καθεστώτων, καὶ τοῖς ἐν τῷ
παρόντι γιγνομένοις. ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἁπάντων τῶν περὶ τὴν
αἵρεσιν καὶ τὴν δοκιμασίαν ταύτην καθημένων, ἴδοι-
μεν ἂν τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις πράγμασιν οὐκ ἀνεκτοὺς ὄν-
τας: ἐπειδὰν εἰς Ἄρειον πάγον ἀναβῶσιν, ὀκνοῦντας τῇ φύ-
σει χρῆσθαι, καὶ μᾶλλον τοῖς ἐκεῖ νομίμοις ἢ ταῖς αὐ-
τῶν κακίαις ἐμμένοντας. * τοσοῦτον ἐκεῖνοι φόβον τοῖς
πονη-

καὶ τὴν προκατάληψιν αἰτιολογεῖ τὰ προειρημένα: τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλήν, τὴν τῆς εὐκοσμίας ἐπιμεληθεῖσαν, τῆς εὐνομίας αἰτιώμενος.

* πλείων περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων πρόνοια, ἢ τῶν νόμων.

*tebant, quàm qui reddebãt. Vtraq; enim illis usu ueniebãt, quæ prudentes homines expetenda censeãt, ut simul & ciuibus prodessent, & sua re familiari quæstũ facerent: &, quod summũ est, ac ad ciuilem consuetudinem aptißimũ, ut & possessiones in tuto essent ijs qui eas iure tenebant, et usus earũ ex æquo cõmunis ciuibus omnib. qui indigerẽt. Fortaßis aũt erunt, qui hæc quæ diximus, reprehendãt, quòd actiones illorũ temporũ laudem: causas aũt, propter quas et inter sese tam pacatè uixerint, & urbẽ tam præclarè gubernarint, non explicẽ. Ego uerò etsi nõ nihil eius quoq; generis me dixisse puto, plura tamẽ & dilucidius his de rebus disserere conabor. Nam illi quidem, non ut puerilis institutionis magnã curam suscipiebant, sic adultis omnem quiduis agendi licentiam dabant: sed qui iam integra ætate erant, diligentius obseruabantur quàm in pueritia. Maiores enim nostri, modestiæ tantam rationem habuerunt, ut Senatum Areopagiticum censuræ morum præfecerint: in quem ordinem admitti nefas erat, nisi & honesto loco natos, & uirtute ac uitæ modestia spectatißimos. Quare non mirum est, eum Senatum uniuersis totius Græciæ concilijs antecelluisse. Quæ autem olim eius loci ratio fuerit, ex his quæ etiam hodie fiunt, intelligitur: cum nunc etiam designatos & delectos in hunc ordinem uideamus, etiamsi cæteris in rebus intolerabiles sint, ubi in Areopagum ascenderint, non audere naturæ suæ indulgere: sed illis institutis potius uti, quàm prauitati suæ immorari. * Tantum illi metũ improbis*

Per occupationem causas suprà dictorũ recẽset, & præclarũ ciuitatis statum Areopagitico senatui acceptũ refert, qui cẽsuræ morũ præfuerit.

* Emẽdatio morũ, constitutione legum curata diligentius.

πονηροῖς ἐναπεργάσαιντο, καὶ τοσοῦτον μνημεῖον ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης ἐγκατέλιπον. τὴν δὴ τοιαύτην, ὥσπερ εἶπον, κυρίαν ἐποίησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐταξίας· οἱ τοὺς μὲν οἰομένους ἐνταῦθα βελτίστους ἄνδρας γίνεσθαι, παρ' οἷς οἱ νόμοι μετὰ πλείστης ἀκριβείας κείμενοι τυγχάνουσιν, ἀγνοεῖν ἐνόμιζον. οὐδὲν γὰρ κωλύειν, ὁμοίους ἅπαντας εἶναι τοὺς ἕλληνας, ἕνεκά γε τοῦ ῥᾴδιον εἶναι τὰ γράμματα λαβεῖν παρ' ἀλλήλων. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τούτων τὴν ἐπίδοσιν εἶναι τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων. τοὺς γὰρ πολλοὺς τοῖς ἤθεσιν ἀποβαίνειν ὁμοίους ἀνάγκη, ἐν οἷς ἂν ἕκαστοι παιδευθῶσιν. ἐπεὶ τά γε πλήθη καὶ τὰς ἀκριβείας τῶν νόμων, σημεῖον εἶναι τοῦ κακῶς οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν αὐτήν. ἐμφράγματα γὰρ αὐτοὺς ποιουμένους τῶν ἁμαρτημάτων, πολλοὺς γίγνεσθαι τοὺς νόμους ἀναγκάζεσθαι. δεῖ δὲ τοὺς εὖ πολιτευομένους οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι γραμμάτων: ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον. οὐ γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις. καὶ τοὺς μὲν κακῶς τεθραμμένους, καὶ τοὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους, τολμήσειν παραβαίνειν: τοὺς δ' ἀσφαλῶς πεπαιδευμένους, καὶ τοῖς καλῶς κειμένοις θελήσειν ἐμμένειν. Ταῦτα δὲ διανοηθέντες, οὐ τοῦτο πρῶτον ἐσκόπουν δι' ὧν κολάσουσι τοὺς ἀκοσμοῦντας: ἀλλ' ἐξ ὧν παρασκευάσωσι, μηδὲν αὐτοὺς ἄξιον ζημίας βούλεσθαι ἁμαρτάνειν. ἡγοῦντο γὰρ, τοῦτο μὲν αὑτῶν ἔργον εἶναι: τὸ δὲ περὶ τὰς τιμωρίας σπουδάζειν, τοῖς ἐχθροῖς προσήκειν. ἁπάντων μὲν οὖν ἐφρόντιζον τῶν πολιτῶν, μάλιστα δὲ τῶν νεωτέρων. ἑώρων γὰρ τοὺς τηλικούτους ταραχωδέστατα διακειμένους, καὶ πλείστων γέμοντας ἐπιθυ-

ἡ περὶ τῶν νεωτέρων τοῖς τε πένησι καὶ τοῖς πλουσίοις ἐπιμέλεια.

improbis iniecerũt, ac tã illustre suæ uirtutis & modestiæ monumentũ in eo loco reliquerũt. Hũc igitur talẽ, ut dixi, senatũ cẽsuræ morũ præfecerũt. Et quidẽ inscitiæ reos egerũt eos, qui ibi præstãtißimos uiros fore putarent, ubi leges exquisitißimæ haberentur. Quod si ita esset, nihil prohibere, quo minus omnes Græci æquales essent: cũ procliue sit, leges alios ab alijs exscriptas mutuari. Verùm nõ eam rẽ uirtutis afferre incremẽta, sed quotidianæ uitæ consuetudinẽ. Nã plerosq; ijs moribus similes euadere necesse esse, quibus singuli educati fuerint: multitudinem aũt, & accuratiorem legum constitutionẽ, signũ esse mali status Reipublicæ. Nam dum delicta quasi aggeribus obiectis cohercere conentur, necessariò cumulari leges. Decere autẽ prudentes magistratus, non porticus implere legibus: sed efficere, ut ciues animis insitũ habeant iusticiæ studium. Non enim Senatusconsulta, aut plebiscita, sed præclara instituta felicem efficere ciuitatem. Nam homines malè institutos, leges etiam exquisitißimas negligere audere: qui autem rectè & constanter educati sint, eos demum bonis legibus uelle obtemperare. Hæc illi cogitantes, non primùm spectabant quibus modis immodestos punirent: sed qua ratione ciues adduci possent, ut ne quid uellent pœna dignum admittere. Hoc enim ad se pertinere existimabant: supplicijs infligendis inuigilare, hostium esse. Curabãt igitur cum omnes ciues: tum uerò adolescentes in primis. Videbant enim, eam ætatem turbulentißimis affectibus agitari, & plurimis redundare cupi-

Adolescentium & pauperum & diuitũ studia.

„ ἐπιθυμιῶν: καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν παιδευθῶσι μά-
„ λιστα δεομένας, ἐν ἐπιθυμίαις καλῶν ἐπιτηδευμά-
„ των, καὶ πόνοις ἡδονὰς ἔχουσιν. ἐν μόνοις γὰρ ἂν τούτοις ἐμ-
„ μένειν αὐτοὺς ἐλευθέρως τεθραμμένους, καὶ μεγαλο-
„ φρονεῖν εἰθισμένους. ἅπαντας μὲν οὖν ἐπὶ τὰς αὐτὰς
ἄγειν διατριβὰς, οὐχ οἷόν τ' ἦν, ἀνωμάλως τὰ περὶ τὸν
βίον ἔχοντας. ὡς δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν ἥρμοττεν, οὕτως ἑ-
κάστοις προσέταττον. τοὺς μὲν γὰρ ὑποδεέστερον πράτ-
τοντας, ἐπὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας ἔτρεπον:
εἰδότες, τὰς μὲν ἀπορίας διὰ τὰς ἀργίας γιγνομέ-
„ νας, τὰς δὲ κακουργίας διὰ τὰς ἀπορίας. ἀναιροῦντες οὖν
τὴν ἀρχὴν τῶν κακῶν, ἀπαλλάξειν ᾤοντο καὶ τῶν ἄλλων
ἁμαρτημάτων, τῶν μετ' ἐκείνων γιγνομένων. τοὺς δὲ
βίον ἱκανὸν κεκτημένους, περί τε ἱππικὴν καὶ τὰ γυμ-
νάσια, καὶ τὰ κυνηγέσια, καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἠνάγ-
κασαν διατρίβειν· ὁρῶντες, ἐκ τούτων τοὺς μὲν διαφέ-
ροντας γιγνομένους, τοὺς δὲ τῶν πλείστων κακῶν ἀπε-
χομένους. Καὶ ταῦτ' οὐ νομοθετήσαντες, τὸν λοιπὸν
χρόνον ὠλιγώρουν· ἀλλὰ διελόμενοι τὴν μὲν πόλιν
κατὰ κώμας, τὴν δὲ χώραν κατὰ δήμους: ἐθεώρουν
τὸν βίον τὸν ἑκάστου, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας εἰς τὴν βου-
λὴν ἦγον. ἡ δὲ, τοὺς μὲν ἐνουθέτει, τοῖς δ' ἠπείλει, τοὺς δ'
ὡς προσῆκεν ἐκόλαζεν. ἠπίσταντο γὰρ, ὅτι δύο τρόποι
τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ καὶ προτρέποντες ἐπὶ τὰς ἀδι-
κίας, καὶ παύοντες τῶν πονηριῶν. παρ' οἷς μὲν γὰρ μή-
τε φυλακὴ, μήτε ζημία τῶν τοιούτων καθέστηκε, μήθ'
„ αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσι: παρὰ τούτοις μὲν διαφθείρε-
„ σθαι καὶ τὰς ἐπιεικεῖς τῶν φύσεων. ὅπου δὲ μήτε λαθεῖν
„ τοῖς ἀδικοῦσιν ῥάδιόν ἐστι, μήτε φανεροῖς γενομένοις συγ-
„ γνώμης τυχεῖν: ἐνταῦθα δ' ἐξιτήλους γίγνεσθαι τὰς

κακοη-

cupiditatibus: maximeq́; necessarium esse, ita illam institui, ut honestis studijs & temperatis uoluptate laboribus gauderet. Eos enim qui liberaliter educati, & magnitudini animorum assuefacti essent, in solis illis rebus perseueraturos. Vniuersis porrò easdem exercitationes præscribere, in tanta rei familiaris inæqualitate, non potuerunt: sed ut singulorum facultates ferebant, ita singulis præcipiebãt. Nam tenuiores ad agriculturam & negociationes deducebant: non ignari, & inopiæ causam esse pigriciam, & ad facinus inopia plerosque impelli. Quare fonte malorum sublato, etiam cætera delicta, quæ inde uelut ebullirent, censebant posse præcaueri. Locupletes autem animum ad rem equestrem, ad gymnasia, ad uenationes et philosophiam adiungere cogebãt. Hoc enim eam uim habere perspiciebant, ut alij uirtutibus excellerẽt, alij flagitijs plurimis abstinerent. neq; contenti solas leges tulisse, de cætero negligentes erant: sed ciuitate in tribus, agro in municipia distributo, uniuscuiusq; uitam spectabant, & immodestos in senatum ducebant. Is uerò alios monebat, alijs minitabatur, alios ut par erat puniebat. Duas enim sciebant esse rationes, quæ & ad iniurias incitarent, & à sceleribus reuocarent. Nam apud quos nemo studium habeat flagitia uel cauendi, uel puniendi: ubi nulla seuera iudicia exerceantur: ibi etiam bona ingenia corrumpi. Vbi autem delinquentes neque facile delitescant, neque conuicti ueniæ spem habeant: ibi demum naturæ morumq́; prauitatem paulatim

A latim

κακοηθείας. ἅπερ ἐκεῖνοι γινώσκοντες, ἀμφοτέροις κατεῖχον τοὺς πολίτας, καὶ ταῖς τιμωρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις. τοσούτου γὰρ ἐδέοντο αὐτοὺς λανθάνειν οἱ κακόν τι δεδρακότες: ὥστε καὶ τοὺς ἐπιδόξους ἁμαρτήσεσθαι προῃσθάνοντο. τοιγαροῦν οὐκ ἐν τοῖς σκιραφίοις οἱ νεώτεροι διέτριβον, οὐδ' ἐν ταῖς αὐλητρίσιν, οὐδ' ἐν τοῖς τοιούτοις συλλόγοις, ἐν οἷς νῦν διημερεύουσιν: ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔμενον, ἐν οἷς ἐτάχθησαν, θαυμάζοντες καὶ ὁμιλοῦντες τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας. οὕτω δ' ἔφευγον τὴν ἀγοράν, ὥστ' εἰ καί ποτε διελθεῖν ἀναγκασθεῖεν, μετὰ πολλῆς αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης ἐφαίνοντο τοῦτο ποιοῦντες. ἀντειπεῖν ἢ τοῖς πρεσβυτέροις, ἢ λοιδορήσασθαι, δεινότερον ἐνόμιζον εἶναι, ἢ νῦν περὶ τοὺς γονέας ἐξαμαρτάνειν. ἐν καπηλείῳ δὲ φαγεῖν ἢ πιεῖν, οὐδεὶς οὐδ' ἂν οἰκέτης ἐπιεικὴς ἐτόλμησε: σεμνύνεσθαι δ' ἐμελέτων, καὶ οὐ βωμολοχεύεσθαι: καὶ τοὺς εὐτραπέλους τε, καὶ σκώπτειν δυναμένους, οὓς νῦν εὐφυεῖς προσαγορεύουσιν, ἐκεῖνοι δυστυχεῖς ἐνόμιζον.

προκαταλήψεως σχήματι μεταβαίνει ἐπὶ τὸ κατηγορῆσαι τῆς πονηρᾶς πολιτείας, ἀντιθέσεις προσλαμβάνων τῆς νῦν, καὶ τῶν πάλαι ἐπιτηδευμάτων.

Καὶ μηδεὶς οἰέσθω, με δυσκόλως διακεῖσθαι πρὸς τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν ἡλικίαν. οὔτε γὰρ ἡγοῦμαι τούτους αἰτίους εἶναι τῶν γιγνομένων: σύνοιδά τε τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἥκιστα χαίρουσι ταύτῃ τῇ καταστάσει, δι' ἣν ἔξεστιν αὐτοῖς, ἐν ταῖς ἀκολασίαις ταύταις διατρίβειν. ὥστ' οὐκ ἂν εἰκότως τούτοις ἐπιτιμῴημεν: ἀλλὰ πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς ὀλίγῳ πρὸ ἡμῶν τὴν πόλιν διοικήσασιν. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν, οἱ τὴν ἀρχὴν προτρέψαντες ἐπὶ ταύτας τὰς ὀλιγωρίας: καὶ καταλύσαντες τὴν τῆς βουλῆς δύναμιν: ἧς ἐπιστατούσης, οὐ δικῶν, οὐδ' ἐγκλημάτων, οὐδ' εἰσφορῶν, οὐδὲ πενίας, οὐδὲ πολέμων ἡ πόλις ἔγεμεν: ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡσυχίαν εἶχον,

καὶ

latim aboleri. Illi igitur, his cognitis, utraq; re ciues in officio continebant, & pœna & diligentia. Tantum enim aberat ut lateret eos hi qui deliquissent, ut antè animaduerterent, quósnam uerisimile esset peccaturos esse. Quare non in lustris adolescentes aleam ludebant, nec uersabãtur apud tibicinas, aut in huiusmodi cõuenticulis, in quib. nunc totos dies conterũt: sed ijs studijs immorabantur, quibus erãt destinati: & qui principẽ in illis locum tenebãt, eos admirabãtur & sectabantur. Forũ autem ita fugiebant, ut, si quando transire cogerentur, id magna cũ uerecundia & modestia facere uiderẽtur. Senioribus uerò aduersari, aut maledicere, grauius esse putabant, quàm nũc parentes uiolare. Iam in caupona edere, aut bibere, nemo ne frugi quidem seruus audebat. Grauitati, nõ scurrilitati studebant: & homines dicaces, & ad irridendum paratos, quos nũc facetos uocant, illi calamitosos iudicabant. Neq; uerò me quisquam existimet iratum esse isti ætati. Neq; enim quicquã harum rerum adolescentibus est imputandum: & plurimos eorum scio ista ratione minimè delectari, qua impunè licet tam petulanter agitare. Quare iniquũ fuerit eis succensere: illi potius accusandi sunt, qui paulò ante nos Rempublicam gesserunt. Isti sunt, qui primi huic licentiæ fenestram, fracta Senatus autoritate, patefecerunt. Penes quem dum summa rerum esset, non accusationibus, non criminationibus, non exactionibus, non paupertate, neq; bellis ciuitas redundabat: sed ciues & inter se concordes & tranquilli erant,

Occupationis specie transit ad corruptum ciuitatis statum reprehendendũ, adhibita collatione status ueteris & præsentis.

καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἰρήνην ἦγον. παρεῖχον
γὰρ σφᾶς αὐτοὺς τοῖς μὲν ἕλλησι πιστοὺς, τοῖς δὲ βαρβά-
ροις φοβεροὺς. τοὺς μὲν γὰρ σεσωκότες ἦσαν: παρὰ δὲ τῶν,
δίκην τηλικαύτην εἰληφότες, ὥστ' ἀγαπᾶν ἐκείνους,
εἰ μηδὲν ἔτι κακὸν πάσχοιεν. τοιγάρτοι διὰ ταῦτα μετὰ
τοσαύτης ἀσφαλείας διῆγον, ὥστε καλλίους εἶναι καὶ πο-
λυτελεστέρας τὰς οἰκήσεις, καὶ τὰς ἐπισκευὰς, τὰς ἐπὶ
τῶν ἀγρῶν, ἢ τὰς ἐντὸς τείχους: καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν
μηδ' εἰς τὰς ἑορτὰς εἰς ἄστυ καταβαίνειν: ἀλλὰ αἱρεῖ-
σθαι μένειν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς μᾶλλον, ἢ τῶν κοινῶν
ἀπολαύειν. οὐδὲ γὰρ τὰ περὶ τὰς θεωρίας, ὧν ἕνεκά τις
ἦλθεν, ἀσελγῶς, οὐδ' ὑπερηφάνως, ἀλλὰ νουνεχόν-
" τως ἐποίουν. οὐ γὰρ ἐκ τῶν πομπῶν, οὐδ' ἐκ τῶν περὶ τὰς
" χορηγίας φιλονεικιῶν, οὐδ' ἐκ τῶν τοιούτων ἀλαζονειῶν
" τὴν εὐδαιμονίαν ἐδοκίμαζον: ἀλλ' ἐκ τοῦ σωφρόνως
" οἰκεῖν, καὶ τοῦ βίου τοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῦ μηδένα τῶν
" πολιτῶν ἀπορεῖν τῶν ἐπιτηδείων. ἐξ ὧνπερ χρὴ κρίνειν
τοὺς ὡς ἀληθῶς εὖ πράττοντας, καὶ μὴ φορτικῶς πολι-
τευομένους. ἐπεὶ νῦν γε τίς οὐκ ἂν ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις
τῶν εὖ φρονούντων ἀλγήσειεν; ὅταν ἴδῃ τινὰς τῶν πολι-
τῶν, αὐτοὺς μὲν περὶ τῶν ἀναγκαίων εἴθ' ἕξουσιν εἴτε
μὴ, πρὸ τῶν δικαστηρίων κληρουμένους: τῶν δ' ἑλλήνων
τοὺς ἐλαύνειν τὰς ναῦς βουλομένους, τρέφειν ἀξιοῦντας:
καὶ χορεύοντας μὲν ἐν χρυσοῖς ἱματίοις, χειμάζοντας δ'
ἐν τούτοις, ἐν οἷς οὐ βούλομαι λέγειν: καὶ τοιαύτας ἄλλας
ἐναντιώσεις περὶ τὴν τοιαύτην διοίκησιν γιγνομένας:
αἳ μεγάλην αἰσχύνην περιποιοῦσι τῇ πόλει, ὧν οὐ-
δὲν ἦν ἐπ' ἐκείνης τῆς βουλῆς. ἀπήλλαξε γὰρ τοὺς μὲν
πένητας τῶν ἀπορῶν ταῖς ἐργασίαις, καὶ ταῖς παρὰ
τῶν ἐχόντων ὠφελείαις: τοὺς δὲ νεωτέρους τῶν ἀκολα-
σιῶν,

& cum alijs uniuersis pacatè uiuebant. Præbebant enim se & Græcis fideles, & Barbaris formidabiles. Nam illos quidem conseruârant: hos autem sic ulti erant, ut bene secum agi putarent, si nullis præterea malis afficerentur. Vnde etiam factum est, ut in magna securitate degerent: & pulchriora ac sumptuosiora essent ædificia, & apparatus in agris, quàm intra mœnia: multiq; ciuium nec in solennibus festis in urbem descenderent, sed sua re familiari, quàm publicis spectaculis, frui mallent. Nec enim illa, quorum gratia uenisset aliquis, luxuriosè aut superbè, sed cordatè instruebant: neq; felicitatem pomparum aut ædilitiorum munerum contentionibus, aut simili quapiam insolentia metiebantur: sed quotidianæ uitæ modestia, & tali rerum necessariarum copia, ut ne qui ciues egerent. Quibus è rebus æstimãdi sunt uerè felices, & non importunè gerentes Rempublicam. Nam quis quæso uir prudens est, ut nunc quidem res habet, quem hic status non magno dolore afficiat? cum uiderit ciuium quosdam, an ipsi habituri sint ad uictum necessaria, nécne, ante prætoria sortem ducere: & è Græcis eos qui remos agere uoluerint, ali iubere: in aureis uestimentis saltare: in ijs hybernare, quæ ego dicere nolo: sicut & alia multa prætereo, quæ inter sese minimè consentiunt in hac gubernatione, ac magnum dedecus Reipublicæ imprimunt. Quarum rerum, illo Senatu, nihil erat. Leuabat enim is inopia tenuiores beneficijs, & locupletum adiumentis. Iuuentutis intemperan-

σιῶν, τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ ταῖς αὑτῶν ἐπιμελείαις· τοὺς δὲ πολιτευομένους τῶν πλεονεξιῶν, ταῖς τιμωρίαις, καὶ τῷ μὴ λανθάνειν τοὺς ἀδικοῦντας· τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τῶν ῥαθυμιῶν, ταῖς τιμαῖς ταῖς πολιτικαῖς, καὶ ταῖς παρὰ τῶν νεωτέρων θεραπείαις. καίτοι πῶς ἂν γένοιτο ταύτης πλείονος ἀξία πολιτεία, τῆς οὕτω καλῶς περὶ ἁπάντων τῶν πραγμάτων ἐπιμεληθείσης; Καὶ περὶ μὲν τῶν τότε καθεστώτων τὰ μὲν πλεῖστα διεληλύθαμεν· ὅσα δὲ παραλελοίπαμεν, ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι κἀκεῖνα τὸν αὐτὸν τρόπον εἶχε τούτοις, ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν. ἤδη δέ τινες ἀκούσαντές μου ταῦτα ἐπεξιόντος, ἐπῄνεσάν με ὡς οἷόν τε μάλιστα· καὶ τοὺς προγόνους ἐμακάριζον, ὅτι τὸν τρόπον τοῦτον τὴν πόλιν διῴκουν· οὐ μὴν ὑμᾶς ᾤοντο πεισθήσεσθαι χρῆσθαι τούτοις· ἀλλ' αἱρήσεσθαι διὰ τὴν συνήθειαν, ἐν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι κακοπαθεῖν μᾶλλον, ἢ μετὰ πολιτείας ἀκριβεστέρας ἄμεινον τὸν βίον διάγειν. εἶναι δ' ἔφασάν μοι καὶ κίνδυνον, μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύων, μισόδημος εἶναι δόξω· καὶ τὴν πόλιν ζητεῖν εἰς ὀλιγαρχίαν ἐμβαλεῖν. Ἐγὼ δ' εἰ μὲν περὶ πραγμάτων ἀγνοουμένων, καὶ κοινῶν τοὺς λόγους ἐποιούμην· καὶ περὶ τούτων ἐκέλευον ἡμᾶς ἑλέσθαι συνέδρους ἢ συγγραφέας· δι' ὧν ὁ δῆμος κατελύθη τὸ πρότερον· εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην. Νῦν δ' οὐδὲν εἴρηκα τοιοῦτον· ἀλλὰ διείλεγμαι περὶ διοικήσεως, οὐκ ἀποκεκρυμμένης, ἀλλὰ φανερᾶς· ἣν ἅπαντες ἴστε καὶ πάτριον ἡμῖν οὖσαν, καὶ πλείστων ἀγαθῶν καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν αἰτίαν γεγενημένην· πρὸς δὲ τούτοις, ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν νομοθετηθεῖσαν, καὶ κατασταθεῖσαν· οὓς οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε δημοτικωτάτους γεγενῆσθαι τῶν πολιτῶν.

παρακατάληψις, ὅτι τῷ νῦν μᾶλλον τοῦ ἤθους δεῖ πειθαρχεῖν· καὶ ὅτι οὐ τὴν δημοκρατίαν μετατιθέναι κελεύει, ἀλλὰ τὴν ἀναρχίαν.

tiam honestis institutis, & acri animaduersione cohercebat. Magistratuum auariciæ frenos inijciebat supplicijs, & indagatione solerti iniuriarū. Senib. torporē excutiebat honorib. gerendorum magistratuum, & adolescentū obseruantia. Quæ igitur, per Deos immortales, Respub. melius constitui queat, ea quæ rerum omnium curam tam diligentē suscepit? Ac instituta quidē illius ætatis pleraq; recēsuimus: si quæ uerò prætermisimus, illorum quoq; cōsimilem fuisse rationem, de hisce facilè intelligitur. Non defuerunt autē, qui audita hac oratione, tum me maximis laudib. extulerint: tum maiorum nostrorum felicitatē prædicârint, qui hanc gerendæ Reipublicæ rationem secuti essent: non tamen existimârint, uos eam æmulaturos: sed fore, ut ui consuetudinis impulsi, malitis isto rerum statu acerba complura perpeti, quàm emendatione Reipublicæ uitā degere feliciorem. Addebāt etiam, esse mihi periculum, ne dum optima consulerē, infensus plebi, & oligarchiæ instituendæ cupidus uiderer. Ego uerò, si de rebus ignotis & nouis uerba facerem, & ad illas constituendas uos indicto concilio creare cōsessores, aut scribas deligere iuberem, per quos antehac popularis status abrogatus est: iurè hoc nomine accusarer. Nunc tale nihil dixi: sed de gubernatione disserui, non occulta, sed manifesta: quā scitis omnes & patriam uobis esse, & cùm Reipublicæ nostræ, tum cæteris Græcis plurimas peperisse utilitates: atq; etiā ab ijs uiris sancitam & constitutam, quos nemo est quin omniū ciuium maximè fuisse populares fatea-

Occupatio, Rectæ rationi potius, quàm prauæ consuetudini parendum: neq; se mutandæ, sed corrigēdæ Reipublicę autorē esse.

τῶν. ὥστε πάντων ἂν μοι συμβαίη δεινότατον: εἰ, τοιαύτην πολιτείαν εἰσηγούμενος, νεωτέρων δόξαιμι πραγμάτων ἐπιθυμεῖν. ἔπειτα κἀκεῖθεν ῥᾴδιον τὴν διάνοιαν διαγνῶναι τὴν ἐμήν. ἐν γὰρ τοῖς πλείστοις τῶν λόγων τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ, φανήσομαι τὰς μὲν ὀλιγαρχίας καὶ πλεονεξίας ἐπιτιμῶν: τὰς δ' ἰσότητας καὶ τὰς δημοκρατίας ἐπαινῶν: οὐ πάσας, ἀλλὰ τὰς καλῶς καθεστηκυίας: οὐδ' ὡς ἔτυγχανον, ἀλλὰ δικαίως, καὶ νουνεχόντως. οἶδα γὰρ, τούς τε προγόνους τοὺς ἡμετέρους ταύτῃ τῇ καταστάσει πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκόντας: καὶ Λακεδαιμονίους διὰ τοῦτο κάλλιστα πολιτευομένους, ὅτι μάλιστα δημοκρατούμενοι τυγχάνουσιν. Ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀρχῶν αἱρέσει, καὶ τῷ βίῳ τῷ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἴδοιμεν ἂν παρ' αὐτοῖς τὰς ἰσότητας καὶ τὰς ὁμοιότητας μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἰσχυούσας: αἷς αἱ μὲν ὀλιγαρχίαι πολεμοῦσιν: οἱ δὲ καλῶς δημοκρατούμενοι, χρώμενοι διατελοῦσι. τῶν τοίνυν ἄλλων πόλεων τὰς ἐπιφανεστάτας ἢ μεγάλας (ἢν ἐξετάζειν βουληθῶμεν) εὑρήσομεν τὰς δημοκρατίας μᾶλλον, ἢ τὰς ὀλιγαρχίας συμφερούσας. * ἐπεὶ καὶ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν, ἣ πάντες ἐπιτιμῶσιν: ἢν παραβάλωμεν αὐτὴν, μὴ πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθεῖσαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα καταστᾶσαν: οὐδεὶς ὅς τις οὐκ ἂν θεοποίητον εἶναι νομίσειεν. βούλομαι δ' (εἰ καί τι με φήσουσιν ἔξω τῆς ὑποθέσεως λέγειν) δηλῶσαι καὶ διελθεῖν, ὅσον αὕτη τῆς τότε διέστηκεν: ἵνα μηδεὶς οἴηταί με, τὰ μὲν ἁμαρτήματα τοῦ δήμου λίαν ἀκριβῶς ἐξετάζειν: εἰ δέ τι καλὸν ἢ σεμνὸν διαπέπρακται, ταῦτα παραλιπεῖν. ἔσται δ' ὁ λόγος οὔτε μακρὸς, οὔτ' ἀνωφελὴς τοῖς

* ἐν παρεκβάσεως σχήματι, λόγῳ μὲν τὴν παροῦσαν, ἔργῳ δὲ τὴν πάλαι δημοκρατίαν, κατ' ἀντιπαραβολὴν τῶν δημοτικῶν καὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐπαινῶν, ἐπάγει τοὺς ἀκούοντας: οἵους εἶναι χρὴ διδάσκων.

tur. Quare mecum iniquißimè ageretur, si talis Reipublicæ suasor, nouarum rerum cupidus existimarer. Deinde uel ex eo mea mens facilè perspicitur, quòd è plerisq; meis orationib. apparet, oligarchias & iniustas prærogatiuas à me uituperatas: æqualitatem uerò & democratias laudatas esse, nõ quidem omnes, sed rectè ordinatas: neq; id à me factum esse temerè aut fortuitò, sed iurè atq; prudenter. Nam & maiores nostros ea ratione longè alijs præstitisse: & Lacedæmoniorum ob hoc maximè Rempublicam scio florere, quòd populari statu maximè utuntur. Nam & in magistratuum creatione, & in quotidianæ uitæ consuetudine, cæterisq; studijs apud eos æquitatem & æqualitatem plus ualere uidemus, quàm apud cæteros: quæ quidem instituta uti sunt Oligarchijs contraria, sic in bonis Democratijs usitata. Quòd si rem accuratè perpenderimus: claris & magnis ciuitatibus democratias utiliores oligarchijs esse inueniemus. * Etenim uel nostram Rempublicam, quæ ab omnibus reprehendi solet, si conferatur non cum ea quam modò recensui, sed cum illa quæ triginta tyrannorum temporibus extitit: nemo erit quin diuinitùs esse factam arbitretur. Lubet autem (licet ab instituto alienum uideri queat) significare & commemorare, quantum inter hanc nostram & illam intersit: ne me quis existimet, in populi delicta quidem seuerius inquirere: si quid autem præclarè magnificeq; ab eo gestum sit, præterire. Erit autem hæc commemoratio neq; prolixior, nec inutilis*

* Specie digresionis, se præsentẽ statum laudare simulans, cũ ueterem celebret, idque per collationem populariũ, & paucorum potẽtiæ studiosorũ: delinit auditores, atq; officij cõmonefacit.

τοῖς ἀκούουσιν. Ἐπειδὴ γὰρ τὰς ναῦς τὰς περὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπωλέσαμεν· καὶ ταῖς ἀτυχίαις ἐκείναις ἡ πόλις περιέπεσε· τίς οὐκ οἶδε τῶν πρεσβυτέρων, τοὺς μὲν δημοτικοὺς καλουμένους, ἑτοίμους ὄντας ὁτιοῦν πάσχειν, ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον; καὶ δεινὸν ἡγουμένους, εἴ τις ὄψεται τὴν πόλιν, τὴν τῶν ἑλλήνων ἄρξασαν, ὑφ' ἑτέροις οὖσαν; καὶ τούτους μὲν ἐκπόνδους γινομένους· τοὺς δὲ τῆς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμήσαντας, ἑτοίμως καὶ τὰ τείχη καθαιροῦντας: καὶ τὴν δουλείαν ὑπομένοντας; καὶ τότε μὲν, ὅτε τὸ πλῆθος κύριον ἦν τῶν πραγμάτων, ἡμᾶς τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις φρουροῦντας; ἐπειδὴ δ' οἱ τριάκοντα παρέλαβον τὴν πολιτείαν: τοὺς πολεμίους τὴν ἡμετέραν ἔχοντας; καὶ κατὰ μὲν ἐκεῖνον τὸν χρόνον δεσπότας ἡμῶν ὄντας Λακεδαιμονίους· ἐπειδὴ δ' οἱ φεύγοντες κατελθόντες, πολεμεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐτόλμησαν, καὶ Κόνων ναυμαχῶν ἐνίκησεν: πρέσβεις ἐλθόντας παρ' αὐτῶν, καὶ διδόντας τῇ πόλει τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης; καὶ μὲν δὴ, καὶ τάδε τίς οὐ μνημονεύει τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐμῶν; τὴν μὲν γὰρ δημοκρατίαν, οὕτω κοσμήσασαν τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἱεροῖς, καὶ ταῖς θυσίαις, ὥστ' ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀφικνουμένους νομίζειν, αὐτὴν ἀξίαν εἶναι μὴ μόνον τῶν ἑλλήνων ἄρχειν: ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. τοὺς δὲ τριάκοντα τῶν μὲν ἀμελήσαντας, τοὺς δὲ συλήσαντας, τοὺς δὲ νεωσοίκους ἐπὶ καθαιρέσει, τριῶν ταλάντων ἀποδιδομένους: εἰς οὓς ἡ πόλις ἀνήλωσεν οὐκ ἐλάττω χιλίων ταλάντων; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν πρᾳότητα δικαίως ἄν τις ἐπαινέσειε τὴν ἐκείνων μᾶλλον, ἢ τὴν τῆς δημοκρατίας. οἱ μὲν γὰρ ψηφίσματι παραλαβόντες τὴν πόλιν, πεντακοσίους μὲν καὶ χιλίους τῶν πολιτῶν ἀκρί-

audientibus. Nam cùm nauibus ad Hellespontum amissis, illas Respublica clades accepisset: quis è natu maioribus ignorat, eos qui populares uocabantur, quiduis perpeti pro tenenda libertate fuisse paratos: atque indignissimum iudicasse, eam ciuitatem quæ Græcis imperasset, aliorum imperio parêre? & hos quidem hostes iudicatos: paucorum autem potentiæ studiosos non recusasse, quominùs & mœnia dirruerent, & in seruitutem se traderent? Ac tum quidem, cùm summa rerum penes multitudinem esset, nos aliorum arcibus imposuisse præsidia: cum autem triginta illi Rempublicam gererent, ab hostibus nostram arcem occupatam? Illo tempore Lacedæmonios fuisse nostros dominos: postquam uerò exules reuersi, pro libertate pugnare ausi fuerunt, & Conon prælio nauali uicit: legatos ab eis uenisse, qui nostræ ciuitati maris darent imperium? Iam quis meorum æqualium non meminit, in illa Democratia urbem sic exornatam fuisse & templis & sacrificijs: ut, qui etiamnum huc adueniunt, eam esse dignam censeant, non Græciæ tantùm, sed totius etiam orbis imperio? triginta uerò tyrannos & sacrificia neglexisse, & fana expilasse, & naualia tribus talentis destruenda uendidisse: quæ Reipublicæ non minus mille talentis constiterunt? Ac ne clementiam quidem illorum quisquam laudarit magis, quàm Democratiæ. Nam illi quidem ex Senatusconsulto summa rerum potiti, M & CCCCC ciues

indicta

ἀκρίτους ἀπέκτειναν· εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ φυγεῖν πλείονας ἢ πεντακισχιλίους ἠνάγκασαν. οἱ δὲ κρατήσαντες, καὶ μεθ' ὅπλων κατιόντες, αὐτοὺς τοὺς αἰτιωτάτους τῶν κακῶν ἀνελόντες, οὕτω τὰ πρὸς ἀλλήλους καλῶς καὶ νομίμως διῴκησαν· ὥστε μηδὲν ἔλαττον ἔχειν τοὺς ἐκβαλόντας τῶν κατελθόντων. ὃ δὲ πάντων κάλλιστον τεκμήριον, καὶ μέγιστον τῆς ἐπιεικείας τοῦ δήμου. δανεισαμένων γὰρ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων ἑκατὸν τάλαντα παρὰ Λακεδαιμονίων, εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν τὸν Πειραιᾶ κατασχόντων· ἐκκλησίας γιγνομένης περὶ ἀποδόσεως τῶν χρημάτων, καὶ λεγόντων πολλῶν, ὡς δίκαιόν ἐστι διαλύειν τὰ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, μὴ τοὺς πολιορκουμένους, ἀλλὰ τοὺς δανεισαμένους· ἔδοξε τῷ δήμῳ κοινὴν ποιήσασθαι τὴν ἀπόδοσιν. καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην εἰς τοιαύτην ἡμᾶς ὁμόνοιαν κατέστησαν, καὶ τοσοῦτον ἐπιδοῦναι τὴν πόλιν ἐποίησαν· ὥστε Λακεδαιμονίους, τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμῖν προστάττοντας, ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας, ἱκετεύσοντας, καὶ δεησομένους, μὴ περιϊδεῖν σφᾶς αὐτοὺς ἀναστάτους ὑπὸ Θηβαίων γιγνομένους. τὸ δ' οὖν κεφάλαιον τῆς ἑκατέρων διανοίας, τοιοῦτον ἦν. οἱ μὲν γὰρ ἠξίουν, τῶν μὲν πολιτῶν ἄρχειν, τοῖς δὲ πολεμίοις δουλεύειν· οἱ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἄρχειν, τοῖς δὲ πολίταις ἴσον ἔχειν. * ταῦτα δὲ διῆλθον δυοῖν ἕνεκεν· πρῶτον μὲν ἐμαυτὸν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος, οὐκ ὀλιγαρχιῶν, οὐδὲ πλεονεξιῶν, ἀλλὰ δικαίας καὶ κοσμίας ἐπιθυμοῦντα πολιτείας. ἔπειτα, τὰς δημοκρατίας τάς τε κακῶς καθεστηκυίας, ἐλαττόνων συμφορῶν αἰτίας γιγνομένας· τάς τε καλῶς πολιτευομένας, περιεχούσας, τῷ δικαιοτέρας εἶναι, καὶ κοινοτέρας, καὶ

* αἰτιολογία τοῦ διηγήματος, καὶ ἐπάνοδος ἐπὶ τὴν ἐπιτίμησιν· ἐν ᾧ ἀντὶ τῆς ἀλωπεκῆς τὴν λεοντῆν πάλιν μεταλαμβάνει· ἐπ' ἄκρον ἀρετῆς διὰ τὸ ἀνυπέρβλητον τῆς φύσεως, προτρέπων.

*indicta causa occiderunt: in Piraeũ amplius quinque millia fugere coegerũt. Hi autem cõsecuti uictoriam, & armis recuperata patria, non nisi nocentissimis è medio sublatis, suas cõtrouersias ea moderatione animorũ, & aequitate cõposuerunt: ut qui caeteros eiecerãt, aequali iure cum ijs uiuerent, qui sese ipsi restituissent. Illud certè maximũ est, & pulcherrimum aequitatis & mãsuetudinis populi argumentum. Nam ijs qui in urbe remanserant, talenta C. à Lacedaemonijs, ad eos obsidendos qui Piraeum occuparant, mutuatis: indicta de reddenda pecunia concione, cũ multi aequũ esse dicerent, ut Lacedaemonijs satisfacerent, non ij qui obsidionem tolerassent, sed qui mutuò sumpsissent: populus, ut communiter ab omnib. solutio fieret, decreuit. Enimuerò cùm his animis essent, in tantam nos cõcordiam redegerunt, & sic Rempub. auxerũt, ut Lacedaemonij, qui in Oligarchia singulis ferè diebus nobis aliquid imperabãt, in Democratia supplices orarent, ne se à Thebanis funditùs excindi pateremur. Ad summã, utrisque hoc propositum, hoc cõstitutum ac deliberatum fuit, ut alteri ciuibus imperare, hostibus seruire uellẽt: alteri alijs imperare, cum ciuibus pari & aequo iure uiuere studerẽt. * Haec duab. de causis recẽsui, primùm ut ostẽderem, me nec oligarchiae, nec ullius iniustae praerogatiuae suasorem esse: sed Rẽpublicam iustã & modestã desiderare. Deinde ut perspiceretur, et malè cõstitutas democratias, pauciores gignere calamitates: & eas quae bene administrãtur, hoc ipso excellere, quòd et iustiores sint, et humaniores,*

* Causa interpositae narrationis, & reditus ad obiurgationẽ. Nam abiecta uulpina pelle, resumit leoninã: atq; ad summã laudẽ adhortatur, ob praestãtiam ingeniorum.

&

καὶ τοῖς χρωμένοις ἡδίους. τάχ᾽ οὖν ἄν τινες θαυμάσειαν, τί βουλόμενος, ἀντὶ τῆς πολιτείας, τῆς οὕτω πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένης, ἑτέραν ὑμᾶς πείθω μεταλαβεῖν; καὶ τίνος ἕνεκα νῦν μὲν οὕτω καλῶς ἐγκεκωμίακα τὴν δημοκρατίαν: ὅτ᾽ ἂν δὲ τύχω, πάλιν μεταβαλὼν ἐπιτιμῶ, καὶ κατηγορῶ τῶν καθεστηκότων; Ἐγὼ δὲ καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ὀλίγα μὲν κατορθοῦντας, πολλὰ δ᾽ ἐξαμαρτάνοντας, μέμφομαι: καὶ νομίζω φαυλοτέρους εἶναι τοῦ δέοντος· καὶ πρός τε τούτοις, τοὺς γεγονότας ἐκ καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ μικρῷ μὲν ὄντας ἐπιεικεστέρους τῶν ὑπερβαλλόντων ταῖς πονηρίαις, πολὺ δὲ χείρους τῶν πατρῴων, λοιδορῶ: καὶ συμβουλεύσαιμ᾽ ἂν αὐτοῖς παύσασθαι τοιούτοις οὖσι. τὴν αὐτὴν οὖν γνώμην ἔχων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν, ἡγοῦμαι δεῖν ἡμᾶς μὴ μεγαλοφρονεῖν, μηδ᾽ ἀγαπᾶν, εἰ κακοδαιμονησάντων καὶ μανέντων ἀνθρώπων, νομιμώτεροι γεγόναμεν: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀγανακτεῖν, καὶ βαρέως φέρειν, εἰ χείρους τῶν προγόνων τυγχάνομεν ὄντες. πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν, ἁμιλλητέον ἡμῖν ἐστιν: ἄλλως τε προσῆκον ἡμῖν βελτίστοις ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι. καὶ τοῦτον εἴρηκα τὸν λόγον, οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη, καὶ πρὸς πολλούς. ἐπίσταμαι γὰρ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις, φύσεις ἐγγινομένας καρπῶν καὶ δένδρων, καὶ ζῴων ἰδέας ἐν ἑκάστοις, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων διαφερούσας: τὴν δ᾽ ἡμετέραν χώραν ἄνδρας καὶ τρέφειν καὶ φέρειν δυναμένην, οὐ μόνον πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰς πράξεις εὐφυεστάτους: ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρείαν καὶ πρὸς ἀρετὴν διαφέροντας. τεκμαίρεσθαι δὲ δίκαιόν ἐστι τοῖς τε παλαιοῖς ἀγῶσιν, οὓς ἐποιήσαντο πρὸς Ἀμαζόνας, καὶ Θρᾷκας, καὶ

Πελο-

& ciuib. iucundiores. Sed aliqui fortasse mirabuntur, quid in mentem mihi uenerit, qui uobis autor esse non dubitem eius Reipub. quæ tãta & tam præclara fecerit, mutandæ? aliàs tantopere democratiã laudẽ: aliàs temerè, mutata rursum sententia, præsentem statum increpem & reprehẽdam? Ego uerò etiam priuatos homines, qui pauca rectè agunt, in multis delinquunt, accuso, & deteriores existimo quàm deceat: eos itẽ qui ex integerrimis uiris nati, hominib. nequißimis & improbißimis paulò quidem probiores sunt, sed à uirtute parentũ longè degenerarunt, uitupero: eosq́ monitos uelim, ut tales præbere se desisterent. Idem & de statu publico sentio: ac nullam nobis causam esse, cur superbiamus, & præclarè nobiscum agi putemus, si paulò maior sit apud nos legum reuerẽtia, quàm apud homines illos nefarios & insanos: indignari potius ac ægrè ferre debemus, nos maioribus nostris esse deteriores. Nec enim cum triginta tyrannorum improbitate, sed cum horum uirtute certandum nobis est, præsertim cùm bonitate uniuersis mortalib. nos deceat antecellere. Ad hunc modum non nunc primùm, sed sæpe iam, & apud multos disserui. Nam in singulis alijs locis, peculiari quodã genio, fructus & arbores et animantium innasci genera scio, quæ longè alijs præstent: nostrã autem tellurem uiros & educare & gignere posse, tum ad artes tractãdas & res gerendas ingeniosißimos, tũ fortitudine & uirtute præstantißimos. Idq́ & ex uetustis prælijs iudicãdum est, quæ cum Amazonibus & Thracibus &

Pelopon-

Πελοποννησίους ἅπαντας: καὶ τοῖς κινδύνοις τοῖς περὶ τὰ Περσικὰ γενομένοις: ἐν οἷς καὶ μόνοι καὶ μετὰ Πελοποννησίων, καὶ πεζομαχοῦντες, καὶ ναυμαχοῦντες, νικήσαντες τοὺς βαρβάρους, ἀριστείων ἠξιώθησαν. ὧν οὐδὲν ἂν ἔπραξαν, εἰ μὴ πολὺ τὴν φύσιν διήνεγκαν· καὶ μηδεὶς οἰέσθω τὴν εὐλογίαν ταύτην προσήκειν ἡμῖν, τοῖς νῦν πολιτευομένοις: ἀλλὰ πολὺ τοὐναντίον. εἰσὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων, ἔπαινοι μὲν τῶν ἀξίων σφᾶς αὐτοὺς τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς παρεχόντων: κατηγορία δὲ τῶν τὰς εὐγενείας ταῖς αὑτῶν ῥαθυμίαις καὶ κακίαις καταισχυνόντων· ὅπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν. (εἰρήσεται γὰρ τἀληθὲς) τοιαύτης φύσεως ὑπαρχούσης, οὐ διεφυλάξαμεν αὐτήν: ἀλλ' ἐμπεπτώκαμεν εἰς ἄγνοιαν καὶ ταραχὴν, καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμίαν. ἀλλὰ γὰρ, ἢν ἐπακολουθῶν τοῖς ἐνοῦσιν, ἐπιτιμήσω καὶ κατηγορήσω τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων: δέδοικα μὴ πόρρω λίαν τῆς ὑποθέσεως ἀποπλανηθῶ. περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον εἰρήκαμεν: καὶ πάλιν ἐροῦμεν: ἢν μὴ πείσωμεν ὑμᾶς παύσασθαι τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντας.

ἐπίλογος τὴν τῶν τε ἐπιχειρημάτων καὶ τῶν ἐκβαινόντων ἀντιπαραβολὴν ἀναλαμβάνων.

περὶ δ' ὧν ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον κατεστησάμην, βραχέα διαλεχθεὶς, παραχωρήσομαι τοῖς βουλομένοις ἔτι συμβουλεύειν περὶ τούτων. ἡμεῖς γὰρ, ἢν μὲν οὕτως οἰκῶμεν τὴν πόλιν, ὥσπερ νῦν οἰκοῦμεν: οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν βουλευσόμεθα, καὶ πολεμήσομεν, καὶ βιωσόμεθα, καὶ σχεδὸν ἅπαντα κακὰ πεισόμεθα, καὶ πράξομεν: ἅπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις. ἢν δὲ μεταβάλωμεν τὴν πολιτείαν: δηλονότι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἷάπερ ἦν τοῖς προγόνοις τὰ πράγματα:
33 τοιαῦτα ἔσται καὶ περὶ ἡμᾶς. ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν

Peloponnensib. uniuersis cōmiserunt: & è periculis, quæ bellis Persicis adierūt: in quib. & soli, & Peloponnensibus socijs, tū pedestribus, tū naualibus pugnis, Barbaris superatis, præter cæteros fortitudinis laudē, clarissimis facinorib. editis, meruerūt. Neq; uerò quicquā eiusmodi fecissent, nisi natura longè alijs præstitissent. Cæterùm nemo putet, ad nos, qui nūc urbē tenemus, laudationē hanc pertinere. Longè aliter se res habet. Nā tales orationes ut ijs laudi sunt, qui se dignos uirtute maiorū præbuerūt: sic ad eos accusandos ualent, qui nobilitati suæ ignauia et flagitijs labem aliquā asperserunt: id quod nos facimus. Nec enim dissimulāda ueritas est. Cū enim talis natura esset: eam nō cōseruauimus: sed in ignorationē incidimus, & tumultū, & malarū rerum cupiditatē. Verùm si dicendo quæ restāt omnia persequēs, ea quæ nunc gerūtur reprehendero & accusaro: uereor ne longius ab instituto aberrē. Ac de illis quidē rebus & antè diximus, & iterū dicemus: nisi uobis persuasero, ut talibus delictis modum faciatis. De his aūt quæ ab initio institui; ubi pauca disseruero, locū dabo alijs: si qui præterea dare consiliū uolent. Nos, si Rempublicam ita geremus, ut nunc fit: aliter fieri non poterit, quin consimilem ad modum & consultemus, & belligeremus, & uiuamus, & ferè omnia mala tum feramus, tum faciamus, quæ & in præsentia & olim acciderunt: Sin Rempublicam mutauerimus: eâdem ratione consentaneum est, tales nostras quoq; res forē; quales maiorum nostrorum fuerunt: Ex eâdem enim gu-

Peroratio, actionū & euentuum collationē repetens.

,, αὐτῶν πολιτευμάτων, καὶ τὰς πράξεις ὁμοίας ἀεὶ, καὶ
,, παραπλησίας ἀποβαίνειν. δεῖ δὲ τὰς μεγίστας αὐτῶν
,, παρ' ἀλλήλας τιθέντας, βουλεύσασθαι, πότερας ἡμῖν αἱ-
,, ρετέον ἐστί; καὶ πρῶτον σκεψώμεθα τοὺς ἕλληνας, καὶ
τοὺς βαρβάρους, πῶς πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν διέ-
κειντο: καὶ πῶς νῦν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς; οὐ γὰρ ἐλάχιστον μέ-
ρος τὰ γένη ταῦτα συμβάλλεται πρὸς εὐδαιμονίαν:
ὅτ' ἂν ἔχῃ κατὰ τρόπον ἡμῖν. οἱ μὲν τοίνυν ἕλληνες, οὕ-
τως ἐπίστευον τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πολιτευο-
μένοις: ὥστε τοὺς πλείστους αὐτῶν ἑκόντας ἐγχειρίσαι τῇ
πόλει σφᾶς αὐτούς. οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ
πολυπραγμονεῖν περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων:
ὥστ' οὔτε μακροῖς πλοίοις ἔγγυστα Φασήλιδος ἔπλεον:
οὔτε στρατοπέδοις ἐντὸς ἅλυος ποταμοῦ κατέβαινον:
ἀλλὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἦγον. Νῦν δ' εἰς τοῦτο τὰ πράγ-
ματα καθέστηκεν: ὥστ' οἱ μὲν μισοῦσι τὴν πόλιν: οἱ δὲ κα-
ταφρονοῦσιν ἡμῶν. καὶ περὶ μὲν τοῦ μίσους τῶν ἑλλήνων,
αὐτῶν ἀκηκόατε τῶν στρατηγῶν· ὡς δὲ βασιλεὺς ἔχει
τὰ πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, ὧν ἔπεμψεν, ἐδή-
λωσεν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὑπὸ μὲν ἐκείνης τῆς εὐτα-
ξίας οὕτως ἐπαιδεύθησαν οἱ πολῖται πρὸς ἀρετὴν:
ὥστε σφᾶς μὲν αὐτοὺς μὴ κινεῖν: τοὺς δ' εἰς τὴν χώραν
εἰσβάλλοντας ἅπαντας μαχόμενοι νικᾶν. ἡμεῖς δὲ τοὐ-
ναντίον: ἀλλήλοις μὲν γὰρ κακὰ παρέχοντες οὐδὲ μίαν ἡ-
μέραν διαλείπομεν· τοῦ δὲ περὶ τὸν πόλεμον οὕτω κατη-
μελήσαμεν: ὥστ' οὐδ' εἰς ἐξετάσεις ἰέναι τολμῶμεν: ἣν
μὴ λαμβάνωμεν ἀργύριον. τὸ δὲ μέγιστον: τότε μὲν οὐδὲ
οὐδεὶς ἦν τῶν πολιτῶν ἐνδεὴς τῶν ἀναγκαίων: οὐδὲ
προσαιτῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας, τὴν πόλιν κατῄσχυνε.
νῦν δὲ πλείους εἰσὶν οἱ σπανιζόμενοι τῶν ἐχόντων: οἷς
ἄξιον

bernandi ratione actiones etiam semper æquales & consimiles existere necesse est. Deliberandum itaque, maximarum rerum contentione facta, utræ nobis sint eligendæ? Ac primùm uidendum, quomodo tum Græci, tũ Barbari, erga illam politiam affecti fuerint: & qui nunc illorum animi sint erga nos? Nec enim hæc duo hominũ genera minimam partem conferũt ad felicitatem, si de nobis bene senserint. Græci igitur sic illo tẽpore nostris magistratibus fidebant: ut eorum plurimi ultrò nostræ ciuitati se traderent. Barbari uerò tantum aberant, ut se rebus Græcorum admiscerent: ut neq; longis nauibus proximè Phaselidem accederẽt, neq; cũ exercitu intra Halyn amnem descenderent: sed in summo ocio se continerent. Nunc eò res redierunt, ut alteri nostram urbem oderint, alteri nos cõtemnant. Ac de Græcorum quidem odio prætores ipsos audiuistis: Rex Persarum autem suum erga nos animum literis missis declarauit. Etiam illud addendum est: dum ille præclarus ordo in Republica seruabatur: ita ciues ad uirtutem fuisse institutos, ut inter ipsos nulli motus orirẽtur: sed ut omnes eos, qui in Atticam impetum fecissent, pugnando superarent. Nos contrà, alios alij lacessere nullum diem intermittimus: rem uerò militarem ita negligimus, ut nec militiæ dare nomina audeamus, nisi accepta pecunia. Et quod maximum est, eo tempore nemo ciuis rei familiaris penuria laborabat, neq; ab obuijs stipe rogãda urbem probro afficiebat: nunc plures sunt qui egeant, quam qui rem habeãt. Quibus

ἄξιόν ἐστι πολλὴν συγγνώμην ἔχειν, εἰ μηδὲν τῶν κοι-
νῶν φροντίζουσιν· ἀλλὰ τοῦτο σκοποῦσιν, ὅπως τὴν ἀεὶ
παροῦσαν ἡμέραν δυνήσονται διαγαγεῖν. ἡγούμενος
μὲν οὖν ἐγώ, ἢν μιμησώμεθα τοὺς προγόνους, καὶ τῶν
κακῶν ἡμᾶς τούτων ἀπαλλαγήσεσθαι· καὶ σωτῆρας
οὐ μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑλλήνων ἁπάν-
των γενήσεσθαι· τήν τε πρόσοδον ἐποιησάμην· καὶ τοὺς
λόγους εἴρηκα τούτους. ὑμεῖς δὲ ταῦτα πάντα λογι-
σάμενοι, χειροτονεῖτε, ὅ, τι ἂν ὑμῖν δοκῇ μάλιστα συμ-
φέρειν τῇ πόλει.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ Α ΤΟΥ
περὶ τῆς εἰρήνης.

Πεμφθεὶς ὁ χάρης καταδουλώσασθαι τὴν ἀμφίπολιν, αὐτονομου-
μένην κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καὶ καθ' ἑαυτὴν γενομένην, ὡς
τῶν Λακεδαιμονίων μὲν κακῶς διακειμένων μετὰ τὰ λευκτρι-
κά, καὶ τῶν ἀθηναίων δὲ ἀσθενῶν ὄντων· οὗτος νομίζων εὐχερῶς αὐτὴν ὅτε
δή ποτε λαβεῖν, καὶ μᾶλλον βουλόμενος τὴν ἀρχαίαν δύναμιν περιποιῆ-
σαι τοῖς ἀθηναίοις· ἐπεχείρησε χίοις καὶ ῥοδίοις καὶ τοῖς λοιποῖς συμμά-
χοις. εἶτα ἐκεῖνοι ἀντέστησαν, καὶ ἡττήθη ὁ χάρης οὕτως, ὥστε λοιπὸν αὐτὸν
ἀπορεῖν τί δεῖ ποιῆσαι. καὶ γάρ, εἰ ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ἀμφίπο-
λιν· αὐτοὶ ἂν ἀμυνόμενοι ἤρχοντο εἰς τὴν ἀττικήν. ταῦτα δὲ οἱ ἀθηναῖοι
ἀκούσαντες, ᾔτησαν σπονδάς, καὶ εὐθὺς οἱ χῖοι καὶ ῥόδιοι σὺν ἄλλοις συνέ-
θεντο· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ συμμαχικὸς πόλεμος. Νῦν οὖν πρόκειται ἐκκλησία
περὶ τοῦ καταθέσθαι τὸν πόλεμον· καὶ ἀνίσταται ὁ Ἰσοκράτης, συμβουλεύων,
ὡς δεῖ μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' ἡσυχάζειν. καὶ μερίζει τὸν λόγον εἰς δύο·
ἓν μέν, τὸ καὶ τοὺς χίους καὶ τοὺς ἄλλους ἐᾶσαι αὐτονόμους εἶναι· ἓν δέ, τὸ ἐᾶσαι τὴν ἡγε-
μονίαν τὴν κατὰ θάλατταν. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ μέρος λέγεται Ἀριστάδης
ἐπαφεῖναι τὸν ἀντιρρητικὸν τῆς εἰρήνης. καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις αὕτη. κεφάλαιον
δὲ τοῦ λόγου, τὸ συμφέρον. ἡ δὲ στάσις, πραγματική· συμβουλὴ γὰρ περὶ τοῦ εἰ-
ρήνης· ἐὰν δέ ποτε ἀναγκασθῶσι κοινὸν προοίμιον εἰπεῖν, τὴν κατα-
σκευὴν αὐτῷ ἰδίαν προσάγει, ὡς ἐν τῷδε τῷ περὶ εἰρήνης Ἰσοκράτους ἡ
κατασκευὴ ἰδία προστίθεται, ὅπου φησί· περὶ μεγάλων ἥκομεν· περὶ γὰρ
πολέμου καὶ εἰρήνης, κάλλιστον δὲ ἐν τούτοις καὶ τὸ τῆς συμβουλῆς, εἰ μὲν οὖν συνοι-
μεν αὐτά, ἐπισημαινόμενοι, ἃ καὶ πᾶσιν εἰωθὸς ὁ λόγος εἰπ.

profectò uitio uerti non debet, si Rempublicam nihil omnino curant: sed semper in hoc unum sunt intenti, quibus rationibus urgentem quotidie famē depellere liceat. Ego itaq;, cùm nos putarem, si maiores nostros imitaremur, & his malis liberatum iri: nec nostræ tantùm ciuitati, sed uniuersis etiam Græcis fore saluti: ea de causa & huc acceßi, et hanc orationē habui. Vos aūt his omnib. consideratis, ea decernitote, quæ è Repub. fore maximè uideantur.

IN ISOCRATIS ORATIONEM de Pace Argumentum.

Missus Chares ad Amphipolim, quæ tum libera, suiq; iuris erat, subigendam (nam & Lacedæmonios afflixerat clades Leuctrica, & Athenienses parum poterant) quum se illius urbis quouis tempore facilè potiturum crederet, ac ueteris potentiæ Atheniensibus restituendæ cupidior esset: Chios & Rhodios, cæterosq; socios bello adortus, & illis resistentibus ita uictus est, ut inops cōsilij nesciret quò se uerteret. Nā si, omißis illis, Amphipolim petijsset: ipsi Atticam inuasuri erant, ad ulciscendas iniurias. His Athenięses auditis, pacem petierunt: quā Chij & Rhodij cæteriq; statim dederūt. Et hoc bellū illud est, quod Sociale dicitur. Cū igitur indicta cōcione, de bello componendo deliberaretur: Isocrates in mediū progressus, suadet, omißis negocijs nō necessarijs, ocium esse complectendum. Bipertita est oratio. Id enim agit, partim ut Chijs cæterisq; socijs libertas permittatur: partim, ut maris imperio abstineatur. Cōtra posteriorem hanc partē fertur Aristides edidisse orationē, qua huic de pace inscriptæ, cōtradicit. Hæc summa orationis est. Præcipuū argumentum ab utili ducitur. Deliberatiui generis est oratio, cum pax suadeatur. Quòd si quando communi exordio uti cogēris: tractationem tamen peculiarem, ut hic fecit Isocrates, adhibeto. Nam illud quidem, De magnis rebus, pace nimirum & bello, deliberatur, commune est: quum autem additur, Tametsi omnes hoc modo exordiri solent: nouitas orationi elegantißimè conciliatur.

ἘΚ ΤΩ͂Ν ΔΙΟΝΥΣΊΟΥ ΤΟΥ͂ ἀλυκαρνασέως εἰς τὸν συμμαχικὸν, ἢ περὶ εἰρήνης, ὑπόθεσις β.

Τίς ἂν μᾶλλον ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν προτρέψαι-
το, καθ' ἕκαστόν τε ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὰς πόλεις ὅλας, τοῦ περὶ τῆς εἰρή-
νης λόγου; ἐν γὰρ δὴ τούτῳ πείθει τοὺς ἀθηναίους, τῶν μὲν ἀλλοτρίων μὴ ἐπιθυ-
μεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς ὑπάρχουσι στέργειν· καὶ τῶν μὲν μικρῶν πόλεων ὥσπερ αὐτῶν κτη-
μάτων φείδεσθαι, τοὺς δὲ συμμάχους εὐνοίᾳ τε καὶ εὐεργεσίαις πειρᾶσθαι
κατέχειν, ἀλλὰ μὴ ταῖς ἀνάγκαις, μηδὲ ταῖς βίαις. τῶν δὲ προγόνων μιμεῖ-
σθαι μὴ τοὺς πρὸ τῶν Δεκελεικῶν γενομένους, οἳ μικροῦ ἐδέησαν ἀπολέσαι
τὴν πόλιν: ἀλλὰ τοὺς πρὸ τῶν Περσικῶν, οἳ καλοκαγαθίαν ἀσκοῦντες διε-
τέλεσαν. ἐπιδείκνυταί τ' ὡς οὐχ αἱ πολλαὶ τριήρεις, οὐδ' οἱ μετὰ βίας ἀρ-
χόμενοι ἕλληνες μεγάλην ποιοῦσι τὴν πόλιν, ἀλλ' αἱ δίκαιαί τε προαιρέ-
σεις, καὶ τὸ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. παρακαλεῖ τε τὴν τῶν ἑλλήνων εὔ-
νοιαν, οἰκείαν ποιεῖν τῇ πόλει, μεγίστην ἡγούμενος πρὸς εὐδαιμονίαν, καὶ
πολεμικοὺς μὲν εἶναι ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς μελέταις, εἰρηνικοὺς δὲ
τῷ μηδένα μηδὲν ἀδικεῖν. διδάσκων, ὡς οὔτε πρὸς πλοῦτον, οὔτε πρὸς
δόξαν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν, οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην
δύναμιν, ὅσην ἀρετὴ καὶ τὰ μέρη ταύτης. καὶ τοῖς μὴ ταῦτα ὑπειληφόσιν
ἐπιτιμῶν, οἳ τὴν μὲν ἀδικίαν κερδαλέαν ἡγοῦνται, καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ'
ἡμέραν συμφέρουσαν: τὴν δὲ δικαιοσύνην ἀλυσιτελῆ, καὶ μᾶλλον ἑτέροις
ἢ τοῖς ἔχουσιν ὠφέλιμον. τούτων γὰρ οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν βελτίους, ἢ ἀληθεστέ-
ρους, ἢ μᾶλλον πρέποντας φιλοσοφίᾳ δύναιτο λόγους εἰπεῖν.

ἙΤΈΡΑ ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΤΟΥ͂ περὶ τῆς εἰρήνης, ἐκ τοῦ περὶ τῆς ἀντιδόσεως γ.

Ἀλλ' ὅμως τούτων οὕτως ἐχόντων, φανήσονταί τινες τῶν εὑρεῖν μὲν οὐδὲν,
οὐδ' εἰπεῖν ἄξιον λόγου δυναμένων, ἐπιτιμᾶν δὲ καὶ βασκαίνειν τὰ τῶν ἄλ-
λων μεμελετηκότων, οἳ χαριέντως μὲν εἰρῆσθαι ταῦτα φήσουσιν (τοῦτο γὰρ οὐ
φθονήσουσιν εἰπεῖν) πολὺ μέντοι χρησιμωτέρους εἶναι τῶν λόγων, καὶ κρεί-
τους τοὺς ἐπιπλήττοντας τοῖς νῦν ἁμαρτανομένοις, ἢ τοὺς τὰ πεπραγμένα
πρότερον ἐπαινοῦντας: καὶ τοὺς περὶ ὧν δεῖ πράττειν συμβουλεύοντας,
ἢ τοὺς τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων διεξιόντας. ἵν' οὖν μηδὲ ταῦτ' ἔχωσιν εἰπεῖν,
ἀφέμενος τοῦ βοηθεῖν τοῖς εἰρημένοις, πειράσομαι μέρος ἑτέρου λόγου τοσοῦ-
τον, ὅσονπερ ἄρτι, διελθεῖν ὑμῖν, ἐν ᾧ φανήσομαι περὶ τούτων ἁπάντων

πολλῶν

ALIVD ARGVMENTVM
ex Dionysio.

Quisnam uehemẽtius ad colendam iusticiam & pietatem, cùm singulos priuatim, tum publicè totas ciuitates adhortari queat, quàm scripta de Pace oratio? qua suadet Athenięsibus, ne aliena appetant: sed suo contentos esse iubet, & paruis oppidis tanquam fundis suis parcere: ac socios in officio beneficijs, non ui & necessitate continere: è maioribus autem imitari non eos qui ante bellũ Decelicũ, propemodũ ciuitatẽ euertissent: sed illos, qui ante bellũ Persicũ, perpetuũ uirtutis studiũ habuerũt. Ostẽdit, nõ multitudine triremiũ, aut imperio in Græcos per uim exercendo, Rempublicam augeri: sed iustis potius consilijs, iniurijsq; prohibendis. Beneuolentiam Græcorum, quam ad beatè uiuendum plurimũ conferre existimat, ciuitati ut concilient, in primis hortatur: & ut ad bellũ quidẽ parati sint & instructi, sed pacis ita studiosi, ut neminẽ ullis iniurijs afficiant: quòd neque ad parandas opes, neq; ad gloriam, neq; deniq; ad felicitatem, quicquam tantum conferat, quantũ uirtus, & eius partes. Eos autem qui aliter sentiunt, reprehendit: qui existiment, iniusticiã quidem esse callidam, & ad quotidianam uitam utilem: iusticiam uerò incommodam, & alijs quàm his qui ea præditi sint, conducibiliorẽ. Equidem ignoro, an quisquam orationes uel meliores, uel utiliores, uel magis philosophiæ consentaneas habere possit.

ALIVD ARGVMENTVM EX
oratione de Permutatione.

Quæ cum ita sint, tamen existent aliqui ex istis, qui cum ipsi excogitare nihil, aut dicere possint, quod audire sit operæpreçium: in eo studio ætatem consumunt, ut aliorum rectè dicta cauillentur & exagitent: qui ea quæ recensuimus, elegãter & eruditè esse dicta sine inuidia fateantur: longè tamẽ utilius & præstantius esse dictitent, ea quæ prauè nunc ac temere agantur, reprehendere, quàm res olim gestas laudare: & de hoc Reipublicæ statu emendando consilium dare, quàm uetera facinora commemorare. Vt igitur illis hæc quoque calumnia adimatur, omissa defensione superiorum, tantam uobis alterius orationis partem narrare conabor, quantã modò recitata est. Vnde constabit, me in his omnibus

πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποιημένος. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν ἀρχῇ λεγόμενα, περὶ τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς χίους, καὶ ῥοδίους, καὶ βυζαντίους. ἐπιδείξας δὲ ὡς συμφέρει διαλύσασθαι τῇ πόλει τὸν πόλεμον, κατηγορεῖ τῆς δυναστείας τῆς ἐν τοῖς ἕλλησι, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν, ἀποφαίνων, αὐτὴν οὐδὲν διαφέρουσαν οὔτε ταῖς πράξεσιν, οὔτε τοῖς πάθεσι τῶν μοναρχιῶν. ἀναμιμνήσκων δὲ καὶ τὰ συμβάντα δι' αὐτὴν τῇ πόλει, καὶ λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. διαλεχθεὶς δὲ περὶ τούτων, καὶ τὰς τῆς ἑλλάδος συμφορὰς ὀδυράμενος, καὶ τῇ πόλει παραινέσας, ὡς χρὴ μὴ περιορᾶν αὐτὴν οὕτω πράττουσαν· ὧδε τελευτᾷ, ἐπί τε τὴν δικαιοσύνην παρακαλῶν, καὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττων, καὶ περὶ τῶν μελλόντων συμβουλεύων.

ΛΟ'ΓΟΣ Ι'ΣΟΚΡΑ'ΤΟΥΣ
ὁ περὶ εἰρήνης, ἢ συμμαχικός.

προσοχὴ ἐκ τοῦ πράγματος, κατὰ σύγκρισιν: καὶ ἐπιτίμησις διὰ τὴν φιλοπολακίαν καὶ τὸ φιλοπόλεμον, καὶ τὴν ἀπληστίαν.

Ἅπαντες μὲν εἰώθασιν, οἱ παριόντες ἐνθάδε, ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι, περὶ ὧν μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν ἂν αὐτοὶ μέλλωσι συμβουλεύειν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἥρμοζε τοιαῦτα προειπεῖν: δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἥκομεν γὰρ ἐκκλησιάσοντες περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης:
» ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν
» ἀνθρώπων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευο-
» μένους, ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν. τὸ μὲν οὖν μέγεθος ὑπὲρ ὧν συνεληλύθαμεν, τηλικοῦτόν ἐστιν. ὁρῶ δ' ὑμᾶς οὐκ ἐξ ἴσου τῶν λεγόντων τὴν ἀκρόασιν ποιουμένους: ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχοντας τὸν νοῦν, τῶν δ' οὐδὲ τὴν φωνὴν ἀνεχομένους. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ποιεῖτε. καὶ γὰρ τὸν ἄλλον χρόνον εἰώθατε πάντας τοὺς ἄλλους ἐκβάλλειν, πλὴν τοὺς

studiose laborasse. Agitur autem initiò de pace facienda cum Chijs, Rhodijs, & Byzãtijs. Cum enim è Repub. esse ostẽdissem, ut bellum componeretur: dominatum in Græcos usurpatum accuso, & maris imperium damno: quod nihil aliud esse quàm monarchiam, siue actiones siue clades spectentur, pronuncio: quid item ex eo nostræ ciuitati, quid Lacedæmonijs, quid alijs omnibus usu uenerit, commemoro. His explicatis, & Græciæ calamitates deploro: & ciues admoneo, ut malis illis remedium aliquod inuenire studeant. Denique ad colendam iusticiam adhortor, & errata reprehendo, & de Republica in posterum ordinanda do consilium.

ISOCRATIS DE PACE, SIVE Socialis, Oratio V. HIERONYMO VVOLFIO interprete.

Solent omnes qui ex hoc loco uerba faciunt, ea dicere, de quibus ipsi consilium daturi sint, maximi esse momenti, & Reipublicæ plurimùm interesse. Verùm si ullis alijs negocijs tale cõuenit exordium: eo nobis in præsentia uel in primis utendum esse censeo. Nam in hoc conuentu, de pace & bello deliberatur: quæ duæ res maximas in uita mortalium uires habet, alijsq; feliciores necessariò reddunt eos, à quibus prudenter administrantur. Etsi autẽ tanta res nunc agitur: non simili tamen studio uos omnium orationes audire uideo: sed alijs auscultare, aliorum ne uocem quidem tolerare. Id quod equidẽ nihil miror. Nã superiori etiã tẽpore soliti fuistis cæteros omnes eijcere, præter

Attentio à re per collationẽ: & assentationis, bellandi cupiditatis, atque auariciæ reprehẽsio.

τοὺς συναγορεύοντας ταῖς ὑμετέραις ἐπιθυμίαις. ὃ καὶ
δικαίως ἄν τις ὑμῖν ἐπιτιμήσειεν, ὅτι συνειδότες, πολ-
λοὺς καὶ μεγάλους οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόντων ἀναστά-
τους γεγενημένους, καὶ μισοῦντες ἐπὶ τῶν ἰδίων τοὺς ταύ-
την ἔχοντας τὴν γνώμην, ἐπὶ τῶν κοινῶν οὐχ ὁμοίως
διάκεισθε πρὸς αὐτούς: ἀλλὰ κατηγοροῦντες τῶν προσιε-
μένων, καὶ χαιρόντων τοῖς τοιούτοις, αὐτοὶ φαίνεσθε μᾶλ-
λον τούτοις πιστεύοντες. ἢ τοῖς ἄλλοις πολίταις. καὶ γάρ τοι
πεποιήκατε τοὺς ῥήτορας μελετᾶν, καὶ φιλοσοφεῖν,
οὐ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνοίσειν, ἀλλ' ὅπως ἀρέσκον-
τας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν, ἐφ' οὓς καὶ νῦν τὸ πλῆθος αὐτῶν
συνερρύηκεν. ἅπασι γάρ ἐστι φανερὸν, ὅτι μᾶλλον ἥδε-
σθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἢ τοῖς πε-
ρὶ τῆς εἰρήνης συμβουλεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ προσδοκίαν ἐμ-
ποιοῦσιν, ὡς καὶ τὰς κτήσεις τὰς ἐν ταῖς πόλεσι κομιούμεθα,
καὶ τὴν δύναμιν ἀναληψόμεθα πάλιν, ἣν καὶ πρότε-
„ ρον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. οἱ δ' οὐδὲν τοιοῦτο προτείνου-
„ σιν, ἀλλ' ὡς ἡσυχίαν ἔχειν δεῖ, καὶ μὴ μεγάλων ἐπιθυ-
„ μεῖν παρὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ στέργειν τοῖς παροῦσιν, ὃ χα-
„ λεπώτατον πάντων τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. οὕ-
τω γὰρ ἐξηρτήμεθα τῶν ἐλπίδων, καὶ πρὸς τὰς δοκούσας εἶ-
ναι πλεονεξίας ἀπλήστως ἔχομεν, ὥστ' οὐδ' οἱ κεκτη-
μένοι τοὺς μεγίστους πλούτους, μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλουσιν:
ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι, καὶ περὶ τῶν ὑπαρχόν-
των κινδυνεύουσιν. ὅπερ ἄξιόν ἐστι δεδιέναι, μὴ καὶ νῦν
ἡμεῖς ἔνοχοι γενώμεθα ταύταις ταῖς ἀνοίαις. λίαν γάρ τι-
νές μοι δοκοῦσιν ὡρμῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον, ὥσπερ οὐ τῶν
τυχόντων συμβεβουλευκότων, ἀλλ' ὡς τῶν θεῶν ἀκη-
κοότες, ὅτι καὶ κατορθώσομεν ἅπαντα, καὶ ῥᾳδίως
„ τῶν ἐχθρῶν ἐπικρατήσομεν. χρὴ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ

eos qui cupiditates uestras defenderet. In quo certè reprehendendi estis. Nam cùm multas & magnas familias ab assentatorib. funditùs euersas esse sciatis, & priuatis in reb. eos qui istis animis sunt, oderitis, in Repub. non eodē modo in illos estis animati: sed cum eos reprehendatis, qui istos admittunt, eorumq; consuetudine delectantur, uos ipsos plus illis credere quàm reliquis ciuibus, apparet. Etenim ipsi effecistis, ut oratores meditentur & exquirant non ea quæ futura sint è Repub. sed ut orationes habeāt uobis gratas: ob quas etiam nunc eorum multitudo confluxit. Omnib. enim perspicuum est, uos ijs studere magis qui ad bellum adhortentur, quàm his qui pacem suadeant. Nam illi quidem spem faciūt & possessionum, quæ sunt in urbibus, recipiendarum, & ueteris potentiæ recuperandæ: hi tale nihil ostentant, sed quiescendum esse dicunt, neque res magnas per iniuriā appetendas, sed in ijs quæ adsunt acquiescendū: quo maximæ hominū parti factu nihil est difficilius. Sic enim è spe plerique pendemus, & insatiabili cupiditate rerum, quæ aliquam uel iniusti lucri speciem habent, tenemur, ut ne locupletissimi quidem sua sorte contenti sint: sed in appetitione maiorum copiarum, etiam partas opes in discrimē adducāt. Et quidem prouidendū est, ne in similē nos quoq; amentiam incidamus. Nimis enim mihi quidā ad bellū uidētur incitati, nō quasi plebeius aliquis consuluisset, sed tanquā deus quispiam prosperrima quæq; nobis, & facilem hostium uictoriā promisisset. Est autē prudentiū hominum,
de his

„ περὶ μὲν ὧν ἴσασι, μὴ βουλεύεσθαι (περίεργον γὰρ) ἀλλὰ
„ πράττειν ὡς ἐγνώκασι. περὶ ὧν δ' ἂν βουλεύωνται, μὴ
„ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' ὡς δόξῃ μὲν
„ χρωμένους, ὅ, τι ἂν τύχῃ γενησόμενον, οὕτω διανοεῖσθαι
„ περὶ αὐτῶν. ὧν ὑμεῖς οὐδέτερον τυγχάνετε ποιοῦντες,
ἀλλ' ὡς οἷόν τε ταραχωδέστατα διάκεισθε. συνεληλύ-
θατε μὲν γὰρ, ὡς δέον ὑμᾶς, ἐξ ἁπάντων τῶν ῥηθέντων,
ἐκλέξασθαι τὸ βέλτιστον: ὥσπερ δ' ἤδη σαφῶς εἰδό-
τες ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐκ ἐθέλετε ἀκούειν, πλὴν τῶν πρὸς
ἡδονὴν δημηγορούντων. καί τοι προσῆκεν ὑμᾶς, εἴπερ
ἐβούλεσθε ζητεῖν τὸ τῇ πόλει συμφέρον, μᾶλλον τοῖς ἐ-
ναντιουμένοις ταῖς ὑμετέραις γνώμαις προσέχειν τὸν νοῦν,
ἢ τοῖς καταχαριζομένοις· εἰδότας, ὅτι τῶν ἐνθάδε πα-
ριόντων, οἱ μὲν ἃ βούλεσθε λέγοντες, ῥᾳδίως ἐξαπα-
„ τᾶν δύνανται. τὸ γὰρ πρὸς χάριν ῥηθὲν, ἐπισκοτεῖ τῷ
„ καθορᾶν ὑμᾶς τὸ βέλτιστον. ὑπὸ δὲ τῶν μὴ πρὸς ἡδο-
νὴν συμβουλευόντων, οὐδὲν ἂν πάθοιτε τοιοῦτον. οὐ γάρ
ἐστιν, ὅπως ἂν μεταπεῖσαι δυνηθεῖεν ὑμᾶς, μὴ φανερὸν
„ τὸ συμφέρον ποιήσαντες. χωρὶς δὲ τούτων πῶς ἂν ἄν-
„ θρωποι καλῶς δυνηθεῖεν, ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενη-
„ μένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς
„ μὲν λόγους τῶν ἐναντιουμένων παρ' ἀλλήλους ἐξετά-
„ ζοιεν, αὐτοὶ δ' αὑτοὺς κοινοὺς ἀμφοτέροις ἀκροατὰς πα-
„ ρέχοιεν; θαυμάζω δὲ τῶν πρεσβυτέρων, εἰ μηκέτι μνη-
μονεύουσι, καὶ τῶν νεωτέρων, εἰ μηδενὸς ἀκηκόασιν, ὅτι
διὰ μὲν τοὺς παραινοῦντας ἀντέχεσθαι τῆς εἰρήνης, οὐδὲν
πώποτε κακὸν ἐπάθομεν: διὰ δὲ τοὺς ῥᾳδίως τὸν πόλε-
μον αἱρουμένους, πολλαῖς ἤδη καὶ μεγάλαις συμφο-
ραῖς περιεπέσομεν. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα μνεί-
αν, ἀλλ' ἑτοίμως ἔχομεν, μηδὲν εἰς τοὔμπροσθεν ἡμῖν

αὐτοῖς

de his quæ cōperta habēt, nō deliberare (superuaca
neū enim fuerit) sed quæ decreuerint maturare. At
quibus de rebus cōsultāt, eas nō exploratas sibi esse
putare: sed cōiectura uti, & in fortunæ arbitrio euē
tū esse positū, existimare debent. Quorū uos neutrū
facitis, sed in quāta maxima fieri potest, uersamini
perturbatione. Nā ita quidē cōuenistis, quasi ex om
niū sentētijs id sit eligendū, quod sit è Repub. maxi-
mè: sic autē, tanquā satis iā noueritis quid factū sit
optimū, nō nisi eos audire uultis, qui ad gratiā con-
cionantur. Enimuerò decebat uos, si publicā utilita
tem spectaretis, attētius eos audire, qui uolūtatibus
uestris aduersantur, quàm illos qui assentantur om
nia. Nec enim ignoratis, ab his qui ea quæ uultis, ex
hoc loco dicūt, facilè uos posse decipi. Nā ad uolupta
tem audiētis instituta oratio, quasi tenebras circū-
fundit, quo minus id quod utilissimū est, perspicia-
tis: ab his aūt qui cōsulendo uestrā gratiā non aucu-
pantur, nihil est tale metuendū. Nullo enim modo
uos à sentētia abducēt, nisi quid expediat, euidētissi
mè demonstrarint. Præterea quî fieri potest, ut ulli
uel de præteritis rectè iudicēt, uel de futuris prudē-
ter deliberent, nisi cōtrarias inter se rationes confe-
rant, & æquos utrisq; auditores se præbeant? Miror
equidē neq; senes adhuc meminisse, neq; adolescen-
tes è quoquā audiuisse, per eos qui pacē retinendā
esse monuerūt, nihil unquam nobis accidisse mali:
eos autem qui bella temerè susceperūnt, nos in mul-
tas iam & magnas clades coniecisse: Quæ nos mini
mè in memoriā reuocamus: sed cùm rebus nostris ea

ratio-

αὐτοῖς πράττοντες, τριήρεις πληροῦν, καὶ χρημάτων εἰσφορὰς ποιεῖσθαι, καὶ βοηθεῖν καὶ πολεμεῖν οἷς ἂν τύχωμεν, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίᾳ τῇ πόλει κινδυνεύοντες. τούτων δ᾽ αἴτιόν ἐστιν, ὅτι προσῆκεν ὑμᾶς ὁμοίως ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ὥσπερ ὑπὲρ τῶν ἰδίων σπουδάζειν. ὑμεῖς δ᾽ οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχετε περὶ αὐτῶν: ἀλλ᾽ ὅταν μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδίων βουλεύησθε, ζητεῖτε συμβούλους τοὺς ἄμεινον φρονοῦντας ὑμῶν αὐτῶν· ὅταν δ᾽ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐκκλησιάζητε, τοῖς μὲν τοιούτοις ἀπιστεῖτε, καὶ φθονεῖτε: τοὺς δὲ πονηροτάτους τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων ἐπαινεῖτε καὶ νομίζετε δημοτικωτέρους εἶναι τοὺς μεθύοντας τῶν νηφόντων, καὶ τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας τῶν εὖ φρονούντων: καὶ τοὺς τὰ τῆς πόλεως διανεμομένους, τῶν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας ὑμῖν λειτουργούντων. ὥστ᾽ ἄξιον θαυμάζειν, εἴ τις ἐλπίζει τὴν πόλιν, τοιούτοις συμβούλοις χρωμένην, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδώσειν. ἐγὼ δ᾽ οἶδα μὲν, ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις: καὶ ὅτι, δημοκρατίας οὔσης, οὐκ ἔστι παρρησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις, καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν: ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ, τοῖς κωμῳδοδιδασκάλοις. ὃ καὶ πάντων ἐστὶ δεινότατον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁμαρτήματα, τοσαύτην ἔχετε χάριν, ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσι: πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως, ὥσπερ τοὺς κακόν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, οὐκ ἂν ἀποσταίην, ὧν διενοήθην. παρελήλυθα γὰρ, οὐ χαριούμενος ὑμῖν, οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύσων: ἀλλ᾽ ἀποφανούμενος ἃ τυγχάνω γιγνώσκων, πρῶτον μὲν περὶ ὧν οἱ Πρυτάνεις προτεθείκασιν: ἔπειτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων, τῶν τῆς πόλεως

ratione haud consulatur, tamen parati sumus & classem in mare deducere, & tributa cõferre, & auxiliari, & bella inferre quibusuis, quasi alienæ urbis periculo dimicemus. Huius rei causa hæc est, quòd Respublica non minori curæ nobis esse debebat, quàm priuata: uos autem erga illam nõ eodem animo affecti estis. Nam cùm uestris de rebus deliberatis, in consiliũ adhibetis eos qui prudentia uobis antecellunt. Cum autem de Republica conuenistis, talibus quidẽ diffiditis et inuidetis: improbissimos uerò eorũ qui suggestũ cõscendunt, laudatis, & populariores esse ducitis ebrios quàm sobrios, & amentes quàm cordatos: & eos qui publicam pecuniam distribuũt, quàm hos qui de sua re familiari munera uobis obeunt. Quare mirum est, quenquã esse qui speret, dum hi cõsultores audiuntur, melius actũ iri cũ Repub. Ego uerò, quàm arduũ sit aduersari uestris cupiditatibus, nõ ignoro: &, cùm popularis Respublica sit, nõ esse libertatem, nisi hîc stolidissimis, uestriq; contẽptoribus, in theatro comœdiarũ actoribus: idq; omniũ acerbissimũ est, in maiore apud uos eos esse gratia, qui delicta urbis nostræ foràs ad alios Græcos efferunt, quàm eos qui de uobis bene merentur: his uerò qui castigant aut monent, ita infensos & iniquos esse uos, quasi contra Rempublicam fecissent. Quamuis igitur hæc ita sint, nõ tamẽ ab instituto meo recedam. Non enim huc prodij gratificandi gratia, aut magistratus ambiendi causa: sed ut ea quæ sentio, dicerem: primùm de his, de quibus Consules referunt, postea de cæteris Reipublicæ

λεως πραγμάτων. οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν νῦν περὶ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, ἢν μὴ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ὀρθῶς βουλευσώμεθα. φημὶ δ' οὖν χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, μὴ μόνον πρὸς Χίους, καὶ Ῥοδίους, καὶ Βυζαντίους, καὶ Κῴους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους: καὶ χρῆσθαι ταῖς συνθήκαις, μὴ ταύταις αἷς νῦν τινες γεγράφασιν: ἀλλὰ ταῖς γενομέναις μὲν πρὸς βασιλέα καὶ Λακεδαιμονίους: προσταττούσαις δὲ, τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι, καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι, καὶ τὴν αὑτῶν ἔχειν ἑκάστους. τούτων γὰρ οὔτε δικαιοτέρας εὑρήσομεν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφερούσας. ἢν μὲν οὖν ἐνταῦθα καταλίπω τὸν λόγον: οἶδ' ὅτι δόξω τὴν πόλιν ἐλαττοῦν: εἰ Θηβαῖοι μὲν ἕξουσι Θεσπιὰς καὶ Πλαταιὰς, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις, ἃς παρὰ τοὺς ὅρκους κατειλήφασιν: ἡμεῖς δ' ἔξιμεν μηδεμιᾶς ἀνάγκης οὔσης, ἐξ ὧν τυγχάνομεν ἔχοντες. ἢν δὲ διὰ τέλους ἀκούσητέ μου προσέχοντες τὸν νοῦν, οἶμαι πάντας ὑμᾶς καταγνώσεσθαι πολλὴν ἄνοιαν καὶ μανίαν τῶν τὴν ἀδικίαν πλεονεξίαν εἶναι νομιζόντων, καὶ τῶν τὰς ἀλλοτρίας πόλεις κατεχόντων βίᾳ, καὶ μὴ λογιζομένων τὰς συμφορὰς, τὰς ἐκ τῶν τοιούτων ἔργων γιγνομένας. ταῦτα μὲν οὖν διὰ παντὸς τοῦ λόγου πειράσομαι διδάσκειν ὑμᾶς. * περὶ δὲ τῆς εἰρήνης πρῶτον διαλεχθῶμεν, καὶ σκεψώμεθα τί ἂν ἐν τῷ παρόντι γενέσθαι βουληθείημεν ἡμῖν; ἢν γὰρ καλῶς τοῦτο ὁρισώμεθα, καὶ νουνεχόντως: πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἀποβλέποντες, ἄμεινον βουλευσόμεθα καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ἆρ' οὖν ἂν ἐξαρκέσειεν ἡμῖν, εἰ τήν τε πόλιν ἀσφαλῶς οἰκοῖμεν, καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον εὐπορώτεροι γιγνοίμεθα, καὶ τά τε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὁμονοοῖμεν, καὶ παρὰ

ἡ γνώμης ἀπόφανσις, κατὰ προκατάληψιν: χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην:

*

κατασκευή: ὅτι διὰ τῆς εἰρήνης πάντα τὰ εὐχῆς ἄξια περιγράφεται: κατὰ σύγκρισιν τῶν ἐκ τοῦ πολέμου συμφορῶν πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς εἰρήνης ὠφελείας:

blicæ negocijs. Nec enim ulla erit decretæ pacis utilitas, nisi reliquis etiam rebus rectè cõsuluerimus. Pacem igitur esse faciendam censeo, nõ modò cum Chijs & Rhodijs, & Byzantijs & Cois, sed cum uniuersis hominibus: & pactionibus utendum, non his quas nunc quidam scripserũt, sed illis quæ cum rege Persarum & Lacedæmonijs intercesserũt, quæ iubent Græcos esse liberos, & præsidia ex alienis urbibus deduci, & suas singulos ciuitates tenere. His enim neq; iustiores reperiemus, neque Reipub. utiliores. Scio equidem, si hîc dicendi finem fecero, me uisum iri opes & dignitatem Reipublicæ imminuere. Quis enim æquum esse censeat, ut Thebani Thespias & Platæas, cæterasq; urbes, quas contra iusiurandum occuparunt, teneant: nos uerò nulla coacti necessitate, ijs quas habemus, cedamus? Sed si ab initio ad finem usq; me differentem attentè audieritis: summæ amentiæ, opinor, & insaniæ condemnabitis eos, qui iniusticiam lucrosam esse putant, & alienas urbes ui tenent: neq; considerant, quantæ calamitates consequi soleant. Et hæc sunt, quæ per totã orationem uobis ostendere conabor.* Primùm autem de pace disputemus, ac dispiciamus quídnam illud sit, quod in præsentia expetamus? Quo uerè prudenterq; constituto: de alijs quoq;, in hoc negocium uelut exemplar quoddam intuentes, rectius consultabimus. An uerò non bene agi nobiscum statuemus, si & Respublica nostra in tuto collocetur: & eorum quæ ad uitam degendam attinent, copijs augeamur: & inter nos ipsi consentiamus: & apud

Propositio prior cũ occupatione, pacem esse faciendam.

* Confirmatio: Pace Atheniẽses ea consecuturos, quibus ne optari quidẽ meliora possint: collatione commodorũ pacis, & belli calamitatũ.

1. 2. 3.

C

παρὰ τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν εὐδοκιμοῖμεν; Ἐγὼ μὲν γὰρ
ἡγοῦμαι τούτων ὑπαρξάντων, τελέως τὴν πόλιν πά-
λιν εὐδαιμονήσειν. ὁ μὲν τοίνυν πόλεμος ἁπάντων ἡ-
μᾶς τῶν εἰρημένων ἀπεστέρηκε. καὶ γάρ τοι πενεστέρους
πεποίηκε, καὶ πολλοὺς κινδύνους ὑπομένειν ἠνάγκα-
σε, καὶ πρὸς τοὺς ἕλληνας διαβέβληκε, καὶ πάντα τρόπον
τεταλαιπώρηκεν ἡμᾶς. ἢν δὲ τὴν εἰρήνην ποιησώμε-
θα, καὶ τοιούτους ἡμᾶς αὐτοὺς παράσχωμεν, οἵους αἱ κοι-
ναὶ συνθῆκαι προστάττουσι: μετὰ πολλῆς μὲν ἀσφαλείας
τὴν πόλιν οἰκήσομεν, ἀπαλλαγέντες πολέμων καὶ κινδύ-
νων καὶ ταραχῆς, εἰς ἣν νῦν πρὸς ἀλλήλους καθέσταμεν:
καθ' ἑκάστην δὲ τὴν ἡμέραν εἰς εὐπορίαν ἐπιδώσομεν,
ἀναπεπαυμένοι μὲν τῶν εἰσφορῶν, καὶ τῶν τριηραρχιῶν,
καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὸν πόλεμον λειτουργιῶν: ἀδεῶς δὲ
γεωργοῦντες, καὶ τὴν θάλατταν πλέοντες, καὶ ταῖς ἄλλαις
ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες, αἳ νῦν διὰ τὸν πόλεμον ἐκλε-
λοίπασιν. ὀψόμεθα δὲ τὴν πόλιν διπλασίας μὲν ἢ νῦν
τὰς προσόδους λαμβάνουσαν, μεστὴν δὲ γιγνομένην ἐμ-
πόρων καὶ ξένων καὶ μετοίκων, ὧν νῦν ἔρημος καθέστη-
,, κε. τὸ δὲ μέγιστον, συμμάχους ἕξομεν ἅπαντας ἀνθρώ-
,, πους, οὐ βεβιασμένους, ἀλλὰ πεπεισμένους: οὐδ' ἐν μὲν
,, ταῖς ἀσφαλείαις διὰ τὴν δύναμιν ἡμᾶς ὑποδεξο-
,, μένους, ἐν δὲ τοῖς κινδύνοις ἀποσεισομένους: ἀλλ' οὕτω
,, διακειμένους, ὥσπερ χρὴ τοὺς ἀληθῶς συμμάχους καὶ
,, φίλους ὄντας. πρὸς δὲ τούτοις, ἃ νῦν ἀπολαβεῖν οὐ δυ-
νάμεθα διὰ πολέμου καὶ πολλῆς δαπάνης: ταῦτα διὰ
πρεσβείας ῥαδίως κομιούμεθα. μὴ γὰρ οἴεσθε, μήτε
κερσοβλέπτην ὑπὲρ χερρονήσου, μήτε φίλιππον
ὑπὲρ ἀμφιπόλεως ἡμῖν πολεμήσειν: ὅταν ἴδωσιν
ἡμᾶς μηδενὸς τῶν ἀλλοτρίων ἐφιεμένους. νῦν μὲν γὰρ εἰ-

apud Græcos cæteros gloria floreamus? Ego certè quidem existimo, si hæc nobis contigerint, urbem nostram denuò fore felicissimam. At bellum his rebus omnibus nos spoliauit. Nam & opes nostras minuit, & in pericula multa nos coniecit, & apud Græcos in odium adduxit, omnibus denique modis afflixit. Si autem pace facta, ea præstiterimus, quæ communi fœdere præcipiuntur: & Republica nostra sine ullius periculi metu fruemur, liberati bellis & pugnis, & inter nos excitato nunc tumultu: & indies opes nostras augebimus, leuati tributis, & trierarchijs, alijsque belli muneribus: & agros securè colemus, & mare nauigabimus, & alia negocia tractabimus, quæ nunc propter bellum neglecta iacent. Vrbis præterea reditus conduplicari uidebimus: & mercatores, & hospites, & inquilinos, qui nulli nunc adsunt, frequentes huc confluere. Et quod maximum est, socij nobis erunt omnes homines, non coacti, sed uolentes: neque illi nos in rebus secundis obseruabunt propter potentiam, in periculis deserent: sed uerè & sanctè societatem atque amicitiam colent. Adhæc, quæ nunc bello & magnis sumptibus recuperare non possumus: ea per legatos facilimè recipiemus. Nec enim putetis uel Cersobleptem propter Chersonesum, uel de Amphipoli Philippum bellum nobis facturum, si a rerum alienarum cupiditate nos esse uiderint alienos. Nam nunc

γὰρ εἰκότως φοβοῦνται γείτονα ποιήσασθαι τὴν πόλιν ταῖς αὑτῶν δυναστείαις· ὁρῶσι γὰρ ἡμᾶς οὐ στέργοντας οἷς ἂν ἔχοιμεν, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγομένους. ἢν δὲ μεταβαλώμεθα τὸν τρόπον, καὶ δόξαν βελτίω λάβωμεν, οὐ μόνον ἀποστήσονται τῆς ἡμετέρας· ἀλλὰ καὶ τῆς αὑτῶν προσδώσουσι. λυσιτελήσει γὰρ αὐτοῖς θεραπεύουσι τὴν δύναμιν τὴν τῆς πόλεως, ἀσφαλῶς ἔχειν τὰς αὑτῶν βασιλείας. καὶ μὲν δὴ καὶ τῆς Θρᾴκης ἡμῖν ἐξέσται τοσαύτην ἀποτεμέσθαι χώραν, ὥστε μὴ μόνον αὐτοὺς ἀφθόνως ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένοις τῶν ἑλλήνων, καὶ δι' ἀπορίαν πλανωμένοις, ἱκανὸν δύνασθαι βίον παρασχεῖν. ὅπου γὰρ Ἀθηνόδωρος καὶ Καλλίστρατος, ὁ μὲν ἰδιώτης ὤν, ὁ δὲ φυγὰς, οἰκίσαι πόλεις οἷοί τε γεγόνασιν· ἦπου βουληθέντες ἡμεῖς, πολλοὺς ἂν τόπους τοιούτους δυνηθείημεν κατασχεῖν. χρὴ δὲ τοὺς πρωτεύειν ἐν τοῖς ἕλλησιν ἀξιοῦντας, τοιούτων ἔργων ἡγεμόνας γίγνεσθαι πολὺ μᾶλλον, ἢ πολέμου καὶ στρατοπέδου ξενικοῦ, ὧν νῦν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦντες τυγχάνομεν. περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρέσβεις ἐπαγγέλλονται, καὶ ταῦθ' ἱκανὰ, καὶ πολλὰ ἂν ἴσως τις προσθείη τούτοις. *ὅτι δίκαιοι γενόμενοι βεβαίως ἄξουσι τὴν εἰρήνην, καὶ ὡς ἀληθῶς εὐδαιμονήσουσι.* ἡγοῦμαι δὲ δεῖν ἡμᾶς οὐ μόνον ψηφισαμένους τὴν εἰρήνην, ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπελθεῖν· ἀλλὰ καὶ βουλευσαμένους, ὅπως ἄξωμεν αὐτὴν, καὶ μὴ ποιήσωμεν ὅπερ εἰώθαμεν, ὀλίγον χρόνον διαλιπόντες πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς καταστησώμεθα ταραχὰς, μηδ' ἀναβολὴν, ἀλλ' ἀπαλλαγὴν εὑρήσωμεν τινα τῶν κακῶν τῶν παρόντων. οὐδὲν δὲ τούτων οἷόν τ' ἐστι γενέσθαι πρότερον, πρὶν ἂν πεισθῆτε· τὴν μὲν ἡσυχίαν ὠφελιμωτέραν καὶ κερδαλεωτέραν εἶναι τῆς πολυπραγμοσύνης, τὴν δὲ δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας, τὴν δὲ τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας· περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε τῶν ῥητόρων

εἰπεῖν

quidē, dū nos opib. nostris nō cōtētos, plura semp appetere cernūt: nō iniuria metuūt nostrā urbē, & suis regnis uicinā esse nolūt. Si uerò, mutatis nostris moribus, melius de nobis existimare cœperint: nō tantùm nostra sibi nō uēdicabūt, sed et de suo nobis aliquid largiētur. Est enim eis utile futurū, ut florētis nostræ ciuitatis amicitia freti, suis imperijs securè potiātur. Quinetiā Thraciæ tātā partē uēdicare nobis poterimus, ut nō nobis tātùm uictus abūdè suppetat, sed egētiū quoq; Græcorū necessitatibus, et ob paupertatē incertis sedib. uagātiū, cōsulatur. Nā cū Athenodorus & Callistratus, alter homo priuatus, alter etiam exul, urbes cōdere potuerint: quāto nos magis, modò uelimus, talia loca multa occupabimus? Lōgè aūt gloriosius est, eos q Græciæ principatū sibi uēdicāt, talium operū duces & autores esse, quàm bella cōflare, & conducticiū exercitū alere: quæ nūc nos appetimus. Ac de his quæ legati pollicētur, & hæc sufficiūt, et plura adiūgi possunt. Sic autē cēseo, nō tātùm decreta pace è cōcione abeūdū: sed inita etiā ratione, qua eā conseruemus: neq; cōmittendū, ut more nostro, non multo pòst ijsdem tumultib. agitemur, aut morā duntaxat aliquā his malis producamus: sed operā esse dandam, ut eis omnino liberemur. Quarum rerum nihil fieri poterit, priusquam persuaderi uobis patiamini, plus utilitatis & lucri esse in tranquillitate, quàm in conatu superuacaneo multarū rerū: & iusticiā præstare iniuriæ, suarumq; rerū curā appetitioni alienarū. Quibus de rebus quū Oratorum nemo unquā apud uos

Constātem pacē æquitate tuendam esse, si ueræ felicitatis compotes esse uelint.

,, εἰπεῖν ὑμῖν ἐτόλμησεν. Ἐγὼ δὲ περὶ αὐτῶν τούτων
τοὺς πλείστους τῶν λόγων μέλλω ποιεῖσθαι πρὸς ὑ-
μᾶς. ὁρῶ γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τούτοις ἐνοῦσαν,
ἀλλ' οὐκ ἐν οἷς ἐτυγχάνομεν πράττοντες. ἀνάγκη
,, δὲ τὸν ἔξω τῶν εἰθισμένων ἐπιχειροῦντα δημηγο-
,, ρεῖν, καὶ τὰς ὑμετέρας γνώμας μεταστῆσαι βουλόμε-
,, νον, πολλῶν πραγμάτων ἅψασθαι, καὶ διὰ μακρο-
,, τέρων τοὺς λόγους ποιήσασθαι· καὶ τὰ μὲν ἀναμνῆσαι,
,, τῶν δὲ κατηγορῆσαι, τὰ δ' ἐπαινέσαι, περὶ δὲ τῶν συμ-
,, βουλεῦσαι. μόλις γὰρ ἄν τις ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τούτων
,, ἐπὶ τὸ βέλτιον φρονῆσαι δυνηθείη προαγαγεῖν. ἔχει
,, γὰρ οὕτως. ἐμοὶ δοκοῦσιν ἅπαντες μὲν ἐπιθυμεῖν τοῦ
,, συμφέροντος, καὶ τοῦ πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων· οὐκ εἰ-
,, δέναι δὲ τὰς πράξεις τὰς ἐπὶ ταῦτα φερούσας, ἀλλὰ
,, ταῖς δόξαις διαφέρειν ἀλλήλων. οἱ μὲν γὰρ ἔχουσιν ἐπιει-
,, κεῖς, καὶ στοχάζεσθαι τοῦ δέοντος δυναμένας· οἱ
δ' ὡς οἷόν τε πλεῖστον τοῦ συμφέροντος διαμαρτανού-
σας. ὅπερ καὶ τῇ πόλει συμβέβηκεν. ἡμεῖς γὰρ οἰόμεθα
μέν, ἢν τὴν θάλατταν πλέωμεν πολλαῖς τριήρεσι,
καὶ βιαζώμεθα τὰς πόλεις συντάξεις διδόναι, καὶ
συνέδρους ἐνθάδε πέμπειν, διαπράξασθαί τι τῶν
δεόντων· πλεῖστον δὲ διεψεύσμεθα τῆς ἀληθείας.
ὧν μὲν γὰρ ἠλπίζομεν, οὐδὲν ἀποβέβηκεν· ἔχθραι δ'
ἡμῖν ἐξ αὐτῶν καὶ πόλεμοι καὶ δαπάναι πολλαὶ γε-
γόνασιν, εἰκότως. καὶ γὰρ τὸ πρότερον ἐκ μὲν τῆς τοιαύ-
της πολυπραγμοσύνης εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους κα-
τέστημεν· ἐκ δὲ τοῦ δικαίαν τὴν πόλιν παρέχειν, καὶ βοη-
θεῖν τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυ-
μεῖν· παρ' ἑκόντων τῶν ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἐλάβο-
μεν· ὧν νῦν ἀλογίστως, καὶ λίαν εἰκῇ, πολὺν ἤδη

χρόνον

uerba facere ausus fuerit: orationis meæ maxima pars in his ipsis cõsumetur. Hinc enim pendêre felicitatē uideo, et nõ in ijs sitã esse reb. quas nũc agitamus. Omnino aũt necesse est, eũ qui à cõsueta dicendi ratione recesserit, & à sententia uos deducere studuerit, multarũ rerũ facere mentionē, & prolixiori oratione uti: & alia uobis in memoriã redigere, alia reprehēdere, quædã laudare, de nõnullis consiliũ dare. Quæ si quis omnia præstiterit: tamē haud illi promptũ erit, uos ad meliorē mentem reuocare. Sic enim res habet, mea quidem sententia: Vniuersi mortales utilitatis suæ studiosi sunt, & in eo elaborant, ut plus possint alijs. Verùm quib. rationib. id assequantur, in eo fallũtur plerìq;, & differũt inter se opinionib. Nã alij rectè iudicãt, et bono cõsilio id deligũt, quod est reb. atq; tēporib. maximè accõmodatũ: alij à ratione utilitatis toto (quod aiũt) cœlo aberrãt: id quod etiã nostræ ciuitati usu uenit. Nã in ea sumus opinione, si multis triremibus mare teneamus, et urbes tributa péndere cogamus, atq; huc mittere assessores, nos aliquod fecisse operæpreciũ: in quo sanè à ueritate aberrauimus, & spe nostra prorsus frustrati sumus. Nã illæ ipsæ res et inimicitiarũ, et bellorũ, et multorũ sumptuũ causæ nobis extiterunt. Neq; uerò mirũ id est. nã prius etiã huiusmodi inquieta consilia nos in extrema discrimina cõiecerũt. Dum aũt publicè iusticiæ studeremus, dũ opē ferremus oppressis, dum nihil alienum concupisceremus: Græci principatũ ultrò nobis detulerunt: quos nunc lõgo iam tempore inconsideratè nimisq;

εὐσεβὴς γνώμη περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας.

χρόνον καταφρονοῦμεν. εἰς τοῦτο γάρ τινες ἀνοίας ἐληλύθασιν, ὥσθ' ὑπειλήφασι τὴν μὲν ἀδικίαν ἐπονείδιστον μὲν εἶναι, κερδαλέαν δὲ, καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν
,, καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν: τὴν δὲ δικαιοσύνην εὐδό-
,, κιμον μὲν, ἀλυσιτελῆ δὲ, καὶ μᾶλλον δυναμένην τοὺς
,, ἄλλους ὠφελεῖν, ἢ τοὺς ἔχοντας αὐτήν: κακῶς εἰδότες,
,, ὡς οὔτε πρὸς χρηματισμὸν, οὔτε πρὸς δόξαν, οὔτε πρὸς
,, ἃ δεῖ πράττειν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν οὐδὲν ἂν
,, συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην περ ἀρετὴ,
,, καὶ τὰ μέρη ταύτης. τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς οἷς ἔχομεν ἐν τῇ ψυ-
,, χῇ, τούτοις κτώμεθα καὶ τὰς ὠφελείας, ὧν δεόμενοι
,, τυγχάνομεν. ὥσθ' οἱ τῆς ἑαυτῶν διανοίας ὀλιγωροῦντες,
,, λελήθασι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τοῦ τε φρονεῖν ἄμεινον, καὶ τοῦ
,, βέλτιον τῶν ἄλλων πράττειν ὀλιγωροῦντες. θαυμάζω δ'
,, εἴ τις οἴεται τοὺς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσ-
,, κοῦντας, καὶ καρτερεῖν καὶ μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλοντας,
,, ἔλαττον ἔχειν τῶν πονηρῶν: ἀλλ' οὐχ ἡγουμένους καὶ παρὰ
,, θεοῖς, καὶ παρὰ ἀνθρώποις πλέον οἴσεσθαι τῶν ἄλλων.
,, Ἐγὼ μὲν γὰρ πέπεισμαι τούτους μόνους, ὧν δεῖ πλεονε-
,, κτεῖν: τοὺς δ' ἄλλους, ὧν οὐ βέλτιόν ἐστιν. ὁρῶ μὲν γὰρ τοὺς
,, μὲν τὴν ἀδικίαν προτιμῶντας, καὶ τὸ λαβεῖν τι τῶν ἀλ-
,, λοτρίων, μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι νομίζοντας, ὅμοια πά-
,, σχοντας τοῖς δελεαζομένοις τῶν ζώων, καὶ κατ' ἀρχὰς
,, μὲν ἀπολαύοντας ὧν ἂν λάβωσιν, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐν
,, τοῖς μεγίστοις κακοῖς ὄντας. τοὺς δὲ μετ' εὐσεβείας καὶ δι-
,, καιοσύνης ζῶντας, ἔν τε τοῖς πᾶσι χρόνοις ἀσφαλῶς
,, διάγοντας, καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τὰς
,, ἐλπίδας ἔχοντας. καὶ ταῦτ' εἰ μὴ κατὰ πάντων οὕ-
,, τως εἴθισται συμβαίνειν: ἀλλὰ τό γε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
,, τοῦτον γίνεται τὸν τρόπον. χρὴ δὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας:

petulanter contēnimus. Quidam enim eò demētiæ uenerūt, ut existimēt, iniustitiā probrosam quidem esse: sed afferre lucrū, & in quotidiana uita cùm primis esse cōducibilē: iusticiā uerò, etsi laudari soleat, nihil emolumēti párere: & alijs utiliorē esse, quàm ijs qui ea præditi sunt. Verùm illi nō intelligūt, neq; ad parandas opes, neq; ad gloriā consequendā, neq; ad rem bene gerendam, nec deniq; ad felicitatē adipiscendā, tantam esse uim in iniuria, quanta est in uirtute, et eius partibus. Nam his bonis quæ animo insunt, etiam cæteras utilitates, quib. opus est, paramus. Quare qui mentē suā negligūt, hi nō animaduertūt, se id negligere, ut alijs neq; rectius sentiant, nec meliore fortuna utantur. Atq; adeò mirū mihi uidetur, esse q̄ putēt, eos qui, in proposito et cōstātia colēdæ pietatis & iusticiæ, labores suscipiāt, & pericula adeāt, deteriore cōditione fore q̄ improbos, nec in maiore quàm alios tā deorū quàm hominū gratia futuros? Ego uerò persuasum habeo, solos hos ijs rebus antecellere, quæ ueras utilitates pariant: reliquos falsa quadā & inani specie boni gloriari. Nā qui iniusticiā pluris faciūt, & summū bonum in eo ponūt, ut alienis opib. potiantur: eos similes esse uideo feris, quæ inescantur: ac initio quidem his quæ prehenderint, cum uoluptate frui, sed paulo pòst in maximis esse malis. Eos autem, qui pietatem & iusticiam colūt, & perpetuò in tuto esse, & de reliquo æui spacio uniuerso spem habere meliorē. Quæ si nō in omnib. ita euenire consueuerunt: at plerunq; hoc modo fiunt. Est aūt cordatorum hominū officium,

Pia concio de iusticia & iniusticia.

„ ἐπειδὴ τὸ μέλλον ἀεὶ συνοίσειν οὐ καθορῶμεν: τὸ πολ-
„ λάκις ὠφελοῦν, τοῦτο φαίνεσθαι προῃρημένους. πάν-
„ των δ' ἀλογώτατον πεπόνθασιν, ὅσοι κάλλιον μὲν ἐπι-
„ τήδευμα νομίζουσιν εἶναι, καὶ θεοφιλέστερον τὴν δι-
„ καιοσύνην τῆς ἀδικίας: χεῖρον δ' οἴονται βιώσεσθαι τοὺς
„ ταύτῃ χρωμένους, τῶν τὴν πονηρίαν προῃρημένων.
„ ἠβουλόμην δ' ἂν ὥσπερ πρόχειρόν ἐστιν ἐπαινέσαι τὴν
„ ἀρετὴν, οὕτω καὶ ῥᾴδιον εἶναι πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας

Ἀνασκευαστικὸς διασυρμὸς τῶν δημαγωγῶν, καὶ κακοζηλίας τῶν προγόνων ἀποτροπὴ κατὰ διλήμματον.

ἀσκεῖν αὐτήν. Νῦν δὲ δέδοικα μὴ μάτην τὰ τοιαῦτα λέγω. διεφθάρμεθα γὰρ πολὺν ἤδη χρόνον ὑπ' ἀνθρώπων, οὐδὲν ἀλλ' ἢ φενακίζειν δυναμένων: οἳ τοσοῦτον τοῦ πλήθους καταπεφρονήκασιν, ὥσθ', ὅταν βουληθῶσι πόλεμον πρός τινας ἐξενεγκεῖν, αὐτοὶ χρήματα λαμβάνοντες, λέγειν τολμῶσιν: ὡς χρὴ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, καὶ μὴ περιορᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς καταγελωμένους, μηδὲ τὴν θάλατταν πλέοντας τοὺς μὴ τὰς συντάξεις ἐθέλοντας ἡμῖν ὑποτελεῖν. ἡδέως ἂν οὖν αὐτῶν πυθοίμην, τίσιν ἡμᾶς τῶν προγεγενημένων ὁμοίους κελεύουσι γενέσθαι; πότερον τοῖς περὶ τὰ Περσικὰ γενομένοις, ἢ τοῖς πρὸ τοῦ πολέμου τοῦ δεκελεικοῦ τὴν πόλιν διοικήσασιν; εἰ μὲν γὰρ τούτοις, οὐδὲν ἀλλ' ἢ συμβουλεύουσιν ἡμῖν πάλιν περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύειν. εἰ δὲ τοῖς ἐν Μαραθῶνι νικήσασι, καὶ τοῖς πρὸ αὐτῶν γεγενημένοις: πῶς οὐχ ἁπάντων ἀναισχυντότατοι τυγχάνουσιν ὄντες, εἰ τοὺς τότε πεπολιτευμένους ἐπαινοῦντες, τἀναντία πράττειν ἐκείνοις πείθουσιν ἡμᾶς; καὶ τοιαῦτ' ἐξαμαρτάνειν, περὶ ὧν καὶ ἀπορῶ τί ποιήσω; πότερα χρήσωμαι ταῖς ἀληθείαις, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων; ἢ καταστωπήσω, δείσας τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν; Δοκεῖ μὲν γάρ μοι βέλτιον εἶναι διαλεχθῆναι περὶ αὐ-

τῶν:

quoniã quid profuturũ sit semper, nõ perspicimus: quod frequẽtius prodest, id amplecti. Quid autẽ est eorũ opinione absurdius, qui cum honestiorẽ et Deo gratiorẽ existiment iusticiã iniuria: eorum qui illa utuntur uitã fore miseriorem censent, quàm eorum qui se improbitati mãciparunt? Vtinã uerò tã facile esset, auditores amore uirtutis inflãmare, quàm eã facile est collaudare. Nunc metuo, ne frustra hæc à me dicãtur. Corrupti enim et deprauati sumus iã lõgo tẽpore ab hominibus, quorũ omne artificiũ in decipiendo cõsumitur: quiq; populum usq; adeò con tẽnunt, ut cùm largitionibus ipsi corrupti, bellũ aliquib. inferre studẽt, maiores esse imitãdos audeant dicere, neq; cõmittendũ, ut ludibrio simus alijs: aut ullis mare pateat, qui nobis péndere tributa nolint. Ego uerò perquàm ex illis audire cupio, quorum superioris ætatis hominũ nos similes esse iubeant? Eorúmne, qui circa bellũ Persicũ fuerũt? an illorũ, qui ante obsidionẽ Decelicam, Rempublicã gesserunt? Quòd si hos imitari iubent: quid quæso suadent aliud, quàm denuò periculum excidij esse adeundum? Sin illorum uos similes esse uolunt, qui uel in Marathone uicerunt, uel eorum qui ante illos fuerunt: an' non sunt omnium impudentissimi, cùm eos laudent, qui tum Rempublicam gesserunt, & nunc contraria nobis facienda censeãt, & ad ea delicta nos impellant, de quibus quid faciam, equidem dubito? Vtrum, ut in cæteris, id quod res est, dicam: an metu uestræ offensionis, illa silentio prætercam? Nam potius quidem esse iudico, de ijs differere:

Perstringit Tribunorũ plebis imposturas, & à praua maiorum imitatione dehortatur.

τῶν: ὁρῶ δ' ὑμᾶς χαλεπώτερον διατιθεμένους πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας, ἢ πρὸς τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν γεγενημένους. οὐ μὴν ἀλλ' αἰσχυνθείην ἄν, εἰ φανείην μᾶλλον φροντίζων τῆς ἐμαυτοῦ δόξης, ἢ τῆς κοινῆς σωτηρίας.
» ἐμὸν οὖν ἔργον ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως,
» προαιρεῖσθαι τῶν λόγων μὴ τοὺς ἡδίστους, ἀλλὰ τοὺς
» ὠφελιμωτάτους. ὑμᾶς δὲ χρὴ πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσ-
» κειν, ὅτι τῶν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι
» καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται: ταῖς δὲ ψυχαῖς
» ταῖς νοσούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδέν ἐ-
» στιν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρ-
» τανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ' ὅτι καταγέλαστόν ἐστι, τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν: τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν, πρὶν εἰδέναι σαφῶς, εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ' ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας. τούτου δ' ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστειλάμενος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως μέλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γιγνομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν; οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἔχομεν: οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐκ τῆς ἀσίας τὸν βίον ποριζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦν-

τοῖς νῦν οὖσιν ἀθηναίοις τοὺς πάλαι ἀντιπαραβάλλων, τί φευκτέον καὶ τί αἱρετέον διδάσκει.

τες

rere: sed idem uos ijs solere grauius irasci uideo, qui reprehendunt, quàm ijs qui uos in calamitates coniecerunt. Verùm utcunque res ceciderit, turpe mihi duco, meæ famæ potius, quàm salutis publicæ rationem ducere. Vt igitur & meum & cæterorum qui Rempublicam curant, officium est, ea dicere, non quæ auditu iucundissima, sed quæ utilissima factu sunt: sic uos contrà statuere debetis, cùm morborum corporis multæ & uariæ curationes sint à medicis inuentæ, animis ægrotis, & malarum cupiditatum plenis, unicum superesse remedium, orationem, quæ liberè delicta reprehendat. Deinde quid absurdius est, quàm ustiones & sectiones medicorum tolerare, ut pluribus cruciatibus liberemur: orationes autem, antequam planè cognitum sit, an eam uim habeant, ut audientibus prosint, improbare? Hæc eò præfatus sum, quòd de cæteris sine omni dissimulatione, & prorsus apertè apud uos dicere decreui. Quis enim obsecro est, qui peregrè adueniens, & nostri erroris expers adhuc, si his rebus de improuiso interueniat, non delirare nos & insanire arbitretur? qui quum res præclarè à maioribus gestas laudi nobis ducamus, & Rempublicam nostram eo nomine celebrare possimus: tantum abest ut eos ulla ex parte imitemur, ut planè contraria faciamus. Nam illi quidem pro Græcis contra Barbaros pugnare non destiterunt: nos uerò eos qui in Asia uictum quæritabant, huc retractos, contra Græcos duximus. Illi, dum Græcis urbibus libertatem restituunt, dum opem ferunt,

Veterum & recentium Atheniensium collatione, quid expetendũ, quid fugiẽdum sit, demonstrat.

τες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν. ἡμεῖς δὲ καταδου-
λούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανα-
κτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τιμὴν ἕξομεν: οἳ το-
σοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς δια-
νοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν
ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων σωτηρίας, τήν τε πατρίδα
τὴν αὑτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ
ναυμαχοῦντες τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν: ἡμεῖς δ' οὐδ'
ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν πλεονεξίας κινδυνεύειν
ἀξιοῦμεν· ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν, στρατεύε-
σθαι δ' οὐκ ἐθέλομεν: καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς
ἅπαντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα, πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡ-
ξενοτροφία. μᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν: ἀλλὰ ἀνθρώπους τοὺς μὲν ἀπό-
λιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ἐκ τῶν ἄλλων κακουρ-
γιῶν συνερρυηκότας, οἷς ὁπόταν τις πλείονα μισθὸν δι-
δῷ, μετ' ἐκείνου ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν: ἀλλ' ὅμως
οὕτως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων
τῶν ἡμετέρων, ἢν περί τινας ἐξαμάρτωσιν, οὐκ ἂν ἐθελή-
σαιμεν δίκας ὑποσχεῖν. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς
καὶ βίας καὶ πλεονεξίας, μελλόντων τῶν ἐγκλημάτων
ἐφ' ἡμᾶς ἥξειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαί-
ρομεν, ὅταν ἀκούσωμεν αὐτούς τοιοῦτό τι διαπεπραγ-
μένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας ἐληλύθαμεν, ὥστ' αὐτοὶ
μὲν ἐνδεεῖς ἐσμὲν τῶν καθ' ἡμέραν, ξενοτροφεῖν δ'
„ ἐπικεχειρήκαμεν. καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν
„ λυμαινόμεθα, καὶ δασμολογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἁπάντων
„ κοινοῖς ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. τοσούτῳ δὲ
χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμη-
σάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν εἰ
πολεμεῖν πρός τινας ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀρ-

γυρίου

ferunt, Græciæ principatum acceperunt: nos qui easdem seruitute premimus, qui planè diuersum agimus, indignamur, eundem honorem nobis non haberi: cùm inter dicta & facta nostra atque illorum tantum intersit, ut ipsi pro conseruandis Græcis patriam deserere non dubitârint, & terra mariq; Barbaros uicerint: cùm nos ne pro nostra quidem auaricia dimicare uelimus. Imperare quidem studemus omnibus, sed militare nolumus. ac nemo ferè est mortalium omnium, quem bello non lacessamus: sed rei militaris exercitationem prorsus ipsi negligimus. Et cùm hi quorum operas conducimus, partim exules, partim transfugæ, partim omni flagitiorum genere cooperti, huc confluxerint, sic animati, ut si quis plus stipendij numeret, eius ductu nos oppugnaturi sint: adeò tamen eos diligimus, ut etiam si liberis nostris uim aut iniuriam fecerint, pœnas eos dare nollemus. Iam illorum rapinis, & uiolentiæ & auariciæ (tametsi nobis crimini dari soleat, quod illi commiserint) adeò non succensemus, ut lætemur etiam, si quid eos eiusmodi perpetrasse audierimus. In eam denique stulticiam incidimus, ut ipsi annonæ penuria laborantes, peregrinum alere militem studeamus, & à socijs nostris tributa per iniuriam extorqueamus, quò mercedem communibus omnium hostibus numeremus. Postremò, tanto deteriores sumus maioribus nostris, non laudatis illis tantùm, sed ijs etiam qui in odio fuerunt: ut illi, si quibus inferre bellum decreuissent, quãuis argento

Peregrinus miles.

gento

γυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν
δοξάντων τοῖς αὑτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύ-
ειν. ἡμεῖς δ' εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ το-
σοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας,
μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν εἰ
τριήρεις πληροῖεν, τοὺς μὲν ξένους καὶ τοὺς δούλους ναύ-
τας εἰσεβίβαζον, τοὺς δὲ πολίτας μεθ' ὅπλων ἐξέπεμ-
πον. νῦν δὲ τοῖς μὲν ξένοις ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ
πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. ὥσθ' ὁπόταν ἀποβαί-
νωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων
ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι
τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, μεθ'
ὅπλων κινδυνεύουσιν. ἀλλὰ γὰρ τὰ κατὰ τὴν πόλιν αὖ
τις ἰδὼν καλῶς διοικούμενα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων θαρ-
ρήσειεν; ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπ' αὐτοῖς τούτοις μάλιστ' ἀγα-
νακτήσειεν; οἵτινες αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμέν, καὶ
τὴν πόλιν ταύτην προτέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων, προ-
σῆκον δ' ἡμᾶς ἅπασιν εἶναι παράδειγμα τοῦ καλῶς καὶ
τεταγμένως πολιτεύεσθαι: χεῖρον καὶ ταραχωδέστερον
τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν, τῶν ἄρτι τὰς πόλεις οἰκι-
ζόντων, καὶ σεμνυνόμεθα μὲν καὶ μέγα φρονοῦμεν ἐπὶ
τῷ βέλτιον γεγονέναι τῶν ἄλλων. ῥᾷον δὲ μεταδίδομεν
τοῖς βουλομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ Τριβαλλοὶ καὶ
Λευκανοὶ τῆς αὑτῶν δυσγενείας. πλείστους δὲ τιθέμενοι
νόμους, οὕτως ὀλίγον αὐτῶν φροντίζομεν (ἓν γὰρ ἀκούσαν-
τες, γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων) ὥστε θανάτου τῆς
ζημίας ἐπικειμένης, ἤν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο
φανερώτατα ποιοῦντας στρατηγοὺς χειροτονοῦμεν: καὶ
τὸν πλείστους διαφθεῖραι τῶν πολιτῶν δυνηθέντα,
τοῦτον ἐπὶ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων καθίσταμεν.
σπου-

ἡ τῆς κατὰ τὴν πόλιν διοίκησις ταραχώδης.

gento & auro refertum esset ærarium, tamen suis corporibus exequenda quæ statuerant, censerent: nos ad tantam egestatem redacti, in tanta ciuium multitudine, perinde ut magnus rex, conducticijs exercitibus utamur. Illi, classe in mare deducta, peregrinos & seruos nauibus agendis præficiebant, ciues armis ornatos mittebant: nos conducticijs militibus grauem armaturam damus, ciues remigare cogimus. Vnde fit, ut in hostilem agrum egressi, qui sibi imperium in Græcos arrogant, nauticum instrumentum gestent: illi uerò talibus ingenijs præditi, qualia paulo antè descripsimus, armati in acie uersentur. At uerò domi Respublica sic administratur, ut in eam intuenti bona spes fiat etiam de cæteris? Imò illud ipsum est, quod maximè indigneris. Nam cùm nos indigenas esse, atq; hanc urbem ante cæteras esse conditam dicamus, & nos uniuersis exemplum præbere conueniat bonæ ordinatæq; Reipublicæ: nostram ciuitatem deterius & perturbatius administramus ijs, qui oppida modò condunt. Splendore porrò natalium superbimus, & alijs generosiores esse uolumus: sed facilius quibusuis hanc nobilitatem impertimus, quàm Triballi aut Lucani suam ignobilitatem. Leges plurimas ferimus: sed easdem ita contemnimus, ut cùm pœna capitis in eum sancita sit (ex uno enim etiam cætera indicabitis) qui ambitus sit conuictus: eos qui largitionem palàm faciunt, imperatores deligamus: & quo quisque plures ciues corruperit, eo maioribus præficiatur rebus à nobis.

Vrbana administratio perturbata.

D Præte-

σπουδάζοντες δὲ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον, ἢ περὶ
τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς πόλεως, καὶ τὴν δημοκρατίαν
εἰδότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐ-
ξανομένην καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη
καταλυθεῖσαν: πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦν-
τας, ὡς πρὸς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας, δυσκόλως ἔχομεν:
τοὺς δὲ τὸν πόλεμον ἐμποιοῦντας, ὡς τῆς δημοκρατίας κη-
δομένους, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων
καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχομεν, ὥστε
περὶ τῶν αὐτῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐ ταυτὰ γινώσκο-
μεν: ἀλλ' ὧν μὲν, πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβῆναι
κατηγοροῦμεν, ταῦτα συνελθόντες χειροτονοῦμεν. οὐ πο-
λὺν δὲ χρόνον διαλείποντες, τοῖς ἐνταῦθα ψηφισθεῖ-
σιν, ἐπειδ' ἂν ἀπίωμεν, πάλιν ἐπιτιμῶμεν. προσποιού-
μενοι δὲ σοφώτατοι τῶν ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις συμβού-
λοις χρώμεθα, ὧν οὐκ ἔστιν ὅς τις οὐκ ἂν καταφρονή-
σειεν· καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους κυρίους τῶν κοινῶν ἁπάν-
των καθίσταμεν, οἷς οὐδεὶς ἂν τῶν ἰδίων οὐδὲν ἐπιτρέ-
ψειεν. τὸ δὲ πάντων σχετλιώτατον· οὓς γὰρ ὁμολογήσαι-
μεν ἂν πονηροτάτους εἶναι τῶν πολιτῶν, τούτους πιστο-
τάτους φύλακας ἡγούμεθα τῆς πολιτείας εἶναι. καὶ
" τοὺς μὲν μετοίκους τοιούτους εἶναι νομίζομεν, οἵους περ
" ἂν τοὺς προστάτας νέμωσιν: αὐτοὶ δ' οὐκ οἰόμεθα τὴν
" αὐτὴν λήψεσθαι δόξαν τοῖς προεστῶσιν ἡμῶν. τοσοῦ-
τον δὲ διαφέρομεν τῶν προγόνων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν τοὺς
αὐτοὺς προστάτας τῆς πόλεως ἐποιοῦντο, καὶ στρατηγοὺς
ᾑροῦντο: νομίζοντες, τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος τὰ βέλτιστα
συμβουλεῦσαι δυνάμενον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ἄριστ' ἂν
βουλεύσασθαι καὶ καθ' αὐτὸν γινόμενον. ἡμεῖς δὲ τοὐ-
ναντίον τούτων ποιοῦμεν. οἷς μὲν γὰρ περὶ τῶν μεγίστων
συμβου-

Præterea cùm de Reipublicæ forma non minus so-liciti simus, quàm de salute totius ciuitatis: nec ignoremus, popularem statum tranquillis & paca-tis rebus crescere & confirmari, bellis uero iam bis sublatum esse: pacis studiosos, quasi qui omnia ad paucorum arbitrium reuocare conentur, odi-mus: qui autem bella concitant, hos demum & po-pulares & beneuolos esse putamus. Quamuis elo-quentissimi, & rerum gerendarum peritissimi, ea temeritate sumus, ut eodem die de rebus iisdem non eadem decernamus: sed quæ domo egressi da-mnabamus, illa ipsa in concione suffragiis nostris comprobemus: & paulo pòst domum regressi, quæ hîc decreta sunt, denuò cauillemur. Cùm nos Græcorum sapientissimos esse profiteamur, ab eorum consiliis pendemus, quos nemo est qui non aspernetur: & summæ rerum omnium illos ipsos præficimus, quibus nemo priuatim quicquam com-miserit. Quódque omnium acerbissimum est, qui nostrapte confessione omnium improbis-simi sunt, hos Reipublicæ custodes fidelissimos ar-bitramur. Inquilinos quidem tales esse credi-mus, quales sibi patronos delegerint: nos ipsos au-tem non existimari similes censemus gubernato-ribus nostris? Tam longè autem à more maio-rum recessimus, ut eosdem illi & summæ Republi-cæ præficerent, & imperatores crearent: quod e-xistimabant, qui pro concione optima suaderet, e-undem nihilo deterius etiam per sese deliberatu-rum. Nos contrà, quorum consiliis grauissimis in

συμβούλοις χρώμεθα, τούτους μὲν οὐκ ἀξιοῦμεν στρατη-
γοὺς χειροτονεῖν, ὡς νοῦν οὐκ ἔχοντας. οἷς δ' οὐδεὶς ἂν οὔτε
περὶ τῶν ἰδίων, οὔτε περὶ τῶν κοινῶν συμβουλεύσαιτο, τού-
τους δ' αὐτοκράτορας ἐκπέμπομεν, ὡς ἐκεῖ σοφωτέ-
ρους ἐσομένους, καὶ ῥᾷον βουλευσομένους περὶ τῶν ἑλληνι-
κῶν πραγμάτων καὶ πολεμικῶν, ἢ περὶ τῶν ἐνθάδε
προτιθεμένων. Λέγω δὲ ταῦτα οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ
κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς λεγομένοις ὄντων. ἐπιλείποι δ'
ἄν με τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας, εἰ πάσας τὰς πλημ-
μελείας, τὰς ἐν τοῖς πράγμασι γεγενημένας, ἐξετά-
ζειν ἐπιχειροίην. τάχ' οὖν ἄν τις τῶν σφόδρα τοῖς λε-
γομένοις ἐνόχων ὄντων, ἀγανακτήσας ἐρωτήσειε· πῶς
οὖν, εἴπερ οὕτω κακῶς βουλευόμεθα, σωζόμεθα, καὶ
δύναμιν οὐδὲ μιᾶς πόλεως ἐλάττω κεκτημένοι τυγ-
χάνομεν; Ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα ἂν ἀποκριναίμην, ὅτι
τοὺς ἀντιπάλους ἔχομεν οὐδὲν βέλτιον ἡμῶν φρονοῦν-
τας. εἰ γὰρ μετὰ τὴν μάχην, ἣν ἐνίκησαν Θηβαῖοι Λα-
κεδαιμονίους, ἐκεῖνοι μὲν ἐλευθερώσαντες τὴν Πελο-
πόννησον, καὶ τοὺς ἄλλους ἕλληνας αὐτονόμους ποιήσαν-
τες, ἡσυχίαν εἶχον, ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἐξημαρτάνομεν: οὔτ'
" ἂν οὗτος εἶχε ποιήσασθαι ταύτην τὴν ἐρώτησιν, ἡμεῖς
" τ' ἂν ἔγνωμεν, ὅσῳ κρεῖττόν ἐστι τὸ σωφρονεῖν τοῦ πο-
" λυπραγμονεῖν. νῦν δ' ἐνταῦθα περιέστηκε τὰ πράγ-
ματα, ὥστε Θηβαῖοι μὲν ἡμᾶς σώζουσιν, ἡμεῖς δὲ Θη-
βαίους· καὶ συμμάχους ἐκεῖνοι μὲν ἡμᾶς ποιοῦσιν, ἡμεῖς
δ' ἐκείνους. ὥστ', εἰ νοῦν εἴχομεν, ἀλλήλοις ἂν εἰς τὰς ἐκ-
κλησίας ἀργύριον παρείχομεν. ὁπότεροι γὰρ ἂν πλεο-
νάκις συλλέγωσιν, οὗτοι τοὺς ἐναντίους ἄμεινον πράττειν
" ποιοῦσι. χρὴ δὲ τοὺς καὶ μικρὰ λογίζεσθαι δυναμένους,
" οὐκ ἐν τοῖς τῶν ἐχθρῶν ἁμαρτήμασι τὰς ἐλπίδας
ἔχειν

προκατάληψις, ὅτι ἀθηναῖοι οὐ διὰ τὴν αὐτῶν φρόνησιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀβουλίαν σώζονται.

rebus utimur, illis tanquam stolidis imperium non deferimus: qui uerò eius generis sunt, ut nemo publicè priuatimue illorum consilium expetat, hos dictatores mittimus, qui suo arbitratu gerãt omnia: quasi uerò illic sapientiores futuri sint, & facilius deliberaturi de totius Græciæ statu & bello, quàm de rebus quæ hîc considerãdæ proponuntur. Neq; tamen hæc æquè ad omnes pertinere uolo: sed ad eos duntaxat, qui tales sunt, quales iam diximus. Dies me defecerit, si in omnia nostrarũ actionum delicta coner seuerius inquirere. Fortaßis autẽ existet eorum aliquis, ad quos hæc crimina maximè pertinent, qui cum indignatione interroget, quî fiat, si tã malè consulamus, ut non incolumes tantùm, sed etiam nulla urbe opib. & potentia inferiores simus? Expedita respõsio est: id aduersariorum nostrorum consilijs nihilo prudentiorib. acceptum esse referendum. Nam si Thebani, mox uictis Lacedæmonijs, Peloponnesum liberassent, & cæteris Græcis iure suo restituto quieuissent, nos autem eadem hæc peccassemus: neque iste nos hoc modo rogare posset: & nos intelligeremus, quantum modestiæ tranquillitas turbulentis & inquietis cõsilijs præstaret. Nunc res eò redijt, ut Thebani nobis, nos Thebanis uicißim saluti simus: planè non aliter quàm si nos eis, ipsi nobis auxilia mitterent. Quare si saperemus, mutuò pecuniam ad indicendas conciones dilargiremur. Nam utri nostrûm sæpius conueniunt, hi alterorum successus promouent. Decet autem eos, qui uel mediocri sunt ingenio, spem salutis non

Occupatio, Atheniẽses non sua prudentia, sed hostium stulticia esse incolumes.

» ἔχειν τῆς σωτηρίας, ἀλλ' ἐν τοῖς αὑτῶν πράγμασι καὶ
» ταῖς αὑτῶν διανοίαις. τὸ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐκείνων ἀ-
» μαθίαν συμβαῖνον ἡμῖν ἀγαθόν, τυχὸν ἂν παύσαιτο,
» καὶ λάβοι μεταβολήν· τὸ δὲ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς γιγνόμε-
» νον, βεβαίως ἂν ἔχοι, καὶ μᾶλλον παραμείνειεν ἡμῖν.

πρὸς μὲν οὖν τοὺς εἰκῇ τὰς ὑπολήψεις ποιουμένους, οὐ χαλεπὸν ἀντειπεῖν. εἰ δὲ δή τις μοι παραστὰς τῶν ἐπιεικέστερον διακειμένων, ἀληθῆ μὲν λέγειν με προσομολογήσειεν, καὶ προσηκόντως ἐπιτιμᾶν τοῖς γιγνομένοις: δίκαιον δ' εἶναι φαίη, τοὺς ἐπ' εὐνοίᾳ νουθετοῦντας μὴ μόνον κατηγορεῖν τῶν πεπραγμένων, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύειν, τίνων ἀπεχόμενοι, καὶ τίνων ὀρεγόμενοι, παυσαίμεθ' ἂν ταύτην ἔχοντες τὴν γνώμην, καὶ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντες: οὗτος ὁ λόγος ἀπορεῖν ἄν με ποιήσειεν ἀποκρίσεως οὐκ ἀληθοῦς, οὐδὲ συμφερούσης, ἀλλ' ἀρεσκούσης ὑμῖν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδήπερ ἀποκεκαλυμμένως ὥρμημαι λέγειν, οὐκ ἀποκνητέον ἀποφήνασθαι καὶ περὶ τούτων. ἃ μὲν οὖν ὑπάρχειν δεῖ τοῖς μέλλουσιν εὐδαιμονήσειν, τήν τ' εὐσέβειαν καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ὀλίγῳ πρότερον εἰρήκαμεν. ὡς δ' ἂν τάχιστα πρὸς τὸ τοιοῦτοι γενέσθαι παιδευθείημεν, ἀληθὲς μέν ἐστι τὸ ῥηθησόμενον: ἴσως δ' ἂν ἀκούσασιν ὑμῖν, δεινὸν εἶναι δόξειεν, καὶ παρὰ πολὺ τῆς τῶν ἄλλων ἐξηλλαγμένον διανοίας. Ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι καὶ τὴν πόλιν ἡμᾶς ἄμεινον οἰκήσειν, καὶ βελτίους αὐτοὺς ἔσεσθαι, καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς πράξεις ἐπιδώσειν, ἢν παυσώμεθα τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλασσαν ἐπιθυμοῦντες. αὕτη γάρ ἐστιν, ἡ καὶ νῦν εἰς ταραχὴν ἡμᾶς καθιστᾶσα, καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐκείνην καταλύσασα, μεθ' ἧς οἱ πρόγονοι ζῶντες, εὐδαιμονέστατοι τῶν ἑλλήνων

ἦσαν,

μετάβασις ἀπὸ τῆς ἐπιτιμήσεως ἐπὶ τὸ δεύτερον τοῦ λόγου μέρος, περὶ τοῦ ἀφεῖναι τὴν θαλαττοκρατίαν, ἀριθμῷ περιλαμβάνουσα τοὺς ἐλέγχους προκαταληπτικῶς.

in hostiũ erratis, sed in rectè factis cõsilijsq́; suis collocare. Nam quæ cõmoda ex aduersariorũ inscitia capimus, ea fortasse neq; diu duratura, neq; uniusmodi semper futura sunt: quod aũt à nobis ipsis pꝫ quiscitur, solidi aliqd habet, et plus cõstantiæ. Ac eos quidẽ refutare, qui dicta nostra temerè cauillãtur, difficile non est. Si quis autẽ paulò æquior, me uera quidẽ dicere, nec iniuria reprehẽdere ea quæ fiunt, assentiatur: sed æquũ esse dicat, eos qui ex animo cõsultum alijs uelint, non tãtùm acta improbare, sed etiam monere quæ fugienda, quæ sequenda sint, ut ita sentire, & ad hũc modũ delinquere desinamus: eius oratio nõ id profectò efficiet, ut uerè utiliterq́; respõdere nequeã: sed illud uereor, ut satis uobis placeat quod dixero. Verùm quoniã semel planè aperteq́; dicere aggressus sum, etiam de his meam interponere sentẽtiam non dubitabo. Quibus igitur rebus instructos esse deceat eos, qui felices futuri sint, pietate nimirum, & temperantia, & iusticia, cæterisq́; uirtutibus: paulo antè dictum est. Quæ autem expeditissima ratio sit institutionis eius, quæ tales efficiat, uerè quidem omnino à me dicetur: sed idẽ fortasse uobis auditu graue uidebitur, & plurimũ à reliquorum sententijs abhorrere. Ego enim censeo, & tranquilliorem Rempub. nostram, & nos ipsos meliores fore, & incremẽta rerum nostrarum omnium uisuros, si maris imperium concupiscere destiterimus. Hoc enim illud est, quod & in hos tumultus nos coniecit: & ueterem illam democratiã, in qua maiores nostri felicitate Græcis omnibus

Transitio à reprehẽsione ad alteram orationis partem, de omittendo maris imperio: & per occupationem numero proponit capita confirmationis.

ἦσαν, καὶ σχεδὸν ἁπάντων τῶν κακῶν αἰτία, ὧν αὐτοί τ'
„ ἔχομεν, καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχομεν. οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χα-
„ λεπόν ἐστι δυναστείας, ὑπὸ πάντων ἐρωμένης, καὶ περι-
„ μαχήτου γεγενημένης, κατηγοροῦντα, δοκεῖν ἀνεκτόν τι
„ λέγειν. ὅμως δ' ἐπειδήπερ ὑπεμείνατε καὶ τοὺς ἄλλους
λόγους, ἀληθεῖς μὲν ὄντας, φιλαπεχθήμονας δὲ, καὶ τού-
των ὑμᾶς ἀνέχεσθαι δέομαι, καὶ μὴ καταγνῶναί μου
τοσαύτην μανίαν: ὡς ἄρα ἐγὼ προειλόμην διαλεχθῆ-
ναι πρὸς ὑμᾶς περὶ πραγμάτων οὕτω παραδόξων,
εἰ μή τι λέγειν ἀληθὲς εἶχον περὶ αὐτῶν. νῦν δ' οἶμαι
φανερὸν ποιήσειν ἅπασιν, ὡς οὔτε δικαίας ἀρχῆς ἐπιθυ-
α. ὅτι ἄδι-κος ἡ θαλατ-τοκρατία. μοῦμεν, οὔτε γενέσθαι δυνατῆς, οὔτε συμφερούσης ἡμῖν. ὅτι
μὲν οὖν οὐ δικαίας, παρ' ὑμῶν μαθὼν, ὑμᾶς ἔχω διδά-
σκειν. ὅτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι ταύτην εἶχον τὴν δύνα-
μιν, πόσους λόγους οὐκ ἀνηλώσαμεν; κατηγοροῦντες μὲν αὐτῆς
τῆς ἐκείνων ἀρχῆς: διεξιόντες δ', ὡς δίκαιόν ἐστιν, αὐτο-
νόμους εἶναι τοὺς Ἕλληνας. τίνας δὲ τῶν πόλεων τῶν ἐλ-
λογίμων οὐ παρεκαλέσαμεν ἐπὶ τὴν συμμαχίαν,
τὴν ὑπὲρ τούτων συστᾶσαν; πόσας δὲ πρεσβείας ὡς
βασιλέα τὸν μέγαν ἀπεστείλαμεν, διδασκούσας αὐ-
τὸν, ὡς οὔτε δίκαιόν ἐστιν, οὔτε συμφέρον, μίαν πόλιν κυ-
ρίαν εἶναι τῶν Ἑλλήνων; οὐ πρότερον δὲ πολεμοῦντες ἐ-
παυσάμεθα, καὶ κινδυνεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
θάλατταν, πρὶν ἠθέλησαν Λακεδαιμόνιοι ποιήσασθαι
„ τὰς συνθήκας τὰς περὶ τῆς αὐτονομίας. ὅτι μὲν οὖν οὐ
* β. ὅτι καὶ ἀ-δύνατος, καὶ προκαταλη-πτικὴ νουθε-σίας καὶ κατη-γορίας δια-στολή. δίκαιόν ἐστι τοὺς κρείττους τῶν ἡττόνων ἄρχειν, ἐν ἐκεί-
νοις τε τοῖς χρόνοις ἐτυγχάνομεν ἐγνωκότες, καὶ νῦν ἐ-
πὶ τῆς πολιτείας τῆς παρ' ἡμῖν καθεστώσης. * ὡς
δ' οὐδ' ἂν δυνηθείημεν τὴν ἀρχὴν ταύτην καταστή-
σασθαι, ταχέως οἶμαι δηλώσειν. ἣν γὰρ μετὰ μυρίων
ταλάν-

præstiterunt, euertit: & malorũ ferè omniũ, quæ & ipsi ferimus, & alijs inferimus, causa fuit. Equidẽ non ignoro, quàm difficile sit, eius orationẽ, qui potentiã accuset (quam oẽs adamarũt, armisq́; uindicandã censent) uideri tolerabilẽ. Veruntamen cùm superiora, uera illa quidẽ, sed odiosa tamen tuleritis: rogo ut ea etiã quæ restant, non audire grauemini: neq; me tanto furore percitũ existimetis, ut instituerim de rebus tam abhorrẽtib. à sensu multitudinis, uerba facere, nisi in ueritate orationis aliquid mihi præsidij esse statuissẽ. Persuasum enim habeo, me planũ facturũ omnibus, nos id impiũ affectare, quod impiũ citra iniuriã parare nõ liceat: quod cõtingere nobis nõ possit: quod nobis nõ sit profuturũ. Ac primùm iniustũ id esse, uos ijs docere possũ rationib. quas à uobis didici. Nã cum istã potentiã Lacedæmonij tenerẽt: quæ uerba non cõsumpsimus, tum eorũ principatu accusando, tum æquum esse Græcos libertate frui, cõmemorando? Quas uerò Græcas urbes non cõcitauimus ad societatẽ belli, ob hæc suscepti? quoties legatos ad magnũ regem misimus, qui docerent, neq; iustũ esse, neq; utile, ciuitatem unam dominari Græcis? neq; prius acquieuimus, aut oppugnare Lacedæmonios terra mariq́; destitimus, quàm cõsentire in fœdera de libertate facta uoluissent. Ac non esse iustum, ut potentiores dominentur imbecillioribus, et illis temporib. sensimus, & nunc Republica apud nos recepta declaramus. * Iam hoc imperium non posse uos constituere, quàm primùm opinor expediam. Nam quod, cùm X millia

1. Maris imperium iniustum.

* 2. Nõ posse parari: & per occupationem distinctio accusationis ab admonitione.

ταλάντων οὐχ οἷοί τ' ἦμεν διαφυλάξαι, πῶς ἂν ταύτην ἐκ τῆς παρούσης ἀπορίας κτήσασθαι δυνηθείημεν; ἄλλως τε καὶ χρώμενοι τοῖς ἤθεσιν, οὐχ οἷς ἐλάβομεν, ἀλλ' οἷς ἀπωλέσαμεν αὐτήν. ὡς τοίνυν οὐδὲ διδομένην δέξασθαι τῇ πόλει συμφέρει, δοκεῖτέ μοι τάχιστ' ἂν ἐκεῖθεν καταμαθεῖν. μᾶλλον δὲ καὶ περὶ τούτων βούλομαι μικρὰ προειπεῖν. δέδοικα γάρ, μὴ διὰ τὸ πολλάκις ἐπιτιμᾶν, δόξω τισὶ προαιρεῖσθαι τῆς πόλεως κατηγορεῖν. Ἐγὼ δ' εἰ μὲν πρὸς ἄλλους τινὰς οὕτως ἐπεχείρουν διεξιέναι περὶ τῶν πραγμάτων: εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην. νῦν δὲ πρὸς ὑμᾶς ποιοῦμαι τοὺς λόγους, οὐ διαβάλλειν πρὸς ἑτέρους ἐπιθυμῶν, ἀλλ' αὐτοὺς ὑμᾶς βουλόμενος παῦσαι τῶν τοιούτων ἔργων, καὶ τὴν εἰρήνην περὶ ἧς ἅπας ὁ λόγος ἐστί, βεβαίως καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἄλλους ἀγαγεῖν. ἀνάγκη δὲ τοὺς νουθετοῦντας καὶ τοὺς κατηγοροῦντας, τοῖς μὲν λόγοις χρῆσθαι παραπλησίοις, τὰς δὲ δυνάμεις ἔχειν ἀλλήλαις ὡς οἷόν τ' ἐναντιωτάτας. ὥστε περὶ τῶν ταὐτὰ λεγόντων, οὐ προσήκει τὴν αὐτὴν ὑμᾶς γνώμην
„ ἔχειν· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας, μισεῖν
„ ὡς κακόνους ὄντας τῇ πόλει· τοὺς δ' ἐπ' ὠφελείᾳ νουθε-
„ τοῦντας, ἐπαινεῖν, καὶ βελτίους τῶν πολιτῶν νομίζειν, καὶ τούτων αὐτῶν μάλιστα τὸν ἐναργέστατα δυνάμενον δηλῶσαι τάς τε πονηρὰς τῶν πράξεων, καὶ τὰς συμφορὰς τὰς ἀπ' αὐτῶν γιγνομένας. οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ποιήσειεν ὑμᾶς μισήσαντας ἃ δεῖ, βελτιόνων ἐπιθυμῆσαι πραγμάτων. * ὑπὲρ μὲν οὖν τῆς τῶν λόγων τραχύτητος, ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων, ταῦτ' ἔχω λέγειν πρὸς ὑμᾶς. ὅθεν δ' ἀπέλιπον, πάλιν ποιήσομαι τὴν ἀρχήν. ἔφασκον γὰρ ἐκεῖθεν κάλλιστ' ἂν ὑμᾶς καταμαθεῖν.

* γ. ὅτι οὐδὲ συμφέρουσα, διὰ ἀντιπαραβολῆς τῆς τε νῦν οὔσης, καὶ τῆς πάλαι γενομένης πολιτείας ἀπόδειξις.

talentûm in ærario haberemus, tueri nõ potuimus: quinã idẽ in tãta penuria & inopia recipiemus? cũ præsertim ijs institutis utamur, nõ quib. id parauimus, sed quib. amisimus. Quod si ultrò Reipub. nostræ deferretur, ne sic quidẽ fore accipiẽdũ, ex eo mihi posse uidemini quàm primùm intelligere. Sed præstat & de his pauca præfari. Nã dũ toties ad increpationes deuoluor, uereri mihi subit, ne q me putẽt accusationẽ nostræ ciuitatis de industria instituisse. Ego uerò si apud exteros hoc modo his de reb. disserẽ: eo nomine culparer haud iniuria. Cum autem ad uos mea se conuertat oratio, quos non apud alios traducere studeo, sed istis factis abstinere cupio, uti pax, de qua omnis oratio est, cõstanter & à uobis & ab alijs Græcis agatur: æquũ est istam opinionẽ à me amoueri. Fieri certè quidẽ nõ potest, quin et qui monẽt, & qui accusant, uerbis utãtur non ferè dissimilibus, cũ uis utriusq; orationis q̃ lõgissimè discrepet. Quare uos nõ decet de his qui eadẽ dicunt, eodẽ modo sentire: sed q nocẽdi uolũtate conuiciãtur, ut qui Rempublicam euersam cupiũt, digni odio sunt: qui autẽ uestræ utilitatis causa monẽt, laudãdi, & optimi ciues iudicãdi: atq; inter hos is maximè, qui euidẽtissimè possit malas actiones, & ortas inde calamitates, suis quasi colorib. depingere. Sic.n. quãprimùm effecerit, ut & oderitis ea quæ oportet, & res meliores desideretis. * *Et hæc sunt quæ pro defensione asperioris orationis, tam habendæ, quàm habitæ, adferẽda in mediũ cẽsui. Nũc eò redeo, unde sum digressus. Inde igitur, inquam, rectissimè perspicietis,*

* 3. Nõ esse è Republica, collatione ueteris Reipublicę & eius quæ nunc sit, demonstrat.

θεῖν, ὡς οὐ συμφέροι λαβεῖν τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχήν, εἰ σκέψαισθε, τίνα τρόπον ἡ πόλις διῳκεῖτο, πρὶν τὴν δύναμιν ταύτην κτήσασθαι; καὶ πῶς ἐπειδὴ κατέσχεν αὐτήν; ἢν γὰρ ταῦτα παράλληλα τῇ διανοίᾳ θεωρήσητε, γνώσεσθε πόσων κακῶν αἰτία τῇ πόλει γέγονεν. ἡ μὲν τοίνυν πολιτεία, τοσούτῳ βελτίων ἦν καὶ κρείττων ἡ τότε τῆς ὕστερον κατασταθείσης: ὅσῳπερ Ἀριστείδης καὶ Θεμιστοκλῆς καὶ Μιλτιάδης, ἄνδρες ἀμείνους ἦσαν Ὑπερβόλου καὶ Κλεοφῶντος, καὶ τῶν νῦν δημηγορούντων. τὸν δὲ δῆμον εὑρήσετε τὸν τότε πολιτευόμενον, οὐκ ἀργίας, οὐδ᾽ ἀπορίας, οὐδ᾽ ἐλπίδων κενῶν ὄντα μεστόν: ἀλλὰ νικᾶν μὲν δυνάμενον ἐν ταῖς μάχαις ἅπαντας τοὺς εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας: ἀριστείων δ᾽ ἀξιούμενον ἐν τοῖς ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος κινδύνοις: οὕτω δὲ πιστευόμενον, ὥστε τὰς πλείστας αὐτοῖς τῶν πόλεων ἑκούσας ἐγχειρίζειν σφᾶς αὐτάς. τούτων δ᾽ ὑπαρχόντων, ἀντὶ μὲν τῆς πολιτείας τῆς παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμούσης, εἰς τοιαύτην ἀκολασίαν ἡ δύναμις ἡμᾶς αὕτη προήγαγεν, ἣν οὐδεὶς ἂν τῶν ἀνθρώπων ἐπαινέσειεν. ἀντὶ δὲ τοῦ νικᾶν τοὺς ἐπιστρατεύοντας, οὕτω τοὺς πολίτας ἐπαίδευσεν, ὥστε μηδὲ πρὸ τῶν τειχῶν τολμᾶν ἐπεξιέναι τοῖς πολεμίοις. ἀντὶ δὲ τῆς εὐνοίας τῆς παρὰ τῶν συμμάχων αὐτοῖς ὑπαρχούσης, καὶ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν ἄλλων ἑλλήνων: εἰς τοσοῦτον μῖσος κατέστησεν, ὥστε παρὰ μικρὸν ἐλθεῖν, ἐξανδραποδισθῆναι τὴν πόλιν, εἰ μὴ Λακεδαιμονίων, τῶν ἐξ ἀρχῆς πολεμούντων, εὐνουστέρων ἐτύχομεν, ἢ τῶν πρότερον ἡμῖν συμμάχων ὄντων. οἷς οὐκ ἂν δικαίως ἐγκαλοῖμεν, ὅτι χαλεπῶς πρὸς ἡμᾶς διετέθησαν. οὐ γὰρ ὑπάρχοντες, ἀλλ᾽ ἀμυνόμενοι, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντες, τοιαύτην γνώ-

tis, non esse è Repub. ut capiatis maris imperium: si cōsideraueritis, quo pacto ante partam istam potentiam urbs cōstituta fuerit? quomodo, cum eam iam teneremus? Quæ si apud animos uestros inter se contuleritis, quātum inde malorum in urbē inuaserit, perspicietis. Respub. certè superiore tēpore tanto melior et præstātior fuit, quàm ea quæ secuta est: quanto uiri meliores fuerunt Aristides & Themistocles & Miltiades, Hyperbolo & Cleophōte, & istis qui nunc concionātur. Populus autem, qui tum Rempublicam gessit, non socordiæ, non inopiæ, non inanis spei plenus: sed is fuisse comperietur, qui & profligare posset omnes qui Atticam inuasissent, et in adeundis pro Græcia periculis primas ferret ob fortitudinē: tantamq; sibi fidem adiungeret, ut plurimæ ciuitates ultrò se in fidem & clientelam eius conferrent. Quæ cum ita essent: dominatus iste nos, amissa ueteris Reipub. apud omnes gloria, in eam intemperantiam impulit, quam mortalium nemo laudauerit: & sic ciues nostros instituit, non dico ne uincant eos à quib. bello petimur: sed ut ne quidē extra mœnia in conspectum hostium prodire audeamus. Cùm maiores nostri & apud socios beneuolētia, & apud cæteros Græcos gloria floruissent: dominatus iste tātum nobis odium cōcitauit, ut parum abesset, quin urbs excinderetur, nisi Lacedæmonios, ueteres hostes, beneuolētiores habuissemus, quàm socios pridem nostros. Quos iurè accusare nō possumus, quòd infensi nobis fuerunt. neq; enim uim inferentes, sed propulsantes, et multa grauiaq; mala perpessi, tales

γνώμην ἔχουσι περὶ ἡμᾶς. τίς γὰρ ἂν ὑπέμεινε τὴν ἀσέλγειαν τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων; οἳ συνάγοντες ἐξ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος τοὺς ἀργοτάτους, καὶ τοὺς ἁπασῶν τῶν πονηριῶν μετέχοντας, πληροῦντες τούτων τὰς τριήρεις, ἀπηχθάνοντο τοῖς ἕλλησι: καὶ τοὺς μὲν βελτίστους τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἐξέβαλλον, τοῖς δὲ πονηροτάτοις τῶν ἑλλήνων τἀκείνων διένεμον. ἀλλὰ γὰρ εἰ τολμήσαιμι περὶ τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γενομένων ἀκριβῶς διελθεῖν, ὑμᾶς μὲν ἴσως ἂν ποιήσαιμι βέλτιον βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἄλλων: αὐτὸς δὲ ἂν διαβληθείην. εἰώθατε γὰρ μισεῖν, οὐχ οὕτω τοὺς αἰτίους τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς τοὺς κατηγοροῦντας αὐτῶν. τοιαύτην οὖν ὑμῶν γνώμην ἐχόντων, δέδοικα μὴ πειρώμενος ὑμᾶς εὐεργετεῖν, αὐτὸς ἀπολαύσω τι φλαῦρον. οὐ μὴν ἀποστήσομαι παντάπασιν ὧν διενοήθην: ἀλλὰ τὰ μὲν πικρότατα, καὶ μάλιστ' ἂν ὑμᾶς λυπήσοντα, παραλείψω: μνησθήσομαι δὲ τούτων μόνον, ἐξ ὧν γνώσεσθε τὴν ἄνοιαν τῶν τότε πολιτευομένων. οὕτω γὰρ ἀκριβῶς εὕρισκον ἐξ ὧν ἄνθρωποι μάλιστ' ἂν μισηθεῖεν, ὥστ' ἐψηφίσαντο, τὸ περιγιγνόμενον ἐκ τῶν φόρων ἀργύριον, διελόντες κατὰ τάλαντον, εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῖς Διονυσίοις ἐκφέρειν. ἐπειδὰν πλῆρες ᾖ τὸ θέατρον, καὶ τοῦτ' ἐποίουν, καὶ παρεισῆγον τοὺς παῖδας τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότων: ἀμφοτέροις ἐπιδεικνῦντες, τοῖς μὲν συμμάχοις τὰς τιμὰς τῆς οὐσίας αὐτῶν, ὑπὸ μισθωτῶν εἰσφερομένας: τοῖς δ' ἄλλοις ἕλλησι τὸ πλῆθος τῶν ὀρφανῶν, καὶ τὰς συμφορὰς, τὰς διὰ τὴν πλεονεξίαν ταύτην γιγνομένας. καὶ ταῦτα δρῶντες, αὐτοί τε τὴν πόλιν εὐδαιμόνιζον, καὶ πολλοὶ τῶν νοῦν οὐκ ἐχόντων ἐμακάριζον αὐτήν· τῶν μὲν συμβήσεσθαι διὰ

in nos animos habuerunt. Quis enim patrum nostrorum petulantiam tolerasset, qui congregatos ex uniuersa Græcia ignauißimos quosq;, ac omni genere flagitiorum inquinatos, triremibus imponebant, ut Græcorum odium de industria quæsisse uideantur: & optimis ciuibus aliarum urbium eiectis, illorum opes improbißimis Græcorum dilargiebantur? Verùm si auderem ea quæ illis temporibus acta sunt, accuratè percensere: fortaßis efficerem, ut uos reliquis rebus rectius consuleretis: sed ipse in crimen uenirem. Non enim peccatorum auctores tam odisse soletis, quàm eorundem reprehensores. Quo animo cum sitis, uerendum mihi est, ne dum uobis bene facere conor, de meipso malè merear. Non tamen omnino desistam ab ijs quæ institui: sed acerbißimis quibusque, quæq; molestißima uobis esse queant, omißis, ea solùm commemorabo, unde amentiam illius ætatis magistratuum intelligatis. Nam tanto studio exquisiuerunt ea, propter quæ maxima hominum odia suscipiũtur: ut decernerent, pecuniam, quæ tributorum nomine coacta esset, in singula taleta distributam, Bacchanalibus in Orchestram inferēdam. Theatro autem iam pleno, & hoc quod dixi faciebant, & liberos eorũ qui in bellis ceciderant, introducebant: utrisq; demonstrãtes, & socijs æstimationem opum suarum, quæ à mercenarijs inferebatur: & Græcis cæteris multitudinem pupillorũ, & clades ob illam auariciam acceptas. Quæ dum facerent, cùm ipsi, tum alij æquè amentes, urbis felicitatem prædicabant: ex illis reb.

ταῦτα μελλόντων, οὐδὲ μίαν ποιούμενοι πρόνοιαν· τὸν
„ δὲ πλοῦτον θαυμάζοντες καὶ ζηλοῦντες, ὃς ἀδίκως εἰς
„ τὴν πόλιν εἰσελθὼν, καὶ τὸν δικαίως ὑπάρξαντα,
„ διὰ ταχέων ἔμελλε προσαπολεῖν. εἰς τοῦτο γὰρ κατέστη-
σαν τῶν μὲν οἰκείων ἀμελείας, τῶν δ' ἀλλοτρίων ἐπι-
θυμίας· ὥστε Λακεδαιμονίων ἐμβεβληκότων εἰς τὴν
χώραν, καὶ τοῦ τείχους ἤδη τοῦ δεκελεικοῦ συνεστηκότος,
εἰς Σικελίαν τριήρεις ἐπλήρουν, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο τὴν
πατρίδα τεμνομένην καὶ πορθουμένην περιορῶντες,
ἐπὶ δὲ τοὺς οὐδὲν πώποτε εἰς ἡμᾶς ἐξαμαρτόντας, στρα-
τιὰς ἐκπέμποντες. ἀλλ' ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἦλθον, ὥστε
τῶν προαστείων τῶν οἰκείων οὐ κρατοῦντες, ἰταλίας καὶ
σικελίας καὶ καρχηδόνος ἄρξειν προσεδόκησαν. τοσοῦ-
τον δὲ διήνεγκαν ἀνοίᾳ πάντων ἀνθρώπων, ὥστε τοὺς
μὲν ἄλλους αἱ συμφοραὶ συστέλλουσι, καὶ ποιοῦσι σωφρο-
νεστέρους, ἐκεῖνοι δ' οὐδ' ὑπὸ τούτων ἐπαιδεύθησαν.
συμφοραὶ ἀθηναίων ὑπὲρ μεγέθους. καίτοι πλείοσι καὶ μείζοσι κακοῖς περιέπεσον ἐπὶ τῆς
ἀρχῆς ταύτης, τῶν ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ τῇ πόλει γε-
γενημένων. εἰς Αἴγυπτον μέν γε διακόσιαι πλεύσασαι
τριήρεις, αὐτοῖς πληρώμασι διεφθάρησαν. περὶ δὲ Κύ-
προν, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἐν δὲ τῷ πόντῳ, μυ-
ρίους ὁπλίτας αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων ἀπώλε-
σαν. ἐν Σικελίᾳ δὲ, τέτταρας μυριάδας, καὶ τριήρεις
τετταράκοντα καὶ διακοσίας. τὸ δὲ τελευταῖον, ἐν Ἑλ-
λησπόντῳ διακοσίας. τὰς δὲ κατὰ δέκα καὶ πέντε
καὶ πλείους τούτων ἀπολλυμένας, καὶ τοὺς κατὰ χι-
λίους καὶ δισχιλίους ἀποθνήσκοντας, τίς ἂν ἐξαριθμή-
σειε; πλὴν ἓν, τούτων ἐγκυκλίων ὄντων, ταφὰς ποι-
εῖσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν· εἰς ἃς πολλοὶ καὶ τῶν ἀ-
στυγειτόνων καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων ἐφοίτων· οὐ συμ-
πενθή-

quid futurum esset, minimè prospicientes, sed admiratione opum attoniti, quæ urbem iniustè ingressæ, etiam eas quæ iurè tenebantur, paruo temporis spacio secum unà euersuræ erant. Vsque adeò enim & sua neglexerunt, & aliena appetiuerunt, ut cùm Lacedæmoniorum exercitus in Attica uersaretur, & Decelicus murus iam staret, classe Siciliam peterent: neque erubescerent, in conspectu suo patriam dilacerari & uastari: & contra illos exercitus mittere, à quibus nulla unquam fuerant iniuria lacessiti. Quin eò dementiæ processerant, ut quamuis suburbia sua nō tenerent, tamen imperium Italiæ & Siciliæ & Carthaginis cogitarent. Tantum denique mortales omnes amentia superarunt, ut, cum alios calamitates erudiant, & modestiores reddant: eos ne hæc quidem correxerint: quamuis ab urbe condita, plura & grauiora mala Reipublicæ nostræ non accidissent. Nam ducentæ triremes in Aegyptum missæ, unà cum uectoribus interierunt: circa Cyprum centum & quinquaginta: in Ponto, armatorum decem millia, partim ciuium, partim sociorum amiserunt. At in Sicilia uirorum quadraginta millia, & triremes ducentas & quadraginta, postremò in Hellesponto ducentas. Denas autem & quinas, & plures hoc numero amissas, & millenos, uel bis millenos interfectos, quis nam enumeraret? Nisi quòd hæc ita in orbem redibant, ut quotannis publicæ sepulturæ fierent: ad quas multi è finitimis, alij que Græci conueniebant, non ut

Clades Atheniensiū ingentes.

συμπενθήσοντες τοῖς τεθνεῶσιν, ἀλλ᾽ ἐφησθησόμενοι ταῖς
,, ἡμετέραις συμφοραῖς. τελευτήσαντες δ᾽ ἔλαθον
,, σφᾶς αὐτοὺς, τοὺς μὲν τάφους τοὺς δημοσίους τῶν πολιτῶν
,, ἐμπλήσαντες, τὰς δὲ φρατρίας καὶ τὰ γραμματεῖα τὰ
,, ληξιαρχικὰ τῶν οὐδὲν τῇ πόλει προσηκόντων. γνοίη δ᾽
ἄν τις ἐκεῖθεν μάλιστα τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων.
τὰ γὰρ γένη τῶν ἀνδρῶν τῶν ὀνομαστοτάτων, καὶ τοὺς οἴκους
τοὺς μεγίστους, οἳ καὶ τὰς τυραννικὰς στάσεις καὶ τὸν Περσι-
κὸν πόλεμον διέφυγον, εὑρήσομεν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ἧς
ἐπιθυμοῦμεν, ἀναστάτους γεγενημένους. ὥστ᾽ εἴ τις σκοπεῖ-
σθαι βούλοιτο περὶ τῶν ἄλλων, ὥσπερ πρὸς τὸ παράδειγ-
μα τοῦτ᾽ ἀναφέρων: φανείημεν ἂν μικροῦ δεῖν ἀντηλ-
,, λαγμένοι. καίτοι χρὴ πόλιν μὲν εὐδαιμονίζειν, μὴ
,, τὴν ἐξ ἁπάντων ἀνθρώπων εἰκῇ πολλοὺς πολίτας ἀθροί-
,, ζουσαν, ἀλλὰ τὴν τὸ γένος τῶν ἐξ ἀρχῆς τὴν πόλιν οἰ-
,, κισάντων μᾶλλον τῶν ἄλλων διασώζουσαν: ἄνδρας δὲ ζη-
,, λοῦν, μὴ τοὺς τὰς τυραννίδας κατέχοντας, μηδὲ τοὺς
,, μείζω δυναστείαν τῆς δικαίας κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς
,, ἀξίους μὲν ὄντας τῆς μεγίστης τιμῆς, στέργοντας δ᾽ ἐπὶ
,, ταῖς ὑπὸ τοῦ πλήθους διδομέναις δωρεαῖς. ταύτης γὰρ
ἐξουσίαν οὐδεὶς, οὔτ᾽ ἀνὴρ, οὔτε πόλις λαβεῖν ἂν δύναιτο
σπουδαιοτέραν, οὐδ᾽ ἀσφαλεστέραν, οὐδὲ πλείονος ἀ-
ξίαν: ἧσπερ οἱ περὶ τὰ Περσικὰ γενόμενοι τυχόντες, οὐχ
ὁμοίως τοῖς λῃσταῖς ἐβίωσαν. τοτὲ μὲν πλείω τῶν ἱκα-
νῶν ἔχοντες, τοτὲ δ᾽ ἐν σιτοδείαις καὶ πολιορκίαις καὶ τοῖς
μεγίστοις κακοῖς καθεστῶτες· ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν τρο-
φὴν τὴν καθ᾽ ἡμέραν, οὔτ᾽ ἐν ἐνδείαις, οὔτ᾽ ἐν ὑπερ-
βολαῖς ὄντες· ἐπὶ δὲ τῇ τῆς πολιτείας δικαιοσύνῃ, καὶ
ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ἑαυτῶν φιλοτιμούμενοι, καὶ τὸν βίον
ἥδιον τῶν ἄλλων διάγοντες. ὧν ἀμελήσαντες οἱ γενόμενοι
μετ᾽

peremptos unà lugerent, sed ut nostris cladibus insultarent. Tandem eò res rediêre, ut paulatim sepulchra publica ciuibus: Tribus autem, & Album ciuitatis, alienigenis implerentur. Quanta enim multitudo perierit, ex eo facilimè cernitur, quòd genera nominatissimorum uirorum, amplissimæq; familiæ; quæ & tyrannicas grassationes, & bellum Persicum effugerant, in eo quod tantopere concupiscimus, imperio, extirpatas reperiemus. Quare si quis cætera consideret, & ad hoc uelut exemplar referat, permutati, & alij propè facti esse uideamur. Enimuerò ea demum & ciuitas felix est habenda, non quæ è promiscua hominum colluuie multos ciues temerè colligit, sed quæ antiquissimas & primas familias maximè conseruat: & ij uiri in præclaris numerandi sunt, non qui ui potiuntur imperijs, aut maiores opes quàm æquū est possident: sed qui & maximis honoribus digni sunt, & ijs contenti uiuunt, qui populi uoluntate contigerunt. Nam tali autoritate nemo, siue priuatus, siue magistratus, honestiorem aut tutiorem, aut precij maioris, aut magis expetendam obtinere queat: qualem qui circa bella Persica fuerunt consecuti, non latronum more uixerunt, aliàs copia rerum abundantes, aliàs annonæ penuria laborantes, & obsidionibus & malis ingentibus circumuenti: sed cùm uictus eis neque deesset, neq; superesset, æquitatem gerendæ Reipub: suasq; uirtutes laudi sibi ducentes, etiam uitam quàm alij suauiorem exegerunt. Qui autem eos proximè secuti

 cuti

μετ' ἐκείνους, οὐκ ἄρχειν, ἀλλὰ τυραννεῖν ἐπεχείρησαν.
ἃ δοκεῖ μὲν τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν, πλεῖστον δ' ἀλ-
» λήλων κεχώρισται. τῶν μὲν γὰρ ἀρχόντων ἔργον ἐστὶ, τοὺς
» ἀρχομένους ταῖς ἑαυτῶν ἐπιμελείαις ποιεῖν εὐδαιμο-
» νεστέρους. τοῖς δὲ τυράννοις ἔθος καθέστηκε, τοῖς τῶν ἄλ-
» λων πόνοις καὶ κακοῖς, αὐτοῖς ἡδονὰς παρασκευάζειν.
» ἀνάγκη δὲ τοὺς τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειροῦντας, τυραννι-
» καῖς καὶ ταῖς συμφοραῖς περιπίπτειν, καὶ τοιαῦτα πά-
» σχειν, οἷάπερ ἂν καὶ τοὺς ἄλλους δράσωσιν. ἃ καὶ τῇ πό-
λει συνέπεσεν. ἀντὶ μὲν γὰρ τοῦ φρουρεῖν τὰς τῶν ἄλλων
ἀκροπόλεις, τῆς αὐτῶν ἐπεῖδον τοὺς πολεμίους κυρίους
γινομένους· ἀντὶ δὲ τοῦ παῖδας ὁμήρους λαμβάνειν, ἀπο-
σπῶντες ἀπὸ πατέρων καὶ μητέρων: πολλοὶ τῶν πολι-
τῶν ἠναγκάσθησαν τοὺς αὐτῶν ἐν πολιορκίᾳ χεῖρον
παιδεύειν καὶ τρέφειν, ἢ προσῆκεν αὐτοῖς. ἀντὶ δὲ τοῦ γεωρ-
γεῖν τὰς χώρας τὰς ἀλλοτρίας: πολλῶν ἐτῶν οὐδ' ἰ-
δεῖν αὐτοῖς ἐξεγένετο τὴν αὐτῶν. ὥστ' εἴ τις ἡμᾶς ἐρω-
τήσειεν, εἰ δεξαίμεθ' ἂν τοσοῦτον χρόνον ἄρξαντες, τοι-
αῦτα πάσχουσαν τὴν πόλιν ἐπιδεῖν: τίς ἂν ὁμολογή-
σειεν πλὴν εἰ μή τις παντάπασιν ἀπονενοημένος ἐστί,
καὶ μήθ' ἱερῶν, μήτε γονέων, μήτε παίδων, μήτ' ἄλλου
μηδ' ἑνὸς φροντίζοι, πλὴν τοῦ χρόνου μόνου τοῦ καθ' ἑαυ-
τόν; ὧν οὐκ ἄξιον τὴν διάνοιαν ζηλοῦν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλ-
λον τὴν πολλὴν πρόνοιαν ἁπάντων τῶν τοιούτων πεποιη-
μένων, καὶ μηδὲν ἧττον ὑπὲρ τῆς κοινῆς δόξης ἢ τῆς ἰδίας
φιλοτιμουμένων: καὶ προαιρουμένων μέτριον βίον μετὰ
δικαιοσύνης μᾶλλον, ἢ πλοῦτον μέγαν μετὰ ἀδικίας. * καὶ
γὰρ οἱ πρόγονοι τοιούτους αὐτοὺς παρασχόντες, τήν τε πό-
λιν εὐδαιμονεστάτην τοῖς ἐπιγινομένοις παρέδοσαν,
καὶ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς ἀθάνατον τὴν μνήμην κατέ-
λιπον.

* ἐπαινῶν τοὺς πολίτας, καὶ Λακεδαιμονίους, τοὺς ἀνταγωνιστὰς διαβάλλων, τὴν ἐκ τῆς ἐπιτιμήσεως ἀπέχθειαν θεραπεύει.

euti sunt, his neglectis, non principatū obtinere, sed tyrannidē exercere instituerunt: quæ cū eandē uim habere uideātur, longißimis interuallis distāt. Nā principū officiū est, eos qui parent, industria sua reddere feliciores: tyrannorū uerò ea cōsuetudo est, suas uoluptates ex aliorū ærūnis & cladibus cōparare. Necesse aūt est, eos qui talib. rebus incūbunt, etiā in tyrannicas incidere calamitates: & quales se erga alios præbuerint, tales in se quoq; alios experiri: id quod & nostræ urbi accidit. Nā quemadmodū nostri, arces aliarū urbiū præsidijs occuparunt: ita suā in hostiū esse potestate uiderūt: ut liberos à parentū cōplexibus auulsos, obsides acceperunt: ita multi ciuiū coacti sunt suos liberos in obsidione peius et alere & instituere, quàm eis cōueniebat: ut aliena prædia coluerūt, sic multis annis sua ne uidere quidem potuerunt. Itaq;* si quis nos rogaret, an uellemus ob imperiū tantilli temporis, Rempublicā tantis cladibus affectā intueri: quis nam eam conditionē acciperet, nisi fortè quispiam planè desperatus, qui neq; religionem, neq; parentes, neque liberos, neq; quicquam aliud curet, nisi unicum uitæ suæ tempus? Quorum nos æmulari mentem nefas est, eosq; multo magis imitari decet, qui harum rerum omnium acerrimo studio tenentur, neq; minorē existimationis Reipub. curā quàm suæ susceperūt, quiq; mediocrē uitæ statū cū æquitate coniunctū magnis opibus malè partis anteponūt.* Etenim maiores nostri cū se tales præbuissent: & posteris florētißimā Rēpub. tradiderūt, et immortalē uirtutis suæ memoriā relique-

* Laudatione ciuiū, & æmulorum Lacedæmoniorum uituperatione, mitigat obiurgationem.

λιπον. ἐξ ὧν ἀμφότερα ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν· καὶ τὴν χώραν ἡμῶν, ὅτι δύναται τρέφειν ἄνδρας ἀμείνους τῶν ἄλλων· καὶ τὴν καλουμένην μὲν ἀρχὴν, οὖσαν δὲ συμφορὰν, ὅτι πέφυκε χείρους ἅπαντας ποιεῖν τοὺς χρωμένους αὐτῇ. μέγιστον δὲ τεκμήριον. οὐ γὰρ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν Λακεδαιμονίων πόλιν διέφθειρεν οὕτως· ὥστε τοῖς εἰθισμένοις ἐπαινεῖν τὰς ἐκείνων ἀρετὰς, οὐχ οἷόν τ' ἐστιν εἰπεῖν τοῦτον τὸν λόγον, ὡς ἡμεῖς μὲν διὰ τὸ δημοκρατεῖσθαι, κακῶς ἐχρησάμεθα τοῖς πράγμασιν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ταύτην τὴν δύναμιν εἰ παρέλαβον, εὐδαίμονας ἂν καὶ τοὺς ἄλλους καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐποίησαν. πολὺ γὰρ θᾶττον ἐν ἐκείνοις ἐπεδείξατο τὴν φύσιν τὴν αὑτῆς. τὴν γὰρ πολιτείαν, ἣν ἑπτακοσίοις ἔτεσιν οὐδεὶς οἶδεν οὔθ' ὑπὸ κινδύνων, οὔθ' ὑπὸ συμφορῶν κινηθεῖσαν, ταύτην ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ σαλευθῆναι, καὶ λυθῆναι παρὰ μικρὸν ἐποίησεν. ἀντὶ γὰρ τῶν καθεστώτων παρ' αὐτοῖς ἐπιτηδευμάτων, τοὺς μὲν ἰδιώτας ἐνέπλησεν ἀδικίας, ῥᾳθυμίας, ἀνομίας, φιλαργυρίας· τὸ δὲ κοινὸν τῆς πόλεως, ὑπεροψίας μὲν τῶν συμμάχων, ἐπιθυμίας δὲ τῶν ἀλλοτρίων, ὀλιγωρίας δὲ τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν. τοσοῦτον γὰρ ὑπερέβαλον τοὺς ἡμετέρους, τοῖς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἁμαρτήμασιν· ὅσον πρὸς τοῖς πρότερον ὑπάρχουσι, σφαγὰς καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν ἐποιήσαντο. ἐξ ὧν ἀειμνήστους τὰς ἔχθρας πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν. οὕτω δὴ φιλοπολέμως καὶ φιλοκινδύνως διετέθησαν, τὸν ἄλλον χρόνον πρὸς τὰ τοιαῦτα πεφυλαγμένως μᾶλλον τῶν ἄλλων ἔχοντες· ὥστ' οὐδὲ τῶν συμμάχων, οὐδὲ τῶν εὐεργετῶν ἀπέχοντο τῶν σφετέρων αὐτῶν. ἀλλὰ βασιλέως μὲν αὐτοῖς εἰς τὸν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον πλέον ἢ πεντακισχίλια τάλαντα παρασχόν-

τος·

querunt. Vnde utrūq; facilè perspicitur, tum nostrā urbem uiros aliјs præstantiores alere posse: tū imperium illud nomine, reuera infortunium, omnes qui cū eo cōflictantur, reddere deteriores. Cuius rei illud maximum signum est, quòd non nos solùm, sed etiam Lacedæmoniorum urbem ita corrupit, ut qui uirtutes eorum prædicant, iam non dicere poßint, nos ob popularem statum malè rem geßisse: Lacedæmonios autem, si eandem potestatē suscepissent, & semetipsos & alios felices fuisse reddituros. Nam quod suū esset ingeniū, in illis multo celerius declarauit. Quam enim Rempub. septingentorum annorum spacio, nemo neq; bellis, neq; casibus aliјs labefactatā esse norat, eam exiguo tempore ita cōcußit, ut parum abesset quin funditùs euerteretur. Etenim more maiorum antiquato, & institutis ueterū abolitis, cùm priuatos homines iniusticia, ignauia, iniquitate, auaricia: tū ipsam Rempub. & cōtemptu sociorum, & appetitione alienorum, & neglectu iurisiurandi atq; fœderum repleuit. Nam tanto grauius Græcos, quàm nostri, afflixerunt, ut præter cæteras iniurias, cædibus etiam & seditionibus turbarent ciuitates: unde immortales inimicitiæ inter illas extiterunt. Belli certè quidem adeò cupidi, adeò temerarij facti sunt, ut, cùm superioribus temporibus cautiores aliјs fuissent in eiusmodi rebus, neque societatis ius, nec acceptorum beneficiorum memoria, ab inferendis armis eos deterreret. Cum enim eis rex Persarum ad bellum contra nos gestum, ampliùs quinque millia talentûm suppeditasset:

τος: Χίων δὲ προθυμότατα πάντων τῶν συμμάχων συγ-
κινδυνευσάντων τῷ ναυτικῷ: θηβαίων δὲ μεγίστην εἰς
τὸ πεζὸν ἰσχὺν συμβαλομένων: οὐκ ἔφθησαν τὴν ἀρ-
χὴν κατασχόντες, καὶ Θηβαίοις μὲν εὐθὺς ἐπεβούλευ-
σαν, ἐπὶ δὲ τὸν βασιλέα κλέαρχον καὶ στρατιὰν ἐξέπεμ-
ψαν: Χίων δὲ τοὺς πρώτους μὲν τῶν πολιτῶν ἐφυγάδευ-
σαν. τὰς δὲ τριήρεις ἐκ τῶν νεωρίων ἐξελκύσαντες ἁπά-
σας ᾤχοντο λαβόντες. οὐκ ἤρκεσεν δ' αὐτοῖς ταῦτα
ἐξαμαρτεῖν: ἀλλὰ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐπόρθουν μὲν
τὴν ἤπειρον, ὕβριζον δὲ τὰς νήσους, ἀνῄρουν δὲ τὰς ἐν ἰτα-
λίᾳ καὶ σικελίᾳ πολιτείας, καὶ τυραννίδας καθίστασαν: ἐ-
λυμαίνοντο δὲ τὴν Πελοπόννησον, καὶ μεστὴν πολέμων καὶ
στάσεων ἐποίησαν. ἐπὶ ποίαν γὰρ τῶν πόλεων οὐκ ἐστράτευ-
σαν; ἢ περὶ τίνας αὐτῶν οὐκ ἐξήμαρτον; οὐκ ἠλείων μὲν μέ-
ρος τι τῆς χώρας ἀφείλοντο; τὴν δὲ γῆν τῶν κορινθίων
ἔτεμον; μαντινέας δὲ διῴκισαν; φλιασίους δὲ ἐξεπολιόρ-
κησαν; εἰς δὲ τὴν ἀργείων ἐνέβαλον; οὐδὲν δ' ἐπαύοντο,
τοὺς μὲν ἄλλους κακῶς ποιοῦντες, αὑτοῖς δὲ τὴν ἧτταν τὴν
ἐν λεύκτροις παρασκευάζοντες; ἥν φασί τινες αἰτίαν
γενέσθαι τῇ σπάρτῃ τῶν κακῶν, οὐκ ἀληθῆ λέγοντες. οὐ γὰρ
διὰ ταύτην ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐμισήθησαν, ἀλλὰ
διὰ τὰς ὕβρεις τὰς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ ταύτην
„ ἡττήθησαν, καὶ περὶ τῆς αὐτῶν ἐκινδύνευσαν. χρὴ δὲ τὰς
„ αἰτίας ἐπιφέρειν, οὐ τοῖς κακοῖς τοῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ
„ γιγνομένοις, ἀλλὰ τοῖς πρώτοις τῶν ἁμαρτημάτων, ἐξ
„ ὧν ἐπὶ τὴν τελευτὴν ταύτην κατηνέχθησαν. ὥστε πο-
„ λὺ ἄν τις πῶς οὐκ ἂν ἀληθέστερα τυγχάνοι λέγων, εἰ
„ φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν συμφορῶν, ὅτε
„ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρελάμβανον, ἐκτῶντο δὲ δύ-
„ ναμιν οὐδὲν ὁμοίαν τῇ πρότερον ὑπαρχούσῃ. διὰ μὲν γὰρ τὴν

κατὰ

tasset: cũ Chÿ ex omnib. socijs illorũ causa prõptissimè nauali prælio dimicassent: cùm Thebani maxima ui peditũ eis præstò fuissent: cùm primùm principatũ obtinuissent, & Thebanis insidiati sunt, & cõtra Persarũ regẽ Clearchũ cum exercitu miserũt, & Chiorũ principes ciues in exiliũ egerũt, & trireme s omnes è naualibus abstractas secum auexerũt. Nec his delictis cõtenti, ijsdẽ temporibus & Asiam uastarunt, & insulas uexarunt, & Italicas & Siculas Respub. abrogarũt, & tyrannica imperia constituerunt, & Peloponnesum afflixerunt, & bellis ac seditionibus compleuerũt. Quã enim illi ciuitatẽ nõ oppugnarũt? Quos è socijs nõ iniuria læserũt? Non Elæis agri partem ademerũt? Non Corinthiorum agrum populati sunt? Non Mantineam in uicos redegerunt? Non Phliuntem expugnarunt? Non Argiuorum agrum incursarunt? Vnquámne & alios exagitare, & cladem sibi Leuctricam præparare destiterunt? Quam qui malorum Spartæ fuisse causam aiunt, uerum non dicunt. Nec enim ob eam sociorum odia susceperunt: sed ob superiorum temporũ iniurias, & tum superati sunt, & de aris ac focis dimicarunt. Neq; enim causæ malorum in ea transferendæ sunt, quæ postremò acciderũt: sed in prima delicta, quæ consecutis infortunijs quasi materiã præbuerunt. Quare si quis dixerit, tunc eis omniũ malorum extitisse principium, cum adepti sunt maris principatum, potestatemq; susceperunt, nulla re illi ueteri similem: an non multo rectius, longe uerissimeq; dixerit? Nam & ob

κατὰ γῆν ἡγεμονίας εὐταξίαν, καὶ τὴν καρτερίαν τὴν ἐν αὐτῇ μελετωμένην· ῥᾳδίως τῆς κατὰ θάλατταν ἀρχῆς ἐπεκράτησαν. διὰ δὲ τὴν ἀκολασίαν τὴν ὑπὸ ταύτης τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς γεγενημένην, ταχέως κἀκείνης τῆς ἡγεμονίας ἐστερήθησαν. οὐ γὰρ ἔτι τοὺς νόμους ἐφύλαττον, οὓς παρὰ τῶν προγόνων παρέλαβον· οὐδ' ἐν τοῖς ἤθεσιν ἐνέμενον, οἷς πρότερον εἶχον, ἀλλ' ὑπολαμβάνοντες ἐξεῖναι ποιεῖν αὐτοῖς, ὅ, τι ἂν βουληθῶσιν, εἰς πολλὴν ταραχὴν κατέστησαν. „ οὐ γὰρ ᾔδεσαν τὴν ἐξουσίαν, ἧς πάντες εὔχονται τυχεῖν, ὡς δύσχρηστός ἐστιν, οὐδ' ὅπως παραφρονεῖν ποιεῖ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτήν, οὐδ' ὅτι τὴν φύσιν ὁμοίαν ἔχει ταῖς ἑταίραις, ταῖς ἐρᾶν μὲν ἑαυτῶν ποιούσαις, τοὺς δὲ χρωμένους ἀπολλυούσαις. καίτοι φανερῶς ἐπιδέδεικται ταύτην ἔχουσα τὴν δύναμιν. τοὺς γὰρ ἐν πλείσταις ἐξουσίαις γεγενημένους, ἴδοι τις ἂν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεπτωκότας, ἀρξάμενος ἀφ' ἡμῶν καὶ Λακεδαιμονίων. αὗται γὰρ αἱ πόλεις καὶ πολιτευόμεναι πρότερον σωφρονέστατα, καὶ δόξαν ἔχουσαι καλλίστην· ἐπειδὴ ταύτης ἔτυχον, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔλαβον, οὐδὲν ἀλλήλων διήνεγκαν· ἀλλ' ὥσπερ προσήκει τοὺς ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς αὐτῆς νόσου διεφθαρμένους, καὶ ταῖς πράξεσι ταῖς αὐταῖς ἐπεχείρησαν, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι παραπλησίως ἐχρήσαντο· καὶ τὸ τελευταῖον, ὁμοίαις ταῖς συμφοραῖς περιέπεσον. ἡμεῖς τε γὰρ μισηθέντες ὑπὸ τῶν συμμάχων, καὶ περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύσαντες, ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐσώθημεν· ἐκεῖνοί τε πάντων αὐτοὺς ἀπολέσαι βουληθέντων, ἐφ' ἡμᾶς καταφυγόντες, δι' ἡμῶν τῆς σωτηρίας ἔτυχον. καίτοι πῶς χρὴ τὴν τοιαύτην ἀρχὴν ἐπαινεῖν, τὴν τὰς τελευτὰς

οὕτω

terrestris imperij disciplinam, ac laborum, quæ in eo exercebantur, tolerantiam, facile etiam maris principatum obtinuerunt: & illud quoq; imperiũ, ob huius principatus insolentiam celeriter amiserunt. Nec enim leges à maioribus acceptas conseruabant, neq; instituta uetera retinebant: sed quod libuisset, idem sibi licere existimantes, in turbas maximas inciderunt. Non enim intelligebant, quàm res intractabilis esset potestas, quam omnes exoptant: quamq; difficile, si eam concupieris, à statu mentis non dimoueri: & ut idem esset eius, quod meretricularum, ingenium, quæ cùm ad sui amorem alliciant, amatores perdunt. Atqui hanc suam esse uim & naturam, perspicue declarauit. Eos enim qui plurimas potestates & imperia gesserunt, in maximas incidisse uideas, sumpto à nobis & Lacedæmonijs initio, calamitates. Nam hæ duæ urbes, cum antè moderatione summa Rempublicã gererent, & optima existimatione essent: quum primùm eam adeptæ, & hoc imperium nactæ sunt, eâdem prorsus conditione fuerunt: & ut ij qui ijsdem libidinibus, eodemq; morbo constricti tenentur, eadem (ita uti par est) aggressæ facinora, paribusq; delictis inuolutæ, simili tandem ruina prostratæ conciderunt. Nam & nos odijs sociorum susceptis, & Republica in extremum discrimen adducta, à Lacedæmonijs conseruati sumus: & illi, cum in eorum exitium omnes conspirassent, ad nos confugerunt, & salutem à nobis acceperunt. Est uerò laudandum id imperium, cuius sunt

οὕτω πονηρὰς ἔχουσαν; πῶς δ' οὐ μισεῖν καὶ φεύγειν τὴν
οὕτω δεινὰ καὶ πολλὰ ποιεῖν ἀμφοτέρας τὰς πόλεις ἐπά-
ρασαν, καὶ παθεῖν ἀναγκάσασαν; οὐκ ἄξιον δὲ θαυμά-
ζειν, εἰ τὸν ἄλλον χρόνον ἐλάνθανεν ἅπαντας, τοσούτων
οὖσα κακῶν αἰτία τοῖς ἔχουσιν αὐτήν· οὐδ' εἰ περιμάχη-
τος ἦν ὑφ' ἡμῶν καὶ Λακεδαιμονίων. εὑρήσετε γὰρ τοὺς
πλείστους τῶν ἀνθρώπων περὶ τὰς αἱρέσεις τῶν πραγμά-
των ἁμαρτάνοντας· καὶ πλείους μὲν ἐπιθυμίας ἔχοντας
τῶν κακῶν ἢ τῶν ἀγαθῶν· ἄμεινον δὲ βουλευομένους ὑπὲρ
τῶν ἐχθρῶν ἢ σφῶν αὐτῶν. καὶ ταῦτ' ἴδοι τις ἂν ἐπὶ
τῶν μεγίστων. τί γὰρ οὐχ οὕτω γέγονεν; οὐχ ἡμεῖς μὲν ταῦ-
» τα προῃρήμεθα πράττειν, ἐξ ὧν Λακεδαιμόνιοι τῶν Ἑλ-
» λήνων δεσπόται κατέστησαν; ἐκεῖνοι δ' οὕτω κακῶς
προύστησαν τῶν πραγμάτων, ὥσθ' ἡμᾶς οὐ πολλοῖς ἔτεσιν
ὕστερον, πάλιν ἐπιπολάσαι, καὶ κυρίους γενέσθαι τῆς ἐκεί-
νων σωτηρίας; οὐχ ἡ μὲν τῶν ἀττικιζόντων πολυπραγ-
μοσύνη, λακωνίζειν τὰς πόλεις ἐποίησεν; ἡ δὲ τῶν λακω-
νιζόντων ὕβρις, ἀττικίζειν τὰς αὐτὰς ταύτας ἠνάγκα-
σεν; οὐ διὰ μὲν τὴν τῶν δημηγορούντων πονηρίαν, αὐ-
τὸς ὁ δῆμος ἐπεθύμησε τῆς ὀλιγαρχίας, τῆς ἐπὶ τῶν τε-
τρακοσίων καταστάσης; διὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῶν * τριάκον-
τα μανίαν, πάντες δημοτικώτεροι γεγόναμεν τῶν φυ-
λὴν καταλαβόντων; ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων, καὶ
τοῦ βίου τοῦ καθ' ἡμέραν, ἐπιδείξειεν ἄν τις τοὺς πολλοὺς,
χαίροντας μὲν καὶ τῶν ἐδεσμάτων, καὶ τῶν ἐπιτηδευ-
μάτων, τοῖς καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν βλάπτουσιν·
» ἐπίπονα δὲ καὶ χαλεπὰ νομίζοντας, ἀφ' ὧν ἀμφότε-
» ρα ταῦτ' ἂν ὠφελοῖντο· καὶ καρτερικοὺς εἶναι δοκοῦν-
» τας, τοὺς ἐν τούτοις ἐμμένοντας. εἴ τινες οὖν ἐν οἷς ἀεὶ
ζῶσι, καὶ περὶ ὧν αὐτοῖς μᾶλλον μέλει, τὰ χείρω φαί-
νονται

ἀνθρωπίνη ἄγνοια καὶ δυσβουλία, ἔν τε τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ καὶ κατὰ τὴν φιλαρχίαν.

tã mali exitus? An non odio dignũ est, quòd ambas urbes, tot res actã acerbas ut susciperẽt, impulerit, et tolerare coegerit. Neq; uerò mirandũ est, superiori tẽpore animaduertisse neminẽ, quantũ malorum importaret: aut nos & Lacedæmonios armis de eo cõtendisse. Nã plerosq; mortaliũ in expetendarũ rerum iudicio hallucinari, & uehemẽtiore malarum rerũ quàm bonarũ flagrare desiderio, & hostib. melius consulere quàm sibimetipsis, reperietis: id quod maximis in rebus cernitur. Quid enim nõ ita factũ est? an nõ & nos ea suscepimus agẽda, quib. effectũ est, ut Lacedæmonij Græciæ dominatu potirẽtur? nõ illi sua tam infeliciter curarũt, ut nos paucis annis elapsis emergeremus, & salus eorũ in potestate nostra sita esset? Non Atheniensium improbi conatus effecerunt, ut urbes Lacedæmoniorum partes sequerentur? Non iniuriæ Laconũ, easdem studere Atheniensibus coegerunt? Non ob oratorũ improbitatẽ ipse populus Oligarchiã cõcupiuit, tẽporibus Quadringentorũ constitutã? Non ob triginta tyrannorum insaniam, popularis status cupidiores facti sumus, quàm ij qui Phylen occuparunt? Atq; adeò minoribus etiam in rebus, & quotidiana uita cernitur, multos ijs & cibis & exercitationibus delectari, quibus & corpus & animum lædunt: contraq; ab ijs, quibus utraq; hæc iuuarentur, tanquam laboriosis & molestis abhorrere: idq; fieri cum quadam opinione constantiæ, si à prauo instituto non recesserint. Si qui igitur sunt, qui deteriora melioribus, in ijs sine quibus uiuere nequeunt, & quæ magis

Ignorantia & temeritas humana, cùm in uita quotidiana, tũ in appetitione principatus.

νοῦνται παρῃρημένοι· τί θαυμαστὸν εἰ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν ἀγνοοῦσι, καὶ μάχονται πρὸς ἀλλήλους, περὶ ἧς μηδεὶς πώποτε λογισμὸς αὐτοῖς εἰσῆλθεν; ὁρᾶτε γὰρ καὶ τὰς μοναρχίας τὰς ἐν ταῖς πόλεσι καθισταμένας, ὅσους ἔχουσι τοὺς ἐπιθυμητὰς, καὶ τοὺς ἑτοίμους ὄντας ὁτιοῦν πάσχειν, ὥστε κατασχεῖν αὐτάς; αἷς τί τῶν δεινῶν, τί τῶν χαλεπῶν οὐ πρόσεστιν; οὐκ εὐθὺς ἐπειδὰν λάβωσι τὰς δυναστείας, ἐν τοσούτοις κακοῖς εἰσὶν ἐμπεπλεγμένοι· ὥστ' ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν μὲν ἅπασι τοῖς πολίταις, μισεῖν δὲ τούτους ὑφ' ὧν οὐδὲν κακὸν πεπόνθασιν; ἀπιστεῖν δὲ καὶ τοῖς φίλοις, καὶ τοῖς ἑταίροις τοῖς ἑαυτῶν; παρακατατίθεσθαι δὲ τὴν τῶν σωμάτων σωτηρίαν μισθοφόροις ἀνθρώποις, οὓς οὐδὲ πώποτε εἶδον; καὶ μηδὲν ἧττον φοβεῖσθαι τοὺς φυλάττοντας, ἢ τοὺς ἐπιβουλεύοντας; οὕτω δ' ὑπόπτως πρὸς ἅπαντας ἔχειν, ὥστε μηδὲ τοῖς οἰκειοτάτοις θαρρεῖν πλησιάζοντας; εἰκότως. σύνισασι γὰρ, τοὺς πρὸ αὐτῶν τετυραννηκότας, τοὺς μὲν ὑπὸ γονέων ἀνῃρημένους, τοὺς δ' ὑπὸ παίδων, τοὺς δ' ὑπ' ἀδελφῶν, τοὺς δ' ὑπὸ γυναικῶν. ἀλλ' ἔτι δὲ, τὸ γένος αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανισμένον. ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τοσαύτας τὸ πλῆθος συμφορὰς ἑκόντες σφᾶς αὐτοὺς ὑποβάλλουσιν. ὅπου δ' οἱ πρωτεύοντες, καὶ δόξας μεγίστας ἔχοντες, τοσούτων κακῶν ἐρῶσι· τί δεῖ τοὺς ἄλλους θαυμάζειν, εἰ τοιούτων ἔργων ἐπιθυμοῦσιν; οὐκ ἀποδέχομαι δ', ὅτι τὸν μὲν περὶ τῶν τυράννων λόγον ἀποδέχεσθε, τὸν δὲ περὶ τῆς ἀρχῆς δυσκόλως ἀκούετε. πεπόνθατε γὰρ ἅπαν αἴσχιστον. ἃ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁρᾶτε, ταῦτ' ἐφ' ὑμῶν ἀγνοεῖτε αὐτῶν. καί τοι τῶν φρονίμως διακειμένων οὐκ ἔλαττον τοῦτο σημεῖόν ἐστιν, ἢν τὰς αὐτὰς πράξεις ἐπὶ πάντων ὁμοίως φαίνωνται γνωρί-

κατασκευὴ, ὅτι τὸ τῆς θαλάττης κράτος τυραννίς ἐστι· καὶ σοφωτάτη παραίνεσις.

ζον-

magis curant, præferant: quid miri est, si, quale sit maris imperium, ignorant, deq́s eo inter se pugnant, de quo nihil unquam cogitationis susceperunt? Regna item uidete, quæ in liberis ciuitatibus constituũtur, quàm multos habeant amatores: qui dum ea obtineant, quiduis perpeti non recusent? quibus quid periculorum, quid ærumnarum non inest? An non mox dominatu suscepto, tot malis implicantur, ut necesse habeant, cum uniuersis ciuibus bellum gerere, & eos odisse à quibus offensi non sunt? & amicis socijsq́s suis diffidere, ac salutem suam mercenariorum militum fidei credere, quos nunquam uiderunt: & custodes non minùs formidare, quàm insidiatores: & ita suspectos habere omnes, ut coniunctissimorum etiam congressus horreant? Nec id sanè iniuria: cùm non ignorent, superioris ætatis tyrannos male periisse: alios à parentibus, alios à liberis, alios à fratribus, alios ab uxoribus interfectos: & genus etiam ipsorum funditùs esse extirpatũ. Tamen infinitas ultrò calamitates subeũt. Quòd si uiri principes, et maxima præditi autoritate, tanta mala sic adamarunt: cæteros tales res desiderare quis miretur? Neq́s uerò ignoro, uos, cum orationem de tyrannis approbetis, imperij dissuasionẽ iniquis animis accipere. Vsu enim uobis euenit turpissimũ quiddam. Nam quæ in alijs perspicitis, ea in uobis ipsis ignoratis. Atqui prudentiæ nõ minimũ illud signũ est, de ijsdẽ reb. ad eundẽ modũ in omnib. iudicare.

Confirmatio: Maris imperiũ esse tyrannicũ: & sapiẽtissima admonitio.

„ ζοντες: ὧν ὑμῖν οὐδὲν πώποτ' ἐμέλησεν: ἀλλὰ τὰς μὲν
„ τυραννίδας ἡγεῖσθε χαλεπὰς εἶναι καὶ βλαβερὰς, οὐ
μόνον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔχουσιν αὐτάς: τὴν δ'
ἀρχὴν τὴν κατὰ θάλατταν, μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίαν;
τὴν οὐδὲν οὔτ' ἐν τοῖς πάθεσιν, οὔτ' ἐν ταῖς πράξεσι τῶν
μοναρχιῶν διαφέρουσαν. καὶ τὰ μὲν τῶν Θηβαίων
πράγματα νομίζετε πονηρῶς ἔχειν, ὅτι τοὺς περιοί-
κους ἀδικοῦσιν: αὐτοὶ δ' οὐδὲν βέλτιον τοὺς συμμάχους
διοικοῦντες, ἢ 'κεῖνοι τὴν Βοιωτίαν, ἡγεῖσθε πάντα τὰ
δέοντα πράττειν. ἢν οὖν ἐμοὶ πείθησθε, παυσάμενοι
τοῦ παντάπασιν εἰκῇ βουλεύεσθαι: προσέξετε τὸν νοῦν
ὑμῖν αὐτοῖς καὶ τῇ πόλει: καὶ φιλοσοφήσετε, καὶ σκέ-
ψεσθε, τί τὸ ποιῆσαν ἐστὶ τὰς πόλεις ταύτας, λέγω δὲ
τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν Λακεδαιμονίων, ἐκ ταπεινῶν
μὲν πραγμάτων ἑκατέραν ὁρμηθεῖσαν, ἄρξαι τῶν Ἑλ-
λήνων: ἐπειδὴ δ' ἀνυπέρβλητον τὴν δύναμιν ἔλαβον,
περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεῦσαι: καὶ διὰ τίνας αἰ-
τίας Θετταλοὶ μὲν, μεγίστους πλούτους παραλαβόν-
τες, καὶ δύναμιν μεγίστην καὶ πλείστην ἔχοντες, εἰς
ἀπορίαν καθεστήκασι: Μεγαρεῖς δὲ, μικρῶν αὐτοῖς καὶ
φαύλων τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων, καὶ γῆν μὲν
οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ λιμένας, οὐδ' ἀργύρεια, πέτρας δὲ
γεωργοῦντες, μεγίστους τῶν Ἑλλήνων οἴκους κέκτηνται;
κἀκείνων μὲν τὰς ἀκροπόλεις ἄλλοι τινὲς ἀεὶ κατέχου-
σιν, ὄντων αὐτοῖς πλέον ἢ τρισχιλίων ἱππέων, καὶ πελ-
ταστῶν ἀναριθμήτων: οὗτοι δὲ μικρὰν δύναμιν ἔχον-
τες, τὴν αὑτῶν ὅπως βούλονται διοικοῦσιν. καὶ πρὸς τούτοις,
οἱ μὲν σφίσιν αὐτοῖς ἀεὶ πολεμοῦσιν: οὗτοι δὲ μεταξὺ Πε-
λοποννησίων καὶ Θηβαίων καὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως
„ οἰκοῦντες, τὴν εἰρήνην ἄγοντες διατελοῦσιν. ἢν γὰρ
ταῦτα

care. Quorũ uobis nihil unquã curæ fuit. Nam imperia quidẽ tyrannica, & molesta & perniciosa, nõ alijs tantùm, sed ipsis etiã tyrannis putatis: imperiũ uerò maris, ut maximorũ bonorum causam admiramini, cum reuera nihil à monarchijs differat, sed easdẽ prorsus & actiones & calamitates secum trahat. Thebanorũ quidẽ res malè se habere putatis, quod finitimis molesti sint: uos autẽ, cùm nihilo sitis in socios æquiores, quam illi in Bœotios, nulla in re ab officio aberrare persuasum habetis. Quare si me quidem audire uolueritis, uos ipsos, repudiatis omninò inanib. cõsilijs, in consiliũ adhibebitis: & Repub. singulari studio cõplexi, prudẽter indagabitis, quidnã illud sit, quod ambas urbes (nostrã inquã, & Lacedæmoniorum) eò prouexerit, ut ab exiguis profectæ initijs, Græcis imperarint? ac deinceps, in immẽsum aucta potẽtia, ppè funditùs excisæ fuerint? Quásnã itẽ ob causas Thessali, maximis opib. acceptis, & amplißima præditi maximaq; potentia, eò redacti sint, ut nesciãt quò se uertãt? Megarẽses aũt, cũ opes eorũ per se paruæ ac tenues sint, (nã neq; agrum habent, neq; portus, neq; argẽtifodinas, sed saxa excolũt) amplißimas facultates inter omnes Græcos pararint? ac illorũ quidẽ arces semper alij quidã teneant, cũ ultra tria millia equitũ habeant, & parmatos innumeros: hi autem, quum paruæ eorum copiæ sint, suam Rempublicã suo arbitratu administrẽt? Ad hæc, cur illi bella intestina perpetua gerant, hi cum intra Peloponnenses & Thebanos & nostram urbem habitent, in pace perpetuò uiuant? Nam si

F hæc,

» ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διεξίητε πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, εὑ-
» ρήσετε, τὴν μὲν ἀκολασίαν καὶ τὴν ὕβριν τῶν κακῶν
» αἰτίαν γιγνομένην, τὴν δὲ σωφροσύνην τῶν ἀγαθῶν·
ἣν ὑμεῖς ἐπὶ μὲν τῶν ἰδίων ἐπαινεῖτε, καὶ νομίζετε τοὺς
ταύτῃ χρωμένους ἀσφαλέστατα ζῆν, καὶ βελτίστους εἶ-
ναι τῶν πολιτῶν· τὸ δὲ κοινὸν ὑμῶν οὐκ οἴεσθε δεῖν τοιοῦ-
τον παρασκευάζειν. καίτοι προσήκει τὰς ἀρετὰς ἀσκεῖν,
καὶ τὰς κακίας φεύγειν· καὶ πολὺ μᾶλλον ταῖς πόλεσιν, ἢ
» τοῖς ἰδιώταις. ἀνὴρ μὲν γὰρ ἀσεβὴς καὶ πονηρός, τυχὸν ἂν
» φθάσειε τελευτήσας, πρὶν δοῦναι δίκην τῶν ἡμαρτη-
» μένων. αἱ δὲ πόλεις διὰ τὴν ἀθανασίαν, ὑπομένουσι καὶ
» τὰς παρὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς παρὰ τῶν θεῶν τιμω-
ρίας. ὧν ἐνθυμουμένους, χρὴ μὴ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς
ἐν τῷ παρόντι μὲν χαριζομένοις, τοῦ δὲ μέλλοντος χρό-
νου μηδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιουμένοις· μηδὲ τοῖς φιλεῖν
μὲν τὸν δῆμον φάσκουσιν, ὅλην δὲ τὴν πόλιν λυμαινο-
μένοις. ὡς καὶ πρότερον, ἐπειδὴ παρέλαβον οἱ τοιοῦτοι
τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος δυναστείαν, εἰς τοσαύτην ἄνοιαν
προήγαγον τὴν πόλιν, ὥστε παθεῖν αὐτήν, οἷάπερ ὀλί-
γῳ πρότερον ὑμῖν διηγησάμην. ὃ καὶ πάντων μάλιστ'
ἄν τις θαυμάσειεν, ὅτι προχειρίζεσθε δημαγωγοὺς,
οὐ τοὺς τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας τοῖς μεγάλην τὴν
πόλιν ποιήσασιν, ἀλλὰ τοὺς ὅμοια καὶ λέγοντας καὶ πράτ-
τοντας τοῖς ἀπολέσασιν αὐτήν. καὶ ταῦτα εἰδότες, οὐ μό-
νον τῷ ποιῆσαι τὴν πόλιν εὐδαίμονα τοὺς χρηστοὺς τῶν πο-
νηρῶν διαφέροντας. ἀλλὰ καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐπὶ μὲν
ἐκείνων πολλοῖς ἔτεσιν οὔτε κινηθεῖσαν, οὔτε μεταστᾶσαν·
ἐπὶ δὲ τούτων, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν·
καὶ τὰς φυγὰς τὰς ἐπὶ τῶν τυράννων, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν τριά-
κοντα γεγενημένας, οὐ διὰ τοὺς συκοφάντας κατελ-
θούσας

ἐπιτίμησις τοῖς ῥήτορσι καὶ δημαγωγοῖς.

hæc, et quæ huius generis sunt, animo percurreritis: intemperātiam & superbiam, malorū: modestiam, bonorum extitisse causam reperietis: quam uos in priuatis reb. laudatis, & eius studiosos maximè in tuto esse, & reliquis ciuibus præstare creditis, sed à Republica remouendam esse ducitis. Decet autem uirtutes exercere, et auersari uitia, non priuatos hōmines duntaxat, sed ciuitates etiam, ac multò quidem magis. Nam homo sceleratus atq; impius fortaßis obierit, priusquam det scelerum pœnas: urbes uerò, quæ quodammodò immortales sunt, nec diuinam nec humanam animaduersionem effugiunt. Hæc igitur consideranda sunt: nec ijs auscultādum, qui, dum in præsentia grata & iucunda dicant, posteritatis nullam rationem habent: quiq; se populo studere profitentur, cum totam Rempublicam euertant. Nam olim etiam istud hominum genus suggestus & cōcionum dominatione ac regno suscepto, in eam dementiam urbem perduxit, quæ calamitates eas peperit, quas paulo antè commemoraui. Maximè itaq; mirum est, uos summos magistratus mandare non illis qui eodē animo sunt, quo ij qui Rempublicam amplificarūt: sed ijs qui non alia & dicūt & agunt, quàm qui euerterūt: cùm præsertim sciatis, nō eo solùm præstare improbis bonos uiros, quòd hi ciuitatem beatam reddunt: sed democratiam etiam ijs gubernātib. per multos annos neq; motam, neq; mutatam esse; sub istis paruo spacio tēporis bis iam dissolutā: & quos tyranni, & triginta illi in exilium egerant, non per sycophantas ab exilio reuocatos,

Oratorum & magistratuum reprehensio.

θέσαις, ἀλλὰ διὰ τοὺς μισοῦντας τοὺς τοιούτους, καὶ με-
γίστην ἐπ' ἀρετῇ δόξαν ἔχοντας, ἀλλ' ὅμως τηλικού-
των ἡμῖν ὑπομνημάτων καταλελειμμένων, ἐξ ὧν
ἀφ' ἑκατέρων αὐτῶν ἡ πόλις ἔπραττεν: οὕτω χαίρομεν
ταῖς τῶν ῥητόρων πονηρίαις, ὥσθ' ὁρῶντες διὰ τὸν πό-
λεμον καὶ τὰς ταραχάς, ἃς αὐτοὶ πεποιήκασι, τῶν
μὲν ἄλλων πολιτῶν πολλοὺς ἐκ τῶν πατρῴων ἐκπε-
πτωκότας, τούτους δ' ἐκ πενήτων πλουσίους γεγενημέ-
νους: οὐκ ἀγανακτοῦμεν, οὐδὲ φθονοῦμεν ταῖς εὐπρα-
γίαις αὐτῶν: ἀλλ' ὑπομένομεν τὴν πόλιν διαβολὰς
ἔχουσαν, ὡς λυμαίνεται καὶ δασμολογεῖ τοὺς ἕλληνας:
τούτους δὲ τὰς ἐπικαρπίας λαμβάνοντας: καὶ τὸν μὲν δῆ-
μον, ὅν φασιν οὗτοι δεῖν τῶν ἄλλων ἄρχειν, χεῖρον πράτ-
τοντα τῶν ταῖς ὀλιγαρχίαις δουλευόντων: οἷς δ' οὐδὲν
ὑπῆρχεν ἀγαθόν, τούτους διὰ τὴν ἄνοιαν τὴν ἡμετέραν
ἐκ ταπεινῶν εὐδαίμονας γεγενημένους. καίτοι περι-
κλῆς ὁ πρὸ τῶν τοιούτων δημαγωγὸς καταστάς, παρα-
λαβὼν τὴν πόλιν, χεῖρον μὲν φρονοῦσαν ἢ πρὶν κατα-
σχεῖν τὴν ἀρχήν, ἔτι δ' ἀνεκτῶς πολιτευομένην, οὐκ
ἐπὶ τὸν ἴδιον χρηματισμὸν ὥρμησεν: ἀλλὰ τὸν μὲν οἶ-
κον ἐλάττω τὸν ἑαυτοῦ κατέλιπεν, ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς
παρέλαβεν: ἐς δὲ τὴν ἀκρόπολιν ἀνήνεγκεν ὀκτακι-
σχίλια τάλαντα, χωρὶς τῶν ἱερῶν. οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἐ-
κείνου διενηνόχασιν, ὥστε λέγειν μὲν τολμῶσιν, ὡς διὰ
τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν οὐ δύνανται τοῖς αὐτῶν ἰ-
" δίοις προσέχειν τὸν νοῦν: φαίνεται δὲ τὰ μὲν ἀμελού-
" μενα, τοσαύτην εἰληφότα τὴν ἐπίδοσιν, ὅσην οὐδ'
" ἂν εὔξασθαι τοῖς θεοῖς πρότερον ἠξίωσαν: τὸ δὲ πλῆ-
θος ἡμῶν, οὗ κήδεσθαι φασίν, οὕτω διακείμενον, ὥ-
στε μηδένα τῶν πολιτῶν ζῆν ἡδέως, μήτε ῥαθύμως:

ἀλλ'

catos, sed eorũ ope restitutos, qui et istis infensissimi sunt, & ob uirtutẽ celeberrimi. Etsi autẽ nobis tanta monumẽta relicta sunt, clareq; perspicitur, quid ex utrorumq; gubernatione Respub. uel cõmodi uel detrimẽti ceperit: sic tamen oratorum improbitate delectamur, ut, cùm uideamus ob bella et tumultus ab istis excitatos, cæterorũ ciuium permultos paternis bonis spoliatos, istos è pauperibus diuites esse factos: non indignemur, nec successib. eorum inuideamus, sed cõuicia æquis animis feramus, quæ nostræ urbi dicuntur, quod affligat & uexet exactionibus Græcos, quarum illi fructus percipiunt. Ac populus quidem, quem isti alijs imperare oportere dictitãt, infelicior est ijs qui in oligarchijs seruiunt: qui autem omni bono caruerunt, ij per amẽtiam nostram ex humilib. facti sunt beati. At Pericles, qui ante istos populo præfuit, quum urbem administrãdam suscepisset, non quidem ita sanam & moderatã, ut ante adeptum principatum, sed mediocriter tamen adhuc constitutam: non suis opib. augẽdis intentus fuit, sed minorem cẽsum reliquit quàm à patre acceperat: in arcem uerò talenta octies mille retulit, præter sacram pecuniam, & ornamẽta templorum. Inter istos autem & illum tantum interest, ut, cum dicere audeãt, se ob Reipub. administrationem non uacare posse curandæ rei familiari; tamen ea quæ negligũtur scilicet, tanta incrementa sumpsisse constet, quanta olim ne à dijs quidem precari ausi fuissent: plerosq; autem nostrûm sic esse malis oppressos, ut nemo ciuiũ suauiter & tranquillo animo uiuat,

 sed

ἀλλ' ὀδυρμῶν μεστὴν εἶναι τὴν πόλιν. οἱ μὲν γὰρ τὰς
πενίας καὶ τὰς ἐνδείας ἀναγκάζονται διεξιέναι, καὶ
θρηνεῖν πρὸς σφᾶς αὐτούς· οἱ δὲ τὸ πλῆθος τῶν προ-
σταγμάτων, καὶ λειτουργιῶν, καὶ τὰ περὶ τὰς εἰσφορὰς,
καὶ τὰς ἀντιδόσεις: ἃ τοιαύτας ἐμποιεῖ λύπας, ὥστ' ἄλ-
γιον ζῆν τοὺς τὰς οὐσίας κεκτημένους, ἢ τοὺς συνεχῶς
πενομένους. θαυμάζω δ' εἰ μὴ δύνασθε συνιδεῖν, ὅτι
γένος οὐδέν ἐστι κακονούστερον τῷ πλήθει, πονηρῶν ῥη-
τόρων καὶ δημαγωγῶν. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις κακοῖς,
καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἀναγκαίων, οὗτοι μάλι-
στα βούλονται σπανίζειν ὑμᾶς. ὁρῶσι γὰρ τοὺς μὲν ἐκ τῶν
ἰδίων δυναμένους τὰ σφέτερ' αὐτῶν διοικεῖν, τῆς πό-
λεως ὄντας, καὶ τῶν τὰ βέλτιστα λεγόντων: τοὺς δ' ἀπὸ
τῶν δικαστηρίων ζῶντας, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν
ἐντεῦθεν λημμάτων: ὑφ' αὑτοῖς διὰ τὴν ἔνδειαν ἠν-
αγκασμένους εἶναι, καὶ πολλὴν χάριν ἔχοντας ταῖς εἰ-
σαγγελίαις, καὶ ταῖς γραφαῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις συκο-
φαντίαις, ταῖς δι' αὐτῶν γιγνομέναις. ἐν οὖν ταῖς ἀπο-
ρίαις, ἐν αἷς αὐτοὶ δυναστεύουσιν, ἐν ταύταις ἥδιστ' ἂν
ἴδοιεν ἅπαντας ὄντας τοὺς πολίτας. τεκμήριον δὲ μέ-
γιστον· οὐ γὰρ τοῦτο σκοποῦσιν, ἐξ ὅτου τρόπου τοῖς δεομένοις
τὸν βίον ἐκποριοῦσιν: ἀλλ' ὅπως τοὺς ἔχειν τι δοκοῦν-
τας, τοῖς ἀπόροις ἐξισώσουσι. Τίς οὖν ἀπαλλαγὴ γένοιτ'
ἂν τῶν παρόντων κακῶν; διείλεγμαι μὲν τὰ πλεῖστα
περὶ αὐτῶν τούτων, οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλ' ὡς ἕκαστον τῷ και-
ρῷ συνέπιπτε. μᾶλλον δ' ἂν ὑμῖν ἐγγένοιτο μνημονεύειν,
εἰ συναγαγὼν τὰ μάλιστα κατεπείγοντα, πάλιν ἐπα-
νελθεῖν αὐτὰ πειραθείην. ἔστι δ' ἐξ ὧν ἐπανορθωσαί-
μεθ' ἂν τὰ τῆς πόλεως, καὶ βελτίω ποιήσαιμεν, πρῶτον
μὲν ἢν συμβούλους ποιώμεθα τοιούτους περὶ τῶν κοινῶν,
οἵους

ἐπίλογος κατ' ἀνακεφαλαίωσιν.

sed querelarum & lamẽtationum plena tota sit ciuitas. Nam alÿ secum paupertatẽ & inopiam queri suam coguntur: alÿ multiplicia edicta, & munera, & tributa, & opum permutationes miserãtur: quæ tantas molestias pariunt, ut insuauius ÿ uiuant qui rem habent, quàm qui in paupertate perpetua degunt. Mirum profectò est, uos non perspicere tandẽ, nullũ hominum genus inimicius & maleuolentius esse multitudini, quàm improbos oratores & tribunos plebis. Nam præter mala cætera, etiam annonæ uos laborare penuria maximè optãt. Vident enim, eos qui de suo habent unde uiuãt, Reipub. addictos esse, & cum ÿs facere qui rectißimè consulũt. Qui autem de iudicÿs & de concionibus uictitant, & quæ inde percipiuntur emolumentis: eos inopia coactos, à se pendère, & magnam habere gratiam delationibus, & accusationibus, & reliquis calumnÿs, quarum isti sunt autores. Cùm igitur regnum sibi stabiliri ciuium inopia uideant, eos omnes uellent esse quàm egentißimos. Cuius rei signum illud certißimum est, quòd non tam inopiæ tenuiorum student succurrere, quàm eos qui aliquid habere uidentur, ègentibus exæquare. Quod igitur his malis remedium inuenietur? Disserui iam quidem de his ferè omnibus non ordine, sed uti singula se offerre uidebantur: quæ facilius memoria custodietis, si maximè necessaria, collecta in unum locum, repetiuerimus. Prima igitur hæc est emendandæ & erigendæ Reipublicæ ratio, si de publicis negocÿs deliberaturi, eos in consilium adhibuerimus, Peroratio per enumerationem.

οἵουσπερ ἂν περὶ τῶν ἰδίων ἡμῖν εἶναι βουληθείημεν, καὶ παυσώμεθα δημοτικοὺς μὲν νομίζοντες εἶναι τοὺς συκοφάντας, ὀλιγαρχικοὺς δὲ τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν: γνόντες, ὅτι φύσει μὲν οὐδεὶς οὐδέτερον τούτων ἐστίν· ἐν ᾗ δ' ἂν ἕκαστοι τιμῶνται, ταύτην βούλονται καθεστάναι τὴν πολιτείαν. δεύτερον, ἢν ἐθελήσωμεν χρῆσθαι τοῖς συμμάχοις ὁμοίως ὥσπερ τοῖς φίλοις, καὶ μὴ λόγῳ μὲν αὐτοὺς αὐτονόμους ἀφιῶμεν, ἔργῳ δὲ τοῖς στρατηγοῖς αὐτούς, ὅ, τι ἂν βούλωνται ποιεῖν ἐνδιδῶμεν: μὴ δὲ δεσποτικῶς, ἀλλὰ συμμαχικῶς αὐτῶν ἐπιστατῶμεν: ἐκεῖνο καταμαθόντες, ὅτι μιᾶς μὲν ἑκάστης τῶν πόλεων κρείττους ἐσμέν, ἁπασῶν δ' ἥττους. τρίτον δ', ἢν μηδὲν περὶ πλείονος ἡγῆσθε μετά γε τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, τοῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμεῖν. τοῖς γὰρ οὕτω διακειμένοις, ἑκόντες καὶ τὰς ἡγεμονίας, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδόασιν. ἢν οὖν ἐμμείνητε τοῖς εἰρημένοις, καὶ πρὸς τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς παράσχητε, πολεμικοὺς μὲν ὄντας ταῖς μελέταις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πράττειν: οὐ μόνον εὐδαίμονα ποιήσετε ταύτην τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας. οὐδὲ γὰρ ἄλλη τῶν πόλεων οὐδὲ μία τολμήσει περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν: ἀλλ' ὀκνήσουσι, καὶ πολλὴν ἡσυχίαν ἕξουσιν, ὅταν ἴδωσιν ἐφεδρεύουσαν τὴν ἡμετέραν πόλιν, καὶ παρεσκευασμένην τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. οὐ μὴν ἀλλ' ὁπότερον ἂν ποιῶσιν, τό γ' ἡμέτερον καλῶς ἕξει, καὶ συμφερόντως. ἤν τε γὰρ δόξῃ τῶν πόλεων ταῖς προεχούσαις ἀπέχεσθαι τούτων τῶν ἀδικημάτων, ἡμεῖς τούτων τῶν ἀγαθῶν τὴν αἰτίαν ἕξομεν· ἤν τε ἐπιχειρῶσιν ἀδικεῖν,

τὰ ἐκβησόμενα.

ἐφ'

quibus priuatis in rebus nullos anteponeremus: & desierimus calumniatores existimare populares, honestosq́ uiros oligarchicos. Illud enim tenēdum est, natura neminem uel popularem, uel paucorum esse potētiæ studiosum: sed eam quemq; Reipub. formā expetere maximè, in qua maximè honoratur. Secundo loco, tales debemus erga socios nos præbere, quales erga amicos: nō autem uerbo libertatem dare, reipsa uerò ducib. nostris omnē in eos grassandi licētiam proponere. Præsimus eis non ut domini seruis, sed ita ut socijs dignū est: illud edocti, nos singulis urbibus superiores esse uiribus, uniuersis inferiores. Tertium est, ut, secundum pietatem in deos, nihil pluris faciatis, quàm ut Græci honestißimè de uobis & sentiant, & loquātur. Nam quos illi sic animatos uiderint, his ultrò & principatum deferunt, & eorum fidei se committunt. Quòd si ea quæ diximus præstiteritis, & ita uos cōparaueritis, ut & rei militaris exercitatione atq; apparatu sitis bellicosi, & nihil præter ius & æquum agēdo pacis studiosi: non hanc modò urbem felicem reddetis, sed etiam Græcos uniuersos. Nec enim ulla cæterarū urbium eos lædere audebit: sed uerebuntur, soliciteq́ cauebunt, ne quid moueant: quando uiderint, nostram urbem uelut è specula prospicientem omnia, & in hoc intentam, ut oneratis iniuria opituletur. Sed utrum illæ fecerint, Reipublicæ nostræ res rectè ac præclarè se habebunt. Siue enim potentioribus urbibus uisum fuerit abstinere iniurijs: ea felicitas nobis imputabitur. Siue grassari illæ cœperint:

A' secutu- ris commodis.

ἐφ' ἡμᾶς ἅπαντες οἱ δεδιότες καὶ κακῶς πάσχοντες
καταφεύξονται, πολλὰς ἱκετείας καὶ δεήσεις ποιού-
μενοι, καὶ διδόντες οὐ μόνον τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ
σφᾶς αὐτούς. ὥστ' οὐκ ἀπορήσομεν μεθ' ὧν κωλύσο-
μεν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, ἀλλὰ πολλοὺς ἕξομεν τοὺς
ἑτοίμως συναγωνιζομένους ἡμῖν. ποία γὰρ ἢ πόλις, ἢ
τίς ἀνθρώπων οὐκ ἐπιθυμήσει μετασχεῖν τῆς φιλίας,
καὶ τῆς συμμαχίας τῆς ἡμετέρας, ὅταν ὁρῶσι τοὺς αὐ-
τοὺς ἀμφότερα, καὶ δικαιοτάτους ὄντας, καὶ μεγίστην
„ δύναμιν κεκτημένους; καὶ τοὺς μὲν ἄλλους σώζειν καὶ
„ βουλομένους καὶ δυναμένους, αὐτοὺς δὲ μηδεμιᾶς βοη-
„ θείας δεομένους; πόσην δὲ χρὴ προσδοκᾶν ἐπίδοσιν
„ τὰ τῆς πόλεως λήψεσθαι, τῆς τοιαύτης εὐνοίας παρὰ
„ τῶν ἄλλων ὑπαρξάσης; πόσον δὲ πλοῦτον εἰσρυήσε-
σθαι καὶ εἰς τὴν πόλιν, δι' ἡμῶν ἁπάσης τῆς ἑλλάδος
σωζομένης; τίνας δ' οὐκ ἐπαινέσεσθαι τοὺς τοσούτων
καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν αἰτίους γεγενημένους; ἀλλὰ γὰρ
οὐ δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν ἅπαντα τῷ λόγῳ περι-
„ λαβεῖν, ἃ τυγχάνω τῇ διανοίᾳ καθορῶν· πλὴν ὅτι κα-
„ λόν ἐστιν, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ἀδικίαις καὶ μανίαις, πρώ-
„ τους εὖ φρονήσαντας προστῆναι τῆς τῶν ἑλλήνων ἐλευ-
„ θερίας καὶ σωτηρίας, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνας αὐτῶν κλη-
„ θῆναι, καὶ περιβλέπτους ἐπ' ἀρετῇ γενομένους, τὴν δόξαν
„ τὴν τῶν προγόνων ἀναλαβεῖν. κεφάλαιον δὲ πάντων ἐκεῖ-
νο ἔχω λέγειν, εἰς ὃ ταῦτα τὰ προειρημένα συντείνει,
καὶ πρὸς ὃ χρὴ βλέποντας τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλε-
ως δοκιμάζειν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς, εἴπερ βουλόμεθα διαλύ-
σασθαι μὲν τὰς διαβολάς, ἃς ἔχομεν ἐν τῷ παρόντι,
παύσασθαι δὲ τῶν πολέμων τῶν μάτην γιγνομένων,
κτήσασθαι δὲ τὴν ἡγεμονίαν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον,

μισῆσαι

qui in metu & malis erunt, ad nos confugient, & supplices à nobis auxilium magna contentione expetent: nec principatum tantùm, sed semetipsos etiam nobis tradent. Quare non defuturi sunt, quorum ope delinquentes coherceamus: sed multos habebimus, qui strenuam operam nobis nauent. Quæ enim urbs, imò quis mortalium, nostram amicitiam & societatem non ducet expetendam, cum eosdem utraque re, & insigni iusticia & maxima potentia uiderint præditos, itaq; paratos, ut alijs saluti esse & poßint & uelint, cùm ipsi nullis auxilijs egeant? Quanta uerò nostræ urbis incrementa erunt, ubi aliorum tanta erit erga nos beneuolentia? Quantis opibus affluet etiam Respublica, uniuersa Græcia per nos conseruata? Qui nos non efferent laudibus, tot ac tantorum bonorum autores? Sed ego propter ætatem oratione mea non omnia complecti possum, quæ animo perspicio: nisi quòd præclarum est, nos, in aliorum iniurijs & insania, primos ad sanam mentem reuersos, Græcorum salutis & libertatis curam suscipere potius, quàm pestes illorum appellari: & uirtute illustres, auitam gloriam recuperare. Nunc id dicam quod caput est, quò & superiora omnia pertinent: & in quod intuentes, omnes nostræ urbis actiones probare debemus. Nam si maledicta, quibus nunc petimur, extinguere, si temeraria bella sopire, si principatum perpetuò tenere studemus: nulla

μισῆσαι μὲν ἁπάσας τὰς τυραννικὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς δυναστείας, ἀναλογιζομένους τὰς συμφορὰς τὰς ἀπ' αὐτῶν γεγενημένας: ζηλῶσαι δὲ καὶ μιμήσασθαι τὴν λακεδαιμονίων βασιλείαν. ἐκείνοις γὰρ ἀδικεῖν μὲν ἧττον ἔξεστιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις. τοσούτῳ δὲ μακαριστότεροι τυγχάνουσιν ὄντες, τῶν βίᾳ τὰς τυραννίδας κατεχόντων, ὅσον οἱ μὲν τοὺς τοιούτους ἀποκτείναντες, τὰς μεγίστας δωρεὰς παρὰ τῶν συμπολιτευομένων λαμβάνουσιν. ὑπὲρ ἐκείνων δ' οἱ μὴ τολμῶντες ἐν ταῖς μάχαις ἀποθνήσκειν, ἀτιμότεροι γίγνονται τῶν τὰς τάξεις λειπόντων, καὶ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλλόντων. ἄξιον οὖν ὀρέγεσθαι τῆς τοιαύτης ἡγεμονίας. ἔνεστι δ' ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασιν ἡμᾶς τυχεῖν παρὰ τῶν ἑλλήνων τῆς τοιαύτης τιμῆς, ἥνπερ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν πολιτῶν ἔχουσιν, ἢν ὑπολάβωσι, τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν, μὴ δουλείας, ἀλλὰ σωτηρίας αὐτοῖς αἰτίαν γενέσθαι. πολλῶν ἢ καὶ παντοδαπῶν λόγων ἐνόντων περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἐμοὶ μὲν ἀμφότερα συμβουλεύει παύσασθαι λέγοντι, καὶ τὸ μῆκος τοῦ λόγου, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐμῶν ἐτῶν. τοῖς δὲ νεωτέροις, καὶ μᾶλλον ἀκμάζουσιν ἢ ἐγὼ, παραινῶ καὶ παρακελεύομαι τοιαῦτα λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν τὰς μεγίστας τῶν πόλεων, καὶ τὰς εἰθισμένας ταῖς ἄλλαις κακὰ παρέχειν, προτρέψουσιν ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην, ὡς ἐν ταῖς τῆς ἑλλάδος εὐπραγίαις, συμβαίνει καὶ τὰ τῶν φιλοσόφων πράγματα πολλῷ βελτίω γίγνεσθαι.

παραίνεσις τοῖς νεωτέροις.

nulla nobis tyrannica imperia & potestates sunt affectandæ, consideratis calamitatibus, quæ inde capiuntur: & regnum Lacedæmoniorum imitandum atq; æmulandum. quorum regibus minor delinquendi potestas est, quàm hominibus priuatis. tanto autem feliciores sunt ijs qui ui tenent imperia, ut tyrannorum quidem interfectoribus maxima præmia publicè constituta sint: pro illis uerò qui mortem in prælijs oppetere dubitant, ignominiosiores habeantur, quàm qui deseruerunt ordines, aut clypeos abiecerunt. Operæprecium igitur est, talem expetere principatum. Harum autem rerum ea natura est, ut à Græcis per eas honorem eundem consequamur, qui Spartanis regibus à ciuibus habetur: si uestram potentiam non ad opprimendam, sed ad conseruandam Græciam pertinere existimârint. Etsi autem de hoc argumento & multa & uaria dici possent: tamen ut dicendi finem faciam, utraq; me admonent, & orationis longitudo, & annorum meorum multitudo. Adolescentes autem, & per ætatem me robustiores, moneo & hortor, ut ea & dicant & scribant, quibus maximæ urbes, & alijs nocere solitæ, ad uirtutem & iusticiam incitentur. Nam in rebus Græciæ secundis, eruditorum etiam hominum res multo fieri meliores consueuerunt.

Adhortatio iuniorum.

TER-

Η Γ ΣΥΜΜΟΡΙ'Α Ε'ΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΗ'.

ΙΕΡΩΝΥ'ΜΟΥ ΒΟΛΦΙ'ΟΥ

ὑπόθεσις, εἰς τὸν α΄ λόγον.

Ἐπιτάφιος μὲν ὁ λόγος, Εὐαγόραν δὲ τὸν τῆς ἐν Κύπρῳ βασιλεύσαντα Σαλαμῖνος ἐγκωμιάζων, τὸν πατέρα Νικοκλέους, ᾧ τινι ὅ, τε δεύτερος καὶ ὁ τρίτος, οὓς προέγνωμεν, ἐγράφησαν λόγοι. ἡ δὲ τοῦ λόγου τάξις τοιαύτη πώς ἐστι. πρῶτον μὲν οὐδὲν ἂν γενέσθαι φησὶν Εὐαγόρᾳ μᾶλλον εἰς χάριν, τοῦ τὰς πράξεις αὐτοῦ λόγῳ κεκοσμημένας ἐπαινεθῆναι, καὶ τοῦθ' ὡς χαλεπόν ἐστιν ἀποδείκνυσιν. εἶτα δ' ἐκ τῶν προγόνων ἀρξάμενος, καὶ πάσης ἡλικίας τὰς κλίμακας διελθὼν, τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ καὶ ἀριστείας πλουσίως τε καὶ λαμπρῶς διέξεισι μέχρι τῆς τελευτῆς. ἐν δὲ τῷ τοῦ λόγου τέλει Νικοκλέα εἰς ζῆλον καὶ μίμησιν τοῦ πατρὸς παρορμᾷ. ἐζωγραφήθη γοῦν ἐνταῦθα καὶ ἐχαρακτηρίσθη, οἷον τῇ Ἀπελλοῦ γραφίδι, ἀνδρὸς ἡρωϊκοῦ τὴν φύσιν ἐναργὴς εἰκὼν· τοῦ διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς πάσας τὰς τῆς τύχης ἐναντιώσεις καὶ περιπετείας ὑποπιάσαντος καὶ νενικηκότος· ἄξιον δὲ κἀκεῖνο παρατηρεῖν, ὅν τινα τρόπον τὰ τῶν παραινέσεων ἐγκωμιαστικῶν ἐνταῦθα φύσιν μετείληφε.

ΕΥ'ΑΓΟ'ΡΑΣ ΛΟ'ΓΟΣ α΄.

Εὐνοίας λῆψις ἐκ τοῦ Νικοκλέους προσώπου, καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, κατὰ σύγκρισιν.

ὉΡῶν, ὦ Νικόκλεις, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πατρὸς, οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων, ἀλλὰ καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἵππων τε καὶ τριήρων ἁμίλλαις, καὶ λείποντα μηδεμίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολήν:
" ἡγησάμην Εὐαγόραν (εἴ τίς ἐστιν αἴσθησις τοῖς τελε-
" λευτηκόσι, περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων) εὐμενῶς μὲν ἀποδέ-

TERTIA CLASSIS EXORNATIONVM.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in Euagoram.

ORatio funebris est, scripta in laudem Euagoræ, Salaminis Cypriæ regis: qui Nicoclis, cui secunda & tertia, quas antè cognouimus, orationes scriptę sunt, pater fuit. Ordo orationis talis ferè est. Primùm, Euagoræ nihil posse gratius fieri, quàm si res ab eo gestæ ornata oratione celebrentur: idq; difficile factu esse ostendit. Deinde, exorsus à natalibus, per omnes ætatum gradus, uirtutes & facinora eius egregia copiosissimè & splendidissimè persequitur, usq; ad obitum. Deniq; Nicoclem ad paterni exempli imitationem hortatur. Depicta enim hic & expressa est, tanquam Apellis penicillo, heroici uiri illustris imago: qui sua uirtutè omnes aduersantis fortunæ impetus repressit, & superauit. Illud etiam obseruandum, quo pacto admonitionum præcepta hic laudandi causa adhibeantur.

EVAGORAS ISOCRATIS: HIERONYMO VVOLFIO interprete.

Oratio prima.

Vm te uiderem patris tui funus ornare Nicocles, non magnifico tantùm & splendido apparatu, sed & choris, & musica, & ludis gymnicis, atque etiam equorum triremiumq́; certaminibus: nihil denique prætermittere, quod ad talium rerum amplitudinem addi posset: equidem Euagoram (si quid eorum quæ hic fierent, defuncti sentirent) existimabam, cùm ista benignè

Beneuolentię captatio à persona Nicoclis, & ipsa re per collationem.

ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν, ὁρῶντα τήν τε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν· πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν, ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων. εὑρήσομεν γὰρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν, οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσθαι βουλομένους, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς αἱρουμένους, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας, καὶ πάντα ποιοῦντας, ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψωσιν. αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἐξεργάζονται, τοῦ δὲ πλούτου σημεῖον εἰσίν. οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμοτέρους κατέστησαν. ὁ δὲ λόγος, εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκείνου πράξεις, ἀείμνηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειεν. ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ἄνδρας ἀγαθοὺς γεγενημένους, ἵνα οἵ τε δυνάμενοι τὰ τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμεῖν, ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους ταῖς ἀληθείαις ἐχρῶντο περὶ αὐτῶν· οἵ, τε νεώτεροι φιλοτιμοτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἰδότες, ὅτι τούτων εὐλογηθήσονται μᾶλλον, ὧν ἂν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. Νῦν δὲ τίς οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ, τούς τ' ἐπέκεινα γενομένους, ὑμνουμένους καὶ τραγῳδουμένους· ἑαυτὸν δὲ προειδῇ, μηδ' ἂν ὑπερβάληται τὰς ἐκείνων ἀρετὰς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθησόμενον; Τούτων δ' αἴτιος ὁ φθόνος, ᾧ τοῦτο μόνον πρόσεστιν ἀγαθὸν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσιν ἐστίν. Οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύ-

ἐπιτίμησις τοῖς φιλομύθοις τῶν ῥητόρων.

gnè approbare, & libenter spectare istam sui curã, tuamq́ magnificentiam: tum ei longè maiorem etiam quàm cæteris omnibus gratiã habiturum, qui de actionibus eius & belli discriminibus dicere posset, pro dignitate rerum ab eo gestarum. Honoris enim cupidos uiros & magnanimos non tantùm istis rebus laudem anteponere constat: sed illustrem obitum etiam uitæ præferre, ac gloriæ quàm salutis studiosiores esse; omniaq́ facere ut immortalem sui memoriam relinquant. Sumptus autem nihil eiusmodi præstant, sed diuitiarum sunt argumentum. Qui uerò Musica & alijs certaminibus occupantur, suis partim uiribus, partim artificijs ostentatis, semetipsos honoratiores effecerunt. Qui autem res eius gestas ornata oratione recenseret: is Euagoræ uirtutem immortali omnium hominum memoriæ commendaret. Laudare igitur etiam alij debebant eos qui temporibus ipsorum strenuè se gessissent, ut & ij qui facta ueterũ ornare possunt; de rebus notis uerba facientes, eas auditoribus uerè narrarent: & adolescentes, cum scirent se ijs fore illustriores, quibus rectè factis præstitissent, maiore studio uirtutis incitarentur. Nunc uerò quis animum nõ despondeat? cum eos qui circa Troiana, & ante illa tempora uixerunt, & hymnis et tragœdijs celebrari uideat: se uerò sciat, tametsi illorum excellentiam superasset, nunquã tales laudes consecuturum? Huius autẽ rei culpam INVIDIA sustinet, quæ id duntaxat habet boni, quòd sibimetipsi plurimũ affert mali. Sunt enim quidam ita præfractis

Fabulosorũ oratorũ reprehensio.

πεφύκασιν, ὥσθ' ἥδιον εὐλογουμένων ἀκούειν, οὓς οὐκ ἴσασιν εἰ γεγόνασιν, ἢ τί τούτων, ὑφ' ὧν εὖ πεπονθότες,
,, αὐτοὶ τυγχάνουσιν, ἀποδέχεσθαι. οὐ μὴν δουλευτέον
,, τούς γε νοῦν ἔχοντας, τοῖς οὕτω κακῶς φρονοῦσιν: ἀλλὰ
,, τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δ' ἄλλους ἐθιστέον ἀ-
,, κούειν, περὶ ὧν καὶ λέγειν δικαιότερόν ἐστιν. ἄλλως τ' ἐπει-
δὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ὁρῶμεν γινομένας, καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας, καὶ τολμῶντας ἀεί τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων. Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. σημεῖον δὲ μέγιστον· περὶ μὲν γὰρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν, οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες: περὶ δὲ τῶν τοιούτων οὐδεὶς πώποτε αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησε. καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι. καὶ γὰρ πλησιάζοντας τοῖς ἀνθρώποις τοὺς θεοὺς οἷόν τ' αὐτοῖς ἐστὶ ποιῆσαι, καὶ διαλεγομένους, καὶ συναγωνιζομένους, οἷς ἂν βουληθῶσι: καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταγμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς: καὶ μηδὲν παραλιπεῖν, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς εἴδεσι διαποικίλαι τὴν ποίησιν. τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἔξεστι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτίμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς, καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις, οἱ μὲν μέτρων καὶ ῥυθμῶν ἅπαντα ποιοῦσιν, οἱ δ' οὐδενὸς τούτων
,, κοινωνοῦσιν: ἃ τοσαύτην ἔχει χάριν, ὥστ', ἂν καὶ τῇ λέ-
,, ξει, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχῃ κακῶς, ὅμως ταῖς γε
,, εὐρυθμίαις καὶ ταῖς συμμετρίαις ψυχαγωγοῦσι

τοὺς

προσεκτικὰ ἐκ τοῦ χαλεποῦ κατ' ἀντέξετασιν τῶν λόγων πρὸς τὰ ποιήματα.

ingenijs, ut eos laudari libentius audiant, quos utrum nati sint ignorant: quàm quicquam eorum probent, à quibus ipsi beneficijs sunt affecti. Enimuerò nō decet cordatos quidem uiros, istorū seruire tantæ amentiæ: sed & negligendi sunt tales: & assuefaciendi cæteri ad ea, quæ dici etiā est æquius, audienda: præsertim cùm et artes & omnia cætera esse aucta uideamus, non per eos qui usitata retinuerunt, sed eorum opera qui correxerūt, locoq́ue mouere praua omnia nō dubitarunt. Equidē scio, quàm sit difficile (id quod facturus ego sum) uiri uirtutem oratione celebrare: cuius rei signum illud est maximum, quòd homines eruditi de alijs multis uarijsq́ue rebus dicere audent: in hoc uerò genere nemo illorū unquam scribendū quicquam suscepit: id quod eis planè ignoscendū esse censeo. Nam poetis ornamenta multa concessa sunt. Iis enim licet Deos miscere hominū cœtibus, ac introducere colloquētes, & adiuuantes in prælijs quoslibet: atq; hæc eadē explicare uerbis nō tātùm usitatis, sed alia peregrinis, alia nouis, alia translatis: nihil deniq; prætermittere, quo poesim queant figurarum omni genere uariare. Oratores autem nullam huiusmodi facultatem habent: sed cùm uerbis uulgatis, tum ijs uti sententijs, quas res ipsæ suppeditant, omnino coguntur. Iam illi uersibus & numeris deuinciunt omnia: hi nullū tale adiumentū habent. Quibus in rebus tantum uenustatis inest, ut, etsi neq; uerba poematum, neq; sententiæ præclaræ fuerint, ipsa tamen concinnitas numerorum, aptæq́ue dimensiones, demulceant

Attentio à difficultate, per collationē orationis cum poesi.

 audito-

τοὺς ἀκούοντας. Καταμάθοι δ' ἂν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν. ἢν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων, τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπῃ, τὸ δὲ μέτρον διαλύσῃ: φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης, ἧς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. ὅμως δὲ, καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτούσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον, ἀλλ' ἀποπειρατέον ἐστὶ τῶν λόγων: εἰ καὶ τοῦτο δυνήσονται τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εὖ λέγειν, μηδὲν χεῖρον τῶν ἐν ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων. Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῆς εὐαγόρου, καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστανται, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ ἐμὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν: ἵνα πάντες εἰδῶσιν, ὅτι καλλίστων αὐτῷ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων, οὐδὲν καταδεέστερον ἑαυτὸν ἐκείνων παρέσχεν. ὁμολογεῖται μὲν γὰρ, τοὺς ἀπὸ διὸς εὐγενεστάτους τῶν ἡμιθέων εἶναι· τούτων δ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὅς τις οὐκ ἂν αἰακίδας προκρίνειεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εὑρήσομεν τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας· οὗτοι δ' ἅπαντες ὀνομαστότατοι τῶν καθ' ἑαυτοὺς γεγόνασι. τοῦτο μὲν γὰρ αἰακὸς ὁ διὸς μὲν ἔκγονος, τοῦ δὲ γένους τοῦ τευκριδῶν πρόγονος, τοσοῦτον διήνεγκεν, ὥστε, γενομένων αὐχμῶν ἐν τοῖς ἕλλησι, καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφθαρέντων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλλεν, ἦλθον οἱ προεστῶτες τῶν πόλεων, ἱκετεύοντες αὐτὸν: νομίζοντες διὰ τῆς συγγενείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ἐκείνου, τάχιστ' ἂν εὑρέσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν. σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες πάντων ὧν ἐδεήθησαν, ἱερὸν ἐν αἰγίνῃ κατεστήσαντο κοινὸν τῶν ἑλλήνων, οὗπερ ἐκεῖνος ἐποιήσατο τὴν εὐχήν.

ἀ. γένος εὐαγόρου ἀπὸ Διὸς καὶ αἰακοῦ καταγόμενον.

καὶ

auditores. Quæ quid ualeant, uel ex eo perspicitur, quòd etiam laudata poemata, si quis eorum uerba sententiasq; reliquerit, uersum autem dissoluerit: ea quam nunc de eis habemus, opinione multò deteriora uideantur. Quamuis autem poeseos tantæ sint commoditates, non propterea tamen cessandũ: sed periculum faciendum est, an etiam oratione fortes uiri celebrari possint: ac nihilo deterius, quàm ab ijs qui carminibus & uersibus eos ornant. Ac primùm de ortu atque natalibus Euagoræ, tametsi complures antè norunt, & mihi tamen aliquid, cæterorum causa, dicendum esse uidetur: ut omnes intelligant, eum à pulcherrimis & maximis exemplis, quæ relicta ipsi fuerant, nihil degenerasse. Nam in confesso est, oriundos à Ioue, semideorum esse nobilissimos: inter hos ipsos autẽ, nemo est quin Aeacidis principatum deferat. In alijs enim familijs alios præstantiores, alios deteriores inueniemus: hi uerò suis temporibus omnes omnium fuêre celeberrimi. Aeacus enim, qui & Iouis filius, & generis Teucridarũ habetur autor, tantum excelluit, ut siccitate premente Græciam, multisq; mortalibus extinctis, cũ iam nihil ad calamitatis magnitudinẽ posset accedere, magistratus urbium supplices eum adierint: existimantes, se per eius nobilitatem & pietatem, celerrimè urgentium malorum à Dijs remedium impetraturos. Salutem porrò adepti, uotorumq; omnium facti compotes, in Aegina templum omnium Græcorum nomine ædificarunt, quo in loco uotum ille nuncuparat.

I. Genus Euagoræ, à Ioue & Aeaco usq; repetitum.

καὶ κατ' ἐκεῖνόν τε τὸν χρόνον, ἕως ἦν μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης δόξης ὢν διετέλεσεν. ἐπειδὴ δὲ μετήλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ πλούτωνι καὶ κόρη τιμὰς μεγίστας ἔχων παρεδρεύειν ἐκείνοις. Τούτου δὲ παῖδες ἦσαν, τελαμὼν καὶ πηλεύς: ὧν ὁ μὲν ἕτερος μεθ' ἡρακλέους ἐπὶ λαομέδοντα στρατευσάμενος, τῶν ἀριστείων ἔτυχε. πηλεὺς δ' ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς κενταύρους ἀριστεύσας, καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους κινδύνους εὐδοκιμήσας, θέτιδι τῇ νηρέως, θνητὸς ὢν ἀθανάτῳ συνῴκησε: καὶ μόνου τούτου φασὶ τῶν προγεγενημένων, ὑπὸ θεῶν ἐν τοῖς γάμοις ὑμέναιον ᾀσθῆναι. τούτοιν δ' ἑκατέροιν, τελαμῶνος μὲν αἴας καὶ τεῦκρος ἐγενέσθην, πηλέως δ' ἀχιλλεύς, οἳ μέγιστον καὶ σαφέστατον ἔλεγχον ἔδοσαν τῆς αὑτῶν ἀρετῆς. οὐ γὰρ ἐν ταῖς αὑτῶν πόλεσιν ἐπρώτευσαν μόνον οὐδ' ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς κατῴκουν: ἀλλὰ στρατείας τοῖς ἕλλησιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους γενομένης, καὶ πολλῶν μὲν ἑκατέρωθεν ἀθροισθέντων, οὐδενὸς δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις ἀχιλλεὺς μὲν ἁπάντων διήνεγκεν, αἴας δὲ μετ' ἐκεῖνον ἠρίστευσε: τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγγενείας ἄξιος καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς χείρων γενόμενος, ἐπειδὴ τροίαν συνεξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον, σαλαμῖνά τε κατῴκισεν, ὁμώνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε. Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς εὐαγόρᾳ παρὰ τῶν προγόνων ὑπάρξαντα, τηλικαῦτα τὸ μέγεθός ἐστι. κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον τῆς πόλεως οἰκισθείσης, τὴν βασιλείαν ...

Τεῦκρος Σαλαμῖνος τῆς ἐν κύπρῳ οἰκιστής.

μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ Τεύκρου, τὴν βασιλείαν εἶχον. χρόνῳ δ' ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ φοινίκης ἀνὴρ φυγάς, καὶ πιστευθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως,

Is igitur & dũ uixit, inter homines maxima semper gloria fuit: & post obitum Plutoni & Proserpinæ, maximis honoribus præditus, aßidere perhibetur. Huius filij fuerunt, Telamon & Peleus: quorum alter expeditionis Herculanæ contra Laomedontem susceptæ socius, primas uirtute meruit: Peleus autem, re contra Centauros bene gesta, & multis alijs pugnis spectatus, Thetidis Nereidos, mortalis ipse, immortalis coniugio potitus est: & solius huius ex omni uetustatis memoria in nuptijs, Hymenæum Deos cecinisse memoriæ proditum est. Hi ambo filios habuerunt: Telamon Aiacem & Teucrum, Peleus Achillem: qui maximũ & clarißimum uirtutis suæ specimen ediderunt. Nec enim in suis urbibus tantùm principem locum tenuêre, nec ijs in locis quæ incoluerunt: sed expeditione à Græcis suscepta contra Barbaros, & multis utrinque congregatis, cùm nullus uir nominatus mansisset domi: in illis periculis ut Achilles omnibus antecelluit, sic Aiax secundum ab eo uirtutis locum obtinuit. Teucer uerò, & horum cognatione dignus, & nemine cæterorum inferior, quum in expugnanda Troia strenuam operam nauasset, Cyprum aduectus & Salaminem condidit, prioris ei patriæ nomine imposito: & eam quæ nunc regnat, familiam reliquit. Tanta igitur est Euagoræ à maioribus accepta præstantia. Vrbe autem sic condita, regnum initiò Teucri posteri tenuerunt. Insecutis uerò temporibus, quidam exul è Phœnicia profectus, & ab eo qui

Teucer Salaminis Cypriæ conditor.

σιλεύοντος τότε, καὶ δυναστείας μεγάλας λαβὼν: οὐ
χάριν ἔσχε τούτων: ἀλλὰ κακὸς μὲν γενόμενος περὶ
τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ πλεονεκτῆσαι: τὸν
μὲν εὐεργέτην ἐξέβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασιλείαν κα-
τέσχεν. ἀπιστῶν δὲ τοῖς πεπραγμένοις, καὶ βουλόμε-
νος ἀσφαλῶς καταθέσθαι τὰ περὶ αὐτόν: τήν τε πό-
λιν ἐξεβαρβάρωσε, καὶ τὴν νῆσον ὅλην βασιλεῖ τῷ με-
γάλῳ κατεδούλωσεν. οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων κα-
θεστώτων, Εὐαγόρας γίνεται, περὶ οὗ τὰς μὲν φήμας καὶ
τὰς μαντείας καὶ τὰς ὄψεις, τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις γενομέ-
νας, ἐξ ὧν μείζων ἂν φανείη γεγονὼς ἢ κατὰ ἄνθρω-
πον, αἱροῦμαι καταλιπεῖν: οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομέ-
νοις: ἀλλ' ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερὸν, ὅτι τοσούτου δέω,
πλασάμενος εἰπεῖν τὶ περὶ τῶν ἐκείνῳ πεπραγ-
μένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφίημι τὰ τοιαῦτα,
περὶ ὧν ὀλίγοι τινὲς ἐπίστανται, καὶ μὴ πάντες οἱ πολί-
ται συνίσασιν. Ἄρξομαι δ' ἐκ τῶν ὁμολογουμένων λέ-
γειν περὶ αὐτοῦ. παῖς μὲν γὰρ ὢν, ἔσχε κάλλος καὶ ῥώ-
μην καὶ σωφροσύνην: ἅπερ τῶν ἀγαθῶν πρεπωδέ-
στατα τοῖς τηλικούτοις ἐστί. καὶ τούτων ἄν τις μάρτυρας
ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης τοὺς συμπαιδευθέν-
τας τῶν πολιτῶν: τοῦ δὲ κάλλους, ἅπαντας τοὺς ἰδόντας:
τῆς δὲ ῥώμης, τοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς ἐκεῖνος τῶν ἡλι-
κιωτῶν ἐκρατίστευσεν. ἀνδρὶ δὲ γενομένῳ, ταῦτά τε
πάντα συνηυξήθη, καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρεία προσεγένε-
το, καὶ σοφία, καὶ δικαιοσύνη: καὶ ταῦτα οὐ μέσως, οὐδ' ὥσ-
περ ἐν ἑτέροις τισίν, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν πρὸς ὑπερβο-
λήν. τοσοῦτον γὰρ καὶ ταῖς τοῦ σώματος καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς
ἀρεταῖς διήνεγκεν, ὥς ὁπότε μὲν αὐτὸν ὁρῷεν οἱ τό-
τε βασιλεύοντες, ἐκπλήττεσθαι καὶ φοβεῖσθαι περὶ
τῆς

β. παράλειψις τῶν πρὸ τῆς γενέσεως.

γ. παιδία. σωφροσύνη. κάλλος. ῥώμη.

δ. Ανδρία. σοφία. δικαιότης.

tunc regnabat, in fidem receptus, magnamq́; potentiam nactus, non gratiam pro his retulit: sed & hospitij ius uiolauit, &, ut homo ad faciendam iniuriam paratus, eiecto rege bene merito, ipse regnũ occupauit. Cùm uerò conscientia scelerum trepidaret, resq́; suas in tuto collocare uellet: tum urbem Barbaris impleuit, tum totam insulam seruituti regis Persarum subiecit. Tali statu rerum Euagoras nascitur: de quo quæ omina, quæ uaticinationes, quæ uisiones somniorum fuerint, quibus rebus humana sorte maior uideatur, omittere statui: non quin ea uera esse putem quæ dicuntur: sed ut omnibus probem, tantum abesse, ut rebus eius gestis quicquam affingam, ut etiam è ueris ea prætererim, quæ in paucorum noticia, & non in omnium ciuium conscientia uersantur. Exordium autem de eo dicendi capiam à rebus, quæ sunt extra omnem controuersiam. Puer igitur & forma, & uiribus, & modestia, quæ bona eam ætatem maximè decent, excelluit. Atq; ijs de rebus testimonium perhibebunt hi: de modestia, ciues unà cum eo instituti: de pulchritudine, omnes qui uiderunt: de uiribus, certamina in quibus æquales superauit. Cùm uerò adoleuisset: & hæc unà creuerunt omnia, & eis accessit fortitudo, & sapientia, & iusticia: neq; hæ uirtutes, ut in alijs quibusdam, mediocres, sed singulæ excellentes. Tantum enim & corporis & animi uirtutibus præstitit, ut ij qui tum regnabant, quoties eum uidebant, percellerentur, regnoq́; metue-

II. Ea quæ natiuitatem antecesserũt, per præteritionẽ.

III. Indoles, modestia, pulchritudo, robur.

IIII. Virilis ætis. Fortitudo. Sapientia. Iusticia.

τῆς ἀρχῆς ἡγεμόνας, οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν
φύσιν ἐν ἰδιώτου μέρει διαγαγεῖν. ὁπότε δ' εἰς τοὺς τρό-
πους ἀποβλέψαιεν, οὕτω σφόδρα πιστεύειν, ὥστε, καὶ εἴ
τις ἄλλος τολμῴη περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν, νομίζειν
Εὐαγόραν αὐτοῖς ἔσεσθαι βοηθόν. καὶ τοσοῦτον τῆς δόξης
παραλλαττούσης, οὐδετέρου τούτων ἐψεύσθησαν. οὔτε γὰρ
ἰδιώτης ὢν διετέλεσεν, οὔτε περὶ ἐκείνους ἐξήμαρτεν:
ἀλλὰ τοσαύτην ὁ δαίμων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὅπως
καλῶς λήψεται τὴν βασιλείαν: ὥσθ' ὅσα μὲν ἀναγ-
καῖον ἦν παρασκευασθῆναι δι' ἀσεβείας, ταῦτα μὲν
ἕτερος ἔπραξεν: ἐξ ὧν δ' οἷόν τ' ἦν ὁσίως καὶ δικαίως
λαβεῖν τὴν ἀρχὴν, Εὐαγόρᾳ διεφύλαξεν. εἷς γὰρ τῶν
δυναστευόντων ἐπιβουλεύσας, τόν τε τύραννον ἀπέ-
κτεινε, καὶ συλλαβεῖν Εὐαγόραν ἐπεχείρησεν: ἡγούμε-
νος, οὐ δυνήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχὴν, εἰ μὴ κἀ-
κεῖνον ἐκ ποδῶν ποιήσαιτο. διαφυγὼν δὲ τὸν κίνδυ-
νον, καὶ σωθεὶς εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας: οὐ τὴν αὐτὴν
γνώμην ἔσχε τοῖς ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς περιπί-
» πτουσιν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν ἐκ τυραννίδος ἐκπέσω-
» σι: διὰ τὰς παρούσας τύχας ταπεινοτέρας τὰς ψυχὰς
» ἔχουσιν· ἐκεῖνος δ' εἰς τοσοῦτο μεγαλοφροσύνης ἦλ-
θεν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ἰδιώτης ὢν, ἐπειδὴ φεύγειν
ἠναγκάσθη, τυραννεῖν ᾠήθη δεῖν. καὶ τοὺς μὲν πλά-
νους τοὺς φυγαδικοὺς, καὶ τὸ δι' ἑτέρων ζητεῖν τὴν κάθο-
» δον, καὶ θεραπεύειν τοὺς αὐτοῦ χείρους, ὑπερεῖδε. Λα-
» βὼν δὲ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, ἥνπερ χρὴ τοὺς εὐσεβεῖν
» βουλομένους, ἀμύνεσθαι, καὶ μὴ προτέρους ὑπάρχειν:
καὶ προελόμενος, ἢ κατορθώσας τυραννεῖν, ἢ δια-
μαρτὼν ἀποθανεῖν: παρακαλέσας ἀνθρώπους, ὡς οἱ
πλεῖστοι λέγουσι, περὶ πεντήκοντα, μετὰ τούτων παρε
σκευά-

ε. Πράξεις, καὶ πρῶτον εὐσεβὴς καὶ μεγαλόψυχος κατάληψις τῆς βασιλείας.

metuerent: existimantes, non posse fieri, ut talis natura in priuatæ uitæ obscuritate delitesceret. Cùm uerò mores eius intuebantur, tantam ei fidem haberent, ut Euagoram sibi etiam contra insidias aliorum adiutorem fore considerent. Ac neutra eos, cùm tantum inter eas interesset, fefellit opinio. Nec enim priuatus perpetuò mansit, neq; erga illos deliquit: sed ei Deus tam solicitè prospexit, quò honestè regno potiretur, ut & ea quæ citra impietatem peragi non poterant, alius perpetrârit: & Euagoram ad ea reseruârit, per quæ imperium iustè sanctèq; susciperet. Quidam enim prócerum, & per insidias tyrannum occidit, & Euagoram comprehendere conatus est: imperium obtinere se non posse ratus, nisi & illum è medio sustulisset. Hoc uerò periculo euitato, cum incolumis Solos Ciliciæ urbem peruenisset, non eo fuit animo, quo alij esse solent in huiusmodi calamitatibus. Cæteri enim, etiam ij qui regnum amiserunt, fracti fortunæ impetu, animos habent abiectiores: ille autem tantum animo robur conceperat, ut, cùm antè priuatam uitam egisset, in exilium actus, regnum sibi uendicandum esse arbitraretur. Ac erronibus quidem fugitiuis despectis, neq; per alios reditum quærere, neq; seipso deteriores colere uoluit: sed ea usus occasione, quæ religiosos homines decet, qui acceptas iniurias ulcisci, non ipsi facere iniuriam solent: aut re bene gesta imperare, aut uoto frustratus mortẽ oppetere statuit. et adhibitis hominibus, ut plurimi dicunt, circiter quinquaginta, illorũ ope

V. Res gestæ, ac primùm pia & strenua regni recuperatio.

σκευάζετο ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον. ὅθεν καὶ μάλιστ' ἄν τις τὴν φύσιν τὴν ἐκείνου, καὶ τὴν δόξαν, ἣν εἶχε παρὰ τοῖς ἄλλοις, θεωρήσειε. μέλλων γὰρ πλεῖν μετὰ τοσούτων ἐπὶ τηλικαύτην πρᾶξιν τὸ μέγεθος, καὶ πάντων τῶν δεινῶν πλησίον ὄντων: οὔτ' ἐκεῖνος ἠθύμησεν, οὔτε τῶν παρακληθέντων οὐδεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἠξίωσεν: ἀλλ' οἱ μὲν, ὥσπερ θεῷ συνακολουθήσαντες, ἅπαντες ἐνέμειναν τοῖς ὡμολογημένοις: ὁ δὲ, ὥσπερ εἰ στρατόπεδον ἔχων κρεῖττον τῶν ἀντιπάλων, ἢ προειδὼς τὸ συμβησόμενον, οὕτω διέκειτο τὴν γνώμην. δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων. ἀποβὰς γὰρ εἰς τὴν νῆσον, οὐχ ἡγήσατο δεῖν χωρίον ἐχυρὸν καταλαβὼν, καὶ τὸ σῶμα ἐπ' ἀσφαλείᾳ καταστήσας περιϊδεῖν, εἴ τινες αὐτῷ τῶν πολιτῶν βοηθήσουσιν: ἀλλ' εὐθὺς, ὥσπερ εἶχε, ταύτης τῆς νυκτὸς διελὼν τοῦ τείχους πυλίδα, καὶ ταύτῃ τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ διαγαγὼν, προσέβαλε πρὸς τὸ βασίλειον. καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς συμβαίνοντας, καὶ τοὺς φόβους τῶν ἄλλων, καὶ τὰς παρακελεύσεις τὰς ἐκείνου, τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; γενομένων δ' αὐτῷ τῶν μὲν περὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν
» θεατῶν (δεδιότες γὰρ τῶν μὲν τὴν ἀρχὴν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν,
» ἡσυχίαν ἦγον) οὐ πρότερον ἐπαύσατο μαχόμενος καὶ μόνος πρὸς πολλοὺς, καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐχθροὺς, πρὶν ἑλὼν τὸ βασίλειον, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐτιμωρήσατο, καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν, ἔτι δὲ τῷ γένει τὰς τιμὰς τὰς πατρίους ἐκομίσατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστησεν. ἡγοῦμαι μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθείην, ἀλλ' ἐνταῦθα καταλίποιμι τὸν λόγον, ῥᾴδιον ἐκ τούτων εἶναι γνῶναι, τήν τε ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου, καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, οὐ μὴν ἀλλ'
ἔτι

αὔξησις, κατὰ σύγκρισιν τοῦ τε προσώπου καὶ τῆς πράξεως τρόπῳ.

sibi reditum in patriã patefacere est conatus. Unde cùm primis, & qui animus, & quãta eius apud socios fuerit autoritas, perspicitur. Nauigaturus enim cũ tam paucis ad tam ingens facinus perpetrãdum, quãuis acerbissima quæq; in cõspectu essent: tamen neq; ipse abiecit animũ, neq; cõmilitonũ quisquam periculorũ societatem detrectauit: sed & illi tanquam deum ducem secuti, omnes in fide manserunt: & ipse, quasi firmiorẽ quàm aduersarij haberet exercitũ, aut futurorum esset præscius, sic animo affectus fuit: id quod res ipsa ostẽdit. Nam cũ in insulam è naui descendisset, nõ castellũ aliquod firmũ occupandũ censuit, ut, corpore suo in tuto collocato, circumspiceret, an aliqui ciuium opitulaturi essent: sed mox eadẽ nocte, ut erat paratus, parua quadam muri porta perfracta, socijsq; per eam introductis, impetũ in regiã fecit. Tumultus aũt qui huiusmodi tẽporibus incidũt, & cæterorũ trepidationẽ, & exhortationes illius, multis referre quorsum attinet? Cùm uerò tyrãni quidẽ satellites ei resisterent, reliqui autẽ ciues spectatores essent (nã alterius imperiũ, alterius uirtutẽ metuẽtes, quiescebãt) nõ prius pugnare destitit, & solus contra multos, & cũ paucis aduersus hostes uniuersos, quàm, capta regia, & hostes ultus esset; & amicis opẽ tulisset, & familiæ suæ patrios honores restituisset, & ipse dominũ ciuitatis sese constituisset. Equidem existimo, etiamsi nihil adderem, sed hîc finem dicendi facerẽ: tamen ex his & Euagoræ uirtutem, & magnitudinem rerum ab eo gestarum facilè cognosci posse. Verùm

Exaggerationes per collationẽ personarũ, & rei gestæ modum.

ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἐκ τῶν ἐχομένων οἶμαι δηλώσειν. τοσούτων γὰρ τυράννων ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ γεγενημένων, οὐδεὶς φανήσεται τὴν τιμὴν ταύτην, κάλλιον ἐκείνου κτησάμενος. εἰ μὲν οὖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τὰς Εὐαγόρου παραβάλλοιμεν: οὔτ' ἂν ὁ λόγος ἴσως τοῖς ἀκούουσιν ἀρέσειεν, οὔτ' ἂν ὁ χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν. Ἐὰν δὲ προελόμενοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους, ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν: οὐδὲν μὲν χεῖρον ἕξομεν, πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησόμεθα περὶ αὐτῶν. τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς βασιλείας παραλαβόντων, τίς οὐκ ἂν τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν; Οὐδεὶς γάρ ἐστιν οὕτω ῥάθυμος, ὅστις ἂν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβεῖν μᾶλλον, ἢ κτησάμενος ὁσίως ὥσπερ ἐκεῖνος, τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτοῦ καταλιπεῖν. καὶ μὴν τῶν γε παλαιῶν καθόδων αὗται μάλιστα εὐδοκιμοῦσιν, ἃς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν. οὗτοι γὰρ οὐ μόνον τῶν γεγενημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὑτῶν καινὰς συντιθέασιν. ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν μεμυθολόγηκεν, ὅστις οὕτω δεινοὺς καὶ φοβεροὺς ποιησάμενος κινδύνους, εἰς τὴν ἑαυτοῦ κατῆλθεν. ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι πεποίηνται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας: οἱ δὲ μετὰ δόλου καὶ τέχνης περιγενόμενοι τῶν ἐχθρῶν. ἀλλὰ μὴν τῶν γε ἔπειτα γεγενημένων, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἁπάντων, Κῦρον τὸν Μήδων μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχήν, Πέρσαις δὲ κτησάμενον, οἱ πλεῖστοι καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν. ἀλλ' ὁ μὲν τῷ Περσῶν στρατοπέδῳ, τὸ Μήδων ἐνίκησεν, ὃ πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ῥᾳδίως ἂν ποιήσαιεν. ὁ δὲ διὰ τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτοῦ, καὶ τοῦ σώματος τὰ

utraque hæc per ea quæ sequuntur, dilucidius arbitror me declaraturum. Nam cum tot omnibus temporibus reges fuerint: nemo reperietur, qui honorem hunc pulchrius illo pararit. Quòd si res gestas Euagoræ cum singulis illorum factis conferamus: fortasse nec audientibus oratio placeret, neque tempus ijs quæ dicerentur sufficeret. Sin eum cum præstantißimis quibusque comparauerimus: ut nihilo peius habebimus, ita maiore compendio rem absoluemus. Quis igitur Euagoræ pericula non illis anteferret, qui patria regna susceperunt? Nemo enim ita socors & ignauus est, qui hoc imperium à maioribus accipere malit: quàm sanctè partum, ut ab illo factum est, liberis suis relinquere. Ac inter ueteres patrij regni recuperationes eæ maximè celebrantur, quas à poetis audimus. Hi enim nobis non solùm pulcherrimas superiorum temporum commemorant, sed & ipsi nouas comminiscuntur. Nemo tamen illorum de ullo fabulatus est, qui per tam atrocia & horrenda pericula in regnum redierit. Nam plerosque introduxerunt, fortuitò potitos imperijs: alios, qui dolo & fraude uicerunt hostes. Ex posterioribus autem, & fortaßis inter omnes Cyrum, qui Medis imperium eripuit, Persis'que tradidit, & plurimi, & maximè admirantur. Is uerò exercitu Persarum, copias Medorum uicit: quod multis & Græcis & Barbaris facile fuerit factu. Hunc uerò animo suo, & corpore, plera-

„ τὰ πλεῖστα φαίνεται τῶν προειρημένων διαπεπραγ-
„ μένος. ἔπειτα ἐκ μὲν τῆς Κύρου στρατείας οὔπω δῆλον,
ὅτι καὶ τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους ἂν ὑπέμεινεν: ἐκ δὲ τῶν
τούτῳ πεπραγμένων ἅπασι φανερὸν, ὅτι ῥᾳδίως ἂν
κἀκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπεχείρησε. πρὸς δὲ τούτοις, τῷ
μὲν ὁσίως καὶ δικαίως πέπρακται ἅπαντα: τῷ δ' οὐκ
εὐσεβῶς ἔνια συμβέβηκεν. ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἐχθροὺς ἀ-
πώλεσε: Κῦρος δὲ τὸν πατέρα τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν.
ὥστ' εἴ τινες βούλοιντο μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάν-
των, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν ἑκατέρου κρίνειν: δικαίως ἂν
Εὐαγόραν καὶ τούτου μᾶλλον ἐπαινέσειαν. εἰ δὲ δεῖ συντό-
μως, καὶ μηδὲν ὑποστειλάμενον, μηδὲ δείσαντα τὸν
φθόνον, ἀλλὰ παρρησίᾳ χρησάμενον εἰπεῖν: οὐδεὶς οὔτε
θνητὸς, οὔτ' ἡμίθεος, οὔτ' ἀθάνατος εὑρεθήσεται κάλ-
λιον, οὐδὲ λαμπρότερον, οὐδ' εὐσεβέστερον λαβὼν ἐκεί-
νου τὴν βασιλείαν. καὶ τούτοις ἐκείνως μάλιστ' ἂν τις
πιστεύσειεν, εἰ μὴ σφόδρα τοῖς νῦν λεγομένοις ἀπι-
στήσας, ἐξετάζειν ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἕκαστος ἐτυράν-
„ νησε. φανήσομαι γὰρ, οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα
„ λέγειν προθυμούμενος: ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ πράγμα-
τος ἀλήθειαν, οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως εἰρηκώς. εἰ μὲν
οὖν ἐπὶ μικροῖς διήνεγκε, τοιούτων ἂν καὶ τῶν λόγων
αὐτὸν προσῆκον ἦν ἀξιοῦσθαι. νῦν δὲ πάντες ἂν ὁμο-
„ λογήσειεν, τυραννίδα καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν, καὶ τῶν
„ ἀνθρωπίνων, μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχη-
τότατον εἶναι. τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα
κτησάμενον, τίς ἂν ἢ ῥήτωρ, ἢ ποιητὴς, ἢ λόγων εὑρε-
τὴς, ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσειεν; * οὐ τοίνυν ἐν
τούτοις ὑπερβαλόμενος, ἐν τοῖς ἄλλοις εὑρεθήσεται
καταδεέστερος γεγονώς: ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφυέστα-
τος

αὔξησις αὐτ(οῦ) τ(ῆς) βασιλείας.

* β. μετάβασις ἐπὶ τὴν τ(ῆς) βασιλείας διοίκησιν, μεγαλοπρεποῦς γενομένην.

pleraq; horum quæ diximus, perfecisse cõstat. Deinde è Cyri expeditione nõdum perspicuum est, eũ & Euagoræ pericula fuisse aditurum: ex rebus aũt ab hoc gestis, manifestũ est omnibus, eũ facilè illa quoque facinora fuisse obiturũ. Præterea hic sanctè & iustè peregit omnia: illi uerò nõnulla, uiolata pietate cõtigerunt. Noster enim hostes suos occidit: Cyrus uerò matris suæ patrem interemit. Quare, si qui spectare uelint non euentuum magnitudinẽ, sed uirtutis, quæ in utroq; fuerit, faciant contentionem: iurè etiã illi Euagorã prætulerint. Quòd si breuiter, & sine dissimulatione, & absq; inuidiæ metu, libereq; dicẽdum est: nemo neq; mortalis, neq; semideus, nec immortalis inuenietur, qui pulchrius & splendidius, aut maiore pietate regnũ sit adeptus. Atq; hæc ea ratione facilimè credet, qui his quæ nunc dicimus, nõ nimis abrogata fide, exquirere instituerit, quomodo regnis singuli sint potiti. Apparebit enim, me nõ de industria captasse magniloquẽtiam: sed rei ueritate adductũ, ita confidenter de eo disseruisse. Nã siquidẽ paruis reb. excelluisset: tales etiã orationes de eo haberi fuisset æquum. Nũc regnum omnium diuinorum & humanorum bonorum esse maximũ, & splendidissimũ, & summa uel armorũ contentione dignissimũ, fatentur omnes. Eũ igitur, qui re in tota rerum natura lõgè pulcherrima, pulcherrimè potitus est, quis orator, aut poeta, aut uerborũ opifex, pro rerũ gestarum dignitate collaudarit? Neq; uerò cùm in his excelluisset, in cæteris inferior fuisse comperietur. Nã primùm, quãuis inge-

Exaggeratio ipsius regni.

II. Regni administratio præclara.

τος ὢν τὴν γνώμην, καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνάμε-
νος, ὅμως οὐκ ᾠήθη δεῖν ὀλιγωρεῖν, οὐδ' αὐτοσχεδιά-
ζειν περὶ τῶν πραγμάτων: ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν καὶ φρον-
» τίζειν καὶ βουλεύεσθαι, τὸν πλεῖστον χρόνον διέτριβεν: ἡγού-
» μενος μὲν, εἰ καλῶς τὴν ἑαυτοῦ φρόνησιν παρασκευά-
» σειε, καλῶς αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἕξειν. θαυμάζων
δ', ὅσοι τῆς μὲν ψυχῆς ἕνεκα τῶν ἄλλων ποιοῦνται τὴν
ἐπιμέλειαν, αὐτῆς δὲ μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες:
ἔπειτα καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τὴν αὐτὴν διάνοιαν
» εἶχεν. ὁρῶν γὰρ τοὺς ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελουμένους,
» ἐλάχιστα λυπουμένους, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν ῥαθυμιῶν
» οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις, ἀλλ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ ταῖς
» καρτερίαις ἐνούσας: οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ'
» οὕτως ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ᾔδει, καὶ τῶν πολιτῶν
» ἕκαστον ἐγίνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ
» φθάνειν, μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς ὄντας λανθάνειν, ἀλλὰ πάν-
» τας τυγχάνειν τῶν προσηκόντων. οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἑτέρων ἤ-
κουεν, οὔτ' ἐκόλαζεν, οὔτ' ἐτίμα τοὺς πολίτας: ἀλλ'
ἐξ ὧν αὐτὸς συνῄδει, τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐτῶν. ἐν
ταῖς τοιαύταις δ' ἐπιμελείαις ἑαυτὸν καταστήσας, οὐδὲ
περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην προσπιπτόντων,
» οὐδὲ περὶ ἓν πεπλανημένως εἶχεν: ἀλλ' οὕτω θεοφι-
» λῶς καὶ φιλανθρώπως διῴκει τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς ἀ-
φικνουμένους μὴ μᾶλλον εὐαγόραν τῆς ἀρχῆς ζηλοῦν, ἢ
τοὺς ἀρχομένους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας. ἅπαντα
γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδικῶν, τοὺς δὲ
χρηστοὺς τιμῶν: καὶ σφόδρα μὲν ἁπάντων ἄρχων, νο-
μίμως δὲ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας κολάζων. οὐδὲν μὲν
συμβούλων δεόμενος, ὅμως δὲ τοῖς φίλοις συμ-
βουλευόμενος: πολλὰ μὲν τῶν ἑταίρων ἡττώμενος,
ἅπαν-

nio felicißimo esset, plurimaq; ritè conficere posset; non tamē negligenter ac temerè quicquā agendum sibi censuit: sed in inquirēdo, & cogitando, & deliberādo plurimum temporis cōsumpsit: existimans, si mentem probè exercuisset, regnū quoq; suum fore præclarū: eorumq; mores demiratus, qui uitæ tuendæ causa cæterarū rerum curam susciperent, ipsam uerò mentem, à qua uitæ ratio pendet, prorsus negligerent, in rebus deinde administrandis idem planè sensit. Cū enim uideret eos qui suas res diligentißimè curarent, molestijs affici minimis: & ueras animi remißiones non in ignauia esse positas, sed rectè factis & tolerantia laborum cōstare: nihil inexploratū reliquit: sed ita perfectè res tenebat, ita ciues singulos norat, ut nec ab insidiatoribus opprimeretur, nec bonos ignoraret, sed omnes pro merito tractaret. Non enim ciues aut puniebat, aut honorabat ex aliorum sermonibus: sed pro sua conscientia de eis iudicabat. Cū igitur in huiusmodi curationes se collocasset, ne in eorum quidem negociorum, quæ indies incidūt, uel unico deceptus est: sed urbi tanta & pietate & humanitate præfuit, ut hospites non magis Euagoram, qui imperaret, quàm ciues, qui tali regi parērent, fortunatos iudicarent. Nam hoc perpetuum eius studium fuit, neminem iniuria lædere, & bonos honorare: & pro imperij quidē autoritate cū omnib. agere, sed delinquentes legitimis supplicijs coercere. Nihil ille quidem cōsiliarijs indigebat: sed tamen amicorum sentētias de rebus omnibus audiebat. Amicis sæpe de iure suo cōcedebat,

ἅπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν περιγιγνόμενος· σεμνὸς ὢν οὐ ταῖς
τοῦ προσώπου συναγωγαῖς, ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατα-
σκευαῖς· οὐδὲ πρὸς ἓν ἀτάκτως, οὐδ' ἀνωμάλως δια-
κείμενος, ἀλλ' ὁμοίως τὰς ἐν τοῖς λόγοις ὁμολογίας,
” ὥσπερ τὰς ἐν τοῖς ὅρκοις διαφυλάττων· μέγα φρονῶν
” οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὑτὸν γιγνο-
” μένοις ἀγαθοῖς, τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ'
αὑτῷ ποιούμενος· τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοψυχίᾳ
” καταδουλούμενος· φοβερὸς ὢν οὐ τῷ πολλοῖς χαλεπαί-
” νειν, ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν φύσιν τῶν ἄλλων ὑπερβάλ-
” λειν· ἡγούμενος τῶν ἡδονῶν, ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος ὑπ'
αὐτῶν· ὀλίγοις πόνοις πολλὰς ῥᾳστώνας κτώμενος, ἀλλ'
οὐ διὰ μικρὰς ῥᾳθυμίας μεγάλους πόνους ὑπολειπόμε-
νος· ὅλως δ' οὐδὲν παραλιπὼν, ὧν προσεῖναι τοῖς βα-
„ σιλεῦσι πρέπει· ἀλλ' ἐξ ἑκάστης πολιτείας ἐκλεγόμενος
„ τὸ βέλτιστον· καὶ δημοτικὸς μὲν ὢν τῇ τοῦ πλήθους θερα-
„ πείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς πόλεως διοικήσει, στρατηγικὸς
„ δὲ τῇ πρὸς κινδύνους εὐβουλίᾳ, τυραννικὸς δὲ τῷ πᾶ-
„ σι τούτοις διαφέρειν. Καὶ ταῦθ' ὅτι προσῆν Εὐαγόρᾳ,
καὶ πλείω τούτων, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ῥᾴδιον καταμα-
θεῖν. παραλαβὼν γὰρ τὴν πόλιν ἐκβεβαρβαρωμένην,
καὶ διὰ τὴν Φοινίκων ἀρχὴν οὔτε τοὺς ἕλληνας προσδε-
χομένην, οὔτε τέχνας ἐπισταμένην, οὔτ' ἐμπορίῳ χρω-
μένην, οὔτε λιμένας κεκτημένην· ταῦτά τε πάντα διώρ-
θωσε, καὶ πρὸς τούτοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτήσατο,
καὶ τείχη προσπεριεβάλετο, καὶ τριήρεις ἐναυπηγήσατο,
καὶ ταῖς ἄλλαις παρασκευαῖς οὕτως ηὔξησε τὴν πό-
λιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἀπολελεῖ-
φθαι· καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥστε φοβεῖσθαι
„ πολλοὺς τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς. καί τοι

τηλι-

semper autem hostes superabat. Maiestatem tuebatur non contracto supercilio, sed uitæ instituto. Nulla in re ordinem, constantiámue negligebat: sed quicquid uerbis promisisset, non minus seruabat, quàm si iusiurandum dedisset. Animosus non ob fortunæ munera, sed rectè factorum conscientia. Amicos beneficijs sibi deuinciebat, alios animi magnitudine subigebat. Terribilis erat non frequenti sæuitia, sed excellenti sapientia: uoluptatibus imperabat, non autem cupiditatibus seruiebat. Paucis laboribus multum ocij parabat: non ob paruas oblectationes magnos labores cumulabat. Denique nihil prætermittebat, quod regibus inesse deceat: sed è singulis Rerumpub. formis præstantissima quæque deligebat: qui & popularis esset, obseruantia multitudinis: & politicus, gubernatione urbis: & imperatorius, recto in periculis consilio: & regalis, harum rerum omnium excellentia. Atque hæc in Euagora fuisse, & plura etiam his, ex ipsis factis facilè intelligetur. Nam cùm ciuitatem Barbarie deformatam suscepisset, quæ ob Phœnicum imperium, nec Græcos admitteret, nec artes sciret, nec emporio uteretur, nec portus teneret: tum hæc omnia correxit, tum agri etiam multum adiecit: urbémque muro circundedit, & triremes ædificauit: & reliquis apparatibus sic auxit, ut cum quauis Græcarum urbium certare possit: tantisq; copijs muniuit, ut multi nunc eam timeant, qui prius contemnebant. Neq; uerò

„ τηλικαύτας ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν, οὐχ οἷόν τ' „ ἐστιν: ἂν μή τις αὐτὰς διοικῇ τοιούτοις ἤθεσιν, οἵοις Εὐα- „ γόρας μὲν εἶχεν, ἐγὼ δ' ὀλίγῳ πρότερον ἀπεράθην „ διελθεῖν. ὥστ' οὐ δέδοικα, μὴ φανῶ μείζω λέγων τῶν ἐκείνῳ προσόντων, ἀλλὰ μὴ πολὺ λίαν ἀπολειφθῶ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ. τίς γὰρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύσεως, ὃς οὐ μόνον τὴν αὑτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν: ἀλλὰ καὶ τὸν περιέχοντα τόπον, τὴν νῆσον, ἐπὶ πραότητα καὶ μετριότητα προήγαγε; πρὶν μὲν γὰρ λαβεῖν Εὐαγόραν τὴν ἀρχὴν: οὕτως ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὥστε καὶ τῶν ἀρχόντων τούτους ἐνόμιζον εἶναι βελτίστους, οἵτινες ἂν ὠμότατα πρὸς τοὺς Ἕλληνας διακείμενοι τυγχάνοιεν. Νῦν δὲ τοσοῦτον μεταπεπτώκασιν, ὥσθ' ἁμιλλᾶσθαι μέν, οἵτινες αὐτῶν δόξουσι φιλέλληνες μᾶλλον εἶναι: παιδοποιεῖσθαι δὲ τοὺς πλείστους αὐτῶν, γυναῖκας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν: χαίρειν δὲ καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς ἑλληνικοῖς μᾶλλον, ἢ τοῖς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς: πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ τὴν μουσικήν, καὶ τῶν περὶ τὴν ἄλλην παίδευσιν ἐν τούτοις τοῖς τόποις διατρίβειν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν. καὶ τούτων ἁπάντων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν Εὐαγόραν αἴτιον εἶναι ὁμολογήσειεν. μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου, καὶ τῆς ὁσιότητος τῆς ἐκείνου· τῶν γὰρ ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κἀγαθοὶ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες, ἦλθον εἰς Κύπρον οἰκήσοντες: ἡγούμενοι κοινοτέραν εἶναι καὶ νομιμωτέραν τὴν Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἴκοι πολιτειῶν. ὧν τοὺς μὲν ἄλλους ὀνομαστὶ διελθεῖν, πολὺ ἂν ἔργον εἴη. * Κόνωνα δὲ τὸν διὰ πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν ἑλλήνων, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι

* παρέκβασις περὶ τῶν Κόνωνος κατορθωμάτων, τοῦ Λακεδαιμονίους καταναυμαχήσαντος.

fieri potest, ut urbes ita crescant, nisi talib. moribus gubernentur, quales Euagoras habuit, atq; ego paulo antè studui commemorare. Quare non metuo, ne maiora quàm pro eius uirtute dicere uidear: sed illud uerendum potius, ne magnitudinem rerum ab eo gestarum, oratione mea nequaquam attingam. Quis enim satis prædicet uirum tali præditũ ingenio, qui non suam tãtùm urbem bonis institutis excoluit: sed & finitimos insulares ad mansuetudinẽ & moderationẽ deduxit? Priusquam enim Euagoras regno potiretur, ea fuerunt sæuitia & immanitate, ut eos etiam principes putarent optimos, qui Græcos crudelissimè tractarẽt. Nunc uerò usq; adeò sunt alij facti, ut inter se certẽt, quínam ex eis Græcorum amantiores uideantur: eorumq́; plurimi nostratib. uxoribus ductis, liberos procreent: & magis cùm instrumento, tum institutis Græcanicis gaudeant, quàm patrijs & domesticis: plurésq́; in musicis & alijs artibus eruditi, his in locis uersentur, quàm apud eos, ubi antea degere soliti fuerant. Neq; uerò quisquam est, quin hæc accepta esse Euagoræ referenda fateatur. Illud autem certissimum signum est & morum, & sanctitatis eius, quòd Græcorum complures optimi & honestissimi uiri, patria relicta, habitatum in Cyprum concesserunt: cum existimarent, regnum Euagoræ plus humanitatis & æquitatis habere, quàm suas domi Respublicas. Ac cæteros quidem nominatim recensere, perquàm operosum fuerit. * Cononem autem, qui uirtutibus plurimis princeps Græcorum fuit, quis ignorat,

*Digressio in Cononis res gestas, qui Lacedemonios debellauit.

ὅτι δυστυχησάσης τῆς πόλεως, ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενος, ὡς Εὐαγόραν ἦλθε· νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν παρ' ἐκείνῳ καταφυγὴν, καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν. πολλὰ δὲ πρότερον ἤδη κατωρθωκὼς, οὐδὲ περὶ ἑνὸς πώποτε πράγματος ἔδοξεν ἄμεινον ἢ περὶ τούτων βεβουλεῦσθαι. συνέβη γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν ἄφιξιν τὴν εἰς Κύπρον, καὶ ποιῆσαι καὶ παθεῖν πλεῖστα ἀγαθά. πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἔφθησαν ἀλλήλοις πλησιάσαντες, καὶ περὶ πλείονος ἐποιήσαντο σφᾶς αὐτοὺς, ἢ τοὺς πρότερον οἰκείους ὄντας. ἔπειτα περί τε τῶν ἄλλων ὁμονοοῦντες, ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν: καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχον. ὁρῶντες γὰρ αὐτὴν ὑπὸ Λακεδαιμονίοις οὖσαν, καὶ μεγάλῃ μεταβολῇ κεχρημένην: λυπηρῶς καὶ βαρέως ἔφερον, ἀμφότεροι προσήκοντα ποιοῦντες. τῷ μὲν γὰρ ἦν φύσει πατρὶς, τὸν δὲ διὰ πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας νόμῳ πολίτην ἐπεποίηντο. σκοπουμένοις δ' αὐτοῖς, ὅπως τῆς συμφορῶν αὐτὴν ἀπαλλάξωσι, ταχὺ τὸν καιρὸν Λακεδαιμόνιοι παρεσκεύασαν. ἄρχοντες γὰρ τῶν ἑλλήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, εἰς τοῦτ' ἀπληστίας ἦλθον, ὥστε καὶ τὴν ἀσίαν κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρησαν. λαβόντες δ' ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρὸν, καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν βασιλέως ἀπορούντων, ὅ,τι χρήσονται τοῖς παροῦσιν: ἐδίδασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν, ἀλλὰ κατὰ θάλατταν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους ποιεῖσθαι: νομίζοντες, εἰ μὲν πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο, καὶ τούτῳ περιγένοιντο, τὰ περὶ τὴν ἤπειρον μόνην καλῶς ἕξειν. εἰ δὲ κατὰ θάλατταν κρατήσειαν, πᾶσαν τὴν ἑλλάδα τῆς νίκης ταύτης μεθέξειν· ὅπερ συνέβη. πεισθέντων γὰρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν, καὶ ναυτικοῦ συλλεγέντος, Λακεδαι-

cùm nostra urbs cladem accepisset, ad Euagoram, selectum è cæteris omnibus, se contulisse? quòd putabat, se apud eum & saluti suæ rectißimè consulturum, & Reipub. erigendæ adiutorem quamprimùm habiturum. Cùm autem prius multis de rebus recta cõsilia iniÿsset: nulla tamen de re unquam uisus est, quàm de hac, melius statuisse. Siquidem ita contigit, ut propter aduentum in Cyprum, plurima beneficia & daret, & acciperet. Primùm enim statim ut congreßi sunt, pluris uterq; alterum fecit, quàm uetustate amicitiæ coniunctos. Deinde cùm cæteris de rebus perpetuò consenserunt, tum de nostra ciuitate in eadem sententia fuerunt. Quam cùm uiderent, ingenti mutatione facta, parêre Lacedæmonijs: grauiter molesteq́; tulerunt, sicut utrunq; decuit. Nam alteri natura erat patria, alterum ob multa & magna beneficia lege in ciuitatem ascripserant. Cogitantibus igitur eis, quomodo è calamitatibus eam eriperent, mox opportunitatem Lacedæmonÿ præbuerunt. Qui cùm Græcis terra mariq́; imperarent, insatiabili cupiditate incitati, Asiam quoq; uastare cœperunt. Ea igitur hi occasione arrepta, regios duces, quid consilÿ capiendum esset dubitantes, docuerunt, non terra, sed mari aggrediendos esse Lacedæmonios: existimantes, si peditatu conscripto terra uicissent, Asianis duntaxat consultum fore. Sin mari superassent, totam Græciam ex ea uictoria fructus esse capturam. id quod euênit. Nam cum duces huic consilio paruissent, ac classem comparassent: & Lace-

κεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχήθησαν, καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπεστερήθησαν: οἱ δ' ἕλληνες ἠλευθερώθησαν, ἡ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς τε παλαιᾶς δόξης μέρος τι πάλιν ἀπέλαβε, καὶ τῶν συμμάχων ἡγεμὼν κατέστη. καὶ ταῦτ' ἐπράχθη Κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος, Εὐαγόρου δ' αὐτόν τε παρασχόντος, καὶ τῆς δυνάμεως τὴν πλείστην παρασκευάσαντος. ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμήσαμεν ταῖς μεγίσταις τιμαῖς, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν: οὗπερ τὸ τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ σωτῆρος, πλησίον ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀμφοτέρων ὑπόμνημα, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας, καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους. βασιλεὺς δ' οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχε περὶ αὐτῶν: ἀλλ' ὅσῳ μείζω καὶ πλείονος ἄξια κατειργάσαντο, τοσούτῳ μᾶλλον ἔδεισεν αὐτούς. περὶ μὲν οὖν Κόνωνος ἄλλος ἡμῖν ἔσται λόγος. ὅτι δὲ πρὸς Εὐαγόραν οὕτως ἔσχεν, οὐδ' αὐτὸς λαθεῖν ἐζήτησε. φαίνεται γὰρ μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν ἐν κύπρῳ πόλεμον, ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας: μείζω δὲ καὶ χαλεπώτερον ἐκεῖνον ἀνταγωνιστὴν νομίσας, ἢ Κῦρον τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντα. καὶ τούτου μέγιστον τεκμήριον. τοῦ μὲν γὰρ ἀκούων τὰς παρασκευὰς, τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν, μικροῦ δεῖν ἔλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασίλειον ἐπιστάς. πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσχεν: ὥστε μεταξὺ πάσχων εὖ, πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε: δίκαια μὲν οὐ ποιῶν, οὐ μὴν παντάπασιν ἀλόγως βουλευσάμενος. ἠπίστατο μὲν γὰρ πολλοὺς καὶ τῶν ἑλλήνων, καὶ τῶν βαρβάρων, ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμάτων,
„ μεγάλας δυναστείας κατεργασαμένους: ᾐσθάνετο δὲ αὐτοῦ
„ τὴν Εὐαγόρου μεγαλοψυχίαν: καὶ τὰς ἐπιδόσεις αὐτοῦ
„ καὶ τὰς δόξας τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένας

γ. ἐπάνοδος αὖθις τὴν ὑπόθεσιν, καὶ διήγησις αὐξητικὴ τῶν πρὸς βασιλέα πραχθέντων.

dæmonij nauali prælio uicti, & imperio priuati sunt, & Græci libertatē recuperarūt, & nostra urbs antiquæ gloriæ partem quandā denuò recepit, delatūq; a socijs principatū accepit. Atq; hæc gesta sunt, Conone quidē duce, Euagora uerò cùm ipso strenuā operā nauante, tū maximā copiarū partem comparāte. Pro quib. meritis nos eis maximos honores decreuimus, & statuas posuimus in eo loco, in quo Iouis Seruatoris simulachrū est, tum illi, tū inter se uicinas: quæ utriusq; rei monumentū essent, & maximi beneficij et amicitiæ, quæ fuit inter ipsos. Rex uerò Persarū non eodē modo erga eos affectus fuit: sed quo res maiores & illustriores gesserāt, eo magis eos formidauit. Ac de Conone alio loco dicemus. Quæ uerò mēs eius erga Euagorā fuerit, ne ipse quidem dissimulare studuit. Constat enim, eum in bellū Cyprium maiore conatu incubuisse, quàm in cætera uniuersa: & hunc maiorem ac grauiorem aduersarium iudicasse, quàm Cyrum, qui cum eo de regno decertauit. Cuius rei hoc maximū signum est, quòd auditis fratris apparatibus, adeò securus fuit, ut parum abesset, quin ob incuriam in ipsa propè regia opprimeretur: alterum uerò tamdiu antè formidauit, ut inter accipiēdum beneficia, bellum aduersus eum moliretur: non ille quidem iusticiæ studio, sed tamen non stulto prorsus cōsilio. Sciebat enim, multos tum Græcorum, tum Barbarorum à contemptis initijs profectos, maxima imperia euertisse. Intelligebat etiam Euagoræ magnanimitatem: & successus eius, gloriamq; rerum gestarum non lentè progre-

III. Reditus ad causam: & narratio, quanta uirtute regnū contra Persas defenderit.

„ γνομένας, ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἀνυπέρβλητον ἔχοντα,
„ καὶ τὴν τύχην αὐτῷ συναγωνιζομένην. ὥστ' οὐχ ὑπὲρ
τῶν γεγενημένων ὀργιζόμενος, ἀλλὰ περὶ τῶν μελλόν-
των φοβούμενος: οὐδὲ περὶ Κύπρου μόνον δεδιώς, ἀλ-
λὰ πολὺ περὶ μειζόνων, ἐποιήσατο τὸν πόλεμον πρὸς
αὐτόν. οὕτω δ' οὖν ὥρμησεν, ὥστ' εἰς τὴν στρατείαν ταύτην
πλέον ἢ πεντάκις μύρια τάλαντα κατηνάλωσεν.
ἀλλ' ὅμως Εὐαγόρας, πάσης ἀπολελειμμένος ταῖς
δυνάμεσιν, ἀντιτάξας τὴν ἑαυτοῦ γνώμην πρὸς τὰς
οὕτως ὑπερμεγέθεις παρασκευάς, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐν
τούτοις πολὺ θαυμαστότερον, ἢ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρη-
μένοις. ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἴων εἰρήνην ἄγειν, τὴν ἑαυτοῦ
μόνην πόλιν εἶχεν. Ἐπειδὴ δ' ἠναγκάσθη πολεμεῖν,
τοιοῦτος ἦν, καὶ τοιοῦτον εἶχε Πρωταγόραν τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ
συναγωνιστήν, ὥστε μικροῦ μὲν ἐδέησε κύπρον ἅπασαν
κατασχεῖν, φοινίκην δ' ἐπόρθησε, τύρον δὲ κατὰ κράτος
εἷλε, κιλικίαν δὲ βασιλέως ἀπέστησε. τοσούτους δὲ τῶν πο-
λεμίων ἀπώλεσεν, ὥστε πολλοὺς τῶν Περσῶν, πενθοῦντας
τὰς ἑαυτῶν συμφοράς, μεμνῆσθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκεί-
νου. τελευτῶν δ' οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν,
ὥστ', εἰθισμένων τὸν ἄλλον χρόνον τῶν βασιλέων, μὴ διαλ-
λάττεσθαι τοῖς ἀποστᾶσι, πρὶν κύριοι γένοιντο τῶν σωμά-
των: ἄσμενοι τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο, λύσαντες μὲν τὸν
νόμον τοῦτον, οὐδὲν δὲ κινήσαντες τῆς Εὐαγόρου τυραννί-
δος. καὶ Λακεδαιμονίων μὲν τὴν καὶ δόξαν καὶ δύναμιν
μεγίστην ἐχόντων κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ἐντὸς τριῶν
ἐτῶν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν: Εὐαγόρᾳ δὲ πολεμήσας
ἔτη δέκα, τῶν αὐτῶν κύριον κατέλιπεν, ὧνπερ ἦν
καὶ πρὶν εἰς τὸν πόλεμον εἰσελθεῖν. ὃ δὲ πάντων
θαυμαστότατον· τὴν γὰρ πόλιν, ἣν Εὐαγόρας, ἑτέρου τυ-

αὐξητικὰ τῶν κατορθωμάτων κατ' ἀντιπαραβολάς.

ραν-

gredi uidebat: sed et insuperabili eum esse ingenio, & fortunam habere adiutricem. Quare nō iratus ob antè facta, sed de futuris solicitus: neq; Cypro tantùm metuens, sed rebus longè maiorib. timens, bellum cōtra eum suscepit: idq; tāta mole, ut in eam expeditionem amplius quinquaginta millia talentûm insumpserit. Euagoras tamen omnibus copijs inferior, opposito suo consilio contra tam immensos apparatus, se in his longè admirabiliorem præbuit, quàm in ijs omnibus quæ suprà diximus. Dū enim eum pace frui patiebantur, suam duntaxat urbem habuit. Postquam uerò armis se defendere coactus est, talem se præbuit, talemq; adiutorem filium Protagoram habuit, ut parum abesset, quin tota Cypro potiretur. Phœniciam uerò uastauit, Tyrum ui cepit, Ciliciam ad defectionem à rege impulit: & tantam hostium stragem edidit, ut multi Persarum sua mala deplorantes, uirtutem illius recordentur: eò denique rem redegit, ut eos tanta belli satietas caperet, ut, cùm reges, superiori tempore, non redire in gratiam cum ijs, qui defecerant, consueuissent, antequam corporibus eorum potiti essent, cupidè pacem fecerint: soluta quidem lege illa, sed nihil mutato Euagoræ imperio. Ac Lacedæmonijs quidem, qui ea tempestate & gloria & potentia excellebant, intra triennium eripuit imperium: sed bello hoc in decimum usq; annum prorogato, dominum earundem rerum reliquit Euagorā, quas ante illatum bellum habuerat. Et quod admiratione maxima dignum est, quam urbem Euagoras altero regnante,

Exaggerationes rei bene gestæ per contentionem.

ραννεύοντος, μετὰ πεντήκοντα ἀνδρῶν εἷλε: ταύτην βασιλεὺς ὁ μέγας, τοσαύτην δύναμιν ἔχων, οὐχ οἷός τ' ἐγένετο χειρώσασθαι. καίτοι πῶς ἄν τις τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν φρόνησιν, ἢ σύμπασαν τὴν ἀρετὴν τὴν εὐαγόρου φανερώτερον ἐπιδείξειεν, ἢ διὰ τοιούτων ἔργων καὶ κινδύνων; οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους πολέμους, ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων ὑπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ὑμνούμενον. οἱ μὲν γὰρ μετὰ πάσης ἑλλάδος, τροίαν μόνην εἷλον: ὁ δὲ μίαν πόλιν ἔχων, πρὸς ἅπασαν τὴν ἀσίαν ἐπολέμησεν. ὥστ' εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιάζειν αὐτὸν ἐβουλήθησαν, ὅσοιπερ ἐκείνους: πολὺ μείζω ἂν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔλαβε.
„ τίνα γὰρ ἂν εὑρήσομεν τῶν τότε γενομένων,
„ εἰ τοὺς μύθους νῦν ἀφέντες, τὴν ἀλήθειαν σκοπῶ-
„ μεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον; ἢ τίνα τοσούτων μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγενημένον; ὃς ἑαυτὸν μὲν ἐξ ἰδιώτου τύραννον κατέστησε: τὸ δὲ γένος ἀπεληλαμένον ἅπαν τῆς πολιτείας, εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πάλιν ἐπανήγαγε: τοὺς δὲ πολίτας ἐκ βαρβάρων μὲν ἕλληνας ἐποίησεν, ἐξ ἀνάνδρων δὲ πολεμικοὺς, ἐξ ἀδόξων δ' ὀνομαστούς. τὸν δὲ τόπον ἀμίκτως ἔχοντα, καὶ παντάπασιν ἐξηγριωμένον ὅλον παραλαβὼν, ἡμερώτερον καὶ πρᾳότερον κατέστησεν; ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, εἰς ἔχθραν μὲν βασιλεῖ καταστὰς, οὕτως αὐτὸν ἠμύνατο καλῶς, ὥστ' ἀείμνηστον γενέσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ Κύπρον; ὅτε δ' ἦν αὐτῷ σύμμαχος, τοσούτῳ χρησιμώτερον ἑαυτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὥστ' ὁμολογουμένως μεγίστην αὐτῷ συμβαλέσθαι δύναμιν, εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ κνίδον; ἧς γενομένης, βασιλεὺς μὲν ἁπάσης τῆς ἀσίας κύριος κατέστη:

gnante, cum quinquaginta uiris ceperat: eam magnus Rex tantis copijs instructus, subigere non potuit. Enimuerò qua ratione uel fortitudo, uel prudentia, uel uniuersa uirtus Euagoræ dilucidius ostendi posset, quàm talibus facinoribus & pugnis? Non enim cætera bella tantùm, sed illud etiam ab heroibus gestum, & ab omnibus mortalibus celebratum, superauit. Nam illi quidem cum uniuersa Græcia Troiam solam ceperunt: hic uerò cum unam tantùm haberet urbem, bellum totius Asiæ tolerauit. Quare si tot eum laudare uoluissent, quot illos: maiorem etiam quàm illi gloriam adeptus esset. Quem enim inueniemus illius seculi, si nunc, omißis fabulis, rem ipsam spectemus, qui talia perfecerit, aut qui tantarum in rebus mutationum fuerit autor? Nam & è priuata uita ad regnum suapte uirtute ascendit: & suum genus planè pulsum à Republica, in conuenientem dignitatis gradum restituit: & ciues, è Barbaris Græcos, ex effœminatis bellicosos, ex obscuris celeberrimos effecit. Præterea, locum eum cum abhorrentem à commercijs, & prorsus efferatum inuenisset, mansuetiorem & mitiorem reddidit. Pòst, susceptis cum rege inimicitijs, tam præclarè eum ultus est, ut bellum in Cypro gestum nulla obliuione queat aboleri. Dum uerò socius regis esset, tanto plus in eo quàm cæteris præsidij fuit, ut extra controuersiam ad Gnidium nauale prælium maximas ei uires contulerit. Quo confecto, non modò rex totius Asiæ dominatu potitus

τέσῃ: Λακεδαιμόνιοι δ', ἀντὶ τοῦ τὴν ἤπειρον πορθεῖν,
περὶ τῆς ἑαυτῶν κινδυνεύειν ἠναγκάσθησαν: οἱ δ' ἕλ-
ληνες ἀντὶ δουλείας αὐτονομίαν ἔχον: ἀθηναῖοι δὲ
τοσοῦτον ἐπέδοσαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν ἄρχον-
τας, ἐλθεῖν ὡς αὐτοὺς, τὴν ἀρχὴν παραδώσοντας. ὥστ'
εἴ τις ἔροιτό με, τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν εὐαγόρᾳ
πεπραγμένων: πότερον τὰς ἐπιμελείας, καὶ τὰς πα-
ρασκευὰς τὰς πρὸς λακεδαιμονίους, δι' ὧν ταῦτα προει-
ρημένα γέγονεν: ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κα-
τάληψιν τῆς βασιλείας; ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμά-
„ των διοίκησιν; εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἂν καταστάιην. τοῦ-
„ το γάρ μοι δοκεῖ μέγιστον εἶναι, καὶ θαυμαστότατον, καθ'
„ ὅ, τι ἂν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν γνώμην. ὥστ' εἴ τινες τῶν
προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀθάνατοι γεγόνασιν, οἶμαι
κἀκεῖνον ἠξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς: σημείοις χρώ-
μενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε βίον εὐτυχέστερον καὶ θεο-
φιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. τῶν μὲν γὰρ ἡμιθέων
τοὺς πλείστους καὶ ὀνομαστοτάτους εὑρήσομεν, ταῖς μεγί-
„ σταις συμφοραῖς περιπεσόντας: εὐαγόρας δ' οὐ μόνον
„ θαυμαστότατος ἐξ ἀρχῆς ὢν διετέλεσεν, ἀλλὰ καὶ μα-
καριστότατος. τί γὰρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας, ὃς τοιού-
των μὲν προγόνων ἔτυχεν, οἵων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν
εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ γέγονε; τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ
σώματι τῶν ἄλλων καὶ τῇ ῥώμῃ διήνεγκεν, ὥστε μὴ
μόνον σαλαμῖνος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσίας ἁπάσης ἄξιος
εἶναι τυραννεῖν. κάλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλεί-
αν, ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε. θνητὸς δὲ γενόμενος,
„ ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην κατέλιπε. τοσοῦτον
„ δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρως ἄμοιρος γενέσθαι,
„ μήτε τῶν νοσημάτων μετασχεῖν τῶν διὰ ταύτην τὴν
ἡλι-

ἐπίλογος κατ' ἀνακεφαλαίωσιν.

tius est: sed & Lacedæmonij, qui antè in Asia grassabantur, de aris & focis dimicare sunt coacti: & Græci, excusso iugo seruitutis, libertatē receperunt: & Atheniensiū opes ita creuerunt, ut qui prius illis imperarant, ad ipsos uenirent imperiū tradituri. Quare si quis me roget, quid inter Euagoræ facinora maximū esse iudicem, utrum nauatā operam, et apparatus cōtra Lacedæmonios, propter quæ hæc quæ diximus facta sunt, an extremū bellū, an occupationem regni, an totam rerum administrationē? quid respondeam, non sim habiturus. Nam singula, quæ accuratius cū animo meo expēdo, maxima & maximè admirabilia mihi uidentur. Quare si qui ueterum immortalitatem uirtute sibi pepererunt, illum etiam eo munere dignatum esse censeo: his argumentis adductus, quòd hanc quoq; uitam felicius, & Deo longè acceptius, quàm illi, ad obitum usque exegit. Nam semideorum plerosq;, & eos quidem celeberrimos, in maximas scimus incidisse calamitates. Euagoras uerò non admirabilissimus tātùm iam inde ab initio permansit, sed etiam beatissimus. Quæ enim felicitatis pars ei defuit, qui tales maiores habuit, quales nemo alius, nisi ex eâdem familia oriundus? qui tantum & corpore & robore cæteris præstitit, ut nō Salaminis tātùm, sed totius Asiæ dignus esset imperio? Deinde in regno, quod pulcherrimè parauerat, uitā exegit: &, cum mortalis esset natus, immortalem nominis sui memoriam reliquit: & eò usq; uixit, ut neq; senectutis esset expers, neq; morbis qui hanc ætatem comitari

Epilogus enumeratione constans.

» ἡλικίαν γινομένων. πρὸς δὲ τούτοις, ὃ δοκεῖ σπανιώτα-
τον εἶναι καὶ χαλεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἅμα καὶ
πολυπαιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐ-
τῷ συνέπεσε. καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γινομένων
οὐδένα κατέλιπεν ἰδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορευό-
μενον: ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμενον, τοὺς δ' ἄνακ-
τας, τὰς δ' ἀνάσσας. ὥστ' εἴ τινες τῶν ποιητῶν περί τι-
νος τῶν προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηνται,
λέγοντες, ὡς ἦν θεὸς ἐν ἀνθρώποις, ἢ δαίμων, ἀλλ' οὐ
» θνητός: ἅπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου ῥηθῆναι
» φύσιν μάλιστ' ἂν ἁρμόσειε. Τῶν μὲν οὖν εἰς Εὐαγόραν
πολλὰ μὲν οἴομαι παραλιπεῖν (ὑστερίζω γὰρ τῆς ἀκμῆς
τῆς ἐμαυτοῦ, μεθ' ἧς ἀκριβέστερον καὶ φιλοπονώτερον ἐξειρ-
γασάμην ἂν τὸν ἔπαινον τοῦτον) οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν, ὅσον
ἦν κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεγκωμίαστός ἐστιν.
ἐγὼ δ', ὦ Νικόκλεις, ἡγοῦμαι καλὰ μὲν εἶναι μνημεῖα,
καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας, πολὺ μέντοι πλείονος ἀ-
ξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας: ἃς ἐν τοῖς λόγοις
ἄν τις μόνον, τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι, θεωρήσειε. προκρίνω
δὲ ταύτας, πρῶτον μὲν εἰδὼς τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τῶν
ἀνδρῶν, οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμνυ-
νομένους, ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ μνήμῃ φιλοτιμουμέ-
νους. ἔπειθ' ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις
» εἶναι μόνον, παρ' οἷς ἂν σταθῶσι: τοὺς δὲ λόγους ἐξενε-
» χθῆναι οἷόν τ' ἐστὶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ διαδοθέντας, ἐν
» ταῖς τῶν εὖ φρονούντων διατριβαῖς ἀγαπᾶσθαι: παρ' οἷς
» κρεῖττόν ἐστιν, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐδοκιμεῖν,
» πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ τοῖς
γεγραμμένοις, οὐδεὶς ἂν τὴν τοῦ σώματος φύσιν ὁμοιώ-
σειε: τοὺς δὲ τρόπους τοὺς ἀλλήλων, καὶ τὰς διανοίας
τὰς

Παραίτησις τῆς ἰδίας ἀσθενείας, καὶ σύγκρισις τοῦ λόγου κατὰ σύγκρισιν.

solent, premeretur. Præterea, quod rarißimum & difficilimum habetur, ut idem & multos & felices liberos suscipiat, ne id quidem ei defuit, sed & ipsum contigit: &, quod maximum est, neminem è se natum reliquit, qui plebeijs nominibus salutetur: sed alium regem, alios principes, alias principũ uxores. Quare si qui ueterum poetarum magnificentius locuti, Deum aliquem esse inter homines dixerunt, aut numen, & non mortalem: ea uniuersa de illius natura et ingenio cõuenientißimè dicerentur. Ac multa quidem me, quæ dicenda essent de Euagora, prætermisisse arbitror. Desidero enim uigorem ætatis, cuius ope accuratius & studiosius laudationem hanc perfecissem. Veruntamen etiam nunc, quantum in meis uiribus fuit, non defuit ei laudatio. Ego uerò, Nicocles, pulchra monimẽta esse statuo, etiam corporum imagines: sed longè maioris precij esse puto, simulacra mentis & actionum, quæ in artificiosis duntaxat orationibus conspiciuntur. Quas ego ideo cæteris rebus antepono, cùm quòd præstantes uiros animaduerto non tam forma corporis superbire, quàm facinora, nominisq́; memoriam sibi laudi ducere: tum quia necesse est, expressas corporum formas apud eos duntaxat esse, apud quos positæ fuerint. Orationes autem in Græcia uulgari possunt, & in cœtus eruditorum editæ, magni fieri ac diligi: apud quos esse in gloria præstat, quàm apud alios uniuersos. Deinde fictis & pictis imaginibus nemo naturam corporis expresserit: mores autem aliorum, & ingenia,

Excusatio suę imbecillitatis, & cõmendatio orationis, collatione imaginum.

τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας, ἐκ τούτων ῥᾴδιόν ἐστι μιμεῖσθαι τοῖς μὴ ῥᾳθυμεῖν αἱρουμένοις, ἀλλὰ χρηστοῖς εἶναι βουλομένοις. ὧν ἕνεκα καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γράφειν τοῦτον τὸν λόγον· ἡγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ᾽ Εὐαγόρου γεγονόσι, πολὺ καλλίστην ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν, εἴ τις ἀθροίσας τὰς ἀρετὰς τὰς ἐκείνου, καὶ τῷ λόγῳ κοσμήσας, παραδοίη θεωρεῖν ὑμῖν, καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους προτρέπομεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἑτέρους ἐπαινοῦντες· ἵνα ζηλοῦντες ἐκ τούτων τοὺς εὐλογουμένους, τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδευμάτων ἐπιθυμῶσιν. ἐγὼ δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς, οὐκ ἀλλοτρίοις παραδείγμασι χρώμενος, ἀλλ᾽ οἰκείοις, παρακαλῶ, καὶ συμβουλεύω προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως καὶ λέγειν καὶ πράττειν μηδενὸς ἧττον δυνήσῃ τῶν Ἑλλήνων.

παράκλησις Νικοκλέους εἰς τὴν τῆς πατρῴας ἀρετῆς μίμησιν κατὰ προκατάληψιν ἐγκωμιαστικήν.

Καὶ μὴ νόμιζέ με καταγινώσκειν, ὡς νῦν ἀμελεῖς, ὅτι πολλάκις σοι διακελεύομαι περὶ τῶν αὐτῶν. οὐ γὰρ οὔτ᾽ ἐμὲ λέληθεν, οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι καὶ μόνος καὶ πρῶτος τῶν ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ τρυφαῖς ὄντων, φιλοσοφεῖν καὶ φιλοπονεῖν ἐπεχείρησας· οὐδ᾽ ὅτι πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις, ζηλώσαντας τὴν σὴν παίδευσιν, τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους ἐφ᾽ οἷς νῦν λίαν χαίρουσιν. ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ ταῦτα εἰδὼς, οὐδὲν ἧττον καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταῦθ᾽, ὅπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς τῶν
,, ἀγῶσιν οἱ θεαταί. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι παρακελεύονται τῶν
,, δρομέων, οὐ τοῖς ἀπολελειμμένοις, ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς
,, νίκης ἀγωνιζομένοις. ἐμὸν μὲν οὖν ἐστι καὶ τῶν ἄλλων φίλων, τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παροξύνειν ὀρέγεσθαι τούτων, ὧνπερ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν· σοὶ δὲ προσήκει μηδὲν ἐλλείπειν, ἀλλ᾽ ὥσπερ

ἐν τῷ

quæ oratione repræsentantur, hac ratione facile est imitari, si qui, repudiata ignauia, uiri boni esse meditentur. Quo libentius etiã orationẽ hanc scribendã suscepi, quòd existimabã, & tibi & tuis liberis, & cæteris ab Euagora oriũdis lõgè pulcherrimã fore adhortationẽ, si quis cõgregatas eius uirtutes, & uerbis exornatas, uobis spectandas, quotidieq́ uersandas manibus atq; animis tradidisset. Nã cæteros ad sapiẽtiæ studiũ, laudib. aliorũ propositis, exhortamur: ut earũ laudũ æmulatione incitati, earundẽ etiã uirtutũ desiderio inflammẽtur. Ego uerò te ac tuos, non alienis exẽplis usus, sed domesticis, hortor: & in eo elaborandũ tibi esse cẽseo, ne uel eloquẽtia, uel sapiẽti rerũ administratione, ullo Græcorũ sis inferior. Neq; uerò putes te accusari à me ignauiæ, ꝙ te ad easdẽ res toties exhortor. Nec enim uel me uel alios præterit, te et solũ & primũ eorũ qui regia dignitate præditi, opib. & delicijs circũfluunt, sapientiæ studiũ amplexũ, honestos labores prõptißimè capessere. Nec illud etiã obscurũ est, multos reges, exẽplo doctrinæ tuæ incitatos, omißis ijs rebus quibus nunc impensè gaudent, istud studiorum & disciplinæ genus expetituros. Verùm ego, quãuis hæc sciã, nihilominus tamen & facio, & faciam idem, quod in ludis gymnicis à spectatoribus fieri solet. Nam illi acclamant cursoribus non ignauißimis, sed uictoriæ proximis. Quare meum & cæterorum amicorum officiũ est, ea tum dicere, tum scribere, per quæ te acuamus ad ea desideranda, quæ tibi etiam nunc placuerũt. Te uerò decet nihil prætermittere, sed ut

Adhortatio Nicoclis ad paternæ uirtutis imitationẽ, cum honorifica occupatione.

ἐν τῷ παρόντι καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν, ὅπως ἄξιος ἔσῃ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων. ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν: μάλιστα δ' ὑμῖν, τοῖς πλείστων κυρίοις οὖσι. χρὴ δ' οὐκ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν παρόντων τυγχάνεις ὢν ἤδη κρείττων: ἀλλ' ἀγανακτεῖν, εἰ τοιοῦτος μὲν αὐτὸς ὢν τὴν φύσιν, γεγονὼς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ Διὸς: τὸ δ' ὑπογυιώτατον, ἐξ ἀνδρὸς τοιούτου τὴν ἀρετὴν, εἰ μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν ἄλλων, καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντων. ἔστι δ' ἐπὶ σοὶ, μὴ διαμαρτεῖν τούτων. ἐὰν γὰρ ἐμμένῃς τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ τοσοῦτον ἐπιδιδῷς, ὅσονπερ νῦν, ταχέως γενήσῃ τοιοῦτος, οἷόν σε προσήκει.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΥΜΟΥ

βολφίου, εἰς τὸν β. λόγον.

Τὸ ὑποκείμενον τοῦ λόγου, κἂν ἐκ ψιλῆς τῆς ἐπιγραφῆς δῆλον. ἔστι δὲ σχεδὸν, εἴ τῳ λέγειν ἂν δοκοίη, πλείω τὰ πάρεργα τῶν ἔργων· τοῦτο μὲν γὰρ τοῖς σοφισταῖς ἐπιπλήττων, τοῦτο δὲ τοῖς Θησέως ἔργοις ἐμπομπεύων, τοῦτο δὲ τοῦ Πάριδος ὑπεραπολογούμενος, τοῦτο δὲ ἑαυτὸν τῆς αἰτίας ἀπολύων, οὐ σμικρὸν τοῦ λόγου μέρος ἐν παρεκβάσεσιν ἀνήλωσεν, οὐ μὴν δὲ καταφρονητοῖς οὔσαις, οὔτ' αὖ πάνυ ἀπροσδιονύσοις, ἀλλ' ὅμως μακροτέραις τοῦ δέοντος: ὅπως ἂν ἡ ὑπόθεσις καθ' αὑτὴν οὐκ εὐποροῦσα λόγων, ἐπεισάκτων ἀπολαύσειεν ἀγαθῶν. καὶ ταύτην γενέσθαι τοῦτ' Ἰσοκράτους καὶ Γοργίου τέχνην, Ἀριστοτέλης διδάσκει, τῶν πρὸς Θεοδέκτην ῥητορικῶν τῷ γ. τὴν δὲ περὶ κάλλους, κατ' ἰδίαν Λυκιανὸς μιμήσασθαι πραγματείαν ἐπιχειρήσας, οὐ μὴν κατορθωκέναι δοκεῖ τοῖς κριτικωτέροις τῶν φιλοσοφούντων.

ἙΛΕ'

in præsentia, sic in posterum quoq; curam tui gerere: & exercere ingenium, ut & patre dignũ te præbeas, & cæteris tuis maioribus. Nam cùm omnibus conuenit magni facere sapientiam, tum uobis, qui in multos habetis imperium, in primis. Non autem eo contentus esse debes, si ijs qui nunc sunt, iam sis præstãtior: sed indignari, si ipse, & tali præditus ingenio: & si prima origo repetatur, Ioue: sin ad proxima ueniamus, è uiro uirtute præstantissimo natus, non multum antecellas cùm cæteris, tum ijs etiam qui in pari dignitatis gradu sunt collocati. Est aũt in te situm, ne his frustrère. Nam si in studio sapientiæ perseuerâris, & tantos progressus feceris, quantos hactenus: celeriter talis euades, qualem te esse decet.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in secundam orationem.

ARgumentum huius orationis ex inscriptione satis intelligitur. Sunt autem ferè, si dicere liceat, hîc plura præter rem, quàm ad rem. Nam dum Sophistas reprehendit, dum Thesei res gestas ornat, dum Paridem excusat, dum seipsum tuetur: magna orationis pars in digresionibus, prolixis illis quidem, sed egregijs tamen, & ab instituto non prorsus alienis, consumitur: ut sterile per se argumentum, inuectis aliunde bonis locupletetur. idq; nostri autoris & Gorgiæ fuisse artificium, Aristoteles libro ad Theodecten tertio testatur. Partem de pulchritudine, peculiari opere Lucianus æmulatus est, conatu maiore, si doctis credimus, quàm successu.

ἙΛΈΝΗΣ ἘΓΚΏΜΙΟΝ, λόγος β.

διασυρμὸς τῶν παραδοξολόγων ῥητόρων.

Εἰσί τινες, οἳ μέγα φρονοῦσιν, ἢν ὑπόθεσιν ἄτοπον καὶ παράδοξον ποιησάμενοι, περὶ ταύτης ἀνεκτῶς εἰπεῖν δυνηθῶσι· καὶ καταγεγηράκασιν, οἱ μὲν οὐ φάσκοντες οἷόν τ᾽ εἶναι ψευδῆ λέγειν, οὐδ᾽ ἀντιλέγειν, οὐδὲ δύο λόγω περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἀντειπεῖν· οἱ δὲ διεξιόντες, ὡς ἀνδρεία καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη ταυτόν ἐστι· καὶ φύσει μὲν οὐδὲν αὐτῶν ἔχομεν· μία δ᾽ ἐπιστήμη κατὰ πάντων ἐστίν. ἄλλοι δὲ περὶ τὰς ἔριδας διατρίβουσι, τὰς οὐδὲν μὲν ὠφελούσας, πράγματα δὲ παρέχειν τοῖς πλησιάζουσι δυναμένας. ἐγὼ δ᾽, εἰ μὲν ἑώρων νεωστὶ τὴν περιεργίαν ταύτην ἐν τοῖς λόγοις γεγενημένην, καὶ τούτους ἐπὶ καινότητι τῶν εὑρημένων φιλοτιμουμένους· οὐκ ἂν ὁμοίως ἐθαύμαζον αὐτούς. νῦν δὲ τίς οὕτως ὀψιμαθής ἐστιν, ὅστις οὐκ οἶδε, Πρωταγόραν, καὶ τοὺς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένους σοφιστάς, ὅτι καὶ τοιαῦτα, καὶ πολὺ τούτων ἔτι πραγματωδέστερα συγγράμματα καταλέλοιπεν ἡμῖν; πῶς γὰρ ἄν τις ὑπερβάλοιτο Γοργίαν, ἢ τὸν τολμήσαντα λέγειν, ὡς οὐδὲν τῶν ὄντων ἐστίν; ἢ Ζήνωνα, τὸν ταυτὰ δυνατὰ καὶ πάλιν ἀδύνατα πειρώμενον ἀποφαίνειν; ἢ Μέλισσον, ὃς, ἀπείρων τὸ πλῆθος πεφυκότων τῶν πραγμάτων, ὡς ἑνὸς ὄντος τοῦ παντός, ἐπεχείρησεν ἀποδείξεις εὑρίσκειν; *ἀλλ᾽ ὅμως οὕτω φανερῶς ἐκείνων ἀποδειξάντων, ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι, περὶ ὧν ἄν τις προθῆται ψευδῆ μηχανήσασθαι λόγον, ἔτι περὶ τὸν τόπον τοῦτον

*ὅτι φιλοχρηματίαν ἀντὶ καλοκἀγαθίας αἱρούμενοι, διὰ ἀσθένειαν τερατεύονται.

HELENAE LAVDATIO, HIERONYMO VVOLFIO INTERPRETE. Oratio II.

SVnt qui sibi ualde placeant, si argumentum absurdum & admirabile aggreßi, de eo tolerabiliter dicere queant: & per omnem ætatem in ore habent, alij, non posse mentiri quenquam, aut contradicere, neque duas de rebus ijsdem contrarias orationes habere: alij, fortitudinem & sapientiam & iusticiam idem esse, neque nos istarum rerum natura quicquam habere, sed unam esse scientiam, qua hæc omnia tradantur. alij tempus rixis terunt, quæ quidem utilitatis nihil afferunt, sed negocia facessere possunt auditoribus. Ego uerò, si nuper ineptias istas in eloquentiæ studium inuectas uiderem, illosq; inuentorum nouitate gloriari: eorum insolentiam non perinde mirarer. Nunc quis adeò rudis est, qui nesciat, Protagoram, ac illius temporis sophistas, & talia, & his longè operosiora scripta nobis reliquisse? Nam qui superari ab ullo posset Gorgias, qui nihil in rerum natura esse dixit, quod sit? aut Zeno, qui probare conatur, eadem & posse & non posse fieri? aut Melissus, qui, cùm res infinitæ sint, rationes inuenire conatus est, quibus demonstraret, unum quiddam esse totam rerum uniuersitatem? * Etsi autem illi tam euidenter ostenderunt, facile esse de quacunq; re, si libeat, falsam orationem comminisci: adhuc tamen in eo

Reprehensio Rhetorum, qui absurda argumenta tractant.

*Sophistas, quibus pecunia officio sit antiquior, ex ingenij imbecillitate cõfugere ad ineptias.

,, τον διατρίβουσιν: οὓς ἐχρῆν, ἀφεμένους ταύτης τῆς
,, τερθρείας, τῆς ἐν μὲν τοῖς λόγοις ἐξελέγχειν προσ-
,, ποιουμένης, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις πολὺν ἤδη χρόνον ἐξε-
,, ληλεγμένης, τὴν ἀλήθειαν διώκειν: καὶ περὶ τὰς πρά-
,, ξεις ἐν αἷς πολιτευόμεθα, τοὺς συνόντας παιδεύειν:
,, καὶ περὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν τούτων γυμνάζειν: ἐνθυ-
,, μουμένους, ὅτι πολὺ κρεῖττόν ἐστι περὶ τῶν χρησίμων
,, ἐπιεικῶς δοξάζειν: ἢ περὶ τῶν ἀχρήστων ἀκριβῶς
,, ἐπίστασθαι: καὶ μικρὸν προέχειν ἐν τοῖς μεγάλοις: ἢ
,, πολὺ διαφέρειν ἐν τοῖς μικροῖς, καὶ τοῖς μηδὲν πρὸς
,, τὸν βίον ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γὰρ οὐδενὸς αὐτοῖς ἄλ-
λου μέλει, πλὴν τοῦ χρηματίζεσθαι παρὰ τῶν νεω-
τέρων. ἔστι δ' ἡ περὶ τὰς ἔριδας φιλοσοφία, δυνα-
μένη τοῦτο ποιεῖν. οἱ γὰρ μήτε τῶν ἰδίων, μήτε τῶν
κοινῶν φροντίζοντες: τούτοις μάλιστα χαίρουσι τῶν λό-
γων: οἳ μηδὲ πρὸς ἓν χρήσιμοι τυγχάνουσιν ὄντες. τοῖς
μὲν οὖν τηλικούτοις πολλὴ συγγνώμη ταύτην ἔχειν
τὴν διάνοιαν. ἐπὶ γὰρ ἁπάντων τῶν πραγμάτων
πρὸς τὰς περιττότητας καὶ θαυματοποιίας οὕτω δια-
κείμενοι διατελοῦσι. τοῖς δὲ παιδεύειν προσποιουμέ-
νοις, ἄξιον ἐπιτιμᾶν, ὅτι κατηγοροῦσι μὲν τῶν ἐπὶ
τοῖς συμβολαίοις ἐξαπατώντων, καὶ μὴ δικαίως τοῖς
λόγοις χρωμένων: αὐτοὶ δ' ἐκείνων δεινότερα ποιοῦ-
σιν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλους τινὰς ἐζημίωσαν: οὗτοι δὲ τοὺς
συνόντας μάλιστα βλάπτουσι. τοσοῦτον δ' ἐπιδεδω-
κέναι πεποιήκασι τὸ ψευδολογεῖν: ὥσθ' ἤδη τινὲς,
ὁρῶντες τούτους ἐκ τῶν τοιούτων ὠφελουμένους, τολ-
μῶσι γράφειν: ὡς ἔστιν ὁ τῶν πτωχευόντων καὶ φευ-
γόντων βίος ζηλωτότερος, ἢ ὁ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.
καὶ ποιοῦνται τεκμήριον, ὡς, εἰ περὶ πονηρῶν πραγ-
μάτων

loco immorantur isti: quos decuit, omißis præstigijs illis, quæ cùm uerbis alios conuincere se profiteantur, reipsa iam olim ipsæ conuictæ sunt, ueritati studere: & suos auditores in ijs rebus quæ in uita communi usum habent, erudire: atq; in actionibus ciuilibus earūq; peritia exercere: illud cogitantes, lōgè præstabilius esse, de rebus utilib. mediocres opiniones habere, quàm superuacanearum exquisitam cognitionem: & alijs paulò superiorem esse in magnis; quàm in paruis, præsertim ijs quæ uitam nihil adiuuant, multum excellere. Verùm istis nihil aliud curæ est, nisi ut ab adolescentibus pecuniā auferant: idq; præstare potest rixarū illa contentio. Nam qui neq; publicam, neq; priuatam rem curāt: hi disputationibus illis delectantur maximè, quæ prorsus omni carent utilitate. Ac adolescentibus quidem omnino uenia huius erroris danda est: cùm omnibus in rebus ea maximi faciant, quæ superuacanea sunt, & à communi sensu abhorrent. Qui autem magistros se perhiberi uolunt, reprehendendi sunt: qui, cùm eos accusent, qui in contractibus fraudant & fallunt aliquos, & sermone ad iniurias abutuntur: ipsi multo grauius delinquūt. Nam illi quidem damnū dant alienis: hi uerò suis familiaribus potißimùm incommodant: mentiendi licentia tantopere aucta, ut iam quidam, dum istos huiusmodi rebus ditari uident, scribere audeant, mendicorum & exulum uitam magis expetendam esse, quàm hominum cæterorum. Id autem uenantur, ut uulgo persuadeant, se, cùm de rebus ita impro-

μάτων ἔχουσι τὶ λέγειν· περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ῥᾳ-
δίως εὐπορήσουσιν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πάντων εἶναι κατα-
γελαστότατον, τὸ διὰ τούτων τῶν λόγων ζητεῖν πείθειν,
ὡς περὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστήμην ἔχουσιν· ἐξὸν ἐν αὐτοῖς
,, οἷς ἐπαγγέλλονται τὴν ἀπόδειξιν ποιεῖσθαι. τοὺς γὰρ ἀμ-
,, φισβητοῦντας τοῦ φρονεῖν, καὶ φάσκοντας εἶναι σοφι-
,, στὰς, οὐκ ἐν τοῖς ἠμελημένοις ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐλλείπων,
,, ἀλλ' ἐν οἷς ἅπαντές εἰσιν ἀνταγωνισταὶ, προσήκει δια-
,, φέρειν, καὶ κρείττους εἶναι τῶν ἰδιωτῶν. νῦν δὲ παραπλή-
σιον ποιοῦσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις προσποιοῖτο κράτιστος
εἶναι τῶν ἀθλητῶν, ἐνταῦθα καταβαίνων, οὗ μηδεὶς
ἂν ἄλλος ἀξιώσειε. τίς γὰρ ἂν τῶν εὖ φρονούντων, συμ-
φορὰς ἐπαινεῖν ἐπιχειρήσειεν; ἀλλὰ δῆλον, ὅτι δι' ἀ-
σθένειαν ἐνταῦθα καταφεύγουσιν. ἔστι γὰρ τῶν μὲν τοιού-
των συγγραμμάτων μία τις ὁδὸς· ἣν οὔθ' εὑρεῖν, οὔ-
,, τε μαθεῖν, οὔτε μιμήσασθαι δύσκολόν ἐστιν. οἱ δὲ κοι-
,, νοὶ καὶ πιστοὶ καὶ τούτοις ὅμοιοι τῶν λόγων, διὰ πολ-
,, λῶν ἰδεῶν καὶ καιρῶν δυσκαταμαθήτων εὑρίσκονταί
,, τε καὶ λέγονται· καὶ τοσούτῳ χαλεποτέραν ἔχουσι τὴν
,, σύνθεσιν, ὅσωπερ τὸ σεμνύνεσθαι τοῦ σκώπτειν, καὶ τὸ
,, σπουδάζειν τοῦ παίζειν ἐπιπονώτερόν ἐστι. σημεῖον δὲ μέ-
γιστον. τῶν μὲν γὰρ τοὺς βομβυλιοὺς, καὶ τοὺς ἅλας,
καὶ τὰ τοιαῦτα βουληθέντων ἐπαινεῖν οὐδεὶς πώ-
ποτε λόγων ἠπόρησεν. οἱ δὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων
ἀγαθῶν ἢ καλῶν, ἢ τῶν διαφερόντων ἐπ' ἀρετῇ τι
λέγειν ἐπιχειρήσαντες· πολὺ καταδεέστερον τῶν ὑπαρ-
χόντων ἅπαντες εἰρήκασιν. οὐ γὰρ τῆς αὐτῆς γνώμης ἐστὶν,
,, ἀξίως εἰπεῖν περὶ ἑκατέρων αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν μι-
,, κρὰ ῥᾴδιον τοῖς λόγοις ὑπερβαλέσθαι· τῶν δὲ χα-
,, λεπῶν τοῦ μεγέθους ἐφικέσθαι· καὶ περὶ μὲν τῶν δόξαν
ἐχόν-

improbatis uerba ſuppetant, ad res præclaras exponẽdas luculẽta oratione facilè abũdaturos. Mihi uerò nihil æquè ridiculum uidetur, ac quòd iſtis rationib. probare ſtudent, ſe rerũ ciuiliũ peritos eſſe: cùm in iis ipſis quæ pollicentur, ſpecimen eruditionis ſuæ præbere poſſent. Nã qui prudẽtia præſtare cæteris, et Sophiſtæ uideri uolunt, excellere ac ſuperare indoctos debẽt: nõ rebus quas alij Græci negligũt, ſed iis quas uniuerſi æmulãtur. Nũc perinde faciũt, ac ſi is, qui ſe pugilũ præſtãtiſsimũ eſſe profiteatur, eũ in locũ deſcendat, quò nemo ſequi dignetur. Quis enim ſanæ mentis homo calamitates laudare inſtituat? Facilè igitur cernitur, eos ob ingeniorũ infirmitatẽ huc confugere. Eſt enim eiuſmodi ſcriptionum una quædã uia, nec ad inueniendũ, nec ad diſcendũ, nec ad imitandũ difficilis. Communes aũt et fide dignæ et uериſimiles orationes, per multas formas & obſeruationes cognitu difficiles, tũ inueniuntur, tũ diſcũtur: ac tanto difficilius cõponuntur, quanto grauitas, ſcurrarum leuitate, res ſeria, ludis & iocis eſt laborioſior. Idq́ue ex eo intelligitur, quòd neminem unquam, qui apiculas, & ſalem, & reliqua eius generis laudare uoluit, uerba defecerunt. Qui uerò de rebus omnium cõfeſsione præclaris & bonis, aut uiris uirtute præſtantib. aliquid dicere conati ſunt: hi uniuerſi longè tenuius dixerũt, quàm argumenti magnitudo poſtulabat. Non enim eiuſdẽ eſt ingenij, pro utrorũq́ue dicere dignitate: ſed ut expeditũ, parua, oratione ſuperare: ſic ingentiũ æquare dicendo magnitudinẽ, difficilimũ. Ac de rebus luculentis

difficile

,, ἐχόντων ῥᾴδιον εὑρεῖν, ὃ μηδεὶς πρότερον εἴρηκε· πε-
,, ρὶ δὲ τῶν φαύλων καὶ ταπεινῶν, ὅ, τι ἂν τις τύχῃ φθεγ-
ξάμενος, ἅπαν ἴδιόν ἐστι. Διὸ καὶ τὸν γράψαντα
περὶ τῆς Ἑλένης, ἐπαινῶ μάλιστα τῶν εὖ λέγειν τι
βουληθέντων· ὅτι περὶ τοιαύτης ἐμνήσθη γυναικός, ἣ
καὶ τῷ γένει, καὶ τῷ κάλλει, καὶ τῇ δόξῃ, πολὺ διή-
νεγκεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτον μικρόν τι παρέλαθε.
φησὶ γὰρ ἐγκώμιον γεγραφέναι περὶ αὐτῆς· τυγχάνει δ'
ἀπολογίαν εἰρηκὼς ὑπὲρ τῶν ἐκείνῃ πεπραγμέ-
νων. ἔστι δ' οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν, οὐδὲ περὶ τῶν
,, αὐτῶν ἔργων ὁ λόγος· ἀλλ' ἅπαν τοὐναντίον. ἀπο-
,, λογεῖσθαι μὲν γὰρ προσήκει περὶ τῶν ἀδικεῖν αἰτίαν
,, ἐχόντων· ἐπαινεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ἀγαθῷ τινὶ διαφέρον-
τας. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὸ ῥᾷστον ποιεῖν, ἐπιτιμᾶν τοῖς
ἄλλοις, μηδὲν ἐπιδεικνὺς τῶν ἐμαυτοῦ· πειράσομαι
περὶ αὐτῆς ταύτης εἰπεῖν· παραλιπὼν ἅπαντα τὰ τοῖς
ἄλλοις εἰρημένα. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ποιή-
σομαι τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους αὐτῆς. πλείστων γὰρ ἡμι-
θέων γεννηθέντων ὑπὸ Διός· μόνης ταύτης τῆς γυναι-
κὸς πατὴρ ἠξίωσε κληθῆναι. σπουδάσας δὲ μάλι-
στα περὶ τὸν ἐξ Ἀλκμήνης· τοσούτῳ μᾶλλον Ἑλένην
Ἡρακλέους προὐτίμησεν· ὥστε τῷ μὲν ἰσχὺν ἔδωκεν·
,, ἣ βίᾳ τῶν ἄλλων ἁπάντων κρατεῖν δύναται· τῇ δὲ
,, κάλλος ἀπένειμεν· ὃ καὶ τῆς ῥώμης αὐτῆς ἄρχειν πέ-
,, φυκεν. εἰδὼς δὲ τὰς λαμπρότητας καὶ τὰς ἐπι-
,, φανείας, οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' ἐκ τῶν πολέ-
,, μων καὶ τῶν ἀγώνων γιγνομένας· καὶ βουλόμενος
αὐτοῖς μὴ μόνον τὰ σώματα εἰς θεοὺς ἀναγαγεῖν· ἀλ-
λὰ καὶ τὰς δόξας ἀειμνήστους καταλιπεῖν· τοῦ μὲν
ἐπίπονον καὶ φιλοκίνδυνον τὸν βίον κατέστησε· τῆς δὲ
περί-

προσιντικὴ προκατάληψις, ὅτι καὶ μετὰ Γοργίαν, ἔξεστιν ἐπαινεῖν τὴν Ἑλένην.

ἀπὸ τοῦ γένους ἡ σύγκρισις Ἑλένης καὶ πρὸς Ἡρακλέα, κάλλους ἢ πρὸς ῥώμην.

difficile est aliquid afferre in medium, quod nemo antè usurpârit: de reb. aût cōtemptis & humilibus, quicquid uel in buccam uenerit, omne propriū fuerit. Quapropter eū, qui de Helena scripsit, maximè laudo inter eos, qui dicēdo aliquid illustrare noluerūt: quòd eam mulierē celebrandam duxit, quæ & genere & forma & gloria multū excelluit. Sed & illū tamen paruū quiddam fefellit. Nā cùm se laudationē scribere profiteatur: defensionem potius factorū illius edidit. Neq; uerò eiusdē generis est, nec de rebus ijsdē habetur oratio: imò nihil fieri posset magis cōtrariū. Defendēdi enim sunt, qui criminis alicuius accusantur: laudandi, qui bono quopiam alijs antecellunt. Ne uerò id, quod facilimum est, facere uidear, ut in reprehensione aliorum nihil ipse meum proferam: de hac ipsa facere uerba conabor, prætermissis omnib. ijs quæ cæteri dixerunt. Orationis autem à primordio generis ipsius ducam exordium. Nam cum semidei plurimi à Ioue procreati sint: solius huius mulieris pater uocari uoluit: & quamuis Alcmenæ filium maximi fecerit: tanto plus tamen honoris Helenæ habuit: ut illi robur dederit, quod ui cæteros omnes uincere potest: huic pulchritudinem attribuerit, quæ ipsi robori solet imperare. Quia uerò non quiete & ocio, sed bellis & periculis splendorem atq; excellentiam comparari sciebat: nec eorum corpora tantùm immortalitate donare, sed ipsos etiam perpetuitate nominis ornare decreuerat: alterius uitam laboribus & periculis plurimis obnoxiam esse uoluit: alterius natu-

Attētio, cū occupatione: etiā post Gorgiā Helenæ laudādæ esse locum.

I. Nobilitas & comparatio Helenæ cum Hercule: & formæ cū robore.

β. τὸ κάλλος πιστούμενον διὰ τῶν μνηστήρων.

περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν ἐποίησε. Καὶ
πρῶτον μὲν θησεὺς, ὁ λεγόμενος μὲν αἰγέως, γενό-
μενος δ' ἐκ ποσειδῶνος, ἰδὼν αὐτὴν οὔπω μὲν ἀκ-
μάζουσαν, εἴδει δὲ τῶν ἄλλων διαφέρουσαν: τοσοῦτον ἡττή-
θη τοῦ κάλλους, κρατεῖν τῶν ἄλλων εἰθισμένος: ὥσθ', ὑ-
παρχούσης αὐτῷ καὶ πατρίδος μεγίστης, καὶ βα-
σιλείας ἀσφαλεστάτης: ἡγησάμενος οὐκ ἄξιον εἶναι
ζῆν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς, ἄνευ τῆς πρὸς ἐκεί-
νην οἰκειότητος: ἐπειδὴ παρὰ τῶν κυρίων οὐχ οἷός τ'
ἦν αὐτὴν λαβεῖν: ἀλλ' ἀνέμενον τήν τε τῆς παιδὸς
ἡλικίαν, καὶ τὸν χρησμὸν τὸν παρὰ τῆς πυθίας: ὑ-
περιδὼν τὴν ἀρχὴν τὴν τυνδάρεω: καὶ καταφρο-
νήσας τῆς ῥώμης τῆς κάστορος καὶ πολυδεύκους: καὶ
πάντων τῶν ἐν λακεδαίμονι δεινῶν ὀλιγωρήσας:
βίᾳ λαβὼν αὐτὴν, εἰς ἄφιδναν τῆς ἀττικῆς ἐκόμι-
σε. καὶ τοσαύτην χάριν ἔσχε πειρίθῳ, τῷ μετασχόντι
τῆς ἁρπαγῆς: ὥστε, βουληθέντος αὐτοῦ μνηστεῦσαι κό-
ρην τὴν διὸς καὶ δήμητρος: καὶ παρακαλοῦντος
αὐτὸν ἐπὶ τὴν εἰς ἅδου κατάβασιν: ἐπειδὴ συμβουλεύων
οὐχ οἷός τ' ἦν ἀποτρέπειν: προδήλου τῆς συμφορᾶς
„ οὔσης, ὅμως αὐτῷ συνηκολούθησε: νομίζων, ὀφείλειν
„ τοῦτον τὸν ἔρανον, μηδενὸς ἀποστῆναι τῶν ὑπὸ πει-
„ ρίθου προσταττομένων: ἀνθ' ὧν ἐκεῖνος αὐτῷ συνε-
κινδύνευσεν. Εἰ μὲν οὖν ὁ ταῦτα πράξας, εἷς ἦν τῶν
τυχόντων: ἀλλὰ μὴ τῶν πολὺ διενεγκόντων: οὐκ ἂν
πω δῆλος ἦν ὁ λόγος, πότερον Ἑλένης ἔπαινος,
ἢ κατηγορία θησέως ἐστί; νῦν δὲ, τῶν μὲν ἄλλων, τῶν
εὐδοκιμησάντων, εὑρήσομεν, τὸν μὲν ἀνδρείας, τὸν δὲ
σοφίας, τὸν δ' ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων μερῶν ἀπε-
στερημένον: τοῦτον δὲ μόνον οὐδενὸς ἐνδεᾶ γενόμενον:
ἀλλὰ

παρέκβασις ἐγκωμιαστικὴ θησέως, τοῦ πρώτου ἁρπάσαντος ἑλένην: κατὰ σύγκρισιν ἢ προκατάληψιν.

naturam illustrem & expetendam reddidit. Ac primùm Theseus, Aegei uerbo, reipsa Neptuni filius, uisa ea, dum quidem immatura esset adhuc, sed alijs forma præstaret: usque adeò pulchritudine eius superatus est is, qui alios uincere solebat: ut, cùm patriam haberet amplißimam, & regnum tutißimum: in illis ipsis bonis absque huius familiaritate uitam sibi acerbam fore putaret. Sed quia eorum uoluntate, quorum erat autoritas, ea potiri non poterat (nam illi & ætatem puellæ, & oraculum Delphicum expectabant) despecto Tyndarei regno, & Castoris Pollucisque uiribus, & periculis omnibus, quæ à Lacedæmonijs impendebant, neglectis, Aphidnam, Atticæ oppidum, ui raptam pertulit: tantoque se Pirithoi beneficio, qui eius rapiendæ socius fuerat, affectum esse putauit: ut, cùm ille ambire Proserpinam, Iouis & Cereris filiam, uellet: eumque, ut secum ad inferos descenderet, rogaret: cùm dehortando & dissuadendo nihil profecisset: quanquam in conspectu erat calamitas, tamen eum comitatus sit: existimans, hanc mercedem eius debere meritis, & susceptæ unà periculi societati: ne ulla Pirithoi iussa detrectaret. Quòd si is qui hæc egit, uulgaris aliquis fuisset, & non uir excellentißimus: nondum constaret, utrum hæc oratio laus Helenæ, an Thesei potius esset accusatio? Nunc inter cæteros illustres uiros, alium fortitudinis, alium sapientiæ laude, alios alijs huiusmodi uirtutibus caruisse reperias: huic uerò soli defuisse nihil:

II. Formæ præstantiā comprobat excellentia procorum.

Digreßio in Thesei laudes, primi raptoris, per occupationē & collationem.

ἀλλὰ παντελῆ τὴν ἀρετὴν κεκτημένον. δοκεῖ δέ
μοι, περὶ αὐτοῦ καὶ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν. ἡγοῦμαι γὰρ
ταύτην μεγίστην εἶναι πίστιν τοῖς βουλομένοις Ἑλένην
ἐπαινεῖν: ἢν ἐπιδείξωμεν, τοὺς ἀγαπήσαντας καὶ θαυ-
μάσαντας ἐκείνην, αὐτοὺς τῶν ἄλλων θαυμαστοτέρους ὄν-
,, τας. ὅσα μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῶν γέγονεν: εἰκότως ἂν ταῖς δό-
,, ξαις ταῖς ἡμετέραις αὐτὰ διακρίνοιμεν. περὶ δὲ τῶν οὕτω
,, παλαιῶν, προσήκει τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εὖ φρο-
,, νήσασιν ὁμονοοῦντας ἡμᾶς φαίνεσθαι. κάλλιστον μὲν
οὖν περὶ θησέως τοῦτ' εἰπεῖν ἔχω: ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν
χρόνον ἡρακλεῖ γενόμενος: ἐφάμιλλον τὴν ἑαυτοῦ
δόξαν πρὸς τὴν ἐκείνου κατέστησεν. οὐ γὰρ μόνον τοῖς
ὅπλοις ἐκοσμήσαντο παραπλησίως: ἀλλὰ καὶ τοῖς
ἐπιτηδεύμασιν ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς: πρέποντα τῇ
συγγενείᾳ ποιοῦντες. ἐξ ἀδελφῶν δὲ γεγονότες: ὁ
μὲν ἐκ διός, ὁ δ' ἐκ ποσειδῶνος: ἀδελφὰς καὶ τὰς
ἐπιθυμίας ἔσχον. μόνοι γὰρ οὗτοι τῶν προγεγενημένων
ὑπὲρ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων ἀθληταὶ κατέστησαν.
συνέβη δὲ τὸν μὲν ὀνομαστοτέρους καὶ μείζους: τὸν δ'
ὠφελιμωτέρους, καὶ τοῖς ἕλλησιν οἰκειοτέρους ποιήσα-
σθαι τοὺς κινδύνους. τῷ μὲν γὰρ εὐρυσθεὺς προσέτατ-
τε, τάς τε βοῦς τὰς ἐξ ἐρυθείας ἀγαγεῖν: καὶ τὰ μῆλα
τῶν ἑσπερίδων ἐνεγκεῖν: καὶ τὸν κέρβερον ἀναγαγεῖν:
καὶ τοιούτους πόνους ἄλλους: ἐξ ὧν ἤμελλεν οὐ τοὺς ἄλ-
,, λους ὠφελεῖν: ἀλλ' αὐτὸς κινδυνεύσειν. ὁ δ' αὐτὸς
,, αὑτοῦ κύριος ὤν: τούτους προῄρητο τῶν ἀγώνων: ἐξ
,, ὧν ἔμελλεν, ἢ τῶν ἑλλήνων, ἢ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος
,, εὐεργέτης νομισθήσεσθαι. καὶ τόν τε ταῦρον, τὸν ἀνεθέν-
τα μὲν ὑπὸ ποσειδῶνος: τὴν δὲ χώραν λυμαινόμε-
νον: ὃν πάντες οὐκ ἐτόλμων ὑπομένειν: μόνος χειρω-
σάμενος

τὰ θησέως ἔργα τῶν ἡρακλέους ἄθλων προτιμᾷ.

sed uirtutem numeris omnibus absolutã contigisse. Lubet autem de eo dicere prolixius. Nam laudatores Helenæ, hoc argumento maximam sibi fidem conciliaturos existimo: si ostenderint, amatores & admiratores eius, ipsos alijs admirabiliores extitisse. Nam quæ nostra ætate facta sunt: de ijs haud iniuria nostrum iudicium interponimus. In rebus uerò à nostra memoria ita remotis, par nos est illorum temporum prudentibus uiris assentiri. Ac pulcherrimum de Theseo dicere illud habeo, quòd Herculis temporibus natus, ita se gessit, ut parem cum illo gloriam consequeretur. Nec enim simili armorum genere duntaxat sese ornarunt: sed eadem quoque studia coluerunt: ut decebat eorum necessitudinem. E fratribus enim geniti, alter Ioue, Neptuno alter: fraternas etiam cupiditates habuerunt. Nam hi soli ex omni memoria, pro defensione humani generis, pugilum instar, semper uelut in procinctu steterunt. Sic autem contigit, ut alter celebriora & maiora: alter utiliora & coniunctiora Græcis certamina subiret. Nam illi Euristheus imperabat, ut boues ex Erythea abigeret: ut mala Hesperidum afferret: ut Cerberum adduceret: & alios eius generis labores susciperet: quibus nihil alijs commodaret: sed ipse in discrimen atque periculum uocaretur. Hic uerò cum sui iuris esset, ea certamina delegit, quibus uel Græciam, uel patriam suam beneficijs sibi obligaret. Proinde cum taurum & à Neptuno immissum, & Atticam uastantem, cum quo uniuersi congredi non audebant, solus ipse do-

Facta Thesei rebus ab Hercule gestis antepo-nit.

 muit,

σάμενος: μεγάλου φόβου καὶ μεγάλης ἀπορίας πάντας τοὺς οἰκοῦντας τὴν πόλιν ἀπήλλαξε. καὶ μετὰ ταῦτα λαπίθαις σύμμαχος γενόμενος: καὶ στρατευσάμενος ἐπὶ κενταύρους, τοὺς διφυεῖς: οἳ καὶ τάχει, καὶ ῥώμῃ, καὶ τόλμῃ διενεγκόντες, τὰς μὲν ἐπόρθουν, τὰς δ' ἔμελλον, ταῖς δ' ἠπείλουν τῶν πόλεων: τούτους μάχῃ νικήσας, εὐθὺς μὲν αὐτῶν τὴν ὕβριν ἔπαυσεν: οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τὸ γένος ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνισε. περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τὸ τέρας τὸ τραφὲν μὲν ἐν Κρήτῃ: γενόμενον δ' ἐκ πασιφάης, τῆς ἡλίου θυγατρός: ᾧ κατὰ μαντείαν δασμὸν τῆς πόλεως δὶς ἑπτὰ παῖδας ἀποστελλούσης: ἰδὼν αὐτοὺς ἀγομένους, καὶ πανδημεὶ προπεμπομένους ἐπὶ θάνατον ἄνομον καὶ προῦπτον: καὶ πενθουμένους ἔτι ζῶντας: οὕτως ἠγανάκτη-
,, σεν, ὥσθ' ἡγήσατο, κρεῖττον εἶναι τεθνάναι μᾶλλον, ἢ
,, ζῆν αἰσχρῶς, ἄρχων τῆς πόλεως, τῆς οὕτως οἰκτρὸν
,, τοῖς ἐχθροῖς φόρον ὑποτελεῖν ἠναγκασμένης. σύμπλους δὲ γενόμενος, καὶ κρατήσας φύσεως ἐξ ἀνδρὸς μὲν καὶ ταύρου μεμιγμένης: τὴν δ' ἰσχὺν ἐχούσης οἵαν προσήκει τὴν ἐκ σωμάτων τοιούτων συγκειμένην: τοὺς μὲν παῖδας διασώσας τοῖς γονεῦσιν ἀπέδωκεν: τὴν δὲ πόλιν, οὕτως ἀνόμου τε δεινοῦ καὶ δυσαπαλλάκτου προστάγματος ἠλευθέρωσεν. ἀπορῶ δ', ὅ, τι χρήσωμαι τοῖς ἐπιλοίποις. ἐπιστὰς γὰρ ἐπὶ τὰ θησέως ἔργα, καὶ λέγειν ἀρξάμενος περὶ αὐτῶν: ὀκνῶ μὲν μεταξὺ παύσασθαι, καὶ παραλιπεῖν τὴν σκείρωνος καὶ κερκύονος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων παρανομίαν: πρὸς οὓς ἀνταγωνιστὴς γενόμενος ἐκεῖνος, πολλῶν καὶ με-
,, γάλων συμφορῶν τοὺς ἕλληνας ἀπήλλαξεν. αἰσθά-
,, νομαι δ' ἐμαυτὸν ἔξω φερόμενον τῶν καιρῶν: καὶ

Διαπόρησις προκαταληπτική τε καὶ παρακλητικὴ, προσοχὴν ἀνακαινίζουσα.

δέδοι-

muit, magnoq́ metu & magna omnes qui urbem incolebant trepidatione liberauit: tum inita cum Lapithis societate, & expeditione contra Centauros bimembres, & celeritate & uiribus & audacia præstantes, suscepta: qui urbes alias uastârant, aliis imminebant, aliis minitabantur: his prælio uictis: mox & eorum ferociæ modum statuit: neque multo pòst genus omne prorsus deleuit. Circa eadẽ tempora cũ monstrũ illud in Creta educatũ: atq; ex Pasiphae Solis filia natũ extitisset: cui tributi nomine nostra urbs bis septenos pueros ex oraculo mittebat; cum uideret eos duci, toto populo comitante, ad necem indignam, certumq́ interitum: & uiuentes adhuc lugeri pro mortuis: tanta indignatione exarsit; ut potius esse duxerit emori, quàm uiuere turpiter: & imperare ciuitati, quæ tam miserabile tributũ hostibus péndere cogeretur. Conscenso igitur unà cum illis nauigio: & ea natura superata: quæ quidem è uiro & tauro conflata esset: tantoq́ robore polleret, quanto par est eam, quæ talibus corporibus constat: non pueros solùm parentib. incolumes restituit: sed urbem etiam tam iniusto, tamq́ acerbo & ineuitabili edicto liberauit. Equidẽ sum animi dubius, quid consilij de reliquis capiam. Posteaquã enim ad Thesei facinora perueni, deq́ illis dicere cœpi: uereor ut deceat, in medio ueluti cursu oratione abrupta, Scironis & Cercyonis, aliorumq́ eius generis immanitatem prætermittere: quib. ille fortiter superatis, multarũ et magnarũ calamitatũ Græcis remediũ attulit. Sed me excedere modũ, ac

Occupatio, per dubitationem & præteritionem, attentionem renouans.

δέδοικα, μή τισι δόξω περὶ τούτου μᾶλλον σπουδάζειν ἢ περὶ ἧς τὴν ἀρχὴν ὑπεθέμην. ἐξ ἀμφοτέρων οὖν τούτων αἱροῦμαι, τὰ μὲν πλεῖστα παραλιπεῖν, διὰ τοὺς δυσκόλως ἀκροωμένους· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα διελθεῖν: ἵνα τὰ μὲν ἐκείνοις, τὰ δ' ἐμαυτῷ χαρίσωμαι: καὶ μὴ παντάπασιν ἡττηθῶ τῶν εἰθισμένων φθονεῖν: καὶ τοῖς λεγομένοις ἅπασιν ἐπιτιμᾶν.

μετάβασις ἐπὶ τοὺς θησέως πολέμους.

τὴν μὲν οὖν ἀνδρείαν ἐν τούτοις ἐπεδείξατο τοῖς ἔργοις: ἐν οἷς αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἐκινδύνευσε, τὴν δ' ἐπιστήμην, ἣν εἶχε πρὸς τὸν πόλεμον, ἐν ταῖς μάχαις: ἐν αἷς μεθ' ὅλης τῆς πόλεως ἠγωνίσατο· τὴν δ' εὐσέβειαν τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς, ἐπί τε ταῖς ἀδράστου καὶ ταῖς τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους ἱκετείαις. τοὺς μὲν γὰρ, μάχῃ νικήσας πελοποννησίους, διέσωσε: τῷ δὲ τοὺς ὑπὸ τὴν Καδμείαν τελευτήσαντας, βίᾳ θηβαίων, θάψαι παρέδωκε. τὴν δ' ἄλλην ἀρετὴν καὶ τὴν σωφροσύνην ἔν τε τοῖς προειρημένοις: καὶ μάλιστα ἐν οἷς τὴν πόλιν διῴκησεν.

δημοκρατίας κατάστασις πρὸς τυραννίδα ἀντιπαραβαλλομένης.

ὁρῶν γὰρ τοὺς βίᾳ τῶν πολιτῶν ἄρχειν ζητοῦντας, ἑτέροις δουλεύοντας: καὶ τοὺς ἐπικίνδυνον τὸν βίον τοῖς ἄλλοις καθιστάντας, αὐτοὺς περιδεῶς ζῶντας: καὶ πολεμεῖν ἀναγκαζομένους, μετὰ μὲν τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἐπιστρατευομένους: μετ' ἄλλων δέ τινων πρὸς τοὺς συμπολιτευομένους: ἔτι δὲ συλῶντας μὲν τὰ τῶν θεῶν: ἀποκτιννύντας δὲ τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν: ἀπιστοῦντας δὲ τοῖς οἰκειοτάτοις: οὐδὲν δ' ἀθυμότερον ζῶντας τῶν ἐπὶ θανάτῳ συνειλημμένων: ἀλλὰ τὰ μὲν ἔξω ζηλουμένους: αὐτοὺς δὲ παρ' αὐτοῖς μᾶλλον τῶν ἄλλων λυπουμένους (τί γάρ ἐστιν ἄλγιον, ἢ ζῆν ἀεὶ δεδιότα, μή τις αὐτὸν τῶν παρεστώτων ἀποκτείνῃ: καὶ μηδὲν ἧττον φοβούμενον τοὺς φυ-

λάττον-

prouidendũ eſſe uideo: ne qui me putẽt de hoc laborare magis; quàm de ea, propter quã hæc inſtituta fuit oratio. Quæ utraq; cùm ita ſe habeãt, plurima trãſire ſilentio ſtatui, propter moroſos auditores: ac cætera quàm potero breuiſſimè percurrere: ut partim illis, partim mihi ipſe gratificer: neq; prorſus illis cedã, qui obtrectare, atq; omnia quæ dicũtur, cauillari cõſueuerũt. Fortitudinis igitur ſuæ ſpecimen in his facinorib. edidit: quibus ipſe ſolus pugnauit: rei militaris aũt ſcientiã in prælijs oſtendit: quæ totius ciuitatis copijs munitus fecit: pietatẽ porrò erga Deos immortales in Adraſti et liberorũ Herculis ſupplicationib. Nã hos, prælio uictis Peloponnenſibus, cõſeruauit: illi, eos qui ſub Cadmea ceciderant, Thebanis inuitis, ſepeliendos tradidit. Cæteras uerò uirtutes & moderationẽ, cùm in his quæ iam diximus, tum in urbis adminiſtrandæ ratione. Cum enim animaduerteret, eos qui ciuibus per uim imperare ſtuderent, ſeruire alijs: & qui cæteris uitã periculoſam redderent, ipſos metu perterritos uiuere: cogiq; bella gerere, ciuibus quidẽ adiutoribus contra externos hoſtes: copijs uerò aliunde paratis contra ipſos ciues: præterea ſpoliare templa Deorũ: & optimos quoſq; ciues interficere: & diffidere coniũctiſſimis: & nihilo uiuere tranquillius, quàm eos, qui in uincula coniecti, iudicium capitis ſubituri ſunt: & cum foris felices uideantur, ipſos intra ſeſe pluribus quàm alios confici moleſtijs (quid enim acerbius eſt, quàm in perpetuo uiuere metu, ne à proximo quoq; iuguleris: & cuſtodes non minus

Bella Theſei.

Democratiæ conſtitutio cũ tyrannide cõparatæ.

,, λάπτοντας, ἢ τοὺς ἐπιβουλεύοντας;) τούτων ἁπάντων
,, καταφρονήσας: καὶ νομίσας, οὐκ ἄρχοντας, ἀλλὰ νο-
,, σήματα τῶν πόλεων εἶναι τοὺς τοιούτους: ἀπέδειξεν,
,, ὅτι ῥᾷόν ἐστιν, ἅμα τυραννεῖν: καὶ μηδὲν χεῖρον διακεῖ-
σθαι τῶν ἐξ ἴσου πολιτευομένων. καὶ πρῶτον μὲν τὴν
πόλιν σποράδην καὶ κατὰ κώμας οἰκοῦσαν, εἰς ταὐτὸν
συναγαγὼν, τηλικαύτην ἐποίησεν: ὥστ' ἔτι καὶ νῦν,
ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου, μεγίστην τῶν Ἑλληνίδων
εἶναι. μετὰ δὲ ταῦτα, κοινὴν τὴν πατρίδα καταστή-
σας, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πολιτευομένων ἐλευθερώ-
σας: ἐξ ἴσου τὴν ἅμιλλαν αὐτοῖς περὶ τὴν ἀρχὴν ἐποίη-
σε: πιστεύων μὲν, ὁμοίως αὐτῶν περιέξειν ἀσκούντων, ὥσ-
,, περ ἀμελούντων· εἰδὼς δὲ, τὰς τιμὰς ἡδίους οὔσας, τὰς
,, παρὰ τῶν μέγα φρονούντων, ἢ τὰς παρὰ τῶν δου-
,, λευόντων: τοσοῦτον ἐδέησεν ἀκόντων τι ποιεῖν τῶν
πολιτῶν: ὥσθ' ὁ μὲν τὸν δῆμον καθίστη κύριον τῆς
πολιτείας: οἱ δὲ μόνον αὐτὸν ἄρχειν ἠξίουν: ἡγούμενοι,
πιστοτέραν, καὶ κοινοτέραν εἶναι τὴν ἐκείνου μοναρ-
,, χίαν, τῆς αὐτῶν δημοκρατίας. οὐ γὰρ, ὥσπερ ἕτεροι, τοὺς
,, μὲν πόνους ἄλλοις προσέταττε: τῶν δ' ἡδονῶν αὐτὸς
,, μόνος ἀπέλαυεν: ἀλλὰ τοὺς μὲν κινδύνους ἰδίους ἐ-
,, ποιεῖτο: τὰς δ' ὠφελείας ἅπασιν εἰς τὸ κοινὸν ἀπεδί-
,, δου. καὶ γάρ τοι διετέλεσε τὸν βίον οὐκ ἐπιβουλευόμενος,
,, ἀλλ' ἀγαπώμενος: οὐδ' ἐπακτῷ δυνάμει τὴν ἀρ-
,, χὴν διαφυλάττων: ἀλλὰ τῇ τῶν πολιτῶν εὐνοίᾳ δορυ-
,, φορούμενος: τῇ μὲν ἐξουσίᾳ τυραννῶν: ταῖς δ' εὐεργε-
σίαις δημαγωγῶν. οὕτω γὰρ νομίμως καὶ καλῶς διῴκει
τὴν πόλιν: ὥστ' ἔτι καὶ νῦν ἴχνος τῆς ἐκείνου πρᾳό-
τητος ἐν τοῖς ἤθεσιν ἡμῶν καταλελεῖφθαι.* τὴν δὴ
γεννηθεῖσαν μὲν ὑπὸ Διός: κρατήσασαν δὲ τοιαύτης

ἀρετῆς

συνοικισμὸς ἀθηναίων, καὶ ἰσοτιμία.

* ἐπάνοδος ἤδη τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ θησέως τῇ ἑλένῃ.

formidare, quàm insidiatores?) His igitur omnib. cõtemptis, cũ id genus hominũ nõ esse principes, sed pestes ciuitatũ existimaret: facilius esse demonstrauit, simul & imperare, & nihilo deteriore esse cõditione, quàm eos qui pari & æquo iure uiuũt cũ cæteris ciuib. Ac primùm ciuitatẽ, quæ prius sparsim & uicatim habitabat, in unũ locũ congregatã, effecit tantã, ut etiã nunc ex eo tempore Græcarũ urbiũ sit amplissi na. Deinde patriã cõmunem omnibus constituit: & liberatis ciuiũ animis, in cõtentione honorũ, parẽ aditũ ad magistratus omnibus esse uoluit. Confidebat enim, se non minus fore principẽ, si sese exercerẽt, quàm si ignauia torperent. Cũ aũt sciret, eos honores longè suauiores esse, qui à uiris magnanimis deferrẽtur, quàm eos qui à seruitute oppressis haberentur, tantũ abfuit, ut quicquã ciuibus inuitis ageret: ut & ipse summã rerum administrare populũ iuberet: & illi solũ eũ regnare uellẽt: existimãtes, eius monarchiã fideliorẽ & æquiorẽ esse, quàm suã democratiã. Non enim, quod alij solent, labores ciuibus mandabat, uoluptates solus ipse capiebat: sed pericula sibi priuatim uendicabat, utilitates in commune conferebat. Itaq; uitam & sine ullis insidijs, & summa omniũ charitate peregit: nõ peregrino milite imperiũ muniendo, sed beneuolentia ciuiũ se tuẽdo: potestate rex, beneficijs popularis. Tanta enim æquitate tam præclarè urbem administrauit: ut etiam hodie quoddam eius mansuetudinis uestigium, in nostris institutis reliquum, animaduertatur. * *Eam igitur quæ & Ioue nata, & tantæ*

Atheniẽsiũ coniũctio, & æqualitas.

* Reditus ad causam, & Thesei ad Helenã applicatio.

ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης: πῶς οὐκ ἐπαινεῖν χρὴ καὶ τιμᾶν; καὶ νομίζειν, πολὺ τῶν πώποτε γενομένων διενεγκεῖν; οὐ γὰρ δὴ μάρτυρά γε πιστότερον, οὐδὲ κριτὴν ἱκανώτερον ἕξομεν ἐπαγαγέσθαι, περὶ τῶν ἑλένῃ προσόντων ἀγαθῶν, τῆς θησέως διανοίας. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον, δι' ἀπορίαν, διατρίβειν: μηδ' ἀνδρὸς ἑνὸς δόξῃ καταχρώμενος ἐπαινεῖν αὐτὴν:

Πάντες βασιλεῖς μνηστῆρες Ἑλένης.

βούλομαι καὶ περὶ τῶν ἐχομένων διελθεῖν. μετὰ γὰρ τὴν θησέως εἰς ᾅδου κατάβασιν, ἐπανελθούσης αὐτῆς εἰς λακεδαίμονα: καὶ πρὸς τὸ μνηστεύεσθαι λαβούσης ἡλικίαν: ἅπαντες οἱ τότε βασιλεύοντες καὶ δυναστεύοντες ἐν ταῖς πόλεσι, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχον περὶ αὐτῆς. ἐξὸν γὰρ αὐτοῖς λαμβάνειν ἐν ταῖς αὑτῶν πόλεσι γυναῖκας τὰς πρωτευούσας: ὑπεριδόντες τοὺς οἴκοι γάμους, ἦλθον ὡς ἐκείνην μνηστεύσοντες. οὔπω δὲ κεκριμένου τοῦ μέλλοντος αὐτῇ συνοικεῖν: ἀλλ' ἔτι κοινῆς τῆς τύχης οὔσης: οὕτω πρόδηλος ἦν ἅπασιν ἀνθρώποις, ἐσομένη περιμάχητος: ὥστε συνελθόντες, πίστεις ἔδοσαν ἀλλήλοις, ἦ μὴν βοηθήσειν, εἴ τις ἀποστεροίη τὸν ἀξιωθέντα λαβεῖν αὐτήν: νομίζων ἕκαστος, ταύτην

» τὴν ἐπικουρίαν ἑαυτῷ παρασκευάζειν. τῆς μὲν οὖν

» ἰδίας ἐλπίδος, πλὴν ἑνὸς ἀνδρὸς, ἅπαντες ἐψεύσθησαν: τῆς δὲ κοινῆς δόξης, ἣν ἔσχον, περὶ ἐκείνης, οὐδ' εἷς αὐτῶν διήμαρτεν. Οὐ πολλοῦ γὰρ χρόνου διελθόντος: καὶ γενομένης ἐν θεαῖς περὶ κάλλους ἔριδος: ἧς ἀλέξανδρος, ὁ πριάμου κατέστη κριτής: καὶ διδούσης ἥρας μὲν ἁπάσης αὐτῷ βασιλείαν τῆς ἀσίας: ἀθηνᾶς δὲ, κρατεῖν ἐν πολέμοις: ἀφροδίτης δὲ τὸν γάμον τὸν ἑλένης: τῶν μὲν σωμάτων οὐ δυνηθεὶς λαβεῖν διάγνωσιν: ἀλλ' ἡττηθεὶς τῆς τῶν θεῶν ὄψεως:

Ἐβ. ἁρπαγὴ, καὶ παρέκβασις ὑπεραπολογουμένη τῆς ἀλεξάνδρου κρίσεως, κατὰ σύγκρισιν τῶν ἀγαθῶν.

uirtuti ac modestiæ dominata est: nónne laudari decet, ac honorari? longeq́; omnibus omnium temporum hominibus anteferri? Nec enim testem fide digniorem, neque iudicem magis idoneum bonorum, quibus Helena prædita fuit, quàm Thesei mentem adducere poterimus. Ne uerò ex inopia hoc loco immorari, aut uiri unius ad eam laudandam abuti gloria uidear: ea quæ restant explicabo. Nam cum post Thesei descensum ad inferos, Lacedæmonem reuersa, iam nubilis esset: uniuersi reges illius temporis, & principes urbium, idem quod Theseus de ea senserunt. Etsi enim potestas eis dabatur, primarias è suis urbibus mulieres deligendi: spretis tamen domesticis nuptijs, ad eam profecti sunt, ambiendi gratia. Cùm uerò nondum esset exploratum, communi adhuc fortuna, quis nam eius nuptias obtineret: adeò tamen nemo erat, qui uocaret in dubium, quin armis de ea dimicandum foret: ut congressi fidem mutuò dederint, se omnino adiuturos eum, qui connubio illius potiretur, si quis eam per uim abduxisset. Putabat enim quisque, se sibi præsidium illud parare. Ac spe quidem priuata, uno uiro excepto, sunt omnes frustrati: communis autem, quæ de ea fuit opinio, fefellit neminem. Post paruum enim temporis spaciũ, orta inter Deas lis est de præstantia formæ: & eius arbiter honorarius Priami filius Alexander delectus. Is Iunone regnum Asiæ, Minerua uictoriã in bellis, Venere coniugium Helenæ pollicente: cum non posset corpora dijudicare, neq; diuinorum uultuum fulgorem

Omnes reges Helenę proci.

Secũdus raptus ab Alexandro, & approbatio iudicij Alexãdrei, per collationẽ munerum.

sustine-

ὄψεως: τῶν δὲ δωρεῶν ἀναγκασθεὶς γενέσθαι κριτὴς εἵλετο τὴν οἰκειότητα τῆς ἑλένης ἀντὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων: οὐ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀποβλέψας (καίτοι τοῦτο τοῖς εὖ φρονοῦσι πολλῶν αἱρετώτερόν ἐστιν: ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπὶ τοῦθ' ὥρμησεν) ἀλλ' ἐπεθύμησε διὸς γενέσθαι καὶ κληθῆναι κηδεστής: νομίζων, πολὺ μείζω καὶ καλλίω ταύτην εἶναι τὴν τιμὴν, ἢ τὴν τῆς ἀσίας βασιλείαν. καὶ μεγάλας μὲν ἀρχὰς καὶ δυναστείας καὶ φαύλοις ἀνθρώποις ποτὲ παραγενήσεσθαι: τοιαύτης δὲ γυναικὸς οὐδένα τῶν ἐπιγινομένων ἀξιωθήσεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις, οὐδὲν ἂν κάλλιον κτῆμα καταλιπεῖν τοῖς παισίν: ἢ παρασκευάσας αὐτοῖς, ὅπως καὶ πρὸς πατρὸς καὶ πρὸς μητρὸς, ἀπὸ διὸς ἔσονται γεγονότες. ἠπίστατο γὰρ, τὰς μὲν ἄλλας εὐτυχίας ταχέως μεταπιπτούσας: τὴν δ' εὐγένειαν, ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς παραμένουσαν. ὥστε ταύτην μὲν τὴν αἵρεσιν ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ γένους ἔσεσθαι: τὰς δ' ἑτέρας δωρεὰς ὑπὲρ τοῦ χρόνου μόνου τοῦ καθ' ἑαυτόν. τῶν μὲν οὖν εὖ φρονούντων οὐδεὶς ἂν τοῖς λογισμοῖς τούτοις ἐπιτιμήσειεν: τῶν δὲ μηδὲν πρὸ τοῦ πράγματος ἐνθυμουμένων: ἀλλὰ τὸ συμβαῖνον μόνον σκοπούντων: ἤδη τινὲς ἐλοιδόρησαν αὐτόν: ὧν τὴν ἄνοιαν, ἐξ ὧν ἐβλασφήμησαν περὶ ἐκείνου, ῥᾴδιον ἅπασι καταμαθεῖν. πῶς γὰρ οὐ καταγέλαστα πεπόνθασιν: εἰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἱκανωτέραν εἶναι νομίζουσι, τῆς ὑπὸ τῶν θεῶν προκριθείσης; οὐ γὰρ δὴ περὶ ὧν εἰς τοσαύτην φιλονεικίαν κατέστησαν, τὸν τυχόντα διαγνῶναι κύριον ἐποίησαν: ἀλλὰ δῆλον, ὅτι τοσαύτην ἔχοντες σπουδὴν, κριτὴν ἐκλέξασθαι τὸν βέλτιστον: ὅσην περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐπιμέλειαν ἐποιήσαντο. χρὴ δὲ σκοπεῖν, ὁποῖός τις ἦν, καὶ δοκιμά-

ἀνασκευὴ τῶν κατ' ἀλεξάνδρου βλασφημιῶν.

sustinere: ac munerũ potius esse iudex cogeretur: cõsuetudinẽ Helenæ cæteris omnibus anteposuit: non quòd uoluptates præcipuè spectaret (etsi enim eas uiri sapiẽtes multis alijs reb. præferũt: non tamen eò impulsus est) sed Iouis gener fieri & nominari studuit: quẽ honorẽ lõgè maiorẽ & præclariorẽ, quàm Asiæ regnũ existimabat. Magna enim imperia & potentiã, etiã nihili hominibus olim obuẽtura: tali uerò muliere ex omni posteritate dignatũ iri nemině. Animaduertit etiã, se nullũ pulchrius patrimoniũ suis liberis posse relinquere, quàm si, tam paternã quàm maternã originẽ, ad Iouẽ referrẽt: quippe qui sciret, cætera fortunæ cõmoda celeriter aut interire, aut transire ad alios: nobilitatem uerò semper apud eosdẽ permanere. Quare hunc delectũ in totius sui generis cõmodũ cessurũ prospiciebat, cũ cætera munera non ultra sui æui terminos duratura essent. Nemo itaq; uir cordatus est, quin hæc prudentissimè cogitata fateatur. Quidã aũt ex eorũ numero, qui nihil quod rem antecessit cõsiderant: sed ex euẽtu iudicãt omnia: cõuicijs eũ incessere nõ dubitarunt: quorũ amentia ex ipsis maledictis animaduerti ab omnib. facilè potest. Quid enim magis ridiculũ admittere queãt: quàm si sua ingenia illi antecellere putent, cui primas Deæ detulerũt? Nec enim quibus de rebus tanta inter ipsas orta erat contentio: eas cuiuslibet autoritati dijudicãdas permiserũt: sed de optimo iudice deligendo nõ eas minus fuisse solicitas, quàm de re ipsa laborasse, facilè apparet. Considerandum est autem, qualis fuerit: & indi-

Refutatio reprehẽsionũ Alexandri.

„ δοκιμάζειν αὐτὸν, οὐκ ἐκ τῆς ὀργῆς τῶν ἀποτυχουσῶν,
„ ἀλλ' ἐξ ὧν ἅπασαι βουλευσάμεναι προείλοντο τὴν ἐ-
„ κείνου διάνοιαν. κακῶς μὲν γὰρ παθεῖν ὑπὸ τῶν κρειττό-
νων, οὐδὲν κωλύει καὶ τοὺς μηδὲν ἐξημαρτηκότας. τοιαύ-
της δὲ τιμῆς τυχεῖν, ὥστε θνητὸν ὄντα, θεῶν γενέσθαι κρι-
τὴν, οὐχ οἷόν τε μὴ οὐ τὸν πολὺ τῇ γνώμῃ διαφέροντα.
ἐκ τ(ῶν) τ(ῶν) ἡρώων καὶ θεῶν κρίσεως. θαυμάζω δ' εἴ τις οἴεται κακῶς βεβουλεῦσθαι τὸν μετὰ
ταύτης ζῆν ἑλόμενον· ἧς ἕνεκα πολλοὶ τῶν ἡμιθέων ἀ-
ποθνήσκειν ἠθέλησαν. πῶς δ' οὐκ ἂν εἴη ἀνόητος, εἰ,
τὰς θεὰς εἰδὼς περὶ κάλλους φιλονεικούσας, αὐτὸς κάλ-
λους κατεφρόνησε· καὶ μὴ ταύτην ἐνόμισε μεγίστην εἶναι
τῶν δωρεῶν· περὶ ἧς κἀκείνας ἑώρα μάλιστα σπουδα-
ζούσας; τίς δ' ἂν τὸν γάμον τὸν Ἑλένης ὑπερεῖδεν· ἧς ἁρπα-
σθείσης, οἱ μὲν Ἕλληνες οὕτως ἠγανάκτησαν, ὥσπερ ὅλης
τῆς Ἑλλάδος πεπορθημένης· οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἐ-
φρόνησαν· ὅσον περ ἂν, εἰ πάντων ἡμῶν ἐκράτησαν· δῆ-
αὔξησις ἐκ τ(ῶν) περιστατικῶν. λον δ' ὡς ἑκάτεροι διετέθησαν. πολλῶν γὰρ αὐτοῖς πρότε-
ρον ἐγκλημάτων γενομένων· περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἡσυχί-
αν ἦγον· ὑπὲρ δὲ ταύτης τοσοῦτον συνεστήσαντο πόλεμον·
οὐ μόνον τῷ μεγέθει τῆς ὀργῆς· ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει τοῦ χρόνου,
καὶ τῷ πλήθει τῶν παρασκευῶν· ὅσος οὐδεὶς πώποτε γεγό-
νεν. ἐξὸν δὲ, τοῖς μὲν ἀποδοῦσιν Ἑλένην, ἀπηλλάχθαι τῶν
παρόντων κακῶν· τοῖς δ' ἀμελήσασιν ἐκείνης, ἀδε-
ῶς οἰκεῖν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον· οὐδέτεροι ταῦτ' ἠθέ-
λησαν· ἀλλ' οἱ μὲν περιεώρων, καὶ πόλεις ἀναστάτους γι-
νομένας, καὶ τὴν χώραν πορθουμένην· ὥστε μὴ προέσθαι
αὐτὴν τοῖς Ἕλλησιν· οἱ δ' ᾑροῦντο μένοντες ἐπὶ τῆς
ἐκ τ(ῆς) αἰτίας καὶ τῆς τῶν προσώπων ποιότητος. ἀλλοτρίας καταγηράσκειν, καὶ μηδέ ποτε τοὺς ἑαυ-
τῶν ἰδεῖν μᾶλλον· ἢ ἐκείνην καταλιπόντες, εἰς τὰς
ἑαυτῶν πατρίδας ἐπανελθεῖν. * καὶ ταῦτ' ἐποίουν
οὐχ

iudicium de eo faciendū, non è uictarū iracundia: sed ex illarum omnium sententia, cùm eius mentē præ cæteris delegerūt. Nihil enim prohibet, à potentioribus malè accipi etiā innocentes: eum aūt honorem adipisci, ut qui mortalis est, Dearū iudex fiat, id uerò contingere non potest, nisi uiro laude sapientiæ præstātissimo. Miror autem esse quenquam, qui malè sibi cōsuluisse illū putet: qui cū ea uiuere decreuerit, propter quam multi ex semideis emori uoluerunt. An uerò nō desipuisset, qui Deas de forma contendere sciret, si formam ipse spreuisset: nec id maximum donum existimasset, quod ab illis quoq; maximi fieri uidisset? Quis uerò coniugium Helenæ aspernatus esset? qua rapta, Græci non secus ac si tota Græcia uastata fuisset, indignati sunt: & Barbari ita superbierunt, quasi nos omnes superassent? Neq; uerò obscurum est, quibus animis utriq; fuerint. Nam cùm antè alteri alteris multa crimina intulissent: propter alia nihil mouerunt. Ob hanc autem tantum bellum concitarunt: non solùm iræ magnitudine, sed & longitudine temporis, & apparatuum copijs: quantum ad eum diem nullum fuerat unquam. Etsi autem potestas dabatur, alteris, Helena reddita, urgentibus malis liberari: alteris, ea neglecta, omne deinceps tempus ætatis domi securè degere: neutri tamen hæc uoluerunt: sed illi & urbes excindi, & agros uastari siuerunt, ne Græcis eam redderent: hi peregrè consenescere, & suos nunquam intueri, quàm hac relicta domum reuerti maluerunt.* Et hæc egerunt, non

A' iudicio heroum & deorum.

Exaggeratio à circūstantijs.

* A' causa & qualitatibus personarum.

οὐχ ὑπὲρ ἀλεξάνδρου καὶ μενελάου φιλονεικοῦντες: ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς ἀσίας, οἱ δ' ὑπὲρ τῆς εὐρώπης: νομίζοντες, ἐν ὁποτέρᾳ τὸ σῶμα τὸ ἐκείνης κατοικήσειε: ταύτην τὴν χώραν εὐδαιμονεστέραν ἔσεσθαι. τοσοῦτος δ' ἔρως ἐνέπεσε τῶν πόνων καὶ τῆς στρατείας ἐκείνης, οὐ μόνον τοῖς ἕλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς: ὥστ' οὐδὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας ἀπέτρεψαν τῶν ἀγώνων, τῶν περὶ τροίαν. ἀλλὰ ζεὺς μὲν προειδὼς τὴν Σαρπηδόνος εἱμαρμένην, ἠὼς δὲ τὴν μέμνονος, ποσειδῶν δὲ τὴν κύκνου, θέτις δὲ τὴν ἀχιλλέως, ὅμως αὐτοὺς συνεξώρμησαν, καὶ συνεξέπεμψαν: ἡγούμενοι, κάλλιον αὐτοῖς εἶναι τεθνάναι μαχομένοις περὶ τῆς διὸς θυγατρὸς μᾶλλον: ἢ ζῆν, ἀπολειφθεῖσι τῶν περὶ ἐκείνης κινδύνων. καὶ τί δεῖ θαυμάζειν, ἃ περὶ τῶν παίδων ἔγνωσαν; αὐτοὶ γὰρ πολὺ μείζω καὶ δεινοτέραν ἐποιήσαντο τὴν παράταξιν, τῆς πρὸς τοὺς γίγαντας αὐτοῖς γενομένης. πρὸς μὲν γὰρ ἐκείνους μετ' ἀλλήλων ἐμαχέσαντο: περὶ δὲ ταύτης πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ἐπολέμησαν. εὐλόγως δὲ κἀκεῖνοι ταῦτ' ἔγνωσαν: κἀγὼ τηλικαύταις ὑπερβολαῖς ἔχω χρήσασθαι περὶ αὐτῆς. κάλλους γὰρ πλεῖστον μέρος μετέσχηκεν: ὃ σεμνότατον, καὶ τιμιώτατον, καὶ θειότατον τῶν ὄντων ἐστί. ῥᾴδιον δὲ διαγνῶναι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. τῶν μὲν γὰρ ἀνδρείας ἢ σοφίας ἢ δικαιοσύνης μετεχόντων, πολλὰ φανήσεται τιμώμενα μᾶλλον, ἢ τούτων ἕκαστον. τῶν δὲ κάλλους ἀπεστερημένων, οὐδὲν εὑρήσομεν ἀγαπώμενον: ἀλλὰ πάντα καταφρονούμενα, πλὴν ὅσα τῆς ἰδέας ταύτης κεκοινώνηκε. καὶ τὴν ἀρετὴν διὰ τοῦτο μάλιστα εὐδοκιμοῦσαν, διότι κάλλιστον τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐστίν. γνοίη δ' ἄν τις κἀκεῖθεν, ὅσον διαφέρει τῶν ὄντων,

γ. αὐτοῦ τοῦ κάλλους ἔπαινος κατὰ σύγκρισιν, ἢ ἐκ τῆς δυνάμεως.

non quòd uel Alexandrum uel Menelaum tanti facerent: sed alteri pro Europa, alteri pro Asia dimicabant: existimantes, in utra corpus eius incoleret, eam regionem feliciorem fore. Tanta certè cupiditas incessit laborum & expeditionis illius, non Græcis tantùm & Barbaris, sed dijs etiam: ut ne filios quidem suos à Troiani belli discriminibus abesse uellent. Nam quamuis præuidisset Iupiter fatum Sarpedonis, Aurora Memnonis, Neptunus Cygni, Thetis Achillis: tamen eos cohortati, cæteris adiunxerunt: existimantes, gloriosius eis fore, si de filia Iouis dimicantes occumberent: quàm si, periculorum illorum expertes, domi consenescerent. Quis uerò miretur, eos de suis filijs ita statuisse: cum ipsi dij eo bello multo acrius & uehementius præliati sint, quàm contra Gigantes? Nam illos quidem coniunctis uiribus propulsarunt: propter hanc ipsi inter sese dimicarunt. Rectè autem & illi sic senserunt: & hæc mihi grandiloquentia concessa est. Nam insigni pulchritudine prædita fuit: qua in tota rerum natura nihil est augustius, nihil preciosius, nihil diuinius. Cuius uires hinc facilè intelliguntur. Multa enim sunt, quibus plus honoris quàm uel fortitudine, uel iustitia, uel sapientia præditis habeatur. Eorum autem quæ pulchritudine destituuntur, nihil diligi: sed contemni potius omnia, quæ huius boni expertia sunt: & uirtutem eo potissimùm celebrari, quòd omnium actionum pulcherrima sit, reperiemus. Quantum autem pulchritudo antecellat omnibus

III. Ipsius formæ laudatio per collationẽ, & ab effectibus.

ὄντων, ἐξ ὧν αὐτοὶ διατιθέμεθα πρὸς ἕκαστον αὐτῶν.
τῶν μὲν γὰρ ἄλλων, ὧν ἂν ἐν χρείᾳ γιγνώμεθα, τυχεῖν
μόνον βουλόμεθα: περαιτέρω δὲ περὶ αὐτῶν οὐδὲν
„ τῇ ψυχῇ προσπεπόνθαμεν: τῶν δὲ καλῶν ἔρως ἡ-
„ μῖν ἐγγίνεται, τοσούτῳ μείζω τοῦ βούλεσθαι ῥώ-
„ μην ἔχων, ὅσῳ περ καὶ τὸ πρᾶγμα κρεῖττόν ἐστι. καὶ
τοῖς μὲν κατὰ σύνεσιν ἢ κατ' ἄλλο τι προέχουσι φθο-
νοῦμεν: ἢν μὴ τῷ ποιεῖν ἡμᾶς εὖ καθ' ἑκάστην ἡμέ-
ραν, προσάγωνται, καὶ στέργειν σφᾶς αὐτοὺς ἀναγκά-
σωσι: τοῖς δὲ καλοῖς εὐθὺς ἰδόντες εὖνοι γιγνόμεθα:
καὶ μόνους αὐτοὺς ὥσπερ τοὺς θεοὺς, οὐκ ἀπαγορεύο-
μεν θεραπεύοντες: ἀλλ' ἥδιον δουλεύομεν τοῖς τοιού-
τοις, ἢ τῶν ἄλλων ἄρχομεν: πλείω χάριν ἔχοντες τοῖς
πολλὰ προστάττουσιν, ἢ τοῖς μηδὲν ἐπαγγέλλουσι. καὶ
τοὺς μὲν ἄλλῃ τινὶ δυνάμει γιγνομένους, λοιδοροῦ-
μεν, καὶ κόλακας ἀποκαλοῦμεν: τοὺς δὲ τῷ κάλλει
λατρεύοντας, φιλοκάλους καὶ φιλοπόνους νομίζο-
μεν εἶναι. τοσαύτῃ δ' εὐσεβείᾳ καὶ προνοίᾳ χρώμεθα
περὶ τὴν ἰδέαν τὴν τοιαύτην: ὥστε καὶ αὐτῶν τῶν κε-
κτημένων τὸ κάλλος, τοὺς μὲν μισθαρνήσαντας, καὶ
κακῶς βουλευσαμένους περὶ τῆς αὐτῶν ἡλικίας: μᾶλ-
λον ἀτιμάζομεν, ἢ τοὺς εἰς τὰ τῶν ἄλλων σώματα ἐ-
„ ξαμαρτάνοντας. ὅσοι δ' ἂν τὴν αὐτῶν ὥραν διαφυ-
„ λάξωσιν, ἄβατον τοῖς πονηροῖς ὥσπερ ἱερὸν ποιήσαν-
„ τες: τούτους εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τιμῶμεν, ὥσπερ
„ τοὺς ὅλην τὴν πόλιν ἀγαθόν τι δράσαντας. καὶ τί δεῖ
τὰς ἀνθρωπίνας δόξας λέγοντα διατρίβειν; ἀλλὰ
Ζεὺς, ὁ κρατῶν ἁπάντων, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τὴν αὐ-
τοῦ δύναμιν ἐνδείκνυται: πρὸς δὲ τὸ κάλλος ταπει-
νὸς γιγνόμενος ἀξιοῖ πλησιάζειν. Αμφιτρύωνι μὲν γὰρ
εἰκα-

ἐκ τῆς διὸς καὶ τῶν θεῶν περὶ τοῦ κάλλους κρίσεως.

rebus: è nostris affectionibus erga formosos potest intelligi. Nam cæteris rebus, quarum usus aliquis nobis esse potest, tantùm potiri uolumus: animi uerò propensione ulterius haud progredimur. at pulchrorum amor natura nobis est insitus: cuius tanto maiores uires sunt, quàm ut deliberandi spacium præbeat: quanto res ipsa est præstantior. Ac ijs quidem qui uel sapientia, uel alia quapiam facultate præcellunt, inuidemus, nisi nos quotidianis beneficijs alliciãt, & sui amorem quasi extorqueant: formosis autem è primo statim aspectu beneuolentia coniungimur: & solos eos, quemadmodũ Deos, colendo non defatigamur: sed libentius eis inseruimus, quàm alijs imperamus: maioremq́; illis gratiam habemus, si multa imperent: quàm si nihil faciendum denũcient. Iam si qui alteri cuipiam præcellentiæ obnoxij sunt: eos insectamur, & adulatores nominamus: seruos autẽ pulchritudinis, elegantes & industrios existimamus. Tanta deniq; pietate & cura formam complectimur: ut, si qui formosorum malo cõsilio florem ætatis prostituerint: seueriore censura notemus, quàm eos qui aliena corpora uiolarunt. Qui uerò ita suam formã custodiunt, ut, tanquam in templum, nullus improbis pateat aditus: eos reliqua ætate, perinde ac si toti ciuitati benefecissent, honoramus. Et quid opus est humanis opinionibus recensendis immorari? cum Iupiter optimus maximus in alijs potentiam suam demonstret, ad pulchritudinem uerò humili persona susceptа accedendum esse censeat? Amphitryoni enim

A Iouis & deorum de forma iudicio.

εἰκασθεὶς, ὡς ἀλκμήνην ἦλθε: χρυσὸς δὲ ῥυεὶς, δα-
νάῃ συνεγένετο: κύκνος δὲ γενόμενος, εἰς τοὺς νεμέ-
σεως κόλπους κατέφυγε: τούτῳ δὲ πάλιν ὁμοιωθεὶς,
„ λήδαν ἐνυμφεύσατο: ἀεὶ δὲ μετὰ τέχνης, ἀλλ' οὐ μετὰ
„ βίας θηρώμενος φαίνεται τὰς φύσεις τὰς τοιαύτας.
τοσούτῳ δὲ μᾶλλον προτετίμηται τὸ κάλλος παρ' ἐ-
κείνοις ἢ παρ' ἡμῖν, ὥστε καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς ἑαυτῶν
ὑπὸ τούτου κρατουμέναις συγγνώμην ἔχουσι. καὶ πολ-
λὰς ἂν τις ἐπιδείξειε τῶν ἀθανάτων, αἳ θνητοῦ κάλ-
λους ἡττήθησαν: ὧν οὐδὲ μία λαθεῖν τὸ γεγενημένον, ὡς
αἰσχύνην ἔχον, ἐζήτησεν: ἀλλ' ὡς καλῶν ὄντων τῶν
πεπραγμένων, ὑμνεῖσθαι μᾶλλον ἢ σιωπᾶσθαι περὶ
αὐτῶν ἠβουλήθησαν. μέγιστον δὲ τῶν εἰρημένων τεκμή-
ριον. πλείους γὰρ ἂν εὕροιμεν διὰ τὸ κάλλος ἀθανά-
τους γεγενημένους, ἢ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας:
ὧν ἑλένη τοσούτῳ πλέον ἔσχεν, ὅσῳ περ καὶ τὴν ὄψιν
αὐτῶν διήνεγκεν. οὐ γὰρ μόνον ἀθανασίας ἔτυχεν: ἀλ-
λὰ καὶ τὴν δύναμιν ἰσόθεον λαβοῦσα, πρῶτον μὲν τοὺς
ἀδελφοὺς ἤδη κατεχομένους ὑπὸ τῆς πεπρωμέ-
νης, εἰς θεοὺς ἀνήγαγε. βουλομένη δὲ πιστὴν ποιῆσαι τὴν
μεταβολὴν: οὕτως αὐτοῖς τὰς τιμὰς ἐναργεῖς ἔδωκεν,
ὥσθ' ὁρωμένους ὑπὸ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ κινδυνευόν-
των, σώζειν: οἵτινες ἂν εὐσεβῶς αὐτοὺς ἐπικαλέσων-
ται. μετὰ δὲ ταῦτα μενελάῳ τοσαύτην χάριν ἀπέ-
δωκεν ὑπὲρ τῶν πόνων καὶ τῶν κινδύνων, οὓς δι' ἐ-
κείνην ὑπέμεινεν: ὥστε τοῦ γένους ἅπαντος τοῦ πελο-
πιδῶν διαφθαρέντος, καὶ κακοῖς ἀνηκέστοις περιπε-
σόντος: οὐ μόνον αὐτὸν τῶν συμφορῶν τούτων ἀπήλλα-
ξεν: ἀλλὰ καὶ θεὸν ἀντὶ θνητοῦ ποιήσασα, σύνοικον
αὐτῇ καὶ πάρεδρον εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα κατεστή-
σατο.

Ἡ ἰσόθεος τῆς ἑλένης δύναμις.

factus similis, ad Alcmenam uenit: in aureum hymbrem mutatus, cum Danae congressus est: oloris figura, in sinum Nemeseos confugit: atq; iterũ eiusdem auis speciem cum haberet, Ledam sibi despõdit: deniq; semper arte quapiam, nunquam ui, tales naturas eum consectatum esse constat. Et apud Deos forma tanto est quàm apud nos honoratior: ut etiã suis uxoribus, cùm ab ea uincuntur, ignoscant: multæq; dearum immortaliũ proferri possunt: quæ, cum humanæ formæ succumberent: tantum abfuit, ut ulla rem eam sibi dedecori esse putaret, aut clàm habere studeret: ut, tanquam re bene ac laudabiliter gesta, hymnis celebrari potius quàm sileri uoluerint. Cuius rei signum illud euidẽtissimum est, quòd plures ob formæ præstãtiam, immortalitatem adeptos esse scimus: quàm propter uirtutes cæteras uniuersas. Quib. Helena tanto meliore cõditione fuit: quanto eis etiam facie præstitit. Nõ enim immortalitatem tantùm adepta est: sed & potestatem diuinam consecuta, primùm fratres, qui fato iam concesserant, inter Deos retulit. Cui mutationi cum autoritatem & fidẽ afferre uellet: honores ita manifestos eis dedit: ut in mari conspecti, periclitantes seruent, quicunq; ipsos piè inuocarint. Deinde Menelao tãtam gratiam retulit pro laborib. & periculis sua causa susceptis: ut, cùm genus omne Pelopidarum interisset, malis inexplicabilibus oppressum: non tantùm ex illis calamitatibus eum eripuerit: sed & mortalem eius sortem diuinitate mutarit: eumq; contubernalem sibi & assessorem in omne æuum constituerit.

IIII. Helenæ diuina potentia.

σατο. καὶ τούτοις ἔχω τὴν πόλιν τῶν σπαρτιατῶν, τὴν μάλιστα τὰ παλαιὰ διασώζουσαν, ἔργῳ παρεχομένην μαρτυροῦσαν. ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἐν θεράπναις τῆς λακωνικῆς, θυσίας αὐτοῖς ἁγίους καὶ πατρίους ἐπιτελοῦσιν, οὐχ ὡς ἥρωσιν, ἀλλ᾽ ὡς θεοῖς ἀμφοτέροις οὖσιν. ἐπεδείξατο δὲ καὶ στησιχόρῳ τῷ ποιητῇ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν. ὅτε μὲν γὰρ ἀρχόμενος τῆς ᾠδῆς, ἐβλασφήμησέ τι περὶ αὐτῆς: ἀνέστη τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστερημένος. ἐπειδὴ δὲ γνοὺς τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς, τὴν καλουμένην παλινῳδίαν ἐποίησε: πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν φύσιν κατέστησε. λέγουσι δέ τινες καὶ τῶν ὁμηριδῶν, ὡς ἐπιστᾶσα νυκτὸς ὁμήρῳ, προστάξαι ποιεῖν περὶ τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ τροίαν. βουλομένη τὸν ἐκείνων θάνατον ζηλωτότερον, ἢ τὸν βίον τῶν ἄλλων καταστῆσαι. καὶ μέρος μέν τι καὶ διὰ τὴν ὁμήρου τέχνην: μάλιστα δὲ διὰ ταύτην, οὕτως ἐπαφρόδιτον καὶ παρὰ πᾶσιν ὀνομαστὴν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν ποίησιν. ὡς οὖν καὶ δίκην λαμβάνειν, καὶ χάριν ἀποδοῦναι δυναμένην: τοὺς μὲν τοῖς χρήμασι προέχοντας, ἀναθήμασι καὶ θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις προσόδοις ἱλάσκεσθαι καὶ τιμᾶν αὐτὴν χρή: τοὺς δὲ φιλοσόφους, πειρᾶσθαί τι λέγειν περὶ αὐτῆς ἀξίως τῶν ὑπαρχόντων ἐκείνῃ. τοῖς γὰρ πεπαιδευμένοις πρέπει τοιαύτας ποιεῖσθαι τὰς ἀπαρχάς. πολὺ δὲ πλείω τὰ παραλελειμμένα τῶν εἰρημένων ἐστί. χωρὶς γὰρ τεχνῶν καὶ φιλοσοφιῶν καὶ τῶν ἄλλων ὠφελειῶν: ἃς ἔχοι τις ἂν εἰς ἐκείνην καὶ τὸν πόλεμον τὸν τρωϊκὸν ἀνενεγκεῖν: δικαίως ἂν καὶ τοῦ μὴ δουλεύειν ἡμᾶς τοῖς βαρβάροις, ἑλένην αἰτίαν εἶναι νομίζοιμεν. εὑρήσομεν γὰρ, τοὺς ἕλληνας διὰ ταύτην ὁμονοήσαντας: καὶ κοινὴν στρατείαν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ποιησαμένους:

ἐπίλογος καὶ παραίνεσις, ὅτι δεῖ τιμᾶν τὴν ἑλένην, καὶ διὰ τὰς εὐεργεσίας.

καὶ

tuerit. Quarum mihi rerum Spartiatarum urbs, diligentißima uetustatis custos, re ipsa testimonium perhibebit. Nam in huncusque diem Therapnis in Laconia, patrio ritu sanctè illis sacra faciunt, non ut heroibus, sed utrique ut diuis. Ostendit etiam Stesichoro suam potentiam: qui cùm initio sui carminis eam nonnihil perstrinxisset maledictis, surrexit oculis orbatus. Sed ubi causa eius calamitatis intellecta, palinodiam, quam uocant, fecit: illius beneficio uisum recepit. Quin etiam Homeridarum quidam aiunt, eam noctu Homero astitisse, ac mandasse, ut de ijs scriberet, qui ad Troiam militassent: quo mors eorum optabilior, quàm aliorum uita, redderetur: ac poesim eius, ex parte quidem Homeri etiam solertia, in primis uerò propter Helenam, ita gratiosam, & apud omnes celebrem esse factam. Eos igitur qui opibus pollent, donarijs & sacrificijs & supplicationibus, cæterísque cultibus: eruditos, studiosa & honorifica celebratione placare & honorare decet eam: ut quæ tum irrogare pœnam, tum gratiam referre poßit. Nam liberaliter institutos, tales ei primitias offerre conuenit. Plura sunt autem quæ præterij, quàm quæ commemoraui. Nam præter artes, & ingeniosè cogitata, cæterásque utilitates quæ in illam Troianúmque bellum referri poßent: iurè id quoque Helenæ aßcribetur, quòd Barbaris non seruimus. Constat enim, cùm propter eam Græci concordiam inijssent, & communem expeditionem contra Barbaros suscepißent:

Epilogus & admonitio de colenda Helena, ob data beneficia.

καὶ τότε πρῶτον τὴν εὐρώπην κατὰ τῆς ἀσίας τρόπαιον στῆσασαν: ἐξ ὧν τοσαύτης μεταβολῆς ἐτύχομεν: ὥστε τὸν μὲν ἐπέκεινα χρόνον, οἱ δυστυχοῦντες ἐν τοῖς βαρβάροις, τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἠξίουν ἄρχειν: καὶ δαναὸς μὲν ἐξ αἰγύπτου φυγὼν, ἄργος κατέσχε: κάδμος δ' ὁ σιδώνιος θηβῶν ἐβασίλευσε: Κάρες δὲ τὰς νήσους κατῴκουν: πελοποννήσου δὲ συμπάσης, ὁ ταντάλου πέλοψ ἐκράτησε. μετ' ἐκεῖνον δὲ τὸν πόλεμον, τοσαύτην ἐπίδοσιν τὸ γένος ἡμῶν ἔλαβεν: ὥστε καὶ πόλεις μεγάλας καὶ χώραν πολλὴν ἀφελέσθαι τῶν βαρβάρων. ἣν οὖν τινὲς βούλωνται ταῦτ' ἐπεξεργάζεσθαι καὶ μηκύνειν: οὐκ ἀπορήσουσιν ἀφορμῆς, ὅθεν ἑλένην, ἔξω τῶν εἰρημένων, ἕξουσιν ἐπαινεῖν: ἀλλὰ πολλοῖς καὶ καλοῖς καὶ καινοῖς λόγοις ἐντεύξονται περὶ αὐτῆς.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ Βουσίριδος.

πολυκράτης. σωκράτους κατηγορήσας.

Τοῦτον τὸν λόγον γράφει πρὸς Πολυκράτη τινὰ σοφιστὴν, ἐξ ἀνάγκης ἐλθόντα ἐπὶ τὸ σοφιστεύειν διὰ πενίαν: ἀθηναῖον μὲν τῷ γένει, σοφιστεύοντα δὲ νῦν ἐν κύπρῳ. γράφει δ' αὐτῷ ὡς φίλος, ἐπανορθούμενος αὐτὸν δῆθεν, ὡς σφαλέντα ἐν τούτοις τοῖς λόγοις, οἷς ἔγραψεν, ἔν τε τῷ ἐγκωμίῳ τοῦ βουσίριδος, καὶ ἐν τῇ κατηγορίᾳ τοῦ σωκράτους. αὐτὸς γάρ ἐστιν, ὁ παραχὼν τὸν λόγον τῆς κατηγορίας σωκράτους τοῖς περὶ ἄνυτον καὶ μέλιτον, ἵνα κατηγορηθεὶς ἀποθάνῃ. κατηγόρουν δὲ αὐτοῦ, ὡς ὅτι καινὰ δαιμόνια εἰσφέρει τοῖς ἀθηναίοις, λέγων δὲ, σέβειν ὄρνεα καὶ κύνας καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ διὰ τοῦτο διαφθείρειν τοὺς νέους τοὺς μανθάνοντας. ἐζήτησαν δέ τινες, διὰ ποίαν αἰτίαν μὴ φανερῶς τὸν κατ' αὐτοῦ λόγον εἰσῆλθεν; εἴγε φαίνεται τοῦ διδασκάλου; καὶ λέγομεν, ἵνα μὴ ὀργισθῶσιν οἱ ἀθηναῖοι, ἀρτίως σωκράτους καταψηφισάμενοι. Δοκεῖ οὖν διὰ τοῦτο ὥσπερ ἐλέγχειν αὐτοὺς, ὡς κακῶς καταψηφισαμένους. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ μετέγνωσαν ὕστερον, ὅτι ἀσεβῶς ἔπραξαν, καταψηφισάμενοι σωκράτους. εἶτα καὶ σωφρονισθέντες διὰ τοῦ λοιμοῦ τοῦ ἐγκατασκήψαντος αὐ-

τοῖς,

tum primùm Europam de Asia triumphasse. Vnde res nostræ ita mutatæ sunt, ut, superioribus temporibus, si qui apud Barbaros calamitate premebantur, imperium in Græcas urbes sibi arrogarent. Nam Danaus ex Aegypto profugus Argos occupauit: Cadmus Sidonius Thebis imperauit: Cares, insulas tenuerunt: Pelops Tantali filius, uniuersam Peloponnesum subegit. Post illud autem bellum nostræ gentis opes ita auctæ sunt, ut & magnas urbes & multas prouincias Barbaris eripuerit. Quare si qui sunt qui hæc uelint expolire & dilatare: non eis occasio defutura est Helenæ, extra ea quæ diximus, laudandæ: sed multa & præclara & noua de ea dicendi materia suppeditabitur.

ARGVMENTVM BVsiridis.

HAec oratio ad Polycratem sophistam quendam scribitur, paupertate ad docendã Rhetoricam adactum: qui cùm genere Atheniensis esset, tum in Cypro docebat. Scribit autem Isocrates ut amicus, ad ea eius errata corrigenda, quæ in orationibus duabus, laudatione Busiridis, & accusatione Socratis, admiserat. Hic enim est, qui Anyto & Melito eam orationem suppeditauit, qua Socrates capitis accusatus est. Accusationis autem capita fuerunt hæc, quòd nouos deos apud Athenienses introduceret, atq; auiculas & canes, & eius generis alia coli iuberet: eoq; pacto studiosos adolescentes corrũperet. Quæsiuerunt quidam, cur non apertè cõtra illum disputarit? An magistro illi pepercerit? Respondemus, eum iram esse ueritum Atheniensiũ, qui Socratem recens cõdemnarant, quos hac oratione uelut arguere uidetur iniustæ condẽnationis. Nam & ipsi pòst, quàm impiè Socratẽ supplicio affecissent, agnouerunt: & graui pestilentia afflicti,

Polycrates Socratis accusator.

τοῖς, διὰ τὸν σωκράτους θάνατον. ἀπέθανε δ' αὐτοῖς λάχητος ἄρχοντος· ὅθεν λοιπὸν ἐκέλευσαν μηδένα δημοσίᾳ, οἷον ἐν κοινῷ θεάτρῳ, λέγειν περὶ σωκράτους. ἀμέλει λέγεταί τι τοιοῦτον, ὡς ὅτι εὐριπίδου βουλομένου εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, καὶ δεδιότος, ἀναπλάσασθαι παλαμήδην, ἵνα διὰ τούτου χρόνιον καιρὸν τοῦ αἰνίξασθαι εἰς τὸν σωκράτη, καὶ εἰς τοὺς ἀθηναίους: ἐκάνετε ἐκάνετε τῶν ἑλλήνων τὸν ἄριστον, ὅ ἐστιν, ἐφονεύσατε. καὶ νοήσαν, τὸ θέατρον ἅπαν ἐδάκρυσε, διότι περὶ σωκράτους ᾐνίττετο. γράφει οὖν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦτον, ὥσπερ εἴπομεν, ἐπιλαμβανόμενος αὐτοῦ. εἰ δέ τις ζητήσει τὴν αἰτίαν, διὰ τί μὴ καὶ τὸν ἄλλον λόγον εἶπεν εἰς τὸν σωκράτην: λέγομεν, ὡς ἤδη περὶ τούτου προειρήκαμεν, ἵνα μὴ ὀργισθῶσιν αὐτῷ οἱ ἀθηναῖοι, ἔναγχος καταψηφισάμενοι. ἡ δὲ ὑπόθεσις τοῦ βουσίριδος τοιαύτη· Βούσιρις τῆς λιβύης καὶ ποσειδῶνος ἐγένετο παῖς· οὗτος τεχθεὶς ἐν λιβύῃ τῇ χώρᾳ, ὑπεριδὼν τῆς ἐκεῖ οἰκήσεως, εἵλετο τὴν ἐν αἰγύπτῳ, καὶ κτίζει πόλιν ὁμώνυμον αὐτῷ βούσιριν, ἥ τις καὶ νῦν οὕτω κέκληται. αἰτίαν δ' ἔχων ὡς ξενηλάτης, καὶ ὡς θύων τοὺς ξένους. ὁ οὖν πολυκράτης, ἅτε δὴ καὶ σοφιστὴς καὶ λογογράφος, ἠθέλησε καὶ ἀπολογίαν γράψαι ὑπὲρ τοῦ βουσίριδος, καὶ ὑπὲρ τούτων ὧν ἐνεκαλεῖτο: εἰς ἣν αὐτοῦ ὁ ἰσοκράτης ἐπιλαμβάνεται, καὶ ὑποτίθεται αὐτὸς, πῶς ἔδει αὐτὸν γράψαι τὸ ἐγκώμιον. διὸ καὶ ὁ λόγος οὗτος τῶν τεσσάρων ἐγκωμίων ἐστί.

ἡ εὐριπίδου παλαμήδης.

ἡ τοῦ βουσίριδος ὑπόθεσις.

ΕΤΕΡΑ ΥΠΟΘΕΣΙΣ

εἰς τὸν αὐτὸν, ἱερωνύμου βολφίου.

Τῶν καθ' ἡμᾶς ποιητῶν τις ἀνεγκωμίαστον ἀπεκάλεσε τὸν βούσιριν, οἱονεὶ μηδὲ τοὐλάχιστον τῆς ἀρετῆς κοινωνοῦντα: αἰνιττόμενος ἴσως τουτονὶ τὸν ἰσοκράτους λόγον, καὶ ψευδεῖς ἐπαίνους, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἔπαινοι, ὑποδεικνύων. ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις τοῦ λόγου παράδοξός τ' ἐστί, καὶ ἄδοξος. τὰ δὲ τοιουτότροπα τῶν συγγραμμάτων δοκεῖ μὲν εἰς ἐπίδειξίν τε καὶ προπαρασκευήν τινα τῶν φιλολόγων εὑρημένα: οὐ μὴν ἀλλ' ἐντεῦθεν οὐ ταύτης μόνον ἂν τῆς ὠφελείας εὐπορήσειέ τις: ἀλλὰ καὶ ἀρίστην πολιτείαν (ἐφ' ὅσον παρέργως μεταχειρισαμένῳ ἐνῆν) καλῶς ὑπογεγραμμένην ἂν εὕροι. ἔνεισι δὲ καὶ ἕτεροί τινες ἐξαίρετοι τόποι, δι' ὧν ἂν οἱ φιλομαθεῖς τῶν νεωτέρων παιδεύοιντο. ὥστε τὸ σύγγραμμα τοῦτ' ἄξιον δοκεῖν μετ' ἐπιμελείας ἀναγνωσθῆναι: οὐ μᾶλλον μέντοι διὰ τὰς τῶν λογοδαιδάλων ἐξευρέσεις, ἢ διὰ τὴν βιωφελῆ γνῶσιν τὴν ἐνυπάρχουσαν. τῷ μὲν οὖν

δοκεῖν

necis illius pœnas dederunt. Perijt autem Lachete prætore. Vnde pòst edixerũt, ne quis in posterum Socratis publicè, ut in communi theatro, meminisset. Narratur autem huiusmodi quiddam accidisse: Euripidem, cum aliquid de eo dicere uellet, nec id tamẽ auderet, finxisse fabulam de Palamede, ut sub eius persona occasionẽ haberet obscurè ad Socratis interitũ & factũ Atheniensiũ alludendi, his uerbis: Occidistis occidistis Græcorũ optimum. Animaduertente autem populo, hæc uerba ad Socratẽ pertinere: ortam in toto theatro esse cõplorationẽ. Scribit igitur Isocrates hãc orationẽ ad Polycratem, reprehẽdendi causa. Si quis autem requirat, cur non & altera oratio de Socrate sit ab autore nostro exposita? is meminerit, quod iam diximus, uitandæ offensionis Atheniensium ergò, qui recens illum condẽnarant, id esse prętermissum. Busiridis argumẽtum hoc est: Busiris Libyæ & Neptuni filius, natus in Libya regione, spreta patria, in Aegyptũ profectus, urbẽ sibi cognominẽ, Busirim, condidit: quæ id nomen etiã hodie retinet. Crimini autẽ ei datũ est, quòd nõ tantùm non admitteret hospites, sed etiã sacrificaret. Polycrates igitur, ut sophista & scriptor orationũ, defensionẽ Busiridis, & criminum quæ illi obijciebãtur, purgationẽ scribere instituit: in quo ab Isocrate reprehẽditur: qua ratione scribẽda fuisset laudatio admonente. Quare & hæc oratio inter quatuor laudatiões numeratur.

Euripidis Palamedes.

Busiridis argumentum.

ALIVD ARGVMENTVM in Busiridem, HIERONYMI VVOLFII.

Busiridem Virgilius illaudatum uocat, ut ab omni etiam specie ullius uirtutis alienissimum. Ac fieri potest, ut ad hanc Isocratis orationem alludens, falsas laudes, non esse laudes innuat. Est igitur huius orationis argumentum & admirabile, & infame. Quod quamuis ad acuenda & ostentanda ingenia potissimùm inuentum esse uideatur: hinc tamen non ea solùm utilitas petenda erit: sed optima Reipublicæ forma (quantum quidem obiter fieri potuit) præclarè descripta inuenietur. Insunt etiam alij loci insignes, quibus erudiri studiosi adolescentes possunt. Quare scriptum hoc diligenti lectione dignissimum est, non magis propter artificia Rhetorum, quàm ob rerum uitæ utilium cognitionem. Videri uult

Isocrates

δοκεῖν, φίλῳ τινὶ τῶν σοφιστῶν, τύπον ἐγκωμιαστικοῦ λόγου διεχάραξεν: ὡς ἀληθῶς δὲ προῃρημένος φαίνεται Πολυκράτους τήν τε πονηρίαν, καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν ἐλέγχειν, ἅτε δὴ μισθοῦ μὲν κατηγορεῖν Σωκράτους, ἀνδρὸς σοφωτάτου τε καὶ ὁσιωτάτου, ὃν ὁ Ἰσοκράτης ὡς προσῆκε περὶ πλείστου ἐποιήσατο, τολμήσαντος: φιλοσοφεῖν δὲ φάσκοντος μὲν, ὅμως δὲ τῷ παραδόξους ὑποθέσεις ὡς ἔτυχε καὶ εἰκῇ μεταχειρίσασθαι χαίροντος. οὐ μὴν ἀλλὰ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς περὶ Πολυκράτους φησὶν, ὅτι ἔπαιξε, καὶ οὐκ ἐσπούδασε τὸ ἐγκώμιον: καίτοι ἐκεῖ Θερσίτου πέρι λέγειν δοκῶν. τὸ γὰρ βιβλίον παρέφθαρται.

ΒΟΥ'ΣΙΡΙΣ, ΛΟ'ΓΟΣ Γ.

εὐνοίας λῆψις ἐξ ἀμφοτέρου προσώπου, καὶ προσοχή.

ΤΗ'Ν μὲν ἐπιείκειαν τὴν σὴν, ὦ Πολύκρατες, καὶ τὴν τοῦ βίου μεταβολὴν, παρ' ἄλλων πυνθανόμενος οἶδα: τῶν δὲ λόγων τινὰς, ὧν γέγραφας, αὐτὸς ἀνεγνωκὼς, ἥδιστα μὲν ἂν σοι περὶ ὅλης ἐπαρρησιασάμην τῆς παιδεύσεως, περὶ ἣν ἠνάγκασαι διατελεῖν. ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς μὲν ἀναξίως δυστυχοῦσιν, ἐκ δὲ φιλοσοφίας χρηματίζεσθαι ζητοῦσιν, ἅπαντας τοὺς πλείω πεπραγματευμένους, καὶ μᾶλλον ἠκριβωμένους, προσήκειν ἐθελοντὰς τοῦτον εἰσφέρειν τὸν ἔρανον. ἐπειδὴ δ' οὔπω περιτετυχήκαμεν ἀλλήλοις, περὶ μὲν τῶν ἄλλων, ὁπόταν εἰς ταυτὸ συνέλθωμεν, τόθ' ἡμῖν ἐξέσται διὰ πλειόνων ποιήσασθαι τὴν συνουσίαν. ἃ δ' ἐν τῷ παρόντι δυναίμην ἂν εὐεργετῆσαί σε: ταῦτα δ' ᾤηθην δεῖν σοὶ μὲν ἐπιστεῖλαι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους, ὡς οἷόν τε μάλιστ' ἀποκρύψασθαι. γινώσκω μὲν οὖν, ὅτι τοῖς πλείστοις τῶν νουθετουμένων ἔμφυτόν ἐστι, μὴ πρὸς τὰς ὠφελείας ἀποβλέπειν: ἀλλὰ τοσούτῳ χαλεπώτερον ἀκούειν τῶν λεγομένων, ὅσῳπερ ἄν τις ἀκριβέστερον αὐτῶν ἐξετάζῃ τὰς ἁμαρτίας. ὅμως δ' οὐκ ὀκνη-

προκατάληψις.

Isocrates amico cuidam sophistæ rationem laudationis præscribere: sed reuera id eũ agere credibile est, ut Polycratis improbitatem & inscitiam coarguat, qui mercenarius accusator Socratis, uiri sapientissimi & sanctissimi (quē noster autor, ut decuit, maximi fecerat) esse non dubitarit: & philosophiæ studium professus, portentosis argumentis, sine ulla dexteritate tractandis delectetur. Verùm Demetrius Phalereus ait, Polycratem laudationē quandā non seriò, sed ioco tractasse: quam quam ibi de Thersite loqui uidetur. codex enim mutilus est.

BVSIRIDIS LAVDATIO, Oratio III. HIERONYMO VVOLFIO interprete.

Vum æquitatem tuam, Polycrates, mutatumq́ uitæ genus ex aliјs cognouissem, & orationum tuarum quasdam ipse legissem: de tota quidē docendi ratione, ad quam necessitate cõpulsus es, cupidissimè tecũ ac liberè disseruissem. Arbitror enim omniũ esse officium, qui & exercitatiores sunt, et solidiorem rei cognitionem habēt, ut hanc quasi stipē ultrò conferant ad eos subleuãdos, qui nulla sua culpa calamitosi, philosophia docēdarem facere conantur. Sed quia nondum ita cõtigit, ut conueniremus: cætera quidem differemus, dum coràm copiosius colloqui licuerit. Quæ uerò in præsentia tibi conferre possem, ea ut ad te scribenda, sic cæteros summò studio celanda esse duxi. Etsi autem intelligo, plerisq; uelut innatum esse, ut, cùm admonentur, nõ ad secuturas utilitates respiciant: sed reprehēsiones tanto iniquiorib. animis ferãt, quanto seueriore cēsura in errata inquisitũ fuerit: subeũdæ tamen

Beneuolentię captatio ab utriusq; persona, & attentio.

Occupatio.

» ὀκνητέον ὑπομένειν τὴν ἀπέχθειαν ταύτην, τοῖς εὐνοϊ-
» κῶς πρός τινας ἔχουσιν· ἀλλὰ πειρατέον μεθιστάναι τὴν
» δόξαν τῶν οὕτω πρὸς τοὺς συμβουλεύοντας διακειμένων. αἰσθανόμενος οὖν οὐχ ἥκιστά σε μεγαλαυχούμενον, ἐπί τε τῇ Βουσίριδος ἀπολογίᾳ, καὶ τῇ Σωκράτους κατηγορίᾳ: πειράσομαί σοι ποιῆσαι καταφανές, ὅτι τοῦ δέοντος πολὺ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις διημάρτηκας. ἁπάντων γὰρ εἰδότων, ὅτι δεῖ τοὺς μὲν εὐλογεῖν τινας βουλομένους, πλείω τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν αὐτοῖς τὰ προσόντα ἀποφαίνειν: τοὺς δὲ κατηγοροῦντας τἀναντία τούτων ποιεῖν: τοσούτου δέεις οὕτω κεχρῆσθαι τοῖς λόγοις, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν Βουσίριδος ἀπολογήσασθαι φάσκων, οὐχ ὅπως τῆς ὑπαρχούσης αὐτὸν διαβολῆς ἀπήλλαξας, ἀλλὰ καὶ τηλικαύτην αὐτῷ τὸ μέγεθος ἀνομίαν προσῆψας, ἧς οὐκ ἔσθ' ὅπως ἄν τις δεινοτέραν ἐξευρεῖν δυνηθείη. τῶν γὰρ ἄλλων τῶν ἐπιχειρησάντων ἐκεῖνον λοιδορεῖν, τοσοῦτο μόνον περὶ αὐτοῦ βλασφημούντων, ὡς ἔθυε τῶν ξένων τοὺς ἀφικνουμένους: σὺ καὶ κατεσθίειν αὐτὸν τοὺς ἀνθρώπους ᾐτιάσω. Σωκράτους δὲ κατηγορεῖν ἐγχειρήσας, ὥσπερ ἐγκωμιάσαι βουλόμενος, Ἀλκιβιάδην ἔδωκας αὐτῷ μαθητήν: ὃν ὑπ' ἐκείνου μὲν οὐδεὶς ᾔσθετο παιδευόμενον: ὅτι δὲ πολὺ διήνεγκε τῶν ἄλλων, ἅπαντες ἂν ὁμολογήσειαν. τοιγαροῦν, εἰ γένοιτο ἐξουσία τοῖς τετελευτηκόσι, βουλεύσασθαι περὶ τῶν εἰρημένων, ὁ μὲν χάριν ἂν εἰδείη σοι. ὁ δ' εἰ καὶ περὶ τοὺς ἄλλους πρᾳότατος ἦν, ἀλλ' οὖν ἐπί γε τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις οὕτως ἀγανακτήσειεν, ὥστε μηδεμιᾶς ἂν ἀποσχέσθαι τιμωρίας. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχύνεσθαι μᾶλλον, ἢ σεμνύνεσθαι προσήκει, τὸν παρὰ τοῖς λοιδορουμένοις ὑπ' αὐτοῦ, μᾶλλον ἀγαπώ-

Ἐπίδειξις τῶν ἁμαρτημάτων ἐν διαφορᾶς ἐγκωμίου καὶ ἀπολογίας.

μενον

tamen hæ sunt offensiones his, qui aliquibus ex animo bene uolunt: operáque danda est, ut qui hoc modo erga consiliarios affecti sunt, ab ista opinione deducantur. Cùm igitur animaduertam, defensione Busiridis, & Socratis accusatione, te uel inprimis gloriari: ostendere tibi conabor, te in utraque oratione longè ab oratoris officio aberrasse. Nam cùm nemo ignoret, ei quem laudare uolumus, tribuenda esse plura bona, quàm reuera habeat: in uituperando autem, contrariam uiam esse insistendam: tantum abest ut eam in dicendo rationem tu secutus sis, ut Busiridis defensionem professus, non modò crimina quæ illi obijciuntur, non refutaris, sed & tam insignem ei notam immanitatis inusseris, ut nihil contumeliosius excogitari queat. Nam cum alij quibus illi maledicere uisum est, unam in eo mactationem hospitum execrentur: tu etiam deuorare homines solitum, es criminatus. Cùm uerò Socratem accusare instituisses, Alcibiadem ei, quasi laudare uelles, discipulum tribuisti: quem ab eo fuisse eruditum, nemo norat: sed longè alijs antecelluisse, omnes confitentur. Itaque si defunctis potestas daretur, suo arbitratu de tuis orationibus statuendi, alter tibi gratiam haberet: alter, tametsi in alios fuisset humanissimus, sic indignaretur, ut tua uerba quouis supplicio uindicaret. An uerò non erubescendum potius est illi, quàm gloriandum, quem diligi magis constet ab ijs quos uituperarit,

Erratorum ostensio à discrimine dationis & defensionis sumpta.

μενον, ἢ παρὰ τοῖς ἐγκωμιαζομένοις; Οὕτω δ' ἠμέλησας, εἰ μηδὲν ὁμολογούμενον ἐρεῖς, ὥς' ἔφης μὲν αὐτὸν τὴν αἰόλου καὶ τὴν ὀρφέως ζηλῶσαι δόξαν: ἀποφαίνεις δ' αὐτὸν οὐδὲν τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδεύσαντα. πότερον γὰρ τοῖς περὶ αἰόλου λεγομένοις αὐτὸν παραβάλωμεν; ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τῶν ξένων τοὺς ἐπὶ τὴν χώραν ἐκπίπτοντας, εἰς τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπέστελλεν: ὁ δ' (εἰ χρὴ τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις πιστεύειν) τοὺς ξένους θύσας κατήσθιεν. ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀρφέως ἔργοις ὁμοιώσωμεν; ἀλλ' ὁ μὲν ἐξ ἅδου τοὺς τεθνεῶτας ἀνῆγεν: ὁ δὲ πρὸ μοίρας τοὺς ζῶντας ἀπώλλυεν. ὥσθ' ἡδέως ἂν εἰδείην, ὅ, τι ποτ' ἂν ἐποίησεν, εἰ καταφρονῶν αὐτῶν ἐτύγχανεν, ὃς θαυμάζων τὴν ἀρετὴν τὴν ἐκείνων, ἅπαντα φαίνεται τἀναντία διαπραττόμενος. ὃ δὲ πάντων ἀτοπώτατον, ὅτι περὶ τὰς γενεαλογίας ἐσπουδακὼς, ἐτόλμησας εἰπεῖν, ὡς τούτους ἐζήλωσεν, ὧν οὐδ' οἱ πατέρες πω κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γεγονότες ἦσαν. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὸ προχειρότατον ποιεῖν, ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν εἰρημένων, μηδὲν ἐπιδεικνὺς τῶν ἐμαυτοῦ: πειράσομαί σοι διὰ βραχέων δηλῶσαι, περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, καίπερ οὐ σπουδαίαν οὖσαν, οὐδὲ σεμνοὺς λόγους ἔχουσαν, ὡς δεῖ καὶ τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀπολογίαν ποιήσασθαι. Περὶ μὲν οὖν τῆς βουσίριδος εὐγενείας, τίς οὐκ ἂν δυνηθείη ῥᾳδίως εἰπεῖν; ὃς πατρὸς μὲν ἦν ποσειδῶνος, μητρὸς δὲ λιβύης τῆς ἐπάφου τοῦ διός: ἥν φασι πρώτην γυναῖκα βασιλεύσασαν, ὁμώνυμον αὐτῇ τὴν χώραν καταστῆσαι. * τυχὼν δὲ τοιούτων προγόνων, οὐκ ἐπὶ τούτοις μέγα ἐφρόνησεν: ἀλλ' ᾠήθη δεῖν καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς αὐτοῦ μνημεῖον εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον καταλιπεῖν. τὴν μὲν οὖν μητρῴαν ἀρχὴν ὑπερεῖδεν;

ἐλάττω

μετάβασις ἀπὸ τῆς ἐπιπλήξεως ἐπὶ τὴν ὑπόδειξιν.

εὐγένεια βουσίριδος.

* μεγαλοψυχία καὶ φρόνησις ἐν τῷ προκρίνειν τὴν ἐν αἰγύπτῳ οἴκησιν.

rarit, quàm ab ijs quos laudãdos susceperit? Adeò aũt tibi curæ nõ fuit cõsentanea loq, ut dixeris, eum Aeoli & Orphei gloriã æmulatũ esse: ideóq; demonstres, nihil illi studio fuisse, quod cũ eorũ cõgrueret institutis. Nũqd enim facinora istius cũ factis Aeoli, quæ memorãtur, cõferemus? At is quidẽ hospites in suũ littus eiectos, in patriã quenq; suã reducendos curauit: iste uerò (si tibi qdẽ habenda fides est) hospites immolatos deuorauit. Nũqd eũ cũ Orphei factis cõparabimus? At is mortuos ab inferis reduxit: iste uiuẽtes ante fatũ Orco tradidit. Quare summopere scire uelim, quid is facturus fuisset, si eos cõtẽpsisset: quẽ in admiratione uirtutis eorũ, omnia cõtraria studio habuisse cõstat. Illud aũt omniũ est absurdissimũ, quòd in genealogijs uersatus, dicere nõ dubitasti, eũ illos esse æmulatũ, quorũ patres illis tẽporib. nati nondũ erãt. Ne uerò id quod cuiuis in prõptu est, facere uidear, ut tua dicta reprehendã, meorũq; nihil proferã: conabor tibi paucis ostendere in hoc ipso argumẽto (quanquam id minimè quidem probũ est, neq; honestam orationem suppeditat) quæ sit cùm laudandi tum defendendi ratio ineunda. De nobilitate igitur Busiridis quis nõ facilè dixerit? cui pater Neptunus, Libye Iouis ex Epapho neptis mater fuit? quam mulierem primã ferunt regno potitam, regioni suum nomen indidisse. Cùm autem tales ei parentes contigissent, non splendore natalium superbijt: sed suæ uirtutis etiam perpetuum monimentum esse relinquendũ existimauit. Quare maternum imperium aspernatus, ut

Transitio à reprehẽsione ad exemplum.

Nobilitas Busiridis.

Magnitudo animi, & prudẽtia in Aegypto regni sede deligẽda.

ἐλάττω νομίσας ἢ κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν εἶναι. πλεί-
στους δὲ καταστρεψάμενος, καὶ μεγίστην δύναμιν κτη-
σάμενος, ἐν Αἰγύπτῳ κατεστήσατο τὴν βασιλείαν,
οὐκ ἐκ τῶν παρόντων μόνον, ἀλλ' ἐξ ἁπάντων προκρί-
νας τὴν ἐκεῖσε πολὺ διαφέρειν οἴκησιν. ἑώρα γὰρ τοὺς
μὲν ἄλλους τόπους οὐκ εὐκαίρως, οὐδ' εὐαρμόστως
πρὸς τὴν τοῦ σύμπαντος κόσμου φύσιν ἔχοντας: ἀλ-
λὰ τοὺς μὲν ὑπ' ὄμβρων κατακλυζομένους, τοὺς δὲ
ὑπὸ καυμάτων διαφθειρομένους: ταύτην δὲ τὴν χώ-
ραν ἐν καλλίστῳ μὲν τοῦ κόσμου κειμένην, πλεῖστα δὲ καὶ
παντοδαπώτατα φέρειν δυναμένην, ἀθανάτῳ δὲ
τείχει τῷ Νείλῳ τετειχισμένην, ὃς οὐ μόνον φυλακὴν,
ἀλλὰ καὶ τροφὴν ἱκανὴν αὐτῇ παρέχειν πέφυκεν: ἀνά-
λωτος μὲν ὢν καὶ δυσμάχητος τοῖς ἐπιβουλεύουσιν,
εὐαγωγὸς δὲ καὶ πρὸς πολλὰ χρήσιμος τοῖς ἐντὸς
αὐτοῦ κατοικοῦσι. πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις, καὶ τὴν δύναμιν
αὐτοῖς πρὸς τὴν τῆς γῆς ἐργασίαν ἰσόθεον πεποίηκε. τῶν γὰρ
ὄμβρων καὶ τῶν αὐχμῶν, ὧν τοῖς μὲν ἄλλοις ὁ Ζεὺς ταμίας
ἐστὶν, ἐκείνων δ' ἕκαστος ἀμφοτέρων τούτων αὐτὸς αὑ-
τῷ κύριος καθέστηκεν. εἰς τοσαύτην δ' ὑπερβολὴν
εὐδαιμονίας ἥκουσιν, ὥστε τῇ μὲν ἀρετῇ καὶ τῇ φύσει τῆς
χώρας, καὶ τῷ πλήθει τῶν πεδίων, ἤπειρον κεκτῆνται:
τῇ δὲ τῶν ὄντων διαθέσει, καὶ τῇ τῶν ἐλλειπόντων κομιδῇ,
διὰ τὴν τοῦ ποταμοῦ δύναμιν, νῆσον οἰκοῦσιν. κύκλῳ γὰρ
αὐτὴν περιέχων, καὶ πᾶσαν διαρρέων, πολλὴν αὐτοῖς εὐ-
,, πορίαν ἀμφοτέρων τούτων πεποίηκεν. ἤρξατο μὲν οὖν
,, ἐντεῦθεν, ὅθεν περ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἅμα τόπον
ὡς κάλλιστον * καταλαβεῖν, καὶ τὴν τροφὴν ἱκανὴν
τοῖς περὶ αὐτὸν * ἐξευρεῖν. μετὰ δὲ ταῦτα διελό-
μενος χωρὶς ἑκάστους, τοὺς μὲν ἐπὶ τὰς ἱεροσύνας
κατέ-

* καταλαβὼν

* ἐξευρὸν.

Διάταξις τῆς πολιτείας.

ut naturæ suæ præstantia minus: multis ui armorũ subactis, maximaq́; potentia parta, in Aegypto regnum cõstituit: ratus, sedem illã nõ ijs tantùm quas obtineret, sed & uniuersis regionibus multũ præstare. Videbat enim, cætera loca non cõmodè, nec conuenienter ad uniuersi mundi naturam posita, partim hymbrib. inundari, partim feruorib. infestari: hanc uerò prouinciam in commodissima orbis parte sitam, plurimorum, ac potius omnis generis bonorum esse feracissimã: & Nilo, immortali muro, circundatam, qui eam non tantùm muniat, sed insita ui etiam liberaliter alat: insuperabilis & inexpugnabilis insidiatoribus: ijs autem qui intra eũ habitant, ad deriuationes & alia cõplura opportunius. Nam præter ea quæ diximus, potentiam quoq; eorum in cultura terræ propè diuinam effecit: Hymbrium enim & siccitatum, quorum alijs Iupiter promus condus est, horum utrorunque potestatem quiuis per se habet: ac tã immensa felicitate sunt, ut si præstantiam spectes, naturamq́; regionis, & campos latissimè patentes, terra continente fruantur: exportatione autem rerum quibus abundant, & importatione quarum egent, ob fluminis huius commoditatem, insulam incolant. Nam circumcirca eam ambiens, & totam interfluens, magnam eis importunitatẽ utriusq; rei suppeditat. Inde igitur auspicatus, unde sapientes ordiri decet, locum quàm amœnissimum occupauit: eumq́; talem, unde incolis omnia ad uictum necessaria abundè suppeterent. Deinde ciuib. ordine distributis, alios sacris Reipublicę ordinatio.

 præse-

κατέστησε, τοὺς δ' ἐπὶ τὰς τέχνας ἔτρεψε, τοὺς δὲ πε-
ρὶ τὸν πόλεμον μελετᾶν ἠνάγκασεν: ἡγούμενος
τὰ μὲν ἀναγκαῖα καὶ τὰς περιουσίας, ἔκ τε τῆς χώρας
καὶ τῶν τεχνῶν δεῖν ὑπάρχειν: τούτων δ' εἶναι φυλα-
κὴν ἀσφαλεστάτην, τήν τε περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμέλει-
αν, καὶ τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν. ἅπαντας δὲ τοὺς
ἀριθμοὺς περιλαβών, ἐξ ὧν ἄριστ' ἄν τις τὰ κοινὰ διοι-
κήσειεν, ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς τὰς αὐτὰς πράξεις μεταχειρί-
ζεσθαι προσέταξεν: εἰδώς, τοὺς μὲν μεταβαλλομένους
τὰς ἐργασίας, πρὸς οὐδὲν τῶν ἔργων ἀκριβῶς ἔχον-
,, τας: τοὺς δ' ἐπὶ ταῖς αὐταῖς πράξεσι συνεχῶς ἐπιμέ-
,, νοντας, εἰς ὑπερβολὴν ἕκαστον ἀποτελοῦντας. τοιγα-
ροῦν καὶ πρὸς τὰς τέχνας εὑρήσομεν αὐτοὺς πλεῖον
διαφέροντας τῶν περὶ τὰς αὐτὰς ἐπιστήμας, ἢ τοὺς ἄλ-
λους δημιουργοὺς τῶν ἰδιωτῶν: καὶ περὶ τὴν σύνταξιν δι' ἧς
τήν τε βασιλείαν, καὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν διαφυ-
λάττουσιν, οὕτω καλῶς ἔχοντας: ὥστε καὶ τῶν φιλοσόφων
τοὺς ὑπὲρ τῶν τοιούτων λέγειν ἐπιχειροῦντας, καὶ μάλι-
στα εὐδοκιμοῦντας, τὴν ἐν αἰγύπτῳ προαιρεῖσθαι πολι-
τείαν: καὶ λακεδαιμονίους, μέρος τι τῶν ἐκεῖθεν μι-
μουμένους, ἄριστα διοικεῖν τὴν αὐτῶν πόλιν. καὶ γὰρ τὸ
μηδένα τῶν μαχίμων ἄνευ τῆς τῶν ἀρχόντων γνώμης
ἀποδημεῖν, καὶ τὰ συσσίτια, καὶ τὴν τῶν σωμάτων ἄσκη-
σιν: ἔτι δὲ τὸ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἀποροῦντας, τῶν
κοινῶν προσταγμάτων οὐκ ἀμελεῖν: μηδ' ἐπὶ ταῖς ἄλ-
λαις τέχναις διατρίβειν, ἀλλὰ τοῖς ὅπλοις καὶ ταῖς στρα-
τείαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἐκεῖθεν ἅπαντα ταῦτα εἰ-
λήφασι. τοσοῦτον δὲ χεῖρον τούτοις κέχρηνται τοῖς ἐπι-
τηδεύμασιν, ὅσον οὗτοι μὲν ἅπαντες στρατιῶται κα-
ταστάντες, βίᾳ τὰ τῶν ἄλλων λαμβάνειν ἀξιοῦσιν:
ἐκεῖ-

ἐπιμαρτυρία φιλοσόφων, καὶ λακεδαιμονίων μίμησις.

præfecit, alios opificijs destinauit, alios rei militari uacare coegit: existimans, res necessarias & opes tum è terræ cultu, tum ex opificijs suppeditari oportere: earum autem custodiam tutissimam esse, tum rei militaris exercitationem, tum pietatem erga deos. Omnes igitur numeros earum rerum, per quas optimè Respublica constitui queat, absoluit. Nam ut singuli easdem res perpetuò tractarent, imperauit: haud ignarus, eos qui subinde aliud atque aliud munus susciperent, nihil exquisitè cognitum habere: eos autem qui rebus ijsdem perpetuò essent occupati, in suo scientiæ genere plurimùm excellere. Vnde hoc consecuti sunt, ut & in singulis artibus longè plus alijs artificibus præstent, quàm cæteri artifices hominibus illarum ignaris: & ordinem, quo regnum cæteraq́ Reipublicæ munia tuentur, tam præclarum seruent, ut etiam philosophi celeberrimi, cum his de rebus disputationes instituunt, Aegyptiam Reipublicæ formam cæteris anteponant: & Lacedæmonij, qui partem quandam inde ad se transtulerunt, suam Rempublicam optimè administrent. Nam ut militum nemo sine uenia magistratuum peregrè abeat, & concœnationes, & corporum exercitationem, prætereaq́ ne inopia rerum necessariarum coacti publica edicta negligant, aut alijs artibus occupentur: sed omnem ætatem, omne studium in armis & expeditionibus consumant: ab Aegyptijs hæc omnia petita sunt. Tanto autē peius his institutis utuntur, quòd ipsi omnes militiæ dediti, ui alijs sua eripere studēt:

Approbatio philosophorum, & Lacedæmoniorũ imitatio.

,, ἐκεῖνοι δ' οὕτως οἰκοῦσιν, ὥσπερ χρὴ τοὺς μήτε τῶν ἰδίων
,, ἀμελοῦντας, μήτε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύοντας.
γνοίη δ' ἂν τις ἐντεῦθεν τὸ διάφορον ἑκατέρας τῆς πο-
λιτείας. εἰ μὲν γὰρ ἅπαντες μιμησαίμεθα τὴν λακεδαι-
μονίων ἀργίαν καὶ πλεονεξίαν: εὐθὺς ἂν ἀπολοίμεθα, καὶ
διά τε τὴν ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, καὶ διὰ τὸν πόλεμον τὸν
,, πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. εἰ δὲ τοῖς αἰγυπτίων χρῆσθαι νομίμοις
,, βουληθείημεν, καὶ τοῖς μὲν ἐργάζεσθαι, τοῖς δὲ τὰ τούτων
,, σώζειν δόξειεν. ἕκαστοι τὴν αὑτῶν ἔχοντες, εὐδαιμόνως
,, ἂν τὸν βίον διατελοῖμεν. καὶ μὲν δὴ, καὶ τῆς περὶ τὴν φρό-
νησιν ἐπιμελείας, εἰκότως ἄν τις ἐκεῖνον αἴτιον εἶναι
νομίσειεν. τοῖς γὰρ ἱερεῦσι παρεσκεύασεν, εὐπορίαν μὲν
ταῖς ἐκ τῶν ἱερῶν προσόδοις, σωφροσύνην δὲ ταῖς ἁγνείαις
ταῖς ὑπὸ τῶν νόμων προστεταγμέναις, σχολὴν δὲ ταῖς τῶν
κινδύνων καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἀτελείαις: μεθ' ὧν ἐκεῖ-
νοι βιοτεύοντες, τοῖς μὲν σώμασιν ἰατρικὴν ἐξεῦρον
ἐπικουρίαν, οὐ διακεκινδυνευμένοις φαρμάκοις
χρωμένην: ἀλλὰ τοιούτοις, ἃ τὴν μὲν ἀσφάλειαν ἔχει
ὁμοίαν τῇ τροφῇ τῇ καθ' ἡμέραν: τὰς δὲ ὠφελείας τη-
λικαύτας, ὥστε ἐκείνους ὁμολογουμένως ὑγιεινοτάτους
καὶ μακροβιωτάτους εἶναι. ταῖς δὲ ψυχαῖς φιλοσοφίας
ἄσκησιν κατέδειξαν, ἣ καὶ νομοθετῆσαι, καὶ τὴν φύσιν
τῶν ὄντων δύναται ζητῆσαι. καὶ τοὺς μὲν πρεσβυτέ-
ρους ἐπὶ τὰ βέλτιστα ἔταξε: τοὺς δὲ νεωτέρους, ἀμε-
λήσαντας τῶν ἡδονῶν, ἐν ἀστρονομίᾳ καὶ λογισμοῖς
καὶ γεωμετρίᾳ διατρίβειν ἐπῄνεσεν: ὧν τὰς δυνά-
μεις οἱ μὲν ὡς πρὸς ἔνια χρησίμους ἐπαινοῦσιν: οἱ δὲ
ὡς πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν συλλαμβανομένας ἀποφαί-
νειν ἐπιχειροῦσι. μάλιστα δ' ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν τὴν
εὐσέβειαν αὐτῶν ἄξιον, καὶ τὴν περὶ τοὺς θεοὺς θε-
ραπείαν.

illi aũt ita uiuũt, ut eos decet, qui nec sua negligũt, nec insidiantur alienis. Quantũ porrò inter utrãq; gerẽdæ Reipub. rationẽ intersit, ex eo pspici potest: quòd si omnes pigriciã & auariciã Lacedæmoniorũ imitemur, mox cùm ob annonæ penuriã, tũ propter intestina bella perierimus. Sin Aegyptiorũ instituta secuti, alij opus facere, alij horum opes tueri uoluerimus: suis quiq; cõtenti finibus, beatam uitã exigemus. Atq; etiã sapientiæ studiũ illi meritò acceptũ referetur. Nã sacerdotibus ita prospexit, primùm ut è sacris reditibus opes haberent: deinde, quia legibus eorũ sanctimonia summa requiritur, ut temperanter uiuerent: deniq;, cùm immunes sint à militia, cæterisq; laboribus, ut quietè atq; in ocio degerent. Illi igitur his usi commoditatibus ad corpora iuuanda medicinam inuenerunt, nõ eam quæ periculosis medicamentis utitur: sed eiusmodi, quæ cum æquè tutò sumi possint, ut cibi quotidiani, tantas utilitates habent, ut nemo neget eos & saluberrimis esse corporibus, & diutißimè uiuere. Ingenijs autem philosophiæ exercitationem demonstrarũt, quæ tum leges sancire, tum rerum naturam indagare potest. Ac senibus quidem optima quæq; mandauit: adolescentibus autem persuasit, ut omisso uoluptatũ studio, in astronomia & arithmetica & geometria uersarentur: quarum facultatem alij ut ad alia conducibilem laudant, alij eas ad uirtutẽ quoque consequendam adiumenti plurimum afferre contendũt. Maximis autem laudibus & admiratione digna est eorũ religio, & Deorum immortaliũ

ραπείαν. ὅσοι μὲν γὰρ σφᾶς αὐτοὺς οὕτω κατεσχηματί-
σαι, ὥστ' ἢ κατὰ φιλοσοφίαν, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ ἀρε-
τὴν ὑπολαμβάνεσθαι μειζόνως, ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν,
„ οὗτοι βλάπτουσι τοὺς ἐξαπατηθέντας. ὅσοι δὲ τῶν θείων
„ πραγμάτων οὕτω προέστησαν, ὥστε καὶ τὰς ἐπιμελεί-
„ ας, καὶ τὰς τιμωρίας εἶναι δοκεῖν ἀκριβεστέρας τῶν
„ συμβαινόντων, οἱ δὲ τοιοῦτοι πλεῖστα τὸν τῶν ἀνθρώπων
„ βίον ὠφελοῦσιν. καὶ γὰρ τὴν ἀρχὴν οἱ τὸν φόβον ἡμῖν
„ ἐργασάμενοι τοῦτον, αἴτιοι γεγόνασι, τοῦ μὴ παντάπασι
„ θηριωδῶς διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. ἐκεῖνοι τοίνυν
οὕτως ἁγίως καὶ σεμνῶς περὶ ταῦτα ἔχουσιν, ὥστε καὶ τοὺς
ὅρκους πιστοτέρους εἶναι τοὺς ἐν τοῖς ἐκείνων ἱεροῖς, ἢ τοὺς
„ παρ' ἄλλοις καθεστηκότας: καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἕκα-
„ στον οἴεσθαι παραχρῆμα δώσειν δίκην, ἀλλ' οὐ διαλήσειν
„ τὸν παρόντα χρόνον, οὐδὲ εἰς τοὺς παῖδας ἀναβληθήσε-
σθαι τὰς τιμωρίας. καὶ ταῦτ' εἰκότως δοξάζουσι. πολ-
λὰς γὰρ αὐτοῖς καὶ παντοδαπὰς ἀσκήσεις τῆς ὁσιότητος
ἐκεῖνος κατέστησεν, ὅστις καὶ τῶν ζώων τῶν παρ' ἡμῖν κα-
ταφρονουμένων ἔστιν ἃ σέβεσθαι καὶ τιμᾶν ἐνομοθέτησεν:
„ οὐκ ἀγνοῶν τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἀλλ' ἅμα μὲν ἐθίζειν
„ οἰόμενος δεῖν τὸν ὄχλον, ἅπασιν ἐμμένειν τοῖς ὑπὸ
„ τῶν ἀρχόντων παραγγελλομένοις: ἅμα δὲ βουλόμε-
„ νος πεῖραν λαμβάνειν τοῖς φανεροῖς, ἥν τινα περὶ τῶν
„ ἀφανῶν διάνοιαν ἔχωσιν. ἐνόμιζε γὰρ, τοὺς μὲν τούτων
„ ὀλιγωροῦντας, τυχὸν ἂν καὶ τῶν μειζόνων καταφρονή-
„ σειν. τοὺς δ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἐμμένοντας τῇ τάξει
„ βεβαίως ἔσεσθαι τὴν αὐτῶν εὐσέβειαν ἐπιδεδειγμέ-
νους. ἔχοι δ' ἄν τις μὴ σπεύδειν ὡρμημένος, πολλὰ
καὶ μεγάλα περὶ τῆς ὁσιότητος αὐτῶν διελθεῖν:
ἣν οὔτε μόνος, οὔτε πρῶτος ἐγὼ τυγχάνω κα-
θεω-

πιθανὴ ἀπολογία ὑπὲρ τῶν παρ' αἰγυπτίοις δεισιδαιμονιῶν.

πυθαγόρας τῶν αἰγυπτίων μαθητής.

cultus. Nam qui ita se pararunt, ut uel scientiæ uel uirtutis nomine maiorem de se quàm pro dignitate opinionem excitarint: hi deceptis nocent. Qui autem diuinis rebus ita præsunt, ut & auxilia & pœnæ certiores ac paratiores, quàm sunt, esse uideantur: hi uerò uitæ mortalium plurimùm prosunt. Nam qui ab initio timorem hunc nobis iniecerunt, in causa fuêre, ne inter nos planè bestiarum more uiueremus. Illi igitur hæc ita sanctè augusteq́; administrant, ut etiam iurisiurandi religio, illorum sacris interpositis, sanctior sit, quàm quæ apud alios recepta est: & ut existiment, singulis peccatis confestim paratam esse pœnam: neque fore, ut in præsentia delitescant, aut ultio in liberos differatur. Neq; temere sic opinantur. Multas enim eis & uarias diuinitatis exercitationes ille constituit: ut qui quædam ex animalibus apud nos contemptis, coli & honorari, lege lata, uoluerit: non quòd eorum uim ignoraret, sed partim uulgus assuefaciendum esse ad obseruanda omnia principum edicta existimauit, partim in rebus manifestis experiri uoluit quid de occultis sentirent? Nam qui hæc negligerent, eos fortaßis etiam maiora contempturos. Qui autem æquè in omnibus ordinem conseruarent, eos iam edidisse specimen suæ in colenda religione constantiæ arbitrabatur. Multa, nisi festinatio prohiberet, & magna, de sanctitate Aegyptiorum commemorari poßent, quæ ego neque solus, neque primus

Superstitionum Aegyptiacarum callida excusatio.

Pythagoras Aegyptiorum discipulus.

θεωρητικῶς, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν προ-
γεγενημένων, ὧν καὶ πυθαγόρας ὁ σάμιός ἐστιν· ὃς
ἀφικόμενος εἰς αἴγυπτον, καὶ μαθητὴς ἐκείνων γενό-
μενος, τήν τε ἄλλην φιλοσοφίαν πρῶτος εἰς τοὺς
ἕλληνας ἐκόμισε, καὶ τὰ περὶ τὰς θυσίας τε καὶ τὰς ἁγι-
στείας τὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπιφανέστερον τῶν ἄλλων ἐσπου-
„ δασεν: ἡγούμενος, εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ διὰ ταῦτα
„ πλεῖον γίγνοιτο παρὰ τῶν θεῶν: ἀλλὰ παρά γε τοῖς
„ ἀνθρώποις ἐκ τούτων μάλιστ᾽ ἂν εὐδοκιμήσειν. ὅπερ
„ αὐτῷ καὶ συνέβη. τοσοῦτον γὰρ εὐδοξίᾳ τοὺς ἄλλους ὑπερέ-
βαλεν, ὥστε καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπιθυμεῖν αὐ-
τοῦ μαθητὰς εἶναι, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἥδιον ὁρᾶν τοὺς
παῖδας τοὺς αὐτῶν, ἐκείνῳ συγγιγνομένους, ἢ τῶν οἰκείων
ἐπιμελουμένους. καὶ τούτοις οὐχ οἷόν τε ἀπιστεῖν. ἔτι γὰρ καὶ
νῦν τοὺς προσποιουμένους ἐκείνου μαθητὰς εἶναι, μᾶλ-
λον σιγῶντας θαυμάζομεν, ἢ τοὺς ἐπὶ τῷ λέγειν μεγί-
στην δόξαν ἔχοντας. ἴσως ἂν οὖν τοῖς εἰρημένοις ἀπαν-
τήσειας, ὅτι τὴν μὲν χώραν καὶ τοὺς νόμους, καὶ τὴν εὐσέ-
βειαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐπαινῶ τῶν αἰγυπτίων:
ὡς δὲ τούτων αἴτιος ἦν, ὃν ὑπεθέμην, οὐδὲ μίαν ἔχω
λέγειν ἀπόδειξιν. Ἐγὼ δ᾽ εἰ μὲν ἄλλος τίς μοι τὸν τρό-
πον τοῦτον ἐπέπληττεν, ἡγούμην ἂν αὐτὸν πεπαιδευμέ-
νως ἐπιτιμᾶν. σοὶ δ᾽ οὐ προσήκει ταύτην ποιεῖσθαι τὴν
ὑπόληψιν. βουληθεὶς γὰρ βούσιριν εὐλογεῖν, περιείλου,
λέγειν, ὡς τόν τε Νεῖλον περὶ τὴν χώραν περιέρρηξε, καὶ
τῶν ξένων τοὺς εἰσαφικνουμένους κατήσθιεν. ὡς δὲ ταῦτ᾽
„ ἐποίησεν, οὐδὲ μίαν πίστιν εἴρηκας. καίτοι πῶς οὐ κα-
„ ταγέλαστόν ἐστι, ταῦτα παρὰ τῶν ἄλλων ἀπαιτεῖν, οἷς
αὐτὸς μηδὲ κατὰ μικρὸν κεχρημένος τυγχάνεις;
ἀλλὰ τοσούτῳ πλέον ἡμῶν ἀπέχεις τοῦ πιστὰ λέγειν, ὅσου

προκατάληψις, δι᾽ ἧς κατασκευάζει, ὅτι τῆς κατ᾽ αἴγυπτον πολιτείας αἴτιος ὁ βούσιρις.

ἀντεξέτασις ἀμφοῖν τοῖν λόγοιν.

perspexi: sed multi cũ nostræ, tũ superioris ætatis homines: quorum de numero fuit etiã Samius ille Pythagoras. Qui cùm in Aegyptum profectus: illorũ disciplinæ se tradidisset: tum reliquam philosophiã primus in Græciam intulit, tũ sacrificiorũ & consecrationum in templis maius quàm cæteri studiũ habuit: existimãs, etiamsi propterea nihilo plus à Dijs impetrasset: at maximam celebritatẽ sermonis hominum ea re se consecuturum: id quod ei & contigit. Tantum enim nobilitate cæteris excelluit, ut & adolescentes omnes eius discipuli esse cuperẽt: & senes cũ eo uiuere mallẽt suos liberos, quàm rẽ familiarẽ curare. Atq; his abrogari fides nõ potest. Nam etiam nunc, qui se discipulos eius esse profitentur, eos magis tacentes admiramur, quàm alios eloquentiæ gloria præstantissimos. Fortassis autem ijs quæ diximus, occurres: me regionem quidem, & leges, & pietatem, atq; etiam sapientiam Aegyptiorum laudare: sed harũ rerum autorẽ eum esse, quẽ posuerim, nulla ratione demõstrare posse. Ego uerò, si quis alius hoc mihi opponeret, eruditè me ab eo reprehendi putarem. Sed tibi sic argumentari nefas est. Cùm enim Busiridem laudare uoluisses, dicere non dubitasti, eum & Nilum ui ab suo cursu abruptum, regionem circumfluere coegisse, & exteros, qui eò aduenissent, deuorasse: nec ullum argumentum, quo probaretur hæc ab eo esse facta, protulisti. Nónne igitur ridiculum fuerit, te ab alijs exigere, quæ tute ne minima quidem ex parte præstitisti? Nam lõgè absurdiora, quàm nos, dicis: qui

Occupatio, qua cõfirmat, hæc Busiridi accepta esse referenda.

Cõparatio utriusq; orationis.

ὅσον ἐγὼ μὲν οὐδενὸς αὐτὸν αἰτιῶμαι τῶν ἀδυνάτων:
ἀλλὰ νόμων καὶ πολιτείας, αἵ περ εἰσὶ πράξεις τῶν ἀν-
δρῶν τῶν καλῶν κἀγαθῶν: σὺ δὲ τοιούτων δημιουργὸν
ἀποφαίνεις, ὧν οὐδέτερον οὐδεὶς ἂν ἀνθρώπων ποιήσειεν:
ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς τῶν θηρίων ὠμότητος, τὸ δὲ τῆς τῶν θεῶν
δυνάμεως ἔργον ἐστίν. ἔπειτ' εἰ καὶ τυγχάνομεν ἀμ-
φότεροι τὰ ψευδῆ λέγοντες: ἀλλ' οὖν ἐγὼ μὲν τούτοις
κέχρημαι τοῖς λόγοις, οἷς περ χρὴ τοὺς ἐπαινοῦντας, σὺ
» δ' οἷς προσήκει τοὺς λοιδοροῦντας. ὥστ' οὐ μόνον τῆς ἀλη-
» θείας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδέας ὅλης, δι' ἧς εὐλογεῖν
δεῖ, φαίνει διημαρτηκώς. χωρὶς δὲ τούτων, εἰ δεῖ τὸν σὸν
ἀπαλλάξαντα, τὸν ἐμὸν λόγον ἐξετάζειν, οὐδεὶς ἂν αὐτῷ
δικαίως ἀπιστήσειεν. εἰ μὲν γὰρ ἄλλος τις ἦν φανερὸς
» ὁ ταῦτα πράξας, ἃ ἐγὼ φημὶ γεγενῆσθαι δι' ἐκεῖνον:
ὁμολογῶ λίαν εἶναι τολμηρὸς, εἰ περὶ ὧν ἅπαντες ἐπί-
στανται, περὶ τούτων μεταπείθειν ἐπιχειρῶ. Νῦν δ' ἐν
κοινῷ τῶν πραγμάτων ὄντων, καὶ δοξάσαι δέον περὶ
αὐτῶν: τίνα ἄν τις τῶν ἐκεῖ καθεστώτων, ἐκ τῶν εἰ-
κότων σκοπούμενος, αἰτιώτερον εἶναι νομίσειεν, ἢ τὸν
ἐκ ποσειδῶνος μὲν γεγονότα, πρὸς δὲ μητρὸς ἀπὸ
διὸς ὄντα, μεγίστην δὲ δύναμιν τῶν κατ' αὐτὸν κτησά-
μενον, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὀνομαστότατον γεγενημέ-
νον; οὐ γὰρ δή που τοὺς ἅπασι τούτοις ἀπολελειμμένους
προσήκει μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνον, τηλικούτων ἀγαθῶν εὐερ-
γέτην γεγενῆσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῖς χρόνοις ῥαδίως
ἄν τις τοὺς λόγους τοὺς τῶν λοιδορούντων ἐκεῖ-
νον, ψευδεῖς ὄντας ἐπιδείξειεν. οἱ γὰρ αὐτοὶ τῆς
βουσίριδος ξενοκτονίας κατηγοροῦσι, καὶ φασὶν αὐ-
τὸν ὑφ' ἡρακλέους ἀποθανεῖν. ὁμολογεῖται δὲ παρὰ
πάντων τῶν λογοποιῶν, περσέως τοῦ διὸς καὶ
δανάης

ἐκ τοῦ βουσίριδος προσώπου.

ἀνασκευὴ τῶν κατὰ βουσίριδος βλασφημιῶν: καὶ παρέκβασις, εἰς διασυρμὸν τῶν παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἀνοσίων μύθων.

qui nihil illi, quod fieri nequeat, tribuimus: sed leges & Reipublicæ constitutionem, quæ præstantiũ uirorum opera sunt. Tu uerò talium facinorum opificem eum nobis exhibes, quorum neutrum quisquam mortalium fecerit. Nam alterum belluinæ immanitatis est, alterum potentiæ diuinæ. Deinde ut falsa uterq; dicamus: ego tamen his uerbis usus sum quæ laudantium sunt, tu ijs quæ uituperantibus conueniunt. Quare non ueritatem tantùm neglexisti, sed & à tota forma laudationum aberrasti. Iam si tuis omissis, mea oratio excutiẽda est: nemo ei iurè fidem abrogabit. Nam si quem aliũ hæc fecisse constaret, quæ ego illi tribuo: ne ipse quidem negarim, me nimis audacem esse, qui notam omnibus ueritatem extorquere studerem. Nunc cùm res in medio posita, & niti coniectura necesse sit, quémnam aliquis institutorum & legum quæ apud Aegyptios sunt, si uerisimilitudo spectetur, autorem potius esse credat, quàm eum qui sit & Neptuno genitus, & maternum genus ad Iouem referat, & maxima potẽtia præditus, & ubiq; gentium nominatissimus fuerit? Nec enim consentaneum est, his reb. omnibus inferiores aliquos potius, quàm illum, tanta in Rempublicam beneficia contulisse. Quin etiam ipsa ratione temporum, conuiciatorum uerba mendacij facilè conuincuntur. Nã ijdem sunt, qui Busiridem & cæsorum hospitum accusent, & ab Hercule interfectum esse dicant. Constat autem inter omnes historicos, Perseo Iouis & Danaæ

A Busiridis persona.

Confutatio criminum, quę Busiridi obijciuntur: & digressio, qua impiæ poetarũ fabulę perstringũtur.

θανάης ἡρακλέα μὲν εἶναι τέτταρσι γενεαῖς νεώτερον
βούσιριν ἢ πλέον ἢ διακοσίοις ἔτεσι πρεσβύτερον. καί-
τοι τὸν βουλόμενον διαλύσασθαι τὰς ὑπὲρ ἐκείνου
διαβολὰς, πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστι ταύτην τὴν πίστιν
παραλιπεῖν, τὴν οὕτως ἐναργῆ, καὶ τηλικαύτην δύνα-
μιν ἔχουσαν; ἀλλὰ γὰρ οὐδέν σοι τῆς ἀληθείας ἐμέλη-
σεν, ἀλλὰ ταῖς τῶν ποιητῶν βλασφημίαις ἐπηκολούθη-
σας, οἳ δεινότερα μὲν πεποιηκότας καὶ πεπονθότας ἀ-
ποφαίνουσι τοὺς ἐκ τῶν ἀθανάτων γεγονότας, ἢ τοὺς
ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνοσιωτάτων: τοιούτους δὲ λό-
γους περὶ αὐτῶν τῶν θεῶν εἰρήκασιν, οὓς οὐδεὶς ἂν περὶ
τῶν ἐχθρῶν τολμήσειεν εἰπεῖν. οὐ γὰρ μόνον κλοπὰς καὶ
μοιχείας, καὶ παρ' ἀνθρώποις θητείας αὐτοῖς ὠνείδισαν:
ἀλλὰ καὶ παίδων βρώσεις, καὶ πατέρων ἐκτομὰς, καὶ
μητέρων συνουσίας, καὶ πολλὰς ἄλλας ἀνομίας ἐλογο-
ποίησαν κατὰ τούτων: ὑπὲρ ὧν τὴν μὲν ἀξίαν δίκην
οὐκ ἔδοσαν, οὐ μὴν ἀτιμώρητοί γε διέφυγον: ἀλλ' οἱ
μὲν αὐτῶν ἀλῆται, καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἐνδεεῖς κα-
τέστησαν: οἱ δ' ἐτυφλώθησαν: ἄλλοι δὲ φεύγοντες τὴν
πατρίδα, καὶ τοῖς οἰκείοις πολεμοῦντες, ἅπαντα τὸν χρό-
νον διετέλεσαν. Ὀρφεὺς δὲ, ὁ μάλιστα τῶν τοιούτων λόγων
ἁψάμενος, διασπασθεὶς τὸν βίον ἐτελεύτησεν. ὥστ',
ἂν σωφρονῶμεν, οὐ μιμησόμεθα τοὺς λόγους τοὺς ἐκεί-
νων: οὐδὲ περὶ μὲν τῆς ἀλλήλων κακηγορίας νομοθε-
τήσομεν, τῆς δ' εἰς τοὺς θεοὺς παρρησίας ὀλιγωρήσομεν:
ἀλλὰ φυλαξόμεθα, καὶ νομιοῦμεν ὁμοίως τούς τε λέγον-
τας τὰ τοιαῦτα πλημμελεῖν, καὶ τοὺς πιστεύοντας αὐ-
τοῖς. ἐγὼ μὲν οὖν, οὐχ ὅπως τοὺς θεοὺς, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς
ἐξ ἐκείνων γεγονότας, οὐδὲ μιᾶς ἡγοῦμαι κακίας μετα-
σχεῖν: ἀλλ' αὐτούς τε τὰς πάσας ἔχοντας ἀρετὰς φῦναι,
καὶ

παραίνεσις, ὅτι δεῖ τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν προσκρᾶσθαι.

Danaæ filio, quatuor ætatibus Herculem esse iuniorem: Busiridem uerò, plus quàm ducentis annis seniorem. At uerò quid absurdius, te, cum factas illi calumnias refutare institueres, quàm argumentum hoc tam euidens, tam firmum prætermisisse? Verùm tu ueritatis nulla ratione habita, poetarum maledicta secutus es: qui ex Dijs immortalibus genitos, atrociora tum perpetrasse, tum perpessos esse asserunt, quàm filios hominum nefariorum: talésque fabulas de ipsis Dijs commenti sunt, quales nemo in suos inimicos dicere audeat. Nec enim furta solùm, & adulteria, & apud homines seruitutes, eis exprobrarunt: sed & liberorum deuorationes, & patrum exectiones, & matrum concubitus, & multa alia tetra facinora de illis confinxerunt. Quorum nondum illi quidem meritas pœnas dederunt, non tamen omne supplicium effugerunt. Nam alij errones & mendici fuerunt, alij cæcati sunt: alij pulsi patria, bellũ perpetuum contra domesticos suos gesserunt. Orpheus autem talium fabularum præcipuus autor, in frusta discerptus interijt. Quare si sapimus, illorum deliramenta non imitabimur: neque committemus, cùm leges tulerimus, ne alter alteri maledicat, ut omnis licentia quiduis de Dijs effutiendi detur: sed cauebimus potius, & tam eos qui talia dicunt, quàm qui credunt, delinquere putabimus. Ego uerò non Deos tantùm, sed illorum filios etiam, alienos ab omni scelere & uitio, tum ipsos natura uirtutes omnes insitas habuisse credo, tum

Admonitio, piè de dijs sentiẽdum esse.

καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων ἡγεμόνας καὶ διδασκάλους γενέσθαι. καὶ γὰρ ἄλογον, εἰ τῆς μὲν ἡμετέρας εὐπαιδίας εἰς τοὺς θεοὺς τὴν αἰτίαν ἀναφέρομεν· τῆς δὲ σφετέρας αὐτῶν μηδὲν αὐτοὺς φροντίζειν νομίζομεν. ἀλλ' εἰ μέν τις ἡμῶν τῆς τῶν ἀνθρώ-
» πων φύσεως καταστῇ κύριος· οὐδ' ἂν τοὺς οἰκέτας
» ἐάσειεν εἶναι πονηρούς· ἐκείνων δὲ οὐ καταγινώσκοιμεν, εἰ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας περιίδοιεν, οὕτως ἀσεβεῖς καὶ παρανόμους ὄντας; καὶ σὺ μὲν οἴει καὶ τοὺς μηδὲν προσήκοντας, ἂν σοι πλησιάσωσι, βελτίους ποιήσειν· τοὺς δὲ θεοὺς οὐδεμίαν ἡγῇ τῆς τῶν παίδων ἀρετῆς ἔχειν ἐπιμέλειαν; Καί τοι κατὰ τὸν σὸν λόγον, δυοῖν τοῖν αἰσχίστοιν οὐ διαμαρτάνουσιν. εἰ μὲν γὰρ μηδὲ βούλονται τοὺς χρηστοὺς αὐτοὺς εἶναι, χείρους εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν. εἰ δὲ βούλονται μὲν, ἀποροῦσι δὲ ὅπως ποιήσωσιν, ἐλάττω τῶν σοφιστῶν τὴν δύναμιν ἔχουσιν. πολλῶν δ' ἐνόντων εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἄν τις καὶ τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀπολογίαν μηκύνειεν, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν μακρολογεῖν. οὐ γὰρ ἐπίδειξιν τοῖς ἄλλοις ποιούμενος, ἀλλ' ὑποδεῖξαί σοι βουλόμενος, ὡς χρὴ τούτων ἑκάτερον ποιεῖν, διείλεγμαι περὶ αὐτῶν· ἐπεὶ τόν τε λόγον ὃν συνέγραψας, οὐκ ἀπολογίαν ὑπὲρ Βουσίριδος, ἀλλ' ὁμολογίαν τῶν ἐγκαλουμένων δικαίως ἄν τις εἶναι νομίσειεν. οὐ γὰρ ἀπολύεις αὐτὸν τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἀποφαίνεις, ὡς καὶ τῶν ἄλλων τινὲς ταῦτα πεποιήκασι, ῥαθυμοτάτην τοῖς ἁμαρτάνουσιν εὑρίσκων κατα-

ἀποδίωξις καὶ ἐπάνοδος ἐπὶ τὴν κατηγορίαν.

σι, ῥαθυμοτάτην τοῖς ἁμαρτάνουσιν εὑρίσκων κατα-
» φυγήν. εἰ γὰρ τῶν μὲν ἀδικημάτων οὐ ῥάδιον εὑρεῖν, ὃ
» μή πω τυγχάνει γεγενημένον· τοὺς δὲ ἐφ' ἑκάστοις αὐτῶν ἁλισκομένους, μηδὲν ἡγοίμεθα δεινὸν ποιεῖν, ὅτ' ἂν ἕτεροι ταυτὰ φαίνωνται διαπεπραγμένοι· πῶς

tum alijs ad honestissima & præclarissima quæque studia duces & magistros extitisse. Absurdum enim est, cùm nostræ sobolis prosperitatem Dijs acceptam referamus: eos existimare, suam ipsorum nihil curare. Quòd si cui nostrûm potestas naturæ humanæ moderandæ daretur, quis est qui famulos suos improbos esse pateretur? & illos non damnaremus, si ex sese genitos tanta impietate & improbitate esse paterentur? Tu quidem te putas, etiam tibi prorsus alienos, si te magistro utantur, optimos esse redditurum: Deos uerò nullam prorsus existimas curam habere uirtutis suorum liberûm? At ista ratione à duobus turpissimis criminibus non absunt. Nam si bonos eos ne quidem esse uolunt, deteriore sunt quàm homines ingenio. Sin, cum uelint, qua ratione id efficiant, non habent: sophistis sunt imbecilliores. Etsi autem multa in re insunt, per quæ & laudatio & defensio dilatari posset: non tamen pluribus uerbis opus esse censeo. Nec enim apud alios ostentandi mei, sed erudiendi tui causa: utq; ostenderem, quomodo horum utrunq; fieri debeat, hæc disserui. Nam oratio quidem à te conscripta, non defensio Busiridis, sed criminum confessio, rectè existimari potest. Nec enim eum culpa uacare ostendis, sed alios nonnullos eadem illa fecisse declaras: facilimo delinquentibus refugio excogitato. Cum enim non facile sit ullum reperire scelus, quod nondum sit perpetratũ: si facinorũ conuictos nihil graue admisisse putabimus; modò alios eadẽ fecisse cõstet, nónne

Præcisio & reditus ad reprehensionem.

οὐκ ἂν καὶ τὰς ἀπολογίας ἅπασι ῥᾳδίας ποιήσαιμεν, καὶ τοῖς βουλομένοις εἶναι πονηροῖς πολλὴν ἐξουσίαν παρασκευάσαιμεν; μάλιστα δ᾽ ἂν κατίδοις τὴν εὐήθειαν τῶν εἰρημένων, ἐπὶ σαυτοῦ θεωρήσας. ἐνθυμήθητι γὰρ, εἰ μεγάλων καὶ δεινῶν αἰτιῶν περὶ σὲ γεγονυιῶν, τοῦτον τίς σοι τὸν τρόπον συνείποι: πῶς ἂν διατεθείης; ἐγὼ μὲν οἶδ᾽ ὅτι πολὺ μᾶλλον αὐτὸν μισήσειας, ἢ τοὺς κατηγοροῦντας. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχρὸν, τοιαύτας ὑπὲρ τῶν ἄλλων λογοποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας: ἐφ᾽ αἷς ὑπὲρ σαυτοῦ λεγομέναις μάλιστ᾽ ἂν ὀργισθείης; σκέψαι δὲ κἀκεῖνο, καὶ διέλθε πρὸς αὑτόν. εἴ τις τῶν σοι συνόντων ἐπαρθεὶς ποιεῖν, ἃ σὺ τυγχάνεις εὐλογῶν: πῶς οὐκ ἂν ἀθλιώτατος εἴη, καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων; ἆρ᾽ οὖν χρὴ τοιούτους λόγους συγγράφειν, οἷς τοῦτο προσέσται μέγιστον ἀγαθὸν, ἢν μηδένα πεῖσαι τῶν ἀκουσάντων δυνηθῶσιν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἂν εἴποις, ὡς οὐδὲ σὲ τοῦτο παρέλαθεν: ἀλλ᾽ ἐβουλήθης τοῖς φιλοσόφοις παράδειγμα καταλιπεῖν, ὡς χρὴ περὶ τῶν αἰσχρῶν αἰτιῶν καὶ δυσχερῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας. ἀλλ᾽ εἰ καὶ πρότερον ἠγνόεις, οἶμαί σοι νῦν γεγενῆσθαι φανερὸν, ὅτι πολὺ θᾶττον ἄν τις σωθείη, μηδὲν φθεγξάμενος, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπολογησάμενος. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι τῆς φιλοσοφίας ἐπικήρως διακειμένης, καὶ φθονουμένης: διὰ τοὺς τοιούτους τῶν λόγων ἔτι μᾶλλον αὐτὴν μισήσουσιν. ἢν οὖν μοι πείθῃ, μάλιστα μὲν οὐ ποιήσεις τοὺς λοιποὺς πονηρὰς ὑποθέσεις. εἰ δὲ μὴ, τοιαῦτα ζητήσεις λέγειν, ἐξ ὧν μήτ᾽ αὐτὸς χείρων εἶναι δόξεις, μήτε τοὺς μιμουμένους λυμανῇ, μήτε τὴν περὶ τοὺς λόγους παίδευσιν διαβαλεῖς. καὶ μὴ θαύμαζε, εἰ νεώτερος ὢν, καὶ μηδέν σοι προσήκων, οὕτω προχείρως ἐπιχει-

καθ᾽ ὑπόθεσιν, ὅτι μηδ᾽ αὐτὸς ὁ Πολυκράτης τοιαύτην ἂν ἕλοιτο συνηγορίαν.

ἐπίλογος παραινετικὸς μετ᾽ ἐπιδιορθώσεως.

omnib. expeditas defensiones faciemus, & malè cogitantib. magnā fenestrā ad licentiam aperiemus? Optimè aūt perspicies, quàm stultè ista dicta sint, si ad te ipsum omnia retuleris. Illud enim cogita: si de magnis & nefariijs criminib. accusatus, ad istū modū ab aliquo defenderêre: quid animi tibi fore censes? Equidem scio, te illi multo infensiorem futurū, quàm ipsis accusatorib. An uerò turpe non est, alios ita defendere, quēadmodū te defendi iniquißimo animo ferres? Illud quoq; cōsidera, & apud animū tuū cogita: si quis tuorū familiariū induci se patere tur ad ea faciēda, quæ tu laudas, an nō miserrimus esset omniū, & qui nūc sunt, & qui unquā fuerūt? Scribēdæ ne sunt eiusmodi orationes, quarū id summū bonū sit, si nemini auditorū persuadere poßint? Fortaßis aūt dices, nec te id fefellisse: sed exemplum studiosis relinquere uoluisse, fœda crimina, & causas difficiles defendēdi. Verùm si prius ignorabas, nūc saltē te intellexisse arbitror, multo facilius aliquē absolutū iri, si nec os aperuerit, quàm si isto modo suā causam egerit. Iā cùm studia literarū ueluti fatali calamitate urgeātur, et in odio sint: istius generis orationib. maiorē etiā in illa inuidiā concitatū iri cōstat. Itaq; si mihi obtēperare uolueris, aut in posterū (idq; potißimū fuerit) nulla improba argumenta tractabis: aut operā certè dabis, ut ea dicas, per quæ nec tuā existimationē imminuas, nec imitatores tui corrūpas, nec eloquētiæ disciplinæ crimē cōfles. Neq; uerò mirari debes, me & natu minorē, neq; ulla neceßitudine tibi deuinctū, monere te adeò

Fictio, ne Polycratē quidem ipsum ita se defendi uelle.

Epilogi uice admonitio, cum occupatione.

„ ἐπιχειρῶ σε νουθετεῖν. ἡγοῦμαι γὰρ οὐ τῶν πρεσβυτάτων,
„ οὐδὲ τῶν οἰκειοτάτων, ἀλλὰ τῶν πλεῖστα εἰδότων καὶ βου-
„ λομένων ὠφελεῖν, ἔργον εἶναι, περὶ τῶν τοιούτων συμ-
„ βουλεύειν.

ἹΕΡΩΝΥ΄ΜΟΥ ΒΟΛΦΙ΄ΟΥ

εἰς τὸν Α. λόγον ὑπόθεσις.

Παναθήναια τὸ παλαιὸν Ἀθήναια καλούμενα, κατὰ Σουίδας φησί, διττὰ ἦν· τὰ μὲν μεγάλα κατὰ πενταετηρίδα, τὰ δὲ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀγόμενα. ἑορτάζετο δ' ἡ ἑορτὴ εἰς μνήμην Ἐριχθονίου τε καὶ Θησέως, τοῦ τοὺς Ἀθηναίους πρότερον σποράδην ἐν τοῖς ἀγροῖς οἰκοῦντας, εἰς τὴν πόλιν συναγαγόντος. τούτοις ὁ Φαβωρῖνος προστίθησιν, ὅτι ἐν αὐτοῖς ὠρχοῦντο οἱ παῖδες ἐν ὅπλοις· καὶ ἐπεὶ πᾶσαι αἱ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἀποικισθεῖσαι πόλεις βοῦν τυθησόμενον ἔπεμπον, ὅτι συνέβαινεν ἄδειαν εἶναι τῶν κρεῶν, ὥστε πληροῦσθαι πάντας, καὶ παρὰ τὸ δέον ἐσθίοντας, διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν κρεῶν. προσγράψω δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Σουίδα, καίπερ διεφθαρμένης ἐν ὀλίγοις τῆς γραφῆς. φησὶ δ' οὖν· καὶ ἀγωνίζεται παῖς ἴσθμια, ὁ πρεσβύτερος καὶ ἀγένειος καὶ ἀνήρ. τῷ δὲ νικῶντι δίδοται ἆθλον ἔλαιον ἀμφιφοροῦσι, καὶ ὁ νικῶν στεφανοῦται ἐλαίᾳ πλεκτῇ. ὁ μὲν οὖν λόγος εἴτε διὰ τὸ ἐν Παναθηναίοις εἰρῆσθαι, εἴτε διὰ τὸ πάντα τὰ Ἀθηναίων κατορθώματα καταλέγειν, καὶ τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἀναλαμβάνειν, Παναθηναϊκὸς ἐπιγράφεται. περὶ δὲ τούτου τοῦ συντάγματος μέμνηται καὶ Κικέρων, τοιαῦτά που γράφων· ἔστι δὲ τῆς μεθ' ἡσυχίας καὶ καθαρῶς καὶ χαριέντως ἀγομένης ἡλικίας εὔθυμον καὶ ῥᾴθυμον τὸ γῆρας, οἷον τό, τε Πλάτωνος παρειλήφαμεν, ὃς ἔτος ἄγων πρῶτον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἐτελεύτησε γράφων· καὶ τὸ Ἰσοκράτους, ὃς τὸν Παναθηναϊκὸν ἐπιγραφόμενον λόγον τῷ ἐνενηκοστῷ καὶ τετάρτῳ ἔτει συνθεῖναι λεγόμενος, καὶ ἔτη πέντε ἐπιβιῶναι. καὶ ταῦτα μὲν οὗτος. ἄρχεται δ' ἀπὸ γεροντικῆς περιαυτολογίας, περί τε τῶν γεγραμμένων αὐτῷ λόγων, καὶ τῆς τύχης, καὶ τοῦ βίου, καὶ τῆς διαβολῆς τῆς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν, διὰ πλειόνων ὑπὲρ ταύτης ἀπολογούμενος. εἶθ' ὑποθέμενος, ὅτι ἀποδείξειν μέλλει, ὡς Ἀθηναῖοι πλείω εὖ πεποιήκασι τοὺς Ἕλληνας Λακεδαιμονίων, φησίν, ὅτι τὸ αὐτὸ μὲν καὶ ἐν τῷ πανηγυρικῷ τυγχάνει πεποιηκώς, ὁ δὲ τόπος ταύτης οἰκεῖός ἐστι τῆς ὑποθέσεως. διισχυρῶν προβαίνει ἀντιπαραβάλλων αὐτούς, καὶ τοὺς μὲν τῶν Ἀθηναίων ἐπαίνους αὔξων, τοὺς

δὲ τῶν

alacriter instituisse. Nam huiusmodi de rebus dare consilia, neque natu maximorum, neque coniunctissimorum, sed eorum esse munus existimo, qui prodesse plurimum & uolunt & possunt.

HIERONYMI VVOLFII in Panathenaicum, Argumentum.

PAnathenæa, quæ Athenæa quondam dicerentur, Suida autore, duplicia fuêre: altera maiora, quinto quoque anno: altera minora, singulis annis celebrari solita. Institutæ autem hæ solennes feriæ feruntur in memoriam Erichthonij & Thesei, qui Athenienses sparsim in agris habitantes, in urbem coegerint. His Phauorinus addit, pueros in ijs armatos saltasse: & cum singulæ Atheniensium coloniæ bouem ad sacrificia mitterent: omnes, ob carnium copiam, etiam ultra satietatem comedisse. Sed & Suidæ reliqua, licet nonnihil corrupta, ascribam. Decertat, inquit, puer in Isthmijs, non senior, & imberbis, & uir, ac præmium uictori datur oleum in amphoris: & uictor redimitur oleagino serto. Hæc igitur oratio, uel quia in Panathenæis recitata fuit: uel quòd Atheniensium omnia præclara facinora prædicat, eorumque laudes omnes à prima origine repetit: Panathenaicus inscribitur. Huius operis Cicero meminit his uerbis: Est quietè & purè & eleganter actæ ætatis placida ac lenis senectus: qualé accepimus Platonis, qui uno & octogesimo anno scribens, mortuus est: qualem Isocratis, qui cum librum qui Panathenaicus inscribitur, quarto & nonagesimo anno scripsisse dicitur, uixitq; quinquennium postea. Hæc ille. Orditur autem à senili suarum rerum commemoratione, de suo scribendi genere, de fortuna & uita sua, de calumnijs Sophistarum, quas prolixè refutat. Deinde proponit, se ostensurũ, Atheniẽses melius esse de Græcia meritos, quàm Lacedæmonios. Quod licet etiam in Panegyrico sit factum: tamẽ hunc locum non illius argumenti, sed huius esse proprium. Itaq; in ea collatione pergit, Atheniensiũ laudes exaggerans,

δὲ τῶν λακεδαιμονίων μερῶν· καὶ τούτων μὲν τὰ παραπτώματα δια-
βάλλων, ἐκείνων δ' ὑπεραπολογούμενος, καὶ παντοδαπὰ προοίμιά τε καὶ
παρεκβάσεις ἐνυφαίνων. τελευτῶν δὲ οἱονεὶ διαλογικῶς εἰσάγει λακωνι-
στήν τινα, πρὸς ὃν τὰς ὑπὲρ λακεδαιμονίων ἀπολογίας καὶ ἐπαίνους ἐντό-
νως ἀντιλέγει. εἶτα σκοπεῖ μετὰ τῶν ἀκροατῶν καὶ φίλων, τί χρὴ ποιεῖν πε-
ρὶ τὴν τοῦ λόγου ἔκδοσιν. πάντων δὲ τούτων ἀποδεξαμένων, πάλιν κλη-
θεὶς ὁ φιλολάκων τὴν ἀκρίβειαν ἰσοκράτους, καὶ λανθάνουσαν τοὺς πολλοὺς τέ-
χνην ἐξηγεῖται εὐφυῶς πάνυ καὶ χαριέντως. τελευτῶν δὲ πάλιν κατὰ τὸ
εἰωθὸς αὐτῷ περὶ τοῦ γήρως καὶ τῆς νόσου λέγει, τῆς μεταξὺ γράφοντι ἐνοχλη-
σάσης· καὶ τοὺς μὲν πεπαιδευμένους τῶν ἀναγνωστῶν καὶ κριτῶν ζητεῖ, τῶν δὲ
τῶν νωθρῶν καὶ ῥαθύμων μωρίας καὶ προπετείας κατηγορεῖ. καὶ ταῦτα μὲν
τὰ κεφάλαια σχεδόν ἐστι τοῦ λόγου. τὰ δὲ κατὰ μέρος (εἴ τινι ἄρα εἴτε δι'
ἀργίαν, εἴτε δι' ἀσχολίαν, ὅλον τὸ σύνταγμα ἀναγνῶναι οὐ βουλομένῳ
ἐστὶν) ἐπιμελῶς καθ' ἑκάστην σελίδα παρεσημειωσάμεθα. παραθήσο-
μαι δ' ὅμως τὸ τοὺς ἧττον ἀποκριβωμένους ἧττον σφάλλεσθαι, καὶ προσεκ-
τικωτέρους γίγνεσθαι αὐτοῦ τοῦ συγγράψαντος περὶ τοῦ λόγου μαρτύριον.
Δοκεῖς δέ μοι (φησὶν ὁ φιλολάκων) προελέσθαι συνθεῖναι λόγον μηδὲν
ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν ῥαθύμως ἀναγινώσκουσιν ἁπλοῦν εἶναι
δόξαντα, καὶ ῥάδιον καταμαθεῖν· τοῖς δ' ἀκριβῶς διεξιοῦσιν αὐτόν, καὶ
πειρωμένοις κατιδεῖν, ὃ τοὺς ἄλλους λέληθεν, χαλεπὸν φαινόμενον, καὶ
πολλῆς μὲν ἱστορίας γέμοντα καὶ φιλοσοφίας, παντοδαπῆς δὲ μεστὸν ποι-
κιλίας καὶ ψευδολογίας, οὐ τῆς εἰθισμένης μετὰ κακίας βλάπτειν τοὺς συμ-
πολιτευομένους, ἀλλὰ τῆς δυναμένης μετὰ παιδιᾶς ὠφελεῖν ἢ τέρπειν
τοὺς ἀκούοντας. τῇ αὐτῇ ὑποθέσει καὶ ἀριστείδης ὁ σοφιστὴς πρὸς ζῆλον ἰσο-
κράτους ἐπεχείρησεν οὐ πάνυ ἀτυχῶς, ἔμοιγε δοκεῖν. ἐν οὖν τοῖς προλεγο-
μένοις οὕτω γέγραπται· καίτοι δοκοῦσιν ἀμφότεροι (ὅ, τε ἰσοκράτης, καὶ
ὁ ἀριστείδης) οὐ πρὸς τὸ τῆς ἑορτῆς σημαινόμενον ἀφορῶντες, ἀλλὰ πρὸς
τὸ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀθηναίων ἐγκώμιον τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐπιγρά-
ψαι τὸν λόγον, καὶ δηλοῦν ἐθέλειν σαφῶς διὰ τῆς
προσηγορίας τοῦ λόγου τὴν δύ-
ναμιν.

ΠΑΝΑ-

Lacedæmoniorum deprimens : illorũ facta excuſando, horũ criminãdo, uarijs procœmijs & digreſsionibus paſsim intertextis. Tandem ueluti per dialogum introducit quendam defenſorem & laudatorem Laconum: cuius dicta ipſe acriter refutat. Poſtea deliberat cum auditoribus & amicis, quid de editione huius orationis ſit ſtatuendum: quę cum ab omnibus approbata eſſet, Philolacon ille denuò accerſitus, ſingulare Iſocratis, reconditumq; artificium explicat, ingenioſè omnino ac eleganter. Poſtremò iterũ more ſuo de ſenectute morboq; ſuo dicit, quo interim, dum hæc commentaretur, laborarit: eruditos lectores & cenſores requirit, hebetium & ſegnium ingeniorum in iudicando ſtulticiam atque temeritatem inſectatur. Hæc huius libri capita ſunt. Partes (ſi quis uel ignauia, uel negocijs impeditus totum Opus legere grauabitur) diligenter ad margines annotauimus. Aſcribam tamen (ut rudiores in legendo minus errent, attentioresq; ſint) ipſius autoris de hoc libro teſtimonium. Videris (inquit ille Philolacon) hanc orationem ita conficere uoluiſſe, ut omnino diſsimilis eſſet alijs, atque ignauis lectoribus ſimplex & facilis intellectu uideretur: ſed acutis & diligentibus obſcura difficiliſq;, referta hiſtorijs & multiplici doctrina, plena uarietatis & mendaciloquentiæ, nõ eius quæ ciuibus improbè nocet, ſed talis, quæ cum feſtiuitate quadam auditores oblectare ſimul & iuuare queat. Eiuſdem argumenti & nominis orationem ſcripſit Ariſtides rhetor, non infelici (ut mihi quidem uidetur) Iſocratis æmulatione. In cuius præfatione ſic ſcriptum eſt: Videntur ambo (Iſocrates & Ariſtides) non ipſius feſti ſignificationem intuentes, ſed omnium Athenienſiũ laudationem, ſic inſcripſiſſe orationem, eiuſq; uim ipſa appellatione perſpicuè declarare uoluiſſe.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΚΟ'Σ, ΛΟ'ΓΟΣ Β.

Ἔννοιαν λαμβάνει ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ περὶ τὸ γράφειν προαιρέσεως κατ᾽ ἀναίρεσιν καὶ θέσιν.

Εώτερος μὲν ὤν, προῃρούμην γράφειν, οὐ τῶν λόγων οὐ τοὺς μυθώδεις, οὐδὲ τοὺς τερατείας καὶ ψευδολογίας μεστούς, οἷς οἱ πολλοὶ μᾶλλον χαίρουσιν, ἢ τοῖς περὶ τῆς αὑτῶν σωτηρίας λεγομένοις· οὐδὲ τοὺς τὰς παλαιὰς πράξεις, καὶ τοὺς πολέμους τοὺς ἑλληνικοὺς ἐξηγουμένους, καίπερ εἰδὼς δικαίως αὐτοὺς ἐπαινουμένους· οὐδ᾽ αὖ τοὺς ἁπλῶς εἰρῆσθαι δοκοῦντας, καὶ μηδεμιᾶς κοσμιότητος μετέχοντας, οὓς οἱ δεινοὶ περὶ τοὺς ἀγῶνας παραινοῦσι τοῖς νεωτέροις μελετᾶν, εἴπερ βούλονται πλέον ἔχειν τῶν ἀντιδίκων. ἀλλὰ πάντας τούτους ἐάσας, περὶ ἐκείνους ἐπραγματευόμην, τοὺς περὶ τῶν συμφερόντων τῇ τε πόλει, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι συμβουλεύοντας, καὶ πολλῶν μὲν ἐνθυμημάτων γέμοντας, οὐκ ὀλίγων δ᾽ ἀντιθέσεων καὶ παρισώσεων, καὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις διαλαμπουσῶν, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπισημαίνεσθαι καὶ θορυβεῖν ἀναγκαζουσῶν. νῦν δ᾽ οὐδ᾽ ὁπωσοῦν τοὺς τοιούτους. ἡγοῦμαι γὰρ οὐχ ἁρμόττειν, ὅτε τοῖς ἔτεσι τοῖς ἐνενήκοντα καὶ τέσσαρσιν, ὧν ἐγὼ τυγχάνω γεγονώς, οὐθ᾽ ὅλως τοῖς ἤδη πολιὰς ἔχουσιν, ἐκεῖνον τὸν τρόπον ἔτι λέγειν· ἀλλ᾽ ὡς ἅπαντες μὲν ἂν ἐλπίσαιεν ἢ βουληθεῖεν, οὐδεὶς δ᾽ ἂν δυνηθείη ῥᾳδίως, πλὴν τῶν πονεῖν ἐθελόντων, καὶ σφόδρα προσεχόντων τὸν νοῦν. τούτου δ᾽ ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ἵν᾽ ἤν τισιν ὁ μέλλων λόγος λεχθήσεσθαι, μαλακώτερος ὢν φαίνηται τῶν πρότερον ἐκδεδομένων, μὴ παραβάλλωσι πρὸς τὴν ἐκείνων ποικιλίαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν

Προσοχὴ προκαταληπτικὴ καὶ συμπάθεια.

τὴν

ISOCRATIS PANATHENAICVS: HIERONYMO VVOLFIO interprete. Oratio IIII.

Vum iunior essem, orationes scribere institui nō fabulosas, neq; portenti mendacijq́; plenas, quibus hominū uulgus magis gaudet, quàm ad salutem suam pertinentibus: neque eas, in quibus res olim gestæ & bella Græcorum explicantur, quamuis scirem eas iurè laudari: nec eas etiam, quæ simplices habentur, & omni ornatu carent, quas causidici adolescentibus meditandas esse censent, siquidem uincere studeāt aduersarios. Sed his omnibus omissis, illas tractabam, quæ quid & Reipublicæ nostræ, & Græcis omnibus expediret, ostenderent: & cùm enthymematis multis refertæ essent, tum non pauca contraposita & comparia continerent, cæterasq́; figuras quæ in eloquentiæ studio effulgent, atq; auditores gestu & uoce applaudere cogerent. Nunc uerò longè alia mea ratio est. Nec enim annis nonaginta quatuor, quos ego natus sum, nec omnino ijs qui canos iam habent, conuenire arbitror, ut eo modo adhuc dicant: sed ita potius, quemadmodum omnes sperent aut optent: nemo autem facilè possit, nisi & tolerare labores, & uehementer ingenium intendere uoluerit. Hæc propterea sum præfatus, si quibus hæc oratio, quæ nunc recitabitur, mollior prius editis uidebitur, ne eam cum illarum uarietate conferant: sed ea

Beneuolentiam captat à suo scribēdi instituto, per remotionē & affirmationem.

Attentio, cum occupatione: & docilitas.

τὴν ὑπόθεσιν αὐτὸν κρίνωσι τὴν ἐν τῷ παρόντι δεδοκιμασμένην. Διαλέξομαι δὲ περὶ τῶν τῇ πόλει πεπραγμένων, καὶ περὶ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς, οὐκ ἀπὸ τούτων ἀρξάμενος, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐμοὶ συμβεβηκότων. ἐντεῦθεν γὰρ οἶμαι μᾶλλον κατεπείγειν. Πειρώμενος γὰρ ἀναμαρτήτως ζῆν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀλύπως· οὐδένα διαλέλοιπα χρόνον, ὑπὸ μὲν τῶν σοφιστῶν τῶν ἀδοκίμων καὶ πονηρῶν διαβαλλόμενος: ὑπὸ ἄλλων δέ τινων οὐχ οἷός εἰμι γιγνωσκόμενος, ἀλλὰ τοιοῦτος ὑπολαμβανόμενος, οἷον ἂν παρ' ἑτέρων ἀκούσωσι. Βούλομαι οὖν προδιαλεχθῆναι περί τε ἐμαυτοῦ καὶ περὶ τῶν οὕτω πρός με διακειμένων: ἵν', ἢν πως οἷός τε γένωμαι, τοὺς μὲν παύσω βλασφημοῦντας, τοὺς δ' εἰδέναι ποιήσω, περὶ ἃ προῃρημένος τυγχάνω διατρίβειν. ἢν γὰρ ταῦτα τῷ λόγῳ δυνηθῶ διοικήσασθαι κατὰ τρόπον: ἐλπίζω τὸν ἐπίλοιπον χρόνον αὐτός τε ἀλύπως διάξειν, καὶ τῷ λόγῳ τῷ μέλλοντι ῥηθήσεσθαι, τοὺς παρόντας μᾶλλον προσέξειν τὸν νοῦν. οὐκ ὀκνήσω δὲ κατειπεῖν, οὔτε τὴν νῦν γιγνομένην ἐν τῇ διανοίᾳ μου ταραχήν, οὔτε τὴν ἀτοπίαν, ἣν ἐν τῷ παρόντι τυγχάνω γιγνώσκων, οὔτ' εἴ τι πράττω τῶν δεόντων. Ἐγὼ γὰρ μετεσχηκὼς τῶν μεγίστων ἀγαθῶν, ὧν ἅπαντες ἂν εὔξαιντο μεταλαβεῖν, πρῶτον μὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὑγιείας, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἐνάμιλλως τοῖς μάλιστα περὶ ἑκάτερον τούτων ηὐτυχηκόσιν: ἔπειτα τῆς περὶ τὸν βίον εὐπορίας οὕτως, ὥστε μηδενὸς πώποτε ἀπορῆσαι τῶν μετρίων, μηδ' ὧν ἂν ἄνθρωπος νοῦν ἔχων ἐπιθυμήσειεν: ἔτι δὲ τοῦ μὴ τῶν καταβεβλημένων εἶς εἶναι, μηδὲ τῶν κατημελημένων, ἀλλ' ἐκείνων, περὶ ὧν οἱ χαριέστατοι τῶν ἑλ-

λήνων

ἀπολογία ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ἐπιεικείας καὶ φιλοσοφίας.

μεμψιμοιρία γεροντική, καὶ περιαυτολογία πρεσβυτική.

ratione, quam probari nobis in præsentia ostendimus, de ea iudicent. Differam autem de rebus nostræ urbis gestis, & de uirtute maiorum: non ab illis ducto exordio, sed ab his quæ ipsi mihi euenerunt. Hæc enim anteuertenda esse duco. Ego cùm honestè ac sine cuiusquam molestia uiuere perpetuò studuerim: ab improbis & obscuris quibusdam Sophistis nullo non tempore sum calumnijs exagitatus: unde, cum alij me non satis pernossent, talem iudicarunt, qualem esse ab alijs audierant. In primis igitur & de me ipso dicam, & de illis qui sic de me sentiunt, ut si fortè id consequi liceat, & maledicta illorum reprimam: & alijs ostendam, in quibus uersari studijs decreuerim. Quæ si oratione consentanea explicare potuero, spes mihi est, & reliqui æui sine molestia exigendi, & huius orationis, cum attentione maiore eorum qui adsunt, absoluendæ. Non autē eloqui uerebor, tum perturbationem in animo meo nunc exortam, tum absurditatem quam nunc intelligo: neq; disputabo, an rectè faciam. Ego enim maxima bona consecutus, quibus se præditos esse omnes optent, primùm sanam mentē in sano corpore: nec ea mediocriter, sed ut cum illis certare possem, quorum in his rebus singularis felicitas esse putatur: deinde tantas rei familiaris copias, ut nulla unquam re mediocri, quam ue homo prudens expetendam censeat, caruerim. deniq; illud etiam, ne unus ex abiectis et contemptis essem: sed ex eorum numero, de quibus eruditißimi & honestißimi quiq; Græcorum

Defensio probitatis suæ & studiorum.

Querela senilis, & prædicatio sui, attentioni seruiens.

λίων καὶ μνησθεῖσιν αὖ, καὶ διαλεχθεῖσιν ὡς σπου-
δαίων ὄντων. τούτων ἁπάντων μοι συμβεβηκότων,
τῶν μὲν ὑπερβαλλόντως, τῶν δ' ἐξαρκούντως, οὐκ
ἀγαπῶ ζῶν ἐπὶ τούτοις: ἀλλ' οὕτω μοι τὸ γῆρας ἐστὶ
δυσάρεστον, καὶ μικρολόγον, καὶ μεμψίμοιρον, ὥστε
πολλάκις ἤδη τὴν μὲν φύσιν τὴν ἐμαυτοῦ κατε-
μεμψάμην, ἧς οὐδεὶς ἄλλος καταπεφρόνηκε, καὶ
τὴν τύχην ὠδυράμην. ταύτῃ μὲν οὐδὲν ἔχων ἐγκα-
λεῖν ἄλλο, πλὴν ὅτι περὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἣν προει-
λόμην, ἀτυχίαι τινές μοι καὶ συκοφαντίαι γεγόνασι:
τὴν δὲ φύσιν εἰδὼς πρὸς μὲν τὰς πράξεις ἀρρωστο-
„ τέραν, καὶ μαλακωτέραν οὖσαν τοῦ δέοντος, πρὸς δὲ
„ τοὺς λόγους οὐ τελείαν, οὔτε πανταχῇ χρησίμην, ἀλ-
„ λὰ δοξάσαι μὲν περὶ ἑκάστου τὴν ἀλήθειαν μᾶλλον
„ δυναμένην τῶν εἰδέναι φασκόντων: εἰπεῖν δὲ περὶ
τῶν αὐτῶν τούτων ἐν συλλόγῳ πολλῶν ἀνθρώπων,
ἁπασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀπολελειμμένην. οὕτω γὰρ
ἐνδεὴς ἀμφοτέρων ἐγενόμην, τῶν μεγίστην δύναμιν
ἐχόντων παρ' ἡμῖν, φωνῆς ἱκανῆς, καὶ τόλμης, ὡς οὐκ
οἶδ' εἴ τις ἄλλος τῶν πολιτῶν. ὧν οἱ μὴ τυχόντες ἀτι-
μότεροι γίνονται πρὸς τῷ μὴ δοκεῖν ἄξιοί τινος εἶ-
ναι, τῶν ὀφλόντων τῷ δημοσίῳ. τοῖς μὲν γὰρ ἐκτῖσαι
τὸ καταγνωσθὲν, ἐλπίδες ὕπεισιν. οἱ δ' οὐδέ ποτ' ἂν
τὴν φύσιν μεταβάλοιεν. οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις ἀθυμή-
σας περιεῖδον ἐμαυτὸν ἄδοξον, οὐδ' ἀφανῆ παντάπασι
γενόμενον: ἀλλ' ἐπεὶ πεπολιτεῦσθαι διήμαρτον, ἐπὶ τὸ
φιλοσοφεῖν καὶ πονεῖν καὶ γράφειν, ἃ διανοηθείην κα-
τέφυγον, οὐ περὶ μικρῶν τὴν προαίρεσιν ποιούμενος,
οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδὲ περὶ ὧν ἄλ-
λοι τινὲς ληροῦσιν: ἀλλὰ περὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ βασι-
λικῶν

ἡ τοῦ γράφειν προαίρεσις, καὶ σύστασις ἑαυτοῦ, μετὰ διασυρμοῦ τῶν δημαγωγῶν.

corum, ut de uiris bonis & doctis & sentiunt & loquũtur: Quæ omnia cùm mihi cõtigerint, alia excellenter, alia sufficienter, tamẽ mihi uitam iucundam non efficiunt: sed mea senectus ita morosa, ita pusilla, ita querula est, ut sæpe & ingeniũ meũ mihi displicuerit, quod nemo alius cõtempsit: & fortunam meã sim miseratus, cum nihil haberẽ aliud in quo hanc accusarẽ, nisi quòd meũ philosophiæ studiũ quædã calamitates & calumniæ interpellarũt: ingeniũ uerò meum scirem & ad res gerendas infirmius ac mollius esse quàm oporteat, & ad eloquẽtiã neq; perfectũ, neq; ab omni parte idoneũ. Quod etsi cuiusq; rei ueritatem cõiectura melius indagare potest, quàm ij qui scientiã profitentur: tamen si in cõuentu magnaq; hominũ frequẽtia illis ipsis de rebus dicendũ sit, omniũ est, ut ingenuè fatear, ineptissimũ. Nam quæ duæ res in ciuitate plurimũ possunt, uocis magnitudo, & audacia: eæ sic mihi desunt, ut haud scio an ulli ciuium: quibus facultatibus qui destituuntur, contemptiores sunt (nullius enim esse precij putãtur) quàm qui in ærarios relati, tribu mouentur. His enim spes aliqua subest mulctæ dissoluendæ: illi naturam haud unquã mutauerint. Non tamen propter hæc animo abiecto cõmisi, ut prorsus inglorius, et in obscuro uiuerem: sed cum mihi capessendæ Reipub. facultas negata esset, ad sapientiæ uehemens studiũ, & ad ea scribenda quæ cogitando eruissem, confugi. neq; minuta quædam, aut priuatos contractus, de quibus nõnulli nugantur, tractandos suscepi: sed de statu Græciæ, de regijs

Scribendi institutũ, & commendatio sui, cũ oratorũ insectatione.

λικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων, δι' ἃ προσήκειν ᾤμην μοι τοσοῦτον μᾶλλον τιμᾶσθαι τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων, ὅσῳ περὶ μειζόνων καὶ καλλιόνων ἢ κεῖνοι, τοὺς λόγους ἐποιούμην, ὧν οὐδὲν ἡμῖν ἀποβέβηκε. καίτοι πάντες ἴσασι, τῶν μὲν ῥητόρων πολλοὺς οὐχ ὑπὲρ τῶν τῇ πόλει συμφερόντων, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν αὐτοὶ λήψεσθαι προσδοκῶσι, δημηγορεῖν τολμῶντας. ἐμὲ δὲ, καὶ τοὺς ἐμοὺς, οὐ μόνον τῶν κοινῶν ἀπεχομένους μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων εἰς τὰς τῆς πόλεως χρείας, ὑπὲρ τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν δαπανωμένους. ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἢ λοιδορουμένους ἐν ταῖς ἐκκλησίαις περὶ μεστεγγυημάτων, σφίσιν αὐτοῖς, ἢ λυμαινομένους τοὺς συμμάχους, ἢ τῶν ἄλλων ὧν ἂν τύχωσι συκοφαντοῦντας· ἐμὲ δὲ τῶν λόγων τούτων ἡγεμόνα γεγενημένον τῶν παρακαλούντων τοὺς ἕλληνας, ἐπί τε τὴν ὁμόνοιαν τὴν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, καὶ τῶν συμβουλευόντων ἀποικίαν ἐκπέμπειν κοινῇ πάντας ἐπὶ τοιαύτην χώραν, καὶ τοσαύτην, περὶ ἧς ὅσοιπερ ἀκηκόασιν, ὁμολογοῦσιν, ἡμᾶς τε εἰ σωφρονήσαιμεν, καὶ παυσαίμεθα τῆς πρὸς ἀλλήλους μανίας, ταχέως ἄνευ πόνων καὶ κινδύνων, κατασχεῖν αὐτὴν, ἐκείνην τε ῥᾳδίως ἂν ἅπαντας δέξασθαι τοὺς ἐνδεεῖς ἡμῶν ὄντας τῶν ἐπιτηδείων· ὧν πράξεις εἰ πάντες συνελθόντες ζητοῖεν, οὐδέ ποτ' ἂν εὕροιεν καλλίους, οὐδὲ μείζους, οὐδὲ μᾶλλον ἅπασιν ἡμῖν συμφερούσας. ἀλλ' ὅμως οὕτω πολὺ τῇ διανοίᾳ διεστώτων ἡμῶν, καὶ τοσούτῳ σπουδαιοτέραν ἐμοῦ πεποιημένου τὴν αἵρεσιν, οὐ δικαίως οἱ πολλοὶ περὶ ἡμῶν ὑπειλήφασιν, ἀλλὰ ταραχώδη, καὶ παντάπασιν ἄλογον· τῶν

ὁ Ἰσοκράτης εἰσηγητὴς τῆς τε τῶν ἑλλήνων ὁμονοίας, καὶ κατὰ βαρβάρων στρατείας, καὶ εἰς ἀσίαν ἀποικίας.

giis & Reipublicæ negocijs disserui: proptereaq́, me iure tanto honoratiorem futurum ijs qui suggestũ cõscenderent, speraui, quanto maiorib. & pulchriorib. de rebus, quàm illi, dicerẽ. Verùm nihil tale mihi cõtigit: quũ nemo ignoret, multos oratorũ ea esse audacia, ut non Reipub. utilitatẽ, sed quæstũ & sordes suas spectent in concionib. habendis. Me aũt & meos, non tantùm à peculatu alieniores esse quàm alios: sed & de nostra re familiari, ut cõsulamus ciuitatis necessitatib. maiores quàm pro opib. nostris sumptus facere. illos pro suggesto aut propter pecunias apud sequestrẽ depositas, inuicem conuicia dicere, aut socijs esse molestos, aut sine discrimine quoslibet uis calumniari: me uerò earum orationum principem extitisse, quæ Græcos tum ad concordiam inter ipsos, tum ad expeditionem contra Barbaros suscipiendam exhortantur: & suadent, communiter ab omnibus colonias in talem & tantam regionem deducendas esse, quã, qui de ea audiuêre, fatentur & nos, si omissa ista insania resipuerimus, & celeriter sine laboribus atq; periculis occupaturos, & illã facilè sedes & uictum suppeditaturam omnibus nobis, qui rerum necessariarum penuria laboremus. His actionibus, si omnes in unum congregati diligentissimè uestigarent, nunquã uel pulchriores, uel maiores, uel magis nobis omnibus conducibiles inuenirent. Quamuis igitur inter meum & illorum animũ tantũ distet, tantoq́, meũ institutũ sit honestius: non tamen æqua sunt populi de nobis iudicia, sed perturbata & planè inconsiderata.

Isocrates & concordiæ Græcorũ, & belli Barbarici, & Asianæ coloniæ autor.

Qui

μεμψιμοιρία ὑπὲρ τῆς τῶν πολλῶν ἀγνωμοσύνης, καὶ τῆς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν βλασφημίας.

τῶν τε γὰρ ἄλλων ῥητόρων τὸν τρόπον ψέγοντες, προεστῶτας αὐτοὺς τῆς πόλεως ποιοῦνται, καὶ κυρίους αὐτοὺς καθιστᾶσιν· ἐμοῦ δὲ τοὺς λόγους ἐπαινοῦντες, αὐτῷ μοι φθονοῦσι, δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ τούτους οὓς ἀποδεχόμενοι τυγχάνουσιν. οὕτως ἀτυχῶς φέρομαι πρὸς αὐτούς.

Καὶ τί δεῖ θαυμάζειν τῶν οὕτω διακεῖσθαι πεφυκότων πρὸς ἁπάσας τὰς ὑπεροχάς, ὅπου καὶ τῶν οἰομένων διαφέρειν, καὶ ζηλούντων ἐμέ, καὶ μιμεῖσθαι γλιχομένων τινὲς ἔτι δυσμενέστερον ἔχουσι τῶν ἰδιωτῶν; ὧν τίνας ἂν τις εὕροι πονηροτέρους; εἰρήσεται γάρ, εἰ καί τι δόξω νεώτερα καὶ βαρύτερα λέγειν τῆς ἡλικίας, οἵτινες οὔτε φράζειν οὐδὲν μέρος ἔχοντες τοῖς μαθηταῖς ἀλλ' ἢ τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ, τοῖς τε λόγοις ἐν παραδείγμασι χρώμενοι τοῖς ἐμοῖς, καὶ ζῶντες ἐντεῦθεν: τοσούτου δέουσι χάριν ἔχειν, ὥστ' οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν ἐθέλουσιν, ἀλλ' ἀεί τι φλαῦρον περὶ ἐμοῦ λέγουσιν. ἕως μὲν οὖν τοὺς λόγους ἡμῶν ἐλυμαίνοντο, παραναγινώσκοντες ὡς δυνατὸν κάκιστα τοῖς ἑαυτῶν, καὶ διαιροῦντες οὐκ ὀρθῶς, καὶ κατακνίζοντες, καὶ πάντα τρόπον διαφθείροντες: οὐδὲν ἐφρόντιζον τῶν ἀπαγγελλομένων, ἀλλὰ ῥαθύμως εἶχον. μικρὸν δὲ πρὸ τῶν Παναθηναίων τῶν μεγάλων, ἠχθέσθην δι' αὐτούς. ἀπαντήσαντες γάρ μοι τινὲς τῶν ἐπιτηδείων, ἔλεγον, ὡς ἐν τῷ Λυκείῳ συγκαθεζόμενοι τρεῖς ἢ τέτταρες τῶν ἀγελαίων σοφιστῶν, καὶ πάντα φασκόντων εἰδέναι, καὶ ταχέως πανταχοῦ γιγνομένων, διαλέγοιντο περί τε τῶν ἄλλων ποιητῶν, καὶ τῶν ἡσιόδου καὶ ὁμήρου ποιήσεων, οὐδὲν μὲν παρ' αὐτῶν λέγοντες, τὰ δ' ἐκείνων ῥαψῳδοῦντες, καὶ τῶν πρότερον ἄλλοις τισὶν εἰρημένων τὰ χαριέστα-

τα μνη-

Qui cùm alios oratores, quorum mores uituperat, summæ Reipub. præesse uelit, eisq́ parêre non recuset, meas autem orationes laudet: ipsi mihi inuidet, non ob aliud, nisi ob eas quas probat. Adeò in nulla gratia sum apud uulgus hominũ. Quid uerò mireris eos, qui ita nati sunt, ut nullam excellentiã ferre poßint? cum illi etiam qui se præclaros esse putant, meq́ & magni faciunt, & imitari cupiunt, longè infensiores mihi sint indoctis? quibus quósnam improbiores inuenias (dicam enim, tametsi audacius atq́ acerbiùs, quàm pro ætate mea, dicere uidebor) qui cùm nullam artis Rhetoricæ partẽ suis discipulis, sine his quæ à me dicta sunt, explicare queant, et exemplis mearum orationũ utantur, & inde uictitent: tantum abest ut mihi gratiam habeant, ut me ne quidem negligere uelint, sed semper obtrectare studeant. Dum igitur nostras orationes malè tractarent, & quàm peßimè fieri poterat, eas cum suis conferentes, legerent, & non rectè diuiderẽt, & diuellerent, omnibus deniq́ modis corrumperent: non curaui ea quæ mihi nunciabantur, sed æquo animo tuli. Paulùm autem ante magna Panathenæa propter eos grauiter commotus sum. Quidam enim familiarium meorum, obuiam facti mihi, dicebant, tres aut quatuor gregarios Sophistas, qui se omnia scire profitentur, & celeriter quouis in loco sunt, in Lycio considentes, cùm de alijs poetis, tum de Homeri & Hesiodi poesi disseruisse: nihil quidem suum afferẽtes, sed & horum carmina rhapsodorum more decantantes, & elegantißima quæq́ dicta ueterum

Querela de uulgi inuidia, & sophistarum obtrectationibus.

Ἰσοκράτης τὸ τ' ἀλαζονείας ἔγκλημα ἀπωθεῖται.

τα μνημονεύοντες. ἀποδεξαμένων δὲ τῶν παρεστώτων τὴν διατριβὴν αὐτῶν, ἕνα τὸν τολμηρότατον ἐκείνων ἐπιχειρῆσαί με διαβάλλειν, λέγονθ', ὡς ἐγὼ πάντων καταφρονῶ τῶν τοιούτων, καὶ τάς τε φιλοσοφίας τὰς τῶν ἄλλων, καὶ τὰς παιδείας ἁπάσας ἀναιρῶ. καὶ φημὶ πάντας ληρεῖν, πλὴν τοὺς μετεσχηκότας τῆς ἐμῆς διατριβῆς. τούτων δὲ ῥηθέντων, ἀηδῶς τινὰς τῶν παρόντων διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς. ὡς μὲν οὖν ἐλυπήθην, καὶ συνεταράχθην, ἀκούσας ἀποδέξασθαί τινας, τοὺς λόγους τούτους εἶναι ἐμοὺς, οὐκ ἂν δυναίμην εἰπεῖν. ᾤμην γὰρ οὕτως ἐπιφανὴς εἶναι τοῖς ἀλαζονευομένοις πολεμῶν, καὶ περὶ ἐμαυτοῦ μετρίως διειλεγμένος, μᾶλλον δὲ ταπεινῶς· ὥστε μηδένα ποτὲ γενέσθαι πιστὸν τῶν λεγόντων, ὡς ἐγὼ τοιαύταις ἀλαζονείαις ἐχρησάμην. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀλόγως ὠδυράμην ἐν ἀρχῇ τὴν ἀτυχίαν, τὴν παρακολουθήσασάν μοι πάντα τὸν χρόνον τοῖς τοιούτοις. αὕτη γάρ ἐστιν αἰτία καὶ τῶν τῆς ψευδολογίας τῆς περὶ ἐμὲ γιγνομένης, καὶ τῶν διαβολῶν, καὶ τοῦ φθόνου, καὶ τοῦ μὴ δύνασθαί με τυχεῖν τῆς δόξης ἧς ἄξιός εἰμι, μηδὲ τῆς ὁμολογουμένης, μήδ' ἣν ἔχουσί τινες τῶν πεπλησιακότων ἐμοὶ, καὶ πανταχῇ τεθεωρηκότων ἡμᾶς. ταῦτα μὲν οὖν „ οὐχ οἷόν τ' ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ἀνάγκη στέργειν τοῖς ἤδη „ συμβεβηκόσι. πολλῶν δέ μοι λόγων ἐφεστώτων,

Διαπόρησις καὶ ἀντικατηγορία τῶν σοφιστῶν παραλειπτική.

ἀπορῶ πότερον ἀντικατηγορῶ τῶν εἰθισμένων ἀεί τι ψεύδεσθαι περὶ ἐμοῦ, καὶ λέγειν ἀνεπιτήδειόν τι τολμώντων. ἀλλ' εἰ φανείην σπουδάζων, καὶ πολλοὺς λόγους ποιούμενος περὶ ἀνθρώπων, οὓς οὐδεὶς ὑπείληφεν ἀξίους εἶναι λόγου, δικαίως ἂν μωρὸς εἶναι δοκοίην, ἀλλὰ τούτους ὑπεριδὼν ὡς φθο-

rum referentes. Cùm autem corona circūstantium disputationē eorū approbasset: unum quendā inter eos audacissimum cœpisse me calumniari: cùm diceret, me eius generis omnia contemnere, & studia et institutionē aliorum omniū euertere, qui omnes delirare dicam, præter eos qui à me sint instituti. Quæ cum dicta fuissent: quosdā ex ijs qui adessent, à me fuisse alienatos. Ego uerò quantopere doluerim, ac perturbatus sim, cum audiuissem, aliquos illa, tanquam à me dicta, cōprobasse: dicendo consequi non possum. Putabā enim ita esse notū, me cum gloriosis istis bellum gerere, & de me ipso modicè, uel potius intra modū & submissè dicere: ut nemini unquā, talē insolentiā suis mihi uerbis affingēti fides haberetur. Verum initiò non sine causa deploraui meam infelicitatē, quæ ab isto genere hominū orta, perpetuò me secuta est. Hæc enim causa est, & mendaciorum, quib: mea fama contaminatur, & calumniarum, et inuidiæ: eadēq; obstitit, ne de me pro meritò meo existimetur: neq; ita ut palàm est, utq; discipuli mei & familiares de me sentiūt, qui nos ab omni parte perspexerūt. Verùm hæc mutari non possunt: sed ea quæ præterierunt, boni consulere necesse est. Cùm autem multa in mentē mihi ueniāt: incertus sum, an recriminari debeā illos, qui de me perpetuò mētiri solēt, eaq; in me cōferre, à quib: sum prorsus alienus, non dubitāt. Sed si rem seriā agere instituerem, ac prolixā de ijs hominibus haberē orationē, quorū nemo sibi ullam censet habendā esse rationē: iurè stultus esse uiderer. Neglectis igitur istis, tāquā

Isocrates arrogantiæ crimen negat.

Dubitatio, & recriminatio sophistarum, per præteritionem.

φθονοῦντας, πειρῶμαι διδάσκειν τοὺς ἄλλους, ὡς οὐ δικαίως, οὐδὲ προσηκόντως περὶ ἐμοῦ ταύτην ἔχουσι τὴν γνώμην. καὶ τίς οὐκ ἂν καταγνοίη μου πολλὴν ἄνοιαν, εἰ τοὺς μηδὲν δι' ἕτερον δυσκόλως πρός με διακειμένους, ἢ τὸ δοκεῖν χαριέντως εἰρηκέναι περί τινων, τούτους οἰηθείην ὁμοίως διαλεχθεὶς, ὥσπερ πρότερον, παύσειν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις λυπουμένους, ἀλλ' οὐ μᾶλλον ἀλγήσειν; ἄλλως τε ἂν καὶ φανῶ μηδὲ νῦν πω τηλικοῦτος ὢν, μὴ παραληρῶν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ποιεῖν, οὐδεὶς ἄν μοι συμβουλεύσειεν, ἀμελήσαντι τούτων ἐκ καταβάλλοντι, περαίνειν τὸν λόγον, ὃν προῄρημαι, βουλόμενος ἐπιδεῖξαι τὴν πόλιν ἡμῶν πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν γεγενημένην τοῖς ἕλλησιν, ἢ τὴν λακεδαιμονίων. εἰ γὰρ τοῦτο ἤδη ποιοίμην, μήτε τέλος ἐπιθεὶς τοῖς γεγραμμένοις, μήτε συγκλείσας τὴν ἀρχὴν τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων, τῇ τελευτῇ τῶν ἤδη προειρημένων, ὅμοιος ἂν εἶναι δόξαιμι τοῖς εἰκῇ, καὶ φορτικῶς, καὶ χύδην, ὅ,τι ἂν ἐπέλθῃ, λέγουσιν· ἃ φυλακτέον ἡμῖν ἐστι. Κράτιστον οὖν ἐξ ἁπάντων τούτων περὶ ὧν ἐξ ἀρχῆς διενοήθην εἰπεῖν. οἶμαι γὰρ, ἣν ἐξενέγκω γράψας, καὶ ποιήσω φανερὰν ἣν ἔχω γνώμην, παύσειν αὐτοὺς περί τε τῆς παιδείας, καὶ τῶν ποιητῶν, ψευδεῖς πλάττοντας αἰτίας, καὶ λέγοντας ὅ,τι ἂν τύχωσιν. ἀλλ' ὅμως ἐγὼ τοῖς ὡρμημένοις ἐπὶ ταῦτα, παρακελεύω μὴ πονεῖν, καὶ μὴ προσέχειν τὸν νοῦν ἅπασι τούτοις, λέγων, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο δυνήσεται τὰ μαθήματα ταῦτα ποιεῖν ἀγαθὸν, ἀλλ' οὖν ἀποτρέπει γε τοὺς νεωτέρους πολλῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων. τοῖς μὲν οὖν τηλικούτοις, οὐδέ ποτ' ἂν εὑρεθῆναι νομίζω διατριβὰς ὠφελιμωτέρας τούτων, οὐδὲ μᾶλλον

πρεπού-

ἀνάμνησις τῆς ὑποθέσεως.

γνώμης ἀπόφανσις περὶ τῆς παιδείας καὶ τῶν ποιητῶν.

inuidis: reliquos docere conabor, eos neque iurè, nec merito meo, ita de me sentire. Quis enim non stultißimum me esse pronunciet, si eos qui non aliam ob rem infensi mihi sunt, nisi quòd eleganter quædam dicere uisus sum, placatiores mihi fore putem, si eodem modo, quo prius, disseruero, ac non acerbiores potius futuros? præsertim ubi uiderint, ne in extrema quidem senectute me delirare? Ac ne illud quidem faciendum mihi quisquam censuerit, ut his neglectis, & abrupta disputatione hac, eam orationem absoluam, quam institui, quáque ostendere decreui, nostram urbem plura in Græcos beneficia contulisse, quàm Lacedæmonios. Quod si iam facerem, neque his quæ scripsi finem imponerem, neque secuturæ orationis exordium conclusioni horum quæ iam diximus, commodè apteque attexerem: similis eorum uiderer, qui temerè & importunè & confusè, quicquid in buccam uenit, effutiunt. Quæ cauenda nobis sunt. Optimum igitur ex his omnibus fuerit, ea dicere, quæ initiò dicere constitui. Si enim scripto publicâro, atque ostendero, quæ sit mea de institutione, deque poetis sententia: desituros eos arbitror falsas causas comminisci, & quiduis garrire. Veruntamen ego moneo illos, qui auidè ista amplectuntur, ne laborent, néue ad ista omnia animum intendant. Dico enim, disciplinas illas, ut nihil aliud afferrent boni: dehortari tamen adolescentes, & auertere à multis alijs delictis: nec ullas huic ætati inueniri posse utiliores exercitationes, aut magis

Commone facit argumenti orationis.

Isocratis sentẽtia de generibus doctrinarũ & poetis.

πρεπούσας. τοῖς δὲ πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς εἰς ἄνδρας δεδοκιμασμένοις, οὐκέτι φημὶ τὰς μελέτας ταύτας ἁρμόττειν. ὁρῶ γὰρ ἐνίους τῶν ἐπὶ τοῖς μαθήμασι τούτοις οὕτως ἀπηκριβωμένων, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκειν, οὔτ' εὐκαίρως ταῖς ἐπιστήμαις αἷς ἔχουσι χρωμένους, ἔν τε ταῖς ἄλλαις πραγματείαις ταῖς περὶ τὸν βίον ἀφρονεστέρους ὄντας τῶν μαθητῶν· ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν τῶν οἰκετῶν. τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχω καὶ περὶ τῶν δημηγορεῖν δυναμένων, καὶ τῶν περὶ τὴν γραφὴν τὴν τῶν λόγων εὐδοκιμούντων. ὅλως δὲ καὶ περὶ ἁπάντων τῶν κατὰ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς δυνάμεις διαφερόντων. οἶδα γὰρ καὶ τούτων τοὺς πολλοὺς οὔτε τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς καλῶς διοικήσαντας, οὔτ' ἐν ταῖς ἰδίαις συνουσίαις ἀνεκτοὺς ὄντας, τῆς τε δόξης τῆς τῶν συμπολιτευομένων ὀλιγωροῦντας, ἄλλων τε πολλῶν καὶ μεγάλων ἁμαρτημάτων γέμοντας. ὥστ' οὐδὲ τούτους ἡγοῦμαι μετέχειν τῆς ἕξεως, περὶ ἧς ἐγὼ τυγχάνω διαλεγόμενος. τίνας οὖν ἔχω πεπαιδευμένους, ἐπειδὴ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς δυνάμεις ἀποδοκιμάζω; πρῶτον μὲν τοὺς καλῶς χρωμένους τοῖς πράγμασι τοῖς κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην προσπίπτουσι, καὶ τὴν δόξαν ἐπιτυχῆ τῶν καιρῶν ἔχοντας, καὶ δυναμένην ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στοχάζεσθαι τοῦ συμφέροντος. ἔπειτα τοὺς πρεπόντως καὶ δικαίως ὁμιλοῦντας τοῖς ἀεὶ πλησιάζουσι, καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀηδίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως καὶ ῥαδίως φέροντας: σφᾶς δ' αὐτοὺς ὡς δυνατὸν ἐλαφροτέρους, καὶ μετριωτάτους τοῖς συνοῦσι παρέχοντας. ἔτι δὲ τοὺς τῶν μὲν ἡδονῶν ἀεὶ κρατοῦντας, τῶν δὲ συμφορῶν μὴ λίαν ἡττωμένους, ἀλλ' ἀνδρωδῶς ἐν αὐταῖς διακειμένους, καὶ τῆς φύσεως

τίνες κατ' Ἰσοκράτην πεπαιδευμένοι.

ἀξίως

conuenientes. Sed natu maioribus, & ijs qui iam ad uirilem ætatem peruenerunt, studia ista apta esse nego. Nonnullos enim uideo, qui cum disciplinas istas ita perfectè cognitas habeant, ut & alios docere queant: sua illa scientia nec tempestiuè utantur, & in alijs uitæ negocijs discipulis sint imprudentiores, nec enim audeo dicere famulis. Idem etiam sentio de ijs qui conciones habere possunt, & de his qui conscriptione orationum laudem inuenerunt, deniq; de omnibus qui aliqua uel scientia uel facultate præcellunt. Noui enim etiam ex isto genere multos, qui neq; suas res probè gesserunt, neque in priuatis congreßibus tolerari possunt, & reliquorum ciuium iudicia negligunt, & alijs multis & magnis peccatis constricti tenentur. Quare ne hos quidem existimo eo habitu esse præditos, de quo ego dissero. Quos igitur in eruditorum habeo numero, quando & artes, & scientias, & facultates improbo? Primùm eos qui rectè utuntur negocijs quotidie incidentibus, & occasiones modumq; rerum prudenter animaduertunt: & plerunque id deligere possunt, quod utilißimum est. Deinde, qui ita ut decet, & ut æquum est, omnes eos quouis tempore tractant, cum quibus aliquid rei habent: quiq;, cùm aliorum acerbitatem & importunitatem æquis animis & facilè ferant, ipsi moribus facilimis sunt, & quàm moderatißimis in uitæ consuetudine. Præterea qui semper uoluptatibus imperant, & rebus aduersis non nimium franguntur: sed in ijs & officij humani, & naturæ

Hominis bene instituti Isocratica descriptio.

ἀξίως ἧς μετέχοντες τυγχάνομεν· τέταρτον, ὅπερ μέγιστον, τοὺς μὴ διαφθειρομένους ὑπὸ τῶν εὐπραγιῶν, μηδ' ἐξανισταμένους αὐτῶν, μηδ' ὑπερηφάνους γιγνομένους, ἀλλ' ἐμμένοντας τῇ τάξει τῶν εὖ φρονούντων, καὶ μὴ μᾶλλον χαίροντας τοῖς διὰ τύχην ὑπάρξασιν ἀγαθοῖς, ἢ τοῖς διὰ τὴν αὐτῶν φύσιν καὶ φρόνησιν ἐξ ἀρχῆς γιγνομένοις. τοὺς δὲ μὴ μόνον πρὸς ἓν τούτων, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα τὴν ἕξιν τῆς ψυχῆς εὐάρμοστον ἔχοντας, τούτους φημὶ καὶ φρονίμους εἶναι, καὶ τελείους ἄνδρας, καὶ πάσας ἔχειν τὰς ἀρετάς. περὶ μὲν οὖν τῶν πεπαιδευμένων, ταῦτα γινώσκων τυγχάνω. Περὶ δὲ τῆς ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποιήσεως, ἐπιθυμῶ μὲν εἰπεῖν. οἶμαι γὰρ ἂν παῦσαι τοὺς ἐν τῷ λυκείῳ ῥαψῳδοῦντας τὰ ἐκείνων, καὶ ληροῦντας τὰ περὶ αὐτῶν. αἰσθάνομαι δ' ἐμαυτὸν ἔξω φερόμενον τῆς συμμετρίας τῆς συντεταγμένης τοῖς προοιμίοις. ἔστι δ' ἀνδρὸς νοῦν ἔχοντος, μὴ τὴν εὐπορίαν ἀγαπᾶν, ἣν ἔχει τις περὶ τῶν αὐτῶν πλείω τῶν ἄλλων εἰπεῖν, ἀλλὰ τὴν εὐκαιρίαν διαφυλάττειν, περὶ ὧν ἂν ἀεὶ τυγχάνῃ διαλεγόμενος, ὅπερ ἐμοὶ ποιητέον ἐστί. περὶ μὲν οὖν τῶν ποιητῶν αὖθις ἐροῦμεν, ἢν μή με προαναιρῇ τὸ γῆρας. περὶ γὰρ σπουδαιοτέρων πραγμάτων ἔχομεν λέγειν, ἢ τούτων. περὶ δὲ τῶν τῆς πόλεως εὐεργεσιῶν τῶν εἰς τοὺς ἕλληνας, ἤδη ποιήσομαι τοὺς λόγους, οὐχ ὡς οὐ πλείους ἐπαίνους πεποιημένος περὶ αὐτῆς, ἢ σύμπαντες οἱ περὶ τὴν ποίησιν καὶ τοὺς λόγους ὄντες· οὐ μὴν ὁμοίως καὶ νῦν. τότε μὲν γὰρ ἐν τοῖς λόγοις περὶ ἑτέρων πραγμάτων ἐμεμνήμην αὐτῆς. νῦν δὲ περὶ ταύτης τὴν ὑπόθεσιν ποιησάμενος. οὐκ ἀγνοῶ δ' ἡλίκος ὤν, ὅσον ἔργον ἐνίσταμαι τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἀκριβῶς

Ἀποδίωξις τοῦ περὶ τῶν ποιητῶν λόγου, καὶ ἐπάνοδος ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν προσηκόντως, μετ' εὐμαθείας.

uirilis meminerunt. Quartò, qui secundis rebus, quod maximum est, non corrumpũtur, nec à semetipsis discedunt, nec animis efferuntur: sed moderationem, prudentium uirorum propriam, retinent: nec magis fortunæ muneribus, quàm natura insitis ingenij & prudentiæ insignibus delectantur. Qui autem non ad horum singula, sed ad hæc uniuersa simul, animis bene compositis sunt: eos affirmo & prudentes esse, & perfectos uiros, & omnibus uirtutibus ornatos. Ac de eruditis quæ statuam, hæc sunt. Quod autem ad Homeri cæterorumq́ poesim attinet: equidem aliquid dicere cupio. Arbitror enim me effecturum, ut isti in Lyceo uersus illorum canere, & de eis nugari desinant. Sed animaduerto, me eum modum impetu quodam præteruehi, qui exordijs est præfinitus. Est autem uiri prudentis, non indulgere dicendi copiæ, qua superare aliorum possit inopiam: sed cõseruare modum earum rerum, de quibus quouis tempore disseruerit: idq́ mihi faciendum est. De poetis igitur aliàs dicemus, nisi me seniũ prius abstulerit. Nunc enim de rebus grauioribus, quàm istæ sunt, dicere possumus. Verba autem faciam de beneficijs, in Græcos à nostra ciuitate collatis: nõ quin eam plus laudarim, quàm omnes & poetæ & oratores: sed quia nunc idem aliter quàm olim facere decreui. Tum enim in orationibus, alijs de rebus institutis, mentionem eius faciebã: hanc autem orationem de ea ipsa institui. Neq́ uerò ignoro, quàm prouecta ætate, quàm ingenti de re dicere aggrediar: sed cum & opti-

Reiectio quæstionis de poetica, & reditus ad propositum, cum captatione attentionis & docilitatis.

„ σαφῶς εἰδὼς, ὃ πολλάκις εἴρηκα, ὅτι τὰ μὲν μικρὰ τῶν
„ πραγμάτων ῥάδιον τοῖς λόγοις αὐξῆσαι. τοῖς δ' ὑπερ-
„ βάλλουσι τῶν ἔργων, καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει, χα-
„ λεπὸν ἐξισωθῆναι τοὺς ἐπαίνους. ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον ἀπο-
στατέον ἐστὶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐπιτελεστέον, ἤνπερ ἔτι ζῆν
δυνηθῶμεν, ἄλλως τε καὶ πολλῶν παροξυνόντων
γράφειν αὐτόν. πρῶτον μὲν τῶν εἰθισμένων ἀσελγῶς
κατηγορεῖν τῆς πόλεως ἡμῶν· ἔπειτα τῶν χαριέντως
μὲν, ἀπείρως δὲ, καὶ καταδεεστέρως ἐπαινούντων αὐτήν.
ἔτι δὲ τῶν ἑτέρων μᾶλλον εὖ λέγειν τολμώντων, οὐκ ἀν-
θρωπίνως, ἀλλ' οὕτως ὥστε πολλοὺς ἀντιτάττεσθαι πρὸς
αὐτούς. πάντων δὲ μάλιστα τῆς ἡλικίας τῆς παρούσης, ἣ
τοὺς ἄλλους πέφυκεν ἀποτρέπειν. ἐλπίζω γὰρ, ἢν μὲν
κατορθώσω, μείζω λήψεσθαι δόξαν τῆς ὑπαρχούσης.
ἢν δ' ἐνδεέστερον τύχω διαλεχθεὶς, πολλῆς συγγνώ-
μης τεύξεσθαι παρὰ τῶν ἀκουόντων. ἃ μὲν οὖν ἠβουλή-
θην, καὶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὥσπερ χορὸς πρὸ
τοῦ ἀγῶνος προαναβαλέσθαι, ταῦτά ἐστιν. ἡγοῦμαι δὲ
χρῆναι τοὺς βουλομένους ἐγκωμιάσαι τινὰ τῶν πόλεων
ἀκριβῶς καὶ δικαίως, μὴ μόνον ποιεῖσθαι περὶ αὐτῆς
τοὺς λόγους ἧς προῃρημένοι τυγχάνουσιν, ἀλλ' ὥσπερ
τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν, καὶ δοκιμά-
ζομεν, ἕτερα παραδεικνύοντες τῶν καὶ τὴν ὄψιν ὁμοίαν
ἐχόντων, καὶ τῆς τιμῆς τῆς αὐτῆς ἀξιουμένων: οὕτω καὶ
ταῖς πόλεσι παριστάναι, μὴ τὰς μικρὰς ταῖς μεγάλαις,
μηδὲ ταῖς πάντα τὸν χρόνον ὑφ' ἑτέραις οὔσας, τὰς πάν-
τα τὸν χρόνον ἄρχειν εἰθισμένας: μηδὲ τὰς σώζεσθαι
δεομένας πρὸς τὰς σώζειν δυναμένας: ἀλλὰ τὰς πα-
ραπλησίαν καὶ τὴν δύναμιν ἐχούσας, καὶ περὶ τὰς αὐ-
τὰς πράξεις γεγενημένας, καὶ ταῖς ἐξουσίαις ὁμοίαις
κεχρη-

ὅτι κατὰ σύγκρισιν πρὸς λακεδαιμονίους ἐγκωμιάσαι ἀθηναίους.

me sciam, & sæpe dixerim, res exiguas oratione facile posse amplificari: difficilimum autem esse, facta excellenti magnitudine & pulchritudine, laudando æquare: tamen ab incœpto desistendum non est, sed perficiendum quod suscepimus, siquidem uita suppetet: præsertim, cùm multa me ad hanc orationem scribendam incitent, ac illi primùm, qui nostram urbem petulãter accusare solent: deinde, qui bono quidem studio, sed & imperitè, nec pro dignitate, eam prædicant. Præterea, qui prædicare illam præ cæteris non dubitant, non humano more: sed sic, ut eis multi se opponant. Omnium uerò maximè hæc ætas, quæ alios dehortari solet. Spero enim, si mihi successerit, gloriæ meæ aliquid accessurum. Sin tenuius fortè, quàm oportuerit, dixero: me facilè ab auditoribus ueniam impetraturum. Ac quæ tum de me ipso, tum de alijs, ut Musici antequam canere incipiant, quasi præludij causa, præfari uolui, hæc sunt. Eorũ autem qui urbem aliquam accuratè, ac pro merito laudare uoluerint, officium esse puto, non ipsius tantùm, de qua dicere instituerunt, facere mentionem: sed, quemadmodum purpuram atq; aurum spectamus & probamus aliorũ collatione, quæ & speciem eandem præ se ferunt, & eiusdem esse precij putantur: sic urbibus etiã ẽregione collocãdas esse, non paruas magnis, neq; alijs perpetuò parêre solitas, ijs quæ perpetuò imperare consueuerũt: nec quæ aliorũ ope indigent, ijs quæ opem ferre possunt: sed eas quæ & consimili potentia, & ijsdem in negocijs uersatæ sunt, & parẽ potestatem habue-

Se Athenienses, addita comparatione Lacedæmoniorum, laudaturum.

κεχρημένας. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τῆς ἀληθείας τύχοιεν.
ἐὰν δή τις ἡμᾶς τὸν τρόπον τοῦτον σκοπῆται, καὶ παρα-
βάλῃ μὴ πρὸς τὴν τυχοῦσαν πόλιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν
Σπαρτιατῶν, ἣν οἱ μὲν πολλοὶ μετρίως ἐπαινοῦσιν,
ἔνιοι δέ τινες, ὥσπερ τῶν ἡμιθέων ἐκεῖ πεπολιτευμέ-
νων, μέμνηνται περὶ αὐτῶν: φανησόμεθα καὶ τῇ δυ-
νάμει, καὶ ταῖς πράξεσι, καὶ ταῖς εὐεργεσίαις ταῖς πε-
ρὶ τοὺς ἕλληνας, πλέον ἀπολελοιπότες αὐτοὺς, ἢ ἐκεῖ-
νοι τοὺς ἄλλους. τοὺς μὲν οὖν παλαιοὺς ἀγῶνας, τοὺς
ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων γενομένους, ὕστερον ἐροῦμεν. νῦν δὲ
ποιήσομαι περὶ ἐκείνων τοὺς λόγους, ἀρξάμενος, ἐ-
πειδὴ κατέσχον τὰς πόλεις τὰς ἀχαΐδας, καὶ πρὸς ἀρ-
γείους καὶ μεσσηνίους διείλοντο τὴν χώραν. ἐντεῦθεν
γὰρ προσήκει διαλέγεσθαι περὶ αὐτῶν. οἱ μὲν τοίνυν ἡ-
μέτεροι πρόγονοι, φανήσονται τήν τε πρὸς τοὺς ἕλλη-
νας ὁμόνοιαν, καὶ τὴν πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθραν,
ἣν παρέλαβον ἐκ τῶν τρωϊκῶν, διαφυλάττοντες,
καὶ μένοντες ἐν τοῖς αὐτοῖς. ὃ πρῶτον μὲν τὰς κυκλά-
δας νήσους, περὶ ἃς ἐγένοντο πολλαὶ πραγματεῖαι,
κατὰ τὴν μίνω τοῦ κρητὸς δυναστείαν, ταύτας τὸ τε-
λευταῖον ὑπὸ καρῶν κατεχομένας, ἐκβαλόντες ἐκεί-
νους, οὐκ ἐξιδιώσασθαι τὰς χώρας ἐτόλμησαν, ἀλλὰ
τοὺς μάλιστα βίου τῶν ἑλλήνων δεομένους κατῴκισαν
εἰς αὐτάς. καὶ μετὰ ταῦτα πολλὰς πόλεις ἐφ' ἑκάτε-
ρας τῆς ἠπείρου καὶ μεγάλας ἔκτισαν. καὶ τοὺς μὲν βαρ-
βάρους ἀνέστησαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, τοὺς δ' ἕλληνας
ἐδίδαξαν, ὃν τρόπον διοικοῦντες τὰς αὐτῶν πατρίδας,
καὶ πρὸς οὓς πολεμοῦντες, μεγάλην τὴν ἑλλάδα
ποιήσειαν. Λακεδαιμόνιοι δὲ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον
τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ πράττειν τι τῶν αὐτῶν τοῖς ἡμε-
τέροις,

ὅτι λακεδαιμονίων κρείττονες ἀθηναῖοι, διʼ ἱστορικῆς ἀποδείκνυσι διηγήσεως.

λακεδαιμονίων πλεονεξία, καὶ βία.

habuerunt. Sic enim de eis uerißimè statuetur. Si quis ergo nos hoc modo spectet, & conferat, non cum qualibet, sed cum Spartana ciuitate (quam plerique moderatè sanè laudant: nonnulli autem, tanquam illic semidei habitent, sic de ea meminerunt) eos & potentia, & rebus gestis, & beneficijs in Græcos collatis, longiore interuallo à nobis relictos esse constabit, quàm ab eis cæteros. Ac ueteres quidem dimicationes pro Græcis susceptas, postea narrabimus. Nunc autem de illis habebo sermonem, inde exorsus, cum Achaicas urbes occuparunt, & regionem cum Argiuis & Messenijs partiti sunt. Hinc enim sunt nobis dicendi capienda primordia. Nostros igitur maiores apparebit, & concordiam Græcorum, & inimicitias Barbarorum, iam inde à Troianis temporibus susceptas, conseruare, & in ijsdem studijs perseuerare. Ac primùm Cyclades insulas, de quibus, Minoe Cretensi rerum potiente, multa certamina fuerunt, Caribus, qui postremò eas omnes occuparant, eiectis, non in suum peculium conuertere ausi fuerunt: sed Græcorum egentißimis colendas tradiderunt. Deinde in utraq; continente, multis & magnis urbibus conditis, cùm Barbaros à mari pepulerunt: tum Græcos docuerunt, quo pacto suas urbes gubernare, & contra quos bella gerere deberent, si Græciam uellent amplificatam. Lacedæmonij uerò, circa idem tempus tantum abfuerunt, ut aliquid maiorum nostrorum operibus simile præstarent,

Athenienses præstantiores esse Lacedæmonijs, historica narratione docet.

Lacedæmoniorum auaricia, & uiolentia.

τέροις, καὶ τοῦ τοῖς μὲν βαρβάροις πολεμεῖν, τοὺς δ' ἕλληνας εὐεργετεῖν, ὥς' οὐδ' ἡσυχίαν ἄγειν ἠθέλησαν· ἀλλ' ἔχοντες πόλιν ἀλλοτρίαν, καὶ χώραν οὐ μόνον ἱκανὴν, ἀλλ' ὅσην οὐδὲ μία πόλις τῶν ἑλληνίδων, οὐκ ἔστερξαν ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ μαθόντες ἐξ αὐτῶν τῶν συμβεβηκότων, κατὰ μὲν τοὺς νόμους, τάς τε πόλεις καὶ τὰς χώρας τούτων εἶναι δοκούσας, τῶν ὀρθῶς καὶ νομίμως κτησαμένων, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν, τούτων γιγνομένας τῶν τὰ περὶ τὸν πόλεμον κάλλιστα ἀσκούντων, καὶ νικᾶν τοὺς πολεμίους ἐν ταῖς μάχαις δυναμένων· ταῦτα διανοηθέντες, ἀμελήσαντες γεωργιῶν, καὶ τεχνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐδὲν ἐπαύοντο κατὰ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων τῶν ἐν πελοποννήσῳ πολιορκοῦντες, καὶ κακῶς ποιοῦντες, καὶ καταστρέψαντες, πλὴν τῆς ἀργείων. συνέβαινεν οὖν ἐξ ὧν μὲν ἡμεῖς ἐπράττομεν, αὔξεσθαι τὴν ἑλλάδα καὶ τὴν εὐρώπην κρείττω γίνεσθαι τῆς ἀσίας. καὶ πρὸς τούτοις τῶν μὲν ἑλλήνων τοὺς ἀποροῦντας, πόλεις λαμβάνειν καὶ χώρας, τῶν δὲ βαρβάρων τοὺς εἰθισμένους ὑβρίζειν, ἐκπίπτειν τῆς αὐτῶν, καὶ φρονεῖν ἔλαττον ἢ πρότερον. ἐξ ὧν δὲ σπαρτιᾶται, τὴν ἐκείνων μόνην μεγάλην γίνεσθαι, καὶ πασῶν μὲν τῶν ἐν πελοποννήσῳ πόλεων ἄρχειν ταῖς ἄλλαις φανερὰν εἶναι, καὶ πολλῆς θεραπείας τυγχάνειν παρ' αὐτῶν. ἐπαινεῖν μὲν οὖν δίκαιόν ἐστι, τὴν τοῖς ἄλλοις πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίαν γενομένην, δεινὴν δὲ νομίζειν τὴν αὑτῇ τὰ συμφέροντα διαπραττομένην· καὶ φίλους μὲν ποιεῖσθαι τοὺς ὁμοίως αὑτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις χρωμένους, φοβεῖσθαι δὲ καὶ δεδιέναι τοὺς πρὸς σφᾶς μὲν αὐτοὺς ὡς δυνατὸν οἰκειότατα διακειμένους, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἀλλοτρίως καὶ πολεμικῶς

τὰ συμβάντα ἐξ ὧν ἑκατέρα πόλις ἔπραξεν.

starent, siue Barbaros oppugnando, siue Græcis benefaciendo: ut ne quiescere quidem uoluerint. Sed cum & urbem alienam, & agri non modò quod satis esset, sed quantum nulla Græca urbs, haberent, his contenti non fuerint: sed ipso euentu edocti, si leges spectemus, urbes & regiones eorum uideri, qui eas iustè legitiméque partas possiderent: reuera autem eorum fieri, qui pulcherrimè rem militarem exercerent, & in prælijs hostes superare possent: hæc inquam cum suis animis cogitantes, agricultura neglecta, & opificijs, & rebus cæteris omnibus, nunquam destiterunt singulatim quasque Peloponnesi ciuitates oppugnare, & uexare, & euertere, Argiuorum urbe excepta. Nostras igitur actiones illud consecutum est, ut & Græciæ opes augerentur, & maior esset Europæ quàm Asiæ potentia: & inopes Græci urbes caperent, atque agros: Barbari uerò, quorum antè magna ferocia fuerat, patria pulsi, animis humilioribus essent: Spartanorum autem, ut ipsorum urbs augeretur, & omnium Peloponnesi ciuitatum imperio apud alios illustris esset, magnáque cum obseruantia coleretur. Itaque laudanda est ea quæ multa in alios beneficia contulit: Quæ autem suum tantùm compendium spectat, iniqua existimanda: eorúmque amicitia expetenda est, qui alios æquè tractant, ac semetipsos. Metui uerò & formidari par est eos, qui, cùm semetipsos amantissimè complectantur, suam urbem sic administrant, ut alieni ab alijs, & hostilibus

Ab euentu actionum utriusque urbis.

» μικῶς τὴν αὐτῶν διοικοῦντας. τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν ταῖν πολέοιν ἑκατέρα τοιαύτην ἐποιήσατο. χρόνῳ δ' ὕστερον γενομένου τοῦ περσικοῦ πολέμου, καὶ Ξέρξου τοῦ τότε βασιλεύοντος τριήρεις μὲν συναγαγόντος διακοσίας καὶ χιλίας, τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς πεντακοσίας μυριάδας τῶν πάντων, ἑβδομήκοντα δὲ τῶν μαχίμων, τηλικαύτῃ δὲ δυνάμει στρατεύσαντος ἐπὶ τοὺς ἕλληνας, στρατηγοὶ μὲν ἄρχοντες πελοποννησίων, εἰς τὴν ναυμαχίαν, τὴν ποιήσασαν ῥοπὴν ἅπαντος τοῦ πολέμου, δέκα μόνον συνεβάλοντο τριήρεις. οἱ δὲ πατέρες ἡμῶν ἀνάστατοι γενόμενοι, καὶ τὴν πόλιν ἐκλελοιπότες, διὰ τὸ μὴ τετειχίσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, κρείττους ναῦς παρέσχον, καὶ μείζω δύναμιν ἐχούσας ἢ σύμπαντες οἱ κινδυνεύσαντες. καὶ στρατηγὸν οἱ μὲν εὐρυβιάδην, ὅς, εἰ τέλος ἐπέθηκεν οἷς διενοήθη πράττειν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσεν ἀπολωλέναι τοὺς ἕλληνας. οἱ δ' ἡμέτεροι θεμιστοκλέα, τὸν ὁμολογουμένως ἅπασιν αἴτιον εἶναι δόξαντα, καὶ τοῦ τὴν ναυμαχίαν γενέσθαι κατὰ τρόπον, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ κατορθωθέντων. τεκμήριον δὲ μέγιστον. ἀφελόμενοι γὰρ λακεδαιμονίους τὴν ἡγεμονίαν οἱ συγκινδυνεύσαντες, τοῖς ἡμετέροις παρέδοσαν. καί τοι τίνας ἂν τις κριτὰς ἱκανωτέρους ποιήσαιτο, καὶ πιστοτέρους τῶν τότε πραχθέντων, ἢ τοὺς ἐν αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις παραγενομένους; τίνα δ' ἂν τις εὐεργεσίαν εἰπεῖν ἔχοι ταύτης μείζω, τῆς ἅπασαν τὴν ἑλλάδα σῶσαι δυνηθείσης; * μετὰ ταῦτα τοίνυν συνέβη κυρίαν ἑκατέραν γενέσθαι τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν: ἣν ὁπότεροι ἂν κατάσχωσιν, ὑπηκόους ἔχουσι τὰς πλείστας τῶν πόλεων. ὅλως μὲν οὖν οὐδ' ἑτέραν ἐπαι-

[Margin: τ κατὰ τὸν Ξέρξου πόλεμον συγκρίσις.]

[Margin: * τ κατὰ θάλατταν ἀρχῆς διοίκησις, ἀθηναίων μὲν δημοκρατική, σπαρτιατῶν δὲ ὀλιγαρχική.]

libus in eos animis esse uideantur. Hæc igitur fundamenta ab utraq; urbe iacta sunt. Post, exorto bello Persico, quum Xerxes, qui tum regnabat, triremes mille & ducentas, pedestris exercitus quinquies millies millia uniuersorũ, septies centena millia bellicosorum coegisset, tantisq; uiribus bellũ Græcis intulisset: Spartiatæ quidem, cùm Peloponnensibus imperarent, ad nauale prælium, quod belli totius inclinatio secuta est, decem tantùm triremes contulerunt: Patres uerò nostri extorres facti, urbéque relicta, quòd illo tempore munita non esset: meliores naues præbuerunt, & maioribus copijs instructas, quàm uniuersi qui eo prælio pugnarunt. Ac ducem Eurybiadem illi miserunt: qui si ea quæ destinârat, perfecisset, nihil obstitisset, quo minus Græci perijssent: nostri Themistoclem, qui sine controuersia omnibus uisus est in causa fuisse, ut & nauale prælium ritè conficeretur, & cæterorum omnium illius temporis successuum autor. Idq; ex eo maximè perspicitur, quòd ij qui periculorum socij fuerant, ademptum Lacedæmonijs imperium ad nostros detulerunt. Enimuerò quínam peritiores iudices, & integriores rerum eo tempore gestarum, constitui queant, quàm ij qui ipsi pugnæ interfuerunt? Quod uerò beneficium maius dici potest eo, quo tota Græcia potuit conseruari? His rebus gestis euênit, ut utraque ciuitas maris imperio potiretur: quod utri tenuerint, urbes ferè omnes dicto audientes habent. Ac neutram quidem ciuitatem omnino

Rerum Xerxeo bello gestarũ collatio.

Imperij marini administratio; Atheniensiũ democratica, Lacedæmoniorum oligarchica.

ἐπαινῶ· πολλὰ γὰρ ἄν τις αὐταῖς ἐπιτιμήσειεν. οὐ μὴν ἀλ-
λὰ καὶ περὶ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην οὐκ ἔλαττον αὐτῶν
διηνέγκαμεν, ἢ περὶ τὰς πράξεις τὰς ὀλίγῳ πρότε-
ρον εἰρημένας. οἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι πατέρες, ἔπειθον τοὺς
συμμάχους ποιεῖσθαι πολιτείαν τοιαύτην, ἥνπερ αὐ-
" τοὶ διετέλουν ἀγαπῶντες. ὃ σημεῖόν ἐστιν εὐνοίας καὶ φι-
" λίας, ὅτ᾽ ἂν τινες παραινῶσι τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι τούτοις,
" ἅπερ ἂν σφίσιν αὐτοῖς συμφέρειν ὑπολάβωσιν. Λα-
κεδαιμόνιοι δὲ κατέστησαν, οὔθ᾽ ὁμοίαν τῇ παρ᾽ αὐτοῖς,
οὔτε ταῖς ἄλλοθί που γενομέναις, ἀλλὰ δέκα μόνους ἄν-
δρας ἑκάστης πόλεως ἐποίησαν, ὧν ἐπιχειρήσας ἄν τις
κατηγορεῖν τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας συνεχῶς, οὐδὲν
ἂν μέρος εἰρηκέναι δόξειε τῶν ἐκείνοις ἡμαρτημένων.
καθ᾽ ἕκαστον μὲν οὖν διεξιέναι περὶ τῶν τοιούτων, καὶ
τοσούτων τὸ πλῆθος, ἀνόητόν ἐστιν. ὀλίγα δὲ κατὰ πάν-
των εἰπεῖν, ἃ τοῖς ἀκούουσιν ὀργὴν ἀξίαν ἐμποιήσουσι τῶν
πεπραγμένων, νεώτερος μὲν ὢν ἴσως ἐξεῦρον. νῦν
δ᾽ οὐδὲν ὑπέρχεταί μοι τοιοῦτο. ἀλλὰ παρὰ πᾶσιν ὁμο-
λογεῖται, ὅτι τοσοῦτον ἐκεῖνοι διήνεγκαν, ἀνομίᾳ καὶ
πλεονεξίᾳ τῶν προγεγενημένων, ὥστ᾽ οὐ μόνον αὑτοὺς ἀ-
πώλεσαν, καὶ τοὺς φίλους καὶ τὰς πατρίδας τὰς ἑαυτῶν,
ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμονίους πρὸς τοὺς συμμάχους δια-
βάλλοντες, εἰς τοιαύτας καὶ τοσαύτας συμφορὰς ἐνέβα-
λον, ὅσας οὐδεὶς πώποτ᾽ αὐτοῖς γενήσεσθαι προσεδόκη-
§ διαμονὴ τῆς ἀρχῆς. σε. μάλιστα μὲν οὖν ἐντεῦθεν ἄν τις δυνηθείη κατιδεῖν,
ὅσῳ μετριώτερον καὶ πρᾳότερον ἡμεῖς τῶν πραγμάτων
ἐπεμελήθημεν. Δεύτερον δ᾽ ἐκ τοῦ ῥηθήσεσθαι μέλλοντος.
Σπαρτιᾶται μὲν γὰρ ἔτη δέκα μόλις ἐπεστάτησαν αὐτῶν·
ἡμεῖς δὲ πέντε καὶ ἑξήκοντα συνεχῶς κατέχομεν
" τὴν ἀρχήν. καί τοι πάντες ἴσασι τὰς πόλεις τὰς
ὑφ᾽

laudo. In multis enim ambæ reprehendendæ sunt. Verùm in hac quoq; curatione non minus eis antecelluimus, quàm in actionibus paulo antè cõmemoratis. Nostri enim patres socijs persuaserunt, ut eam formam Reipublicæ amplecterentur, qua ipsi perpetuò usi fuerant: quod signum est beneuolentiæ & amicitiæ, si qui alijs autores fuerint, ijsdem institutis utendi, quæ sibi profuisse putarint. Lacedæmonij uerò Rempublicam constituerunt, neque suæ, nec aliarum urbium similem: sed Decuriones singulis urbibus præfecerunt; quos qui triduum aut quatriduum continenter accusarit; nullam partem exposuisse uideatur iniuriarum. Singulatim igitur tot & tantas uelle recensere, dementiæ fuerit. Pauca uerò de omnibus dicere, quæ auditores iusta indignatione commouerent, si iunior essem, fortasse potuissem. Nunc nihil tale in mentem mihi uenit: nisi quòd inter omnes constat, illos iniusticia & rapacitate ueteres ita superasse; ut cùm sibimetipsis, & amicis, & patriæ suæ interitum accersiuerint: tum Lacedæmonios, apud socios in crimen & odium adductos, in tot tantásq; calamitates coniecerint, quot & quantas nemo unquàm eis euenturas esse credidisset. In primis igitur hinc perspici poterit, quanto nos moderatius & clementius omnia gesserimus: secundo loco, ex eo etiam quod iam dicetur. Nam Spartiatæ uix decem annos imperarunt: nos quinq; & sexaginta perpetuos. Enimuerò sciunt omnes, urbes

Diuturnitas imperij.

» ὑφ' ἑτέροις γιγνομένας, ὅτι πλεῖστον χρόνον τούτοις παραμένουσιν, ὑφ' ὧν ἂν ἐλάχιστα κακὰ πάσχουσαι τυγχάνωσιν. ἐκ τούτων τοίνυν ἀμφότεραι μισηθεῖσαι κατέστησαν εἰς πόλεμον καὶ ταραχήν, ἐν ᾗ τὴν μὲν ἡμετέραν εὕροι τις ἂν, ἁπάντων αὐτῇ καὶ τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐπιθεμένων, ἔτη δέκα τούτοις ἀντισχεῖν δυνηθεῖσαν. λακεδαιμονίους δὲ κρατοῦντας ἔτι κατὰ γῆν πρὸς θηβαίους μόνους πολεμήσαντας, καὶ μίαν μάχην ἡττηθέντας, ἁπάντων ἀποστερηθέντας ὧν εἶχον, καὶ παραπλησίαις ἀτυχίαις χρησαμένους, καὶ συμφοραῖς, αἷσπερ ἡμεῖς. καὶ πρὸς τούτοις τὴν μὲν ἡμετέραν πόλιν ἐλάττοσιν ἔτεσιν ἀναλαβοῦσαν αὑτήν, ἢ κατεπολεμήθη. σπαρτιάτας δὲ μετὰ τὴν ἧτταν μηδ' ἐν πολλαπλασίῳ χρόνῳ δυνηθέντας καταστῆσαι σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτὴν ἕξιν, ἐξ ἧσπερ ἐξέπεσον, ἀλλ' ὁμοίως ἔτι καὶ νῦν ἔχοντας. τὰ τοίνυν πρὸς τοὺς βαρβάρους ὡς ἑκάτεροι προσηνέχθημεν, δηλωτέον. ἔτι γὰρ τοῦτο λοιπόν ἐστιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἡμετέρας δυναστείας οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς οὔτ' ἐντὸς ἅλυος ποταμοῦ πεζῷ καταβαίνειν, οὔτε μακροῖς πλοίοις ἐπὶ τάδε πλεῖν τοῦ φασήλιδος. ἐπὶ δὲ τῆς λακεδαιμονίων, οὐ μόνον τοῦ πορεύεσθαι καὶ πλεῖν ὅπου βουληθεῖεν ἐξουσίαν ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ δεσπόται πολλῶν ἑλληνίδων πόλεων κατέστησαν. τὴν δὴ καὶ τὰς συνθήκας, τὰς πρὸς βασιλέα γενναιοτέρας καὶ μεγαλοφρονεστέρας ποιησαμένην, καὶ τῶν πλείστων καὶ μεγίστων τοῖς μὲν βαρβάροις κακῶν, τοῖς δ' ἕλλησιν ἀγαθῶν, αἰτίαν γεγενημένην: ἔτι δὲ τῆς μὲν ἀσίας τὴν παραλίαν, καὶ πολλὴν ἄλλην χώραν τοὺς μὲν πολεμίους ἀφελομένην, τοῖς δὲ συμμάχοις κτησαμένην, καὶ τοὺς μὲν ὑβρίζοντας, τοὺς δ' ὑπεροῦντας παύ-

ἀνάληψις τῆς δυνάμεως, καὶ σωθῆναι πρὸς πέρσας.

ἐπίλογος κατ' ἀπαρίθμησιν, καὶ μετάβασις ἐπὶ τὴν τῶν βλασφημιῶν ἀνασκευήν.

alijs subiectas, diutissimè in eorum fide permanere, à quibus minimis malis afficiuntur. His igitur de causis ambæ susceptis odijs, in bella & tumultus inciderunt: in quibus nostra urbs, cùm & Græci & Barbari omnes eam inuasissent, decennium resistere, seq́; tueri potuit. Lacedæmonij uerò, dum adhuc imperarent, cum Thebanis solis terra bello gesto, unoq́; prælio superati, omnibus opibus amissis, non minoribus infortunijs & calamitatibus quàm nos conflictati sunt. Præterea nostra urbs paucioribus annis uires suas recepit, quàm bello subacta fuerat. Spartiatæ uerò post cladem acceptam, ne multiplici quidem temporis spacio se in integrum restituere, pristinumq́; dignitatis gradum recuperare potuerunt, sed in ijsdem malis adhuc uersantur. Nunc quales utrique nos contra Barbaros præbuerimus, explicandum est: hoc enim restat. Sub nostro igitur imperio, non licuit eis, neque pedestribus copijs intra Halyn fluuium descendere, neque longis nauibus intra Phaselidem appellere. Lacedæmonijs autem imperantibus, non tantùm eis potestas data est eundi & nauigandi quò uellent: sed dominatu etiam multarum Græcarum urbium sunt aucti. An non igitur ea urbs, quæ & fœdus cum rege generosius atque animosius fecit: quæ maximis plurimisque tum Barbaros cladibus, tum Græcos beneficijs affecit: quæ oram Asiæ maritimam, ac multas alias prouincias & hostibus ademit, & socijs tribuit: quæ tam illorum ferociam compescuit, quàm horum inopiæ consu-

Potẽtiæ recuperatio, & fœdus Persicum.

Conclusio per enumeratioñe, & transitio ad maledictorum refutationem.

παύσασθαι: πρὸς δὲ τούτοις ὑπέρ αὐτῆς τε πολεμήσασαν ἄμεινον τῆς εὐδοκιμούσης περὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰς συμφορὰς θᾶττον διαλυσαμένην τῶν αὐτῶν τούτων: πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἐπαινεῖν, καὶ τιμᾶν μᾶλλον, ἢ τὴν ἐν ἅπασι τούτοις ἀπολελειμμένην; περὶ μὲν οὖν τῶν πραχθέντων εἰς ἄλληλα, καὶ τῶν κινδύνων ἅμα καὶ πρὸς τοὺς αὐτοὺς γιγνομένων: ἐν τῷ παρόντι ταῦτ' εἴχομεν εἰπεῖν. οἶμαι δὲ τοὺς ἀηδῶς ἀκούοντας τῶν λόγων τούτων, τοῖς μὲν εἰρημένοις οὐδὲν ἂν ἀντερεῖν, ὡς οὐκ ἀληθέσιν οὖσιν: οὐδ' αὖ πράξεις ἑτέρας ἕξειν εἰπεῖν, περὶ ἃς λακεδαιμόνιοι γιγνόμενοι, πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς ἕλλησι κατέστησαν. κατηγορεῖν δὲ τῆς πόλεως ἡμῶν ἐπιχειροῦσιν, ὅπερ ἀεὶ ποιεῖν εἰώθασι, καὶ διεξιέναι τὰς δυσχερεστάτας τῶν πράξεων, τῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν γεγενημένων· καὶ τάς τε δίκας, καὶ τὰς κρίσεις τὰς ἐνθάδε γιγνομένας τοῖς συμμάχοις, καὶ τὴν τῶν φόρων εἴσπραξιν διαβαλοῦσι, καὶ μάλιστα διατρίψουσι περὶ τὰ μηλίων πάθη, καὶ σκιωναίων: οἰόμενοι ταῖς κατηγορίαις ταύταις καταρυπαίνειν τὰς τῆς πόλεως εὐεργεσίας, τὰς ὀλίγῳ πρότερον εἰρημένας.

κατὰ συνδρομὴν ἐλαττοῖ τοὔγκλημα τῇ κοινότητι τοῦ πάθους, καὶ ἀντικατηγορεῖ τῶν βλασφημούντων.

Ἐγὼ δὲ πρὸς ἅπαντα μὲν τὰ δικαίως ἂν ῥηθέντα κατὰ τῆς πόλεως, οὔτ' ἂν δυναίμην ἀντειπεῖν, οὔτ' ἂν ἐπιχειρήσαιμι τοῦτο ποιεῖν. καὶ γὰρ ἂν αἰσχυνοίμην, ὅπερ εἶπον ἤδη καὶ πρότερον, εἰ τῶν ἄλλων μηδὲ τοὺς θεοὺς ἀναμαρτήτους εἶναι νομιζόντων, ἐγὼ γλιχοίμην, καὶ πειρῴμην πείθειν ὡς περὶ οὐδὲν πώποτε τὸ κοινὸν ἡμῶν πεπλημμέληκεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνό γ' οἶμαι ποιήσειν, τήν τε πόλιν τὴν σπαρτιατῶν ἐπιδείξειν περὶ τὰς πράξεις τὰς προειρημένας, πολὺ πικροτέραν καὶ χαλεπωτέραν τῆς ἡμετέρας

γεγενη-

consuluit: quæ in bellis pro sua salute gestis fortius dimicauit, quàm illa quæ ob rem militarem maximè celebratur: quæ calamitates celerius quàm isti ipsi propulsauit: magis laudanda est, & honoranda præ illa quæ in his rebus omnibus fuit inferior? Ac de rebus gestis, & periculis, simul, & contra eosdem aditis, hæc habuimus in præsentia, quæ per collationem diceremus. Arbitror autem eos qui hæc inuiti audiunt, uera esse non negaturos: neque etiam facinora pulchriora commemoraturos, per quæ Lacedæmonij multis Græcos beneficijs affecerint: sed nostram urbem accusaturos esse (id quod semper studio sibi habent) eáque narraturos, quæ, dum maris imperium teneremus, acerbissima acciderunt: accusationes item & iudicia, quæ socij hîc acceperunt, & tributorum exactionem criminaturos, maximè autem Meliorum et Scionæorum malis immoraturos, existimantes se urbis nostræ beneficijs paulo antè commemoratis, quasi labem & maculam criminationibus illis aspersuros esse. Ego uerò ea omnia quæ urbi nostræ uerè objiciuntur, neque refutare dicendo possim, nec id facere instituam. Nam cum (id quod prius etiam alicubi dixi) alij ne Deos quidem expertes omnis peccati esse putent: erubescerem, si studerem, & persuadere conarer, Rempublicam nostram in nulla unquam re deliquisse. Illud tamen me facturum puto, ut ostendam, Spartanorum urbem in ijsdem illis rebus, nostra multò fuisse acerbiorem ac

Per cócessioné & collationé extenuat obiecta crimina, & maledicos recriminatur.

γεγενημένην, τοὺς τ' ὑπὲρ ἐκείνων βλασφημοῦντας καθ' ἡμῶν, ὡς δυνατὸν ἀφρονέστατα διακειμένους, καὶ τοῦ κακῶς ἀκούειν ὑφ' ἡμῶν τοὺς φίλους αὐτῶν, αἰτίους ὄντας. ἐπειδ' ἂν γὰρ τοιαῦτα κατηγορῶσιν, οἷς ἔνοχοι Λακεδαιμόνιοι μᾶλλον τυγχάνουσιν ὄντες, οὐκ ἀπορήσομεν τῶν περὶ ἡμῶν ῥηθέντων μεῖζον ἁμάρτημα κατ' ἐκείνων εἰπεῖν. οἷον καὶ νῦν, ἢν μνησθῶσι τῶν ἀγώνων τῶν ἐν τοῖς συμμάχοις ἐνθάδε γιγνομένων, τίς ἐστιν οὕτως ἀφυὴς, ὅστις οὐχ εὑρήσει πρὸς τοῦτ' ἀντειπεῖν, ὅτι πλείους Λακεδαιμόνιοι τῶν Ἑλλήνων ἀκρίτους ἀπεκτόνασι, τῶν παρ' ἡμῖν, ἐξ οὗ τὴν πόλιν οἰκοῦμεν, εἰς ἀγῶνα καὶ κρίσιν καταστάντων; τοιαῦτα δ' ἢν καὶ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων, ἤν τι λέγωσιν, ἕξομεν εἰπεῖν. πολὺ γὰρ ἐπιδείξομεν συμφορώτερα πράξαντας τοὺς ἡμετέρους, ἢ Λακεδαιμονίους ταῖς πόλεσι ταῖς τὸν φόρον ἐνεγκούσαις. πρῶτον μὲν γὰρ, οὐ προσταχθὲν ὑφ' ἡμῶν τοῦτ' ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ γνόντες, ὅτε τὴν ἡγεμονίαν ἡμῖν τὴν κατὰ θάλασσαν ἔδοσαν· ἔπειτ' οὐχ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ἔφερον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς αὐτῶν, καὶ τοῦ μὴ περιπεσεῖν, ὀλιγαρχίας γιγνομένης, τηλικούτοις κακοῖς τὸ μέγεθος, ἡλίκοις ἐπὶ τῶν δεκαρχιῶν, καὶ τῆς δυναστείας τῆς Λακεδαιμονίων. ἔτι δ' οὐκ ἐκ τούτων ἔφερον ἐξ ὧν αὐτοὶ διέσωσαν, ἀλλ' ἀφ' ὧν δι' ἡμᾶς εἶχον. ὑπὲρ ὧν, εἰ καὶ μικρὸς λογισμὸς ἐνῆν αὐτοῖς, δικαίως ἂν χάριν εἶχον ἡμῖν. παραλαβόντες γὰρ τὰς πόλεις αὐτῶν, τὰς μὲν παντάπασιν ἀναστάτους γεγενημένας ὑπὸ τῶν βαρβάρων, τὰς δὲ πεπορθημένας, εἰς τοῦτο προηγάγομεν, ὥστε μικρὸν μέρος τῶν γιγνομένων ἡμῖν διδόντας, μηδὲν ἐλάττονας ἔχειν τοὺς οἴκους Πελοποννησίων.

Ἀπολογία ὑπὲρ τῶν φόρων, καὶ μείωσις τῶν εἰς Σκιωναίους καὶ Μηλίους πλημμεληθέντων.

sæuiorem: & eos qui in illorum gratiam nobis maledicunt, omnium stolidißimos: & ut à nobis ipsorum amici malè audiant, in causa esse. Quum enim in ijs nos accusarint, quæ in Lacedæmonios potius cadunt: non deerit nobis occasio, maiora crimina quàm in nos collata fuerint, in illos regerendi. Veluti nunc etiam, si de socijs hîc in iudicium adductis, mentionem fecerint: quis adeò stupidus est, quin facilè respondeat, plures Græcos à Lacedæmonijs indicta causa esse interfectos, quàm à nobis, ex quo urbem incolimus, in ius uocatos, & causam dicere coactos? Eodemq́ modo, si de tributorum exactione aliquid dixerint, respondere poterimus. Ostendemus enim nostros ciuitatum, quæ tributa pependerint, commodis longè melius consuluisse, quàm Lacedæmonios. Primùm enim nullo edicto nostro, sed suo potius decreto id fecerunt, cùm maris imperium nobis offerret. Deinde non nostræ salutis causa pependerunt: sed ut popularem statum libertatemq́ suã tuerentur: néue ad paucorum potentiã summa rerum reuocata, in tam ingentia mala inciderent, quanta sub decurionibus & uiolentia Lacedæmoniorum tolerarant. Præterea nihil contulerunt ex ijs quæ ipsi conseruarant: sed ex his quæ nostra ope illis relicta erant. De quibus, si uel modica prudentia essent, meritò gratiam nobis habuissent. Quũ enim urbes eorũ suscepissemus, partim à Barbaris omnino euersas, partim uastatas: eò illas perduximus, ut, cum de suis prouentibus parum nobis impertirent, nihilo pauperiores essent Peloponnensibus.

Tributorũ defensio, & extenuatio iniuriarum aduersus Scionæos & Melios.

σίων, τῶν οὐδένα φόρον ὑποτελούντων. περὶ τοίνυν τῶν ἀναστάτων γεγενημένων ὑφ᾽ ἑκατέρας τῶν πόλεων, ἃ μόνοις τινὲς ἡμῖν ὀνειδίζουσιν, ἐπιδείξομεν πολὺ δεινότερα πεποιηκότας, οὓς ἐπαινοῦντες διατελοῦσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ συνέπεσε περὶ νησύδρια τοιαῦτα, καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἐξαμαρτάνειν, ἃ πολλοὶ τῶν ἑλλήνων οὐδ᾽ ἴσασιν: ἐκεῖνοι δὲ τὰς μεγίστας πόλεις τὰς ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ τὰς πανταχῇ προεχούσας τῶν ἑλλήνων, ἀναστάτους ποιήσαντες, αὐτοὶ τἀκείνων ἔχουσιν, ἃς ἄξιον ἦν, εἰ καὶ μηδὲν πρότερον αὐταῖς ὑπῆρξεν ἀγαθόν, τῆς μεγίστης δωρεᾶς παρὰ τῶν ἑλλήνων τυχεῖν, διὰ τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ Τροίαν, ἐν ᾗ σφᾶς αὐτὰς παρεῖχον πρωτευούσας: τούς θ᾽ ἡγεμόνας ἀρετὰς ἔχοντας οὐ μόνον τὰς τοιαύτας ὧν πολλοὶ καὶ φαῦλοι κοινωνοῦσιν, ἀλλὰ κἀκείνας ὧν οὐδεὶς ἂν πονηρὸς ὢν δυνηθείη μεταχεῖν. Μεσσήνη μὲν γὰρ Νέστορα παρέσχε, τὸν φρονιμώτατον ἁπάντων τῶν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων. Λακεδαίμων δὲ Μενέλαον, τὸν διὰ σωφροσύνην μόνον ἀξιωθέντα Διὸς γενέσθαι καὶ κληθῆναι κηδεστήν. ἡ δ᾽ Ἀργείων πόλις, Ἀγαμέμνονα, τὸν οὐ μίαν οὐδὲ δύο μόνον ἔχοντα ἀρετάς, ἀλλὰ πάσας ὅσας ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν: καὶ ταύτας οὐ μετρίως, ἀλλ᾽ ὑπερβαλλόντως. οὐδένα γὰρ εὑρήσομεν τῶν ἁπάντων, οὔτ᾽ ἰδιωτέρας πράξεις μεταχειρισάμενον, οὔτε καλλίους, οὔτε μείζους, οὔτε τοῖς ἕλλησιν ὠφελιμωτέρας, οὔτε πλειόνων ἐπαίνων ἀξίας. καὶ τούτοις οὕτω μὲν [illegible], εἰκότως ἂν ἀπιστήσειαν πολλοί. μικρῶν δὲ περὶ ἑκάστου ῥηθέντων, ἅπαντες ἂν ἀληθῆ με λέγειν ὁμολογήσειαν. οὐ δυνάμενος ταῦτα δὲ κατιδεῖν, ἀλλ᾽ ἀπορῶν ποίοις λόγοις μετὰ ταῦτα χρησάμενος, ὀρθῶς ἂν εἴην βεβουλευμένος. αἰ

παρέκβασις, ἢ μᾶλλον ἀποπλάνησις περὶ τὰς ἀγαμέμνονος πράξεις, καὶ προοχῆς λῆψις.

χυώο-

sibus, nihil tributi pendentibus. Iam quod ad eos attinet, qui ab utraq; urbe sunt euersi, quod nonnulli nobis solis opprobrant: ostendemus eos, quos illi nũquam laudare desinunt, multo crudeliora perpetrasse. Nobis enim usuuenit, ut quasdam insulas, tales utiq; & tantas, ut Græci plerique eas ignorent, læderemus: illi autem, maximis Peloponnesi urbibus, quæ omnibus modis inter Græcos excellunt, euersis, earum opes ipsi tenent: quos, etsi antiquitùs earum nulla merita extarent, maximis à Græcis affici præmijs ob expeditionem Troianam decuisset: in qua pro principibus se gesserunt, ducibus missis, qui uirtutibus præditi fuêre, non ijs modò quæ in plebeijs etiam & contemptis hominibus inueniantur: sed illis, quæ improbo nemini contingere queant. Messena enim Nestorem præbuit, omnium sua ætate prudentissimum. Lacedæmon Menelaum, qui ob modestiam solus meruit Iouis gener & esse & appellari. Argiuorũ ciuitas Agamemnonẽ, non una atq; altera uirtute præditum, sed omnibus quas nominare queas: neq; ijs mediocriter, sed excellenter. Neminẽ enim ex omnibus inueniemus, qui res uel magis officio suo conuenientes, uel pulchriores, uel maiores, uel Græcis utiliores, aut plurib. laudib. dignas, gerẽdas susceperit. et his quidem ita simpliciter enumeratis, non mirũ fuerit, à multis fidẽ derogari. Si uerò singula paucis explicẽtur, omnes me uera dicere fateantur. Equidẽ perspicere non possum, sed dubito, quibus deinceps mihi uerbis utendum sit, ut rectè statuisse uidear. Pudet

Digressio, uel potius aberratio, ad res gestas Agamẽnonis, & attẽtionis captatio.

αἰσχυνοίμην γὰρ, εἰ τοσαῦτα περὶ τῆς ἀγαμέμνονος ἀρετῆς προειρηκὼς, μηδενὸς μνησθήσομαι τῶν ὑπ' ἐκείνου πεπραγμένων, ἀλλὰ δόξω τοῖς ἀκούουσιν ὅμοιος εἶναι τοῖς ἀλαζονευομένοις, καὶ λέγουσιν ὅ,τι ἂν τύχωσιν. ὁρῶ δὲ τὰς πράξεις τὰς ἔξω λεγομένας τῶν ὑποθέσεων, οὐκ ἐπαινουμένας, ἀλλὰ ταραχώδεις εἶναι δοκούσας, καὶ πολλοὺς μὲν ὄντας τοὺς κακῶς χρωμένους αὐταῖς, πολὺ δὲ πλείους τοὺς ἐπιτιμῶντας. διὸ δέδοικα μὴ καὶ περὶ ἐμὲ συμβῇ τε τοιοῦτο. οὐ μὴν ἀλλ' αἱροῦμαι περὶ πλείονος βοηθῆσαι τῷ ταὐτὸν ἐμοί τε καὶ πολλοῖς ἄλλοις πεπονθότι, καὶ διημαρτηκότι τῆς δόξης, ἧς προσῆκε τυχεῖν αὐτὸν, καὶ μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίῳ γεγενημένῳ περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἧττον δ' ἐπαινουμένῳ, τῶν οὐδὲν ἄξιον λόγου διαπεπραγμένων. τί γὰρ ἐκεῖνος ἐνέλιπεν; ὃς τηλικαύτην μὲν ἔσχε τιμὴν, ἧς εἰ πάντες συνελθόντες μείζω ζητοῖεν, οὐδέ ποτ' ἂν εὑρεῖν δυνηθεῖεν; μόνος γὰρ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος ἠξιώθη γενέσθαι στρατηγός. ὁπότερον δ', εἴθ' ὑπὸ πάντων αἱρεθεὶς, εἴτ' αὐτὸς κτησάμενος, οὐκ ἔχω λέγειν. ὁποτέρως δὲ συμβέβηκεν, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν λέλοιπε τῆς περὶ αὐτὸν δόξης τοῖς ἄλλως πως τιμηθεῖσι. ταύτην δὲ λαβὼν τὴν δύναμιν, οὐκ ἔστιν ἥν τινα τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἐλύπησεν. ἀλλ' οὕτως ἦν πόρρω τούτου, ὡς καί τινας ἐν πολέμῳ καὶ ταραχαῖς, καὶ πολλοῖς ἄλλοις κακοῖς ὄντας, τούτων μὲν αὐτοὺς ἀπήλλαξεν, εἰς ὁμόνοιαν δὲ καταστήσας, τὰ μὲν περιττὰ τῶν ἔργων καὶ τερατώδη, καὶ μηδὲν ὠφελοῦντα τοὺς ἄλλους, ὑπερεῖδε. στρατόπεδον δὲ συστήσας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἤγαγεν. τούτου δὲ κάλλιον στρατήγημα, καὶ τοῖς ἕλλησιν ὠφελιμώτερον, οὐδεὶς φανήσεται πράξας, οὔτε τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον

ὁ ἀγαμέμνων ἁπάσης τῆς ἑλλάδος στρατηγὸς γενόμενος, τὰς μὲν ἑλληνίδας πρὸς ἀλλήλους διήλλαξεν, τοῖς δὲ βαρβάροις ἐπολέμησεν.

οὐδε

det enim de uirtute Agamẽnonis tam multa præfatum, nullum eius præclarum facinus afferre in mediũ: ne auditoribus ex illorũ esse genere uidear, qui temerè ac insolenter, quicquid in buccam uenerit, effundũt. Contrà uerò, ea quæ per digreßionẽ commorãtur, non laudari solere uideo, sed & molestiã párere: & cùm multos esse qui eas importunè usurpent, tũ multo plures qui reprehendant. Quare uereor, ne mihi etiã tale aliquid usuueniat. Verùm decreui opem illi ferre, cui idem quod mihi & multis alijs accidit, ut ea gloria fraudaretur, quæ meritis eius debebatur. Qui cùm illis tẽporibus optimè de Græcia meritus fuerit, minus laudatur, quàm qui nihil unquã memorabile gesserũt. Quid enim ei defuit, qui tantũ honorem sit adeptus, quo, si omnes in unũ cõgreßi, maiorẽ quærãt, nequaquã sint inuenturi? Solus enim Græciæ totius imperator euasit, delectúsne ab omnib. an ea dignitate per sese parta, dicere nõ poßũ. Sed siue hoc, siue illo modo imperiũ fuerit assecutus: cæteris nihil reliqui fecit, qui alio quopiã modo fuerũt honorati, quod ad suæ gloriæ excellentiã addi posset. Hanc uerò potentiã nactus, nulla Græcarũ urbium est, cui molestus fuerit: sed ab ea re adeò fuit alienus, ut nonnullos qui bello & turbis & multis alijs malis agitabantur, illis incommodis liberarit. Quibus inter se recõciliatis, & omnib. rebus quæ ostẽtationis & mõstri plus habẽt, quàm publicæ utilitatis, despectis: exercitũ cõtraxit, et cõtra Barbaros duxit. Quo nullũ strategema præstãtius, aut Græcis utilius ostẽdi potest, uel celeberrimorum eius

Agamẽnon totius Græciæ imperator, recõciliat dissidẽtes Græcos, oppugnat Barbaros.

εὐδοκιμησάντων, οὐδὲ τῶν ὕστερον ἐπιγιγνομένων. ἃ
ἐκεῖνος πράξας, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδείξας, οὐχ
οὕτως εὐδοκίμησεν, ὡς προσῆκεν αὐτὸν, διὰ τοὺς μᾶλ-
λον ἀγαπῶντας τὰς θαυματοποιίας τῶν εὐεργεσιῶν,
καὶ τὰς ψευδολογίας τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ τοιοῦ-
τος γενόμενος, ἐλάττω δόξαν ἔχει τῶν οὐδὲ μιμή-
σασθαι τολμησάντων αὐτόν. οὐ μόνον δ᾽ ἐπὶ τούτοις
ἄν τις αὐτὸν ἐπαινέσειεν, ἀλλὰ καὶ ἐφ᾽ οἷς περὶ τὸν αὐ-
τὸν χρόνον ἔπραξεν. εἰς τοῦτο γὰρ μεγαλοφροσύνης ἦλ-
θεν, ὥστ᾽ οὐκ ἀπεχρήσεν αὐτῷ λαβεῖν στρατιώτας τῶν
ἰδιωτῶν, ὁπόσους ἐξ ἑκάστης ἠβουλήθη τῶν πόλεων, ἀλ-
λὰ τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ποιοῦντας ἐν ταῖς αὐτῶν ἃ
βούλονται, καὶ τοῖς ἄλλοις προστάττοντας, τούτους ἔπεισεν
ὑφ᾽ αὐτῷ γενέσθαι, καὶ συνακολουθεῖν, ἐφ᾽ οὓς ἂν ἡγή-
σηται, καὶ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον, καὶ βασιλικὸν βίον
στρατιωτικῶς ζῆν, ἔτι δὲ κινδυνεύειν καὶ πολεμεῖν, οὐχ
ὑπὲρ τῆς σφετέρας αὐτῶν πατρίδος καὶ βασι-
λείας, ἀλλὰ λόγῳ μὲν ὑπὲρ Ἑλένης τῆς Μενέλεω γυ-
ναικὸς, ἔργῳ δ᾽ ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν Ἑλλάδα πάσχειν ὑπὸ
τῶν βαρβάρων, μήτε τοιαῦτα, μήθ᾽ οἷα πρότερον αὐτῇ
συνέπεσε περὶ τὴν Πέλοπος μὲν ἁπάσης Πελοποννή-
σου κατάληψιν, Δαναοῦ δὲ τῆς πόλεως τῆς Ἀργείων,
Κάδμου δὲ Θηβαίων. ὧν τίς ἄλλος φανήσεται προνοηθεὶς
ἢ τίς ἐμποδὼν καταστὰς, τοῦ μηδὲν ἔτι γενέσθαι τοιοῦτο,
πλὴν τῆς ἐκείνου φύσεως, καὶ δυνάμεως; τὸ τοίνυν
ἐχόμενον, ὃ τῶν μὲν προειρημένων ἔλαττόν ἐστι, τῶν δὲ
πολλάκις ἐγκεκωμιασμένων μεῖζον, καὶ λόγου μᾶλ-
λον ἄξιον. στρατόπεδον γὰρ συνεληλυθὸς ἐξ ἁπα-
σῶν τῶν πόλεων, τοσοῦτο πλῆθος, ὅσον εἰκὸς πολ-
λοὺς ἔχειν, τοὺς μὲν ἀπὸ θεῶν, τοὺς δ᾽ ἐξ αὐτῶν τῶν
θεῶν

βασιλέων βασιλεὺς ὑπάρχων, τὴν μὲν ἑλλάδα κατὰ τῶν βαρβάρων ἰσχύρωσεν, ὑπερμεγέθη δὲ στρατιὰν συνῆγε, τροίαν δὲ ἐξηνδραποδίσατο.

eius ætatis, uel cuiusquam ex omni posteritate. Quæ cum ille gesserit, & exemplum alijs reliquerit: non ita celebratus est ut merebatur, eorum culpa qui portenta beneficijs, mendacia ueritati præferunt: tantaq; præstantia uir, illis etiam est minore gloria, qui eum nec imitari sunt ausi. Neque uerò propter hæc tantùm laudandus est: sed ob ea etiam quæ circa idem tempus gessit. Nam tanta in eo fuit animi magnitudo, ut non contentus è singulis urbibus tot priuatæ conditionis milites delegisse, quot libitum fuit: regibus etiam, qui in suis urbibus faciunt quæ uolunt, & alijs imperant, sibi ut parêrent persuaserit, & contra quoscunque duxisset sequerentur, & imperata facerent, & regiam in militia uitam degerent: atq; etiam pericula adirent, & bellum gererent, non pro sua patria & regno: sed uerbo, pro Helena Menelai uxore: re ipsa pro eo, ne Græciam Barbari uel eodem modo tractarent, uel ita ut olim tractarant, quum Pelops totam Peloponnesum, Danaus urbem Argiuorum, Cadmus Thebas occupasset. Quæ quis alius animo prospexisse, aut quis obstitisse uideri potest, ne quid eiusmodi postea fieret, nisi illius ingenium & potentia? Iam id quod sequitur, minus quidem est quàm ea quæ antè diximus: sed maius tamen ijs quæ sæpe laudari solent, memoriaq; dignius. Cum enim exercitus ex omnibus urbibus conuenissent, tanta multitudine, quantā consentaneū est eos habere, qui partim è familia Deorum, partim ex ipsis dijs

Rex regum Græciā munit contra Barbaros: ingētem exercitū regit, Troiam expugnat.

θεῶν γεγονότας, οὐχ ὁμοίως διακειμένους τοῖς πολ-
λοῖς, οὐδ' ἴσον φρονοῦντας τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὀργῆς καὶ
θυμοῦ, καὶ φθόνου καὶ φιλοτιμίας μεστούς: ἀλλ' ὅμως
τοὺς τοιούτους ἔτη δέκα κατέσχεν οὐ μισθοφοραῖς με-
» γάλαις, οὐδὲ χρημάτων δαπάναις, αἷς νῦν πάντες
» δυναστεύουσιν, ἀλλὰ τῷ πολλῷ καὶ τῇ φρονήσει δια-
» φέρειν, καὶ δύνασθαι τροφὴν ἐκ τῶν πολεμίων τοῖς
» στρατιώταις πορίζειν, καὶ μάλιστα τῷ δοκεῖν ἐκεῖνον
» ἄμεινον ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων βουλεύεσθαι σωτηρίας,
» ἢ τοὺς ἄλλους περὶ σφῶν αὐτῶν. τὸ γοῦν τέλος, ὃ πᾶσι
τούτοις προσέθηκεν, οὐδενὸς ἧττον προσήκει θαυμάζειν.
οὐ γὰρ ἀπρεπές, οὐδ' ἀνάξιον τῶν προειρημένων φανή-
σεται ποιησάμενος, ἀλλὰ λόγῳ μὲν πρὸς μίαν πόλιν
πολεμήσας, ἔργῳ δ' οὐ μόνον πρὸς ἅπαντας τοὺς τὴν
ἀσίαν κατοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλα γένη πολλὰ
τῶν βαρβάρων: κινδυνεύων οὐκ ἀπεῖπεν, οὐκ ἀπῆλθε:
πρὶν τήν τε πόλιν τοῦ τολμήσαντος ἐξαμαρτεῖν ἐξη-
δραποδίσατο, καὶ τοὺς βαρβάρους ἔπαυσεν ὑβρίζοντας.
οὐκ ἀγνοῶ δὲ τὸ πλῆθος τῶν εἰρημένων περὶ τῆς ἀγα-
μέμνονος ἀρετῆς, οὐδ' ὅτι τούτων τοσούτων ὄντων, καθ'
ἓν μὲν ἕκαστον, εἴ τινες σκοποῖντο, τί ἂν ἀποδοκιμά-
σειαν οὐδεὶς ἂν οὐδὲν ἀφελεῖν αὐτῶν τολμήσειεν. ἐφε-
ξῆς δ' ἀναγινωσκομένων, ἅπαντες ἂν ἐπιτιμήσειαν,
ὡς πολὺ πλείοσιν εἰρημένοις τοῦ δέοντος. Ἐγὼ δ' εἰ
μὲν ἔλαθον ἐμαυτὸν πλεονάζων, ᾐσχυνόμην ἄν, εἰ
γράφειν ἐπιχειρῶν περὶ ὧν μηδεὶς ἂν ἄλλος ἐτόλμη-
» σεν, οὕτως ἀναισθήτως διεκείμην. νῦν δ' ἀκριβέστερον
» ᾔδειν τῶν ἐπιπλήττειν μοι τολμησόντων, ὅτι πολλοὶ
» τούτοις ἐπιτιμήσουσιν. ἀλλὰ γὰρ ἡγησάμην οὐχ οὕτως
ἔσεσθαι δεινόν, ἢν ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου δόξω τισὶ

ἀπολογία ὑπὲρ τῆς μακρολογίας, καὶ σύστασις τῆς ἰδίας προαιρέσεως.

τῶν

dijs geniti erãt, nec ita ut uulgus affecti, nec ijsdem ingenijs præditi, quib. alij, sed iracundia & impetu & inuidia & ambitione pleni: tamẽ eos ipsos decẽ annos cõtinuit, non magnitudine stipẽdiorum, neq; pecuniarũ sumptibus, quæ nunc cõciliandæ retinendæq; potẽtiæ ratio est: sed cùm ea re, quòd et prudentia cæteris longè præstabat, & cõmeatum ex hostili agro militib. suppeditare poterat: tũ uerò, quòd aliorũ saluti rectius quàm alij sibijpsi, cõsulere putabatur. Proinde finis, quem his reb. imposuit, uel in primis admiratione dignus est. Nec enim indecorus, neq; à suprà cõmemoratis abhorrens is fuit. Nã uerbo quidem contra unam ciuitatẽ bello gerẽdo, reuera autẽ non tantũ cõtra omnes eos qui Asiã incolũt, sed contra multas etiã alias gẽtes Barbaras dimicãdo, nullis periculis defatigatus est: nõ prius discessit, quàm eius urbẽ, qui delinquere ausus fuerat, excidisset, et ferociã iniuriasq; Barbarorũ cohercuisset. Neq; uerò ignoro, quàm multa de Agamẽnonis uirtute dixerim: neq; illud etiã me præterit, licet hæc tã multa sint, si qui sigillatim ea cõsiderent, quidnam esset improbandũ, qui detrahere quicquã auderet, fore neminem: sed si ordine omnia legãtur, omnes reprehẽsuros ut multo prolixiora quàm oportuerit. Egò uerò, siquidem ignorassem me modũ excedere, erubuissem: me, qui de reb. quas nemo alius conari audeat, scribere sim aggressus, usq; adeò esse stupidum. Nũc certius sciui, quòd isti qui me reprehẽdere audent, hæc in multorũ esse reprehensionem incursura. Sed grauius fore censui, si de tali uiro disserens, aliquas

Defensio prolixioris digresionis, & instituti sui cõmendatio.

τῶν καιρῶν ἀμελεῖν, ὡς ἐὰν περὶ ἀνδρὸς τοιούτου διαλε-
γόμενος παραλείπω τι τῶν ἐκείνῳ τε προσόντων ἀ-
γαθῶν, κἀμοὶ προσηκόντων εἰπεῖν. ᾤόμην γὰρ καὶ παρὰ
τοῖς χαριεστάτοις τῶν ἀκροατῶν εὐδοκιμήσειν, ἐὰν φαί-
νωμαι περὶ ἀρετῆς μὲν τοὺς λόγους ποιούμενος, ὅπως
δὲ ταύτης ἀξίως ἐρῶ μᾶλλον σπουδάζων ἢ περὶ τὴν τοῦ
λόγου συμμετρίαν. καὶ ταῦτα σαφῶς εἰδώς, τὴν μὲν
περὶ τὸν λόγον ἀκαιρίαν, ἀδοξότερον ἐμὲ ποιήσουσαν,
τὴν δὲ περὶ τὰς πράξεις ἀβουλίαν, αὐτοὺς τοὺς ἐπαι-
» νουμένους ὠφελήσουσαν. ἀλλ' ὅμως ἐγὼ τὸ λυσιτε-
» λὲς ἐάσας, τὸ δίκαιον προειλόμην· οὐ μόνον δ' ἂν βου-
ληθείην ἐπὶ τοῖς νῦν λεγομένοις ταύτην ἔχων τὴν
» διάνοιαν, ἀλλ' ὅλως ἐπὶ πάντων. ἐπεὶ καὶ τῶν πεπλη-
» σιακότων μοι φανείην ἂν μᾶλλον χαίρων τοῖς ἐπὶ τῷ
» βίῳ καὶ ταῖς πράξεσιν εὐδοκιμοῦσιν, ἢ τοῖς περὶ τοὺς
» λόγους δεινοῖς εἶναι δοκοῦσιν. καίτοι τῶν μὲν ῥηθέν-
των, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον συμβαλοίμην, ἅπαντες ἂν
ἐμοὶ τὴν αἰτίαν ἐπιθεῖεν: τῶν δ' ὀρθῶς πραττομέ-
* αἴτιον. νων, εἰ καὶ πάντες εἰδεῖεν * ἐμὲ σύμβουλόν τε γεγενη-
μένον, οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν αὐτὸν τὸν μεταχειριζόμενον
τὰς πράξεις ἐπαινέσειεν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπῃ τυγ-
χάνω φερόμενος, δέον προστεθέναι τὸ τῶν προειρη-
μένων ἐχόμενον, παντάπασι πόρρω γεγονότα τῆς ὑπο-
γεροντικὴ παραίτησις καὶ διὰ τῶν Ἀγαμέμνονος ἐπαίνων, τῆς ὠμότητος τῶν Λακεδ. αὔξησις.
θέσεως. λοιπὸν οὖν ἐστὶν οὐδὲν ἄλλο, πλὴν αἰτησάμενον
τῷ γήρᾳ συγγνώμην ὑπὲρ τῆς λήθης καὶ τῆς μα-
κρολογίας, τῶν εἰθισμένων παραγίνεσθαι τοῖς τηλι-
κούτοις, ἐπανελθεῖν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἐξ οὗπερ ἐξέ-
πεσον εἰς τὴν περιττολογίαν ταύτην. οἶμαι δὴ δεῖν
καθορᾶν, ὅθεν ἐπλανήθην. τοῖς γὰρ ὀνειδίζουσιν ἡ-
μῶν τῇ πόλει τὰς Μηλίων καὶ τὰς τῶν τοιούτων πολι-
χνίων

eius laudes, quas mei officij esset exponere, præterirem: quàm si in hac parte; aliquibus temporis & modi rationem non habere uiderer. Atque etiam apud humanitate politißimos auditores laudi mihi fore censui, si de uirtute uerba faciens, magis in eo elaborarem, ut pro dignitate illius dicerē; quàm ne essem æquo prolixior: ídque cùm satis scirem, tum neglectum orationis modum meam gloriam imminuturum, tum prudens de ipsis rebus consilium, istis quos laudarem, profuturum. Tamen utilitate neglecta, iustitiam delegi. Neque uerò solùm in his quæ nunc dicta sunt, me hoc animo fuisse apparebit, sed prorsus in omnibus. Notum enim est, me etiam inter discipulos meos ijs hactenus magis delectatum esse, qui uitæ probitate, & rebus gerendis excelluerunt, quàm qui eloquentia claruerunt. Enimuerò orationum, etiamsi nihil in illis omnino meum esset, omnes me autorem dicerent: rectè factorum autem, tametsi omnes me fuisse suasorem scirent, nemo tamen est quin eum ipsum qui res perfecisset, potius laudandum duceret. Verùm nescio quò abripior, cum ad suprà dicta adijcienda essent ea quæ restant, postquam longißimè ab instituto digressa est oratio. Nihil igitur aliud restat, nisi ut, petita senectuti meæ, obliuionis & loquacitatis uenia, quæ uitia nostram ætatem comitantur, ad illum locum redeam, ex quo in hanc garrulitatem incidi. Circumspiciendum igitur est scilicet, unde aberrarim. Nam istis qui nostræ urbi Meliorum, & talium oppidulorum

Senilis deprecatio, & laudationis Agamēnonis accommodatio ad exaggerationē Laconicæ crudelitatis.

χνίων συμφορὰς, ἀντέλεγον, οὐχ ὡς οὐχ ἡμαρτημένων τούτων, ἀλλ' ἐπιδεικνύων τοὺς ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν, πολὺ μείζους καὶ πλείους πόλεις ἡμῶν ἀναστάτους πεποιηκότας, ἐν οἷς καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀγαμέμνονος καὶ μενελάου καὶ νέστορος διελέχθην, ψεῦδος μὲν οὐδὲν λέγων, πλείω δ' ἴσως τῶν μετρίων. τοῦτο δ' ἐποίουν, ὑπολαβὼν οὐδενὸς ἔλαττον ἁμάρτημα τοῦτο δείξειν εἶναι τῶν τολμησάντων ἀναστάτους ποιῆσαι τὰς πόλεις, τὰς γεννησάσας καὶ θρεψάσας τοιούτους ἄνδρας, περὶ ὧν καὶ νῦν ἔχοι τις ἂν πολλοῖς καὶ καλοῖς χρήσασθαι λόγοις. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀνόητόν ἐστι περὶ μίαν πρᾶξιν διατρίβειν, ὥσπερ ἀπορίας οὔσης, τί ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν περὶ τῆς ὠμότητος καὶ χαλεπότητος τῆς λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ πολλῆς ἀφθονίας ὑπαρχούσης; οἷς οὐκ ἐξήρκεσε περὶ τὰς πόλεις ταύτας καὶ τοὺς ἄνδρας τούτους ἐξαμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμηθέντας, καὶ κοινῶς τὴν στρατείαν ποιησαμένους, καὶ τῶν αὐτῶν κινδύνων μετασχόντας· λέγω δὲ περὶ ἀργείων καὶ μεσσηνίων. οὗτοι γὰρ τούτους ἐπεθύμησαν ταῖς αὐταῖς συμφοραῖς περιβαλεῖν, αἷσπερ ἐκείνους. καὶ μεσσηνίους μὲν οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἐξέβαλον ἐκ τῆς χώρας. ἀργεῖοι δ' ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τούτων ἔτι καὶ νῦν πολεμοῦσιν. ἃ τοίνυν περὶ πλαταιέας ἔπραξαν, ἄτοπος ἂν εἴην, εἰ ταῦτ' εἰρηκὼς, ἐκείνων μὴ μνησθείην: ὧν ἐν τῇ χώρᾳ στρατοπεδευσάμενοι μεθ' ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, καὶ παραταξάμενοι τοῖς πολεμίοις, καὶ θυσάμενοι τοῖς θεοῖς τοῖς ὑπ' ἐκείνων ἱδρυμένοις, οὐ μόνον ἠλευθερώσαμεν τῶν ἑλλήνων τοὺς μεθ' ἡμῶν ὄντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀναγκασθέντας γενέσθαι μετ' ἐκείνων. καὶ ταῦτα ἐπράξαμεν πλα-

ταιέας

dulorũ calamitates opprobrant, respondi: non quòd in illis rebus nullum peccatum inesset: sed ostendi, eos quos isti diligunt, multo maiores & plures urbes quàm nos euertisse: inter quæ de imperio Agamemnonis & Menelai & Nestoris disserui: mendacium quidem nullum, sed plura fortasse quàm decuit locutus. Existimabam enim me demonstraturum, insignem fuisse iniuriam illorũ, qui ausi fuissent eas urbes euertere, quæ tales uiros genuissent & educassent: de quibus plura etiam, eaq́ præclara dici possent. Sed stultum fortassis est, uni facto immorari: quasi exquirendum sit, quídnam de crudelitate & sæuitia Lacedæmoniorum dici queat, & non maxima copia suppetat? Qui non contenti erga has urbes & uiros deliquisse: eos etiã qui ex eodem loco oriundi, communiter cum eis expeditionem susceperunt, & eadem pericula subierunt (de Argiuis & Messenijs loquor) ijsdem cladibus, quibus illos, afficere studuerunt. Ac Messenios quidem non prius oppugnare destiterunt, quàm regione eiecissent. Argiui autem eiusdem cladis propulsandæ causa, etiam nunc bellum gerunt. Iam quemadmodum cum Platæensibus egerint, absurdè facerem, si his commemoratis, eorum non meminissem, in quorum agro nobiscum & cum alijs socijs castrametati sunt: & quo in loco nos, cũ aciem cõtra hostes instruxissemus, & sacra Dijs, quos illi cõsecrarant, fecissemus: non ijs modò Græcis qui nobiscũ coniuncti, sed illis etiam qui partes hostium sequi coacti fuerant, libertatem restituimus. Et hæc egimus, quum solos

ταιέας μόνους λαβόντες Βοιωτῶν συναγωνιστὰς, οὓς οὐ
πολὺν χρόνον διαλιπόντες λακεδαιμόνιοι, χαριζό-
μενοι θηβαίοις, ἐκπολιορκήσαντες ἅπαντας ἀπέκτει-
ναν, πλὴν τῶν ἀποδρᾶναι δυνηθέντων. περὶ οὓς ἡ πό-
λις ἡμῶν οὐδὲν ὁμοία γέγονεν ἐκείνοις. οἱ μὲν γὰρ περί
τε τοὺς εὐεργέτας τῆς ἑλλάδος, καὶ τοὺς συγγενεῖς
τοὺς αὐτῶν, τὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνειν ἐτόλμησαν· οἱ
δ' ἡμέτεροι, μεσσηνίων μὲν τοὺς διασωθέντας εἰς ναύ-
πακτον κατῴκισαν, πλαταιέων δὲ τοὺς περιγεγενημένους
πολίτας ἐποιήσαντο, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἀ-
πάντων μετέδοσαν, ὥστ' εἰ μηδὲν ἔχοιμεν ἄλλο περὶ
ταῖν πολέοιν εἰπεῖν, ἐκ τούτων ῥᾴδιον εἶναι καταμα-
θεῖν τὸν τρόπον ἑκατέρας αὐτῶν, καὶ πότερα πλείους
πόλεις καὶ μείζους ἀναστάτους πεποίηκεν. αἰσθάνομαι δὲ
πάθος μοι συμβαῖνον ἐναντίον τοῖς ὀλίγῳ πρότερον
εἰρημένοις. τότε μὲν γὰρ εἰς ἄγνοιαν καὶ λήθην ἐνέ-
πεσον· νῦν δ' οἶδα σαφῶς, ἐμαυτὸν οὐκ ἐμμένοντα
τῇ πρᾳότητι τῇ περὶ τὸν λόγον, ἣν εἶχον ὅτ' ἠρχόμην
γράφειν αὐτὸν: ἀλλὰ λέγειν ἐπιχειροῦντα ταῦτα, πε-
ρὶ ὧν οὐκ ᾤμην ἐρεῖν. θρασύτερόν τε διακείμενον ἢ
κατ' ἐμαυτὸν, ἀκρατῆ τε γινόμενον ἐνίων· λέγω δὲ
διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰπεῖν ἐπιρρεόντων. ἐπειδὴ περ
οὖν ἐπελήλυθέ μοι τὸ παρρησιάσασθαι, καὶ λέλυκα τὸ
στόμα, καὶ τοιαύτην τὴν ὑπόθεσιν ἐποιησάμην, ὥστε
μήτε καλὸν εἶναι, μήτε δυνατὸν παραλιπεῖν τὰς τοι-
αύτας πράξεις, ἐξ ὧν οἷόν τ' ἐστιν ἐπιδεικνύναι πλείο-
νος ἀξίαν τὴν πόλιν γεγενημένην ἡμῶν περὶ τοὺς
ἕλληνας τῆς λακεδαιμονίων: οὐ κατασιωπητέον, οὐδὲ
περὶ τῶν ἄλλων κακῶν τῶν οὔπω μὲν εἰρημένων, ἐν δὲ
τοῖς ἕλλησι γεγενημένων: ἀλλ' ἐπιδεικτέον, τοὺς μὲν
ἡμε-

τὸ ἀθηναίων εἰς μεσσηνίους καὶ πλαταιέας φιλανθρώπευμα, τοὺς ὑπὸ σπαρτιατῶν ἐξανδραποδισθέντας.

προεκπιπλήττει τῇ τραχύτητι τοῦ μέλλοντος ῥηθήσεσθαι λόγου, καὶ τῆς ἀθηναίων χαλεπότητος εἰς λάκωνας μετάστασις.

Platææſes ex omnib. Bœotijs adiutores haberemus: quos non longo tēporis interuallo pòſt, in Thebanorum gratiā, Lacedæmonij, urbe capta, omnes interfecerunt: ijs exceptis, qui fuga ſalutem quæſiuerūt: erga quos noſtra urbs ſe longè aliam, quàm Spartiatæ, præbuit. Illi enim in bene meritos de Græcia, & cognatos ſuos, ita graſſati ſunt: noſtri uerò, & Meſſeniorum reliquis, Naupactum habitandum dederunt: & Platæenſes, quicunq; aduenerant, ciuitate donarunt, & rerum omnium pari iure ſecum frui permiſerunt. Quare ſi nihil aliud de his urbib. dicere poſſemus: ex his tamen utriuſque mores facilè perſpicerentur: planumq́; fieret, utra plures & maiores ciuitates euertiſſet. Sed nunc accidere mihi quiddam ſentio contrarium ijs quæ paulo antè dixi. Tunc enim in ignorantiam & obliuionem incidebam: nunc ſatis ſcio, me ab ea lenitate orationis deficere, quam, cùm primùm ſcribere cœpiſſem, mihi propoſuerā: & de rebus quas prætermittere decreueram, uelle diſputare: atq; audaciorem eſſe factum, quàm pro natura mea: & in quibuſdam temperare mihi non poſſe, idq́; propter copiam eorum quæ dicenda mihi affluunt. Poſtquam igitur audacter loqui cœptum, osq́; ſolutum eſt, & tale fundamentum orationis meæ iactum, ut ea ſilentio præteriri neq; debeant, neque poßint, per quæ demonſtrari poteſt, noſtram urbem de Græcis melius eſſe meritam, quàm Lacedæmonios: non reticenda ſunt etiam cætera mala, quæ nondum quidem recitata, ſed inter Græcos facta ſunt: & oſtendendum,

Athenienſiū humanitas in Meſſenios & Platæenſes, à Lacedæmonijs exterminatos.

Excuſat orationis aſperitatem, & cauſam Atticę uiolentiæ in Lacedæmonios transfert.

ἡμετέρους ὀψιμαθεῖς αὐτῶν γεγενημένους, λακεδαι-
μονίους δὲ τὰ μὲν πρώτους, τὰ δὲ μόνους ἐξημαρτηκό-
τας. πλεῖστοι μὲν οὖν κατηγοροῦσιν ἀμφοῖν ταῖν πο-
λέοιν, ὅτι προαπιςάμεναι κινδυνεῦσαι πρὸς τοὺς βαρ-
βάρους ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων, οὐκ εἴασαν τὰς πόλεις αὐ-
τονόμους εἶναι, καὶ διοικῆσαι τὰ σφέτερ' αὐτῶν, ὅπως
ἑκάςῃ συνέφερεν, ἀλλ' ὥσπερ αἰχμαλώτους εἰλη-
,, φυῖαι, διελόμεναι, κατεδουλώσαντο πάσας αὐτάς, καὶ
,, παραπλήσιον ἐποίησαν, τοῖς παρὰ μὲν τῶν ἄλλων τοὺς
,, οἰκέτας εἰς ἐλευθερίαν ἀφαιρουμένοις, σφίσι δ' αὐ-
,, τοῖς δουλεύειν ἀναγκάζουσι. τοῦ δὲ λέγεσθαι ταῦτα, καὶ
πολὺ πλείω, καὶ πικρότερα τούτων, οὐχ ἡμεῖς αἴτιοι
γεγόναμεν, ἀλλ' οἱ νῦν μὲν ἐν τοῖς λεγομένοις ἡμῖν
αὐτιπεταγμένοι, τὸν δ' ἄλλον χρόνον ἐν τοῖς πραττο-
μένοις ἅπασι. τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους, οὐδεὶς
ἂν ἐπιδείξειεν, ἐν τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις τοῖς αἰωρηθεῖ-
μένοις, οὐδὲ μιᾶς πόλεως, οὔτε μείζονος, οὔτ' ἐλάττο-
νος ἀρχὴν ἐπιχειρήσαντας. λακεδαιμονίους δὲ πάν-
τες ἴσασιν, ἀφ' οὗπερ εἰς πελοπόννησον εἰσῆλθον, οὐδὲν
ἄλλο πράττοντας, οὐδὲ βουλευομένους, πλὴν ὅπως
μάλιστα μὲν ἁπάντων ἄρξουσιν· εἰ δὲ μή, πελοποννη-
σίων. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς στάσεις, καὶ τὰς σφαγάς, καὶ
τὰς τῶν πολιτειῶν μεταβολάς, ὧν ἐκεῖνοι μὲν ἂν φα-
νεῖεν ἁπάσας τὰς πόλεις, πλὴν ὀλίγων, μεστὰς πε-
ποιηκότες τῶν τοιούτων συμφορῶν, καὶ νοσημάτων. τὴν
δ' ἡμετέραν πόλιν, οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν τολμήσειε πρὸ
τῆς ἀτυχίας τῆς ἐν ἑλλησπόντῳ γενομένης, ὡς τοιοῦ-
τον ἐν τοῖς συμμάχοις τι διαπεπραγμένην. ἀλλ' ἐ-
πειδὴ λακεδαιμόνιοι κύριοι καταςάντες τῶν ἑλλή-
νων, πάλιν ἐξέπιπτον ἐκ τῶν πραγμάτων· ἐν τούτοις

τοῖς

nostros ea serò didicisse: Lacedæmonios uerò quædam primos, quædam solos admisisse. Plurimi sanè utranque urbem accusant, quòd, cum uideri uelint pro Græcis contra Barbaros dimicasse, ciuitatibus ut sui iuris essent, &, ut singulis expediret, sua componerent, non permiserint: sed tanquam bello captas partitæ, sic omnes seruitute oppresserint: quod perinde sit, ac si qui famulos ab alijs abductos, atque in libertatem assertos, sibi seruire cogant. Vt autem hæc, & longè plura his, atque acerbiora dicerentur, non in causa nos fuimus: sed illi, qui & nunc uerbis nostris se opponunt, & superiori tempore nostris actionibus omnibus sunt aduersati. Nostros enim maiores, infinitis superiorum temporum spacijs, nemo demonstrabit uel unam urbem, siue maiorem, siue minorem, oppreßisse: Lacedæmonios uerò, norunt omnes, ex quo in Peloponnesum uenerunt, nihil aliud agere, aut moliri, nisi ut uel omnibus imperent, quod in primis optant: uel, si id fieri nequeat, saltem Peloponnensibus. Præterea seditionibus & cædibus & mutationibus Rerumpublicarum, & si quid est talium calamitatum, omnes illi urbes, paucis exceptis, uelut i morbis impleuerunt. Nostræ uerò urbi, ante cladem Hellespontiacam, obijcere nemo audet ullum tale facinus, in socios commissum. Sed cum Lacedæmonij, adepti Græciæ dominatum, summa rerum denuò exciderent, &, ut his

τοῖς καιροῖς, στασιαζουσῶν τῶν ἄλλων πόλεων, δύο ἢ τρεῖς τῶν στρατηγῶν τῶν ἡμετέρων (οὐ γὰρ ἀποκρύψαιμι τ' ἀληθές) ἐξήμαρτον περί τινας αὐτῶν, ἐλπίζοντες, ἢν μιμήσωνται τὰς σπαρτιατῶν πράξεις, μᾶλ-

» λον αὐτοὺς δυνήσεσθαι κατασχεῖν. ὥστε δικαίως ἐκεί-

» νοις μὲν ἅπαντες ἐγκαλέσαιμεν, ὡς ἀρχηγοῖς γεγε-

» νημένοις, καὶ διδασκάλοις τῶν τοιούτων ἔργων τοῖς μέν-

» τοι ἡμετέροις, ὥσπερ τῶν μαθητῶν τοῖς ὑπὸ τῶν ὑπι-

» σχνουμένων ἐξηπατημένοις, καὶ διημαρτηκόσι τῶν ἐλπίδων, εἰκότως ἂν συγγνώμην ἔχοιμεν. Τὸ τοίνυν τελευταῖον, ὃ μόνοι καθ' αὑτοὺς ἔπραξαν, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι κοινῆς ἡμῖν τῆς ἔχθρας ὑπαρχούσης τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ τοὺς βασιλέας αὐτῶν, ἡμεῖς μὲν ἐν πολέμοις πολλοῖς γιγνόμενοι, καὶ μεγάλαις συμφοραῖς ἐνίοτε περιπίπτοντες, καὶ τῆς χώρας ἡμῖν θαμινὰ πορθουμένης, οὐδεπώποτε ἀπεβλέψαμεν πρὸς τὴν ἐκείνων φιλίαν, καὶ συμμαχίαν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν τοῖς ἕλλησιν ἐπεβούλευσαν, μισοῦντες αὐτοὺς διετελέσαμεν μᾶλλον, ἢ τοὺς ἐν τῷ παρόντι κακῶς ἡμᾶς ποιοῦντας; Λακεδαιμόνιοι δ', οὔτε πάσχοντες κακὸν οὐδέν, οὔτε μέλλοντες, οὔτε δεδιότες, εἰς τοῦτο ἀπληστίας ἦλθον, ὥστ' οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτοῖς ἔχειν τὴν κατὰ γῆν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ θάλατταν δύναμιν οὕτως ἐπεθύμησαν λαβεῖν, ὥστε κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούς τε συμμάχους τοὺς ἡμετέρους ἀφίστασαν, ἐλευθερώσειν αὐτοὺς ὑπισχνούμενοι, καὶ βασιλεῖ περὶ φιλίας διελέγοντο, καὶ συμμαχίας: παραδώσειν αὐτῷ φάσκοντες ἅπαντας τοὺς ἐπὶ τῆς ἀσίας οἰκοῦντας. πίστεις δὲ δόντες τούτων ἀμφότεροι, καὶ καταπολεμήσαντες ἡμᾶς: οὓς μὲν ἐλευθερώσειν ὡμολόγησαν, καταδου-

λώσαν-

Λακωνικὴ κολακεία τοῖς βαρβάροις, καὶ ἀγνωμοσύνη περί τε τούτους καὶ τοὺς ἕλληνας.

temporibus fieri solet, reliquæ urbes seditiosæ essent: duo aut tres nostrorum ducum (nec enim ueritatem dißimulabo) in earum quasdam iniurij fuerunt: sperantes, se morem Lacedæmoniorum imitatos, facilius eas in officio continere posse. Quare iurè omnes illos potius accusabimus, ut talium operum autores & doctores: nostratibus autem ut discipulis, quos pollicitationes deceperunt, & spes frustrata est, meritò uenia dabitur. Postremum autem illud, quod soli per se egerunt, quis ignorat? cum communes inimicitiæ nobis cum Barbaris, eorúmque regibus intercedant: nos multis petitos bellis, & interdum grauibus conflictatos malis, cum etiam ager noster subinde uastaretur, nunquam ad eorum amicitiam & societatem respexisse: sed propter insidias Græcis per eos structas, constantius eos odisse, quàm illos qui nos in præsentia infestabant? Lacedæmonios autem nec accepto ullo malo, nec acceptu-ros, neque metuentes, tam insatiabili cupiditate flagrasse: ut imperio terrestri non contenti, maris etiam dominatum desiderarint: ijsdémque temporibus & socios nostros ad defectionem impulerint, libertatem polliciti: & cum rege de amicitia & societate egerint: affirmantes, se illi omnes Asiæ incolas tradituros. His conditionibus fide utrinque data, nobísque debellatis: quibus libertatem promiserant, eos grauiore serui-

Lacedæmonij & Barbaris adulati, & tam aduersus hos, quàm aduersus Græcos ingrati.

λώσαιντο μᾶλλον, ἢ τοὺς εἵλωτας. βασιλεῖ δὲ τοιαύτην χάριν ἀπέδοσαν, ὥστ' ἔπεισαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὄντα νεώτερον, ἀμφισβητεῖν τῆς βασιλείας, καὶ στρατόπεδον αὐτῷ συναγαγόντες, καὶ κλέαρχον στρατηγὸν ἐπιστήσαντες, ἀνέπεμψαν ἐπ' ἐκεῖνον. ἀτυχήσαντες δ' ἐν τούτοις, καὶ γνωσθέντες ὧν ἐπεθύμουν, καὶ μισηθέντες ὑπὸ πάντων, εἰς πόλεμον καὶ ταραχὰς τοσαύτας κατέστησαν, ὅσον εἰκὸς τοὺς περὶ τοὺς ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους ἐξημαρτηκότας. περὶ ὧν οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγοντα διατρίβειν, πλὴν ὅτι καταναυμαχηθέντες ὑπό τε τῆς βασιλέως δυνάμεως, καὶ τῆς Κόνωνος στρατηγίας, τοιαύτην ἐποιήσαντο τὴν εἰρήνην, ἧς οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν: οὔτ' αἰσχίω ποτὲ γενομένην, οὔτ' ἐπονειδιστοτέραν, οὔτ' ὀλιγωροτέραν τῶν ἑλλήνων, οὔτ' ἐναντιωτέραν τοῖς λεγομένοις ὑπό τινων περὶ τῆς ἀρετῆς τῆς λακεδαιμονίων: οἵτινες, ὅτε μὲν ὁ βασιλεὺς δεσπότας τῶν ἑλλήνων κατέστησεν, ἀφελέσθαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπασαν ἐπεχείρησαν. ἐπεὶ δὲ καταναυμαχήσας ταπεινοὺς ἐποίησεν, οὐ μικρὸν μέρος αὐτῷ παρέδωκαν, ἀλλὰ πάντας τοὺς τὴν ἀσίαν οἰκοῦντας, διαρρήδην γράψαντες, χρῆσθαι τούτοις ὅ,τι ἂν αὐτὸς βούληται. καὶ οὐκ ᾐσχύνθησαν τοιαύτας ποιούμενοι τὰς ὁμολογίας περὶ ἀνδρῶν, οἷς χρώμενοι συμμάχοις ἡμῶν τε περιεγένοντο, καὶ τῶν ἑλλήνων κύριοι κατέστησαν, καὶ τὴν ἀσίαν ἅπασαν ἤλπισαν ἐν κατασχεῖν. ἀλλὰ τὰς τοιαύτας συνθήκας αὐτοί τ' ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἀνέγραψαν, καὶ τοὺς συμμάχους ἠνάγκασαν. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους οὐκ οἶμαι τῶν πράξεων ἑτέρων ἐπιθυμήσειν ἀκούειν, ἀλλ' ἐκ τῶν προειρημένων ἱκανῶς μεμαθηκέναι νομίζειν, ὁποία τις ταῖν

εἰρήνη αἰσχρῶς γενομένη ὑπὸ λακεδαιμονίων.

μετάβασις ἐπ' ἀνασκευὴν τῶν λακωνικῶν ἐπαίνων, ὡς ἀπροσδιονύσων ὄντων.

*seruitute quàm Helotes oppresserunt: eamq́; regi gratiam retulerunt, ut eius fratri Cyro natu minori persuaserint, ut cum eo de regno armis contenderet: collectoq́; exercitu, Clearchum ducem contra eum miserint. Frustrati autem in his spe sua, & cogniti quales essent, & omnium odijs susceptis, bello petiti, & tantis turbis agitati sunt, quantis eos consentaneum est, qui & Græcos & Barbaros uiolarint. Quibus de rebus haud scio plura dicere quorsum attineat: nisi quòd nauali prælio, tum à regijs exercitibus, tum imperatoria Cononis solertia superati, talem pacem fecerunt, qua nemo demonstrare potest, neque turpiorem ullam unquam esse factam, neque contumeliosiorem, neque Græcorum negligentiorem, aut magis eorum uerbis contrariam, qui uirtutem prædicant Lacedæmoniorum. Nam cum rex dominos Græcorum eos effecisset, regnum ei & fortunas omnes eripere studuerunt. Postquam uerò nauali prælio superatos, humiles reddidit: non paruam illi partem tribuerunt, sed omnes eos qui Asiam incolerent: & apertis uerbis in literas retulerunt, ut illis suo arbitratu ipse uteretur: nec erubuerunt tales pactiones facere de uiris, quorum societate usi & nos subegerant, & Græcos in suam potestatem redegerant, & in spem uenerant Asiæ totius occupandæ: sed tale fœdus & in suis templis descripserunt, & socios idem facere coegerunt. * Ac alios quidem non desideraturos puto longiorē orationem: cum ex his ipsis abundè intellexisse sibi uideantur, cuiusmodi urbs*

Pax turpis facta à Lacedæmonijs.

* Transitio ad refutationem laudum Laconicarum, ut ab instituto alienarum.

πολέσιν ἑκατέρα περὶ τοὺς Ἕλληνας γέγονεν. Ἐγὼ δὲ οὐχ οὕτω τυγχάνω διακείμενος, ἀλλ' ἡγοῦμαι τὴν ὑπόθεσιν, ἣν ἐποιησάμην, ἄλλων τε πολλῶν προσδεῖσθαι λόγων, καὶ μάλιστα τῶν ἐπιδειξόντων τὴν ἄνοιαν τῶν ἀντιλέγειν τοῖς εἰρημένοις ἐπιχειρησόντων· οὓς οἶμαι ῥᾳδίως εὑρήσειν. τῶν γὰρ ἀποδεχομένων ἁπάσας τὰς Λακεδαιμονίων πράξεις, τοὺς μὲν βελτίστους αὐτῶν ἡγοῦμαι, καὶ πλεῖστον νοῦν ἔχοντας, τὴν μὲν Σπαρτιατῶν πολιτείαν ἐπαινέσεσθαι, καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν περὶ αὐτῆς ἥνπερ πρότερον· περὶ δὲ τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας πεπραγμένων, ὁμολογήσειν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις· τοὺς δὲ φαυλοτέρους οὐ μόνον τούτων ὄντας, ἀλλὰ καὶ τῶν πολλῶν, καὶ περὶ μὲν ἄλλου πράγματος οὐδενὸς ἂν οἵους τε γενομένους ἀνεκτῶς εἰπεῖν· περὶ δὲ Λακεδαιμονίων, οὐ δυναμένους σιωπᾶν, ἀλλὰ προσδοκῶντας, ἢν ὑπερβάλλοντας τοὺς ἐπαίνους περὶ ἐκείνων ποιῶνται, τὴν αὐτὴν λήψεσθαι δόξαν τοῖς ἀδροτέροις αὐτῶν, καὶ πολὺ βελτίοσιν εἶναι δοκοῦσι. τοὺς δὲ τοιούτους, ἐπειδ' ἂν αἴσθωνται τοὺς τόπους ἅπαντας προκατειλημμένους, καὶ μηδὲ πρὸς ἓν ἀντειπεῖν ἔχωσι τῶν εἰρημένων, ἐπὶ τὸν λόγον οἶμαι τρέψεσθαι τὸν περὶ τῶν πολιτειῶν, καὶ παραθέντας τἀκεῖ καθεστῶτα τοῖς ἐνθάδε, καὶ μάλιστα τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν πειθαρχίαν πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν ὀλιγωρίας, ἐκ τούτων ἐγκωμιάσειν τὴν Σπάρτην. ἢν δὴ τοῦτο ἐπιχειρῶσι ποιεῖν, προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας ληρεῖν νομίζειν αὐτούς. Ἐγὼ γὰρ ὑπεθέμην οὐχ ὡς περὶ τῶν πολιτειῶν διαλεξόμενος, ἀλλ' ὡς ἐπιδείξων τὴν πόλιν ἡμῶν πολὺ πλείονος ἀξίαν, ἢ τὴν Λακεδαιμονίων περὶ τοὺς Ἕλληνας γεγενημένην. ἢν μὲν οὖν ἀναιρῶσί τι τούτων, ἢ πράξεις ἑτέρας κοινὰς

λέγω-

urbs utraque in Græcos fuerit. Ego uerò non in eâdem sententia sum, sed argumentum hoc à me institutum, cùm alia uerba multa requirere arbitror, tum uerò ea quæ illorum amentiam demonstrent, qui his quæ dicta sunt, aduersari sunt aggreßi: quæ quidem facilè me inuenturum reor. Nam inter eos qui facta Laconum omnia probant, optimos quosque & prudentißimos Spartiatarum Rempublicam esse laudaturos existimo: &, quod ad eam sanè rem attinet, in uetere sententia permansuros: de rebus autem contra Græcos gestis, meæ orationi assensuros. Qui uerò non his modò, sed uulgo etiam deteriores sunt, & cùm nulla de re alia tolerabiliter dicere queant, de Lacedæmonijs tacere non possunt: sed, si eos immensis laudibus extulerint, se eâdem fore gloria censent, qua ij florent qui longè illis copiosiores & præstantiores habentur. Hos igitur, ubi occupata loca esse omnia, & ne unum quidem nostræ orationis caput se refutare posse uiderint: disputationem de rebuspublicis arrepturos, & instituta illorum cum nostris in contentionem adducturos esse reor: ac temperantiam in primis & obedientiam cum negligentia nostra, ob easq́ res Spartam laudaturos. Quod si facere instituerint, cordati uiri eos nugas agere iudicare debebunt. Ego enim non disputationem de Rebuspublicis institui: sed illud probare uolui, nostram urbem de Græcia melius esse meritam, quàm Lacedæmonios. Quo ex numero, si quid conuellerint, aut alia communia facta protu-

λέγωσι, περὶ ἃς ἐκεῖνοι βελτίους ἡμῶν γεγόνασιν, εἰκότως ἂν ἐπαίνου τυγχάνοιεν. ἢν δὲ λέγειν ἐπιχειρῶσι περὶ ὧν ἐγὼ μηδεμίαν μνείαν ἐποιησάμην, δικαίως ἂν ἅπασιν ἀναισθήτως ἔχειν δοκοῖεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδήπερ αὐτοὶ οἴομαι τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν πολιτειῶν εἰς τὸ μέσον ἐμβαλεῖν: οὐκ ὀκνήσω διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. οἶμαι γὰρ ἐν αὐτοῖς τούτοις τὴν πόλιν ἡμῶν ἐπιδείξειν πλέον διενεγκοῦσαν, ἢ τοῖς ἤδη προειρημένοις. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ, με ταῦτ' εἰρηκέναι περὶ ταύτης, ἣν ἀναγκασθέντες μετελάβομεν, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν προγόνων, ἧς οὗτοι καταφρονήσαντες οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐπὶ τὴν νῦν καθεστῶσαν ὥρμησαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις, πολὺ σπουδαιοτέραν προκρίναντες: περὶ δὲ τὴν δύναμιν τὴν κατὰ θάλατταν, αὐτὴν χρησιμωτέραν εἶναι νομίζοντες, ἣν λαβόντες καὶ ἐπιμεληθέντες, οἷοί τ' ἐγένοντο καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τὰς περικαλῶν ἀμύνασθαι, καὶ τῆς πελοποννησίων ἁπάντων ῥώμης, ἣ κατήπειγε τὴν πόλιν περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον μάλιστα, περιγενέσθαι πολεμοῦσαν. ὥστ' οὐδεὶς ἂν δικαίως ἐπιτιμήσειε τοῖς ἑλομένοις αὐτήν. οὐ γὰρ δὴ μαρτον τῶν ἐλπίδων, οὐδ' ἠγνόησαν οὐδὲν οὔτε τῶν κακῶν, οὔτε τῶν ἀγαθῶν τῶν προσόντων ἑκατέρᾳ τῶν δυνάμεων: ἀλλ' ἀκριβῶς ᾔδεσαν, τὴν μὲν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν ἐπ' εὐταξίας καὶ σωφροσύνης καὶ πειθαρχίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων μελετωμένην. τὴν δὲ κατὰ θάλατταν δύναμιν, οὐκ ἐκ τούτων αὐξανομένην, ἀλλ' ἐκ τῶν τεχνῶν τῶν περὶ τὰς ναῦς, καὶ τῶν ἐλαύνειν αὐτὰς δυναμένων, καὶ τῶν τὰ σφέτερα μὲν αὐτῶν ἀπολωλεκότων, ἐκ δὲ τῶν ἀλλοτρίων πορίζεσθαι τὸν βίον εἰθισμένων: ὧν εἰσπεσόντων εἰς τὴν πόλιν,

κατὰ συνδρομὴν τὴν αἰτίαν τῆς ταραχώδους δημοκρατίας λάκωσιν ἀνατίθησι, καὶ μειοῖ τὰ ναυτικὰ συγκριτικῶς.

protulerint, quibus illi nos superarint: meritò laudabuntur. Si uerò ea dicere cœperint, de quibus ego nullam prorsus mentionem feci: iurè stupidi omnibus uidebuntur. Veruntamen cum eos orationem de Rebuspublicis in medium allaturos putem, non grauabor ea quoque de re disserere. Sperò enim me ostensurum, illo ipso nostram urbem magis excellere, quàm ijs quæ suprà diximus. Neque uerò quisquam opinetur, de hac Republica me dicturum, qua pro uetere uti coacti sumus: sed de ea quæ apud maiores nostros fuit: qua nostri patres non contempta, hanc arripuerunt: sed in alijs quidem rebus illam longè præclariorem, ad maris uerò imperium hanc utiliorem esse iudicarunt: quo suscepto, & diligenter administrato, tum Spartanorum insidias ulcisci, tum Peloponnensium omnium robur, quo urbs nostra illis temporibus maximè urgebatur, bello superare potuerunt. Quare nemo iurè culpauerit eos, qui hanc delegerunt. Neque enim spe sua frustrati sunt: nec ignorarunt, quid utriq; imperio uel bonorum uel malorum inesset: sed satis norant, terrestrem principatum, boni ordinis, modestiæ, obedientiæ, cæterarúmque rerum eius generis studium requirere: potentiam uerò marinam non his rebus augeri, sed artibus nauticis, & hominibus qui remos agere possunt, quiq; sua perdiderunt, & ex alieno uictum quæritare consueuerunt. Quod hominum genus, cum in urbem confluxisset:

Per cōcessionem causam perturbatæ Atticæ Reipublicę transfert in Lacedæmonios, & collatione malorū extenuat.

λιν, οὐκ ἄδηλος ἦν, ὅ, τε κόσμος ὁ τῆς πρότερον ὑ-
παρχούσης πολιτείας λυθησόμενος, ἥ τε τῶν συμ-
μάχων εὔνοια ταχέως ληψομένη μεταβολήν, ὅτ' αὖ
οἷς πρότερον χώρας ἐδίδοσαν καὶ πόλεις, τούτους ἀ-
ναγκάζωσι συντάξεις καὶ φόρους ὑποτελεῖν, ἵν' ἔχωσι
μισθὸν διδόναι τοῖς τοιούτοις, οἵους ὀλίγῳ πρότερον εἰ-
πον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἀγνοοῦντες τῶν προειρημένων, ἐνό-
μιζον τῇ πόλει τηλικαύτῃ μὲν τὸ μέγεθος, τοιαύτην
δ' ἐχούσῃ δόξαν, λυσιτελεῖν, καὶ πρέπειν ἁπάσας ὑπο-
μεῖναι τὰς δυσχερείας μᾶλλον, ἢ τὴν λακεδαιμονίων
„ ἀρχήν: καὶ δυοῖν πραγμάτων προτεινομένων, οὐ μὴν
„ σπουδαίων, κρείττω τὴν αἵρεσιν εἶναι τοῦ δεινὰ ποιεῖν
„ ἑτέρους, ἢ πάσχειν αὐτοὺς ἐνόμισαν: καὶ τὸ μὴ δικαίως τῶν
„ ἄλλων ἄρχειν μᾶλλον, ἢ φεύγοντας τὴν αἰτίαν ταύ-
„ την, ἀδίκως λακεδαιμονίοις δουλεύειν: ἅπερ ἅπαντες
„ μὲν ἂν οἱ νοῦν ἔχοντες ἕλοιντο καὶ βουληθεῖεν. ὀλίγοι δὲ
τινες τῶν προσποιουμένων εἶναι σοφῶν ἐρωτηθέντες,
οὐκ ἂν φήσαιεν. αἱ μὲν οὖν αἰτίαι, δι' ἃς μετέλαβον
τὴν πολιτείαν, τὴν ὑπό τινων ψεγομένην, ἀντὶ τῆς
ὑπὸ πάντων ἐπαινουμένης, διὰ μακροτέρων μὲν
αὐτὰς διῆλθον, αὗται δ' οὖν ἦσαν. ἤδη δ' ὑπὲρ ὧν
τε ὑπεθέμην, καὶ τῶν προγόνων, ποιήσομαι τοὺς
λόγους, ἐκείνων τῶν χρόνων ἐπιλαβόμενος, ὅτ' οὐκ
ἦν οὔτε δημοκρατίας, οὔτ' ὀλιγαρχίας ὄνομά πω λε-
γόμενον, ἀλλὰ μοναρχίαι, καὶ τὰ γένη τῶν βαρβά-
ρων, καὶ τὰς πόλεις τὰς ἑλληνίδας ἁπάσας διῴκουν.
διὰ τοῦτο δὲ προειλόμην ποιήσασθαι πόρρωθεν τὴν
ἀρχήν· πρῶτον μὲν ἡγούμενος προσήκειν τοῖς ἀμ-
φισβητοῦσιν ἀρετῆς, εὐθὺς ἀπὸ γενεᾶς διαφέρον-
τας εἶναι τῶν ἄλλων. ἔπειτ' αἰσχυνόμενος εἰ περὶ ἀν-

ὅτι καὶ ἡ ἀθή-
νησι πολιτεία
κρείττων τῆς τῶν
σπαρτιατῶν,
διισχυριζόμε-
νος, εἰς τὰ τῶν
προγόνων κα-
τορθώματα
παρεκβαίνει.

xisset: satis apparebat, & ueteris Reipublicæ disciplinam dissolutum iri, & sociorum beneuolentiam citò à nobis abalienandam esse: ubi eos quibus prius urbes & agros dederant, uectigalia & tributa pendere cogerent, ad soluendam istis mercedem, quos paulo antè dixi. Sed tamen, cum eorum quæ prius posita sunt, nihil ignorarent: urbi tanta & magnitudine & gloria expedire & conuenire quasuis difficultates potius existimabant, quàm Lacedæmoniorum imperium perpeti: & cum duæ res, quarum neutra bona esset, proponerentur: optionem eam præstare putabant, ut ipsi alijs malefacerent, quàm ut grassationes aliorum tolerarent: & contra ius alijs potius imperarent, quàm ut huius culpæ fuga, iniustè Lacedæmonijs seruirent. quæ utique omnes uiri prudentes & præoptarent, & uellent: sed pauci quidam, qui sapientes scilicet uideri uolunt, si rogarentur, repudiaturi essent. Causas igitur, propter quas eam Rempublicam, quæ à quibusdam reprehenditur, ei quæ ab omnibus laudatur, prætulerunt: paulo copiosius, sed uerè exposui. Nunc & de his quæ institui, & de maioribus nostris uerba faciam, ab illis temporibus exorsus, quum tam democratiæ quàm oligarchiæ nomen ignoraretur: sed & Barbaricæ gentes, & omnes Græciæ ciuitates Regibus parerent. Rem autem altius propterea repetere uolui, primùm quòd existimo conuenire, ut qui de laude uirtutis contendunt, à primo statim ortu alijs antecellant. Deinde, cùm de ui-

Atheniensium Rempublicam quoq; præstare Spartanæ asserit, & in laudes maiorũ digreditur.

δρῶν ἀγαθῶν μὲν, οὐδὲν δέ μοι προσηκόντων, πλείω διαλεχθεὶς τῶν μετρίων, περὶ τῶν προγόνων τῶν τὴν πόλιν κάλλιστα διοικησάντων μηδὲ μικρὰν ποιήσομαι μνείαν, οἳ τοσοῦτον βελτίους ἐγένοντο τῶν τὰς δυναστείας ἐχόντων, ὅσονπερ ἄνδρες οἱ πρᾳότατοι καὶ φρονιμώτατοι διενέγκοιεν ἂν θηρίων τῶν ἀγριωτάτων, καὶ πλείστης ὠμότητος μεστῶν. τί γὰρ οὐχ εὕροιμεν τῶν περ-ὑπερβαλλόντων ἀνοσιότητι, καὶ δεινότητι τῶν πεπραγμένων, ἔν τε ταῖς ἄλλαις πόλεσι, μάλιστα δ' ἐν ταῖς μεγίσταις, καὶ τότε νομιζομέναις, καὶ νῦν εἶναι δοκούσαις; οὐ φόνους ἀδελφῶν, καὶ πατέρων, καὶ ξένων παμπληθεῖς γεγενημένους; οὐ σφαγὰς μητέρων, καὶ μίξεις, καὶ παιδοποιΐας, ἐξ ὧν ἐτύγχανον αὐτοὶ πεφυκότες; οὐ παίδων βρῶσιν ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων ἐπιβουλευομένην; οὐκ ἐκβολὰς ὧν ἐγέννησαν, καὶ καταποντισμοὺς, καὶ τυφλώσεις, καὶ τοσαύτας τὸ πλῆθος κακοποιΐας, ὥστε μηδένα πώποτε ἀπορῆσαι τῶν εἰθισμένων καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰσφέρειν εἰς τὸ θέατρον τὰς τότε γιγνομένας συμφοράς; ταῦτα δὲ διῆλθον, οὐκ ἐκείνους λοιδορῆσαι βουλόμενος, ἀλλ' ἐπιδεῖξαι, παρὰ τοῖς ἡμετέροις οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτο γεγενημένον· τοῦτο μὲν γὰρ ἂν σημεῖον ἦν οὐκ ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς οὐχ ὅμοιοι τὰς φύσεις ἦσαν τοῖς ἀνοσιωτάτοις γεγενημένοις.

„ Δεῖ δὲ τοὺς ἐπιχειροῦντας καθ' ὑπερβολὴν τινας ἐπαινεῖν, μὴ τοῦτο μόνον ἐπιδεικνύναι, μὴ πονηροὺς ὄντας αὐτοὺς, ἀλλ' ὡς ἁπάσαις ταῖς ἀρεταῖς καὶ τῶν τότε καὶ τῶν νῦν διήνεγκαν· ἅπερ ἔχοι τις ἂν καὶ περὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων εἰπεῖν. οὕτω γὰρ ὁσίως καὶ καλῶς, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν, καὶ τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς διῴκησαν, ὥσπερ προσῆκον

μηδὲν τραγικὸν καθάπερ ἐν ἄλλαις τισὶ τῶν πόλεων, οὕτω καὶ ἀθήνησι διαπεπραγμένον.

συναθροισμὸς τῶν βασιλικῶν ἀγαθῶν.

ἦν

ris præstantibus quidem illis, sed nulla mihi necessitudine coniunctis, plura quàm decuit disseruerim: maiorum nostrorũ, qui Rempub. pulcherrimè administrarunt, puderet me, ne breuem quidem facere mentionem: qui tanto illis, qui principatus tenent, præstantiores fuerunt, quanto uiri mansuetissimi & prudẽtissimi bestijs immanissimis & sæuissimis antecellũt. Quod enim infandum & nefariũ facinus, tum in alijs urbibus, tũ uerò in his potissimùm quæ maximæ & sunt & habẽtur, non fuisse perpetratũ inueniemus? Nónne cædes fratrũ & patrum & hospitũ plurimæ subinde factæ? nõ mactationes matrum, & incesti cõcubitus, indeq; suscepti liberi unde ipsi nati erãt? non deuoratio liberûm, coniunctissimorũ insidijs concinnata? non eiectiones eorũ quos genuerant, & submersiones, & excæcationes, & tanta maleficiorũ multitudo, ut eorum nemini unquã materia defuerit, qui in singulos annos illorum tẽporum calamitates in theatrũ producere solent? Hæc nõ quò illos uituperarẽ, sed ut ostẽderem, apud nostros non tantùm tale nihil esse factũ, recensui. Hoc enim non uirtutis, sed paulo minoris quàm qua scelestissimi quique sunt, improbitatis signum esset. Decet autem eos qui aliquos insignibus laudibus ornare student, non id solùm demonstrare, non improbos eos esse: sed omni genere uirtutum, & superioris & nostræ ætatis hominib. præstitisse. Quæ eadẽ de nostris quoq; maioribus dici possunt. Nam ita sanctè & præclarè tam ciuitatem, quàm rem suam familiarem administrarunt, ut illis dignum

Nullũ Tragicum facinus Athenis, ut in alijs urbibus editum.

Congeries regiorum bonorum.

ἦν τῶν ἀπὸ θεῶν μὲν γεγονότας: πρώτως δὲ καὶ πόλιν οἰκήσαντας, καὶ νόμοις χρησαμένους, πάντα δὲ τὸν χρόνον ἠσκηκότας εὐσέβειαν μὲν περὶ τοὺς θεοὺς, δικαιοσύνην δὲ περὶ τοὺς ἀνθρώπους· ὄντας δὲ μήτε μιγάδας, μήτ᾽ ἐπήλυδας, ἀλλὰ μόνους αὐτόχθονας τῶν Ἑλλήνων· καὶ ταύτην ἔχοντας τὴν χώραν τροφὸν, ἐξ ἧσπερ ἔφυσαν, καὶ στέργοντας αὐτὴν ὁμοίως, ὥσπερ οἱ βέλτιστοι τοὺς πατέρας, καὶ τὰς μητέρας τὰς αὐτῶν. πρὸς δὲ τούτοις οὕτω θεοφιλεῖς ὄντας, ὥσθ᾽, ὃ δοκεῖ χαλεπώτατον εἶναι καὶ σπανιώτατον, εὑρεῖν τινὰς τῶν οἴκων τῶν τυραννικῶν καὶ βασιλικῶν, ἐπὶ τέτταρας ἢ πέντε γενεὰς διαμείναντας, καὶ τοῦτο συμβαίνειν μόνοις ἐκείνοις. Ἐριχθόνιος μὲν γὰρ ὁ φὺς ἐξ Ἡφαίστου καὶ Γῆς, παρὰ Κέκροπος ἄπαιδος ὄντος ἀρρένων παίδων, τὸν οἶκον, καὶ τὴν βασιλείαν παρέλαβεν. ἐντεῦθεν δ᾽ ἀρξάμενοι πάντες οἱ γενόμενοι μετ᾽ ἐκεῖνον, ὄντες οὐκ ὀλίγοι, τὰς κτήσεις τὰς αὐτῶν, καὶ τὰς δυναστείας, τοῖς αὐτῶν παισὶ παρέδοσαν μέχρι Θησέως, περὶ οὗ πρὸ πολλοῦ ἂν ἐποιησάμην, μὴ διειλέχθαι πρότερον, καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ. πολὺ γὰρ ἂν μᾶλλον ἥρμοσεν ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς πόλεως διελθεῖν περὶ αὐτῶν. ἀλλὰ γὰρ χαλεπὸν ἦν, μᾶλλον δ᾽ ἀδύνατον, τὰ κατ᾽ ἐκεῖνον ἐπελθόντα τὸν χρόνον εἰς τοῦτον ἀποθέσθαι τὸν καιρὸν, ἢ οὐδὲ προειδεῖν ἐσόμενον. ἐκεῖνα μὲν οὖν ἐάσομεν, ἐπειδὴ πρὸς τὸ πρότερον αὐτοῖς κατεχρησάμην. μιᾶς δὲ μόνον μνησθήσομαι πράξεως, ἣ συμβέβηκε μήτ᾽ εἰρῆσθαι πρότερον, μήτε πεπρᾶχθαι, μηδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς ἄλλου, πλὴν ὑπὸ Θησέως, σημεῖόν τ᾽ εἶναι μέγιστον τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου, καὶ φρονήσεως. ἔχων γὰρ τὴν βασιλείαν ἀσφαλεστάτην

καὶ

τῆς ὑπὸ θησέως δημοκρατίας καταστάσεως, παραλειπτικὴ διήγησις, καὶ παρέκβασις εἰς τὰ περὶ πολιτειῶν.

fuit, qui & à Dijs geniti erant, & primi tum urbem condiderant, tum legibus usi erant: & omni tempore studuerant, ut erga Deos pietati, sic erga homines æquitati. Neque enim permixti alijs aut aduenæ, sed soli Græcorum indigenæ fuerunt: eandémque regionem nutricem habuerunt, è qua nati essent: & perinde ut optimi quique, patres & matres suas dilexerunt: Dijs immortalibus ita chari, ut, quod difficilimum & rarißimum esse creditur, inueniri quasdam tyrannicas & regias familias, quæ quatuor ætates & quinque permanserint, id quoque illis contigerit. Nam Erichthonius Vulcano & Tellure genitus, à Cecrope, qui masculis liberis orbus decesserat, hæreditatem & regnum accepit. Hinc omnes eum secuti, non pauci numero, opes & imperia per successionem suis liberis reliquerunt, usque ad Theseum: de cuius equidem uirtute rebusq́; gestis, magnopere uelim me prius nihil disseruisse. Longè enim aptius in oratione hac, de urbe nostra instituta, de eo diceretur. Sed difficile fuit, uel potius fieri non potuit, ut ea quæ illo tempore in mentem ueniebant, ad hanc occasionem reseruarentur: aut talem aliquam oblatum iri prospiceretur. Illa igitur omittemus, quæ olim in eius temporis usum conuertimus: & unius tantùm facti mentionem faciemus: quod ita accidit, ut neque sit prius expositum, neque factum ab ullo alio nisi à Theseo, & uirtutis eius prudentiæq́; insigne præbeat documentum. Nam cum regnum haberet tutißimum

Theseę democratiæ expositio, & in explicationem Rerumpublicarum digreßio.

καὶ μεγίστην, ἐν ᾗ πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμέ-
νος ἦν, καὶ κατὰ πόλεμον, καὶ κατὰ διοίκησιν τῆς πό-
λεως, ἅπαντα ταῦθ' ὑπερεῖδεν: καὶ μᾶλλον εἵλετο
τὴν δόξαν τὴν ἀπὸ τῶν πόνων, καὶ τῶν ἀγώνων εἰς
ἅπαντα τὸν χρόνον μνημονευθησομένην, ἢ τὴν ῥᾳθυ-
μίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν διὰ τὴν βασιλείαν ἐν
τῷ παρόντι γιγνομένην. καὶ ταῦτ' ἔπραξεν, οὐκ ἐπει-
δὴ πρεσβύτερος γενόμενος, ἀπολελαυκὼς ἦν τῶν
παρόντων ἀγαθῶν: ἀλλ' ἀκμάζων, ὡς λέγεται, τὴν μὲν
πόλιν διοικεῖν τῷ πλήθει παρέδωκεν: αὐτὸς δ' ὑπὲρ
ταύτης τε καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων διετέλει κινδυνεύων.
περὶ μὲν οὖν τῆς θησέως ἀρετῆς, νῦν μὲν ὡς οἷόν τ' ἦν
ἀνεμνήσαμεν: πρότερον δ' ἁπάσας αὐτοῦ τὰς πράξεις,
οὐκ ἀμελῶς διήλθομεν. περὶ δὲ τῶν παραλαβόντων τὴν
τῆς πόλεως διοίκησιν, ἣν ἐκεῖνος παρέδωκεν, οὐκ ἔχω
τίνας ἐπαίνους εἰπὼν, ἀξίους ἂν εἴην εἰρηκὼς τῆς ἐκεί-
νων διανοίας. οἵτινες ἄπειροι πολιτειῶν ὄντες, οὐχ ἥμαρ-
τον αἱρούμενοι, τῆς ὑπὸ πάντων ὁμολογηθείσης, οὐ
μόνον εἶναι κοινοτάτης καὶ δικαιοτάτης, ἀλλὰ καὶ συμ-
φορωτάτης ἅπασι τοῖς χρωμένοις, καὶ ἡδίστης. κατεστή-
σαντο δημοκρατίαν, οὐ τὴν εἰκῇ πολιτευομένην, καὶ νο-
μίζουσαν τὴν μὲν ἀκολασίαν, ἐλευθερίαν, τὴν δ' ἐξου-
σίαν ὅ,τι βούλεταί τις ποιεῖν, εὐδαιμονίαν: ἀλλὰ τὴν
τοιούτοις μὲν ἐπιτιμῶσαν, ἀριστοκρατίᾳ δὲ χρωμένην·
» ἣν οἱ μὲν πολλοὶ χρησίμην οὖσαν, ὥσπερ τὴν ἀπὸ τι-
» μημάτων ἐν ταῖς πολιτείαις ἀριθμοῦσιν, οὐ δι' ἀμα-
» θίαν ἀγνοοῦντες, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν πώποτ' αὐ-
» τοῖς μελῆσαι τῶν τοιούτων. Ἐγὼ δέ φημι, τὰς μὲν ἰδέας
τῶν πολιτειῶν τρεῖς εἶναι μόνας, ὀλιγαρχίαν, δημο-
κρατίαν, μοναρχίαν. τῶν δ' ἐν ταύταις οἰκούντων,
ὅσοι

& maximum, in quo multas & præclaras res gesse
rat, tũ bella suscipiendo, tũ ciuitatẽ administrando:
omnia hæc despexit: & gloriam laborib. certamini-
busq; partã, quam neq; uetustas obrueret, nec obli-
uio deleret, ignauæ beatæq; uitæ prætulit, qua pro-
pter regnum in præsentia frui licuisset. Et hæc egit
non ubi consenuisset, fastidio quodã & satietate bo
norũ illorũ adductus: sed in ipso ætatis flore, urbem,
ut ferũt, multitudini regendã permisit: ipse autem
tum pro ea, tum pro alijs Græcis, adire pericula non
destitit. Ac de Thesei quidem uirtute nũc, ut licuit,
admonere auditores uoluimus, olim facinora eius
omnia non negligẽter persecuti. De illorum autem
laudibus, qui urbis administrationem ab eo suscepe
runt, nescio quid dicendum sit, animi tanta præstan
tia dignum. Qui, cum rerum publicarũ distinctio-
nes ignorarent, in deligendo non aberrarunt ab ea
Republica, quæ confessione omnium non humanis-
sima tantùm & æquissima esset, sed & omnib. qui
ea uterentur, utilissima & iucundissima. Democra
tiam enim constituerunt, non eam quæ temerè mi-
sceret omnia, & in petulantia libertatem, in licen-
tia quiduis agendi felicitatem collocaret: sed quæ
talia improbaret, atq; aristocratia uteretur: * quæ
cum utilis sit, à uulgo, ut ea in qua census ratio ha-
betur, in Rebuspublicis numeratur: non quòd ex in-
scitia ignorent, sed quia nihil unquam cogitationis
ea de re susceperunt. Ego uerò formas rerum pu-
blicarum tres duntaxat esse dico: Oligarchiam, De
mocratiam, Monarchiam. Qui igitur his utuntur,

ὅσοι μὲν εἰώθασιν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καθιστάναι, καὶ τὰς ἄλλας πράξεις, τοὺς ἱκανωτάτους τῶν πολιτῶν, καὶ τοὺς μέλλοντας ἄριστα καὶ δικαιότατα τῶν πραγμάτων ἐπιστατήσειν: τούτους μὲν ἐν ἁπάσαις ταῖς πολιτείαις καλῶς οἰκήσειν, καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. τοὺς δὲ τοῖς πονηροτάτοις καὶ θρασυτάτοις ἐπὶ ταῦτα χρωμένους, καὶ τῶν μὲν τῇ πόλει συμφερόντων μηδὲν φροντίζουσιν, ὑπὲρ δὲ τῆς αὐτῶν πλεονεξίας ἑτοίμοις οὖσιν ὁτιοῦν πάσχειν, τὰς δὲ τούτων πόλεις ὁμοίως οἰκήσεσθαι ταῖς τῶν προεστώτων πονηρίαις. θέλοντας: τούτους αὖ τοὐναντίον κακίστους ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς πολίταις εἶναι νομίζω· τοὺς δὲ μήθ' οὕτως, μήθ' ὡς πρότερον εἶπον, ἀλλ' ὅταν μὲν θαρρῶσι, τούτους μάλιστα τιμῶντας, τοὺς πρὸς χάριν λέγοντας: ὅταν δὲ δείσωσιν, ἐπὶ τοὺς βελτίστους καὶ φρονιμωτάτους καταφεύγοντας: τοὺς δὴ τοιούτους ἐναλλὰξ ποτὲ μὲν χεῖρον, ποτὲ δὲ βέλτιον πράξειν. αἱ μὲν οὖν φύσεις, καὶ δυνάμεις τῶν πολιτειῶν, οὕτως ἔχουσιν.

ἐπάνοδος ἐπὶ τὴν τῶν προγόνων δημοκρατίαν, καὶ προκατάληψις προσεκτική.

ἡγοῦμαι δὲ ταῦτα μὲν ἑτέροις πολὺ πλείους λόγους παρέξειν τῶν νῦν εἰρημένων, ἐμοὶ δ' οὐκ ἔτι περὶ πασῶν αὐτῶν εἶναι διαλεκτέον, ἀλλὰ περὶ μόνης τῆς τῶν προγόνων. ταύτην γὰρ ὑπεσχόμην ἐπιδείξειν σπουδαιοτέραν, καὶ πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν οὖσαν, ἢ τὴν ἐν τῇ Σπάρτῃ καθεστηκυῖαν. ἔσται δ' ὁ λόγος τοῖς μὲν ἡδέως ἂν ἀκούσασι πολιτείαν χρηστὴν ἐμοῦ διεξιόντος, οὔτ' ὀχληρὸς, οὔτ' ἄκαιρος, ἀλλὰ σύμμετρος, καὶ προσήκων τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις. τοῖς δὲ μὴ χαίρουσι τοῖς μετὰ πολλῆς σπουδῆς εἰρημένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐν ταῖς πανηγύρεσι μάλιστα μὲν λοιδορουμένοις, ἢν δ' ἀπόσχωνται τῆς μανίας ταύτης, ἐγκωμιάζουσι τὰ φαυλότατα τῶν ὄντων, ἢ τοὺς παρανομωτάτους τῶν γεγενημένων: τούτοις δ'

αὐτὸν

si magistratus & cætera munia, ciuium prudentissimis, & optimè ac iustissimè curaturis omnia, mandent: eos in quauis Republica, tum inter se, tum erga alios, felici statu futuros. Qui uerò improbissimos & audacissimos deligunt, qui cùm Reipublicæ utilitatem negligant, tum ad explendam suam auariciam quiduis parati sint & facere & perpeti: & ciuium eandem, quæ magistratuum est, improbitatem esse uelint: hos contrà & sibimetipsis, & ciuibus pessimè consulere iudico. Qui autem neque sic, neque ut prius dixi, sese parant, sed cùm securi sunt, eos maximè honorant, qui ad gratiam loquuntur: in metu uerò & periculis, ad optimos & prudentissimos quosque confugiunt: eos per uices aliàs feliciores fore, aliàs calamitosiores. Hæc igitur natura & uis est Rerumpublicarum. Atque hæc alijs multo plura uerba suppeditatura existimo, quàm nos fecimus: mihi uerò non de omnibus illis, sed de sola maiorum nostrorum Republica esse disserendum. Hanc enim pollicitus sum demonstraturum maioris esse precij, quàm eam quæ Spartæ constituta est. Erit autem oratio his, qui me libenter de bona Republica dicentem audituri sunt, neque molesta, nec intempestiua, sed apta & conueniens superioribus: illis uerò qui grauem & seueram orationem aspernantes, ijs maximè delectantur, qui in celebritatibus conuicia dicunt: uel, si furore illo abstinuerint, aut res omnium uilissimas, aut mortalium nequissimos laudant: ijs eam

Reditus ad Democratiam maiorum, & occupatio attentioni seruiens.

uisum

αὐτὸν οἶμαι δόξειν, πολὺ μακρότερον εἶναι τοῦ δέοντος. ἐμοὶ δὲ τῶν μὲν τοιούτων ἀκροατῶν, οὐδὲν πώποτ' ἐμέλησεν, οὐδὲ τῶν ἄλλων τοῖς εὖ φρονοῦσιν. ἐκείνων δὲ τῶν ἅτε προεῖπον περὶ παντὸς λόγου μνημονευόντων, τῷ τε πλήθει τῶν λεγομένων οὐκ ἐπιτιμησόντων, οὐδ' ἂν μυρίων ἐπῶν ᾖ τὸ μῆκος: ἀλλ' ἐφ' αὐτοῖς εἶναι νομιζόντων, τοσοῦτον ἀναγνῶναι μέρος καὶ διελθεῖν, ὁπόσον ἂν αὐτοὶ βούλωνται. πάντων δὲ μάλιστα τῶν οὐδενὸς ἂν ἥδιον ἀκουόντων, ἢ λόγου διεξιόντος ἀνδρῶν ἀρετὰς, καὶ πόλεως τρόπον καλῶς οἰκουμένης. ἅπερ εἰ μιμήσασθαί τινες βουληθεῖεν καὶ δυνηθεῖεν, αὐτοί τ' ἂν ἐν μεγάλῃ δόξῃ τὸν βίον διαγάγοιεν, καὶ τὰς πόλεις τὰς αὑτῶν εὐδαίμονας ποιήσειεν. οἵους μὲν οὖν εὐξαίμην ἂν εἶναι τοὺς ἀκουσομένους τῶν ἐμῶν, εἴρηκα. δέδοικα δὲ, μὴ τοιούτων γιγνομένων, πολὺ καταδεέστερον εἴπω τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν μέλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. ὅμως δ' οὕτως ὁποίως ἂν οἷός τ' ὦ, πειράσομαι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. τοῦ μὲν οὖν διαφερόντως τῶν ἄλλων οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν ἡμῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, δικαίως ἂν ἐπενέγκαιμεν τὴν αἰτίαν τοῖς βασιλεύσασιν αὐτῆς, περὶ ὧν ὀλίγῳ πρότερον διελέχθην. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ παιδεύσαντες τὸ πλῆθος ἐν ἀρετῇ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ πολλῇ σωφροσύνῃ, καὶ διδάξαντες ἐξ ὧν διῴκουν, ἅπερ ἐγὼ φανείην ὕστερον εἰρηκὼς, ἢ 'κεῖνοι πράξαντες: ὅτι πᾶσα πολιτεία, ψυχὴ πόλεώς ἐστι, τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσην περ ἐν σώματι φρόνησις. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἁπάντων, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα, καὶ πάντων αἰτία τῶν ταῖς πόλεσι συμβαινόντων ἀγαθῶν. ἧς ὁ δῆμος οὐκ ἐπε-

[Margin: ὅτι ἡ τῶν ἀρχαίων βασιλέων ἀρετὴ χρηστῆς πολιτείας αἰτία.]

[Margin, beside the lines from "κὼς, ἢ 'κεῖνοι" to "πόλεσι συμβαινόντων": » » » » » »]

λάθετο

uisum iri puto, quàm oporteat, prolixiorem. Verùm ego nihil unquã eiusmodi auditores curaui, ut nec alius quisquã uir prudens: sed eorum rationem habui, qui & illa quæ iã dixi, præ omnib. alijs memoriæ mãdaturi, neq; disputationis prolixitatẽ, etiam si decies mille uersuum ea fuerit, reprehẽsuri sunt: sed sui arbitrij esse putabunt, tãtum legere & percensere, quãtum ipsi uolent: omniumq́; maximè eorum, qui nihil libentius audiant ea oratione, qua uel præstãtium uirorum uirtutes, uel Reipub. bene constitutæ mores commemorentur. Quæ si quidam imitari possent & uellent: cùm ipsi magna gloria ætatem exigerent, tum suas urbes felices redderent. Ac quales mihi auditores dari optarim, dixi. Vereor autem, etiamsi tales contigerint, ne longè tenuius, quàm pro rerum grauitate, de quib. disserere institui, dicam. Sic tamen, ut potero, de eis uerba facere aggrediar. Quòd igitur nostra urbs, illis temporibus, melius quàm aliæ administrata fuit, id regibus, de quib. paulo antè dixi, acceptũ referri debet. Hi enim fuerunt, qui populum ad uirtutem, ad iusticiam, magnamq́; modestiam instituerint: & suis actionibus id docuerint, quod ego posterius dico quàm ipsi fecerunt, QVAMVIS REIPVBLICAE FORMAM, CIVITATIS ESSE ANIMAM: cuius ea uis sit, quæ mentis in corpore. Nam hæc est, quæ & omnibus de rebus deliberet: & res secundas tueatur, & effugiat aduersas: autor atq; effectrix omnium bonorum, quæ ciuitatibus contigerunt. Neq; uerò populus eius rei propter

Regum Atticorũ prętantia, bene constitutæ Reipublicę causa.

muta-

Συμβούλων διάκρισις, τῶν πονηρῶν ἀποδοκιμαζομένων.

λάθοιτο διὰ τὴν μεταβολήν: ἀλλὰ μᾶλλον τοῦτο προ-
σέχειν, ἢ τοῖς ἄλλοις, ὅπως λήψεται τοὺς ἡγεμόνας, δη-
μοκρατίας μὲν ἐπιθυμοῦντας: τὸ δ' ἦθος τοιοῦτον ἔ-
χοντας, οἷόνπερ οἱ πρότερον ἐπιστατοῦντες αὐτῶν, καὶ μὴ
λήσουσι σφᾶς αὐτοὺς κυρίους ἁπάντων τῶν κοινῶν κα-
ταστήσαντες, οἷς οὐδεὶς οὐδὲ τῶν ἰδίων τι ἐπιτρέψειεν:
μηδὲ περιόψονται πρὸς τὰ τῆς πόλεως προσιόντας
τοὺς ὁμολογουμένως ὄντας πονηρούς: μηδ' ἀνέξονται
φωνὴν, τῶν τὰ μὲν σώματα τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἐπονει-
δίστως διατεθειμένων, συμβουλεύειν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀ-
ξιούντων, ὃν τρόπον τὴν πόλιν διοικήσουσι, καὶ ὅπως σω-
φρονοῖεν ἂν καὶ βέλτιον πράττοιεν: μηδὲ τῶν ἃ μὲν
παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον, εἰς αἰσχρὰς ἡδονὰς
ἀνηλωκότων, ἐκ δὲ τῶν κοινῶν ταῖς ἰδίαις ἀπορίαις βοη-
θεῖν ζητούντων: μηδὲ τῶν πρὸς χάριν μὲν ἀεὶ λέγειν
γλιχομένων, εἰς πολλὰς δ' ἀηδίας καὶ λύπας τοὺς
πειθομένους ἐμβαλλόντων: ἀλλὰ τούς γε τοιούτους ἅπαν-
τας ἀπείργειν ἀπὸ τοῦ συμβουλεύειν, ἕκαστος οἰήσεται
δεῖν. καὶ πρὸς τούτοις ἐκείνους, τοὺς τὰ μὲν τῶν ἄλλων κτή-
ματα τῆς πόλεως εἶναι φάσκοντας, τὰ δὲ ταύτης ἴδια
κλέπτειν καὶ διαρπάζειν τολμῶντας: καὶ φιλεῖν μὲν
τὸν δῆμον προσποιουμένους, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των αὐτὸν μισεῖσθαι ποιοῦντας· καὶ λόγῳ μὲν δεδιότας
ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἔργῳ δὲ λυμαινομένους, καὶ συκο-
φαντοῦντας, καὶ διατιθέντας οὕτω πρὸς ἡμᾶς, ὥστε τῶν
πόλεων τὰς εἰς τὸν πόλεμον καθισταμένας, ἥδιον ἂν καὶ
θᾶττον ἐνίας εἰσδέξασθαι τοὺς πολιορκοῦντας, ἢ τὴν
παρ' ἡμῶν βοήθειαν. * ἀπείποι δ' ἄν τις γράφων, εἰ
πάσας τὰς κακοηθείας, καὶ πονηρίας ἐξαριθμεῖν ἐπι-
χειρήσειεν: ἃς ἐκεῖνοι μισήσαντες, καὶ τοὺς ἔχοντας αὐ-

* σύμβουλοι καὶ προστάται καὶ στρατηγοὶ καὶ πρέσβεις, οἱ αὐτοί.

τάς.

*mutationem oblitus est: sed in hoc magis quàm in alia incubuit, ut duces sortiretur, qui & statum popularem expeterent, & ijs moribus essent præditi, quibus illi qui olim regnassent: ne per incuriam summæ rerum omnium eos præficeret, quibus nemo priuatim quicquam mandatum uellet: aut committeret, ut illi ad gubernacula ciuitatis sederent, quorum in confesso esset improbitas: aut uocem illorum ferret, qui cùm sua ipsi corpora probris affecissent, alijs præscribere studerent, quemadmodum urbs sobriè felicitérque regenda esset: aut illis in Republica locus daretur, qui patrimonijs in fœdas uoluptates profusis, peculatu & rapinis inopiæ suæ consultum uellent: aut illis, qui cum ad gratiam semper loqui cuperent, in multa ingrata & molesta conijcerent eos qui ipsis obtemperassent. Nam huius quidem generis homines omnes à consilijs esse remouendos, nemo est omnium quin existimet. Neque uerò hos solùm, sed illos etiam, qui cum aliorum possessiones Reipublicæ esse dicant, proprias ciuitatis opes depeculari ac diripere audent: & se amare populum simulant, quem apud omnes alios in odium adducunt: qui cùm Græcis uerbo metuant, eos re uexant & calumniantur: & efficiunt, ut ita erga nos affecti sint, ut pleræque ciuitates bellis conflictantes malint hostibus portas quàm primùm aperire, quàm nostra præsidia intromittere. * Nemo perscribere ac enumerare possit omnem improbitatem & scelera istorum: quæ cum illi odissent, non*

Magistratuum delectus, reiectis improbis.

* Suasores & magistratus & imperatores & legati, ijdé.

τὰς, ἐποιοῦντο συμβούλους καὶ προστάτας οὐ τοὺς τυχόν-
τας, ἀλλὰ τοὺς φρονιμωτάτους καὶ βελτίστους, καὶ κάλ-
λιστα βεβιωκότας. καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους στρατηγοὺς
ᾑροῦντο, καὶ πρέσβεις, εἴποτε δεήσειεν, ἔπεμπον, καὶ πά-
σας τὰς ἡγεμονίας τὰς τῆς πόλεως αὐτοῖς παρεδίδο-
,, σαν: νομίζοντες, τοὺς ἐπὶ τοῦ βήματος βουλομένους καὶ
,, δυναμένους τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν, τούτους δὲ καὶ καθ'
,, ἑαυτοὺς γενομένους, ἐν πᾶσι τοῖς τόποις, καὶ περὶ ἁπά-
,, σας τὰς πράξεις, τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν: ἅπερ αὐ-
νομοθεσίαι. τοῖς καὶ συνέβαινεν. διὰ γὰρ τὸ ταῦτα γινώσκειν, ἐν ὀλί-
γαις ἡμέραις ἑώρων τούς τε νόμους ἀναγεγραμμένους,
οὐχ ὁμοίως τοῖς νῦν κειμένοις, οὐδὲ τοσαύτης ταραχῆς,
καὶ τοσούτων ἐναντιώσεων μεστοὺς, ὥστε μηδὲν ἂν δυνη-
θῆναι μήτε τοὺς χρησίμους, μήτε τοὺς ἀχρήστους αὐ-
τῶν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὀλίγους, ἱκανοὺς δὲ τοῖς χρῆσθαι
,, μέλλουσι, καὶ ῥαδίους συνιδεῖν. ἔπειτα δικαίους καὶ συμ-
,, φέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, καὶ μᾶλ-
,, λον ἐσπουδασμένους τοὺς περὶ τῶν κοινῶν ἐπιτηδευ-
,, μάτων, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οἵουσπερ εἶ-
ἀρχαὶ οὐ περιμάχητοι. ναι χρὴ παρὰ τοῖς καλῶς πολιτευομένοις. περὶ δὲ
τοὺς αὐτοὺς χρόνους καθίστασαν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς, τοὺς
προκριθέντας ὑπὸ τῶν συμφυλετῶν, καὶ τῶν δημο-
τῶν, οὐ περιμαχήτους αὐτὰς ποιήσαντες, οὐδ' ἐπιθυμί-
ας ἀξίας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον λειτουργίαις ὁμοίας ταῖς
ἐνοχλούσαις μὲν, οἷς ἂν προσταχθῶσι, τιμὴν δέ τινα
προστιθείσαις αὐτοῖς. ἔδει γὰρ τοὺς ἄρχειν αἱρεθέντας,
τῶν τε κτημάτων τῶν ἰδίων ἀμελεῖν, καὶ τῶν πλημ-
μελημάτων τῶν εἰθισμένων δίδοσθαι ταῖς ἀρχαῖς,
ἀπέχεσθαι μηδὲν ἧττον, ἢ τῶν ἱερῶν: ἃ τίς ἂν ἐν τοῖς νῦν
καθεστῶσιν ὑπομείνειε; καὶ τοὺς μὲν ἀκριβεῖς περὶ
τού-

nõ temerè quosuis ad cõsilia & magistratus admittebant: sed prudẽtissimos & optimos quosq;, & uitæ integritate spectatissimos. Atq; hos ipsos tũ imperatores creabant: tum, si quãdo necesse esset, legatos mittebant: tũ magistratus urbanos omnes illis mandabant: existimantes, qui pro concione optima suadere & uellent et possent, eosdẽ etiã seorsim, omnib. in locis, et de omnib. negocijs, eodẽ animo pariq; prudẽtia futuros. Neq; uerò opinione sua frustrati sunt. nam cùm hac mẽte essent, paucis diebus leges in tabulas relatas, et publicè propositas uiderunt: nõ his quas nũc habemus, similes, neq; cõfusionis plenas, et inter sese pugnãtes, ita ut tã ratæ, quàm antiquatæ, propè nihil autoritatis habeãt: sed primùm paucas, sic tamẽ ut & satisfacerẽt, & cognitu faciles essent ijs qui usuri erãt illis. Deinde iustas & utiles, & inter se cõsentientes, et magis in hoc intentas, ut publica instituta præclara essent, quàm ut priuata commercia sine fraude fierent: quales esse decet in Repub. bene cõstituta. Circa eadem tempora, magistratus creabant eos qui à tribulibus & popularib. delecti erant. Neq; uerò dignitates tales fecerant, quæ magnopere ambiendæ, aut expetẽdæ essent: sed multo magis munerib. similes, ijs quibus mandata fuerint, sanè molestis, sed & honoris aliquid afferentibus. Oportebat enim eos qui delecti erant, & rem familiarem negligere, & largitionib. quæ magistratibus dari solent, non minus quàm donarijs templorum abstinere. Quæ quis est qui his moribus ferre uelit? Quòd si qui officio functi essent,

Legumlatio.

Dignitates nõ ambitæ.

ταύτας γινομένους μετρίως ἐπαινεθέντας, ἐφ᾽ ἑτέραν ἐπιμέλειαν τάττεσθαι τοιαύτην. τοὺς δὲ καὶ μικρὸν παραβαίνοντας, ταῖς ἐσχάταις αἰσχύναις καὶ μεγίσταις ζημίαις περιπίπτειν. ὥστε μηδένα τῶν πολιτῶν, ὥσπερ νῦν διακεῖσθαι πρὸς τὰς ἀρχάς: ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ταύτας φεύγειν ἢ διώκειν· καὶ πάντας νομίζειν, μηδέ ποτ᾽ ἂν γενέσθαι δημοκρατίαν ἀληθεστέραν, μηδὲ μᾶλλον τῷ πλήθει συμφέρουσαν, τῆς τῶν μὲν τοιούτων πραγμάτων ἀτέλειαν τῷ δήμῳ διδούσης, τοῦ δὲ τὰς ἀρχὰς καταστῆσαι, καὶ δίκην λαβεῖν παρὰ τῶν ἐξαμαρτανόντων κύριον ποιούσης· ἅπερ ὑπάρχει καὶ τῶν τυράννων τοῖς εὐδαιμονεστάτοις. σημεῖον δὲ μέγιστον, ὅτι ταῦτ᾽ ἠγάπων μᾶλλον, ἃ ἐγὼ λέγω. φαίνεται γὰρ ὁ δῆμος, ταῖς μὲν ἄλλαις πολιτείαις ταῖς οὐκ ἀρεσκούσαις μαχόμενος, καὶ καταλύων, καὶ τοὺς προεστῶτας αὐτῶν ἀποκτείνων: ταύτῃ δὲ χρώμενος οὐκ ἔλαττον χιλίων ἐτῶν, ἀλλ᾽ ἐμμείνας ἀφ᾽ οὗ παρέλαβε, μέχρι τῆς Σόλωνος μὲν ἡλικίας, Πεισιστράτου δὲ δυναστείας· ὃς δημαγωγὸς γενόμενος, καὶ πολλὰ τὴν πόλιν λυμηνάμενος, καὶ τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν, ὡς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας ἐκβαλὼν, τελευτῶν τόν τε δῆμον κατέλυσε, καὶ τύραννον ἑαυτὸν κατέστησε. τάχ᾽ οὖν ἂν τινες ἄτοπον εἶναί με φήσειαν (οὐδὲν γὰρ κωλύει διαβαλεῖν τὸν λόγον) ὅτι τολμῶ λέγειν, ὡς ἀκριβῶς εἰδὼς περὶ πραγμάτων, οἷς οὐ παρῆν πραττομένοις. Ἐγὼ δὲ οὐδὲν τούτων ἄλογον οἶμαι ποιεῖν. εἰ γὰρ μόνος ἐπίστευον τοῖς τε λεγομένοις περὶ τῶν παλαιῶν, καὶ τοῖς γράμμασι τοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου παραδεδομένοις ἡμῖν, εἰκότως ἂν ἐπιτιμώμην. νῦν δὲ πολλοὶ καὶ νοῦν ἔχοντες, ταὐτὸν ἐμοὶ φανεῖεν ἂν πάσχοντες. χωρὶς δὲ τούτων, εἰ καταστήσαιμι εἰς ἔλεγχον, δυνη-

Δημοκρατία ἀληθεστάτη, ἡ χιλιετής.

προκατάληψις, ὅτι οὔτ᾽ ἄπιστα λέγει, οὔτ᾽ ἀθηναίοις περιέθηκε τὰ παρὰ σπαρτιάταις καθεστῶτα.

eos mediocriter collaudatos, aliam talem curationē suscipere oportebat. Qui uerò paululū de uia declinassent, summis probris & maximis supplicijs afficiebantur. ci. Quare nemo ciuiū, ut nunc fit, magistratus appetebat, sed effugere quàm cōsequi malebāt: omnesq; putabant, nunquā existere posse ueriorē democratiā, aut multitudini utiliorem ea, quæ & taliū quidem functionū populo immunitatē daret: legendorum aūt magistratuū autoritatē, & puniendi delinquentes tribueret. quæ nō alia potestas est, quàm felicißimorum tyrannorū. Et hæc quæ ego dixi, pluris eos fecisse, illud maximo argumento est, quòd populus alias Reipub. formas, quæ displicent, oppugnare & destruere, et magistratus occidere solet: hac uerò usus est non paucioribus, quàm mille annis, in eaq; perseuerauit ab illo tēpore quo accepit, usq; ad Solonis ætatē, Pisistratiq; principatū. Qui populi gubernator factus, cum Reipublicæ multū nocuisset, optimosq; ciues tanquam oligarchicos eiecisset: tandem populari statu abrogato, tyrannidē occupauit. Fortaßis autē aliqui me absurdè facere dicent (nihil enim uetat hanc orationem reprehendere) qui hæc dicere audeam, tanquam de rebus perfectè mihi cognitis: quibus dum gererentur, non interfuerim. Sed ego me nihil horum temerè facere puto. Nam si ego solus sermonibus de ueterum institutis & scriptis, quæ ab illo tempore ad nos peruenerunt, fidem haberem: non iniuria reprehenderer. Nunc multos, eosq; prudētes uiros facere idem, quod me, apparet. Præterea, si argumenta à me postulentur:

Democratia Atheniēsis mille annorum.

Occupatio, se nec incredibilia dicere, nec Atheniensibus ea tribuere, quæ Lacedæmoniorū esse propria uideantur.

δυνηθείην ἂν ἐπιδεῖξαι, πάντας ἀνθρώπους πλείους ἐπιστήμας ἔχοντας διὰ τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς ὄψεως, καὶ μείζους πράξεις καὶ καλλίους εἰδότας, ἃς παρ' ἑτέρων ἀκηκόασιν, ἢ ἐκείνας αἷς αὐτοὶ παραγενόμενοι τυγχάνουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὔτ' ἀμελεῖν καλῶς ἔχει τῶν τοιούτων ὑπολήψεων (τυχὸν γὰρ μηδενὸς ἀντειπόντος, λυμήναιντ' ἂν τὴν ἀλήθειαν) οὔτ' αὖ πολὺν χρόνον ἀντιλέγοντας διατρίβειν ἐν αὐταῖς: ἀλλ' ὅσον ὑποδείξαντας μόνον τοῖς ἄλλοις, ἐξ ὧν ληροῦντας αὐτοὺς ἂν ἐπιδείξαιεν, πάλιν ἐπανελθόντας λέγειν, καὶ περαίνειν ὅθεν ἀπέλιπον, ὅπερ ἐγὼ ποιήσω. τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς τότε πολιτείας, καὶ τὸν χρόνον ὅσον αὐτῇ χρώμενοι διετελέσαμεν, ἐξαρκούντως δεδήλωται. λοιπὸν δ' ἡμῖν, τὰς πράξεις τὰς ἐκ τοῦ πολιτεύεσθαι καλῶς γεγενημένας, διελθεῖν. ἐκ τούτων γὰρ μᾶλλον ἔσται καταμαθεῖν, ὅτι καὶ τὴν πολιτείαν εἶχον ἡμῶν οἱ πρόγονοι βελτίω τῶν ἄλλων, καὶ σωφρονεστέραν. καὶ προστάταις καὶ συμβούλοις ἐχρῶντο τοιούτοις, οἵους χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας. οὐ μὴν οὐδὲ ταῦτά μοι πρότερον λεκτέον ἐστί, πρὶν ἂν μικρὰ προείπω περὶ αὐτῶν. ἢν γὰρ ὑπεριδὼν τὰς ἐπιτιμήσεις τὰς τῶν οὐδὲν ἄλλο ποιεῖν ἢ τοῦτο δυναμένων, ἐφεξῆς διηγῶμαι, περί τε τῶν ἄλλων τῶν πεπραγμένων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν περὶ τὸν πόλεμον, οἷς οἱ πρόγονοι χρώμενοι, τῶν τε βαρβάρων περιεγένοντο, καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκίμησαν: οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ φήσουσί τινές με διεξιέναι τοὺς νόμους, οὓς Λυκοῦργος μὲν ἔθηκε, Σπαρτιᾶται δ' αὐτοῖς χρώμενοι τυγχάνουσιν. Ἐγὼ δ' ὁμολογῶ μὲν ἐρεῖν πολλὰ τῶν καθεστώτων ἐκεῖ, οὐχ ὡς Λυκούργου τι τούτων εὑρόντος ἢ διανοηθέντος, ἀλλ' ὡς μιμησαμένου τὴν διοίκησιν ὡς

δυνα-

probare queam, omnes homines auribus plura quàm oculis cognoscere: & maiores & pulchriores res scire, quas ab alijs audierint, quàm quibus ipsi interfuerunt. Cæterùm huiusmodi reprehensiones neque negligendæ sunt (nam si à nemine diluerentur, fortasse ueritatem læderent) neque refutandis illis diutius immorandum. Sed ubi tantùm alijs subindicatum fuerit, ex quo aduersarios nugas agere ostendatur: ad propositum redeundum, & absoluendum id quod institutum fuit. Quod ego quoque faciam. Ordinationem igitur Reipublicæ, & tempus per quod ea sunt usi, quantum satis est, exposuimus. Restat igitur, ut quæ actiones bonum ciuitatis statum secutæ sint, explicemus. Ex his enim rectius intelligetur, nostros maiores Rempublicam meliorem habuisse tum, quàm alios, & modestiorem: atque ijs & magistratibus & consiliarijs esse usos, quorum autoritati parêre prudentiæ est. Sed ne hæc quidem prius dicenda mihi sunt, quàm pauca præfatus fuero. Si enim neglectis eorum reprehensionibus, qui hoc unum didicerunt: uel de alijs rebus gestis, uel de militari disciplina, quibus usi maiores, & Barbaros superarunt, & à Græcis bene audierunt, narrauero: fieri non poterit, quin aliqui me dicant leges recitare, quas & Lycurgus tulerit, & Spartani obseruent. Ego uerò me dicturum esse multa fateor, quæ illic recepta sunt: non quò Lycurgus illa uel inuenerit, uel excogitarit: sed quòd maiorum nostrorum

δυνατὸν ἄριστα τὴν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων, καὶ τήν τε δημοκρατίαν καταστήσαντος παρ' αὐτοῖς, τὴν ἀριστοκρατίᾳ μεμιγμένην, ἥπερ ἦν παρ' ἡμῖν· καὶ τὰς ἀρχὰς οὐ κληρωτὰς, ἀλλ' αἱρετὰς ποιήσαντος· καὶ τὴν τῶν γερόντων αἵρεσιν, τῶν ἐπιστατούντων ἅπασι τοῖς πράγμασι, μετὰ τοσαύτης σπουδῆς ποιεῖσθαι νομοθετήσαντος, μεθ' ὅσης περ φασὶ καὶ τοὺς ἡμετέρους περὶ τῶν εἰς ἄρειον πάγον ἀναβήσεσθαι μελλόντων. ἔτι δὲ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῖς περιθέντος τὴν αὐτὴν, ἥνπερ ᾔδει καὶ τὴν βουλὴν ἔχουσαν τὴν παρ' ἡμῖν. ὅτι μὲν οὖν τὸν αὐτὸν τρόπον τἀκεῖ καθέστηκεν, ὥσπερ εἶχε τὸ παλαιὸν, καὶ τὰ παρ' ἡμῖν, παρὰ πολλῶν ἐστὶ πυθέσθαι τοῖς εἰδέναι βουλομένοις. ὡς δὲ καὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν περὶ τὸν πόλεμον, οὐ πρότερον ἤσκησαν, οὐδ' ἄμεινον ἐχρήσαντο ὑπερπαῖσαι τῶν ἡμετέρων: ἐκ τῶν ἀγώνων, καὶ τῶν πολέμων, καὶ τῶν ὡμολογημένων γενέσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, οὕτως οἶμαι σαφῶς ἐπιδείξειν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἀνοήτως λακωνίζοντας ἀντειπεῖν δυνήσεσθαι τοῖς ῥηθεῖσι, μήτε τοὺς ἅμα τε θαυμάζοντας, καὶ βασκαίνοντας, καὶ μιμεῖσθαι γλιχομένους. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν λεχθησομένων, ἀκοῦσαι μὲν ἴσως τισὶν ἀηδῆ, ῥηθῆναι δ' οὐκ ἀσύμφορον. εἰ γάρ τις φαίη τὼ πόλεε ταύτα πλείστων ἀγαθῶν αἰτίας γεγενῆσθαι τοῖς ἕλλησι, καὶ μεγίστων κακῶν, μετὰ τὴν Ξέρξου στρατείαν: οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἀληθῆ δόξειεν ἂν λέγειν τοῖς εἰδόσι τι περὶ τούτων τε γεγενημένων. ἠγωνίσαντό τε γὰρ, ὡς δυνατὸν, ἄριστα πρὸς τὴν ἐκείνου δύναμιν: καὶ περὶ τῶν
» ταῦτά τε πρᾶξαι, προσῆκον αὐταῖς καὶ περὶ τῶν
» ἐχομένων βουλεύσασθαι καλῶς, εἰς τοῦτ' ἦλθον οὐκ ἀνοίας, ἀλλὰ μανίας, ὥστε πρὸς μὲν τὸν ἐπιστρα-

κατὰ παρέκβασιν ἐπιτίμησις ἑκατέραιν τοῖν πόλεοιν τῆς ἀβουλίας καὶ πλεονεξίας.

gubernationem quàm optimè imitatus, domi democratiam instituit, aristocratia temperatam, qualis apud nos fuit: & magistratus non sortitò, sed per suffragia creari uoluit: legemq́ tulit, ut seniores, qui rebus omnibus præsunt, tanto studio & cura legerentur, quanta ferunt à maioribus nostris Areopagitas esse lectos: & eandem illis autoritatem tribuit, quàm sciret senatum apud nos habuisse. Lacedæmoniorum igitur eam esse Rempublicam, quæ apud nos olim quoque fuerit: è multis audire licet, si qui scire id cupiunt. Iam rei militaris peritiam non prius excoluisse, neque melius tractasse Spartanos, quàm nostros: certaminibus & bellis, & ijs quæ facta esse illis temporibus omnes confitentur, me ita perspicuè ostensurum arbitror, ut nec ineptè Laconum studiosi habituri sint, in quo meis uerbis contradicant: nec illi etiam, qui simul & mirantur & inuident, & imitari cupiunt. Ab eo autem exordiar, quod auditu fortasse non omnibus iucundum, sed dictu tamen non erit inutile. Si quis enim dicat, duas has urbes plurima beneficia in Græciam contulisse, atque maximis malis eandem post Xerxis expeditionem affecisse: non poterit non dixisse uerum ijs uideri, qui res gestas illorum temporum cognitas habent. Nam & quàm fortissimè fieri potest, contra eius potentiam dimicarunt: & eo facto, cum decuisset etiam ea quæ restabant, eas ritè administrare: in eam non amentiam, sed insaniam sunt impulsæ, ut cum eo qui ipsas oppugnarat,

Digressio in reprehésioné utriusq; urbis, ob adulationé Persicá, & intestina bella.

 gnarat,

τεύσαντα καὶ βουληθέντα τὼ μὲν πόλεε τούτω παν-
τάπασιν ἀνελεῖν, τοὺς δ' ἄλλους Ἕλληνας καταδουλώ-
σασθαι, πρὸς μὲν τοιοῦτον, κρατήσασαι ῥᾳδίως ἂν αὐτοῦ
καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰρήνην εἰς ἅπαν-
τα τὸν χρόνον συνεγράψαντο, ὥσπερ πρὸς εὐεργέτην
γεγενημένον· φθονήσασαι δὲ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ἑαυτῶν,
εἰς πόλεμον κατέστησαν πρὸς ἀλλήλας, καὶ φιλονεικίαν, καὶ
οὐ πρότερον ἐπαύσαντο σφᾶς αὐτὰς ἀπολλύουσαι, καὶ
τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, πρὶν κύκλον ἐποιήσαντο τὸν κοι-
νὸν ἐχθρὸν τοῦ τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν εἰς τοὺς ἐ-
σχάτους καταστῆσαι κινδύνους, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς
Λακεδαιμονίων, καὶ πάλιν τὴν ἐκείνων διὰ τῆς πό-
λεως τῆς ἡμετέρας: καὶ τοσοῦτον ἀπολειφθέντες τῆς τοῦ
βαρβάρου φρονήσεως, οὔτ' ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἤλ-
γησαν ἀξίως ὧν ἔπαθον, οὐδ' ὡς προσῆκεν αὐτούς, οὔτε
νῦν αἱ μέγισται τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, αἰσχύνονται
διακολακευόμεναι πρὸς τὸν ἐκείνου πλοῦτον: ἀλλ' ἡ
μὲν Ἀργείων καὶ Θηβαίων, Αἴγυπτον αὐτῷ συγκατε-
πολέμησεν, ἵν' ὡς μεγίστην ἔχων δύναμιν ἐπιβουλεύοι
τοῖς Ἕλλησιν. ἡμεῖς δὲ καὶ Σπαρτιᾶται, συμμαχίας ἡμῖν
ὑπαρχούσης, ἀλλοτριώτερον ἔχομεν πρὸς ἡμᾶς αὐ-
τούς, ἢ πρὸς οὓς ἑκάτεροι πολεμοῦντες τυγχάνομεν.
σημεῖον δ' οὐ μικρόν. κοινῇ γὰρ οὐδὲ περὶ ἑνὸς πράγμα-
τος βουλευόμεθα· χωρὶς δ' ἑκάτεροι πρέσβεις πέμ-
πομεν ὡς ἐκεῖνον, ἐλπίζοντες ὁποτέροις ἂν οἰκειότερον
διατεθείη, κυρίους τούτους γενήσεσθαι τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι
» πλεονεξίας: κακῶς εἰδότες, ὡς τοὺς μὲν θεραπεύον-
» τας αὐτόν, ὑβρίζειν εἴθισται· πρὸς δὲ τοὺς ἀντιπραττομέ-
» νους, καὶ καταφρονοῦντας τῆς ἐκείνου δυνάμεως, ἐκ παν-
» τὸς τρόπου διαλύεσθαι πειρᾶται τὰς διαφοράς. ταῦτα δὲ
δῆλ-

gnarat, qui utranque urbẽ delere funditùs, qui cæteros Græcos seruitute opprimere destinarat (tali præsertim, quẽ facile terra mariq; superassent) pacẽ in omne tẽpus, tanquã cũ bene merito, fecerint: & altera alterius uirtutib. inuidẽtes, bello suscepto, tanta pertinacia & æmulatione inter se contenderint, ut sese mutuò cæterosq; Græcos perdere nõ prius destiterint, quàm cõmuni hosti eã potestatẽ dedissent, ut is nostram urbem per Lacedæmoniorum potentiam, in summum discrimen adduceret: ac rursum Lacedæmonios, per nostram urbem. Quãuis autem Barbarus eas prudentia tam longè superasset: tamen neque illis temporibus, ob acceptas clades, ita uti par fuit, ipsasq; decuit, doluerunt: neque nunc Græcarum urbium maximas colere pudet eius opes, contentione quadam assentationis. Nam Argiui quidem & Thebani Aegyptum illi, missis auxilijs, subegerunt: ut quàm maxima potentia munitus, Græcis insidiaretur. Nos autem & Spartani, cùm societate coniuncti simus, alieniores alteri ab alteris animos habemus, quàm ab ijs contra quos utriq; bella gerimus. Cuius rei non paruum illud signum est, quòd nec ulla de re, communi consilio deliberamus: et utriq; seorsim legatos ad illũ mittimus: sperantes, utri eum magis propitium habuerint, in eorũ potestate fore Græciæ dominatũ: adeoq; sumus amentes, ut nõ animaduertamus, solere eum illos à quibus colitur, cõtumeliosè tractare: cum ijs aũt qui aduersantur, & eius potentiã contemnunt, omni modo dare operam, ut redeat in gratiam. Hæc

ἐφαρμόζει τὰ τῆς παρεκβάσεως αὐτὶ τὸ προκείμενον: καὶ συγκρίσει τῆς καθ' ἑαυτὴν, τὴν τῆς πάλαι καλοκαγαθίαν ἐνδοξοτέραν ἀπεργάζεται.

διῆλθον, οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι λέγειν τινὲς τολμήσουσιν, ὡς ἔξω τῆς ὑποθέσεως τοῖς λόγοις τούτοις ἐχρησάμην. ἐγὼ δ' οὐδέ ποτ' ἂν οἶμαι τοῖς προειρημένοις οἰκειοτέρους ἂν λόγους ῥηθῆναι τούτων, οὐδ' ἐξ ὧν ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειε τοὺς προγόνους ἡμῶν φρονιμωτέρους ὄντας περὶ τὰ μέγιστα, τῶν τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν σπαρτιατῶν μετὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ξέρξην διοικησάντων. αὗται μὲν γὰρ ἂν φανεῖεν ἐν ἐκείνοις τε τοῖς χρόνοις πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους εἰρήνην ποιησάμεναι, σφᾶς δ' αὐτὰς καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀπολλύουσαι: νῦν τε τῶν ἑλλήνων ἄρχειν ἀξιοῦσαι, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα πρέσβεις πέμπουσαι περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας. οἱ δὲ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες οὐδὲν τούτων ἔπραττον, ἀλλὰ τοὐναντίον. τῶν μὲν γὰρ ἑλληνίδων πόλεων, οὕτως αὐτοῖς ἀπέχεσθαι σφόδρα δεδογμένον ἦν, ὥσπερ τοῖς ἀσεβέσι τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνακειμένων. τὸν δὲ πόλεμον ὑπελάμβανον ἀναγκαιότατον μὲν καὶ δικαιότατον τὸν μετὰ πάντων ἀνθρώπων, πρὸς τὴν ἀγριότητα τὴν τῶν θηρίων γιγνόμενον. δεύτερον δέ, τὸν μετὰ τῶν ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους, τοὺς καὶ φύσει πολε-

ὅτι τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου οὐδεὶς ἀτελής.

» μίους ὄντας, καὶ πάντα τὸν χρόνον ἐπιβουλεύοντας
» ἡμῖν. τοῦτον δ' εἴρηκα τὸν λόγον οὐκ αὐτὸς εὑρών, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων συλλογισάμενος. ὁρῶντες γὰρ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ἐν πολλοῖς κακοῖς καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς οὔσας, τὴν δ' αὐτῶν μόνην καλῶς οἰκουμένην, οὐχ ἡγήσαντο δεῖν, ἄμεινον τῶν ἄλλων φρονοῦντας καὶ πράττοντας ἀμελεῖν, οὐδὲ περιορᾶν τὰς τῆς αὐτῆς συγγενείας μετεχούσας ἀπολλυμένας: ἀλλὰ σκεπτέον εἶναι, καὶ πρακτέον, ὅπως ἁπάσας ἀπαλλάξουσι τῶν κακῶν τῶν παρόντων.

τοῦτο

recensui, cum satis scirem non defuturos, qui dicere auderent, ea quæ dixerim, nihil ad institutũ pertinere. Ego uerò nunquam quicquam esse dictum existimo, quod suprà dictis magis cõueniat: aut quo manifestius demonstretur, maiores nostros maximis in rebus fuisse prudentiores illis, qui tum nostram, tum Spartanorum urbem, post bellum cum Xerxe gestum gubernarunt. Satis enim constat, eas & illis temporibus cum Barbaris fecisse, & cùm se ipsas, tum alias ciuitates perdidisse, & nunc Græcis imperare uelle: & legatos ad regem mittere, ad expetendam eius amicitiam & societatem. Qui uerò quondam nostram urbem tenuerunt, nihil tale fecerunt, sed planè contrarium. Nam Græcis urbibus abstinere, tam constanter eis decretum fuit, quàm religiosis hominibus donarijs templorum. Bellum autem maximè necessarium & iustißimũ, à quo mortalium nemo immunis esse deberet, id putabant, quod contra immanitatem belluarum gereretur: proximum, quod Græcorum auxilio inferretur Barbaris, qui & natura essent hostes, & perpetuò nobis insidiarentur. Hæc quæ dixi, non ipse excogitaui, sed ex illorum rebus gestis sum ratiocinatus. Nam cum alias urbes in multis malis & bellis & turbis uersari, suam uerò solam rectè gubernari uiderent: non existimarunt eorum esse officij, qui & rectius saperent, & rebus secundioribus uterentur, conniuere, ac pati cognatas urbes interire: sed & rationem ineundam, & operam esse dandam, ut uniuersas malis illis liberarent. His

Accommodat digressionem ad propositũ, & collatione suæ ætatis, uirtutẽ ueterum illustrat.

A' bello Barbarico nemo immunis.

ταῦτα δὲ διανοηθέντες, τῶν μὲν ἧττον νοσουσῶν, πρεσβείαις καὶ λόγοις ἐξαιρεῖν ἐπειρῶντο τὰς διαφοράς· εἰς δὲ τὰς μᾶλλον στασιαζούσας, ἐξέπεμπον τῶν πολιτῶν τοὺς μεγίστην παρ' αὐτοῖς δόξαν ἔχοντας, οἳ περί τε τῶν παρόντων παρ' αὐταῖς πραγμάτων συνεβούλευον, καὶ συγγιγνόμενοι τοῖς τε δι' ἀπορίαν μὴ δυναμένοις ἐν ταῖς αὐτῶν ζῆν πατρίσι, καὶ τοῖς χεῖρον γεγονόσιν, ὧν οἱ νόμοι προστάττουσιν: οἵπερ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λυμαίνονται τὰς πόλεις, ἔπειθον μεθ' αὐτῶν στρατεύεσθαι, καὶ βίον ζητεῖν βελτίω τοῦ νῦν ὑπάρχοντος. πολλῶν δὲ γινομένων τῶν ταῦτα βουλομένων καὶ πειθομένων: στρατόπεδα συστήσαντες ἐξ αὐτῶν, τούς τε τὰς νήσους κατέχοντας τῶν βαρβάρων, καὶ τοὺς ἐφ' ἑκατέρας τῆς ἠπείρου τὴν παραλίαν κατοικοῦντας καταστρεφόμενοι, καὶ πάντας ἐκβάλλοντες, τοὺς μάλιστα βίου δεομένους τῶν ἑλλήνων κατῴκιζον. καὶ ταῦτα πράττοντες, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδεικνύοντες διετέλουν, ἕως ἤκουσαν σπαρτιάτας τὰς πόλεις τὰς ἐν πελοποννήσῳ κατῳκισμένας, ὥσπερ εἶπον, ὑφ' αὐτοὺς πεποιημένους. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖς ἰδίοις ἠναγκάζοντο τοῦ προσέχειν τὸν νοῦν. τί οὖν ἐστι τὸ συμβεβηκὸς ἀγαθὸν, ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ περὶ τὰς ἀποικίας καὶ πραγματείας; τούτου γὰρ οἶμαι μάλιστα ποθεῖν ἀκοῦσαι τοὺς πολλούς, τοῖς μὲν ἕλλησιν εὐπορωτέρους γενέσθαι τὰ περὶ τὸν βίον, καὶ μᾶλλον ὁμονοεῖν, τοσούτων τὸ πλῆθος καὶ τοιούτων ἀνθρώπων ἀπαλλαγεῖσι· τοῖς δὲ βαρβάροις ἐκπίπτειν ἐκ τῶν αὐτῶν, καὶ φρονεῖν ἔλαττον ἢ πρότερον: τοῖς δ' αἰτίοις τούτων γεγενημένοις, εὐδοκιμεῖν, καὶ διπλασίαν πεποιηκέναι τὴν ἑλλάδα τῆς ἐξ ἀρχῆς συστάσης. μεῖζον μὲν οὖν εὐεργέτημα, καὶ κοινότερον τοῖς ἕλλησι γεγενημένον περὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων, οὐκ ἂν δυναί-

τὰ ἀκολουθήσαντα ταῖς ἀποικίαις.

μην

His cogitationibus susceptis, dißidia saniorum ciuitatum legationibus & disceptationibus tollere studuerunt. Si quæ uerò seditiosiores erant, ciues summæ apud se autoritatis ablegarunt, qui & consilijs eas in rebus illis iuuarent, & congreßi tum cum ijs qui ob egestatem in patria uiuere non poterant, tum cum ijs quorum insita ferocia legum decretis aduersabatur (quod hominum genus urbibus plerunque perniciosum est) persuaserunt, ut secum in militiam profecti, uitam illa meliorem quærerent. Cum igitur multi essent qui ea uellent, & obtemperarent: constituto ex illis exercitu, & Barbaros qui insulas occuparant expulerunt: & eos qui utranque Asiæ oram tenebant aggreßi, omnibus eiectis, egentißimos Græcorum ibi collocarunt. Hæc & ipsi agere, & alijs ad imitandum proponere non destiterunt, donec audissent, Spartanos Peloponnesi urbes, ut dixi, subegisse. Tum uerò sua tueri coacti sunt. Quid igitur boni bella illa, & occupationes mittendi colonias, sequutum est? (hoc enim existimo plerosque potissimùm audire uelle) ut Græci ditiores & copiosiores fierent, magisq; consentirent, tanta & tali multitudine hominum liberati: ut Barbari, extorres & profligati, submißioribus animis essent, quàm prius: ut harum rerum autores insignem caperent gloriam, duplo maiore facta Græcia, quàm initiò fuerat. Ac maius quidem beneficium, & communius, Græcis à nostris maioribus datũ, reperire Vtilitas coloniarum.

ὅτι αἱ ἱκετεῖαι αἱ τοῖς ἀθηναίοις γενόμεναι, πολεμικῆς δυνάμεως τετιμημένον.

μίαν ἐξευρεῖν. οἰκειότερον δὲ τῇ περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμελείᾳ, καὶ δόξης οὐκ ἔλαττον ἄξιον, καὶ πᾶσι φανερὸν, ἴσως ἔχομεν εἰπεῖν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ἢ τίς οὐκ ἀκήκοε τῶν τραγῳδοδιδασκάλων ἐν διονυσίοις τὰς ἀδράστῳ γενομένας ἐν θηβαίοις συμφοράς; ὅτι κατάγειν βουληθεὶς τὸν οἰδίπου μὲν υἱὸν, αὐτοῦ δὲ κηδεστὴν, παμπληθεῖς μὲν ἀργείων ἀπώλεσεν, ἅπαντας δὲ τοὺς λοχαγοὺς ἐπεῖδε διαφθαρέντας: αὐτὸς δ' ἐπονειδίστως σωθεὶς, ἐπειδὴ σπονδῶν οὐχ οἷός τ' ἦν τυχεῖν, οὐδ' ἀνελέσθαι τοὺς τετελευτηκότας, ἱκέτης γενόμενος τῆς πόλεως, ἔτι θησέως αὐτὴν διοικοῦντος, ἐδεῖτο μὴ περιιδεῖν τοιούτους ἄνδρας ἀτάφους γενομένους, μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον καταλυόμενον:
„ ᾧ πάντες ἄνθρωποι χρώμενοι διατελοῦσιν, οὐχ ὡς
„ ὑπ' ἀνθρωπίνης κειμένῳ φύσεως, ἀλλ' ὡς ὑπὸ δαι-
„ μονίας προστεταγμένῳ δυνάμεως. ὧν ἀκούσας οὐδένα χρόνον ἐπισχὼν, ἔπεμψε πρεσβείαν εἰς θήβας, περί τε τῆς ἀναιρέσεως συμβουλεύσοντας αὐτοῖς, ὁσιώτερον βουλεύσασθαι, καὶ τὴν ἀπόκρισιν νομιμωτέραν ποιήσασθαι τῆς πρότερον γεγενημένης: κἀκεῖνο ὑποδείξοντας, ὡς ἡ πόλις αὐτοῖς οὐκ ἐπιτρέψει παραβαίνουσι τὸν νόμον τὸν κοινὸν ἁπάντων ἑλλήνων. ἀκούσαντες δ' οἱ τότε κύριοι θηβαίων ὄντες, οὐχ ὁμοίως ἔγνωσαν, οὔτε ταῖς δόξαις αἷς ἔχουσί τινες περὶ αὐτῶν, οὔθ' οἷς ἐβουλεύσαντο πρότερον, ἀλλὰ μετρίως περὶ αὐτῶν τε διαλεχθέντες, καὶ τῶν ἐπιστρατευσάντων κατηγορήσαντες, ἔδοσαν τῇ πόλει τὴν ἀναίρεσιν.* καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι τἀναντία λέγων τυγχάνω, οἷς ἐν τῷ πανηγυρικῷ λόγῳ φανείην ἂν περὶ τῶν αὐτῶν τούτων γεγραφώς. ἀλλὰ γὰρ οὐδένα νομίζω τῶν ταῦτα

* πρὸς κατάληψις ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς περὶ θηβαίων διηγήσεως.

συνι-

non possum. Quod autem sit cum peritia rei militaris coniunctius, nec minore prædicatione dignũ, & omnibus manifestum, habituri fortè sumus quod dicamus. Quis enim ignorat, aut Bachanalibus è Tragicis actoribus non audiuit, quas Adrastus clades ad Thebas acceperit? Qui Oedipi filium, suum generum, in regnum restituere conatus, maximas Argiuorum copias amisit, & omnes centuriones uidit interemptos, ipse per dedecus seruatus. Et quia nec fœdus impetrare, nec cæsos afficere sepultura poterat: supplex urbi nostræ factus, Theseo adhuc eam gubernante, orauit, ne tales uiros insepultos iacere, aut uetus institutum & patriam legem apud uniuersos homines receptam abrogari sineret, quæ non mortali prodita ingenio, sed à diuina potentia imperata uideretur. Quibus ille auditis, nulla mora interposita, legatos Thebas misit, qui suaderent, ut & de reddendis cadaueribus sanctius consilium inirent, et æquius responsum quàm dudum darent: atque illud subindicarent, nostram urbem eis non permissuram, ut communem omnium Græcorum legem uiolarent. Qui uerò tum Thebis imperabant, his acceptis aliter statuerunt, quàm & plerique de eis sentiunt, & ipsi prius decreuerant: sed & modeste suam causam egerunt, & accusatis ijs à quibus oppugnati essent, nostræ urbi cadauera tollenda tradiderunt. Ac nemo putet, me ijs quæ in oratione Panegyrica de his ipsis scripsisse uidear, ex inscitia dicere contraria. Ego enim existimo, neminẽ eorum qui hæc perspi-

Supplicationes factæ Atheniensibus, bellicæ potẽtiæ signum.

Occupatio, de diuersa narratione Thebani belli.

συνιδεῖν ἂν δυνηθέντων, τοσαύτης ἀμαθίας εἶναι καὶ φθόνου μεστὸν, ὅστις οὐκ ἂν ἐπαινέσειεν ἐμὲ καὶ σωφρονεῖν ἡγήσαιτο, τότε μὲν ἐκείνως, νῦν δ' οὕτως διαλεχθέντα περὶ αὐτῶν. περὶ μὲν οὖν τούτων, οἶδ' ὅτι καλῶς γέγραφα, καὶ συμφερόντως. ὅσον δ' ἡμῶν ἡ πόλις διέφερε τὰ περὶ τὸν πόλεμον κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον (τοῦτο γὰρ ἀποδεῖξαι βουλόμενος, διῆλθον τὰ γενόμενα Θήβησιν) ἡγοῦμαι τὴν πρᾶξιν ἐκείνην ἅπασι σαφῶς δηλοῦν, τὴν τὸν μὲν βασιλέα τῶν ἀργείων ἀναγκάσασαν ἱκέτην γενέσθαι τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας: τοὺς δὲ κυρίους ὄντας Θηβῶν οὕτω διαθεῖσαν, ὥστ' ἑλέσθαι μᾶλλον αὐτοὺς ἐμμεῖναι τοῖς λόγοις τοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἐκπεμφθεῖσιν, ἢ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τοῦ δαιμονίου κατασταθεῖσιν: ὧν οὐδὲν ἂν οἷά τε ἐγένετο διοικῆσαι κατὰ τρόπον ἡ πόλις ἡμῶν, εἰ μὴ καὶ τῇ δόξῃ, καὶ τῇ δυνάμει, πολὺ διήνεγκε τῶν ἄλλων. ἔχων δὲ πολλὰς καὶ καλὰς πράξεις καὶ περὶ τῶν προγόνων εἰπεῖν, σκοποῦμαι τίνα τρόπον διαλεχθῶ περὶ αὐτῶν. μέλει γάρ μοι τούτων μᾶλλον, ἢ τῶν ἄλλων. τυγχάνω γὰρ ὢν περὶ τὴν ὑπόθεσιν ἣν ἐποιησάμην τὸ τελευταῖον, ἐν ἣ προεῖπον, ὡς ἐπιδείξω τοὺς προγόνους ἡμῶν ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ταῖς μάχαις πλέον διενεγκόντας Σπαρτιατῶν, ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ἔσται δ' ὁ λόγος παράδοξος μὲν τοῖς πολλοῖς, ὁμοίως δ' ἀληθὴς τοῖς ἄλλοις. ἄρτι μὲν οὖν ἠπόρουν, πότερον διεξίω πρότερον τοὺς κινδύνους, καὶ τὰς μάχας τὰς τῶν Σπαρτιατῶν, ἢ τὰς τῶν ἡμετέρων; νῦν δὲ προαιροῦμαι λέγειν τὰς ἐκείνων, ἵν' ἐν ταῖς καλλίοσι καὶ δικαιοτέραις καταλύω τὸν λόγον τὸν περὶ τούτων. ἐπειδὴ γὰρ Δωριέων οἱ στρατεύσαντες εἰς Πελοπόννησον, τριχῆ διείλοντο τὰς πόλεις,

καὶ

ἐκ διαπορήσεως σχήματι ἀπὸ τῶν ἀττικῶν μεταβαίνει ἐπὶ τὰ λακωνικά.

perſpicere potuerunt, tanta eſſe uæcordia & inuidia refertum, qui me non laudet, ac prudenter facere cenſeat, quòd tunc illo, nunc hoc modo de eis diſſeruerim. De his igitur ſcio me rectè ſcripſiſſe, atque utiliter. Quantum autem noſtra urbs, illo tempore, bellica fortitudine præſtiterit (nam ut hoc demonſtrarem, ea recenſui quæ Thebis facta ſunt) id exiſtimo, iſta ipſa re omnibus planiſſimum fieri, quæ & regem Argiuorum urbi noſtræ ſupplicem fieri coegerit: & Thebanorum dominos eò redegerit, ut maluerint noſtræ urbis ſermonibus, quàm legibus à Deo latis obtemperare. Quorum urbs noſtra nihil ritè perficere potuiſſet, niſi & autoritate & potentia cæteris longè præſtitiſſet. Quum autem multa & præclara maiorum facinora dicenda habeam: diſpicio, qua ratione de eis diſſeram. Hæc enim maiori mihi curæ ſunt, quàm cætera: cum iam in ultima propoſiti mei parte uerſer, quo me probaturum aſſerui, maiores noſtros in bellis & prælijs magis antecelluiſſe Spartanis, quàm cæteris rebus omnibus. Erit autem hæc oratio ab opinione multorum abhorrens illa quidem, ſed non minus uera tamen quàm ſuperiora. Modò equidem dubitabam, utrum dimicationes & pugnæ Spartanorum, an uerò noſtrorum ciuium prius recenſendæ eſſent? Nunc ab illis ordiri placet, ut ad finem diſputationis huius facinora reſeruem clariora & æquiora. Poſteaquam igitur Dorienſes in Peloponneſum cum exercitu profecti, pulſis per iniuriam ueteribus incolis,

Dubitationis ſpecie ab Atticis rebus tranſit ad Laconicas.

καὶ τὰς χώρας ἀφείλοντο τοὺς δικαίως κεκτημένους.
οἱ μὲν ἄργος λαχόντες καὶ μεσσήνην, παραπλησίως
διῴκουν τὰ σφέτερ' αὐτῶν τοῖς ἄλλοις ἕλλησι. τὸ δὲ τρί-
τον μέρος αὐτῶν, οὓς καλοῦμεν νῦν λακεδαιμονίους,
στασιάσαι μέν φασιν αὐτοὺς οἱ τὰ ἐκείνων ἀκριβοῦν-
τες, ὡς οὐδένας ἄλλους τῶν ἑλλήνων. * περιγενομένους
δὲ τοὺς μεῖζον τοῦ πλήθους φρονοῦντας, οὐδὲν περὶ τῶν
αὐτῶν βουλεύσασθαι περὶ τῶν συμβεβηκότων τοῖς τοι-
αῦτα διαπεπραγμένοις. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους, συνοί-
κους ἔχειν τῇ πόλει τοὺς στασιάσαντας, καὶ κοινωνοὺς ἁ-
πάντων, πλὴν τῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν τιμῶν μετέ-
χειν αὐτούς, οὐκ ἂν φρονεῖν ἡγεῖσθαι εἰ μὴ ἐκείθη σπαρ-
» τιατῶν τοὺς νοῦν ἔχοντας, εἰ νομίζουσιν ἀσφαλῶς πο-
» λιτεύσεσθαι μετὰ τούτων οἰκοῦντες, περὶ οὓς τὰ μέγιστα
» τυγχάνουσιν ἐξημαρτηκότες. αὐτοὺς δ' οὐδὲν τούτων
ποιεῖν, ἀλλὰ παρὰ σφίσι μὲν αὐτοῖς ἰσονομίαν κα-
ταστῆσαι, καὶ δημοκρατίαν τοιαύτην, οἵανπερ χρὴ τοὺς
μέλλοντας ἅπαντα τὸν χρόνον ὁμονοήσειν. τὸν δὲ δῆ-
μον περιοίκους ποιήσασθαι, καταδουλωσαμένους αὐτῶν
τὰς ψυχὰς οὐδὲν ἧττον ἢ τὰς τῶν οἰκετῶν. ταῦτα δὲ
πράξαντας, τῆς χώρας, ἧς προσῆκεν ἴσον ἔχειν ἕκα-
στον, αὐτοὺς μὲν λαβεῖν, ὀλίγους ὄντας, οὐ μόνον τὴν ἀ-
ρίστην, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην, ὅσην οὐδένες τῶν ἑλλή-
νων ἔχουσι. τῷ δὲ πλήθει, τηλικοῦτον ἀπονεῖμαι μέρος
τῆς χειρίστης, ὥστ' ἐπιπόνως ἐργαζομένους, μόλις ἔχειν
τὸ καθ' ἡμέραν. μετὰ δὲ ταῦτα διελόντας τὸ πλῆ-
θος αὐτῶν, ὡς οἷόν τ' ἦν εἰς ἐλάχιστον τόπον κατοι-
κίσαι, μικροὺς καὶ πολλούς, ὀνόμασι μὲν προσαγο-
ρευομένους, ὡς πόλεις οἰκοῦντας, τὴν δὲ δύναμιν
ἔχοντας ἐλάττω τῶν δήμων τῶν παρ' ἡμῖν. ἁπάν-
των

ὅτι μετὰ τὴν στάσιν τὸν δῆμον περιοίκους ἐποίησαν οἱ λάκωνες ἐξυβρίσαντες.

eorũq; agris occupatis, trifariã urbes diuiserũt: qui Argos & Messenã sortiti erant, eo ferè modo ciuitates suas administrarũt, quo reliq Græci. Tertiã aũt eorũ partẽ, quos nũc Lacedæmonios dicimus, ita seditiosos fuisse, ab ijs qui res illorũ perqrũt, est proditũ, ut nullos aliorũ Græcorũ. Optimates aũt, cũ elati superbia plebẽ oppreßissent: lõgè aliã rationẽ, & ab aliorũ omniũ q similes turbas experti essent, cõsuetudine abhorrẽtem, pacandorũ tumultuũ cõstituendæq; Reipub. iniuisse. Nã cæteros, q aduersam factionẽ in eadẽ ciuitate uiuere, et omniũ cõmodorũ societate (magistratib. duntaxat & honoribus exceptis) frui patiãtur: demẽtes haberi à prudẽtib. Spartanorũ, si existimẽt, sibi & Reipub. nihil ab ijs esse periculi, quos insignib. iniurijs affecerint. Ipsos uerò nihil tale fecisse, sed inter sese æqualitatẽ & democratiã eiusmodi cõstituisse, qualis deceat eos q perpetuò cõcordes esse debeãt: plebẽ autẽ circũ se in uicinia collocasse, seruitute oppreßis illorum animis nõ minus quàm famulorũ. Quæ cũ pfecissent, agri, quẽ inter omnes æqualiter esse distributũ oportuerat, ipsos q pauci essent, nõ optimã dũtaxat, sed et tãtã uẽdicasse partẽ, quantã nulli Græcorũ habeãt: & multitudini tantũ deterrimæ terræ impertijsse, ut magno labore uix excolere poßint, quantũ ad uitã sustentandã sit necessariũ. Postea, diuisa inopi multitudine, humiles et multos, in loco quàm fieri potuerit angustißimo, cõsidere coactos: q cùm ijs nominib. appellentur quasi ciuitates incolãt, reuera minus autoritatis & opũ habeãt, quàm nostratia municipia. Cũ

Post seditionẽ plebs eiecta in agrũ, & multis iniurijs onerata.

των δ' ἀποστερήσαντας αὐτοὺς ὧν προσῆκε μετέχειν τοὺς ἐλευθέρους, τοὺς πλείστους ἐπιθεῖναι τῶν κινδύνων αὐτοῖς. ἐν γὰρ ταῖς στρατείαις αἷς ἡγεῖτο βασιλεὺς, κατ' ἄνδρα ἠνάγκαζον συμπαρατάττεσθαι σφίσιν αὐτοῖς. ἐνίους δὲ καὶ τῆς πρώτης φάλαγγος ᾑροῦντο παρατάττειν. ἐάν τέ που δεήσῃ αὐτοὺς ἐκπέμψαι βοήθειαν, ἵνα βοηθῶσιν, ἢ τοὺς πόνους, ἢ τοὺς κινδύνους, ἢ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, τούτους ἀποστέλλειν ἤθελον, προκινδυνεύοντας τῶν ἄλλων. καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν, πάσας διεξιόντα τὰς ὕβρεις, τὰς περὶ τὸ πλῆθος γιγνομένας: ἀλλὰ μὴ τὸ μέγιστον εἰπόντα τῶν κακῶν, ἀπαλλαγῆναι τῶν ἄλλων; τῶν γὰρ οὕτω μὲν ἐξ ἀρχῆς δεινὰ πεπονθότων, ἐν δὲ τοῖς παροῦσι καιροῖς χρησίμων ὄντων, ἔξεστι τοῖς ἐφόροις ἀκρίτως ἀποκτεῖναι τοσούτους, ὅσους ἂν βουληθῶσιν: ἃ τοῖς ἕλλησι τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ τοὺς πονηροτάτους τῶν οἰκετῶν, ὅσιόν ἐστι μιαιφονεῖν. τούτου δ' ἕνεκα περὶ τῆς * οἰκειότητος, καὶ τῶν ἡμαρτημένων εἰς αὐτοὺς, διὰ πλειόνων διῆλθον, ἵν' ἐρώμεθα τοὺς ἀποδεχομένους ἁπάσας τὰς Σπαρτιατῶν πράξεις, εἰ καὶ ταύτας ἀποδέχονται, καὶ τὰς μάχας εἶναι νομίζουσι καλὰς τὰς πρὸς τούτους γεγενημένας; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι μεγάλας μὲν αὐτὰς γεγενῆσθαι, καὶ δεινὰς, καὶ πολλῶν αἰτίας, τοῖς μὲν ἡττηθεῖσι κακῶν, τοῖς δὲ κατορθώσασι λημμάτων, ὧνπερ ἕνεκα πολεμοῦντες, ἅπαντα

» τὸν χρόνον διατελοῦσιν, οὐ μὴν ὁσίας, οὐδὲ καλὰς, οὐ-
» δὲ πρεπούσας τοῖς ἀρετῆς ἀντιποιουμένοις, μὴ τῆς
» ἐπὶ τῶν τεχνῶν ὀνομαζομένης, καὶ πολλῶν ἄλ-
» λων, ἀλλὰ τῆς τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνδρῶν
» ἐν ταῖς ψυχαῖς μετ' εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης γι-

γνομέ-

ἐφαρμογὴ τοῦ λειγύματος αὐτοῦ ψόγῳ λακωνικῆς ὠμότητος.

autem eis eripuissent omnia quæ liberis hominibus permittenda sunt: maximã periculorum partem in eos inclinasse. Nam in expeditionibus quæ ductu regis fiebant, uiritim in acie iuxta Spartanos stare cogebantur: quidam etiam deligebantur, qui ante primã phalangem collocarẽtur. & cum aliquò supplemẽta mittenda essent, quorũ ope uel labores, uel pericula, uel mora belli facilius tolerarentur: hos mittere moris erat, ut sua capita pro aliorum salute periculis obiectarẽt. Et quid multis opus est, omnes recẽsere iniurias, quibus multitudo afficitur? quin potius, maximo malo plato, cætera missa facimus? Nam eorum qui & ab initio tãtas acerbitates perpeßi sunt, & ad quasuis occasiones operam ita strenuam nauant, Ephoris licet, indicta causa, tot occidere, quot libitum eis fuerit: quæ quidem sanguinaria crudelitas apud cæteros Græcos nefarium scelus habetur, si uel in perditißimos seruos exerceatur. De Spartanorum autem in ciues olim suos sæuitia, & peccatis in eos admißis, ideo pluribus disserui, ut interrogarem eos qui facta illorum omnia probant, num etiam hæc laudẽt, & prælia cum istis gesta præclara putent? Ego quidem magna illa existimo fuisse, & acerba: quæ, ut uictis ingentia mala, sic uictoribus emolumenta plurima peperêre: propter quæ isti bella perpetuò gerunt: sed neque sancta, neque honesta, neq; decora ijs qui præstantiam illam sibi uendicant, non quæ in artibus, & multis alijs reb. sic dicitur, sed ueræ uirtutis: quæ uiris bonis & honestis cũ pietate & iusticia in animis

Accommodatio narrationis ad uituperationẽ Spartanorum uiolentiæ.

γενομένης, περὶ ἧς ἅπας ὁ λόγος ἐστίν. ἧς ὀλιγωροῦντές
τινες ἐγκωμιάζουσι τοὺς πλείω τῶν ἄλλων ἡμαρτηκό-
τας: καὶ οὐκ αἰσθάνονται τὰς διανοίας ἐπιδεικνύντες
τὰς σφετέρας αὐτῶν, ὅτι κἀκείνους ἂν ἐπαινέσειαν, τοὺς
πλείω μὲν κεκτημένους τῶν ἱκανῶν, ἀποκτεῖναι δ' ἂν
τολμήσαντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς αὑτῶν, καὶ τοὺς ἑ-
ταίρους, καὶ τοὺς κοινωνοὺς, ὥστε καὶ τἀκείνων λαβεῖν. ὅ-
μοια γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἐστὶ, τοῖς ὑπὸ Σπαρτια-
τῶν πεπραγμένοις, ἃ τοὺς ἀποδεχομένους ἀναγκαῖ-
όν ἐστι περὶ τῶν εἰρημένων ἄρτι, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔ-
χειν. θαυμάζω δ' εἴ τινες τὰς μάχας, καὶ τὰς νίκας τὰς
παρὰ τὸ δίκαιον γενομένας, μὴ νομίζουσιν αἰσχίους εἶ-
ναι, καὶ πλειόνων ὀνειδῶν μεστὰς, ἢ τὰς ἥττας τὰς ἄνευ
„ κακίας συμβαινούσας: καὶ ταῦτ' εἰδότες, ὅτι μεγάλαι
„ δυνάμεις, πονηραὶ δὲ, πολλάκις γίγνονται κρείττους
„ ἀνδρῶν σπουδαίων, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πατρί-
„ δος προῃρημένων: οὓς πολὺ δικαιότερον ἂν ἐπαι-
„ νοίημεν, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀποθνήσκειν ἑτοί-
„ μως ἐθέλοντας, καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους
„ ὄντας. ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ἔργα πονηρῶν ἀνθρώπων. τὸ
„ δὲ τοὺς χρηστοὺς ἐνίοτε χεῖρον ἀγωνίζεσθαι τῶν ἀδι-
„ κεῖν βουλομένων, θεῶν ἄν τις ἀμέλειαν εἶναι φήσει-
εν. ἔχοιμι δ' ἂν τῷ λόγῳ τούτῳ χρῆσθαι, καὶ περὶ τῆς
συμφορᾶς τῆς Σπαρτιάταις ἐν Θερμοπύλαις γεγενη-
μένης, ἣν ἅπαντες ὅσοιπερ ἀκηκόασιν, ἐπαινοῦσι καὶ
θαυμάζουσι μᾶλλον, ἢ τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας
τὰς κρατησάσας μὲν τῶν ἐναντίων, πρὸς οὓς δ'
οὐκ ἐχρῆν γεγενημένας, ἃς εὐλογεῖν τινὲς τολμῶ-
„ σι: κακῶς εἰδότες, ὡς οὐδὲν οὔθ' ὅσιον οὔτε καλόν ἐ-
„ στι, τὸ μὴ μετὰ δικαιοσύνης καὶ λεγόμενον καὶ πρατ-
τόμε-

innaſcitur, de qua omnis oratio eſt. qua quidam neglecta, eos laudant qui plura quàm alij peccata contraxerunt: nec animaduertunt, ſe mentem ſuam aperire, ac illud prodere, quòd eos etiam laudaturi ſint, qui maximis quidem opibus polleant, ſed & fratres ſuos & amicos & ſocios occidere non dubitarent, ut illorum quoq; pecunia potirentur. Nam talia facinora, ſimilia ſunt factis Spartanorum: quæ qui probāt, eos neceſſe eſt idem de ijs etiam ſentire, quæ modò commemorauimus. Miror autem, ſi qui ſunt, qui prælia & uictorias, præter ius & æquum partas, non eſſe turpiores, & pluribus probris ſcatere cenſeant, quàm clades ſine ignauia acceptas: præſertim cum ſciant, magnos exercitus, quamuis ſceleratos, ſæpe ſuperiores eſſe uiris honeſtis, qui pro patria pugnare non dubitant: quos multo laudari iuſtius eſt, quàm eos qui alienarum opum cupiditate mortem oppetere non recuſant, conducticijs militibus ſimiles. Nam hæc improborum hominum opera ſunt. Quòd uerò boni uiri nonnunquam infelicius, quàm qui ſtudent iniurijs inferendis, præliantur: id incuriæ Deorum fortaßis eſt tribuendum. Et hac ratione uti queam, etiam de calamitate quam Spartani ad Thermopylas acceperūt: quam quicunq; audiuerunt, laudant omnes, & mirantur magis quàm prælia et uictorias, quibus aduerſarij quidē ſuperati, ſed & illi uiolati ſunt, quos minimè oportebat. Et ſunt tamē qui ea laudare nō dubitent: ignari nimirum, nihil neq; ſanctum, neq; honeſtum eſſe, niſi quod cum iuſticia & dicatur &

 fiat.

ἔπαινος περὶ τὰς τῶν ἀθηναίων πράξεις, φιλελλήνων ἀεὶ γεγενημένων.

„ τόμενον, ὧν σπαρτιάταις μὲν οὐδὲν πώποτ' ἐμέλησε. βλέπουσι γὰρ εἰς οὐδὲν ἄλλο, πλὴν ὅπως πλεῖστα τῶν ἀλλοτρίων κατασχήσουσιν. οἱ δ' ἡμέτεροι περὶ οὐδὲν οὕτω τῶν ὄντων ἐσπούδαζον, ὡς τὸ παρὰ τοῖς ἕλλησιν εὐδοκιμεῖν. ἡγοῦντο γὰρ οὐδεμίαν ἂν γενέσθαι κρίσιν ἀληθεστέραν, οὐδὲ δικαιοτέραν τῆς ὑπὸ παντὸς τοῦ γένους γνωσθείσης. δῆλοι δ' ἦσαν οὕτως ἔχοντες, οὔτε τοῖς ἄλλοις οἷς διῴκουν τὴν πόλιν, * καὶ τοῖς τῶν πραγμάτων. τριῶν γὰρ πολέμων γενομένων, ἄνευ τοῦ τρωϊκοῦ, τοῖς ἕλλησι πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἐν ἅπασι τούτοις πρωτεύουσαν αὐτὴν παρέχον: ὧν εἷς μὲν ἦν ὁ πρὸς ξέρξην, ἐν ᾧ πλέον διήνεγκαν λακεδαιμονίων ἐν ἅπασι τοῖς κινδύνοις, ἢ κεῖνοι τῶν ἄλλων. δεύτερος δ' ὁ περὶ τὴν κτίσιν τῶν ἀποικιῶν, εἰς ὃν δωριέων μὲν οὐδεὶς ἦλθε συμπολεμήσων. ἡ δὲ πόλις ἡμῶν ἡγεμὼν καταστᾶσα τῶν οὐκ εὐπορούντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν βουλομένων, τοσοῦτον τὰ πράγματα μετέστησεν, ὥστ' εἰθισμένων τῶν βαρβάρων τὰς μεγίστας πόλεις τῶν ἑλληνίδων καταλαμβάνειν: ἐποίησε τοὺς ἕλληνας, ἃ πρότερον ἔπασχον, ταῦτα δύνασθαι ποιεῖν. περὶ μὲν οὖν τοῖν δυοῖν πολέμοιν, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τοὺς ἱκανῶς ἡμῖν εἴρηται. περὶ δὲ τοῦ τρίτου ποιήσομαι τοὺς λόγους, ὃς ἐγένετο, τῶν μὲν ἑλληνίδων πόλεων ἄρτι κατῳκισμένων, τῆς δ' ἡμετέρας ἔτι βασιλευομένης· ἐφ' ὧν καὶ πόλεμοι πλεῖστοι, καὶ κίνδυνοι μέγιστοι συνέβησαν, οὓς ἅπαντας μὲν οὔτ' ἂν εὑρεῖν οὔτ' ἂν εἰπεῖν δυνηθείην. παραλιπὼν δὲ τὸν πλεῖστον ὄχλον, τῶν ἐν ἐκείνῳ μὲν τῷ χρόνῳ πραχθέντων, ῥηθῆναι δὲ νῦν οὐ κατεπειγόντων, ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα πειράσομαι δηλῶσαι τούς τ' ἐπιστρατεύσαντας τῇ πόλει, καὶ τοὺς

fiat. quæ res Spartanis nunquam curæ fuerunt. Nihil enim aliud spectant, nisi ut aliena quàm plurima occupent. Nostri autem nihil omniũ rerum ita expetiuerunt, nisi ut apud Græcos gloria florerent: existimantes, nullum posse iudicium fieri uel uerius, uel æquius illo, quod à tota gente pronunciatum esset. Eos autem ita sensisse, cùm ex alijs eorum actis in Repub. perspicitur, tum è rebus pro commodis & incolumitate Græciæ gestis. Nam cũ Græci tria bella, præter Troianũ, cum Barbaris gesserint: in his omnibus suam urbem principẽ exhibuerunt. Quorum unum fuit Xerxeum: in quo quicquid periculi adeundum fuit, tanto præstantiores fuêre Lacedæmonijs, quanto illi alijs: alterum eo tempore quo coloniæ condebantur, ortum, ad cuius societatem Doriensium nemo uenit. Nostra uerò urbs se ducem professa tenuiorum, & quorumuis aliorũ, rem ita uertit & mutauit, eoq́ redegit, ut, cum Barbari soliti fuissent maximas quasq; Græcarum urbium occupare, Græci ea quæ prius ferebant, facere possent. Ac de duobus quidem bellis satis antea diximus. Nunc de tertio uerba faciam, quod conflatum est, cum & Grææ urbes nuper conditæ essent, & nostra ciuitas adhuc Regibus parêret: in quorum tempora & bella plurima, & maxima pericula inciderunt, quæ omnia neq; cogitatione complecti, neque oratione explicare queam. Omißis igitur eorum plurimis, quæ tum facta sunt, eademq́; dictu non ita necessaria: quàm breuißimè potero, referre conabor, tum eos qui nostram urbem oppugnarunt, tum

Reditus ad res gestas Atheniensium, qui pro salute & dignitate Græciæ & olim & nuper propugnarint.

τὰς μάχας τὰς ἀξίας μνημονευθῆναι, καὶ ῥηθῆναι τοὺς ἡγεμόνας ἡμῶν, ἔτι δὲ τὰς προφάσεις ἃς ἔλεγον, καὶ τὴν δύναμιν τῶν γενῶν τῶν συνακολουθησάντων αὐτοῖς. ἱκανὰ γὰρ ἔσται ταῦτ᾽ εἰπεῖν, πρὸς ἃ περὶ τῶν ἐναντίων εἰρήκαμεν. θρᾷκες μὲν γὰρ μετ᾽ εὐμόλπου τοῦ ποσειδῶνος, ἐνέβαλον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὃς ἠμφισβήτησεν ἐρεχθεῖ τῆς πόλεως, φάσκων ποσειδῶνα πρότερον ἀθηνᾶς καταλαβεῖν αὐτήν. σκύθαι δὲ μετ᾽ ἀμαζόνων τῶν ἐξ ἄρεως γενέσθαι λεγομένων, ἀλλὰ τὴν στρατείαν * ἐπ᾽ ἀντιόπην τὴν ἱππολύτης ἐποίησαν, τὴν τούς τε νόμους παραβᾶσαν τοὺς περὶ αὐτὰς κειμένους, ἐρασθεῖσάν τε θησέως, καὶ συνακολουθήσασαν ἐκεῖθεν, καὶ συνοικήσασαν αὐτῷ. πελοποννήσιοι δὲ μετ᾽ εὐρυσθέως, ὃς ἡρακλεῖ μὲν οὐκ ἔδωκε δίκην ὧν ἥμαρτεν εἰς αὐτὸν, στρατεύσας δ᾽ ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους, ὡς ἐκληψόμενος τοὺς ἐκείνου παῖδας (παρ᾽ ἡμῖν γὰρ ἦσαν καταπεφευγότες) ἔπαθεν ἃ προσῆκεν αὐτόν. τοσούτου γὰρ ἐδέησε γράψας κύριος γενέσθαι τῶν ἱκετῶν, ὥσθ᾽ ἡττηθεὶς μάχῃ, καὶ ζωγρηθεὶς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, αὐτὸς ἱκέτης γενόμενος τούτων οὓς ἐξαιτήσων ἦλθε, τὸν βίον ἐτελεύτησε. μετὰ δὲ τούτων οἱ πεμφθέντες ὑπὸ δαρείου, τὴν ἑλλάδα πορθήσοντες, ἀποβάντες ἐπὶ μαραθῶνι, πλείοσι κακοῖς καὶ μείζοσι συμφοραῖς περιπεσόντες, ὧν ἤλπισαν τὴν πόλιν ἡμῶν ποιήσειν, ᾤχοντο φεύγοντες ἐξ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος. τούτους δ᾽ ἅπαντας οὓς διῆλθον, οὐ μετ᾽ ἀλλήλων εἰσβαλόντας, οὐδὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἀλλ᾽ ὡς οἵ τε καιροὶ, καὶ τὸ συμφέρον ἑκάστοις, καὶ τὸ συμβουλεύσασθαι συνέπιπτε, μάχῃ νικήσαντες, καὶ τῆς ὕβρεως παύσαντες, οὐκ ἐξέστησαν αὐτῶν

ἀθηναίων ἐν ταῖς εὐπραγίαις σωφροσύνη.

pugnas memorabiles, ducesq; nostros memoratu dignos, tum causas quas hostes prætexebant, potentiamq; gentium quæ illos secutæ fuerunt. Hæc enim satis multa erunt, quæ cum aduersariorum factis comparentur. Nam Thraces cum Eumolpo, Neptuni filio, in agros nostros irruperunt: qui cum Erechtheo de urbe contendens, Neptunum prius eam occupasse quàm Mineruam asserebat. Scythæ cum Amazonibus, quæ Martis filiæ dicebantur, & propter Antiopam sororem Hippolytæ bellum faciebant: quæ patrijs legibus uiolatis, Thesei amore capta, & insde eum secuta, ac nupta illi fuerat. Peloponnenses cum Eurystheo: qui cùm Herculi pœnas iniuriarum non dedisset, bello contra maiores nostros suscepto, ut eius liberos dediticios hinc abduceret (ad nos enim confugerant) ea pertulit quæ merebatur. Tantum enim abfuit, ut (quod in literis iactarat) supplices in potestatem suam redegerit, ut prælio superatus, & captus à nostris, ipse supplex illis factus, quos sibi dedendos postularat, occubuerit. Pòst, qui missi à Dario fuerant ad uastandam Græciam: excensu ad Marathonem facto, pluribus & maioribus cladib. acceptis, quàm ipsi nostræ urbi se allaturos sperarant, fuga se ex uniuersa Græcia proripuerunt. His omnibus igitur quos recensui, qui non unà impreßionem fecerunt, nec ijsdem temporibus, sed ut & occasiones & singulorum utilitates & consilia tulerant, prælio superatis, illorumq; iniurijs propulsatis, non à statu

Atheniensium in rebus secundis moderatio.

» αὐτῶν τηλικαῦτα διαπραξάμενοι τὸ μέγεθος, οὐδ'
» ἔπαθον ταὐτὸ τοῖς διὰ μὲν τὸ καλῶς καὶ φρονίμως βου-
» λεύσασθαι, καὶ πλούτους μεγάλους καὶ δόξας καλὰς κτη-
» σαμένοις, διὰ δὲ τὰς ὑπερβολὰς τὰς τούτων ὑπερη-
» φάνοις γενομένοις, καὶ τὴν φρόνησιν διαφθαρεῖσι, καὶ
» κατενεχθεῖσιν εἰς χείρω πράγματα καὶ ταπεινότερα
» τῶν πρότερον αὐτοῖς ὑπαρχόντων. ἀλλὰ ταῦτα πάν-
» τα διαφυγόντες, ἐνέμειναν τοῖς ἤθεσιν οἷς εἶχον, διὰ
» τὸ πολιτεύεσθαι καλῶς, μείζω φρονοῦντες ἐπὶ τῇ
» τῆς ψυχῆς ἕξει, καὶ ταῖς διανοίαις ταῖς ἑαυτῶν, ἢ ταῖς
» μάχαις ταῖς γεγενημέναις, καὶ μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἄλ-
» λων θαυμάζεσθαι διὰ τὴν καρτερίαν ταύτην καὶ σω-
» φροσύνην, ἢ διὰ τὴν ἀνδρείαν τὴν ἐν τοῖς πόνοις καὶ
» κινδύνοις αὐτοῖς παραγενομένην. ἑώρων γὰρ ἅπαντες
» τὴν μὲν εὐψυχίαν τὴν πολεμικὴν πολλοὺς ἔχοντας,
» καὶ τῶν ταῖς κακίαις ὑπερβαλλόντων· τῆς δὲ χρησίμης
» ἐπὶ πᾶσι, καὶ πάντας δυναμένης ὠφελεῖν, οὐ κοινωνοῦν-
» τας τοὺς πονηρούς, ἀλλὰ μόνοις ἐγγινομένην τοῖς κα-
» λῶς γεγονόσι καὶ τεθραμμένοις, καὶ πεπαιδευμένοις,
» ἅπερ προσῆν τοῖς τότε τὴν πόλιν διοικοῦσι, καὶ τῶν προει-
» ρημένων ἀγαθῶν ἁπάντων αἰτίοις καταστᾶσι. * τοὺς
μὲν οὖν ἄλλους ὁρῶ περὶ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων, καὶ μά-
λιστα μνημονευθησόμενα τοὺς λόγους καταλύοντας. ἐ-
γὼ δὲ σωφρονεῖν μὲν νομίζω τοὺς ταῦτα γινώσκοντας,
καὶ πράττοντας. οὐ μὴν συμβαίνει μοι ταὐτὸ ποιεῖν ἐ-
κείνοις, ἀλλ' ἔτι λέγειν ἀναγκάζομαι. τὴν δ' αἰτίαν δι'
ἣν ποιῶ, ὕστερον ἐρῶ, μικρὰ πάνυ περὶ αὐτῶν δια-
λεχθείς. ἐπηνώρθουν μὲν γὰρ τὸν λόγον, τὸν μέχρι
τῶν ἀναγνωσθέντων γεγραμμένον, μετὰ μειρακίων
τριῶν ἢ τεττάρων τῶν εἰθισμένων μοι συνδιατρί-
βειν.

* παρέκβασις καὶ διάλεγος πρὸς φιλολάκωνά τινα, ποικιλίας ἕνεκα, καὶ διὰ τὸ μᾶλλον ἐξελέγχειν τοὺς σπαρτιάτας πεπλασμένος.

statu suo post tantas res gestas declinarunt: neque id eis accidit, quod ijs qui, cum prudenter consulendo & rectè agendo magnas opes insignémque gloriam sint adepti, pòst, ob successuum magnitudinem, elati superbia, & sana mente amissa, in deteriorem etiam & humiliorem priore fortunam deferuntur. Sed his omnibus euitatis, instituta uetera, ob rectam Reipublicæ administrationem, retinuerunt: magis freti animi sui uirtute, suáque prudentia, quàm prælijs commissis: maioréque in admiratione fuerunt apud alios ob constantiam hanc & sobrietatem, quàm propter tolerantiam laborum & periculorum. Omnes enim uidebant, multos etiam flagitijs coopertos, animosos esse in prælijs: sed moderationis & prudentiæ, quæ rebus in omnibus utilis, omnes iuuare possit, expertes esse improbos: & hanc propriam eorum esse laudem qui bene nati, bene educati & instituti sunt, cuiusmodi fuerunt illi qui tum urbem rexerunt: quibus successus illi quos dixi- r.us, omnes sunt accepti referendi. Equidem uideo, alios maximis facinoribus, & in primis memorabilibus, concludere solere orationes: atque eos qui sic iudicant & agunt, sapere censeo: sed tamen ita accidit, ut ego aliter faciam, & plura dicere necesse habeam. Quod cur à me fiat, paulo pòst ostendam, ubi pauca omnino prius dixero. Tantam huius orationis partem perscriptam, quanta iam recitata est, cum adolescentulis tribus aut quatuor, familiariter mecum uiuere solitis, corrigebam.

Digreſsione quadam diſputationē inſtituit cũ quodam Laconum amatore: quò & uarietas orationi concilietur, & Lacedæmoniorum laudes minuantur.

φειν. ἐπειδὴ δὲ διεξιοῦσιν ἡμῖν ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ
προσδεῖσθαι τελευτῆς μόνον: ἔδοξέ μοι μεταπέμψα-
σθαί τινα τῶν ἐμοὶ μὲν πεπλησιακότων, ἐν ὀλιγαρχίᾳ
δὲ πεπολιτευμένων, προῃρημένων δὲ Λακεδαιμονίους
ἐπαινεῖν: ἵν᾽ εἴ τι παρέλαβεν ἡμᾶς ψευδῶς εἰρημέ-
νον, ἐκεῖνος καθιδὼν δηλώσειεν ἡμῖν. ἐλθὼν δ᾽ ὁ κλη-
θεὶς, καὶ διαναγνοὺς τὸν λόγον (τί γὰρ μεταξὺ τί δεῖ
λέγοντα διατρίβειν;) ἐδυσχέρανε μὲν οὐδενὶ τῶν γε-
γραμμένων, ἐπῄνεσε δ᾽ ὡς δυνατὸν μάλιστα, καὶ διε-
λέχθη περὶ ἑκάστου τῶν μερῶν παραπλησίως οἷς ἡμεῖς
ἐγινώσκομεν. οὐ μὴν ἀλλὰ φανερὸς ἦν, οὐχ ἡδέως ἔ-
χων ἐπὶ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων εἰρημένοις. ἐδήλω-
σε δὲ διὰ ταχέων. ἐτόλμησε γὰρ εἰπεῖν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν
ἄλλο πεποιήκασι τοὺς Ἕλληνας ἀγαθὸν, ἀλλ᾽ οὖν ἐ-
κεῖνό γε δικαίως ἂν αὐτοῖς ἅπαντες χάριν ἔχοιεν, ὅτι
τά κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων εὑρόντες, αὐτοί τ᾽ ἐ-
ν τούτοις χρῶνται, καὶ τοῖς ἄλλοις κατέδειξαν. τοῦτο δὲ ῥηθὲν οὕτω
βραχὺ καὶ μικρὸν, αἴτιον ἐγένετο, τοῦ μήτε καταλῦσαί
με τὸν λόγον ἐφ᾽ ὧν ἐβουλήθην, ὑπολαβεῖν τε, ὡς
αἰσχρῶς ποιήσω, καὶ δεινὸν, εἰ παρὼν περιόψομαί τι-
να τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων, πονηροῖς λόγοις χρώ-
μενον. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς ἠρόμην αὐτὸν, εἰ μηδὲν
φροντίζει τῶν παρόντων, μηδ᾽ αἰσχύνεται λόγον εἰρη-
κὼς ἀσεβῆ, καὶ ψευδῆ, καὶ πολλῶν ἐναντιώσεων με-
στόν; γνώσῃ δ᾽, ὡς ἐστὶ τοιοῦτος, ἢν ἐρωτήσῃς τινὰς τῶν
εὖ φρονούντων, ὁποῖα τῶν ἐπιτηδευμάτων κάλλιστ᾽
ἂν νομίζωσιν εἶναι; καὶ μετὰ ταῦτα, πόσος χρόνος
ἐστὶν, ἐξ οὗ Σπαρτιᾶται τυγχάνουσιν ἐν Πελοποννήσῳ
κατῳκηκότες: οὐδεὶς γὰρ ὅστις οὐχὶ τῶν ἐπιτηδευ-
μάτων προκρίνει τὴν εὐσέβειαν τὴν περὶ τοὺς θεοὺς,

ἀνασκευή, ὅτι Λακεδαιμόνιοι τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων εὗρον.

καὶ

bam. Quæ cùm nobis recensentibus probata, conclusione tantùm indigere uideretur: consultum esse duxi, quendam qui me præceptore usus, atque in oligarchia uersatus, eo animo erat, ut perpetuò laudaret Lacedæmonios, accersere: ut si quid fortè falso dictum nos præterijsset, id ille animaduersum nobis indicaret. Venit igitur ille uocatus, & lecta oratione (nam quæ alia intercesserunt, quid multis dicere attinet?) cæterorum quæ scripseram nihil molestè ferebat, sed & summis laudibus efferebat, & de singulis partibus eadem ferè dicebat, quæ nos quoque sentiebamus: non obscuram tamen significationem dabat, sibi displicere ea quæ de Lacedæmonijs dixissemus: ídque mox ostendit. Ausus est enim dicere, etiamsi nullum aliud in Græcos beneficium contulissent, ob illud tamen eis iurè omnes gratiam habituros, quòd pulcherrimis institutis inuentis, eadem & ipsi usurpassent, & alijs demonstrassent. Hoc ita breuiter & paucis dictum, in causa fuit, ne ibi finirem orationem, ubi decreueram: ac turpe fore ducerem, miniméque ferendum, si quenquam ex meis discipulis in conspectu meo uerbis improbis uti paterer. Hæc cogitãs interrogabam, nihílne curaret eos qui adessent, nec impia & falsa & multis contradictionibus referta dicere erubesceret? Intelliges autem, inquam, ita esse, si prudentiores interrogaris, quæ instituta pulcherrima esse putent? Deinde quantum temporis effluxerit, ex quo Spartani in Peloponneso consederunt. Nemo enim est, quin religiosum cultum Deorum,

Refutatio, Spartanos pulcherrimorum institutorum non esse autores.

&

„ καὶ τὴν δικαιοσύνην τὴν περὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν
„ φρόνησιν τὴν περὶ τὰς ἄλλας πράξεις· σπαρτιάτας δ'
ἐνταῦθα κατοικεῖν οὐ πλείω φήσουσιν ἐτῶν ἑπτακοσίων.
τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, εἰ μὲν σὺ τυγχάνεις ἀληθῆ λέ-
γων, τούτους φάσκων εὑρετὰς γεγενῆσθαι τῶν καλλίστων
ἐπιτηδευμάτων· ἀναγκαῖόν ἐστι τοὺς πολλαῖς γενεαῖς
πρότερον γεγονότας, πρὶν σπαρτιάτας ἐνταῦθα κα-
τοικῆσαι, μὴ μετέχειν αὐτῶν, μήτε τοὺς ἐπὶ τροίαν στρα-
τευσαμένους, μήτε τοὺς περὶ ἡρακλέα καὶ θησέα γεγο-
νότας, μήτε μίνω τὸν διός, μήτε ῥαδάμανθυν, μήτ'
αἰακόν, μήτε τῶν ἄλλων μηδένα τῶν νῦν ὑμνουμένων
ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς ταύταις, ἀλλὰ ψευδῆ τὴν δόξαν
„ ταύτην ἅπαντας ἔχειν. εἰ δὲ σὺ μὲν φλυαρῶν τυγχά-
„ νεις, προσήκει δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ θεῶν γεγονότας, καὶ κεχρῆ-
„ σθαι ταύταις μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ καταδεῖξαι τοῖς
„ ἐπιγινομένοις, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ μαίνεσθαι δόξεις ἅπα-
σι τοῖς ἀκούουσιν, οὕτως εἰκῇ καὶ παρανόμως, οὓς αὖ τύ-
χῃς, ἐπαινῶν, οἷς δ' ἐπιτιμᾶν δέον, εὐλογεῖς αὐτοὺς ὡς
μηδὲν ἀκηκοὼς τῶν ἐμῶν. ἐλήρεις μὲν γὰρ καὶ πρὶν αὖ·
οὐ μὴν ἐναντία γε λέγων ἐφαίνου σαυτῷ. νῦν δ' ἐπε-
νεγκόντι μοι τὸν ἐμὸν λόγον, τὸν ἐπιδεικνῦντα, πολ-
λὰ καὶ δεινὰ λακεδαιμονίους περί τε τοὺς συγγενεῖς τοὺς
ἑαυτῶν, καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ἕλληνας διαπεπραγμέ-
νους, πῶς οἷόν τ' ἦν ἔτι σοὶ λέγειν, τοὺς ἐνόχους ὄντας τού-
τοις, ὡς τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων ἡγεμόνες γε-
„ γόνασι; πρὸς δὲ τούτοις κἀκεῖνο ἐθαύμαζον, εἰ λέληθεν
„ αὐτόν, ὅτι τὰ παραλελειμμένα τῶν ἐπιτηδευμάτων,
„ καὶ τῶν τεχνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐχ οἱ τυχόν-
„ τες εὑρίσκουσιν, ἀλλ' οἱ τάς τε φύσεις διαφέροντες, καὶ
„ μαθεῖν πλεῖστα τῶν πρότερον εὑρημένων δυνηθέντες.

καὶ

& iusticiam erga homines, & prudentiam in alijs rebus, omnium pulcherrima instituta esse censeat. Spartanos autem, non amplius septingentis annis eum locum tenuisse, consentiat. Quæ cum ita sint, siquidem tu uera prædicas, cùm pulcherrima instituta eos inuenisse dicis: necesse est, alios qui multis antè seculis fuerunt, quam Spartani sedes istas occuparent, eorum expertes fuisse: eos etiam qui Troiam expugnarunt, & Herculis & Thesei æquales; Minoem item Iouis filium; & Rhadamanthum, & Aeacum, & reliquos omnes qui ab uniuersis propter istas uirtutes diuinis laudibus celebrantur, falsaq́ frui gloriola. Si uerò tu nugas agis, & omnino par est dijs genitos uirtutibus istis magis & ipsos esse usos, & posteris imitandas eas proposuisse: fieri non potest, quin furere uidearis omnibus audientibus, qui adeò temerè quosuis & iniquè laudes: & qui reprehendendi erant, eos commendes: quasi quid ego dixissem, planè non audisses. Nam tum quoque delirasses: sed tibi tamen ipse contrarius esse non uidereris. Nunc, cum ego mea oratione prolata ostenderim, multa crudeliter & nefariè Lacedæmonios & in cognatos suos, & in alios Græcos fecisse: qui tibi dicere licuit, eos qui his criminibus obnoxij sunt, pulcherrimorum institutorum principes extitisse? Præterea illud etiam in eo mirabar, si qua desint uel institutis, uel artibus, uel quibusuis alijs rebus, ea non excogitari à quibuslibet: sed ab his qui ingenijs excellunt, & è ueterum inuentis discere plurima potuerunt,

„ καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τῷ ζητεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων
„ ἐθελήσαντες: ὧν λακεδαιμόνιοι πλεῖστον ἀπέχουσι
„ τῶν βαρβάρων. οἱ μὲν γὰρ ἂν φανεῖεν πολλῶν εὑρημάτων καὶ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι γεγονότες. οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἀπολελειμμένοι τῆς κοινῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας εἰσὶν, ὥσθ' οὐδὲ γράμματα μανθάνουσιν: ἃ τηλικαύτην ἔχει δύναμιν, ὥστε τοὺς ἐπισταμένους αὐτὰ, καὶ χρωμένους ὀρθῶς αὐτοῖς, μὴ μόνον ἐμπείρους γίγνεσθαι τῶν ἐπὶ τῆς ἡλικίας τῆς αὑτῶν πραχθέντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γενομένων. ἀλλ' ὅμως σὺ καὶ τοὺς τῶν τοιούτων ἀμαθεῖς ὄντας, ἐτόλμησας εἰπεῖν, ὡς εὑρεταὶ τῶν καλλίστων παιδευμάτων γεγόνασι: καὶ ταῦτ' εἰδὼς, ὅτι τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ἐθίζουσι περὶ τοιαύτας πραγματείας διατρίβειν, ἐξ ὧν ἐλπίζουσιν αὐτοὺς οὐκ εὐεργέτας γενήσεσθαι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ κακῶς ποιεῖν μάλιστα δυνήσεσθαι τοὺς ἕλληνας. καὶ ἅπασας μὲν διεξιὼν, πολὺν ὄχλον ἐμαυτῷ τ' ἂν παρέχοιμι, καὶ τοῖς ἀκούουσι. μίαν δὲ μόνον εἰπὼν, ἣν ἀγαπῶσι, καὶ περὶ ἣν μάλιστα σπουδάζουσιν, οἶμαι δηλώσειν ἅπαντα τὸν τρόπον αὐτῶν. ἐκεῖνοι γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εὐθὺς ἐξ εὐνῆς προπέμπουσι τοὺς παῖδας, μεθ' ὧν ἂν ἕκαστοι βουληθῶσι, λόγῳ μὲν ἐπὶ θήρας, ἔργῳ δ' ἐπὶ κλοπὴν τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς κατοικούντων: ἐν ᾗ συμβαίνει τοὺς μὲν ληφθέντας ἀργύριον ἀποτίνειν, καὶ πληγὰς λαμβάνειν: τοὺς δὲ πλεῖστα κακουργήσαντας, καὶ λαθεῖν δυνηθέντας, ἔν τε τοῖς παισὶν εὐδοκιμεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων. ἐπειδὰν δ' εἰς ἄνδρας συντελῶσιν, ἢν ἐμμείνωσι τοῖς ἤθεσιν, οἷς παῖδες ὄντες ἐμελέτησαν, ἐγγὺς εἶναι τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων. καὶ ταύτης ἣν τις ἐπιδείξῃ παιδείαν μᾶλλον ἀγαπωμένην, ἢ σπου-

κατὰ περιβρόπλων, ὅτι καὶ τῶν αἰσχίστων εὑρεταί.

& inuestigationi rerum maiore studio incumbere uoluerunt: à quibus rebus Lacedæmonij longè Barbaris essent alieniores. Hos enim multorum inuentorum fuisse tum discipulos, tum doctores. Istos uerò à communi institutione ac studijs tam longè abesse, ut ne literas quidem discerent: quæ tantam uim haberent, ut qui ijs instructi essent, rectéq; uterentur, non ea solùm cognoscerent quæ sua ætate gererentur, sed illa etiam quæ ab omni memoria facta essent. Tu tamen (inquam) earum ignaros, pulcherrimarum disciplinarum inuentores esse, affirmare non dubitasti: quamuis scires, eos ad tales exercitationes liberos suos assuefacere, per quas sperent eos alijs non esse benefacturos, sed Græcis maxima detrimenta importaturos. Quæ si omnia percensere uelim, & mihi & auditoribus magnum fastidium ea parerent. Sed ubi unum duntaxat recitaro, quod & amant, & studio in primis habent: omne ingenium & mores eorum me declaraturum arbitror. Illi enim quotidie pueros, mox à lecto, cum quibus singulis libitum est, ablegant, uerbo ad uenationem: re ad eos per furtum spoliandos, qui ruri habitant: in quo accidit, ut deprehensi & numos soluant, & plagas accipiant. Qui uerò scelera plurima admiserunt, eaq; celare potuerunt, hi tum inter pueros alijs præferuntur: tum uiri facti, si in illis studijs permanserint, quæ pueri meditati erant, aditum sibi ad summos honores patefecerunt. Quòd si quis ostenderit, disciplinam ullam apud eos in maiore

Inuersio, Lacedæmonios turpissima studia excogitasse.

σπουδαιοτέραν παρ' αὐτοῖς εἶναι νομιζομένην, ὁμολογῶ μηδὲν εἰρηκέναι, μηδὲ περὶ ἑνὸς πώποτε πράγματος. καίτοι τί τῶν τοιούτων ἔργων καλὸν ἐστὶν, ἢ σεμνὸν, ἀλλ' οὐκ αἰσχύνης ἄξιον; πῶς δ' οὐκ ἀνοήτους χρὴ νομίζειν τοὺς ἐπαινοῦντας, τοὺς τοσοῦτον τῶν νόμων τῶν κοινῶν ἐξεστηκότας, καὶ μηδὲν τῶν αὐτῶν μήτε τοῖς ἕλλησι, μήτε τοῖς βαρβάροις γιγνώσκοντας; οἱ μὲν γὰρ τοὺς κακουργοῦντας, καὶ κλέπτοντας, πονηροτέρους τῶν οἰκετῶν νομίζουσιν: ἐκεῖνοι δὲ τοὺς τοιούτων τῶν ἔργων πρωτεύοντας, βελτίστους εἶναι τῶν παίδων ὑπολαμβάνουσι, καὶ μάλιστα τιμῶσι. καίτοι τίς ἂν τῶν εὖ φρονούντων, οὐκ ἂν ἀποθανεῖν ἕλοιτο μᾶλλον, ἢ διὰ τοιούτων ἐπιτηδευμάτων γνωσθῆναι τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς ποιούμενος; ταῦτ' ἀκούσας, θρασέως μὲν οὐδὲ πρὸς ἓν ἀντεῖπε τῶν εἰρημένων. οὐδ' αὖ παντάπασιν ἀπεσιώπησεν, ἀλλ' ἔλεγεν, ὅτι σὺ μὲν πεποίησαι τοὺς λόγους, ἐμὲ λέγων, ὡς ἂν ἅπαντ' ἀποδεχομένου μου τἀκείνων, καὶ καλῶς ἔχειν νομίζοντος. ἐμοὶ δὲ δοκεῖς ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων μὲν αὐτονομίας, καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν εἰκότως ἐπιτιμᾶν ἐκείνοις, ἐμοῦ δ' οὐ δικαίως κατηγορεῖν. ἐγὼ γὰρ ἐλυπήθην μὲν τὸν λόγον ἀναγινώσκων, ἐπὶ τοῖς περὶ λακεδαιμονίων εἰρημένοις, οὐ μὴν οὕτως, ὡς ἐπὶ τῷ μηδὲν ἀντειπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν δύνασθαι τοῖς γεγραμμένοις, εἰθισμένος τὸν ἄλλον χρόνον αὐτοὺς ἐπαινεῖν. εἰς τοιαύτην δ' ἀπορίαν καταστὰς, εἶπον ὅπερ ἦν λοιπὸν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν δι' ἄλλο, διά γ' ἐκεῖνο δικαίως ἂν αὐτοῖς ἅπαντες χάριν ἔχοιμεν, ὅτι τοῖς καλλίστοις τῶν ἐπιτηδευμάτων χρώμενοι τυγχάνουσιν. ταῦτα δ' εἶπον, οὐ πρὸς τὴν εὐσέβειαν, οὐδὲ πρὸς τὴν δικαιοσύνην, οὐδὲ πρὸς τὴν φρόνησιν ἀποβλέψας,

ἀπολογία τοῦ φιλολάκωνος κατὰ διαστολὴν καὶ ἀπάρνησιν.

precio aut honoratiorem esse, fatebor me nihil unquam ulla de re dixisse. Enimuerò quid nam istiusmodi facinorum uel pulchrum uel honestum est, ac non potius erubescendum? An non igitur amentes habendi sunt, qui eos laudant, qui à communibus legibus tam longè recesserunt, neque in ulla re uel cum Græcis uel cum Barbaris consentiunt? Alij enim, maleficijs & furtis deditos, seruis nequiores iudicant: illi autem istorum facinorum principes, inter pueros excellere, & maximè honorandos esse putant. Quis uerò sanæ mentis homo non emori malit, quam de se famam dißipari, quòd per huiusmodi studia uirtutis exercitationem meditetur? His ille auditis, nihil omnino quod dixeram, confidenter refutauit: nec tamen obticuit prorsus. Sed tua quidem (me innuens, inquit) oratio eò pertinet, quasi ego omnia illorum probem, & præclara esse putem. Ego uerò & puerorum licentiam, quæ apud illos est, & alia multa, iurè abs te culpari censeo: me autem accusari iniuria. Nam cum orationem legerem, cùm ea quæ de Lacedæmonijs dicta essent, ægrè ferebam: tum illud multo magis, quòd nullam pro eis afferre defensionem possem, quos hactenus laudare consueuissem. Hoc æstu animi cum iactarer, id afferebam, quod reliquum erat: scilicet, si non ob aliud, propter illud saltem habendam eis esse gratiam à nobis omnibus, quòd pulcherrimis institutis constanter uterentur. Eaq; uerba neque ad pietatem, neque ad iusticiam aut pruden-

Philolaconis defensio per distinctionẽ, & alterius partis inficiationem.

ψας, ἃ σὺ διῆλθες, ἀλλὰ πρὸς τὰ γυμνάσια τὰ ἐκεῖ καθεστῶτα, καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀνδρείας, καὶ πρὸς τὴν ὁμόνοιαν, καὶ τὸ σύνολον, τὴν περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμέλειαν: ἅπερ ἅπαντες ἂν εἴποιεν, καὶ μάλιστα ἂν αὐτοῖς ἐκείνους χρῆσθαι φήσειεν. ταῦτα δ' αὐτοῦ μοι διαλεχθέντος, ἀπεδεξάμην μὲν, οὐχ ὡς ἀπολυόμενόν τι τῶν κατηγορημένων, ἀλλ' ὡς ἀποκρυπτόμενον τὸ πικρότατον τῶν τότε ῥηθέντων, οὐκ ἀπαιδεύτως, ἀλλὰ νουνεχόντως, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπολελογημένον σωφρονέστερον, ἢ τότε παρρησιασάμενον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνο ἐάσας, περὶ αὐτῶν τούτων ἔφασκον κατηγορίαν ἔχειν πολὺ δεινοτέραν, ἢ περὶ τῆς τῶν παίδων κλοπίας. ἐκείνοις μὲν γὰρ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐλυμαίνοντο τοὺς αὐτῶν παῖδας: οἷς δ' ὀλίγῳ πρότερον σὺ διῆλθες, τοὺς Ἕλληνας ἀπώλεσαν. ῥᾴδιον δ', ὡς οὕτως εἶχε ταῦτα, συνιδεῖν. οἶμαι γὰρ ἅπαντας ὁμολογήσειν, κακίστους ἄνδρας εἶναι, καὶ μεγίστης ζημίας ἀξίους, ὅσοι τοῖς πράγμασι τοῖς εὑρημένοις ἐπ' ὠφελείᾳ, τούτοις ἐπὶ βλάβῃ χρώμενοι τυγχάνουσι, μήτε πρὸς τοὺς βαρβάρους, μηδὲ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, μηδὲ πρὸς τοὺς εἰς τὴν αὐτῶν χώραν εἰσβάλλοντας: ἀλλὰ πρὸς τοὺς οἰκειοτάτους, καὶ τῆς αὐτῆς συγγενείας μετέχοντας: ἅπερ ἐποίουν Σπαρτιᾶται). καίτοι πῶς ὅσιόν ἐστι τούτους φάσκειν, καλῶς χρῆσθαι τοῖς περὶ τὸν πόλεμον ἐπιτηδεύμασιν, οἵτινες οὓς προσῆκε σώζειν, τούτους ἀπολλύντες, ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν; ἀλλὰ γὰρ οὐ σὺ μόνος ἀγνοεῖς τοὺς καλῶς χρωμένους τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τῶν ἑλλήνων. * ἐπειδὰν γάρ τινας ἴδωσιν ἢ πύθωνται παρά τινων, ἐπιμελῶς διατρίβοντας περί τι τῶν δοκούντων εἶναι καλῶν ἐπιτηδευμάτων, ἐπαινοῦσι, καὶ

ἀνασκευὴ τῆς ἀπολογίας, ἐκ τοῦ τέλους τῶν λακωνικῶν γυμνασίων.

* ὅτι τὰς διατριβὰς οὐ παρὰ τὰς φύσεις, ἀλλὰ παρὰ τὰς χρήσεις δοκιμαστέον.

tiam, quæ tu percensuisti, referebam: sed ad gymnasia ibi recepta, ad exercitationem fortitudinis, ad concordiam, ad studium denique rei militaris singulare: quæ omnes & præclara & illis usitatissima esse fateantur. Quæ cum mihi respondisset, acquieui: non quòd ullum accusationis caput diluisset, sed quòd id quod acerbissimè dictum fuerat, occultaret, non inerudite, sed sapienter: & cætera modestius defendisset, quàm dudum iactarat. Veruntamen ut illud omitterem, me habere dicebam, cur illa ipsa longè grauius quàm puerorum furacitatem accusarem. Siquidem, inquam, illis studijs suos liberos corruperunt: illis uerò quæ tu modò commemorasti, Græcos perdiderunt: quod ita esse, facilè perspicitur. Existimo enim, confessione omnium, pessimos uiros esse, grauissimaq; pœna dignos, qui res ad hominum salutem inuentas, ad aliorum perniciem conuertunt, & ijs neque contra Barbaros, neque contra delinquentes, neque contra eos qui in agros ipsorum impetum faciunt, sed contra coniunctissimos & cognatos suos abutuntur. id quod Spartiatæ fecerunt. Nam qui dici fas est, illos re militari rectè uti, qui, quos conseruatos oportuit, eos perdere non destiterunt? Neque uerò tu solus ignoras, qui rebus bene utantur: sed Græcorum pars ferè maxima. Nam si quos uiderint, aut ex aliquibus audierint, studiosè uersari in ijs studijs quæ pulchra habentur, laudant illos,

Refutatio defensionis à fine exercitationum Laconicarum.

Res non ex natura sua, sed ex usu hominum æstimandæ.

καὶ πολλοὺς λόγους ποιοῦνται περὶ αὐτῶν, οὐκ εἰδότες τὸ συμβησόμενον. χρὴ δὲ τοὺς ὀρθῶς δοκιμάζειν πειρωμένους, καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἐν ἀρχῇ μὲν ἡσυχίαν ἄ-
,, γειν, καὶ μηδεμίαν δόξαν ἔχειν περὶ αὐτῶν. ἐπειδὰν δ' εἰς
,, τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἔλθωσιν, ἐν ᾧ καὶ λέγοντας καὶ πράτ-
,, τοντας αὐτοὺς ὄψονται, καὶ περὶ τῶν ἰδίων, καὶ περὶ τῶν
,, κοινῶν, τότε θεωρεῖν ἀκριβῶς ἕκαστον αὐτῶν, καὶ τοὺς μὲν
,, νομίμως καὶ καλῶς χρωμένους οἷς ἂν ἐμελέτησαν, ἐπαι-
,, νεῖν καὶ τιμᾶν· τοὺς δὲ πλημμελοῦντας, καὶ κακουργοῦντας
,, ψέγειν καὶ μισεῖν, καὶ φυλάττεσθαι τὸν τρόπον αὐτῶν, ἐν-
,, θυμουμένους, ὡς οὐχ αἱ φύσεις τῶν πραγμάτων οὔτ' ὠφε-
,, λοῦσιν, οὔτε βλάπτουσιν ἡμᾶς; ἀλλ' αἱ τῶν ἀνθρώπων
,, χρήσεις καὶ πράξεις ἁπάντων ἡμῖν αἴτιαι τῶν συμβαινόν-
,, των εἰσίν. γνοίη δ' ἄν τις ἐκεῖθεν. τὰ γὰρ αὐτὰ παντα-
,, χῇ, καὶ μηδαμῇ διαφέροντα, τοῖς μὲν ὠφέλιμα, τοῖς
,, δὲ βλαβερὰ γίνεται. καί τι οὐ τὸ τὴν μὲν φύσιν ἔχειν ἑ-
,, κάστου τῶν ὄντων ἐναντίαν αὐτῇ, καὶ μὴ τὴν αὐτήν· οὐκ εὔ-
,, λογόν ἐστι. τὸ δὲ μηδὲν τῶν αὐτῶν συμβαίνειν τοῖς ὀρθῶς καὶ
,, δικαίως πράττουσιν, καὶ τοῖς ἀσελγῶς καὶ κακῶς, παρὰ
,, τῶν ὀρθῶς λογιζομένων, οὐκ ἀπεικότως ταῦτα γίγνε-
,, σθαι δόξειεν. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος λόγος, καὶ περὶ τὰς ὁμο-
νοίας ἂν ἁρμόσειε. καὶ γὰρ ἐκεῖναι τὴν φύσιν οὐκ ἀνόμοιαι τοῖς εἰρημένοις: ἀλλὰ τὰς μὲν αὐτῶν εὕροιμεν ἂν πλείστων ἀγαθῶν αἰτίας γιγνομένας, τὰς δὲ τῶν μεγίστων κακῶν καὶ συμφορῶν: ὧν μίαν εἶναί φημι καὶ τὴν Σπαρτιατῶν. εἰρήσεται γὰρ τἀληθές, εἰ καί τισι δόξω λίαν παράδοξα λέγειν. οὗτοι γὰρ ἀφορμῇ τῷ ταὐτὰ γιγνώσκειν, εἰδότες περὶ τῶν ἔξω διαφερομένων, ἀλλήλοις στασιάζειν τοὺς ἄλλους: ὥσπερ τέχνην ἔχοντες τὸ ἁρπάζειν, οὕτως ἐποίουν, καὶ τὸ χαλεπώτατον

πάν

& multa uerba de eis faciunt, cum ignorent quid euenturum sit. Decet autem ueros etiam istorũ æstimatores initiò tranquillos esse, ac nullam de eis habere opinionem. Postquam uerò ad id tempus uenerint, quo eos & dicentes & agentes uideant, siue priuatis siue publicis de rebus: tum demũ singulos acutè contemplari, atq; eos qui iustè & honestè illis utuntur quæ meditati sunt, laudare & honorare: delinquentes autem & improbos reprehendere & odisse: & cauere sibi ab eorum moribus: qui eam esse naturam rerum sciant, ut nobis per se neq; prosint, neq; obsint, sed usum hominũ & actiones causam nobis esse omniũ euentuũ. Idq; inde perspicitur, quòd ubiq; terrarũ eædẽ res, planeq; nihil differentes, alijs prosunt, alijs obsunt. Vt aũt cũ ratione haud cõsentit, singulas res naturã sibi ipsis contrariã, nec eandẽ habere: sic prorsus diuersa usuuenire his qui rectè & iustè agunt, & ijs qui libidinose uiuunt ac turpiter: quis homo prudens absurdũ esse existimauerit? Quod ipsum de concordia quoq; dici potest. Nã huius etiã non est aliud, quàm cæterarũ rerum ingenium. Quandã enim concordiã plurima bona peperisse reperiemus, quandã ingẽtib. malis et calamitatibus præbuisse occasionẽ: cuiusmodi & Spartanorum istam esse dico. Non enim dißimulabo ueritatem, tametsi aliquibus supra modum absurda & incredibilia dicere uidebor. Hi enim suo cõsensu freti, quũ ex aduenis cognouissent, cæteros Græcos inter sese dißidere: ita se gesserunt, ut rapiendi studium, ipsorũ artificium esse uideretur: et, quod alijs

ταῖς ἄλλαις πόλεσι τῶν κακῶν γιγνόμενον· τοῦτ' αὐτοῖς
συμφορώτατον ἁπάντων ἐνόμιζον εἶναι. τίς οὖν οὕτω
διακειμένας, ἐξὸν αὐτοῖς ὅπως βούλοιντο διοικεῖν, ὡς
οὐδεὶς ἂν αὐτῶν διά γε τὴν ὁμόνοιαν δικαίως ἂν ἐ-
παινέσειεν, οὐδὲν μᾶλλον ἢ τοὺς καταποντιστὰς, καὶ τοὺς
περὶ τὰς ἄλλας ἀδικίας ὄντας. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι σφίσιν
αὐτοῖς ὁμονοοῦντες, τοὺς ἄλλους ἀπολλύουσιν. εἰ δέ τισι
δοκῶ τὴν παραβολὴν ἀπρεπῆ πεποιῆσθαι πρὸς τὴν
ἐκείνων δόξαν, ταύτην μὲν ἐῶ· λέγω δὲ, τριβαλ-
λοὺς, οὓς πάντες φασὶν ὁμονοεῖν μὲν ὡς οὐδένας ἄλ-
λους ἀνθρώπους, ἀπολλύναι δ' οὐ μόνον τοὺς ὁμόρους,
καὶ τοὺς πλησίον οἰκοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ὅ-
» σων ἂν ἐφικέσθαι δυνηθῶσιν· οὓς οὐ χρὴ μιμεῖσθαι
» τοὺς ἀρετῆς ἀντιποιουμένους, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῆς
» σοφίας, καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν
» τὴν δύναμιν. αὗται μὲν γὰρ οὐ τὰς σφετέρας αὐτῶν
» φύσεις εὐεργετοῦσιν· ἀλλ' οἷς ἂν παραγιγνόμεναι παρα-
» μείνωσιν, εὐδαίμονας καὶ μακαρίους ποιοῦσι. λακε-
» δαιμόνιοι δὲ τοὐναντίον, οἷς μὲν ἂν πλησιάσωσιν, ἀπολ-
» λύουσι, τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἀγαθὰ πάντα περὶ σφᾶς
αὐτοὺς ποιοῦνται. τοῦτ' εἰπὼν, κατέσχον πρὸς ὃν τοὺς
λόγους ἐποιούμην, ἄνδρα δεινὸν, καὶ πολλῶν ἔμπειρον,
καὶ περὶ τὸ λέγειν γεγυμνασμένον οὐδενὸς ἧττον τῶν ἐμοὶ
πεπλησιακότων. οὐ μὴν τὰ μειράκια τὰ πᾶσι τούτοις
παραγεγενημένα, τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔχον· ἀλλ'
ἐμὲ μὲν ἐπῄνεσαν, ὡς διειλεγμένον τε νεαρώτερον ἢ
προσεδόκησαν, ἠγωνισμένον τε καλῶς· ἐκείνου δὲ κα-
τεφρόνησαν, οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντες, ἀλλὰ διημαρ-
τηκότες ἀμφοτέρων ἡμῶν. ὁ μὲν γὰρ ἀπῄει φρονιμώ-
τερος γεγενημένος, καὶ συνεσταλμένην ἔχων τὴν
διά-

Ἀνάγνωσις τῆς μετὰ τὸν διάλογον, καὶ βουλὴ περὶ τῆς τοῦ λόγου ἐκδόσεως.

ciuitatibus omnium malorum grauißimum est, id omnium utilißimum sibi esse crediderunt. Quæ ciuitates igitur factionibus distractæ erant, eas ipsi arbitratu suo tractare poterant. Quare nemo eos propter concordiam iurè laudauerit, nihilo magis quàm piratas, aut eos qui maleficio et scelere pascũtur. Nam hi quoq; inter se consentientes, alios interficiunt. Si quibus aũt hæc collatio indecora uidetur, neq; illorum existimationi esse consentanea: hac omissa, de Triballis dico, quos omnes aiunt cõcordiores esse quàm ullos alios homines: sed non finitimos tantùm, & in uicinia sua habitantes perdere, sed eos omnes ad quos penetrare possunt. Neq; uerò decet, ut uirtutis studium professi, illos imitentur: sed uim potius ac naturam sapientiæ & iusticiæ, cæterarumq; uirtutum. Hæ enim non sibimetipsis benefaciunt, sed quorum animis constanter insederint, eos felices reddunt, & beatos. Lacedæmonij cõtrà, quoscunq; accesserint, perdunt, aliorumq; bona omnia ad se pertrahunt. His dictis, eum cum quo colloquebar, repreßi, uirum acrem, & multarum rerum peritum, & in arte oratoria non minus exercitatum quàm quemuis meorum discipulorum. Cæterùm adolescentuli, qui his omnibus interfuerant, non idem senserunt quod ego. Nam me quidem laudarunt, ut qui iuuenilius expectatione ipsorum disseruissem, & in eo certamine me præclarè gesßissem: illũ autem contempserunt, non uero iudicio, sed errore de utroq; nostrûm. Nã ille quidẽ discedebat prudẽtior factus, & animo ita cõtracto

Expositio eorũ, quæ disputationem consecuta sunt: & de oratione edenda deliberatio.

mode-

διάνοιαν, ὥσπερ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, καὶ πεπον-
θὼς τὸ γεγραμμένον ἐν Δελφοῖς, ἑαυτόν τ' ἐγνωκὼς,
καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φύσιν μᾶλλον, ἢ πρότε-
ρον. ἐγὼ δ' ὑπελειπόμην, ἐπιτυχῶς μὲν ἴσως διει-
λεγμένος, ἀνοητότερος δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο γεγενημένος,
καὶ φρονῶν μεῖζον ἢ προσήκει τοὺς τηλικούτους, καὶ ταρα-
χῆς μειρακιώδους μεστὸς ὤν. δῆλος δ' ἦν οὕτω δια-
κείμενος. ἐπειδὴ γὰρ ἡσυχίας ἐπελαβόμην, οὐ πρότε-
ρον ἐπαυσάμην, πρὶν ὑπέβαλον τῷ παιδὶ τὸν λό-
γον, ὃν ὀλίγῳ μὲν πρότερον μεθ' ἡδονῆς διῆλθον, μι-
κρῷ δ' ὕστερον ἔμελλέ με λυπήσειν. τριῶν γὰρ ἢ τεττάρων
ἡμερῶν διαλειπουσῶν, ἀναγινώσκων αὐτὰ καὶ διεξιὼν,
ἐπὶ μὲν οἷς περὶ τῆς πόλεως ἦν εἰρηκὼς, οὐκ ἠχθόμην,
καλῶς γὰρ καὶ δικαίως ἦν ἅπαντα περὶ ταύτης γεγρα-
φὼς, ἐπὶ δὲ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων ἐλυπήθην, καὶ
βαρέως ἔφερον. οὐ γὰρ μετρίως ἐδόκουν μοι διειλέχθαι
περὶ αὐτῶν, οὐδ' ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὀλιγώρως, καὶ
» λίαν πικρῶς, καὶ παντάπασιν ἀνοήτως. ὥστε πολλά-
» κις ἐξορμήσας ἐξαλείφειν αὐτὸν ἢ κατακάειν, μετε-
» γίνωσκον, ἐλεῶν τὸ γῆρας τὸ ἐμαυτοῦ, καὶ τὸν πόνον
» τὸν περὶ τὸν λόγον γεγενημένον. ἐν τοιαύτῃ δέ μοι τα-
ραχῇ καθεστῶτι, καὶ μεταμελείας ποιουμένῳ πολ-
λὰς, ἔδοξέ μοι κράτιστον εἶναι παρακαλέσαντι τῶν
πεπλησιακότων τοὺς ἐπιδημοῦντας, βουλεύσασθαι
μετ' αὐτῶν, πότερον ἀφανιστέος παντάπασιν ἐστὶ,
ἢ διαδοτέος τοῖς βουλομένοις μεταλαμβάνειν; ὁπότε-
ρως δ' ἂν ἐκείνοις δόξῃ, ταῦτα ποιεῖν. τούτων δὲ
γνωσθέντων, οὐδεμίαν διατριβὴν ἐποιησάμην,
ἀλλ' εὐθὺς παρακέκληντο μὲν οὓς εἶπον. προειρη-
κὼς δ' ἦν αὐτοῖς, ἐφ' ἃ συνεληλυθότες ἦσαν, ἀνέγνωσ-

δ' ὁ

modestoq́; ut sapientes decet: &, quod Delphis scriptum est, & seipsum & Lacedæmoniorum ingeniũ magis quàm prius cognouerat. Ego uerò, ut fortasse nõ inuita Minerua disputaram, sic ob hoc ipsum amentior factus eram, & animosior quàm nostram ætatem decet, & plenus perturbatione ac tumultu iuuenili. Ac me sic affectum esse, satis apparebat. Nam cùm animo sua tranquillitas restituta nonnihil esset: nõ prius conquieui, quàm eum sermonem, quem modò cum uoluptate habueram, paulo pòst molestũ futurũ, puero dictassem. Quũ uerò triduũ aut quatriduũ intercessisset, relegẽs eadẽ, & ordine cõsiderans: ea quæ de nostra urbe dixerã, nõ culpabam (nã omnia rectè præclareq́; de ea scripseram) cum uerò ad Lacedæmoniorum res uenissem, indolui, ac grauiter tuli. Nec enim moderatè de eis disseruisse uidebar, nec ita ut de alijs: sed temerè & negligenter, nimisq́; acerbè, ac prorsus inconsideratè. Quare sæpe incitatus cupiditate uel delendi, uel cõburendi eam orationis partem: mutabam consiliũ, misertus senectutis meæ, & laboris, quem illi conficiendæ impenderam. Dum uerò his curis æstuarem, ac me subinde consiliorum pœniteret: consultissimũ esse duxi, ut meorum auditorum ijs qui domi essent, accersitis, cum eis deliberarem, utrum hæc oratio prorsus delenda esset, an uerò edenda, ut à uolentibus legeretur? ac omnino decreueram, utrum illis uisum esset, id agere. His decretis, nulla mora interposita, mox & conuocati erant, quos dixeram: & denunciatũ, qua de causa conuenissent: & lecta

oratio,

δ' ὁ λόγος, ἐπῃνημένος δ' ἦν, καὶ τεθορυβημένος
καὶ τετυχηκὼς ἦν ὧνπερ οἱ κατορθοῦντες ἐν ταῖς ἐπι-
δείξεσιν. ἁπάντων δὲ τούτων ἐπιτετελεσμένων, οἱ μὲν
ἄλλοι διελέγοντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, δηλονότι περὶ τῶν
ἀναγνωσθέντων. ὃν δ' ἐξ ἀρχῆς μετεπεμψάμεθα
σύμβουλον, τὸν τῶν λακεδαιμονίων ἐπαινέτην, πρὸς
ὃν πλείω διελέχθην τοῦ δέοντος, σιωπὴν ποιησά-
μενος καὶ προσεμβλέψας, ἀπορεῖν ἔφασκεν, ὅ, τι
χρήσηται τοῖς παροῦσιν. οὔτε γὰρ ἀπιστεῖν βούλεσθαι τοῖς
ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, οὔτε πιστεύειν δύνασθαι παν-
τάπασιν αὐτοῖς. θαυμάζω γὰρ εἰ οὕτως ἐλυπήθης, καὶ
βαρέως ἔχες, ὥσπερ φὴς ἐπὶ τοῖς περὶ λακεδαιμο-
νίων εἰρημένοις. οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁρῶ τοιοῦτο γεγραμ-
μένον. εἶτα συμβούλοις περὶ τοῦ λόγου χρήσασθαι βου-
λόμενος, ἡμᾶς συνήγαγες, οὓς οἶσθα ἀκριβῶς ἅπαν
ὅ, τι ἂν σὺ λέγῃς ἢ πράττῃς, ἐπαινοῦντας. εἰθισμένοι
δ' εἰσὶν οἱ νοῦν ἔχοντες, ἀνακοινοῦσθαι, περὶ ὧν ἂν σπου-
δάσωσι, μάλιστα μὲν τοῖς ἄμεινον αὐτῶν φρονοῦσιν· εἰ
„ δὲ μὴ, τοῖς μέλλουσιν ἀποφαίνεσθαι τὴν αὐτῶν γνώμην,
„ ὧν τἀναντία σὺ πεποίηκας. τούτων μὲν οὖν οὐδ' ἕτερον
ἀποδέχομαι τῶν λόγων. δοκεῖς δέ μοι ποιήσασθαι
τήν τε παράκλησιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὸν ἔπαινον τὸν
τῆς πόλεως οὐχ ἁπλῶς, οὐδ' ὡς διείλεξαι πρὸς ἡμᾶς,
ἀλλ' ἡμῶν μὲν πεῖραν λαβεῖν βουλόμενος εἰ φιλοσο-
φοῦμεν, καὶ μεμνήμεθα τῶν ἐν ταῖς διατριβαῖς λεγομέ-
νων, καὶ συνιδεῖν δυνηθείημεν ἂν, ὃν τρόπον ὁ λόγος τυγ-
χάνει γεγραμμένος. τὴν δὲ πόλιν ἐπαινεῖν προελέσθαι
τὴν σεαυτοῦ, σωφρονῶν· ἵνα τῷ τε πλήθει τῶν πολιτῶν χαρί-
σῃ, καὶ παρὰ τοῖς εὐνοϊκῶς πρὸς ὑμᾶς διακειμένοις εὐδο-
κιμήσῃς. ταῦτα δὴ γνοὺς, ὑπέλαβες, ὡς εἰ μὲν περὶ μό-
νης

ὁ φιλολάκων τὸ εὔτεχνον τοῦ λόγου διασαφήσας, τούς τε λάκωνας ἐγκωμιάσας, ἐκλεῦσαι τὸν λόγον συμβουλεῦσαι.

ὁ τρόπος τοῦ τῶν ἀθηναίων ἐγκωμίου.

oratio, atque laudata, & cum plausu excepta, & ea consecuta omnia, quæ successum declamationum sequuntur. His omnibus peractis, alij inter se disputabant, de ijs nimirum quæ lecta erant: sed is quem initiò in consilium adhibueram, laudatorem illum Lacedæmoniorum dico, cum quo plura quàm decuit disserui, silentio facto, defixis in me oculis: Equidé, inquit, dubito, quid in præsentia mihi sit faciendum. Nec enim negare uolo, quæ dixisti: nec omnino possum credere. Miror enim, siue ita doluisti, ac tam grauiter tulisti, ut dicis, dicta illa de Lacedæmonijs (nihil enim tale in ijs scriptum esse uideo) siue consultoribus de oratione ista uti cum uelles, nos conuocasti, quos satis nosti, quicquid tu dixeris aut feceris, collaudare. Cum autem prudentiores omnes, ea in quæ magno studio incumbunt, communicare soleant aut cum sapientioribus, aut certè cum ijs qui sententiam suam pronunciaturi sunt: tu fecisti contrarium. Ac neutram quidem harum rationum ego probo: sed & nos callidè conuocasse, & laudationem ciuitatis fecisse uideris non simpliciter, neque ita ut nobiscum collocutus es: sed periclitari nos uoluisse, an seriò in studia incumbamus, & ea meminerimus quæ inter docendum dici solent: ac perspicere queamus, qua ratione scripta sit oratio. Tuam uerò urbem laudare instituisse, prudenti consilio: ut & multitudini ciuium gratificareris, & laudem apud eos inuenires, qui uos beneuolentia prosequuntur. In isto igitur proposito, cogitasti, si de ea sola

Philolacon artificiú orationis explicat, laudes Laconú recenset, ad editionem adhortatur.

Ratio laudationis Atheniensiú.

νης αὐτῆς ποιήσῃ τοὺς λόγους, καὶ τὰ μυθώδη περὶ αὐτῆς ἐρεῖς, ἃ πάντες θρυλοῦσιν· ὅμοια φανεῖται τὰ λεγόμενα τοῖς ὑπὸ τῶν ἄλλων γεγραμμένοις· ἐφ' ᾧ σὺ μάλιστ' ἂν αἰσχυνθείης καὶ λυπηθείης. Ἐὰν δ' ἐάσας ἐκεῖνα, λέγῃς τὰς πράξεις τὰς ὁμολογουμένας, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίας τοῖς ἕλλησι γεγενημένας, καὶ παραβάλῃς πρὸς τὰς λακεδαιμονίων, καὶ τὰς μὲν τῶν προγόνων ἐπαινῇς, τῶν δ' ἐκείνοις πεπραγμένων κατηγορῇς· ὅ,τε λόγος ἐνεργέστερος εἶναι δόξει τοῖς ἀκούουσι, καὶ σὺ μενεῖς ἐν τοῖς αὐτοῖς· ὃ μᾶλλον ἄν τινες θαυμάσειαν τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις γεγραμμένων. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν μοι δοκεῖς οὕτω τάξαι, καὶ βουλεύσασθαι περὶ αὐτῶν· εἰδὼς δὲ σαυτὸν ἐπῃνεκότα τὴν σπαρτιατῶν πόλιν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, φοβεῖσθαι τοὺς ἀκηκοότας, μὴ δόξῃς ὅμοιος εἶναι τοῖς λέγουσιν ὅ,τι ἂν τύχωσι, καὶ τούτους νῦν ψέγειν, οὓς πρότερον ἐπῄνεις μᾶλλον τῶν ἄλλων· ταῦτ' ἐνθυμηθείς, σκέψασθαι ποίους τινὰς ἂν ἑκατέρους φήσας, ἀληθῆ τε λέγειν δόξειας ἂν περὶ ἀμφοτέρων, ἔχοις τ' ἂν τοὺς μὲν σοὺς προγόνους ἐπαινεῖν, ὥσπερ βούλει, σπαρτιατῶν δὲ δοκεῖν μὲν κατηγορεῖν τοῖς ἀηδῶς πρὸς αὐτοὺς διακειμένοις, μηδὲν δὲ ποιεῖν τοιοῦτον, ἀλλὰ λανθάνειν ἐπαινῶν αὐτούς. ζητῶν δὲ τὰ τοιαῦτα, ῥαδίως εὑρεῖν λόγους ἀμφιβόλους, καὶ μηδὲν μᾶλλον μετὰ τῶν ἐπαινούντων ἢ ψεγόντων ὄντας, ἀλλ' ἐπαμφοτερίζειν δυναμένους, καὶ πολλὰς ἀμφισβητήσεις ἔχοντας· οἷς

λόγοι ἐπαμφοτερίζοντες ἐν τῷ ψέγειν τοὺς σπαρτιάτας προσμαθέντες, τοῦ πρέποντος ἅμα διαφυλαττομένου.

,, χρῆσθαι, περὶ μὲν συμβολαίων καὶ πλεονεξίας ἀγωνιζό-

,, μενον, αἰσχρὸν, καὶ πονηρίας οὐ μικρὸν σημεῖον. περὶ δὲ φύσεως ἀνθρώπων διαλεγόμενος, καὶ πραγμάτων καλῶν, καὶ φιλοσόφων, οἷόσπερ ὁ λόγος ὁ διαναγνωσθείς ἐστιν. ἐν ᾧ σὺ πεποίηκας τοὺς μὲν

σοὺς

la uerba faceres, & fabulosa illa diceres, quæ omnibus in ore sunt: quicquid diceretur, simile uisum iri ijs quæ ab alijs scripta essent: id quod tu tibi turpißimum & molestißimum esse duceres. Sin, his omißis, ea facta recitares, quæ confeßione omnium uera sunt, & Græcis plurimùm profuerunt, & cum rebus gestis Lacedæmoniorũ conferres, & maiorũ uestrorũ laudes cum illorũ uituperatione coniungeres: tùm orationẽ excitatiorem uisum iri audientibus, tum in ijsdẽ te mansurũ: quod maiori quibusdam admirationi futurum esset, quàm ea quæ in alijs scripta essent. Initio igitur uideris ita disposuisse, & deliberasse de reb. Cum aũt scires, te Spartanorũ urbẽ ita laudasse, ut nemo alius fecit: metuisse, ne auditores ijs te similẽ esse ducerẽt, qui quicquid in buccam uenerit effutiũt: ac eos uituperare, quos prius ultra cæteros laudib. extulisses. Hæc cogitans, cõsiderasti, quídnam de utrisq; dicendum esset, ut & uera diceres de ambobus, & tuos maiores laudare arbitratu tuo posses: & Spartanos ijs quib. inuisi sunt, accusare uidereris: quod minimè faceres, sed clàm et obscurè cõmẽdares. Talia dũ inquireres, facilè repisti ambigua dicta, quæ nihilo plus cũ laudãtibus, quàm cũ uituperãtib. facerẽt: sed in utrãq; partẽ flecti, ac multas admittere disceptationes possent. qualib. uti, si de cõtractib. & emolumẽtis in foro litiges, turpe sit, et magnũ signũ improbitatis. Cũ aũt de natura hominũ, rebusq; præclaris, et ab eruditione nõ alienis disseritur: præstãtis ingenij argumẽtũ. Cuius generis est ista, quã audiuimꝰ, oratio: qua

Ambigua uerba in Laconũ uituperatione captata, & decorũ personarũ obseruatum.

σοὺς προγόνους εἰρηνικούς, καὶ φιλέλληνας, καὶ τῆς ἰσότητος τῆς ἐν ταῖς πολιτείαις ἡγεμόνας· Σπαρτιάτας δ' ὑπεροπτικούς, καὶ πολεμικούς, καὶ πλεονεκτικούς, οἵουσπερ αὐτοὺς πάντες ὑπειλήφασιν εἶναι. τοιαύτην δ' ἐχόντων ἑκατέρων τὴν φύσιν, τοὺς μὲν ὑπὸ πάντων ἐπαινεῖσθαι, καὶ δοκεῖν εὔνους εἶναι τῷ πλήθει· τοῖς δὲ τοὺς μὲν πολλοὺς φθονεῖν, καὶ δυσμενῶς ἔχειν. ἔστι δ' οὓς καὶ ἐπαινεῖν αὐτούς, καὶ θαυμάζειν, καὶ τολμᾶν λέγειν, ὡς ἀγαθὰ μείζω τυγχάνουσιν ἔχοντες, τῶν τοῖς προγόνοις τοῖς σοῖς προσόντων. τήν τε γὰρ ὑπεροψίαν σεμνότητος μετέχειν, οὐκ ἀδοκίμου πράγματος, καὶ δοκεῖν ἅπασι μεγαλοπρεπεστέρους εἶναι τοὺς τοιούτους, ἢ τοὺς τῆς ἰσότητος προεστῶτας· τούς τε πολεμικοὺς πολὺ διαφέρειν τῶν εἰρηνικῶν. τοὺς μὲν γὰρ οὔτε κτητικοὺς εἶναι τῶν οὐκ ὄντων, οὔτε φύλακας δεινοὺς τῶν ὑπαρχόντων. τοὺς δ' ἀμφότερα δύνασθαι, καὶ λαμβάνειν ὧν ἂν ἐπιθυμῶσι, καὶ σώζειν, ἅπερ ἂν ἅπαξ κατάσχωσιν, ἃ ποιοῦσιν οἱ τέλειοι δοκοῦντες εἶναι τῶν ἀνδρῶν. ἀλλὰ μὴν περὶ τῆς πλεονεξίας, καλλίους ἔχειν οἴονται λόγους τῶν εἰρημένων. τοὺς μὲν γὰρ ἀποστεροῦντας τὰ συμβόλαια, καὶ παρακρουομένους, καὶ παραλογιζομένους,* οὐχ ἡγοῦνται δικαίους, ἀλλὰ πλεονεκτικούς. διὰ γὰρ τὸ πονηρὰν ἔχειν τὴν δόξαν, ἐν ἅπασιν αὐτοὺς ἐλαττοῦσθαι τοῖς πράγμασι. τὰς δὲ Σπαρτιατῶν πλεονεξίας, καὶ τὰς τῶν βασιλέων, καὶ τὰς τῶν τυράννων, ἐκτὰς μὲν εἶναι, καὶ πάντας αὐτῶν ἐπιθυμεῖν· οὐ μὴν λοιδορεῖσθαι, καὶ καταρᾶσθαι τοῖς τὰς τηλικαύτας ἔχουσι δυναστείας. οὐδένα δὲ τὴν φύσιν εἶναι, ὅστις οὐκ ἂν εὔξαιτο τοῖς θεοῖς, μάλιστα μὲν αὐτὸς τυγχάνειν τῆς ἐξουσίας ταύτης· εἰ δὲ μή, τῶν οἰκειοτάτους. ὃ καὶ φανερόν ἐστιν, ὅτι μέγιστον τῶν ἀγαθῶν

ἁπάν-

tuos maiores pacis fecisti studiosos, et Græcorũ amãtes, & æqualitatis in reb. publicis duces: Spartanos uerò superbos & bellicosos, et primas ubiq; sibi uẽdicãtes: cuiusmodi omnes eos esse existimãt. Talib. igitur ingenijs cùm utriq; sint, alteros ab omnibus laudari, & uideri bene uelle multitudini: alteris multos inuidere, et infensos esse: nec deesse tamẽ qui eos laudent, & mirẽtur, ac dicere ausint, maioribus bonis eos esse præditos, quàm sint ea quæ maiorib. tuis insunt. Nã & superbiã à maiestate, laudata re, non abhorrere: & qui tales sint, omnib. magnificẽtiores uideri, quàm q æqualitatẽ introducãt: & homines bellicosos lõgè præstare pacis studiosis, q neq; parare possint quæ nõ habeãt, nec ea quæ habeant fortiter tueri. Illos aũt utrũq; posse, tum cape quæ desiderẽt, tũ seruare quæ semet occuparint: quæ perfectorũ uirorũ officia esse uideantur. Verùm de præcellẽdi studio pulchriora etiã dicere se posse cẽsent, quàm quæ nunc dicta sunt. Nã qui contractarũ rerũ fidẽ frangãt, & alios circũueniant, & falsis ratiũculis deludãt: eos neq; iustos, neq; præcellẽtes esse putãt, sed & auaros & improbos: Quòd enim malè de ipsis existimetur: et contẽni eos, et omnib. in reb. esse deteriore cõditione. Spartanorũ aũt præcellẽdi studiũ, et regũ & tyrannorũ, cùm optabile esse, atq; ab omnib. expeti: tũ neminẽ incessere cõuicijs, aut execrari eos quorum tãtæ sint facultates atq; opes: neq; inueniri tã abiecto ingenio quẽquã, quin optet, talem à dijs potestatem tribui sibi ipsi in primis, aut saltem sibi coniunctissimis. Vnde perspicuum est, summũ bonũ

ἅπαντες εἶναι νομίζομεν πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων. τὴν
μὲν οὖν περιβολὴν τοῦ λόγου δοκεῖς μοι ποιήσασθαι με-
τὰ τοιαύτης διανοίας. εἰ μὲν οὖν ἡγούμην ἀφέξεσθαί

σύστασις τοῦ λόγου.

σε τῶν εἰρημένων, καὶ παραλείψειν ἀνεπιτίμητον τὸν λόγον
τοῦτον: οὐδ' ἂν αὐτὸς ἔτι λέγειν ἐπεχείρουν. νῦν δ' ὅτι μὲν
οὐκ ἀπεφηνάμην περὶ ὧν παρεκλήθην σύμβουλος,
οὐδέν οἶμαί σοι μελήσει. οὐδὲ γὰρ ὅτε συνήγαγες ἡμᾶς,
,, ἐδόκεις μοι σπουδάζειν περὶ αὐτῶν. ὅτι δὲ προελόμενος
,, συνθεῖναι λόγον μηδὲν ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ τοῖς
,, μὲν ῥᾳθύμως ἀναγινώσκουσιν, ἁπλοῦν εἶναι δόξαν-
,, τα, καὶ ῥᾴδιον καταμαθεῖν, τοῖς δ' ἀκριβῶς διεξιοῦσιν
,, αὐτὸν, καὶ πειρωμένοις κατιδεῖν ὃ τοὺς ἄλλους λέληθεν,
,, χαλεπὸν φαινόμενον καὶ δυσκαταμάθητον, καὶ πολλῆς
,, μὲν ἱστορίας γέμοντα, καὶ φιλοσοφίας, παντοδαπῆς δὲ
,, μεστὸν ποικιλίας καὶ ψευδολογίας, οὐ τῆς εἰθισμένης
,, μετὰ κακίας βλάπτειν τοὺς συμπολιτευομένους, ἀλλὰ τῆς
δυναμένης μετὰ παιδιᾶς ὠφελεῖν ἢ τέρπειν τοὺς ἀκούον-
τας: ὧν οὐδὲν ἐξεπίσαντά με, φήσεις τοῦτον τὸν τρόπον ἔ-
χειν, ὡς ἐβουλόμην σὺ περὶ αὐτῶν: ἀλλὰ τήν τε δύνα-
μιν τῶν λεγομένων διδάσκοντα, καὶ τὴν σὴν διάνοιαν
ἐξηγούμενον, οὐκ αἰσθάνεσθαι τοῦτο τὸν λόγον ἐνδοξό-
τερον δι' ἐμὲ γιγνόμενον, ὅσῳ περ αὐτὸν φανερώτερον ἐ-
ποίουν, καὶ γνωριμώτατον τοῖς ἀναγινώσκουσιν. ἐπιστήμην
γὰρ τοῖς οὐκ εἰδόσιν ἐργαζόμενον, ἔρημον τὸν λόγον ἐμὲ
μὴ ποιεῖν, καὶ τῆς τιμῆς ἀποστερεῖν τῆς γιγνομένης * αὐ-
τῶν τοὺς πονοῦντας, καὶ πράγματα σφίσιν αὐτοῖς

ἐπιεικῶς ἀποφαίνεται τὴν ἑαυτῶν γνώμην.

παρέχοντας. ἐγὼ δ' ὁμολογῶ μὲν ἀπολελεῖφθαι
τὴν ἐμὴν φρόνησιν τῆς σῆς, ὡς δυνατὸν πλεῖστον. οὐ μὴν
ἀλλ' ὥσπερ τοῦτ' οἶδα, κἀκεῖνο τυγχάνω γινώσκων,
ὅτι τῆς πόλεως τῆς ὑμετέρας βουλομένης περὶ
τῶν

uideri nobis alijs antecellere. Ambitum igitur tuæ orationis, in hāc sententiā cōplexus mihi esse uideris. Quòd si putassem, te parsurū esse his quæ dicta sunt, & hanc orationem sine reprehensione prætermissurum: ne ipse quidē plura dicēda mihi censuissem. Nūc, quia nihil de his pronunciaui, quorū gratia in cōsiliū aduocatus sum: id tibi curæ nō fore arbitror. Nec enim, cùm nos cōuocares, ea res seriò abs te agi uidebatur. Sed instituisti, opinor, orationē cæteris nulla re similē: quæ quidē segniter ac ociosè legētib. simplex uideretur, ac intellectu facilis: diligēter aūt intuētibus, & id quod alios latuisset, perspicere conātib. difficilis appareret, & nō exposita cuiusuis intelligētiæ, multisq́; historijs et recōdita eruditione referta: plena etiā omnigena uarietate, & (ut ita dicā) mēdaciloquentia, nō ea quæ ciues improbè lædere cōsueuit, sed quæ cū urbanitate iuuare & oblectare poßit auditores.* Quæ si ego eruere ac proferre conabor, nihil eorū ita se habere dices, ut ea tu se habere uolueris. Nā si ego, quæ uis sit orationis, edocuero, & tuū consiliū exposuero: me nō animaduertere dices, orationē per me tanto illustriorē reddi, quanto eam dilucidiorem fecerim, & legentibus lōgè notiorē. Cùm enim ignorātibus scientiā tradam, me efficere ne oratio deserta sit: sed eundē de honore eius & dignitate multū detrahere, quæ accesßisset ab illis qui ipsi laborāt, & sibi negocium facessunt. Ego uerò me prudētia, quàm lōgißimè fieri poßit, te esse inferiorē fateor: sed tamē ut hoc scio, sic illud etiam non ignoro, urbe uestra maximis de

Orationis commendatio.

Modestè suam sentētiā interponit.

τῶν μεγίστων, οἱ μὲν ἄριστα φρονοῦντες, ἐνίοτε διαμαρ-
„ τάνουσιν τοῦ συμφέροντος: τῶν δὲ φαύλων νομιζομέ-
„ νων εἶναι καὶ καταφρονουμένων, ἔστιν ὅτε κατώρθωσεν
„ ὁ τυχὼν, καὶ βέλτιστα λέγειν ἔδοξεν. ὥστ' οὐδὲν θαυμα-
στὸν, εἰ καὶ περὶ τοῦ νῦν ἐνεστῶτος τοιοῦτό τι συμβέβη-
κεν, ὅπου σὺ μὲν οἴει μάλιστα μὲν εὐδοκιμήσειν, ἣν ὡς
πλεῖστον χρόνον διαλεχθῇς, ἣν ἔχων γνώμην τὰ περὶ
τὸν λόγον ἐπραγματεύθης. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι βέλτιστά σε
πράξειν, ἣν δυνηθῇς τὴν διάνοιαν, ᾗ χρώμενος αὐτὸν
συνέθηκας, ὡς τάχιστ' ἂν φανερὰν ποιῆσαι τοῖς ἄλλοις
ἅπασι, καὶ Λακεδαιμονίοις: περὶ ὧν πεποίησαι πολλοὺς
λόγους, τοὺς μὲν δικαίους καὶ σεμνοὺς, τοὺς δ' ἀσελγεῖς καὶ
λίαν φιλαπεχθήμονας: οὓς εἴ τις ἐπιδείξειεν αὐτοῖς,
πρὶν ἐμὲ διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν
ἐμίσησαν, καὶ δυσκόλως πρός σε διετέθησαν, ὡς κατηγο-
ρίαν γεγραφότα περὶ αὐτῶν. νῦν δ' οἶμαι τοὺς μὲν πλεί-
στους ἀπαρτᾶν ἐμμένειν τοῖς ἤθεσιν, οἷσπερ καὶ τὸν ἄλλον
χρόνον. τοῖς δὲ λόγοις τοῖς ἐνθάδε γεγραμμένοις, οὐδὲν
μᾶλλον προσέξειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς ἔξω τῶν Ἡρακλέους στηλῶν
λεγομένοις. τοὺς δὲ φρονιμωτάτους αὐτῶν, καὶ τῶν λόγων τι-
νὰς ἔχοντας τῶν σῶν, θαυμάζοντας τούτους, ἣν λάβωσι τὸν
ἀναγνωσόμενον, καὶ χρόνον, ὥστε συνδιατρίψαι σφίσιν
„ αὐτοῖς, οὐδὲν ἀγνοήσειν τῶν λεγομένων: ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπαίνων
„ αἰσθήσεσθαι τῶν μετ' ἀποδείξεως εἰρημένων περὶ τὴν πόλε-
„ ως αὐτῶν, καὶ τῶν λοιδοριῶν καταφρονήσειν τῶν εἰκῇ μὲν τοῖς
„ πράγμασι λεγομένων, πικρῶς δὲ τοῖς ὀνόμασι κεχρη-
„ μένων. καὶ νομιεῖν τὰς μὲν βλασφημίας τὰς ἐνούσας ἐν
„ τῇ βίβλῳ τὸν φθόνον ὑποβάλλειν: τὰς δὲ πράξεις καὶ τὰς μά-
χας, ἐφ' αἷς αὐτοί τε μέγα φρονοῦσι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις
εὐδοκιμοῦσιν, σε γεγραφέναι, καὶ μνημονεύεσθαι πεποιηκέ-
ναι.

ἀντίθεσις, ὅτι χάριν ὀφείλουσιν Ἰσοκράτει Λακεδαιμόνιοι.

rebus deliberante, sapientissimos interdũ à cõmuni utilitate aberrare: et fieri nõnunquã, ut fortè fortuna quispiã è uiliũ contemptorũq; numero, & rectè sensisse, & optimè dixisse uideatur. Quare mirãdũ nõ erit, si in hoc quoq; negocio tale aliquid nũc euenerit: ubi tu existimas, te maximã laudem cõsecuturum, si quàm diutissimè disputaris, quo animo orationẽ cõposueris. Ego uerò tecũ optime actum iri puto, si sentẽtiã, qua in ea cõficienda usus es, quàm paucissimis perspicuã reddere possis tũ alijs uniuersis, tũ Lacedæmonijs, de quibus multa uerba fecisti: quorũ nõnulla iusta sunt & grauia, quædã petulantia et nimis odiosa. Quæ si quis eis ostendisset, antequàm ego meũ iudiciũ interposuissem: fieri non potuisset, quin & offensi & irati tibi essent, ut qui accusationẽ cõtra ipsos scripsisses. Nũc Spartanorũ plerosq; nihil de uetere sua cõsuetudine puto mutaturos: neq; orationes hic scriptas magis curaturos esse, quàm ea quæ extra colũnas Herculis dicũtur. Eorũ aũt prudentissimos, qui orationũ tuarũ aliquas habent, ac mirãtur: si quẽ nacti lectorẽ fuerint, & tẽpus, ut secũ ipsi diligenter omnia perpendant: nihil ignoraturos eorũ quæ dicuntur, sed & laudes animaduersuros, quæ in urbem suã, enumeratis rebus gestis, cõferũtur: & cõuicia contẽpturos, quæ sine re dicuntur, uerborumq; tantùm asperitatem habent: & existimaturos, maledicta quæ in libro insint, ab inuidia esse profecta, res uerò gestas & prælia, propter quæ & ipsi multum sibi tribuunt, & ab alijs tribui uident, te scripsisse, & ab obliuione uindicasse.

Innuit, gratiam deberi Isocrati à Lacedæmonijs.

ναι, συναγαγόντα ἁπάσας αὐτὰς καθ' αὑτάς, καὶ θεῖναι
παρ' ἀλλήλας. αἴτιον δ' εἶναι καὶ τοῦ τοὺς πολλοὺς ποθεῖν
ἀναγνῶναι, καὶ διεξελθεῖν αὐτάς, οὐ τὰς ἐκείνων ἐπιθυ-
μοῦντας ἀκοῦσαι πράξεις, ἀλλ' ὅπως σὺ διείλεξαι περὶ
αὐτῶν, μαθεῖν βουλομένους. ταῦτ' ἐνθυμουμένους, καὶ διε-
ξιόντας, οὐδὲ τῶν παλαιῶν ἔργων ἀμνημονῆσαι, δι' ὧν
ἐγκεκωμίακας τοὺς προγόνους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις
διαλέξεσθαι πρὸς σφᾶς αὐτούς: πρῶτον μέν, ὅτι δωριεῖς
ὄντες, ἐπειδὴ κατεῖδον τὰς πόλεις τὰς ἑαυτῶν ἀδόξους καὶ
μικράς, καὶ πολλῶν ἐνδεεῖς οὔσας, ὑπεριδόντες ταύτας, ἐπ-
εστράτευον ἐπὶ τὰς ἐν πελοποννήσῳ πρωτευούσας, ἐπ'
ἄργος καὶ λακεδαίμονα καὶ μεσσήνην. μάχῃ δὲ νική-
σαντες, τοὺς μὲν ἡττηθέντας ἔκ τε τῶν πόλεων, καὶ τῆς χώρας
„ ἐξέβαλον: αὐτοί τε τὰς κτήσεις ἁπάσας τὰς ἐκείνων κα-
„ τασχόντες, ἔτι καὶ νῦν ἔχουσιν, οὗ μεῖζον ἔργον καὶ θαυμασό-
„ τερον οὐδεὶς ἐπιδείξει κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενόμενον,
„ οὐδὲ πρᾶξιν εὐτυχεστέραν καὶ θεοφιλεστέραν, τῆς τοὺς χρη-
„ σαμένους τῆς μὲν οἰκείας ἀπορίας ἀπαλλαξάσης, τῆς δ'
„ ἀλλοτρίας εὐδαιμονίας κυρίους ποιησάσης. καὶ ταῦτα μὲν
μετὰ πάντων τῶν συστρατευσαμένων ἔπραξαν. ἐπεὶ δὲ καθ'
πρὸς ἀργείους καὶ μεσσηνίους τὴν χώραν διείλοντο, καὶ καθ'
αὑτοὺς ἐν σπάρτῃ κατῴκησαν: ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς το-
σοῦτον φρονῆσαι φῂς αὐτούς, ὥστ' ὄντας οὐ πλείους τότε
δισχιλίων, οὐχ ἡγήσασθαι σφᾶς αὐτοὺς ἀξίους εἶναι ζῆν,
εἰ μὴ δεσπόται πασῶν τῶν ἐν πελοποννήσῳ πόλεων γενέ-
σθαι δυνηθεῖεν. ταῦτα δὲ διανοηθέντες, καὶ πολεμεῖν ἐπι-
χειρήσαντες, οὐκ ἀπεῖπον, ἐν πολλοῖς κακοῖς καὶ κινδύνοις
γιγνόμενον, πρὶν ἁπάσας ταύτας ὑφ' αὑτοῖς ἐποιήσαν-
το, πλὴν τῆς ἀργείων πόλεως. ἔχοντας δ' ἤδη καὶ χώραν
πλείστην, καὶ δύναμιν μεγίστην, καὶ δόξαν τοσαύτην, ὅσην
προ-

προσθήκη πλειόνων ἐπαίνων λακεδαιμονίων.

casse, collectis seorsim omnibus, & per collationẽ explicatis. Illud quoq; tibi acceptũ referent, si ea multi & legere & percensere uelint: nõ quòd illorũ res gestas audire desiderent, sed quòd cognoscere studeant, quomodo tu de eis dißerueris. Hæc cum animis suis cogitãtes et repetentes, neq; ueterũ facinorũ obliuiscẽtur, ob quæ maiores ipsorum laudasti, sed hæc etiam sæpe secũ ipsi reputabũt: Primùm, se, quũ Dorienses essent, ac suas urbes paruas & inglorias esse uiderẽt, multarũq; rerũ egentes: illis neglectis, bellũ intulisse ciuitatib. Peloponesi primarijs, Argis, Lacedæmoni & Messenæ: uictoriaq; parta, & urbib. et regione eos exegisse, quos superassent: ac possessiones illorũ omnes occupasse, quas etiam nũc tenent: quo maius facinus, & admirabilius, nemo ostendet, illis temporib. editũ: aut quicquã esse gestũ felicius, aut dijs magis propitijs, quàm id, per quod et suæ inopiæ cõsuluerunt, & alienam felicitatẽ obtinuerũt. Atq; hæc cũ omnib. expeditionis illius socijs gesserũt. Post quam autem cum Argiuis & Messenijs regionẽ partiti, Spartam seorsim se cõtulissent: illis temporibus animorum tanta magnitudine eos fuisse dicis, ut, cùm non plures bis mille essent, se uita indignos iudicarent, nisi omnibus Peloponnesi urbibus potiri possent. Quo consilio cum bellum suscepissent: licet multis miserijs & periculis circumuenti, non abiecerunt animos, neq; conquieuerunt, priusquam eas omnes, Argiuorum urbe excepta, subegissent. Cùm aũt iam & ditionem amplissimã, & potentiã maximã, & tantã gloriam cõsecuti essent, quantã eos

Adiectio pluriũ laudum Lacedæmoniorum, aut declaratio potius.

προσήκει τοὺς τηλικαῦτα διαπεπραγμένους· οὐχ ἧττον διακεῖσθαι φιλοτίμως, ὅτι λόγος ὑπάρχει αὐτοῖς ἴδιος καὶ καλὸς μόνοις τῶν ἑλλήνων. ἐξεῖναι γὰρ εἰπεῖν αὐτοῖς, ὅτι σφεῖς μὲν ὄντες οὕτως ὀλίγοι τὸν ἀριθμόν, οὐδεμιᾷ πώποτε τῶν μυριάνδρων πόλεων ἠκολούθησαν, οὐδ᾽ ἐποίησαν τὸ προσταττόμενον, ἀλλ᾽ αὐτόνομοι διετέλεσαν ὄντες. αὐτοὶ δ᾽ ἐν τῷ πολέμῳ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἁπάντων τῶν ἑλλήνων ἡγεμόνες κατέστησαν. καὶ τῆς τιμῆς ταύτης ἔτυχον οὐκ ἀλόγως, ἀλλὰ διὰ τὸ μάχας ποιησάμενοι πλείστας τῶν ἀνθρώπων κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, μηδεμίαν ἡττηθῆναι τούτων, ἡγουμένου βασιλέως, ἀλλὰ νενικηκέναι πάσας, οὗ τεκμήριον οὐδεὶς ἂν δύναιτο μεῖζον εἰπεῖν ἀνδρείας καὶ καρτερίας, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίας, πλὴν εἰ τὸ ῥηθήσεσθαι μέλλον. τοσούτων γὰρ τὸ πλῆθος πόλεων τῶν ἑλληνίδων οὐσῶν, τῶν μὲν ἄλλων οὐδεμίαν ἐστὶν εἰπεῖν, οὐδ᾽ εὑρεῖν, ἥτις οὐ περιέπεσε ταῖς συμφοραῖς ταῖς εἰθισμέναις γίγνεσθαι ταῖς πόλεσιν. ἐν δὲ τῇ σπαρτιατῶν, οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν, οὔτε σφαγὰς ἀνόμους γεγενημένας, οὐδ᾽ ἁρπαγὰς χρημάτων, οὐδ᾽ αἰσχύνας γυναικῶν καὶ παίδων, ἀλλ᾽ οὐδὲ πολιτείας μεταβολήν, οὐδὲ χρεῶν ἀποκοπάς, οὐδὲ γῆς ἀναδασμόν, οὐδ᾽ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνηκέστων κακῶν. περὶ ὧν διεξιόντας, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ καὶ σοῦ τοῦτ᾽ ἀθροίσαντος, καὶ διαλεχθέντος οὕτω καλῶς περὶ αὐτῶν μεμνήσεσθαι, καὶ πολλὴν χάριν ἕξειν. οὐ τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχω περὶ σοῦ, νῦν τε καὶ πρότερον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις, ἐθαύμαζόν σου τήν τε φύσιν, καὶ τὴν τοῦ βίου τάξιν, καὶ τὴν φιλοπονίαν, καὶ μάλιστα τὴν ἀλήθειαν τῆς φιλοσοφίας. νῦν δὲ ζηλῶ σου καὶ μακαρίζω τὴν εὐδαιμονίαν. δοκεῖς γάρ μοι ζῶν μὲν λήψεσθαι δόξαν, οὐ μείζω δὲ ἧς ἄξιος εἶ· χαλεπὸν γὰρ

συμφέρει τῷ ἰσοκράτει, ἐπιτάφιον αὐτῷ συγγράφειν.

περὶ

par est qui res tantas gesserant: hoc sibi non minus laudi duxerũt, quòd soli Græcorũ omniũ hac peculiari & præclara prærogatiua gloriari possent, se tã paucos numero, nullius unquã urbis, quantũuis amplæ, ductũ secutos esse, aut imperata fecisse: sed sua libertate perpetuò retẽta, bello Barbarico Græcorũ omniũ duces constitutos: eoq́; honore non sine causa affectos, sed propterea quòd ex uniuerso genere mortaliũ illis tẽporibus in plurimis prælijs uersati, in nullo, rege duce, succubuissent, sed omnes superassent. quo nullũ maius ac certius signũ dici potest fortitudinis & tolerãtiæ, & cõsensionis inter ipsos, eo quod iam dicetur excepto. Nam cũ tanta multitudo sit Græcarum ciuitatũ, cæterarũ nulla dici aut inueniri potest, quæ non in calamitates illas inciderit, urbibus accidere solitas. Spartæ autem nemo potest ostendere factas esse uel cædes iniustas, uel direptiones pecuniarum, uel stupra uxorũ & liberûm, imò ne Reipub. quidẽ mutationem, neq; nouas tabulas, neq; agrorũ diuisionẽ, neq; quicquã aliud insignium calamitatũ. Quæ cum reputabunt, fieri non poterit quin tui etiã, qui ista cõgesseris, et tã eleganter disserueris, recordaturi, & magnã tibi gratiam habituri sint. Non autem nunc idem quod prius, de te sentio. Nam superiori tempore cum ingenium tuum, & uitæ ordinem & industriam, tum uerò philosophiæ ueritatem inprimis mirabar: nunc uerò te felicißimum & beatißimum iudico. Videris enim mihi uiuens etiam gloria fore nõ quidem maiore quàm merearis (uix enim id fieri potest) pre-

Congratulatur, ac uelut epitaphium scribit Isocrati.

παραπλήσιον δὲ, καὶ μᾶλλον ὁμολογουμένην τῆς νῦν
ὑπαρχούσης. τελευτήσαντα δὲ τὸν βίον, μεθέξειν ἀθανα-
σίας, οὐ τῆς τοῖς θεοῖς παρούσης, ἀλλὰ τῆς παρὰ τοῖς ἐπιγι-
γνομένοις περὶ τῶν διενεγκόντων ἐπί τινι τῶν καλῶν ἔρ-
γων, μνήμην ἐμποιούσης· ἧς δικαίως τεύξῃ τούτων. ἐπῄ-
νεσας γὰρ ἀμφοτέρας καλῶς καὶ προσηκόντως· τὴν μὲν
κατὰ δόξαν τῶν πολλῶν, ἧς οὐδεὶς τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν
καταπεφρόνηκεν, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντες τυχεῖν αὐτῆς, οὐκ
» ἔστιν ὅντινα κίνδυνον οὐχ ὑπομένουσι. τὴν δὲ κατὰ τὸν λο-
» γισμὸν τῶν πειρωμένων στοχάζεσθαι τῆς ἀληθείας, παρ' ἧς
» εὐδοκιμεῖν ἂν τινες ἕλοιντο μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλ-
» λοις διπλασίοις γενομένοις, ἢ νῦν εἰσίν. ἁπλῶς δὲ
διακείμενος * ἐν τῷ καιρῷ τῷ πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ
πολλὰ ἂν εἰπεῖν ἔχων, καὶ περὶ σοῦ καὶ περὶ τῶν πόλεων,
καὶ περὶ τοῦ λόγου, ταῦτα μὲν ἐάσω· περὶ ὧν δὲ παρα-
κληθῆναί με σὺ φῂς, περὶ τούτων ἀποφαίνομαι. συμ-
βουλεύσω γάρ σοι, μήτε καίειν τὸν λόγον, μήτ' ἀφανί-
ζειν, ἀλλ' εἴ τινος ἐνδεής ἐστι, διορθώσαντα καὶ προσ-
γράψαντα πάσας τὰς διατριβὰς, τὰς περὶ αὐτὸν
γενομένας, διδόναι τοῖς βουλομένοις λαμβάνειν· εἴπερ
βούλει χαρίσασθαι μὲν τοῖς ἐπιεικεστάτοις τῶν Ἑλλή-
νων, καὶ τοῖς ἀληθῶς φιλοσοφοῦσιν, ἀλλὰ μὴ προσ-
ποιουμένοις· λυπῆσαι δὲ τοὺς θαυμάζοντας σε μᾶλλον
τῶν ἄλλων, λοιδορουμένους δὲ τοῖς λόγοις τοῖς σοῖς ἐν τοῖς
» ὄχλοις τοῖς πανηγυρικοῖς· ἐν οἷς πλείους εἶναι συμβαί-
» νειν τοὺς καθεύδοντας τῶν ἀκροωμένων, καὶ προσδοκῶν-
» τας, ἢν παρακρούσωνται τοὺς τοιούτους, ἐναμίλλους τοὺς
» αὐτῶν γενήσεσθαι τοῖς ὑπὸ σοῦ γεγραμμένοις· κακῶς
» εἰδότες, ὅτι πλεῖον ἀπολελειμμένοι τῶν σῶν εἰσίν, ἢ
» τῆς Ὁμήρου δόξης, οἱ περὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ ποίησιν
γιγνό-

προτροπὴ ἐπ' ἔκδοσιν τοῦ λόγου, καὶ διασυρμὸς τῶν ἐκείνῳ φθονούντων.

propinqua illi tamen, & euidentiore hac qua nunc flores: defunctus aũt immortalitatis particeps futurus, nõ eius qua dij fruũtur, sed illius qua memoria eorũ qui re aliqua memorabili alios superãt, ad posteros propagatur. Et hæc iurè tibi cõtingent. Nam utrãq; urbẽ præclarè laudasti, et cõuenieter: alterã, ex opinione multitudinis, quam nulli uiri celebres contẽpserunt: sed dũ eam cõsequi studẽt, omnia pericula subierunt. alterã secundũ cogitationes eorum, qui ueritatem attingere coniectura student: apud quos in magna existimatione esse, præstabilius est, quàm apud alios, si duplo plures quàm nunc sunt, existerent. Cum aũt inexplebili hoc tempore cupiditate flagrem, & multa dicenda habeam tum de utraq; urbe, tum de oratione hac: tamen omissis illis, de eo sententiã dicam, cuius gratia me accersitũ esse dicis. Tibi enim autor ero, ut hanc orationẽ neq; cõburas, neq; aboleas: sed sicubi aliquid deest, corrigas, et omnib. disputationibus quæ de ea habitæ sunt adscriptis, legere uolẽtibus impertias: si modò rem gratã facere studes optimis uiris inter Græcos, & uerè, non simulatè philosophantibus: & illos afficere molestia, qui cùm te magis quàm alij mirentur, orationes tuas in hominum frequentia proscindũt (etsi declamãtib. ijs plures sunt qui dormiant, quàm qui auscultent) quiq; sperant, si uulgũ hominum deceperint, suas declamatiunculas cũ scriptis à te orationib. posse cõtendere: ignari nimirũ, se lõgius abesse ab excellẽtia tua, quàm gloria Homeri uincuntur illi, qui in eodem genere poesis elabo-

Adhortatur ad editionem, & æmulos Isocratis perstringit.

Ἀποδοχὴ τοῦ λόγου τοῦ φιλολάκωνος.

γεγονότες. ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ, καὶ τῶν παρόντων ἀξιούντων ἀποφήνασθαι περὶ ὧν παρεκλήθησαν, οὐκ ἐθορύβησαν, ὃ ποιεῖν εἰώθασι πᾶσι τοῖς χαριέντως διειλεγμένοις: ἀλλ' ἀνεβόησαν, ὡς ὑπερβαλλόντως εἰρηκότος: καὶ περιστάντες αὐτὸν, ἐπῄνουν, ἐζήλουν, ἐμακάριζον. καὶ προσθεῖναι μὲν οὐδὲν εἶχον τοῖς εἰρημένοις, οὐδ' ἀφελεῖν: συναπεφαίνοντο δὲ καὶ συνεβούλευον ποιεῖν, ἅπερ ἐκεῖνος παρῄνεσεν. οὐ μὴν οὐδ' ἐγὼ παρεστὼς ἐσιώπων, ἀλλ' ἐπῄνουν τήν τε φύσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν
» ἐπιμέλειαν. περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐφθεγξάμην ὧν
» εἶπεν, οὔθ' ὡς ἔτυχε τῆς ὑπονοίας τῆς ἐμῆς διανοίας,
» οὔθ' ὡς διήμαρτεν: ἀλλ' εἴων αὐτὸν οὕτως ἔχειν, ὥσπερ αὐτὸς αὑτὸν διέθηκε. περὶ μὲν οὖν ὧν ὑπεθέμην, ἱκανῶς εἰρῆσθαι νομίζω. τὸ γὰρ ἀναμιμνήσκειν καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων, οὐ πρέπει τοῖς λόγοις τοῖς τοιούτοις. βούλομαι δὲ συνδιαλεχθῆναι περὶ τῶν ἰδίᾳ μοι περὶ τὸν λόγον συμβεβηκότων. ἐγὼ γὰρ ἐνεστησάμην μὲν αὐτὸν ἔτη γεγονὼς ἅπερ ἐν ἀρχῇ προεῖπον. ἤδη δὲ τῶν ἡμίσεων γεγραμμένων, ἐπιγινομένου μοι νοσήματος, ῥηθῆναι μὲν οὐκ εὐπρεποῦς, δυναμένου δ' ἀναιρεῖν, οὐ μόνον τοὺς πρεσβυτέρους ἐν τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἡμέραις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκμαζόντων πολλοὺς, τούτῳ διετέλουν τριετῆ μαχόμενος, οὕτω φιλοπόνως ἑκάστην τὴν ἡμέραν διάγων, ὥστε τοὺς εἰδότας, καὶ τοὺς παρὰ τῶν εἰδότων πυνθανομένους, μᾶλλον θαυμάζειν διὰ τὴν καρτερίαν ταύτην, ἢ δι' ἃ πρότερον ἐπῃνούμην. ἤδη δ' ἀπειρηκότος, καὶ διὰ τὴν νόσον, καὶ διὰ τὸ γῆρας, τῶν ἐπισκοπούντων τὸ μέρος τοῦ λόγου τινές με καὶ πολλάκις ἀνεγνωκότων τὸ γεγραμμένον: ἐδέοντό μου καὶ συνεβούλευον μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν ἡμιτελῆ, μηδ' ἀδιέργαστον: ἀλλὰ πονῆ-

Προσθήκη περὶ τῆς ἀρρωστίας αὐτοῦ, ἢ συγγνώμην μηνύουσα, ἢ τὴν φιλοτιμίαν αὔξουσα.

Παρακλήσεις καὶ ἔπαινοι παρὰ τῶν φίλων.

elaborarũt. Quib. ille dictis, ab ijs qui aderãt, petijt, ut ea de re, cuius gratia cõuocati essent, sententiã diceret. Illi uerò nõ applauserũt, quod omnib. elegãter disserẽtib. facere solẽt: sed exclamarũt, quasi excellẽter perorasset: factaq́ circa eũ corona laudabãt, mirabãtur, beatũ prædicabãt. ac eius quidẽ orationi ꝗ adijcerẽt aut demerẽt, nihil habebãt: sed pedib. eũ in eius sententiã, ea mihi faciẽda censebãt, quæ ille monuisset. Verùm ne ego qdẽ tacitus astabã: sed cũ ingeniũ eius laudabã, tũ diligẽtiã. De cæteris aũt quæ dixerat, nihil locutus sum, nec quàm propè cõiecturis suis ad meã sententiã accessisset, nec quàm lõgè aberrasset: sed eã ꝑsuasionẽ, quã à se ipse acceperat, eũ tenere sinebã. Ac uerò de his quæ ꝓposui, satis dictũ esse puto. Nã singula quæ prius dicta sunt repetere, alienũ est ab hoc genere orationũ. Dicã aũt de his quæ in hac oratione mihi priuatim acciderũt: quã ego scribere institui tot annos natus, quot initio dixi. Cũ uerò media pars scripta esset, morbus me inuasit, q ut nominari uerecũdè nõ potest, sic nõ seniores tãtùm triduò aut quatriduò tollere potest, sed multos etiã integræ ætatis. Cũ quo ꝑpetuũ trienniũ ego sum luctatus, et ea tolerantia singulos dies trãsegi, ut et ij q sciũt, et q è sciẽtib. audiuerũt, meã illã tolerantiã mirẽtur magis, quàm ea quæ sụpiori tẽpore mihi laudẽ peperũt. Cũ uerò iã et animũ despõdissem, et uirib. destitutus essem, tũ morbo, tũ senectute: quidã eorũ q me uisebãt, et eã orationis partem quæ scripta erat, sæpe legerãt: rogarũt & suaserũt, ne dimidiatã & inelaboratã relinquerem: sed

Approbatio Philolæ conis orationis.

Appendix de morbo suo, uel ueniã petens, uel gloriã augens.

Cohortationes & laudationes amicorum.

πονῆσαι μικρὸν χρόνον, καὶ προσέχειν τοῖς λοιποῖς τὸν νοῦν. οὐχ ὁμοίως δὲ διελέγοντο περὶ τούτων, τοῖς ἀφοσιουμένοις: ἀλλ' ὑπερεπαινοῦντες μὲν τὰ γεγραμμένα, τοιαῦτα δὲ λέγοντες, ὧν εἴ τινες ἤκουον μήτε συνήθεις ἡμῖν ὄντες, μήτ' εὔνοιαν μηδεμίαν ἔχοντες, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν ὑπέλαβον, τοὺς μὲν φενακίζειν, ἐμὲ δὲ διεφθάρθαι, καὶ παντάπασιν εἶναι μωρὸν, εἰ πείσομαι τοῖς λεγομένοις. οὕτω δ' ἔχων, ὡς ἴσως ἂν εἰπεῖν τινὲς ἐτόλμησαν, ἐπείσθην. τί γὰρ δεῖ μακρὸν λόγον γίνεσθαι περὶ τὴν τῶν λοιπῶν πραγματείαν; γεγονὼς μὲν ἔτη τρία μόνον ἀπολείποντα τῶν ἑκατὸν, οὕτω δὲ διακείμενος, ὡς ἕτερος ἔχων οὐχ ὅπως γράφειν ἂν λόγον ἐπεχείρησεν: ἀλλ' οὐδ' ἄλλου δεικνύοντος, καὶ πονήσαντος, ἠθέλησεν ἀκροατὴς γενέσθαι. τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτα διῆλθον; οὐ συγγνώμης τυχεῖν ἀξιῶν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων· οὐ γὰρ οὕτως οἴομαι διειλέχθαι περὶ αὐτῶν. ἀλλὰ δηλῶσαι βουλόμενος τά τε περὶ ἐμὲ γενόμενα, καὶ τῶν ἀκροατῶν ἐπαινέσαι μὲν τοὺς τόν τε λόγον ἀποδεχομένους τοῦτον, καὶ τῶν ἄλλων σπουδαιοτέρους καὶ φιλοσοφωτέρους εἶναι νομίζοντας, τούς τε διδασκαλικοὺς καὶ τεχνικοὺς, τῶν πρὸς τὰς ἐπιδείξεις καὶ τοὺς ἀγῶνας γεγραμμένων: καὶ τοὺς τῆς ἀληθείας στοχαζομένους, τῶν τὰς δόξας τῶν ἀκροωμένων παρακρούεσθαι ζητούντων: καὶ τοὺς ἐπιπλήττοντας τοῖς ἁμαρτανομένοις, καὶ νουθετοῦντας τῶν πρὸς ἡδονὴν καὶ χάριν λεγομένων: συμβουλεῦσαι δὲ τοῖς τἀναντία τούτων γινώσκουσι, πρῶτον μὲν μὴ πιστεύειν ταῖς αὑτῶν γνώμαις, μηδὲ νομίζειν ἀληθεῖς εἶναι τὰς κρίσεις τὰς ὑπὸ τῶν ῥαθυμούντων γινομένας: ἔπειτα μὴ προπετῶς ἀποφαίνεσθαι, περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν.

παραίνεσις, ὅτι μὴ προπετῶς μὲν, ἀλλὰ νουνεχόντως δεῖ κρίνειν.

ἀλλὰ

parui tẽporis labore suscepto, etiã reliq̃s absoluẽdis animũ adijcerẽ. Neq; uerò ita loquebãtur, ut defungẽdi causa id facerẽt: sed & q̃ scripserã laudib. efferebãt, et ea dicebant, quæ si q audiuissent neq; familiaritate neq; beneuolẽtia nobiscũ coniũcti, fieri nõ potuisset quin existimassent, & illos fucũ mihi facere, & me errore mẽtis affici, & fore stultũ, si uerbis eorũ fidem habuissem. Quanquã autem sic affectus eram, ut fortasse quidã dicere ausi sunt: parui (quid enim prolixa oratione opus est de his quæ restant?) cum quidẽ triennio tantũ ab anno ætatis centesimo abessem: & sic afflicta ualetudine, qua alius tãtum abest ut orationẽ scribere instituisset, ut nec ab alio elaboratã & ostẽsam audire uoluisset. Cur uerò hæc cõmemoro? Non utiq; ut orationi meæ ueniã petam (nec enim sic disseruisse mihi uideor) sed primùm ut ostendã, quid mihi usuuenerit: deinde, ut eos auditores laudẽ, qui hanc orationẽ probant: quiq; existimãt, eas orationes quæ docẽt, & artem mõstrant, ijs quæ uel ad ostentationẽ uel ad forẽsia certamina cõparatæ sunt, præferẽdas, et eruditiores iudicãdas esse: eas itẽ q̃ ueritati studeant, illis esse potiores quæ auditorib. fucũ facere, ac receptas opiniones extorquere conentur: pluris etiã eas fieri debere, quæ delicta reprehẽdãt atq; admoneant, quàm quæ uoluptati & auræ populari seruiãt. Eos autẽ qui diuersum ab his sentiunt, monere uolui, in primis ne suis sententijs plus æquo tribuãt: neq; uera eorũ iudicia esse putẽt, qui sunt animis ociosis. Secũdo loco, ne temerè ac incõsideratè pronũcient de his quæ prorsus ignorant:

Admonitio, non temerè, sed prudenter esse iudicandum.

ἀλλὰ περιμένειν, ἕως ἂν ὁμονοῆσαι δυνηθῶσι τοῖς τῶν ἐπιδεικνυμένων πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχουσι. τῶν γὰρ οὕτω διηκόντων διανοίας, οὐκ ἔστιν ὅπως ἄν τις τοὺς τοιούτους ἀνοήτους εἶναι νομίσειεν.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΎΜΟΥ

βολφίου, εἰς τὸν έ λόγον.

Σοφισταὶ παρ' ἀθηναίοις ἐχρημάτιζον τὸ παλαιὸν ἄνδρες σοφοί, καὶ οἱ τοὺς νεωτέρους τὰ περὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα καὶ τὴν ἄλλην φιλοσοφίαν διδάσκοντες. τοὔνομα γοῦν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τῶν σεμνοτάτων ἐγένετο, καθὼς καὶ τὸ τυράννου, ὅτις οὐκ ἦν ἕτερος βασιλέως ἢ μονάρχου καὶ αὐτοκράτορος. ὅπερ ῥᾴδιόν ἐστὶ μαθεῖν ἔκ τε τῶν ξενοφῶντος καὶ ἰσοκράτους καὶ δημοσθένους καὶ ἑτέρων πολλῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς σχολίοις ἡμῶν ἐσημειωσάμεθα. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἐνίων, ὡς εἰκός, ἀμαθία τε καὶ πονηρία τοὺς πάντας διαβαλοῦσα τοσούτου μίσους ἐνέπλησεν, ὥστε σοφιστὰς τὸ λοιπὸν ἀποκληθῆναι, τοὺς κενοδοξίας ἢ φιλοχρηματίας ἕνεκεν φιλοσοφοῦντας. εἰς δὴ τοὺς τοιούτους τῶν λογοδαιδάλων κατὰ τουτονὶ τὸν λόγον ἀποτείνεται ἰσοκράτης, ὡς ἄρα μηδενὸς πλὴν τῆς ἰδίας αἰσχροκερδείας λόγον ποιουμένους, καὶ διὰ τῆς τῶν ἐψευσμένων ἐπαγγελιῶν ὑπερβολῆς, οὐ μόνον τοὺς ἄλλους ἐξαπατῶντας, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῖς καὶ πᾶσι τοῖς φιλοσοφοῦσι μῖσός τε καὶ φθόνον τὸν μέγιστον παρασκευάζοντας. περιέχει δ' ὁ λόγος χωρὶς τῶν ἄλλων, ἐναργῆ διδασκαλίαν περί τε τῆς δυνάμεως τῆς φύσεως, καὶ τῶν τῆς παιδεύσεως ὠφελειῶν πάνυ νουνεχόντως ἑρμηνευθεῖσαν.

ΚΑΤᾺ ΤΩ͂Ν ΣΟΦΙΣΤΩ͂Ν

λόγος έ.

ἐπιτίμησις ά, τοῖς ἐριστικοῖς τῶν σοφιστῶν, τοῖς τά τε μέλλοντα καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπαγγελλομένοις.

Ἰ πάντες ἤθελον, οἱ παιδεύειν ἐπιχειροῦντες, ἀληθῆ λέγειν, καὶ μὴ μείζους ποιεῖσθαι τὰς ὑποσχέσεις, ὧν ἔμελλον ἐπιτελεῖν: οὐκ ἂν κακῶς ἤκουον ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν. νῦν δ' οἱ τολμῶντες λίαν ἀπερισκέπτως ἀλαζονεύεσθαι, πεποιήκασιν, ὥστε δοκεῖν ἄμεινον βουλεύεσθαι τοὺς ῥαθυμεῖν αἱρουμένους, τῶν περὶ τὴν

φιλοσο-

rant: sed tantisper expectent ac differant, dum illis assentiri queant, qui de ijs quæ ostenduntur orationibus, peritißimè iudicāt. Nemo enim eos qui hac modestia fuerint, ineptos & stolidos iudicabit.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in V. Orationem.

SOphistæ apud Athenienses olim dicebantur, uiri sapientes, & eloquētiæ aliarumq; bonarum artium doctores: atq; id nomen suapte natura honestissimum fuit, ut tyranni: qui non alius est quàm rex, aut princeps, qui unus rerum potitur: id quod è Xenophonte, Isocrate, Demosthene atq; alijs, ut in Annotationibus nostris ostensum est, facilè intelligitur. Tandem, ut fit, quorundam inscitia & improbitas omnibus inuidiam peperit: itaq; factum est, ut Sophistæ appellarentur, qui ostentationis aut quæstus causa philosopharentur. In eius igitur generis dicendi magistros hac oratione inuehitur Isocrates, ut qui præter quæstum nihil propositum habeant, & inanium pollicitationum magnificentia non alios tantùm decipiāt, sed & semetipsos, & omnes eruditos in summum odium & inuidiam adducant. Inest in hac oratione, præter alia, insignis locus de ingenij ui, & institutionis utilitate, prudentissimè tractatus.

ISOCRATIS CONTRA SOphistas Oratio V. HIERONYMO VVOLFIO interprete.

I omnes isti qui docere instituunt, uera dicere uellent, neque maiora promitterent quàm præstare solent: uulgò non malè audirent: Nunc eorum audacia, qui se nimis inconsideratè iactant, factum est, ut rectius sibi consulere uideantur ij qui in ocio degere malunt, quàm sa-

I. Reprehēsio Sophistarum, eorum qui in rixis uersantes, futurorum scientiam & felicitatem discipulis falso pollicerantur.

φιλοσοφίαν διατριβόντων. τίς γὰρ οὐκ ἂν μισήσειεν ἅμα, καὶ καταφρονήσειε, πρῶτον μὲν τῶν περὶ τὰς ἔριδας διατριβόντων; οἳ προσποιοῦνται μὲν τὴν ἀλήθειαν ζητεῖν, εὐθὺς δ' ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπαγγελμάτων ψευδῆ λέγειν ἐπιχειροῦσιν. Οἶμαι γὰρ ἅπασιν εἶναι φανερὸν, ὅτι τὸ τὰ μέλλοντα προγινώσκειν, οὐ τῆς ἡμετέρας φύσεώς ἐστιν: ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέχομεν ταύτης τῆς φρονήσεως, ὥσθ' ὅμηρος, ὁ μεγίστην δόξαν ἐπὶ σοφίᾳ χὼν, καὶ τοὺς θεοὺς πεποίηκεν, ἔστιν ὅτε βουλευομένους περὶ αὐτῶν, οὐ τὴν ἐκείνων γνώμην εἰδὼς, ἀλλ' ἡμῖν ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι τοῖς ἀνθρώποις ἕν τι τοῦ-
» το τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. οὗτοι τοίνυν εἰς τοῦτο τόλμης ἐλη-
» λύθασιν, ὥστε πειρῶνται πείθειν τοὺς νεωτέρους, ὡς ἢν αὐ-
» τοῖς πλησιάσωσιν, ἅ τε πρακτέον ἐστὶν εἴσονται, καὶ διὰ
» ταύτης τῆς ἐπιστήμης εὐδαίμονες γενήσονται. καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν διδασκάλους καὶ κυρίους σφᾶς αὐτοὺς καταστήσαντες, οὐκ αἰσχύνονται τέτταρας ἢ πέντε μνᾶς ὑπὲρ τούτων αἰτοῦντες. ἀλλ' εἰ μέν τι τῶν ἄλλων κτημάτων πολλοστοῦ μέρους τῆς ἀξίας ἐπώλουν: οὐκ ἂν ἠμφισβήτησαν, ὡς οὐκ εὖ φρονοῦντες τυγχάνουσι. σύμπασαν δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ εὐδαιμονίαν οὕτως ὀλίγου πωλοῦντες, ὡς νοῦν ἔχοντες, διδάσκαλοι τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι γίνεσθαι. καὶ λέγουσι μὲν ὡς οὐδὲν δέονται χρημάτων, ἀργυρίδιον καὶ χρυσίδιον τὸν πλοῦτον ἀποκαλοῦντες: μικροῦ δὲ κέρδους ὀρεγόμενοι, μόνον οὐκ ἀθανάτους ὑπισχνοῦνται ποιήσειν τοὺς συνόντας. ὃ δὲ πάντων καταγελαστότατον, ὅτι παρ' ὧν δεῖ λαμβάνειν αὐτοὺς, τούτοις μὲν ἀπιστοῦσιν, οἷς μέλλουσι τὴν δικαιοσύνην παραδώσειν: ὧν δ' οὐδεπώποτε διδάσκαλοι γεγόνασι, παρὰ τούτοις τὰ παρὰ τῶν μαθητῶν μεσεγγυοῦνται: περὶ

ἔργα λόγοις ἐναντία.

μὲν

sapientiæ studiosi. Quis enim nõ simul & oderit & contemnat, primùm eos qui in rixis uersantur: qui cum ueritatis indagationem præ se ferãt, statim ab initio suarum pollicitationũ mentiri non dubitẽt? Omnibus enim perspicuũ esse arbitror, futurarum rerum prænotionẽ non esse nostri ingenij: sed humanæ prudentiæ captum usq; adeò excedere, ut Homerus opinionẽ sapientiæ maximam cõsecutus, etiam Deos interdũ de futuris deliberãtes introduxerit. Qui etsi animũ eorum nõ perspectum habuit: nobis tamen ostendere uoluit, id ex eorũ esse numero, quæ uires humanas superarẽt. Isti autẽ tanta sunt audacia, ut persuadere conentur adolescentib. eos, si ipsis magistris usi fuerint, & quid agendum sit scituros, & per eam scientiam felicitatis fore cõpotes. Cum autem tantorum bonorum doctores & dominos se constituerint, ea quaternis aut quinis indicare minis non erubescunt. At si quid aliarum rerum longè infra iustum precium uenderent: ne ipsi quidem se desipere negarent. Nunc, cum uirtutem & felicitatem uniuersam tantillo uenundent, tanquam sapientes, aliorum præceptores esse uolunt: & auro quidem & argento atque diuitijs, quæ minuendi forma pecuniolam appellant, indigere se negant, cùm appetitione parui lucelli discipulis tãtùm non immortalitatem polliceantur. Iam, quod omnium maximè ridiculum est, ijs diffidunt, à quibus numeranda merces est, quibus se iusticiam tradituros promittunt: quorum autem magistri nunquam fuerunt, eos pro discipulis spondere iubent. Qua

Facta uerbis contraria.

μὲν τὴν ἀσφάλειαν εὖ βουλευόμενοι, τῷ δ' ἐπαγγέλ-
ματι τἀναντία πράττοντες. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλο τι παι-
δεύοντας, προσήκει διακελεύεσθαι περὶ τῶν διαφερόν-
των. οὐδὲν γὰρ κωλύει τοὺς περὶ ἕτερα δεινοὺς γιγνομένους,
μὴ χρηστοὺς εἶναι περὶ τὰ συμβόλαια· τοὺς δὲ τὴν ἀρε-
τὴν καὶ τὴν σωφροσύνην ἐργαζομένους, πῶς οὐκ ἄ-
λογόν ἐστι μὴ τοῖς μαθηταῖς μάλιστα πιστεύειν; οὐ γὰρ
δήπου περὶ τοὺς ἄλλους ὄντες καλοὶ κἀγαθοὶ καὶ δί-
καιοι, περὶ τούτους ἐξαμαρτήσονται, δι' οὓς τοιοῦτοι γε-
γόνασιν. ἐπειδὰν οὖν τῶν ἰδιωτῶν τινὲς, ἅπαντα ταῦ-
τα συλλογισάμενοι, κατίδωσι τοὺς τὴν σοφίαν διδά-
σκοντας, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παραδιδόντας, αὐτούς
τε πολλῶν δεομένους, καὶ τοὺς μαθητὰς μικρὸν πρατ-
„ τομένους, καὶ τὰς ἐναντιώσεις ἐπὶ μὲν τῶν λόγων
„ τηροῦντας, ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων μὴ καθορῶντας: ἔτι δὲ περὶ
„ τῶν μελλόντων μὲν εἰδέναι προσποιουμένους, περὶ δὲ
„ τῶν παρόντων μηδὲν τῶν δεόντων μήτ' εἰπεῖν, μήτε συμ-
„ βουλεῦσαι δυναμένους, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμονοοῦντας καὶ
„ πλείω κατορθοῦντας τοὺς ταῖς δόξαις χρωμένους, ἢ τοὺς
„ τὴν ἐπιστήμην ἔχειν ἐπαγγελλομένους: εἰκότως οἶμαι
καταφρονοῦσι, καὶ νομίζουσιν ἀδολεσχίαν καὶ μικρο-
λογίαν, ἀλλ' οὐ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν εἶναι τὰς δια-
τριβὰς τὰς τοιαύτας. οὐ μόνον δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς
τοὺς πολιτικοὺς λόγους ὑπισχνουμένοις, ἄξιον ἐπιτιμῆ-
σαι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῆς μὲν ἀληθείας οὐδὲν φροντίζουσιν.
ἡγοῦνται δὲ τοῦτ' εἶναι τὴν τέχνην, ἣν ὡς πλείστους τῇ
σμικρότητι τοῦ μισθοῦ, καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἐπαγγελ-
μάτων προσαγάγωνται, καὶ λαβεῖν τι παρ' αὐτῶν
δυνηθῶσιν. οὕτω δ' ἀναισθήτως αὐτοί τε διάκεινται,
καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ὑπειλήφασιν, ὥστε χεῖρον γρά-
φοντες

ἐπίλογος κατ' ἀνακεφαλαίωσιν.

β. κατηγορία τῶν τοὺς πολιτικοὺς λόγους ὧν αὐτοὶ ἀπείρως ἔχουσιν ὑπισχνουμένων.

sanè re non malè sibi cauent: sed eâdem pollicitationes suas euertunt. Nam qui aliquid aliud docent, eos quàm accuratissimè sibi prouidere decet, ne in contractibus fraudentur. Nihil enim prohibet, quò minus ij qui alterius cuiuspiam artis peritiam adepti sunt, pacta & conuenta uiolent. Eos autem qui ex uirtute & temperantia quæstum faciunt, quid absurdius quàm non discipulis potissimùm fidem adhibere? Nã si erga cæteros se bonos & æquos præbuerint, non utique illis iniuriam facient, quorum opera tales euaserunt. Quum igitur indoctorum quidam his omnibus consideratis animaduertunt, eos qui sapientiam docent, & felicitatem tradunt, ipsos angustia rei familiaris premi, & à discipulis mercedulam exigere: & quas in sententiolis contradictiones obseruent, easdem in actionibus ipsis non perspicere: & in affectatione scientiæ futurorum, de ijs quæ ante pedes sunt, nihil opportuni uel dicere posse, uel deliberare: sed eos magis inter se cõsentire, & plura dextrè perficere, qui opinionibus ducuntur, quàm qui se scientiam habere gloriantur: iurè opinor istos contemnunt, & nugas esse atq; sordes, non animi eruditionem existimant eius generis disputationes. Neq; uerò hi tantùm accusandi sunt, sed etiam ciuilis disciplinæ magistri: qui cum & ipsi ueritatem securè negligant: hoc artis esse putant, si quamplurimos & exiguitate mercedis, & magnificentia pollicitationum, ad se pellexerint, ut aliquid ab eis capere possint. Qui adeò stupidi & ipsi sunt, & alios esse censent, ut cum deteriores ora-

Conclusio, per enumerationem.

II. Accusatio ciuilis disciplinæ magistrorũ, qui cum ipsi inepti sint, alijs eloquẽtiam promittãt.

φοντες τοὺς λόγους, ἢ τῶν ἰδιωτῶν τινὲς αὐτοσχεδιάζουσιν, ὅμως ἐπαισχύνονται τοιούτους ῥήτορας τοὺς συνόντας ποιήσειν, ὥστε μηδὲν τῶν ἐνόντων ἐν τοῖς πράγμασι παραλιπεῖν. καὶ ταύτης τῆς δυνάμεως οὐδὲν οὔτε ταῖς ἐμπειρίαις, οὔτε τῇ φύσει τοῦ μαθητοῦ μεταδιδόασιν: ἀλλά φασιν ὁμοίως τὴν τῶν λόγων ἐπιστήμην, ὥσπερ τὴν τῶν γραμμάτων παραδώσειν: ὡς μὲν ἔχει τούτων ἑκάτερον, οὐκ ἐξετάσαντες, οἰόμενοι δὲ διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἐπαγγελμάτων, αὐτοί τε θαυμασθήσεσθαι, καὶ τὴν παίδευσιν τὴν τῶν λόγων πλείονος ἀξίαν δόξειν εἶναι: κακῶς εἰδότες, ὅτι μεγάλας ποιοῦσι τὰς τέχνας, οὐχ οἱ τολμῶντες ἀλαζονεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ἀλλ᾽ οἵτινες ἄν, ὅσον ἔνεστιν ἐν ἑκάστῃ, τοῦτο ἐξευρεῖν δυνηθῶσιν. ἐγὼ δὲ πρὸ πολλῶν ἂν χρημάτων ἐτιμησάμην τηλικοῦτον δύνασθαι τὴν φιλοσοφίαν, ὅσον οὗτοι λέγουσιν. ἴσως γὰρ οὐκ ἂν ἡμεῖς πλεῖστον ἀπελείφθημεν, οὐδ᾽ ἂν ἐλάχιστον μέρος ἀπελαύσαμεν αὐτῆς. ἐπειδὴ δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει: βουλοίμην ἂν παύσασθαι τοὺς φλυαροῦντας. ὁρῶ γὰρ οὐ μόνον περὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας τὰς βλασφημίας γιγνομένας: ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας συνδιαβαλλομένους, τοὺς περὶ ταύτην τὴν διατριβὴν ὄντας. θαυμάζω δ᾽ ὅταν ἴδω τούτους τῶν μαθητῶν ἀξιουμένους, οἳ ποιητικοῦ πράγματος τεταγμένην τέχνην παράδειγμα φέροντες λελήθασι σφᾶς αὐτούς. τίς γὰρ οὐκ οἶδε πλὴν τούτων, ὅτι τὸ μὲν τῶν γραμμάτων ἀκινήτως ἔχει, καὶ μένει κατὰ ταὐτόν, ὥστε τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ περὶ τῶν αὐτῶν χρώμενοι διατελοῦμεν; τὸ δὲ τῶν λόγων πᾶν τοὐναντίον πέπονθε. τὸ γὰρ ὑφ᾽ ἑτέρου ῥηθὲν, τῷ λέγοντι μετ᾽ ἐκεῖνον οὐχ ὁμοίως χρήσιμόν ἐστιν: ἀλλ᾽ οὗτος εἶναι δοκεῖ τεχνικώτατος,

Διασυρμὸς τῆς τῶν σοφιστῶν ὁμοιώσεως, περὶ τῶν γραμμάτων, καὶ τῶν λόγων.

tiones scribant, quàm aliqui indocti ex tempore habeant: tamen se discipulos suos ita uelle ad artem oratoriam acuere polliceantur, ut nihil quod in rebus insit, prætermissuri sint: nec in ea facultate uel usui rerum, uel ingenio discipuli quicquam tribuunt: sed eloquentiæ præcepta, perinde ut literarum scientiam se tradituros aiunt: quæ utriusque rei natura sit, non considerantes: sed ob excellentiam promißionum, tum se in admiratione futuros, tum oratoriæ institutioni precium accessurum esse existimantes: in quo certè falluntur. Artibus enim autoritatem conciliant, non qui multa insolenter de eis iactare audent: sed qui id eruere ac proferre possunt, quod unaquaque continetur. Ego uerò, tantum posse Philosophiam, quantum isti iactant, magnis opibus anteferrem. Fortaßis enim neque nos postremi essemus, neque fructus ex ea minimos caperemus. Sed cum non ita se res habeat, nugatores istos tandem conticescere uelim. Non enim delinquentibus tantùm malè dici, sed & cæteros uniuersos, qui in hoc studiorum genere uersantur, peti uideo: & illis discipulos committi miror, qui non animaduertunt, se eius artis quæ & ordinata est, & opere cernitur, afferre exemplum. Quis enim, istis exceptis, ignorat, literas loco moueri non posse, sempérque easdem manere? unde ijsdem in ijsdem quidem uerbis, perpetuò utimur: cum eloquentiæ sit diuersißima ratio. Nam quod ab alio dictum est, diceti post illum non perinde expedit: sed is peritißimus artis esse creditur,

Exagitatio sophisticæ similitudinis, de scriptura & oratione.

 ditur,

τατος, ὃς ἂν ἀξίως μὲν λέγῃ τῶν πραγμάτων, μη-
δὲν δὲ τῶν αὐτῶν τοῖς ἄλλοις εὑρίσκειν δύνηται· μέγι-
στον δὲ σημεῖον τῆς ἀνομοιότητος αὐτῶν. τοὺς μὲν γὰρ λό-
γους οὐχ οἷόν τε καλῶς ἔχειν, ἢν μὴ τῶν καιρῶν καὶ τοῦ
πρέποντος ἱκανῶς μετάσχωσιν· τοῖς δὲ γράμμασιν οὐ-
δενὸς τούτων προσεδέησεν. ὥσθ' οἱ χρώμενοι τοῖς τοιού-
τοις παραδείγμασι, πολὺ ἂν δικαιότερον ἀποτίνοιεν,
ἢ λαμβάνοιεν ἀργύριον· ὅτι πολλῆς ἐπιμελείας αὐτοὶ
δεόμενοι, τοὺς ἄλλους παιδεύειν ἐπιχειροῦσιν. εἰ δὲ δεῖ
μὴ μόνον κατηγορῆσαι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμαυ-
τοῦ δηλῶσαι διάνοιαν· ἡγοῦμαι πάντας ἄν μοι τοὺς εὖ
φρονοῦντας συνειπεῖν, ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν φιλοσοφη-
σάντων ἰδιῶται διετέλεσαν ὄντες· ἄλλοι δέ τινες οὐδενὶ
πώποτε συγγενόμενοι τῶν σοφιστῶν, καὶ λέγειν καὶ πο-
» λιτεύεσθαι δεινοὶ γεγόνασιν. αἱ μὲν γὰρ δυνάμεις καὶ
» τῶν λόγων καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἁπάντων, ἐν τοῖς εὐ-
» φυέσιν ἐγγίγνονται, καὶ τοῖς περὶ τὰς ἐμπειρίας γε-
» γυμνασμένοις. ἡ δὲ παίδευσις τοὺς μὲν τοιούτους τεχ-
» νικωτέρους, καὶ πρὸς τὸ ζητεῖν εὐπορωτέρους ἐποίησεν. οἷς
» γὰρ καὶ νῦν ἐντυγχάνουσι πλανώμενοι, ταῦτα ἐξ ἑτοι-
» μοτέρου λαμβάνειν ἐδίδαξε. τοὺς δὲ καταδεεστέραν
» τὴν φύσιν ἔχοντας, ἀγωνιστὰς μὲν ἀγαθοὺς ἢ λόγων
» ποιητὰς, οὐκ ἂν ἀποτελέσειεν· αὐτοὺς δ' ἂν αὑτῶν
» προαγάγοιτο, καὶ πρὸς πολλὰ φρονιμώτερον διακεῖσθαι
» ποιήσειεν. βούλομαι δ', ἐπειδήπερ ἐνταῦθα προῆλ-
θον, ἔτι σαφέστερον εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. φημὶ γὰρ ἐ-
γὼ, τῶν μὲν ἰδεῶν, ἐξ ὧν τοὺς λόγους ἅπαντας καὶ
λέγομεν καὶ συντίθεμεν, λαβεῖν ἐπιστήμην, οὐκ εἶ-
ναι τῶν πάνυ χαλεπῶν, ἢν τις αὑτὸν παραδιδῷ μὴ
τοῖς ῥᾳδίως ὑπισχνουμένοις, ἀλλὰ τοῖς εἰδόσι περὶ
αὐτῶν.

Ἰσοκράτους ἀπόφασις περὶ φύσεως καὶ τέχνης, καὶ μιμήσεως.

ditur, qui pro dignitate rerũ dixerit, eaq́ protulerit, quæ ab alijs antè inuẽta nõ fuerint. Maximum aũt huius dissimilitudinis argumentum illud est: quòd orationes præclaræ esse nõ possũt, nisi tẽporũ & decori diligẽs habita ratio fuerit: literæ autẽ horũ nihil desiderant. Qui igitur huiusmodi exẽplis utuntur, eos multo æquius esset depéndere quàm accipere pecuniã: qui, cum ipsi doctoris opera in primis egerẽt, alios erudire aggrediãtur. Quòd si non tantùm alij accusandi sunt, sed mea quoq; sententia explicãda est: omnes mihi assensuros arbitror, multos artib. eruditos priuatã uitam exegisse: alios nullo unquam præceptore usos, & dicẽdi peritiã & Reipub. gerendæ scientiã esse assecutos. Nã tum eloquẽtiæ tũ cæterarũ rerum omnium facultates & à natura dãtur hominib. ingeniosis, & usu rerũ atq; exercitatione comparãtur: institutio autẽ eosdem & acuit, & ad uitã degendã reddit instructiores. Nã ea in quæ hactenus uelut errantes inciderãt, quasi è penu cõfestim depromere docet. At si qui sunt infirmioribus ingenijs præditi, hi quantũuis diligẽti institutione nunquã eò peruenient, ut uel dextrè in reb. gerẽdis uersentur, uel elegãtes orationes scribãt: id quidem fortassis assequentur, ut ipsi sese quodammodò uincant, & multis in rebus prudẽtiores fiant. Libet autem, postquã huc prouectus sum, dilucidius hæc exponere. Dico igitur, genera illa præceptionum, ad quarũ normã orationes omnes & dicimus & componimus, si quis magistrum non facile pollicentem, sed artis peritũ inuenerit, cognitu non esse perdifficilia.

Isocratis sententia de ingenij ui, & doctrinæ atque imitationis utilitate.

αὐτῶν. τὸ δὲ τούτων, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων, ἃς
δεῖ προδιελέσθαι, καὶ μῖξαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τά-
ξαι κατὰ τρόπον: ἔτι δὲ καὶ τῶν καιρῶν μὴ διαμαρτεῖν,
ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι πρεπόντως ὅλον τὸν λόγον
καταποικίλαι, καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὐρύθμως καὶ μουσι-
κῶς εἰπεῖν: ταῦτα δὲ πολλῆς ἐπιμελείας δεῖται, καὶ
ψυχῆς ἀνδρικῆς καὶ δοξαστικῆς ἔργον ἐστί. καὶ δεῖ τὸν
μὲν μαθητὴν πρὸς τῷ τὴν φύσιν ἔχειν οἵαν χρή, τὰ
μὲν εἴδη τῶν λόγων μαθεῖν, περὶ δὲ τὰς χρήσεις αὐτῶν
γυμνασθῆναι: τὸν δὲ διδάσκαλον, τὰ μὲν οὕτως ἀκρι-
βῶς ὡς οἷόν τ' εἶναι διελθεῖν, ὥστε μηδὲν τῶν διδακτῶν
παραλιπεῖν· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, τοιοῦτον αὐτὸν παρά-
δειγμα παρασχεῖν, ὥστε τοὺς ἐκτυπωθέντας καὶ μι-
μεῖσθαι δυνηθέντας, εὐθὺς ἀνθηρότερον καὶ χαριέστε-
ρον τῶν ἄλλων φαίνεσθαι λέγοντας. Καὶ τούτων μὲν
πάντων συμπεσόντων, τὸ τέλειον ἕξουσιν οἱ φιλοσοφοῦν-
τες. καθ' ὃ δ' ἂν ἐλλείπῃ τι τῶν εἰρημένων, ἀνάγκη
ταύτῃ χείρους εἶναι τοὺς πλησιάζοντας. οἱ μὲν οὖν ἄρτι
τῶν σοφιστῶν ἀναφυόμενοι, καὶ νεωστὶ προσπεπτωκό-
τες ταῖς ἀλαζονείαις, εἰ καὶ νῦν πλεονάζουσιν, οἶδ' ὅτι
πάντες ἐπὶ ταύτην καταρρυήσονται τὴν ὑπόθεσιν.
λοιποὶ δ' εἰσὶν ἡμῖν οἱ πρὸ ἡμῶν γενόμενοι, καὶ τὰς κα-
λουμένας τέχνας γράψαι τολμήσαντες, οὓς οὐκ ἀφε-
τέον ἀνεπιτιμήτους· οἵτινες ὑπέσχοντο δικάζεσθαι διδά-
ξειν, ἐκλεξάμενοι τὸ δυσχερέστατον τῶν ὀνομάτων: ὃ
τῶν φθονούντων ἔργον ἦν λέγειν, ἀλλ' οὐ τῶν προεστώ-
των τῆς τοιαύτης παιδεύσεως. καὶ ταῦτα, τοῦ πράγμα-
τος, καθ' ὅσον ἐστὶ διδακτόν, οὐδὲν μᾶλλον πρὸς τοὺς
δικανικοὺς λόγους, ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὠφε-
λεῖν δυναμένου. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐγένοντο τῶν περὶ
τὰς

γ. κατηγορία τῶν τεχνογράφων, τῶν δικάζεσθαι διδασκόντων.

ficilia. In singulis aũt rebus, q̃ prius discernendæ, & inter se miscẽdæ, et ordine disponẽdæ sunt: neq; ab illis, nec à decoro aberrare, sed et argumẽtis totã orationẽ decenter uariare, & uerba ita collocare, ut numerosa sint, & musicũ quendã cõcentũ efficiãt: hæc demũ curã ingentẽ postulant, & animũ generosum atq; sagacẽ reqrũt. Præterquã autẽ quòd necesse est, discipulũ ab ingenio nõ destitui, etiã genera causarũ nosse, et in illarum usu exerceri necesse est. Magistrũ uerò & explicare præcepta omnia, q̃ accuratissimè fieri potest, oportet, ita ut nihil quod doceri possit, prætermittat: & discipulis tale exẽplũ rerũ cæterarũ se præbere, ut qui id expresserint, imitariq́; potuerint, statim ornatius & elegãtius quàm alij dicere uideãtur. Quæ omnia si coniuncta fuerint, tũ demũ studiosi pfectũ aliquid habituri sunt. Sin quicquã ex his quæ diximus desiderabitur, necesse erit, ab ea parte discipulos minus paratos esse. Equidem scio, Sophistas istos modò subortos, & istã arrogantiã recens amplexos: etsi magna est eorũ & multitudo et insolẽtia, oẽs tamẽ ad hoc argumentũ ptinere. Restãt ij qui ante nostram ætatẽ artes, quas uocant, scribere ausi, non sine reprehẽsione dimittẽdi sunt. Promiserunt enim se docturos, quomodo in iudicio contendendum sit, odiosissimo uocabulo delecto: id quod inuidos eorum potius, quàm huius doctrinæ principes facere decuisset: p̃sertim, cùm ea quæ doctrina comprehẽdi possunt in illa re, nihilo plus ad forẽses cõtrouersias, quàm ad cætera genera orationum conferre queant. Tanto autẽ sunt deteriores ijs qui

III. Transitio ad eos qui litium artes cõscripserunt.

τὰς ἐλπίδας καλινδουμένων, ὅσον οὗτοι μὲν τοιαῦτα λογίδια διεξιόντες, οἷς εἴ τις ἐπὶ τῶν πράξεων ἐμμείνειεν, εὐθὺς ἂν ἐν πᾶσιν εἴη κακοῖς· ὅμως ἀρετὴν ἐπηγγείλαντο, καὶ σωφροσύνην ὑπὲρ αὐτῶν. ἐκεῖνοι δ' ἐπὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους παρακαλοῦντες, ἀμελήσαντες τῶν ἄλλων τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν, πολυπραγμοσύνης καὶ πλεονεξίας ὑπέστησαν εἶναι διδάσκαλοι. καίτοι τοὺς βουλομένους πειθαρχεῖν τοῖς ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας ταύτης προστατομένοις, πολὺ ἂν θᾶττον πρὸς ἐπιείκειαν ἢ πρὸς ῥητορείαν ὠφελήσειαν. καὶ μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὡς ἔστι δικαιοσύνη διδακτόν. ὅλως μὲν γὰρ οὐδεμίαν ἡγοῦμαι τέχνην τοιαύτην εἶναι, ἥτις τοῖς κακῶς πεφυκόσι πρὸς ἀρετὴν σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἂν ἐμποιήσειεν. οὐ μὴν ἀλλὰ συμπαρακελεύσασθαί γε καὶ συνασκῆσαι μάλιστ' ἂν οἶμαι τὴν τῶν λόγων τῶν πολιτικῶν ἐπιμέλειαν. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ὑποσχέσεις διαβάλλειν, αὐτὸς δὲ μείζω λέγειν τῶν ἐνόντων· ἐξ ὧνπερ αὐτὸς ἐπείσθην οὕτω ταῦτ' ἔχειν, ῥᾳδίως οἶμαι καὶ τοῖς ἄλλοις φανερὸν καταστήσειν.

ἡ τῆς παιδεύσεως δύναμις.

Η Δ ΣΥΜΜΟΡΙΑ

ΔΙΚΑΝΙΚΗ'.

ΥΠΟ'ΘΕΣΙΣ Ι'ΕΡΩΝΥ'ΜΟΥ

βολφίου, εἰς τὸν α' λόγον.

Πλάταια πόλις ἦν αὕτη Βοιωτίας, διὰ τὴν Μαρδονίου ἧτταν, καὶ Περσῶν διαφθορὰν μνημονευομένη· τὰ τῶν Ἀθηναίων ἀεὶ φρονοῦσα μᾶλλον, ἢ τὰ Θηβαίων. ὅθεν καὶ τελευτῶσα, Θηβαίων ἀξιούντων, αὕτη μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων γέγονεν ἀνάστατος. τῶν δὲ Πλαταιέων ὅσοι μὲν ἐλήφθησαν ἀπέθανον, οἱ δὲ λοιποὶ τοῖς Ἀθηναίοις προσέφυγον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδὲν πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν. νῦν γὰρ ὑπὸ Θηβαίων ἀρ[illegible]ώσης,

qui in cõtentionibus uolutãtur, quòd hi, cùm tales oratiunculas recitent, quib. si quis in rebus gerẽdis insisteret, statim in omnib. esset improbãdus, tamen uirtutem & temperantiã ijs contineri profitentur: illi aũt cum ad gerendæ Reipublicæ doctrinam percipiendam adhortentur, neglectis alijs quæ in ea re insunt commoditatibus, curiositatis & auariciæ se doctores nominare non dubitãt: licet ij qui doctrinæ istius præceptis obtemperarent, facilius fortaßis ad æquitatẽ, quàm ad eloquẽtiam acuerẽtur. Neq; me quisquã in ea opinione esse putet, quasi insticiã posse doceri sentiã. Nullam enim prorsus talẽ artẽ esse puto, quæ ingenijs ad uirtutem nõ appositis, uel temperantiã uel iusticiam inserat: sed tamen aptissimam esse puto eloquentiæ disciplinã ad præparationem quandam & exercitationẽ uirtutis. Ne uerò & aliorum pollicitationes criminari, et ipse rem supramodum exaggerare uidear, desino: & hæc me alijs etiã facile probaturũ confido ijs argumentis & rationib. quæ me in hãc sententiam adduxerunt.

Doctrina præparat ingenia ad uirtutem.

QVARTA CLASSIS, FORENSIVM ORAtionum.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII, Plataici.

PLatææ Bœotię ciuitas fuit, clade Mardonij atq; interitu Persarum memorabilis: Atheniensiũ semper quàm Thebanorũ studiosior. Vnde id tandẽ cõsecuta est, ut, petentib. Thebanis, oppido à Lacedæmonijs euerso, quicũq; Platęensium deprehẽsi erant, occiderẽtur: reliqui Athenas cõfugerunt. Verùm hæc nõ sunt huius argumẽti. Nũc enim à Thebanis,

οὔσης, ἀνάστατοι γενόμενοι, διὰ τὸ μὴ ἐθελῆσαι συντελεῖν αὐτοῖς: τῶν ἀθηναίων δέονται, τὴν ἑαυτῶν χώραν ἀπολαβεῖν. ἔδοξε δ' ὁ λόγος τῇ δικανικῇ συμμορίᾳ ὑποπίπτειν, ἅτε καὶ περὶ τῶν δικαίων ἀμφισβητῶν, καὶ σφοδρὸς ὤν, καὶ πολὺ τὸ παθητικὸν ἔχων. καίτοι ἄδηλον ὂν εἴτ' ἐν δικαστηρίῳ, εἴτ' ἐν ἐκκλησίᾳ, εἴτ' ἐν τῇ βουλῇ, εἰ καὶ ἐν τῷ τῶν συμμάχων ἐλέχθη συνεδρίῳ, ὅπερ καὶ ἀληθέστατον ὑπάρχειν δοκεῖ. ἴσως δ' οὐχὶ τοῖς πλαταιεῦσιν ἐγράφη, ἀλλὰ μελέτη μόνον ἐστὶν ἰσοκράτους, οἷος καὶ ὁ ἀρχίδαμος ὑπείληπται, καὶ ὁ ἀμάρτυρος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν τοῦ ῥήτορος λόγων. ἀλλὰ περὶ τούτου ὅπῃ ἂν ἑκάστῳ φίλον ᾖ, ταύτῃ καὶ ὑπολαμβανέτω. οἱ δὲ πλαταιεῖς οὐ μόνον ὅτι ἠδίκηνται ἀποδεικνύουσιν: ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν πίστιν τε καὶ εὔνοιαν τοῖς ἀθηναίοις συνιστάντες, καὶ θηβαίους, εἰς κουφότητα καὶ ἀπιστίαν καὶ ὠμότητα διαβάλλοντες αὐτοὺς, εἰς μῖσος τὸ ἔσχατον καθιστάναι πειρῶνται, μακρᾷ ἐπὶ τέλει τοῦ λόγου ἐλεεινολογίᾳ χρησάμενοι.

ΠΛΑΤΑΙΚΟ'Σ, ΛΟ'ΓΟΣ ά.

Ἐννοίας λῆψις ἐκ τῶν προσώπων κατὰ σύγκρισιν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος.

Ἰδότες ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις προθύμως βοηθεῖν εἰθισμένους, καὶ τοῖς εὐεργέταις μεγίστην χάριν ἀποδιδόντας: ἥκομεν ἱκετεύσοντες, μὴ περιϊδεῖν ἡμᾶς, εἰρήνης οὔσης, ἀναστάτους ὑπὸ θηβαίων γενομένους. πολλῶν δὲ ἤδη πρὸς ὑμᾶς καταφυγόντων, καὶ διαπραξαμένων ἅπανθ' ὅσων ἐδεήθησαν: πολλὴν ἡγούμεθα μάλιστα προσήκειν ὑμῖν περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως ποιήσασθαι πρόνοιαν. Οὔτε γὰρ ἀδικώτερον, οὐδένας ἂν ἡμῶν εὕροιτε τηλικαύταις συμφοραῖς περιπεπτωκότας: οὔτ' ἐκ πλείονος χρόνου πρὸς τὴν ὑμετέραν πόλιν οἰκειότερον διακειμένους. ἔτι δὲ περὶ τοιούτων δεησόμενοι πάρεσμεν, ἐν οἷς κίνδυνος μὲν οὐδεὶς ἔνεστι, πάντες δ' ἄνθρωποι

nis, pacis tempore euersi, ob spretam illorum iurisdictionem, petunt se in integrum restitui. Etsi autem, utrũ in foro, an concione, an senatu, an uerò in cõcilio sociorum (quod uerisimilimum uidetur) habita sit, non satis constat: tamẽ in forensem referenda esse classem uisa est, tum quòd de iure disceptat, tũ quòd acris est & uehemens. Fortaßis aũt non scripta est Platæensibus, sed ab Isocrate, styli exercẽdi causa, ut & Archidamus putatur, & Amartyros, & pleræq; nostri autoris orationes, cõposita. Verùm de hoc, suo quisq; arbitratu statuat. Platæenses autem non modò iniuriã sibi esse factã contendunt: sed tum suam fidem & beneuolentiã Atheniensibus probare, tum Thebanos accusatione leuitatis, perfidiæ & crudelitatis eorum, in summum odium adducere conantur: in fine orationis, prolixa calamitatum suarum exaggeratione usi.

PLATAICUS, HOC EST, PLATÆENSIUM EXULUM AD ATHENIENSES, ORATIO I. HIERONYMO VVOLFIO interprete.

Vum sciamus, Athenienses, uos & affectis iniuria libenter opitulari solitos, & pro acceptis beneficijs cumulatè referre gratiam: uenimus supplicaturi, ne nos tempore pacis patrio solo à Thebanis pulsos negligatis. Etsi autem iam multi ad uestram fidem confugerunt, & omnia quæ petierant adepti sunt: curam tamen urbis nostræ uobis in primis putamus suscipiendam. Nec enim ullos qui uel iniustius quàm nos, tantis calamitatibus sint oppreßi, uel qui uestram urbem diutius & fidelius coluerint, inuenietis. Ea præterea petituri sumus, quæ ut periculi prorsus nihil habent: ita si à uobis impetrauerimus, omnes

Beneuolẽtię captatio à personis, per collationem, & ab ipsa re.

θρωποι πειθομένους νομίζουσιν ὑμᾶς ὁσιωτάτους καὶ δικαιοτάτους εἶναι τῶν ἑλλήνων. εἰ μὲν οὖν θηβαίους ἑωρῶμεν ἐκ παντὸς τρόπου παρεσκευασμένους πείθειν ὑμᾶς, ὡς οὐδὲν εἰς ἡμᾶς ἐξημαρτήκασι· διὰ βραχέων ἂν ἐποιησάμεθα τοὺς λόγους. ἐπειδὴ δ' εἰς τοῦθ' ἥκομεν ἀτυχίας, ὥστε μὴ μόνον ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα πρὸς τούτους, ἀλλὰ καὶ τῶν ῥητόρων τοὺς ἱκανωτάτους, οὓς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων αὐτοῖς οὗτοι παρεσκευάσαντο συνηγόρους: ἀναγκαῖον διὰ μακροτέρων δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. χαλεπὸν μὲν οὖν μηδὲν καταδεέστερον εἰπεῖν, ὧν πεπόνθαμεν. τίς γὰρ ἂν λόγος ἐξισωθείη ταῖς ἡμετέραις δυσπραξίαις; ἢ τίς ἂν ῥήτωρ ἱκανὸς γένοιτο κατηγορῆσαι τῶν θηβαίοις εἰς ἡμᾶς ἡμαρτημένων; ὅμως δὲ πειρατέον οὕτως, ὅπως ἂν δυνώμεθα φανερὰν καταστῆσαι τὴν τούτων παρανομίαν. πολὺ δὲ μάλιστα ἀγανακτοῦμεν, ὅτι τοσούτου δέομεν τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν, ὥστ' εἰρήνης οὔσης, καὶ συνθηκῶν γεγενημένων, οὐχ ὅπως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μετέχομεν, ἀλλ' οὐδὲ δουλείας μετρίας ἠξιώθημεν τυχεῖν. δεόμεθα οὖν ὑμῶν, ἄνδρες ἀθηναῖοι, μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι τῶν λεγομένων: ἐνθυμηθέντας, ὅτι πάντων ἂν ἡμῖν ἀλογώτατον εἴη συμβεβηκός, εἰ θηβαίοις μὲν τοῖς ἅπαντα τὸν χρόνον δυσμενῶς πρὸς τὴν πόλιν ὑμῶν διακειμένοις, αἴτιοι γεγένησθε τῆς ἐλευθερίας: ἡμεῖς δὲ μηδ' ἱκετεύοντες ὑμᾶς, τῶν αὐτῶν τοῖς ἐχθίστοις τύχοιμεν. περὶ μὲν οὖν τῶν γεγενημένων, οὐκ οἶδ' ὅ, τι δεῖ μακρολογεῖν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἡμῶν κατανενέμηνται, καὶ τίνι πρόφασιν; * ἃ δὲ λέγοντες ἐλπίζουσιν ἐξαπατήσειν, περὶ τούτων ὑμᾶς πειρασόμεθα διδάσκειν. ἐνίοτε μὲν γὰρ

τολμῶ-

Διαβολὴ τῆς τε δυνάμεως καὶ τῆς ὠμότητος τῶν ἀντιδίκων.

Ἱκεσίας τῶν Πλαταιῶν ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως κατὰ σύγκρισιν.

* κ. ἀνασκευή, ὅτι οὐκ ἰσχύω πλαταιᾶς διὰ τὸ μὴ συντελεῖν θηβαίοις ἀναστάτους γενέσθαι.

*nos sanctißimos & iustißimos Græcorum iudicabunt. Quòd si Thebanos omnino ita esse paratos uideremus, ut uobis persuadere studerent, se nulla nos affecisse iniuria: nostrã orationem paucioribus absolueremus. Cum autem ea nostra sit infelicitas, ut non cũ istis tantùm nobis confligendũ sit, sed etiam cum eloquẽtißimis oratorib. quos nostris bonis conciliatos suæ causæ patronos adhibuerunt: necessitas postulat, ut rẽ prolixiùs explicemus. Difficile quidẽ est non minora dicere quàm perpeßi sumus. nã quæ oratio nostris malis æquari queat? aut quis orator Thebanorũ in nos crudelitatem satis acriter accuset? Opera tamen danda est, ut, sicut possumus, istorum iniquitatem & uiolentiam patefaciamus. Illud aũt maximè indignamur, quòd non modò longè deteriore conditione sumus, quàm cæteri Græci: sed, quòd pace constituta, fœderibusq́ sancitis, non modò communis libertatis expertes sumus, uerùm ne moderatam quidem seruitutem potuimus impetrare. Oramus igitur, Athenienses, ut cum beneuolentia nos audiatis: cogitantes, nihil accidere nobis posse, quod cũ omni ratione tãtopere pugnet, quàm cùm Thebanis, urbis uestræ perpetuis inimicis, libertatem restitueritis, nos ne supplicantes quidem, eadem quæ inimicißimis data sunt, posse adipisci. Ac expositioni rerum actarum longius immorari, non uideo quorsum attineat. Quis enim ignorat, eos & agrum nostrum diuisisse, & urbem euertisse? * De ijs autem uos præmonendos esse ducimus, per quæ se nobis fucum facturos putant. Interdum enim*

Criminatio potentiæ & crudelitatis aduersariorum.

Petitio restitutionis.

* Confutatio prima; Platæenses ob detrectatam Thebanam iurisdictionẽ euerti non debuisse.

τολμῶσι λέγειν, ὡς διὰ τοῦτο πρὸς ἡμᾶς οὕτω προσηνέχθησαν, ὅτι συντελεῖν αὐτοῖς οὐκ ἐθέλομεν. ὑμεῖς δ' ἐνθυμεῖσθε, πρῶτον μὲν, εἰ δίκαιόν ἐστιν, ὑπὲρ τηλικούτων ἐγκλημάτων οὕτως ἀνόμους καὶ δεινὰς ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας; ἔπειτ', εἰ προσήκειν ὑμῖν δοκεῖ, μὴ πεισθεῖσαν τὴν πλαταιέων πόλιν, ἀλλὰ βιασθεῖσαν θηβαίοις συντελεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδένας ἡγοῦμαι τολμηροτέρους εἶναι τούτων, οἵτινες τὰς μὲν ἰδίας ἡμῶν ἑκάστων πόλεις ἀφανίζουσι, τῆς δὲ σφετέρας αὐτῶν πολιτείας οὐδὲν δεομένους κοινωνεῖν ἀναγκάζουσι. πρὸς δὲ τούτοις οὐδ' ὁμολογούμενα φαίνονται διαπραττόμενοι πρός τε τοὺς ἄλλους, καὶ πρὸς ἡμᾶς. ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς, ἐπειδὴ τοῦ πείθειν ἡμῶν τὴν πόλιν οὐχ οἷοί τ' ἦσαν, ὥσπερ τοὺς θεσπιέας καὶ τοὺς ταναγραίους, συντελεῖν μόνον εἰς τὰς θήβας ἀναγκάζειν· οὐδὲν γὰρ ἂν τῶν ἀνηκέστων κακῶν ἦμεν πεπονθότες. νῦν δὲ φανεροὶ γεγόνασιν, οὐ τοῦτο διαπράξασθαι βουληθέντες, ἀλλὰ τῆς χώρας ἡμῶν ἐπιθυμήσαντες. θαυμάζω δὲ πρὸς τί τῶν γεγενημένων ἀφορῶντες, καὶ πῶς ποτε τὸ δίκαιον κρίνοντες, ταῦτα προστάττειν ἡμῖν; εἰ μὲν γὰρ τὰ πάτρια σκοποῦσιν, οὐ τῶν ἄλλων αὐτοῖς ἀρκτέον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὀρχομενίοις φόρον οἰστέον. οὕτω γὰρ εἶχε τὸ παλαιόν. εἰ δὲ τὰς συνθήκας ἀξιοῦσιν εἶναι κυρίας, ὅπερ ἐστὶ δίκαιον: πῶς οὐχ ὁμολογήσουσιν ἀδικεῖν, καὶ παραβαίνειν αὐτάς; ὁμοίως γὰρ τάς τε μικρὰς τῶν πόλεων καὶ τὰς μεγάλας αὐτονόμους εἶναι κελεύουσιν. * οἶμαι δὲ περὶ μὲν τούτων οὐ τολμήσειν αὐτοὺς ἀναισχυντεῖν: ἐπ' ἐκεῖνον δὲ τρέψεσθαι τὸν λόγον, ὡς μετὰ λακεδαιμονίων ἐπολεμοῦμεν, καὶ πάσῃ τῇ συμμαχίᾳ, διαφθείραντες ἡμᾶς, τὰ συμφέροντα πεποιήκασιν.

* ἀνασκευὴ β. παραγραφικὴ καὶ μεταστατική, ὅτι διὰ τὴν λακεδαιμονίων συμμαχίαν οὐ κολάζουσι.

dicere audent, nos propterea sic tractatos esse, quòd in eorum concilio esse noluerimus. Vos autem cogitate primùm, æquumne sit, ob tanta scilicet crimina, tam iniquas & acerbas exigere pœnas? Deinde, an uobis uideatur, Platæensium urbi uim potius fuisse afferendam, quàm persuadendum, ut cum Thebanis se coniungeret? Equidem nihil istis esse audacius existimo, qui & nostras urbes euertant, & ad suæ Reipublicæ communitatem adigant, qua non opus est nobis. Præterea in nos aliter grassantur, quàm in alios. Cum enim persuadere nostræ urbi non possent: nos, quemadmodum Thespienses & Tanagræos, subigere duntaxat sub Thebanam iurisdictionem debuissent. Sic enim intolerabilibus malis oppreßi nõ essemus. Nunc, non id eis fuisse propositum, sed agri nostri occupationem, satis apparet. Miror equidem, in quod uetus exemplum intuentes, aut qua iuris regula utentes, hæc dicturi sint se à nobis postulare. Nam si patrium morem considerant: non alijs imperare, sed Orchomenijs pendere tributum debent: ita enim se res olim habuit. Sin fœdera esse rata uolunt, sicut æquum est: negare quî poterunt, se per iniuriam ea uiolare? quæ paruas ciuitates non minus quàm magnas, suis uti legibus iubeant.* Arbitror autem, eos non fore tam impudentes, ut hæc negare audeant: sed illam causam arrepturos, nos Lacedæmonijs in bello fuisse coniunctos: se igitur nostro excidio societatis uniuersæ commodis consuluisse.

* Cõfutatio secũda, per exceptionẽ & tráslationem, se propter Lacedæmoniorũ societatẽ nõ fuisse puniendos.

σιν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν χρῆναι μηδεμίαν μήτ' αἰτίαν, μήτε κατηγορίαν, μείζω δύνασθαι τῶν ὅρκων καὶ συνθηκῶν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ δεῖ τινὰς κακῶς παθεῖν διὰ τὴν λακεδαιμονίων συμμαχίαν: οὐκ ἂν πλαταιεῖς ἐξ ἁπάντων τῶν ἑλλήνων προεκρίθησαν δικαίως. οὐ γὰρ ἑκόντες, ἀλλ' ἀναγκασθέντες αὐτοῖς ἐδουλεύομεν. τίς γὰρ ἂν πιστεύσειεν, εἰς τοῦθ' ἡμᾶς ἀνοίας ἐλθεῖν, ὥστε περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τοὺς ἐξανδραποδισαμένους ἡμῶν τὴν πόλιν μᾶλλον, ἢ τοὺς τῆς πόλεως τῆς αὐτῶν μεταδόντας; ἀλλὰ γὰρ, οἶμαι, χαλεπὸν ἦν νεωτερίζειν, αὐτοὺς μὲν μικρὰν πόλιν οἰκοῦντας: ἐκείνων δ', οὕτω μεγάλην δύναμιν κεκτημένων. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἁρμοστοῦ καθεστῶτος, καὶ φρουρᾶς ἐνούσης, καὶ τηλικούτου στρατεύματος ὄντος θεσπιᾶσιν: ὑφ' ὧν οὐ μόνον οὐκ ἂν ἔλαττον ἢ ὑπὸ θηβαίων διεφθάρημεν, ἀλλὰ καὶ δικαιότερον. τούτοις μὲν γὰρ εἰρήνης οὔσης, οὐ προσῆκε μνησικακεῖν περὶ τῶν τότε γενομένων: ἐκεῖνοι δ' ἐν τῷ πολέμῳ προδοθέντες, εἰκότως ἂν παρ' ἡμῶν τὴν μεγίστην δίκην ἐλάμβανον. ἡγοῦμαι δ' ὑμᾶς οὐδὲ τοῦτ' ἀγνοεῖν, ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων, τοῖς μὲν σώμασι μετ' ἐκείνων ἀκολουθεῖν ἠναγκάζοντο: ταῖς δ' εὐνοίαις μεθ' ὑμῶν ἦσαν. οὓς τίνα χρὴ προσδοκᾶν γνώμην ἕξειν, ἂν ἀκούσωσιν, ὅτι θηβαῖοι τὸν δῆμον τὸν ἀθηναίων πεπείκασιν, ὡς οὐδενός ἐστι φειστέον τῶν ὑπὸ λακεδαιμονίοις γενομένων; ὁ γὰρ τούτων λόγος οὐδὲν ἀλλ' ἢ τοῦτο φανήσεται δυνάμενος. οὐδὲ γὰρ ἰδίαν κατηγορίαν ποιούμενοι κατὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἀπολωλέκασιν ἀλλ' ἣν ὁμοίως καὶ κατ' ἐκείνων ἕξουσιν εἰπεῖν. ὑπὲρ ὧν βουλεύεσθαι χρὴ, καὶ σκοπεῖν, ὅπως μὴ τοὺς πρότερον μισοῦντας τὴν ἀρχὴν τὴν λακεδαιμονίων,

μετάστασις τοῦ κινδύνου εἰς τοὺς ἀκροατάς.

μονίων,

se. Ego uerò æquum esse censeo, ne ullum crimen, ulla excusatio plus ualeat fœdere & iureiurando. Veruntamen si qui ob Lacedæmoniorum societatem plectendi sunt: non æquum fuit Platæenses potissimùm ex uniuersis Græcis deligi. Nec enim uoluntate nostra illis, sed coacti seruiuimus. Quis uerò credat, tanta nos fuisse amentia, ut eos qui urbem nostram euerterant, ijs præferremus, qui sua ciuitate nos donarant? Enimuerò difficile erat, nouis rebus studere, cum & nos paruum oppidum haberemus, & tanta esset illorum potentia: atque etiam Harmostes cum præsidio intra portas esset, & Thespijs tantus exercitus castra haberet, qui nos non tantùm nihilo minus quàm Thebani, sed iustius etiam perdidisset. Hos enim non decuit, pace constituta, ueteres offensas ulcisci: illi in bello deserti, iure nos maximo supplicio affecissent. Iam nec illud ignorare uos arbitror, multos etiam ex alijs Græcis coactos esse corporibus illos sequi, animis & beneuolentia uobiscum coniunctos: quibus quid animi fore censendum est, cum audierint Thebanos Atheniensi populo persuasisse, nemini esse parcendum, qui subactus à Lacedæmonijs fuerit? Non enim aliò, quàm huc, istorum spectare uidetur oratio. Nec enim ob crimen aliquod peculiare nostram urbem euerterunt: sed idem hoc illis etiam obijcere poterunt. Quare cogitandum est, & prouidendum, ne istorũ insolentia multos, qui iam Lacedæ-

Translatio periculi in auditores.

μονίων, ἢ τούτων ὕβρεις διαλλάξῃ, καὶ ποιήσῃ τὴν ἐκείνων συμμαχίαν αὐτῶν νομίζειν σωτηρίαν εἶναι. ἐνθυμεῖσθε δὲ, ὅτι τὸν πόλεμον ἀνείλεσθε τὸν ὑπογυιώτατον, οὐχ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας, οὐδ' ὑπὲρ τῆς τῶν συμμάχων ἐλευθερίας (ἅπασι γὰρ ὑπῆρχεν ὑμῖν) ἀλλ' ὑπὲρ τῶν παρὰ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας τῆς αὐτονομίας ἀποστερουμένων. ὃ δὴ καὶ πάντων σχετλιώτατον, εἰ τὰς πόλεις ἃς οὐκ ᾤεσθε δεῖν Λακεδαιμονίοις δουλεύειν, ταύτας περιόψεσθε νῦν ὑπὸ Θηβαίων ἀπολλυμένας· οἳ τοσούτου δέουσι μιμεῖσθαι τὴν πρᾳότητα τὴν ὑμετέραν, ὥσθ' ὃ δοκεῖ πάντων δεινότατον εἶναι, δοριαλώτους γενέσθαι· τοῦτο κρεῖττον ἦν ἡμῖν παθεῖν ὑπὸ ταύτης τῆς πόλεως, ἢ τούτων τυχεῖν ὁμόρους ὄντας. οἱ μὲν γὰρ ὑφ' ὑμῶν κατὰ κράτος ἁλόντες, εὐθὺς μὲν ἁρμοστοῦ καὶ δουλείας ἀπηλλάγησαν, νῦν δὲ τοῦ συνεδρίου καὶ τῆς ἐλευθερίας μετέχουσιν· οἱ δὲ τούτων πλησίον οἰκοῦντες, οἱ μὲν οὐδὲν ἧττον τῶν ἀργυρωνήτων δουλεύουσιν, τοὺς δ' οὐ πρότερον παύσονται κακῶς ποιοῦντες, πρὶν ἂν οὕτως ὥσπερ ἡμᾶς, διαθῶσι. καὶ Λακεδαιμονίων μὲν κατηγοροῦσιν, ὅτι τὴν Καδμείαν κατέλαβον, καὶ φρουρὰς εἰς τὰς πόλεις καθιστᾶσιν· αὐτοὶ δ' οὐ φύλακας εἰσπέμποντες, ἀλλὰ τῶν μὲν τὰ τείχη κατασκάπτοντες, τοὺς δ' ἄρδην ἀπολλύντες, οὐδὲν οἴονται δεινὸν ποιεῖν, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀναισχυντίας καὶ πονηρίας ἐληλύθασιν, ὥστε τῆς μὲν αὐτῶν σωτηρίας τοὺς συμμάχους ἅπαντας ἀξιοῦσιν ἐπιμελεῖσθαι· τῆς δὲ τῶν ἄλλων δουλείας αὐτοὺς κυρίους καθιστᾶσι. „ καὶ τίς οὐκ ἂν μισήσειε τὴν „ τούτων πλεονεξίαν; οἳ τῶν μὲν ἀσθενεστέρων ἄρχειν ζη„ τοῦσι, τοῖς δὲ κρείττοσιν ἴσον ἔχειν οἴονται δεῖν; Καὶ τῇ μὲν ὑμετέρᾳ πόλει τῆς γῆς τῆς ὑπ' Ὠρωπίων δεδομέ-

αὔξησις τῆς Θηβαίων βίας κατὰ σύγκρισιν τῆς Ἀθηναίων ἐπιεικείας.

moniorum imperium oderunt, reconciliet: atq; efficiat, ut suam salutem in illorum societate positam arbitrentur. Recordamini porrò uos proximũ suscepisse bellum, non propter uestram aut sociorum libertatem (omnes enim eam habebatis) sed eorum causa, quibus contra iusiurandum & fœdus libertas erepta erat. Acerbißimum igitur fuerit, si eas urbes, quas Lacedæmonijs seruire iniquũ putastis, nunc à Thebanis euerti patiemini: qui uestram clementiam adeò nõ imitantur, ut, quod omnium miserrimum habetur, bello capi, illud ipsum ab hac urbe nos perpessos esse, præstitisset, quàm istos uicinos habuisse. Nam quorum uos urbes ui expugnastis, hi mox præfecto Laconico & seruitute à se repulsa, nunc concilij par ius & libertatem receperunt. Qui autem prope istos habitant, hi partim nihilo minus quàm ære empta mancipia seruiunt, partim isti prius eos exagitare non desinent, quàm eodem modo quo nos tractarint. Ac Lacedæmonios quidem accusant ob Cadmeam occupatam, & præsidia urbibus imposita: ipsi autem se nihil graue committere putant, qui non præsidia imponunt, sed aliorum mœnia subruunt, alios funditùs perdunt: tantaq; sunt impudentia & improbitate, ut suæ salutis curam haberi ab omnibus socijs postulent, cum alios seruitute opprimendi potestatem sibi arrogent. Quis igitur non oderit cupiditatem istorum, qui & dominari student imbecillioribus, & cum potentioribus æquum ius affectant? & uestræ quidem urbi agrum ab Oropijs da-

Exaggeratio uioléntiæ Thebanæ, per collatiõnẽ humanitatis Atheniensium.

δομένης φθονοῦσιν, αὐτοὶ δὲ βίᾳ τὴν ἀλλοτρίαν χώραν κατανέμονται. καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς λέγουσιν, ὡς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν συμμάχων ταῦτ' ἔπραξαν. καίτοι χρῆν αὐτοὺς, ὄντος ἐνθάδε συνεδρίου, καὶ τῆς ὑμετέρας πόλεως ἄμεινον βουλεύεσθαι δυναμένης ἢ τῆς Θηβαίων, οὐχ ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἥκειν ἀπολογησομένους, ἀλλὰ πρὶν ποιῆσαί τι τούτων, ἐλθεῖν ὡς ὑμᾶς βουλευσομένους. νῦν δὲ, τὰς μὲν οὐσίας τὰς ἡμετέρας ἰδίᾳ διηρπάκασι: τῆς δὲ διαβολῆς ἅπασι τοῖς συμμάχοις ἥκουσι μεταδώσοντες: ἣν ὑμεῖς, ἢν σωφρονῆτε, φυλάξεσθε. πολὺ γὰρ κάλλιον τούτους ἀναγκάσαι μιμήσασθαι τὴν ὁσιότητα τὴν ὑμετέραν, ἢ τῆς τούτων παρανομίας αὐτοὺς πειθῆναι μετασχεῖν: οἶμαι δὲ ἐν τῶν αὐτῶν τοῖς ἄλλοις γινώσκουσιν, οἶμαι γὰρ ἅπασι φανερὸν εἶναι, ὅτι προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐν μὲν τῷ πολέμῳ σκοπεῖν, ὅπως ἐκ παντὸς τρόπου πλέον ἕξουσι τῶν ἐχθρῶν. ἐπειδὰν δ' εἰρήνη γένηται, μηδὲν περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν. οὗτοι δὲ τότε μὲν ἐν ἁπάσαις ταῖς πρεσβείαις, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτονομίας ἐποιοῦντο τοὺς λόγους. ἐπειδὴ δὲ νομίζουσιν αὐτοῖς ἄδειαν εἶναι ποιεῖν ὅ, τι ἂν βουληθῶσιν, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ὑπὲρ τῶν ἰδίων κερδῶν καὶ τῆς αὐτῶν βίας λέγειν τολμῶσι: καὶ φασὶ, τὸ Θηβαίους ἔχειν τὴν ἡμετέραν, τοῦτο συμφέρον εἶναι τοῖς συμμάχοις: κακῶς εἰδότες, ὡς οὐδ' αὐτοῖς τοῖς παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτοῦσιν, οὐδὲν πώποτε συνήνεγκεν, ἀλλὰ πολλοὶ τῆς ἀλλοτρίας ἀδίκως ἐπιθυμήσαντες, περὶ τῆς ἑαυτῶν εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους δικαίως κατέστησαν.* ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γε ἕξουσι λέγειν, ὡς αὐτοὶ μὲν μεθ' ὧν ἂν γένωνται, πιστοὶ διατελοῦσιν

ἐνασκευὴ γ, ὅτι οὐ συμφέρει τῷ κοινῷ τῶν συμμάχων, ἡ Θηβαίων πλεονεξία.

" "

ἡ ἀντικατηγορία τῆς Θηβαίων ἀπιστίας, καὶ τῆς ἰδίας πίστεως ἀπομνημόνευσις.

tum inuident, ipsi autem alienum ui partiuntur. Neq; hac improbitate contenti, se propter communem sociorum utilitatem hæc egisse dictitant. Cùm autem hic concilium sit, & uestra urbs prudentius quàm Thebana deliberare possit: eos non huc uenire ad purganda sua facta, sed priusquam huiusmodi quicquam agerent, ad uos consilij capiendi causa profectos esse decuisset. Nunc ubi nostras opes ipsi priuatim diripuerunt, adueniunt, crimen cum omnibus socijs communicaturi: quod uos, si sapitis, non admittetis. Lõgè enim honestius est, eos ad uestram sanctitatem imitandam cogi, quàm persuaderi uobis, ut participes sitis iniuriarum, quas illi faciunt, qui nihil decernũt, quod cum iudicijs aliorum consentiat. Inter omnes enim constare arbitror, prudentium hominum esse munus, dare operam, ut & in bello quouis modo sint hostibus superiores: & pace constituta, nihil pluris faciant fœderibus & iureiurando. Isti autem tum in omnibus legationibus nihil nisi libertatem, nisi leges singulis usitatas iactabant: postquam uerò impunitatem sibi faciendi quicquid libeat, datam esse censent: neglectis cæteris omnibus, priuata compendia & uiolentiam suam defendere audent: ac dicere, quòd Thebani nostras fortunas occuparint, id uerò esse è Republica sociorum: suo malo ignorantes, nihil unquam iniusta lucra cuiquã profuisse: sed multos qui aliena per iniuriam appetiuerunt, iurè de suis in maxima pericula uenisse. Iam ne illud quidẽ dicere poterunt, se fidẽ constanter seruare ijs, cũ quibus se coniun-*

Confutatio tertia: Thebanorũ factũ nõ esse è Republica sociorũ.

* Recriminatio Thebanæ perfidiæ, & suæ fidelitatis commemoratio.

πλέουσιν ὄντες: ἡμᾶς δ' ἄξιον φοβεῖσθαι, μὴ κομισάμε-
νοι τὴν χώραν, πρὸς λακεδαιμονίους ἀποστῶμεν. εὑρή-
σετε γὰρ ἡμᾶς μὲν δὶς ἐκπεπολιορκημένους, ὑπὲρ τῆς
φιλίας τῆς ὑμετέρας: τούτους δὲ πολλάκις εἰς ταύτην
τὴν πόλιν ἐξημαρτηκότας, καὶ τὰς μὲν παλαιὰς προ-
δοσίας, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. γινομένου δὲ τοῦ κορίν-
θιακοῦ πολέμου διὰ τὴν ὕβριν τὴν τούτων, καὶ λα-
κεδαιμονίων μὲν ἐπ' αὐτοὺς στρατευσάντων, δι' ὑμᾶς
δὲ σωθέντες, οὐχ ὅπως τούτων χάριν ἀπέδοσαν: ἀλλ'
ἐπειδὴ διελύσασθε τὸν πόλεμον, ἀπολιπόντες ὑμᾶς, εἰς
τὴν λακεδαιμονίων συμμαχίαν εἰσῆλθον. καὶ χῖοι μὲν
καὶ μιτυληναῖοι καὶ βυζάντιοι συμπαρέμειναν: οὗτοι δὲ
τηλικαύτην πόλιν οἰκοῦντες, οὐδὲ κοινοὺς σφᾶς αὐτοὺς
παρασχεῖν ἐτόλμησαν. ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀνανδρίας καὶ
πονηρίας ἦλθον, ὥστ' ὤμοσαν, ἢ μὴν
ἀκολουθήσειν μετ' ἐκείνων ἐφ' ὑμᾶς τοὺς διασώσαν-
τας τὴν πόλιν αὐτῶν. ὑπὲρ ὧν δόντες τοῖς θεοῖς δί-
κας, τῆς καδμείας καταληφθείσης, ἠναγκάσθησαν
ἐνθάδε καταφυγεῖν: ὅθεν καὶ μάλιστα ἐπεδείξαντο τὴν
αὐτῶν ἀπιστίαν. σωθέντες γὰρ πάλιν διὰ τῆς ὑμετέρας
δυνάμεως, καὶ κατελθόντες εἰς τὴν αὐτῶν: οὐδένα
χρόνον ἐνέμειναν, ἀλλ' εὐθὺς εἰς λακεδαίμονα πρέσ-
βεις ἀπέστελλον, ἕτοιμοι δουλεύειν ὄντες, καὶ μηδὲν κινεῖν
τῶν πρότερον πρὸς αὐτοὺς ὡμολογημένων. καὶ τί δεῖ μα-
κρολογεῖν; εἰ γὰρ μὴ προσέταττον ἐκεῖνοι τοὺς φεύγοντας
καταδέχεσθαι, καὶ τοὺς αὐτόχειρας ἐξείργειν, οὐδὲν ἂν
ἐκώλυεν αὐτοὺς μετὰ τῶν ἠδικηκότων ἐφ' ὑμᾶς τοὺς
εὐεργέτας στρατεύεσθαι. καὶ τοιοῦτοι μὲν νεωστὶ περὶ τὴν
πόλιν τήνδε γεγενημένοι, τὸ δὲ παλαιὸν ἁπάσης τῆς ἑλ-
λάδος προδόται καταστάντες: αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τού-

coniunxerint: metuendum autem esse, ne recuperata patria nos ad Lacedæmonios deficiamus. Nostrũ enim oppidum bis expugnatum esse, propter amicitiam uestram, istos sæpe hanc urbem iniurijs affecisse reperietis. Ac ueteres proditiones recensere, operosum fuerit: sed Corinthiaco bello propter istorum iniurias conflato, cum Lacedæmonij cõtra eos exercitum duxissent, à uobis conseruati, non modò gratiam nõ retulerunt: sed, cum bellum sedassetis, relictis uobis ad Lacedæmonios se contulerunt. Ac Chij quidem, & Mitylenæi & Byzantij in fide manserunt: isti autem, qui tantam urbem incolerent, ne quiescere quidem; ac neutrarum esse partium sunt ausi: sed ea timiditate & improbitate & amentia fuerunt, ut fide data affirmarint, se illos contra uos, qui urbem ipsorum seruaueratis, secuturos esse. Propterea diuinitùs illis pœna hæc inflicta est, ut occupata Cadmea sint ad uos confugere coacti. Vnde etiam perfidia eorum maximè perspecta est. Nam denuò uestris auxilijs conseruati, et in patriã restituti, ne minimum quidem tempus in fide manserunt: sed mox legatis Lacedæmonem missis, ultrò seruituti se obtulerunt, parati seruare omnia quæ pridem promisissent. Quid multis opus est? Nisi enim illi iussissent exules recipi, & facinorosos urbe pelli: nihil obstitisset, quo minus inita cum Lacedæmonijs, à quibus læsi erant, societate, uos optimè de se meritos bello petijssent. Qui igitur & nuper erga uestram urbem se tales præbuerunt, & olim totam Græciam prodiderunt, ueniam tamen adeò

τως ἑκουσίων καὶ μεγάλων ἀδικημάτων συγγνώμης τυχεῖν ἠξιώθησαν· ἡμᾶς δ' ὑπὲρ ὧν ἠναγκάσθημεν, οὐδεμίαν ἔχειν οἴονται δεῖν· ἀλλὰ τολμῶσιν, ὄντες Θηβαῖοι, λακωνισμὸν ἑτέροις ὀνειδίζειν, οὓς πάντες ἴσμεν πλεῖστον χρόνον Λακεδαιμονίοις δεδουλευκότας· καὶ προθυμότερον ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, ἢ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πεπολεμηκότας. ποίας γὰρ εἰσβολῆς ἀπελείφθησαν, τῶν εἰς ταύτην τὴν χώραν γεγενημένων; ἢ τίνων οὐκ ἐχθίους ὑμῖν, καὶ δυσμενέστεροι διετέλεσαν ὄντες; οὐκ ἐν τῷ Δεκελεικῷ πολέμῳ πλειόνων αἴτιοι κακῶν ἐγένοντο τῶν ἄλλων τῶν εἰσβαλόντων; οὐ δυστυχησάντων ὑμῶν, μόνοι τῶν συμμάχων ἔθεντο τὴν ψῆφον, ὡς χρὴ τὴν πόλιν ἐξανδραποδισθῆναι, καὶ τὴν χώραν ἀνεῖναι μηλόβοτον, ὥσπερ τὸ Κρισαῖον πεδίον; ὥστ' εἰ Λακεδαιμόνιοι τὴν αὐτὴν ἔσχον γνώμην Θηβαίοις, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν ὑμᾶς τοὺς ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν αἰτίους τῆς σωτηρίας γενομένους, αὐτοὺς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐξανδραποδισθῆναι, καὶ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσεῖν. καίτοι τίνα τηλικαύτην εὐεργεσίαν ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν, ἥτις ἱκανὴ γενήσεται διαλῦσαι τὴν ἔχθραν, τὴν ἐκ τούτων δικαίως ἂν ὑπάρξουσαν πρὸς αὐτούς; τούτοις μὲν οὖν οὐδεὶς λόγος ὑπολείπεται, τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἐξημαρτηκόσι. τοῖς δὲ συνηγορεῖν βουλομένοις ἐκεῖνος μόνος, ὡς νῦν μὲν ἡ Βοιωτία προπολεμεῖ τῆς ὑμετέρας χώρας. ἢν δὲ διαλύσησθε τὴν πρὸς τούτους φιλίαν, ἀσύμφορα τοῖς συμμάχοις διαπράξεσθε. μεγάλην γὰρ ἔσεσθαι τὴν ῥοπὴν, εἰ μετὰ Λακεδαιμονίων ἡ τούτων γενήσεται πόλις. ἐγὼ δ' οὔτε τοῖς συμμάχοις ἡγοῦμαι λυσιτελεῖν, οὐδ' ἀθενεστέρους τοῖς κρείττοσι δουλεύειν (οὐδὲ γὰρ τὸν παρελ-

ἀνασκευὴ ἀστοχαστικὴ ὅτι οὐ φοβητέον τὴν Θηβαίων ἀπόστασιν.

θόντα

adeò uoluntarijs & tantis iniurijs impetrarunt: hi nobis eorum quæ coacti fecimus, nullam gratiam faciendam censent: sed, cum Thebani sint, Laconum studium alijs obijcere non dubitant: quos omnes scimus diutissimè Lacedæmonijs seruisse, & pro illorum imperio promptius quàm de sua salute dimicasse. Cui enim impressioni hanc in regionem factæ non interfuerunt? Qui nobis perpetuò inimiciores, & infestiores, quàm isti fuerunt? Nónne in Decelico bello uos grauius afflixerunt, quàm ij qui uestros fines populabantur? Nónne cum cladem accepissetis, soli è socijs decreuerunt, uestram urbem & euertendam esse, & agrum in ouium pascua conuertendum, quemadmodum Crisæum tampum? Itaque si Lacedæmonij Thebanis auscultassent, nihil obstitisset, quo minus uos, qui Græcos omnes conseruastis, ipsi à Græcis patria & libertate spoliaremini, & in maximas calamitates incideretis. Quod uerò tantum beneficium commemorabunt? aut quod satis graue supplicium luent, ad extinguendas uestras inimicitias, quas his de causis iure subijssent? Nulla igitur istis post tanta delicta excusatio superest. At patronis eorum hoc unum relinquitur, ut dicant: Bœotiam nunc propugnare pro uestra regione. Si uerò nos ab eorum amicitia remoueritis: id socijs malè cessurum esse. Magnum enim in hoc momentum fore, si istorum urbs cum Lacedæmonijs se coniunxerit. Ego uerò nec è re sociorum esse puto, ut imbecilliores potentiorib. seruiãt (nec enim superiori

Cõfutatio quarta: Nõ esse metuẽdam Thebanorũ defectionem.

θόντα χρόνον ὑπὲρ ἄλλων τινῶν ἢ τούτων ἐπολεμήσα-
μεν) οὔτε Θηβαίους εἰς τοῦτο μανίας ἥξειν, ὥστ' ἀποσταί-
τας τῆς ὑμετέρας συμμαχίας, λακεδαιμονίοις ἐνδώ-
σειν τὴν πόλιν: οὐχ ὡς πιστεύων τοῖς τούτων ἤθεσιν, ἀλλ'
οἶδ' ὅτι γινώσκουσιν, ὡς δυοῖν θάτερον ἀναγκαῖον αὐ-
τοῖς ἐστὶν, ἢ μένοντας ἀποθνήσκειν, καὶ πάσχειν οἷάπερ
ἐποίησαν: ἢ φεύγοντας ἀπορεῖν, καὶ τῶν ἐλπίδων πα-
σῶν ἀποστερεῖσθαι. πότερα γὰρ τὰ πρὸς τοὺς πολίτας
αὐτοῖς ἔχει καλῶς; ὧν τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δ'
ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλόντες, διηρπάκασι τὰς οὐσίας.
ἢ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους Βοιωτούς; ὧν οὐκ ἄρχειν μόνον ἀ-
δίκως ἐπιχειροῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τὰ τείχη κατεσκά-
φασι, τῶν δὲ καὶ τὴν χώραν ἀπεστερήκασιν. ἀλλὰ μὴν
οὐδ' ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν ἐπανελθεῖν αὐτοῖς οἷόντ'
ἐστιν, ἢν οὕτω συνεχῶς φανήσονται προδιδόντες. ὥστ'
οὐκ ἔστιν ὅπως βουλήσονται πρὸς ὑμᾶς, ὑπὲρ τῆς ἀλ-
λοτρίας διενεχθέντες, τὴν αὐτῶν πόλιν οὕτως εἰκῇ καὶ
προδήλως ἀποβαλεῖν: ἀλλὰ πολὺ κοσμιώτερον διά-
κείσονται πρὸς ἁπάσας τὰς πράξεις, καὶ τοσούτῳ πλείο-
να ποιήσονται θεραπείαν ὑμῶν, ὅσῳπερ ἂν μᾶλλον
περὶ σφῶν αὐτῶν δεδίωσιν. ἐπεδείξαντο δ' ὑμῖν, ὡς
χρὴ τῇ φύσει χρῆσθαι τῇ σφῶν αὐτῶν, ἐξ ὧν ἔπραξαν
περὶ Ὠρωπόν. ὅτε μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐξουσίαν ἤλπισαν ἔσεσθαι
ποιεῖν ὅ, τι ἂν βουληθῶσιν: οὐχ ὡς συμμάχοις ὑμῖν
προσηνέχθησαν, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰς τοὺς πολεμιωτά-
τους ἐξαμαρτεῖν ἐτόλμησαν. ἐπειδὴ δ' ἐκσπόνδους αὐ-
τοὺς ἀντὶ τούτων ἐψηφίσασθε ποιῆσαι, παυσάμενοι τῶν
φρονημάτων, ἦλθον εἰς ὑμᾶς, ταπεινότερον διατεθέν-
τες, ἢ νῦν ἡμεῖς τυγχάνομεν ἔχοντες. ὥστ' ἢν τινες ὑ-
μᾶς ἐκφοβῶσι τῶν ῥητόρων, λέγοντες, ὡς κίνδυνός ἐστι

μὴ

riori tempore propter ullam rem aliam, nisi ob hāc, bella geßimus) nec Thebanos in eum furorē deuenturos, ut uestra societate repudiatā, Lacedæmoniorum potestati suam urbem permittāt: non quòd eorū ingenijs fidendū putem: sed quia scio ipsos intelligere, alterutrū necessariò futurum, uel ut in urbe manentes occidantur, & quæ perpetrauêre simili pœna luant: uel ut in exiliū euntes egeant, spe prorsus omni destituti. Num enim cū ciuib. eis bene conuenit? quorum alios interfecerunt, alios urbe eiecerunt, direpta eorū re familiari? Aut cum alijs Bœotijs? quibus non modò per iniuriā imperare conantur, sed & quorundam mœnia subruerunt, quorundam agros rapuerunt. Neq; etiā ad uestram ciuitatem quasi postliminio redire poterūt, toties à se tam apertè proditam & desertā. Quare fieri non potest, ut pro alieno oppido uestras suscipiant inimicitias, quò suam urbē adeò temerè ac indubitanter amittant: sed & in omnibus actionibus multo moderatiores erunt: & uos tanto magis obseruabunt, quanto magis sibimetipsis timuerint. Quibus autem ingenijs & quomodo tractandi sint, actis Oropijs ostenderunt. Nam dum potestatem sibi datam esse putarunt, faciendi quod libuisset: uobiscum non ut cum socijs egerūt, sed ut infestißimis hostibus insultarūt. Cùm autē ob ea delicta fœderibus eos, decreto facto, excluderetis: abiecta superbia & ferocia, ad uos humiliore gestu magisq; supplices uenerunt, quàm nos hoc tempore. Quare si qui Oratorum uos perterrefacere conabūtur, periculum esse dicentes,

μὴ μεταβάλωνται, καὶ γένωνται μετὰ λακεδαιμονίων·
οὐ χρὴ πιστεύειν. τοιαύτην γὰρ αὐτοὺς ἀνάγκην κατειλή-
φασιν, ὥστε πολὺ ἂν θᾶττον τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν, ἢ
τὴν λακεδαιμονίων συμμαχίαν ὑπομείναιεν. εἰ δ' οὖν
καὶ τἀναντία μέλλοιεν ἅπαντα πράξειν· οὐδ' οὕτως ἡγοῦ-
μαι προσήκειν ὑμῖν, τῆς θηβαίων πόλεως πλείω ποιή-
σασθαι λόγων, ἢ τῶν ὅρκων, καὶ τῶν συνθηκῶν· ἐνθυ-
μουμένους, πρῶτον μὲν, ὡς οὐ περὶ κινδύνους, ἀλλὰ τὰς
ἀδοξίας καὶ τὰς αἰσχύνας φοβεῖσθαι πάτριον ὑμῖν ἐ-
» στίν. ἔπειθ' ὅ, τι συμβαίνει κρατεῖν ἐν τοῖς πολέμοις, οὐ
» τοὺς βίᾳ τὰς πόλεις καταστρεφομένους, ἀλλὰ τοὺς ὁσιώ-
» τερον καὶ πρᾳότερον τὴν ἑλλάδα διοικοῦντας. καὶ τού-
των ἐπὶ πλειόνων μὲν ἄν τις παραδειγμάτων ἔχοι δι-
ελθεῖν. τὰ δ' οὖν ἐφ' ἡμῶν γενόμενα, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι
καὶ λακεδαιμόνιοι τὴν δύναμιν τὴν ὑμετέραν, ἀνυ-
πόστατον δοκοῦσαν εἶναι, κατέλυσαν, μικρὰς μὲν ἀφορ-
μὰς εἰς τὸν πόλεμον τὸν κατὰ θάλατταν τὸ πρῶτον
ἔχοντες· διὰ δὲ τὴν δόξαν ταύτην, προσαγαγόμενοι
τοὺς ἕλληνας· καὶ πάλιν ὑμεῖς, τὴν ἀρχὴν ἀφείλεσθε
τὴν ἐκείνων, ἐξ ἀτειχίστου μὲν τῆς πόλεως ὁρμηθέν-
τες, καὶ πραττούσης ἀθλίως· τὸ δὲ δίκαιον ἔχοντες
σύμμαχον; καὶ τούτων ὡς οὐ βασιλεὺς αἴτιος ἦν, ὁ
τελευταῖος χρόνος σαφῶς ἐπέδειξεν. ξέρξη γὰρ αὐτῷ
πραγμάτων γεγενημένων, καὶ τῶν μὲν ὑμετέρων ἀ-
νελπίστως ἐχόντων, λακεδαιμονίοις δὲ σχεδὸν ἁπα-
σῶν τῶν πόλεων δουλευουσῶν· ὅμως τοσοῦτον αὐτῶν πε-
ριεγένεσθε πολεμοῦντες, ὥστ' ἐκείνους ἀγαπητῶς ἰδεῖν
» τὴν εἰρήνην γενομένην. μηδεὶς οὖν ὑμῶν ὀρρωδείτω
» μετὰ τοῦ δικαίου ποιούμενος τοὺς κινδύνους· μηδ' οἰέ-
» σθω συμμάχων ἀπορήσειν, ἐὰν τοῖς ἀδικουμένοις ἐθε-
λήσῃ

ὅτι οὐδ' ἂν ἀποσταῖεν, τὸ συμφέρον τοῦ καλοῦ προτιμητέον.

ne mutata sententia cum Lacedæmonijs se coniungant: nihil ea re moueri debebitis. Ea enim necessitate premuntur: ut multo libentius uestrum imperium, quàm societatem Lacedæmoniorum sint subituri. Vt autem contraria omnia facturos concedamus: tamen ne sic quidem decere arbitror, maiori curæ uobis esse urbem Thebanorum, quàm fœdus & iusiurandum. Cogitandum enim, primùm uestri moris esse, ut non pericula, sed probra & dedecus metuatis: deinde usuuenire, ut in bello superiores sint, non qui ciuitates ui euertunt, sed qui sanctius & clementius Græciam administrant. Et hæc plurimis exemplis demonstrari queunt. Sed quis est, qui uel ea quæ nostris accidêre temporibus, ignoret? Nónne Lacedæmonij uestram potentiam, quæ insuperabilis uidebatur, represserunt, quamuis initio non optimè ad nauale bellum instructi: sed tantùm opinione hac Græcis ad se pellectis? Vicißim & uos imperium eis eripuistis, quamuis urbem non munitam, & parum firmam haberetis, iusticiæ societate & præsidio freti. Atque illa regi Persarum non esse ascribenda, his postremis temporibus est manifestè declaratum. Nam cum ipsi * Xerxi negocium facesseretur, uos omni spe destituti, omnibus penè ciuitatibus Laconum seruitute oppreßis: bello tamen eis tanto superiores fuistis, ut pacem cupidißimè sint amplexi. Nemo igitur uestrûm cohorrescat, si pericula propter iusticiam adeunda fuerint: neq; sibi socios defore putet, si quis opitulari uoluerit in iu-

Vt deficiat Thebani, tamen honestatem utilitati anteferendam esse.

Inuersio, etiam profuturam esse Thebanorũ condemnationem.

» λήσῃ τις βοηθεῖν, ἀλλὰ μὴ θηβαίοις μόνοις· οἷς νῦν
» τἀναντία ψηφισάμενοι, πολλοὺς ἐπιθυμεῖν ποιήσε-
τε τῆς ὑμετέρας φιλίας. ἢν γὰρ ἐνδείξησθε, ὡς ὁμοίως ἅπασιν ὑπὲρ τῶν συνθηκῶν παρεσκεύασθε πολεμεῖν: τίνες εἰς τοῦτο ἀνοίας ἥξουσιν, ὥστε βούλεσθαι μετὰ τῶν καταδουλουμένων τὴν ἑλλάδα εἶναι μᾶλλον, ἢ μεθ' ὑμῶν τῶν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας ἀγωνιζομένων; εἰ δὲ μή, τί λέγοντες, ἢν πάλιν γένηται πόλεμος, ἀξιώσετε προσάγεσθαι τοὺς ἕλληνας, εἰ τὴν αὐτονομίαν προτείνοντες, ἐκδώσετε πορθεῖν θηβαίοις ἥν τινα ἂν βούλωνται τῶν πόλεων; πῶς δ' οὐχὶ καὶ τἀναντία φανήσεσθε πράττοντες ὑμῖν αὐτοῖς, εἰ θηβαίους μὲν μὴ διακωλύσητε παραβαίνοντας τοὺς ὅρκους, καὶ τὰς συνθήκας, πρὸς δὲ λακεδαιμονίους ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τούτων προσποιήσεσθε πολεμεῖν; καὶ τῶν μὲν κτημάτων τῶν ὑμετέρων αὐτῶν ἀπέστητε, βουλόμενοι τὴν συμμαχίαν ὡς μεγίστην ποιῆσαι: τούτους δὲ τὴν ἀλλοτρίαν ἔχειν ἐάσετε, καὶ τοιαῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἅπαντες χείρους εἶναι νομιοῦσιν ὑμᾶς; ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, εἰ τοῖς μὲν συνεχῶς μετὰ λακεδαιμονίων γεγενημένοις, δεδογμένον ὑμῖν ἐστὶ βοηθεῖν, ἤν τι παράσπονδον αὐτοῖς ἐκεῖνοι προστάττωσιν: ἡμᾶς δ' οἳ τὸν μὲν πλεῖστον χρόνον μεθ' ὑμῶν ὄντες διατετελέκαμεν, τὸν δὲ τελευταῖον μόνον πόλεμον ὑπὸ λακεδαιμονίοις ἠναγκάσθημεν γενέσθαι, διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν ἀθλιώτατα ἁπάντων ἀνθρώπων περιόψεσθε διακειμένους. τίνας γὰρ ἂν ἡμῶν εὕροι τις δυστυχεστέρους; οἵτινες καὶ πόλεως καὶ χώρας καὶ χρημάτων, ἐν μιᾷ στερηθέντες ἡμέρᾳ, πάντων τῶν ἀναγκαιοτάτων ὁμοίως ἐνδεεῖς ὄντες ἀλῆται καὶ πτωχοὶ καθεστήκαμεν, ἀπορῶν-

βίαιον, ὅτι καὶ συνοίσει τὸ θηβαίοις τἀναντία ψηφίσασθαι.

παθοποιΐα ἐπιλογική, κατ' ἀπαρίθμησιν τῶν κακῶν.

τες

iniuria oneratis, & non solis Thebanis: contra quos si nunc sententiam tuleritis, ut ad ueſtram amicitiam multi se conferre uelint, efficietis. Vbi enim uos paratos esse bella æquè contra omnes pro defensione fœderum suscipere oſtenderitis: quínam tam erunt amentes, ut cum oppressoribus Græciæ se coniungere malint, quàm uobiscum, libertatis ipsorum defensoribus? Sin aliter animati eſtis, quibus uerbis Græcos allicietis, bello iterum ingruente, si libertatem prætendentes, Thebanorum libidini quaslibet ciuitates uaſtandas permiseritis? quo pacto leuitatis & inconſtantiæ crimen effugietis, si Thebanos iusiurandum & fœdera uiolare sinetis, pro quibus ipsis sanciendis uos Lacedæmonijs inferre bellum profiteamini? Cum ipsi ueſtris possessionibus cedere uolueritis, ut societatem quàm maximam redderetis: iſtósne aliena tenere, & ea facere sinetis, propter quæ uniuersi peius de uobis exiſtimabunt? Illud autem omnium absurdissimum, si uobis deliberatum erit iſtis opem ferre, qui continenter à Lacedæmonijs ſteterunt, siquid eis fœderi contrarium illi imperarint: nos uerò, qui longissimo tempore ueſtram sectam constanter secuti sumus, in extremo duntaxat bello parêre Lacedæmonijs coacti, propter hanc causam mortalium omnium miserrimos esse patiemini. Quos enim nobis miseriores quisquam inueniat, qui & urbe & agro & opibus uno die spoliati, rebus omnibus maximè necessarijs æquè omnes deſtituti, errones & mendici facti sumus, ignari

Accedit ad perorationem, ac cõmiserationem mouet enumeratione incõmodorum.

 ri

τες ποῖ τραπώμεθα. ἐκπεσόντες γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας,
ἀθυμοῦντες, καὶ ἀλώμενοι τὴν ἑλλάδα περίιμεν, πά-
„ σας δυσχεραίνοντες τὰς οἰκήσεις. ἤν τε γὰρ δυστυχοῦντας
„ καταλάβωμεν, ἀλγοῦμεν ἀναγκαζόμενοι πρὸς τοῖς
„ οἰκείοις κακοῖς, καὶ τῶν ἀλλοτρίων κοινωνεῖν. ἤν τε ὡς
„ εὐπραγοῦντας ἔλθωμεν, ἔτι χαλεπώτερον ἔχομεν οὐ
„ ταῖς ἐκείνων φθονοῦντες εὐπραγίαις: ἀλλὰ μᾶλλον ἐν
τοῖς τῶν πέλας ἀγαθοῖς τὰς ἡμετέρας αὐτῶν συμφο-
ρὰς καθορῶντες: ἐφ' αἷς ἡμεῖς, οὐδεμίαν ἡμέραν ἀ-
δακρυτὶ διάγομεν, ἀλλὰ πενθοῦντες τὴν πατρίδα,
καὶ θρηνοῦντες τὴν μεταβολὴν τὴν γεγενημένην, ἅπαν-
τα τὸν χρόνον διατελοῦμεν. τίνα γὰρ οἴεσθε ἡμᾶς γνώ-
μην ἔχειν, ὁρῶντας τοὺς γονέας ἡμῶν, αὐτῶν ἀναξίως
γηροτροφουμένους, καὶ τοὺς παῖδας οὐκ ἐπὶ ταῖς ἐλπί-
σιν αἷς ἐποιησάμεθα, παιδευομένους: ἀλλὰ πολλοὺς μὲν
μικρῶν ἕνεκα συμβολαίων δουλεύοντας: ἄλλους δ' ἐπὶ
θητείαν ἰόντας, τοὺς δ' ὅπως ἕκαστοι δύνανται τὸ καθ'
ἡμέραν πορίζομένους, ἀπρεπῶς καὶ τοῖς τῶν προγόνων
ἔργοις, καὶ ταῖς αὐτῶν ἡλικίαις, καὶ τοῖς φρονήμασι τοῖς
ἡμετέροις. ὃ δὲ πάντων ἐστὶν ἀλγεινότατον· ὅταν τις ἴδη
χωριζομένους ἀπ' ἀλλήλων μὴ μόνον πολίτας ἀπὸ πο-
λιτῶν, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας ἀπ' ἀνδρῶν, καὶ τέκνα ἀπὸ
μητέρων, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν διαλυομένην: ὃ
πολλοῖς τῶν ἡμετέρων πολιτῶν διὰ τὰς ἀπορίας συμ-
„ βέβηκεν. ὁ γὰρ κοινὸς βίος ἀπολωλὼς, ἰδίας ἐλπίδας
„ ἕκαστον ἡμῶν ἔχειν πεποίηκεν. οἶμαι δ' ὑμᾶς οὐδὲ τὰς
ἄλλας αἰσχύνας ἀγνοεῖν, τὰς διὰ πενίαν καὶ φυγὴν
γινομένας: ἃς ἡμεῖς τῇ μὲν διανοίᾳ χαλεπώτερον τῶν
ἄλλων κακῶν φέρομεν, τῷ δὲ λόγῳ παραλείπομεν,
αἰσχυνόμενοι λίαν ἀκριβῶς τὰς ἡμετέρας αὐτῶν
ἀτυ-

ri quò nos conuertamus? Pulsi enim patria, despe-
rabundi & errantes, Græciam circuimus, & omni-
bus habitationibus angimur. Siue enim calamito-
sos aliquos inuenerimus: dolemus, qui præter mala
domestica, etiam alienorum fieri participes coga-
mur: siue ad felices peruentum est, dolor noster re-
crudescit, non quòd illorum opibus inuideamus:
sed quia in aliorum rebus secundis, nostras mise-
rias, quantæ sint, perspicimus: quæ nos nullam diem
sine lachrymis exigere sinunt. Nam & patriam
lugere, & hanc mutationem lamentari, nullo tem-
pore desistimus. Quid enim nobis animi esse cense-
tis, cum uidemus, parentes nostros senio confectos
longè aliter quàm pro dignitate tractari: neque li-
beros nostros, ea spe, qua eos suscepimus, educari,
sed multos ob paruas quasdam ratiunculas serui-
re: alios ire mercede locatum suam operam: alios, ut
quisq; potest, uictum quæritare, aliter quàm & glo
ria maiorum, & sua ætas, & nostrorum animorum
magnitudo postulabat. Illud autem omnem doloris
acerbitatem uincit, si quis uideat à se inuicem di-
uelli, non ciues tantùm à ciuibus, sed & uxores à
maritis, & liberos à matribus, & totam cognatio-
nem dissipari: quod nostrorum ciuium multis ob e-
gestatem usuuenit. Victus enim communis amissus
effecit, ut spe priuata singuli nitantur. Ac nos ne cæ-
tera quidem probra ignorare arbitror, quæ pauper-
tas & exilium afferunt: quæ nos, etsi molestius ani-
mo quàm cætera mala ferimus, tamen silentio præ-
terimus, non nimis accuratè in calamitates nostras

Αἴτησις κατασκευαζομένη ἀπό τε τ φιλίας καὶ συγγενείας καὶ συγκρίσεως, καὶ παραδειγμάτων, καὶ τῶν ἱκετευόντων.

ἀτυχίας ἐξετάζειν. ὧν ὑμᾶς αὐτοὺς ἀξιοῦμεν ἐνθυμου-
μένους, ἐπιμέλειάν τινα ποιήσασθαι περὶ ἡμῶν. καὶ γὰρ
οὐδ' ἀλλότριοι τυγχάνομεν ὑμῖν ὄντες: ἀλλὰ ταῖς
μὲν εὐνοίαις ἅπαντες οἰκεῖοι: τῇ δὲ συγγενείᾳ τὸ πλῆ-
θος ἡμῶν. διὰ γὰρ τὰς ἐπιγαμίας τὰς δοθείσας, ἐκ
πολιτίδων ὑμετέρων γεγόναμεν. ὥστ' οὐχ οἷόν τ' ὑμῖν
ἀμελῆσαι, περὶ ὧν ἐληλύθαμεν δεησόμενοι. καὶ γὰρ
ἂν ἁπάντων εἴη δεινότατον, εἰ πρότερον μὲν ἡμῖν με-
τέδοτε τῆς πολιτείας τῆς ὑμετέρας αὐτῶν: νῦν δὲ
μηδὲ τὴν ἡμετέραν ἀποδοῦναι δόξειεν ὑμῖν. ἔπειτ'
οὐδ' εἰκὸς ἰδίᾳ μὲν ἕκαστον ἐλεεῖσθαι τῶν παρὰ τὸ δί-
καιον δυστυχούντων: ὅλην δὲ πόλιν οὕτως ἀνόμως διεφ-
θαρμένην, μηδὲ κατὰ μικρὸν οἴκτου δυνηθῆναι τυ-
χεῖν· ἄλλως τε καὶ πρὸς ὑμᾶς καταφυγοῦσαν, οἷς οὐδὲ
τὸ πρότερον αἰσχρῶς, οὐδ' ἀκλεῶς ἀπέβη τοὺς ἱκέτας
ἐλεήσασιν. ἐλθόντων γὰρ ἀργείων ὡς τοὺς προγόνους ὑ-
μῶν, καὶ δεηθέντων ἀνελέσθαι τοὺς ὑπὸ τῇ καδμείᾳ
τελευτήσαντας: πεισθέντες ὑπ' ἐκείνων, καὶ θηβαίους
ἀναγκάσαντες βουλεύσασθαι νομιμώτερον: οὐ μόνον αὐ-
τοὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εὐδοκιμήσατε, ἀλλὰ καὶ
τῇ πόλει δόξαν ἀείμνηστον εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον κα-
›› τέλιπον, ἧς οὐκ ἄξιον προδότας γενέσθαι. καὶ γὰρ αἰ-
›› σχρὸν, φιλοτιμεῖσθαι μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔρ-
›› γοις: φαίνεσθαι δ' ἐκείνοις τἀναντία περὶ τῶν ἱκε-
›› τῶν πράττοντας. καίτοι πολὺ περὶ μειζόνων καὶ δι-
καιοτέρων ἥκομεν τὰς δεήσεις ποιησόμενοι. οἱ μὲν γὰρ
ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν στρατεύοντες, ἱκέτευον ὑμᾶς: ἡμεῖς
δὲ τὴν ἡμετέραν αὐτῶν ἀπολωλεκότες. κἀκεῖνοι μὲν
παρεκάλουν ἐπὶ τὴν τῶν νεκρῶν ἀναίρεσιν: ἡμεῖς δ'
›› ἐπὶ τὴν τῶν λοιπῶν σωτηρίαν. ἔστι δ' οὐκ ἴσον κακὸν,

οὐδ'

inquirendum esse rati. Oramus autẽ, ut ipsi uos illa considerantes, aliquã nostri curam suscipiatis. Nec enim uobis alieni sumus, sed cùm beneuolẽtia uniuersi uobiscũ coniuncti, tũ cognatione maxima nostrûm pars. Nã propter cõcessum affinitatis ius, è uestrorum ciuium filiabus pleriq; nati sumus. Quare uobis non licet ea negligere, quæ petituri uenimus. Quid enim fieret inconuenientius, quàm uos, cùm olim uestræ patriæ ius nobis dederitis: nũc nostram urbem restituendam non censere? Deinde nec illud consentaneum est, cum singulorũ, quos uel fortunæ temeritas afflixit, uel hominum iniuriæ, misereamini: totam urbẽ sic contra omnem æquitatem euersam, nihil omnino misericordiæ posse à uobis impetrare: cum præsertim ad uestram fidem confugerit, & uobis antehac semper gloriosum et honorificum fuerit, supplicũ esse misertos. Nam maiores uestri, Argiuorum precibus, qui supplices petierant ut sub Cadmea interfectos tollerent, adducti, Thebanos æquiora sequi consilia cum coegissent: non ipsi solùm illis temporib. claruerũt, sed urbi etiam uestræ immortalem gloriam in omne deinceps æuum reliquerunt, quæ uobis nunc temerè amittẽda non est. Etenim turpe sit, facta maiorũ sibi laudi ducentes, interim secus de supplicibus statuere: præsertim cũ nos ꝓpter res multo maiores & æquiores uobis supplicemus. Nam illi cum prius alienam ditionem oppugnassent, uos rogarunt: nos, patria nostra amissa. Illi uos ad mortuorum sepulturam uocabant, nos ad reliquiarum conseruationem. Neq; uerò par ac

Petitio, & cõfirmatio ab amicitia, cognatione, comparatis, exemplis, euentu, ætate, grati animi officio.

„ οὐδ᾽ ὅμοιον, τοὺς τεθνεῶτας ταφῆς εἴργεσθαι: καὶ τοὺς
„ ζῶντας πατρίδος ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀ-
„ γαθῶν ἁπάντων: ἀλλὰ τὸ μὲν δεινότερον τοῖς κω-
„ λύουσιν, ἢ τοῖς ἀτυχοῦσι, τὸ δὲ μηδεμίαν ἔχοντα κα-
„ ταφυγὴν, ἀλλ᾽ ἄπολιν γενόμενον, καθ᾽ ἑκάστην τὴν
„ ἡμέραν κακοπαθεῖν, καὶ τοὺς αὐτοῦ περιορᾶν, μὴ δυ-
„ νάμενον ἐπαρκεῖν: τί δεῖ λέγειν ὅσον τὰς ἄλλας συμ-
φορὰς ὑπερβέβηκεν; ὑπὲρ ὧν, ἅπαντας ὑμᾶς ἱκε-
τεύομεν, ἀποδοῦναι τὴν χώραν ἡμῖν καὶ τὴν πό-
λιν: τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ὑπομιμνήσκοντες, ὡς
οἰκτρὸν τοὺς τηλικούτους ὁρᾶσθαι δυστυχοῦντας, καὶ
τῶν καθ᾽ ἡμέραν ἀποροῦντας: τοὺς δὲ νεωτέρους ἀν-
τιβολοῦντες καὶ δεόμενοι βοηθεῖν τοῖς ἡλικιώταις,
καὶ μὴ περιιδεῖν ἔτι πλείω κακὰ τῶν εἰρημένων πα-
θόντας. ὀφείλετε δὲ μόνοις τῶν ἑλλήνων τοῦτον τὸν ἔρα-
νον, ἀναστάτοις ἡμῖν γεγενημένοις ἐπαμῦναι. καὶ γὰρ τοὺς
ἡμετέρους προγόνους φασὶν, ἐκλιπόντων τῶν ὑμετέρων
πατέρων ἐν τῷ περσικῷ πολέμῳ ταύτην τὴν χώ-
ραν, μόνους τῶν ἔξω πελοποννήσου κοινωνοὺς ἐκείνοις
τῶν κινδύνων γενομένους, συνανασῶσαι τὴν πόλιν αὐ-
τοῖς. ὥστε δικαίως ἂν τὴν αὐτὴν εὐεργεσίαν ἀπολά-
βοιμεν, ἥνπερ αὐτοὶ τυγχάνομεν εἰς ὑμᾶς ὑπάρξαν-
τες. εἰδ᾽ οὖν καὶ μηδὲν ὑμῖν τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέ-
ρων δέδοκται φροντίζειν: ἀλλὰ τήν γε χώραν, οὐ πρὸς
ὑμῶν ἐστιν ἀνασχέσθαι πεπορθημένην: ἐν ᾗ μέγιστα ση-
μεῖα τῆς ἀρετῆς τῆς ὑμετέρας καὶ τῶν ἄλλων τῶν συ-
ναγωνισαμένων καταλέλειπται. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τρό-
παια πόλεις πρὸς πόλιν γέγονεν: ἐκεῖνα δ᾽ ὑπὲρ ἁ-
πάσης τῆς ἑλλάδος, πρὸς ὅλην τὴν ἐκ τῆς ἀσίας
δύναμιν ἕστηκεν, ἃ θηβαῖοι μὲν εἰκότως ἀφανίζουσι.

Ῥῆσις ὑπὲρ τῆς χώρας, καὶ τῶν τροπαίων, καὶ τῶν ἡρώων, καὶ τῶν προγόνων, μία διαβολῆς τῶν ἀντιδίκων.

πά

simile est, sepultura prohiberi mortuos, & uiuentes patria fortunisq; omnibus spoliari. Ac illud quidem ijs qui prohibent contumeliosius est, quàm ijs qui prohibentur. Sed sine ullo receptu carentem patria, singulis diebus affligi, & suis opem adeò ferre non posse, ut cura de eis abijcienda sit: quorsum dicere attinet, quanto sit alijs calamitatibus acerbius? Quapropter uobis uniuersis supplicamus, ut nobis nostrum agrum & urbem restituatis: ac seniores commonefacimus, ut cogitent, quàm miserabile sit, hac ætate calamitosum conspici, & quotidiani uictus penuria laborantem: adolescentes oramus & obtestamur, ut æquales suos iuuent, ne cum plura mala quàm diximus, tulerint, plura tolerare cogantur. Debetis autem nobis solis Græcorum, hanc ueluti stipem, ut profligatis opitulemini. Nam & maiores nostros aiunt, cùm uestri patres bello Persico hac terra excessissent, solos ex his qui extra Peloponnesum habitant, societate periculorum adita, conseruandæ ciuitatis adiutores fuisse. Itaq; iure nobis idem beneficium reddetis, quod priores in uos contulimus. Quòd si uobis decretum esset, personas nostras omnino negligere: tamen à uestra uirtute alienum fuerit, committere, ut ea regio uasta & inculta iaceret, in qua clarissima uestræ uirtutis, ac cæterorũ qui illi prælio interfuêre, monimenta sint relicta. Nam reliqua trophæa ab alia ciuitate contra aliam sunt erecta: illa, pro tota Græcia contra totius Asiæ potentiam sunt constituta. Quæ quidem Thebani iurè aboleuerint, quibus

Obtestatio pro regione, triumphis, heroibus, maioribus, cum criminatione Thebanorum.

τὰ γὰρ μνημεῖα τῶν τότε γενομένων, αἰσχύνη τούτοις ἐστὶν, ὑμῖν δὲ προσήκει διασώζειν. ἐξ ἐκείνων γὰρ τῶν ἔργων ἡγεμόνες κατέστητε τῶν ἑλλήνων. ἄξιον δὲ καὶ τῶν ἡρώων μνησθῆναι τῶν ἐκεῖνον τὸν τόπον κατεχόντων: καὶ μὴ περιορᾶν τὰς τιμὰς αὐτῶν καταλυομένας: οἷς ὑμεῖς καλλιερησάμενοι, τοιοῦτον ὑπέστητε κίνδυνον, ὃς καὶ τούτους καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἕλληνας ἠλευθέρωσε. χρὴ δὲ καὶ τῶν προγόνων ποιήσασθαί τινα πρόνοιαν, καὶ μὴ παραμελῆσαι μηδὲ τῆς περὶ ἐκείνους εὐσεβείας: ἐνθυμουμένους ὅπως ἂν διατεθεῖεν (εἴ τις ἄρα τοῖς ἐκεῖ φρόνησίς ἐστι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων) εἰ κυρίων ὑπαρχόντων ὑμῶν αἴσθοιντο, τοὺς μὲν δουλεύειν τοῖς βαρβάροις ἀξιώσαντας, δεσπότας τῶν ἄλλων ἑλλήνων καθισταμένους: ἡμᾶς δὲ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας συναγωνισαμένους, μόνους τῶν ἑλλήνων ἀναστάτους γεγενημένους: καὶ τοὺς μὲν τῶν κινδυνευσάντων τάφους, μὴ τυγχάνοντας τῶν νομιζομένων, ἀπορίᾳ τῶν ποιησόντων: θηβαίους δὲ τοὺς τἀναντία διαπραξαμένους, κρατοῦντας τῆς χώρας ἐκείνης. ἐνθυμεῖσθε δ', ὅτι καὶ λακεδαιμονίων μεγίστην ἐποιεῖσθε κατηγορίαν, ὅτι θηβαίοις χαριζόμενοι, τοῖς τῶν ἑλλήνων προδόταις, ὑμᾶς τοὺς εὐεργέτας διέφθειραν. μὴ τοίνυν ἐάσητε ταύτην τὴν βλασφημίαν περὶ τὴν ὑμετέραν γενέσθαι πόλιν, μηδὲ τὴν ὕβριν τὴν τούτων, ἀντὶ τῆς παρούσης ἕλησθε δόξης. πολλῶν δ' ἐνόντων εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἄν τις ὑμᾶς ἐπαγάγοιτο μᾶλλον φροντίσαι τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, οὐ δύναμαι περιλαβεῖν τῷ λόγῳ πάντα: ἀλλ' αὐτοὺς ὑμᾶς χρὴ, καὶ τὰ παραλελειμμένα συνιδόντας, καὶ μνησθέντας, μάλιστα μὲν τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν, ἔπειτα δὲ καὶ τῆς ἡμε-

ἐκ τῆς κρίσεως τῶν ἀκροατῶν, καὶ βραχεῖα ἀνακεφαλαίωσις.

quibus illorum operum memoria contumeliosa est: uobis autem conseruanda sunt, quòd illa facinora uos Græciæ duces effecerunt. Neq; uerò heroum qui locum illum tenent, obliuiscendum est: cauendúmque, ne illorum honores intercidãt: quibus uos cum litassetis, id periculum subijstis, quo & istos & alios Græcos omnes in libertatem uindicastis. Est etiam maiorum quædam habenda ratio, neque pietatis in illos officia sunt prorsus negligenda. Cogitandum, quibus animis essent (si modò defuncti aliquid rerum nostrarum intelligunt) si animaduerterent, uobis rerum potientibus, eos qui Barbaris seruire uoluerunt, aliorum Græcorum dominos esse factos: nos uerò, qui in prælio pro tuenda libertate gesto, strenuam operam nauauimus, solos è Græcis omnibus esse profligatos: fortiúmque uirorum monumentis iusta non persolui, propterea quòd nulli adsint qui id faciant: sed Thebani, qui contraria fecerunt, eam regionem teneant. Illud etiam recordamini, Lacedæmonios à uobis acerrimè ob hoc fuisse accusatos, quòd Thebanis, Græcorum proditoribus, gratificantes, nos benemeritos perdidissent. Ne igitur admittatis, ut hoc conuicium in uestram urbem retorqueatur: neque istorum libidinem existimationi uestræ praeferatis. Etsi autem multa dici possent, quibus ad curam nostræ salutis excitemini: tamen non possum breui oratione complecti omnia. Quamobrem uos decet, tum prætermissa perspicere, tum uerò iurisiurandi & fœderum, itemq; nostræ beneuolentiæ

A'iudicio auditorũ, & breuis enumeratio.

&

ἡμετέρας εὐνοίας καὶ τῆς τούτων ἔχθρας ψηφίσασθαι τὰ δίκαια περὶ ἡμῶν.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΥ-μου Βολφίου, εἰς τὸν β΄ λόγον.

Ἰσοκράτης τοὺς εὐγενεστάτους τῶν νεωτέρων παιδεύων, καὶ λόγους συγγράφων· οὐ πολλῶν μόνον χρημάτων εὐπόρησεν, ἀλλὰ καὶ μεγάλης δόξης ἔτυχεν. τὸν δὲ φθόνον, ἀδιάλειπτον ὄντα καὶ ἀχώριστον τῆς εὐπραγίας συνοδοιπόρον, οὐκ ἠδυνήθη διαφυγεῖν. ἀμέλει γοῦν τοῖς λοιποῖς ὀχληροτάτων ἐπειράθη τῶν σοφιστῶν, τῶν περὶ τὴν αὐτὴν παίδευσιν διατριβόντων. ἦσαν δ' οὗτοι γένος ἀνθρώπων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀμαθὲς, ἀλαζὸν, φιλοχρήματον, βάσκανον, φιλολοίδορον. οἵτινες εὖ εἰδότες τὰς παρ' Ἀθηναίοις μεμισημένας καὶ φιλαπεχθήμονας τῶν πράξεων· ἄλλας τε συκοφαντίας πανταχοῦ κατεσκέδασαν Ἰσοκράτους· κἀκεῖνο δὲ κατεψεύσαντο, ὅτι τηλικαύτην περιουσίαν δικανικὰ καὶ φιλόνεικα λογίδια πιπράσκων, καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν ἐκτήσατο, καὶ τοὺς πλησιάζοντας διαφθείρει. τούτων τοίνυν θεμελίων ὑποκειμένων, ἀνέστησαν οἱ ἐλπίζοντες ῥᾳδίως αὐτοῦ ἀπηχθημένου ἤδη τοῖς πολλοῖς κρατήσειν (ἐγίνοντο γὰρ Ἀθήνησιν, ἴσως δὲ καὶ ἀλλαχοῦ που ἔστιν ὅ,τι αἱ κρίσεις οὐ κατ' εὐορκίαν μᾶλλον, ἢ κατὰ πάθος, καὶ τὴν τῶν δεινῶν ἐν τοῖς λόγοις πιθανότητα) καὶ μεγάλῃ ζημίᾳ περιβαλεῖν. οὔκουν ἐπαύσαντο, πρὶν τυχεῖν ὧν ἐβούλοντο. Λυσίμαχος γάρ τις, μεμψιμοιρήσας ὡς βραχύτερα κεκτημένος Ἰσοκράτους, προυκαλέσατο τὸν ἄνδρα εἰς ἀντίδοσιν περὶ τριηραρχίας. ἦν δ', ὥς φησι Λιβάνιος, τοιοῦτον ἔθος Ἀθήνησιν· τριακόσιοι τῶν εὐπορωτάτων προυβάλλοντο τριήραρχοι, ὧν ἔργον ἦν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας τριήρεις παρέχειν ὑπὲρ σωτηρίας τῆς πατρίδος. εἰ δέ τινες φαῖεν ἐλάττω κεκτῆσθαι τηλικούτων ἀναλωμάτων, ἀπηλλάττοντο τῆς λειτουργίας, ἕτερον αὐτῶν πλουσιώτερον ἀποδείξαντες. ἐκεῖνος οὖν τὴν λειτουργίαν ἀναινόμενος, ἠναγκάζετο ἀντιδοῦναι τὴν οὐσίαν τῷ προβαλόντι αὐτὸν, ἵνα μηδεὶς ἂν πενίαν προφασίζων, τὰς ὀφειλομένας τῇ πατρίδι λειτουργίας ἐκδύειν πειράσοιτο. διόπερ καὶ τὸ τῆς τοιαύτης δίκης εἶδος, ἀντίδοσις ἐκαλεῖτο. ὁ ῥήτωρ τοίνυν ἡττηθεὶς Λυσιμάχου, καὶ τὴν τριηραρχίαν ὑποστὰς, οὐκ ὀλίγα ἀνήλωσεν· οὐχὶ τοσοῦτον ἀχθόμενος ἐπὶ ταῖς δαπάναις, ὅσον ἐπὶ τῇ τοῦ φθόνου λύπῃ, καὶ τῇ ἀγνωμοσύνῃ τοῦ δήμου. ἑτέρων δ' εἰς ἄμυναν ὅπλων οὐκ εὐπορῶν εἰς τὸ ὑποπιάσαι τὸν

& inimicitiarum, quæ uobis cum istis sunt, recordatos, ita statuere de nobis, ut ius & æquũ postulabit.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII, *in Orationem de Permutatione facultatum.*

QVum Isocrates nobilissimis adolescẽtib. instituẽdis, & scribẽdis orationibus, non tantùm magnas opes, sed insignẽ etiam gloriam esset adeptus: inuidiá, quæ perpetua felicitatis, & indiuidua comes est, effugere non potuit. Molestissimi aũt ei fuère inter alios, Sophistæ, eiusdẽ doctrinæ æmuli, hominũ genus ferè indoctũ, arrogás, auarũ, inuidum, maledicũ: qui cum satis scirét, quæ res Athenis inuisæ odiosæq; essent, cùm alijs calũnijs eũ passim traduxerũt: tum illud criminati sunt, quòd tãtas diuitias forẽsibus & litigiosis oratiũculis uendẽdis, & causis melioribus ui eloquẽtiæ subuertẽdis, deterioribus fucãdis, coaceruasset, prauaq; discipulos institutione corrupisset. Quibus fundamentis iactis, extitère nonnulli, qui sperárẽt, eũ iam in magná inuidiá adductũ, iudicio (fiebãt aũt Athenis, fortassis alibi etiã, aliquádo iudicia, non ex religione iurisiurãdi, sed ita ut uel à malis affectibus, uel ab eloquẽtib. causidicis dictabantur) superari, & magna rei familiaris clade posse affici: neque prius destiterunt, quàm uotorum cõpotes facti essent. Nã Lysimachus quidã, questus, minores suas opes esse, quàm Isocratis, dié illi dixit obeũdæ trierarchiæ. Fuit aũt (autore Libanio) talis lex & consuetudo Athenis. Trecẽti ciues opulẽtissimi deligebãtur, qui Trierarchi ab instruẽdis pro patriæ defensiõe triremib. (idq; priuatis sumptib. fieri necesse erat) dicebãtur. Quorum si qui tãtos sumptus se tolerare posse negabant, ita eo onere liberabantur, si quẽ se locupletioré è cæteris ciuib demõstrassent. Is uerò si munus illud detrectabat, fortunas suas oẽs cũ illius fortunis à quo indicatus aut accusatus fuerat, permutare cogebatur: ne ꝑtextu inopiæ debita patriæ munia suffurari conaretur. Quapropter id actiõis & iudicij genus Permutatio uocabatur. Noster igitur autor uictus a Lysimacho, trierarchiá obijt nõ sine magnis sumptibus: qui tamé ei nó ita doluerũt, ut inuidiæ rabies, & puersum de se populi iudiciũ. Et quia nõ alia ei arma suppetebãt, quib. iniurias ulcisceretur, inuidiáq; retun-

φθόνον: συνέγραψε τὸν λόγον, δι' οὗ εἴς τε τοὺς συκοφαντήσαντας αὐτὸν ἀποτείνεται. καὶ τὸ ἀνέγκλητον ἑαυτοῦ ἀποδείκνυσιν: καὶ ὡς φιλέλλην ἐστὶ καὶ φιλόπατρις ἀποδείξων, τῶν λόγων λήμματά τινα, ἀξιοπιστοτάτους εἶναι τούτους μάρτυρας ὑπολαμβάνων, δείγματος ἕνεκεν προφέρει. εἰσὶ δὲ δύο ἐπίσημοι τοῦ λόγου τόποι. εἷς μὲν, ὁ περὶ τῆς τῶν συκοφαντῶν πονηρίας: ἕτερος δὲ, ὁ περὶ τῶν ἰδεῶν τῆς φιλοσοφίας. ἅπασι δ' ὁ λόγος ἀξιόχρεως ὢν εἰς τὸ μετὰ σπουδῆς ἀναγνωσθῆναι, οὕτω πολλὰς ἔχει πρὸς τὴν πλάτωνος ὑπὲρ σωκράτους ἀπολογίαν τὰς ὁμοιότητας, ὥστ' ἂν ὑπονοῆσαί τινα ἢ τοῦτον ἐκ τῶν ἐκείνου, ἢ κἀκεῖνον ἐκ τῶν τούτου ἔνια μετενηνοχέναι. ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνο μᾶλλόν ἐστι πρὸς ἀνδρὸς εὖ φρονοῦντός τε καὶ χρηστοῦ ὑπολαμβάνειν, ὅτι πλάτων καὶ σωκράτης καὶ ἰσοκράτης φίλοι ἀλλήλοις ἐν τοῖς μάλιστα γεγενημένοι, ἅτε ἄνδρες ἄριστοί τε καὶ σοφώτατοι, κατὰ πολλὰ ὁμοίᾳ καὶ τῇ τύχῃ κέχρηνται. Καθάπερ οὖν αὐτῶν φυσική τις πρὸς ἀλλήλους ὑπῆρχε συμπάθεια, οὕτω καὶ διανοίας εἶχον, καὶ λόγους ἔλεγον ἀλλήλοις οὐ διαφωνοῦντας. Διονύσιος δ' ἐν τῷ περὶ τῶν ἐσχηματισμένων λόγων, ἄμφω, φησὶν, ἀπολογίας σχήματι ἐγκώμια τυγχάνουσι γεγραφότες, πλάτων μὲν σωκράτους, ἰσοκράτης δ' ἑαυτοῦ. τὴν αὐτὴν δὲ καὶ δημοσθένους ἐν τῷ περὶ στεφάνου γεγονέναι τέχνην, ἀποφαίνεται.

ΠΕΡΙ' ΤΗ͂Σ Α'ΝΤΙΔΟ'ΣΕΩΣ, ΛΌΓΟΣ Β.

Εὐμάθεια, ἡ προσοχὴ, καὶ διήγησις περὶ τῆς τε βασκανίας τῶν σοφιστῶν, καὶ τῶν πολλῶν ἀγνωμοσύνης.

Ι' μὲν ὅμοιος ἦν ὁ λόγος, ὁ μέλλων ἀναγνωσθήσεσθαι, τοῖς πρὸς τοὺς ἀγῶνας, ἢ πρὸς τὰς ἐπιδείξεις γεγραμμένοις: οὐδὲν ἂν ἔδει προδιαλεχθῆναι περὶ αὐτοῦ. νῦν δὲ διὰ τὴν καινότητα, καὶ τὴν διαφορὰν, ἀναγκαῖόν ἐστι προειπεῖν τὰς αἰτίας, δι' ἃς οὕτως ἀνόμοιον αὐτὸν ὄντα τοῖς ἄλλοις γράφειν προειλόμην. μὴ γὰρ τούτων δηλωθεισῶν, πολλοῖς ἂν ἴσως ἄτοπος εἶναι δόξειεν. ἐγὼ γὰρ εἰδὼς ἐνίους τῶν σοφιστῶν βλασφημοῦντας περὶ τῆς ἐμῆς διατριβῆς, καὶ λέγοντας ὡς ἐστὶ περὶ δικογραφίαν, καὶ παραπλήσιον ποιοῦντας, ὥσπερ ἂν εἴ τις Φειδίαν τὸν τὸ τῆς

retunderet: hanc orationem scripsit, in qua in calumniatoré inuehitur, suamque innocentiam, & de Græcia bene merendi studium, prolatis quibusdam suis orationibus, tanquã testibus fide dignissimis, tuetur & defendit. Insignes hic loci sunt: unus de improbitate sycophantarum, alter de generé studiorum. Tota oratio lectu dignissima est, & quandam similitudinem habet cum Apologia Platonica Socratis: ut uel illum ab hoc, uel hunc ab illo nonnulla mutuatum esse suspiceris. Sed illud existimare prudentius & candidius est, Platonem, Socratem & Isocratem fuisse amicissimos, optimos & sapientissimos uiros, & in plerisq; rebus simili fortuna usos. Vt igitur naturalis inter eos fuit animorum consensio, sic etiam cogitationes & orationes non dissimiles habuerunt. Dionysius Halicarnasseus in libello quem de figuratis orationibus inscribit, utrunq; per speciem defensionis, laudationem conscripsisse, Platonem Socratis, Isocratem sui: atque idem etiam Demosthenis, in oratione de Corona, esse artificium ostendit.

ISOCRATIS DE PERMVTATIONE, Oratio II. HIERONYMO VVOLFIO interprete.

SI hæc quæ iam legetur oratio, similis esset ijs quæ uel ad forenses controuersias, uel ad ostentationem scribuntur, nihil opus fuisset de ea præfari: Nunc propter nouitatem & discrimen, necesse est causas prius exponere, cur eam alijs ita dissimilem scribere instituerim. His enim non indicatis, multis absurda fortasse uideretur. Ego cum scirem quosdam Sophistas mea studia calumniari, ac dicere, me forenses orationes scriberé solere (in quo perinde faciũt, ac si quis Phidiã, qui

Attentio & docilitas, & narratio de obtrectatio nibus sophistarũ, & plebis inuidia, & condemnatione sui.

τῆς Ἀθηνᾶς ἕδος ἐργασάμενον, τολμῴη καλεῖν κοροπλάθον, ἢ Ζεῦξιν καὶ Παρράσιον τὴν αὐτὴν ἔχειν τέχνην φαίη τοῖς τὰ πινάκια γράφουσιν: ὅμως οὐδεπώποτε τὴν μικρολογίαν ταύτην ἠμυνάμην αὐτῶν, ἡγούμενος τὰς μὲν ἐκείνων φλυαρίας οὐδεμίαν ἔχειν δύναμιν: αὐτὸς δὲ πᾶσι τοῦτο πεποιηκέναι φανερὸν, ὅτι προῄρημαι καὶ λέγειν καὶ γράφειν, οὐ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ἀλλ' ὑπὲρ τηλικούτων τὸ μέγεθος, καὶ τοιούτων πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς ἂν ἄλλος ἐπιχειρήσειε, πλὴν τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων, ἢ τῶν τούτους μιμεῖσθαι βουλομένων. μέχρι μὲν οὖν πόρρω τῆς ἡλικίας, ᾤμην διά τε τὴν προαίρεσιν ταύτην, καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀπραγμοσύνην, ἐπιεικῶς ἔχειν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἰδιώτας. ἤδη δ' ὑπογύου μοι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς οὔσης, ἀντιδόσεως γενομένης περὶ τριηραρχίας, καὶ περὶ ταύτης ἀγῶνος: καὶ τούτων τινὰς ἔγνων οὐχ οὕτω πρός με διακειμένους, ὥσπερ ἤλπιζον: ἀλλὰ τοὺς μὲν πολὺ διεψευσμένους τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ ῥέποντας ἐπὶ τὸ πείθεσθαι τοῖς ἀνεπιτήδειόν τι λέγουσι: τοὺς δὲ σαφῶς μὲν εἰδότας, περὶ ἃ τυγχάνω διατρίβων, φθονοῦντας δὲ, καὶ ταὐτὸ πεπονθότας τοῖς σοφισταῖς, καὶ χαίροντας ἐπὶ τοῖς ψευδῆ περὶ ἐμοῦ δόξαν ἔχουσιν. ἐδήλωσαν δ' οὕτω διακείμενοι. τοῦ γὰρ ἀντιδίκου περὶ μὲν ὧν ἡ κρίσις ἦν, οὐδὲν ἀντιλέγοντος δίκαιον, διαβάλλοντος δὲ τῶν λόγων τῶν ἐμῶν τὴν δύναμιν, καὶ καταλαζονευομένου περί τε τοῦ πλούτου καὶ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν: ἔγνωσαν ἐμὴν εἶναι τὴν λειτουργείαν. τὴν μὲν οὖν δαπάνην οὕτως ἠνέγκαμεν, ὥσπερ προσήκει τοὺς μήτε λίαν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἐκπεπληγμέ-

Mineruæ simulacrum fecit, puparum fictorem appellare auderet: aut Zeuxidis & Parrhasij eandem esse artem diceret, quæ illorum est, qui tabellas pingunt) nunquam tamen illam mei extenuationem ultus sum: quòd existimabam, cùm nugas illorum nullam uim habere: tum constare inter omnes, me & scribere et dicere instituisse, non de priuatis contractibus, sed de talibus & tantis rebus, ut de ijsdē nemo alius quicquam conetur, præter eos qui uel me doctore usi sunt, uel hos imitari uoluerunt. Longo igitur tempore ætatis meæ putabam tum ob institutum hoc, tum ob perpetuum quietis studium, omnes indoctos & plebeios homines æquos & beneuolos me habere. Nunc, quum uitæ finis propè mihi instat, facultatum permutatione ob triremiū instruendarum munus facta, eaq; de re iudicio conflato: etiam illorum quosdam non sic erga me affectos esse animaduerti, ut speraueram: sed alios de uitæ meæ ratione falsissima persuasione imbutos, eò inclinare, ut ijs auscultent, qui absurdi aliquid dē me dicunt: alios, cū satis sciant, quibus in rebus uerser, inuidere mihi non minus quàm sophistas, & delectari ijs qui falsam de me habent opinionem: Atq; hanc mentē suā esse, declararunt. Nā cū aduersarius de ipsa causa nihil æqui diceret, nec meā defensionem refutaret, sed & eloquētiæ meæ uim calūniaretur, et in multitudinē discipulorū, et opulentiā insolēter inueheretur: munus illud mihi obeundū esse iudicarūt. Ac sumptus quidē ita tulimus, ut eos decet, qui neq; rebus huiusmodi nimis percellū-

νους, μήτε παντάπασιν ἀσώτως, μηδ' ὀλιγώρως περὶ χρήματα διακειμένους. ἡσθημένος δ' ὥσπερ εἶπον, πλείους ὄντας ὧν ᾠόμην τοὺς οὐκ ὀρθῶς περὶ ἐμοῦ γινώσκοντας: ἐνεθυμούμην μὲν, πῶς ἂν δηλώσαιμι καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις, καὶ τὸν τρόπον ὃν ἔχω, καὶ τὸν βίον ὃν ζῶ, καὶ τὴν παιδείαν περὶ ἣν διατρίβω. καὶ μήτε περιίδοιμι περὶ τῶν τοιούτων ἄκριτον ἐμαυτὸν ὄντα, μηδ' ἐπὶ τοῖς βλασφημεῖν εἰθισμένοις, ὥσπερ

ἡ αἰτία καὶ ἰδέα τοῦ συγγράψαι τὸν λόγον, προσοχὴν ἀνακαινίζουσα.

„ νῦν, γινόμενον. σκοπούμενος οὖν εὕρισκον, οὐδαμῶς
„ ἂν ἄλλως τοῦτο διαπραξάμενος, πλὴν εἰ γραφείη
„ λόγος ὥσπερ εἰκὼν τῆς ἐμῆς διανοίας, καὶ τῶν ἄλ-
„ λων τῶν ἐμοὶ βεβιωμένων. διὰ τούτου γὰρ ἤλπιζον καὶ
„ τὰ περὶ ἐμὲ γνωσθήσεσθαι, πολὺ κάλλιον τῶν χαλ-
„ κῶν ἀναθημάτων. εἰ μὲν οὖν ἐμαυτὸν ἐπαινεῖν ἐγχει-

ροίην: ἑώρων οὔτε περιλαβεῖν ἅπαντα περὶ ὧν διελθεῖν προῃρημένην οἷός τε γενησόμενος: οὔτ' ἐπιχαρίτως οὐδ' ἀνεπιφθόνως εἰπεῖν δυνησόμενος περὶ αὑτῶν. εἰ δ' ὑποθείμην ἀγῶνα μέν τινα, καὶ κίνδυνον περὶ ἐμὲ γινόμενον, συκοφάντην δ' ὄντα τὸν γεγραμμένον, καὶ τὸν τὰ πράγματά μοι παρέχοντα: καὶ ἐκεῖνον μὲν ταῖς διαβολαῖς χρώμενον ταῖς ἐπὶ τῆς ἀντιδόσεως ῥηθείσαις, ἐμαυτὸν δ' ἐν ἀπολογίας σχήματι ποιούμενον τοὺς λόγους: οὕτως ἂν ἐγγενέσθαι μοι μάλιστα διαλεχθῆναι περὶ ἁπάντων ὧν τυγχάνω βουλόμενος. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, ἔγραφον τὸν λόγον τοῦτον, οὐκ ἀκμάζων, ἀλλ' ἔτη γεγονὼς δύο καὶ ὀγδοήκοντα. διόπερ χρὴ συγγνώμην ἔχειν, ἢν μαλακώτερος ὢν φαίνηται τῶν ὑπ' ἐμοῦ πρότερον ἐκδεδομένων. καὶ γὰρ οὐδὲ ῥᾴδιος ἦν, οὐδ' ἁπλοῦς: ἀλλὰ πολλὴν ἔχων πραγματείαν. ἔστι γὰρ τῶν γεγραμμένων ἔνια μὲν ἐν δικαστηρίῳ

πρέπον-

tur, neq; pecunias negligenter ac temerè abijciendas censent. Quum uerò, ut dixi, plures esse sensissem, qui prauè de me iudicarēt: cogitabam, qua ratione & illis & posteris ostenderem, tum qui mei mores essent, tum qualem uitam degerem, tum in quo doctrinæ genere uersarer: ne sic uelut indicta causa me damnari talium criminum sinerem, nec (ut modò factum) in maledicorum potestate essem. Quæ cùm animo agitarem, me non alia ratione facilius id assecuturum animaduerti, quàm si oratio tanquam imago animi & totius uitæ meæ scriberetur. Per eam enim spes erat, meas rationes longè pulchrius cognitum iri, quàm ex æreis monimētis. Ac si me quidem laudare uellem, sentiebā, nec omnia me complecti posse quæ decreuissem, nec cum gratia de ijs & sine inuidia posse dicere. Si autem me in iudicium esse uocatum, & in discrimen adductum ponerem, & qui mihi dicam impegisset, ac negocium facesseret, esse calumniatorem: qui quidem ijs criminationibus uteretur, quas in iudicio permutationis attulisset, me autem uerba facere per speciem defensionis: sic mihi demum præclaram occasionem datum iri, de rebus omnibus arbitratu meo disserendi. Hæc igitur animo agitans, hanc orationem scripsi, non florente ætate, sed natus annos duos & octoginta. Quapropter uenia danda erit, si prius à me editis mollior esse uidebitur. Nec enim facilis fuit, neque simplex: sed multum laboris, uariamq; tractationem postulauit. Nam quæ hic scripta sunt, partim in iudicijs

Causa & ratio scribendæ orationis, & attentionis renouatio.

πρέποντα ῥηθῆναι· τὰ δὲ πρὸς μὲν τοὺς τοιούτους ἀγῶνας οὐχ ἁρμόττοντα, περὶ δὲ φιλοσοφίας πεπαρρησιασμένα, καὶ δεδηλωκότα τὴν δύναμιν αὐτῆς. ἔτι δέ τι μέρος καὶ τοιοῦτον, ὃ τῶν νεωτέρων τοῖς ἐπὶ τὰ μαθήματα καὶ τὴν παιδείαν ὁρμῶσιν, ἀκούσασιν ἂν συνενέγκοι. πολλὰ δὲ καὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ πάλαι γεγραμμένων ἐγκαταμεμιγμένα τοῖς νῦν λεγομένοις, οὐκ ἀλόγως, οὐδ' ἀκαίρως, ἀλλὰ προσηκόντως τοῖς ὑποκειμένοις. τοσοῦτον οὖν μῆκος λόγου συνιδεῖν, καὶ τοσαύτας ἰδέας ἐπὶ τοσοῦτον ἀλλήλων ἀφεστώσας συναρμόσαι, καὶ τὰς ἐπιφερομένας οἰκειῶσαι ταῖς προειρημέναις, καὶ πάσας ποιῆσαι σφίσιν αὐταῖς ὁμολογουμένας, οὐ πάνυ μικρὸν ἦν ἔργον. ὅμως δ' οὐκ ἀπέστην, καίπερ τηλικοῦτος ὤν, πρὶν αὐτὸν ἀπετέλεσα μετὰ πολλῆς μὲν ἀληθείας εἰρημένον, τὰ δ' ἄλλα τοιοῦτον, οἷος ἂν εἶναι δόξῃ τοῖς ἀκροωμένοις. χρὴ δὲ καὶ τοὺς διεξιόντας αὐτὸν, πρῶτον μὲν ὡς ὄντος μικτοῦ τοῦ λόγου, καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς ὑποθέσεις ταύτας γεγραμμένου, ποιεῖσθαι τὴν ἀκρόασιν. ἔπειτα προσέχειν τὸν νοῦν ἔτι μᾶλλον τοῖς λέγεσθαι μέλλουσι, ἢ τοῖς ἤδη προειρημένοις. πρὸς δὲ τούτοις, μὴ ζητεῖν μὲν εὐθὺς ἐπελθόντας ὅλον αὐτὸν διελθεῖν, ἀλλὰ τοσοῦτον μέρος, ὅσον μὴ λυπήσῃ τοὺς παρόντας. ἢν γὰρ ἐμμείνητε τούτοις, μᾶλλον δυνήσεσθε κατιδεῖν, εἴ τι τυγχάνομεν λέγοντες ἄξιον ἡμῶν αὐτῶν. ἃ μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἦν προειπεῖν, ταῦτά ἐστιν. ἤδη δ' ἀναγινώσκετε τὴν ἀπολογίαν τὴν προσποιουμένην μὲν περὶ κρίσεως γεγράφθαι, βουλομένην δὲ περὶ ἐμοῦ δηλῶσαι τὴν ἀλήθειαν,
„ καὶ τοὺς μὲν ἀγνοοῦντας εἰδέναι ποιῆσαι· τοὺς δὲ φθο-
„ νοῦντας ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης λυπεῖσθαι. μείζω γὰρ δίκην οὐκ ἂν δυναίμην λαβεῖν παρ' αὐτῶν.

ὑπομιμνήσκει τί δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀναγιγνώσκοντας.

παρ

dici commodè queunt, partim ad talia certamina non quadrant: sed de philosophia liberè dicta uim eius ostendunt. Est etiam tale aliquid, quod adolescentibus disciplinarum & eruditionis cupidis, audiuisse cõducat. Multa quoq; olim à me scripta, inserta sunt his quæ nunc dicuntur, non temerè nec intempestiuè, sed instituto meo conuenienter. Tam igitur orationis prolixitatem contueri, & tot formas, adeoq; inter se distantes coniungere, & sequentes antegreßis adaptare, atq; efficere ut inter se uniuersæ consentirent, non parui omnino laboris fuit. Tamen non destiti, etsi adeò natu grandis, priusquam eam absoluissem: uerißimam illam omnino quidem, sed cæterà talem, qualis uidebitur audientibus. Oportebit autem etiam illos qui eam legent, aut recitabunt, primùm quasi mixta sit oratio, & ad hæc argumenta omnia accommodata, sic auscultare. Deinde studiosius aduertere, quid dicendum restet, quàm quid antè sit dictum. Præterea non id agere, ut primo impetu totam pellegant: sed tantam eius partem, quæ auditoribus molestiam non pariat. Nam his obseruatis, rectius perspicietis, an aliquid dixerimus nostra existimatione dignum. Et hactenus quidem præfandum fuit. Nunc autem defensionem legite, quæ quidem fingitur de iudicio esse scripta: sed id propositum habet, ut & ueritatem de me ostendat, & ignorantes doceat: & id efficiat, ut qui nobis inuident, magis etiam eo morbo crucientur. Grauius enim eis supplicium irrogare non possum. Monet lectorem officij sui.

εὐνοίας λῆψις ἐκ διαβολῆς τ' ἀντιδίκου, καὶ μέμψις αὐτοῦ τῷ συκοφαντικῷ διλήμματι.

πάντων δ' ἡγοῦμαι πονηροτάτους εἶναι, καὶ μεγίστης ζημίας ἀξίους, οἵτινες οἷς αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες ἔνοχοι, ταῦτα τῶν ἄλλων τολμῶσι κατηγορεῖν· ὅπερ Λυσίμαχος πεποίηκεν. οὗτος γὰρ αὐτὸς συγγεγραμμένα λέγων· περὶ τῶν ἐμῶν συγγραμμάτων πλείω πεποίηται λόγον, ἢ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων· ὅμοιον ἐργαζόμενος, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἱεροσυλίας ἕτερον διώκων, αὐτὸς τὰ τῶν θεῶν ἐν ταῖν χεροῖν ἔχων φανείη. περὶ πολλοῦ δ' ἂν ἐποιησάμην, οὕτως αὐτὸν νομίζειν εἶναί με δεινὸν, ὥσπερ ἐν ὑμῖν εἴρηκεν. οὐ γὰρ ἄν ποτέ μοι πράγματα παρέχειν ἐπεχείρησε. νῦν δὲ λέγει μὲν, ὡς ἐγὼ τοὺς ἥττους λόγους, κρείττους δύναμαι ποιεῖν· τοσοῦτον δέ μου καταπεφρόνηκεν, ὥστ' αὐτὸς ψευδόμενος, ἐμοῦ τἀληθῆ λέγοντος, ἐλπίζει ῥᾳδίως ἐπικρατήσειν. οὕτω δέ μοι δυσκόλως ἅπαντα συμβέβηκεν, ὥσθ' οἱ μὲν ἄλλοι τοῖς λόγοις διαλύονται τὰς διαβολάς· ἐμοῦ δὲ Λυσίμαχος αὐτοὺς τοὺς λόγους μάλιστα διαβέβληκεν· ἵν', ἢν μὲν ἱκανῶς δόξω λέγειν, ἔνοχος ὢν φαίνωμαι τοῖς ὑπὸ τούτου περὶ τῆς δεινότητος τῆς ἐμῆς προειρημένοις. ἢν δ' ἐνδεέστερον τύχω διαλεχθεὶς, ὧν οὗτος ὑμᾶς προσδοκᾶν πεποίηκε· τὰς πράξεις ἡγήσησθέ μου χείρους εἶναι. δέομαι οὖν ὑμῶν, μήτε πιστεύειν πώποτε, μήτ' ἀπιστεῖν τοῖς εἰρημένοις, πρὶν ἂν διὰ τέλους ἀκούσητε, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν· ἐνθυμουμένους, ὅτι οὐδὲν ἂν ἔδει διδόναι τοῖς φεύγουσιν ἀπολογίαν, εἴπερ οἷόν τ' ἦν ἐκ τῶν τοῦ διώκοντος λόγων ψηφίσασθαι τὰ δίκαια. νῦν δ' εἰ μὲν ἐντυγχάνει κατηγορικῶς, ἢ κακοήθως, οὐδεὶς ἂν τῶν παρόντων ἀγνοήσειεν. εἰ δ' ἀληθέσι κέχρηται τοῖς λόγοις· οὐκέτι τοῦτο τοῖς κρίνουσι γνῶναι ῥᾴδιον, ἐξ ὧν ὁ πρότερος εἴρηκεν, ἀλλ' ἀγαπητὸν, ἢν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν

αἴτησις ὑπὲρ τοῦ ἀμφοῖν ὁμοίως ἀκροᾶσθαι, καὶ συκοφαντίας διασυρμὸς, καὶ παραίνεσις τοῖς δικασταῖς.

Eos ego improbißimos omnium & maxima pœna dignos esse puto, qui de ijs rebus alios accusare audent, quibus ipsi constricti tenentur: quod Lysimachus fecit. Qui cùm ipse de scripto dicat, de meis scriptis plura uerba fecit, quàm alijs de rebus omnibus: quod perinde est, ac si quis alium sacrilegij reum ageret, qui donaria deorum ipse in manibus haberet. Vehementer autem uellem, me ab eo tam eloquentem iudicari, quàm apud uos dixit. Nunquam enim negocium mihi facessere instituisset. Nunc me, quem causam inferiorem dicendo posse facere superiorem ait, usq; adeò contemnit, ut ipse speret, se mentientem, uera dicente me facilè fore superiorem. Tantis equidem ab omni parte difficultatibus conflictor, ut, cùm alij calumnias orationibus refutent, meas Lysimachus orationes maximè traduxerit: ut, si quidem satis fecisse causæ uidear, in me hærere appareat eloquentiæ crimen, ab eo mihi allatum. Sin tenuius quàm pro ea expectatione, quam apud uos de me concitauit, disseruero, me causam deteriorem habere putetis. Vos igitur oro, ut uerbis aduersarij fidem nec habeatis, nec abrogetis, antequã defensionem quoq; nostram totam audiueritis: cogitantes, superuacaneum fuisse, reis pro se dicendi potestatẽ dari, si ex accusatoris oratione rectè ferri sententia potuisset. Nunc utrum accusatoriè sese quispiam ac malitiosè inferat, nemo qui adest ignorat: an autem uera dixerit, iudicibus ex oratione prioris intelligere, nõ ita promptũ est: sed boni cõsulendum, si ex utriusq; uerbis

Beneuolẽtiam captat à criminatione aduersarij, & querela de sycophantico dilemmate.

Petit audiẽtiã sine præiudicio, in calumniam inuehitur, & iudices officij sui commonefacit.

τῶν λόγων ἐκλαβεῖν δυνηθῶσι τὸ δίκαιον. οὐ θαυμάζω δὲ τῶν πλείω χρόνον διατριβόντων ἐπὶ ταῖς τῶν ἐξαπατώντων κατηγορίαις, ἢ ταῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογίαις· οὐδὲ τῶν λεγόντων, ὡς ἐστι μέγιστον κακὸν διαβολή. τί γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης κακουργότερον; ἣ ποιεῖ τοὺς μὲν ψευδομένους εὐδοκιμεῖν: τοὺς δὲ μηδὲν ἠδικηκότας δοκεῖν ἀδικεῖν, τοὺς δὲ δικάζοντας ἐπιορκεῖν: ὅλως δὲ, τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀφανίζει, ψευδῆ δὲ δόξαν παραστήσασα τοῖς ἀκούουσιν, ὃν ἂν τύχῃ τῶν πολιτῶν ἀδίκως ἀπόλλυσιν; ἃ φυλακτέον ἐστὶν, ὅπως μηδὲν ὑμῖν συμβήσεται τοιοῦτο, μηδ᾽ ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν ἐπιτιμήσαιτε, τούτοις αὐτοὶ φαίνοισθε περιπίπτοντες. οἶμαι δ᾽ ὑμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν, ὅτι τῇ πόλει πολλάκις οὕτως ἤδη μετεμέλησε τῶν κρίσεων τῶν μετ᾽ ὀργῆς καὶ μὴ μετ᾽ ἐλέγχου γενομένων: ὥστ᾽ οὐ πολὺν χρόνον διαλιποῦσα, παρὰ μὲν τῶν ἐξαπατησάντων δίκην λαβεῖν ἐπεθύμησε, τοὺς δὲ διαβληθέντας, ἡδέως ἂν εἶδεν ἄμεινον ἢ πρότερον πράττοντας. ὧν χρὴ μεμνημένους, μὴ προπετῶς πιστεύειν τοῖς τῶν κατηγόρων λόγοις: μηδὲ μετὰ θορύβου καὶ χαλεπότητος ἀκροᾶσθαι τῶν ἀπολογουμένων. καὶ γὰρ αἰσχρὸν, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων πραγμάτων ἐλεημονεστάτους ὁμολογεῖσθαι, καὶ πρᾳοτάτους ἁπάντων εἶναι τῶν ἑλλήνων: ἐπὶ δὲ τοῖς ἀγῶσι τοῖς ἐνθάδε γιγνομένοις, τἀναντία τῇ δόξῃ ταύτῃ φαίνεσθαι πράττοντας. καὶ παρ᾽ ἑτέροις μὲν, ἐπειδὰν περὶ ψυχῆς ἀνθρώπου δικάζωσι, μέρος τῶν ψήφων ὑποβάλλεσθαι τοῖς φεύγουσι: παρ᾽ ὑμῖν δὲ, μηδὲ τῶν ἴσων τυγχάνειν τοὺς κινδυνεύοντας τοῖς συκοφαντοῦσιν: ἀλλ᾽ ὀμνύναι μὲν καθ᾽ ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν, ἦ μὴν ὁμοίως ἀκροάσεσθαι τῶν κατηγορούντων καὶ τῶν ἀπολογουμένων:

uerbis ueritatem elicere possint. Neque uerò eos ego miror, qui plus temporis consumunt in accusandis impostoribus, quàm in semetipsis defendendis: neque illos etiam, qui dicunt, summum malum esse calumniam. Quid enim ea fieri possit maleficentius? quæ facit ut de mentientibus bene existimetur, ut planè innocentes iniurij esse uideantur, ut iudices peierent: quæ denique ueritatis lucem extinguit, & caligine mendaciorum auditoribus inuolutis, quemuis ciuium per iniuriam interficit? Quare prouidendum est, ne uobis tale quid usuueniat: aut ipsi ea committatis, quæ ab alijs facta reprehenderitis. Arbitror autem uos non ignorare, nostram urbem sæpe pœnituisse iudiciorum, quæ per iracundiam potius quàm re examinata facta fuerunt, adeò ut paulo pòst & impostores punire desiderarit, & calumnijs oppressos, rebus uti secundioribus quàm prius, optarit. Hæc igitur tenenda sunt, ne uerbis accusatorum temerè credatis: neque cum tumultu & sæuitia, reorum excusationibus aduersemini. Neque enim decet, ut qui alijs in rebus clementiæ nomine præ Græcis omnibus prædicamini: in his iudicijs ea uideamini facere, quæ isti sint opinioni contraria. Et cum alibi moris sit, calculorum partem in iudicijs capitalibus, reis addi: apud uos, eos qui in periculum adducti sunt, deteriore etiam esse conditione, quàm calumniatores. Et cum quotannis iuretis, uos eâdem æquitate audituros tam reos quàm accusatores:

μένων: τοσοῦτον δὲ τὸ μεταξὺ ποιεῖν, ὥστε τῶν μὲν αἰτιωμένων, ὅ,τι ἂν λέγωσιν ἀποδέχεσθαι: τῶν δὲ πειρωμένων ἐξελέγχειν τοὺς φωνὴν ἐνίοτε μηδὲ τὴν φωνὴν ἀκούοντας ἀνέχεσθαι. καὶ νομίζειν μὲν ἀοικήτους εἶναι ταύτας τῶν πόλεων, ἐν αἷς ἄκριτοί τινες ἀπόλλυνται τῶν πολιτῶν: ἀγνοεῖν δ' ὅτι τοῦτο ποιοῦσιν, οἱ μὴ κοινὴν τὴν εὔνοιαν τοῖς ἀγωνιζομένοις παρέχοντες. ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὅταν τὶς αὐτὸς μὲν κινδυνεύων ἀξιοῖ κατηγορεῖν τῶν διαβαλλόντων: ἑτέρῳ δὲ δι-
» κάζων, μὴ τὴν αὐτὴν ἔχῃ γνώμην περὶ αὐτῶν. καί-
» τοι χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας, τοιούτους εἶναι κριτὰς τοῖς
» ἄλλοις, οἵωνπερ ἂν αὐτοὶ τυχεῖν ἀξιώσαιεν, λογιζομέ-
» νους, ὅτι διὰ τοὺς συκοφαντεῖν τολμῶντας, ἄδηλον
» ὅς τις εἰς κίνδυνον καταστὰς, ἀναγκασθήσεται λέγειν
» ἅπερ ἐγὼ νῦν, πρὸς τοὺς μέλλοντας περὶ αὐτοῦ τὴν
» ψῆφον διοίσειν. οὐ γὰρ δὴ τῷ γε κοσμίως ζῆν, ἄξιον
» πιστεύειν, ὡς ἀδεῶς ἐξέσται τὴν πόλιν οἰκεῖν. οἱ γὰρ προη-
» ρημένοι τῶν μὲν ἰδίων ἀμελεῖν, τοῖς δ' ἀλλοτρίοις ἐπι-
» βουλεύειν: οὐ τῶν μὲν σωφρόνως πολιτευομένων ἀπέ-
» χονται, τοὺς δὲ κακόν τι δρῶντας εἰς ὑμᾶς ἄγουσιν: ἀλλ'
» ἐν τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐπιδειξάμενοι τὰς αὐτῶν δυ-
» νάμεις, παρὰ τῶν φανερῶς ἐξημαρτηκότων, πλείον
» λαμβάνουσιν ἀργύριον. ἅπερ λυσίμαχος διανοηθεὶς, τὸν
εἰς τοῦτον τὸν κίνδυνόν με κατέστησεν: ἡγούμενος, τὸν ἀγῶνα τὸν πρὸς ἐμὲ, πρὸς ἑτέρων αὐτῷ χρηματισμὸν· καὶ προσδοκῶν, ἐάν με περιγένηται τοῖς λόγοις, ὃν φησι διδάσκαλον εἶναι τῶν ἄλλων, ἀνυπόστατον τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἅπασιν εἶναι δόξειν. ἐλπίζει δὲ τοῦτο ῥᾳδίως ποιήσειν. ὁρᾷ γὰρ ὑμᾶς μὲν λίαν ταχέως ἀποδεχομένους τὰς αἰτίας καὶ τὰς διαβολὰς: ἐμὲ δ'

ὑπὲρ

tores: tã lõgè ab æquabilitate illa recedere, ut quicquid delatores crimini dederint, approbetis: qui uerò se tueri conantur, eorũ aliquãdo ne uocẽ quidem toleretis: & quũ in ijs urbib. habitandũ esse nõ putetis, in quib. indicta causa ciuiũ aliqui perimãtur, istuc ipsum ab ijs fieri ignoretis, qui non eandẽ reis beneuolẽtiã præstãt. Iã illud omniũ iniquißimũ est, si quis ipse in iudiciũ adductus fuerit, eũ calũniatores accusandos esse cẽsere: cũ uerò alteri ius dicit, in eâdem sententia nõ permanere. Enimuerò sapiẽtis est iudicis, talẽ erga alios se præbere, quales in se alios esse uellet: quũ præsertim in tãta sycophantarũ audacia metuendũ sit omnibus, ne in idẽ periculũ uocati, eadẽ quæ ego nũc apud eos qui suffragia laturi sunt, dicere cogãtur. Nec enim uitæ moderatione atq; innocentia sua quisquã ita fretus esse debet, ut sibi persuadeat, se propterea sine ullius incõmodi metu uitã in urbe acturũ. Quib. enim & sua negligere, & alienis insidiari, deliberatũ est: non illi quidẽ ciuibus modestis parcunt, facinorosos autem ad uos adducũt: sed experti uires suas in innocẽtibus, ab ijs quorũ scelera palàm sunt, plus argenti extorquẽt. Quo eodem animo Lysimachus mihi etiã periculum creauit, cum existimaret, hoc contra me iudicium ab alijs sibi uectigal pariturum: & si me uicisset eloquentia, quem aliorum magistrũ uocat, neminem fore persuasum haberet, qui uim ipsius sustineri posse confideret. Idq; se facilè confecturum sperat, qui & uos præproperè nimiũ criminationes atque calumnias approbare uideat: & me non

ὑπὲρ αὐτῶν οὐδ' ὑμνησόμενον ἀξίως τῆς δόξης ἀπο-
λογήσασθαι, καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν
τοιούτων ἀγώνων. οὕτω γὰρ βεβίωκα τὸν παρελθόντα
χρόνον, ὥστε μηδένα μοι πώποτε μήτ' ἐν ὀλιγαρχίᾳ,
μήτ' ἐν δημοκρατίᾳ, μήθ' ὕβριν, μήτ' ἀδικίαν ἐγ-
καλέσαι: μηδ' εἶναι μήτε δικαστὴν, μήτε διαιτητὴν,
ὅστις περὶ τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων φανήσεται κριτὴς
γεγενημένος. ἠπιστάμην γὰρ, αὐτὸς μὲν εἰς τοὺς ἄλλους
μηδὲν ἐξαμαρτάνειν: ἀδικούμενος δὲ μὴ μετὰ δικα-
στηρίου ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας, ἀλλ' ἐν τοῖς φίλοις τοῖς
ἐκείνων διαλύεσθαι περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων. ὧν
οὐδέν μοι πλεῖον γέγονεν: ἀλλ' ἀνεγκλήτως μέχρι
ταυτησὶ τῆς ἡλικίας βεβιωκὼς, εἰς τὸν αὐτὸν καθέστη-
κα κίνδυνον, εἰς ὅνπερ ἂν, εἰ πάντας ἐτύγχανον ἠδι-
κηκώς. οὐ μὴν παντάπασί γε ἀθυμῶ διὰ τὸ μέγεθος
τοῦ τιμήματος: ἀλλ' ἐάν περ ἐθελήσετε μετ' εὐνοίας
ἀκροάσασθαι, πολλὰς ἐλπίδας ἔχω, τοὺς μὲν διεψευσ-
μένους περὶ τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ ῥέποντας
ἐπὶ τὸ πείθεσθαι τοῖς ἀνεπιτήδειόν τι λέγουσι περὶ ἡ-
μῶν, ταχέως μεταπεισθήσεσθαι. τοὺς δὲ τοιοῦτον εἶναί με
νομίζοντας, οἷός περ εἰμὶ, βεβαιοτέρους ἔτι ποιήσειν ἔξειν
τὴν διάνοιαν. ἵνα δὲ μὴ λίαν ἐνοχλῶ πολλὰ περὶ τοῦ
πράγματος λέγων, ἀφέμενος τούτων, περὶ ὧν οἴ-
σετε τὴν ψῆφον, ἤδη πειράσομαι διδάσκειν ὑμᾶς. καί
μοι τὴν γραφὴν ἀνάγνωθι.

εὐνοίας λη-
ψις ἐκ τῆς ἰδί-
ας ἐπιεικεί-
ας, καὶ θάρσος
ἐπὶ τῇ δίκῃ.

ΓΡΑΦΗ.

Ἐκ μὲν τοίνυν τῆς γραφῆς, πειρᾶταί με διαβάλλειν
ὁ κατήγορος, ὡς διαφθείρω τοὺς νεωτέρους, λέγειν δι-
δάσκων, καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ἐν τοῖς ἀγῶσι πλεονε-
κτεῖν. ἐκ δὲ τῶν ἄλλων λόγων ποιεῖ με τηλικοῦτος
ὅσος

τὰ κεφάλαια
τῆς γραφῆς, καὶ
ἡ τοῦ συκοφάν-
του προαίρε-
σις, καὶ πρόρρη-
μα τοῦ πράγ-
ματος.

non ita, ut existimatio mea postulet, easdē posse refutare, cùm ob senectutē, tū propter imperitiā istiusmodi actionum. Sic enim uixi hactenus, ut nemo unquā uel in oligarchia, uel in democratia, me ullius uel cōtumeliæ uel iniuriæ accusarit: neq; iudex, neq; arbiter fuerit, qui de meis actionibus unquam quicquā pronunciarit. Nam hæ meæ artes fuerunt, ut ne quid ipse erga quenquā delinquerē: mihi uerò si qua facta esset iniuria, ut nō iudicio me de inimicis uindicarē, sed controuersias eorū amicis dirimendas permitterē. Quorū nihil mihi profuit: sed quū uitā ad hanc usq; ætatē, sine ullius querela produxerim, in eodē periculo uersor, ac si omnes offendissem. Non tamen prorsus abieci animū ob mulctæ magnitudinem: sed si cum beneuolentia me audire uolueritis, magnam spem habeo, si qui de meæ uitæ ratione falsò existimāt, & eò inclinant, ut assentiantur illis qui de me parum candidè loquuntur, fore ut quamprimùm de ea opinione deducantur. Qui uerò me, qualis sum, talem etiam esse putant: in ea sententia confirmentur. Ne uerò uobis molestiæ sim, dū multa ante rem dico: his omißis, ea uos iā docere conabor, de quibus suffragia inituri estis. Proinde accusationem mihi lege.

Beneuolētiæ captatio à sua innocentia, & fiducia causæ.

ACCVSATIO.

Aduersarius igitur accusationē istā mē in odiū conatur adducere, quòd corrumpā adolescentes, præceptis eloquentiæ tradendis, quibus instructi, contra ius & æquum uictoriam in iudicijs adipiscātur. Cæteris autem uerbis suis tantū me facit, quantus

Accusationis capita, & sycophātę consiliū, & præiudicij deprecatio.

ὅσος οὐδεὶς πώποτε γέγονεν, οὔτε τῶν περὶ τὰ δικαστήρια κυλινδουμένων, οὔτε τῶν περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατριψάντων. οὐ γὰρ ἰδιώτας μόνον φησί μοι γεγενῆσθαι μαθητὰς, ἀλλὰ καὶ ῥήτορας καὶ στρατηγοὺς, καὶ βασιλέας καὶ τυράννους, καὶ χρήματα παρ' αὐτῶν παμπληθῆ τὰ μὲν εἰληφέναι, τὰ δ' ἔτι καὶ νῦν λαμβάνειν. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον πεποίηται τὴν κατηγορίαν, ἡγούμενος ἐκ μὲν ὧν καταλαζονεύεται περὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ πλούτου καὶ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν, φθόνον ἅπασι τοῖς ἀκούουσιν ἐμποιήσειν. ἐκ δὲ τῶν περὶ τὰ δικαστήρια πραγματειῶν, εἰς ὀργὴν καὶ μῖσος ὑμᾶς καταστήσειν: ἅπερ ὅταν πάθωσιν οἱ κρίνοντες, χαλεπώτεροι τοῖς ἀγωνιζομένοις εἰσίν. ὡς οὖν τὰ μὲν μείζω τοῦ προσήκοντος εἴρηκε, τὰ δ' ὅλως ψεύδεται, ῥᾳδίως οἶμαι φανερὸν ὑμῖν ποιήσειν. ἀξιῶ δ' ὑμᾶς, τοῖς μὲν λόγοις οὓς πρότερον ἀκηκόατε περὶ ἐμοῦ, τῶν βλασφημεῖν καὶ διαβάλλειν βουλομένων, μὴ προσέχειν τὸν νοῦν, μηδὲ πιστεύειν τοῖς μήτε μετ' ἐλέγχου, μήτε μετὰ κρίσεως εἰρημένοις· μήτε ταῖς δόξαις χρῆσθαι ταῖς ἀδίκως ὑπ' ἐκείνων ὑμῖν γεγενημέναις, ἀλλ' ὁποῖός τις ἂν ἐκ τῆς κατηγορίας τῆς νῦν, καὶ τῆς ἀπολογίας φαίνωμαι, τοιοῦτόν εἶναί με νομίζειν· οὕτω γὰρ γινώσκοντες, αὐτοί τε δόξετε καλῶς κρίνειν, καὶ νομίμως: ἐγώ τε τεύξομαι πάντων τῶν δικαίων. ὅτι μὲν οὖν οὐδεὶς οὔθ' ὑπὸ τῆς δεινότητος τῆς ἐμῆς, οὔθ' ὑπὸ τῶν συγγραμμάτων βέβλαπται τῶν πολιτῶν, τὸν ἐνεστῶτα κίνδυνον ἡγοῦμαί μοι μέγιστον εἶναι τεκμήριον. εἰ γάρ τις ἦν ἠδικημένος, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν εἶχεν, οὐκ ἂν ἠμέλησε τοῦ παρόντος καιροῦ, ἀλλ' ἦλθεν ἂν ἤτοι κατηγορήσων, ἢ καταψευδομαρτυρήσων:

ἀνασκευή, ὅτι ἀναίτιός ἐστι τῶν ἐγκεκλημένων ἐκ σημείων, καὶ τόπων, κατὰ περιτροπὴν καὶ ἄρνησιν:

quantus nemo unquam fuit, neque causidicus in iudicum subsellijs uersatißimus, neque in ocio philosophiæ studijs deditißimus. Nec enim priuatos duntaxat homines mihi fuiße discipulos ait: sed & oratores, & duces, & reges, & tyrannos: à quibus magnam pecuniæ uim partim acceperim, partim nunc etiam accipiam. Hac autem de causa hoc modo actionem instituit, quòd existimaret, ista de me atque opibus & multitudine discipulorum iactitãdo, se mihi apud omnes auditores inuidiam conflaturum: iudiciorum autem tractatione interserenda, uestram iracundiam & odium contra me concitaturum: quibus affectibus iudices perturbati, reis iniquiores fiunt. Sed ego, eum quædam immodicè exaggeraße, quædam prorsus ementitum eße, facilè me probaturum confido. Peto autem à uobis, ne uerbis maledicorum & calumniatorum, quæ de me prius audiuistis, auscultetis: néue ea credatis, quæ sine ulla probatione, sine iudicio dicta fuerint: aut ijs opinionibus, in quas illi uos per iniuriam adduxerunt, insistatis: sed qualis eße uobis ex hac accusatione & defensione uisus fuero, ita de me statuatis. Nam hoc pacto decernentes, & ipsi rectè ac secundum leges iudicabitis, & ius ego meum adipiscar. Neminem igitur uel eloquentia, uel scriptis meis eße læsum: hoc discrimen maximo eße mihi testimonio crediderim. Nam si quem offendißem: is, etsi tempore superiore quieuißet, hac certè occasione arrepta, me uel accusaret, uel falso testimonio oppugnaret.

Confutatio obiectorum criminum, à signis & locis, per inuersionem & inficiationem.

σων. ὅπου γὰρ ὁ ἀκηκοὼς μηδὲν πώποτε φλαῦρον, εἰς
ἀγῶνά με τηλικοῦτον κατέστησεν· ἦπου σφόδρ' ἂν οἱ κα-
κῶς πεπονθότες ἐπειρῶντ' ἂν δίκην παρ' ἐμοῦ λαμβά-
νειν. οὐ γὰρ δήπου τοῦτό ἐστιν οὔτ' εἰκὸς, οὔτε δυνατὸν, ἐμὲ μὲν
περὶ πολλοὺς ἡμαρτηκέναι, τοὺς δὲ ταῖς συμφοραῖς δι'
ἐμὲ περιπεπτωκότας ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ μὴ τολμᾶν ἐγ-
καλεῖν, ἀλλὰ πρᾳοτέρους ἐν τοῖς ἐμοῖς εἶναι κινδύνοις
τῶν μηδὲν ἠδικημένων, ἐξὸν αὐτοῖς δηλώσασιν ἃ πε-
πόνθασι, τὴν μεγίστην παρ' ἐμοῦ λαβεῖν τιμωρίαν.
ἀλλὰ γὰρ οὔτε πρότερον, οὔτε νῦν, οὐδείς μοι φανήσεται
τοιοῦτον οὐδὲν ἐγκαλέσας. ὥστ' εἰ συγχωρήσαιμι τῷ
κατηγόρῳ, καὶ προσομολογήσαιμι, πάντων ἀνθρώ-
πων εἶναι δεινότατος, καὶ συγγραφεὺς τῶν λόγων τῶν
λυπούντων ὑμᾶς τοιοῦτος, οἷος οὐδεὶς ἄλλος γέγονε·
πολὺ ἂν μᾶλλον δικαιότερον ἐπιεικὴς εἶναι δοκοίην, ἢ
» ζημιωθείην. τοῦ μὲν γὰρ γίνεσθαι προέχοντα τῶν ἄλλων
» περὶ τοὺς λόγους ἢ περὶ τὰς πράξεις, εἰκότως ἄν τις τὴν
» τύχην αἰτιάσαιτο. τοῦ δὲ καλῶς καὶ μετρίως κεχρῆσθαι
» τῇ φύσει, δικαίως ἂν πάντες τὸν τρόπον τὸν ἐμὸν ἐπαι-
» νέσειαν. οὐ μὴν οὐδ' εἰ ταῦτ' ἔχω περὶ ἐμαυτοῦ λέγειν, οὐδ'
οὕτω φανήσομαι περὶ τοὺς λόγους τοὺς τοιούτους γεγενη-
μένος. γνώσεσθε δ' ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν ἐ-
μῶν, ἐξ ὧνπερ οἷόν τ' ἐστὶν εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν πολὺ
μᾶλλον, ἢ παρὰ τῶν διαβαλλόντων. οἶμαι γὰρ οὐδέ-
να τοῦτ' ἀγνοεῖν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι περὶ τὸν τόπον
τοῦτον εἰώθασι διατρίβειν, ὅθεν ἂν προέλωνται τὸν βίον
πορίζεσθαι. τοὺς μὲν τοίνυν ἀπὸ τῶν συμβολαίων τῶν
ὑμετέρων ζῶντας, καὶ τῆς περὶ ταῦτα πραγματείας,
ἴδοι τις ἂν μόνον οὐκ ἐν τοῖς δικαστηρίοις οἰκοῦντας. ἐμὲ
δ' οὐδεὶς πώποθ' ἑώρακεν, οὔτ' ἐν τοῖς συνεδρίοις,
οὔτε

Quum enim iste, nullo unquam uerbo à me læsus, in tantum me periculum adduxerit: quātò magis illi, quib. malefecissem, à me pœnas expetere conarentur? Nam illud quidem neq; consentaneum est, nec omnino fieri potest, ut ego multos offenderim: illi uerò qui in calamitates per me cōiecti sunt, quiescant, nec accusare ausint: & in periculis meis maiore erga me mansuetudine utantur, quàm isti quib. nulla est à me orta iniuria, cùm eis liceret conquestione incommodorum suorum summum mihi supplicium irrogare. At neq; prius, neq; nunc quicquam tale mihi quenquam obiecisse constat. Quare si accusatori concederem, & ultrò largirer, me omnium hominum esse eloquentissimum, & orationum quæ uobis molestæ essent, talem scriptorē, qualis nemo alius extitisset: humanitatis potius laudē quàm pœnam merear. Nam excellere alijs uel eloquentia, uel reb. gerēdis, fortunæ meritò tribuetur. Verùm ingenio bene & moderatè esse usum, probitatis meæ propria laus fuerit. Etsi autem hæc de me ipso dicere possum: tamen ne sic quidē eas orationes mihi studio fuisse apparebit. Idq; ex quotidianæ uitæ meæ cōsuetu[dine] potissimùm cognoscetis: quæ ueritatē longè certius indicat, quàm uerba calūniatorum. Arbitror enim hoc ignorare neminem, omnes homines in eo loco uersari solere, unde uictum parare decreuerunt. Qui igitur è cōtractibus, qui in uestrum iudiciū afferuntur, atq; ex istiusmodi occupationibus uictitant: eos in foro tātùm non habitare uideatis. Me uerò nemo unquā nec in conciliabulis,

οὔτε περὶ τὰς κρίσεις, οὔτ' ἐπὶ τοῖς δικαστηρίοις, οὔτε πρὸς
τοῖς διαιτηταῖς: ἀλλ' οὕτως ἀπέχομαι τούτων ἁπάν-
των, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν πολιτῶν. ἔπειτ' ἐκείνους μὲν
ἂν εὕροιτε παρ' ὑμῖν μόνοις χρηματίζεσθαι δυναμέ-
νους: εἰδ' ἄλλοσέ ποι ἐπιπλεύσειαν, ἐνδεεῖς ὄντας τῶν
καθ' ἡμέραν. ἐμοὶ δὲ τὰς εὐπορίας, περὶ ὧν οὗτος εἴ-
ρηκε, μειζόνως ἔξωθεν ἁπάσας γεγενημένας. ἔτι δὲ τού-
τοις μὲν πλησιάζοντας, ἢ τοὺς ἐν κακοῖς αὐτοὺς ὄντας,
ἢ τοὺς ἑτέροις πράγματα παρέχειν βουλομένους· ἐμοὶ
δὲ τοὺς πλείστην σχολὴν ἄγοντας τῶν ἑλλήνων. ἠκού-
σατε δὲ καὶ τοῦ κατηγόρου λέγοντος, ὅτι παρὰ Νικο-
κλέους τοῦ τῶν σαλαμινίων βασιλέως, πολλὰς ἔλα-
βον καὶ μεγάλας δωρεάς. καὶ τοῦτο τίνι πιστὸν ὑμῶν ἐστιν,
ὡς Νικοκλῆς ἔδωκέ μοι ταύτας, ἵνα δίκας μανθάνῃ
λέγειν, ὃς καὶ τοῖς ἄλλοις περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων
ὥσπερ δεσπότης ἐδίκαζεν; ὥσθ' ἐξ ὧν αὐτὸς εἴρη-
κεν, οὕτω ῥᾴδιον καταμαθεῖν, ὅτι πόρρω τῶν πραγ-
μάτων εἰμὶ, τῶν περὶ τὰ συμβόλαια γιγνομένων. ἀλ-
λὰ μὴν κἀκεῖνό γε πᾶσι φανερὸν, ὅτι παμπληθεῖς
εἰσὶν οἱ παρασκευάζοντες τοὺς λόγους, τοῖς ἐν τοῖς δι-
καστηρίοις ἀγωνιζομένοις. τούτων μὲν τοίνυν τοσούτων
ὄντων, οὐδεὶς πώποτε φανήσεται μαθητῶν ἠξιωμέ-
νος· ἐγὼ δὲ πλείους εἰληφὼς, ὥς φησιν ὁ κατήγο-
ρος, ἢ σύμπαντες οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβον-
›› τες. καί τοι πῶς εἰκὸς τοὺς οὕτω τοῖς ἐπιτηδεύμασιν
›› ἀλλήλων ἀφεστῶτας καὶ διαφέροντας, περὶ τὰς αὐ-
τὰς πράξεις ἡγεῖσθαι διατρίβειν; ἔχων δὲ πολλὰς εἰ-
πεῖν διαφορὰς περὶ τοῦ βίου τοῦ ἐμοῦ, καὶ τῶν περὶ
τὰ δικαστήρια διατριβόντων, ἐκείνως ὑμᾶς ἡγοῦμαι
τάχιστ' ἂν ἀφεῖσθαι τῆς δόξης ταύτης, εἴ τις ὑμῖν
ἐπιδεί-

ἀπόδειξις περὶ ποίαν διατρίβει φιλοσοφίαν.

nec in iudicijs, nec in prætorijs, nec apud arbitros uidit: quæ ego ita omnia fugio, ut nullus ciuium aliorum. Deinde, illos apud uos solos rem posse facere: si quò autem aliò nauigarint, nec unde famem depellant habere. Mihi autem eas copias, quas iste dicit, ab externis potissimùm contigisse reperietis. Præterea istis sese adiungere illos, qui uel ipsi in malis sunt, uel alijs negocium exhibere uolunt: mihi uerò Græcorum omnium ociosissimos. Audistis & accusatorem inter alia dicere, me à Nicocle Salaminiorum rege, multa & magna munera accepisse. Et quis uestrûm est qui credat, illa mihi propterea dedisse Nicoclem, ut causas agere disceret: qui controuersias aliorum, tanquam dominus, disceptabat? Ex ipsius igitur aduersarij uerbis facile intelligitur, me à rebus illis alienissimum esse, quæ ad forensia negocia pertinent. Iam illud etiam notum est omnibus, plurimos esse, qui litigantibus in iudicijs orationes parent. Quorum neminem, cùm tanta turba sit, dignum esse habitum constat, cuius fidei discipuli mandarentur. Ego uerò (ut accusator ait) plures habui, quàm omnes alij qui in studio literarum uersantur. Enimuerò quis credat, eos quorum studia tantum distant, & inter sese differunt, in ijsdem uersari actionibus? Etsi autem multa discrimina meæ uitæ & causidicorum possem ostendere: eo modo tamen potissimùm uos ab ista opinione deduci posse censeo, si quis uobis osten-

Explicatio, in quo doctrinę genere uersetur.

ἐπιδείξετε, μὴ τούτων τῶν πραγμάτων μαθητάς μοι γεγενημένους, ὧν ὁ κατήγορος εἴρηκε: μηδὲ περὶ τοὺς λόγους ὄντα με δεινὸν τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς ἐξελεγχομένης τῆς αἰτίας, ἧς εἶχον πρότερον, ζητεῖν ἑτέραν μεταλαβεῖν διάνοιαν: καὶ ποθεῖν ἀκοῦσαι, περὶ ποίους ἄλλους λόγους γεγενημένος, τηλικαύτην δόξαν ἔλαβον. εἰ μὲν οὖν μοι συνοίσει κατειπόντι τὴν ἀλήθειαν, οὐκ οἶδα. χαλεπὸν γὰρ στοχάζεσθαι τῆς ὑμετέρας διανοίας. οὐ μὴν ἀλλὰ παρρησιάσασθαί γε πρὸς ὑμᾶς οἶμαι δεῖν. καὶ γὰρ ἂν αἰσχυνθείην τοὺς πλησιάσαντας, εἰ πολλάκις εἰρηκὼς, ὅτι δεξαίμην ἂν ἅπαντας εἰδέναι τοὺς πολίτας, καὶ τὸν βίον ὃν ζῶ, καὶ τοὺς λόγους οὓς λέγω: νῦν μὴ δηλοίην αὐτοῖς, ἀλλ' ἀποκρυπτόμενος φανείην. ὡς οὖν ἀκουσόμενοι τὴν ἀλήθειαν, οὕτω προσέχετε τὸν νοῦν. πρῶτον μὲν οὖν ἐκεῖνο δεῖ μαθεῖν ὑμᾶς, ὅτι τρόποι τῶν λόγων εἰσὶν οὐκ ἐλάττους, ἢ τῶν μετὰ μέτρου ποιημάτων. οἱ μὲν γὰρ τὰ γένη τῶν ἡμιθέων ἀναζητοῦντες, τὸν βίον τὸν αὑτῶν κατέτριψαν: οἱ δὲ περὶ τοὺς ποιητὰς ἐφιλοσόφησαν: ἕτεροι δὲ τὰς πράξεις τὰς ἐν τοῖς πολέμοις συναγαγεῖν ἐβουλήθησαν. ἄλλοι δέ τινες περὶ τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποκρίσεις γεγόνασιν, οὓς ἀντιλογικοὺς καλοῦσιν. εἴη δ' ἂν οὐ μικρὸν ἔργον, εἰ πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων ἐξαριθμεῖν ἐπιχειροίην. ἧς δ' οὖν ἐμοὶ προσήκει, ταύτης μνησθεὶς, ἐάσω τὰς ἄλλας. εἰσὶ γάρ τινες, οἳ τῶν μὲν προειρημένων οὐκ ἀπείρως ἔχουσι: γράφειν δὲ προῄρηνται λόγους, οὐ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ἀλλ' ἑλληνικοὺς καὶ πολιτικοὺς καὶ πανηγυρικοὺς, οὓς ἅπαντες ἂν φήσαιεν ὁμοιοτέρους εἶναι τοῖς μετὰ μουσικῆς καὶ ῥυθμῶν πεποιημένοις, ἢ τοῖς ἐν δικαστηρίῳ λεγομένοις. καὶ

ὅτι τρόποι τῶν λόγων πολλοί, καὶ ὁ τῶν Ἰσοκράτους λόγων κόσμος πάμπολυ διέστηκε τῶν δικανικῶν.

ostēderit, mihi nullos earum rerū discipulos fuisse, de quib. accusator dixit, neq; me forensiū orationū egregium esse artificē. Arbitror enim uos, refutato crimine quod in me cōiectum fuit, priore opinione ultrò repudiata, cupidè audituros, quo genere orationū tractando tātam mihi gloriā cōpararim. Ac ueritatē quidē dicere, an mihi profuturū sit, nescio (difficile enim est uestrā intelligere sententiā) sed tamē apud uos nihil censeo dissimulādū. Nā uel discipulorū puderet, quum sæpe dixerim, me optare ciuib. omnib. & uitæ meæ rationē, & genus orationū quod tractē, esse notum, si nunc eas non ostēderem, sed occultarem. Tanquam igitur ueritatē audituri, sic animaduertite. Ac illud in primis intelligēdum est, genera doctrinarū non esse pauciora quàm poematum, quæ certis dimensionib. constant. Nam alij familijs semideorum inquirendis ætatem contriuerunt: alij de poetis aliquid meditati sunt: alij res in bellis gestas cōgerere uoluerunt: alij in responsionib. & interrogationibus sunt uersati, quos à contradicendi studio Antilogicos appellant. Sed immensi negocij fuerit, omnes orationum formas enumerare. Eius igitur, quæ mea interest, mentione facta, cæteras omittam. Sunt enim qui nec ea quæ diximus ignorent: sed orationes eas scribendas susceperint, quæ non de priuatis negocijs agunt, sed de statu Græciæ & Rerumpublicarum, & quæ in maximis celebritatibus recitentur: quas nemo est quin carminibus, quæ musica ratione ac numeris constāt, quàm forensi dictioni, similiores esse fateatur.

Varia doctrinarum genera, & Isocraticarum orationū elegantia, multum diuersa à rabularum rixis.

καὶ γὰρ τῇ λέξει ποιητικωτέρα, καὶ ποικιλωτέρᾳ τὰς πράξεις δηλοῦσι, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ὀγκωδεστέροις καὶ καινοτέροις χρῆσθαι ζητοῦσιν. ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἰδέαις ἐπιφανεστέραις καὶ πλείοσιν ὅλον τὸν λόγον διοικοῦσιν. ὧν ἅπαντες μὲν ἀκούοντες χαίρουσιν οὐδὲν ἧττον, ἢ τῶν ἐν τοῖς μέτροις πεποιημένων. πολλοὶ δὲ καὶ μαθηταὶ γενέσθαι βούλονται, νομίζοντες τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας πολὺ σοφωτέρους καὶ βελτίους, καὶ μᾶλλον ὠφελεῖν δυναμένους εἶναι, τῶν τὰς δίκας εὖ λεγόντων. συνίσασι γὰρ τοῖς μὲν διὰ φιλοπραγμοσύνην ἐμπείροις τῶν ἀγώνων γεγενημένοις, τοὺς δ' ἐκ φιλοσοφίας ἐκείνων τῶν λόγων, ὧν ἀρτίως προεῖπον, τὴν δύναμιν εἰληφότας: καὶ τοὺς μὲν δικανικοὺς δοκοῦντας εἶναι, ταύτην τὴν ἡμέραν μόνον ἀνεκτοὺς ὄντας, ἐν ᾗ ἂν ἀγωνιζόμενοι τυγχάνωσι: τοὺς δ' ἐν ἁπάσαις ταῖς ὁμιλίαις, καὶ παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἐντίμους ὄντας, καὶ δόξης ἐπιεικοῦς τυγχάνοντας. ἔτι δὲ τοὺς μὲν, ἢν ὀφθῶσι δὶς ἢ τρὶς ἐπὶ τῶν δικαστηρίων, μισουμένους καὶ διαβαλλομένους· τοὺς δ' ὅσῳ περ ἂν πλείοσι καὶ πλεονάκις συγγίγνωνται, τοσούτῳ μᾶλλον θαυμαζομένους. πρὸς δὲ τούτοις, τοὺς μὲν περὶ τὰς δίκας δεινοὺς, πόρρω τῶν λόγων ἐκείνων ὄντας: τοὺς δ', εἰ βουληθεῖεν, ταχέως ἂν λέγειν καὶ τούτους δυνηθέντας. ταῦτα λογιζόμενοι, καὶ πολὺ κρείττω νομίζοντες εἶναι ταύτην τὴν αἵρεσιν, βούλονται μετασχεῖν τῆς παιδείας ταύτης, ἧς οὐδ' ἂν ἐγὼ φανείην ἀπολελειμμένος, ἀλλὰ πολλῷ χαλεπωτέραν δόξαν εἰληφώς. περὶ μὲν οὖν τῆς ἐμῆς εἴτε βούλεσθε καλεῖν δυνάμεως, εἴτε φιλοσοφίας, εἴτε διατριβῆς, ἀκηκόατε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. βούλομαι δὲ περὶ ἐμαυτοῦ καὶ νόμον θεῖναι χαλεπώ-

τερον,

Nam & sermonis genus habent magis poeticum, & maiorem rerum uarietatem continent, & argumenta elatiora magisq́; noua consectantur: atque etiam tota oratio alijs figuris illustrioribus & pluribus adornatur. Quæ qui audiunt, non minore uoluptate afficiũtur, quàm si recitationi poematis interessent. Ac multi existunt, qui eadem discere cupiant: existimantes, qui in hoc genere excellant, eos multo sapientiores & meliores esse, ac plus prodesse posse, quàm probatos etiam causidicos: quippe qui sciant, hos cupiditate facessendi alijs negocia, litigandi peritiam sibi peperisse: illos ex earum orationum, quas modò dicebam, studio facultatẽ eam consecutos. eos qui litiũ iura perdidicerunt, eo die dun taxat ferri posse, quo causas agunt: hos in omnibus congreßibus, & omnibus temporibus in precio haberi, & bonos uiros perhiberi. Præterea illos, si semel atq; iterum in iudicijs conspiciantur, in odium & reprehensionem incurrere: hos, quò sæpius & cum pluribus congreßi fuerint, eo maiore in admiratione esse. Ad hæc, causidicos illam orationis excellentiam minimè posse assequi: hos, si uellent, forenses etiam orationes facilè habituros. Hæc illi reputãtes, & hanc studiorum sectam longè præstantiorem rati, eius eruditionis participes fieri uolunt: id quod mihi quoq; non defuit, sed magnam & gratiam peperit, & celebritatem. De mea igitur, seu facultatem dicere uultis, seu philosophiam, seu exercitationem: simplicem ueritatem audiuistis. De me ipso autem legem feram etiam grauio-

τερον, ἢ περὶ τῶν ἄλλων: καὶ λόγον εἰπεῖν θρασύτερον, ἢ κατὰ τὴν ἐμὴν ἡλικίαν. ἀξιῶ γὰρ οὐ μόνον εἰ βλαβεροῖς χρῶμαι τοῖς λόγοις, μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγχάνειν παρ' ὑμῶν, ἀλλ' εἰ μὴ τοιούτοις οἵοις οὐδεὶς ἄλλος, τὴν μεγίστην ὑποσχεῖν τιμωρίαν. ἀλλ' οὐχ οὕτω γ' ἂν τολμηρὰν ἐποιησάμην τὴν ὑπόσχεσιν, εἰ μὴ καὶ δείξειν ἔμελλον ὑμῖν, καὶ ῥαδίαν ποιήσειν τὴν διάγνωσιν αὐτῶν. ἔχει γὰρ οὕτως. ἐγὼ καλλίστην ἡγοῦμαι καὶ δικαιοτάτην εἶναι τὴν τοιαύτην ἀπολογίαν, ἥτις εἰδέναι ποιεῖ τοὺς δικάζοντας, ὡς δυνατὸν μάλιστα περὶ ὧν τὴν ψῆφον οἴσουσι, καὶ μὴ πλανᾶσθαι τῇ διανοίᾳ, μηδ' ἀμφιγνοεῖν τοὺς τἀληθῆ λέγοντας. εἰ μὲν τοίνυν ἠγωνιζόμην, ὡς περὶ πράξεις τινὰς ἡμαρτηκὼς, οὐκ ἂν οἷός τ' ἦν ὑμῖν ἰδεῖν αὐτὰς παρασχεῖν: ἀλλ' ἀναγκαίως ἂν εἴχετε εἰκάζοντας ὑμᾶς, ἐκ τῶν εἰρημένων διαγινώσκειν ὅπως ἔτυχε, περὶ τῶν πεπραγμένων. ἐπειδὴ δὲ περὶ τοὺς λόγους ἔχω τὴν αἰτίαν, οἶμαι μᾶλλον ὑμῖν δείν... λον ὑμῖν ἐμφανιεῖν τὴν ἀλήθειαν. αὐτοὺς γὰρ ὑμῖν δείξω τοὺς εἰρημένους ὑπ' ἐμοῦ, καὶ γεγραμμένους: ὥστ' οὐ δόξαντες, ἀλλ' ὁποῖοί τινές εἰσι σαφῶς εἰδότες, τὴν ψῆφον οἴσετε περὶ αὐτῶν. ἅπαντας μὲν οὖν διατελέσας εἰπεῖν, οὐκ ἂν δυναίμην. ,, ὁ γὰρ χρόνος ὁ δεδομένος ἡμῖν, ὀλίγος ἐστίν. ,, ὥσπερ δὲ τῶν καρπῶν, ἐξενεγκεῖν ἑκάστου δεῖγμα πειράσομαι. μικρὸν γὰρ μέρος ἀκούσαντες, ῥαδίως τοὐμὸν ἦθος γνωριεῖτε, καὶ τῶν λόγων ἁπάντων τὴν δύναμιν μαθήσεσθε. δέομαι δὲ τῶν πολλάκις ἀνεγνωκότων τοὺς μέλλοντας ῥηθήσεσθαι, μὴ ζητεῖν ἐν τῷ παρόντι παρ' ἐμοῦ καινοὺς λόγους: μηδ' ὀχληρόν με νομίζειν, ὅτι λέγω τοὺς πάλαι παρ' ὑμῖν διατεθρυλλημένους. εἰ μὲν γὰρ ἐπίδειξιν ποιούμενος, ἔλεγον

Ὅτι τὸ ἐλέγχειν τῶν λόγων δι' αὐτῶν τῶν λόγων ἄριστον, μετὰ παραιτήσεως ὑπὲρ τῆς ἀπολογίας.

rem quàm de alijs, & aliquid audacius quàm pro ætate mea dicam. Peto enim, non modò si noxijs orationib. operam do, ne mihi quicquam ueniæ detis: sed nisi in talibus elaboro, in qualib. nemo alius, ut maximis supplicijs me afficiatis. Neq; uerò tam confidenter hæc iactarem, nisi uobis eas etiam ostensurus essem, ut quid intersit, facilè perspiciatis. Sic enim se res habet. Ego pulcherrimam & iustissimam defensionem eam esse duco, quæ quàm fieri potest certissimè iudicibus demonstrat eas res, quibus de reb. suffragia sunt ferenda, ut ne in errorem inducantur, aut dubitent, utri uera dicant. Quòd si mihi lis intenderetur rei cuiuspiam malè gestæ, in cõspectum ego uestrum eam afferre non possem: sed uobis necesse esset, ex oratione rei naturam coniecturis utcunq; indagatam dijudicare. Cum autem orationes meæ culpentur, puto me ueritatem uobis dilucidius expositurum. Ipsas enim uobis ostendam tum dictas à me, tum scriptas: ut non ex opinione, sed ex certa cognitione de eis iudicetis. Ac omnes quidem integras recitare nõ possum (tempus enim nobis datum exiguum est) sed tanquam frugum, sic cuiusque specimen quoddam proferre conabor. Parua enim parte audita, facilè tum mores meos perspicietis, tum uim orationum omnium cognoscetis. Rogo autem, si qui ea quæ iam recitãda sunt, sæpe legerunt, ne à me in præsentia nouum aliquid requirant: neq; me importunum propterea existiment, quòd eas proferam, quibus uestræ aures iam olim personuerunt. Nam si eas ostentationis causa recita-

Iudicium de orationibus, ex ipsis orationibus faciendum esse monet, repetitionis fastidium deprecans.

γον αὐτῶν· εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην. νῦν δὲ κρινόμενος καὶ κινδυνεύων, ἀναγκάζομαι χρῆσθαι τοῦτον τὸν τρόπον αὐτοῖς. καὶ γὰρ πάντων ἂν εἴην καταγελαστότατος, εἰ τοῦ κατηγόρου διαβάλλοντος, ὅτι τοιούτους γράφω λόγους, οἳ καὶ τὴν πόλιν βλάπτουσι, καὶ τοὺς νεωτέρους διαφθείρουσι· δι' ἑτέρων ποιοίμην τὴν ἀπολογίαν, ἐξὸν αὐτοὺς δείξαντι τοὺς λόγους διαλῦσαι τὴν διαβολὴν τὴν λεγομένην περὶ ἡμῶν. ὑμᾶς μὲν οὖν ἀξιῶ μοι διὰ ταῦτα συγγνώμην ἔχειν, καὶ συναγωνιστὰς γίγνεσθαι. τοὺς δὲ λόγους ἤδη περαίνειν ἐπιχειρήσω, μικρόν τι προειπὼν, ἵνα ῥᾷον ἐπακολουθῆτε τοῖς λεγομένοις. ὁ μὲν γὰρ λόγος ὁ μέλλων πρῶτος ὑμῖν ἐπιδειχθήσεσθαι, κατ' ἐκείνους ἐγράφη τοὺς χρόνους, ὅτε λακεδαιμόνιοι μὲν ἦρχον τῶν ἑλλήνων, ἡμεῖς δὲ ταπεινῶς ἐπράττομεν. ἔστι δὲ τοὺς μὲν ἕλληνας παρακαλῶν ἐπὶ τὴν κατὰ βαρβάρων στρατείαν, λακεδαιμονίοις δὲ περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητῶν. τοιαύτην δὲ τὴν ὑπόθεσιν ποιησάμενος, ἀποφαίνω τὴν πόλιν ἁπάντων τῶν ὑπαρχόντων τοῖς ἕλλησιν ἀγαθῶν αἰτίαν γεγενημένην. ἀφορισάμενος δὲ τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν τοιούτων εὐεργεσιῶν, καὶ βουλόμενος τὴν ἡγεμονίαν ἔτι σαφέστερον ἀποφαίνειν ὡς ἔστι τῆς πόλεως· ἐνθένδε ποθὲν ἐπιχειρῶ διδάσκειν περὶ τούτων, ὡς τῇ πόλει τιμᾶσθαι προσήκει πολὺ μᾶλλον ἐκ τῶν περὶ τὸν πόλεμον κινδύνων, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. ᾤμην μὲν οὖν αὐτὸς δυνήσεσθαι διελθεῖν περὶ αὐτῶν. νῦν δέ μοι τὸ γῆρας ἐμποδίζει, καὶ ποιεῖ παραπαγορεύειν. ἵν' οὖν μὴ παντάπασιν ἐκλυθῶ, πολλῶν ἔτι μοι λεκτέων ὄντων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς παραγραφῆς, ἀνάγνωθι τὰ περὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῆς.

ὑπόθεσις τοῦ πανηγυρικοῦ.

recitarem, iurè hoc nomine reprehenderer. Nunc in iudicium & discrimen uocatus, ad hunc modum eis uti cogor. Quid enim magis à me ridiculum fieri poßit, quàm si, cùm accusator criminatus sit, me orationes scribere, quæ & Reipublicæ noceant, & adolescentes corrumpant, alio modo me defenderem, cùm ipsis orationibus prolatis liceat omnem calumniam refutare? Peto igitur, ut propter hæc ueniam mihi detis, & adiutores sitis. Orationes autem absoluere aggrediar, paulum quiddam præfatus, ut ea quæ dicentur, facilius assequamini. Nam quæ prima uobis ostendetur, ijs est scripta temporibus, quum Lacedæmonij Græcis imperarent, nostræ uerò opes tenues essent. Hortatur autem Græcos ad expeditionem contra Barbaros suscipiendam, & cum Lacedæmonijs de principatu contendit. Hoc argumento ad tractandum suscepto, quicquid Græcia bonorum habeat, id nostræ urbi acceptum esse referendum ostendo. Quo autem euidentius principatum nostræ urbis esse demonstrarem, disputatione de illis beneficijs seorsim instituta, ad hunc ferè modum sum exorsus: Reipublicæ nostræ propter bellica pericula plus etiam honoris, quàm ob cætera merita deberi. Equidem putaui me ipsum ista recitaturum: sed me senectus impedit, animumq; despondere cogit. Ne igitur prorsus deficiam, cum mihi multa dicenda restent, facto à nota initio, ea lege quæ de ipso principatu scripta sunt.

Argumentum Panegyricæ orationis.

ἘΚ ΤΟΥ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΥ.

Ἡγοῦμαι δὲ τοῖς προγόνοις ἡμῶν, οὐχ ἧττον ἐκ τῶν κινδύνων τῶν περὶ τὸν πόλεμον τιμᾶσθαι προσήκειν, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. οὐ γὰρ μικροὺς, οὐδ' ὀλίγους, οὐδ' ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπέμειναν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ δεινοὺς καὶ μεγάλους, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν χώρας, τοὺς δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας. ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσαν κοινὴν τὴν πόλιν παρέχοντες, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ἀεὶ τῶν ἑλλήνων ἐπαμύνοντες. διὸ δὴ καὶ κατηγοροῦσί τινες ἡμῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευομένων, ὅτι τοὺς ἀσθενεστέρους εἰθίσμεθα θεραπεύειν, ὥσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐπαινεῖν βουλομένων ἡμᾶς τοὺς λόγους ὄντας τοὺς τοιούτους. οὐ γὰρ ἀγνοοῦντες ὅσον διαφέρουσιν αἱ μείζους τῶν συμμαχιῶν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, οὕτως ἐβουλευόμεθα περὶ αὐτῶν· ἀλλὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον εἰδότες τὰ συμβαίνοντ' ἐκ τῶν τοιούτων, ὅμως ᾑρούμεθα τοῖς ἀσθενεστέροις καὶ παρὰ τὸ συμφέρον βοηθεῖν μᾶλλον, ἢ τοῖς κρείττοσι τοῦ λυσιτελοῦντος ἕνεκα συναδικεῖν. γνοίη δ' ἄν τις καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν γνώμην τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἱκετῶν, ἃς ἤδη τινὲς ἡμῶν ἐποιήσαντο. τὰς μὲν οὖν νεωστὶ γεγενημένας, ἢ περὶ μικρῶν ἐλθούσας, παραλείψω· πολὺ δὲ πρὸ τῶν τρωϊκῶν (ἐκεῖθεν γὰρ δίκαιον τὰς πίστεις λαμβάνειν, τοὺς περὶ τῶν παλαιῶν ἀμφισβητοῦντας) ἦλθον οἵ θ' ἡρακλέους παῖδες, καὶ μικρὸν πρὸ τούτων, ἄδραστος ὁ ταλαοῦ, βασιλεὺς ὢν ἄργους. οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπὶ θήβας δεδυστυχηκὼς, καὶ τοὺς ὑπὸ τῇ καδμείᾳ τελευτήσαντας, αὐτὸς μὲν οὐ δυνάμενος ἀνελέσθαι, τὴν δ' ἡμετέραν πόλιν ἀξιῶν βοηθεῖν ταῖς κοιναῖς ἀτυχίαις, καὶ

μὴ

E' PANEGYRICO.

Arbitror autem maiores nostros non minus ob res bello gestas, quàm propter alia beneficia esse honorandos. Nec enim parua, neq; pauca, nec obscura certamina subierunt: sed multa & acria & magna, partim pro patriæ defensione, partim ad tuendam aliorum libertatem. Nunquam enim ab omni memoria destiterunt urbem suam præbere communem, & Græcos ab iniurijs quouis tempore uindicare. Quamobrem etiam nonnulli nos accusant, quòd non rectè nobis consulamus, qui colere imbecilliores soleamus: quasi ea uerba non cum ijs faciant, qui nos laudare uolũt. Nec enim eo quòd ignoraremus, quantum societates potentiores ad securitatem præstarent, rationem hanc secuti sumus: sed cùm alijs longè melius sciremus, qui harum rerum euentus esse solerent: tamen imbecillioribus, etiam neglecta utilitate, maluimus opitulari, quàm potentioribus, priuatæ utilitatis gratia, adiutores esse iniuriarum. Cognosci autem ex eo & consuetudo & potentia nostræ urbis poterit, si eos protulerimus, qui nostram opem implorarunt. Ac supplicationes uel recens, uel paruis de rebus factas, omittam: sed diu ante Troiana tempora (inde enim fidem iurè petunt, qui de iure patrio contendunt) uenerunt & Herculis liberi, & paulò ante illos Adrastus Talai filius, rex Argiuorum: qui cùm in expeditione Thebana, clade accepta, sub Cadmea interfectos ipse tollere non posset, à nostra urbe petijt, ut communis sortis miserti, opem ferrent: neq; occisos

μὴ περιορᾶν τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀποθνήσκοντας, ἀ-
τάφους γιγνομένους· μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον
νόμον καταλυόμενον. οἱ δ' ἡρακλέους παῖδες, φεύγον-
τες τὴν εὐρυσθέως ἔχθραν, καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις
ὑπερορῶντες, ὡς οὐκ ἂν δυναμένας βοηθῆσαι ταῖς
αὐτῶν συμφοραῖς, τὴν δ' ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες
εἶναι μόνην ἀποδοῦναι χάριν, ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐ-
τῶν πάντας ἀνθρώπους εὐηργέτησεν. ἐκ δὴ τούτων
ῥάδιον κατιδεῖν, ὅτι καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡ πό-
λις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἶχε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμ-
φισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας. τίς γὰρ ἂν ἱκετεύειν τολ-
μήσειεν, ἢ τοὺς ἥττους αὐτῶν, ἢ τοὺς ὑφ' ἑτέροις ὄντας,
παραλιπὼν τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας; ἄλλως τε
καὶ περὶ πραγμάτων οὐκ ἰδίων, ἀλλὰ κοινῶν, καὶ
περὶ ὧν οὐδένας ἄλλους εἰκὸς ἦν ἐπιμεληθῆναι, πλὴν
τοὺς προεστάναι τῶν ἑλλήνων ἀξιοῦντας. ἔπειτ' οὐ δια-
ψευσθέντες φαίνονται τῶν ἐλπίδων, δι' ἃς κατέφυ-
γον ἐπὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν. ἀνελόμενοι γὰρ πόλε-
μον, ὑπὲρ μὲν τῶν τελευτησάντων πρὸς θηβαίους,
ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους πρὸς τὴν εὐ-
ρυσθέως δύναμιν, τοὺς μὲν ἐπιστρατεύσαντες, ἠνάγ-
κασαν ἀποδοῦναι θάψαι τοὺς νεκροὺς τοῖς προσήκου-
σι. πελοποννησίων δὲ, τοὺς μετ' εὐρυσθέως εἰς τὴν
χώραν ἡμῶν εἰσβαλόντας, ἐπεξελθόντες, ἐνίκησαν
μαχόμενοι, κἀκεῖνον τῆς ὕβρεως ἔπαυσαν. θαυμα-
ζόμενοι δὲ διὰ τὰς ἄλλας πράξεις, ἐκ τούτων τῶν
ἔργων ἔτι μᾶλλον ηὐδοκίμησαν. οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐ-
ποίησαν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἑκατέρων τὰς τύχας μετήλ-
λαξαν, ὥσθ' ὁ μὲν ἱκετεύειν ἡμᾶς ἀξιώσας, βίᾳ τῶν
ἐχθρῶν ἅπανθ' ὅσων ἐδεήθη διαπραξάμενος ἀ-

πῆλ-

occisos in prælijs iacêre insepultos, aut uetus institutum & patriam aboleri legem paterentur. Herculis uerò liberi, Eurystheum hostem fugientes, despectis cæteris urbibus, ut quæ tantis calamitatibus mederi non possent, nostram solam eam esse putauêre, quæ iustam gratiam referret pro beneficijs, quæ pater suus in uniuersum genus mortalium contulisset. Hinc facilè perspicitur, nostram urbem tum etiam imperatoria dignitate fuisse præditam, & nunc non iniuria contendere de principatu. Quis enim est qui supplicandum censeat uel inferioribus, uel aliorum subiectis imperio, præteritis potentioribus? de rebus præsertim non priuatis, sed publicis, & quarum curam suscepturos consentaneum erat, non nisi eos qui primas inter Græcos sibi uendicarent? Deinde, eos spe sua non frustratos esse constat, qua freti ad maiores nostros confugerant. Suscepto enim bello, defunctorum causa contra Thebanos, propter Herculis liberos aduersus Eurysthei potētiam: tum illos, admoto ad urbem exercitu, cadauera sepelienda cognatis reddere coegerunt: tum instructa acie, Peloponnenses, qui cum Eurystheo in nostrum agrum impetum fecerāt, obuiam progreßi, prælio uicerunt, illiusq; ferociam compescuerunt. Cum autem ob alia quoq; facinora in admiratione essent, ob hæc facta magis etiam celebrati sunt. Nec enim paruum quiddam præstiterunt, sed utrorunq; fortunas ita mutauerunt, ut & is qui nobis supplicādum esse censuerat, hostibus ui superatis, confectisq; ijs quæ petierat omnibus, dis-

 cesserit:

πῆλθεν. ἐρυσθεὺς δὲ βιάσασθαι προσδοκήσας, αἰχ-
μάλωτος γενόμενος, ἱκέτης ἠναγκάσθη καταστῆναι.
καὶ τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὃς
ἐκ διὸς μὲν ἦν γεγονὼς, ἔτι δὲ θνητὸς ὢν, θεοῦ ῥώμην ἔ-
σχε, τούτῳ μὲν ἐπιτάττων καὶ λυμαινόμενος ἅπαντα
τὸν χρόνον διετέλεσεν. ἐπειδὴ δ' εἰς ἡμᾶς ἐξήμαρτεν,
εἰς τοσαύτην κατέστη μεταβολὴν, ὥστ' ἐπὶ τοῖς παισὶ
τοῖς ἐκείνου γενόμενος, ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτη-
σε. πολλῶν δ' ὑπαρχουσῶν ἡμῖν εὐεργεσιῶν εἰς τὴν πό-
λιν τὴν λακεδαιμονίων, περὶ ταύτης μοι μόνης συμβέ-
βηκεν εἰπεῖν. ἀφορμὴν γὰρ λαβόντες τὴν δι' ἡμῶν αὐ-
τοῖς γενομένην σωτηρίαν, οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν
λακεδαίμονι βασιλευόντων, ἔκγονοι δ' ἡρακλέους,
κατῆλθον μὲν εἰς πελοπόννησον, κατέσχον δ' ἄργος καὶ
λακεδαίμονα καὶ μεσσήνην, οἰκισταὶ δὲ σπάρτης ἐγένον-
το, καὶ τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἁπάντων αὐτοῖς ἀρχηγοὶ
κατέστησαν. ὧν ἐχρῆν ἐκείνους μεμνημένους, μηδέ πο-
τ' εἰς τὴν χώραν ταύτην εἰσβαλεῖν, ἐξ ἧς ὁρμηθέντες το-
σαύτην εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, μηδ' εἰς κινδύνους
καθιστάναι τὴν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν ἡρα-
κλέους προκινδυνεύσασαν, μηδὲ τοῖς μὲν ἀπ' ἐκεί-
νου γεγονόσι διδόναι τὴν βασιλείαν· τὴν δὲ τῷ γένει τῆς
σωτηρίας αἰτίαν οὖσαν, δουλεύειν αὐτοῖς ἀξιοῦν. εἰ δὲ δεῖ
τὰς χάριτας καὶ τὰς ἐπιεικείας ἀνελόντας ἐπὶ τὴν ὑ-
πόθεσιν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸν ἀκριβέστατον λό-
γον εἰπεῖν, οὐδήπου πάτριόν ἐστιν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπήλυδας
τῶν αὐτοχθόνων, οὐδὲ τοὺς εὖ παθόντας τῶν εὖ ποιη-
σάντων, οὐδὲ τοὺς ἱκέτας γενομένους τῶν ὑποδεξαμέ-
νων. ἔτι δὲ συντομώτερον ἔχω δηλῶσαι περὶ αὐτῶν.
τῶν μὲν γὰρ ἑλληνίδων πόλεων, χωρὶς τῆς ἡμετέρας,

cesserit: & Eurystheus, qui uim nobis facturus aduenerat, ipse captus, supplex fieri coactus sit. Ac eum quidem qui natura humana præstantior, & Ioue natus fuit, & mortalis adhuc diuinum robur habuit, & edictis & iniurijs per omnem ætatem diuexauit. Postquam autẽ erga nos deliquit, res eius ita mutatæ sunt, ut in potestatem liberorum Herculis redactus, contumeliosa morte perierit. Cùm autem multa beneficia in ciuitatẽ Lacedæmoniorum contulerimus, sic accidit, ut de hoc uno dicerẽ. Nam occasione salutis usi nostra opera partæ, maiores eorum qui nunc Spartæ regnant, Herculis posteri, atq; in Peloponnesum reuersi, Argis & Lacedæmone & Messena occupatis, tum Spartæ conditores, tũ bonorum quibus nunc fruuntur omnium, principes eis, autoresq; extiterunt. Decuisset igitur eos, horũ meminisse, nunquam eam regionem inuasisse, è qua maiores eorum progressi, tantam felicitatem sunt adepti: nec ei urbi creasse periculum, quæ pro Herculis liberis suum caput periculis obiecit. Cuius posteris cum regnum detulerint, qui cõuenit, ut eam ciuitatem seruitute oppressum eant, quæ totam eius familiã ab interitu uindicauit? Quòd si gratiæ referendæ, & æquitatis officijs omißis, ad institutũ redeundum, & in ipsius causæ arcem inuadendum est: non utiq; patrium est, duces esse aduenas indigenarum: neque beneficijs affectos benemeritorum, neq; supplices eorum à quibus sunt conseruati. Cæterum maiore etiam compendio his de rebus possum disserere: Græcarum urbium, nostra ciuitate excepta,

ἄργος καὶ θῆβαι, καὶ λακεδαίμων, καὶ τότ' ἦσαν μέγισται, καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσιν. φαίνονται δ' ἡμῶν οἱ πρόγονοι τοσοῦτον ἁπάντων διενεγκόντες, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν ἀργείων δυστυχησάντων θηβαίοις, ὅτε μέγιστον ἐφρόνησαν ἐπιτάττοντες, ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους, ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους πελοποννησίων μάχῃ νικήσαντες· ἐκ δὲ τοῦ πρὸς εὐρυσθέα κινδύνου τοὺς οἰκιστὰς, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν λακεδαιμονίων διασώσαντες. ὥστε περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς ἕλλησι δυναστείας, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις σαφέστερον ἐπιδεῖξαι δυνηθείη. δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πόλει πεπραγμένων προσήκειν εἰπεῖν· ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐπ' ἐκείνους. ἅπαντας μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύνους, λίαν ἂν μακρολογοίην. ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ὀλίγῳ πρότερον ἦλθον, πειράσομαι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν. ἔστι γὰρ ἀρχαϊκώτατα μὲν τῶν ἐθνῶν, καὶ μεγίστας δυναστείας ἔχοντα, σκύθαι, καὶ θρᾷκες, καὶ πέρσαι· τυγχάνουσι δ' οὗτοι μὲν ἅπαντες ἡμῖν ἐπιβουλεύσαντες. ἡ δὲ πόλις πρὸς ἅπαντας τούτους διακινδυνεύσασα. καί τοι τί λοιπὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ἢν ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν ἑλλήνων οἱ μὴ δυνάμενοι τυγχάνειν τῶν δικαίων, ἡμᾶς ἱκετεύειν ἀξιοῦντες· τῶν δὲ βαρβάρων οἱ βουλόμενοι καταδουλοῦσθαι τοὺς ἕλληνας, ἐφ' ἡμᾶς πρώτους ἰόντες. ἐπιφανέστατος μὲν οὖν τῶν πολέμων ὁ περσικὸς γέγονεν, οὐ μὴν ἐλάττω τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων ἐστὶ, τοῖς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦσιν. ἔτι γὰρ ταπεινῆς οὔσης τῆς ἑλλάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώ-

Argos & Thebæ & Lacedæmon, ut tum fuerunt, sic etiam hodie sunt maximæ. Manifestum autem est, maiores nostros tantum inter omnes excelluisse, ut propter Argiuos aduersa fortuna usos, Thebanis, cùm animosißimi essent, imperarint: & ob liberos Herculis, Argiuos, cæterosq́ Pelopponnenses prælio superarint: & è periculo, quod ab Eurystheo imminebat, Spartæ conditores & Lacedæmoniorum duces liberarint. Quare haud scio quídnam de Græciæ principatu, ab ullo demonstrari poßit apertius. Videtur autem conuenire, ut de rebus à nostra ciuitate prius etiam contra Barbaros gestis dicam: præsertim cum orationem de imperio, quo illos oppugnemus, instituerim. Verùm si omnia pericula enumerare uellem, iusto mihi prolixior nasceretur oratio. Dabo autem operã, ut eâdem ratione, quam in prioribus seruaui, etiam hic de maximis tãtummodò disseram. Sunt igitur imperiosißimæ gentes & potentißimæ, Scythæ & Thraces & Persæ. Ita autem fors tulit, ut hi omnes nobis insidiati fuerint, nostraq́ urbs aduersus eos omnes belli discrimen adierit. Proinde, quid reliquum erit aduersarijs, ubi demonstratum fuerit, Græcos, si qui ius suum adipisci non possent, nostræ urbi supplicare solitos: Barbaros, qui Græciam seruitute opprimere studuerunt, nos primos inuasisse? Bellum autem Persicum, etsi omnium illustrißimum fuit, tamen non minora argumenta res olim gestæ suppeditant, cùm de iure & more maiorum disputatur. Nam dum humilis adhuc esset Græcia, in nostram ditio-

ρων ἡμῶν Θρᾷκες μετ᾽ εὐμόλπου τοῦ ποσειδῶνος, οὐ
σκύθαι δὲ μετ᾽ ἀμαζόνων τῶν ἄρεως θυγατέρων, οὐ
κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ᾽ ὃν ἑκάτεροι τῆς
εὐρώπης ἐπῆρχον, μισοῦντες μὲν ἅπαν τὸ τῶν ἑλλή-
νων γένος, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιη-
σάμενοι, νομίζοντες ἐκ τούτου τοῦ τρόπου πρὸς μίαν
μὲν πόλιν κινδυνεύσειν, ἁπασῶν δ᾽ ἅμα κρατήσειν.
οὐ μὴν κατώρθωσαν: ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγό-
νους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες, ὁμοίως διεφθάρη-
σαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμη-
σαν. δῆλον δὲ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν γενομέ-
νων ἐκείνοις. οὐ γὰρ ἄν ποθ᾽ οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν τοσοῦ-
τον χρόνον διέμειναν, εἰ μὴ καὶ τὰ πραχθέντα πολὺ
τῶν ἄλλων διήνεγκε. λέγεται δ᾽ οὖν περὶ ἀμαζόνων,
ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν οὐδεμία πάλιν ἀπῆλθεν: αἱ
δ᾽ ὑπολειφθεῖσαι διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν, ἐκ
τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν. περὶ δὲ θρᾳκῶν, ὅτι τὸν ἄλ-
λον χρόνον ὅμοροι προσοικοῦντες ἡμῖν, τοσοῦτον διέλι-
πον, ὥστ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας ἔθνη πολλὰ καὶ
παντοδαπὰ, καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι. κα-
λὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ πρέποντα τοῖς περὶ τῆς ἡγε-
μονίας ἀμφισβητοῦσιν· ἀδελφὰ δὲ τῶν εἰρημένων,
καὶ τοιαῦθ᾽ οἷάπερ εἰκὸς τοὺς ἐκ τοιούτων γενομένους, οἱ
μετὰ δαρεῖον καὶ ξέρξην πολεμήσαντες ἔπραξαν. με-
γίστου γὰρ πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων
εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολε-
μίων ἀνυποστάτων ὄντων διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμά-
χων ἀνυπέρβλητον ἐχόντων ἡγουμένων τὴν ἀρετὴν, ἀμ-
φοτέρων κρατήσαντες ὡς ἑκατέρων προσῆκε, καὶ πρὸς
ἅπαντας τοὺς κινδύνους διενεγκόντες, εὐθὺς μὲν τῶν
ἀριστείων

nem irrupêre Thraces, cum Eumolpo Neptuni filio: Scythæ cum Amazonibus, Martis filiabus, non uno tempore, sed eo utriq; quo Europæ imperiũ affectabant, infensi quidem Græcis uniuersis, sed priuatim nos accusantes. Existimabant enim, e a se ratione unam duntaxat urbem aduersariam habituros, & uniuersarum simul potituros. non tamen uotorũ compotes facti, sed cum solis nostris maioribus congreßi, non minus ad internecionẽ deleti sunt, quàm si uniuersis hominibus bellũ fecissent. Quantam uerò cladem acceperint, ex eo apparet, quòd fama illa tam diu durare non potuisset, nisi res gestæ multum alijs præstitissent. Nam Amazonum quidem, quæ huc uenerint, nullam domũ redijsse: & cæteras quæ domi manserant, ob cladem hîc acceptã regno pulsas esse ferũt. Thraces autem, cùm superiore tempore in uicinia nostra habitassent, ob expeditionem tum factam tam longè receßisse, ut intra nostros & illorum fines multæ gentes uariæq; consederint, & magnæ urbes sint conditæ. Præclara quidem & hæc sunt, ac digna ijs qui de principatu contendunt: cognata uerò his quæ diximus, & talia sunt, qualia decent à tantis uiris oriũdos, ea quæ illi gessere, qui Darij & Xerxis arma repulerunt. Cum enim maximum id bellum conflatum esset, & plurima pericula eodem tempore urgerent, & hostes ob multitudinem non sustineri possent, & socij uirtute se insuperabili esse præditos putarent: utrisque uictis, ut utrisque conueniebat, & in omnibus prælijs præstantia suæ uirtutis probata, insignem statim forti-

ἀριστείων ἠξιώθησαν: οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρέλαβον, δόντων μὲν τῶν ἄλλων ἑλλήνων, οὐκ ἀμφισβητούντων δὲ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι ζητούντων. καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ λακεδαιμόνιοι περὶ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς τούτους, πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς ἕλλησι κατέστησαν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα, τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκε. βούλομαι δὲ μικρῷ μακρότερα περὶ τοῖν πολέοιν ταύταιν εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν, ἵν' ἀμφοτέρων ὑμῖν ὑπόμνημα γένηται, τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας. καίτοι με οὐ λέληθεν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν ὕστερον ἐπελθόντα, λέγειν περὶ πραγμάτων πάλαι προκατειλημμένων, καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες τῶν πολιτῶν εἰπεῖν, ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν. ἀνάγκη γάρ ἐστι, τὰ μὲν μέγιστ' αὐτῶν καταχρῆσθαι, μικρὰ δὲ παραλελεῖφθαι. ὅμως δ' ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι περὶ αὐτῶν. πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι, τοὺς τοῖς αὐτῶν σώμασιν ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γενομένων, καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρᾳ τοῖν πολέοιν, δίκαιον ἀμνημονεῖν. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προπαιδεύσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους, καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ' ἀρετὴν, καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. οὐ γὰρ ὠλιγώρουν τῶν κοινῶν, οὐδ' ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δ' ὡς ἀλλοτρίων· ἀλλ' ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δ' ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων,

tudinis laudem meruerunt: neq; multo pòst maris imperium sunt adepti, & delatum à Græcis cæteris, & istis qui nunc eo nos spoliare contēdunt, non aduersantibus. Neq; uerò me quisquam ignorare putet, etiam Lacedæmonios circa hæc tempora, multa in Græcos beneficia contulisse. Tantum uerò abest ut nostræ urbis laudes propterea minuantur, ut eo maiores etiam sint, quòd talibus æmulis tantum excelluit. Dicam autem paulò plura de his urbibus, neque celeriter nimium præteruehar: ut in memoriam utrunq; uobis reuocetur, tum uirtus maiorum nostrorum, tum inimicitiæ Barbarorum. Neq; me fugit, quàm difficile sit, post alios omnes de rebus dicere iam olim occupatis, de quibus eloquentissimi quiq; ciues in publicis sepulturis sæpe uerba fecerunt. Necesse enim est, maxima ex illis iam antè in medium allata, & parua quædam relicta esse: non tamen ea quæ restant, quoniam ad institutum nostrum faciunt, silentio prætereunda sunt. Optimè igitur meritos, & maximis laudibus eos fuisse dignos existimo, qui sua corpora pro Græciæ defensione periculis obiecerūt. Sed & eorum nonnulla ratio habenda est, qui eo bello ætate superiores in utraq; urbe summæ rerum præfuerunt. Illi enim fuêre, qui præpararunt posteros: & populum ad uirtutem cohortati, eos Barbaris acerrimos aduersarios effecerunt. Nec enim illi nullam Reipublicæ curam habebant, neq; publicis opibus fruebātur ut priuatis, ut alienas negligebant: sed eas administrabant ut priuatas, ita ijs abstinebant ut abstinere decet prorsus

κόντων. οὐδὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον:
ἀλλ' οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι, καὶ
κάλλιστον, ὅστις τυγχάνοι τοιαῦτα πράττων, ἐξ ὧν αὐ-
τός τε μέλλοι μάλιστ' εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ με-
γίστην δόξαν καταλείψειν. οὐ γὰρ τὰς θρασύτητας ἀλ-
λήλων ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν
ἤσκουν· ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι κακῶς ὑπὸ
τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος
ἀποθνήσκειν. μᾶλλον δ' ᾐσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁ-
μαρτήμασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς σφετέροις αὐ-
τῶν. τούτων δ' ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν ὅ-
πως ἀκριβῶς καὶ καλῶς ἕξουσιν, οὐχ οὕτω τοὺς περὶ
τῶν ἰδίων συμβολαίων, ὡς τοὺς περὶ τῶν καθ' ἑκάστην
ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων. ἠπίσταντο γὰρ, ὅτι τοῖς καλοῖς
κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πραγμάτων
πολλῶν, ἀλλ' ἀπ' ὀλίγων συνθημάτων ῥαδίως καὶ
περὶ τῶν ἰδίων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμονοήσουσιν. οὕτω δὲ
πολιτικῶς εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλ-
λήλους, οὐχ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες, τῶν λοι-
πῶν ἄρξουσιν: ἀλλ' ὁπότεροι φθήσονται τὴν πόλιν ἀγα-
θόν τι ποιήσαντες. καὶ τὰς ἑταιρείας συνῆγον, οὐχ ὑπὲρ
τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφε-
λείᾳ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν:
θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας: καὶ
στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν: καὶ
μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγο-
ρεύεσθαι: καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκα-
λεῖσθαι· τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ'
οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι: πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις,
ἢ νῦν τοῖς ἔργοις χρώμενοι· ταῖς δὲ συνθήκαις ὥσ-
περ

alienis, nec pecunia felicitatem metiebantur: sed is opes poßidere tutißimas & pulcherrimas uidebatur, qui ita se gerebat, ut & ipse maximam laudem mereretur, & liberis suis honestißimam famam relicturus esset. Neque uerò audacia inter se certabant, nec alios alij ferociter impetebant: sed grauius esse putabant, malè audire à ciuibus, quàm honestè pro patria occumbere: & magis erubescebant, si quid publicè delictum esset, quàm nunc priuatim peccasse pudeat. In causa illud erat, quòd operam dabant, ut leges accuratæ & præclaræ essent, non tam priuatorum contractuum, quàm publicæ disciplinæ. Sciebant enim, bonis & honestis uiris nihil opus esse multis scriptis, sed paucis uelut tesseris, ut de re tum publica, tum priuata consentirent. Iam tantum fuit eorum Reipublicæ studium, ut inter eos factiones essent, non utri, alteris sublatis è medio, reliquis dominarentur: sed utri suam in ciuitatem beneficentiam declararent. Societates coibant non ob priuata commoda, sed propter populi utilitatem. Eodem modo etiam res aliorum administrabant, ut colerent Græcos, non exagitarent. Existimabant enim, non tyrannidem, sed imperium in eos exercendum: & duces potius quàm dominos appellari: seruatores, & non uastatores nominari se cupiebant. beneficijs ciuitates alliciebant, non ui euersas ad se pertrahebant: eorum sermoni plus inerat grauitatis, quàm nunc iurijurando: pacta & conuenta ultrò

ita

περ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιοῦντες· οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μέγα φρονοῦντες, ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι· τὴν αὐτὴν ἀξιοῦντες γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥττους, ἥνπερ τοὺς κρείττους πρὸς σφᾶς αὐτούς· ἴδια μὲν ἄστη τὰς ἑαυτῶν πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι. τοιαύταις δὲ διανοίαις χρώμενοι, καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοῖς τοιούτοις ἤθεσι παιδεύοντες, οὕτως ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἀσίας, ὥστε μηδένα πώποτε δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν, μήτε τῶν ποιητῶν, μήτε τῶν σοφιστῶν, ἀξίως τῶν πεπραγμένων εἰπεῖν. καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· ὁμοίως γάρ ἐστι χαλεπὸν ἐπαινεῖν τοὺς ὑπερβεβληκότας τὰς τῶν ἄλλων ἀρετάς, ὥσπερ τοὺς μηδὲν ἀγαθὸν πεποιηκότας. τοῖς μὲν γὰρ οὐχ ὕπεισι πράξεις, πρὸς δὲ τοὺς οὐκ εἰσὶν ἁρμόττοντες λόγοι. πῶς γὰρ ἂν γένοιντο σύμμετροι τοιούτοις ἀνδράσιν, οἳ τοσοῦτον μὲν τῶν ἐπὶ τροίαν στρατευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν περὶ μίαν πόλιν ἔτη δέκα διέτριψαν· οἱ δὲ τὴν ἐξ ἁπάσης τῆς ἀσίας δύναμιν, ὀλίγῳ χρόνῳ κατεπολέμησαν. οὐ μόνον δὲ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλλάδα πᾶσαν ἠλευθέρωσαν. ποίων δ' ἂν ἔργων, ἢ πόνων, ἢ κινδύνων ἀπέστησαν, ὥστε ζῶντες εὐδοκιμεῖν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔμελλον τελευτήσαντες ἕξειν, οὕτως ἑτοίμως ἤθελον ἀποθνήσκειν; οἶμαι δὲ καὶ τὸν πόλεμον θεόν τινα συναγαγεῖν, ἀγασθέντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι γενόμενοι τὴν φύσιν, διαλάθοιεν· μηδ' ἀκλεῶς τὸν βίον τελευτήσειαν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ θεῶν γεγονόσι καὶ καλουμένοις ἡμιθέοις ἀξιωθεῖεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὰ μὲν

σώματα

ita conseruabant, quasi necessitate constricti tenerentur: non tam ob potentiam superbiebant, quàm uitæ modestiam laudi sibi ducebant: erga imbecilliores ita affecti, ut potentiores erga se affectos esse uoluissent. Ciuitates suas priuatarum urbium loco habebant: Græciam uerò communem patriam existimabant. Quum igitur his animis essent, & his moribus adolescentiam informarent: eos qui cum Asianis pugnarunt, sic ad fortitudinem acuerunt, ut nemo unquam neq; poetarum, neque oratorum, eos pro rerum gestarum dignitate potuerit celebrare. In quo ego illis facilè ignosco. Aequè enim difficile est eos laudare, qui aliorum uirtutes superarunt, ac illos qui nihil præclari gesserunt. Nam alteris res desunt, alteris apta uerba reperiri non possunt. Nam quæ talibus uiris oratio par esse queat, qui Troiæ oppugnatores tanto interuallo superarunt, ut illi una urbe expugnanda decem annos contriuerint, cùm hi totius Asiæ uires exiguo tempore debellarint: neq; patriam quisq; suam duntaxat conseruarint, sed totam quoq; Græciam à seruitute uindicarint. Quæ uerò facinora, quos labores aut pericula detrectassent, ut uiuentes gloria florerent, qui famæ gratia post obitum consequendæ tam alacriter mortem oppetere uoluerunt? Equidem deorum aliquem arbitror bellum illud concitasse, admiratione uirtutis eorum, ne tam generosis animis præditi, in obscuro delitescerent, aut uitam ingloriam exigerent: sed pari honore cum filijs deorum afficerentur, quos semideos appellant. Nam illi quoq; ut corpora

σώματα ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν, τῆς δ' ἀρετῆς ἀθάνατον τὴν μνήμην πεποίηνται. ἀεὶ μὲν οὖν οἵ θ' ἡμέτεροι πρόγονοι καὶ λακεδαιμόνιοι, πρὸς ἀλλήλους φιλοτίμως ἔχον. οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονείκησαν, οὐκ ἐχθροὺς, ἀλλ' ἀνταγωνιστὰς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι νομίζοντες: οὐδ' ἐπὶ δουλεία τῇ τῶν ἑλλήνων τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες, ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁμονοοῦντες. ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴτιοι γενήσονται, περὶ τούτου ποιούμενοι τὴν ἅμιλλαν. ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὐτῶν εὐψυχίας, πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ δαρείου πεμφθεῖσιν. ἀποβάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν ἀττικὴν, οἱ μὲν οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους, ἀλλὰ τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον ποιησάμενοι, πρὸς τοὺς ἁπάσης τῆς ἑλλάδος καταφρονήσαντας ἀπήντων, τὴν οἰκείαν δύναμιν ἔχοντες, ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύειν. οἱ δ' οὐκ ἔφθησαν πυθόμενοι τὸν περὶ τὴν ἀττικὴν πόλεμον, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ἧκον ἡμῖν ἀμυνοῦντες, τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδὴν, ὅσηνπερ αὐτῆς αὐτῶν χώρας πορθουμένης. σημεῖον δὲ τοῦ τάχους καὶ τῆς ἁμίλλης αὐτῶν. τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους, φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πυθέσθαι τε τὴν ἀπόβασιν τῶν βαρβάρων, καὶ βοηθήσαντας ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, καὶ μάχῃ νικήσαντας τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων. τοὺς δ' ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ τοσαύταις νυξὶ διακόσια καὶ χίλια στάδια διελθεῖν, στρατοπέδῳ πορευομένους. οὕτω σφόδρα ἠπείχθησαν, οἱ μὲν μετασχεῖν τῶν κινδύνων, οἱ δὲ φθῆναι συμβαλόντες, πρὶν ἐλθεῖν τοὺς βοηθήσοντας. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης

μένης

corpora naturæ necessitati reddiderunt: sic uirtutis suæ memoriam immortalem reliquerunt. Ac inter maiores nostros, & Lacedæmonios semper æmulatio quædam, honorisq; contentio fuit: sed de rebus pulcherrimis non ut hostes, sed ut æmuli eiusdem gloriæ, temporibus illis certarunt. Nec enim ad opprimendam Græcorum libertatem Barbaro sunt adulati, sed simul & de communi salute consenserunt: & utri eam palmam obtinerent, de eo certamen fuit. Ac primùm uirtutem suam aduersus copias à Dario missas declararunt. Quæ cum è nauibus in Atticam descendissent, nostri non expectatis socijs, commune bellum sibi priuatim depoposcerunt, ac domestico milite instructo, totius Græciæ contemptoribus occurrerunt: pauci infinitis, tanquam alienæ uitæ periculo dimicaturi. Lacedæmonij autem, quum primùm de bello Attico audiuissent, relictis rebus omnibus, opem & auxilium nobis tulerunt, non minore festinatione ac studio, quàm si hostes ipsorum agrum uastarent. Signum autem celeritatis eorum & contentionis illud est, quòd ferunt, maiores nostros eodem die & Barbarorum excensum audiuisse, & ad agri sui terminos defendendos procurrisse, & superatis hostibus trophæum statuisse. Illos uerò tribus diebus, totidemq; noctibus, mille ac ducenta stadia cum exercitu confecisse. Vsque adeò festinarunt, alteri ut socij periculorum essent, alteri ut ante auxiliorum aduentum cum hoste confligerent. Posthæc secundum

μόνης τῆς ὕστερον στρατείας, ἣν αὐτὸς ξέρξης ἤγαγεν,
ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασίλεια, στρατηγὸς δὲ καταστῆναι
τολμήσας, ἅπαντας δὲ τοὺς ἐκ τῆς ἀσίας συναγείρας.
περὶ οὗ τίς οὐχ ὑπερβολὰς βουληθεὶς εἰπεῖν, ἐλάτ-
τω τῶν ὑπαρχόντων εἴρηκεν; ὃς εἰς τοσοῦτον ἦλθεν
ὑπερηφανίας, ὥστε μικρὸν μὲν ἡγησάμενος ἔργον
εἶναι τὴν ἑλλάδα χειρώσασθαι, βουληθεὶς δὲ τοιοῦτον
μνημεῖον καταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως
ἔργον ἐστίν: οὐ πρότερον ἐπαύσατο πρὶν ἐξεῦρεν, καὶ
συνηνάγκασεν ὃ πάντες θρυλοῦσιν, ὥστε τῷ στρατο-
πέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ
τῆς θαλάσσης, τὸν μὲν ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δ᾽ ἄθω
διορύξας. πρὸς δὴ τὸν οὕτω φρονήσαντα, καὶ τηλικαῦ-
τα διαπραξάμενον, καὶ τοσούτων δεσπότην γενόμενον,
ἀπήντων, διελόμενοι τὸν κίνδυνον· λακεδαιμόνιοι
μὲν εἰς θερμοπύλας, πρὸς τὸ πεζὸν χιλίους αὐτῶν
ἐπιλέξαντες, καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλα-
βόντες, ὡς ἐν τοῖς στενοῖς κωλύσοντες αὐτοὺς περαιτέρω
προελθεῖν· οἱ δ᾽ ἡμέτεροι πατέρες, ἐπ᾽ ἀρτεμίσιον ἑξή-
κοντα τριήρεις πληρώσαντες, πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολε-
μίων ναυτικόν. ταῦτα δὲ ποιεῖν ἐτόλμων, οὐχ οὕτω τῶν
πολεμίων καταφρονοῦντες, ὡς πρὸς ἀλλήλους φιλο-
τιμούμενοι. λακεδαιμόνιοι μὲν ζηλοῦντες τὴν πόλιν
τῆς ἐν μαραθῶνι μάχης, καὶ ζητοῦντες αὑτοὺς ἐξισῶ-
σαι, καὶ δεδιότες, μὴ δὶς ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία
γένηται τοῖς ἕλλησι τῆς σωτηρίας. οἱ δ᾽ ἡμέτεροι πατέ-
ρες, μάλιστα μὲν βουλόμενοι διαφυλάξαι τὴν προῦ-
σαν δόξαν, καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι καὶ πρότερον
ἡ πόλις ἡμῶν δι᾽ ἀρετὴν, ἀλλ᾽ οὐ διὰ τύχην ἐνίκη-
σεν, ἔπειτα δὲ καὶ προαγαγέσθαι βουλόμενοι τοὺς ἕλλη-
νας

dum bellum susceptum est, cuius ipse Xerxes dux fuit: relictaq; regia, imperator ausus fieri, totius Asiæ uires contraxit: de quo quis unquam instituit immensa dicere, qui non minora ueris dixerit? Nam tanta superbia elatus, ut rem paruam existimaret subigere Græciam, & id sui monimentum relinquere cuperet, quod humanam naturam excederet: non prius destitit, quàm id inuenisset, perq; uim extorsisset, quod omnibus in ore est, ut cùm exercitu continentem nauigarit, pedibus mare ambularit, tum Hellesponto ponte iuncto, tum Atho monte perfosso. Aduersus eum igitur, cuius tanta fuit elatio animi, qui tanta perfecit, qui tot populis imperitauit, occurrerunt, distributo periculo: Lacedæmonij ad Thermopylas, contra pedestrem exercitum, delectis mille de suis, & sociorum paucis adhibitis, ut in angustijs eum ulteriore progressu prohiberent: nostri patres ad Artemisium, sexaginta triremibus contra uniuersam hostium classem instructis. Atque hæc fecerunt, non tam hostium contemptu, quàm mutua æmulatione: Lacedæmonij, quòd urbem nostram ob Marathoniam pugnam admirantes, se nobiscum exæquare cupiebant: ueriti, ne Græcia secundùm à nobis conseruaretur: nostri maiores, tum ut partam gloriam tuerentur, & omnibus ostenderent, priorem etiam uictoriam non fortunæ, sed suæ uirtuti esse tribuendam: tum ut Græcos ad nauale

ναις ἐπὶ τὸ διαναυμαχεῖν: ἐπιδείξαντες αὐτοῖς, ὁμοίως
ἐν τοῖς ναυτικοῖς κινδύνοις ὥσπερ ἐν τοῖς πεζοῖς τὴν
ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην. ἴσως δὲ τὰς τόλ-
μας παρασχόντες, οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις
ἀλλ' οἱ μὲν διεφθάρησαν, καὶ ταῖς ψυχαῖς νικῶντες
τοῖς σώμασιν ἀπεῖπον. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε θέμις εἰπεῖν, ὡς
ἡττήθησαν: οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν φυγεῖν ἠξίωσεν. οἱ δ' ἡμέ-
τεροι τὰς μὲν πρόπλους ἐνίκησαν. ἐπειδὴ δ' ἤκουσαν
τοὺς πολεμίους τῆς παρόδου κρατήσαντας, οἴκαδε κατα-
πλεύσαντες, καὶ κατασκευάσαντες τὰ περὶ τὴν πό-
λιν, οὕτως ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε πολλῶν
αὐτοῖς καὶ καλῶν προειργασμένων, ἐν τοῖς τελευταίοις
τῶν κινδύνων ἔτι πλέον διήνεγκαν. ἀθύμως γὰρ ἁ-
πάντων τῶν συμμάχων διακειμένων, καὶ πελοπον-
νησίων μὲν διατειχιζόντων τὸν ἰσθμόν, καὶ ζητούντων ἰδί-
αν αὐτοῖς σωτηρίαν, τῶν δ' ἄλλων πόλεων ὑπὸ τοῖς
βαρβάροις γεγενημένων, καὶ συστρατευομένων ἐκεί-
νοις, πλὴν εἴ τινες αὐτῶν διὰ σμικρότητα παρημελή-
θησαν. προσπλευσῶν δὲ τριήρων διακοσίων καὶ χιλίων,
καὶ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούσης εἰς τὴν
ἀττικὴν ἐμβαλεῖν, οὐδὲ μιᾶς σωτηρίας αὐτοῖς ὑπο-
φαινομένης, ἀλλ' ἔρημοι συμμάχων γεγενημένοι, καὶ τῶν
ἐλπίδων ἁπασῶν διημαρτηκότες, ἐξὸν αὐτοῖς μὴ μό-
νον τοὺς παρόντας κινδύνους διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τι-
μὰς ἐξαιρέτους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασιλεύς, ἡ-
γούμενος, εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλάβοι ναυτικόν, πα-
ραχρῆμα καὶ πελοποννήσου κρατήσειν: οὐχ ὑπέμει-
ναν τὰς παρ' ἐκείνου δωρεάς, οὐδ' ὀργισθέντες τοῖς
ἕλλησιν ὅτι προὐδόθησαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλα-
γὰς τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους ὥρμησαν, ἀλλ' αὐτοὶ μὲν
ὑπὲρ

prælium ineundum adducerent, eisq́; demonstrarent, multitudinem non minus mari quàm terra succumbere uirtuti. Cùm autem pari fuissent audacia, non parem fortunam sunt experti. Nam illi quidem occubuerunt, uictores animis, corporibus defatigati. Eos enim esse uictos, dictu profecto nefas est. Nemo enim eorum fugere uoluit. Nostri autem primas naues uicerunt. Sed cùm hostes transitu potitos esse audiuissent: domum reductis nauibus, & rebus urbanis ordinatis, ea de cæteris consilia inierunt, ut cùm prius multa præclarè gessissent, in extremis periculis longè fuerint excellentiores. Nam cùm & omnes socij animos despondérent, & Peloponnenses Isthmum munirent, & suæ salutis priuatim rationem haberent, & aliæ urbes à Barbaris superatæ cum illis militarent (nisi fortè aliquæ ex minoribus per contemptum præteritæ essent) & triremes mille ac ducentæ aduentarent, & terrestres copiæ innumerabiles in Atticam irrupturæ essent, nec ulla salutis spes ostenderetur: sed & destituti à socijs, & omnibus ijs quæ expectarant, frustrati; quamuis eis non illa tantùm pericula effugere liceret, uerùm eximios etiam honores consequi; quos eis rex offerebat, existimans se nostræ urbis classe adiuncta, mox etiam Peloponnesi potiturum: tamen eius munera repudiarunt, nec irati Græcis, à quibus deserti essent, cupidè pacificationes Barbaricas arripuerunt: sed tum ipsi

ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο, τοῖς δ' ἄλλοις τὴν δουλείαν αἱρουμένοις συγγνώμην προσεῖχον. ἡγοῦντο γὰρ ταῖς μὲν ταπειναῖς τῶν πόλεων προσήκειν, ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν· ταῖς δὲ προεστάναι τῆς ἑλλάδος ἀξιούσαις, οὐχ οἷόν τ' εἶναι διαφεύγειν τοὺς κινδύνους: ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς αἱρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν ἢ ζῆν αἰσχρῶς, οὕτω καὶ τῶν πόλεων ταῖς ὑπερεχούσαις λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον, ἢ δούλας ὀφθῆναι γενομένας. δῆλον δ' ὅτι ταῦτα διενοήθησαν. ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαντα τὸν ὄχλον τὸν ἐκ τῆς πόλεως, εἰς τὴν ἐχομένην νῆσον ἐξέπλευσαν, ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις διακινδυνεύσωσι. καί τοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἐπιδειχθεῖεν ἀμείνους, ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες, οἵτινες ἔτλησαν ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ τοῖς ἕλλησιν αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ σεσυλημένα, καὶ νεὼς ἐμπιπραμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον περὶ τὴν πατρίδα τὴν αὐτῶν γιγνόμενον. καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς διακοσίας καὶ χιλίας τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν ἐτόλμησαν, οὐ μὴν εἰάθησάν γε. καταισχυνθέντες γὰρ πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ' αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δ' εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι γενομένους, καὶ τὰς κραυ-

γὰς

ad bellum pro libertate gerendum se accinxerunt, tum ijs qui in seruitutem se tradiderant, ignouerunt. Humilibus enim oppidis, quauis conditione salutem esse quærendam: ijs autem urbibus quæ Græciæ principatum sibi uendicarent, nullo modo pericula recusanda esse putabant. Sed ut uiris fortibus optabilius est honestè mortem oppetere, quàm uiuere turpiter: sic etiam primarijs urbibus expedire magis, ex hominum memoria deleri, quàm seruitute oppressas conspici. Atque his eos animis fuisse, perspicuum est. Cùm enim fieri non posset, ut contra utrasque copias simul exercitum instruerent, omni oppidana multitudine in naues imposita, in uicinam insulam traiecerunt, ut per uices cum alteris copijs, & non simul contra ambos exercitus, Martis aleam experirentur. Enimuerò uiri præstantiores illis, aut Græcorum amantiores ostendi quî possunt: qui, ne seruitutem Græcis afferrent, & urbem desolatam, & agros uastatos, & sacra spoliata, & templa incensa, uniuersi denique belli molem in patriam suam conuersam intueri sustinuerunt? ac ne his quidem contenti, contra naues mille & ducentas soli pugnare aggressi, non tamen etiam siti fuerunt. Peloponnenses enim eorum uirtute pudefacti, & si nostri interissent, ne se quidem fore incolumes: sin uicissent, suas urbes ignominiam accepturas cogitantes, periculorum socij esse sunt coacti. Ac tumultus qui in ea re incidunt, & clamo-

 res,

γάς, καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν ναυμαχούντων, οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ λέγοντα διατρίβειν, ἃ δ' ἐστιν ἴδια, καὶ τῆς ἡγεμονίας ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμενα, ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον ἐστιν εἰπεῖν. τοσοῦτον γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτ' ἦν ἀκέραιος, ὥστ' ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ ναυμαχήσαντες. οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῶν πολεμίων κρατῆσαι, ταύτης δὲ τὴν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι. καίτοι μελλούσης στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ μᾶλλον τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστ' εὐδοκιμήσαντας; καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων ἀριστείων ἀξιωθέντας; οὐ τοὺς τὴν αὑτῶν ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ τό, τε παλαιὸν οἰκιστὰς τῶν πλείστων πόλεων γενομένους, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δ' οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν, εἰ τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος μετασχόντες, ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν ἀξιωθείημεν; καὶ τότε προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων, νῦν ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν; περὶ μὲν οὖν τῆς ἡγεμονίας, ὡς δικαίως ἂν εἴη τῆς πόλεως, ῥᾴδιον ἐκ τῶν εἰρημένων καταμαθεῖν. ἐνθυμήθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, εἰ δοκῶ τοῖς λόγοις διαφθείρειν τοὺς νεωτέρους, ἀλλὰ μὴ προτρέπειν ἐπ' ἀρετὴν, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως κινδύνους; ἢ δικαίως ἂν δοῦναι δίκην ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ἀλλ' οὐκ ἂν χάριν κομίσασθαι παρ' ὑμῶν τὴν μεγίστην: ὃς οὕτως ἐγκεκωμίακα

σύστασις τοῦ πανηγυρικοῦ λόγου.

καὶ

res, & cohortationes, quæ cõmunia sunt omniũ bellorum naualium, non uideo quorsum attineat multis cõmemorare. Quæ aũt huius loci propria sunt, & digna principatu, & supradictis cõsentanea, ea demũ est mei officij dicere. Tantũ enim nostra urbs cæteris, dum incolumis esset, antecelluit, ut euersa etiã, plures triremes ad præliũ pro Græciæ salute cõmittendũ cõtulerit, quàm cæteri omnes qui nauali prælio interfuerũt. Neq; uerò quisquam adeò nobis inimicus est, quin fateatur, id nauale præliũ uictoriæ causam extitisse, atq; idipsum nostræ urbi acceptũ esse referendum. Itaq; cum bellum erit Barbaris inferendum, quorũ potius decet esse principatũ? non eorũ, qui bello superiore præclarißimè se gesserunt? qui & priuatim sæpe pro alijs dimicarunt, & in cõmunibus discriminibus primas meruerũt? Nõ eorũ, qui pro Græciæ salute suã urbẽ deseruerũt? nõ eorũ, qui et olim plurimas urbes cõdiderũt, et easdẽ denuò maximis è calamitatib. eripuerunt? An uerò nõ iniquißimè nobiscũ agetur, qui maximam partem malorum exantlauimus, si in iudicio dignitatis minus honoris consequamur? & qui tum pro salute omnium in prima acie stetimus, nunc alios sequi cogamur? Ac principatũ quidem meritò nostræ esse ciuitatis, facilè ex ijs quæ diximus cognoscetur.

Cogitate igitur cùm animis uestris, corrumperéne adolescentes uidear, an uerò ad uirtutẽ & subeunda pericula pro Repub. potius adhortari? æquiúsne sit ob hanc mihi orationẽ mulctam irrogari, an potius maximã à uobis gratiã referri? qui ijs laudib. (Cõmendatio Panegyricæ orationis.)

καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς προγόνους, καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένους. ὥστε τούς τε πρότερον γράψαντας περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἅπαντας, ἠφανικέναι τοὺς λόγους, αἰσχυνομένους ὑπὲρ τῶν εἰρημένων αὐτοῖς: τούς τε νυνὶ δοκοῦντας εἶναι δεινοὺς, μὴ τολμᾶν ἔτι λέγειν περὶ τούτων: ἀλλὰ καὶ καταμέμφεσθαι τὴν δύναμιν τὴν σφετέραν αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως τούτων οὕτως ἐχόντων, φανήσονταί τινες τῶν εὑρεῖν μὲν οὐδὲν, οὐδ' εἰπεῖν ἄξιον λόγου δυναμένων, ἐπιτιμᾶν δὲ καὶ βασκαίνειν τὰ τῶν ἄλλων μεμελετηκότων, οἳ χαριέντως μὲν εἰρῆσθαι ταῦτα φήσουσι· τοῦτο γὰρ οὐ φθονήσουσιν εἰπεῖν. πολὺ μέντοι χρησιμωτέρους εἶναι τῶν λόγων, καὶ κρείττους τοὺς ἐπιπλήττοντας τοῖς νῦν ἁμαρτανομένοις, ἢ τοὺς τὰ πεπραγμένα πρότερον ἐπαινοῦντας· καὶ τοὺς περὶ ὧν δεῖ πράττειν συμβουλεύοντας, ἢ τοὺς τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων διεξιόντας. ἵν' οὖν μηδὲ ταῦτ' ἔχωσιν εἰπεῖν, ἀφέμενος τοῦ βοηθεῖν τοῖς εἰρημένοις, πειράσομαι μέρος ἑτέρου λόγου τοσοῦτον, ὅσον περ ἄρτι, διελθεῖν ὑμῖν. ἐν ᾧ φανήσομαι περὶ τούτων ἁπάντων, πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποιημένος. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν ἀρχῇ λεγόμενα, περὶ τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς χίους, καὶ ῥοδίους, καὶ βυζαντίους. ἐπιδείξας δ' ὡς συμφέρει διαλύσασθαι τῇ πόλει τὸν πόλεμον, κατηγορῶ τῆς δυναστείας τῆς ἐν τοῖς ἕλλησι, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν: ἀποφαίνων αὐτὴν οὐδὲν διαφέρουσαν, οὔτε ταῖς πράξεσιν, οὔτε τοῖς πάθεσι τῶν μοναρχιῶν. ἀναμιμνήσκω δὲ καὶ τὰ συμβάντα δι' αὐτὴν τῇ πόλει, καὶ λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. διαλεχθεὶς δὲ περὶ τούτων, καὶ τὰς τῆς ἑλλάδος συμφορὰς ὀδυράμενος, καὶ τῇ πόλει παραινέ-

μετάβασις ἀπὸ τῶν ἐγκωμιαστικῶν ἐπὶ τὰ ἐπιτιμητικὰ, καὶ ἡ τοῦ εἰρηνικοῦ ὑπόθεσις.

tum urbem nostram, tum maiores, tum præclara illorum temporũ facinora ornarim, ut & ij qui prius idem argumentum tractarant, eorum pudore quæ dixerant, omnes suas orationes deleuerint: & qui etiam hodie inter eloquentes habentur, hisce de rebus, diffisi ingenijs suis, nihil iam dicere audeant. Quæ cùm ita sint, tamen existent aliqui ex istis, qui ipsi quidẽ excogitare nihil aut dicere possunt, quod audire sit operæpreciũ: sed in eo studio ætatem consumpserunt, ut aliorum dicta cauillentur & exagitent: qui eleganter quidem hæc esse dicta, sine inuidia fateantur: longè tamen utiliores eas orationes esse dictitent, quæ ea quæ nunc prauè ac temerè gerantur, reprehendant, quàm quæ res olim gestas laudent: & quæ quid agendum sit suadeant, quàm quæ uetera facinora commemorent. Vt igitur neque hæc possint dicere, omissa defensione superiorum, tantam uobis alterius orationis partem recitare conabor, quanta modò recitata est: ex qua me in harum rerum omnium curam sedulò incubuisse constabit. Agitur autem initiò de pace facienda cum Chijs, Rhodijs & Byzantijs. Cum enim ostendissem, è Republica esse, ut bellum deponeretur: accuso dominatum in Græcos usurpatum, & damno maris imperium: ac nihil id esse aliud pronuncio, quàm monarchiam quandam, siue actiones siue clades spectentur. Commemoro etiam, quid ex eo nostræ ciuitati, quid Lacedæmonijs, quid alijs omnibus usu uenerit. His explicatis, & Græciæ calamitates deploro, & ciues admo-

Transitio à laudatione ad reprehẽsionẽ: & argumentum orationis de Pace.

σας, ὡς χρὴ μὴ περιορᾶν αὐτὴν οὕτω πράττουσαν. ἐπὶ τελευτῆς, ἐπί τε τὴν δικαιοσύνην παρακαλῶ, καὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττω, καὶ περὶ τῶν μελλόντων συμβουλεύω. λαβὼν οὖν ἀρχὴν ταύτην ὅθεν διαλέγομαι περὶ αὐτῶν, ἀνάγνωθι καὶ τοῦτο τὸ μέρος αὐτοῖς.

ἘΚ ΤΟΥ ἘΙΡΗΝΙΚΟΥ.

Ἡγοῦμαι δὲ δεῖν ὑμᾶς, μὴ μόνον ψηφισαμένους τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπελθεῖν, ἀλλὰ καὶ βεβουλευμένους ὅπως ἄξομεν αὐτήν, καὶ μὴ ποιήσομεν ὅπερ εἰώθαμεν, ὡς ὀλίγον χρόνον διαλιπόντες, πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς καταστησόμεθα ταραχάς, μηδ' ἀναβολήν, ἀλλ' ἀπαλλαγὴν εὑρήσομέν τινα τῶν παρόντων κακῶν. οὐδὲν δὲ τούτων οἷόν τ' ἐστὶ γενέσθαι πρότερον, πρὶν ἂν πεισθῆτε, τὴν μὲν ἡσυχίαν ὠφελιμωτέραν καὶ κερδαλεωτέραν εἶναι τῆς πολυπραγμοσύνης, τὴν δὲ δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας· τὴν δὲ τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας. περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε τῶν ῥητόρων εἰπεῖν ἐν ὑμῖν ἐτόλμησεν. ἐγὼ δὲ περὶ αὐτῶν τούτων τοὺς πλείστους τῶν λόγων μέλλω ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς. ὁρῶ γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνοῦσαν, ἀλλ' οὐκ ἐν οἷς νῦν τυγχάνομεν πράττοντες. ἀνάγκη δὲ τὸν ἔξω τῶν εἰθισμένων ἐπιχειροῦντα δημηγορεῖν, καὶ τὰς ὑμετέρας γνώμας μεταστῆσαι βουλόμενον, πολλῶν πραγμάτων ἅψασθαι, καὶ διὰ μακροτέρων τοὺς λόγους ποιήσασθαι, καὶ τὰ μὲν ἀναμνῆσαι, τῶν δὲ κατηγορῆσαι, τὰ δ' ἐπαινέσαι, περὶ δὲ τῶν συμβουλεῦσαι. μόλις γὰρ ἄν τις ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τούτων ἐπὶ τὸ βέλτιον φρονῆσαι δυνηθείη προαγαγεῖν. ἔχει γὰρ οὕτως. ἐμοὶ δοκοῦσιν ἅπαντες μὲν ἐπιθυ-

neo, ut malis illis remedium aliquod inuenire studeant. Deniq; ad colendā iusticiā adhortor, & errata reprehendo, & de Republica in posterū ordinanda do consiliū. Orsus igitur inde, ubi his de rebus disserere incipio, hanc etiam partem recita.

EX ORATIONE DE PACE.

Sic aūt censeo, pacem nō tantùm decernendā: sed nō prius dimittendā esse concionē, quàm ratio fuerit inita, qua eā cōseruemus. Nec enim cōsultū fuerit, cōmittere, ut more nostro, nō multo pòst ijsdē tumultibus agitemur, aut morā duntaxat aliquā his malis producamus: sed opera danda, ut eis omnino liberemur. Quarū rerum nihil fieri potest, nisi persuaderi uobis patiamini, plus utilitatis & lucri esse in tranquillitate, quàm in conatu superuacaneo multarum rerum: iusticiam præstare iniuriæ, suarū rerum curam appetitioni alienarū opum. Quibus de rebus quum oratorū nemo unquā apud uos uerba facere ausus fuerit, orationis meæ maxima pars in his ipsis cōsumetur. Hinc enim pendère felicitatem uideo: & non in ijs sitam esse rebus, quas nunc agitamus. Omnino autē necesse est, eum qui à consueta dicendi ratione recesserit, & à sententia uos deducere studuerit, multis de reb. facere mentionē, atq; alicubi diutius immorari. Nā alia uobis in memoriam redigenda sunt, alia reprehendenda: quædam laudanda, de nōnullis consilium dandū: quæ si quis omnia præstiterit, tamē haud illi promptū erit uos ad meliorē mentem reuocare. Sic enim se res habet, mea quidē sentētia: uniuersi mortales utilitatis

suæ

μεῖν τοῦ συμφέροντος, καὶ τοῦ πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων· οὐκ εἰδέναι δὲ τὰς πράξεις τὰς ἐπὶ ταῦτα φερούσας, ἀλλὰ ταῖς δόξαις διαφέρειν ἀλλήλων. οἱ μὲν γὰρ ἔχειν ἐπιεικεῖς, καὶ στοχάζεσθαι τοῦ δέοντος δυναμένας· οἱ δ' ὡς οἷόν τε πλεῖστον τοῦ συμφέροντος διαμαρτανούσας, ὅπερ καὶ τῇ πόλει συμβέβηκεν. ἡμεῖς γὰρ οἰόμεθα, ἢν τὴν θάλασσαν πλέωμεν πολλαῖς τριήρεσι, καὶ βιαζώμεθα τὰς πόλεις συντάξεις διδόναι, καὶ συνέδρους ἐνθάδε πέμπειν, διαπράξασθαί τι τῶν δεόντων. πλεῖστον δὲ διεψεύσμεθα τῆς ἀληθείας. ὧν μὲν γὰρ ἠλπίζομεν, οὐδὲν ἀποβέβηκεν. ἔχθραι δ' ἡμῖν ἐξ αὐτῶν τούτων, καὶ πόλεμοι καὶ δαπάναι μεγάλαι γεγόνασιν, εἰκότως. καὶ γὰρ τὸ πρότερον, ἐκ μὲν τῆς τοιαύτης πολυπραγμοσύνης, εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους κατέστημεν. ἐκ δὲ τοῦ δικαίαν τὴν πόλιν παρέχειν, καὶ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ μηδενὸς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, παρ' ἑκόντων τῶν ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἐλάβομεν. ὧν νῦν ἀλογίστως καὶ λίαν εἰκῆ, πολὺν ἤδη χρόνον καταφρονοῦμεν. εἰς τοῦτο γάρ τινες ἀνοίας ἐληλύθασιν, ὥσθ' ὑπειλήφασι τὴν μὲν ἀδικίαν ἐπονείδιστον μὲν εἶναι, κερδαλέαν δὲ καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν. τὴν δὲ δικαιοσύνην, εὐδόκιμον μὲν, ἀλυσιτελῆ δὲ, καὶ μᾶλλον δυναμένην τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν, ἢ τοὺς ἔχοντας αὐτήν. κακῶς εἰδότες, ὡς οὔτε πρὸς χρηματισμὸν, οὔτε πρὸς δόξαν, οὔτε πρὸς ἃ δεῖ πράττειν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρετὴ καὶ τὰ μέρη ταύτης. τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς οἷς ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ, τούτοις κτώμεθα καὶ τὰς ἄλλας ὠφελείας, ὧν δεόμενοι τυγχάνομεν. ὥσθ' οἱ τῆς αὐτῶν

δια-

suæ sunt studiosi, & in eo elaborant, ut plus poßint alijs. Verùm quib. rationib. id aſſequãtur, in eo fallũtur pleriq;, et differũt inter ſeſe opinionib. Nã alij rectè iudicãt, et bono cõſilio id deligũt quod eſt reb. atq; tẽporib. maximè accõmodatũ: alij a ratione utilitatis toto (quod aiũt) cœlo aberrãt: id quod etiam noſtræ ciuitati uſuuenit. Nã in ea ſumus opinione, ſi multis triremib. mare nauigemus, & urbes tributa péndere cogamus, et huc mittere aſſeſſores, nos aliquod feciſſe operæpreciũ: in quo lõgißimè à ueritate aberrauimus, & ſpe noſtra prorſus fruſtrati ſumus. Nã illæ ipſæ res & inimicitiarũ & bellorũ, & multorũ ſumptuũ cauſæ nobis extiterũt. neq; profectò iniuria. Nã prius etiã huiuſmodi inquieta cõſilia nos in extrema diſcrimina cõiecerũt. Dũ aũt publicè iuſtitiæ ſtuderemus, dũ opẽ ferremus oppreßis, dũ nihil alienũ concupiſceremus, Græci principatũ ultrò nobis detulerũt: quos nũc incõſideratè, nimisq́; petulãter longo iã tẽpore contẽnimus. Quidã enim eò dementiæ uenerũt, ut exiſtimẽt iniuſtitiã probro ſam quidẽ eſſe, ſed afferre lucrũ, & in quotidiana uita cũ primis eſſe conducibilẽ: iuſticiã uerò, etſi laudari ſoleat, nihil emolumenti parere, & alijs utiliorem eſſe quàm ijs qui ea præditi ſunt. Verùm illi nõ intelligunt, neq; ad parandas opes, neq; ad gloriam conſequendã, neq; ad res neceſſarias gerendas, neq; deniq; ad felicitatem adipiſcendam, tantã eſſe uim in iniuria, quanta eſt in uirtute & eius partibus. Nã his bonis quæ animo inſunt, etiã cæteras utilitates, quibus opus eſt, paramus. Quare qui mentem
ſuam

διανοίας ἀμελοῦντες, λελήθασι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τοῦ τι φρονεῖν ἄμεινον, καὶ τοῦ πράττειν βέλτιον ὀλιγωροῦντες. θαυμάζω δ' εἴ τις οἴεται τοὺς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσκοῦντας, καὶ καρτερεῖν καὶ μένειν ἐν τούτοις ἐθέλοντας, ἔλαττον ἔχειν τῶν πονηρῶν: ἀλλ' οὐχ ἡγουμένους, καὶ παρὰ θεοῖς, καὶ παρ' ἀνθρώποις, πλέον οἴσεσθαι τῶν ἄλλων. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τούτους μόνους ὧν δεῖ πλεονεκτεῖν, τοὺς δ' ἄλλους οὐδὲ γινώσκειν οὐδὲν ὧν βέλτιον ἐστίν. ὁρῶ γὰρ τοὺς μὲν τὴν ἀδικίαν προτιμῶντας, καὶ τὸ λαβεῖν τι τῶν ἀλλοτρίων μέγιστον ἀγαθὸν νομίζοντας, ὅμοια πάσχοντας τοῖς δελεαζομένοις τῶν ζώων. καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπολαύοντας ὧν ἂν λάβωσιν, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐν τοῖς μεγίστοις κακοῖς ὄντας. τοὺς δὲ μετ' εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης ζῶντας, ἔν τε τοῖς παροῦσι χρόνοις ἀσφαλῶς διάγοντας, καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχοντας. καὶ ταῦτ' εἰ μὴ κατὰ πάντων οὕτως εἴθισται συμβαίνειν, ἀλλὰ τό γ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτον γίγνεται τὸν τρόπον. χρὴ δὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐπειδὴ τὸ μέλλον ἀεὶ συνοίσειν οὐ καθορῶμεν, τὸ πολλάκις ὠφελοῦν τοῦτο φαίνεσθαι προαιρουμένους. πάντων δ' ἀλογώτατον πεπόνθασιν, ὅσοι κάλλιον μὲν ἐπιτήδευμα νομίζουσιν εἶναι, καὶ θεοφιλέστερον τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας: χεῖρον δ' οἴονται βιώσεσθαι τοὺς ταύτῃ χρωμένους, τῶν τὴν πονηρίαν προῃρημένων. ἐβουλόμην δ' ἄν, ὥσπερ πρόχειρόν ἐστιν ἐπαινέσαι τὴν ἀρετήν, οὕτω ῥᾴδιον εἶναι πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας ἀσκεῖν αὐτήν. νῦν δὲ δέδοικα, μὴ μάτην τὰ τοιαῦτα λέγωμεν. διεφθάρμεθα γὰρ πολὺν ἤδη χρόνον ὑπ' ἀνθρώπων, οὐδὲν ἀλλ' ἢ φενακίζειν δυναμένων,

suam negligunt, non animaduertunt se id neglige-re, ut alÿs neq; rectius sentiant, nec meliore fortuna utantur. Atq; adeò mirũ mihi uidetur, esse qui putent, eos qui in proposito & constantia colendæ pietatis & iustitiæ labores suscipiant, & pericula adeant, deteriore conditione fore quàm improbos, nec in maiore quàm alios tam deorũ quàm hominũ gratia futuros. Ego uerò persuasum habeo, solos hos ÿs rebus antecellere, quæ ueras utilitates pariunt: reliquos ne intelligere quidem quid expediat. Nam qui palmam iniuriæ dant, & summũ bonum in eo ponunt, ut alienis opibus potiantur: eos similes esse uideo feris, quæ inescantur: ac initiò quidem his quæ prehenderint, cum uoluptate frui, sed paulo pòst in maximis esse malis. Eos autem qui pietatẽ & iusticiam colunt, & perpetuò in tuto esse, & de reliquo æui spacio uniuerso spem habere meliorem: Quæ si non in omnibus ita euenire consueuerunt, at plerunque hoc modo fiunt. Est autem cordatorum hominum officium, quoniam quid profuturũ sit semper, nõ perspicimus: quod freqũetius prodest, id amplecti. Quid autem est eorum opinione absurdius, qui cùm rem honestiorem & Deo gratiorem existiment iusticiam iniuria: uitam eorum qui illa utuntur, fore miseriorem censent, quàm eorum qui se improbitati manciparunt? Vtinã uerò tam facile esset, auditores amore uirtutis inflãmare, quàm eã laudare facile est. Nũc metuo ne frustra hæc à me dicãtur. Corrupti enim et deprauati sumus lõgo iã tẽpore ab hominibus, qui nihil nisi fucũ facere didicerunt:

μένων, οἳ τοσοῦτον τοῦ πλήθους καταπεφρονήκασιν, ὥσθ' ὁπόταν βουληθῶσι πόλεμον πρός τινας ἐξενεγκεῖν, αὐτοὶ χρήματα λαμβάνοντες, λέγειν τολμῶσιν, ὡς χρὴ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, καὶ μὴ περιορᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς καταγελωμένους· μηδὲ τὴν θάλασσαν πλέοντας, τοὺς μὴ τὰς συντάξεις ἐθέλοντας ὑμῖν ἀποτελεῖν. ἡδέως ἂν οὖν αὐτῶν πυθοίμην, τίσιν ἡμᾶς τῶν προγεγενημένων ὁμοίους κελεύουσι γίγνεσθαι· πότερον τοῖς περὶ τὰ περσικὰ γενομένοις, ἢ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου τοῦ δεκελεικοῦ τὴν πόλιν διοικήσασιν; εἰ μὲν γὰρ τούτοις, οὐδὲν ἀλλ' ἢ συμβουλεύουσι πάλιν ἡμῖν περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύειν. εἰ δὲ τοῖς ἐν μαραθῶνι νικήσασι, καὶ τοῖς πρὸ τούτων γενομένοις: πῶς οὐ πάντων ἀναισχυντότατοι τυγχάνουσιν ὄντες, εἰ τοὺς τότε πολιτευομένους ἐπαινοῦντες, τἀναντία πράττειν ἐκείνοις πείθουσιν ἡμᾶς, καὶ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνειν, περὶ ὧν ἀπορῶ τί ποιήσω· πότερα χρήσωμαι τῇ ἀληθείᾳ, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων: ἢ κατασιωπήσω, δείσας τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν; δοκεῖ μὲν γάρ μοι βέλτιον εἶναι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. ὁρῶ δ' ὑμᾶς χαλεπώτερον διατιθεμένους πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας, ἢ πρὸς τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν γεγενημένους. οὐ μὴν ἀλλ' αἰσχυνθείην ἄν, εἰ φανείην μᾶλλον φροντίζων τῆς ἐμαυτοῦ δόξης, ἢ τῆς κοινῆς σωτηρίας. ἐμὸν οὖν ἔργον ἐστί, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως, προαιρεῖσθαι τῶν λόγων, μὴ τοὺς ἡδίστους, ἀλλὰ τοὺς ὠφελιμωτάτους. ὑμᾶς δὲ χρὴ πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται. ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς ἀγνοούσαις, καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν,

serunt: qui populum usque adeò contemnunt, ut cùm ipsi largitionibus corrupti, bellum aliquibus inferre studeant, dicere ausint, maiores esse imitãdos: neque committendum, ut ludibrio simus alijs: aut ullis mare pateat, qui uobis nolint tributa pensitare. Ego uerò perquàm ex illis audire cupio, quorum superioris ætatis hominum nos similes esse iubeant? Eorúmne qui circa bella Persica fuerunt: an eorum qui ante bellum Decelicum Rempublicã gesserunt? Quòd si horum: quid quæso suadent aliud, quàm denuò fortunas omnes, ipsamq́ue libertatem periclitandam? Sin illorum qui in Marathone uicerunt, & eorum qui ante illos uixerunt: ánnon sunt omnium impudentissimi, qui eos laudent, qui tum urbi præfuerunt, cùm nunc contraria uobis facienda censeant? Nam eò quidem uos inducunt, & ad ea delicta impellunt, ut ego sim animi dubius quid agam: utrum ut in cæteris, id quod res est, dicam; an metu uestræ offensionis silentio prætercam? Nam illud quidem potius esse duco, nihil ut dissimulem. Sed idem uos eis grauius irasci solere uideo, qui reprehendunt, quàm ijs qui calamitate uos affecerũt. Verùm utcunque res ceciderit, turpe iudico, meæ famæ potius quàm publicæ salutis rationem habere. Vt igitur & meum, & cæterorum qui Rempublicam curant, officium est, ea dicere quæ non auditu iucundissima, sed quæ factu sunt utilissima: sic uos contrà statuere debetis, primùm, morborum corporis multas et uarias curationes à medicis esse inuentas: animis autem ignaris, & malarũ cupiditatum

μῶν, οὐδέν ἐστιν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἐξαμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ' ὅτι καταγέλαστόν ἐστι, τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν, τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν, πρὶν εἰδέναι σαφῶς, εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ' ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας. τούτου δ' ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστειλάμενος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως, μέλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ ἂν ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γιγνομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν, οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἔχομεν, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλ' ἅπαν τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐκ τῆς ἀσίας τὸν βίον ποριζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν. ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πραττομένοις ποιοῦντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἐκείνοις ἕξομεν. οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γεγενημένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, τήν τε πατρίδα τὴν αὑτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν, ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ

plenis, nullum aliud esse remedium, nisi orationem, quæ liberè delicta reprehendat. Deinde ridiculum esse, cum ustiones & sectiones medicorum toleremus, quò plures dolores depellamus: orationes, antequam planè cognitum sit, an eam uim habeant, ut audientibus prosint, improbare? Hæc eò præfatus sum, quòd de cæteris sine omni dissimulatione, & prorsus apertè apud uos dicere decreui. Quis enim obsecro est, qui peregrè aduenions, & nostri erroris expers adhuc, si hisce rebus de improuiso interueniat, non delirare nos & insanire arbitretur? qui cùm res à maioribus præclarè gestas, laudi nobis ducamus, & Rempublicam nostram eo nomine celebrare possimus: tantum abest ut eos ulla ex parte imitemur, ut planè contraria faciamus. Nam illi quidem pro Græcis contra Barbaros pugnare non destiterunt: nos uerò, eos qui in Asia uictum quæritabant, huc retractos, contra Græcos duximus. Illi, dum Græcis urbibus libertatem restituunt, dum opem ferunt, Græciæ principatum acceperunt: nos qui seruitutem illis imponimus, qui planè diuersum agimus, indignamur eundem honorem nobis non haberi: cum inter dicta & facta nostra atque illorum tantum intersit, ut ipsi pro conseruandis Græcis patriam deserere non dubitarint, & terra maríque pugnando Barbaros superarint: cùm nos ne pro

τῆς ἡμετέρας αὐτῶν πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦ-
μεν. ἀλλ' ἀρχῆς μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν, στρατεύεσθαι
δ' οὐκ ἐθέλομεν. καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς
ἅπαντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα, πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ
ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν· ἀλλ' ἀνθρώπους αἱρούμεθα,
τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ἐκ τῶν
ἄλλων κακουργιῶν συνερρυηκότας, οἷς ὁπόταν τις διδῷ
πλείονα μισθόν, μετ' ἐκείνου ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθοῦσιν.
ἀλλ' ὅμως οὕτως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν
τῶν παίδων τῶν ἡμετέρων, εἴπερ τινὲς ἐξαμαρτάνοιεν,
οὐκ ἂν ἐθελήσαιμεν αὐτοὺς δίκας ὑποσχεῖν. ὑπὲρ δὲ
τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς καὶ βίας καὶ παρανομίας, μελ-
λόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς ἥξειν, οὐχ ὅπως ἀ-
γανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, ὅταν ἀκούσωμεν αὐ-
τοὺς τοιοῦτό τι διαπεπραγμένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας
ἐληλύθαμεν, ὥστ' αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς τῶν καθ' ἡμέραν
ἐσμέν, ξενοτροφεῖν δ' ἐπικεχειρήκαμεν. καὶ τοὺς συμ-
μάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν λυμαινόμεθα, καὶ δασμο-
λογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἁπάντων ἀνθρώπων κοινοῖς ἐχθροῖς
τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐσμὲν τῶν
προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν
μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν εἰ πολεμεῖν πρός τινας
ἐψηφίσαντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκρο-
πόλεως, ὅμως δ' ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς αὐτῶν σώ-
μασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν. ἡμεῖς δ' εἰς τοσαύτην
ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥ-
σπερ βασιλεὺς ὁ μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρα-
τοπέδοις. καὶ τότε μὲν εἰ τριήρεις πληροῖεν, τοὺς μὲν ξέ-
νους καὶ τοὺς δούλους ναύτας ἐνεβίβαζον, τοὺς δὲ πολίτας
μεθ' ὅπλων ἐξέπεμπον, νῦν δὲ τοῖς μὲν ξένοις ὁπλί-
ταις

nostra quidem auaricia dimicare audeamus. Imperitare quidem studemus omnibus, sed militare nolumus: ac nemo ferè est mortalium omnium, quem bello non lacessamus, sed rei militaris exercitationē ipsi prorsus negligimus. Et cùm hi quorum operas cōducimus, partim exules, partim transfugæ, partim omni flagitiorum genere cooperti, huc confluxerint, sic animati, ut si quis plus stipendij numeret, eius ductu nos oppugnaturi sint: adeò tamen eos diligimus, ut etiam si liberis nostris uim aut iniuriā fecerint, pœnas ab eis exigere ne uelimus quidem. Iam illorum auariciæ, rapinis & iniquitati, tametsi nobis crimini dari soleat quod illi commiserint, adeò non succensemus: ut lætemur etiam, si quid eos eiusmodi perpetrasse audiuerimus. eò denique stulticiæ uenimus, ut ipsi annonæ penuria laborantes, peregrinum alere militem instituamus: & à socijs nostris tributa per iniuriam extorqueamus, quò mercedem communibus omnium hostibus numeremus. Postremò tanto deteriores sumus maioribus nostris (de laudatis illis nihil dico, sed de his qui in odio fuerunt) ut illi, si quibus bellum facere decreuissent, quamuis auro & argento refertum esset ærarium, tamen suis corporibus exequenda, quæ statuerant, censerent: nos ad tantam egestatem redacti, in tanta ciuium multitudine, perinde ut magnus rex, conducticijs exercitibus utamur. illi classe in mare deducta, peregrinos & seruos nauibus agendis præficiebant, ciues armis ornatos emittebant: nos conducticijs militibus grauem

φοις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζο-
μεν. ὥσθ' ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων,
οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχον-
τες ἐκβαίνουσιν. οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλί-
γῳ πρότερον διῆλθον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν. ἀλ-
λὰ γὰρ τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἄν τις ἰδὼν καλῶς διοικού-
μενα, περὶ τῶν ἄλλων θαρρήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἐπ' αὐτοῖς
τούτοις μάλιστ' ἀγανακτήσειεν; οἵτινες αὐτόχθονες
μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πόλιν ταύτην προτέραν οἰ-
κισθῆναι τῶν ἄλλων: προσῆκον δ' ἡμᾶς ἅπασιν εἶναι
παράδειγμα, τοῦ καλῶς καὶ τεταγμένως πολιτεύε-
σθαι, χεῖρον καὶ ταραχωδέστερον τὴν ἡμετέραν αὐτῶν
διοικοῦμεν τῶν ἄρτι τὰς πόλεις οἰκιζόντων. καὶ σεμνυ-
νόμεθα μὲν, καὶ μέγα φρονοῦμεν, ἐπὶ τῷ βελτίονες
γεγονέναι τῶν ἄλλων: ῥᾷον δὲ μεταδίδομεν τοῖς βου-
λομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ Τριβαλλοὶ καὶ Λευ-
κανοὶ τῆς αὐτῶν δυσγενείας. πλείστους δὲ τιθέμενοι νό-
μους, οὕτως ὀλίγον αὐτῶν φροντίζομεν (ἓν γὰρ ἀκούσαντες
γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων) ὥστε θανάτου τῆς ζημίας
ἐπικειμένης, ἄν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώ-
τατα ποιοῦντας στρατηγοὺς χειροτονοῦμεν· καὶ τὸν πλεί-
στους διαφθεῖραι τῶν πολιτῶν δυνηθέντα, τοῦτον ἐπὶ τὰ
μέγιστα τῶν πραγμάτων καθίσταμεν. σπουδάζοντες
δὲ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον, ἢ περὶ τὴν σωτηρίαν,
ὅλης τῆς πόλεως ἀμελοῦμεν. καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰ-
δότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐ-
ξανομένην καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη
καταλυθεῖσαν, πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας,
ὡς πρὸς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας, δυσκόλως ἔχομεν· τοὺς δὲ
τὸν πόλεμον ποιοῦντας, ὡς τῆς δημοκρατίας κηδομέ-
νους

armaturam damus, ciues remigare cogimus. Vnde fit, ut in hostilem agrum egreßi, qui sibi imperium in Græcos arrogant, nauticum instrumentum gestent: illi uerò talibus ingeniјs præditi, qualia paulo antè descripsimus, armati in acie uersentur. At uerò domi Respublica sic administratur, ut in eam intuenti bona spes fiat etiam de cæteris? imò illud ipsum est quod maximè indigneris. Nam cùm nos & indigenas esse, & hanc urbem ante cæteras esse conditam dicamus, & nos uniuersis exemplum præbere conueniat præclaræ ordinatæq; Reipublicæ: nostram urbem deterius & perturbatius administramus, quàm ij qui modò oppida condunt. Splendore quidem natalium superbimus, & alijs generosiores esse uolumus: sed facilius quibusuis hãc nobilitatem impertimus, quàm Triballi aut Lucani suam ignobilitatem. Leges plurimas ferimus: sed easdem ita contemnimus, ut, cùm pœna capitis in eum sancita sit (uno enim audito, etiam de cæteris iudicabitis) qui sit ambitus conuictus: eos qui palàm id faciunt, imperatores deligamus: & quò quisque plures ciues corruperit, eò rebus à nobis maioribus præficiatur. Cum de Reipublicæ forma non minus soliciti simus, quàm de salute, totam ciuitatem negligimus. Cùm popularem statum tranquillis & pacatis rebus crescere & confirmari sciamus, bellis uerò iam bis sublatum esse: pacis studiosos, quasi omnia ad paucorum arbitrium reuocare conentur, odimus; qui autem bella concitant, hos demum & popula-

νοῦς, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχομεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐ τὰ αὐτὰ γινώσκομεν· ἀλλ' ὧν μὲν πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβαίνειν κατηγοροῦμεν, ταῦτα συνελθόντες χειροτονοῦμεν. οὐ πολὺν δὲ χρόνον διαλιπόντες, τοῖς ἐνθάδε ψηφισθεῖσιν, ἐπειδὰν ἀπίωμεν, πάλιν ἐπιτιμῶμεν. προσποιούμενοι δὲ σοφώτατοι τῶν ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις χρώμεθα συμβούλοις, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσειεν. τοσοῦτον δὲ διαφέρομεν τῶν προγόνων, ὅσ' ἐκεῖνοι μὲν τοὺς αὐτοὺς προστάτας τῆς πόλεως ἐποιοῦντο, καὶ στρατηγοὺς ᾑροῦντο, νομίζοντες τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος τὰ βέλτιστα συμβουλεῦσαι δυνάμενον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ἄριστ' ἂν βουλεύσασθαι καὶ καθ' αὑτὸν γενόμενον. ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον τούτων ποιοῦμεν. οἷς γὰρ περὶ τῶν μεγίστων συμβούλοις χρώμεθα, τούτους μὲν οὐκ ἀξιοῦμεν στρατηγοὺς χειροτονεῖν, ὡς νοῦν οὐκ ἔχοντας. οἷς δ' οὐδεὶς ἂν οὔτε περὶ τῶν ἰδίων, οὔτε περὶ τῶν κοινῶν συμβουλεύσαιτο, τούτους αὐτοκράτορας ἐκπέμπομεν, ὡς ἐκεῖ σοφωτέρους γενησομένους, καὶ ῥᾷον βουλευσομένους περὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων, ἢ περὶ τῶν ἐνθάδε προτιθεμένων. λέγω δὲ τὸν λόγον τοῦτον οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς λεγομένοις ὄντων. ἐπιλίποι δ' ἂν με τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας, εἰ πάσας τὰς πλημμελείας τὰς ἐν τοῖς πράγμασι γεγενημένας, ἐξετάζειν ἐπιχειροίην. τίς οὖν ἀπαλλαγὴ γενήσεται τῆς ταραχῆς ταύτης; καὶ πῶς ἂν ἐπανορθώσαιμεν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, καὶ βελτίω ποιήσαιμεν; πρῶτον μὲν, ἢν παυσώμεθα δημοτικοὺς μὲν εἶναι νομίζοντες τοὺς συκοφάντας, ὀλιγαρχικοὺς

ὁ τῆς ἁρμονίας ἐπίλογος ἔνια ἐξεπίτηδες ἔχων ἠλλαγμένα.

δὲ τοὺς

res & beneuolos iudicamus. Cùm eloquentißimi, & rerum gerendarum peritißimi simus: ea temeritate sumus, ut eodem die de rebus ijsdem non eadem decernamus: sed quæ domo egreßi damnabamus, illa ipsa in concione suffragijs nostris comprobemus: & paulo pòst domum regreßi, quæ hic decreta fuerint, denuò cauillemur. Cùm nos Græcorum sapientißimos esse profiteamur, ab eorum consilijs pendemus, quos nemo est qui non aspernetur. Tam longè autem à more maiorum receßimus, ut eosdem illi & summæ Reipublicæ præficerent, & imperatores crearent: existimantes, qui pro concione optima suaderet, eundem nihilo deterius etiam per se deliberaturum. Nos contrà, quibus in grauißimis rebus consultoribus utimur, illis tanquam stolidis, imperium non deferimus. Qui uerò eius generis sunt, ut nemo publicè priuatímue illorum consilium expetat, hos dictatores mittimus: quasi uerò illic sapientiores futuri sint, & facilius consultaturi de totius Græciæ statu & bello administrando, quàm de rebus quæ hic considerandæ proponuntur. Neque tamen hæc æquè ad omnes pertinere uolo: sed ad eos duntaxat, qui tales sunt, quales iam diximus. Dies me defecerit, si in omnia nostrarum actionum delicta coner seuerius inquirere. * Qua ratione igitur hoc tumultu liberabimur? quo pacto Reipub. statum corrigemus, & in melius prouehemus? Primùm, si desierimus calumniatores habere pro popularibus, honestósque

* Orationis de Pace peroratio, in qua nõnulla de industria sunt mutata.

δὲ τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν, γνόντες ὅτι φύσει μὲν οὐδεὶς οὐδέτερον τούτων ἐστίν. ἐν ᾗ δ' ἂν ἕκαστοι τιμῶνται, ταύτην βούλονται καθεστάναι τὴν πολιτείαν. ἢν οὖν ἀσκῆτε καὶ προσδέχησθε τοὺς χρηστοὺς ἀντὶ τῶν πονηρῶν, ὥσπερ τὸ παλαιόν: βέλτιον ἕξετε χρῆσθαι καὶ τοῖς δημαγωγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πολιτευομένοις. δεύτερον δ' ἢν ἐπιχειρῆτε τὰς συμμαχίας κτᾶσθαι, μὴ πολέμοις, μηδὲ πολιορκίαις, ἀλλ' εὐεργεσίαις. προσήκει γάρ, τὰς μὲν φιλίας ἐκ τούτων γίγνεσθαι· τὰς δ' ἔχθρας, ἐξ ὧν νῦν τυγχάνομεν πράττοντες. τρίτον, ἢν μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσησθε, μετά γε τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, τοῦ παρὰ τοῖς ἕλλησιν εὐδοκιμεῖν. τοῖς γὰρ οὕτω διακειμένοις, ἑκόντες καὶ τὰς δυναστείας καὶ τὰς ἡγεμονίας παραδιδόασιν. ἢν οὖν ἐμμείνητε τοῖς εἰρημένοις, καὶ τοιούτους ὑμᾶς αὐτοὺς παράσχητε, πολεμικοὺς μὲν ὄντας ταῖς μελέταις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πράττειν: οὐ μόνον εὐδαίμονα ποιήσετε ταύτην τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἕλληνας ἅπαντας. οὐδὲ γὰρ ἄλλη τῶν πόλεων οὐδεμία τολμήσει περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν, ἀλλ' ὁμονοήσουσι καὶ πολλὴν ἡσυχίαν ἕξουσιν, ὅταν ἴδωσι τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν ἐφεδρεύουσαν, καὶ παρεσκευασμένην τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. οὐ μὴν ἀλλ' ὁπότερον γ' ἂν ποιῶσι, τό γ' ἡμέτερον καλῶς ἕξει, καὶ συμφερόντως. ἤν τε γὰρ δόξῃ τῶν πόλεων ταῖς προεχούσαις ἀπέχεσθαι τῶν ἀδικημάτων, ἡμεῖς τούτων τῶν ἀγαθῶν τὴν αἰτίαν ἕξομεν. ἐάν τε ἐπιχειρῶσιν ἀδικεῖν, ἐφ' ἡμᾶς πάντες οἱ δεδιότες καὶ κακῶς πάσχοντες καταφεύξονται,

uiros pro oligarchicis. Illud enim tenendũ est, natura neminẽ neq; popularem, neq; paucorũ esse potentiæ studiosum: sed eam quenq; Reipub. formã expetere maximè, in qua maximè honoratur. Quòd si coletis & amplectemini bonos uiros præ malis, sicut olim factum fuit: ad uestras rationes magis accommodatos habebitis tribunos plebis, & reliquos magistratus. Secũdò, si uobis adiungere præsidia sociorum, non bellis aut obsidionibus, sed beneficijs institueritis. Ex his enim amicitias oriri consentaneum est: ex ijs autem reb. quales nunc agitamus, inimicitias. Tertiũ est, ut secundũ pietatẽ in deos, nihil maiori studio habeatis, quàm ut Græci quàm honestissimè de uobis & sentiãt et loquãtur. Nã quos illi sic animatos uiderint, his ultrò & potẽtatus & principatus deferunt. Quòd si ea quæ diximus, præstiteritis, & ita uos cõparaueritis, ut & rei militaris exercitationib. atq; apparatibus ad bellũ instructi sitis: & pacis ita studiosi fueritis, ut ne quid aliter quàm ius & æquũ postulat, agatis: non hanc modò urbem, sed etiam omnes Græcos beabitis: quos ne aliarum quidẽ urbiũ ulla offendere audebit, sed consentient omnes, & in summo se ocio cõtinebunt, cùm nostrã potentiã ueluti è specula prospiciẽtem omnia, uiderint, & in hoc intentam, ut oneratis iniuria opituletur. Sed utrũ illæ fecerint, Reipub. nostræ præclarè atq; utiliter cõsultum erit. Nam siue potentioribus urbibus uisum fuerit, abstinere iniurijs: ea felicitas nobis imputabitur. siue grassari cœperint: qui in metu sunt, & malè tractantur, ad nos confugient,

&

πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ποιούμενοι, καὶ διδόντες οὐ μόνον τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτούς. ὥστ' οὐκ ἀπορήσομεν, μεθ' ὧν κωλύσομεν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἕξομεν τοὺς ἑτοίμως καὶ προθύμως συναγωνιζομένους ἡμῖν. ποία γὰρ πόλις, ἢ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἐθελήσει μετασχεῖν τῆς φιλίας καὶ τῆς συμμαχίας τῆς ἡμετέρας, ὅταν ὁρῶσι τοὺς αὐτοὺς ἀμφότερα, καὶ δικαιοτάτους ὄντας, καὶ μεγίστην δύναμιν κεκτημένους; καὶ τοὺς μὲν ἄλλους σώζειν βουλομένους καὶ δυναμένους, αὐτοὺς δὲ μηδεμιᾶς βοηθείας δεομένους; πόσην δὲ χρὴ προσδοκᾶν περὶ τῆς πόλεως ἐπίδοσιν λήψεσθαι, τοιαύτης εὐνοίας ἡμῖν παρὰ τῶν ἄλλων ὑπαρξάσης; πόσον δὲ πλοῦτον εἰς τὴν πόλιν εἰσρυήσεσθαι, δι' ἡμῶν ἁπάσης τῆς ἑλλάδος σωζομένης; τίνας δ' οὐκ ἐπαινέσεσθαι, τοὺς τηλικούτων καὶ τοσούτων ἀγαθῶν αἰτίους γεγενημένους; ἀλλὰ γὰρ οὐ δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν ἅπαντα τῷ λόγῳ περιλαβεῖν, ἃ τυγχάνω τῇ διανοίᾳ καθορῶν. πλὴν ὅτι καλόν ἐστιν ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ἀδικίαις καὶ μανίαις, πρώτους εὖ φρονήσαντας προστῆναι τῆς τῶν ἑλλήνων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνας αὐτῶν κληθῆναι, καὶ περιβλέπτους ἐπ' ἀρετῇ γενομένους, τὴν δόξαν τὴν τῶν προγόνων ἀναλαβεῖν. κεφάλαιον δὲ τούτων ἐκεῖνο ἔχω λέγειν, εἰς ὃ πάντα τὰ προειρημένα συντείνει, καὶ πρὸς ὃ χρὴ βλέποντας, τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως δοκιμάζειν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς, εἴπερ βουλόμεθα διαλύσασθαι μὲν τὰς διαβολὰς ἃς ἔχομεν ἐν τῷ παρόντι, παύσασθαι δὲ τῶν πολέμων τῶν μάτην γιγνομένων, κτήσασθαι δὲ τῇ πόλει τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον: μισῆσαι μὲν πάσας τὰς τυραννικὰς ἀρχὰς καὶ δυναστείας, ἀναλογισαμένους τὰς συμφορὰς τὰς ἐξ αὐτῶν

γιγνο-

& supplices auxilium expetent, nec principatum nobis tantùm tradent, sed etiam semetipsos fidei nostræ committent. Quare non defuturi sunt, quorum auxilijs delinquentes coherceamus: sed multos habebimus, qui strenuam atque alacrem operam nobis nauent. Quæ enim urbs, aut quis mortalium nostram amicitiam & societatem non ducet expetendam, si uiderint nos utrâque re excellere, & insigni iusticia, & maxima potentia? Itaq; paratos, ut alijs saluti esse & possimus & uelimus, cùm ipsi nullis auxilijs egeamus? Quanta uerò nostræ urbis incrementa expectanda erunt, si aliorum tanta fuerit erga nos beneuolentia? Quantis opibus affluet Respublica, si uniuersa Græcia per nos conseruabitur? Qui nos tantæ felicitatis autores, laudibus non extollent? Sed ego propter senectutis imbecillitatem, oratione mea non omnia complecti possum, quæ animo perspicio: nisi quòd præclarum est, ut nos, in aliorum iniurijs & insania, primi ad sanam mentem reuersi, Græcorum salutis & libertatis curam suscipiamus potius, quàm ut pestes illorum appellemur: & uirtute illustres facti, auitam gloriam recuperemus. Nunc id dicam quod caput est, quò & superiora omnia pertinent, & in quod intuentes, omnes nostræ urbis actiones probare debemus. Nam si maledicta, quæ nunc in nos conferuntur, reprimere, si temeraria bella restinguere, si principatum perpetuò tenere studemus: nulla tyrannica imperia & potestates affectare nos oportebit, uel securis calamitatibus con-

γιγνομένας, ζηλῶσαι δὲ καὶ μιμήσασθαι τοὺς ἐν Λακεδαίμονι βασιλείας. ἐκείνοις γὰρ ἀδικεῖν ἧττον ἔξεστιν ἢ τοῖς ἰδιώταις. τοσούτῳ δὲ μακαριστότεροι τυγχάνουσιν ὄντες τῶν βίᾳ τὰς τυραννίδας κατασχόντων, ὅσον οἱ μὲν τοὺς τοιούτους ἀποκτείναντες, τὰς μεγίστας δωρεὰς παρὰ τῶν πολιτευομένων λαμβάνουσιν. ὑπὲρ ἐκείνων δ' οἱ μὴ τολμῶντες ἐν ταῖς μάχαις ἀποθνήσκειν, ἀτιμότεροι γίγνονται τῶν τὰς τάξεις λιπόντων, καὶ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλόντων. ἄξιον οὖν ὀρέγεσθαι τῆς τοιαύτης ἡγεμονίας. ἔνεστι δ' ἐν τοῖς πράγμασιν ἡμῶν τυχεῖν παρὰ τῶν ἑλλήνων τῆς τιμῆς ταύτης, ἥνπερ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν πολιτῶν ἔχουσιν, ἢν ὑπολάβωσι τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν, μὴ δουλείας, ἀλλὰ σωτηρίας αἰτίαν αὐτοῖς ἔσεσθαι. πολλῶν δὲ καὶ καλῶν λόγων ἐνόντων περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην εἰπεῖν, ἐμοὶ μὲν ἀμφότερα συμβουλεύει παύσασθαι λέγοντι, καὶ τὸ μῆκος τοῦ λόγου, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐμῶν ἐτῶν. τοῖς δὲ νεωτέροις καὶ μᾶλλον ἀκμάζουσιν ἢ ἐγὼ, παραινῶ καὶ παρακελεύομαι τὰ τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν τὰς μεγίστας τῶν πόλεων, καὶ τὰς εἰθισμένας ταῖς ἄλλαις κακὰ παρέχειν, προτρέψουσιν ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην· ὡς ἐν ταῖς τῆς ἑλλάδος εὐπραγίαις συμβαίνει καὶ τὰ τῶν φιλοσόφων πράγματα πολὺ βελτίω γίγνεσθαι. δυοῖν μὲν τοίνυν λόγοιν ἀκηκόατε. βούλομαι δὲ καὶ τοῦ τρίτου μικρὰ διελθεῖν, ἵν' ὑμῖν μᾶλλον ἔτι γένηται καταφανὲς, ὅτι πάντες οἱ λόγοι πρὸς ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην συντείνουσιν. ἔστι δ', ὁ μέλλων ῥηθήσεσθαι, νικοκλεῖ τῷ κυπρίῳ, τῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον βασιλεύοντι, συμβουλεύων, ὡς δεῖ τῶν πολιτῶν ἄρχειν, οὐχ ὁμοίως δὲ γέγραπται τοῖς

ὑπόθεσις τοῦ πρὸς νικοκλέα περὶ βασιλείας λόγου.

ἀνέγνωσ-

consideratis: & reges Lacedæmoniorum imitari atque æmulari, quibus cum minor delinquendi potestas sit, quàm priuatis hominibus: tanto feliciores sunt alijs, qui ui tenent imperia, ut tyrannorum interfectoribus maxima præmia publicè constituta sint: pro illis uerò qui mortem oppetere in prælijs dubitarint, ignominiosiores habeantur ijs qui ordines deseruerunt, aut clypeos abiecerunt. Operæprecium igitur est, talem expetere principatum. Earum autem rerum, quas uobis sequendas esse dixi, hæc natura est, ut per eas à Græcis eum honorem consecuturi sitis, qui Spartanis regibus à ciuibus habetur: si credere poterunt, uestram potentiam spectare non ad Græciam opprimendam, sed conseruandam. Etsi autem de hoc argumento multa & uaria dici possent: tamen, ut dicendi finem faciam, utraque me admonent, & orationis longitudo, & annorum meorum multitudo. Iuniores autem, & per ætatem me robustiores, moneo & hortor, ut ea & dicant & scribant, quibus maximæ urbes & alijs nocere solitæ, ad uirtutem & iusticiam incitentur. Nam in rebus Græciæ secundis, eruditorum etiam hominum res multò fieri meliores consueuerunt. Duarum igitur orationum quasdam partes audiuistis. Sed & è tertia pauca recitabo: ut omnes meas orationes ad uirtutem & iusticiam referri, planius intelligatis. Monet autem hæc quæ iam legetur oratio, Nicoclem, qui eo tempore Cypri regnum tenebat, quomodo ciuibus sit imperãdum. Neq; uerò eodem modo scripta est, quo eæ

Argumentum orationis ad Nicoclem de regno.

quæ

ἀνεγνωσμένοις. οὗτοι μὲν γὰρ τὸ λεγόμενον, ὁμολογούμε-
νον ἀεὶ τοῖς προειρημένοις καὶ συγκεκλειμένον ἔχουσιν.
ἐν δὲ τούτῳ, τοὐναντίον· διαλύσας γὰρ ἀπὸ τοῦ προτέρου,
καὶ χωρίσας, ὥσπερ τὰ καλούμενα κεφάλαια ποιή-
σας, πειρῶμαι διὰ βραχέων ἕκαστον ὧν συμβουλεύω
φράζειν. τούτου δ' ἕνεκα ταύτην ἐποιησάμην τὴν ὑπό-
θεσιν, ἡγούμενος ἐκ τοῦ παραινεῖν, τήν τε διάνοιαν
τὴν ἐκείνου μάλιστ' ἂν ὠφελήσειν, καὶ τὸν τρόπον τὸν ἐ-
μαυτοῦ τάχιστα δηλώσειν. διὰ τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην
πρόφασιν, καὶ νῦν αὐτὸν ὑμῖν δεῖξαι προειλόμην, οὐχ
ὡς ἄριστα τῶν λοιπῶν λόγων γεγραμμένον, ἀλλ' ὡς
ἐκ τούτου μάλιστα φανερὸς γενησόμενος, ὃν τρόπον εἰ-
θισμαι τοῖς ἰδιώταις καὶ τοῖς δυνάσταις πλησιάζειν.
φανήσομαι γὰρ πρὸς αὐτὸν ἐλευθέρως, καὶ τῆς πόλεως
ἀξίως διειλεγμένος, οὐ τὸν ἐκείνου πλοῦτον, οὔτε τὴν
δύναμιν θεραπεύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἐπα-
μύνων, καὶ παρασκευάζων καθ' ὅσον ἠδυνάμην τὴν
πολιτείαν αὐτῶν ὡς οἷόν τε πρᾳοτάτην. ὅπου γὰρ βασι-
λεῖ διαλεγόμενος, ὑπὲρ τοῦ δήμου τοὺς λόγους ἐποιού-
μην· ἦπου τοῖς ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευομένοις σφόδρ'
ἂν παρεκελευσάμην τὸ πλῆθος θεραπεύειν. ἐν
μὲν οὖν τῷ προοιμίῳ καὶ τοῖς πρώτοις λεγομένοις, ἐπι-
τιμῶ ταῖς μοναρχίαις, ὅτι δέον αὐτοὺς τὴν φρόνησιν
ἀσκεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων· οἱ δὲ χεῖρον πεπαίδευνται
τῶν ἰδιωτῶν. διαλεχθεὶς δὲ περὶ τούτων, παραινῶ τῷ
Νικοκλεῖ, μὴ ῥαθυμεῖν, μηδ' ὥσπερ ἱεροσύνην εἰληφό-
τα τὴν βασιλείαν, ἀμελῶς οὕτω τὴν γνώμην ἔχειν·
ἀλλὰ τῶν ἡδονῶν ἀμελήσαντα, προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς
πράγμασιν, ἐπιχειρῶ δὲ καὶ τοῦτο πείθειν αὐτὸν, ὡς
χρὴ δεινὸν νομίζειν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς χείρους τῶν κρειττόνων
ἄρχον-

quæ iã lectæ sunt. In illis enim quicquid dicitur, id cũ superioribus perpetua serie cohæret, ac deuinctũ est: in hac aũt contrarium fit. Dissolutas enim & distinctas à prioribus præceptiones, in capita, quæ uocantur, redegi: ut omnia quæ suadeo, paucis uerbis explicarem. Id aũt argumentũ propterea tractaui, quòd existimabam, monendo præcipiendoq́, me & eius ingenio maximas utilitates allaturũ, & mores meos optimè demonstraturũ. Qua eâdẽ de causa uobis etiã nunc eã ostendere cõstitui: nõ quòd inter cæteras ornatissimè scripta sit, sed quòd ex ea optimè cognosci queat, quo pacto et cũ plebeijs hominibus, & cum principibus uiris agere soleam. Hinc enim apparebit, me liberè & è dignitate nostræ ciuitatis cũ eo disseruisse: nec diuitijs illius, nec potentiæ adulantẽ, sed et populi causam egisse, et ipsam gubernationem quàm fieri potuit lenissimã (quantũ in me quidem fuit) constituisse. Cum aũt cum rege agens, populo sim patrocinatus: quanto magis in populari uersantibus Repub. hortator & autor ero colendæ multitudinis? Ac in exordio quidẽ, & primo uelúti limine orationis, reprehendo principes: qui, cùm excolere mentem, & ingeniũ exercere magis quàm alij deberẽt, peius instituti sint hominibus priuatis. Ea disputatione absoluta, Nicoclẽ moneo, ne socordiæ indulgeat: neuẽ ita omisso animo sit, quasi regnũ tanquã sacerdotiũ suscepisset: sed ut spretis uoluptatibus, animum rebus gerendis intendat. Illud etiam ei persuadere conor, rem absurdissimã existimandum, si deteriores cum imperio præesse uideat

ἄρχοντας, καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττοντας, λέγων, ὡς ὅσωπερ ἂν ἐρρωμενέστερον τὴν αὑτῶν τῶν ἄλλων ἄγνοιαν ἀτιμάσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν αὑτοῦ διάνοιαν ἀσκήσει. πολλῶν δ' ἐφεστώτων μοι λόγων, ἀπορῶ πῶς αὐτοὺς διαθῶμαι. δοκεῖ γάρ μοι καθ' αὑτὸ μὲν ἕκαστον ὧν διανοοῦμαι ῥηθὲν, ἐπιεικὲς ἂν φανῆναι: πάντα δὲ νυνὶ λεγόμενα, πολὺν ἂν ὄχλον ἐμοί τε καὶ τοῖς ἀκούουσι παρέχειν. ὅπερ καὶ περὶ τῶν ἤδη προειρημένων δέδοικα, μὴ τοιοῦτό τι πάθος αὐτοῖς διὰ τὸ πλῆθος τυγχάνῃ συμβεβηκός.

διαπόρησις, καὶ παραίτησις ὑπὲρ τῆς μακρολογίας, καὶ μεμψιμοιρία ὑπὲρ τῆς συκοφαντικῆς ἐξουσίας.

οὕτω γὰρ ἀ-
„ πλήστως ἅπαντες ἔχομεν περὶ τοὺς λόγους, ὥστ' ἐπαι-
„ νοῦμεν μὲν τὴν εὐκαιρίαν, καὶ φαμὲν οὐδὲν εἶναι τοιοῦ-
„ τον. ἐπειδὰν δ' οἰηθῶμεν ὡς ἔχομέν τι λέγειν, ἀμελή-
„ σαντες τοῦ μετριάζειν, κατὰ μικρὸν ἀεὶ προστιθέντες,
„ εἰς τὰς ἐσχάτας ἀκαιρίας ἐμβάλλομεν ἡμᾶς αὐτούς.

ὅπου γε καὶ λέγων ἐγὼ ταῦτα, καὶ γινώσκων, ὅμως ἐπι βούλομαι βραχέα διαλεχθῆναι πρὸς ὑμᾶς. ἀγανακτῶ γὰρ ὁρῶν τὴν συκοφαντίαν ἄμεινον τῆς φιλοσοφίας φερομένην, καὶ τὴν μὲν κατηγοροῦσαν, τὴν δὲ κρινομένην. ὃ, τίς ἂν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν γενέσθαι προσεδόκησεν; ἄλλως τε, καὶ παρ' ὑμῖν τοῖς ἐπὶ σοφίᾳ μεῖζον τῶν ἄλλων φρονοῦσιν. οὔκουν ἐπί γε τῶν προγόνων οὕτως εἶχεν. ἀλλὰ τοὺς μὲν καλουμένους σοφιστὰς ἐθαύμαζον, καὶ τοὺς συνόντας αὐτοῖς ἐζήλουν, τοὺς δὲ συκοφάντας πλείστων κακῶν αἰτίους ἐνόμιζον εἶναι. μέγιστον δὲ τεκμήριον. σόλωνα μὲν γὰρ τὸν πρῶτον τῶν πολιτῶν λαβόντα τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην, προστάτην ἠξίωσαν τῆς πόλεως εἶναι. περὶ δὲ τῶν συκοφαντῶν, χαλεπωτέρους ἢ περὶ τῶν ἄλλων κακουργιῶν τοὺς νόμους ἔθεσαν. τοῖς μὲν γὰρ μεγίστοις τῶν ἀδικημάτων, ἐν

ἐξ ἐναντίου παραδείγματος τῶν προγόνων, τῶν τοὺς μὲν σοφιστὰς τιμησάντων, τοὺς δὲ συκοφάντας ζημιωσάντων.

præstantioribus, ac prudentioribus dare mandata stultiores: atq; assero, fore, ut quanto magis aliorũ inscitiã contemnat, tãto diligentius ingeniũ suum exerceat. Etsi autem multa in mentẽ mihi ueniunt: nescio tamen quid de eis statuere debeam. Nam singula quæ cogito, per se mihi dictu cõmoda & æqua uidentur. Si uero nunc omnia proferantur, magna molestia & me & auditores affectura esse. Atq; adeò uereor, ut prolixa etiã superiorũ cõmemoratio fastidiũ effugerit. Omnes enim tã insatiabili dicẽdi cupiditate tenemur, ut opportunitatẽ laudemus, nec quicquã præstabilius esse dicamus: cum uerò aliquid habere uidemur quod dicamus, neglecto modo, semper aliquid prioribus paulatim adijciẽdo, in extremã importunitatẽ incidamus. Nã & ego, qui hæc dico ac sentio, pauca adhuc uobiscum disserere uolo. Indignor enim, cum sycophantiam conditione meliore esse uideo, quàm philosophiam: & illã quidem accusare, hanc uerò causam dicere. Quod, quis ueterum fuit, qui futurum esse crederet? apud uos præsertim, qui sapientiores alijs haberi uultis? Apud maiores certè quidem alia ratio fuit. Nam eos qui Sophistæ dicebantur, magni faciebant, eorúmque familiares beatos iudicabant: sycophantas autem, perniciosissimos homines existimabant. Cuius rei maximum signum illud est, quòd Solonem, qui primus ciuium hoc cognomen sortitus fuit, gubernatorem ac principem ciuitatis esse uoluerunt. In sycophantas autem grauiores, quam in alios maleficos, leges tulerunt. De summis enim iniurijs

Dubitatio, et excusatio prolixitatis: & de calumniatorũ licẽtia, querela.

Laudatio maiorũ, qui sycophãtas detestati, sapientes in precio habuerint.

ἐν ἑνὶ τῶν δικαστηρίων τὰς κρίσεις ἐποιήσαντο. κατὰ δὲ τούτων γραφὰς μὲν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσαγγελίας δ' εἰς τὴν βουλήν, προβολὰς δ' ἐν τῷ δήμῳ· νομίζοντες τοὺς ταύτῃ τῇ τέχνῃ χρωμένους, ἁπάσας ὑπερβάλλειν τὰς πονηρίας. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους πειρᾶσθαί γε λανθάνειν κακουργοῦντας· τούτους δ' ἐν ἅπασιν ἐπιδείκνυσθαι τὴν αὐτῶν ὠμότητα καὶ μισανθρωπίαν, καὶ φιλαπεχθημοσύνην. κἀκεῖνοι μὲν οὕτως ἐγίνωσκον περὶ αὐτῶν. ὑμεῖς δὲ τοσοῦτον ἀπέχετε τοῦ κολάζειν αὐτούς, ὥστε τούτοις χρῆσθαι κατηγόροις καὶ νομοθέταις περὶ τῶν ἄλλων. καί τοι προσήκει αὐτοὺς νῦν μισεῖσθαι μᾶλλον, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. τότε μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις μόνον, καὶ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν ἔβλαπτον τοὺς συμπολιτευομένους. νυνὶ δὲ αὐξηθείσης τῆς πόλεως, καὶ λαβούσης τὴν ἀρχήν, ἣν οἱ πατέρες ἡμῶν εἶχον· μᾶλλον θαῤῥήσαντες τοῦ συμφέροντος, τοῖς μὲν καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνδρῶν καὶ μεγάλην τὴν πόλιν ποιήσασι, διὰ τὰς δυναστείας ἐφθόνησαν. πονηρῶν δ' ἀνθρώπων, καὶ μεστῶν θρασύτητος ἐπεθύμησαν, οἰηθέντες, τῆς μὲν τόλμης καὶ τῆς φιλαπεχθημοσύνης ἱκανοὺς αὐτοὺς ἔσεσθαι διαφυλάττειν τὴν δημοκρατίαν. διὰ δὲ τὴν φαυλότητα τῶν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ὑπαρξάντων, οὐ μέγα φρονήσειν, οὐδ' ἐπιθυμήσειν ἑτέρας πολιτείας. ἐκ ταύτης δὴ τῆς μεταβολῆς, τί τῶν δεινῶν οὐ συνέπεσε τῇ πολιτείᾳ καὶ τῶν μεγίστων κακῶν, ὧν οἱ ταύτην ἔχοντες τὴν φύσιν, καὶ λέγοντες καὶ πράττοντες διετέλεσαν; οἱ τοὺς μὲν ἐνδοξοτάτους τῶν πολιτῶν, καὶ μάλιστα δυναμένους ποιῆσαί τι τὴν πόλιν ἀγαθόν, ὀλιγαρχίαν ὀνειδίζοντες καὶ λακωνισμόν, οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἠνάγκασαν ὁμοίους γενέ-

σθαι

in uno iudicari prætorio uoluerunt: hos uerò & ad Sexuiros citari, & deferri apud senatum, & apud populum accusari sinunt: existimantes, istius generis artifices omnem improbitatem excedere. nam alios id studere tantùm, ut sua maleficia tegant: istos ubiq; ostentare suam crudelitatem & inhumanitatem, odiumq; de industria quæritare. Ac illi quidem sic de eis statuerunt: uos uerò tantum abest ut puniatis eos, ut his & accusationes aliorum mandetis, & iisdem legumlatoribus utamini. Atqui decebat eos nunc in odio maiore esse, quàm olim. Tunc enim peruulgatis duntaxat in negociis nostræ urbis, & subinde in orbem redeuntibus, nocebant ciuibus: nunc uerò auctis urbis opibus, & eo imperio quod maiores habuerant recepto, audaciores facti quàm oportuit, uiris bonis ac præstantibus, quorum uirtute Respublica est amplificata, quam consecuti sunt autoritatem, inuiderunt, & homines improbos audaciaq; plenos expetiuerunt: opinati, eos quòd & audaces sint, & nullas inimicitias reformident, popularem statum posse tueri: & cum ex infimo loco emerserint, non superbos, aut nouarum rerum fore studiosos. Verùm ex ista mutatione quæ pericula, quæ maxima in Rempublicam mala inuecta non sunt, propter ea quæ istis ingeniis homines perpetuò & dixerunt & gesserunt? Qui laudatissimis ciuibus, & Reipublicæ maximè profuturis Oligarchiæ & Laconum studium obiicere non prius destiterunt, quàm eos perpulissent, ut obiecta crimi-

περὶ ταῖς αἰτίαις ταῖς λεγομέναις περὶ αὐτῶν. τοὺς δὲ συμμάχους λυμαινόμενοι καὶ συκοφαντοῦντες, καὶ τοὺς βελτίστους ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐκβάλλοντες, τοὺς δὲ οὕτω διέθεσαν, ὥσθ' ἡμῶν μὲν ἀποσταθῆναι, τῆς δὲ Λακεδαιμονίων ἐρασθῆναι φιλίας καὶ συμμαχίας· ἐξ ὧν εἰς πόλεμον καταστάντες, πολλοὺς ἐπείδομεν τῶν πολιτῶν. τοὺς μὲν τελευτήσαντας, τοὺς δ' ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενομένους, τοὺς δ' εἰς ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων καταστάντας. ἔτι δὲ τὴν δημοκρατίαν δὶς καταλυθεῖσαν, καὶ τὰ τείχη τῆς πατρίδος κατασκαφέντα. τὸ δὲ μέγιστον, ὅλην τὴν πόλιν περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύσασαν, καὶ τὴν ἀκρόπολιν τοὺς πολεμίους οἰκήσαντας. ἀλλὰ γὰρ αἰσθάνομαι, καίπερ ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἔξω φερόμενος, τὸ μὲν ὕδωρ ἡμᾶς ἐπιλεῖπον, αὐτὸς δ' ἐμπεπλωκὼς εἰς λόγους ἡμερησίους καὶ κατηγορίας. ὑπερβὰς οὖν τὸ πλῆθος τῶν συμφορῶν, τῶν διὰ τούτους γεγενημένων, καὶ διωσάμενος τὸν ὄχλον τῶν ἐνόντων εἰπεῖν περὶ τῆς τούτων συκοφαντίας, μικρῶν ἔτι παντελῶς μνησθεὶς, καταλύσω τὸν λόγον. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὁρῶ τοὺς κινδυνεύοντας, ἐπειδὰν περὶ τὴν τελευτὴν ὦσι τῆς ἀπολογίας, ἱκετεύοντας καὶ δεομένους, καὶ τοὺς παῖδας καὶ τοὺς φίλους ἀναβιβαζομένους. ἐγὼ δ' οὔτε πρέπον οὐδὲν ἡγοῦμαι τῶν τοιούτων τοῖς τηλικούτοις: πρός τε τῷ ταῦτα γινώσκων, αἰσχυνθείην ἄν, εἰ δι' ἄλλο τι σωζοίμην, ἢ διὰ τοὺς λόγους τοὺς προειρημένους ὑπ' ἐμοῦ, καὶ γεγραμμένους.

ἀποδίωξις, καὶ ἐπίλογος ἀξιωματικώτατος.

" οἶδα γὰρ ἐμαυτῷ οὕτως ὁσίως καὶ δικαίως κεχρημένον
" αὐτοῖς, καὶ περὶ τὴν πόλιν, καὶ περὶ τοὺς προγόνους, καὶ μά-
" λιστα περὶ τοὺς θεούς· ὥστ', εἴ τι μέλει τῶν ἀνθρωπίνων
" πραγμάτων αὐτοῖς, οὐδὲ τῶν νῦν περὶ ἐμὲ γιγνομένων,

crimina uerè in se admitterēt: & tales fierent, quales esse à calumniatoribus dictitabantur. Socios uerò uexando & calumniando, & optimos quosq; re familiari spoliando, eò redegerūt, ut à nobis alienati ac repulsi, Lacedæmoniorum amicitiam & societatem adamarint. Quibus de rebus bello nobis concitato, multos ciuium conspeximus partim trucidatos, partim captos ab hostibus, partim rei familiaris penuria oppressos, atq; etiam popularem statum bis abrogatum, & patriæ mœnia diruta: & quod maximum est, urbem in periculum seruitutis & excidij adductam, & arcem ita ut hostes in ea habitarint occupatam. Sed enim sentio, quanquam efferor iracundia, nos aqua defici, ac me incidisse in materiam quæ totum diem postularet, atque ad accusationem esse delapsum. Præterita igitur multitudine calamitatum, quarum isti autores fuêre: & reiecta molestia & turba eorum, quæ de istorum calumnijs dici possent: paucis omnino adiectis, orationem concludam. Alios quidem reos uideo, ubi iam defensionis finem attigerūt, supplicare & obtestari, & liberos suos atq; amicos ad deprecādum subornare. Ego uerò neq; decere quicquam istius generis hanc meam ætatē existimo: & præter hoc quòd ita sentio, etiam erubescerē, si alia res saluti ac præsidio mihi fuisset, quàm orationes antè recitatæ à me, & cōscriptæ. Scio enim me ita sanctè & iustè locutū esse, tum de Repub. tū de maioribus nostris, tū de dijs immortalib. in primis: ut, si qua illis rerum humanarū cura est, nec ea quæ mihi nunc

Reiectio, & peroratio plena autoritatis.

μένων, οὐδὲ ἐν αὐτοῦ οἴομαι λανθάνειν. διόπερ οὐκ ὀρρωδῶ τὸ μέλλον μοι συμβήσεσθαι παρ' ὑμῶν· ἀλλὰ θαρρῶ, καὶ πολλὰς ἐλπίδας ἔχω, τότε μοι τοῦ βίου τὴν τελευτὴν ἥξειν, ὅταν μέλλῃ συνοίσειν ὑμῖν· σημείῳ χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν παρελθόντα χρόνον οὕτω τυγχάνω βεβιωκὼς μέχρι ταυτησὶ τῆς ἡμέρας, ὥσπερ προσῆκε τοὺς εὐσεβεῖς καὶ θεοφιλεῖς τῶν ἀνθρώπων. ὡς οὖν ἐμοῦ ταύτην ἔχοντος τὴν γνώμην, καὶ νομίζοντος ὅ,τι ἂν ὑμῖν δόξῃ, τοῦθ' ἥξειν μοι καλῶς καὶ συμφερόντως, ὅπως ἕκαστος ὑμῶν χαίρει καὶ βούλεται, τοῦτον τὸν τρόπον περαινέτω τὴν ψῆφον.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΥΜΟΥ ΒΟΛΦΙΟΥ, εἰς τὸν γ' λόγον.

Ημοσθένης ἐκ τοῦ ἄστεος ἀπαλλαττόμενος, καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀνατείνας τὰς χεῖρας, εἰπεῖν λέγεται· ὦ δέσποινα πολιάς, τί δὴ τρισὶ τοῖς χαλεπωτάτοις χαίρεις θηρίοις, γλαυκὶ καὶ δράκοντι καὶ δήμῳ; ἦν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀχάριστόν τε καὶ δυσμεταχείριστον θηρίον ὁ τῶν ἀθηναίων δῆμος, καὶ ὅσῳ τις ἂν μᾶλλον εὖ πεποιήκει τὴν πόλιν, τοσούτῳ καὶ ὠμότερον αὐτῷ προσηνέχθη. ἐν τούτοις δὲ καὶ τὸν ἀλκιβιάδην, ἄνδρα μὲν οὐ πάνυ τῶν ἀμέμπτων, ἀλλ' οὖν διαφέροντά γε τῶν ἄλλων, ὃν δὶς στηλιτεύσας, τοῖς πολεμίοις προσφυγεῖν ἠνάγκασεν. οὗτος μὲν οὖν τελευτῶν, τῇ μὲν τῶν βαρβάρων καὶ τισαφέρνου ἐπιβουλευσάντων τε καὶ ἐπιορκησάντων, τῇ δὲ τῶν ἀθηναίων καὶ λυσάνδρου παρορμησάντων, ἀνῃρέθη. ἀποθανόντος δ', οὐδὲ τὸν υἱὸν ὁ φθόνος παρέλιπεν ἀνεπηρέαστον. καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων συκοφαντῶν, τισίας τις ὑπὲρ ζεύγους ἵππων (δι' οὗ τὸ ὀλυμπιάσι νικῆσαι τῶν μακαριστοτάτων ὑπείληπτο) δίκην πρὸς αὐτὸν ἐνίστησεν, ἀλκιβιάδην ἀφελέσθαι αἰτιασάμενος, καὶ τὴν τιμὴν ἀπολαμβάνειν ἀξιῶν. ἔστι δ' ὁ λόγος οὐκ ἀμφισβήτησις δικανικὴ μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ ἀλκιβιάδου εἴτ' ἀπολογία, εἴτε καὶ ἐγκώμιον. περιέχει δὲ διδασκαλίαν ἀξιομνημόνευτον, ὅτι ἐπίσημος ἀρετὴ παρά τε τοῖς πολλοῖς ἐπίφθονος, καὶ ταῖς τῶν συκοφαντούντων ῥᾳδιουργίαις περιπετὴς οὖσα τυγχάνει. ἡ δὲ τοῦ λόγου ἀρχὴ ἀπερρωγυῖα, καὶ ἑτέρῳ λόγῳ ἐν σχήματι μεταβάσεως συνεζευγμένη. δευτερολογίᾳ γὰρ ἔοικεν.

ΠΕΡΙ

accidunt, eos ignorare putem. Quare nihil exhorresco, quicquid de me statueritis: sed confido, & in spe optima situs sum, mihi tunc ultimum uitæ diem aduenturum, quando id uobis expediet: hoc signo adductus, quòd hactenus etiam in huncusq; diem ita uixi, quemadmodum pios homines uiuere decet, quorum dijs mutua cura est. De me igitur, ut qui hoc animo sim, quiq; existimem, quicquid uobis uisum fuerit, id è re mea futurum, ut libitum placitumq; fuerit, ita uestrûm quisq; suffragium ferat.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in Orationem de Bigis.

Demosthenes cùm iret in exiliũ, conuersus ad arcem, sublatis manibus, dixisse fertur: O' domina, custos urbis Minerua, cur tribus molestissimis bestijs delecta ris, noctua, dracone & populo? Fuit enim reuera ingrata & intractabilis bellua, populus Atheniensis, & optimè cuiq; merito infestissima: inter quos Alcibiadem, non illum quidem omnis criminis expertem, sed uirum certè præstantissimum, bis proscriptũ ad hostes confugere coegit. Qui cùm tandem insidijs ac perfidia Barbarorum, ac Tisaphernis, sed impulsu tamen Atheniensium, & Lysandri, perijsset: liuor etiam in defuncti filium desæuijt. Atq; inter alios calumniatores Tisias quidam eum accusauit de Bigis (quibus uicisse in Olympijs, maxima felicitas apud Græcos habebatur) ab Alcibiade sibi ereptis, quæ ut sibi persoluerentur petijt. Est autem hæc Oratio non tam controuersia forensis, quàm uel defensio uel laudatio Alcibiadis. Continet insignem locum de excellenti uirtute, calumniatorum petulantię, uulgiq; inuidiæ obnoxia. Exordium habet abruptum, quod præcedenti alicui Orationi uelut transitione quadam coniungi, & Oratio secundo loco habita esse uidetur.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΖΕΥΓΟΥΣ, λόγος γʹ. ὁ δὲ λέγων, υἱὸς ἀλκιβιάδου.

ἐνδείας λῆψις ἐκ διαβολῆς τῶν ἀντιδίκων, καὶ συστάσεως ἑαυτοῦ.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ ζεύγους τῶν ἵππων, ὡς οὐκ ἀφελόμενος ὁ πατὴρ τισίαν εἶχεν, ἀλλὰ πριάμενος παρὰ τῆς πόλεως τῶν ἀργείων: τῶν τε πρέσβεων τῶν ἐκεῖθεν ἡκόντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰδότων, ἀκηκόατε μαρτυρούντων. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἅπαντες εἰσὶν εἰθισμένοι με συκοφαντεῖν. τὰς μὲν γὰρ δίκας, ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων λαγχάνουσι: τὰς δὲ κατηγορίας, ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ποιοῦνται. καὶ πλείω χρόνον διατρίβουσι τὸν πατέρα μου διαβάλλοντες, ἢ περὶ ὧν αὐτῶν μοσιν διδάσκοντες. καὶ τοσοῦτον καταφρονοῦσι τῶν νόμων, ὥστε περὶ ὧν ὑμᾶς ὑπ' ἐκείνου φασὶν ἠδικῆσθαι, τούτων αὐτοὶ δίκην παρ' ἐμοῦ λαβεῖν ἀξιοῦσιν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν οὐδὲν προσήκειν τὰς κοινὰς αἰτίας τοῖς ἰδίοις ἀγῶσιν. ἐπειδὴ δὲ τισίας πολλάκις ὀνειδίζει μοι τὴν φυγὴν τοῦ πατρὸς, καὶ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἢ τῶν ἑαυτοῦ σπουδάζει πραγμάτων: ἀνάγκη

» πρὸς ταῦτα τὴν ἀπολογίαν ποιεῖσθαι. καὶ γὰρ ἂν

» αἰσχυνοίμην, εἴ τῳ δόξαιμι τῶν πολιτῶν ἧττον φροντίζειν τῆς ἐκείνου δόξης, ἢ τῶν ἐμαυτοῦ κινδύνων.

» πρὸς μὲν οὖν τοὺς πρεσβυτέρους, βραχὺς ἂν ἐξήρκει λόγος. * ἅπαντες γὰρ ἴσασιν, ὅτι διὰ τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας ἥ, τε δημοκρατία κατελύθη, κἀκεῖνος ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσε. τῶν δὲ νεωτέρων συχνοὶ τῶν δὲ

* διήγησις περί τε τῆς φυγῆς καὶ τῆς καθόδου τοῦ πατρὸς: καὶ προκατάληξις τῇ μακρολογίᾳ.

κα, οἱ τῶν μὲν πραγμάτων ὕστερον γεγόνασι,

ORATIO III. DE BIGIS, RE-citata à filio Alcibiadis, HIERONYMO VVOLFIO interprete.

E iugo igitur equorum, patrem meum eos habuisse, non Tisiæ ereptos, sed de ciuitate Argiuorum emptos: & è legatorum, qui illinc uenerunt, & cæterorum qui rem nouerunt, testimonijs audiuistis. Omnes autem eodem modo me calumniari solent. Cum enim de priuatis negocijs me in ius uocent, de rebus ad Rempublicam pertinentibus accusant: & plus temporis consumunt patre meo criminando, quàm eo, de quo ipsi iusiurandum calumniæ dederunt, explicando: & leges usque adeò contemnunt, ut iniuriarum, quibus ab eo uos affectos esse dicunt, à me pœnas exigant. Ego uerò sic existimo, crimina publica nihil attinere ad priuatas controuersias. Sed quia Tisias patris exilium sæpe mihi obijcit, in exquirendis meis quàm suis rebus curiosior: de his ipsis me purgare necesse habeo. Erubescerem enim, si cui ciuium minus de illius existimatione, quàm de meis periculis solicitus esse uiderer. Ac quod ad seniores attinet, res paucis absolui posset. Omnes enim sciunt, per eosdem uiros & popularem statum sublatum esse, & patrem meum urbe pulsum. Propter iuniores autem, qui, cùm post res illas gestas nati sint,* calum-

Beneuolétię captatio ab aduersariorũ & sua persona.

* Narratio de condemnatione & exilio patris, cũ excusatione prolixitatis.

δὲ διαβαλλόντων πολλάκις ἀκηκόασι, πόρρωθεν ἄρξομαι διδάσκειν. οἱ γὰρ πρότερον ἐπιβουλεύσαντες τῷ δήμῳ, καὶ καταστήσαντες τοὺς τετρακοσίους, ἐπειδὴ παρακαλούμενος ὁ πατὴρ οὐκ ἤθελε γενέσθαι μετ᾽ αὐτῶν, ὁρῶντες αὐτὸν καὶ πρὸς τὰς πράξεις ἐρρωμένως ἔχοντα, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος πιστῶς διακείμενον, οὐχ ἡγοῦντο οὐδὲν οἷοί τ᾽ εἶναι κινεῖν τῶν καθεστώτων, πρὶν ἐκποδὼν ἐκεῖνος αὐτοῖς γένοιτο. εἰδότες δὲ τὴν πόλιν, τῶν μὲν περὶ τοὺς θεοὺς μάλιστ᾽ ἂν ὀργισθεῖσαν, εἴ τις εἰς τὰ μυστήρια φαίνοιτο ἐξαμαρτάνων, τῶν δ᾽ ἄλλων εἴ τις τολμῴη τὸν δῆμον καταλύειν: ἀμφοτέρας ταύτας συνθέντες τὰς αἰτίας, εἰσήγγελλον εἰς τὴν βουλήν, λέγοντες, ὡς ὁ πατὴρ συνάγει μὲν τὴν ἑταιρείαν ἐπὶ νεωτέροις πράγμασιν: οὗτοι δ᾽ ἐν τῇ Πολυτίωνος οἰκίᾳ συνδειπνοῦντες, τὰ μυστήρια ποιήσειεν. ὀρθῆς δὲ τῆς πόλεως γενομένης διὰ τὸ μέγεθος τῶν αἰτιῶν, καὶ διὰ ταχέων συλλεγείσης ἐκκλησίας, οὕτω σαφῶς αὐτοὺς ἀπέδειξε ψευδομένους, ὥστε παρὰ μὲν τῶν κατηγόρων ἡδέως ἂν ὁ δῆμος δίκην ἔλαβε, τὸν δ᾽ εἰς Σικελίαν στρατηγὸν ἐχειροτόνησε. μετὰ δὲ ταῦθ᾽ ὁ μὲν ἐξέπλευσεν, ὡς ἀπηλλαγμένος ἤδη τῆς διαβολῆς. οἱ δὲ συστήσαντες τὴν βουλήν, καὶ τοὺς ῥήτορας ὑφ᾽ αὐτοῖς ποιησάμενοι, πάλιν ἤγειρον τὸ πρᾶγμα, καὶ μηνυτὰς εἰσέπεμπον. καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν; οὐ γὰρ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν αὖ τόν τε πατέρα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετεπέμψαντο, καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δ᾽ ἐκ τῆς πόλεως ἐξέβαλον. πυθόμενος δὲ τήν τε τῶν ἐχθρῶν δύναμιν, καὶ τὰς τῶν ἐπιτηδείων συμφοράς, καὶ νομίζων δεινὰ πάσχειν, ὅτι παρόντα μὲν αὐτὸν

οὐκ

calumniatores sæpe audiuerunt, narrationem altius exordiar. Qui populo pridem insidiati fuerant, & quadringentos constituerant: patrem meum ad coeundam secum societatem uocauerunt. Quod cùm ille recusasset: quia uirum esse uidebant in rebus gerendis acrem, & populo fidelem: non putarunt, se ulla uetera instituta loco mouere posse, nisi illum è medio sustulissent. Quia uerò sciebant, urbem de religione grauissimè irasci solere, si quis Cereris initia uiolasset: cæteris uerò in rebus, si popularem statum abrogaret: utrunque crimen hoc commenti, retulerunt ad Senatum, patrem meum cœtus habere secum ad res nouandas: qui quidem in Polytionis ædibus concœnantes, mysteria celebrarent. Vrbe igitur propter criminum magnitudinem concitata, & concione celeriter conuocata: tam euidenter eos mendaciorum coarguit, ut accusatores populus libenter supplicijs affecisset: eum uerò ducē in Siciliam crearit. Posthæc ipse traiecit, quasi iam calumnia liberatus. Isti uerò Senatu solicitato, & oratoribus sibi per largitiones adiunctis: rem de integro commouerunt, & delatores subornarunt. Quid multis opus est? nec enim prius conquierunt, quàm & patrem ab exercitu reuocassent, & ex eius amicis alios occidissent, alios urbe eiecissent. Is igitur audita & hostium potentia, & familiarium suorum calamitatibus: quamuis indignè secum agi existimans, quòd præsens ne in iudicium quidem

addu-

οὐκ ἐκεῖνον, ἀπόντος δὲ κατεγίγνωσκον: οὐδ' οὕτως ἀπελθεῖν ἠξίωσεν εἰς τοὺς πολεμίους· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τοσαύτην πρόνοιαν εἶχεν ὑπὲρ τοῦ μηδὲ φεύγων μηδὲν ἐξαμαρτάνειν εἰς τὴν πόλιν, ὥστ' εἰς Ἄργος ἐλθὼν, ἡσυχίαν ἦγεν. οἱ δ' εἰς τοσοῦτον ὕβρεως ἦλθον, ὥστ' ἔπεισαν ὑμᾶς ἐλαύνειν αὐτὸν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ στήλῃ ἀναγράφειν, καὶ πρέσβεις πέμποντας ἐξαιτεῖν παρ' Ἀργείων. ἀπορῶν δ' ὅ,τι χρήσαιτο τοῖς παροῦσι κακοῖς, καὶ πανταχόθεν εἰργόμενος, καὶ σωτηρίας οὐδεμιᾶς ἄλλης αὐτῷ φαινομένης: τὸ τελευταῖον ἐπὶ Λακεδαιμονίους ἠναγκάσθη καταφυγεῖν. καὶ τὰ μὲν γεγενημένα, ταῦτ' ἐστίν. οὕτω δ' ἀνόμως ἐκπεσόντος, ὡς δεινὰ δεδρακότος, αὐτοῦ κατηγοροῦσι, καὶ διαβάλλειν ἐπιχειροῦσιν, ὡς Δεκέλειαν ἐπετείχισε, καὶ τὰς νήσους ἀπέστησε, καὶ τῶν πολεμίων κατέστη διδάσκαλος. καὶ ἐνίοτε μὲν αὐτοῦ προσποιοῦνται καταφρονεῖν, λέγοντες, ὡς οὐδὲν διέφερε τῶν ἄλλων. νῦν δὲ πάντων αὐτὸν τῶν γεγενημένων αἰτιῶνται, καὶ φασὶ παρ' ἐκείνου μαθεῖν Λακεδαιμονίους, ὡς χρὴ πολεμεῖν, οἳ καὶ τοὺς ἄλλους τὴν τέχνην διδάσκειν ἔχουσι. ἐγὼ δ' εἴ μοι χρόνος ἱκανὸς γένοιτο, ῥᾳδίως ἂν αὐτὸν ἐπιδείξαιμι, τὰ μὲν δικαίως πράξαντα, τῶν δ' ἀδίκως αἰτίαν ἔχοντα. πάντων δ' ἂν εἴη δεινότατον, εἰ τοῦ πατρὸς μετὰ τὴν φυγὴν δωρεὰν λαβόντος, ἐγὼ διὰ τὴν ἐκείνου φυγὴν ζημιωθείην. ἡγοῦμαι δ' αὐτὸν παρ' ὑμῶν δικαίως ἂν πλείστης συγγνώμης τυγχάνειν. ὑπὸ γὰρ τῶν τριάκοντ' ἐκπεσόντες, ταῖς αὐταῖς ἐκείνῳ συμφοραῖς ἐχρήσθε. ἐξ ὧν ἐνθυμεῖσθαι χρὴ, πῶς ἕκαστος ὑμῶν διέκειτο, καὶ τίνα γνώμην εἶχε, καὶ ποῖον κίνδυνον οὐκ ἂν ὑπέμεινεν, ὥστε παύσασθαι μὲν μετοικῶν,

Σχετλιασμοὶ ἐπὶ τῇ διαβολῇ, καὶ ἀγνωμοσύνῃ τῶν ἀντιδίκων.

καταλ-

adductus, absens autem condemnatus esset, ne sic tamen ad hostes defecit: tantaq́ diligentia cauit, ne patriã re ulla uel in exilio offenderet, ut Argos profectus, ocium egerit. Illi uerò, prioribus iniurijs haud contenti, persuasêre uobis, eum tota Græcia pellendum esse: statuaq́ erecta proscribendum, & per legatos ab Argiuis exposcendum. Quapropter animi dubius, quò se in his malis conuerteret, exclusus undiq́, nullaq́ spe salutis alibi relicta: tandem ad Lacedæmonios confugere est coactus. Et res quidem sic acta est. Cum uerò tanta iniquitate pulsus urbe fuerit: eum tamen, quasi summum scelus admisisset, accusant: & crimini dare student, eum & Deceleã contra Rempub. munijsse, & insulas ad defectionem impulisse, & magistrum hostium extitisse. Ac aliàs eum à se cõtemni simulant, ut qui nihil alijs antecelluerit. nunc aũt quæcunq́ acta sunt, ei uni ascribunt: & ab eo, quo pacto bella gerenda sint, edoctos esse aiũt Lacedæmonios, qui eam artẽ ipsi alios docere possunt. Ego uerò nisi tẽporis angustijs excluderer, facilè ostenderẽ, eum alia iure egisse, de alijs iniustè in crimen uocari. Quid uerò fieri queat iniquius, quàm, cùm pater meus post fugam præmium acceperit, me propter illius exilium plecti? Censeo autem iurè illi omnino ueniam à uobis esse tribuendam. Nam à triginta tyrannis expulsi, ijsdem quibus ille malis cõflictati estis. Vnde in animum reuocandũ est, ut quisq́ uestrûm affectus fuerit, & quid animi habuerit: & quid periculi non adisset. ut ne inquilini loco diutius esse cogeretur: & ut

Cõquestio de calũnijs & incõstantia aduersariorum.

κατελθεῖν δ' εἰς τὴν πατρίδα, τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐκβαλόντας; ἐπὶ τίνα δ' ἢ πόλιν, ἢ φίλον, ἢ ξένον οὐκ ἤλθετε, δεησόμενοι συγκαταγαγεῖν ὑμᾶς; τίνος δ' ἀπείχεσθε; οὐ καταλαβόντες τὸν πειραιᾶ, καὶ τὸν σῖτον τὸν ἐν τῇ χώρᾳ διεφθείρετε; καὶ τὴν γῆν ἐτέμνετε; καὶ τὰ προάστεια ἐνεπρήσατε; καὶ τελευτῶντες τοῖς τείχεσι προσεβάλετε; πῶς θ' οὕτω σφόδρα ἐνομίζετε χρῆναι ποιεῖν, ὥστε τοῖς ἡσυχίαν ἄγουσι τῶν συμφυγάδων, μᾶλλον ὀργίζεσθε, ἢ τοῖς αἰτίοις τῶν συμφορῶν γεγενημένοις. ὥστ' οὐκ εἰκὸς ἐπιτιμᾶν, τοῖς τῶν αὐτῶν πραγμάτων ὑμῖν ἐπιθυμοῦσιν: οὐδὲ κακοὺς ἄνδρας νομίζειν, ὅσοι φυγόντες κατελθεῖν ἐζήτησαν: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ὅσοι μένοντες φυγῆς ἄξια ἐποίησαν: οὐδ' ἐντεῦθεν ἀρξαμένους κρίνειν, ὁποῖός τις ἦν ὁ πατὴρ πολίτης, ὅτ' οὐδὲν αὐτῷ τῆς πόλεως προσῆκεν: ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου σκοπεῖν, οἷος ἦν, πρὶν φυγεῖν, περὶ τὸ πλῆθος: καὶ ὅτι διακοσίους ἔχων ὁπλίτας, τὰς μεγίστας πόλεις τῶν ἐν πελοποννήσῳ, λακεδαιμονίων μὲν ἀπέστησεν, ὑμῶν δὲ συμμάχους ἐποίησε. καὶ εἰς οἵους μὲν κινδύνους αὐτοὺς κατέστησε, καὶ ὡς εἰς σικελίαν ἐστρατήγησε. τούτων μὲν γὰρ ἐκείνῳ προσήκει χάριν ὑμᾶς ἔχειν: τῶν δ' ἐν τῇ συμφορᾷ γενομένων, τοὺς ἐκβαλόντας αὐτὸν, δικαίως ἂν αἰτίους νομίζοιτε. ἀναμνήσθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, ἐπειδὴ κατῆλθεν, ὡς πολλὰ ἀγαθὰ τὴν πόλιν ἐποίησεν. ἔτι δὲ πρότερον, ὡς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, αὐτὸν κατεδέξασθε, καταλελυμένου μὲν τοῦ δήμου, στασιαζόντων δὲ τῶν πολιτῶν, διαφερομένων δὲ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς ἐνθάδε καθεστηκυίας: εἰς τοῦτο δὲ μανίας ἀμφοτέρων ἀφιγμένων, ὥστε μηδ' ἑτέροις μηδεμίαν ἐλπί-

περὶ τῆς φυγῆς ἀπολογησάμενος, ἐπὶ τὰς ἀλκιβιάδου πράξεις μεταβαίνει.

& ut in patriã reuersus, pœnas de ijs sumeret, qui se eiecissent? Quã urbem, quẽ amicum, quẽ hospitẽ nõ adistis, precaturi ut uobis adiumẽto essent ad patriã recuperandã? Quid à uobis omissũ est? An non occupato Piræeo, et segetes uastastis, et agros cæsis arborib. populati estis? nõ suburbia incẽdistis? nõ muros deniq; oppugnastis? Hæc ita decere, ac ex officio faciẽda censuistis: ut si qui de numero exulũ quieti se dedidissẽt, illis magis irasceremini, quàm calamitatũ autoribus. Quãobrẽ culpãdi nõ sunt, qui eadẽ quæ uos cõcupiuerũt: nec in improborũ numero habendi uiri, qui patria pulsi, redire ab exilio studuerũt: sed illi potius, qui cum domi mãserint, exilio digna perpetrarũt. Neq; inde ordiendũ est, si iudicare uelitis, qualis pater meus ciuis fuerit, cùm urbs iam nihil ad eum attineret: sed ab eo tẽpore considerandũ, qualem erga populũ se præbuerit, antequam in exilium ageretur: ut, cùm ducentos dũtaxat armatos haberet, maximas Peloponnesi urbes à societate Lacedæmoniorum abduxerit, ad uestram societatem adduxerit? quãta illis pericula intulerit? ut in Siciliam exercitum duxerit? Nam ob hæc uos gratiam ei habere debetis: quæ uerò in calamitate acciderũt, illis, per quos exactus est, imputare. Memoria repetite, quãta post reditum beneficia in Rempublicam contulerit: ac illud in primis, quo statu rerum eum susceperitis: cùm quidẽ imperium populi abrogatũ esset, cùm ciues factiosi tumultuarentur, cùm milites à magistratibus hic constitutis dissiderent: & utriq; in eam insaniã incidissent, ut neutris spes

Ab exilij defensione transit ad res gestas Alcibiadis narrandas.

ἐλπίδα εἶναι σωτηρίας. οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἔχοντας τὴν
πόλιν, ἐχθροὺς ἐνόμιζον μᾶλλον, ἢ Λακεδαιμονίους·
οἱ δὲ τοὺς ἐκ Δεκελείας μετεπέμποντο: ἡγούμενοι,
κρεῖττον εἶναι τοῖς πολεμίοις τὴν πατρίδα παρα-
δοῦναι μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως στρατευομένοις
τῆς πολιτείας μεταδοῦναι. τοιαύτην μὲν οὖν τῶν πο-
λιτῶν γνώμην ἐχόντων, κρατούντων δὲ τῶν πολε-
μίων καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης, ἐπὶ δὲ χρημάτων
μὲν ὑμῖν οὐκ ὄντων, ἐκείνοις δὲ βασιλέως χορηγοῦν-
τος· πρὸς δὲ τούτοις ἐνενήκοντα νεῶν ἐκ Φοινίκης εἰς
Ἄσπενδον ἡκουσῶν, καὶ παρεσκευασμένων Λακεδαι-
μονίοις βοηθεῖν: ἐν τοσαύταις συμφοραῖς καὶ τοσούτοις
κινδύνοις τῆς πόλεως οὔσης, μεταπεμψαμένων αὐ-
τὸν τῶν στρατηγῶν, οὐκ ἐσεμνύνατο ἐπὶ τοῖς παροῦσιν,
οὐδ' ἐμέμψατο περὶ τῶν γεγενημένων, οὐδ' ἐβουλεύσα-
το περὶ τῶν μελλόντων: ἀλλ' εὐθὺς εἵλετο μετὰ τῆς
πόλεως ὁτιοῦν πάσχειν μᾶλλον, ἢ μετὰ Λακεδαιμο-
νίων εὐτυχεῖν: καὶ πᾶσι φανερὸν ἐποίησεν, ὅτι τοῖς ἐκ-
βαλοῦσιν, ἀλλ' οὐχ ὑμῖν ἐπολέμει: καὶ ὅτι κατελθεῖν,
ἀλλ' οὐ καταπολεμῆσαι τὴν πόλιν ἐπεθύμει. γενόμε-
νος δὲ μεθ' ὑμῶν, ἔπεισε μὲν Τισαφέρνην μὴ παρέχειν
χρήματα Λακεδαιμονίοις, ἔπαυσε δὲ τοὺς συμμάχους
ὑμῶν ἀφισταμένους: διέδωκε δὲ παρ' αὑτοῦ μισθὸν
τοῖς στρατιώταις, ἀπέδωκε δὲ τῷ δήμῳ τὴν πολιτεί-
αν, διήλλαξε δὲ τοὺς πολίτας, ἀπέστρεψε δὲ τὰς ναῦς
τὰς ἐκ Φοινίκης. καὶ μετὰ ταῦτα καθ' ἕκαστον μὲν ὅσας
τριήρεις ἔλαβεν, ἢ μάχας ἐνίκησεν, ἢ πόλεις κατὰ κρά-
τος εἷλεν, ἢ λόγῳ πείσας φίλας ὑμῖν ἐποίησε: πολὺ
» ἂν ἔργον εἴη λέγειν. πλείστων δὲ κινδύνων τῇ πόλει
» κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, οὐδέ ποτε τοῦ πα-
τρὸς

nulla salutis relinqueretur. Nam alteri eos qui urbem tenebant, inimiciores sibi putabant, quam Lacedæmonios: alteri eos qui Deceleæ erant, accersebant: existimantes satius esse patriam hostibus tradere, quàm eos in ciuitatem recipere, qui bella pro Republica gerebant. Quum igitur hi ciuium animi essent, & hostes terra marique tenerent omnia, atque etiam uos pecunias non haberetis, rex Persarum autem illis affatim suppeditaret: prætereáq; nonaginta naues è Phœnicia Aspendum uenirent, paratæ ad opem ferendam Lacedæmonijs: quum igitur in tantis malis, in tantis periculis ciuitas uersaretur, à ducibus accersitus, non fastum præ se tulit ob eas res, non ob anteacta succensuit, neque consilium cepit de futuris: sed mox cum Republica quiduis perpeti maluit, quàm cum Lacedæmonijs esse felicißimus: ac planum fecit omnibus, se bellum geßisse cum suis inimicis, non uobiscum: & in urbem redire, non expugnare urbem uoluisse. Vobiscum autem coniunctus, & Tissapherni persuasit, ne pecunias suppeditaret Lacedæmonijs: & effecit, ne socij à uobis desciscere pergerent: & de suo militibus stipendia soluit, & libertatem populo restituit, & ciues inter se reconciliauit, & Phœnissas naues auertit. Posthæc uerò, quot triremes ceperit, quot prælia uicerit, quot urbes ui expugnarit, quàm multis oratione uestram amicitiam persuaserit: singulatim enumerare, immensi negocij esset. Cùm autem urbs illis temporibus plurima prælia commiserit: nunquam tamen, pa-

" τρὸς ἡγεμόνος, τρόπαιον καθ' ὑμῶν ἔστησαν οἱ πολέ-
" μιοι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐστρατηγημένων, οἶδα μὲν ὅτι πολλὰ παραλείπω. διὰ τοῦτο δ' οὐκ ἀκριβῶς εἴρηκα περὶ αὐτῶν, ὅτι σχεδὸν ἅπαντες μνημονεύετε τὰ πεπραχθέντα. λοιδοροῦσι δὲ λίαν ἀσελγῶς καὶ θρασέως, καὶ τὸν ἄλλον βίον τοῦ πατρὸς, καὶ οὐκ αἰσχύνονται τοιαύτῃ παρρησίᾳ χρώμενοι περὶ τοῦ τεθνεῶτος, ἣν ἔδεισαν ἂν ποιούμενοι περὶ ζῶντος: ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐληλύθασιν, ὥστ' οἴονται καὶ παρ' ὑμῖν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσειν, ἢν ὡς ἂν δύνωνται πλεῖστα περὶ αὐτοῦ βλασφημήσωσιν: ὥσπερ οὐ πάντας εἰδότας, ὅτι καὶ τοῖς φαυλοτάτοις τῶν ἀνθρώπων ἔξεστιν οὐ μόνον περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν θεῶν ὑβριστικοὺς εἰπεῖν λόγους. ἴσως μὲν οὖν ἐστὶν ἀνόητον, ἁπάντων τῶν εἰρημένων φροντίζειν. ὅμως δ' οὐχ ἥκιστα ἐπιθυμῶ περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν τοῦ πατρὸς διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς, μικρὸν προλαβὼν, καὶ τῶν προγόνων ἐπιμνησθεὶς: ἵν' ἐπίστησθε, ὅτι πόρρωθεν ἡμῖν ὑπάρχει μέγιστα καὶ κάλλιστα τῶν πολιτῶν. ὁ γὰρ πατὴρ ἦν πρὸς μὲν ἀνδρῶν, εὐπατριδῶν, ὧν τὴν εὐγένειαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπωνυμίας ῥᾴδιον γνῶναι· πρὸς γυναικῶν δ' ἀλκμεωνιδῶν, οἳ τοῦ μὲν πλούτου μέγιστον σημεῖον κατέλιπον. ἵππων γὰρ ζεύγει πρῶτος ἀλκμαίων τῶν πολιτῶν ὀλυμπιάσιν ἐνίκησε. τὴν δ' εὔνοιαν ἣν εἶχον εἰς τὸ πλῆθος, ἐν τοῖς τυραννικοῖς ἐπεδείξαντο. συγγενεῖς γὰρ ὄντες πεισιστράτου, καὶ πρὶν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῆναι, μάλιστ' αὐτῷ χρώμενοι, τῶν πολιτῶν, οὐκ ἠξίωσαν μετασχεῖν τῆς ἐκείνου τυραννίδος: ἀλλ' ἡγήσαντο κρεῖττον εἶναι φυγεῖν τὴν πατρίδα μᾶλλον, ἢ τοὺς πολίτας ἰδεῖν δου-

λεύον-

ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ ἰδίου βίου, μᾶλλον δὲ ἐγκώμιον, ἔκ τε τῶν προγόνων, καὶ τῆς τροφῆς, καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῆς εὐτυχίας, καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας, καὶ τῆς εἰς τὴν πατρίδα εὐεργεσιῶν.

tre meo duce, hostes trophæum contra nos erexerũt. Ac rerum illius ductu gestarum, equidẽ scio multas me præterire: quas accuratè commemorare propterea nolui, quòd ferè omnes illas meministis. Inuadũt & in priuatam patris mei uitam libidinosè nimis, & confidenter: nec ea libertate uerborum in mortuum inuehi dubitant, qua, eo uiuente, uti non auderẽt: tantaq; demẽtia illos inuasit, ut existiment se tum apud uos, tũ apud alios, eo maiore gloria futuros, quo plura & maiora in eum maledicta congesserint. Quasi uerò quisquam ignoret, etiam nequißimis hominib. licere, non de uiris tantùm præstantißimis, sed de dijs etiam immortalib. contumeliosè loqui. Fortaßis igitur curare sermones omniũ, dementiæ fuerit: sed tamen uel in primis cupio de patris moribus ac studijs uerba facere apud uos, re paulo altius repetita, & mentione maiorum facta: ut intelligatis, à prima nobis origine maxima inter ciues, & pulcherrima ornamenta contigisse. Nam pater meus ex gente Patriciorũ fuit: quorum nobilitas de ipso cognomine facilè intelligitur: materna stirpe Alcmæonida, qui diuitiarum euidentißimum signum reliquerunt. Alcmæon enim primus ciuium, Olympiæ bigis equestribus uicit. Beneuolentiam aũt suam erga populum tyrannicis temporib. declararunt. Quamuis enim cognatione cum Pisistrato coniuncti essent, & priusquam is imperium cepisset, familiarißimè illo uterentur: tamen eius tyrannidis socij ac participes esse noluerunt: sed exulare patria, quàm ciues seruitute oppressos intueri

Defensio priuatæ uitæ, ac potius iusta laudatio Alcibiadis, à natalibus, educatione, indole, fortuna, magnificẽtia, patriæ amore.

λεύοντας. τετταράκοντα δ' ἔτη τῆς στάσεως γενομένης,
ὑπὸ μὲν τῶν τυράννων τοσούτων ὄντων οὕτως ἐμισή-
θησαν, ὥσθ' ὁπότε τἀκείνων κρατήσειαν, οὐ μόνον τὰς
οἰκίας αὐτῶν κατέσκαπτον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τάφους ἀνώ-
ρυττον. ὑπὸ δὲ τῶν φυγάδων οὕτω σφόδρα ἐπιστεύ-
θησαν· ὥσθ' ἅπαντα τοῦτον τὸν χρόνον ἡγέμονες τοῦ
δήμου διετέλεσαν. καὶ τὸ τελευταῖον, ἀλκιβιάδης
καὶ κλεισθένης, ὁ μὲν πρὸς πατρὸς, ὁ δὲ πρὸς μητρὸς
ὢν πρόπαππος τοῦ πατρὸς τοὐμοῦ, στρατηγήσαν-
τες, τῆς φυγῆς κατήγαγον τὸν δῆμον· καὶ τοὺς τυράν-
νους ἐξέβαλον, καὶ κατέστησαν ἐκείνην τὴν δημοκρα-
τίαν, ἐξ ἧς οἱ πολῖται πρὸς μὲν ἀνδρείαν οὕτως ἐπαι-
δεύθησαν, ὥστε τοὺς βαρβάρους τοὺς ἐπὶ πᾶσαν ἐλ-
θόντας τὴν ἑλλάδα, μόνοι νικᾶν μαχόμενοι· περὶ δὲ δι-
καιοσύνης τοσαύτην δόξαν ἔλαβον, ὥσθ' ἑκόντας αὐ-
τοῖς τοὺς ἕλληνας ἐγχειρίσαι τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάτ-
„ της. τὴν δὲ πόλιν τηλικαύτην ἐποίησαν καὶ τῇ δυνάμει
„ καὶ ταῖς ἄλλαις κατασκευαῖς, ὥστε τοὺς φάσκοντας αὐ-
τὴν ἄστυ τῆς ἑλλάδος εἶναι, καὶ τοιαύταις ὑπερβολαῖς
εἰθισμένους χρῆσθαι, δοκεῖν ἀληθῆ λέγειν. τὴν μὲν οὖν
φιλίαν τὴν πρὸς τὸν δῆμον, οὕτω παλαιὰν καὶ γνησίαν,
καὶ διὰ τὰς μεγίστας εὐεργεσίας γεγενημένην, παρὰ τῶν
προγόνων παρέλαβεν· οὗτος δὲ κατελείφθη μὲν ὀρφα-
νός. ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ μαχόμενος ἐν χαιρωνείᾳ πρὸς
πολεμίοις, ἀπέθανεν. ἐπετροπεύθη δ' ὑπὸ περικλέους,
ὃν πάντες ἂν ὁμολογήσειαν ὡς σωφρονέστατον καὶ δι-
„ καιότατον, καὶ σοφώτατον γενέσθαι τῶν πολιτῶν. ἡγοῦ-
„ μαι γὰρ καὶ τοῦτ' εἶναι τῶν καλῶν, ἐκ τοιούτων γενόμε-
„ νον, ὑπὸ τοιούτοις ἤθεσιν, ἐπιτροπευθῆναι, καὶ τραφῆ-
„ ναι, καὶ παιδευθῆναι. δοκιμασθεὶς δ' οὐκ ἐνδεέ-
στερος

maluerunt. & cùm ea seditio quadraginta durasset annos, tot tyrannis ita inuisi fuerunt, ut eorum factione uictoriam adepta, non tantùm ædes ipsorum diruerentur, sed sepulchra etiam effoderentur, ab exulibus autem tanta eis fides habita est, ut omni eo tempore populi duces fuerint. Postremò Alcibiades, & Clisthenes, alter paternus, alter maternus patris mei proauus, Imperatores designati, ab exilio populum reduxerunt: & tyrannis eiectis, eam Democratiam cōstituerunt, in qua ciues ad fortitudinem ita instituti sunt, ut Barbaros, qui contra totam Graciam uenerant, soli prælio uincerent: tantáque iusticiæ gloria floruerunt, ut ultrò eis Græci maris imperium traderent: & ciuitatem tantam redderent, cùm potentia, tum reliquis copijs, ut qui eam VRBEM ESSE GRAECIAE dicunt, & alijs magnificis uerbis ornare solent, uera dicere uideantur. Charitatem igitur populi tam uetustam, & synceram, & beneficijs maximis partam, à maioribus accepit: ipse uerò pupillus relictus est. Nam pater eius in Cheronensi prælio, cum hostibus dimicans ceciderat. Tutorem autem Periclem habuit, quem omnes utiq; fateantur omnium ciuium fuisse & modestißimum, & iustißimum, & sapientißimum. Quod ipsum etiam in præclaris habendum esse duco: si cui talibus orto natalibus, tam præstans uir, & tutor, & educator, & uitæ magister contigerit. Iam cùm adoleuisset, à uirtute illorum quos iam dixi-

» στερος ἐγένετο τῶν προειρημένων· οὐδ' ἠξίωσεν αὐτὸς μὲν
» ῥαθύμως ζῆν, σεμνύνεσθαι δ' ἐπὶ ταῖς τῶν προγόνων
» ἀρεταῖς. ἀλλ' εὐθὺς οὕτω μέγα ἐφρόνησεν, ὥστ' ᾠήθη
» δεῖν δι' αὐτὸν, καὶ τὰ ἐκείνων ἔργα μνημονεύεσθαι.
καὶ πρῶτον μὲν, ὅτε Φορμίων ἐξήγαγεν ἐπὶ θρᾴκης χι-
λίους ἀθηναίων ὁπλίτας, ἐπιλεξάμενος τοὺς ἀρί-
στους· καὶ μετὰ τούτων στρατευσάμενος, τοιοῦτος ἦν ἐν
τοῖς κινδύνοις, ὥστε στεφανωθῆναι, καὶ πανοπλίαν λα-
βεῖν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ. καί τοι τί χρὴ νομίζειν ποιεῖν,
τὸν τῶν μεγίστων ἐπαίνων ἄξιον; οὐ μετὰ μὲν τῶν βελ-
τίστων ἐκ τῆς πόλεως στρατευόμενον, ἀριστείων ἀξιοῦ-
σθαι; πρὸς δὲ τοὺς κρατίστους τῶν ἑλλήνων ἀντιστρατη-
γοῦντα, ἐν πᾶσι τοῖς κινδύνοις αὐτῶν φαίνεσθαι περι-
γιγνόμενον; ἐκεῖνος τοίνυν τῶν μὲν νέος ὢν ἔτυχε·
τὰ δ' ἐπειδὴ πρεσβύτερος ἦν, ἔπραξε. μετὰ δὲ ταῦτα
τὴν μητέρα τὴν ἡμετέραν ἔγημεν. ἡγοῦμαι γὰρ καὶ ταύ-
την ἀριστεῖον αὐτὸν λαβεῖν. ὁ γὰρ πατὴρ αὐτῆς ἱππόνι-
κος, πλούτῳ μὲν ἦν πρῶτος τῶν ἑλλήνων, γένει δ'
οὐδενὸς ὕστερος τῶν πολιτῶν· τιμώμενος δὲ καὶ θαυ-
μαζόμενος μάλιστα τῶν ἐφ' αὐτοῦ. μετὰ προικὸς δὲ
πλείστης, καὶ δόξης μεγίστης ἐκδιδοὺς τὴν θυγατέρα, ἀξίαν
καὶ τοῦ γάμου τυχεῖν, εὐχομένων μὲν ἁπάντων, ἀξιούν-
των δὲ τῶν πρώτων· τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ἐξ ἁπάντων
ἐκλεξάμενος, κηδεστὴν ἐπεθύμησε ποιήσασθαι. πε-
ρὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁρῶν τὴν ὀλυμπιάσι πανή-
γυριν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἀγαπωμένην καὶ θαυ-
μαζομένην, καὶ τοὺς ἕλληνας ἐπιδείξεις ἐν αὐτῇ ποι-
ουμένους πλούτου καὶ ῥώμης καὶ παιδεύσεως, καὶ
τούς τ' ἀθλητὰς ζηλουμένους, καὶ τὰς πόλεις ὀνομα-
στὰς γιγνομένας τῶν νικώντων· καὶ πρὸς τούτοις ἡγού-
μενος

diximus, non degenerauit: nec ipse ocio ac luxu dif fluens, maiorum uirtute gloriari uoluit: sed statim tanta fuit magnitudine animi, ut existimaret, o-portere se propter semetipsum, non ob illorum res gestas celebrari. Ac primùm cum Phormio mille Athenienses armatos contra Thraces duceret, fortissimis delectis: cum his profectus, ita se gessit in prælijs, ut corona ornaretur, & ab Imperatore panoplia donaretur. Enimuerò quódnam eius officium esse credi debet, qui laudes maximas mereatur? An' non cum præstantissimis ciuibus militantem primas ferre? & ducentem contra Græcorum fortissimos exercitum, in omnibus pugnis existere longè superiorē? At ille alterum adolescens adeptus est: alterū iam natu grandior præstitit. Posthæc, matrem nostram uxorē duxit. Nam & hanc eum pramij loco, propter excellentem uirtutem accepisse censeo. Cuius pater Hipponicus, & opibus primus fuit inter Græcos, & genere nemine ciuium inferior, & suis temporibus in summo honore & admiratione habitus. Filiam porrò cum dote maxima, & gloria insigni elocaturus: cùm quidem omnes optarent nuptias illas, principes uerò tantùm ambirent: patrem meum, delectum ex omnibus, generum adiungere desiderauit. Circa eadem tempora cùm uideret Olympicam celebritatem ab omnibus amari, maximiq; fieri: & Græcos ibi & opes suas, et uires, & ingeniorum dexteritatem ostentare: nec eos tantùm qui se ibi bene gessissent, in admiratione esse: sed et eorū qui uicissent, urbes celebrari: prætereaq;

μενος, τὰς μὲν ἐνθάδε λῃτουργίας ὑπὲρ τῶν ἰδίων
πρὸς τοὺς πολίτας εἶναι, τὰς δ' εἰς ἐκείνην τὴν πα-
νήγυριν, ὑπὲρ τῆς πόλεως εἰς ἅπασαν τὴν ἑλλάδα
γίγνεσθαι: ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, οὐδενὸς ἀφυέστερος,
οὐδ' ἀῤῥωστότερος τῷ σώματι γινόμενος, τοὺς μὲν
γυμνικοὺς ἀγῶνας ὑπερεῖδεν, εἰδὼς ἐνίους τῶν ἀ-
θλητῶν καὶ κακῶς γεγονότας, καὶ μικρὰς πόλεις οἰ-
κοῦντας, καὶ ταπεινῶς πεπαιδευμένους. ἱπποτροφεῖν
δ' ἐπιχειρήσας, ὃ τῶν εὐδαιμονεστάτων ἔργον ἐστὶ,
φαῦλος δ' οὐδεὶς ἂν ποιήσειεν: οὐ μόνον τοὺς ἀντα-
γωνιστὰς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πώποτε νικήσαντας ὑπερε-
βάλετο. ζεύγη γὰρ καθῆκε τοσαῦτα μὲν τὸν ἀριθμὸν,
ὅσοις οὐδ' αἱ μέγισται τῶν ἄλλων πόλεων ἠγωνίσαν-
το: τοιαῦτα δὲ τὴν ἀρετὴν, ὥστε καὶ πρῶτος καὶ δεύ-
τερος καὶ τρίτος γενέσθαι. χωρὶς δὲ τούτων ἐν ταῖς
θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς περὶ τὴν ἑορτὴν δαπάναις,
οὕτως ἀφειδῶς διέκειτο, καὶ μεγαλοπρεπῶς, ὥστε φαί-
νεσθαι τὰ κοινὰ τῶν ἄλλων ἐλάττω τῶν ἰδίων τῶν ἐκεί-
νου. κατέλυσε δὲ τὴν θεωρίαν, τὰς μὲν τῶν προτέρων εὐ-
τυχίας, μικρὰς πρὸς τὰς αὐτοῦ δόξας ποιήσας: τοὺς δ'
ἐφ' αὐτοῦ νικήσαντας, παύσας ζηλουμένους: τοῖς δὲ μέλ-
λουσιν ἱπποτροφεῖν, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν καταλι-
πών. περὶ δὲ τῶν ἐνθάδε χορηγιῶν, καὶ γυμνασιαρ-
χιῶν, καὶ τριηραρχιῶν, αἰσχύνομαι λέγειν. τοσούτῳ γὰρ
τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥσθ' οἱ μὲν ἐνδεεστέρως ἐκείνου
λῃτουργήσαντες, ἐκ τούτων σφᾶς αὐτοὺς ἐγκωμιάζου-
σιν: ὑπὲρ ἐκείνων δ' εἴ τις καὶ τῶν τηλικούτων χά-
ριν ἀπαιτοίη, περὶ τούτων ἂν δόξειε τοὺς λόγους ποιεῖ-
σθαι. πρὸς δὲ τὴν πολιτείαν, οὐ γὰρ τοῦτο παραλειπτέον,
ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖνος αὐτῆς ἠμέλησεν, ἀλλὰ τοσούτῳ
τῶν

munera quæ hic obirētur, ciuib. deberi ꝑ re familiari ac priuata: quæ uerò in illā celebritatē conferrentur, ad omnes pertinere Græcos, & pro Repub. nostra fieri: hæc inquā reputans, quamuis nec ingenio nec robore corporis ulli cederet: gymnica tamē certamina despexit: cū sciret, pugilū nōnullos & sordido genere ortos, & minimè liberaliter institutos esse, & in obscuris oppidulis habitare. Verùm ad alēdos equos animū adiecit: quod ut beatissimorū munus est, sic nemo uilis præstare queat. Nec eos tātùm qui tum cū eo contēdebant, sed omnes qui unquam uicerāt, superauit. Nam & tot bigas immisit, quot bigis ne maximæ quidem urbes certauerūt: & tam egregias, ut & primus esset, et secundus, & tertius. Adhæc, in sacrificijs, & alijs quos feriæ illæ solennes requirūt sumptibus, tāta fuit liberalitate & magnificentia, ut aliorum publicæ opes illius priuatis minores haberētur. Deniq. sic ab illa festiuitate discessit, ut principū uirorū felicitas, præ eius gloria, parua uideretur: & qui eo tēpore uicerant, in admiratione esse desinerent: & ijs qui in posterum equos alere instituerēt, nihil reliqui faceret, quo excellentiam ipsius superarēt. Iam de eius in hac urbe ædilitatib. & gymnasiarchijs & trierarchijs, dicere me pudet. Tātum enim alijs antecelluit, ut qui tenuius quàm ille rem eam administrarint, idipsum laudi sibi ducant. Pro quibus si quis etiam hac ætate gratiam repeteret, de his uerba facere uideri possit. Quod autē ad Rempub. attinet (nec enim hoc prætermittēdum est, quemadmodū eam nec ipse neglexit) multò ijs

etiam

τῶν μάλιστ' εὐδοκιμησάντων ἀμείνων περὶ τὸν δῆμον
ἐγεγόνει, ὅσον τοὺς μὲν ἄλλους εὑρήσετε ὑπὲρ αὑτῶν στα-
σιάσαντας, ἐκεῖνον δ' ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύοντα. οὐ
γὰρ ἀπελαυνόμενος ὑπὸ τῆς ὀλιγαρχίας, ἀλλὰ πα-
ρακαλούμενος, ἦν δημοτικός. καὶ πολλάκις ἐγγινό-
μενον αὐτῷ, μὴ μόνον μετ' ὀλίγων τῶν ἄλλων ἄρχειν,
ἀλλὰ καὶ τούτων αὐτῶν πλέον ἔχειν, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ'
εἵλετο ὑπὸ τῆς πόλεως ἀδικηθῆναι μᾶλλον, ἢ τὴν
πολιτείαν προδοῦναι. καὶ ταῦθ' ἕως μὲν συνεχῶς
ἐδημοκρατεῖσθε, οὐδεὶς ἂν ὑμᾶς λέγων ἔπεισε. νῦν δ'
αἱ στάσεις αἱ γενόμεναι, σαφῶς ὑμῖν ἐπέδειξαν καὶ τοὺς
δημοτικοὺς, καὶ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς, καὶ τοὺς οὐδετέρων
ἐπιθυμοῦντας, καὶ τοὺς ἀμφοτέρων μετέχειν ἀξιοῦν-
τας, ἐν αἷς δὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ὑμετέρων ἐξέ-
πεσε. καὶ τὸ μὲν πρότερον, ἐπειδὴ τάχισ' ἐκεῖνον ἐκ-
ποδὼν ἐποιήσαντο, τὸν δῆμον κατέλυσαν. τὸ δ' ὕστερον
οὐκ ἔφθησαν ὑμᾶς καταδουλωσάμενοι, καὶ πρῶτον
,, τῶν πολιτῶν αὐτοῦ φυγὴν κατέγνωσαν. οὕτω σφόδρα
,, ἥ, τε πόλις τῶν τοῦ πατρὸς καλῶν ἀπέλαυσε, κἀκεῖ-
νος τῆς πόλεως συμφορῶν ἐκοινώνησε. καίτοι πολ-
λοὶ τῶν πολιτῶν πρὸς αὐτὸν δυσκόλως εἶχον, ὡς τυ-
ραννεῖν ἐπιχειροῦντα, οὐκ ἐκ τῶν ἔργων σκοποῦντες, ἀλλ'
,, ἡγούμενοι τὸ μὲν πρᾶγμα ὑπὸ πάντων ζηλοῦσθαι,
,, δύνασθαι δ' ἐκεῖνον ἂν μάλιστα διαπράξασθαι. διὸ
καὶ δικαίως ἂν αὐτῷ πλείω χάριν ἔχοιτε, ὅτι τὴν μὲν
αἰτίαν ταύτην μόνος τῶν πολιτῶν ἦν ἄξιος ἔχειν.
τῆς δὲ πολιτείας ἴσον ᾤετο δεῖν αὑτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις
μετεῖναι. διὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων εἰπεῖν ὑπὲρ
τοῦ πατρὸς, ἀπορῶ τίνος ἐν τῷ παρόντι πρέπει μνη-
σθῆναι, καὶ ποῖα αὐτῶν χρὴ παραλιπεῖν· ἀεὶ γάρ μοι
δοκεῖ

ἀνασκευὴ ὅ-
τι οὐ τυραν-
νεῖν ἐπεχεί-
ρησεν.

etiam quorũ summa gloria est, in populum beneuolentior & beneficentior extitit. Nam alios propter semetipsos seditiones excitasse, eum uerò pro uobis pericula subijsse, reperiemus. Nõ enim quòd repelleretur ab Oligarchia: sed cũ ad eam accerseretur, popularis fuit. & cũ sæpe licuisset non tantùm alijs imperare eũ paucis, sed illis ipsis etiam plus posse, tamẽ noluit: ac potius esse duxit, iniurijs à ciuitate affici, quàm Rẽpub. prodere. Atq; hæc, dum summa rerum adhuc penes populũ esset, persuadere uobis nemo potuisset. Nunc factæ seditiones perspicuè uobis ostenderũt, qui populares, qui Oligarchici, qui neutrius status appetentes, qui utriusq; cupidi fuerint. Nam in ijs seditionib. bis à uestris inimicis pulsus est. Ac in priore, cũ primùm eũ remouissent, populi per eos prostrata est autoritas. In posteriore, statim post uestri oppreßionẽ, primus ipse fuit, quem exilio mulctarint. Vsq; adeò subinde nostra urbs amplißimos è patris mei felicitate fructus percepit: contraq́; publicæ urbis calamitates in eius caput redundarunt. Enimuerò multi ciuiũ ei infensi fuerunt, tanquam regnũ affectãti: nõ quòd factis suis eius rei suspicionẽ daret: sed quia putabãt, cùm ipsam rem omnib. expetendã uideri: tum eã eius esse potentiã, ut ea facilimè ipse potiretur. Quò maiorẽ ei meritò gratiã haberetis, quòd cum solus ciuiũ is esset, in quẽ ea suspicio cadere uideretur: pari tamẽ in Repub. æquoq́; iure cũ cæteris uiuere uoluit. Tam multa porrò sunt quæ pro patre meo dicã, ut dubitẽ cuius nunc mẽtio facienda, quæ prætermittẽda sint. Subinde enim ea maiora

Refutatio criminis regni affectati.

δοκεῖ μεῖζον εἶναι τὸ μήπω πεφρασμένον, τῶν ἤδη
πρὸς ὑμᾶς εἰρημένων. ἐπεὶ καὶ τοῦθ' ἡγοῦμαι πᾶσιν
εἶναι φανερὸν, ὅτι τοῦτον ἀναγκαῖόν ἐστιν εὐνούστατον εἶ-
ναι ταῖς τῆς πόλεως εὐτυχίαις, ᾧ τὸ πλεῖστον μέρος
καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν μέτεστιν. ἐκείνου τοίνυν
εὖ μὲν πραττούσης τῆς πόλεως, τίς εὐδαιμονέστερος,
ἢ θαυμαστότερος ἦν τῶν πολιτῶν; δυστυχησάσης δὲ,
τίς ἐλπίδων μειζόνων, ἢ χρημάτων πλειόνων, ἢ δόξης
καλλίονος ἐστερήθη; οὐ τὸ τελευταῖον ἐπειδὴ κατέστησαν
οἱ τριάκοντα, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν πόλιν ἔφευγον, ἐκεῖνος
δ' ἐξ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος ἐξέπεσεν; οὐ λακεδαιμό-
νιοι καὶ λύσανδρος ὁμοίως ἔργον ἐποιήσαντο ἐκεῖνον κτεῖ-
,, ναι, καὶ τὴν ὑμετέραν καταλῦσαι δύναμιν; οὐδεμίαν
,, ἡγούμενοι πίστιν ἕξειν παρὰ τῆς πόλεως, εἰ τὰ τείχη κα-
,, ταβάλοιεν, εἰ μὴ καὶ τὸν ἀναστῆσαι δυνάμενον ἀπο-
,, λέσαιεν. ὥστ' οὐ μόνον ἐξ ὧν ὑμᾶς εὖ πεποίηκεν, ἀλλὰ κ
ἐξ ὧν δι' ὑμᾶς κακῶς πέπονθε: ῥάδιον γνῶναι τὴν εὔ-
νοιαν τὴν ἐκείνου. φαίνεται γὰρ τῷ δήμῳ βοηθῶν, τῆς
αὐτῆς πολιτείας ὑμῖν ἐπιθυμῶν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν κακῶς
πάσχων, ἅμα τῇ πόλει δυστυχῶν, τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς
καὶ φίλους ὑμῖν νομίζων, ἐκ παντὸς τρόπου κινδυ-
νεύων, τὰ μὲν ὑφ' ὑμῶν, τὰ δὲ μεθ' ὑμῶν, τὰ δὲ δι'
ὑμᾶς, τὰ δ' ὑπὲρ ὑμῶν: ἀνόμοιος πολίτης χαρικλεῖ
τῷ τούτου κηδεστῇ γενόμενος, ὃς τοῖς μὲν πολεμίοις
δουλεύειν ἐπεθύμει, τῶν δὲ πολιτῶν ἄρχειν ἠξίου: καὶ
φεύγων μὲν ἡσυχίαν ἦγε, κατελθὼν δὲ κακῶς ἐ-
ποίει τὴν πόλιν. καίτοι πῶς ἂν γένοιτο ἢ φίλος πο-
νηρότερος, ἢ ἐχθρὸς ἐλάττονος ἄξιος; εἶτα σὺ κη-
δεστὴς μὲν ὢν ἐκείνου, βεβουλευκὼς δ' ἐπὶ τῶν τριά-
κοντα: τολμᾷς ἑτέροις μνησικακεῖν; καὶ οὐκ αἰσχύνῃ
πὶς

ἀντικατηγορία τῶν ἀντιδίκων.

maiora mihi uidentur quæ nondũ exposita sunt, ijs quæ iam apud uos diximus. Nã illud quoq; nemini dubiũ esse arbitror, quin eum necesse sit reb. secũdis ciuitatis maximè gaudere, ad quẽ pars maxima bonorũ et malorũ redit. Quis aũt florẽte Repub. inter omnes ciues eo fuit uel felicior, uel admirabilior? Quis eâdẽ afflicta, uel spe maiore, uel pluribus opibus, uel ampliore gloria est orbatus? An non postremò triginta tyrãnis imperãtibus, alij urbe dũtaxat exularunt: ipse uerò tota Græcia exterminatus est? An nõ Lacedæmonij & Lysander nõ minus laborarũt de eo perimẽdo, quàm de imperio uobis adimendo? existimãtes, muris etiam dirutis, se nostræ urbi fidere nihil posse, nisi illũ etiã perdidissent, qui eos instaurare posset? Quare non ex eius beneficijs duntaxat, sed etiã ex infortunijs, quæ propter uos tulit, eius beneuolentia facilè perspicitur. Apparet enim eum populo suppetias tulisse: formam Reipub. uobiscum eãdem expetiuisse: ab ijsdem afflictũ esse: unà cum ciuitate fortunam aduersam habuisse: eosdem uobiscũ & amicos & inimicos iudicasse: omnis generis periculis functũ, partim per uos, partim uobiscũ, partim propter uos, partim pro uobis. Fuit igitur ciuis omnino dissimilis Charicli, istius affini, qui seruire hostibus, ciuib. imperare uoluit: qui ociũ in exilio egit: in patriã restitutus urbẽ afflixit. Quis autẽ esse queat uel amicus nequior, uel hostis magis contẽnendus? Tu tamen cùm sis affinis illius, & sub triginta tyrannis senator fueris: alios incessere non dubitas, ac uetera uulnera refricare? neq; te pudet ea

Recriminatio aduersariorum.

τὰς συνθήκας παραβαίνων, δι' ἃς αὐτὸς οἰκεῖς τὴν πόλιν; οὐδ' ἐνθυμῇ, διότι ὁπόταν δόξῃ τῶν παρεληλυθότων τιμωρίαν ποιεῖσθαι: σοὶ καὶ πρότερον καὶ μᾶλλον ἢ ἐμοὶ κινδυνεύειν ὑπάρχει; οὐ γὰρ δήπου παρ' ἐμοῦ, ὧν ὁ πατὴρ ἔπραξε, δίκην λήψονται, σοὶ δὲ καὶ ὧν αὐτὸς ἡμάρτηκας συγγνώμην ἕξουσιν; ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὁμοίας ἐκείνῳ φανήσῃ τὰς προφάσεις ἔχων. οὐ γὰρ ἐκπεσὼν ἐκ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ συμπολιτευόμενος: οὐδ' ἀναγκασθεὶς, ἀλλ' ἑκὼν: οὐδ' ἀμυνόμενος, ἀλλ' ὑπάρχων, ἠδίκεις αὐτούς. ὥστ' οὐδ' ἀπολογίας σοι προσήκει τυχεῖν περὶ αὐτῶν.

παθοποιΐα ἐπιλογικὴ, τῶν μὲν κινδύνων αὐξητικὴ, τῶν δ' ἀντιδίκων διαβλητική.

ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῶν τότε πεπολιτευμένων, ἴσως ποτ' ἐν τοῖς τούτου κινδύνοις ἐγγενήσεται διὰ μακροτέρων εἰπεῖν. ὑμᾶς δ' ἀξιῶ, μὴ προέσθαι με τοῖς ἐχθροῖς, μηδ' ἀνηκέστοις συμφοραῖς περιβαλεῖν. ἱκανῶν γὰρ καὶ νῦν πεπείραμαι κακῶν: ὃς τοῦ εὐθὺς μὲν γενόμενος, ὀρφανὸς κατελείφθην, τοῦ μὲν πατρὸς φυγόντος, τῆς δὲ μητρὸς τελευτησάσης. οὔπω δὲ τέτταρα ἔτη γεγονὼς, διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φυγὴν, περὶ τοῦ σώματος εἰς κίνδυνον κατέστην: ἔτι δὲ παῖς ὢν, ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσον: κατελθόντων δὲ τῶν ἐκ Πειραιῶς, καὶ τῶν ἄλλων κομιζομένων τὰς οὐσίας, ἐγὼ μόνος τὴν γῆν ἣν ἀπέδωκεν ἡμῖν ὁ δῆμος ἀντὶ τῶν δημευθέντων χρημάτων, διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν δύναμιν ἀπεστερήθην. τοσαῦτα δὲ δεδυστυχηκὼς, καὶ δὶς τὴν οὐσίαν ἀπολωλεκὼς, νῦν πέντε ταλάντων φεύγω δίκην. καὶ τὸ μὲν ἔγκλημά ἐστι περὶ χρημάτων, ἀγωνίζομαι δ' εἰ
» χρὴ μετεῖναί μοι τῆς πόλεως. τῶν γὰρ αὐτῶν τιμημά-
» των ἀπογεγραμμένων, οὐ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπασιν ὁ
» κίνδυνός ἐστιν: ἀλλὰ τοῖς μὲν χρήματα κεκτημένοις

περὶ

ea fœdera uiolare, quorum beneficio tu in urbe manes? Non cogitas, si decretũ fuerit ut ueteres offensæ uindicentur: tibi & ante me, et maiora pericula fore subeunda? Nec enim scilicet paternorum delictorum ego pœnas dabo: tibi uerò tuorum facinorum gratia fiet. At uerò nõ easdem tibi fuisse causas, facilè apparet. Nõ enim patria pulsus, sed Rempublicam unà gerens: neq; coactus, sed ultrò: neq; ultor, sed autor iniuriarum ciues uiolasti. Quare ne defensio quidem istorum criminum tibi concedenda erit. Sed de ijs quæ tum gesta sunt, fortaßis aliquando in istius periculis dabitur uberior dicendi locus. Á uobis autem peto, ne me inimicis, omni præsidio destitutum, prædæ esse patiamini, neq; exitio mihi sitis. Nam antè plus satis malorum perpessus sum: qui quidem quum primùm in lucem prodij, pupillus sum relictus, patre acto in exilium, matre uerò mortua: & annos nondum quatuor natus, in uitæ periculo fui: ac puer adhuc, à triginta tyrannis urbe sum eiectus. & cùm ij qui in Piræeum confugerant, redissent, alijq; suas opes recuperarent: ego solus agro, quem nobis populus pro publicatis pecunijs dederat, inimicorum uiolentia sum spoliatus. Tot igitur calamitatibus conflictatus, & bis amissa re familiari: nunc de quinque talentis causam dico. & actio quidem instituta est de pecunijs: re uera autem id agitur, an in ciuitate mihi manere liceat? Nam cum eædem mulctæ in tabulas publicas referuntur: non omnes ijsdem de rebus in periculum uocantur. Nam diuitum quidem pecunia

Peroratio cõmiseratione cõstans, & exaggeratione periculi, & aduersarij insectatione.

περὶ ζημίας, τοῖς δ' ἀπόρως ὥσπερ ἐγὼ διακειμένοις περὶ ἀτιμίας, ἣν ἐγὼ φυγῆς μείζω συμφορὰν νομίζω. πολὺ γὰρ ἀθλιώτερον παρὰ τοῖς αὑτοῦ πολίταις ἠτιμωμένον οἰκεῖν, ἢ παρ' ἑτέροις μετοικεῖν. δέομαι δ' οὖν ὑμῶν βοηθῆσαί μοι, καὶ μὴ περιιδεῖν με ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑβρισθέντα, μηδὲ τῆς πατρίδος ἀποστερηθέντα, μηδ' ἐπὶ τοιαύταις τύχαις περίβλεπτον γενόμενον. δικαίως δ' ἂν ὑφ' ὑμῶν ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ἐλεηθείην, εἰ καὶ τῷ λόγῳ τυγχάνω μὴ βουλόμενος ὑμᾶς ἐπὶ τοῦτ' ἄγειν: εἴπερ χρὴ τούτους ἐλεεῖν τοὺς ἀδίκως μὲν κινδυνεύοντας, περὶ δὲ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένους, ἀναξίως δ' αὑτῶν καὶ τῶν προγόνων πράττοντας, πλείστων δὲ χρημάτων ἀπεστερημένους, καὶ μεγίστῃ μεταβολῇ τοῦ βίου κεχρημένους. πολλὰ δ' ἔχων ἐμαυτὸν ὀδύρεσθαι, μάλιστ' ἐπὶ τούτοις ἀγανακτῶ, πρῶτον μὲν, εἰ τούτῳ δώσω δίκην, παρ' οὗ λαβεῖν μοι προσήκει: δεύτερον δ', εἰ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς νίκην τὴν ὀλυμπίασιν ἀτιμωθήσομαι, δι' ἣν τοὺς ἄλλους ὁρῶ δωρεὰς λαμβάνοντας: πρὸς δὲ τούτοις, εἰ τισίας μὲν μηδὲν ἀγαθὸν ποιήσας τὴν πόλιν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ μέγα δυνήσεται: ἐγὼ δ' εἰ μηδ' ἑτέρους ἀδικήσας, ὑπ' ἀμφοτέρων κακῶς πείσομαι· καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων τἀναντία τοῖς τριάκοντα ἐπράττετε: περὶ δ' ἐμοῦ τὴν αὐτὴν γνώμην ἐκείνοις ἕξετε: καὶ τότε μὲν μεθ' ὑμῶν, νῦν δ' ὑφ' ὑμῶν τῆς πόλεως στερήσομαι.

agitur: inopum uerò, qualis ego sum, dignitas, cuius iacturam exilio acerbiorem duco. Multo enim miserius est, apud suos ciues ignominiosè uiuere, quàm apud alios agere inquilinum. Vos igitur oro, ut me iuuetis: neq; ab inimicis contumeliosè uexari, aut patria spoliari, aut huiusmodi cladibus nobilitari patiamini. Iure autem res ipsæ mihi à uobis commiserationem impetrarent, tametsi ego uos eò deducere uerbis non studerem: si modò commiseratione digni sunt, qui nullo suo merito periclitantur, ac maximis de rebus in discrimen uocantur: & fortuna, tum se, tum suis maioribus indigna, premuntur: & maximis opibus spoliati, maximam uitæ mutationem experiuntur. Quamuis autem multa mihi sunt, quæ deplorem: ob hæc potißimùm tamen indignor, primùm si huic pœnas dare cogar, de quo ego sumere debere: deinde, si propter Olympicam patris uictoriam ignominia notabor, ob quā alijs præmia dari uideo. Præterea si Tisias nunquā de Republica benemeritus, & in Democratia & in Oligarchia magnus ac potens erit: ego cum neutros offenderim, ab utrisq; malè tractabor: si uos in alijs quidem actionibus diuersam à triginta tyrannis rationem secuti, in me eodem animo, quo illi fuerunt, eritis: egoq; tum quidem uobiscum, nunc autem per uos ciuitate exterminabor.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΥΜΟΥ ΒΟΛΦΙΟΥ, εἰς τὸν δ' λόγον.

Νεανίας τις ἐκ Πόντου, πατρὸς εἴτε Σωπαίου, εἴτε Σινωπέως (ἀμφιγνοεῖται γὰρ ἡ γραφή) υἱός, μέγα παρὰ Σατύρῳ τῷ Πόντου ἄρχοντι δυναμένου, τὴν Ἑλλάδα θεωρῆσαι ἐπιθυμήσας, καὶ δύο ναῦς σίτου γεμίσας, καὶ Ἀθήναζε ἀφικόμενος, τῇ Πασίωνος ἐχρῆτο τραπέζῃ. συνέβη δ' ἐν τῷ μεταξὺ, Σωπαῖον μὲν ὡς ἐπιβουλεύει τῇ ἀρχῇ διαβληθέντα παρὰ Σατύρῳ, συλληφθῆναι. τὸν δ' υἱὸν αὐτοῦ, ᾧ ἐγράφη ὁ λόγος, ὅτι τοῖς φυγάσι συγγένοιτο αἰτίαν ἔχοντα, εἰς Πόντον ἀνακληθῆναι, προσταχθὲν, τὰ χρήματα πάντα παραδοῦναι τοῖς πρέσβεσιν· εἰ δὲ μὴ, ἐξαιτεῖσθαι παρ' Ἀθηναίων. οὗτος μὲν οὖν Πασίωνος συμβουλεύσαντος, πιστότατον ἑαυτῷ τοῦτον ἡγούμενος, ἐπείσθη, καὶ τὰ μὲν φανερὰ τῶν χρημάτων παρέδωκε πάντα· ὅτι δὲ πλείω παρ' ἐκείνῳ ἔκειτο αὐτῷ, οὐ μόνον ἔξαρνος ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ προσοφείλειν ἐσκήψατο· ὅπως ἂν τῶν πατρῴων ὑπὸ τοῦ τυράννου στερηθεὶς, μὴ πάντων ἐνδεὴς κατασταίη. Πασίων δὲ τὸν μὲν νεανίαν πανταχόθεν ἀμηχανοῦντα ὁρῶν, εὕρημα δὲ τὸ ἀποστερῆσαι τὰ ἑαυτοῦ χρήματα, τοσαῦτα ὄντα, ποιησάμενος· ἀπαιτοῦντος τοῦ νεανίου τὰ ἑαυτοῦ, μηδὲν φησὶ τῶν ἐκείνου ἔχειν. ὁ μὲν οὖν τάλας τὴν ἀδικίαν καὶ ἀποστέρησιν ταύτην ἐν μὲν τῷ παρόντι ἀγαπᾶν τε καὶ σιγῇ φέρειν ἠναγκάσθη· ὕστερον δὲ Σατύρου τἀληθὲς ἐγνωκότος, τόν τε πατέρα τῷ προτέρῳ ἀξιώματι ἀποκαταστήσαντος, διὰ παντοδαπῶν ὁμολογιῶν ἐξαπατηθεὶς δίκην λαγχάνει Πασίωνι, τὰ ἑαυτοῦ ἀπολαβεῖν ἀξιῶν. στοχαστικὴ δ' ἡ στάσις. τοῦτο γὰρ τὸ κεφάλαιον ὅλης τῆς ἀμφισβητήσεως, πότερον ὁ διώκων ὑπόλοιπα εἶχε παρὰ Πασίωνι ὀφειλόμενα χρήματα; τόποι ἐναργέστεροι τῶν ἄλλων εἰσίν, ὅ, τε περὶ τοῦ ἀπίστου τῆς τυράννων φιλίας· ὥστε καλῶς εἰπεῖν φαίνεσθαι Σόλωνα, ὅτι οἱ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι δυνάμενοι, ταῖς τῶν ἀριθμητικῶν ψήφοις εἰσὶν ὅμοιοι· καὶ ὁ περὶ τῆς διὰ κίβδηλον φιλίαν γινομένης βλάβης· καὶ ὅτι ἀεὶ μεμνῆσθαι δεῖ, τοὺς πολλοὺς τὰ ἑαυτῶν σπεύδοντας, τῶν φίλων οὐδὲν φροντίζειν· καὶ ὅτι προνοίας δεῖται, τὸ πιστεῦσαί τινι. περὶ δὲ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λόγου, παραλαβεῖν ἄξιον τὰ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασέως, ἐν τῷ Ἰσοκράτους βίῳ.

HIERONYMI VVOLFII argumentum in Trapeziticum.

Ponticus quidam adolescens, siue Sopæi, siue Sinopensis cuiusdam (nam scriptura uariat) apud Satyrum Ponti principem potētis filius, incitatus cupiditate uisendæ Græciæ, cum duabus nauibus frumento plenis Athenas profectus, Pasionis mensa usus est, in dandis recipiendisq; pecunijs. Accidit autem, ut Sopæus interim regni affectati delatus apud Satyrum, in uincula conijceretur: eiusq; filius, cui hæc oratio scripta est, quòd cum exulibus cōspirasse ferebatur, in Pontum reuocaretur, cum mandato, ut omnem pecuniā legatis traderet: quod si recusasset, ab Atheniensibus exposceretur. Is igitur de Pasionis cōsilio, quē sibi amicissimū putabat, paruit: & quæ celari non poterant, legatis omnia dedit: pecunias uerò se apud eundē habere negauit, ac insuper plura debere commentus est, ut à tyranno paternis opibus spoliatus, aliquid subsidij haberet reliquum. Pasio cum adolescentē ab omni parte circumuentum uideret: opimam prædam retinendæ pecuniæ sibi oblatam ratus, adolescente illam repetente, se quicquam quod illius esset, habere inficiatur. Miser ille, in præsentia eam iniuriam & fraudationē æquo animo ferre ac dissimulare cogitur. Aliquanto pòst, Sopæo patre, ueritate à Satyro cognita, in integrū restituto, uarijs pactionibus delusus, diem Pasioni dicit, suamq; pecuniā repetit. Status coniecturalis est. In hoc enim cardo totius negocij uertitur: An actor pecunias reliquas apud Pasionē habuerit? Loci insigniores sunt: Tyrannicæ amicitiæ inconstantia. ut uerè dixisse Solon uideatur: Proceres aulicos calculis arithmeticorum similes esse. & fucatæ amicitiæ pernicies; ut meminerimus, plerosq; sibi consulere, non amicis. proinde uidendum, cui fidē habeamus. De orationis huius dictione uide Dionysium in uita Isocratis.

ἸΣΟΚΡΆΤΟΥΣ ΤΡΑΠΕζιτικὸς, λόγος δ.

Προσοχὴ καὶ εὔνοια ἐκ διαβολῆς τοῦ ἀντιδίκου, καὶ θάρσης αὐτοῦ τῇ δίκῃ ἐμφάσεως.

Ὁ μὲν ἀγὼν μοι μέγας ἐστὶν, ὦ ἄνδρες δικασταί. οὐ γὰρ μόνον περὶ πολλῶν χρημάτων κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδίκως τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, ὃ ἐγὼ περὶ πλείστου ποιοῦμαι. οὐσία μὲν γὰρ ἱκανή μοι καταλειφθήσεται, καὶ τούτων στερηθέντι. εἰ δὲ δόξω μηδὲν προσηκόντως τοσαῦτα χρήματα ἐγκαλεῖσθαι, διαβληθείην ἂν τὸν ἅπαντα χρόνον. ἔστι δ' ὦ ἄνδρες δικασταί, πάντων χαλεπώτατον, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν. τὰ μὲν γὰρ συμβόλαια πρὸς τοὺς ἐπὶ ταῖς τραπέζαις, ἄνευ μαρτύρων γίνεται· τοῖς ἀδικουμένοις δὲ, πρὸς τοὺς τοιούτους ἀνάγκη κινδυνεύειν: οἳ καὶ φίλους πολλοὺς κέκτηνται, καὶ χρήματα πολλὰ διαχειρίζουσι, καὶ πιστοὶ διὰ τὴν τέχνην δοκοῦσιν εἶναι. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, ἡγοῦμαι φανερὸν πᾶσι ποιήσειν, ὅτι ἀποστεροῦμαι τοσούτων χρημάτων ὑπὸ Πασίωνος. ἐξ ἀρχῆς οὖν ὑμῖν, ὡς ἂν δύνωμαι, διηγήσομαι τὰ πεπραγμένα. ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πατὴρ μέν ἐστι Σωπαῖος, ὃν οἱ πλέοντες εἰς τὸν πόντον ἅπαντες ἴσασιν, οὕτως οἰκείως πρὸς Σάτυρον διακείμενον, ὥστε πολλῆς μὲν χώρας ἄρχειν, ἁπάσης δὲ τῆς δυνάμεως ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐκείνου. πυνθανόμενος δὲ καὶ περὶ τῆσδε τῆς πόλεως, καὶ περὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἐπεθύμησα ἀποδημῆσαι. γεμίσας δ' ὁ πατήρ μου δύο ναῦς σίτου, καὶ χρήματα δοὺς, ἐξέπεμψεν ἅμα κατ' ἐμπορίαν καὶ

Διήγησις περὶ τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ, καὶ τῆς τοῦ πατρὸς συμφορᾶς, καὶ τοῦ Πασίωνος ἐπιβουλῆς καὶ ἀπιστίας.

TRAPEZITICVS, HOC est, Oratio mensaria: HIERONYMO VVOLFIO interprete.

Magna mea res agitur, Iudices. Nec enim tantùm de plurimis pecunijs in discrimen uenio: sed existimatio quoque mea, quam ego maximi facio, periclitatur, ne aliena iniustè concupiscere uidear. Satis enim opum etiam his fraudato mihi relinquetur. Sed si absque iusta causa tantam pecuniam petere uidebor, ea res perpetuæ mihi infamiæ fuerit. Est autem, iudices, incommodißimum, in tales incidere aduersarios. Nam quicquid cum mensarijs agitur, fit sine testibus. Quòd si quis ab eis circumuentus fuerit, aduersus eos experiri cogitur, qui & amicorum præsidia habent, & multas pecunias tractant, & propter artem boni uiri ac fide digni existimantur. Quæ cum ita sint, tamen perspicuè declaraturum confido, à Pasione me tanta pecunia fraudari. Quare ab initio, ut potero, uobis rem omnem recensebo. Mihi, iudices, pater Sopæus est: quem omnes qui in Pontum nauigant, ita familiarem Satyro esse norunt, ut & amplam prouinciam gubernet, & omnibus copijs militum præsit. Ego uerò cùm & de hac urbe, & de tota Græcia audiuissem: peregrè abire desideraui. Pater igitur duabus nauibus frumento plenis, pecuniáque data, me ablegauit, simul & mercandi & spectan-

Attētionis & beneuolētiæ captatio, criminatione aduersarij, & fiducia causæ.

Narratio de sua peregrinatione, calamitate patris, Pasionis insidijs & perfidia.

κατὰ θεωρίαν. συστήσαντος δέ μοι πυθοδώρου τοῦ φοίνικος πασίωνα, ἐχρώμην τῇ τούτου τραπέζῃ. χρόνῳ δ' ὕστερον διαβολῆς πρὸς σάτυρον γιγνομένης, ὡς ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἐπιβουλεύοι τῇ ἀρχῇ, κἀγὼ τοῖς φυγάσι συγγινοίμην: τὸν μὲν πατέρα μου συλλαμβάνει, ἐπιστέλλει δὲ τοῖς ἐνθάδ' ἐπιδημοῦσιν ἐκ τοῦ πόντου, τά τε χρήματα παρ' ἐμοῦ παραλαβεῖν, καὶ αὐτὸν εἰσπλεῖν κελεύειν· εἰ δὲ τούτων μηδὲν ποιῶ, παρ' ὑμῶν ἐξαιτεῖν. ἐν τοσούτοις δὲ κακοῖς ὤν, ὦ ἄνδρες δικασταί, λέγω πρὸς πασίωνα τὰς ἐμαυτοῦ συμφοράς. οὕτω γὰρ πρὸς αὐτὸν οἰκείως διεκείμην, ὥστε μὴ μόνον περὶ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τούτῳ μάλιστα πιστεύειν. ἡγούμην δ', εἰ μὲν προείμην ἅπαντα τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν, εἴ τι πάθοι ἐκεῖνος, στερηθεὶς καὶ τῶν ἐνθάδε καὶ τῶν ἐκεῖ, πάντων ἐνδεὴς γενήσεσθαι. εἰ δ' ὁμολογῶν εἶναι, ἐπιστείλαντος τοῦ σατύρου, μὴ παραδοίην: εἰς τὰς μεγίστας διαβολὰς ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα καταστήσειν πρὸς σάτυρον. βουλευομένοις οὖν ἡμῖν, ἐδόκει βέλτιστον εἶναι, προσομολογεῖν πάντα ποιεῖν, ὅσα σάτυρος προστάττει: καὶ τὰ μὲν φανερὰ τῶν χρημάτων παραδοῦναι, περὶ δὲ τῶν παρὰ τούτῳ κειμένων μὴ μόνον ἔξαρνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὀφείλοντά με φαίνεσθαι καὶ τούτῳ καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ καὶ πάντα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μάλιστ' ἔμελλον πεισθήσεσθαι, μὴ εἶναί μοι χρήματα. τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐνόμιζόν μοι πασίωνα δι' εὔνοιαν ἅπαντα ταῦτα συμβουλεύειν. ἐπειδὴ δὲ τὰ πρὸς τοὺς παρὰ σατύρου διεπραξάμην, ἔγνων αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα τοῖς ἐμοῖς. βουλομένου γὰρ ἐμοῦ κομίσασθαι τἀμαυτοῦ, καὶ πλεῖν εἰς βυζάντιον: ἡγησάμενος οὗτος αὐτῷ κάλλιστον καιρὸν παραπεπτωκέναι:

ſpectandi gratia: & quia Pythodorus Phœnix Paſionem mihi cõmendarat, eius menſa uſus ſum. Aliquanto pòſt, cùm pater meus regni affectati apud Satyrũ accuſatus eſſet, egoq́; cũ exulibus conſpiraſſe dicerer: Satyrus & patrem meum in uincula conijcit: & ad Ponticos negociatores huc ſcribit, ut & pecunias à me auferrent, & ipſum redire domũ iuberent. Quod ni feciſſem, à uobis expoſcerẽt. Tantis igitur malis, Iudices, circũuentus, apud Paſionẽ fortunas meas deploro. Nã ita eũ cõplectebar familiariter, ut nõ pecunias tantùm, ſed alia quoq; eius potiſsimùm fidei crederem. Exiſtimabam aũt, ſi pecunias uniuerſas amiſiſſem, & patri meo aliquid accidiſſet: me & hic & illic opibus ſpoliatũ, ad ſummã inopiam redactum iri. Sin eſſe mihi pecunias faterer, et poſt Satyri literas, eas poſtulãtis, nõ tradidiſſem: id & patri & mihi grauiſsimas calumnias pariturũ. Nobis igitur deliberantibus conſultiſsimum uidebatur, ut dicerem omnia me facturũ, quæ Satyrus imperaſſet: & pecunias quas in promptu haberem, traderem: quæ uerò apud iſtũ eſſent, eas non modò negarem, ſed etiam fœnore plures accepiſſe tum ab iſto, tum ab alijs ſimularem: omnia denique facerem, per quæ illis maximè perſuaderetur, mihi non eſſe pecunias. Tunc igitur, Iudices, putabam, Paſionem mihi cuncta hæc ſuadere ex beneuolentia. Re uerò cùm Satyri legatis tranſacta, eum fortunis meis tetendiſſe inſidias animaduerti. Nam cum Byzantium nauigaturus, mea recipere uellem: iſte pulcherrimam ſibi occaſionem eſſe datam

κέναι: καὶ τὰ μὲν χρήματα πολλὰ εἶναι τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα, καὶ ἄξια ἀναισχυντίας: ἐμὲ δὲ πολλῶν ἀκουόντων ἔξαρνον γεγενῆσθαι, μηδὲν κεκτῆσθαι, πᾶσι δ' εἶναι φανερὸν, ἀπαιτούμενον καὶ ἑτέροις ὁμολογοῦντα ὀφείλειν: καὶ πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνόμιζον, εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πόλεως σατύρῳ: εἰ δ' ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων: εἰ δ' εἰσπλευσοίμην, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ πατρός: ταῦτα λογιζόμενος, διενοεῖτο ἀποστερεῖν τὰ χρήματα. καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ προσεποιεῖτο, ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἔχειν ἀποδοῦναι· ἐπειδὴ δὲ βουλόμενος εἰδέναι σαφῶς τὸ πρᾶγμα, προσπέμπω Φιλόμηλον αὐτῷ καὶ μενέξενον: ἔξαρνος γίνεται πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν ἔχειν τῶν ἐμῶν. πανταχόθεν δέ μοι τοσούτων κακῶν προσπεπτωκότων, τίν' οἴεσθέ με γνώμην ἔχειν; ᾧ ὑπῆρχε σιγῶντι μὲν, ὑπὸ τούτου ἀποστερεῖσθαι τὰ χρήματα: λέγοντι δὲ, μηδὲν μᾶλλον κομίσασθαι, πρὸς σάτυρον δ' εἰς τὴν μεγίστην διαβολὴν καταστῆσαι καὶ ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα. κράτιστον οὖν ἡγησάμην ἡσυχίαν ἄγειν. μετὰ δὲ ταῦτ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀφικνοῦνταί μοι ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ὁ πατὴρ ἀφεῖται, καὶ σατύρῳ οὕτως ἁπάντων μεταμέλει τῶν πεπραγμένων, ὥστε πίστεις αὐτῷ τὰς μεγίστας δεδωκὼς εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς, ἧς εἶχε πρότερον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν εἰληφὼς τῷ αὑτοῦ υἱῷ. πυθόμενος δὲ ταῦτα πασίων, καὶ εἰδὼς ὅτι φανερῶς πράξω περὶ τῶν ἐμαυτοῦ, ἀφανίζει κίττον τὸν παῖδα, ὃς συνῄδει περὶ τῶν χρημάτων. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ προσελθὼν ἐζήτουν αὐτὸν, ἡγούμενος ἔλεγχον

σαφέ-

ratus est, quòd & pecunia apud se reposita, magna esset, ac digna impudentia: & ego multis audientibus negassem, me quicquam habere: nemoq; ignoraret, me, cùm pecunias legati peterent, fassum esse, alijs etiam me debere. Ad hæc, iudices, putabat, si hîc mansissem, me à ciuitate Satyro deditum iri: sin aliò me contulissem, se facilè posse negligere querelas meas: sin redissem in Pontum, me unà cum patre periturum. Hæc igitur cogitans, me fraudare pecunijs instituit. Ac apud me quidem simulabat, se in præsentia minus à pecunia paratum, reddere non posse: sed cùm rem certò cognoscere uolens, Philomelum & Menexenum ad eum misissem: inficiatus apud eos est, se meum quicquam habere. Tantis igitur ab omni parte malis oppresso mihi, quid animi fuisse censetis? Nam si tacerem, id consequebar, ut ab isto pecunijs fraudarer. Sin dicerem, ut & nihilo plus reciperem, & apud Satyrum mihi simulatq; patri maximum crimen conflarem. Optimum igitur esse duxi, quiescere. Post hæc, Iudices, mihi nunciatur, & patrem carcere liberatum esse: & Satyrum ita pœnitere omnium quæ fecisset, ut patri & fidem suam arctißimè obstrinxerit, & prius imperium amplificarit, & meam sororem suo filio despondertit. His Pasio auditis, cùm me apertè ius meum persecuturum sciret, Cittum puerum occulit: qui, quid de pecunijs actum esset, conscius erat. Quē cùm ego quæsiturus accessissem, quòd me nullā actio-

σαφέστατον τοῦτον ἂν γενέσθαι περὶ ὧν ἐνεκάλουν: λέγει λόγον πάντων δεινότατον, ὡς ἐγὼ καὶ μενέξενος διαφθείραντες, καὶ πείσαντες τὸν ἐπὶ τῇ τραπέζῃ καθήμενον, ἓξ τάλαντα ἀργυρίου παρ' αὐτοῦ λάβοιμεν. ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος μηδὲ βάσανος γένοιτο περὶ αὐτῶν, ἔφασκεν ἡμᾶς ἀφανίσαντας τὸν παῖδα, αὐτὸν ἐγκαλεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξαιτεῖν τοῦτον, ὃν αὐτοὶ ἠφανίσαμεν. καὶ ταῦτα λέγων, καὶ ἀγανακτῶν, καὶ δακρύων, εἷλκέ με πρὸς τὸν πολέμαρχον, ἐγγυητὰς αἰτῶν. καὶ οὐ πρότερον ἀφῆκεν, ἕως αὐτῷ κατέστησα ἓξ ταλάντων ἐγγυητάς. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας.

ΜΑ'ΡΤΥΡΕΣ.

πασίων τὸ μὲν πρῶτον τὸν δοῦλον ἐξελόμενος εἰς ἐλευθερίαν, ἔπειτα δὲ σκεψάμενος ἐκδώσειν: εἰς ἀμηχανίαν καταστὰς δεῖται τοῦ ἀντιδίκου διαλλαγῆναι.

Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες δικασταί. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἀπολωλεκὼς ἤδη, περὶ δὲ τῶν αἰσχίστας αἰτίας ἔχων: αὐτὸς μὲν εἰς πελοπόννησον ᾠχόμην ζητήσων. μενέξενος δ' εὑρίσκει τὸν παῖδα ἐνθάδε: καὶ ἐπιλαβόμενος, ἠξίου αὐτὸν βασανίζεσθαι καὶ περὶ τῆς παρακαταθήκης, καὶ περὶ ὧν ἡμᾶς αὐτὸς ἠτιάσατο. πασίων δ' εἰς τοῦτο τόλμης ἀφίκετο, ὥστ' ἀφῃρεῖτ' αὐτὸν, ὡς ἐλεύθερον ὄντα, καὶ οὐκ ᾐσχύνετο, οὐδ' ἐδεδοίκει, ὃν ὑφ' ἡμῶν ἔφασκεν ἠνδραποδίσθαι, καὶ παρ' οὗ τοσαῦτα χρήματα ἡμᾶς ἔχειν, τοῦτον ἐξαιρούμενος εἰς ἐλευθερίαν, καὶ κωλύων βασανίζεσθαι, ὃ δὲ πάντων δεινότατον· ἐγγυῶντος γὰρ μενεξένου πρὸς τὸν πολέμαρχον τὸν παῖδα, πασίων ὡς ἐλευθέρου ὄντος αὐτοῦ, ἑπτὰ ταλάντων διεγγυήσατο. καί μοι τούτων ἀνάβητε μάρτυρες.

ΜΑ'Ρ-

actiones meæ probationem euidentiorē habere posse crederem: orationem affert audacissimam, & iniquissimam: me & Menexenum, puerum, qui ad mensam sederet, corrupisse, & sex ab eo talenta per fraudem abstulisse. Ne uerò id facinus argui, & per tormenta ueritas exquiri posset, dicebat nos occultasse puerum: nunc uerò ad se accusandum uenire, & eum postulare, quē ipsi occuluissemus. Hæc cùm diceret, & indignabatur, & lachrymabatur, & me ad Polemarchum trahebat, sponsores postulans: neque prius destitit, quàm sex talentûm sponsores ei dedissem. Voca mihi harum rerum testes.

TESTES.

Testes audiuistis, Iudices. Ego uerò, cùm alias pecunias perdidissem, de alijs per summam contumeliam accusarer: ipse inquirendi causa in Peloponnesum abij. Menexenus uerò puerum hîc deprehendit, eumq́; comprehensum postulat in quæstionem, tum depositi gratia, tum ob ea propter quæ iste nos in crimen uocarat. Pasio autem tanta fuit confidentia, ut eum pro libero assereret: neq; uereretur aut metueret, quem à nobis plagio abductum, & à quo nos tantam pecuniam abstulisse dicebat, eundem in libertatem asserere, ac prohibere ne torqueretur. Iam quod omnium grauissimum est, quū Menexenus puerum à Polemarcho, sponsione facta, exposceret: Pasio septem talenta pro eo, tanquam ingenuo, deposuit. Prodite testes.

Pasio seruū asserit in libertatem, simulat datu rum in quæstionē: dolis consumptis, ad preces & pactionē conuertitur.

TE-

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Τούτων τοίνυν οὕτω διαπεπραγμένων, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἡγούμενος περὶ μὲν τῶν παρεληλυθότων φανερῶς ἡμαρτηκέναι, οἰόμενος δ' ἐκ τῶν λοιπῶν ἐπανορθώσεσθαι: προσῆλθεν ἡμῖν, φάσκων, ἕτοιμος εἶναι παραδοῦναι βασανίζειν τὸν παῖδα. ἑλόμενοι δὲ βασανιστὰς, ἀπηντήσαμεν εἰς τὸ ἡφαιστεῖον. καὶ ἐγὼ μὲν ἠξίουν αὐτοὺς μαστιγοῦν τὸν ἐκδοθέντα, καὶ στρεβλοῦν, ἕως ἂν τἀληθῆ δόξειεν αὐτοῖς λέγειν. οὗτος δ' οὐ δημοκοίνους ἔφασκεν ἑλέσθαι αὐτοὺς, ἀλλ' ἐκέλευε λόγῳ πυνθάνεσθαι περὶ τοῦ παιδὸς, εἴ τι βούλοιντο. διαφερομένων δ' ἡμῶν, οἱ βασανισταὶ, αὐτοὶ μὲν οὐκ ἂν ἔφασαν βασανίσαι: ἔγνωσαν δὲ, πασίωνα ἐμοὶ παραδοῦναι τὸν παῖδα. οὕτω δ' οὗτος σφόδρα ἔφυγε τὴν βάσανον, ὥστε περὶ μὲν τῆς παραδόσεως οὐκ ἤθελεν αὐτοῖς πείθεσθαι: τὸ δ' ἀργύριον ἕτοιμος ἦν ἀποτίνειν, εἰ καταγνοῖεν αὐτοῦ. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἐκ τῶν συνέδων, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πάντες αὐτοῦ κατεγίνωσκον ἀδικεῖν, καὶ δεινὰ ποιεῖν, ὅς τις τὸν παῖδα, ὃν ἔφασκον ἐγὼ συνειδέναι περὶ τῶν χρημάτων, πρῶτον μὲν αὐτὸς ἀφανίσας, ὑφ' ἡμῶν αὐτὸν ᾐτιᾶτο ἠφανίσθαι: ἔπειτα ληφθέντα, ὡς ἐλεύθερον διεκώλυσε βασανίζεσθαι: μετὰ δὲ ταῦθ' ὡς δοῦλον ἐκδοὺς, καὶ βασανιστὰς ἑλόμενος, λόγῳ μὲν ἐκέλευε βασανίζειν, ἔργῳ δ' οὐκ εἴα: διὰ ταῦθ' ἡγούμενος οὐδεμίαν αὐτῷ σωτηρίαν εἶναι, ἐάν περ εἰς ὑμᾶς εἰσέλθῃ: προσπέμπων ἐδεῖτό μου εἰς ἱερὸν ἐλθόντα, αὐτῷ συγγενέσθαι. καὶ ἐπειδὴ

TESTES.

His ita peractis, Iudices, putauit è præteritis actionibus manifestè suam improbitatem elucere, seq́ deinceps ea delicta correcturum censuit. Itaq; ad nos accessit, professus, se non recusare, quo minus puerum det in quæstionem. Quæsitoribus delectis, ad Vulcani ædem conuenimus. Ac ego quidem petebam, ut deditus puer flagellaretur & torqueretur, donec eum uera dicere putarent. Iste uerò eos à se lectos, dicebat, non ut carnifices: sed iubebat uerbis, si quid uellent, puerum percontari. Orta igitur inter nos controuersia, quæsitores dixerunt, se puerum non esse torturos: sed æquum esse pronunciarunt, ut Pasio mihi puerum traderet. Is uerò à quæstione tantopere abhorrebat, ut de tradendo quidem eis parêre nollet, sed omne argentũ soluere paratus esset, si condemnatus ab eis esset. Voca testes.

TESTES.

Quum autem post congressus, Iudices, omnes eum iniurium & iniquißimum hominem iudicarent: qui puerum, quem ego dixeram scire de pecunijs, cùm prius ipse occultasset, à nobis occultatum diceret: postea deprehensum, ut liberum, torquere prohiberet: pòst, eundem pro seruo deditum, tortoribus delectis, uerbo torquere iuberet, re non permitteret. His igitur de causis sibi nullum patêre effugium, si in ius ambulasset, existimans: per internuncium me rogauit, ut in templo se conuenirem. Quum autem

ἐπειδὴ ἤλθομεν εἰς ἀκρόπολιν, ἐγκαλυψάμενος ἔκλαε, καὶ ἔλεγεν ὡς ἠναγκάσθη μὲν διὰ ἀπορίαν ἔξαρνος γενέσθαι: ὀλίγου δὲ χρόνου πειράσοιτο τὰ χρήματ' ἀποδοῦναι. ἐδεῖτο δ' ἐμοῦ, συγγνώμην ἔχειν αὐτῷ, καὶ συγκρύψαι τὴν συμφοράν, ἵνα μὴ παρακαταθήκας δεχόμενος, φανερὸς γένηται τοιαῦτ' ἐξημαρτηκώς. ἡγούμενος δ' αὐτῷ μεταμέλειν τῶν πεπραγμένων: συνεχώρουν, καὶ ἐκέλευον αὐτὸν ἐξευρεῖν, ὅν τινα ἂν βούληται τρόπον, ὅπως τούτῳ τε καλῶς ἕξει, κἀγὼ τὰ ἐμαυτοῦ κομιοῦμαι. τρίτῃ δ' ἡμέρᾳ συνελθόντες, πίστιν τ' ἔδομεν ἡμῖν αὐτοῖς, ἦ μὴν σιωπήσεσθαι τὰ πραχθέντα, ἣν αὐτὸς ἔλυσεν, ὡς ὑμεῖς αὐτοὶ προϊόντος δὲ τοῦ λόγου, γνώσεσθε: καὶ ὡμολόγησεν εἰς τὸν πόντον εἰσπλεύσεσθαι, κἀκεῖ ἀποδώσειν μοι τὸ χρυσίον: ἵν' ὡς πορρωτάτω ἀπὸ τῆσδε τῆς πόλεως διαλύσειε τὰ συμβόλαια, καὶ τῶν μὲν ἐνθάδε μηδεὶς εἰδείη τὸν τρόπον τῆς ἀπαλλαγῆς: ἐκπλεύσαντι δ' αὐτῷ ἐξείη λέγειν, ὅ, τι βούλοιτο. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσειε, δίαιταν ἐπὶ ῥητοῖς ἐπιτρέψειν σατύρῳ, ἐφ' ᾧ τε καταγινώσκειν ἡμιόλια αὐτοῦ τὰ χρήματα. ταῦτα δὲ συγγράψαντες, καὶ συναγαγόντες εἰς ἀκρόπολιν παρὰ σατύρωνα φεραῖον ἄνδρα, εἰθισμένον εἰσπλεῖν εἰς τὸν πόντον, δίδομεν αὐτῷ φυλάττειν τὰς συνθήκας, συντάξαντες αὐτῷ, ἐὰν μὲν διαλλαγῶμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, κατακαῦσαι τὸ γραμματεῖον: εἰ δὲ μὴ, σατύρῳ ἀποδοῦναι. τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕτω διεπέπρακτο. μενέξενος δ' ὀργιζόμενος ὑπὲρ τῆς αἰτίας, ἧς κἀκεῖνον πασίων ᾐτιάσατο, λαχὼν δίκην, ἐξῃτεῖτο τὸν κίτλον, ἀξιῶν τὴν αὐτὴν πασίωνι ψευδομένῳ γίγνεσθαι ζημίαν, ἥνπερ ἂν αὐτὸς ἐτύχε,

συγγραφῆς παρακαταθήκη, καὶ διαφθορά.

autem in arcem uentum esset, inuoluto capite plorabat, ac paupertate se adactum dicebat, ut iret inficias: sed breui daturum operam, ut pecunias redderet. méque precabatur, ut sibi ignoscerem, calamitatémque tegerem: ne resciscetur, se, qui deposita soleret accipere, ad hunc modum deliquisse. Ego uerò eum facti pœnitere existimans, concedebam, iubebámque rationem inire, qua & ipsi consuleretur, & mihi satisfieret. Triduò pòst congressi, fidem dedimus, omnino tacitum iri quæ acta essent: quam ipse soluit, ut uos ipsi progressu orationis audietis: ac pollicitus est, se in Pontum nauigaturum, & ibi aurum redditurum: ut quàm longissimè ab urbe mihi satisfaceret, neque quisquam qui hic esset, modum reconciliationis nosset: & ipse peregrè profectus, dicere posset, quicquid libuisset. Quæ ni fecisset, arbitrium certis conditionibus se ad Satyrum delaturum, ut sesquialteræ partis damnaretur. Conscriptis igitur codicillis, in arce congressi, Satyroni Pheræo in Pontum nauigare solito, pacta custodienda damus, ea conditione, ut si inter nos conuenisset, scriptum combureret: sin minus, ut Satyro traderet. Hæc, Iudices, inter nos acta sunt. Menexenus autem iratus ob crimen, sibi etiam à Pasione obiectum, die illi dicta petijt, ut Cittus dederetur: ac Pasioni mentienti mulcta eadem irrogaretur, quæ sibi crimi-

Tabularũ depositũ, & corruptio.

 nis

χεν, εἴ τι τούτων ἐφαίνετο ποιήσας. καὶ οὗτος, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐδεῖτό μου ἀπαλλάττειν Μενέξενον· λέγων, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἔσται, εἰ τὰ μὲν χρήματα ἐκ τῶν συγγεγραμμένων, εἰς τὸν Πόντον εἰσπλεύσας, ἀποδώσει· αὐτὸς δ' ὁμοίως ἐνθάδε καταγέλαστος ἔσοιτο. ὁ γὰρ παῖς, ἐὰν βασανίζηται, περὶ πάντων τἀληθῆ κατερεῖ. ἐγὼ δ' ἠξίουν, πρὸς Μενέξενον πράττειν ὅ, τι βούλοιτο· πρὸς δὲ ἐμὲ ποιεῖν αὐτὸν τὰ συγκείμενα. ἐν ἐκείνῳ μὲν οὖν τῷ χρόνῳ ταπεινὸς ἦν, οὐκ ἔχων ὅ, τι χρήσαιτο τοῖς αὑτοῦ κακοῖς. καὶ γὰρ οὐ μόνον περὶ τῆς βασάνου καὶ τῆς δίκης τῆς εἰληγμένης ἐδεδοίκει· ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ γραμματείου, ὅπως μὴ ὑπὸ τοῦ Μενεξένου συλληφθείη. ἀπορῶν δὲ, καὶ οὐδεμίαν ἄλλην εὑρίσκων ἀπαλλαγήν· πείσας τοῦ Σατύρου τοὺς παῖδας διαφθείρει τὸ γραμματεῖον, ὃ ἔδει Σάτυρον λαβεῖν, εἰ μή μοι ἀπαλλάξειεν οὗτος. καὶ οὐκ ἔφθη διαπραξάμενος ταῦτα, καὶ θρασύτατος ἀνθρώπων ἐγεγένητο, καὶ οὔτ' εἰς τὸν Πόντον ἔφη μοι συμπλεύσεσθαι· οὔτ' εἶναι αὐτῷ πρὸς ἐμὲ συμβόλαιον οὐδέν· ἀνοίγειν τ' ἐκέλευε τὸ γραμματεῖον, ἐναντίον μαρτύρων. τί ἂν οὖν ὑμῖν τὰ πολλὰ λέγοιμι, ὦ ἄνδρες δικασταί; εὑρέθη γὰρ ἐν τῷ γραμματείῳ γεγραμμένον, ἀφειμένος ἁπάντων τῶν συμβολαίων ὑπ' ἐμοῦ. * τὰ μὲν οὖν γεγενημένα, ὡς ἀκριβέστατα οἷός τ' ἦν, ἅπανθ' ὑμῖν εἴρηκα. ἡγοῦμαι δὲ Πασίωνα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐκ τοῦ διεφθαρμένου γραμματείου μάλιστα τὴν ἀπολογίαν ποιήσεσθαι, καὶ τούτοις ἰσχυριεῖσθαι μάλιστα. ὑμεῖς οὖν μοι τὸν νοῦν προσέχετε. οἶμαι γὰρ ἐξ αὐτῶν τούτων φανερὰν ὑμῖν ποιήσειν τὴν τούτου πονηρίαν. πρῶτον δ' ἐκ τούτου σκοπεῖτε. ὅτι γὰρ ἐδίδομεν τὴν συνθήκην τῷ ξένῳ, καθ' ἣν οὗτος μὲν ἀφεῖσθαι φησὶ

* ὅτι διέφθαρται τὸ γραμματεῖον, ἔκ τε τῶν ὑπ' ἀμφοῖν ὁμολογουμένων, καὶ τῆς αἰτίας, καὶ τοῦ ἀτόπου, καὶ τῆς τοῦ ἀντιδίκου προκλήσεως κατασκευάζειν ἐπιχειρεῖ.

τῶν

nis illius conuicto luenda fuisset. Iste uerò, iudices, me precabatur, ut Menexenum placarem. Nihilo enim melius secum actum iri, si ex pacto æs alienum in Ponto mihi dissoluisset, & hic nihilominus ridiculus fieret. Puerum enim, si torqueretur, omnibus de rebus ueritatem dicturum. Ego uerò petebam, ut arbitratu suo cum Menexeno transigeret: mihi uerò præstaret quod promisisset. Illo igitur tempore humilis erat, & quò se uerteret nesciebat, non de quæstione tantùm & constituto iudicio solicitus, sed etiam de scripto, ne id à Menexeno deprehenderetur. Cùm igitur æstuaret, & nullum aliud remedium inueniret: cum Satyronis pueris rem conficit: tabulas, quæ Satyro reddendæ erant, nisi mihi iste satisfecisset, adulterat. Quod cum primùm peregisset, omnium hominum factus audacißimus, ait se neque in Pontum nauigaturum, neque sibi mecum rei quicquam esse: tabulas coram testibus aperiri iubet. Quid uobis multa dicam, iudices? scriptum in tabulis inuentum est, eum mihi omnia quæ debuisset persoluisse: neque me quicquam ab eo præterea postulare. Rem igitur omnem quàm dilige̊ntißimè uerißimeq́ potui, uobis recensui. Suspicor autem, Pasionem è corruptis tabulis petiturum sibi defensionem, atq; in illis omne suum præsidium collocasse. Vos igitur me, quæso, attendite. Spero enim per hæc ipsa illius improbitatem declaraturum. Primùm autem illud cogitate, quum daremus hospiti pactionem, qua iste sibi omnia

Tabulas corruptas esse probare intẽdit, ab utriusq; confessione, causa, absurdo, ad uersarij postulatione.

τῶν ἐγκλημάτων, ἐγὼ δὲ δεῖν με κομίσασθαι παρὰ τού-
του τὸ χρυσίον: ἐκελεύομεν τὸν ξένον, ἐὰν μὲν διαλ-
λαγῶμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, κατακαῦσαι τὸ γραμ-
ματεῖον: εἰ δὲ μὴ, σατύρῳ ἀποδοῦναι. καὶ ταῦτα ῥηθῆ-
ναι ὑπ' ἀμφοτέρων ἡμῶν ὡμολόγηται. καί τοι τί πα-
θόντες, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, προσετάττομεν ἀποδοῦναι
σατύρῳ, ἐὰν μὴ διαλλαγῶμεν, εἴπερ ἀπηλλαγμένος
ἤδη ἦν πασίων τῶν ἐγκλημάτων, καὶ τέλος εἶχε τὸ
πρᾶγμα; ἀλλὰ δῆλον, ὅτι ταύτας τὰς συνθήκας ἐποιη-
σάμεθα, ὡς ὑπολοίπων ἡμῖν ἔτι τῶν πραγμάτων
ὄντων, περὶ ὧν ἔδει τοῦτον πρὸς ἐμὲ κατὰ τὸ γραμμα-
τεῖον διαλύεσθαι. ἔπειτ' ἐγὼ μὲν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἔχω
τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν οὗτος ὡμολόγησεν ἀποδώ-
σειν τὸ χρυσίον. ἐπειδὴ γὰρ ἡμεῖς τε τῶν πρὸς σάτυρον δια-
βολῶν ἀπηλλάγημεν, καὶ τὸν κίττον οὐχ οἷός τ' ἦν ἀφα-
νίσαι, τὸν συνειδότα περὶ τῆς παρακαταθήκης: ἡγησά-
μενος, εἰ μὲν ἐκδοίη τὸν παῖδα βασανίσαι, φανερὸς
γενήσεσθαι πανουργῶν· εἰ δὲ μὴ ποιήσειε ταῦτα, ὀφλήσειν
τὴν δίκην: ἐβουλήθη πρὸς αὐτὸν ἐμὲ τὴν ἀπαλλα-
γὴν ποιήσασθαι. τοῦτον δὲ κελεύσαθ' ὑμῖν ἀποδεῖξαι,
τί κερδαίνων, ἢ τίνα κίνδυνον φοβηθεὶς, ἀφῆκα τοῦτον
τῶν ἐγκλημάτων; ἐὰν δὲ μηδὲν ἔχῃ τούτων ὑμῖν ἀπο-
φαίνειν: πῶς οὐ δικαίως ἂν ἐμοὶ μᾶλλον ἢ τούτῳ περὶ
τοῦ γραμματείου πιστεύοιτε; καὶ μὲν δὴ ὦ ἄνδρες δι-
κασταὶ, καὶ τόδε ῥᾴδιον πᾶσι γνῶναι, ὅτι ἐμοὶ μὲν ὧν ἐνε-
κάλουν, εἰ τοὺς ἐλέγχους ἐφοβούμην, ἐξῆν καὶ μηδεμίαν
συνθήκην ποιησαμένῳ, χαίρειν ἐᾶν τὸ πρᾶγμα. τού-
τῳ δὲ διά τε τὴν βάσανον καὶ τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐν
ὑμῖν, οὐχ οἷόν τε ἦν, ὁπότε βούλοιτο, ἀπηλλάχθαι
τῶν κινδύνων, εἰ μὴ πείσειεν ἐμὲ τὸν ἐγκαλοῦντα.

ὥσ

remissa esse asserit, ego uerò aurum mihi reddendum esse affirmo: iubebamus hospitem, si inter nos transegissemus, comburere tabulas: sin minus, Satyro reddere. Et hæc esse dicta, uterque nostrûm confitetur. Quid uerò nobis in mentem uenisset, iudices, ut iuberemus eum tabulas reddere Satyro, nisi inter nos conuenisset: siquidem Pasio causa liberatus fuisset, re ad exitum deducta? An non euidens est, nos eam pactionem ita fecisse, quasi res nondum transacta esset, de qua istum ex tabulis mihi satisfacere oportebat? Iam causam ego dicere possum, iudices, ob quam iste promiserit, se aurum redditurum. Cum enim nos ex criminibus apud Satyrum erepti essemus, nec ipse Cittum depositi conscium occultare posset: existimauit, si puerum in quæstionem dedisset, suas machinationes deprehensum iri. Sin id non fecisset, se esse condemnandum. His igitur de causis mecum transigere uoluit. Iubete & istum indicare, cuius ego lucri spe, aut cuius periculi metu, ipsum crimine liberarim? Quòd si nihil horum uobis ostendere poterit: ánnon æquius erit mihi credi de tabulis, quàm isti? Enimuerò Iudices, hoc facile intelligitur, si ueritus essem, ut actio à me probari posset: licuisse mihi, etiam nulla pactione facta, causa desistere. Istum uerò, tum propter quæstionem, tum propter causæ dictionem apud uos, non extra periculum esse potuisse, nisi ego accusator assentirer.

ὥστ' οὐκ ἐμὲ περὶ τῆς ἀφέσεως, ἀλλὰ τούτων περὶ τῆς ἀποδόσεως ἔδει τὴν συνθήκην ποιεῖσθαι. ἔπειτα καὶ τοῦθ' ὑπερφυὲς, εἰ, πρὶν μὲν συγγράψαι τὸ γραμματεῖον, οὕτω σφόδρ' ἠπίστησα τοῖς πράγμασιν, ὥστε μὴ μόνον ἀφεῖναι Πασίωνα τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλὰ καὶ συνθήκας ποιήσασθαι περὶ αὐτῶν. ἐπειδὴ δὲ τοιοῦτον ἔλεγχον κατ' ἐμαυτοῦ συνεγραψάμην, τηνικαῦτα ἐπεθύμησα εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν. καίτοι τίς ἂν οὕτω περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων βουλεύσαιτο; ὃ δὲ πάντων μέγιστον τεκμήριον, ὡς οὐκ ἀφειμένος ἦν Πασίων ἐν ταῖς συνθήκαις, ἀλλ' ὡμολογηκὼς ἀποδώσειν τὸ χρυσίον, ὅτε γὰρ Μενέξενος ἔλαχεν αὐτῷ τὴν δίκην, οὔπω διεφθαρμένου τοῦ γραμματείου: προσπέμπων Ἀγύρριον, ὄνθ' ἡμῖν ἀμφοτέροις ἐπιτήδειον, ἠξίου Μενέξενον ἀπαλλάττειν, ἢ τὰς συνθήκας τὰς γεγενημένας πρὸς αὐτὸν ἀναιρεῖν. καίτοι ὦ ἄνδρες δικασταί οἴεσθ' ἂν αὐτὸν ἐπιθυμεῖν ἀναιρεθῆναι ταύτας τὰς συνθήκας. ἐξ ὧν ψευδομένους ἡμᾶς ἔμελλεν ἐξελέγχειν; οὔκουν ἐπειδὴ μετεγράφησαν, τούτους ἔλεγε τοὺς λόγους: ἀλλὰ περὶ ἁπάντων εἰς ἐκείνας κατέφυγε: καὶ ἀνοίγειν ἐκέλευε τὸ γραμματεῖον. ὡς οὖν τὸ πρῶτον ἀναιρεῖν ἐζήτει τὰς συνθήκας, αὐτὸν Ἀγύρριον μάρτυρα παρέξομαι. καί μοι ἀνάβηθι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

ὅτι ἠδυνήθη Πασίων διαφθεῖραι τὸ γραμματεῖον, διὰ παραδειγμάτων συνίστησι.

Ὅτι μὲν τοίνυν τὰς συνθήκας ἐποιησάμεθα, οὐχ ὡς Πασίων ἐπεχείρησε λέγειν, ἀλλ' ὡς ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς εἴρηκα, ἱκανῶς ἐπιδεδεῖχθαι νομίζω. οὐκ ἄξιον δὲ θαυμάζειν, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰ τὸ γραμματεῖον διέφθαρεν: οὐ μόνον διὰ τοῦτο, ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ἤδη γέγονεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν χρωμένων τινὲς Πασίωνι, πολὺ δεινό-

τερα

Quare non me de absolutione, sed istum de solutione pactionẽ facere oportuit. Deinde id quoq; monstri simile est, me priusquam tabulæ conscriberentur, rei sic diffisum esse, ut Pasioni non tantùm causam omnem remiserim, sed etiam pactionem de ea fecerim. Postquam uerò euidentissimo isto testimonio me ipse damnarim, tum demum apud uos iudicio experiri uoluisse. Quis uerò est, qui suis de rebus talia consilia inire uelit? Illud autem argumentum omnium euidentissimum est, Pasionem in pactione non absolutum, sed se aurum uelle reddere pollicitum fuisse. Nam cùm ei Menexenus diem dixisset, tabulis nondum adulteratis: misso Agyrrio, qui est utrique nostrûm familiaris, petebat, ut aut Menexenum placarem, aut pactionem secum initam abrogarem. Atqui Iudices, num putatis eum fuisse postulaturum, ut pactio aboleretur, qua nos, si mentiremur, conuicturus erat? Non ille quidem mutata iam scriptura eadem illa dixit, sed in omnibus ad eam confugit, & tabulas resignari iussit. Eum igitur pactionem primùm abolere uoluisse, uti constet: ipsum Agyrrium testem producam. Ascende.

TESTIMONIVM.

Nos igitur pactionẽ fecisse, nõ ut Pasio dicere ausus est, sed ut ego uobis exposui: satis esse demonstratũ arbitror. Neq; uerò mirãdũ est, eũ tabulas adulterasse, non eo tãtùm, quòd multa iã talia facta sunt: sed etiã, quòd quidã Pasionis familiares, his multò grauio-

Potuisse tabulas à Pasione corrumpi, exemplis probat.

περὶ τούτων πεποιήκασι. πυθόδωρον γὰρ τὸν σκηνίτην καλούμενον, ὃς ὑπὲρ πασίωνος ἅπαντα καὶ λέγει καὶ πράττει, τίς οὐκ οἶδεν ὑμῶν, πέρυσιν ἀνοίξαντα τὰς ὑδρίας, καὶ τοὺς κριτὰς ἐξελόντα τοὺς ὑπὸ τῆς βουλῆς εἰσβληθέντας; καί τοι ὅστις μικρῶν ἕνεκα, καὶ περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύων, ταύτας ὑπανοίγειν ἐτόλμησεν, αἳ σεσημασμέναι μὲν ἦσαν ὑπὸ τῶν πρυτανέων, σεσημασμέναι δ' ὑπὸ τῶν χορηγῶν, ἐφυλάττοντο δ' ὑπὸ τῶν ταμιῶν, ἔκειντο δ' ἐν ἀκροπόλει: τί δεῖ τοῦτον θαυμάζειν, εἰ γραμματεῖον παρ' ἀνθρώπῳ ξένῳ, τοσαῦτα μέλλοντες χρήματα κερδαίνειν, ἢ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πείσαντες, ἢ ἄλλῳ τρόπῳ ᾧ ἐδύναντο, μηχανησάμενοι, μετέγραψαν; περὶ μὲν οὖν τούτων, οὐκ οἶδ' ὅ τι πλείω δεῖ λέγειν. ἤδη δέ τινας πασίων ἐπεχείρησε πείθειν, ὡς τὸ παράπαν οὐδ' ἦν μοι ἐνθάδε χρήματα: λέγων, ὡς παρὰ στρατοκλέους ἐδανεισάμην τριακοσίους στατῆρας. ἄξιον οὖν καὶ περὶ τούτων ἀκοῦσαι, ἵν' ἐπίστησθε οἵοις τεκμηρίοις ἐπαρθεὶς, ἀποστερεῖ με τὰ χρήματα. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μέλλοντος στρατοκλέους εἰσπλεῖν εἰς τὸν πόντον, βουλόμενος ἐκεῖθεν ὡς πλεῖστα ἐκκομίσασθαι τῶν χρημάτων, ἐδεήθην στρατοκλέους, τὸ μὲν αὑτοῦ χρυσίον ἐμοὶ καταλιπεῖν, ἐν δὲ τῷ πόντῳ παρὰ τοῦ πατρὸς τοὐμοῦ κομίσασθαι: νομίζων μεγάλα κερδαίνειν, εἰ κατὰ πλοῦν μὴ κινδυνεύοι τὰ χρήματα· ἄλλως τε καὶ λακεδαιμονίων ὑπαρχόντων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον κυρίων τῆς θαλάττης. τοῦτο μὲν οὖν οὐδὲν ἡγοῦμαι τοῦτ' εἶναι σημεῖον, ὡς οὐκ ἦν ἐνθάδε μοι τὰ χρήματα. ἐμοὶ δὲ μέγιστα ἔσεσθαι σημεῖα, τὰ πρὸς στρατοκλέα πραχθέντα, ὡς ἦν μοι παρὰ τούτῳ χρυσίον. ἐρωτῶντος γὰρ στρατοκλέους, ὅς τις αὐτῷ ἀποδώσει τὰ χρήματα, ἐὰν

ἀναστροφὴ, ὅτι εἶχε χρήματα, κατὰ περιτροπὴν, καὶ μετάθεσιν τῆς αἰτίας, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντιδίκου τὴν μαρτυρίαν.

grauiora commiserunt. Pythodorum enim, cognomento Tabernarium, qui pro Pasione omnia & dicit & facit, quis uestrûm ignorat, anno superiore urnis resignatis eos exemisse iudices, qui à senatu iniecti fuerant? Is igitur, qui ob rem paruulam, capitis adire periculum ausus est, ut has aperiret, quæ quidem & à consulibus & ab ædilibus consignatæ erant, & à quæstoribus custodiebantur, & in arce asseruabantur: quid miri est, si tabulas apud hominem peregrinum sitas, tantam pecuniæ uim lucraturi, seu pueris eius persuasis, seu alio quopiam modore confecta, adulterarunt? De his igitur, haud scio plura dicere quorsum attineat. Iam autem Pasio quibusdam persuadere conatus est, mihi prorsus nullas pecunias hîc fuisse, quòd à Stratocle trecentos stateres sim mutuatus. Quare operæpretium est, de his etiam audire: ut sciatis, quibus argumentis fretus, me pecunijs fraudet. Ego, Iudices, Stratocle in Pontum nauigaturo, cum inde quàm plurimas pecunias exportare uellem, precatus sum Stratoclem, ut suum aurum mihi relinqueret, id' que in Ponto à patre meo reciperet: magni lucri id instar esse putans, si mea pecunia in nauigatione non periclitaretur: præsertim cùm eo tempore Lacedæmonij maris imperium tenerent. Hoc igitur signo cum non probaturum, me pecuniam hic non habuisse: mihi uerò aurum apud istum fuisse, firmißimas probationes ea ipsa esse, quæ cum Stratocle egi, confido. Nam Stratocle interrogãte, quisnam sibi pecuniam redditurus esset,

Cófutatio, se habuisse pecunias, per inuersionem & causæ trãslationem, & ipsius aduersarij testimoniũ.

ἐὰν ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς μὴ ποιήσῃ τὰ ἐπεσαλμένα, ἢ αὐτὸς ἐκπλεύσας, ἐμὲ ἐνθάδε μὴ καταλάβῃ; πασίωνα αὐτῷ συνέςησα: καὶ ὡμολόγησεν οὗτος αὐτῷ καὶ τὸ ἀρχαῖον, καὶ τοὺς τόκους τοὺς γιγνομένους ἀποδώσειν. καί τοι εἰ μηδὲν ἔκειτο παρ' αὐτῷ τῶν ἐμῶν, οἴεσθ' ἂν αὐτὸν οὕτω ῥαδίως τοσούτων χρημάτων ἐγγυητὴν γενέσθαι; καί μοι ἀνάβητε μάρτυρες.

ΜΑ'ΡΤΥΡΕΣ.

Ἴσως τοίνυν ὦ ἄνδρες δικαστὰι, καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξεται, ὡς ἔξαρνος ἐγιγνόμην πρὸς τοὺς ὑπὲρ σατύρου πράττοντας, μηδὲν κεκτῆσθαι, πλὴν ὧν ἐκείνοις παρεδίδουν: καὶ ὡς αὐτὸς ἐπελαμβανόμην τῶν χρημάτων τῶν ἐμῶν, ὁμολογοῦντος ἐμοῦ ὀφείλειν * τριακοσίας δραχμάς: καὶ ὅτι ἱπποκλάιδαν, ξένον ὄντα ἐμαυτῷ καὶ ἐπιτήδειον, περιεώρων παρὰ τούτου δανειζόμενον. ἐγὼ δ' ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καταςὰς εἰς συμφορὰς, οἵας ὑμῖν διηγησάμην, καὶ τῶν μὲν οἴκοι ἀπεστερημένος, τὰ δ' ἐνθάδε ἀναγκαζόμενος παραδιδόναι τοῖς ἥκουσιν: ὑπολοίπου δ' οὐδενὸς ὄντος, περιποιησάμενός μοι, πλὴν εἰ οἷός τ' ἦν λαθεῖν, περιποιησάμενος τὸ χρυσίον τὸ παρὰ τούτῳ κείμενον: ὁμολογῶ καὶ τούτῳ προσομολογῆσαι τὰς τριακοσίας δραχμὰς, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοιαῦτα πράττειν καὶ λέγειν, ἐξ ὧν ἐκείνους μάλιστα πείθειν ᾠόμην, μηδὲν εἶναί μοι. καὶ ταῦτα ὡς οὐ δι' ἀπορίαν ἐγίνετό μοι, ἀλλ' ἵνα πιστευθείην ὑπ' ἐκείνων: ῥαδίως γνώσεσθε ἄν. πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι, τοὺς εἰδότας, πολλά μοι χρήματα ἐκ τοῦ πόντου κομισθέντα. ἔπειτα δὲ τοὺς ὁρῶντας με τῇ τούτου τραπέζῃ χρώμενον. ἔπειτα δὲ παρ' ὧν ἐχρυσώνησα ὑπ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πλείους

ἢ χι-

si pater ea quæ literis continerentur, non fecisset: aut ipse reuersus, hic me non reperiret? ad Pasionem eum adduxi, qui se & sortem & usuras ei redditurum promisit. An uerò putatis, si nihil apud eum depositum habuissem, eum tam facile tantæ pecuniæ sponsorem futurum? Prodite testes.

TESTES.

Fortaßis autem, iudices, de illo etiam testes producet, me apud Satyri procuratores negasse, quicquam habere, præter ea quæ ipsis tradidissem: item, ipsum merces meas inuasisse, me confitente trecentas ei drachmas debere: & Hippolaidam, hoßpitem & familiarem meum, à se mutuum sumere permisisse. Ego uerò, Iudices, illis quæ dixi malis circumuentus, tum ijs quæ domi habueram spoliatus, tum quæ hic erant, legatis dare coactus: cum nihil mihi reliquum esset, nisi si quid celare possem, retento auro, quod apud istum depositum erat: fateor me & de trecentis drachmis esse confessum, & cæteris in rebus ea & dixisse, & egisse, per quæ illis facilimè persuasurum opinabar, nihil mihi esse. Quæ non ex inopia me fecisse, sed ut illis fidem facerem, facile intelligetis. Primùm autem testes producam, qui me sciunt magnas opes è Ponto attulisse. Deinde eos, qui uiderunt me istius mensa uti: quin illos etiam, a quibus eo tempore amplius mille stateres aureos alia

ἢ χιλίους στατῆρας. πρὸς δὲ τούτοις, εἰσφορᾶς ἡμῖν προσταχθείσης, καὶ ἑτέρων ἐπιγραφῶν γιγνομένων: ἐγὼ πλεῖστον εἰσήνεγκα τῶν ξένων, αὐτός τε καὶ οἱ ἐμοί. ἐπ' ἐμαυτῷ μὲν ἐπεγραψάμην εἰσφορὰν μεγίστην· ὑπὲρ δὲ πασίωνος, ἐδεόμην τῶν συνεπιγραφέων, λέγων ὅτι τοῖς ἐμοῖς τυγχάνει χρήμασι χρώμενος. καί μοι ἀνάβητε μάρτυρες.

ΜΑ'ΡΤΥΡΕΣ.

Αὐτὸν τοίνυν πασίωνα, ἔργῳ παρέξομαι ταῦτα συμμαρτυροῦντα. ὁλκάδα γὰρ, ἐφ' ᾗ πολλὰ χρήματα ἦν ἐγὼ δεδωκὼς, ἔφηνέ τις ὡς οὖσαν ἀνδρὸς δηλίου. ἀμφισβητοῦντος δέ μου, καὶ καθέλκειν ἀξιοῦντος, οὕτω τὴν βουλὴν διέθεσαν οἱ βουλόμενοι συκοφαντεῖν, ὥστε παρὰ μικρὸν ἐδέησα ἀποθανεῖν ἄκριτος. τελευτῶντες δ' ἐπείσθησαν ἐγγυητὰς παρ' ἐμοῦ δέξασθαι. καὶ φίλιππος μὲν ξένος ὢν παλαιὸς κληθεὶς καὶ ὑπακούσας, δείσας τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, ἀπιὼν ᾤχετο. πασίων δὲ ἀρχέστρατόν μοι τὸν ἀπὸ τῆς τραπέζης, ἑπτὰ ταλάντων ἐγγυητὴν παρέσχε. καί τοι εἰ καὶ μικρῶν ἀπεστερεῖτο, καὶ μηδὲν ᾔδει με ἐνθάδε κεκτημένον, οὐκ ἂν δήπου τοσούτων μοι χρημάτων ἐγγυητὴς κατέστη. ἀλλὰ δῆλον, ὅτι τὰς μὲν τριακοσίας δραχμὰς ἐνεκάλεσεν, ἐμοὶ χαριζόμενος: τῶν δ' ἑπτὰ ταλάντων ἐγγυητής μου ἐγένετο ἡγούμενος ἱκανὴν πίστιν ἔχειν παρ' ἐμοῦ τὸ χρυσίον τὸ παρ' ἑαυτῷ κείμενον. ὡς μὲν τοίνυν ἦν ἐμοὶ πολλὰ χρήματα καὶ ἐνθάδε, καὶ ταῦτ' ἐπὶ τῇ τούτου τραπέζῃ ἔκειτό μοι: καὶ παρὰ ἐκ τῶν ἔργων τῶν πασίωνος ὑμῖν δεδήλωκα, καὶ παρὰ τῶν εἰδότων ἀκηκόατε. * δοκεῖτε δέ μοι ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἄριστ' ἂν γνῶναι περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἀναμνη

* ἀνάμνησις τῶν καιρῶν, τοῦ ἀποδεῖξαι ὅτι εἰκότερον, αὐτὸν ὑπὸ πασίωνος ἀποστερεῖσθαι, ἢ ψευδῆ παρακαταθήκην ἐγκαλεῖν.

alia pecunia cõmutaui. Præterea, tributo nobis imperato, atq; alijs censibus habitis, ego plurimum inter omnes hospites contuli, tum ipse, tum mei: ac mihi quidem tributũ maximum inscripsi, pro Pasione autem deprecatus sum quæstores, quòd is meis pecunijs uteretur. Prodite testes.

TESTES.

Ipse præterea Pasio, nõ quidem uerbis, sed facto ipso mihi testimoniũ hac de re ꝓhibebit. Nauem.n. onerariã, cui ego multas merces imposuerã, quidã detulit, quasi Delij cuiusdam esset. Quum uerò ego eam mihi assererem, & in portum subduci iuberẽ: quidã eorum qui calumniãdo quæstum faciunt, ea consilia inierant, ut penè indicta causa ego perijssẽ. Tandẽ uerò ꝑsuaderi sibi passi sunt, ut uades à me acciperẽt. Ac Philippus paternus hospes accersitus, uenit ille quidẽ: sed periculi magnitudine perterritus, se subduxit. Pasio uerò Archestratũ mensæ præfectum mihi exhibuit, septem talentûm spõsorem. Atqui si parua duntaxat iactura fuisset facienda, & me nihil hîc habere sciuisset: nequaquam pro me tantam pecuniam spopondisset. Sed euidens mirum est, cum mihi gratificantem, trecentas à me drachmas postulasse: & septem talentûm spõsorem esse factum, cum existimaret, satis sibi cautum esse auro meo apud se deposito. Me igitur multum pecuniæ habuisse, eamq; in huius mensa depositam: tum factis Pasionis uobis probaui, tum è rei gnaris audiuistis.* Sic autem, iudices, ut mihi quidem uidetur, rectissimè percipietis omnem cõtrouersiam, illa tempo-

* Comone facit Iudices temporum suorũ ut ostẽdat, credibilius esse à Pasione se fraudari, quàm iniquum postulare.

μνησθέντας ἐκείνων τῶν χρόνων, καὶ τὰ πράγματα πῶς εἶχεν ἡμῖν, ὅτ' ἐγὼ Μενέξενον καὶ Φιλόμηλον προσέπεμψα, ἀπαιτήσοντα τὴν παρακαταθήκην, καὶ Πασίων ἐτόλμησε τὸ πρῶτον ἔξαρνος γενέσθαι. εὑρήσετε γὰρ τὸν μὲν πατέρα μου συνειλημμένον, καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν ἀφῃρημένον: ἐμοὶ δ' οὐχ οἷόν τε ὂν διὰ τὰς παρούσας τύχας, οὔτ' αὐτοῦ μένειν, οὔτ' εἰς τὸν πόντον εἰσπλεῖν. καί τοι πότερον εἰκὸς ἐμὲ ἐν τοσούτοις ὄντα κακοῖς ἀδίκως ἐγκαλεῖν: ἢ πασίωνα καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἡμετέρων συμφορῶν, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, ἐπαρθῆναι, καὶ τὴν ἀποστέρησιν ποιήσασθαι; τίς δὲ πώποτε εἰς τοσοῦτον συκοφαντίας ἀφίκετο, ὥστε αὐτὸς περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύων, τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν; μετὰ ποίας δ' ἂν ἐλπίδος, ἢ τί διανοηθεὶς, ἀδίκως ἦλθον ἐπὶ τοῦτον; πότερον ὡς δείσας τὴν δύναμιν τὴν ἐμὴν ἔμελλεν εὐθύς μοι δώσειν ἀργύριον; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἡμῶν ἑκάτερος ἔπραττεν. ἀλλ' εἰς ἀγῶνα καταστὰς ᾤμην καὶ παρὰ τὸ δίκαιον πλέον ἕξειν πασίωνος παρ' ὑμῖν; ὃς οὐδ' ἐνθάδε μένειν παρεσκευαζόμην, δεδιὼς, μή μ' ἐξαιτοίη σάτυρος παρ' ὑμῶν. ἀλλ' ἵνα μηδὲν διαπραττόμενος, ἐχθρὸς τούτῳ καταστῶ; ᾧ μάλιστα ἐτύγχανον πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει χρώμενος. καὶ τίς ἂν ὑμῶν ἀξιώσειε καταγνῶναί μου τοσαύτην μανίαν καὶ ἀμαθίαν; ἐνθυμηθῆναι δ' ἄξιόν ἐστιν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὴν ἀτοπίαν καὶ ἀπιστίαν, ὧν ἑκάστοτε πασίων ἐπιχειρεῖ λέγειν. ὅτε μὲν γὰρ οὕτως ἔπραττον, ὥστ' οὐδ' ἂν εἰ προσωμολόγει με ἀποστερεῖν τὰ χρήματα, οἷός τ' ἂν ἦν παρ' αὐτοῦ δίκην λαβεῖν, τότε μὲν αἰτιᾶταί με ἀδίκως ἐγκαλεῖν ἐπι-

τοῦ πασίωνος ψευδολογίας ἔλεγχος.

χειρεῖν

tempora si recordemini, & quo loco res nostræ fuerint spectetis, quum ego Menexenum & Philomelum misi, qui depositum reposceret, ac Pasio primùm abnegare ausus fuit. Patrem enim meum fuisse comprehensum, & opibus uniuersis priuatum: neque mihi licuisse (qui status rerum mearum tum fuit) uel hic manere, uel nauigare in Pontum, reperietis. Atqui utrum uerisimilius est, me in tantis calamitatibus iniustè accusare: an Pasionem, tum nostris ingentibus malis, tum magnitudine pecuniæ impulsum, fraudare nos uoluisse? Quis uerò unquam adeò calumniarum cupidus extitit, ut ipse in uitæ periculo constitutus, alienis opibus insidiaretur? qua spe, quo consilio contra istum iniustè uenissem? An ut meam potentiam reformidans, mox argentum mihi numeraret? Atqui non ita cum utroque nostrûm agebatur. An uerò negocio in forum deducto, etiam præter æquitatem meliore conditione futurus eram apud uos, quàm Pasio? At ne hic quidem manere parabam, cum timerem, ne me Satyrus deposceret. An ut nullo meo commodo istum inimicum haberem? At nemo in tota urbe fuit, quo familiarius utebar. Et quis uestrûm est, qui me tantæ insaniæ & inscitiæ cõdemnaret? Est autem, iudices, operæprecium considerare, quàm absurda & minimè credenda, Pasio idẽtidem dicere instituat. Cum enim ita mecum ageretur, ut etiamsi fateretur me pecunijs à se fraudari, persequi tamen iniuriam non potuissem: tum criminatur me iniustè litem inferre conatum

Absurditatem mendaciorum Pasionis coarguit.

χρήσασθαι. ἐπειδὴ δ' ἐγώ τε τῆς πρὸς σάτυρον διαβολῶν
ἀπηλλάγην, καὶ τοῦτον ᾤοντο ἅπαντες ὀφλήσειν τὴν
δίκην: τηνικαῦτά μέ φησιν ἀφεῖναι πάντων τῶν ἐγ-
κλημάτων αὐτόν. καί τοι πῶς ἂν τούτων ἀλογώτερα
γένοιτο; ἀλλὰ γὰρ οὐ περὶ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν
ἄλλων ἐναντία αὐτὸς αὐτῷ καὶ λέγων καὶ πράττων
φανερός ἐστιν, ὃς τὸν μὲν παῖδα, ὃν αὐτὸς ἠφάνισεν,
ὑφ' ἡμῶν ἔφασκεν ἀνδραποδισθῆναι: τὸν αὐτὸν δὲ
τοῦτον ἀπεγράψατο μὲν ἐν τοῖς τιμήμασιν ὡς δοῦλον
μετὰ τῶν οἰκετῶν τῶν ἄλλων. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἠξίου μενέ-
ξενος βασανίζειν, ἀφείλετο ὡς ἐλεύθερον ὄντα. πρὸς
δὲ τούτοις ἀποστερῶν αὐτὸς τὴν παρακαταθήκην, ἐτόλ-
μησεν ἐγκαλεῖν, ὡς ἔχοιμεν ἓξ τάλαντα ἀπὸ τῆς τού-
» του τραπέζης. καί τοι ὅστις περὶ πραγμάτων οὕτω φα-
» νερῶν ἐπιχειρεῖ ψεύδεσθαι, πῶς χρὴ πιστεύειν αὐτῷ,
» περὶ ὧν μόνος πρὸς μόνον ἔπραξε; τὸ τελευταῖον τοί-
νυν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὁμολογήσας ὡς σάτυρον εἰσ-
πλεύσειν, καὶ ποιήσειν ἅττ' ἂν ἐκεῖνος γνῷ, καὶ ταῦτ'
ἐξηπάτησε. καὶ αὐτὸς μὲν οὐκ ἤθελεν εἰσπλεῦσαι, πολ-
λάκις μου προκαλεσαμένου· ἐξέπεμψε δὲ τὸν κίττον: *Κίττου πλοῦς εἰς πόντον.*
ὃς ἐκεῖσε μὲν ἐλθὼν, ἔλεγεν ὅτι ἐλεύθερός ἐστι, καὶ τὸ
γένος εἴη μιλήσιος: πέμψειε δ' αὐτὸν πασίων, διδά-
ξοντα περὶ τῶν χρημάτων. ἀκούσας δ' ὁ σάτυρος ἀμ- *Σατύρου ἐπιστολή.*
φοτέρων ἡμῶν, δικάζειν μὲν οὐκ ἠξίου περὶ τῶν ἐνθάδε
γενομένων συμβολαίων. ἄλλως τε καὶ μὴ παρόντος
τούτου, μηδὲ μέλλοντος ποιήσειν ἃ ἐκεῖνος δικάσειε.
οὕτω δέ με σφόδρα ἐνόμιζεν ἀδικεῖσθαι, ὥστε συγκαλέ-
σας τοὺς ναυκλήρους, ἐδεῖτο βοηθεῖν ἐμοὶ, καὶ μὴ περιο-
ρᾶν ἀδικούμενον. καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐγράψας ἐπιστο-
λὴν, ἔδωκε φέρειν ξενοτίμῳ τῷ καρκίνου. καί μοι ἀ-
νάγνωθι.

ΕΠΙ-

tum esse. Cùm autem, reconciliata Satyri gratia, istum omnes iudicio conuictum iri crederent: tum demum ait, me totam sibi litem condonasse. Quo quid fieri potest absurdius? Neq; uerò in his tantùm, sed cæteris etiã in rebus eum sibi cõtraria tum dicere, tum agere, palàm deprehenditur: qui cum puerum, quem ipse occultarat, plagio per nos abductum conquestus esset, eundemq́;, cùm census ageretur, pro seruo cum cæteris famulis inscripsisset: ubi Menexenus eum in quæstionem postulauit, pro libero asseruerit: deinde cùm deposito nos fraudaret, criminari non dubitarit, nos à sua mensa sex talenta accepisse. Enimuerò quum in rebus ita manifestis mentiri non dubitet, quid ei fidei habendum est de ijs quæ solus cum solo egit? Postremò iudices, cùm se ad Satyrum nauigaturum, & quicquid ille pronunciasset, facturũ promisisset: etiam in eo me decepit. ac ipse quidem nauigare noluit, sæpe me postulante, sed Cittum misit: qui cùm eò uenisset, se hominem ingenuum esse dixit, genere Milesium, atq; à Pasione missum, ut exponeret, quid actum esset de pecunijs. Satyrus autem utroq; nostrûm audito, ius quidem dicere, de contractibus hic factis, noluit: quum præsertim iste nec adesset, nec quod illic decerneretur, facturus esset. Sed tam insignem iniuriam mihi fieri iudicauit, ut nauicularios conuocatos rogarit, ut opem ferrẽt, neq; iniuria me affici paterentur: & scriptas ad ciuitatem uestram literas Xenotimo Cancri filio perferendas dederit. Lege.

Citti Pontica nauigatio.

Satyri literæ.

ἘΠΙΣΤΟΛΗ'.

ἀνάμνησις τοῦ ἰσχυροτάτου τεκμηρίου.

Οὕτω τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, πολλῶν μοι τῶν δικαίων ὑπαρχόντων, ἐκεῖνο ἡγοῦμαι μέγιστον εἶναι τεκμήριον, ὡς ἀποστερεῖ με πασίων τὰ χρήματα, ὅτι τὸν παῖδα οὐκ ἠθέλησεν ἐκδοῦναι τὸν συνειδότα περὶ τῆς παρακαταθήκης. καί τοι περὶ τῶν πρὸς τοὺς ἐπὶ τραπέζαις συμβολαίων, τίς ἂν ἔλεγχος ἰσχυρότερος γένοιτο; οὐ γὰρ δὴ μάρτυράς γε αὐτῶν ποιούμεθα.

κοινὸς τόπος ὑπὲρ βασάνων.

ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς καὶ περὶ τῶν ἰδίων, καὶ περὶ τῶν δημοσίων, οὐδὲν πιστότερον, οὐδ' ἀληθέστερον βασάνου νομίζοντας, καὶ μάρτυρας μὲν γεγενημένους οἷόν τ' εἶναι, καὶ τῶν μὴ γεγενημένων παρασκευάσασθαι: τὰς δὲ βασάνους φανερῶς ἐπιδεικνύναι, ὁπότεροι τἀληθῆ λέγουσιν. ἃ οὗτος εἰδώς, ἠβουλήθη εἰκά-
» ζειν ὑμᾶς περὶ τοῦ πράγματος μᾶλλον, ἢ φανερῶς
» εἰδέναι. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἂν εἰπεῖν ἔχει, ὡς ἔλαττον
» ἔμελλεν ἕξειν ἐν τῇ βασάνῳ. καὶ διὰ τοῦτ' οὐκ εἰκὸς αὐτὸν ἐκδοῦναι. πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι κατειπὼν μὲν, ἔμελλε τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ὑπὸ τούτου κάκιστ' ἀνθρώπων ἀπολεῖσθαι. διακαρτερήσας δὲ, καὶ ἐλεύθερος ἔσεσθαι, καὶ μεθέξειν ὧν οὗτος ἀπεστέρησεν· ἀλλ' ὅμως τοσούτῳ μέλλων πλέον ἕξειν, συνειδὼς αὐτῷ τὰ πεπραγμένα, ὑπέμεινε καὶ δίκας φεύγειν, καὶ τὰς ἄλλας αἰτίας ἔχειν, ὥστε μηδεμίαν βάσανον περὶ τοῦ πράγματος τούτου γενέσθαι.

δέησις ἐπιλογική· καὶ τῶν παθητικῶν συνεργιστῶν ὑπόμνησις.

ἐγὼ οὖν ὑμῶν δέομαι, μεμνημένους τούτων, καταψηφίσασθαι πασίωνος, καὶ μὴ τοσαύτην μου πονηρίαν καταγνῶναι ὡς οἴκοθεν ἐν τῷ πόντῳ, καὶ τοσαύτην οὐσίαν κεκτημένος, ὥστε καὶ ἑτέρους εὖ ποιεῖν δύνασθαι, πασίωνα ἦλθον συκοφαντήσων, καὶ

ψευ-

LITERAE.

Cùm autem, iudices, tãta meæ causæ sit æquitas: illud euidentißimum signum esse arbitror, me pecuniȷs à Pasione fraudari, quòd puerum depositi conscium, in quæstionem dare noluit. Quæ enim cõtra mensarium alia probatio euidentior esse poßit? Nec enim scilicet testes adhibemus. Video autẽ uos quoque, neq; publicis, neq; priuatis in rebus, quicquam fide maiore dignum, aut uerius existimare tormentis: ac fieri quidem posse, ut aliqui subornentur, qui testes sint rerum non factarũ: per cruciatus autem extorta testimonia perspicuè ostendere, utri uera dicãt. Quæ iste haud ignorauit: eaq; de causa uos coniectura uti, quàm rem uerè intelligere maluit. Neque uerò dicere potest, quæstiones pro nobis potius, quàm pro se futuras fuisse: proptereaq; se puerum dedere noluisse. Omnes enim scitis, ei si cõtra istum dixisset, per omne uitæ suæ tempus summam istius crudelitatem fuisse perferẽdam. Sin animi constantia tormẽtorum acerbitatem superasset, tum libertate donandum, tum fraudatæ pecuniæ participem futurum fuisse. Etsi autem tanto meliore conditione futurus erat: conscientia tamen facinorum æstuans, & iudicium detrectare, & alias criminationes subire maluit, ut ne quid certi de negocio per quæstiones comperiretur. Itaq; uos rogo, iudices, ut horum memores, Pasionem condemnetis: neq; arbitremini me ita esse improbum, ut qui in Ponto habitem, & tantas opes habeam, ut aliȷs etiam benefacere poßim, Pasionem calumniatum aduenerim, &

Repetitiõ firmißimi argumenti.

Locus cõmunis pro quæstionibus, & occupatio.

Petitio, & paternorũ beneficiorum commemoratio.

ψευδεῖς αὐτῷ παρακαταθήκας ἐγκαλῶν. ἄξιον δὲ σατύρου καὶ τοῦ πατρὸς ἐνθυμηθῆναι, οἳ πάντα τὸν χρόνον περὶ πλείστου τῶν ἑλλήνων ὑμᾶς ποιοῦνται: καὶ πολλάκις ἤδη διὰ σπάνιν σίτου τὰς τῶν ἄλλων ἐμπόρων ναῦς κενὰς ἐκπέμποντες, ὑμῖν ἐξαγωγὴν ἔδοσαν. καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις συμβολαίοις, ὧν ἐκεῖνοι κύριοί εἰσιν, οὐ μόνον ἴσον, ἀλλὰ καὶ πλέον ἔχοντες ἀπέρχεσθε. ὥστ' οὐκ ἂν εἰκότως περὶ ὀλίγου ποιήσαισθε τὰς ἐκείνων ἐπιστολάς. δέομαι οὖν ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ ἐκείνων, τὰ δίκαια ψηφίσασθαι: καὶ μὴ τοὺς πασίωνος λόγους ψευδεῖς ὄντας, πιστοτέρους ἡγεῖσθαι τῶν ἐμῶν.

ὙΠΟ'ΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΎ-
μου βολφίου, εἰς τὸν ἑ λό-
γον.

Λύσανδρος ὁ λακεδαιμονίων στρατηγὸς, νικήσας ἀθηναίους πρὸς τοῖς καλουμένοις αἰγὸς ποταμοῖς: τήν τε πόλιν αἱρεῖ, καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖ, καὶ ὀλιγαρχίαν ἀντὶ δημοκρατίας καθίστησιν, ἀνδράσι τριάκοντα, τοῖς ὕστερον, ἐκ τῆς ὠμότητος, τυράννοις ὠνομασμένοις, τὴν πόλιν ἐγχειρίσας. στάσεως δὲ γενομένης, οὗτοι τινὲς ἀπελθόντες ὑπὸ θρασυβούλου καθῃρέθησαν. ὃς παύσας τὰς ταραχὰς, νόμον εἰσηνέγκε περὶ ἀμνηστίας, ἢ τοῦ μὴ μνησικακῆσαι ὑπὲρ τῶν πρὸ γεγενημένων εἰς ἀλλήλους ἀδικημάτων. τοιγαροῦν τὶς τῶν συκοφαντουμένων ὑπό τινος, ὅτι χρήματ' αὐτὸν ὀλιγαρχίας οὔσης ἀφείλετο. τῇ μὲν παραγράφεται, ὅτι οὐκ ἔξεστι περὶ τῶν τότε γενομένων δικάζεσθαι. τῇ δὲ, κἂν ἐξείη τοῦτο ποιεῖν, ὅτι μηδὲν ἠδίκησεν αὐτὸν, ἀποδείκνυται, μηδὲ τὴν συνθήκην ἀναινόμενος.

ΠΑΡΑ-

de falsis depositis accusatum. Est etiam Satyri & patris mei habenda ratio, qui longo iam tempore uos inter omnes Græcos maximi faciũt: qui quum ob frumenti penuriam sæpe naues aliorum mercatorum uacuas dimiserint, uobis exportandi facultatem dederunt. In priuatis etiam contractibus, quorum illi iudices sunt, non tantùm pari, sed etiam liberaliore iure disceditis. Quare uos eorum literas parui facere non decet. Quæso igitur uos, ut & propter me & propter illos, ea quæ iusta sunt decernatis: neq; Pasionis ementitam orationem plus, quàm causæ meæ ueritatem, ualere patiamini.

HIERONYMI VVOLFII
Paragraphici argumentum.

LYsander dux Lacedæmoniorum, uictis Atheniensibus ad Aegospotamos, & urbem cepit, & muros diruit, & democratiam in oligarchiam mutauit: triginta uiris ad gubernandam urbem delectis, qui pòst à sæuitia tyranni sunt appellati: ortaque seditione, tandem à Thrasybulo in ordinem coacti. Is, pacatis turbis, legem tulit de obliuione iniuriarum, quæ superioribus temporibus ultrò citroq; factæ essent. Quidam igitur à sycophanta Callimacho accusatus, de ereptis illi in Oligarchia pecunijs: cùm statu translationis utitur, & litem intendere de actis illorum temporum licere negat: tum, ut actio Callimacho danda esset, nullam ei tamen à se factam esse iniuriam ostendit, ne recta quidem defensione detrectata.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΙΚΟ'Σ ΠΡΟ'Σ Καλλίμαχον, λόγος έ.

προοιμιάζεται, περὶ τοῦ τῆς παραγραφῆς νόμου κατὰ προκατάληψιν.

Ἰ μὲν καὶ ἄλλοι τινὲς ἦσαν ἠγωνισμένοι τοιαύτην παραγραφὴν, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἠρχόμην ἂν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι. νῦν δ' ἀνάγκη περὶ τοῦ νόμου πρῶτον εἰπεῖν, καθ' ὃν εἰσεληλύθαμεν: ἵν' ἐπιστάμενοι περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, τὴν ψῆφον φέρητε. καὶ μηδεὶς ὑμῶν θαυμάσῃ, διότι φεύγων τὴν δίκην, πρότερος λέγω τοῦ διώκοντος. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ πειραιέως κατελθόντες, ἐνίους ἑωρᾶτε τῶν πολιτῶν συκοφαντεῖν ὡρμημένους, καὶ τὰς συνθήκας λύειν ἐπιχειροῦντας: βουλόμενοι τούτους τε παῦσαι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀναγκασθέντες ἐποιήσασθε αὐτὰς, ἀλλ' ἡγούμενοι τῇ
» πόλει συμφέρειν: εἰπόντος ἀρχίνου, νόμον ἔθεσθε, ἄν
» τις δικάζηται παρὰ τοὺς ὅρκους, ἐξεῖναι τῷ φεύγοντι
» παραγράψασθαι, τοὺς δ' ἄρχοντας περὶ τούτου
» πρῶτον εἰσάγειν, λέγειν δ' πρότερον τὸν παραγρα-
» ψάμενον: ὁπότερος δ' αὖ ἡττηθῇ, τὴν ἐπωβελείαν
» ὀφείλειν: ἵν' οἱ τολμῶντες μνησικακεῖν, μὴ μόνον ἐπιορκοῦντες ἐξελέγχοιντο, μηδὲ τὴν παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίαν ὑπομένοιεν: ἀλλὰ καὶ παραχρῆμα ζημιοῖντο. δεινὸν οὖν ἡγησάμην, εἰ τῶν νόμων οὕτως ἐχόντων ἐγὼ περιόψομαι, τὸν μὲν συκοφαντοῦντα ἐν τριάκοντα δραχμαῖς κινδυνεύοντα, ἐμαυτὸν δὲ περὶ τῆς οὐσίας ἁπάσης ἀγωνιζόμενον. * ἀποδείξω δὲ καλλίμαχον οὐ μόνον παρὰ τὰς συνθήκας δικαζόμενον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐγκλημάτων ψευδόμενον,

* συμπάθεια, καὶ διήγησις περὶ τῆς τῶν χρημάτων ἀφαιρέσεως, καὶ τῆς καλλιμάχου συκοφαντίας.

EXCEPTIO ADVERSVS CALlimachum, Oratio V. HIERONYMO VVOLFIO interprete.

*I qui etiam alij talem exceptionem in forum attulissent, ab ipsa re exorsus essem. Nunc de lege primùm dicere necesse est, qua in iudicium uenimus: uti controuersia, quæ inter nos est, cognita, pronuncietis: nemoq́ue uestrûm miretur, me, qui reus sim, priorem dicere accusatore. Postquam è Piræeo in urbem reuersi, quosdam ciues ad calumniandum uidistis incitatos, qui pacta soluere instituerent: tum ut illos compesceretis, tum ut alijs ostẽderetis, uos non coactos, sed utilitate Reipub. adductos, pacificationem admisisse: Archino rogante, legem sciuistis, Si quis actionẽ contra datũ iusiurandum institueret, ut reo, statu trãslationis uti liceret, utq́ue prætores ea de re in primis referrẽt: & is priore loco diceret, qui crimen præscriptione summoueret: uter uerò succubuisset, is mulctã solueret: ut qui ueteres offensas renouare auderent, non periurij tantùm conuincerentur, neque diuinam duntaxat ultionem expectandam haberent, sed cõfestim etiam pœnas darent. Iniquũ igitur esse duxi, quum hæc legibus cõstituta essent, calumniatorem tantùm triginta drachmarum periculo certare, rem uerò meam totam familiarem in discrimen uenire. * Ostendam autem, Callimachũ non tantùm contra fœdera litem intendere, sed falsa etiam crimina comminisci,*

Occupatione præfatur de lege exceptionis.

* Docilitas, & narratio de erepta pecunia, & Callimachi calumnia.

μενον, καὶ προσέτι δίαιταν ἡμῖν γεγενημένην περὶ αὐτῶν. βούλομαι δ' ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν διηγήσασθαι τὰ πραχθέντα. ἐὰν γὰρ τοῦτο μάθητε, ὡς οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ κακὸν πέπονθεν: ἡγοῦμαι ταῖς τε συνθήκαις ὑμᾶς ἥδιον βοηθήσειν, καὶ τούτῳ μᾶλλον ὀργιεῖσθαι. ἦρχον μὲν γὰρ οἱ δέκα, οἱ μετὰ τοὺς τριάκοντα καταστάντες. ὄντος δέ μοι πατροκλέους ἐπιτηδείου, τοῦ τότε βασιλεύοντος, ἔτυχον μετ' αὐτοῦ βαδίζων. ἐκεῖνος δ' ἐχθρὸς ὢν καλλιμάχῳ τῷ νῦν ἐμὲ διώκοντι τὴν δίκην, ἀπήντησεν ἀργύριον φέροντι. λαβόμενος δ' αὐτοῦ ἀφελέσθαι αὐτό, * αὖ φίλον τοῦτο ἔφασκεν αὐτῷ καταλιπεῖν, ὥστε δεῖ δημόσιον γίγνεσθαι αὐτό. ἐκεῖνον γὰρ εἶναι τῶν ἐν πειραιεῖ. ἀμφισβητοῦντες δὲ περὶ τούτου, καὶ λοιδορίας αὐτοῖς γιγνομένης, ἄλλοι μὲν πολλοὶ συνέδραμον, καὶ κατὰ τύχην οἶμαι, εἷς τῶν δέκα γιγνόμενος προσῆλθεν. εὐθὺς οὖν πρὸς αὐτὸν τὴν φάσιν τῶν χρημάτων ὁ πατροκλῆς ἐποιεῖτο. ὁ δ' ὡς τοὺς συνάρχοντας ἦγεν ἀμφοτέρους, ἐκεῖνοι δ' εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν ἀπέδοσαν. κρίσεως δὲ γιγνομένης, ἔδοξε τὰ χρήματα δημόσια εἶναι. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπειδὴ κατῆλθον οἱ φεύγοντες ἐκ πειραιέως, ἐνεκάλει τῷ πατροκλεῖ, καὶ δίκας ἐλάγχανεν, ὡς αἰτίῳ τῆς συμφορᾶς γεγενημένῳ. διαλλαγεὶς δὲ πρὸς ἐκεῖνον, καὶ πραξάμενος αὐτὸν δέκα μνᾶς ἀργυρίου: λυσίμαχον ἐσυκοφάντει. λαβὼν δὲ καὶ παρὰ τούτου διακοσίας δραχμάς, ἐμοὶ πράγματα παρεῖχε. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐνεκάλει, φάσκων με συμπράττειν ἐκείνοις. τελευτῶν δ' εἰς τοῦτο ἀναιδείας ἦλθεν, ὥς' ἁπάντων με τῶν γεγενημένων ᾐτιᾶτο,

ἅπερ

nisci, & arbitri quoque sententiam intercessisse: ac rem uobis omnem, ut ab initio gesta est, exponam. Hoc enim ubi cognoueritis, nullam ei à me ortam esse iniuriam: uos & fœdera libentius defensuros arbitror, & isti fore iratiores. Decemuiris, qui post triginta tyrannos constituti fuerunt, imperantibus, accidit, ut ego cum Patrocle, qui tum regem agebat, familiari meo, ambularem. Is Callimacho inimico suo, qui me nunc accusat, pecuniam ferenti factus obuiam, cum eam erepturus esset: * se, si uellet, ei relicturum ait. oportere enim publicari: quòd ex ijs esset, qui in Piræeum confugissent. Qua de re contentione orta, factísque mutuis conuicijs, cùm alij multi concurrerunt, tum forte fortuna Oeno etiam, unus è decemuiris, accessit. Mox igitur Patrocles ad eum de pecunijs refert: is ad collegas istorum utrunque ducit. Qui cum senatus autoritati rem permisissent: facto iudicio decretum est, pecuniam illam esse publicam. Pòst quum exules è Piræeo redijssent, de Patrocle querebatur, eúmque accusabat ut autorem illius calamitatis. Re uerò cum illo transacta, & decem minis extortis, Lysimachum criminabatur: acceptísque ab eo etiam ducentis drachmis, mihi negocium facessebat. ac primùm quidem illud afferebat, me adiutorem illis fuisse: tandem autem ita frontem perfricabat, ut omnem culpam in me unum conferret:

ἅπερ ἴσως καὶ νῦν τολμήσει κατηγορεῖν. ἐγὼ δ' ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας, πρῶτον μὲν τοὺς ἐξ ἀρχῆς παραγενομένους, ὡς οὔτ' ἐπελαβόμην, οὔτ' ἐφηψάμην τῶν χρημάτων. ἔπειτα καὶ τοὺς συνάρχοντας, ὡς οὐκ ἐγὼ τὴν φάσιν, ἀλλὰ Πατροκλῆς ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς. ἔτι δὲ τοὺς βουλευτάς, ὡς ἐκεῖνος ἦν ὁ κατηγορῶν. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας.

ΜΆΡΤΥΡΕΣ.

Οὕτω τοίνυν πολλῶν παραγενομένων τοῖς πραχθεῖσιν, ὥσπερ οὐδενὸς συνειδότος: αὐτὸς μὲν οὗτος ἐφιστάμενος εἰς τοὺς ὄχλους, καὶ καθίζων ἐπὶ τοῖς ἐργαστηρίοις, λόγους ἐποιεῖτο, ὡς δεινὰ πεπονθὼς ὑπ' ἐμοῦ, καὶ τῶν χρημάτων ἀπεστερημένος. τῶν δὲ χρωμένων τινὲς τούτῳ, προσιόντες μοι συνεβούλευον, ἀπαλλάττεσθαι τῆς πρὸς τοῦτον διαφορᾶς, καὶ μὴ βούλεσθαι κακῶς ἀκούειν, μηδὲ κινδυνεύειν περὶ πολλῶν χρημάτων, μηδ' εἰ σφόδρα πιστεύω τῷ πράγματι: λέγοντες, ὡς πολλὰ παρὰ γνώμην ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀποβαίνει: καὶ ὅτι τύχῃ μᾶλλον, ἢ τῷ δικαίῳ κρίνεται τὰ παρ' ὑμῖν. ὥστε λυσιτελεῖν μοι μικρὰ ἀναλώσαντι, μεγάλων ἐγκλημάτων ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον, ἢ μηδὲν ἀποτίσαντι, κινδυνεύειν περὶ τηλικούτων. τί δ' ἂν ὑμῖν καθ' ἕκαστον διηγοίμην, ἃ πολλὰ παρέλιπον τῶν εἰθισμένων περὶ τῶν τοιούτων λέγεσθαι; τελευτῶν δ' οὖν ἐπείσθην (ἅπαντα γὰρ εἰρήσεται τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς) δοῦναι τούτῳ διακοσίας δραχμάς. ἵνα δὲ μὴ πάλιν ἐξείη συκοφαντεῖν αὐτῷ, Βα- δίαιταν ἐπὶ ῥητοῖς ἐπετρέψαμεν Νικομάχῳ τῆθεν.

ΜΑ'Ρ-

quæ fortaßis etiam nunc afferre audebit. Ego uerò testes ad uos producam, eos primùm, qui ab initio interfuerunt: uti constet, me eum nec apprehendisse, neque pecuniam attigisse: deinde collegas etiam, qui sciunt, Patroclem, non me, rem ad ipsos retulisse: atque etiam senatores, è quorum testimonijs cognoscetis, illum fuisse accusatorem. Age, uoca rerum harum testes.

TESTES.

Quum igitur tam multi actis illis interfuerint: tamen iste, perinde ac si nemo esset conscius, cùm ipse in circulos sese ingerens, & in officinis sedens, uerba faciebat, ut qui peßimè à me tractatus, pecunijsq́ spoliatus esset: tum eius familiares quidam me conueniebant, suadentes, ut cum eo controuersiam illam transigerem, nec malè audire uellem, aut in magnæ pecuniæ periculũ uenire, etiamsi mihi optimam habere causam uiderer. Multa enim in iudicijs præter opinionem euenire: & apud uos, in ferendis suffragijs, casum potius quàm æquitatem dominari. Quare utilius & conducibilius esse mihi, paruo sumptu magnis criminibus liberari: quàm nulla pecunia numerata, tantum periculum subire. Quid uobis ea singulatim commemorem, quæ à me pleraq; prætermissa, de huiusmodi negocijs dici solent? Tandem igitur parui (nam omnem ueritatem uobis dicam) ac ducentas isti drachmas dedi. Ne uerò de integro calumniari liceret, arbitrum certis conditionibus Nicomachum Batensem sumpsimus.

ΜΑ'ΡΤΥΡΕΣ.

Τὸ μὲν τοίνυν πρῶτον ἐνέμενε τοῖς ὡμολογημένοις. ὕστερον δ' ἐπιβουλεύσας μετὰ Ξενοτίμου τοῦ τοὺς νόμους διαφθείροντος, καὶ τὰ δικαστήρια δεκάζοντος, καὶ τὰς ἀρχὰς λυμαινομένου, καὶ πάντων κακῶν αἰτίου, λαγχάνει μοι δίκην μυρίων δραχμῶν. προβαλλομένου δ' ἐμοῦ μάρτυρας, ὡς οὐκ εἰσαγώγιμος ἦν ἡ δίκη, διαίτης γεγενημένης, ἐκείνῃ μὲν οὐκ ἐπεξῆλθεν, εἰδὼς ὅτι εἰ μὴ μεταλάβοι τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, τὴν ἐπωβελείαν ὀφλήσει. πείσας δὲ τὴν ἀρχὴν, πάλιν τὴν αὐτὴν δίκην ἐγράψατο, ὡς ἐν τοῖς πρυτανείοις μόνον κινδυνεύσων. ἀπορῶν δ' ὅ,τι χρησαίμην τοῖς κακοῖς: ἡγησάμην εἶναι κράτιστον, ἐξ ἴσου καταστήσαντα ἀμφοτέροις τὸν κίνδυνον, εἰσελθεῖν εἰς ὑμᾶς. καὶ τὰ μὲν γενόμενα, ταῦτ' ἐστί. πυνθάνομαι δὲ Καλλίμαχον οὐ μόνον περὶ τῶν ἐγκλημάτων διανοεῖσθαι ψευδῆ λέγειν: ἀλλὰ καὶ τὴν δίαιταν μέλλειν ἔξαρνον εἶναι, καὶ παρεσκευάσθαι λέγειν τοιούτους λόγους: ὡς οὐκ ἄν ποτε ἐπέτρεψε Νικομάχῳ διαιτᾶν, ὃν ἠπίστατο πάλαι χρώμενον ἡμῖν· καὶ ὡς οὐκ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἀντὶ μυρίων δραχμῶν, διακοσίας ἐθελῆσαι λαβεῖν. ὑμεῖς δ' ἐνθυμεῖσθε, πρῶτον μὲν, ὅτι τὴν δίαιταν οὐκ ἀμφισβητοῦντες, ἀλλ' ἐπὶ ῥητοῖς ἐπετρέψαμεν. ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον ἐποίησεν, εἰ Νικόμαχον εἵλετο διαιτητήν: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἰ περὶ τῶν πραγμάτων ὡμολογηκὼς, περὶ τοῦ διαιτητοῦ διεφέρετο. ἔπειτ' ὀφειλομένων μὲν αὐτῷ μυρίων δραχμῶν, οὐκ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἐπὶ δυοῖν μναῖν ποιήσασθαι τὴν διαλλαγήν. ἀδίκως δ' αἰτιώμενον καὶ συκοφαντοῦντα, οὐδὲν θαυμαστὸν, τοσοῦτον ἐθελῆσαι λαβεῖν. ἔτι δ' εἰ μεγάλα ἐγκαλῶν, ὀλίγα ἐπράξαι,

ἀνασκευὴ τῶν τοῦ ἀντιδίκου λόγων, καὶ τῆς ἐπιεικείας αὐτοῦ σύστασις.

TESTES.

Ac primùm pacta iste seruabat: deinde consilio inito cum Xenotimo, qui & leges adulterat, & iudicia corrũpit, & magistratus uexat, malorum deniq; omniũ autor est, die dicta, decẽ millia drachmarũ à me postulat. Cũ autem ego testib. productis, actionẽ dari posse negarẽ, quòd arbitrium intercessisset, litẽ nõ persequutus est. Sciebat enim, nisi quintã suffragiorũ partem tulisset, sibi mulctã fore soluendã. Sed agẽdi potestate à magistratu impetrata, rursus eandem mihi actionẽ intendit: ut minore periculo sportularum duntaxat, experiretur. Ego uerò animi dubius, quò in his malis me uerterẽ: tandẽ consultissimũ esse duxi, æquato utrinq; discrimine, in iudiciũ uenire. Ac res ita actæ sunt. Audio autẽ Callimachũ in animo habere, non tãtùm falsa mihi crimina impingere: sed arbitriũ etiam negaturũ, & huiusmodi orationem esse meditatũ: se nunquam Nicomachũ sumpturũ arbitrum fuisse, quẽ olim nobis familiarem esse sciret: nec esse consentaneum, ducentas pro decies mille drachmis accipere uoluisse. Vos autem consideretis uelim, primùm nos ad arbitrũ uenisse, re non controuersa, sed pactione facta. Quare nihil absurdi fecit, si Nicomachũ arbitrum dedit: sed id potius esset inconueniens, si re iam transacta, de arbitro rixaretur. Deinde, si quidem illi decies mille drachmæ deberentur: non ueri esset simile, duabus minis fore contentũ. Sed cùm iniustè criminaretur, & per calumniam: nihil miri est, tantillum accipere uoluisse. Præterea si multa postulauit, pauca exegit:

Refutatio aduersarij rationum, & suæ innocentiæ commendatio.

git:

ξατο, οὐ τούτῳ τοῦτο τεκμήριόν ἐστιν, ὡς ἡ δίαιτα οὐ γέγονεν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἡμῖν, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν οὐ δικαίως ἐνεκάλεσε. θαυμάζω δ' εἰ αὐτὸν μὲν ἱκανὸν γνῶναι νομίζει, ὅτι οὐκ εἰκὸς ἀντὶ μυρίων δραχμῶν διακοσίας ἐθελῆσαι λαβεῖν· ἐμὲ δ' οὐκ ἂν οἴεται τοῦτ' ἐξευρεῖν, εἴπερ ἐβουλόμην ψευδῆ λέγειν, ὅτι πλέον ἔδει φάσκειν τούτων δεδωκέναι; ἀξιῶ δ' ὅσονπερ ἂν τούτῳ σημεῖον ᾖ, ὡς ἡ δίαιτα οὐ γέγονεν, οὐχ ἑλόντι τὸν διαμαρτυρηθέντα· τοσοῦτον ἐμοὶ γενέσθαι τεκμήριον, ὡς ἀληθῆ λέγω περὶ αὐτῆς, ἐπειδὴ τῷ μάρτυρι φανερός ἐστιν οὐδ' ἐπεξελθεῖν ἀξιώσας. ἡγοῦμαι δ', εἰ μήτε ἡ δίαιτα ἐγεγόνει, μήτε τῶν πεπραγμένων ἦσαν οἱ μάρτυρες, ἔδει δ' ἐκ τῶν εἰκότων σκοπεῖν· οὐδ' οὕτω χαλεπῶς ἂν ὑμᾶς γνῶναι τὰ δίκαια. εἰ μὲν γὰρ εἰς τοὺς ἄλλους ἀδικεῖν ἐτόλμων, εἰκότως ἂν μου κατεγινώσκετε, καὶ περὶ τοῦτον ἐξαμαρτάνειν. νῦν δ' οὐδένα φανήσομαι τῶν πολιτῶν, οὔτε χρήμασι ζημιώσας, οὔτε περὶ τοῦ σώματος εἰς κίνδυνον καταστήσας, οὔτ' ἐκ μὲν τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας ἐξαλείψας, εἰς δὲ τὸν μετὰ Πεισάνδρου κατάλογον ἐγγράψας. καίτοι πολλοὺς ἐπῆρεν ἡ τῶν τριά-
„ κοντα πονηρία, τοιαῦτα ποιεῖν. οὐ γὰρ ὅτι τοὺς ἀδικοῦντας
„ ἐκόλαζον, ἀλλ' ἐνίοις καὶ προσέταττον ἐξαμαρτάνειν.
ἐγὼ μὲν τοίνυν οὐδ' ἐπὶ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, οὐδὲν ἂν εὑρεθήσομαι τοιοῦτον ἐργασάμενος. οὗτος δ' ἀδικηθῆναι φησίν, ὅτε ἐξεβέβληντο μὲν οἱ τριάκοντα, ὁ δὲ Πειραιεὺς ἦν κατειλημμένος· ἐκράτει δ' ὁ δῆμος· περὶ διαλλαγῶν δ' ἦσαν οἱ λόγοι. καίτοι δοκεῖ ἂν ὑμῖν, ὅστις ἐπὶ τῶν τριάκοντα κόσμιον ἑαυτὸν παρέσχεν, εἰς τοῦτον ἀποθέσθαι τὸν χρόνον ἀδικεῖν, ἐν ᾧ καὶ τοῖς πρότερον ἡμαρτηκόσι μετέμελεν; ὃ δὲ πάντων δεινότατον,

εἰ τῶν

git: nō eo argumēto probat, arbitriū non intercessisse: sed illud potius, se nos initio per iniuriā accusasse. Miror aūt eū, qui se posse intelligere putet, nō esse uerisimile, se pro decies mille drachmis ducētas accipere uoluisse: me excogitare non potuisse, credere, si mentiri uoluissem, dicendū fuisse, me longè plus numerasse? Peto aūt, quantū ei argumētum est arbitrij non interpositi, quòd in accusatione perscripta non obtinuerit: ut tantum mihi quoq; illud signū sit, me de arbitrio uera dicere, quòd testē reū peragere ne uoluisse quidē illum cōstat. Cæterùm, si nec arbitriū factū esset, nec ulli de re testimoniū diceret, sed coniecturis dūtaxat nitendū esset: ne sic quidē uos non facilè quid iustū esset, cogituros arbitror. Nā si hactenus alios etiā læsissem, non immeritò statueretis, me erga istū etiā deliquisse. Nunc, me neminē ciuiū uel pecunijs mulctasse, uel in periculū capitis adduxisse, uel deletū è societate Reipublicæ in Pisandri catalogū inscripsisse constabit. Atqui triginta tyrannorum improbitas, multos impulit ad talia facienda. Facinorosos enim non modò non puniebant, sed quibusdā etiam scelera imperabant. Nemo aūt me, uel sub illorū imperio, tale quicquam admisisse inueniet. Iste uerò sibi factā iniuriam cōqueritur, eiectis iam triginta tyrānis, & Piræeo occupato, & populo rerum potiēte, quum iam de pacificatione ageretur. An uerò creditis, eū qui sub triginta tyrannis modestè se gesserit, iniurias in id tempus faciendas reseruasse, quo cæteros suorum facinorum pœnitebat? Quid uerò dici potest à ueritate abhorrentius,

quàm

εἰ τῶν ὑπαρχόντων ἐχθρῶν μηδ' ἀμύνεσθαι μηδένα ἠξίωσα: τοῦτον δὲ κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρουν, πρὸς ὃν οὐδεπώποτέ μοι συμβόλαιον ἐγένετο; ὡς μὲν οὖν οὐκ αἴτιός εἰμι Καλλιμάχῳ τῆς τῶν χρημάτων δημεύσεως, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί μοι νομίζω. ὡς δ' οὐκ ἐξῆν αὐτῷ δικάζεσθαι περὶ τῶν τότε γεγενημένων, οὐδ' εἰ πάντα ταῦτ' ἦν πεποιηκὼς ἃ φησὶν αὐτός, ἐκ τῶν συνθηκῶν γνώσεσθε. καί μοι λαβὲ τὸ βιβλίον.

μετάβασις ἀπὸ τῆς εὐθυδικίας ἐπὶ τὴν παραγραφὴν, καὶ σύστασις τῶν συνθηκῶν.

ΣΥΝΘΗ'ΚΑΙ.

Ἆρ' οὖν μικρῷ τῷ δικαίῳ πιστεύων τὴν παραγραφὴν ἐποιησάμην; ἀλλ' οὐ τῶν μὲν συνθηκῶν διαρρήδην ἀφιεισῶν τοὺς ἐνδείξαντας ἢ φήναντας, ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων πράξαντας; ἐμαυτὸν δ' ἔχων ἀποφαίνειν, ὡς οὔτε ταῦτα πεποίηκα, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ἐξήμαρτον. ἀνάγνωθι δή μοι καὶ τοὺς ὅρκους.

Ο'ΡΚΟΙ.

Οὐκοῦν δεινὸν ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕτω μὲν τῶν συνθηκῶν ἐχουσῶν, τοιούτων δὲ τῶν ὅρκων γενομένων, τοσοῦτον φρονεῖν Καλλίμαχον ἐπὶ τοῖς λόγοις τοῖς ἑαυτοῦ, ὥσθ' ἡγεῖσθαι πείσειν ὑμᾶς, ἐναντία τούτοις ψηφίσασθαι. καὶ εἰ μὲν ἑώρα μεταμέλον τῇ πόλει τῶν πεπραγμένων, οὐκ ἄξιον ἦν θαυμάζειν αὐτοῦ. νῦν δ' οὐ μόνον ἐν τῇ θέσει τῶν νόμων ἐπεδείξατε περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὰς συνθήκας, ἀλλὰ καὶ Φίλωνα τὸν ἐκ Κοίλης, ἐνδειχθέντα παραπρεσβεύσασθαι, καὶ περὶ μὲν τοῦ πράγματος οὐδὲν ἔχοντα ἀπολογήσασθαι, τὰς δὲ συνθήκας παρεχόμενον, ἔδοξεν ὑμῖν ἀφεῖναι, καὶ μηδὲ κρίσιν περὶ αὐτοῦ ποιήσασθαι. καὶ ἡ μὲν πόλις, οὐδὲ ἀξιοῖ δίκην παρὰ τῶν ὁμολογούντων ἐξαμαρτάνειν λαβεῖν: οὗτος δὲ καὶ τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας τολμᾷ συ-

κοφαν-

quàm me, qui inimicorum ulcisci neminem uoluerim, istum lædere instituisse, cum quo nihil unquã rei mihi fuerat? Ac me quidem in causa non fuisse, ut eius pecunia publicaretur, satis ostensum esse puto. Isti autem nõ licuisse afferre in iudicium illorum temporum controuersias, ne tum quidem, si fecissem omnia quæ ille arguit: è fœderibus cognoscetis. Cape libellum.

Transitiõ à recta defensione ad translatiõnẽ, & commendatiõ fœderum.

FOEDERA.

An nõ igitur iustam præscriptionis meæ causam habui, quum apertè fœdera omni periculo liberent tam delatores, quàm quadruplatores, atq; alios qui simile quippiã designarunt: egoq; ostendere poßim, me neq; hæc egisse, neq; aliud quicquam deliquisse? Lege etiam iusiurandum.

IVSIVRANDVM.

Ferendum igitur, Iudices, quum talia fœdera sint, & tali iureiurando firmata, ut Callimachus eloquentia sua fretus, se uobis persuasurum esse putet, ut his contraria decernatis? Quòd si actorum ciuitatem pœnitere uideret, minus esset mirandum. Nunc, non ferendis tantùm legibus ostendistis, uos fœdera magnifacere: sed etiam Philonem Cælæum, delatum falsæ legationis, cum rem ipsam tueri nullo modo posset, tamen ob hoc unum quòd fœdere nitebatur, & dimisistis, & ne iudicium quidem de eo facere uoluistis. Cum autem ciuitas illis etiam parcendum esse censeat, qui se peccasse fatentur: iste prorsus innocentes calumniari non

κοφαντεῖν. καὶ μὴν οὐδὲ περὶ αὐτὸν λέληθεν, ὅτι Θρασύβουλος καὶ Ἄνυτος, μέγιστον μὲν δυνάμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει, πολλῶν δ' ἀπεστερημένοι χρημάτων, εἰδότες δὲ τοὺς ἀπογράψαντας, ὅμως οὐ τολμῶσιν αὐτοῖς δίκας λαγχάνειν, οὐδὲ μνησικακεῖν· ἀλλ' εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἑτέρων δύνανται διαπράττεσθαι· ἀλλ' οὖν περί γε τῶν ἐν ταῖς συνθήκαις, ἴσον ἔχειν τοῖς ἄλλοις ἀξιοῦσι. καὶ οὐχ οὗτοι μόνοι ταῦτα ἠξιώκασιν, ἀλλ' οὐδ' ὑμῶν οὐδεὶς, τοιαύτην δίκην εἰσελθεῖν τετόλμηκε. καίτοι δεινόν, εἰ ἐπὶ μὲν τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν πράγμασιν ἐμμενεῖτε τοῖς ὅρκοις, ἐπὶ δὲ τῇ τούτου συκοφαντίᾳ παραβαίνειν ἐπιχειρήσετε· καὶ τὰς μὲν ἰδίας ὁμολογίας δημοσίᾳ κυρίας ἀναγκάζετε εἶναι, τὰς δὲ τῆς πόλεως συνθήκας ἰδίᾳ τὸν βουλόμενον λύειν ἐάσετε. ὃ δὲ πάντων ἂν τις μάλιστα θαυμάσειεν, εἰ, ὅτι μὲν ἄδηλον ἦν εἰ συνοίσουσιν αἱ διαλλαγαὶ τῇ πόλει: τοιούτους ὅρκους ἐποιήσασθε περὶ αὐτῶν, ὥστ' εἰ καὶ μὴ συνέφερεν, ἀναγκαῖον εἶναι τοῖς ὁμολογημένοις ἐμμένειν: ἐπειδὴ δ' οὕτω καλῶς ὑμῖν συμβέβηκεν, ὥστε καὶ μηδεμιᾶς πίστεως γεγενημένης, ἄξιον εἶναι τὴν παροῦσαν πολιτείαν διαφυλάττειν, τηνικαῦτα τοὺς ὅρκους παραβήσεσθε: καὶ τοῖς μὲν εἰρηκόσιν ὡς χρὴ τὰς συνθήκας ἐξαλείφειν, ὀργίζεσθε: τουτονὶ δ' ὃς γεγραμμένας αὐτὰς τολμᾷ παραβαίνειν, ἀζήμιον ἀφήσετε; ἀλλ' οὔτ' ἂν δίκαια, οὔτ' ἄξια ὑμῶν αὐτῶν, οὔτ' ἂν

κοινὸς τόπος ὑπὲρ τῶν συνθηκῶν, καὶ αὐτῇ ταύταις ἔπαινος τῶν ἀκροατῶν.

πρέποντα τοῖς πρότερον ἐγνωσμένοις ποιήσητε. ἐνθυμεῖσθε δ', ὅτι περὶ τῶν μεγίστων ἥκετε δικάσοντες. περὶ γὰρ συνθηκῶν τὴν ψῆφον οἴσετε: ἃς οὐδὲ πώποτε οὔθ' ὑμῖν πρὸς ἑτέρους, οὔτ' ἄλλοις πρὸς ὑμᾶς ἐλυσιτέλησε παραβῆναι. τοσαύτην δ' ἔχουσι δύναμιν, ὥστε

dubitat. Atqui ne illud quidem eum præterit, Thrasybulum & Anytũ, tum in urbe potentissimos, tum pecunijs multis spoliatos, quamuis quadruplatores norint, tamen eos in ius uocare non audere; neque meminisse iniuriarum. Etsi enim cæteris in rebus plus alijs possunt: quod ad fœdera tamen attinet, æquo & pari iure cum cæteris uiuendum sibi censent. Neq; hi solùm hac æquitate usi sunt, sed nec uestrûm quisquam talem actionem instituere ausus fuit. Atqui committendum uobis non est, ut insiurandum, quod in uestris negocijs seruatis, propter istius calumniã negligatis: &, cùm priuatas transactiones autoritate publica sanciatis; ciuitatis conuentiones priuatim à quolibet euerti patiamini. Illud autem in primis admiratione dignum fuerit: uos, dum obscurum esset adhuc, utrum reconciliatio è Republica futura esset, nécne? ita eam iureiurando firmasse; ut etiamsi non expediret, stare tamen conuentis necesse esset: si nunc demum, postquam euentus tam felix fuit, ut etiamsi fides data non esset, hanc Reipublicæ formam conseruari deceret, à iureiurando recedetis. Cùm ijs qui fœdera delenda esse dixerunt, fueritis irati: istum, qui ea iam in literas relata frãgere audet, impunè dimittetis? Sed neque iusta, neque uobis digna, neq; prioribus uestris decretis consentanea faceretis: Cogitate autem, uos maximis de rebus iudicaturos conuenisse. De fœderibus enim suffragia laturi estis, quæ nullo unquam tempore, neq; uobis erga alios, neq; alijs erga uos neglexisse profuit. In quibus tanta uis est,

Locus communis; in commendationem fœderũ, & ob ea laus auctorum.

ὥστε τὰ πλεῖστα τοῦ βίου, καὶ τοῖς ἕλλησι καὶ τοῖς βαρ-
βάροις διὰ συνθηκῶν εἶναι. ταύταις γὰρ πιστεύοντες,
ὡς ἀλλήλους ἀφικνούμεθα, καὶ πορίζομεθα, ὧν ἕκα-
στοι τυγχάνομεν δεόμενοι: μετὰ τούτων καὶ τὰ συμ-
βόλαια τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ποιούμεθα, καὶ τὰς ἰδίας
ἔχθρας, καὶ τοὺς κοινοὺς πολέμους διαλυόμεθα, τούτῳ
μόνῳ κοινῷ πάντες ἄνθρωποι διατελοῦμεν χρώμενοι.
ὥσθ᾽ ἅπασι μὲν προσήκει βοηθεῖν αὐταῖς, μάλιστα δ᾽
ὑμῖν. ὑπόγυιον γάρ ἐστιν, ἐξ οὗ καταπολεμηθέντες, ἐπὶ
τοῖς ἐχθροῖς γενόμενοι, πολλῶν ἐπιθυμησάντων δια-
φθεῖραι τὴν πόλιν, εἰς ὅρκους καὶ συνθήκας κατεφύγο-
μεν. ἃς εἰ οἱ λακεδαιμόνιοι τολμῷεν παραβαίνειν,
σφόδρα ἕκαστος ὑμῶν ἀγανακτήσειε. καίτοι πῶς
οἷόν τ᾽ ἐστὶν ἑτέρων κατηγορεῖν, οἷς αὐτός τις ἐνοχός ἐστι;
τῷ δ᾽ ἂν δόξαιμεν ἀδικεῖσθαι, περὶ τὰς συνθήκας κα-
κῶς πάσχοντες, εἰ μηδ᾽ αὐτοὶ φανοίμεθ᾽ αὐτὰς περὶ
πολλοῦ ποιούμενοι; τίνας δὲ πίστεις πρὸς τοὺς ἄλλους εὑρήσο-
μεν, εἰς τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς γεγενημένας οὕτως εἰκῇ
λύσομεν; ἄξιον δὲ καὶ τῶνδε μνησθῆναι, διότι πολλῶν
καὶ καλῶν τοῖς προγόνοις ἐν τῷ πολέμῳ πεπραγ-
μένων, οὐχ ἥκιστ᾽ ἡ πόλις ἐκ τούτων τῶν διαλλαγῶν
εὐδοκίμησε. πρὸς μὲν γὰρ τὸν πόλεμον, πολλαὶ πό-
λεις ἂν εὑρεθεῖεν καλῶς ἠγωνισμέναι: περὶ δὲ συστά-
σεως, οὐκ ἔστιν ἣν ἄν τις ἐπιδείξειεν ἄμεινον τῆς ἡμετέ-
» ρας βεβουλευμένην. ἔτι δὲ τῶν μὲν τοιούτων ἔργων ὅσα
» μετὰ κινδύνων πέπρακται, τὸ πλεῖστον ἄν τις μέρος
» τῇ τύχῃ μεταδοίη. τῆς δ᾽ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς μετριό-
» τητος, οὐδεὶς ἂν ἄλλ᾽ ἢ τὴν ἡμετέραν γνώμην αἰτιά-
» σαιτο. ὥς οὐκ ἄξιον προδότας ταύτης τῆς δόξης γε-
προκαταλη- νέσθαι. καὶ μηδεὶς ἡγείσθω με ὑπερβάλλειν, μηδὲ
μείζω

ut pleræq; res tum Græcorum, tum Barbarorum ex pactis & cõuentis transigantur. His enim freti conuenimus, & commercia agitamus. Per hæc inter nos cõtrahimus: per hæc cùm priuatas inimicitias, tum cõmunia bella deponimus. Hoc uno, tanquam communi bono, homines omnes uti non desistimus. Quare cùm omnium officium est fœdera tueri, tum nostrum in primis. Nec enim diu est, cùm nobis bello subactis, & in hostium potestatem redactis, quo tempore nostram urbem multi euersam uolebant, ad iusiurandum & fœdera confugiendum fuit: quæ si Lacedæmonij uiolare auderent, quantopere quisq; uestrûm indignaretur? At quid absurdius, quàm de his rebus alios accusare, quibus ipse sis obnoxius? Quis uerò nobis iniuriam fieri crederet, si malè tractaremur contra fœdera, quæ nec ipsi magni facere uideremur? An uerò nobis alij fidem habituri sunt, si eam fidem, quam ipsi mutuò dedimus, adeò temerè soluemus? Operæpretium porrò est illud etiam meminisse, nostram urbem, cum maiores nostri multa præclarè bello gesserint, ob hanc reconciliationem uel in primis celebrari. Nam in prælijs multæ urbes ostendi queant, quæ strenuè dimicarint: de concordia uerò nemo ullam proferet, quæ prudentius nostra deliberarit. Iam earum rerum quæ in acie geruntur, maximam partem suo quasi iure fortuna uendicat. Hæc autem erga nos moderatio, est nostræ prudentiæ tribuenda. Quare gloria hæc minimè proijcienda est. Neque uerò me quisquam putet excedere modum, aut

Per occupationem pri-

ἀττικὴ μετάστασις τοῦ ἰδίου κινδύνου ὑπὲρ τὸ δημόσιον.

μείζω λέγειν, ὅτι δίκην ἰδίαν φεύγων, τούτους εἴρηκα τοὺς λόγους. οὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν ἐπιγεγραμμένων περὶ τέ- χρημάτων ἐστὶν οὗτος ὁ ἀγών, ἀλλ' ἐμοὶ μὲν περὶ τῶν εἰρημένων- των, ὑμῖν δὲ περὶ τῶν ὀλίγῳ πρότερον εἰρημένων, ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς οὔτ' ἂν εἰπεῖν ἀξίως δύναιτο, οὔτ' ἂν διατίμημα ἱκανὸν ἐπιγράψαιτο. τοσοῦτον γὰρ αὕτη διαφέρει τῶν ἄλλων δικῶν, ὥστε τῶν μὲν τοῖς ἀγωνιζομένοις μόνον προσήκει· ταύτῃ δὲ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως συγκινδυνεύει. περὶ ταύτης δύο ὅρκους ὀμόσαντες, δικάζετε: τὸν μὲν, ὅνπερ ἐπὶ ταῖς ἄλλαις εἴωθε: τὸν δ', ὃν ἐπὶ ταῖς συνθήκαις ἐποιήσασθε. ταύτην ἀδίκως γνόντες, οὐ τοὺς τῆς πόλεως μόνον νόμους: ἀλλὰ καὶ τοὺς ἁπάντων κοινοὺς παραβήσεσθε. ὥστ' οὐκ ἄξιον οὔτε κατὰ χάριν, οὔτε κατ' ἐπιείκειαν, οὔτε κατ' ἄλλο οὐδὲν, ἢ κατὰ τοὺς ὅρκους περὶ αὐτῶν ψηφίσασθαι. ὡς μὲν οὖν χρὴ καὶ συμφέρει καὶ δίκαιον ὑμᾶς ἐστιν οὕτω περὶ τῶν συνθηκῶν γιγνώσκειν, οὐδ' αὐτὸν ἡγοῦμαι Καλλίμαχον ἀντερεῖν. οἶμαι δ' αὐτὸν ὀδύρεσθαι τὴν παροῦσαν πενίαν, καὶ τὴν γεγενημένην αὐτῷ συμφορὰν, καὶ λέγειν, ὡς δεινὰ καὶ σχέτλια πείσεται εἰ τῶν χρημάτων ὧν ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ἀφῃρέθη, τούτων ἐν δημοκρατίᾳ τὴν ἐπωβελίαν ὀφλήσει: καὶ εἰ τότε μὲν διὰ τὴν οὐσίαν τὴν αὑτοῦ φυγεῖν ἠναγκάσθη: νυνὶ δ' ἐν ᾧ χρόνῳ προσῆκεν αὐτὸν δίκην λαβεῖν, ἄτιμος γενήσεται. κατηγορήσει δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ μεταστάσει γενομένων, ὡς ἐκ τούτων μάλιστ' ὑμᾶς

ἀνασκευὴ τῶν τοῦ ἀντιδίκου λόγων, καὶ ἐκβολὴ ἐλέου.

,, εἰς ὀργὴν καταστήσων. ἴσως γάρ τινος ἀκήκοεν, ὡς
,, ὑμεῖς, ὅταν μὴ τοὺς ἀδικοῦντας λάβητε, τοὺς ἐντυγχά-
,, νοντας κολάζετε. ἐγὼ δ' οὔθ' ὑμᾶς ταύτην ἔχειν τὴν γνώμην ἡγοῦμαι, πρός τε τοὺς ὑπειρημένους λόγους

ῥᾳδίαν

rem nimis exaggerare, propterea quòd in priuato periculo hæc uerba feci. Nec enim ego tantùm de postulatis pecuniis in discrimen uenio: sed ut ego de his, sic uos de iis quæ paulo antè dicta sunt. Quibus de rebus neque pro dignitate quisquam dicere, nec pœnam satis grandem constituere possit. Tantum enim inter hoc iudicium & alia interest, ut cætera quidem ad reos duntaxat attineant: in hoc uerò periculum commune ciuitatis agitur. De hoc bis iurati sententiam dicitis: semel, de more iudiciorum, iterum propter fœdera. Si in hoc iudicio ab æquitate aberrabitis, non urbis nostræ tantùm, sed & communes omnium leges uiolabitis. Quare minimè uos decet, uel gratiæ, uel lenitatis, uel ullius rei alterius in dicenda sententia, nisi iurisiurandi rationem habere. Ac decere quidem & expedire & iustum esse, ut sic de fœdere sententiatis: nec ipsum Callimachum negaturum arbitror. Suam autem inopiam fortasse deplorabit, & acceptam calamitatem: & nihil posse iniquius aut crudelius fieri quiritabitur, quàm si mulctā etiam in democratia soluere cogatur pro iis pecuniis, quas in oligarchia ui spoliatus amiserit: ac tum propter opes suas exulare sit coactus: nunc eo tempore, quo ulciscenda sibi esset iniuria, ignominia sit notādus. Accusabit eos etiā, qui mutata Repub. in urbe manserunt, ut ea re ad maximam uos indignationē concitet. Fortassis enim audiuit ex aliquo, uos, si sontes non deprehenderitis, obuios punire. Ego uerò nec eo uos animo esse puto, & ad istiusmodi rationes

Priuatum periculum cum publico cō iungit.

Aduersariarum rationum confutatio, & cōmiserationis exclusio.

ῥᾴδιον ἀντειπεῖν νομίζω. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ὀδυρμοὺς, ὅτι προσήκει βοηθεῖν ὑμᾶς, οὐχ οἵτινες ἂν δυστυχεστάτους σφᾶς αὐτοὺς ἀποδείξωσιν, ἀλλ' οἵτινες ἂν περὶ ὧν ἀντωμόσαντο, δικαιότερα λέγοντες φαίνωνται. περὶ δὲ τῆς ἐπωβελίας εἰ μὲν ἐγὼ τούτων τῶν πραγμάτων αἴτιος ἦν, εἰκότως ἂν αὐτῷ μέλλοντι ζημιοῦσθαι συνήχθεσθε: νῦν δ' οὗτός ἐστιν ὁ συκοφαντῶν. ὥστ' οὐδ' ἂν δικαίως αὐτοῦ λέγοντος ἀποδέχοισθε, ἔπειτα κἀκεῖνο χρὴ σκοπεῖν, ὅτι πάντες οἱ κατελθόντες ἐκ πειραιέως, ἔχοιεν ἂν τοὺς αὐτοὺς λόγους εἰπεῖν, ὥσπερ οὗτος, ὧν οὐδεὶς ἄλλος τετόλμηκε τοιαύτην δίκην

,, εἰσελθεῖν. καίτοι χρὴ μισεῖν ὑμᾶς τοὺς τοιούτους, καὶ κα-
,, κοὺς πολίτας νομίζειν, οἵτινες ταῖς μὲν συμφοραῖς ὁμοί-
,, αις τῷ πλήθει κέχρηνται, τὰς δὲ τιμωρίας διαφόρους
,, τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι ποιεῖσθαι. πρὸς δὲ τούτοις, ἔτι καὶ νῦν ἔξε-

στιν αὐτῷ, πρὶν ἀποπειραθῆναι τῆς ὑμετέρας γνώμης, ἀφέντι τὴν δίκην, ἀπηλλάχθαι πάντων τῶν πραγμάτων. καίτοι πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστιν ἐν τούτῳ τῷ κινδύνῳ ζητεῖν αὐτὸν ἐλέους παρ' ὑμῶν τυγχάνειν, οὗ

,, κύριός ἐστιν αὐτὸς, καὶ εἰς ὃν αὐτὸς αὑτὸν καθίστησι,
,, καὶ ὃν ἔτι καὶ νῦν ἔξεστιν αὐτῷ μὴ κινδυνεύειν; ἐὰν δ'

ἄρα μεμνῆται τῶν ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας γεγενημένων: ἀξιοῦτε αὐτὸν, μὴ ἐκείνων κατηγορεῖν, ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς ἀπολογήσεται: ἀλλ' ὡς ἐγὼ τὰ χρήματα εἴληφα διδάσκειν, περὶ οὗπερ ὑμᾶς δεῖ ψηφίζεσθαι· μηδ' ὡς αὐτὸς δεινὰ πέπονθεν ἀποφαίνειν: ἀλλ' ὡς ἐγὼ πεποίηκα, ἐξελέγχειν, περὶ οὗπερ ἀξιοῖ τὰ ἀπο-

,, λωλότα κομίζεσθαι. ἐπεὶ κακῶς γε αὐτὸν πράττοντα
,, ἐπιδεῖξαι, καὶ πρὸς ἄλλον ὁντινοῦν ἀγωνιζόμενος τῶν
,, πολιτῶν, δύναται. καίτοι χρὴ μέγα παρὰ ὑμῖν δύ-

νασθαι

facile posse responderi censeo. Ac quod ad lamentationes attinet, uobis iuuandos esse dico non eos qui se calamitosissimos esse declararint: sed qui causam, de qua litem contestati sunt, æquiorem esse probarint. De mulcta uerò, siquidem istarum rerum ego autor essem, haud iniuria, si pœna luenda esset, illius uicem doleretis: nunc ipse is est, qui calumnietur. Quare meritò nullum eius dictum probabitis. Deinde illud etiam considerabitis, omnes eos qui è Piræeo in urbem sunt reuersi, eadem quæ istum posse dicere: quorum alius nemo ausus est tale subire iudicium. Atqui odio prosequendi sunt homines istiusmodi, & mali ciues habendi, qui in ijsdem malis cum cæteris uersati, alias quàm cæteri pœnas sumere uolunt. Præterea, nunc etiam ei est integrum, priusquam uestræ sententiæ periculum faciat, actione omissa, toto negocio liberari. Nónne autem absurdum est, istum in eo periculo à uobis petere misericordiam, quod penes ipsum est, & in quod se ipse coniecit, & quo etiam nunc liberari potest? Si uerò earum rerum quæ in Oligarchia gestæ sunt, obliuisci nequit: ab eodem postulate, ne accuset ea de quibus nemo responsurus est, sed ut illud doceat, me pecunias abstulisse, de quo uobis pronunciandum est. neque ostendat, se indignis tractatũ esse modis: sed me fecisse probet, à quo ea quæ amisit recuperare studet. Nam se quidem calamitosum esse, quemuis ciuium accusando poterit ostendere. Decet autem apud uos magni

» ναθῇ τῶν κατηγοριῶν, οὐχ αἷς ἔξεστι χρῆσθαι καὶ πρὸς
» τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας, ἀλλ' ἃς οὐχ οἷόν τ' εἰπεῖν,
» ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν ἠδικηκότων. πρὸς μὲν οὖν τούτους
τοὺς λόγους καὶ ταῦτ' ἴσως ἀρκέσει, καὶ πλείω τάχα
αὐτῷ εἰπεῖν ἐξέσται. ἐνθυμεῖσθε δ', εἰ καὶ τῷ δόξω δὶς
περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν, ὅτι πολλοὶ προσέχουσι ταύτῃ
τῇ δίκῃ τὸν νοῦν: οὐ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων φρον-
τίζοντες, ἀλλ' ἡγούμενοι περὶ τῶν συνθηκῶν εἶναι τὴν
κρίσιν. οὓς ὑμεῖς τὰ δίκαια γνόντες, ἀδεῶς οἰκεῖν ἐν
τῇ πόλει ποιήσετε; εἰ δὲ μὴ, πῶς οἴεσθε διακεῖσθαι
τοὺς ἐν ἄστει μείναντας, ἢν ὁμοίως ἅπασιν ὀργιζόμενοι
φανήσεσθαι τοῖς μετασχοῦσι τῆς πολιτείας; τίνα δὲ
γνώμην ἕξειν τοὺς καὶ μικρὸν ἁμάρτημα σφίσιν αὐ-
τοῖς συνειδότας, ὅταν εἰδῶσι μηδὲ τοὺς κοσμίως πε-
πολιτευμένους τῶν δικαίων τυγχάνοντας; πόσην δὲ
χρὴ προσδοκᾶν ἔσεσθαι ταραχὴν, ὅταν οἱ μὲν ἐπαρ-
» θῶσι συκοφαντεῖν, ὡς ὑμῶν αὐτοῖς ἤδη ταῦτ' ἐγνω-
» κότων: οἱ δὲ δεδίωσι τὴν παροῦσαν πολιτείαν, ὡς οὐδε-
» μιᾶς αὐτοῖς ἔτι καταφυγῆς ὑπαρχούσης; ἆρ' οὐκ ἄ-
ξιον φοβεῖσθαι, μὴ συγχυθέντων τῶν ὅρκων, πάλιν εἰς
ταῦτα καταστῶμεν, ἐξ ὧνπερ ἠναγκάσθημεν τὰς
συνθήκας ποιήσασθαι; καὶ μὴν, οὐ δεῖ γ' ὑμᾶς παρ'
ἑτέρων μαθεῖν, ὅσον ἐστὶν ὁμόνοια ἀγαθὸν, ἢ στάσις κα-
κόν. οὕτω γὰρ ἀμφοτέρων σφόδρα πεπείρασθε, ὥστε
καὶ τοὺς ἄλλους ὑμεῖς ἂν διδάξητε περὶ αὐτῶν.
ἵνα δὲ μὴ δοκῶ διὰ τοῦτο πολὺν χρόνον περὶ τὰς συν-
θήκας διατρίβειν, ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι περὶ τῶν αὐτῶν πολ-
λὰ καὶ δίκαια εἰπεῖν, τοσοῦτον ὑμῖν ἔτι διακελεύομαι
μνημονεύειν, ὅταν φέρητε τὴν ψῆφον, ὅτι πρὶν μὲν
ποιήσασθαι ταύτας, ἐπολεμούμεθα, οἱ μὲν τὸν κύ-
κλον

ἀνάληψις τοῦ περὶ τῶν συνθηκῶν λόγου, μετ' ἀντεξετάσεως ὁμονοίας καὶ στάσεως.

esse momenti, non eas accusationes quibus etiam contra insontes uti liceat: sed eas, quæ non nisi in autores iniuriarum conueniunt. Ad ista igitur uerba refutanda, & hæc fortasse sufficiunt, & plura pòst erit respondendi locus. Cogitate porrò (etiamsi me aliquis eadem bis inculcare dicat) multos expectare huius iudicij euentum: non quòd nostra negocia curent, sed quòd existimant de fœdere iudicium fieri. Quos, pronunciato eo quod iustum est, uos omni metu liberabitis. Sin minus, quibus animis fore censetis eos qui in urbe remanserunt, si pariter omnibus irasci uideamini, qui illam Rempublicam participarunt? Quantopere angentur, qui uel parui delicti sibi conscij fuerint, si nec modestißimos ius suum uiderint posse adipisci? Quanti tumultus excitabuntur, quum alijs additus animus fuerit ad calumniandum, quasi causa ipsorum iam à uobis comprobata: alij hunc ciuitatis statum pertimescent, nec ullum sibi confugium relictum esse uidebunt? An non metuendū est, ne iureiurando uiolato, denuò in illa mala incidamus, quæ nos hæc fœdera facere coegerūt? Enimuerò uos ab alijs discere nihil necesse est, quantum concordia bonum sit, aut quid mali seditiones habeant. Nam ita euidenter experti estis utrunq;, ut his de rebus alios etiam optimè doceretis. Ne autem eò uidear in fœderibus immorari, quòd facile sit multa aqua de ijsdem dicere: hoc tantùm in pronunciando uos meminisse uelim, antequàm ea facta essent, bellum nos gesisse, alios mœnibus

Repetitio orationis de fœdere, cũ contentione concordiæ & discordiæ.

κλον ἔχοντες, οἱ δὲ τὸν πειραιᾶ κατειληφότες: μᾶλλον ἀλλήλους μισοῦντες, ἢ τοὺς ὑπὸ τῶν προγόνων πολεμίους ἡμῖν καταλειφθέντας. ἐπειδὴ δὲ τὰς πίστεις ἀλλήλοις ἔδομεν, εἰς ταυτὸν συνελθόντες, οὕτω καλῶς καὶ κοινῶς πολιτευόμεθα, ὥσπερ οὐδὲ μιᾶς ἡμῖν διαφορᾶς γεγενημένης. καὶ τότε μὲν ἀμαθεστάτους καὶ δυστυχεστάτους πάντες ἡμᾶς ἐνόμιζον: νῦν δ' εὐδαιμονέστατοι καὶ σωφρονέστατοι τῶν ἑλλήνων δοκοῦμεν εἶναι. ὥστ' ἄξιον οὐ μόνον τηλικαύταις ζημίαις κολάζειν τοὺς παραβαίνειν τολμῶντας τὰς συνθήκας, ἀλλὰ ταῖς ἐσχάταις, ὡς τῶν μεγίστων κακῶν αἰτίους ὄντας. ἄλλως τε καὶ τοὺς ὥσπερ καλλίμαχος βεβιωκότας, ὃς δέκα μὲν ἔτη συνεχῶς ὑμῖν λακεδαιμονίων πολεμησάντων, οὐδεμίαν παρέσχεν αὑτὸν ἡμέραν τάξαι τοῖς στρατηγοῖς: ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν τὸν χρόνον διετέλεσεν ἀποδιδράσκων, καὶ τὴν οὐσίαν ἀποκρυπτόμενος. ἐπειδὴ δ' οἱ τριάκοντα κατέστησαν, τηνικαῦτα κατέπλευσεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ φησὶν εἶναι δημοτικός. τοσούτῳ δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐπεθύμει μετασχεῖν ἐκείνων τῆς πολιτείας, ὥστ' οὐδ' εἰ κακῶς ἔπαθεν, ἠξίωσεν ἀπελθεῖν, ἀλλ' ᾑρεῖτο μετὰ τῶν ἡμαρτηκότων εἰς αὐτὸν πολιορκεῖσθαι μᾶλλον, ἢ μεθ' ὑμῶν τῶν συνηδικημένων πολιτεύεσθαι. καὶ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης παρέμεινε μετέχων τῆς πολιτείας, ἐν ᾗ προσβαλεῖν ἐμέλλετε πρὸς τὸ τεῖχος: τότε δ' ἐξῆλθεν, οὐ τὰ παρόντα μισήσας, ἀλλὰ δείσας τὸν ἐπιόντα κίνδυνον, ὡς ὕστερον ἐδήλωσεν. ἐπειδὴ γὰρ λακεδαιμονίων ἐλθόντων, ὁ δῆμος ἐν τῷ πειραιεῖ κατεκλείσθη: πάλιν ἐκεῖθεν διαδρὰς, ἐν βοιωτοῖς διητᾶτο. ὥστ' αὐτῷ προσήκει μετὰ τῶν αὐτομόλων ἀναγεγράφθαι πολὺ μᾶλλον,

διαβολὴ τοῦ ἀντιδίκου, δι' ἀγανακτήσεως, καὶ αὐξήσεως, καὶ παραλείψεως.

nibus inclusos, alios Piræeo occupato, infestioribus erga nos inuicem animis, quàm in eos quos maiores nostri hæreditarios nobis hostes reliquerunt: postquam autem in unum conuenimus, fide data & accepta, ita honestè & comiter in urbe uiuere, quasi nullæ inter nos dissensiones extitissent. ac tum quidem nos ab omnibus stultissimos & infelicissimos habitos: nunc felicissimos & prudentissimos Græcorum omnium iudicari. Quare qui fœdera uiolare audent, non modò magnis, sed extremis supplicijs afficiendi sunt, ut qui maxima conflare mala conentur: illi præsertim, qui sic uixerunt, ut Callimachus. Qui, quum Lacedæmonij decem perpetuos annos bello nos infestarent, nullum unquam diem ducibus præstò fuit, ut in acie collocaretur: sed eo tempore subinde aufugit, opesq; suas occultauit. Postquam uerò triginta tyranni summa rerum potiti sunt, tum demum in urbem reuersus, se popularem esse dicit. Tanto autem alijs cupidior fuit societatis illorum Reipublicæ, ut ab eis ne malè quidem tractatus, recedere uoluerit: sed cum autoribus iniuriarum obsideri maluerit, quàm uobiscum, qui unà læsi eratis, degere: & ad eum usq; diem particeps Reipublicæ apud illos manserit, quo murum oppugnaturi eratis. Tũ uerò demum exijt, non status præsentis odio, sed imminentis periculi metu: ut postea declarauit. Cum enim à Lacedæmonijs populus in Pyræeo inclusus esset, rursus inde aufugit, ac in Bœotia commoratus est. Quare in transfugarũ album potius inscribendus

Aduersarij criminatio, cũ indignatione, optatione, & præteritione.

μᾶλλον, ἢ τῶν φευγόντων ὀνομάζεσθαι. καὶ τοιοῦτος γεγενημένος, καὶ περὶ τοὺς ἐκ πειραιέως, καὶ περὶ τοὺς ἐν ἄστει μείναντας, καὶ περὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, οὐκ ἀξιοῖ τῶν ἴσων τυγχάνειν τοῖς ἄλλοις· ἀλλὰ ζητεῖ πλέον ἔχειν ὑμῶν, ὥσπερ ἢ μόνος ἀδικηθεὶς, ἢ βέλτιστος ὢν τῶν πολιτῶν, ἢ μεγίσταις συμφοραῖς δι' ὑμᾶς κεχρημένος, ἢ πλείστων ἀγαθῶν αἴτιος τῇ πόλει γεγενημένος. ἐβουλόμην δ' αὖ ὑμᾶς ὁμοίως ἐμοὶ γιγνώσκειν αὐτὸν; ἵν' αὐτῷ μὴ τῶν ἀπολωλότων συνήχθεσθε, ἀλλὰ τῶν ὑπολοίπων ἐφθονεῖτε. νῦν δὲ περὶ μὲν τῶν ἄλλων, ὅσοις ἐπιβεβούλευκε, καὶ δίκας οἵας δεδίκασται, καὶ γραφὰς εἰσελήλυθε, καὶ μεθ' ὧν συνέστηκε, καὶ καθ' ὧν τὰ ψευδῆ μεμαρτύρηκεν, οὐδ' αὖ δὶς τοσοῦτον ὕδωρ ἱκανὸν διηγήσασθαι γένοιτο. ἓν δὲ μόνον ἀκούσαντες τῶν τούτῳ πεπραγμένων, ῥᾳδίως καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ πονηρίαν γνώσεσθε. κρατῖνος γὰρ ἠμφισβήτησε χωρίου τῷ τούτου κηδεστῇ. μάχης δ' αὐτοῖς γενομένης, ἀποκρυψάμενοι θεράπαιναν, ᾐτιῶντο κρατῖνον συντρῖψαι κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. ἐκ δὲ τοῦ τραύματος φάσκοντες ἀποθανεῖν τὴν ἄνθρωπον, λαγχάνουσιν αὐτῷ φόνου δίκην ἐπὶ παλλαδίῳ. πυθόμενος δ' ὁ κρατῖνος τὰς τούτων ἐπιβουλὰς, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν ἦγεν, ἵνα μὴ μεταθεῖντο τὸ πρᾶγμα, μηδ' ἑτέρους λόγους ἐξευρίσκοιεν, ἀλλ' ἐπ' αὐτοφώρῳ ληφθεῖεν κακουργοῦντες. ἐπειδὴ δ' ὁ κηδεστὴς μὲν ἦν ὁ τούτου κατηγορηκὼς, οὗτος δ' ὁ μεμαρτυρηκὼς ὑμῖν τεθνάναι τὴν ἄνθρωπον, βίᾳ λαβόντες εἰς τὴν οἰκίαν, ἵνα ἦν κεκρυμμένη, βίᾳ λαβόντες αὐτὴν, καὶ ἄγοντες ἐπὶ τὸ δικαστήριον, ζῶσαν ἅπασι τοῖς παροῦσιν ἐπέδειξαν. ὥσθ' ἑπτακοσίων μὲν δικαζόντων, τεττάρων δὲ καὶ δέκα μαρτυρησάντων, οὕτως

διήγημα τοῦ πονηρεύματος καλλιμάχου, φόνον κατεψευσμένου, μετ' αὐξήσεως.

οὐδε-

dus est, quàm inter exules nominandus. Et quũ ita se gesserit, tũ in eos qui Piræeum occuparant, tũ qui in urbe manserant, tum erga totam ciuitatem: non contentus est pari iure cũ cæteris, sed meliore conditione esse uult quàm uos estis: perinde ac si uel solus læsus, uel ciuiũ optimus, uel maximis cladibus propter uos affectus esset, aut plurima in Rempublicã beneficia cõtulisset. Vellem equidẽ eum ita notũ esse uobis, ut mihi est: ne ob amissa uicem eius doleretis, sed relicta illi inuideretis. Nunc quib. alijs insidiatus sit, quas lites tum de publicis, tum de priuatis criminib. intenderit, quorũ factionibus adhæserit, quoties falsa testimonia dixerit: etiamsi datum mihi tẽpus duplicaretur, non satis esset ad enarrandũ. Sed si unum duntaxat facinus audiueritis, facilè omnem eius improbitatem cognoscetis. Cratinus cũ istius affine de fundo quodam litigabat. Quum autem ad manus uentum esset, ancilla occultata, criminabantur, Cratinum caput illi contriuisse, atq; ex eo uulnere mulierem dicebant esse mortuã. Diẽ igitur ei dicunt rei capitalis in Palladio. Cratinus istorũ insidijs auditis, interea quieuit, ne mutato consilio, alias fraudes cõminiscerentur, utq; in re præsenti scelera eorum deprehenderẽtur. Proinde, quum istius affinis, accusatoris partes obijsset: iste autem pro testimonio affirmasset, mulierculam esse mortuã: domũ in qua illa occultabatur ingressi, ui abreptã, et in iudiciũ adductã, uiuentẽ omnib. ijs q̃ aderant ostenderũt. Itaq; quum septingenti iudices sederent, et quatuordecim testimoniũ dixissent, iste ne

Callimachĩ scelus cædẽ ementiti, cum exaggeratione exponitur.

οὐδεμίαν ψῆφον μετέλαβε. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας.

ΜΑ'ΡΤΥΡΕΣ.

Τίς ἂν οὖν ἀξίως δύναιτο κατηγορῆσαι τῶν τούτῳ πεπραγμένων; ἢ τίς ἂν εὑρεῖν ἔχοι παράδειγμα μεῖζον ἀδικίας καὶ συκοφαντίας, καὶ πονηρίας; ἔνια μὲν γὰρ τῶν ἀδικημάτων, οὐκ ἂν ὅλον τὸν τρόπον δηλώσειε τῶν ἀδικησάντων: ἐκ δὲ τῶν τοιούτων ἔργων ἅπαντα τὸν βίον τῶν ἐξαμαρτανόντων, ῥᾴδιον κατιδεῖν ἐστιν. ὅς τις γὰρ τοὺς ζῶντας τεθνάναι μαρτυρεῖ, τίνος ἂν ὑμῖν ἀποσχέσθαι δοκεῖ; ἢ ὅστις ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις πράγμασιν οὕτω πονηρός ἐστι, τί οὐκ ἂν ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ ποιήσειε; πῶς δὲ χρὴ τούτῳ πιστεύειν ὑπὲρ αὐτοῦ λέγοντι, ὃς ὑπὲρ ἑτέρων ἐπιορκῶν ἐξελέγχεται; τίς δ' ἂν πώποτε φανερώτερον ἀπεδείχθη τὰ ψευδῆ μαρτυρῶν; τῶν μὲν γὰρ ἄλλους ἐκ τῶν λεγομένων κρίνετε: τῆς δὲ τούτου μαρτυρίαν, ὅτι ψευδὴς ἦν, εἶδον οἱ δικάζοντες. καὶ τοιαῦθ' ἡμαρτηκὼς, ἐπιχειρήσει λέγειν, ὡς ἡμεῖς ψευδόμεθα, ὅμοιον ἐργαζόμενος, ὥσπερ ἂν εἰ τῷ Φρυνώνδας πανουργίαν ὀνειδίσειεν, ἢ Φιλουργός; ὁ τὸ γοργόνιον ὑφελόμενος, τοὺς ἄλλους ἱεροσύλους ἔφασκεν εἶναι. τίνα δὲ προσήκει τῶν μὴ γενομένων παρασχέσθαι μάρτυρα μᾶλλον, ἢ τούτων, ὃς αὐτὸς ἑτέροις τὰ ψευδῆ τολμᾷ μαρτυρεῖν; ἀλλὰ γὰρ Καλλιμάχου μὲν ἐξέσται πολλάκις κατηγορεῖν· οὕτω γὰρ παρεσκεύασται πολιτεύεσθαι. περὶ δ' ἐμαυτοῦ, τὰς μὲν ἄλλας πάσας παραλείψω λῃτουργίας. ἧς δ' οὐ μόνον ἄν μοι δικαίως ἔχοιτε χάριν, ἀλλὰ καὶ τεκμηρίῳ χρήσαισθε περὶ τοῦ παντὸς πράγματος: ταύτης δὲ μνησθήσομαι πρὸς ὑμᾶς, ὅτι γὰρ ἡ πόλις ἀπώλεσε τὰς ναῦς

ἀπομνημόνευσις τ῀ ἰδίων λειτουργιῶν.

ἐν Ἑλ-

ne unum quidem suffragium tulit. Voca testes.

TESTES.

Quis igitur facinora istius satis acriter insectetur? quod maius exemplum uel iniusticiæ, uel calumniæ, uel improbitatis inuenietur? Sunt enim quædam iniuriæ, quæ non omne ingenium nebulonum aperiant: è talibus autem facinoribus tota uita delinquentium facile perspicitur. Nam qui uiuentes testatur esse mortuos, quo is facinore abstinebit? Qui alienis in rebus ita improbus est, quid in suis non auderet? An uerò isti credendum pro se dicenti, quem in aliorum gratiam peierasse constat? Quis unquam falsi testimonij euidentius est conuictus? Nam alios è uerbis iudicatis: istius uerò testimonij falsitatem iudices uiderunt. Iste igitur cùm tantis criminibus se obstrinxerit, tamen dicere audebit, nos mentiri: in quo perinde faciet, ac si cui Phrynondas stellionatum obijceret: aut Philergus, qui Gorgoniam surripuit, alijs sacrilegium exprobraret. Quis uerò minus rerum non factarum subornare testem dubitabit, quàm iste, qui ipse alijs falsum dicere testimonium audet? Sed Callimachum sæpe licebit accusare. Hanc enim uitæ suæ rationem esse uoluit. Quod autem ad me attinet, cætera munera omnia missa facio: eius uerò, de quo mihi non modò iure gratiam habebitis, sed quo etiam testimonij loco de tota re uti queatis, faciam mentionem. Nam cùm nostra urbs, classe in Hellesponto

Commemoratio suorũ meritorum.

ἐν ἑλλησπόντῳ, καὶ τῆς δυνάμεως ἐστερήθη, τῶν μὲν πλείστων τριηράρχων τοσοῦτον διήνεγκα, ὅτι μετ᾽ ὀλίγων ἔσωσα τὴν ναῦν: αὐτῶν δὲ τούτων, ὅτι καταπλεύσας εἰς τὸν πειραιᾶ μόνος, οὐ κατέλυσα τὴν τριηραρχίαν, ἀλλὰ τῶν ἄλλων ἀσμένως ἀπαλλαττομένων τῶν λειτουργιῶν, καὶ πρὸς τὰ παρόντα ἀθύμως διακειμένων, καὶ τῶν μὲν ἀνηλωμένων αὐτοῖς μεταμέλον, τὰ δὲ λοιπὰ ἀποκρυπτομένων, καὶ νομιζόντων τὰ μὲν κοινὰ διεφθάρθαι, τὰ δ᾽ ἴδια σκοπουμένων: οὐ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔσχον, ἀλλὰ πείσας τὸν ἀδελφὸν συντριηραρχεῖν παρ᾽ ἡμῶν αὐτῶν μισθὸν διδόντες τοῖς ναύταις, κακῶς ἐποιοῦμεν τοὺς πολεμίους. τὸ δὲ τελευταῖον προειπόντος λυσάνδρου, εἴ τις εἰσάγοι σῖτον ὡς ὑμᾶς, θάνατον τὴν ζημίαν, οὕτω φιλοτίμως εἴχομεν πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε τῶν ἄλλων οὐδὲ τὸν σφέτερον τῶν αὐτῶν εἰσάγειν τολμώντων, ἡμεῖς τὸν ὡς ἐκείνους εἰσπλέοντα λαμβάνοντες, εἰς τὸν πειραιᾶ κατήγομεν. ἀνθ᾽ ὧν ὑμεῖς ἐψηφίσασθε ἡμᾶς στεφανῶσαι, καὶ πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων ἀνειπεῖν, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αἰτίους

» ὄντας. καίτοι χρὴ τούτους δημοτικοὺς νομίζειν, οὐχ ὅσοι
» κρατοῦντος τοῦ δήμου, μετέχειν τῶν πραγμάτων ἐ-
» πεθύμησαν: ἀλλ᾽ οἵ, δυστυχησάσης τῆς πόλεως, προκιν-
» δυνεύειν ὑμῶν ἠθέλησαν: καὶ χάριν ἔχειν, οὐκ εἴ τις
» αὐτὸς κακῶς πέπονθεν, ἀλλ᾽ εἴ τις ὑμᾶς εὖ πεποίηκε:
» καὶ πένητας γινομένους ἐλεεῖν. οὐ τοὺς ἀπολωλεκότας τὴν

οὐσίαν: ἀλλὰ τοὺς εἰς ὑμᾶς ἀνηλωκότας. ὧν εἷς ἐγὼ φανήσομαι γεγενημένος, ὃς πάντων ἂν εἴην δυστυχέστατος, εἰ πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ δεδαπανημένος εἰς τὴν πόλιν, εἶτα δόξαιμι τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν, καὶ περὶ μηδενὸς ποιεῖσθαι τὰς παρ᾽ ὑμῖν διαβολάς:

ἐπίλογος ἀπὸ τῆς συστάσεως, ἢ τῆς ἀντιδίκου διαβλητικὸς, ἅμ᾽ ἀναμνήσει τῶν ὅρκων καὶ συνθηκῶν.

ὃς οὐ

spoto amissa, imperio priuata esset, plurimis trierarchis ita præstiti, ut meã nauim cum paucis cõseruarim: atq; inter illos paucos hoc peculiare habui, q ego solus naue in Piræeum perducta, in trierarchia perseuerani. Quum.n. alij & publica munera cupidè excuterẽt, & de præsenti statu desperarẽt, & factorũ sumptuũ pœniteret, et reliqua dißimularent; putãtes actũ esse de Republica, et priuatis rationib: cõsulerẽt: ego lõgè aliũ animũ habui: &, cùm fratri meo persuasissem, ut mihi trierarchiæ socius esset, nautis de nostro mercedẽ numerãtes, hostes uexauimus. Deniq; quũ Lysander capite sanxisset, ne quis frumentũ ad uos adueheret: tãto fuimus in Rẽpub: studio, ut cùm alij ne sua quidẽ importare auderẽt; nos, quod ad illos uehebatur, intercipiẽtes; in Piræeum perduceremus. Pro quib: beneficijs nos publicè nobis coronas decreuistis: &, ut ante statuas heroũ proclamaremur, tãquam optimè de Republica meriti, cẽsuistis. Sunt aũt populares habẽdi, non qui florẽte populari statu; se cũ populo coniũgunt: sed qui afflicta & iacente Republica, pro uobis uitæ discrimen adierunt. neq; istis gratia est habenda, qui priuatim cladem aliquã acceperunt: sed his qui uobis benefecerunt: neq; illi pauperes commiseratione digni sunt, qui suas opes ipsi perdiderunt: sed qui easdem uestra causa insumpserunt; è quorum numero me fuisse comperietis: * qui quidem omnium essem infelicißimus, cùm de meo magnos sumptus in Rempub. fecerim, si iam uiderer alienis insidiatus esse: & infamiam apud uos subeũdam negligerem;

* Peroratio, qua sui commendationẽ cum aduersarij criminatione coniungit: addita cõmonefactione fœderis & iurisiurandi.

ὃς οὐ μόνον τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ περὶ ἐλάττονος φαινόμενος ποιούμενος, τοῦ περὶ ὑμῖν εὐδοκιμεῖν. τῷ δ᾽ οὐκ ἂν ὑμῶν μεταμελήσειεν, εἰ καὶ μὴ παραχρῆμα, ἀλλ᾽ ὀλίγον ὕστερον: εἰ τὸν μὲν συκοφάντην ἴδοιτε πλούσιον γεγενημένον, ἐμὲ δ᾽ ἐξ ὧν ὑπέλιπον λειτουργῶν, καὶ τούτων ἐκπεπτωκότα; καὶ τὸν μὲν μηδεπώποτε ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύσαντα, μεῖζον καὶ τῶν νόμων καὶ τῶν συνθηκῶν δυνάμενον: ἐμὲ δὲ τὸν οὕτω πρόθυμον περὶ τὴν πόλιν γεγενημένον, μηδὲ τῶν δικαίων ἀξιούμενον τυγχάνειν; τίς δ᾽ οὐκ ἂν ὑμῖν ἐπιτιμήσειεν, εἰ πεισθέντες ὑπὸ τῶν Καλλιμάχου λόγων, τοσαύτην πονηρίαν ἡμῶν καταγνοίητε, οὓς ἐκ τῶν ἔργων κρίναντες, δι᾽ ἀνδραγαθίαν ἐστεφανώσατε, ὅτε μηδ᾽ οὕτω ῥᾴδιον ἦν, ὥσπερ νῦν τυχεῖν ταύτης τῆς τιμῆς; τοὐναντίον δ᾽ ἡμῖν συμβέβηκεν, ἢ τοῖς ἄλλοις. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τοὺς εἰληφότας τὰς δωρεὰς, ὑπομιμνήσκουσιν: ἡμεῖς δ᾽ ὑμᾶς τοὺς δεδωκότας ἀξιοῦμεν μνημονεύειν: ἵν᾽ ὑμῖν τεκμήριον τῶν εἰρημένων ἁπάντων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν ἡμετέρων γένηται. δῆλον δ᾽ ὅτι ταύτης τῆς τιμῆς ἀξίους ἡμᾶς αὐτοὺς παρείχομεν, οὐχ ἵνα ὀλιγαρχίας γενομένης τἀλλότρια διαρπάζοιμεν, ἀλλ᾽ ἵνα σωθείσης τῆς πόλεως, οἵ τ᾽ ἄλλοι τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν ἔχοιεν, ἡμῖν τε παρὰ τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν χάρις ὀφείλοιτο. ἣν ἡμεῖς νῦν ἀπαιτοῦμεν, οὐ πλέον ἔχειν τοῦ δικαίου ζητοῦντες, ἀλλ᾽ ἀποφαίνοντες μὲν ὡς οὐδὲν ἀδικοῦμεν, τοὺς δ᾽ ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας ἐμμένοντες. καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινὸν, εἰ τοὺς μὲν ἠδικηκότας, τιμωρίας ἀφεῖναι κύριαι γένοιντο, ἐφ᾽ ἡμῖν δὲ τοῖς εὖ πεποιηκόσιν ἄκυροι κατασταθεῖεν. ἄξιον δὲ τὴν παροῦσαν τύχην διαφυλάττειν:

quum non rem familiarẽ tantùm, sed uitam etiam minoris fecerim quàm ueſtrã approbationẽ. Quem uerò ueſtrûm non pœniteret, si non statim, at paulo pòst, si calumniatorem ditatum uideretis: me uerò spoliatũ ijs quæ post obita munera publica reliqua mihi feci? Eum qui nunquam ullum pro uobis periculum adijt, plus posse & legibus & fœderibus: me uerò, cuius tantum studium in Rempub. extitit, ita contemni, ut ne ius quidem meum consequar? Quis uerò uos non reprehenderet, si Callimachi uerbis adducti, tantæ nos improbitatis damnaretis, quos iudicio è re ipsa facto, propter fortitudinẽ coronastis: quo tempore non ita facile erat, ut nunc, istum honorem cõsequi? Vsuuenit autem nobis diuersum quiddam ab alijs. Cæteri enim suorũ beneficiorum memoriam renouare dicendo solent: nos uerò postulamus, ut ueſtræ in nos beneficentiæ recordemini: quò ea quasi testimonio sit nostræ orationi, totiusq; uitæ nostræ rationem ostendat. Neq; uerò obscurum est, non ideo nos isto honore potiri studuisse, ut in oligarchia opes aliorum diriperemus: sed ut urbe conseruata, & alij sua tenerent, & nobis multitudo ciuium gratiam deberet, quam nos modò reposcimus: non id quærentes, ut æquo plus habeamus: sed illud declarãtes, nos nec iniuriam facere cuiquam, & iusiurandum ac fœdera seruare. Perabsurdum enim esset, ea rata haberi ad absoluendos eos qui contra Rempublicam fecerunt: in nobis autem, qui benemeriti sumus, omnem amittere autoritatem. Operæprecium autem est, hunc rerum statum

λάβετε· ἐνθυμουμένους, ὅτι ἑτέρας μὲν πόλεις ἐποίησαν αἱ συνθῆκαι στασιάσαι, τὴν δ' ἡμετέραν μᾶλλον ὁμονοεῖν. ὧν χρὴ μεμνημένους, ἅμα τά τε δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα ψηφίσασθαι.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΥμου βολφίου, εἰς τὸν ϛ΄ λόγον.

Αἰγινητικὸς ἐπιγράφεται ὁ λόγος, παρὰ τὴν Αἴγιναν τὴν νῆσον, καθ' ἣν ἦλθεν ἡ δίκη καὶ ἐδικάσθη. ὁ δ' ἀμφισβητῶν ἐστὶν ὑπὲρ Θρασυλόχου τινὸς κληρονομίας, τῷ φίλῳ τινὶ πλείστων αἰ αὐτὸν εὐεργεσιῶν προϋπάρξαντι τήν τε οὐσίαν καταλιπόντος, καὶ υἱὸν ἑαυτῷ εἰσποιησαμένου, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ γυναῖκα δεδωκότος. τοῦ αὐτοῦ δὲ κλήρου τούτου ἡ Θρασυλόχου πρὸς πατρὸς ἀδελφὴ κατὰ ἀγχιστείαν ἀντιποιεῖται, τὰς διαθήκας ὡς ἀκύρους οὔσας τυγχάνουσιν ἀποδεῖξαι πειρωμένη. ὁ δ' εἰσποιητός, ὡς ὑπὲρ κυρίων οὐσῶν διισχυρίζεται τοῖς νόμοις, τὴν μὲν ἀντίδικον ὡς ἄστοργον καὶ ὀλιγωρήσασαν τοῦ ἀδελφοῦ διαβάλλων, τὰς δ' ἰδίας εἰς Θρασύλοχον εὐεργεσίας, τήν τε πρὸς αὐτὸν καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ φιλίαν διηγούμενος.

ΑἸΓΙΝΗΤΙΚΌΣ ΛΌγος ϛ΄.

Κυρίας λήψεις δὲ αὐτό τι τοῦ πράγματος, καὶ τὸ ἴδιον προσώπου, καὶ διαβολὰς τοῦ ἀντιδίκου, καὶ τῶν συνηγόρων αὐτοῦ.

Ἐνόμιζον μέν, ὦ ἄνδρες Αἰγινῆται, οὕτω καλῶς βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ἑαυτοῦ Θρασύλοχον, ὥστε μηδένα ἄν ποτ' ἐλθεῖν ἐναντία πράξοντα ταῖς διαθήκαις, ἃς ἐκεῖνος κατέλιπεν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἀντιδίκοις τοιαύτη γνώμη καθέστηκεν, ὥστε καὶ περὶ οὕτως ἐχούσας αὐτὰς ἀμφισβητεῖν, ἀναγκαίως ἔχει παρ' ὑμῶν τῶν δικαίων τυγχάνειν πειρᾶσθαι. τοὐναντίον δὲ πέπονθα τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ὁρῶ χαλεπῶς φέροντας, ὅταν ἀδίκως

tueri: & considerandum, alias urbes fœdera in seditiones coniecisse, nostra ad concordiam augendam profuisse. Hæc igitur meminisse debetis, ut simul & quæ iusta sunt, & Reipublicæ cōducunt, decernatis.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in Aegineticum.

AEginetica inscribitur hæc oratio, ab insula Aegina, ubi controuersia hæc in iudicium deducta fuit. Agitur autem de hæreditate cuiusdam Thrasylochi, qui quendam amicum suum optimè de se meritum adoptauit, hæredem instituit, sororem in matrimonium illi collocauit. Eandem hæreditatem Thrasylochi notha soror ratione propinquitatis sibi uendicat, & testamentum refutare conatur. Adoptatus id ratum esse contendit, ac probat legibus: aduersariam, ut impiam in fratrem, criminatur: meritaq; sua, & amicitiam quæ sibi cum Thrasylocho, & tota eius familia fuerit, commemorat.

AEGINETICVS: HOC EST, Oratio VI. scripta cuidam, quam in iudicio apud Æginetas haberet.

PVtabam, uiri Aeginetæ, Thrasylochum suis rebus ita rectè consuluisse, ut nemo unquam aduenturus esset, qui testamentum, quod is reliquit, oppugnaret. Cum autem aduersarijs hoc omnino deliberatum sit, quantumuis probè confectum, tamen euertere: experiri cogor, an apud uos meum ius queam adipisci. Longè autem aliter affectus sum, quàm plerique mortales. Nam alios grauiter ferre uideo, si qua

Beneuolentiæ captatio ab ipsa re, & persona sua, ac aduersariæ & patronorū eius criminatione.

κως περί τινος κινδυνεύσωσιν. ἐγὼ δ' ὀλίγου δέω χάριν ἔχειν τούτοις, ὅτι με εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα κατέστησαν. ἀπείρου μὲν γὰρ ὄντος τοῦ πράγματος, οὐκ ἂν ἠπίστασθ' ὁποῖός τις γεγενημένος περὶ τὸν τελευτηκότα, κληρονόμος εἰμὶ τῶν ἐκείνου. πυθόμενοι δὲ τὰ πραχθέντα πάντα, εἴσεσθ' ὅτι δικαίως ἂν καὶ μείζονος ἢ τοσαύτης δωρεᾶς ἠξιώθην. ἐχρῆν μέν τοι καὶ τὴν ἀμφισβητοῦσαν τῶν χρημάτων μὴ περὶ ὑμῶν πειρᾶσθαι λαμβάνειν τὴν οὐσίαν, ἣν Θρασύλοχος κατέλιπεν, ἀλλὰ περὶ ἐκεῖνον χρηστὴν οὖσαν, οὕτως ἀξιοῦν αὐτὴν ἐπιδικάζεσθαι. νῦν δ' αὐτῇ τοσούτου δεῖ μεταμέλειν ὧν εἰς ζῶντα ἐξήμαρτεν, ὥστε καὶ τεθνεῶτος αὐτοῦ πειρᾶται τήν τε διαθήκην ἄκυρον, καὶ τὸν οἶκον ἔρημον ποιῆσαι.

„ θαυμάζω δὲ καὶ τῶν πραττόντων ὑπὲρ αὐτῆς,
„ εἰ διὰ τοῦτο οἴονται καλὸν εἶναι τὸν κίνδυνον, ὅτι μὴ
„ κατορθώσαντες, οὐδὲν μέλλουσιν ἀποτίσειν. ἐγὼ μὲν
„ γὰρ ἡγοῦμαι μεγάλην εἶναι καὶ ταύτην ζημίαν, ἐὰν ἐ-
„ ξελεγχθέντες ὡς ἀδίκως ἀμφισβητοῦσι, δόξωσι χείρους εἶναι.

Διήγησις περὶ τῆς εἰσποιήσεως, καὶ καταλείψεως τοῦ κλήρου.

τὴν μὲν οὖν τούτων κακίαν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων γνώσεσθε, ἐπειδὰν διὰ τέλους ἀκούσητε τῶν πεπραγμένων. ὅθεν δ' οἶμαι τάχιστ' ἂν ὑμᾶς μαθεῖν περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἐντεῦθεν ἄρξομαι διηγεῖσθαι. Θρασύλοχος γὰρ ὁ πατὴρ τοῦ καταλιπόντος τὴν διαθήκην ἐμοί, παρὰ μὲν τῶν προγόνων οὐδεμίαν οὐσίαν κατέλιπε. ξένος δὲ Πολεμαινέτῳ μάντει γενόμενος, οὕτως οἰκείως διετέθη πρὸς αὐτόν, ὥστ' ἀποθνήσκων ἐκεῖνος, τάς τε βίβλους τὰς περὶ τῆς μαντικῆς αὐτῷ κατέλιπε, καὶ τῆς οὐσίας μέρος τι τῆς νῦν οὔσης ἔδωκε. λαβὼν δὲ Θρασύλοχος ταύτας τὰς ἀφορμάς, καὶ ἐχρῆτο ταύτῃ τῇ τέχνῃ. πλάνος δὲ γενόμενος, καὶ

διαι-

de re per iniuriam in periculum uocātur. Ego uerò parum absum, quin istis gratiā habeam, quòd mihi litem hanc intenderunt. Nisi enim res in iudicium adducta esset: haud sciuissetis, quæ mea in defunctū merita, cuius hæreditas mihi relicta est, extitissent. Re autem tota cognita, intelligetis, me maius etiam præmiū meruisse. Par autem esset & istam, quæ de pecunijs controuersiam facit, non facultates à Thrasylocho relictas nobis ereptū ire: sed ubi ostendisset, se officio erga illum esse functam, tum demum lege agere in hæreditatem. Nunc tantum abest ut eam pœniteat erga uiuentē deliquisse, ut eo etiam defuncto, tum testamentū eius irritum facere, tum familiam extinguere, & funditùs delere conetur. Miror etiam patronos mulieris, si propterea putant honestum esse certamen hoc, quòd etiam uicti nullam iacturā facturi sint. Ego enim & illam magnam cladem esse puto, si actionis per calumniā institutæ con uicti, improbiores habeantur. Sed istorum maliciā res ipsa declarabit, ubi acta omnia ab initio ad extremum audiueritis. Inde autem narrandi primordia capiam, unde uos celerrimè puto cōtrouersiam cognituros. Thrasylochus pater eius, qui me testamento hæredem instituit, à maioribus nullas opes habuit: sed hospitij necessitudine cum haruspice Polemæneto contracta, ita se in eius amicitiā insinuauit, ut ille moriens ei & libros diuinationis reliquerit, & facultatū quæ adhuc supersunt partem dederit. Thrasylochus autem his commoditatibus usus, eam artē exercuit. qui cùm multa loca circuiret, &

Narratio de adoptione: & relicta sibi hæreditate.

διαιτηθεὶς ἐν πολλαῖς πόλεσιν· ἄλλαις τε γυναιξὶ συνεγένετο, ὧν εἶναι καὶ παιδάρια ἀπέδειξεν, ἃ ἐκεῖνος οὐδὲ πώποτε γνήσια ἐνόμισε· καὶ δὴ καὶ τὴν ταύτης μητέρα, ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἔλαβεν. ἐπειδὴ δ' οὐσίαν τε πολλὴν ἐκτήσατο, καὶ τὴν πατρίδα ἐπόθησεν, ἐκείνης μὲν καὶ τῶν λοιπῶν ἀπηλλάγη. καταπλεύσας δ' εἰς Σίφνον, ἔγημεν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς τοὐμοῦ· πλούτῳ μὲν αὐτὸς πρῶτος ὢν τῶν πολιτῶν, γένει δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀξιώμασιν εἰδὼς τὴν ἡμετέραν οἰκίαν προέχουσαν. οὕτω δὲ σφόδρα ἠγάπησε τὴν τοῦ πατρὸς φιλίαν, ὥστ' ἀποθανούσης ἐκείνης ἄπαιδος, αὖθις ἠγάγετο τὴν ἀνεψιὰν τοῦ πατρὸς, οὐ βουλόμενος διαλύσασθαι τὴν πρὸς ἡμᾶς οἰκειότητα. οὐ πολλῷ δὲ χρόνον συνοικήσας, ταῖς αὐταῖς τύχαις ἐχρήσατο καὶ περὶ ταύτην, αἷς καὶ περὶ τὴν προτέραν. μετὰ δὲ ταύτην ἔγημεν ἐκ Σερίφου παρ' ἀνθρώπων πολὺ πλείονος ἀξίων, ἢ κατὰ τὴν αὐτῶν πόλιν, ἐξ ἧς ἐγένετο Σώπολις, καὶ Θρασύλοχος, καὶ ἡ νῦν ἐμοὶ συνοικοῦσα. Θρασύλοχος μὲν οὖν, τούτους μόνους γνησίους παῖδας ποιησάμενος, καὶ κληρονόμους τῶν αὐτοῦ καταστήσας, τὸν βίον ἐτελεύτησεν. ἐγὼ δὲ καὶ Θρασύλοχος, τοσαύτην φιλίαν παρὰ τῶν πατέρων παραλαβόντες, ὅσην ὀλίγῳ πρότερον διηγησάμην· ἔτι μείζω τῆς ὑπαρχούσης αὐτὴν ἐποιήσαμεν. ἕως μὲν γὰρ παῖδες ἦμεν, περὶ πλείονος ἐποιούμεθα ὑμᾶς αὐτοὺς, ἢ τοὺς ἀδελφούς· καὶ οὔτε θυσίαν, οὔτε θεωρίαν, οὔτ' ἄλλην ἑορτὴν οὐδεμίαν, χωρὶς ἀλλήλων ἤγομεν. ἐπειδὴ δ' ἄνδρες ἐγενόμεθα, οὐδὲν πώποτ' ἐναντίον ἡμῖν αὐτοῖς ἐπράξαμεν· ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων ἐκοινωνοῦμεν, καὶ πρὸς τὰ τῆς πόλεως ὁμοίως διεκείμεθα. καὶ τί δεῖ λέγειν τὰς οἴκοι χρήσεις; ἀλλ' οὐδὲ φυγόν-

τες

in pluribus ciuitatibus commoraretur: tum cum alijs mulierculis consueuit, quarum nonnullæ liberos etiam pepererunt, quos ille nunquam pro legitimis habuit: tum aduersariæ matrem, illis temporibus accepit. Quum autem magnis opibus partis, patriæ desiderio moueretur: illa & cæteris dimissis, in Siphnum traiecit, uxoremq; duxit patris mei sororem, quum ipse quidem ciuium ditissimus esset, sed nobilitate & alijs dignitatibus nostram familiam inter alias eminere sciret. Tantopere autem patris mei amicitia delectatus est, ut, cùm amita mea sine liberis decessisset, rursus patris consobrinam duxerit, quò necessitudo inter nos & affinitas permaneret. quam, quum non diu in matrimonio habuisset, eodem fato hæc, quo etiam prior, illi erepta est. Post hanc, Seriphiam duxit quandam, ex familia longè præstantiore, quàm pro existimatione illius urbis. Ex ea suscepit Sopolidem, & Thrasylochum, & uxorem meam. Thrasylochus igitur hos solos legitimos liberos indicauit, relictaque illis re familiari, decessit. Ego uerò & Thrasylochus, tam arctam amicitiam, ut paulo antè exposui, à patribus acceptam, arctiorem etiam effecimus. Nam & pueri adhuc, pluris uterque alterum fecimus quàm fratres: neq; uel sacrificium, uel spectaculum, uel alium festum diem seorsim celebrauimus. Et adulti iam, nunquam alter alterum ulla re offendimus: sed & priuata communicauimus, & de re publica consensimus. Sed quid de domestica familiaritate dico? quum nec in exilio

τες, ἀπ' ἀλλήλων ἠξιώσαμεν γενέσθαι. τὸ δὴ τελευταῖον φθόῃ ἰσχόμενον αὐτὸν, καὶ πολὺν χρόνον ἀσθενήσαντα, καὶ τοῦ μὲν ἀδελφοῦ σωπόλιδος αὐτοῦ πρότερον τετελευτηκότος, τῆς δὲ μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς οὔπω παρουσῶν, ἐπὶ τοσαύτης ἐρημίας γιγνόμενον, οὕτως ἐπιπόνως καὶ καλῶς αὐτὸν ἐθεράπευσα, ὥς' ἐκεῖνον μὴ νομίζειν ἂν ἀξίαν δύνασθαι χάριν ἀποδοῦναι τῶν πεπραγμένων: ὅμως δ' οὐδὲν ἐνέλιπεν, ἀλλ' ἐπειδὴ πονήρως διέκειτο, καὶ οὐδεμίαν ἐλπίδα εἶχε τοῦ βίου, παρακαλέσας μάρτυρας, υἱόν μ' ἐποιήσατο, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν αὐτοῦ καὶ τὴν οὐσίαν ἔδωκε. καί μοι λάβε τὰς διαθήκας.

ΔΙΑΘΗ͂ΚΑΙ.

κατασκευὴ, ὅτι κατὰ τοὺς νόμους ἐγίνοντο αἱ διαθῆκαι.

Ανάγνωθι δή μοι καὶ τὸν νόμον τῶν αἰγινητῶν. κατὰ γὰρ τοῦτον ἔδει ποιεῖσθαι τὰς διαθήκας· ἐνθάδε γὰρ μετῳκοῦμεν.

ΝΌΜΟΣ.

Κατὰ τοῦτον τὸν νόμον, ὦ ἄνδρες αἰγινῆται, υἱόν μ' ἐποιήσατο θρασύλοχος, πολίτην μὲν αὐτοῦ καὶ φίλον ὄντα, γεγονότα δ' οὐδενὸς χείρω σιφνίων, πεπαιδευμένον δ' ὁμοίως αὐτῷ καὶ τεθραμμένον. ὥς' οὐκ οἶδ' ὅπως μᾶλλον ἂν κατὰ τὸν νόμον ἔπραξεν, ὃς κελεύει τοὺς ὁμοίους, παῖδας εἰσποιεῖσθαι. λάβε δὲ καὶ τὸν σιφνίων νόμον, καθ' ὃν πάλαι ἐπολιτευόμεθα.

ΝΌΜΟΣ.

Εἰ μὲν τοίνυν ὦ ἄνδρες αἰγινῆται, τούτοις μὲν τοῖς νόμοις ἐναντιούμενοι, τὸν δὲ παρ' αὐτοῖς κείμενον σώδικον εἶχον, ἧττον ἄξιον ἦν θαυμάζειν αὐτῶν. νῦν δὲ

κἀκεῖ-

exilio uoluerimus diuelli. Tandem eum tabe correptum, & longo tempore decumbentem (cum quidem frater eius Sopolis iam obiisset, mater uerò & soror nondum aduenisset) ita destitutum ab omnibus, tanta industria & fide curaui, ut ipse mihi pro meritis nullo modo parem posse referri gratiam crederet: nihil tamen in se desiderari passus est: sed ingrauescente morbo, cùm iam nullam uitæ spem haberet, testibus aduocatis, me adoptauit, & cùm sororem tum facultates suas mihi dedit. Cape testamentum.

TESTAMENTVM.

Recita etiam Aeginetarum legem. Nam ad huius præscriptum, faciendum fuit testamentũ, quum hic inquilini essemus.

Confirmatio, testamentum legibus esse consentaneum.

LEX.

Hac lege, Aeginetæ, Trasylochus me adoptauit, ciuem suum & amicum, &, si genus spectetis, Siphniorum nemine deteriorem: & eodem modo secum institutum, & educatum. Quare haud scio, quomodo legem magis obseruare potuisset, quæ iubet, eiusdem conditionis homines adoptari. Cape Siphniam etiam legem, cui nobis olim, dum ibi uiueremus, parendum fuit.

LEX.

Quòd si, Aeginetæ, has leges ita oppugnarẽt, ut patriæ suæ lege niterẽtur, minus esset mirãdum. Nunc illa

κἀκεῖνος ὁμοίως τοῖς ἀνεγνωσμένοις κεῖται. καὶ λάβε μοι τὸ βιβλίον.

ΝΟΜΟΣ.

Τί οὖν ὑπόλοιπον αὐτοῖς, ὅπου τὰς διαθήκας μὲν αὐτοὶ προσομολογοῦσι Θρασύλοχον καταλιπεῖν· τῶν δὲ νόμων ταύτῃ μὲν οὐδεὶς, ἐμοὶ δὲ πάντες βοηθοῦσι; πρῶτον μὲν ὁ παρ' ὑμῖν τοῖς μέλλουσιν ἀναγνῶσεσθαι περὶ τοῦ πράγματος: ἔπειθ' ὁ Σιφνίων, ὅθεν ἦν ὁ τὴν διαθήκην καταλιπών: ἔπειτα δ' ὁ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀμφισβητοῦσι κείμενος. καὶ τίνος ἂν ὑμῖν ἀποσχέσθαι δοκοῦσιν, οἵτινες ζητοῦσι πείθειν ὑμᾶς, ὡς χρὴ τὰς διαθήκας ἀκύρους ποιῆσαι, τῶν μὲν νόμων οὕτως ἐχόντων, ὑμῶν δὲ κατὰ τούτους ὀμωμοκότων ψηφιεῖσθαι. περὶ μὲν οὖν αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί μοι νομίζω. ἵνα δὲ μηδεὶς οἴηται, μήτ' ἐμὲ διὰ μικρὰς προφάσεις ἔχειν τὸν κλῆρον, μήτε ταύτην ἐπίκληρον γεγενημένην πρὸς Θρασύλοχον, ἀποστερεῖσθαι τῶν χρημάτων: βούλομαι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. αἰσχυνθείην γὰρ ἂν ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος, εἰ μὴ πάντες πεισθήσεσθε, μὴ μόνον ὡς κατὰ τοὺς νόμους, ἀλλ' ὡς καὶ δικαίως ταῦτ' ἔπραξε. ῥᾳδίας δ' ἡγοῦμαι τὰς ἀποδείξεις εἶναι. τοσοῦτο γὰρ διενέγκαμεν, ὥστ' αὐτὴ μὲν ἡ κατὰ γένος προσαμφισβητοῦσα, πάντα τὸν χρόνον διετέλεσε καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον, καὶ πρὸς τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὴν μητέρα αὐτῶν διαφερομένη καὶ δυσμενῶς ἔχουσα. ἐγὼ δ' οὐ μόνον περὶ Θρασύλοχον καὶ τὸν ἀδελφὸν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἧς ἀμφισβητοῦμεν, φανήσομαι περὶ πλείστου τῶν φίλων ἄξιος γεγενημένος. καὶ περὶ μὲν τῶν παλαιῶν, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. * ὅπου δὲ

ἐκ περιουσίας, ὅτι καὶ ἄξιος διὰ τὰς εὐεργεσίας ἐγένετο κληρονομεῖν, κατ' ἀντεξέτασιν πρὸς τὴν ἀντίδικον.

illa etiam, cum ijs quæ iam recitatæ sunt, conuenit. Cape libellum.

LEX.

Quid eis igitur est reliquum, quum & ipsi testamentum hoc à Thrasylocho relictum esse fateantur: & leges mulieri nullæ, mihi omnes patrocinentur? Primùm uestra lex, qui de negocio iudicaturi estis: deinde lex Siphniorum, unde autor testamenti oriundus fuit: postremò ea quæ apud istos ualet, qui nobis controuersiam faciunt. Quid uerò non audebunt isti, qui uobis persuadere conantur, ut testamentum repudietis, quum & hæc legum sententia sit: & uobis iuratis, secundum eas sit pronunciandum? Ne quis uerò me putet paruas ob causas hæreditatem adeptum, aut istam officio erga Thrasylochum functam, ea fraudari: his etiam de rebus dicam. Nam defuncti uicem me puderet, nisi uobis omnibus persuaderetur, eum hæc non tantùm secundum leges, sed etiam iurè egisse: ídque me facile probaturum confido. Tantum enim inter nos interfuit, ut ista quæ se genere proximam esse contendit, perpetuò cum illo & Sopolide, & horum matre litigarit, & inimicitias exercuerit: ego uerò non tantùm erga Thrasylochum & fratrem præclarè me gessi, sed has ipsas facultates, de quibus controuersia est, amicissimè, atque optima fide custodiui. Ac de his quidem quæ olim facta sunt, dicere operosum fuerit. Cum autem omni-

Se hæreditate dignum esse propter merita ostendit, & cum aduersaria comparat.

πᾶσιν οὓς παρὼν κατέλαβεν, ἔτυχεν αὐτοῖς ὑποκείμενα τὰ πλεῖστα τῆς οὐσίας παρὰ τοῖς ξένοις τοῖς ἐμοῖς. ᾠόμεθα γὰρ ταύτην, μάλιστα τῶν νήσων ἀσφαλῶς ἔχειν. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, καὶ νομιζόντων αὐτὰ ἀπολωλεκέναι, πλεύσας ἐγὼ τῆς νυκτὸς ἐξεκόμισ' αὐτοῖς τὰ χρήματα, κινδυνεύσας περὶ τοῦ σώματος. ἐφρουρεῖτο μὲν γὰρ ἡ χώρα, συγκατειληφότες δ' ἦσαν τινὲς τῶν ἡμετέρων φυγάδων τὴν πόλιν, οἳ μιᾶς ἡμέρας ἀπέκτειναν αὐτόχειρες γενόμενοι, τόντε πατέρα τὸν ἐμὸν, καὶ τὸν θεῖον, καὶ τὸν κηδεστὴν, καὶ πρὸς τούτοις ἀνεψιοὺς τρεῖς. ἀλλ' ὅμως οὐδέν με τούτων ἀπέτρεψεν, ἀλλ' ᾠχόμην πλέων, ἡγούμενος ὁμοίως με δεῖν ὑπὲρ ἐκείνων κινδυνεύειν, ὥσπερ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα φυγῆς ἡμῖν γενομένης ἐκ τῆς πόλεως, μετὰ τοσούτου θορύβου καὶ δέους, ὥστ' ἐνίους καὶ τῶν σφετέρων ἀμελεῖν αὐτῶν, οὐδ' ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς ἠγνόησα, εἰ τοὺς οἰκείους τοὺς ἐμαυτοῦ διασῶσαι δυνηθείην: ἀλλ' εἰδὼς Σώπολιν μὲν ἀποδημοῦντα, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον ἀῤῥώστως διακείμενον: συνεξεκόμισ' αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν ἀδελφὴν, καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν. καίτοι τίνα δικαιότερον αὐτὴν ἔχειν προσήκει, ἢ τὸν τότε μὲν συνδιασώσαντα, νυνὶ δὲ παρὰ τῶν κυρίων εἰληφότα; τὰ μὲν τοίνυν εἰρημένα, ταῦτ' ἐστὶν, ἐν οἷς ἐκινδύνευσα μὲν, φλαῦρον δ' οὐδὲν ἀπέλαυσα. ἔχω δὲ καὶ τοιαῦτ' εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἐκείνῳ χαριζόμενος, αὐτὸς ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιέπεσον. ἐπειδὴ γὰρ ἤλθομεν εἰς Μῆλον, αἰσθανόμενος ὅτι μέλλοιμεν αὐτοῦ καταμένειν: ἐδεῖτο ἡμῶν συμπλεῖν εἰς Τροιζῆνα, καὶ μηδαμῶς αὐτὸν ἀπολιπεῖν: λέγων τὴν ἀῤῥωστίαν τοῦ σώματος, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὅτι χωρὶς ἐμοῦ γενό-

omnibus quos deprehenderat * maximam partem opum clàm ad hospites meos exportarũt, quòd hanc insulam omnium esse tutissimam putabamus. Quum uerò illi angerentur, ac ne omnia perijssent, timerent: ego, noctu conscenso nauigio, exportaui illi pecunias cum uitæ meæ periculo. In agris enim erant præsidia disposita, & urbem quidam nostrorum exulum occuparant; qui uno die & patrem meum, & patruum, & affinem meum, & præter hos, tres consobrinos per scelus occiderunt. Me tamen nihil horum auertit, cum persuasum haberem, mihi non minus pro eis, quàm pro me ipso pericula esse subeunda. Deinde cum urbe pelleremur tanto cum tumultu & trepidatione, ut nonnulli suos etiam negligerent: nec in his malis satis habui domesticos meos conseruasse: sed quia tum Sopolidem abesse, tum illum ipsum ægrotare sciebam, unà cum eo & matrem, & sororem, & opes uniuersas extuli. Quem igitur eas æquius est habere, quàm qui & tum conseruauit, & nunc ab ijs quorum illæ fuerunt accepit? Et hæc de ijs temporibus dicta sint, quibus pericula quidem adij, sed nihil mali contraxi. Sed & ea proferre possum, per quæ, dum illi obsequor, ipse in calamitates maximas incidi. Melum enim quum uenissemus, nosq; sensisset ibi mansuros: rogauit, ut Trœzenem secum nauigaremus, & se nequaquam relinqueremus: & corporis infirmitate, & multitudine inimicorum commemorata: & quòd à me desti-

* desunt nõ nulla.

γινόμενος οὐδὲν ἐξῆν χρῆσθαι τοῖς αὑτοῦ πράγμασι. φοβουμένης δὲ τῆς μητρὸς, ὅτι τὸ χωρίον ἐπυνθάνετο νοσῶδες εἶναι, καὶ τῶν ξένων συμβουλευόντων αὐτοῦ μένειν· ὅμως ἔδοξεν ἡμῖν ἐκείνῳ χαριστέον εἶναι. καὶ μετὰ ταῦτ' οὐκ ἔφθημεν εἰς Τροιζῆνα ἐλθόντες, καὶ τοιαύταις νόσοις ἐλήφθημεν, ἐξ ὧν αὐτὸς μὲν παρὰ μικρὸν ἦλθον ἀποθανεῖν· ἀδελφὴν δὲ κόρην τέτταρα καὶ δέκ' ἔτη γεγονυῖαν, ἐντὸς τριάκονθ' ἡμερῶν κατέθαψα, τὴν δὲ μητέρα οὐδὲ πένθ' ἡμέραις ὕστερον. καί τοι τίνα οἴεσθέ με γνώμην ἔχειν, τοσαύτης μοι μεταβολῆς τοῦ βίου γεγενημένης; ὃς τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἀπαθὴς εἶναι κακῶν, νεωστὶ δ' ἐπειρώμην φυγῆς, καὶ τοῦ παρ' ἑτέροις μετοικεῖν, στέρεσθαι δὲ τῶν ἐμαυτοῦ· πρὸς δὲ τούτοις, ὁρῶν τὴν μητέρα τὴν ἐμαυτοῦ καὶ τὴν ἀδελφὴν, ἐκ μὲν τῆς πατρίδος ἐκπεπλωκυίας, ἐπὶ δὲ ξένης καὶ παρ' ἀλλοτρίοις τὸν βίον τελευτώσας; ὥστ' οὐδεὶς ἄν μοι δικαίως φθονήσειεν, εἴ τι τῶν Θρασυλόχου πραγμάτων ἀγαθὸν ἀπολέλαυκα. καὶ γὰρ ἵνα χαρισαίμην ἐκείνῳ, μετῳκησάμενος ἐν Τροιζῆνι, τοσαύταις ἐχρησάμην συμφοραῖς, ὧν οὐδέ ποτ' ἂν ἐπιλαθέσθαι δυνηθείην. καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτό γ' ἔξεστιν εἰπεῖν, ὡς εὖ μὲν πράττοντος Θρασυλόχου, πάντα παρ' αὐτῷ ὑπέμεινα, δυστυχήσαντα δ' αὐτὸν ἐπέλιπον· ἐν αὐτοῖς γὰρ τούτοις ἔτι σαφέστερον καὶ μᾶλλον ἐπεδειξάμην τὴν εὔνοιαν ἣν εἶχον εἰς ἐκεῖνον. ἐπειδὴ γὰρ εἰς Αἴγιναν κατοικησάμενος, ἠσθένησε ταύτην τὴν νόσον ἐξ ἧς ἀπέθανεν, οὕτως αὐτὸν ἐθεράπευσα, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἄλλος πώποθ' ἕτερος ἕτερον· τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ χρόνου, πονήρως μὲν ἔχοντα, περιιέναι δ' οὐ δυνάμενον,

destitutus, non haberet quid de suis rebus statueret. A qua urbe quamuis mater abhorreret, quòd pestilentem esse audierat: & hospites suaderent, ut ibi maneremus: tamen uisum est nobis, morem illi gerendum esse. Post hæc, quum primum Trœzenem uenissemus, tales morbi nos inuaserunt, qui me quidem penè confecissent: sororem certè meam, puellam annos XIIII natam, intra dies XXX sepelij, & matrem non quinque diebus post. Quid uerò animi fuisse mihi censetis, quum res meæ ita mutatæ essent? qui superiori tempore expers malorum uixeram, ac nuper & exilij periculum feceram, & inquilinum apud alios agere, & meis opibus carere didiceram, matrem denique meam, & sororem, patria priuatas uidebam, & peregrè ac apud alienos morientes? Quare nemo mihi iurè inuidebit, si quid è Thrasylochi rebus commodi capio: Nam dum illi obsequens Trœzene uiuo, eas accepi clades, quarum nunquam potero obliuisci: Iam ne illud quidem dicere poterunt, me rebus secundis Thrasylochi, hæc omnia subijsse: atque eundem in calamitatibus deseruisse: Nam in illis ipsis euidentius etiam & certius declaraui, quanta eum beneuolentia persequerer. Cùm enim Aeginam se habitatum contulisset, ac in eum morbum incidisset, quo perijt: sic eum curaui, ut haud scio an quisquam alius alium: maximam quidem temporis partem ita malè affectum, ut prodire in publicum non

μενον, ἓξ δὲ μῆνας συνεχῶς ἐν τῇ κλίνῃ κείμενον. καὶ τούτων τῶν ταλαιπωριῶν, οὐδεὶς τῶν συγγενῶν μεταλαβεῖν ἠξίωσεν, ἀλλ' οὐδ' ἐπισκεψόμενος ἀφίκετο, πλὴν τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς, αἳ πλέον θάτερον ἐποίησαν. ἀσθενοῦσαι γὰρ, ἦλθον ἐκ Τροιζῆνος, ὥστ' αὐταὶ θεραπείας ἐδέοντο. ἀλλ' ὅμως ἐγὼ τοιούτων τῶν ἄλλων περὶ αὐτὸν γεγενημένων, οὐκ ἀπέστην, οὐδ' ἀπεῖπον: ἀλλ' ἐνοσήλευον αὐτὸν μετὰ παιδὸς ἑνός. οὐδὲ γὰρ τῶν οἰκετῶν οὐδεὶς ὑπέμεινε. καὶ γὰρ φύσει χαλεπὸς ὢν, ἔτι δυσκολώτερον διὰ τὴν νόσον διέκειτο. ὥστ' οὐκ ἐκείνων ἄξιον θαυμάζειν, εἰ μὴ παρέμενον: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ὅπως ἐγὼ τοιαύτην νόσον θεραπεύων, ἐδυνάμην αὐταρκεῖν, ὃς ἔμπυος μὲν ἦν πολὺν χρόνον, ἐκ δὲ τῆς κλίνης οὐκ ἐδύνατο κινεῖσθαι; τοιαῦτα δ' ἔπασχεν, ὥστε μηδεμίαν ἡμέραν ἡμᾶς ἀδακρυτὶ διάγειν: ἀλλὰ θρηνοῦντες διετελοῦμεν, καὶ τοὺς πόνους τοὺς ἀλλήλων, καὶ τὴν φυγὴν, καὶ τὴν ἐρημίαν τὴν ἡμετέραν αὐτῶν. καὶ ταῦτ' οὐδένα χρόνον διέλιπεν. οὐδὲ γὰρ ἀπελθεῖν οἷόν τ' ἦν μοι, τοῦ μὴ δοκεῖν ἀμελεῖν, ὅ μοι πολὺ δεινότερον ἦν τῶν κακῶν τῶν παρόντων. ἐβουλόμην δ' ἂν ὑμῖν οἷόν τ' εἶναι ποιῆσαι φανερὸν, οἷος περὶ αὐτὸν ἐγενόμην. οἶμαι γὰρ οὐδ' ἂν τὴν φωνὴν ὑμᾶς ἀναχέσθαι τῶν ἀντιδίκων. νῦν δὲ τὰ χαλεπώτατα τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ, καὶ δυσχερέστατα, καὶ πόνους ἀηδεστάτους ἔχοντα, καὶ πλείστης ἐπιμελείας δεηθέντα, οὐκ εὐδιήγητά ἐστιν. ἀλλ' ὑμεῖς αὐτοὶ σκοπεῖσθε, μετὰ πόσων ἀγρυπνιῶν καὶ ταλαιπωριῶν, τοιοῦτον νόσημα τοσοῦτον χρόνον θεραπεύσειεν ἄν τις. ἐγὼ μὲν οὖν οὕτω κακῶς διετέθην, ὥσθ' ὅσοι ποτ' εἰσῆλθον τῶν φίλων, δεδιέναι ἔφασαν μὴ

posset, sex autē menses perpetuos in lectulo decumberet. Et harum miseriarum quisquam cognatorū eius particeps esse adeò non uoluit, ut nec inuiserit quisquam, præter matrem eius, & sororem, quæ auxerunt etiam meas molestias. Nam ægrotæ Trœzene aduenientes, ipsæ curatione indigebant. Ego tamen, quum alij ita se gererent, eum non deserui, nec defatigatus sum: sed cum unico puero eius curam egi, quem nec famulorum quisquam tolerare poterat, cùm natura satis asperum, tum ex morbo longè morosiorem factum. Quare non hoc mirum est, illos non mansisse: sed illud potius, me curæ morbi illius sufficere potuisse: qui & longo tempore tabe laborabat, & è lectulo se commouere non poterat. Sic autem cum eo agebatur, ut nullum diem sine lachrymis ageremus: sed subinde commiseraremur & labores nostros, & exilium & solitudinem nostram. Neq; hæc ullo tempore intermittebantur. Nec enim mihi uspiam discedere licebat, ne sibi negligi uideretur: quod mihi multo acerbius erat, quàm mala cætera. Velim equidem me posse uobis ostendere, qualis in eum fuerim: quo facto, uos arbitror neque uocem aduersariorum toleraturos. Nunc, quæ in curatione difficilima & molestißima sunt, & labores acerbißimos maximamq; solicitudinem postulant, non satis commodè narrari possunt. Vos igitur considerate, quantis uigilijs & miserijs, talis & tam diuturnus morbus sit curandus? Ego quidem sic affectus fui, ut omnes amici qui accedebant, se uereri dicerent,

μὴ κἀγὼ προσαπόλωμαι. καὶ συνεβούλευόν μοι φυλάττεσθαι, λέγοντες, ὡς πλεῖστοι τῶν θεραπευσάντων ταύτην τὴν νόσον, αὐτοὶ προσδιεφθάρησαν. πρὸς οὓς ἐγὼ τοιαῦτ' ἀπεκρινάμην, ὅτι πολὺ ἂν θᾶττον ἑλοίμην ἀποθανεῖν, ἢ κεῖνον περιϊδεῖν δι' ἔνδειαν τοῦ θεραπεύσοντος πρὸ μοίρας τελευτήσαντα. τοιούτων μοι γεγενημένων, τετόλμηκεν ἀμφισβητεῖν τῶν χρημάτων ἡ μηδ' ἐπισκέψασθαι πώποτ' αὐτὸν ἀξιώσασα, τοσοῦτον μὲν χρόνον ἀσθενήσαντα, πυνθανομένη ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς διέκειτο, ῥαδίας δ' οὔσης αὐτῇ τῆς πορείας. εἶτα νῦν ἀδελφίζειν αὐτὸν ἐπιχειρήσουσιν, ὡς οὐχ ὅσῳ ἂν οἰκειότερον προσείπωσι τὸν τεθνεῶτα, τοσούτῳ δόξουσιν εἰς αὐτὸν μείζω καὶ δεινότερα ἐξαμαρτάνειν; ἥτις ἐπειδὴ ἐτελεύτα τὸν βίον, ὁρῶσα τοὺς πολίτας τοὺς ἡμετέρους, ὅσοι περ ἦσαν ἐν Τροιζῆνι, διαπλέοντας εἰς Αἴγιναν, ἵν' αὐτὸν συγκαταθάψειαν: οὐδ' εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἀπήντησεν; ἀλλ' οὕτως ὠμῶς καὶ σχετλίως εἶχεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τὸ κῆδος οὐκ ἠξίωσε παραγενέσθαι: τῶν δὲ καταλειφθέντων, οὐδὲ δέχ' ἡμέρας διαλιποῦσα, ἦλθεν ἀμφισβητήσουσα: ὥσπερ τῶν χρημάτων, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου συγγενὴς οὖσα. καὶ εἰ μὲν ὁμολογήσει τοσαύτην ἔχθραν ὑπάρχειν αὐτῇ πρὸς ἐκεῖνον, ὥστ' εἰκότως ταῦτα ποιεῖν: οὐκ ἂν καλῶς εἴη βεβουλευμένος, εἰ τοῖς φίλοις ἠβουλήθη μᾶλλον, ἢ ταύτῃ τὴν οὐσίαν καταλιπεῖν. εἰ δὲ μηδεμιᾶς διαφορᾶς οὔσης, οὕτως ἀμελὴς καὶ κακὴ περὶ αὐτὸν ἐγένετο, πολὺ ἂν δήπου δικαιότερον στερηθείη τῶν αὐτοῦ, ἢ τῶν ἐκείνου κληρονόμος γένοιτο. ἐνθυμεῖσθε δ' ὅτι τὸ μὲν ταύτης μέρος, οὔτ' ἐν τῇ νήσῳ θεραπείας ἔτυχεν, οὔτ' ἀποθανὼν τῶν νομιζομένων ἠξιώθη, δι' ἐμὲ δ' ἀμφοτέρ

αὐτῷ

ne ego unà cum illo perirē: mihiq́ suaderēt, ut essem cautior. Multos enim, qui in eo morbi genere alijs inseruissent, ipsos unà perijsse. Quibus ego ad hunc modū respōdi: Me longè malle emori, quàm cōmittere, ut ille ministro carens, ante diē moreretur. Quæ cùm ego & fecerim, & perpessus sim, ista mihi audet litē inferre, quæ in tā diuturno morbo nunquā eum uisere dignata est: quum quidem quotidie audiret, quomodo cū eo ageretur, & iter tam expeditum haberet? Itáne nunc demū fraternū erga eum animū induere, & blandū illud fratris nomē usurpare conantur? quasi uerò non, quanto familiarius mortuū illum cōpellarint, tanto maior ipsorū appareat inhumanitas atq; impietas? Quæ cū uideret, eo defuncto, quantum nostrorum ciuium Trœzene erat, eos Aeginam traijcere, & funus eius sua præsentia ornare: ne hoc quidem tempore aduenit, sed ita crudelis, ita immanis fuit, ut iustis quidem persoluendis non interesset: de relictis autem bonis, antequam decem dies exissent, aduentarit, motura controuersiam, quasi cognata pecuniæ, non hominis fuisset. Quæ si fatebitur, sibi cum eo tantas inimicitias intercessisse, ut iurè ista fecerit: non malè sibi Thrasylochus consuluit, si suas opes amicis potius, quàm isti relinquere uoluit. Sin, cùm nihil dissidij inter ipsos esset, eum tam inhumaniter neglexit, multo fuerit æquius eam suis bonis priuari, quàm illius hæreditatem cernere. Cogitate igitur, quantum in ista fuit, neque in morbo curatum esse, neque post obitum iusta ei persoluta esse: quæ utraque

αὐτῷ ταῦτα γένηται. καίτοι δίκαιον ὑμᾶς ἐστι τὴν ψῆφον φέρειν, οὐκ εἴ τινες γένει μὲν προσήκειν φασίν, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις ὅμοιοι τοῖς ἐχθροῖς γεγόνασιν: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ὅσοι μηδ' ὄνομα συγγενείας ἔχοντες, οἰκειοτέρους σφᾶς αὐτοὺς ἐν ταῖς συμφοραῖς τῶν ἀναγκαίων παρέσχον. λέγουσι δ', ὡς τὰς μὲν διαθήκας οὐκ ἀπιστοῦσι Θρασύλοχον καταλιπεῖν, οὐ μέντοι καλῶς οὐδ' ὀρθῶς αὐτὰς ἔχειν. καίτοι ὦ ἄνδρες Αἰγινῆται, πῶς ἂν τις ἄμεινον, ἢ μᾶλλον συμφερόντως περὶ τῶν αὑτοῦ πραγμάτων ἐβουλεύσατο. ὃς οὔτ' ἔρημον τὸν οἶκον κατέλιπε, τοῖς τε φίλοις χάριν ἀπέδωκεν: ἔτι δὲ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν οὐ μόνον τῶν αὑτοῦ κυρίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμῶν κατέστησε; τὴν μὲν ἐμοὶ συνοικίσας, τῆς δ' υἱόν με εἰσποιήσας; ἆρα γὰρ ἐκεῖνος ἄμεινον ἂν ἔπραξεν, εἰ μήτε τῆς μητρὸς τὸν ἐπιμελησόμενον κατέστησε, μήτ' ἐμοῦ μηδεμίαν μνείαν ἐποιήσατο, τήν τ' ἀδελφὴν ἐπὶ τῇ τύχῃ κατέλιπε, καὶ τὸν οἶκον τὸν αὑτοῦ ἀνώνυμον γενόμενον περιεῖδεν; ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀνάξιος ἦν υἱὸς εἰσποιηθῆναι Θρασυλόχῳ, καὶ λαβεῖν αὐτοῦ τὴν ἀδελφήν; ἀλλὰ πάντες ἂν μαρτυρήσειαν Σίφνιοι, τοὺς προγόνους τοὺς ἐμοὺς καὶ γένει καὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πρώτους εἶναι τῶν πολιτῶν. τίνες γὰρ ἢ μειζόνων ἀρχῶν ἠξιώθησαν; ἢ πλείω χρήματα εἰσήνεγκαν; ἢ κάλλιον ἐχορήγησαν; ἢ μεγαλοπρεπέστερον τὰς ἄλλας λειτουργίας ἐλειτούργησαν; ἐκ ποίας δ' οἰκίας τῶν ἐν Σίφνῳ πλεῖστοι βασιλεῖς γεγόνασιν; ὥστε καὶ Θρασύλοχός τ', εἰ καὶ μηδεπώποτ' αὐτῷ διελέχθην, εἰκότως ἂν ἐβουλήθη μοι διὰ ταῦτα δοῦναι τὴν ἀδελφήν: ἐγώ τ' εἰ καὶ τούτων μηδὲν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ καὶ φαυλότερος ἦν τῶν

ἐπάνοδος ἐπὶ τὴν τῶν διαθηκῶν βεβαίωσιν, καὶ περιαυτολογία.

illi ego præstiti. Aequum autem est, uos secundum eos iudicare, non qui se genere proximos esse dicunt, reipsa inimicos præbuerunt: sed secundum eos potius, qui cum nomen cognationis non haberent, maiore fide in calamitatibus inseruierunt, quàm sanguine coniuncti. Ac testamentum hoc à Thrasylocho esse relictum, non negant: sed bene & rectè factum esse negant. At quî fieri potest, Aeginetæ, ut quisquam suis rebus melius consulat? quum & familiam suam conseruarit, & amicis gratiam retulerit, & matri sororiq; suæ non suam rem familiarem duntaxat, sed etiam meam tradiderit: quarum alteram, uxorem mihi dedit, alteri me adoptauit? Rectius ergo ille fecisset, si neque matri curatorem constituisset, nec ullam mei mentionem fecisset, & sororem suam fortunæ commisisset, & nomen gentilicium extingui pateretur? At fortaßis indignus fui ego, qui in Thrasylochi familiam transirem, & sororem eius haberem? Enimuerò Siphnij omnes testabuntur, maiores meos, & genere, & opibus, & autoritate principes esse ciuitatis. Qui enim uel ampliores magistratus gesserunt, uel plus pecuniæ contribuerunt, uel ædilitatibus luculentius functi sunt, uel magnificentius reliqua munera obierunt? è qua Siphni familia plures reges extiterunt? Quare Thrasylochus, etiamsi nunquam cum eo collocutus fuissem, haud iniuria propter hæc mihi sororem suam dare uoluisset: & ego, tametsi nihil horum esset, atque ciuium

Redit ad testaméti cõfirmationé, & suę dignitatis cõmemorationé.

ἦν τῶν πολιτῶν, δικαίως ἂν παρ' αὐτοῦ διὰ τὰς εὐεργεσίας τὰς εἰς ἐκεῖνον, τῶν μεγίστων ἠξιώθην. οἶμαι τοίνυν αὐτὸν, καὶ Σωπόλιδι τῷ ἀδελφῷ, μάλιστα κεχαρίσθαι ταῦτα διαθέμενον. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τοῦτον μὲν ἐμίσει, καὶ κακόνουν τοῖς αὐτοῦ πράγμασιν ἐνόμιζεν, ἐμὲ δὲ περὶ πλείστου τῶν αὐτοῦ φίλων ἐποιεῖτο. ἐδήλωσε δ' ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ ὅτ' ἔδοξε τοῖς συμφυγάσιν ἐπιχειρεῖν τῇ πόλει μετὰ τῶν ἐπικούρων. αἱρεθεὶς γὰρ ἄρχων αὐτοκράτωρ, ἐμὲ καὶ γραμματέα προείλετο, καὶ τῶν χρημάτων ταμίαν κατέστησε. καὶ ὅτε ἐμέλλομεν κινδυνεύειν, αὐτὸς αὐτῷ με παρετάξατο. καὶ σκέψασθ' ὡς σφόδρ' αὐτῷ συνήνεγκε. δυστυχησάντων γὰρ ἡμῶν ἐν τῇ προσβολῇ τῇ πρὸς σίφνον, καὶ τῆς ἀναχωρήσεως οὐχ οἵας ἐβουλόμεθα γενομένης, τετρωμένον αὐτὸν, καὶ βαδίζειν οὐ δυνάμενον, ἀλλὰ λειποψυχοῦντα, ἀπεκόμισα ἐπὶ τὸ πλοῖον μετὰ τοῦ θεράποντος τοῦ ἐμοῦ φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων. ὥστ' ἐκεῖνον πολλάκις καὶ πρὸς πολλοὺς εἰπεῖν, ὅτι μόνος ἀνθρώπων αἴτιος εἴη αὐτῷ τῆς σωτηρίας. καίτοι τίς ἂν ταύτης μείζων εὐεργεσία γένοιτο; ἐπειδὴ τοίνυν εἰς λυκίαν ἐκπλεύσας ἀπέθανεν· αὕτη μὲν οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ τὴν ἀγγελίαν, ἔθυε καὶ ἑώρταζε· καὶ οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν ᾐσχύνετο τὸν ἔτι ζῶντα, οὕτως ὀλίγον φροντίζουσα τοῦ τεθνεῶτος. ἐγὼ δ' ἐπένθουν αὐτὸν ὥσπερ τοὺς οἰκείους νόμος ἐστί. καὶ ταῦτα πάντ' ἐποίουν διά τε τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ, καὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς ἐκείνους, ἀλλ' οὐ ταύτης τῆς δίκης ἕνεκα. οὐ γὰρ ᾤμην αὐτοὺς οὕτω δυστυχήσειν, ὥστ' ἄπαιδας ἀμφοτέρους τελευτήσαντας, εἰς ἔλεγχον καταστήσειν ὁποῖός τις ἡμῶν ἕκαστος ἐγένετο περὶ αὐτούς. πρὸς μὲν οὖν θρασύλοχόν τι καὶ σώ-

πολιν

uilißimus eſſem: iurè tamẽ, ac meritò, propter collata in ipſum beneficia, maxima quæq; ab eo conſecutus eſſem. Arbitror aũt eum, teſtamẽto hunc in modũ facto, etiã fratri Sopolidi rẽ feciſſe gratißimã, qui & ipſe iſtam oderat, ſibiq; male uelle putabat: et me inter amicos omnes maximi faciebat. Quod cùm ſæpe aliàs, tum uerò in primis declarauit, quũ exulibus uiſum eſt, cũ copijs auxiliaribus urbẽ inuadere. Dux enim creatus, ac dictator, me & ſcribam delegit, & quæſtorẽ cõſtituit: & præliũ cõmiſſurus, iuxta ſe in acie collocauit. Quod ei quantopere profuerit, cõſiderate. Nam cum Siphni oppugnatio nobis non succeßiſſet, neq; ita uti uolebamus, recederemus: eum tam grauiter uulneratum, ut ambulare non poſſet, ac ferè moribundum, cum famulo meo, humeris impoſitum, ad nauem deportaui. Quare & ſæpe & ad multos dixit, ſe mihi ſoli omnium ſalutem ſuam acceptã referre. Quo beneficio quid maius eſſe poteſt? Deinde cùm nauigatione in Lyciam ſuſcepta, mortuus eſſet: iſta paucis diebus poſt acceptum de obitu eius nunciũ, ſacrificabat, & feſtum diem celebrabat: nec eam uel fratris adhuc uiuentis pudebat, quòd mortem defuncti tam leuiter ferret. Ego uerò ſic eum lugebã, ut lugere cognatos moris eſt. Et hæc faciebam omnia ex ingenio meo, & propter illorum amicitiam, non huius iudicij cauſa. Nec enim putabam ita malè cum eis actum iri, ut ſine liberis uterq; mortui, cõſpiciendum relicturi eſſent, quo animo unuſquiſque noſtrûm in ipſos fuiſſet. Ac quemadmodum erga Thraſylochum & Sopoli-

πόλιν ὡς αὐτή τε κἀγὼ διεκείμεθα, σχεδὸν ἀκηκόατε. τρέψονται δ' ἴσως ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὅσπερ αὐτοῖς λοιπός ἐστιν, ὡς Θρασύλοχος ὁ πατὴρ ταύτης, ἡγοῖτ' ἂν δεινὰ πάσχειν (εἴ τίς ἐστιν αἴσθησις τοῖς τεθνεῶσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων) ὁρῶν τὴν μὲν θυγατέρα ἀποστερουμένην τῶν χρημάτων, ἐμὲ δὲ κληρονόμον ὧν αὐτὸς ἐκτήσατο γιγνόμενον. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν οὐ περὶ τῶν πάλαι τεθνεώτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔγγιστα τὸν κλῆρον καταλιπόντων προσήκειν ἡμῖν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι. Θρασύλοχος μὲν γάρ, ὥσπερ αὐτὸς ἐβούλετο, τούτους κυρίους τῶν αὐτοῦ κατέλιπε. δίκαιον δὲ καὶ Θρασυλόχῳ τὰ αὐτὰ ταῦτ' ἀποδοθῆναι παρ' ὑμῶν, καὶ γενέσθαι διαδόχους αὐτῷ τῆς κληρονομίας, μὴ ταύτην, ἀλλ' οἷς ἐκεῖνος διέθετο. οὐ μέντ' ἂν μοι δοκῶ φυγεῖν οὐδὲ τὴν Θρασυλόχου γνώμην. οἶμαι γὰρ αὐτὸν πάντων ἂν γενέσθαι ταύτῃ χαλεπώτατον δικαστήν, εἴπερ αἴσθοιτο δεησία περὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ γεγένηται, καὶ πολλοῦ ἂν δεήσειεν ἀχθεσθῆναι, κατὰ τοὺς νόμους ὑμῶν ψηφισαμένων: ἀλλὰ πολὺ ἂν μᾶλλον, εἰ τὰς τῶν παίδων διαθήκας ἀκύρους ἴδοι γεγενημένας. καὶ γὰρ εἰ μὲν εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐμὸν δεδωκὼς ἦν Θρασύλοχος τὴν οὐσίαν: τοῦτ' ἂν ἐπιτιμᾶν εἶχον αὐτῷ. νῦν δ' εἰς τὸν αὐτοῦ εἰσεποιήσατο, ὥστ' οὐκ ἐλάττω τυγχάνουσιν εἰληφότες ὧν δεδώκασι. χωρὶς δὲ τούτων, οὐδένα μᾶλλον εἰκός ἐστιν, ἢ Θρασύλοχον εὔνουν εἶναι τοῖς κατὰ δόσιν ἀμφισβητοῦσι. καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ τὴν τέχνην ἔμαθε παρὰ Πολεμαινέτου τοῦ μάντεως, καὶ χρήματα ἔλαβεν, οὐ κατὰ γένος, ἀλλὰ δι' ἀρετήν. ὥστ' οὐκ ἂν δήπου φθονήσειεν, εἴ τις περὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ χρηστὸς γενόμενος, τῆς αὐτῆς δωρεᾶς τύχοι, ἧσπερ ἐκεῖνος ἠξιώθη. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ καὶ τῶν ἐν

ἀνασκευή, ὅτι ὁ ἔγγιστα ἀποθανὼν κύριος ἦν τῆς οὐσίας, καὶ ἀνάμνησις περὶ τοῦ τῆς ἀ Θρασυλόχου οἰκειότητος.

ἀρχῇ

Sopolidẽ illa et ego affecti fuerimus, ferè audiuistis. Fortaßis autẽ nunc ad eam orationẽ se conuertent, quæ eis reliqua est: Thrasylochum istius mulieris patrem, si quis sensus sit defunctis rerum quæ hîc geruntur, existimaturũ iniquißimè secum agi, si uideret filiam hæreditate fraudatam, et opes suo labore partas ad me rediisse. Ego uerò censeo, nõ de iã olim defunctis, sed de his qui hæreditatem proximè reliquerũt, uerba nobis faciẽda esse. Thrasylochus enim ille, quos ipse uoluit, hæredes instituit. Aequũ autẽ est, idem ius à uobis huic Thrasylocho relinqui, & in hæreditate illi succedere non istã, sed quos ille testamento successores designauit. Neq; tamen ego uel Thrasylochi stare iudicio recusarẽ: quem iudicẽ contra istam omnium acerrimũ fore arbitror, si intelligeret, quomodo liberos ipsius tractasset: atque adeò nõ indignaturũ, si uos secundũ leges sententiam tulisse uideret, ut id longè iniquiore animo ferret, si testamentũ à filio suo factũ, fieret irritũ. Nam siquidem Thrasylochus facultates suas meæ familiæ tradidisset, in eo fortaßis ipsum possent reprehendere. Nunc per adoptionem in suos omnia contulit, ut nõ pauciora acceperint, quàm dederunt. Iã his omißis, neminem illo uerisimile est beneuolentiorem esse iis qui de donatione in iudicio contendunt. Nam & ipse artem didicit à Polemæneto, & pecunias accepit non iure cognationis, sed merito uirtutis. Quare nemini inuidebit, qui de liberis ipsius bene meritus, eodem beneficio, quod ipse adeptus fuit, afficiatur. Sed & ea sunt in memoriam reuocanda, quæ primo

Cõfutatio, hæreditatẽ in proximè defuncti potestate fuisse, & cõmonefactio de Thrasylochi familiaritate.

ἀρχῇ ῥηθέντων. ἐπέδειξα γὰρ ὑμῖν αὐτὸν, οὕτω περὶ πολλοῦ τὴν ἡμετέραν οἰκειότητα ποιησάμενον, ὥστε γῆμαι καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς, καὶ τὴν ἀνεψιάν. καίτοι, τίσιν ἂν θᾶττον τὴν αὐτοῦ θυγατέρα ἐξέδωκεν, ἢ τούτοις, παρ' ὧνπερ αὐτὸς λαμβάνειν ἠξίωσεν; ἐκ ποίας δ' ἂν οἰκίας ἥδιον υἱὸν εἶδεν αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους εἰσποιηθέντα μᾶλλον, ἢ ταύτης, ἐξ ἧσπερ φύσει παῖδας ἐζήτησεν αὐτῷ γενέσθαι; ὥστ' ἐὰν μὲν ἐμὸν ψηφίσησθε τὸν κλῆρον, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὑμῖν καλῶς ἕξει, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας, οἷς προσήκει τι τούτων τῶν πραγμάτων. ἢν δ' ὑπὸ ταύτης πεισθέντες ἐξαπατηθῆτε: οὐ μόνον ἐμὲ ἀδικήσετε, ἀλλὰ καὶ Θρασύλοχον τὸν τὴν διαθήκην καταλιπόντα, καὶ Σώπολιν, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐκείνου, ἣ νῦν ἐμοὶ συνοικεῖ, καὶ τὴν μητέρα αὐτῶν: ἣ πασῶν ἂν εἴη δυστυχεστάτη γυναικῶν, εἰ μὴ μόνον ἐξαρκέσειεν αὐτῇ στέρεσθαι τῶν παίδων, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῇ προσγένοιτο, ὥστ' ἐπιδεῖν ἄκυρον μὲν τὴν ἐκείνων γνώμην οὖσαν, ἔρημον δὲ τὸν οἶκον γιγνόμενον, καὶ τὴν μὲν ἐπιχαίρουσαν τοῖς αὐτῆς κακοῖς, ἐπιδικαζομένην τῶν χρημάτων, ἐμὲ δὲ μὴ δυνάμενον μηδενὸς τῶν δικαίων τυχεῖν, ὃς τοιαῦτ' ἔπραξα περὶ τοὺς ἐκεῖνον σώσαντας. ὥστ' εἴ τις σκοποῖτο μὴ πρὸς ταύτην, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πώποτε κατὰ δόσιν ἀμφισβητήσαντας; εὑρεθείην ἂν οὐδενὸς χείρων αὐτὸς περὶ τοὺς φίλους γεγενημένος. καίτοι χρὴ τοὺς τοιούτους τιμᾶν, καὶ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰς ὑφ' ἑτέρων δεδομένας δωρεὰς ἀφαιρεῖσθαι. ἄξιον δ' ἐστὶ καὶ τῷ νόμῳ βοηθεῖν, καθ' ὃν ἔξεστιν ἡμῖν καὶ παῖδας εἰσποιήσασθαι, καὶ βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἡμετέρων αὐτῶν: ἐνθυμηθέντας, ὅτι τοῖς ἐρήμοις τῶν ἀνθρώ-

ἐπίλογος, διὰ παθοποιΐας, καὶ ἀνακεφαλαιώσεως.

πων

primo loco dixi. Eum enim necessitudinem nostram tanti fecisse ostendi, ut patris mei & sororem & consobrinam duxerit. Quibus igitur filiam suam libentius despondisset, quàm ijs à quibus ipse potissimùm uxorem accipere uoluit? E qua porrò familia filium in suam familiam adoptatum maluisset, quàm ex qua germanos liberos suscipere expetiuit? Itaque si hæreditatem mihi adiudicaueritis, & illi & cæteris omnibus, ad quos hæc negocia aliqua ex parte attinent, rem gratam facietis. Si uerò istius oratione decepti fueritis, non mihi tantùm iniuriam facietis: sed Thrasylocho etiam, testamenti autori, & Sopolidi & sorori eius, quæ nunc mea uxor est: & eorum matri, quæ omnium mulierum infelicissima erit, si præter orbitatem in id quoque malum inciderit, ut & illorum uoluntatem frangi, & familiam extingui uideat: & cùm ista malis ipsius insultans, pecuniam sibi uendicet, me, qui & ipsos & rem eorum familiarem conseruarim, nihil æqui posse impetrare. Quare si quis hac lite omissa, eos spectet, qui unquam ex donatione hæreditatem petierunt: me tantam fidem amicis præstitisse, quantam quisquam alius, comperiet. Honorandi autem sunt, & maximi faciendi tales, multo magis quàm aliorum donationes eis eripiendæ. Atque etiam legem defendere debetis, per quam nobis & liberos adoptare licet, & de re familiari, nostro arbitratu statuere: quum legem hanc, orbis, loco

Peroratio, commiseratione & enumeratione constás.

πων, αὐτὶ παίδων οὗτός ἐστιν ὁ νόμος. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οἱ συγγενεῖς, καὶ οἱ μηδὲν προσήκοντες, μᾶλλον ἀλλήλων ἐπιμελοῦνται. ἵνα δὲ παύσωμαι λέγων, καὶ μὴ καὶ τι πλείονα χρόνον διατρίβω, σκέψασθ' ὡς μεγάλα καὶ δίκαια ἥκω πρὸς ὑμᾶς ἔχων. πρῶτον μὲν φιλίαν πρὸς τοὺς καταλιπόντας τὸν κλῆρον, παλαιὰν καὶ πατρικὴν, καὶ πάντα τὸν χρόνον διατελέσασαν. ἔπειτ' εὐεργεσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, καὶ περὶ δυστυχούντας ἐκείνους γεγενημένας. πρὸς δὲ τούτοις, διαθήκας παρ' αὐτῶν τῶν ἀντιδίκων ὁμολογουμένας. ἔπειτα νόμον ταύταις βοηθοῦντα, ὃς δοκεῖ τοῖς ἕλλησι καλῶς κεῖσθαι. τεκμήριον δὲ μέγιστον. περὶ μὲν γὰρ ἄλλων διαφέρονται· περὶ δὲ τούτου πάντες ταυτὰ γινώσκουσι. δέομαι οὖν ὑμῶν καὶ τούτων μεμνημένους, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰρημένων, τὰ δίκαια ψηφίσασθαι, καὶ τοιούτους μοι γενέσθαι δικαστὰς, οἵων περ ἂν αὐτοὶ τυχεῖν ἀξιώσητε.

ὙΠΟ'ΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΎμου βολφίου, εἰς τὸν ζ' λόγον.

Τρυφὰς ὑπὸ τοῦ λοχίτου τις, ὑπερφυῶς αὔξει τὸ πρᾶγμα, καὶ παρορμᾷν σπουδάζει τοὺς δικαστὰς ἤδη τὸ ἰσχυρῶς κολάζειν αὐτὸν, ὡσεὶ καταφρονήσαντα τῶν νόμων, καὶ τὴν δημοκρατίαν ἀναιρήσοντα ἄν. αὐξήσεις παρόμοιαι κἂν τῷ κατὰ μειδίου δημοσθένους εὑρίσκονται. τὸ προοίμιον ἀπερρηγμένον, καθάπερ καὶ τὸ τοῦ περὶ ζεύγους. ἀμφω γὰρ ἐοίκασι δευτερολογίᾳ, τῇ τὰ ἐγκλήματα, ἅτ' ἐπιλογικὴ οὖσα, αὐξανοῦσῃ μᾶλλον ἢ ἀπολεικνυούσῃ. δοκεῖ δὲ μελέτη μᾶλλον ἄνα, ἢ ἐν δικαστηρίῳ λεχθῆναι, διὰ τὸ μειρακιώδες τῶν ὑπερβολῶν.

ΚΑΤΑ'

loco liberûm esse intelligatis. Quæ quidē eam uim habet, atq; efficit, ut & cognati & nulla necessitudine coniuncti, inter se magis curent. Vt autem dicendi finem faciam, neq; diutius his rebus immorer: quanta sit æquitas causæ meæ considerate. Primùm enim, qui hæreditatem reliquerunt, uetere, & à patribus accepta, & ad finem usq; perducta amicitia, mihi coniuncti fuerunt. Deinde multa & magna in eos beneficia, rebus ipsorum aduersis contuli. Præterea, testamentum in promptu est, quod ne aduersarij quidem negare audent. Denique lex Græcis omnibus probata, huic testamento suffragatur: cuius rei maximum illud argumentū est, quòd cùm alijs de rebus dissentiant, de hac statuunt idem omnes. Rogo igitur uos, ut & hæc & cætera quæ dicta sunt, recordati, ea quæ iusta sunt decernatis: & tales in me iudices sitis, quales uobis alios esse cuperetis.

HIERONYMI VVOLFII
argumentum in VII. *Orationem.*

QVidam à Lochite uerberibus affectus, rem uehementer exaggerat, & iudices impellere studet, ut eum tanquam contemptorem legum, & popularis status euersorem grauiter puniāt. Similes ferè amplificationes sunt in oratione Demosthenis Midiana. Initium abruptum est, ut & orationis de Bigis. Quare secundo loco habita esse uidetur: quæ cum perorationis uim habeant, in amplificando ferè crimine quàm probando, magis occupatæ sunt. Est autem declamationi similior, quàm forensi orationi, ob iuuenilem exaggerationum audaciam.

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΛΟΧΙΤΟΥ λόγος ζ.

αὔξησις τοῦ ἐγκλήματος κατὰ σύγκρισιν, καὶ ἐκ τῆς νομοθεσίας.

Σ μὲν τοίνυν ἔτυπτέ με Λοχίτης, ἄρχων χειρῶν ἀδίκων, ἅπαντες ὑμῖν οἱ παρόντες μεμαρτυρήκασι. τὸ δ᾽ ἀδίκημα τοῦτο, οὐχ ὅμοιον δεῖ νομίζειν τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ τὰς τιμωρίας ἴσας ποιεῖσθαι περί τε τοῦ σώματος καὶ τῶν χρημάτων: ἐπισταμένους, ὅτι τοῦτο πᾶσιν ἀνθρώποις οἰκειότατόν ἐστι, καὶ τούς τε νόμους ἐθέμεθα, καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχόμεθα, καὶ τῆς δημοκρατίας ἐπιθυμοῦμεν, καὶ τ᾽ ἄλλα πάντα τὰ περὶ τὸν βίον ἕνεκα τούτου πράττομεν. ὥστ᾽ εἰκός ἐστιν ὑμᾶς τοὺς περὶ τοῦτ᾽ ἐξαμαρτάνοντας, ὃ περὶ πλείστου ποιεῖσθε, τῇ μεγίστῃ ζημίᾳ κολάζειν. εὑρήσετε δὲ καὶ τοὺς θέντας ἡμῖν τοὺς νόμους, ὑπὲρ τῶν σωμάτων μάλιστα σπουδάσαντας. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ μόνου τούτου τῶν ἀδικημάτων, καὶ δίκας καὶ γραφὰς αὐτοὶ παρακαταβολῆς ἐποίησαν: ἵν᾽, ὅπως ἂν ἡμῶν ἕκαστος τυγχάνῃ καὶ δυνάμενος καὶ βουλόμενος, οὕτως ἔχῃ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἀδικοῦντας. ἔπειτα τῶν μὲν ἄλλων ἐγκλημάτων, αὐτῷ μόνῳ τῷ παθόντι κακῶς, ὁ δράσας ὑπόδικός ἐστι: περὶ δὲ τῆς ὕβρεως, ὡς κοινοῦ τοῦ πράγματος ὄντος, ἔξεστι τῷ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν γραψαμένῳ πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσελθεῖν εἰς ὑμᾶς. οὕτω δ᾽ ἡγήσαντο δεινὸν εἶναι τὸ τύπτειν ἀλλήλους, ὥστε περὶ τῆς κακηγορίας νόμον ἔθεσαν, ὃς κελεύει τοὺς λέγοντάς τι τῶν ἀπορρήτων πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλειν. καίτοι πηλίκας τινὰς χρὴ ποιεῖσθαι

τὰς

ORATIO VII. CONTRA Lochitem.

ME igitur à Lochite uapulasse, nulla iniuria lacessito; omnes qui adfuerunt, pro testimonio dixerunt. Est autem facinus hoc aliorum delictorum dissimile iudicandum: nec idem sumendum supplicium de læsione corporis, quod de fraudatione pecuniarum. Scitis enim, hoc omnibus hominibus coniunctissimum esse: nosq; ob huius incolumitatem, & leges sanxisse, & pro libertate pugnare; & popularem statum expetere, omnes denique uitæ actiones huc referri. Aequum igitur est, eos qui id uiolant, quod maximi facitis, grauissimo supplicio coherceri à uobis. Nam eos etiam qui leges nobis tulerunt, corporum in primis rationem habuisse reperietis. Primùm enim de sola hac iniuria, tum priuatas, tum publicas actiones sine sponsione dederunt: ut unicuique nostrûm, ut & uellet & posset, sic ulcisci liceret eos, à quibus esset læsus. Deinde in alijs criminibus, ei soli qui offensus est, actio in aduersarium datur: de contumelia uerò, tanquam crimine publico, unicuique ciuium, re apud Sexuiros proposita, uenire in iudicium licet. Ac mutuis grassari uerberibus, usque adeò non ferendum esse putarunt: ut de maledicto legem tulerint, quæ iubet eos qui aliquid interdictum legibus proferunt, quingentis drachmis mulctari. Quanta igitur seueritate

Exaggeratio criminis per collationē, & ab autoritate legum.

τὰς τιμωρίας ὑπὲρ τῶν ἔργῳ κακῶς πεπονθότων, ὅταν
ὑπὲρ τῶν λόγῳ μόνον ἀκηκοότων, οὕτως ὀργιζόμενοι
* φαίνησθε; θαυμαστὸν δ' εἰ τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς ὀλιγαρ-
χίας ὑβρίσαντας ἀξίους θανάτου νομίζετε· τοὺς δ' ἐν
δημοκρατίᾳ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις ἐπιτηδεύοντας, ἀζη-
μίους ἀφήσετε. καίτοι γε δικαίως ἂν μείζονος οὗτοι τι-
μωρίας τυγχάνοιεν. φανερώτερον γὰρ ἐπιδείκνυνται
„ τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν. ὅστις γὰρ νῦν τολμᾷ παρανομεῖν
„ εἰς τοὺς πολίτας, ὅτε οὐκ ἔξεστι· τί ποτ' ἂν ἐποίησεν, ὅθ'
„ οἱ κρατοῦντες τῆς πόλεως, χάριν εἶχον τοῖς τὰ τοιαῦτα
ἐξαμαρτάνουσιν; ἴσως δὲ Λοχίτης ἐπιχειρήσει μικρὸν
ποιεῖν τὸ πρᾶγμα, διασύρων τὴν κατηγορίαν, καὶ λέ-
γων, ὡς οὐδὲν ἐκ τῶν πληγῶν κακὸν ἔπαθον, ἀλλὰ μεί-
ζους ποιοῦμαι τοὺς λόγους, ἢ κατ' ἀξίαν τῶν γεγενημένων.
ἐγὼ δ' εἰ μὲν μηδεμία προσῆν ὕβρις τοῖς πεπραγ-
μένοις, οὐκ ἄν ποτ' εἰσῆλθον εἰς ὑμᾶς. νῦν δ' οὐχ ὑπὲρ
τῆς βλάβης τῆς ἐκ τῶν πληγῶν γενομένης, ἀλλ' ὑπὲρ
τῆς αἰκίας, καὶ τῆς ἀτιμίας ἥκω παρ' αὐτοῦ δίκην λη-
ψόμενος, ὑπὲρ ὧν προσήκει τοῖς ἐλευθέροις μάλιστ' ὀρ-
γίζεσθαι, καὶ μεγίστης τυγχάνειν τιμωρίας. ὁρῶ δ' ὑμᾶς,
ὅταν τοὺς καταγνῶτε ἱεροσυλίαν ἢ κλοπήν, οὐ πρὸς τὸ
μέγεθος ὧν ἂν λάβωσι τὴν τιμωρίαν ποιουμένους, ἀλλ'
ὁμοίως ἁπάντων θάνατον κατακρίνοντας, καὶ νομίζον-
„ τας, δίκαιον εἶναι, τοὺς τοῖς αὐτοῖς ἔργοις ἐπιχειροῦντας,
„ ταῖς αὐταῖς ζημίαις κολάζειν. χρὴ τοίνυν καὶ περὶ τῶν
ὑβριζόντων τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, καὶ μὴ τοῦτο σκο-
πεῖν, εἰ μὴ σφόδρα συνέκοψαν, ἀλλ' εἰ τὸν νόμον παρέ-
βησαν, μηδ' ὑπὲρ τοῦ τυχόντος μόνον, ἀλλ' ὑπὲρ παντὸς
τοῦ τρόπου δίκην παρ' αὐτῶν λαμβάνειν· ἐνθυμουμένους,
ὅτι πολλάκις ἤδη μικραὶ προφάσεις μεγάλων κακῶν

ἀνασκευὴ τῆς μειώσεως, κατὰ μετάθεσιν τῆς αἰτίας.

αἴτιαι

uindicandæ sunt iniuriæ, reipsa factæ, cum petulantiæ uerborum ita succenseatis? Quum facinora paucorum dominatu commissa, morte mulctanda censeatis: qua ratione istos qui libera ciuitate simili studio sunt, impunè dimittetis? Atqui decebat tanto acrius in eos animaduerti, quanto suam improbitatem euidentius ostendunt. Nam qui nunc, quum non licet, contra leges molestus esse ciuibus non dubitat: quid is fecisset, quum magistratus gratiam haberent istiusmodi grassatoribus? Fortaßis autem Lochites rem extenuare conabitur, & accusationem cauillando, uerbera nihil mihi nocuisse, ac me suprà quàm deceat, uerbis amplificare dicet omnia. Ego uerò, siquidem id factum esset sine contumelia, nunquam apud uos queri uoluissem: nunc non damni, per uerbera dati, sed iniuriæ & ignominiæ pœnas eum mihi persoluere uolo, quæ res homines ingenuos maximo dolore afficere debent, acerriméque uindicari. Equidem uos, si quem sacrilegij furtíue damnatis, in irroganda pœna non id spectare uideo, quantum abstulerint: sed sine discrimine omnes capitis damnare, & æquum putare ut qui eadem facinora sunt aggreßi, pœnas easdem luant. Idem igitur de contumeliosis istis sentire debetis: neque id considerare, an parum uerberarint, sed an leges uiolarint. Neque enim tam id factum quod contigit, uindicandum est, quàm uniuersa petulantia morum cohercenda. Scitis enim, sæpe iam paruas causas ingentia mala

Refutatio extenuationis per translationem causæ.

αἴτιαι γεγόνασιν: καὶ διότι πολλοὶ τῶν τε ξένων καὶ τῶν πολιτῶν διὰ τοὺς τύπτειν τολμῶντας, εἰς τοῦτ' ὀργῆς προήχθησαν, ὥστ' εἰς τραύματα καὶ σφαγὰς καὶ θανάτους, καὶ τὰς μεγίστας συμφορὰς ἐλθεῖν· ὧν οὐδὲν διὰ τὸν φεύγοντα τὴν δίκην, ἀγένητόν ἐστιν: ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ τούτου μέρος, ἅπαντα τὰ προειρημένα πέπρακται, διὰ δὲ τὴν τύχην, καὶ τὸν τρόπον τὸν ἐμὸν, οὐδὲν τῶν ἀνηκέστων συμβέβηκεν. ἡγοῦμαι δ' ὑμᾶς οὕτως ἂν ἀξίως ὀργισθῆναι περὶ τοῦ πράγματος, εἰ διεξέλθοιτε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, ὅσῳ μεῖζόν ἐστι τοῦτο τῶν ἄλλων ἀδικημάτων. εὑρήσετε γὰρ τὰς μὲν ἄλλας ἀδικίας, μέρος τι τοῦ βίου βλαπτούσας, τὴν δ' ὕβριν ὅλοις τοῖς πράγμασι λυμαινομένην: καὶ πολλοὺς μὲν οἴκους διὰ ταύτην διαφθαρέντας, πολλὰς δὲ πόλεις ἀναστάτους γενομένας. καὶ τί δεῖ τὰς τῶν ἄλλων συμφορὰς λέγοντα διατρίβειν; αὐτοὶ γὰρ ἡμεῖς δὶς ἤδη τὴν δημοκρατίαν ἐπείδομεν καταλυθεῖσαν, καὶ δὶς τῆς ἐλευθερίας ἀπεστερήθημεν, οὐχ ὑπὸ τῶν ταῖς ἄλλαις πονηρίαις ἐνόχων ὄντων, ἀλλὰ διὰ τοὺς καταφρονοῦντας καὶ βουλομένους τοῖς μὲν πολεμίοις δουλεύειν, τοὺς δὲ πολίτας ὑβρίζειν. ὧν εἷς ἐστιν οὗτος. καὶ γὰρ εἰ τῶν τότε κατασταθέντων νεώτερός ἐστιν, ἀλλὰ τόν γε τρόπον ἔχει τὸν ἐξ ἐκείνης τῆς πολιτείας. αὗται γάρ εἰσιν αἱ φύσεις, αἱ παραδοῦσαι μὲν τὴν δύναμιν τοῖς πολεμίοις· κατασκάψασαι δὲ τὰ τείχη τῆς πατρίδος, πεντακοσίους δὲ καὶ χιλίους ἀκρίτως ἀποκτείνασαι τῶν πολιτῶν. ὧν εἰκὸς ὑμᾶς μεμνημένους, τιμωρήσασθαι μὴ μόνον τοὺς τότε λυμηναμένους ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς νῦν βουλομένους οὕτω διαθεῖναι τὴν πόλιν. καὶ τοσούτῳ μᾶλλον τοὺς

μετάστασις τοῦ ἀδικήματος ἀπὸ τοῦ ἰδιώτου ἐπὶ τὸ δημόσιον, καὶ παροξυσμὸς τῶν δικαστῶν.

peperisse: ac multos & ciues & peregrinos ab ijs qui uerberare ausi fuerant, ad tantam iracundiam concitatos, ut ad uulnera, ad cædes, ad mortes, ad atrocissimas clades progrederentur. Quorum nihil, quantum in reo fuit, infectum est: sed si illius factum spectetis, hæc quæ diximus, omnia perpetrata sunt: fortuna autem & moderatio mea in causa fuerunt, ne quid acerbius sequeretur.

Arbitror autem uos ita demum, ut res meretur, indignaturos, si uobiscum ipsi reputaueritis, quanto maior hæc sit alijs iniurijs. Nam alia quidem scelera partem aliquam rei familiaris lædere, uerberum autem iniuriam summæ rerum nocere, inuenietis: & multas familias ob hanc extinctas esse, multásque urbes euersas. Et quorsum attinet, aliorum cladibus commemorandis immorari? Nos ipsi bis iam statum popularem sublatum esse, bis nos libertatem amisisse, uidimus: non per eos qui alijs sceleribus obstricti fuerunt, sed per contemptores illos, qui & hostibus seruire, & ciuibus insultare uoluerunt: quorum iste unus est. Nam etsi per ætatem illis turbis interesse non potuit: at indolem habet illi statui conuenientem. Ista enim ingenia sunt, quæ hostibus nostros exercitus tradiderunt, quæ patriæ mœnia subruerunt, quæ ciues mille quingentos indicta causa trucidarunt. Vos igitur harum rerum memores punire decet, non eos modò qui tum uobis nocuerunt: sed istos etiam, qui nunc eodem sunt animo in Rempublicam: ac tanto magis

Transfert crimē à priuata persona ad statū ciuitatis, & ad seueritatē animaduersionis iudices incitat.

τοὺς ἐπιδόξους γενήσεσθαι πονηροὺς τῶν πρότερον ἡμαρτηκότων, ὅσωπερ κρεῖττόν ἐστι τῶν μελλόντων κακῶν ἀποτροπὴν εὑρεῖν, ἢ τῶν ἤδη γεγενημένων δίκην λαβεῖν, καὶ μὴ περιμένειν, ἕως ἂν ἀθροισθέντες, καὶ καιρὸν λαβόντες, εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἐξαμάρτωσιν· ἀλλ' ἐφ' ἧς ἂν προφάσεως ὑμῖν παραδοθῶσιν, ἐπὶ ταύτης αὐτοὺς τιμωρήσασθαι· νομίζοντας εὕρημα ἔχειν, ὅτ' ἄν τινα λάβητε, ἐν μικροῖς πράγμασιν ἐπιδεδειγμένον ἅπασαν τὴν αὐτοῦ πονηρίαν. κράτιστον μὲν γὰρ ἂν ἦν, εἴ τι προσῆν ἄλλο σημεῖον τοῖς πονηροῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ πρὶν ἀδικηθῆναί τινα τῶν πολιτῶν, πρότερον κολάζειν αὐτούς. ἐπειδὴ δ' οὐχ οἷόν τ' αἰσθέσθαι, πρὶν κακῶς τινὰ παθεῖν ὑπ' αὐτῶν· ἀλλ' οὖν ἐπειδ' ἂν γνωσθῶσι, προσήκει πᾶσι μισεῖν τοὺς τοιούτους, καὶ κοινοὺς ἐχθροὺς νομίζειν. ἐνθυμεῖσθε δ', ὅτι τῶν μὲν περὶ τῆς οὐσίας κινδύνων, οὐ μέτεστι τοῖς πένησι, τῆς δ' εἰς τὰ σώματα αἰκίας ὁμοίως πάντες κοινωνοῦμεν. ὥσθ' ὅταν μὲν τοὺς ἀποστεροῦντας τιμωρῆσθε, τοὺς πλουσίους μόνον ὠφελεῖτε· ὅταν δὲ τοὺς ὑβρίζοντας κολάζητε, ὑμῖν αὐτοῖς βοηθεῖτε. ὧν ἕνεκα δεῖ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι ταύτας τῶν δικῶν· καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων συμβολαίων τοσούτου τιμᾶν, ὅσον προσήκει τῷ διώκοντι κομίσασθαι· περὶ δὲ τῆς ὕβρεως, ὅσον ἀποτίσας ὁ φεύγων, παύσασθαι μέλλει τῆς παρούσης ἀσελγείας. ἢν οὖν περιαιρῆσθε τὸ τὰς οὐσίας ἀφαιρεῖν τῶν νεανιευομένων εἰς τοὺς πολίτας, καὶ μηδεμίαν ἱκανὴν ἡγῆσθε εἶναι ζημίαν, εἴ τινες ἂν εἰς τὰ σώματα ἐξαμαρτάνοντες, τοῖς χρήμασι τὰς δίκας ὑπέχωσιν· ἅπανθ' ὅσα δεῖ τοὺς καλῶς δικάζοντας διαπράξεσθε. καὶ γὰρ καὶ περὶ τοῦ παρόντος πράγματος,

ὀρθῶς

hos, quos uerisimile est fore improbos, quàm illos q olim peccarunt: quanto præstabilius est, ingruentia mala prohibere, quàm præterita ulcisci. Neq; enim expectandum est, donec cõgregati ac nacti occasionem, toti ciuitati perniciem cõparent: sed quocunq; in facinore uestræ potestati tradentur, in eo sunt puniendi: atq; in lucro deputãdum, si quem deprehenderitis, qui paruis in rebus omnem suam improbitatem ostentarit. Nam optimum certè quidem esset, si quod aliud signum in hominib. improbis emineret: eos, etiam priusquã ciuis ullus ab eis læderetur, mulctari. Quia uerò id sentiri non potest, nisi post factas ab eis alicui iniurias: tum certè, ubi cogniti fuerint, omnium officium est, eos odio prosequi, & pro communibus hostibus habere. Illud etiam cogitate, pauperib. nihil esse metuendum, ne fraude circumuenti, opes amittãt: corporum autem iniurias omnibus esse communes. Itaq; quum fraudatores punitis, diuitibus duntaxat consulitis: quum uerò proteruos istos cohercetis, uobismetipsis opem fertis. Quare uos hæc iudicia maximi facere decet, ac in alijs cõtractibus tanti litem æstimare, quantum accusatorem cõsequi æquum est. Sed de iniuria uerberum, ea mulcta irroganda est, qua soluta, reum petulantiæ suæ perpetuò pœniteat. Quòd si morem istũ tolletis, quo nũc pecunia dũtaxat mulctatis eos qui uires suas ciuib. uerberãdis ostentant: & nullũ satis graue supplicium esse putabitis, si qui corpora uiolantes, pecunijs mulctati fuerint: bonorũ iudicum officio functi eritis. Nã & de hoc ipso negocio

ὀρθῶς γνώσεσθε, καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας κοσμιωτέρους ποιήσετε, καὶ τὸν βίον τὸν ὑμέτερον αὐτῶν ἀσφαλέστερον καταστήσετε. ἔστι δὲ δικαστῶν νοῦν ἐχόντων, περὶ τῶν ἀλλοτρίων τὰ δίκαια ψηφιζομένους, ἅμα καὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν εὖ τίθεσθαι.

ἀνασκευή, ὅτι οὐ δεῖ αὐτὸν διὰ τὸ πένης εἶναι, ἔλαττον ἔχειν, καὶ δημοκρατικῆς ἰσονομίας σύστασις.

Καὶ μηδεὶς ὑμῶν εἰς τοῦτο ἀποβλέψας, ὅτι πένης εἰμὶ, καὶ τοῦ πλήθους εἷς, ἀξιούτω τοῦ τιμήματος ἀφαιρεῖν. οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν ἐλάττους ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας ὑπὲρ τῶν ἀδόξων, ἢ τῶν ὀνομασμένων: οὐδὲ χείρους ἡγεῖσθαι τοὺς πενομένους τῶν πολλὰ κεκτημένων. ὑμᾶς γὰρ ἂν αὐτοὺς ἀτιμάζοιτε, εἰ τοιαῦτα γινώσκοιτε περὶ τῶν πολιτῶν. ἔτι δὲ καὶ πάντων ἂν εἴη δεινότατον, εἰ δημοκρατίας οὔσης, μὴ τῶν αὐτῶν ἅπαντες τυγχάνοιμεν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀρχῶν μετέχειν ἀξιοῖμεν, τῶν δ' ἐν τοῖς νόμοις δικαίων ἀποστεροῖμεν ἡμᾶς αὐτούς. καὶ μαχόμενοι μὲν ὁμοίως ἐθέλοιμεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς πολιτείας· ἐν δὲ τῇ ψήφῳ πλέον νέμοιμεν τοῖς τὰς οὐσίας ἔχουσιν. οὐκ, ἐάν γέ μοι πείθητε, οὕτω διακείσεσθε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, οὐδὲ διδάξετε τοὺς νεωτέρους καταφρονεῖν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν: οὐδ' ἀλλοτρίους ἡγήσεσθε εἶναι τοὺς τοιούτους τῶν ἀγώνων, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὲρ αὐτοῦ δικάζων ἕκαστος ὑμῶν, οἴσει τὴν ψῆφον. ἅπαντας γὰρ ὁμοίως ἀδικοῦσιν οἱ τολμῶντες τὸν νόμον παραβαίνειν,

ἐπίλογος.

τὸν ὑπὲρ τῶν σωμάτων τῶν ὑμετέρων κείμενον. ὥς ἂν σωφρονῆτε, παρακαλέσαντες ἀλλήλους, ἐνσημανεῖσθε λοχίτῃ τὴν ὀργὴν τὴν ὑμετέραν αὐτῶν: εἰδότες,
» ὅτι πάντες οἱ τοιοῦτοι, τῶν μὲν νόμων τῶν κειμένων κα-
» ταφρονοῦσι, τὰ δ' ἐνταῦθα γιγνωσκόμενα, νόμους εἶναι
» νομίζουσιν. ἐγὼ μὲν οὖν ὡς οἷός τ' ἦν εἴρηκα περὶ τοῦ
» πράγματος. εἰ δέ τις ἔχει μοι τῶν παρόντων συνειπεῖν, ἀναβὰς εἰς ὑμᾶς, λεγέτω.

ΥΠΟ-

recte statuetis, & ciues alios modestiores efficietis, & uestram ipsi quoq; uitam in tuto collocabitis. Decet autem prudentes iudices, in alienis causis disceptandis æquitate obseruanda, suis interim quoq; rebus prospicere. Ac nemo uestrûm, eo quòd pauper sum, et homo plebeius, propterea quicquam de litis æstimatione detrahendũ censeat. Nec enim æquum est, minora supplicia constitui de iniurijs hominum obscurorum, quàm nominatorum: neq; deteriores iudicandi sunt pauperes, quàm opibus affluentes. Nam uos ipsos ignominia notabitis, si de ciuibus ita statuetis. Omnium præterea iniquissimũ fuerit, in populari Repub. non omnes eadem consequi: & ad magistratus quidem patêre nobis aditum uelle, iure autem legũq; præsidijs nos ultrò ipsos spoliare: atq; in prælijs æquè omnes ad tuendum ciuitatis statum uelle oppetere, in ferenda autem sententia ditiorib. plus tribuere. Neq; uerò, si mihi quidem pareatis, sic erga uos ipsos affecti eritis: neq; docebitis adolescentes, contemnere multitudinẽ ciuium: neq; tales causas à uobis alienas esse iudicabitis: sed sic unusquisq; pronunciabit, quasi sua res ageretur. Nã æquè omnes lædunt, qui legẽ pro corporis nostri defensione latam cõculcare audent. Quare, si sapitis, alij alios cohortati, Lochitæ uestram iracundiam ostendite: cum intelligatis, omnes istiusmodi, legum quidem esse contẽptores: ea uerò quæ hic decernuntur, habere pro legibus. Ac ego quidem de re dixi, ut potui. Quòd si aduocatorũ aliquis habet in quo mihi patrocinetur, progressus ad nos, dicat.

Occupatio, se propter paupertatẽ nõ esse minoris faciendum: & æqualitatis democraticę commendatio.

Conclusio.

AR-

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ἹΕΡΩΝΎΜΟΥ βολφίου, εἰς τὸν η΄, καὶ τελευταῖον λόγον.

Ἀμάρτυρος ἐπιγράφεται ὁ λόγος, διὰ τό, τὸ συμβόλαιον οὐ διὰ μαρτύρων ἀποδείκνυσθαι, ἀλλ' ἐξ εἰκότων τεκμαίρεσθαι περὶ τοῦ ἀληθοῦς ἀνάγκην εἶναι. τῶν γὰρ τριάκοντα τυραννούντων ἀθήνησι νικίας περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύων, παρ' εὐθύνῳ ἀνεψιῷ αὐτοῦ ὄντι τρία κατέθετο τάλαντα, μαρτύρων οὐ παραγενομένων. ταῦτα δ' ἀπαιτῶν πάλιν, τὰ μὲν δύο ἀπολαμβάνει, τὸ δὲ τρίτον ἔξαρνος γίνεται εὐθύνους. τὸ κεφάλαιον οὖν τῆς ἀμφισβητήσεως ἐστί, πότερον εἰκὸς νικίαν μᾶλλον ἀπαιτεῖν ὃ μὴ δέδωκεν, ἢ εὐθύνουν ἀποστερεῖν ὃ ἔλαβεν. ἀφυὴς δὲ ὁ λόγος, καὶ πολὺ ἔχων ἐξουσίας, καὶ φιλοστράτου ἀποφαινομένου, ἐν τοῖς ἄριστα συγκειμένοις τῶν ἰσοκράτους φροντισμάτων.

ΠΡῸΣ ΕὐΘΎΝΟΥΝ ἈΜΆΡΤΥΡΟΣ λόγος η΄.

εὐνοίας λῆψις, ἐκ τῶν προσώπων, καὶ προσοχῆς μετὰ τὴν διήγησιν, ἐκ τῆς ἀπορίας τοῦ πράγματος.

Ὑ τῆς προφάσεως ἀπορῶ, δι' ἣν τινα λέγω ὑπὲρ νικίου τουτουί. καὶ γὰρ φίλος ὤν μοι τυγχάνει, καὶ δεόμενος, καὶ ἀδικούμενος, καὶ ἀδύνατος εἰπεῖν, ὥστε διὰ ταῦτα πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ λέγειν ἀναγκάζομαι. ὅθεν οὖν τὸ συμβόλαιον αὐτῷ πρὸς εὐθύνουν γεγένηται, διηγήσομαι ὑμῖν, ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων. νικίας γὰρ οὑτοσίν, ἐπειδὴ οἱ τριάκοντα κατέστησαν, καὶ αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ ἐκ μὲν τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας ἐξήλειφον, εἰς δὲ τὸν μετὰ πεισάνδρου κατάλογον ἀνέγραφον: δεδιὼς τὰ παρόντα πράγματα, τὴν μὲν οὐσίαν ὑπέθηκε, τοὺς δ' οἰκέτας ἔξω τῆς γῆς ἐξέπεμψε, τὰ δ' ἔπιπλα ὡς ἐμὲ ἐκόμισε, τρία δὲ τάλαντα ἀργυρίου εὐθύνῳ φυλάττειν

ἔδω

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in Orationem VIII. & ultimam.

AΜάρτυρος inscribitur hæc oratio, quòd controuersia nullis testimonijs probari potest, sed ueritatem coniecturis quibusdam indagare necesse est. Nam cùm Athenis triginta tyranni grassarētur: Nicias proscriptus, tria talenta deposuit apud Euthynum consobrinum, nullis testibus adhibitis. Quæ cùm repeteret, duo recipit, tertium Euthynus negat. Controuersia in hoc consistit, utrum probabilius sit, Niciam reposcere quod non dederit, an Euthynum reseruare quod acceperit? ualde ingeniosa & acuta oratio est: &, Philostrato autore, inter Isocrateas ex optimis.

ORATIO CONTRA EVthynum sine testibus: HIERONYMO VVOLFIO interprete.

IVstæ mihi sunt causæ, Niciæ defendendi. Nam & amicus meus est, & me rogauit, & affectus iniuria est, & dicendi imperitus. Quare propter hæc omnia causam eius agere cogor. Quàm breuissimè igitur potero, uobis exponam, quo modo negocium hoc ei cum Euthyno intercesserit. Nicias hic, triginta tyrannis rerum potientibus, cùm eum inimici è ciuium numero deletum, in Pisandri catalogum inscripsissent: rebus suis diffisus, facultates oppignorat, famulos peregrè ablegat, supellectilem ad me transfert, & argenti tria talenta Euthyno custodienda tradit:

Beneuolentiæ captatio à personis: & attentionis, post narrationē, à perplexitate rei.

ἔδωκεν, αὐτὸς δ' εἰς ἀγρὸν ἐλθὼν διητᾶτο. οὐ πολλῷ δὲ χρόνῳ ὕστερον βουλόμενος ἐκπλεῖν, ἀπῄτησε τὸ ἀργύριον. εὔθυνος δὲ τὰ μὲν δύο τάλαντα ἀποδίδωσι, τοῦ δὲ τρίτου ἔξαρνος γίνεται. ἄλλο μὲν οὖν οὐδὲν εἶχε νικίας ἐν τῷ τότε χρόνῳ ποιῆσαι: προσιὼν δὲ πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους, ἐνεκάλει καὶ ἐμέμφετο, καὶ ἔλεγεν ἃ πεπονθὼς εἴη. καί τοι οὕτω τοῦτόν τε περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο, καὶ τὰ καθεστῶτα ἐφοβεῖτο, ὥστε πολὺ ἂν θᾶττον ὀλίγων στερηθεὶς ἐσιώπησεν, ἢ μηδὲν ἀπολέσας ἐνεκάλεσεν. τὰ μὲν οὖν γεγενημένα ταῦτ' ἐστίν. ἀπόρως δ' ἡμῖν ἔχει τὸ πρᾶγμα. νικίᾳ γὰρ οὔτε παρακαταθεμένῳ τὰ χρήματα, οὔτε κομιζομένῳ, οὐδεὶς οὔτ' ἐλεύθερος, οὔτε δοῦλος παρεγένετο. ὥστε μήτ' ἐκ βασάνων, μήτ' ἐκ μαρτύρων οἷόν τ' εἶναι γνῶναι περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τεκμηρίων καὶ ἡμᾶς διδάσκειν, καὶ ὑμᾶς δικάζειν, ὁπότεροι τἀληθῆ λέγουσιν. οἶμαι δ' οὖν ἅπαντας εἰδέναι, ὅτι μάλιστα συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦσιν, οἱ λέγειν μὲν δεινοί, ἔχοντες δὲ μηδέν, τοὺς ἀδυνάτους μὲν εἰπεῖν, ἱκανοὺς δὲ χρήματα τελεῖν. νικίας τοίνυν εὐθύνου πλείω μὲν ἔχει, ἧττον δὲ δύναται λέγειν. ὥστ' οὐκ ἔστι διότι ἂν ἐπήρθη ἀδίκως ἐπ' εὔθυνον ἐλθεῖν. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον καὶ ἐξ αὐτοῦ ἄν τις τοῦ πράγματος γνοίη, ὅτι πολὺ μᾶλλον εἰκὸς ἦν εὔθυνον λαβόντα ἐξαρνεῖσθαι, ἢ νικίαν μὴ δόντα αἰτιᾶσθαι. δῆλον γὰρ, ὅτι πάντες κέρδους
„ ἕνεκ' ἀδικοῦσιν. οἱ μὲν οὖν ἀποστεροῦντες, ὧνπερ ἕνεκ' ἀ-
„ δικοῦσιν, ἔχουσιν: οἱ δ' ἐγκαλοῦντες, οὐδ' εἰ λήψεσθαι μέλλουσιν, ἴσασιν. πρὸς δὲ τούτοις, ἀκαταστάτως ἐχόντων τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ δικῶν οὐκ οὐσῶν: τῷ μὲν οὐδὲν ἦν πλέον ἐγκαλοῦντι, τῷ δ' οὐδὲν ἦν δέος ἀποστεροῦντι, ὥστε τὸν μὲν οὐδὲν ἦν θαυμαστόν, ὅτε καὶ οἱ μετὰ μαρτύρων

κατασκευὴ ἀπό τε τῆς ποιότητος τῶν προσώπων, καὶ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, καὶ τῶν καιρῶν.

dit: ipse uerò in agro se continet. Non multo pòst, aliò nauigaturus, argẽtum repetit. Euthynus autem duo quidem talenta reddit, sed tertium inficiatur. Nicias igitur eo tempore nihil habebat aliud quod ageret, nisi quòd apud familiares illũ incusabat, & querebatur, & quid sibi accidisset narrabat. Atqui tanti faciebat istum, & cõditionem temporum ita metuebat: ut multo citius paruam iacturam silẽtio præterisset, quàm re nulla fraudatus accusasset. Et hæc quidem rei summa est. Cõflictamur autem magnis difficultatibus. Nã Niciæ neq; deponẽti pecunias, neq; recipiẽti quisquam adfuit uel ingenuus uel seruus. Itaq; nec quæstionibus, neq; testibus res probari potest: sed necesse est & nos argumẽtis docere, et uos eâdẽ hac ratione iudicare utri uera dicãt. Arbitror autẽ uos omnes scire, calumniari solere potissimùm homines eloquentes, sed pauperes, eos qui dicendi imperiti sunt, & pecuniã dare possunt. Nicias uerò Euthyno ut locupletior, sic etiã infantior est. Quare nihil fuit, quo fretus Euthynum iniustè inuaderet. Quin ex ipsa etiã re intelligitur, longè uerisimilius esse, Euthynum id negare quod acceperit, quàm Niciam postulare quod non dederit. Notum enim est, lucri causa omnes iniuriã facere. Qui igitur depositum negãt, habent id propter quod ius uiolãt: qui uerò accusant, id quoq; nesciunt an accepturi sint. Præterea Reipub. statu incerto, sublatisq; iudicijs, hic accusando nihil profecisset: isti uerò, etiã si fraudaret, nihil periculi metuendũ erat. Quare mirandum non fuit, eo tẽpore, quum ij etiam qui testibus

Confirmatio à qualitate personarũ, ipsius rei natura, & conditione temporum.

ρων δανεισάμενοι ἐξηρνοῦντο, τότε ἃ μόνος παρὰ μό-
νου ἔλαβεν, ἀποστερῆσαι: τὸν δ' οὐκ εἰκὸς, ὅτε οὐδ'
οἷς δικαίως ὠφείλετο, οἷόν τ' ἦν πράττεσθαι, τότε ἀ-
δίκως ἐγκαλοῦντα, οἴεσθαί τι λήψεσθαι. ὅτι δ' εἰ καὶ
μηδὲν αὐτὸν ἐκώλυεν, ἀλλὰ καὶ ἐξῆν, καὶ ἐβούλετο
συκοφαντεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐπ' εὐθύνουν ἦλθε, ῥᾴδιον
γνῶναι. οἱ γὰρ τοιαῦτα πράττειν ἐπιθυμοῦντες, οὐκ ἀ-
πὸ τῶν φίλων ἄρχονται, ἀλλὰ μετὰ τούτων ἐπὶ τοὺς
ἄλλους ἔρχονται, καὶ τούτοις ἐγκαλοῦσιν, οὓς ἂν μήτ'
αἰσχύνωνται, μήτε δεδίωσι· καὶ οὓς ἂν ὁρῶσι, πλου-
σίους μὲν, ἐρήμους δὲ καὶ ἀδυνάτους πράττειν. εὐθύ-
νῳ τοίνυν τἀναντία τούτων ὑπάρχει. ἀνεψιὸς γὰρ ὢν
νικίου τυγχάνει, λέγειν δὲ καὶ πράττειν μᾶλλον δύ-
ναται τούτου: ἔτι δὲ χρήματα μὲν ὀλίγα, φίλους δὲ
πολλοὺς κέκτηται. ὥστ' οὐκ ἔστιν ἐφ' ὅν τινα ἂν ἧττον,
ἢ ἐπὶ τοῦτον ἦλθεν. ἐπεὶ ἔμοι γε δοκεῖ, εἰδότι τὴν
τούτων οἰκειότητα, οὐδ' ἂν εὐθύνους νικίαν ἀδικῆσαι,
εἰ ἐξῆν ἄλλον τινὰ τοσαῦτα χρήματα ἀποστερῆσαι. νῦν
δ' ἀρχαιότερον αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα. ἐγκαλεῖν μὲν γὰρ
ἔξεστιν, ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενον: ἀποστερεῖν δ' οὐχ
οἷόν τ' ἄλλον, ἢ τὸν παρακαταθέμενον. ὥστε νικίας μὲν
συκοφαντεῖν ἐπιθυμῶν, οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦτον ἦλθεν:
εὐθύνους δ' ἀποστερεῖν ἐπιχειρῶν, οὐκ ἂν ἄλλον εἰ-
χεν. ὃ δὲ μέγιστον τεκμήριον, καὶ πρὸς ἅπαντα ἱκα-
νόν. ὅτε γὰρ τὸ ἔγκλημα ἐγένετο, ὀλιγαρχία καθεστή-
κει. ἐν ᾗ οὕτως ἑκάτερος αὐτῶν διέκειτο, ὥστε νικίας
μὲν, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον εἴθιστο συκοφαντεῖν, τότ'
ἂν ἐπαύσατο: εὐθύνους δὲ καὶ εἰ μηδὲ πώποτε διενοή-
„ θη ἀδικεῖν, τότ' ἂν ἐπήρθη. ὁ μὲν γὰρ διὰ τὰ ἁμαρτή-
„ ματα ἐτιμᾶτο, ὁ δὲ διὰ τὰ χρήματα ἐπεβουλεύετο.

πάν-

testib. adhibitis mutuati erãt, negarent: istũ, ꝗ solus à solo accepat, reddere noluisse. Hũc uerò nõ cõsentaneũ est (quũ nec ĩj qb. iure debebatur, æs alienũ exigere posset) putasse, iniustè accusando se quicꝗ accepturũ esse. Quòd si nihil ei obstitisset, sed calũniari et licuisset & libuisset: eũ nõ cõtra Euthynũ uẽturũ fuisse, facilè ꝓspicitur. Nã q tale aliqd in animo habẽt, tirociniũ nõ ab amicis auspicãtur: sed horũ præsidĳs freti, alios inuadunt, & eos accusant quos nec uerẽtur, nec metuũt: quosq́, cùm diuites esse uident, tũ copĳs amicorũ destitutos, & reb. gerẽdis ineptos. At in Euthyno cõtraria horũ reperiuntur. Est enim Niciæ cõsobrinus, et tũ dicẽdi tũ agẽdi facultate instructior. Præterea paruas qdẽ facultates, sed multos amicos habet. Quare nemo est, quem non potius quàm istũ aggrederetur. Nã, ut ego qdẽ, cõscius necessitudinis istorũ, sentio: nec Euthynus Niciã læsisset, si aliũ quempiã tãta fraudare pecunia licuisset. Nũc huius causa negocĳ altius repetẽda est, & inqrenda subtilius. Accusare enim licet aliquẽ, delectũ ex omnibus: fraudare uerò nõ aliũ licet, nisi q depositũ crediderit. Quare Nicias, si calũniari uellet, istũ nõ inuasisset: Euthynus uerò, quũ fraudare decreuisset, aliũ inuenire non potuit. Iã illud maximũ signũ est, & unũ omniũ instar, quòd eo tẽpore quo crimen cõflatũ est, oligarchia cõstituta erat: in qua cũ utroque sic agebatur, ut Nicias, si sũpiori tẽpore calũnĳs uictum quæritasset, tunc utiq́ destitisset: Euthynus aũt, si nunꝗ qcquã iniusti cogitasset, tũc incitari potuisset. Nam is quidem propter delicta honorabatur: huic autem ob pecunias insidiæ comparabãtur.

πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δεινότερον ἦν πλουτεῖν ἢ ἀδικεῖν. οἱ μὲν γὰρ τὰ ἀλλότρια ἐλάμβανον, οἱ δὲ τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν ἀπώλλυον. ἐφ᾽ οἷς γὰρ ἦν ἡ πόλις, οὐ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐτιμωροῦντο: ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας ἀφῃροῦντο. καὶ ἡγοῦντο τοὺς μὲν ἀδικοῦντας πιστούς, τοὺς δὲ πλουτοῦντας ἐχθρούς. ὥστε μὴ περὶ τούτου εἶναι νικίᾳ, ὅπως συκοφαντῶν τἀλλότρια λήψοιτο: ἀλλ᾽ ὅπως μηδὲν ἀδικῶν, κακόν τι πείσοιτο. τῶν μὲν γὰρ ὥσπερ εὐθύνους δυναμένων, ἐξῆν ἅ τ᾽ ἔλαβεν ἀποστερεῖν, καὶ οἷς μὴ συνέβαλεν ἐγκαλεῖν: οἱ δ᾽ ὥσπερ νικίας διακείμενοι, ἠναγκάζοντο τοῖς τ᾽ ὀφείλουσι τὰ χρέα ἀφιέναι, καὶ τοῖς συκοφαντοῦσι τὰ αὐτῶν διδόναι. καὶ ταῦθ᾽ ὅτι ἀληθῆ λέγω, αὐτὸς ἂν ὑμῖν εὐθύνους μαρτυρήσειεν. ἐπίστασθε γὰρ ὅτι τιμόδημος τουτονὶ τριάκοντα μνᾶς ἔπραξε, οὐ χρέος ἐγκαλῶν, ἀλλ᾽ ἀπάξειν ἀπειλῶν. καίτοι πῶς εἰκὸς, νικίαν εἰς τοῦτ᾽ ἀνοίας ἐλθεῖν, ὥστ᾽ αὐτὸν περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύοντα, ἑτέρους συκοφαντεῖν: καὶ μὴ δυνάμενον τὰ αὐτοῦ σώζειν, τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν: καὶ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἐχθροῖς, ἑτέρους διαφόρους ποιεῖσθαι: καὶ τούτοις ἀδίκως ἐγκαλεῖν, παρ᾽ ὧν οὐδ᾽ ὁμολογούντων ἀποστερεῖν, οἷός τ᾽ ἂν ἦν δίκην λαβεῖν: καὶ τότε πλέον ἔχειν ζητεῖν, ὅτε οὐδὲ ἴσον ἐξῆν αὐτῷ· καὶ ὅτε ἃ οὐκ ἔλαβεν ἀποτίνειν ἠναγκάζετο, τότε καὶ ἃ μὴ συνέβαλεν, ἤλπιζε πράξασθαι; περὶ μὲν οὖν τούτων, ἱκανὰ τὰ εἰρημένα. ἴσως δ᾽ εὐθύνους ἐπιχειρεῖ, ἃ καὶ πρότερον ἤδη: ὅτι οὐκ ἄν ποτ᾽ ἀδικεῖν ἐπιχειρῶν, τὰ μὲν δύο μέρη τῆς παρακαταθήκης ἀπέδωκε, τὸ δὲ τρίτον μέρος ἀπεστέρησεν: ἀλλ᾽ εἴτε ἀδικεῖν ἐπεθύμει, εἴτε δίκαιος ἐβούλετο εἶναι, περὶ ἁπάντων ἂν τὴν αὐτὴν γνώ-

ἀνασκευή, ὅτι καὶ τὰ δύο μέρη ἀποδόντα εἰκός ἐστι τὸ τρίτον ἀποστερῆσαι.

Omnes enim scitis, eo tẽpore maius fuisse crimẽ esse diuitẽ, quàm scelerosum: quòd hi aliena rapiebãt, illi suas opes amittebant. Qui enim ad Reipub. gubernacula sedebãt, nõ delinquẽtes puniebãt, sed diuites spoliabãt: & iniustos sibi fidos, diuites aũt inimicos esse putabant. Quare non eo in loco res Niciæ fuerũt, ut per calũniã alienis potiretur: sed ut, etiãsi læsisset neminẽ, malo afficeretur. Nã q ita potens erat, ut Euthynus: ei potestas dabatur, et ea quæ accẽpisset, fraudandi, & de his quæ nõ dedisset, accusandi. Quorũ uerò eadem erat quæ Niciæ cõditio: hi & debitorib. æs alienũ remittere, & suas opes calũniatorib. dare cogebantur. Et hæc à me uerè dici, ipsius Euthyni testimonio cognoscetis. Timodemum enim ab hoc XXX minas extorsisse scit, nõ æs alienũ postulantẽ, sed carcerẽ minitantẽ. Credi igitur qui potest, eã fuisse Niciæ amentiã, ut ipse in capitis periculo cõstitutus, alios calũniaretur: & q sua tueri nõ poterat, alienis insidiaretur: et præter eos inimicos, quos iã habebat, aliorũ etiã odia in se cõcitaret: atque illos p iniuriã accusaret, à quib. etiãsi fraudatio nẽ faterẽtur, ius suũ conseq nõ potuisset: at iũ superior alijs esse studeret, quũ nec æquo iure uiueret: & quũ ea quæ nõ acceperat, luere cogeretur, tũc ea quæ nõ dedisset, se impetraturũ speraret? Ac de his quidem hæc dixisse sufficiat. Fortassis aũt Euthynus, id quod iã antè quoq; dixit, repetet: se, si iniuriã facere cõstituisset, nunquam duas depositi partes fuisse redditurũ, & tertiã duntaxat retenturũ: sed seu iustè, seu iniustè agere uoluisset, eodem animo de tota

Cõfutatio: potuisse tri entem retinere, bessẽ reddito.

» γνώμην ἔχειν. ἐγὼ δ᾽ ἡγοῦμαι πάντας ὑμᾶς εἰδέναι,
» ὅτι πάντες ἄνθρωποι, ὅταν περ ἀδικεῖν ἐπιχειρῶσιν,
» ἅμα καὶ τὴν ἀπολογίαν σκοποῦνται. ὥστ᾽ οὐκ ἄξιον θαυμάζειν, εἰ τούτων ἕνεκα τῶν λόγων, οὕτως Εὐθύνους ἠδίκησεν. ἔτι δ᾽ ἔχοιμ᾽ ἂν ἐπιδεῖξαι καὶ ἑτέρους, οἳ χρήματα λαβόντες, τὰ μὲν πλείω ἀπέδοσαν, ὀλίγα δ᾽ ἀπεστέρησαν· καὶ ἐν μικροῖς μὲν συμβολαίοις ἀδικήσαντας, ἐν μεγάλοις δὲ δικαίους γενομένους. ὥστ᾽ οὐ μόνος οὐδὲ πρῶτος Εὐθύνους τοιαῦτα πεποίηκεν. ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρή, εἰ ἀποδέξεσθε τῶν τὰ τοιαῦτα λεγόντων, ὅτι νόμον θήσετε πῶς χρὴ ἀδικεῖν. ὥστε τοῦ λοιποῦ χρόνου τὰ μὲν ἀποδώσουσι, τὰ δ᾽ ἀπολήψονται. λυσιτελήσει γὰρ αὐτοῖς, εἰ μέλλουσιν οἷς ἂν ἀποδῶσι τεκμηρίοις χρώμενοι, ὧν ἂν ἀποστερῶσι μὴ δώσειν δίκην. σκέψασθε δὲ καὶ ὡς ὑπὲρ Νικίου ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὅμοια τῇ Εὐθύνου ἀπολογίᾳ. ὅτε γὰρ ἀπελάμβανε τὰ δύο τάλαντα, οὐδεὶς αὐτῷ παρεγένετο. ὥστ᾽ εἴπερ καὶ ἐβούλετο καὶ ἐδόκει αὐτῷ συκοφαντεῖν, δῆλον ὅτι οὐδ᾽ ἂν ταῦτα ὡμολόγει κεκομίσθαι· ἀλλὰ περὶ ἁπάντων τῶν αὐτῶν λόγους ἐποιεῖτο, καὶ περὶ πλειόνων τε χρημάτων Εὐθύνους ἂν ἐκινδύνευε, καὶ ἅμα οὐκ ἂν εἶχεν οἷσπερ νυνὶ τεκμηρίοις χρῆσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ Νικίαν μὲν οὐδ᾽ ἂν εἷς δύναιτο ἀποδεῖξαι, δι᾽ ἥν τινά ποτε αἰτίαν ἐνεκάλεσεν· Εὐθύνουν δὲ ῥᾴδιον γνῶναι, ὧν ἕνεκεν τοῦτον τὸν τρόπον ἠδίκησεν. ὅτε γὰρ Νικίας ἦν ἐν ταῖς συμφοραῖς, πάντες οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ ἐπιτήδειοι ἀκηκοότες ἦσαν, ὅτι τὸ ἀργύριον, ὃ ἦν αὐτῷ, τούτῳ κατέθετο. ἐγίνωσκεν οὖν Εὐθύνους, ὅτι μὲν ἔκειτο τὰ χρήματα παρ᾽ αὐτῷ, πολλοὺς ᾐσθημένους· ὁπόσα δέ, οὐδένα πεπυσμένον. ὥστ᾽ ἡγεῖτο ἀπὸ μὲν τοῦ ἀριθμοῦ ἀφαιρῶν, οὐ γνωσθήσεσθαι. πάντα δ᾽ ἀποστερῶν, κατα-

summa futurũ fuisse. Ego uerò uos omnes scire puto, omnes homines, si quid iniusti moliantur, etiam defensionẽ simul meditari. Quare nõ mirandũ est, Euthynũ, ut ista dicere posset, hoc modo iusticiã uiolasse. Ad hæc, alios etiã ostẽdere possem, qui pecunijs acceptis, maximam partem reddiderunt, pauca retinuerunt: & in paruis negocijs fraude sunt usi, in magnis iusticiã sequuti. Quare istud neq; solius Euthyni, nec primi artificium est. Cogitate porrò, si uobis fucũ fieri patiemini ab istis, qui dicunt talia: uos legem laturos esse, quomodo fraudare oporteat. In posterũ igitur partẽ reddent, partem retinebunt. Nam è re eorũ futurũ est, si argumẽto pecuniæ redditæ usi, pœnas non dabunt interceptæ. Considerate præterea, quàm facilè pro Niciæ defensione dici possint eadẽ, quæ pro se affert Euthynus. Cum enim duo talenta recepit: nemo illi præstò fuit. Quapropter, si ei calumniari libitum fuisset, satis apparet, eum hæc etiam se recepisse, negaturũ fuisse: deq; uniuersis eadem uerba facturũ. Sic & de maiore pecunia Euthynus in discrimẽ ueniret, & his argumentis uti non posset. Præterea nemo queat ostendere, cur Nicias Euthynum accusaret: sed intellectu facile est, cur Euthynus hoc modo iniurius fuerit. Cũ enim Nicias in malis esset: omnes cognati & familiares eius audierãt, eũ, quicquid argẽti habuerat, deposuisse apud istũ. Intelligebat igitur Euthynus, scire multos, pecuniam apud se esse: quantum uerò, id neminem audiuisse. Quare putabat, si quid de numero subtraxisset, clàm fore: sin totũ retineret,

καταφανὴς γενήσεσθαι. ἐβούλετο οὖν ἱκανὰ λαβὼν ἀπολογίαν ἀπολείπεσθαι μᾶλλον, ἢ μηδὲν ἀποδοὺς μηδ' ἀρνηθῆναι δύνασθαι.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ τῶν ἰσοκράτους.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΙΝΕΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ἐπιστολῆς.

Ἰσοκράτης πέμψων πρὸς φίλιππον τὸν περὶ τοῦ διαλλάξαι τοὺς ἕλληνας, καὶ πολεμῆσαι τοῖς βαρβάροις λόγον· ταύτην προστίθησι τὴν ἐπιστολὴν, σύνοψίν τε τοῦ λόγου περιέχουσαν, καὶ εἰς ἀνάγνωσιν αὐτοῦ τὴν ἐκείνου ψυχὴν προπαρασκευάζουσαν· καὶ προοιμίῳ τοῦ φιλιππικοῦ χωρὶς οἰκείων.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ ΦΙΛΙΠΠΩ τῷ τῶν Μακεδόνων βασιλεῖ χαίρειν.

Λῆψις εὐνοίας προκαταληπτική, καὶ προσοχῆς κατὰ σύγκρισιν.

Ι μὲν νεώτερος ἦν, οὐκ ἐπιστολὴν
ἔπεμπον· ἀλλ' αὐτὸς ἄν σοι πλεύσας ἐκ-
παῦθα διελέχθην. ἐπειδὴ δ' οὐ κατὰ
τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὅ, τε τῆς ἡλικίας τῆς
ἐμῆς καιρὸς, καὶ ὁ τῶν πραγμάτων συμ-
βέβηκεν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν προαπείρηκα, τὰ δὲ πράγμα-
τα νῦν ἀκμὴν εἴληφεν· ὡς οἷόν τέ ἐστιν ἐκ τῶν πα-
ρόντων, οὕτω σοι πειράσομαι δηλῶσαι περὶ αὐτῶν.

οἶδα

deprehensum iri. Maluit igitur tantum sumere, quantum satis esset, defensionemq́; sibi relinqui: quàm ne inficiari quidem posse, si nihil omnino reddidisset.

ORATIONVM ISOCRATIS Finis.

ISOCRATIS EPISTOLÆ ALIQVOT, HIERONYMO VVOLFIO interprete.

ARGVMENTVM PRImæ Epistolæ.

Missurus Isocrates orationem ad Philippum, de reconciliandis Græcis, & oppugnandis Barbaris scriptam: epistolam hanc adiecit, quæ regi summam orationis exponeret, ad eamq́; legendam eius animum pararet: ut nihil ferè aliud nisi Philippicæ orationis exordium esse uideatur.

ISOCRATES PHILIPPO Macedonum regi S.D.

I essem iunior, non per literas tecum agerē: sed istuc profectus, coràm disseruissē. Sed cùm ætatis meæ tēpus, et rei gerendæ occasio, nō inter sese congruāt (nā & ego senectute retardor, et illa nūc rectissimè administrari potest) ita eā tibi explicare conabor, ut tali statu rerum fieri potest.

Captatio beneuolētiæ ab excusatione, & attentionis per collationem.

οἶδα μὲν οὖν, ὅτι τοῖς συμβουλεύειν ἐπιχειροῦσι πο-
λὺ διαφέρει, μὴ διὰ γραμμάτων ποιεῖσθαι τὴν συ-
νουσίαν: ἀλλ᾽ αὐτοὺς πλησιάσαντας, οὐ μόνον ὅτι περὶ
τῶν αὐτῶν πραγμάτων ῥᾶον ἄν τις παρὼν πρὸς πα-
ρόντας φράσειεν, ἢ δι᾽ ἐπιστολῆς δηλώσειεν, οὐθ᾽ ὅτι
πάντες τοῖς λεγομένοις μᾶλλον ἢ τοῖς γεγραμμέ-
νοις πιστεύουσι, καὶ τῶν μὲν ὡς εἰσηγημάτων, τῶν δ᾽
ὡς ποιημάτων ποιοῦνται τὴν ἀκρόασιν: ἀλλὰ πρὸς
τούτοις ἐν μὲν ταῖς συνουσίαις, ἢν ἀγνοηθῇ τι τῶν λε-
γομένων, ἢ μὴ πιστευθῇ, παρὼν ὁ τὸν λόγον διεξιὼν,
ἀμφοτέροις τούτοις ἐπήμυνεν. ἐν δὲ τοῖς ἐπιστελλομέ-
νοις, ἄν τι συμβῇ τοιοῦτον, οὐκ ἔστιν ὁ διορθώσων. ἀπόν-
τος γὰρ τοῦ γράψαντος, ἔρημα τοῦ βοηθήσοντός ἐ-
στιν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπειδὴ σὺ μέλλεις αὐτῶν ἔσεσθαι κρι-
τὴς, πολλὰς ἐλπίδας ἔχω φανήσεσθαι λέγοντας ἡ-
μᾶς τι τῶν δεόντων. ἡγοῦμαι γὰρ ἀπάσας ἀφελόντα
σε τὰς προειρημένας δυσχερείας, αὐταῖς ταῖς πράξεσι
προσέχειν τὸν νοῦν. καίτοι τινὲς ἤδη με τῶν σοὶ πλη-
σιασάντων ἐκφοβεῖν ἐπεχείρησαν, λέγοντες, ὡς δὴ
σὺ τοὺς μὲν κολακεύοντας τιμᾷς, τῶν δὲ συμβουλευόν-
των καταφρονεῖς. ἐγὼ δ᾽ εἰ μὲν ἀπεδεχόμην τοὺς
λόγους τοὺς ἐκείνων, πολλὴν ἂν ἡσυχίαν εἶχον. νῦν δ᾽
οὐδεὶς ἄν με πείσειεν, ὡς οἷόν τ᾽ ἐστὶ, τοσοῦτον καὶ ταῖς
πράξεσι καὶ τῇ γνώμῃ διενεγκεῖν, ἐὰν μή τις τῶν μὲν
μαθητὴς, τῶν δ᾽ ἀκροατὴς, τῶν δ᾽ εὑργέτης γένηται,
καὶ πανταχόθεν προσάγηται, καὶ συλλέξηται, δι᾽ ὧν
οἷόν τ᾽ ἐστὶν ἀσκῆσαι τὴν αὐτοῦ διάνοιαν. ἐπήρθην μὲν
οὖν ἐπιστέλλειν σοι διὰ ταῦτα. λέγειν δὲ μέλλων περὶ
πραγμάτων καὶ μεγάλων, καὶ περὶ ὧν οὐδενὶ τῶν ὄν-
των ἀκοῦσαι μᾶλλον ἢ σοὶ προσήκει, νομίζω δεῖν με προ-
θύμως

προκαταληπτικὴ παρρησία, καὶ παραίνεσις ἐν ἐγκωμίου σχήματι.

Equidem haud ignoro, quantum ad perſuadendum interſit, utrum uiua uoce, an per literas conſilium detur: non eo tantùm, quòd ijſdem de rebus præſenti cum præſentibus agere, quàm ſcriptis, facilius eſt: aut quòd omnes dictis quàm ſcriptis plus credunt, & illa tanquam decreta, hæc ut figmenta audiunt: ſed propterea in primis, quòd in congreßibus, ſi quid forte uel non rectè intelligitur, uel non creditur, is qui coràm adeſt, utrique incommodo leui opera medetur. in ſcriptis, ſi talis ſcrupulus inciderit, nemo eſt qui tollat, ipſo autore & defenſore non præſente. Sed cum totius rei penes te iudicium ſit futurum: bona mihi ſpes eſt, orationem noſtram ponderis aliquid apud te habituram: quem reiectis omnibus id genus impedimentis, res ipſas ſpectaturum arbitror. Quidam autem, qui in congreſſum & colloquium tuum uenerunt, me ab hoc inſtituto deterrere ſunt conati, cum dicerent, apud te aſſentatores in precio eſſe, contemni monitores. Quorum uerbis ſi crederem, omnino quieuiſſem. Sed nemo mihi perſuadebit, poſſe fieri, ut quiſquam tanta & rerum geſtarum gloria, & laude ſapientiæ cæteris antecellat, niſi ex alijs diſcat, alios audiat, alijs benefaciat, & undecunque accerſat & colligat ea quibus ingenium excolatur. Et hæ me cauſæ, ut ad te ſcriberem, mouerũt. Dicturus autem magnis de rebus, deq; ijs quas audire nemini mortalium quàm tibi magis conuenit: te alacriter adeò

Occupatio, & liberior admonitio, ſpecie laudationis.

θύμως οὕτω σε παρακαλεῖν, ἵνα γένῃ συγγράμματος ἀκροατής. οὐ γὰρ οὔτ' ἐγὼ τυγχάνω φιλοτίμως διακείμενος, οὔτε σὺ λανθάνεις ἡμᾶς πλήρης ὢν τῶν τοιούτων. πρὸς δὲ τούτοις κἀκεῖνο πᾶσι φανερόν, ὅτι τοῖς μὲν ἐπιδείξεως δεομένοις αἱ πανηγύρεις ἁρμόττουσιν. ἐκεῖσε γὰρ ἄν τις ἐν πλείστοις τὴν αὑτοῦ δύναμιν διασπείρειε. τοῖς δὲ διαπράξασθαί τι βουλομένοις, πρὸς τοῦτον διαλεκτέον, ὅστις τάχιστα μέλλει τὰς πράξεις ἐπιτελεῖν, τὰς ὑπὸ τοῦ λόγου δηλωθείσας. εἰ μὲν οὖν μιᾷ τινι τῶν πόλεων εἰσηγούμην, πρὸς τοὺς ἐκείνης προεστῶτας τοὺς λόγους ἂν ἐποιούμην. ἐπειδὴ δ' ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων σωτηρίας παρεσκεύασμαι συμβουλεύειν: πρὸς τίν' ἂν δικαιότερον διαλεχθείην, ἢ πρὸς τὸν πρωτεύοντα τοῦ γένους, καὶ μεγίστην ἔχοντα δύναμιν; καὶ μὴν οὐδ' ἀκαίρως φανησόμεθα, μεμνημένοι περὶ τούτων. ὅτε μὲν γὰρ λακεδαιμόνιοι τὴν ἀρχὴν εἶχον, οὐ ῥᾴδιον ἦν ἐπιμεληθῆναί σοι τῶν περὶ τὸν τόπον τὸν ἡμέτερον, οὐδὲ τούτοις ἐναντία πράττειν. νῦν δ' οὕτω πράττουσιν, ὥστ' ἀγαπᾶν, ἢν τὴν χώραν τὴν αὑτῶν ἔχωσιν. ἡ δ' ἡμετέρα πόλις ἡδέως ἂν αὐτήν σοι παράσχοι συναγωνιζομένην, ἤν τι πράττῃς ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος ἀγαθόν. πῶς οὖν ἂν παραπέσοι καλλίων καιρὸς τοῦ νῦν σοι παρόντος; καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ μήτε δημηγορῶν, μήτε στρατηγῶν, μήτ' ἄλλως δυνάστης ὤν, οὕτως ἐμβριθὲς αἱροῦμαι πρᾶγμα: καὶ δυοῖν ἐπιχειρῶ τοῖν μεγίστοιν, ὑπέρ τε τῆς ἑλλάδος λέγειν, καὶ σοὶ συμβουλεύειν. ἐγὼ γὰρ τοῦ μὲν πράττειν τι τῶν κοινῶν, εὐθὺς ἐξέστην. δι' ἃς δὲ προφάσεις, πολὺ ἂν εἴη ἔργον λέγειν. τῆς δὲ παιδεύσεως τῆς τῶν μὲν μικρῶν καταφρονούσης, τῶν δὲ μεγάλων ἐφ-

προκαταλη-πτικὴ περιαυτολογίας.

esse hortandū existimaui, ut scriptā orationē audire dignareris. Neq; enim aut ego nūc gloriolam capto, aut te eiusmodi orationes uel ad satietatem audiuisse ignoramus. Adhæc illud etiā omnib. est perspicuū, si qui ostentare ingenia cupiant, celebres eis cōuentus esse petēdos, in quibus plurimos inueniēt eloquētiæ suæ admiratores. Si qui aūt perficere aliquid studeant, iis cū eo disserendū esse, qui reb. ipsis, quæ oratione fuerint expositæ, summum fastigium quāprimùm imponat. Quòd si urbi alicui cōsilium darē, cū magistratib. & principib. ciuitatis sermonē haberē: quū uerò de salute Græcorū tuenda suadere instituerim, quis nam mihi æquius appellandus erit, quàm is qui & nobilitate et potētia Græcis omnib. antecellit? Neq; uerò nos harū rerū intempestiuè mentionē facere censendū est. Nam dum Lacedæmonij rerū potirentur, difficile tibi fuisset, gentis nostræ suscipere curā, illisq; aduersari. Nunc uerò in eo loco res eorū sunt, ut bene secū agi putent, si suam ditionē tueri queant. Nostra uerò ciuitas promptißimè tecū suas opes coniūget, si de Græcia bene mereri studueris. Quæ igitur hac melior occasio tibi dari queat? Mirari autem non debes, me, qui neq; orator sim, neq; imperator, nec alioqui uir potens, negocium tam arduum suscepisse: duasq; res maximas conari; ut & de statu Græciæ orationem habeam, & tibi dem consilium. Nam ego ut nunquam geßi Rempublicam (qua quibus de causis abstinuerim, dictu operosum fuerit) sic nemo negabit, opinor, me ea doctrina quæ res minutas despicit, & consequi arduas

Occupatio, qua sibi autoritatē conciliat.

ἐφικνεῖσθαι περαμένης, οὐκ ἂν φανείην ἄπειρος γεγενημένος. ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον, εἴ τι τῶν συμφερόντων ἰδεῖν ἂν μᾶλλον δυνηθείην, τῶν ἐκεῖ μὲν πολιτευομένων, μεγάλην δὲ δόξαν ἐσχηκότων. δηλώσομεν δ' οὐκ εἰς ἀναβολὰς, εἴ τινος ἄξιοι τυγχάνομεν ὄντες· ἀλλ' ἐκ τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ Β. ἐπιστολῆς.

Τριμερὴς ἡ ἐπιστολή ἐστιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἀποτρέπει φίλιππον τῆς ἐν τῷ πολέμῳ προπετείας, κολακευτικῶς μέν τοι μᾶλλον ἴσως ἢ ἐσπουδασμένως: ἥν τινα καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς νικηφόρος ἐκφαυλίζων φησὶν, ὅτι τὸ ἀεὶ ἐν παρατάξει ἀναστρέφεσθαι, ταῖς χερσὶ διαμαχόμενον τοῖς πολεμίοις, ἀπάνθρωπόν τί ἐστι, καὶ θηριῶδες. ὅταν δὲ καιρὸς ᾖ, καὶ ἡ ἀνάγκη ἀπαιτῇ, τῇ χειρὶ διαγωνίζεσθαι χρὴ, καὶ θάνατον αἱρετέον ἀντὶ δουλείας καὶ ἀτιμίας. εἶτα δὲ πείθειν ἐπιχειρεῖ, πολεμῆσαι τῷ περσῶν βασιλεῖ. καὶ τελευτῶν παραινεῖ ἀντιποιεῖσθαι τῆς ἀθηναίων φιλίας, καὶ πάντας τοὺς ἕλληνας εὐεργετεῖν.

ἸΣΟΚΡΆΤΗΣ ΦΙΛΊΠπῳ χαίρειν.

εὐνοίας λῆψις, κατὰ προκατάληψιν, καὶ προσοχὴ κατὰ σύγκρισιν.

Οἴδαμεν, ὅτι πάντες εἰώθασι πλείω χάριν ἔχειν τοῖς ἐπαινοῦσιν, ἢ τοῖς συμβουλεύουσιν. ἄλλως τε καὶ ἂν μὴ κελευσθείς τις ἐπιχειρῇ τοῦτο ποιεῖν. ἐγὼ δ' εἰ μὲν μὴ πρότερον ἐτύγχανόν σοι παρῃνεκὼς μετὰ πολλῆς εὐνοίας, ἐξ ὧν ἐδόκεις μοι μάλιστα τὰ πρέποντα σαυτῷ πράττειν, οὐκ ἂν ἴσως γε νῦν ἐπεχείρουν ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν σοὶ συμβεβηκότων. ἐπειδὴ δὲ προειλόμην φροντίζειν τῶν σῶν πραγμάτων, καὶ τῆς πόλεως ἕνεκα τῆς ἐμαυτοῦ καὶ τῶν

arduas conatur, non esse destitutum. Quare absurdi nihil fuerit, me, quid publicè prosit, aliquanto acutius perspicere, quàm qui isthic Reipublicæ præsunt, magnamq; autoritatem habent. Statim autem declarabimus, an alicuius precij simus: cuius rei testis aptissimus ipsa erit oratio.

ARGVMENTVM EPIstolæ secundæ.

Tres sunt huius epistolæ partes. Primùm dehortatur Philippum à bellandi temeritate, de qua Cicero etiam sic scribit: Temerè autem in acie uersari, & manu cum hoste confligere, immane quiddam & belluarũ simile est. Sed cum tempus necessitasq; postulat, decertandum manu est, & mors seruituti turpitudiniq; anteponenda. Deinde persuadere conatur, ut regi Persarum bellum inferat. Postremò hortatur, ut populi Atheniensis amicitiam expetat, & de Græcis omnibus bene mereatur.

ISOCRATES PHIlippo S. D.

EQuidem scio, solere gratiores esse omnib. laudatores, quàm monitores: præsertim, si quis præcipiẽdi munus, non rogatus, ipse ultrò suscipiat. Ego uerò, nisi prius optimo studio te monuissem ijs de rebus, quæ officij tui esse maximè uidebantur: fortasse nunc de ijs quæ tibi acciderunt, pronũciare non instituerem. Sed quia mihi propositum est, rerum tuarum gerere curam, cùm patriæ meæ, tum cætero-

Beneuolẽtię captatio per occupationẽ: & attentionis, per collationem.

τῶν ἄλλων ἐλλείπων· αἰσχυνθείην ἂν, εἰ περὶ μὲν τῶν ἧττον ἀναγκαίων φαινοίμην σοι συμβεβουλευκὼς, ὑπὲρ δὲ τῶν μᾶλλον κατεπειγόντων μηδένα λόγον ποιοίμην: καὶ ταυτί πως ἐκεῖνα μὲν ὑπὲρ δόξης ὄντα, ταῦτα δ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας. ἧς ὀλιγωρεῖν ἅπασιν ἔδοξας τοῖς ἀκούσασι τὰς περὶ σοῦ ῥηθείσας βλασφημίας. οὐδεὶς γάρ ἐστιν, ὅς τις οὐ κατέγνω προπετέστερόν σε κινδυνεύειν, ἢ βασιλικώτερον: καὶ μᾶλλόν σοι μέλειν τῶν περὶ τὴν ἀνδρείαν ἐπαίνων, ἢ τῶν ὅλων πραγμάτων. ἔστι δ' ὁμοίως αἰσχρὸν, περιστάντων τῶν πολεμίων, μὴ διαφέροντα γενέσθαι τῶν ἄλλων: μηδεμιᾶς τε συμπεσούσης ἀνάγκης, αὐτὸν ἐμβάλλειν εἰς τοιούτους ἀγῶνας, ἐν οἷς κατορθώσας μὲν οὐδὲν ἦσθα μέγα διαπεπραγμένος: τελευτήσας δὲ τὸν βίον, ἅπασαν τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν συνανεῖλες. χρὴ δὲ μὴ καλὰς ἁπάσας ὑπολαμβάνειν τὰς ἐν τοῖς πολέμοις τελευτάς: ἀλλὰ τὰς μὲν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ τῶν γονέων, καὶ τῶν παίδων, ἐπαίνων ἀξίας· τὰς δὲ ταῦτά τε πάντα βλαπτούσας, καὶ τὰς πράξεις τὰς πρότερον κατωρθωμένας κατερρυπαινούσας, αἰσχρὰς νομίζειν, καὶ φεύγειν ὡς αἰτίους ἀδοξίας γινομένας. ἡγοῦμαι δέ σοι συμφέρειν μιμεῖσθαι τὰς πόλεις, ὃν τρόπον διοικοῦσι τὰ περὶ τοὺς πολέμους. ἅπασαι γὰρ, ὅταν στρατόπεδον ἐκπέμπωσιν, εἰώθασι τὸ κοινὸν καὶ τὸ συμβουλευόμενον ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων, εἰς ἀσφάλειαν καθιστάναι. διὸ δὴ καὶ συμβαίνει μηδεμιᾶς ἀτυχίας συμπεσούσης, αἱρεῖσθαι καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἀλλὰ πολλὰς ὑποφέρειν δύνασθαι συμφορὰς, καὶ πάλιν ἑαυτὰς ἐκ τούτων ἀναλαμβάνειν. ὃ καὶ σὲ δεῖ σκοπεῖν, καὶ

ἀποτροπὴ τοῦ παραβόλου τόλμης γνωμικὴ, κατὰ σύγκρισιν ἢ διλήμματον, ἢ διαστολῶν, καὶ ἐκ παραδειγμάτων.

cæterorum Græcorum causa: turpe mihi ducerem, cum de rebus non perinde necessarijs consilium tibi dedissem, nunc longè grauiorum nullam facere mentionem. Tum enim gloria tantùm agebatur, hæc uerò ad salutem tuam pertinent: quam neglexisse uisus es ijs omnibus qui conuicia in te dicta audiuerunt. Nemo enim est quin statuat, te in adeundis periculis magis esse temerarium, quàm regia dignitas patiatur: & de laude fortitudinis, quàm de summa rerum, plus solicitum esse. Atqui æquè turpe est, & hostibus circundatum, strenuè pugnando alijs non superiorem esse: &, quum nulla talis urget necessitas, in ea te discrimina conijcere, quibus superatis nihil memorabile gesseris: interfectus, omnes fortunas unà euertas. Neque uerò semper præclarum habendum est, in bellis occumbere: sed quando id fit pro defensione patriæ, parentum & liberûm, laudabile est. Quum uerò talis obitus & his omnibus nocet, & superiorum temporum successibus labem aspergit: turpis habendus & fugiendus est, ut ignominiæ conciliator. Eam potius in gerendis bellis rationem tibi sequendam censeo, qua urbes utuntur. Nam hæ omnes, quum aliquò mittunt exercitus, Rempublicam & senatum de rebus deliberantem, in tuto collocare solent. Vnde id etiam euenit, ut, si qua plaga fuerit accepta, non tamen unà uires omnes amittant: sed & multas clades perferre, & opes suas recuperare possint. Quod & tibi propositum esse debet: neq;

Dehortatio sentétiosa à pugnandi temeritate, per collationem, dilemma, distinctionem, & ab exéplis.

καὶ μηδὲν μεῖζον ἀγαθὸν τῆς σωτηρίας ὑπολαμβά-
νειν, ἵνα καὶ τὰς νίκας τὰς συμβαινούσας κατὰ τρόπον
διοικῇς. ἴδοις δ' ἂν καὶ λακεδαιμονίους, περὶ τῆς τῶν
βασιλέων σωτηρίας πολλὴν ἐπιμέλειαν ποιουμέ-
νους, καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους τῶν πολιτῶν φύλακας αὐ-
τῶν καθιστάντας. οἷς αἴσχιόν ἐστιν ἐκείνους τελευτήσαν-
τας περιϊδεῖν, ἢ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ μὴν
οὐδ' ἐκεῖνά σε λέληθεν, ἃ ξέρξῃ τε τῷ καταδουλώ-
σασθαι τοὺς ἕλληνας βουληθέντι, καὶ κύρῳ τῷ τῆς βασι-
λείας ἀμφισβητήσαντι συνέπεσεν. ὁ μὲν γὰρ τηλικαύ-
ταις ἥτταις καὶ συμφοραῖς περιπεσών, ἡλίκας οὐδεὶς
ἄλλος οἶδε γενομένας, διὰ τὸ περιποιῆσαι τὴν αὑτοῦ
ψυχὴν, τήν τε βασιλείαν κατέσχε, καὶ τοῖς παισὶ τοῖς
ἑαυτοῦ παρέδωκε: καὶ τὴν ἀσίαν οὕτω διῴκησεν, ὥστε
μηδὲν ἧττον αὐτὴν εἶναι φοβερὰν, ἢ πρότερον. κῦρος
δὲ νικήσας ἅπασαν τὴν βασιλέως δύναμιν, καὶ κρα-
τήσας τῶν πραγμάτων, διὰ τὴν αὑτοῦ προπέτειαν,
οὐ μόνον αὑτὸν ἀπεστέρησε τηλικαύτης δυναστείας: ἀλ-
λὰ καὶ τοὺς συνακολουθοῦντας εἰς τὰς ἐσχάτας συμφο-
ρὰς κατέστησεν. ἔχοιμι δ' ἂν παμπληθεῖς εἰπεῖν, οἳ
μεγάλων στρατοπέδων ἡγεμόνες γενόμενοι, διὰ τὸ προ-
διαφθαρῆναι, πολλὰς μυριάδας αὐτοῖς συναπώ-
λεσαν. ὧν ἐνθυμούμενον χρὴ μὴ τιμᾶν τὴν ἀνδρείαν
τὴν μετ' ἀνοίας καὶ φιλοτιμίας ἀκαίρου γιγνομένην·
μηδὲ πολλῶν κινδύνων ὑπαρχόντων ταῖς μοναρ-
χίαις, ἑτέρους ἀδόξους καὶ στρατιωτικοὺς αὐτῷ προσε-
ξευρίσκειν: μηδ' ἁμιλλᾶσθαι τοῖς ἢ βίου δυστυχοῦς ἀ-
παλλαγῆναι βουλομένοις, ἢ μισθοφορᾶς ἕνεκα μεί-
ζονος εἰκῆ τοὺς κινδύνους προαιρουμένους, μηδ' ἐπιθυ-
μεῖν τοιαύτης δόξης, ἧς πολλοὶ καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων
καὶ

ἐπίλογος καὶ μετάβασις ἐπὶ τὸ δεύτερον κεφάλαιον τὸ περὶ τοῦ πέρσαις πολεμεῖν.

neq; ullum ſalute maius eſſe bonum, exiſtimādum: ut etiam uictorijs, quæ contigerint, rectè uti queas. Non uides, quanta ſit Lacedæmoniorum de regum incolumitate ſolicitudo? adeò ut clariſsimi quique ciues eos tueri ſoleant: quibus turpius eſt à capite regis pericula non depuliſſe, quàm clypeum abieciſſe. Neque illa etiam ignoras, quæ Xerxi Græcos opprimere ſeruitute conato, & Cyro Perſicum regnum ſibi uendicare aggreſſo, acciderunt. Alter enim tantis prælijs uictus, tot cladibus affectus, ut nullum ſimile exemplum quiſquam norit: tamen quia uitam conſeruarat, non ipſe modò regnum recuperauit, ſed idem filijs ſuis reliquit: & Aſiam ita firmauit, ut nihilo minus ſit, quàm prius, formidanda. Cyrus autem, uictis omnibus regis exercitibus, cùm ſumma rerum potitus eſſet: temeritate ſua non ſeipſum duntaxat tanto imperio priuauit, ſed & milites ſuos in extremum diſcrimen adduxit. Innumeros commemorare poſſem, qui, quum maximorum exercituum duces eſſent, quia ipſi immaturè perierunt, unà ſecum innumeros in exitium traxerunt. Hæc exempla tibi conſideranda ſunt, ut eam fortitudinis laudem, quæ cum uæcordia & intempeſtiua ambitione coniūcta eſt, non appetendam iudices: neque ipſe tibi, in tot regnorum periculis, alia ignobilia & militaria accerſas: neque cum ijs certes, qui aut uitam calamitoſam perdere uolunt: aut, ſtipendij maioris impetrandi cauſa, temerè in pericula ſe conijciunt: neq; gloriam deſideres tibi cum alijs multis & Barbaris

Concluſio, & tranſitus ad ſecundā partem de bello Perſis inferendo.

καὶ τῶν βαρβάρων τυγχάνουσιν· ἀλλὰ τῆς τηλικαύτης τὸ μέγεθος, ἣν μόνος ἂν σὺ τῶν νῦν ὄντων κτήσασθαι δυνηθείης: μηδ' ἀγαπᾶν λίαν τὰς τοιαύτας ἀρετάς, ὧν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστιν, ἀλλ' ἐκείνας ὧν οὐδεὶς ἂν πονηρὸς κοινωνήσειε: μηδὲ ποιεῖσθαι πολέμους ἀδόξους καὶ χαλεπούς, ἐξὸν ἐντίμους καὶ ῥᾳδίους: μηδ' ἐξ ὧν τοὺς μὲν οἰκειοτάτους εἰς λύπας καὶ φροντίδας καταστήσεις, τοὺς δ' ἐχθροὺς ἐν ἐλπίσι μεγάλαις, οἵας καὶ νῦν αὐτοῖς παρέχεις: ἀλλὰ τῶν μὲν βαρβάρων, πρὸς οὓς νῦν πολεμεῖς, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξαρκέσει κρατεῖν, ὅσον ἐν ἀσφαλείᾳ καταστῆσαι τὴν σαυτοῦ χώραν: τὸν δὲ νῦν μέγαν προσαγορευόμενον, καταλύειν ἐπιχειρήσεις: ἵνα τήν τε σαυτοῦ δόξαν μείζω ποιήσῃς, καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἐπιδείξῃς πρὸς οὓς χρὴ πολεμεῖν. περὶ πολλοῦ δ' ἂν ἐποιησάμην ἐπιστεῖλαί σοι ταῦτα πρὸ τῆς στρατείας, ἵν' εἰ μὲν ἐπείσθης, μὴ τηλικούτῳ κινδύνῳ περιπεσεῖν. εἰ δ' ἠπείθησας, μὴ ἐγὼ συμβουλεύειν ἐδόκουν ταῦτα τοῖς ἤδη διὰ τὸ πάθος ὑπὸ πάντων ἐγνωσμένοις, ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς ἐμαρτύρει τοὺς λόγους ὀρθῶς ἔχειν τοὺς ὑπ' ἐμοῦ περὶ αὐτῶν εἰρημένους. πολλὰ δ' ἔχων εἰπεῖν διὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν, παύσομαι λέγων. οἶμαι γὰρ καὶ σέ, καὶ τῶν ἑταίρων τοὺς σπουδαιοτάτους, ῥᾳδίως ὁπόσ' ἂν βούλησθε, τοῖς εἰρημένοις προσθήσειν. πρὸς δὲ τούτοις φοβοῦμαι τὴν ἀκαιρίαν. καὶ γὰρ νῦν κατὰ μικρὸν προϊὼν ἔλαβον ἐμαυτὸν οὐκ εἰς ἐπιστολῆς συμμετρίαν, ἀλλ' εἰς λόγου μῆκος ἐξοκείλας. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐ παραλειπτέον ἐστὶ τάχα περὶ τῆς πόλεως, ἀλλὰ πειρατέον παρακαλέσαι σε πρὸς τὴν οἰκειότητα, καὶ χρῆσιν αὐτῆς. οἶ-

μετάβασις ἐπὶ τὸ τρίτον κεφάλαιον, περὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων οἰκειότητος.

μαι

& Græcis cōmunē, sed eā cuius tāta sit amplitudo, ut tibi soli nostro seculo contingere queat: neq; tales uirtutes nimis adamēs, quæ cōtemptis etiā hominibus haud negatæ sunt: sed illas, quarū nemo malus particeps esse poßit: neq; bella geras obscura & molesta, quū honorata et suauiora suscipere liceat: neq; ea, per quæ & tibi cōiunctißimos molestijs ac solicitudinib. afficias, & hostib. tuis magnā spē subministres: id quod nūc quoq; abs te factū est. Sed barbaros istos, cū quib. nunc dimicas, tātisper uicisse sufficerit, dū regnum tuū in tuto collocaris. Iste uerò qui nūc Magnus Rex appellatur, regno euertēdus est: ut & gloriā tuam amplifices, & Græcis ostendas cum quib. bella gerēda sint. Vehemēter autē optarim, me hæc ad te scripsisse ante susceptam expeditionem: ut uel, si paruisses, in tantū periculum nō uenisses: uel, si mea monita neglexisses, ego nō uiderer ea suadere, quæ nunc, euētu magistro edocti, omnes probant: sed ut exitus testaretur, uera & recta fuisse mea his de reb. cōsilia. Cū uerò huius disputationis ea natura sit, ut largā dicendi materiā præbeat: ego plurib. uerbis nō utar: quòd existimo et teipsum, & ex amicis tuis uiros honestißimos facilè quàm multa uolueritis, ad hæc adiecturos. Præterea uereor, ne fuerim in hoc loco tractādo curiosior. Nā dū paulatim pgredior, nō animaduerti, me, neglecta epistolæ breuitate, in iustæ orationis prolixitatē incidisse. Quæ quāquā ita sunt, nō tamē pterire debeo, quod de nostra urbe dicēda sunt: sed dāda est opa, ut te adhorter ad cōtrahēdā cū ea familiaritatē, & amicitiæ usum. Ar- Ad tertiam partē transitus, de studio Atheniensium.

μαι γὰρ πολλοὺς εἶναι τοὺς ἀπαγγέλλοντας, καὶ λέγον-
τας οὐ μόνον τὰ δυσχερέστατα τῶν περὶ σοῦ παρ' ἡμῖν
εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν προστιθέντας, οἷς οὐκ
εἰκὸς προσέχειν σε τὸν νοῦν. καὶ γὰρ ἄτοπον ἂν ποιοίης,
εἰ τὸν μὲν δῆμον τὸν ἡμέτερον ψέγοις, ὅτι ῥαδίως πεί-
θεται τοῖς διαβάλλουσιν: αὐτὸς δὲ φαίνοιο πιστεύων
τοῖς τὴν τέχνην ταύτην ἔχουσι. καὶ μὴν γινώσκεις, ὡς
ὅσωπερ ἂν τὴν πόλιν εὐαγωγοτέραν ὑπὸ τῶν τυ-
χόντων οὖσαν ἀποφαίνονται, τοσούτῳ μᾶλλόν σοι συμ-
φερόντως ἔχουσαν αὐτὴν ἐπιδεικνύουσιν. εἰ γὰρ οἱ μη-
δὲν ἀγαθὸν οἷοί τ' ὄντες ποιῆσαι διαπράττονται τοῖς
λόγοις, ἃ ἂν βουληθῶσιν, ἦπου σέ γε προσήκει τὸν πλεί-
στ' ἂν ἔργῳ δυνάμενον εὐεργετῆσαι, μηδενὸς ἀτυ-
χεῖν παρ' ἡμῶν; ἡγοῦμαι δὲ δεῖν πρὸς μὲν τοὺς πι-
κρῶς τῆς πόλεως κατηγοροῦντας ἐκείνους ἀντιτάττειν
τοὺς πάντα γε ταύτης εἶναι λέγοντας, καὶ τοὺς μήτε
μεῖζον, μήτ' ἔλαττον αὐτὴν ἠδικηκέναι φάσκοντας.
ἐγὼ δ' οὐδὲν ἂν εἴποιμι τοιοῦτον. αἰσχυνθείην γὰρ ἄν, εἰ
τῶν μὲν ἄλλων μηδὲ τοὺς θεοὺς ἀναμαρτήτους εἶναι
νομιζόντων, αὐτὸς τολμῴην λέγειν, ὡς οὐδὲν πώποτε
πεπλημμελήκαμεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνο ἔχω περὶ
αὐτῆς εἰπεῖν, ὅτι χρησιμωτέραν οὐκ ἂν εὕροις ταύτης,
οὔτε τοῖς ἕλλησιν, οὔτε τοῖς σοῖς πράγμασιν. ᾧ μάλιστα
προσεκτέον τὸν νοῦν ἐστιν. οὐ μόνον γὰρ ἂν συναγωνιζο-
μένη, γίγνοιτ' ἂν αἰτία σοι πολλῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ
καὶ φιλικῶς ἔχειν μόνον δοκοῦσα. τούς τε γὰρ ὑπὸ σοῦ
νῦν ὄντας ῥᾷον ἂν κατέχοις οὕτως, εἰ μηδεμίαν ἔχοι-
εν ἀποστροφήν, τῶν τε βαρβάρων, οὓς βουληθείης,
θᾶττον ἂν καταστρέψαιο. καί τοι πῶς οὐ χρὴ προθύ-
μως ὀρέγεσθαι τῆς τοιαύτης εὐνοίας, δι' ἧς οὐ μόνον τὴν

ὑπάρ-

bitror enim esse multos qui nuncient, atque dictitent, non odiosissima tantùm quæ apud nos de te dicta sunt, sed quædam etiam de suo affingant. Quibus te auscultare non decet. Absurdum enim fuerit, te qui nostrum populum eo reprehendas, quòd calumniatoribus facilè aures præbeat: illos magnifacere, qui artem calumniandi exercent. Atque etiam intelligis, istos, quo facilius ciuitatẽ nostram à quibuslibet in quamuis posse traduci partem asserunt: eò tibi magis opportunam eam esse ostendere. Nam si hi qui nulla in Rempub. beneficia conferunt, solis uerbis quicquid uolunt impetrant: quî consentaneum est, te qui ipsis factis nos plurimum iuuare potes, quicquam à nobis non cõsecuturum? Acerbis autem nostræ urbis accusatoribus illos esse opponendos uideo, qui Atheniensium omnia esse dicunt: neq; minus eos, qui Athenienses nulla uel magna uel parua in re deliquisse asserũt. Absit autem, ut ego tale aliquid dicam. Nam cùm alij nec deos omni crimine uacare putent, me gloriari puderet, nos nihil unquam peccauisse: illud tamen habeo dicere, te nullam aliam urbem inuenturum, quæ uel Græcis uel tuis rebus magis sit opportuna. Quod tibi est diligentissimè considerandum. Nec enim tantùm, si tecum societatem inierit, sed si uel amica tibi esse uisa fuerit, maximas tibi allatura est utilitates. Nam & hos qui tibi nunc parent, si non habebunt ad quos confugiant, in officio cõtinebis: & quosuis Barbarorum celerius subiges. An uerò talis beneuolentia non alacriter expetẽda est, qua non modò

ὑπάρχουσαν ἰσχὺν ἀσφαλῶς καθέξεις, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἑτέραν ἀκινδύνως προσκτήσῃ; θαυμάζω δ' ὅσοι τῶν τὰς δυνάμεις ἐχόντων, τὰ μὲν τῶν ξενολογουμένων στρατόπεδα μισθοῦνται, καὶ χρήματα πολλὰ δαπανῶνται: συνειδότες, ὅτι πλείους ἠδίκηκε τῶν πιστευόντων αὐτοῖς, ἢ σέσωκε. τὴν δὲ πόλιν, τὴν τηλικαύτην δύναμιν κεκτημένην μὴ προέωνται θεραπεύειν, ἣ καὶ πόλιν μίαν ἑκάστην καὶ ξύμπασαν τὴν ἑλλάδα πολλάκις ἤδη σέσωκεν. ἐνθυμοῦ δ' ὅτι πολλοῖς καλῶς βεβουλεῦσθαι δοκεῖς, ὅτι δικαίως κέχρησαι θετταλοῖς, καὶ συμφερόντως ἐκείνοις, ἀνθρώποις οὐκ εὐμεταχειρίστοις, ἀλλὰ μεγαλοψύχοις, καὶ στάσεως μεστοῖς. χρὴ τοίνυν καὶ περὶ ἡμᾶς πειρᾶσθαι γίγνεσθαι τοιοῦτον, ἐπιστάμενον ὅτι τὴν μὲν χώραν θετταλοὶ, τὴν δὲ δύναμιν ἡμεῖς ὅμορον σοι τυγχάνομεν ἔχοντες· ἣν ἐκ παντὸς τρόπου ζήτει προσάγεσθαι. πολὺ γὰρ κάλλιόν ἐστι, τὰς εὐνοίας τὰς τῶν πόλεων αἱρεῖν, ἢ τὰ τείχη. τὰ μὲν γὰρ οὐ μόνον ἔχει φθόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν τοιούτων τὴν αἰτίαν τοῖς στρατοπέδοις ἀνατιθέασιν. ἢν δὲ τὰς οἰκειότητας καὶ τὰς εὐνοίας κτήσασθαι δυνηθῇς, ἅπαντες τὴν σὴν διάνοιαν ἐπαινέσουσι. δικαίως δ' ἂν μοι πιστεύοις, οἷς εἴρηκα περὶ τῆς πόλεως. φανήσομαι γὰρ οὔτε κολακεύειν αὐτὴν ἐν τοῖς λόγοις εἰθισμένος, ἀλλὰ πλεῖστα πάντων ἐπιτετιμηκὼς, οὔτ' αὖ παρὰ τοῖς πολλοῖς, καὶ τοῖς εἰκῆ δοκιμάζουσιν εὐφερόμενος, ἀλλ' ἀγνοούμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ φθονούμενος, ὥσπερ σύ. πλὴν τῷ διαφέρομεν, ὅτι πρὸς σὲ μὲν διὰ τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ἔχουσι: πρὸς ἐμὲ δὲ, διότι προσποιοῦμαι τὸ βέλτιον αὐτῶν φρονεῖν, καὶ πλείους ὁρῶσί μοι δια-

καλὰ πρὸς κατάληψιν ἀξιόπιστον ὄντα ἑαυτὸν ἀποφαίνεται.

partum imperium ſecurè teneas, ſed amplã etiam ditionem ſine periculo acquiras? Miror equidẽ eorum principũ rationes, qui peregrinos milites conducunt, & magnis impenſis alunt, à quibus & ipſi norunt plures eorum qui illis crediderunt, eſſe proditos, quàm ſeruatos: tam potentis uerò urbis adiungere ſibi ſtudia non conantur, quæ cùm ſingulas urbes, tum uniuerſam Græciam ſæpe iam conſeruauit. Illud cogita, multos laudare tuam prudentiam, quòd ita cum Theſſalis egeris, ut & æquum erat, & illis expediebat: qui quidem uiri ſunt non facilimis ingenijs, ſed animoſi & ſeditioſiſſimi. Iſthæc eadem ratio de nobis etiam erit ineunda, quum ſcias, ut regionem Theſſalorum, ſic Athenienſium potentiam tibi eſſe finitimam: quam tibi omni ſtudio conciliare debes, quum ſit multo præclarius beneuolentiam ciuitatum capere, quàm mœnia. Hoc enim non modò inuidioſum eſt, ſed & quicquid fit huius generis, exercitibus plerunq; aſcribitur: ſi autẽ familiaritates contrahere potueris, & hominum beneuolentiam colligere, ſapiẽtiam tuam mirabuntur omnes. Hæc quæ de urbe noſtra diſſerui, affirmãti mihi iurè credes. Satis enim conſtat, me & meis ciuibus adeò aſſentiri non ſolere, ut nemo ſit omniũ qui ſæpius eos reprehenderit: neq; etiam in magno eſſe precio apud uulgus, & temerarios rerum æſtimatores: ſed illorum alijs ignotum eſſe, alijs æquè inuiſum ac te. Hoc tamen inter nos intereſt, quòd tibi opes & potentiam inuident: mihi, quòd me illis ſapiẽtiorem eſſe profiteor, pluresq́; ſunt qui mea

Occupatio, qua ſibi autoritatẽ conciliat.

διαλέγεσθαι βουλομένους, ἢ σφίσιν αὐτοῖς. ἐβουλόμην δ' ἂν ἡμῖν ὁμογνωμόνως ῥᾴδιον εἶναι, τὴν δόξαν, ἣν ἔχομεν παρ' αὐτοῖς, διαφυλάττειν. νῦν δὲ σὺ μὲν οὐ χαλεπῶς, ἂν βουληθῇς, αὐτὴν διαλύσεις· ἐμοὶ δ' ἀνάγκη καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ δι' ἄλλα πολλὰ στέργειν τοῖς παροῦσι. ὥστ' οὐκ οἶδ' ὅ, τι πλείω δεῖ λέγειν, πλὴν τοσοῦτον, ὅτι ἐστὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν ὑπάρχουσαν ὑμῖν παρακατατίθεσθαι τῇ τῶν ἑλλήνων εὐδαιμονίᾳ, καὶ εὐνοίᾳ.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤῆΣ Γ. ἐπιστολῆς.

Παρακαλεῖ φίλιππον, πάντα τἆλλα ἀφέντα, πολεμῆσαι τῷ περσῶν βασιλεῖ, μηδὲν ἀναβαλλόμενον.

ἸΣΟΚΡΆΤΗΣ ΦΙΛΊΠΠῼ χαίρειν.

κατ' ἀποδίωξιν ἀναλαμβάνει τὴν τοῦ πρὸς φίλιππον ὑπόθεσιν, ἀνεγείρων τὴν φιλοτιμίαν τ' ἀνδρός.

Ἐγὼ διελέχθην μὲν καὶ πρὸς ἀντίπατρον, περὶ τῶν τῇ πόλει συμφερόντων, καὶ σοὶ, ἐξαρκούντως, ὡς ἐμαυτὸν ἔπειθον. ἐβουλήθην δὲ γράψαι καὶ πρὸς σὲ περὶ ὧν μοι δοκεῖ πρακτέον εἶναι μετὰ τὴν εἰρήνην, παραπλήσια τοῖς ἐν τῷ λόγῳ γεγραμμένοις, πολὺ δ' ἐκείνων συντομώτερα. κατ' ἐκεῖνον μὲν γὰρ τὸν χρόνον συνεβούλευον, ὡς χρὴ διαλλάξαντά σε τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν λακεδαιμονίων, καὶ τὴν θηβαίων, καὶ τὴν ἀργείων, εἰς ὁμόνοιαν καταστῆσαι τοὺς ἕλληνας: ἡγούμενος, ἐὰν τὰς προεχούσας πόλεις πείσῃς οὕτω φρονεῖν, ταχέως καὶ τὰς ἄλλας ἐπακολουθήσειν. τότε μὲν οὖν ἄλλος ἦν καιρός.

conſuetudine quam illorum delectentur. Vtinam uerò tam facile mihi eſſet, quàm tibi, conceptam de nobis uulgi opinionem abolere. Nunc id quidem in tua manu eſt, modò uelis: mihi uerò cum propter ſenium, tum pluribus alijs de cauſis, boni fortuna mea eſt conſulenda. Quare non uideo, plura dicere quorſum attineat: hoc tamen addam, licere uobis regnum ueſtrum ac felicitatem, Græcorum felicitati & beneuolentiæ tanquam depoſitum commendare.

IN TERTIAM EPISTOlam Argumentum.

Hortatur Philippum, ut relictis rebus omnibus, regi Perſarum quamprimùm bellum inferat.

ISOCRATES PHILIPPO S. D.

ETſi cum Antipatro etiam, & de noſtræ urbis & tuis commodis, ſatis, ut mihi perſuadeo, copioſe diſſerui: tamen ad te quoque ſcribere uolui, quid, pace iam facta, mihi agendum eſſe uideatur: non multum abſimilia his quæ in oratione perſcripta ſunt, ſed multo breuiora. Tum enim ſuadebam, ut compoſitis noſtræ urbis, & Lacedæmoniorum, & Thebanorum Argiuorumq́ controuerſijs, Græcos in concordiam reduceres. Exiſtimabam enim, ſi id à principibus ciuitatibus impetraſſes, quamprimùm reliquas quoque ſecuturas. Ac illo quidem tempore alius erat rerum

Reiectione argumentū Philippicæ orationis repetit, & Philippi ſtudium excitat.

καιρός. νῦν δὲ συμβέβηκε, μηκέτι δεῖν πείθειν. διὰ γὰρ τὸν ἀγῶνα τὸν γεγενημένον, ἠναγκασμένοι πάντες εἰσὶν εὖ φρονεῖν, καὶ τούτων ἐπιθυμεῖν, ὧν ἐπενοοῦμέν σε βούλεσθαι πράττειν καὶ λέγειν, ὡς δεῖ παυσαμένους τῆς μανίας, καὶ τῆς πλεονεξίας, ἣν ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, εἰς τὴν ἀσίαν τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν. πρὸς δὲ τούτοις κἀκεῖνο πολλοὶ παρ' ἐμοῦ πυνθάνονται: πότερον ἐγώ σοι παρῄνεσα ποιήσαι τὴν στρατείαν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἢ σοῦ διανοηθέντος συνεῖπον; ἐγὼ δ' οὐκ εἰδέναι μέν φημι τὸ σαφές. οὐ γὰρ συγγεγενῆσθαί σοι πρότερον. οὐ μὴν ἀλλ' οἴεσθαι, σὲ μὲν ἐγνωκέναι περὶ τούτων, ἐμὲ δὲ συνειρηκέναι ταῖς σαῖς ἐπιθυμίαις. ταῦτα δ' ἀκούοντες, ἐδέοντό μου παρακελεύεσθαί σοι, καὶ προτρέπειν ἐπὶ τῶν αὐτῶν τούτων μένειν. ὡς οὐδέ ποτ' ἂν γενομένων οὔτε καλλιόνων ἔργων, οὔτ' ὠφελιμωτέρων τοῖς ἕλλησιν, οὔτ' ἐν καιρῷ μᾶλλον πραχθησομένων. εἰ μὲν οὖν εἶχον τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἥνπερ πρότερον, καὶ μὴ παντάπασιν ἦν ἀπειρηκώς, οὐκ ἂν δι' ἐπιστολῆς διελεγόμην, ἀλλὰ παρὼν νῦν αὐτὸς παρώξυνον ἄν σε, καὶ παρεκάλουν ἐπὶ τὰς πράξεις ταύτας. νῦν δ' ὡς δύναμαι, παρακελεύομαί σοι μὴ καταμελῆσαι τούτων, πρὶν ἂν τέλος ἐπιθῇς αὐτοῖς. ἔτι δὲ περὶ μὲν ἄλλο τι τῶν ὄντων ἀπλήστως ἔχειν, οὐ καλόν. αἱ γὰρ μετριότητες παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμοῦσι. δόξης δὲ μεγάλης καὶ καλῆς ἐπιθυμεῖν, καὶ μηδέποτ' ἐμπίπλασθαι προσήκει τοῖς πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκοῦσιν. ὅπερ σοὶ συμβέβηκεν. ἡγοῦ δὲ τόθ' ἕξειν αὐτὴν ἀνυπέρβλητον, καὶ τῶν σοὶ πεπραγμένων ἀξίαν, ὅταν τοὺς μὲν βαρβάρους ἀναγκάσῃς εἱλωτεύειν τοῖς ἕλλησι, πλὴν τῶν νῦν μέγα σοι συναγωνιζομένων: τὸν δὲ βασιλέα τὸν νῦν μέγαν προσ-

ſtatus. Nūc uerò in eo loco res ſunt, ut ſuadere nihil ſit neceſſe. Nam propter cōmiſſum prælium, omnes coacti ſunt ad ſanā mentē redire, & ea deſiderare, quæ tibi & agēda & dicēda eſſe ſentiebā: bellū uidelicet, omiſſa inſania et auaricia, qua alios alij exagitarent, in Aſiam eſſe transferēdum. Præterea illud etiā cōplures ex me quærūt, utrū ego tibi ſuaſerim, ut expeditionem cōtra Barbaros ſuſciperes: an uerò, quū tu iam id decreuiſſes, ego ſentētiæ tuæ approbator acceſſerim? Ego uerò qui nūquā hactenus te cōuenerim, nihil me de eo cōperti habere dico: ſed putare tamē, cū tibi id iā antea deliberatū eſſet, me tuis conſilijs ſuffragatū eſſe. Quæ illi cùm audirent, me rogabāt, ut te hortarer, ne mutares conſiliū. Nūquā enim edi poſſe illuſtriora facinora, uel Græcis utiliora: neq; unquā poſſe dari meliorē rei gerendæ occaſionem. Si igitur ea quæ olim fuit, ingenij facultas mihi ſuppeteret, neq; ſenectus oēs uires ademiſſet: nō p literas tecū agerē, ſed coràm te incitarē, & cohortarer ad hoc negociū ſtrenuè ſuſcipiēdū. Nūc, ut poſſū te hortor, ne hæc negligas aut deſiſtas, priuſquā rē omnē cōfeceris. Alterius porrò alicuius rei cupiditate inſatiabili æſtuare, nō eſt honeſtū. Nam plerisq; probatur mediocritas: ſed magnā illuſtrēq; gloriam deſiderare, nec eius unquā ſatietate affici debent, qui alijs multū antecellūt: id quod tibi cōtigit. Tu autē ad famæ tuæ ſplendorē nihil poſſe accedere putato, eāq; rebus tuis geſtis parē fore, quū Barbaros (ijs exceptis, qui ſe ad ductū tuum applicauerint) Græcis ſeruire coegeris: illūq; regē qui nūc Magnus appella-

προσαγορευόμενον, ποιήσῃς τοῦτο πρᾶξαι, ὃ αὖ σὺ προστάτης. ταῦτα δὲ κατεργάσασθαι πολὺ ῥᾷόν ἐστιν ἐκ τῶν νῦν παρόντων, ἢ προελθεῖν ἐπὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν δόξαν, ἣν ἔχεις παρὰ τῆς βασιλείας τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ὑπαρξάσης. οὐδὲ γὰρ ἔσται λοιπὸν ἔτι, πλὴν θεὸν γενέσθαι. χάριν δ' ἔχω τῷ γήρᾳ ταύτην μόνην, ὅτι προήγαγεν εἰς τοῦτό μου τὸν βίον, ὥσθ' ἃ νέος ὢν διενοούμην, καὶ γράφειν ἐπεχείρουν ἔν τε τῷ πανηγυρικῷ λόγῳ, καὶ τῷ πρὸς σὲ πεμφθέντι, τούτων ἤδη τὰ μὲν νῦν γιγνόμενα διὰ τῶν σῶν ἐφορῶ πράξεων, τὰ δ' ἐλπίζω γενήσεσθαι.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Δ. ἐπιστολῆς.

Διόδοτον ἀκροατὴν αὐτοῦ καὶ ἑταῖρον γενόμενον σὺν τῷ υἱῷ ἐκείνου συνίστησιν ὑπερφυῶς, καὶ παραινεῖ Φιλίππῳ λεληθότως, συμβουλεύει εὖ φρονοῦντας παραλαμβάνειν, καὶ πρὸς τὴν τῶν φίλων παρρησίαν ἐν τῷ νουθετεῖν οὐκ ἀηδῶς διακεῖσθαι.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ ΦΙΛΙΠΠῼ χαίρειν.

Εὐνοίας λῆψις ἐκ τῶν προσώπων, καὶ ἔπαινοι Διοδότου κατὰ σύγκρισιν.

Ἐγὼ, καίπερ ἐπικινδύνου πρὸς ἡμῖν ὄντος εἰς Μακεδονίαν πέμπειν ἐπιστολὴν, οὐ μόνον νῦν, ὅτε πολεμοῦμεν πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰρήνης οὔσης, ὅμως γράψαι πρὸς σὲ εἱλόμην περὶ Διοδότου, δίκαιον εἶναι νομίζων πάντας μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τοὺς ἐμαυτῷ πεπλησιακότας, καὶ γεγενημένους ἀξίους ἡμῶν· οὐχ ἥκιστα δὲ τοῦτον, καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν εἰς ἡμᾶς, καὶ τὴν ἄλλην ἐπιείκειαν. μάλιστα μὲν οὖν ἐβουλόμην ἂν αὐτὸν συσταθῆναι δι' ἡμῶν.

ἐπειδὴ

appellatur, eò redegeris, ut ea agat quæ tu imperaris. Hoc autem rerum statu nunc hæc tibi perficere multo facilius est, quàm eam consequi potentiam & gloriam, quam tibi uetusti regni subsidio comparasti. Neq; enim quicquam tibi est reliquum, nisi ut deus fias. Ego uerò senectuti ob hoc unum habeo gratiã, quòd eò usq; produxi uitæ meæ tempus, ut ea quæ adolescens animo agitaui, & tum in Panegyrica, tum ad te missa oratione scribenda suscepi, partim nũc per te geri & administrari uideam, partim deinceps perficienda esse sperem.

ARGVMENTVM QVARtæ Epistolæ.

Diodotum discipulum & amicum suum, unà cum eius filio egregiè commendat: & subobscurè Philippum monet, ut sapientes sibi consiliarios adiungat, & amicorum in admonendo libertatem gratam acceptamq; habeat.

ISOCRATES PHILIPPO S. D.

QVanquam apud nos periculosum est, literas mittere in Macedoniam, non modò nunc quum bellum uobiscum gerimus, sed pacis etiam tempore, ego tamen ad te scribere de Diodoto institui. Aequum enim esse existimo, ut magnifaciam cùm omnes familiares meos, qui se nobis dignos præbuerũt: tum uerò hunc, propter & beneuolentiam erga nos, & morum integritatem. Maximè autem uellem eum per nos fuisse cõmendatum.

Beneuolentiæ captatio à personis, & Diodoti laudes per collationem.

Post-

ἐπειδὴ δὲ δι' ἑτέρων ἐντετύχηκέ σοι, λοιπόν ἐστι μοι μαρτυρῆσαι περὶ αὐτοῦ, καὶ βεβαιῶσαι τὴν γεγενημένην αὐτῷ πρὸς σὲ γνῶσιν. ἐμοὶ γὰρ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν συγγεγενημένων ἀνδρῶν, καὶ δόξας ἐνίων μεγάλας ἐχόντων, τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων, οἱ μέν τινες περὶ τὸν λόγον, οἱ δὲ περὶ τὸ διανοηθῆναι καὶ πρᾶξαι δεινοὶ γεγόνασιν: οἱ δ' ἐπὶ μὲν τοῦ βίου σώφρονες, καὶ χαρίεντες, πρὸς δὲ τὰς ἄλλας χρήσεις καὶ διαγωγὰς, ἀφυεῖς παντάπασιν. οὗτος δ' οὕτως εὐάρμοστον τὴν φύσιν ἔχει, ὥστ' ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις τελεώτατος εἶναι. καὶ ταῦτ' οὐκ ἂν ἐτόλμων λέγειν, εἰ μὴ τὴν ἀκριβεστάτην πεῖραν αὐτός τ' εἶχον αὐτοῦ, καὶ σὲ λήψεσθαι προσεδόκων, τὰ μὲν αὐτὸν χρώμενον αὐτῷ, τὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων τῶν ἐμπείρων αὐτοῦ πυνθανόμενον. ὧν οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν, εἰ μὴ λίαν εἴη φθονερὸς, καὶ εἰπεῖν καὶ βουλεύσασθαι οὐδενὸς ἧττον αὐτὸν δύνασθαι, καὶ δικαιότατον καὶ σωφρονέστατον εἶναι, καὶ χρημάτων ἐγκρατέστατον: ἔτι δὲ καὶ σύμβιον ἁπάντων ἥδιστον, καὶ λιγυρώτατον. πρὸς δὲ τούτοις πλείστην ἔχειν παρρησίαν, οὐχ ἣν οὐ προσῆκεν, ἀλλὰ τὴν εἰκότως ἂν μέγιστον γιγνομένην σημεῖον τῆς εὐνοίας τῆς πρὸς τοὺς φίλους. ἣν τῶν δυνατῶν οἱ μὲν ἀξιόχρεων τὸν ὄγκον τὸν τῆς ψυχῆς ἔχοντες τιμῶσιν, ὡς χρησίμην οὖσαν· οἱ δὲ ἀσθενέστεροι τὰς φύσεις ὄντες, ἢ κατὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐξουσίας, δυσχεραίνουσιν, ὡς ὧν οὐ προαιροῦνταί τι ποιεῖν βιαζομένην αὐτοὺς, οὐκ εἰδότες, ὡς οἱ μάλιστα περὶ τοῦ συμφέροντος αὐτοῖς τοῦ λέγειν τολμῶντες, οὗτοι πλείστην ἐξουσίαν αὐτοῖς τοῦ πράττειν ἃ βούλονται παρασκευάζουσιν. εἰκὸς μὲν γὰρ

διὰ

Poſtquam uerò aliorū opera ei aditus ad te patefa-ctus eſt, hoc mihi relinquitur, ut teſtimonium de eo dicā: eamq́ noticiā quæ inter te et illū eſt, confirmē. Nā cùm multi & uarij uiri, atq; ex illis plerią; gloria celebres, mea cōſuetudine ſint uſi: reliquorū alij eloquētia, alij prudentia & reb. gerēdis claruerūt. Ac alij quidē uitæ modeſtia & ſuauitate morū commendati ſunt, quū ad alios uſus & actiones prorſus inepti eſſent: huic aūt ea cōtigit ingenij dexteritas, ut in his quæ diximus, omnibus, ſit abſolutiſsimus. Quæ ego dicere nō auderē, niſi & ipſe ab omni parte perſpectū eum haberem: & omnino putarem, te idem cogniturū partim ex familiarib. cū eo cōgreſſibus, partim ex eorū quibus notus eſt, ſermonibus. Quorū nemo erit, niſi ſupra modū ſit inuidus, quin fateatur, eum & eloquētia & cōſilijs nullo eſſe inferiorē, uirumq́; iuſtiſsimū & modeſtiſsimum, & ab auaricia alieniſsimū, atq; in uitæ cōſuetudine ſuauiſsimum hominē, & urbaniſsimū. Adhæc, magnā in eo eſſe dicēdi libertatem: non illam indecorā, ſed hanc quæ iurè maximū ſignum habetur beneuolentiæ erga amicos: quā ex principib. hi qui tantos animos habent, quantos imperij maieſtas requirit, tanquā utilem uenerātur. Qui autem imbecillioribus ſunt ingenijs, quàm potentiæ amplitudo poſtulat, ut moleſtam auerſantur: quaſi uerò per eam cogantur aliquid contra ſui animi uoluntatē facere, qui non intelligunt, quum de utilitate deliberatur, eos qui aduerſari audent, maximam eis dare poteſtatem, ea quæ uelint faciendi. Conſentaneum enim eſt,

eos

διὰ τὸ ἀεὶ πρὸς ἡδονὴν λέγειν προαιρουμένους, οὐχ ὅπως μοναρχίας δύνασθαι ποιεῖν δυνάμεις, αἳ πολλοὺς τοὺς ἀναγκαίους ἐφέλκονται κινδύνους, ἀλλ' οὐδὲ τὰς πολιτείας, αἳ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας εἰσί. δεῖ γὰρ τοὺς ἐπὶ τῷ βελτίστῳ παρρησιαζομένους, πολλὰ σώζειν δύνασθαι, καὶ τῶν ἐπιδόξων διαφθαρήσεσθαι πραγμάτων. ὧν ἕνεκα προσήκει μὲν παρὰ πᾶσι τοῖς μονάρχοις πλέον φέρεσθαι τοὺς τὴν ἀλήθειαν ἀποφαινομένους, τῶν ἅπαντα μὲν πρὸς χάριν, μηδὲν δ' ἄξιον χάριτος λεγόντων. συνέβη δ' ἔλαττον ἔχειν αὐτοὺς παρ' ἐνίοις αὐτῶν. ὃ καὶ Διοδότῳ παθεῖν συνέπεσε παρά τισι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυναστῶν. οἷς πολλὰ μὲν χρήσιμος γενόμενος οὐ μόνον τῷ συμβουλεύειν, ἀλλὰ καὶ τῷ πράττειν, καὶ κινδυνεύειν, διὰ τὸ παρρησιάζεσθαι πρὸς αὐτοὺς, περὶ ὧν ἐκείνοις συνέφερε, καὶ τῶν οἴκοι τιμῶν ἀπεστερήθη, καὶ πολλῶν ἄλλων ἐλπίδων: καὶ μεῖζον ἴσχυσαν αἱ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων κολακεῖαι τῶν εὐεργεσιῶν τῶν τούτου. δι' ἃ δὴ κἂν πρὸς ὑμᾶς ἀεὶ προσιέναι διανοούμενος, ὀκνηρῶς εἶχεν, οὐχ ὡς ἅπαντας ὁμοίους εἶναι νομίζων τοὺς ὑπὲρ αὐτὸν ὄντας, ἀλλὰ διὰ τὰς παρ' ἐκείνων γεγενημένας δυσχερείας, καὶ πρὸς τὰς παρ' ὑμῶν ἐλπίδας οὐ προθυμότερος ἦν: παραπλήσιον ἐμοί γε δοκεῖ πεπονθὼς τῶν πεπλευκότων ποσὶν, οἱ πρῶτον, ὅταν χρήσωνται χειμῶσιν, οὐκέτι θαρροῦντες εἰσβαίνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν: καίπερ εἰδότες, ὅτι καὶ καλοῦ πλοῦ πολλάκις ἐπιτυχεῖν ἐστιν. ἡμῖν ἀλλ' ἐπειδὴ συνέστηκέ σοι, καλῶς ἔδοξε ποιεῖν. λογίζομαι γὰρ αὐτῷ συνοίσειν, μάλιστα μὲν τῇ φιλανθρωπίᾳ τῇ σῇ λογιζόμενος, ἣν ἔχειν ὑπείληψαι παρὰ

μεμψιμοιρία ἐπὶ τῇ ἀτοπίᾳ τῶν δυναστῶν.

eos qui ad gratiã loqui omnia ſtudẽt, nõ modò regũ impia, quæ multa, eaq́ neceſſaria pericula ſecũ trahũt, firmare nõ poſſe: ſed ne Rerũpub. quidẽ, quæ aliquanto tutiores ſunt, libertatem. Decet aũt eos qui propter audientiũ utilitatẽ, liberè quæ ſentiunt, dicũt, multa cõſeruare poſſe, quæ alioqui peritura uidebantur. Quib. de cauſis æquũ eſt, apud oẽs principes maiorẽ eſſe eorũ qui uera dicere nõ dubitãt, autoritatẽ, quàm horũ q ad gratiã omnia, nihil autẽ gratia dignũ loquũtur. Fieri tamẽ ſolet, ut illi apud nonnullos minore in precio ſint quàm aſſentatores: id qđ etiã Diodotũ apud quoſdã Aſiæ proceres afflixit. Quorũ cõmodis quũ multis in reb. conſuluiſſet, nõ dandis modò cõſilijs, ſed reb. etiã gerẽdis, adeundisq́ ꝑiculis: quia tamẽ liberius eos officij ſui monebat, tũ honores quos in patria tenuit, amiſit, tũ ampliſſimorũ ſpe præmiorũ decidit. Ita plus ualuerunt leuiſſimorũ hominũ adulationes, meritis & beneficijs tãti uiri. His de cauſis, tametſi ad uos ſe conferre ſemper in animo habebat, tamen neſcio quo timore eſt retardatus: nõ quòd oẽs in altiori dignitatis gradu collocatos, ſimiles eſſe inter ſe putaret: ſed qa difficiles aliorũ mores expertus, minus auidè ſpẽ, quæ à uobis oſtẽdebatur, amplecti audebat. In quo idẽ illi accidiſſe uidetur, ꝙ nauigantiũ pleriſq;: q ubi ſemel in tẽpeſtates inciderunt, nũquã ſecuris animis mare ingrediuntur: etſi ſciũt, ſæpe ꝓſperã etiã nauigationẽ ſolere cõtingere. Sed quoniã tibi cõmendatus eſt: id bene eſſe factũ, eiq; ꝓfuturũ puto: qđ ut eximiẽ, tua in primis facit humanitas, q̃ ab exteris

Querela de iniquitatẽ iudiciorũ.

περὶ τοῖς ἔξωθεν ἀνθρώποις. ἔπειτα νομίζων οὐκ ἀ-
γνοεῖν ὑμᾶς, ὅτι πάντων ἐστὶν ἥδιστον, καὶ λυσιτελέστα-
τον, τὸ πιστοὺς ἅμα καὶ χρησίμους φίλους κτᾶσθαι ταῖς
εὐεργεσίαις: καὶ τὸ τοὺς τοιούτους εὖ ποιεῖν, ὑπὲρ ὧν πολ-
λοὶ καὶ τῶν ἄλλων χάριν ὑμῖν ἕξουσιν. ἅπαντες γὰρ οἱ
χαρίεντες τοὺς τοῖς σπουδαίοις τῶν ἀνθρώπων κα-
λῶς ὁμιλοῦντας ὁμοίως ἐπαινοῦσι, καὶ τιμῶσιν, ὥσ-
μετάβασις ἐπὶ σύστασιν τοῦ υἱοῦ.
περ αὐτοὶ τῶν ὠφελειῶν ἀπολαύοντες. ἀλλὰ γὰρ Διόδο-
τον αὐτὸν οἶμαί σε μάλιστα προτρέψασθαι πρὸς τὸ
φροντίζειν ἑαυτοῦ. συνέπεσθον δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῶν
ὑμετέρων ἀντέχεσθαι πραγμάτων, καὶ παραδόντα
ὑμῖν ἑαυτὸν ὥσπερ μαθητὴν, εἰς τοὔμπροσθεν προα-
θῆναι προελθεῖν. ὁ δὲ ταῦτά μου λέγοντος, ἐπιθυ-
μεῖν μὲν ἔφασκε τῆς ὑμετέρας φιλίας: οὐ μὴν ἀλλὰ
παραπλήσιόν τι πεπονθέναι πρὸς αὐτὴν, καὶ πρὸς
τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας. ἐκείνους γὰρ νικᾶν μὲν ἂν
βούλεσθαι, καταβῆναι δ' εἰς αὐτοὺς οὐκ ἂν τολμῆσαι,
διὰ τὸ μὴ μετεσχηκέναι ῥώμης ἀξίας τῶν στεφάνων:
τῶν τε παρ' ὑμῶν τιμῶν εὔξασθαι μὲν ἂν τυχεῖν, οὐκ ἐφί-
εσθαι δ' αὐτὸν προσδοκᾶν. τήν τε γὰρ ἀπειρίαν τὴν αὐ-
τοῦ καταπεπλῆχθαι, καὶ τὴν λαμπρότητα τὴν ὑμετέ-
ραν, ἔτι δὲ καὶ τὸ σωμάτιον οὐκ εὐκρινὲς ὄν, ἀλλ' ἔχον
πρόφασιν, ἣν νομίζειν ἐμποδίζειν αὐτὸν πρὸς τὰ πολλὰ τῶν
πραγμάτων. οὗτος μὲν οὖν, ὅ, τι δοκῇ αὐτῷ συμφέ-
ρειν, τοῦτο πράξει. σὺ δ', ἐάν τ' ᾖ περὶ ὑμᾶς, ἐάν τ' ἡσυχί-
αν ἔχων διατρίβῃ περὶ τοὺς τόπους, ἐπιμελοῦ τε,
τῶν ἄλλων μὲν ἁπάντων, ὧν τυγχάνει δεόμενος, μά-
λιστα δὲ τῆς ἀσφαλείας, καὶ τῆς τούτου καὶ τῆς τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ, νομίσας, ὥσπερ παρακαταθήκην ἔχειν τοῦ-
τον, παρά τε τοῦ γήρως ἡμῶν, ὃ προσηκόντως ἂν πολλῆς
τυγχά-

hominib. prædicatur. Deinde uos præterire nõ arbitror, nihil esse uel suauius uel utilius, quàm fideles simul et utiles amicos parare beneficijs: & de talib. uiris bene mereri, propter quos multi etiã alij gratiã uobis habituri sunt. Omnes enim boni et docti, eos qui præstantib. doctrina & uirtute uiris honorẽ habent, nõ minus laudant & uenerantur, quàm si in ipsos collata fuissent omnia. Sed ipsum Diodotũ suapte potissimùm industria effecturũ esse arbitror, ut sui curã geras. Autor aũt etiã eius filio fui, ut se ad uos conferret, seq; uobis in disciplinã quasi tradito, proficere, atq; opæpreciũ facere conaretur. Quod cũ ex me audisset, se quidem uestræ amicitiæ percupidũ esse dixit: sed eodem esse erga illã animo, quo erga certamina coronaria. Cupere enim in illis uictoriam cõsequi: sed ad ea propterea descendere nõ audere, quòd sibi uires coronis dignas deesse animaduertat. Eodẽq; modo se optare quidem honores à uobis cõsequi: sed eam sibi facultatem negatã esse arbitrari. Nam & imperitia sua, & splendore uestro se deterreri. Huc accedere corpusculum quoque minus elegans, & reprehensionibus obnoxiũ: quod existimet, in multis sibi rebus impedimẽto fore. Et hic quidem, quod è re sua esse putabit, id faciet. Siue aũt ad uos se contulerit, siue quieti ac ocio deditus, in hisce locis uersabitur: curæ tibi esse uelim, cùm cætera quib. indigebit omnia ut subministres, tũ uerò & huius & parẽtis eius uita in tuto ut collocetur. Existimare enim debes, te hunc tanquã depositũ habere à senectute nostra (quæ minimè certè

Trãsitio ad filij cõmendationem.

τυγχάνῃ προνοίας, καὶ τῆς δόξης τῆς ὑπαρχούσης, εἴ τινος ἄρα σπουδῆς ἐστιν ἀξία, καὶ εὐνοίας τῆς πρὸς ὑμᾶς, ἣν ἔχων ἅπαντα τὸν χρόνον διατετέλεκα. καὶ μὴ θαυμάσῃς, μήτ' εἰ μακροτέραν γέγραφα τὴν ἐπιστολὴν, μήτ' εἴ τι περιεργότερον, ἢ πρεσβυτικώτερον εἰρήκαμεν ἐν αὐτῇ. πάντων γὰρ τῶν ἄλλων ἀμελήσας, ἑνὸς μόνου ἐφρόντισα, τοῦ φανῆναι σπουδάζων ὑπὲρ ἀνδρῶν φίλων, καὶ προσφιλεστάτων μοι γεγενημένων.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ε.
ἐπιστολῆς.

Συγχαίρει Ἀλεξάνδρῳ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἐν ἐγκωμίου σχήματι παρακαλεῖ αὐτὸν χρῆσθαι τοῖς βελτίστοις τε καὶ παλαιὰ διαφέρουσι τῶν ἀνδρῶν, τῆς τῶν λόγων δεινότητος καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμης μᾶλλον ἀντιποιούμενον ἢ τῶν ἐριστικῶν λόγων, διασύρων, οἶμαι, τὴν Ἀριστοτέλους παίδευσιν.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝ-
δρῳ χαίρειν.

Πρὸς τὸν πατέρα σου γράφων ἐπιστολὴν, ἄτοπον ᾤμην ποιήσειν, εἰ περὶ τὸν αὐτὸν ὄντα σε τόπον ἐκείνῳ μήτε προσερῶ, μήτ' ἀσπάσομαι, μήτε γράψω τι τοιοῦτον, ὃ ποιήσει τοὺς ἀγνοοῦντας, μὴ νομίζειν ἤδη με παραφρονεῖν διὰ τὸ γῆρας, μηδὲ παντάπασι ληρεῖν: ἀλλ' ἔτι τὸ καταλελειμμένον μοι μέρος, καὶ λοιπὸν ὂν, οὐκ ἀνάξιον εἶναι τῆς δυνάμεως, ἣν ἔχον νεώτερος ὤν. ἀκούω δέ γε πάντων λεγόντων, ὡς φιλάνθρωπος εἶ, καὶ φιλαθήναιος, καὶ φιλόσοφος, οὐκ ἀφρόνως ποιῶν, ἀλλὰ νουνεχόντως. τῶν τε γὰρ πολιτῶν ἀποδέχεσθαί σε

τῶν

negligenda eſt) & ab ea autoritate (ſi quo fortè nomine digna uidebitur) quam habemus: & ab ea beneuolentia, qua uos per omnem ætatem ſum proſequutus. Neq; mireris, ſi uel prolixiorem ſcripſi epiſtolam, uel aliquid in ea curioſius aut ſenilius diximus. Ego enim, neglectis cæteris rebus omnibus, in hoc unum toto animo intẽtus fui, ut appareret, mihi maximæ curæ eſſe amicorũ commoda, quos ſumma charitate complector.

ARGVMENTVM V. Epiſtolæ.

Gratulatur Alexandro doctrinæ ſtudiũ, eumq; ſpecie laudationis hortatur, ut optimorum & doctiſsimorũ conſuetudine utendo, eloquentiam, gerendæq; Reipublicæ ſcientiam magis, quàm Dialecticas diſputationes amplectatur: non ſine reprehenſione, ut opinor, Ariſtotelicæ inſtitutionis.

ISOCRATES ALEXANDRO S. D.

QVum ad patrem tuum literas darem, abſurdè me facturum putabam, ſi te, qui in eodẽ loco cum illo uerſareris, neq; compellarem, neq; ſalutarem: neq; tale aliquid ad te ſcriberem, quod efficeret, ne ij qui me ignorant, putarent, me iam ſenio deſipere, aut prorſus delirare: ſed ingenium, quod adhuc mihi reliquum eſt, nec unà cum uigore corporis interijt, non indignum eſſe ea facultate, qua iunior florebam. Prædicari autem te ab omnibus audio, ut & humanũ, & Athenienſibus amicũ, & ſapientiæ ſtudioſum: in quo profectò nõ inſipiẽter, ſed prudẽtiſſimè facis. Illo quoq; laudem mereris, ꝙ ex

τῶν ἡμετέρων οὐ τοὺς ἠμεληκότας αὐτῶν, καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμοῦντας, ἀλλ' οἷς συνδιατρίβων οὐκ ἂν λυπηθείης, συμβάλλων τε καὶ κοινωνῶν πραγμάτων οὐδὲν ἂν βλαβείης, οὐδ' ἀδικηθείης, οἵοισπερ χρὴ πλησιάζειν τοὺς εὖ φρονοῦντας. τῶν τε φιλοσοφιῶν οὐκ ἀποδοκιμάζειν μὲν οὐδὲ τὴν περὶ τὰς ἔριδας, ἀλλὰ νομίζειν εἶναι πλεονεκτικὴν ἐν ταῖς ἰδίαις διατριβαῖς: οὐ μὴν ἁρμόττειν οὔτε τοῖς τοῦ πλήθους προεστῶσιν, οὔτε τοῖς τὰς μοναρχίας ἔχουσιν. οὐ γὰρ συμφέρειν, οὐδὲ πρέπειν τοῖς μεῖζον τῶν ἄλλων φρονοῦσιν, οὔτ' αὐτοῖς ἐρίζειν πρὸς τοὺς συμπολιτευομένους, οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπιτρέπειν πρὸς αὐτοὺς ἀντιλέγειν. ταύτην μὲν οὖν οὐκ ἀγαπᾶν σε τὴν διατριβήν, προαιρεῖσθαι δὲ τὴν παιδείαν τὴν περὶ τοὺς λόγους, οἷς χρώμεθα περὶ τὰς πράξεις τὰς προσπιπτούσας καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν, καὶ μεθ' ὧν βουλευόμεθα περὶ τῶν κοινῶν. δι' ἣν νῦν τε δοκεῖς περὶ τῶν μελλόντων ἐπιεικῶς τοῖς ἀρχομένοις προστάττειν, καὶ οὐκ ἀνοήτως, ἃ δεῖ ποιεῖν ἑκάστους: περί τε τῶν καλῶν καὶ δικαίων, καὶ τῶν τούτοις ἐναντίων ὀρθῶς κρίνειν. πρὸς δὲ τούτοις κολάζειν, καὶ τιμᾶν ὡς προσῆκόν ἐστιν, ἑκατέρους. σωφρονεῖς οὖν ταῦτα μελετῶν. ἐλπίδα γὰρ τῷ τε πατρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχεις, ὡς, ἂν πρεσβύτερος γενόμενος ἐμμείνῃς τούτοις, τοσοῦτον προέξεις τῇ φρονήσει τῶν ἄλλων, ὅσονπερ ὁ πατήρ σου διενήνοχεν ἁπάντων.

noſtris ciuibus amare & magnifacere diceris, non eos qui nullum uirtutis & doctrinæ ſtudiū habuerunt, malarumq́; rerum cupiditate constricti tenentur: ſed hos, quorū diſputationibus audiendis, nullas moleſtias capias: quorumq́; commercijs & conſilijs utendo, neque damnis neq; iniurijs afficiaris. Talium enim conſuetudo prudentibus expetenda eſt. Inter doctrinarum porrò genera ne dialecticas quidem diſputationes improbare diceris: ſed ſic de illis ſentire, ut eas exiſtimes in priuatis cōgreſsibus permultum ualere, non tamen uel populi gubernatoribus uel principibus eſſe opportunas. Nec enim expedire, nec decere, ut qui dignitate cæteris præſtant, uel ipſi cum ciuibus rixentur, uel cæteris dent contradicendi licentiam. Hoc igitur ſtudium te non amare ferunt, ſed eloquentiæ diſciplinā permagni facere, qua utimur & in quotidianæ uitæ negocijs, & cum de Repub. deliberamus. Per quam id tibi contigit, ut & nunc de futuris rebus prudenter ijs qui tibi parēt, & nō inſipienter quid ſingulos facere deceat, præcipere: & de rebus honeſtis & iuſtis, harumq́; contrarijs rectè iudicare uidearis. Prætereà ſic uel pœnis uel præmijs afficere utroſq;, ut mereantur. Magna igitur laude digna eſt tua ſapientia, qui talibus ſtudijs occuperis. Spem enim & patri & reliquis amicis affers, ubi ætate proceſſeris, & in his actionibus perſeueraris, fore ut reliquos tantum ſapientia anteeas, quantum pater tuus omnibus antecellit.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ϛ. ἐπιστολῆς.

Κατ' ἀρχὰς αἰτιολογεῖ, διότι οὐ προσήκει αὐτὸν εἰς Θετταλίαν ἀποδημεῖν. εἶτα μακρᾷ χρησάμενος ἐφόδῳ, παραινεῖ, ὅτι δεῖ τὴν τῶν συμπολιτευομένων εὔνοιαν προτιμῆσαι τῆς τυραννίδος.

ἸΣΟΚΡΑΤΗΣ ΤΟΙΣ ἸΑΣΟΝΟΣ παισὶ χαίρειν.

παραίτησις, ἐκ τοῦ χαλεποῦ καὶ αἰσχροῦ καὶ ἐπικινδύνου καὶ ἀδυνάτου.

Ἀπήγγελλέ τίς μοι τῶν πρεσβευσάντων ὡς ὑμᾶς, ὅτι καλέσαντες αὐτὸν ἄνευ τῶν ἄλλων, ἠρωτήσατε, εἰ πεισθείην ἀποδημῆσαί τε, καὶ διατρῖψαι παρ' ὑμῖν; ἐγὼ δ' ἕνεκα μὲν τῆς Ἰάσονος καὶ Πολυάλκους ξενίας, ἡδέως ἂν ἀφικοίμην ὡς ὑμᾶς. οἶμαι γὰρ ἂν τὴν ὁμιλίαν τὴν γενομένην, ἅπασιν ἡμῖν συνενεγκεῖν. ἀλλὰ γὰρ ἐμποδίζει με πολλά, μάλιστα μὲν τὸ μὴ δύνασθαι πλανᾶσθαι, καὶ τὸ μὴ πρέπειν ἐπιξενοῦσθαι τοῖς τηλικούτοις. ἔπειτα δ' ὅτι πάντες οἱ πυθόμενοι τὴν ἀποδημίαν, δικαίως ἄν μου καταφρονήσειαν, εἰ προῃρημένος τὸν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν ἄγειν, ἐπὶ γήρως ἀποδημεῖν ἐπιχειροίην, ὅτ' εἰκός, εἰ καὶ πρότερον ἀλλοσέ ποι διετέλουν, νῦν οἴκαδε σπεύδειν οὕτως ἐγγύς μοι τῆς τελευτῆς οὔσης. πρὸς δὲ τούτοις φοβοῦμαι καὶ τὴν πόλιν. χρὴ γὰρ τἀληθῆ λέγειν. ὁρῶ γὰρ τὰς συμμαχίας τὰς πρὸς αὐτὴν γινομένας, ταχέως διαλυομένας. εἰ δή τι συμβαίη καὶ πρὸς ὑμᾶς τοιοῦτο: πῶς ἂν καὶ τὰς αἰτίας καὶ τοὺς κινδύνους διαφυγεῖν δυνηθείην (ὃ χαλεπόν ἐστιν) ἀλλ' οὐκ αἰσχυνθείην ἄν, εἴτε διὰ τὴν πόλιν δόξαιμι τισὶν ἀμελεῖν ὑμῶν, εἴτε δι' ὑμᾶς τῆς πόλεως ὀλιγωρεῖν; μὴ κοινοῦ γὰρ τοῦ συμφέροντος ὄντος, οὐκ οἶδ' ὅπως ἀμφοτέροις

ARGVMENTVM VI. Epistolæ.

Primùm causas exponit, propter quas se in Thessaliã proficisci non deceat. Deinde longa insinuatione suadet, ut ciuium beneuolentiam præstare tyrannidi putent.

ISOCRATES IASONIS liberis S. D.

Renunciauit mihi nostratium legatorum quidam, se à uobis seuocatum, ac seorsim à cæteris interrogatum esse, an persuaderi mihi poßit, ut peregrè profectus, uestra familiaritate utar? Ego uerò propter Iasonis & Polyacis hospitiũ, libenter ad uos uenirem. Eum enim congressum posse nobis omnib. prodesse scio. Sed multa me impediũt: atq; illud inprimis, quòd & itineris labores ferre nequeo, & tam grandi ætate peregrè uiuere indecorũ est. Deinde, quòd omnes, audita ea peregrinatione, iurè me contẽnerent, qui reliquo uitæ meæ tẽpore ocium amplexus, in senectute demũ peregrinari instituerem: quũ deceret, etiãsi prius alibi uixissem, nũc domũ festinare, postquã ab obitu tã propè absum. Ad hæc (uera enim dicẽda sunt) etiam ciuitatẽ meam formido, qui initas cũ ea societates celeriter solere dirimi uideam. Quòd si & uestris in rebus tale aliquid accidisset: quomodo & crimina & pericula effugere possem (id quod difficile admodum est) & dedecus non admitterẽ, siue aliqui putarent, uos à me propter meam ciuitatem negligi, siue propter uos patriæ rationem non haberi? Quum autem nõ communis sit utilitas, quomodo utrisq; gratificari Excusatio à difficili, turpi, periculoso.

τέροις ἀρέσκειν διῳκηθείην. αἱ μὲν οὖν αἰτίαι, δι' ἃς οὐκ ἔξεστί μοι ποιεῖν ἃ βούλομαι, τοσαῦται συμβεβήκασιν. οὐ μὴν περί γε τῶν ἐμαυτοῦ μόνον ἐπιστεῖλαι, οἴομαι δεῖν ἀμελῆσαι τῶν ὑμετέρων· ἀλλ' ἅπερ ἂν παραγενόμενος πρὸς ὑμᾶς διελέχθην, πειράσομαι καὶ νῦν περὶ τῶν αὐτῶν τούτων, ὅπως ἂν δύνωμαι, διεξελθεῖν. μηδὲν δ' ὑπολάβητε τοιοῦτον, ὡς ἄρ' ἐγὼ ταύτην ἔγραψα τὴν ἐπιστολὴν, οὐχ ἕνεκα τῆς ὑμετέρας ξενίας, ἀλλ' ἐπίδειξιν ποιήσασθαι βουλόμενος. οὐ γὰρ εἰς τοῦθ' ἥκω μανίας, ὥστ' ἀγνοεῖν, ὅτι κρεῖττον μὲν γράψαι τῶν πρότερον διαλελεγμένων, οὐδ' ἂν δυναίμην, τοσοῦτον τῆς ἀκμῆς ὑστερῶν· χείρω δ' ἐξενεγκὼν, πολὺ φαυλοτέραν ἂν λάβοιμι δόξαν τῆς νῦν ἡμῖν ὑπαρχούσης, ἔπειτ' εἴπερ ἐπιδείξει προσεῖχον τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ὑμᾶς ἐσπούδαζον, οὐκ ἂν ταύτην ἐξ ἁπασῶν προειλόμην τὴν ὑπόθεσιν, περὶ ἧς οὐ χαλεπόν ἐστιν ἐπιεικῶς εἰπεῖν: ἀλλὰ πολὺ καλλίους ἑτέρας ἂν εὗρον, καὶ μᾶλλον λόγον ἐχούσας. ἀλλὰ γὰρ οὔτε πρότερον οὐδεπώποτε ἐφιλοτιμήθην ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' ἐφ' ἑτέροις μᾶλλον, ἃ τοὺς πολλοὺς διαλέληθεν, οὔτε νῦν ταύτην ἔχων τὴν διάνοιαν ἐπραγματευσάμην· ἀλλ' ὑμᾶς μὲν ὁρῶν ἐν πολλοῖς καὶ μεγάλοις πράγμασιν ὄντας, αὐτὸς δ' ἀποφήνασθαι βουλόμενος ἣν ἔχω γνώμην περὶ αὐτῶν: ἡγοῦμαι συμβουλεύειν μὲν ἀκμὴν ἔχειν. αἱ γὰρ ἐμπειρίαι παιδεύουσι τοὺς τηλικούτους, καὶ δοκοῦσι μᾶλλον τῶν ἄλλων δύνασθαι καθορᾶν τὸ βέλτιστον. εἰπεῖν δὲ περὶ τῶν προτεθέντων ἐπιχαρίτως, καὶ μουσικῶς, καὶ διαπεπονημένως, οὐκ ἔτι τῆς ἡμετέρας ἡλικίας ἔργον ἐστίν. ἀλλ' ἀγα-

μετάβασις ἐπὶ τὴν συμβουλὴν, κατὰ μακρὰν ἔφοδον, τῇ προσοχῆς ἀρχῇ.

queam, non perspicio. Causæ igitur, propter quas ea quæ uellem, mihi facere non licet, tam multæ inciderunt. Neque tamen decere existimo, ut de meis duntaxat rebus scribens, res uestras negligam. Sed quæ isthic coràm disseruissem, hæc eadem nunc, ita ut potero, explicare conabor. Neque uerò putetis, hanc epistolam ostentationis à me causa potius scriptam esse, quàm hospitij uestri. Non enim ita insanio, ut ignorem, me hac affecta ætate, meliora his quæ prius edita & cum plausu excepta sunt, scribere nequaquam posse. Sin deteriora protulero, fore ut gloria mea non parum minuatur. Deinde si ostentationi ingenij seruire magis, quàm seriò uobiscum agere studerem: non hoc argumentum ex omnibus delegissem, de quo haud difficile est aptè differere: sed alia longè pulchriora & uberiora reperissem. Sed neque hactenus unquam de his mihi placui, sed ob alia potius, quæ plerique ignorant: neque nunc eo animo laborem hunc cepi. Quum autem uos multis arduis negocijs implicatos esse uideam: quæ mea sit de illis sententia declarabo. Ac dandi quidem consilij facultatem ætati meæ adesse censeo. Nam experientia & rerum multarum usus, senes erudit: atque efficit, ut quid expediat, acutius quàm alij perspicere posse uideantur. De propositis autem rebus, suauiter & concinnè atque elaboratè dicere, non iam nostræ ætatis munus est. Proinde hoc

Transitus ad consiliũ, & captatio attentionis longa insinuatione.

ἀγαπῴην ἄν, εἰ μὴ παντάπασιν ἐκλελυμένως διαλεχθείην περὶ αὐτῶν. μὴ θαυμάζητε δέ, ἄν τι φαίνωμαι λέγων, ὧν πρότερον ἀκηκόατε. τοῦ μὲν γὰρ ἴσως ἄκων ἂν τύχοιμι· τὸ δέ, καὶ προειδὼς ὅτι πρέπον ἐστὶ λέγειν, προσλάβοιμι. καὶ γὰρ ἂν ἄτοπος εἴην, εἰ τοὺς ἄλλους ὁρῶν τοῖς ἐμοῖς χρωμένους, αὐτὸς μόνος ἀπεχοίμην τῶν γ' ὑπ' ἐμοῦ πρότερον εἰρημένων. τούτων δ' ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι τὸ πρῶτον ἐπιφαινόμενον, ἓν τῶν θρυλλουμένων ἐστίν. εἴθισμαι γὰρ λέγειν πρὸς τοὺς περὶ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἡμετέραν διατρίβοντας, ὅτι τοῦτο πρῶτον δεῖ σκέψασθαι, τί τῷ λόγῳ καὶ τοῖς μέρεσι τοῦ λόγου διαπρακτέον ἐστίν. ἐπειδὰν δὲ τοῦθ' εὕρωμεν, καὶ διορισώμεθα, ζητητέον εἶναί φημι τὰς ἰδέας, δι' ὧν ταῦτα ἐξεργασθήσεται, καὶ λήψεται τέλος, ὅπερ ὑπεθέμεθα. καὶ ταῦτα φράζομεν περὶ τῶν λόγων. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ στοιχεῖον καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ κατὰ τῶν ὑμετέρων πραγμάτων. οὐδὲν γὰρ οἷόν τέ ἐστι πραχθῆναι νουνεχόντως, ἐὰν μὴ τοῦτο πρῶτον μετὰ πολλῆς προνοίας λογίζησθε, καὶ βουλεύσησθε, πῶς χρὴ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ὑμῶν αὐτῶν προστῆναι; καὶ τίνα βίον προελέσθαι; καὶ ποίας δόξης ὀρεχθῆναι; καὶ ποτέρας τῶν τιμῶν ἀγαπῆσαι, πότερον τὰς παρ' ἑκόντων γινομένας, ἢ τὰς παρ' ἀκόντων τῶν πολιτῶν. ταῦτα δὲ διορισαμένους, τότ' ἰδίᾳ τὰς πράξεις τὰς καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν σκεπτέον, ὅπως συντείνωσι πρὸς τὰς ὑποθέσεις τὰς ἐξ ἀρχῆς γινομένας. καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ζητοῦντες, καὶ φιλοσοφοῦντες, ὥσπερ σκοποῦ κειμένου στοχάσεσθε τῇ ψυχῇ, καὶ μᾶλλον ἐπιτεύξεσθε τοῦ συμφέροντος. ἐὰν δὲ μηδεμίαν ποιή-

σησθε

hoc mihi suffecerit, si meam sententiã non dissolutè prorsus exposuero. Neq; uerò miremini, si quid dicere uidebor, quod prius audiuistis. Nam eorũ quædam fortaßis etiam inuito in mentẽ uenient: quædã, quòd instituto meo esse idonea scio, assumã. Ineptus enim essem, quũ alios uideã dicta mea mutuari, si ego solus his quæ prius ipse dixi, abstinerẽ. Hæc propterea præfatus sum, quòd id quod primum occurrit, unũ ex peruulgatis est. Soleo enim ad nostræ disciplinæ sectatores dicere, ante omnia esse considerandũ, quid'nam oratione & partib. orationis efficiendũ sit? Quod ubi inuenerimus, & accuratè confecerimus, rationes & ornamẽta quærẽda esse dico, quib. argumẽtũ expoliatur, & finẽ eũ qui nobis propositus fuerat cõsequatur. & hæc de orationib. dicimus. Est aũt idẽ & aliarũ rerum omniũ, & uestræ deliberationis fundamentũ. Nõ enim fieri potest, ut quicquã prudẽter agatur, nisi hoc primùm singulari sapientia cogitaueritis, & constitueritis, quales uos in posterũ præbere uelitis, & quomodo uitã uestram instituere, qualemq; autoritatẽ expetere: & utrum honorem adamare? eum'ne quem ciues ipsi ultrò deferunt? an qui ab ijsdem inuitis extorquetur? His iam definitis & decretis, singulæ actiones, quæ indies incidunt, considerandæ sunt: & efficiendum, ut ad eum finem, qui initiò propositus fuit, referantur. Quòd si hoc modo quæretis, sapienter'que cogitabitis, uestra consilia ad rationem utilitatis, tanquam meta proposita, accommodabitis, eamq; magis assequemini. Sin nullum tale funda-

σηθε τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἀλλὰ τὸ προσπίπτον ἐπι-
χειρῆτε πράττειν, ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὑμᾶς τῆς διανοίας
πλανᾶσθαι, καὶ πολλῶν διαμαρτάνειν πραγμάτων.
γνώμης ἀπόφανσις κατὰ προκατάληψιν.
ἴσως οὖν ἄν τις τῶν εἰκῇ ζῆν ᾑρημένων, ἐμοῦ μὲν
τοιούτους λογισμοὺς διασύρειν ἐπιχειρήσειεν. ἀξιοίη
δ' αὖ σαφῶς διωρισμένον, οὕτω με συμβουλεύειν
περὶ τῶν προειρημένων. ἔστιν οὖν οὐκ ὀκνητέον ἀπο-
φήνασθαι περὶ αὐτῶν, ἃ τυγχάνω γινώσκων. ἐμοὶ
γὰρ ἀσφαλέστερος βίος εἶναι δοκεῖ, καὶ βελτίων,
ὁ τῶν ἰδιωτευόντων, ἢ ὁ τῶν τυραννευόντων: καὶ τὰς τι-
μὰς ἡδίους νομίζω τὰς παρὰ τῶν μέγα φρονούν-
των, ἢ τὰς παρὰ τῶν δουλευόντων. καὶ περὶ τούτων
λέγειν ἐπιχειρήσω. καί τοι μὲ οὐ λέληθεν, ὅτι πολ-
λοὺς ἕξω τοὺς ἐναντιουμένους, καὶ μάλιστα τοὺς περὶ
ὑμᾶς ὄντας. οἶμαι γὰρ οὐχ ἥκιστα τούτους ἐπὶ τὴν τυ-
ραννίδα παροξύνειν ὑμᾶς. σκοποῦσι γὰρ οὐ πανταχοῦ
τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ παραλογίζον-
ται σφᾶς αὐτούς. τὰς μὲν γὰρ ἐξουσίας καὶ τὰ κέρδη
καὶ τὰς ἡδονὰς ὁρῶσι, καὶ τούτων ἀπολαύσεσθαι προσ-
δοκῶσι: τὰς δὲ ταραχὰς, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τὰς
συμφορὰς τὰς τοῖς ἄρχουσι συμπιπτούσας, καὶ τοῖς φί-
λοις αὐτῶν, οὐ θεωροῦσιν· ἀλλὰ πεπόνθασιν, ὅπερ οἱ
τοῖς αἰσχίστοις καὶ παρανομωτάτοις τῶν ἔργων ἐπιχει-
ροῦντες. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὰς μὲν πονηρίας τὰς τῶν
πραγμάτων οὐκ ἀγνοοῦσιν, ἐλπίζουσι δ' ὅσον ἀγαθὸν
ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, τοῦτο μὲν ἐκλήψεσθαι: τὰ δὲ δεινὰ πάν-
τα τὰ προσόντα τῷ πράγματι, καὶ τὰ κακὰ διαφεύ-
ξεσθαι, καὶ διοικήσειν τὰ περὶ σφᾶς, κινδύνων ὄντας
πόῤῥω, τῶν δ' ὠφελειῶν ἐγγύς. τοὺς μὲν οὖν ταύτην
ἔχοντας τὴν διάνοιαν, ζηλῶ τῆς ῥαθυμίας. αὐτὸς δ'

αἰσχυν-

fundamentum iacietis, sed id quod fortuitò incidet, agetis: necesse est, ut animis uestris erretis, & multis rebus frustremini. Fortassis autem eorum aliquis qui temerè uitam instituerunt, has rationes perstringere conabitur: & ut certi aliquid de proposita quæstione dicam, postulabit. Non igitur quid tota de re sentiam, dissimulandum est. Mihi securior esse uidetur, & melior priuatorum hominum, quàm tyrannorum uita: & iucundiores eos honores esse puto, quos principibus uiri magnanimi habere solent, quàm quos à seruitute oppressis extorquet metus. Quanquam autem scio fore multos qui mihi aduersentur, & familiares uestros in primis: hac de re tamen disserendum est. Hos enim uos magnopere ad retinendã stabiliendãq; tyrannidẽ incitare opinor. Non enim rei natura uniuersæ, nec ab omni parte intuentur, sed hallucinantur, & in errores ipsi se coniiciunt. Autoritatem illi quidem, & emolumenta & uoluptates uident, iisq; se frui posse sperant: sed turbas, & terrores, & clades principibus obiici solitas, illorumq; amicis, non perspiciunt. Idemq; illis euenit, quod his qui turpissima & maximè nefaria facinora moliuntur: qui etsi rerum prauitatem non ignorant, tamen id commodi quod illis inest, excerpturos se sperant: periculis & malis omnibus quæ cum iis rebus coniũgi solent, euitatis, eamq; de se rationem inituros, ut & à discrimine omni sint remotissimi, & utilitatibus proximi. Si qui igitur ita sentiunt, illos ego sua socordia beatos esse facilè patior. Me uerò pude-

Sentẽtia de ocio cũ occupatione.

αἰσχυνθείην ἄν, εἰ συμβουλεύων ἑτέροις, ἐκείνων ἀμελήσας, τὸ ἐμαυτῷ συμφέρον σκοποίην· καὶ μὴ παντάπασιν ἔξω θεὶς ἐμαυτὸν καὶ τῶν ὠφελειῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, τὰ βέλτιστα παραινοίην. ὡς οὖν ἐμοῦ ταύτην ἔχοντος τὴν γνώμην, οὕτως ἐμοὶ προσέχετε τὸν νοῦν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Ζ. ἐπιστολῆς.

Τύραννόν τινα τῆς ἐπιεικείας ἀποδέχεται, καὶ ἐγκωμίου σχήματι φιλανθρωπίαν εἰς τοὺς ὑπηκόους, καὶ εἰς τοὐπιὸν ἐν τοῖς μάλιστα ἐπιτηδεύειν παρακαλεῖ. ἔπειτα ἀξιοῖ αὐτὸν αὐτοκράτορί τινι ἐπιχρῆσαι.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ ΤΙΜΟθέῳ χαίρειν.

ἔπαινοι προτρεπτικοὶ κατ᾽ ἀντίθεσιν.

Περὶ μὲν τῆς οἰκειότητος τῆς ὑπαρχούσης ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους, οἶμαί σε πολλῶν ἀκηκοέναι. συγχαίρω δέ σοι, πυνθανόμενος, ὅτι πρῶτον μὲν τῇ δυναστείᾳ τῇ παρούσῃ κάλλιον χρῇ τοῦ πατρός, καὶ φρονιμώτερον. ἔπειθ᾽ ὅτι προαιρῇ δόξαν καλὴν κτήσασθαι μᾶλλον, ἢ πλοῦτον μέγαν συναγαγεῖν. σημεῖον γὰρ οὐ μικρὸν ἐκφέρεις ἀρετῆς, ἀλλ᾽ ὡς δυνατὸν, μέγιστον· περὶ ταύτην ἔχων τὴν γνώμην· ὥστ᾽ ἐὰν ἐμμείνῃς τοῖς περὶ σοῦ νῦν λεγομένοις, οὐκ ἀπορήσεις τῶν ἐγκωμιασομένων τήν τε φρόνησιν τὴν σὴν, καὶ τὴν προαίρεσιν ταύτην. ἡγοῦμαι δὲ καὶ τὰ διηγούμενα περὶ τοῦ σοῦ πατρὸς, συμβάλλεσθαι μεγίστην πίστιν πρὸς τὸ δοκεῖν εὖ φρονεῖν σε, καὶ διαφέρειν τῶν ἄλλων. εἰώθασι γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων, οὐχ οὕτως ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν τοὺς ἐκ τῶν πατέρων τῶν δοκιμούντων γεγονότας, ὡς τοὺς ἐκ τῶν δυσκόλων καὶ χαλεπῶν, ἤνπερ φαίνονται μηδὲν ὅμοιοι τοῖς γονεῦσιν ὄντες. μᾶλλον γὰρ ἐπὶ παί-

τῶν

puderet, alijs suadentem, illis neglectis, meum compendium spectare, nec (repudiatis & commodis, & cæteris rebus omnibus, ut à me alienis) utilissima præcipere. Mihi igitur sic auscultetis uelim, ut me hoc esse animo non dubitetis.

ARGVMENTVM EPIstolæ septimæ.

Celebrat tyranni cuiusdam clementiam: eumq; specie laudationis monet, ut in ciues humanissimus esse studeat. Deinde petit, ut Autocratori cuidem opem ferat.

ISOCRATES TIMOtheo S. D.

Qua necessitudine inter nos coniuncti simus, ex multis te audiuisse arbitror. Gratulor autem tibi primùm, quòd ista potestate rectius uteris quàm pater, ac prudentius. Deinde quòd honestam famam parandi, quàm magnas diuitias coaceruandi, es studiosior. Non enim paruum signum uirtutis ostendis: sed quàm fieri potest maximum, qui tali animo sis præditus. Quare si, ut cœpisti, passimque de te nunc prædicatur, perrexeris, non defuturi sunt qui & sapientiam tuam, & institutum istud laudibus illustrent. Arbitror autem, etiam ea quæ de patre tuo dicuntur, momenti plurimum ad hoc esse allatura, ut sapere, alijsq; præstare uidearis. Solent enim plerique non ita commendare & uenerari laudatis patribus natos, ut eos qui patrum sæuitiam & immanitatem nulla ex parte imitantur. Quicquid enim boni

Laudationis specie adhortatio ad clementiam.

τῶν κεχαρισμένον αὐτοῖς ἐστὶ τὸ περὶ λόγον συμ-
βαῖνον ἀγαθὸν, τῶν εἰκότως καὶ προσηκόντως γιγνομέ-
νων. ὧν ἐνθυμούμενον, χρὴ ζητεῖν καὶ φιλοσοφεῖν, ἐξ
οὗ τρόπου, καὶ μετὰ τίνων, καὶ τίσι συμβούλοις χρώμε-
νος, τάς τε τῆς πόλεως ἀτυχίας ἐπανορθώσεις, καὶ
τοὺς πολίτας ἐπί τε τὰς εὐεργεσίας καὶ τὴν σωφρο-
σύνην προτρέψεις, καὶ ποιήσεις αὐτοὺς ἥδιον ζῆν,
καὶ θαρραλεώτερον, ἢ τὸν παρελθόντα χρόνον. ταῦ-
τα γάρ ἐστιν ἔργα τῶν ὀρθῶς καὶ φρονίμως δυναστευόν-
των. ὧν ἔνιοι καταφρονήσαντες, οὐδὲν ἄλλο σκοποῦσι,
πλὴν ὅπως αὐτοί τ' ὡς μετὰ πλείστης ἀσελγείας διά-
ξουσι, τῶν τε πολιτῶν τοὺς βελτίστους καὶ φρονιμωτά-
τους ἀμυνοῦνται, καὶ δασμολογήσουσι: κακῶς εἰδότες,
„ ὅτι προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐπὶ τοῦ τὴν τιμὴν ταύ-
„ την ἔχοντας, μὴ τοῖς τῶν ἄλλων κακοῖς ἑαυτοῖς ἡδο-
„ νὰς παρασκευάζειν, ἀλλὰ ταῖς αὐτῶν ἐπιμελείαις τοὺς
„ πολίτας εὐδαιμονεστέρους ποιεῖν: μηδὲ πικρῶς μὲν καὶ
χαλεπῶς διακεῖσθαι πρὸς ἅπαντας, ἀμελεῖν δὲ τῆς
αὐτῶν σωτηρίας: ἀλλ' οὕτω πρᾴως καὶ νομίμως ἐπι-
στατεῖν τῶν πραγμάτων, ὥστ' οὐδένα αὐτοῖς τολμᾶν
ἐπιβουλεύειν. μετὰ τοιαύτης δ' ἀκριβείας τὴν τοῦ σώ-
ματος ποιεῖσθαι φυλακὴν, ὡς ἁπάντων αὐτοὺς ἀ-
ναιρεῖν βουλομένων. ταύτην γὰρ τὴν διάνοιαν ἔχοντες,
αὐτοί τ' ἂν εἶεν ἔξω τῶν κινδύνων, καὶ παρὰ τοῖς ἄλ-
λοις Ἕλλησιν εὐδοκιμοῖεν. ὧν ἀγαθῶν μείζω χαλεπὸν
ἐστιν εὑρεῖν. ἐνεθυμήθην δὲ μεταξὺ γράφων, ὡς εὐτυ-
χῶς ἅπαντά σοι συμβέβηκε. τὴν μὲν γὰρ δυναστείαν, ἣν
ἀναγκαίως ἔχει κτήσασθαι τυραννικῶς: μετὰ βίας
πολλῆς καὶ ἀπεχθείας ὁ πατήρ σοι καταλέλοιπε,
τὸ δὲ χρῆσθαι τούτοις καλῶς τε καὶ φιλανθρώπως,
ἐπὶ

mortalibus præter expectationem offertur, id omnibus in rebus longè gratius est, quàm ea quæ usitata & legitima ratione contingunt. His igitur consideratis, quærendum tibi, & solicitè cogitandum est, quibus modis, & quorum opera, quorumq́; consilijs, tum urbis calamitates emendes, tum ciues ad beneficentiam & modestiam cohorteris: atq; efficias, ut & suauius & securius æuum exigāt, quàm superiori tempore. nam hæc officia sunt bonorum & cordatorum principum. Quibus nonnulli contemptis, in id unum intenti sunt, ut cum summa licentia uoluptates atq; libidines suas expleant: eiectis aut spoliatis optimis & prudentißimis ciuibus. Ignorant illi nimirum, decere uiros prudentes in hoc honorum & dignitatis fastigio collocatos, non ex aliorum miserijs suas parare uoluptates: sed sua sollicitudine & laboribus ciuium felicitatem augere. neque acerbitatem & sæuitiam in omnes exercere, suamq́; salutem negligere: sed imperium ea clementia & æquitate administrare, ut nemo eis audeat insidiari: & non minore uitam suam diligentia munire, quàm si omnes in eorum exitium conspirassent. Hac enim ratione fiet, ut & ipsi extra periculum sint, & apud Græcos cæteros gloria floreant. Quibus maiora bona inuenire, difficile est. Inter scribendum autem in mentem mihi uenit, secundißima tibi omnia accidisse. Opum enim abundantiam, quæ sine tyrannide parari nequit, pater multa uiolentia & magnis odijs partam tibi reliquit. His uerò bene & humaniter uti,

ἐπὶ σοὶ γέγονεν· ὧν χρή σε πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. ἃ μὲν οὖν ἐγὼ γινώσκω, ταῦτ᾽ ἐστίν. ἔχει δ᾽ οὕτως· εἰ μὲν ἐρᾷς χρημάτων, καὶ πολλῆς δυναστείας καὶ κινδύνων, δι᾽ ὧν αἱ κτήσεις τούτων εἰσὶν, ἑτέρους σοὶ συμβούλους παρακλητέον. εἰ δὲ ταῦτα μὲν ἱκανῶς ἔχεις, ἀρετῆς δὲ καὶ δόξης καλῆς, καὶ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν εὐνοίας ἐπιθυμεῖς: τοῖς τε λόγοις τοῖς ἐμοῖς προσεκτέον τὸν νοῦν ἐστὶ, καὶ τοῖς καλῶς τὰς πόλεις τὰς αὐτῶν διοικοῦσιν, ἁμιλλητέον, καὶ πειρατέον αὐτῶν διενεγκεῖν. ἀκούω δὲ καὶ κλέομμιν τὸν ἐν μηθύμνῃ, ταύτην ἔχοντα τὴν δυναστείαν, περί τε τὰς ἄλλας πράξεις καλόν τε κἀγαθὸν εἶναι, καὶ φρόνιμον, καὶ τοσοῦτον ἀπέχειν τοῦ τινὰς ἀποκτείνειν, ἢ φυγαδεύειν, ἢ δημεύειν τὰς οὐσίας, ἢ ποιεῖν ἄλλο τι κακὸν, ὥστε πολλὴν ἀσφάλειαν παρέχειν τοῖς συμπολιτευομένοις, κατάγειν δὲ τοὺς φυγόντας, ἀποδιδόναι δὲ τοῖς μὲν ἥκουσι τὰς κτήσεις, ἐξ ὧν ἐξέπεσον, τοῖς δὲ πριαμένοις, τὰς τιμὰς τὰς ἑκάστοις γιγνομένας· πρὸς δὲ τούτοις καθοπλίζειν ἅπαντας τοὺς πολίτας, ὡς οὐδενὸς μὲν ἐπιχειρήσοντος περὶ αὐτὸν νεωτερίζειν. ἢν δ᾽ ἄρα τινὲς τολμήσωσιν, ἡγούμενος λυσιτελεῖν αὐτῷ τεθνάναι μᾶλλον τοιαύτην ἀρετὴν ἐνδειξαμένῳ τοῖς πολίταις, ἢ ζῆν πλείω χρόνον τῶν ἄλλων, τῇ πόλει τῶν μεγίστων κακῶν αἰτίῳ γιγνομένῳ. ἔτι δ᾽ ἂν πλείω σοι περὶ τούτων διελέχθην ἴσως ἂν, καὶ χαριέστερον, εἰ μὴ παντάπασιν ἐδέησέ με διὰ ταχέων γράψαι τὴν ἐπιστολήν. νῦν δὲ σοὶ μὲν αὖθις συμβουλεύσομεν, ἂν μὴ κωλύῃ με τὸ γῆρας. ἐν δὲ τῷ παρόντι περὶ τῶν ἰδίων δηλώσομεν. αὐτοκράτωρ γὰρ ὁ τὰ γράμματα φέρων, οἰκείως ἡμῖν ἔχει. περί τε γὰρ τὰς αὐτὰς διατριβὰς γέγονε, καὶ τέχνῃ τῇ

μετάβασις ἐπὶ τὴν αὐτοκράτορος σύστασιν.

αὐτοῦ

in tua manu est, & in eo te summo studio elaborare decet. Quæ igitur mihi cōsulta uideātur, hæc sunt. Sic aūt se res habet, si pecunias, magnāq; potentiam & pericula, sine quib. hæ parari nequeūt, adamas: alij tibi in cōsilium adhibendi erūt. Sin tibi harum rerum abundè est, uirtutis uerò & honestæ famæ ac popularis beneuolētiæ desiderio teneris: & orationi meæ obtēperandum erit, & cum illis certādum qui præclarè suas urbes administrāt: nō modò ut par illis euadas, sed etiā ut eos superes. Nā & Cleommin audio, qui Methymnæ dominatur, cùm in alijs actionib. uiri boni & prudētis fungi officio: tum tantum abesse ut quēquam occidat, aut in exiliū agat, aut proscribat, aut simili clade afficiat: ut ciues eius in summa securitate degāt: ut patria pulsos ab exilio reuocet: ut restitutis possessiones unde exciderūt reddat: his uerò qui eas tenuerāt, tantum pro eis numeret, quanti emerunt: neq; his contentus, ciues omnes armis instruat & exornet: nihil metuens, ne qui nouarū rerū studiosi, insidias ipsi struāt. Quod si qui audeāt, mortem oppetere satius esse ducit, in tanta humanitate & benignitate erga ciues: quàm crudeliter in eosdem grassando, uitā ultra usitatum mortalium terminum producere. Plura fortasse de his & accuratius tecum disseruissem, nisi mihi hæ literæ cū magna festinatione scribēdæ fuissent. Sed aliàs iterū tibi (nisi me seniū prohibuerit) cōsilium dabimus. In præsentia uerò de priuatis reb. agemus. Autocrator, qui literas has tibi reddit, est mihi familiaris. Nam & in ijsdem studijs uersatus, & eius

Transitio ad commendationem.

αὐτοῦ κέχρημαι, καὶ τὸ τελευταῖον πολλάκις περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ὡς σὲ σύμβουλος ἐγενόμην αὐτῷ. διὰ δὴ ταῦτα πάντα βουλοίμην ἂν σε καλῶς αὐτῷ χρῆσθαι, καὶ συμφερόντως ἀμφοτέροις ἡμῖν: καὶ γενέσθαι φανερὸν, ὅτι μέρος τι καὶ δι' ἡμᾶς γίνεται τῶν δεόντων αὐτῷ. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ σοὶ μὲν οὕτως ἐπιστέλλω προθύμως, κλεάρχου δὲ μηδὲν πώποτ' ἐδεήθην. σχεδὸν γὰρ ἅπαντες οἱ παρ' ὑμῶν καταπλέοντες, σὲ μὲν φασιν ὅμοιον εἶναι τοῖς κρατίστοις τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων, κλέαρχον δὲ κατὰ μὲν ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὅτ' ἦν παρ' ἡμῖν, ὁμολογοῦν, ὅσοι ποτὲ ἐνέτυχον, ἐλευθεριώτατον εἶναι, καὶ πρᾳότατον, καὶ φιλανθρωπότατον τῶν μετεχόντων τῆς διατριβῆς. ἐπειδὴ δὲ τὴν δύναμιν ἔλαβε, τοσοῦτον ἔδοξε μεταπεσεῖν, ὥστε πάντας θαυμάζειν τοὺς πρότερον αὐτὸν γινώσκοντας. πρὸς μὲν οὖν ἐκεῖνον διὰ τὰς αἰτίας ταύτας ἀπηλλοτριώθην· σὲ δ' ἀποδέχομαι, καὶ περὶ πολλοῦ ποιησαίμην γ' ἂν οἰκείως διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς. δηλώσεις δὲ καὶ σὺ διὰ ταχέων, εἰ τὴν αὐτὴν ἔχεις γνώμην ἡμῖν. αὐτοκράτορός τε γὰρ ἐπιμελήσῃ, καὶ πέμψεις ἐπιστολὴν ὡς ἡμᾶς, ἀνανεούμενος τὴν φιλίαν καὶ ξενίαν τὴν πρότερον ὑπάρχουσαν. ἔρρωσο, καὶ εἴ του ἄλλου δέῃ παρ' ἡμῶν, ἐπίστελλε.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ Η ἐπιστολῆς.

Ἀξιοῖ τοὺς μιτυληναίους, ἀγήνορα μουσικόν, τῶν ὑιῶν αὐτοῦ διδάσκαλον γενόμενον, κατάγειν.

ΤΟΙ͂Σ

arte usus sum: sæpe denique illi autor fui, ad te proficiscendi. His omnibus de causis, eum honorificè, itaq; tractes uelim, ut nostrûm utrique expedit: ac præ te feras, quicquid officiorum in eum contuleris, aliqua ex parte mea quoque gratia fieri. Neque mireris, me tam expeditè ad te scribere, qui à Clearcho nihil unquam petierim. Nam ferè omnes qui isthinc ad nos nauigant, te similem esse dicunt præstantissimis eorum, qui nobiscum unà uersati sunt: Clearchum uerò, quo tempore apud nos fuit, fatebantur omnes qui eum unquam conuenerant, liberalissimum esse, & mansuetissimum, & humanissimum inter omnes discipulos nostros. Posteaquam autem principatum est adeptus, ita mutasse animum uisus est, ut omnes qui eum prius nouerunt, demirentur. Ob has igitur causas factus ab eo sum alienior. Te uerò amo & probo, ac uehementer uelim te nos complecti familiariter. Sed & tu quàm primùm ostendes, an idem tuus sit erga nos animus. Nam & Autocratorem commendatum habebis: & epistolam ad nos mittes, qua uetus amicitia nostra & hospitium renouetur. Vale: & si quid aliud à nobis præstari tibi uolueris, scribito.

ARGVMENTVM OCTAuæ Epistolæ.

Petit à Mitylenæis, ut Agenorem musicum, nepotum suorum magistrum, ab exilio reuocent.

ΤΟΙΣ ΜΙΤΥΛΗΝΑΙΩΝ ἄρχουσι.

ἀντιλογία τοῦ ἐπιστέλλειν κατ' ἔφοδον, καὶ ἀξίωσις ἐν ἐπαίνου σχήματι.

Οἱ παῖδες οἱ ἀφαρέως, υἱεῖς δ' ἐμοὶ, παρακληθέντες ὑπὸ ἀγήνορος τοῦ περὶ τὴν μουσικὴν, ἐδεήθησάν μου γράμματα πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, ὅπως ἂν, ἐπειδὴ καὶ τῶν ἄλλων τινὰς κατηγάγετε φυγάδων, καὶ τοῦτον καταδέξησθε, καὶ τὸν πατέρα, καὶ τοὺς ἀδελφούς. λέγοντος δέ μου πρὸς αὐτοὺς, ὅτι δέδοικα μὴ λίαν ἄτοπος δόξω, καὶ περίεργος, ζητῶν εὑρίσκεσθαι τηλικαῦτα τὸ μέγεθος παρ' ἀνδρῶν, οἷς οὐδὲ πώποτε πρότερον οὔτε διελέχθην, οὔτε συνήθης ἐγενόμην: ἀκούσαντες ταῦτα, πολὺ μᾶλλον ἐλιπάρουν. ὡς δ' οὐδὲν αὐτοῖς ἀπέβαινεν, ὧν ἤλπιζον, ἅπασιν ἦσαν καταφανεῖς, ἀηδῶς διακείμενοι, καὶ χαλεπῶς φέροντες. ὁρῶν δ' αὐτοὺς λυπουμένους μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, τελευτῶν ὑπεσχόμην γράψειν τὴν ἐπιστολὴν, καὶ πέμψειν ὑμῖν. περὶ μὲν οὖν τοῦ μὴ δικαίως ἂν δοκεῖν μωρὸς εἶναι, καὶ ὀχληρὸς, ταῦτ' ἔχω λέγειν. ἡγοῦμαι δὲ καλῶς ἂν ὑμᾶς βεβουλεῦσθαι, καὶ διαλλαττομένους τοῖς πολίταις τοῖς ὑμετέροις, καὶ πειρωμένους τοὺς μὲν φεύγοντας ὀλίγους ποιεῖν, τοὺς δὲ συμπολιτευομένους πολλούς, καὶ μιμουμένους τὰ περὶ τὴν στάσιν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. μάλιστα δ' ἄν τις ὑμᾶς ἐπαινέσειεν, ὅτι τοῖς κατιοῦσιν ἀποδίδοτε τὴν οὐσίαν. ἐπιδείκνυτε γὰρ, καὶ ποιεῖτε πᾶσι φανερὸν, ὡς οὐ τῶν χρημάτων ἐπιθυμήσαντες τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως δείσαντες, ἐποιήσασθε τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ

καὶ

AD MITYLENAEORVM magistratus.

APharei liberi, mei nepotes, ab Agenore in musicis eruditi, me orarunt, ut uos per literas rogarem, ut, quando etiam alios nonnullos ab exilio reuocastis, & hunc cum patre & fratribus restituatis. Quibus ego cùm dicerem, uereri me, ne nimis absurdè & impudenter facere uiderer, qui rem tantam à uiris, cum quibus nunquam prius uel collocutus, uel familiaritate coniunctus essem, impetrare studerem: hac excusatione audita, rogando multo magis instare cœperunt. Vbi uerò spe sua prorsus frustrabantur, omnibus apparebat, eos affici molestia, & repulsam grauiter ferre. Cùm autem eos uehementius dolere uiderem quàm decebat, tandem pollicitus sum, me hanc epistolam scripturum, & ad uos missurum esse. Atque hæc habeo quæ dicam, ad deprecandum stulticiæ & importunitatis crimen. Arbitror autem, uos prudenter fecisse, qui & cum ciuibus uestris in gratiam redieritis: & operam dederitis, ut exulum numerus minuatur, sociorum in Republica maior fiat: & in ista seditione, urbis nostræ exemplum imitemini. Illud autem in primis laude dignum est, quòd exulibus ereptas opes unà cum patria restituitis. Ostenditis enim, & omnibus declaratis, uos non alienarum opum cupiditate impulsos, sed Reipub. metuentes, urbe eos eiecisse. Verùm, etiamsi

Causa scribendi per insinuationem, & petitio laudationis specie.

καὶ μηδὲν ὑμῖν ἔδοξε τούτων, μηδὲ προσδέχεσθαι μηδένα τῶν φυγάδων, τούτους γε νομίζω συμφέρειν ὑμῖν κατάγειν. αἰσχρὸν γὰρ τὴν μὲν πόλιν ὑμῶν ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖσθαι μουσικωτάτην εἶναι, καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους ἐν ταύτῃ, τυγχάνειν παρ' ὑμῖν γεγονότας· τὸν δὲ προέχοντα τῶν νῦν ὄντων περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς παιδείας ταύτης, φεύγειν ἐκ τῆς τοιαύτης πόλεως. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἕλληνας, τοὺς διαφέροντας ἐπί τῳ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ μηδὲν προσήκοντας, ποιεῖσθαι πολίτας· ὑμᾶς δὲ τοὺς εὐδοκιμοῦντάς τε παρὰ τοῖς ἄλλοις, καὶ μετασχόντας τῆς αὐτῆς φύσεως περιορᾶν παρ' ἑτέροις μετοικοῦντας. θαυμάζω δ', ὅσαι τῶν πόλεων μειζόνων δωρεῶν ἀξιοῦσι τοὺς ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι κατορθοῦντας μᾶλλον, ἢ τοὺς τῇ φρονήσει καὶ τῇ φιλοπονίᾳ, τῶν χρησίμων εὑρίσκοντάς τι· καὶ μὴ συνορῶσιν, ὅτι πεφύκασιν αἱ μὲν περὶ τὴν ῥώμην καὶ τὸ τάχος δυνάμεις, συναποθνήσκειν τοῖς σώμασιν· αἱ δ' ἐπιστῆμαι παραμένειν, ἅπαντα τὸν χρόνον ὠφελοῦσαι τοὺς χρωμένους αὐταῖς. ὧν ἐνθυμουμένους χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας, περὶ πλείστου μὲν ποιεῖσθαι τοὺς καλῶς καὶ δικαίως τῆς αὐτῶν πόλεως ἐπιστατοῦντας, δευτέρους δὲ τοὺς τὴν δόξαν αὐτῆς καλλίω συμβάλλεσθαι δυναμένους. ἅπαντες γὰρ ὥσπερ δείγμασι τοῖς τοιούτοις χρώμενοι, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς συμπολιτευομένους ὁμοίους εἶναι τοῖς τοιούτοις νομίζουσιν. ἴσως οὖν εἴποι τις ἄν, προσήκειν τοὺς εὑρέσθαι τι βουλομένους, μὴ τὸ πρᾶγμα μόνον ἐπαινεῖν, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς δεικνύειν δικαίως ἂν τυγχάνειν, περὶ ὧν ἂν ποιῶνται τοὺς λόγους. ἔχει δ' οὕτως· ἐγὼ τοῦ μὲν πολιτεύεσθαι καὶ ῥητορεύειν ἀπέσχον. οὔτε γὰρ

προκατάληψις, ὅτι εὐεργέτηκε τοὺς μιτυληναίους.

φωνὴν

nihil horum decreuissetis, nec ullum exulẽ reciperetis: è re uestra tamen esse putarem, ut his, de quibus ego scribo, patriam redderetis. Quum enim inter omnes constet, uestram urbẽ peritia musicæ omnibus antecellere, & uiros in ea arte celeberrimos apud uos esse natos: turpe fuerit, eum qui cognitione huius disciplinæ, nostræ ætatis artifices superat, tali ciuitate exulare. Et quum cæteri Græci eos qui aliquo honesto studio excellũt, tametsi prorsus alienos, ciuitate donare soleãt: uos, quorum apud alios hac de causa celebre nomen est, committere, ut ciuis uester apud exteros inquilinum agat. Demiror equidem eas ciuitates, quæ maiora præmia uictoribus in ludis gymnicis decernunt, quàm his qui ingenij solertia & industria sua, uitæ aliquid utile repererunt: neque considerant, pedum celeritatem, & robur, morte unà cum corpore interire: artium autem eam esse naturam, ut perpetuò durent, suiq; studiosos semper iuuent. Hæc prudentibus consideranda sunt, ut maximi faciant bonos & iustos Rerumpublicarũ gubernatores. Proximum honoris gradum ijs tribuant, qui ciuitatibus ornamento & gloriæ esse possunt. Pleriq; enim in hæc ceu specimen quoddam intuentes, reliquos ciues uniuersos talib. uiris similes esse iudicant. Fortaßis autẽ dixerit aliquis, si qui beneficium petant, non rem ipsam tantùm esse laudandam: sed ostendendum etiam, ipsos non esse indignos ea re, de qua uerba faciant. Sic autem hæc se res habet. Ego Reipub. administratione & concionibus habendis abstinui, proptereà quòd

Occupatio, se benemeritum esse de Mitylenæis.

&

φωνὴν εἶχον ἱκανὴν, οὔτε τόλμαν. οὐ μὴν δέ γε παντάπασιν ἄχρηστος ἔφυν, οὐδ' ἀδόκιμος, ἀλλὰ τοῖς προαιρουμένοις λέγειν ἀγαθόν τι περὶ ὑμῶν, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, φανείην ἂν καὶ σύμβουλος καὶ συναγωνιστὴς γεγενημένος: αὐτός τε πλείους λόγους πεποιημένος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς αὐτονομίας τῶν ἑλλήνων, ἢ σύμπαντες οἱ τὰ βήματα κατατετριφότες. ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς ἄν μοι δικαίως πλείστην ἔχοιτε χάριν. μάλιστα γὰρ ἐπιθυμοῦντες διατελεῖτε τῆς τοιαύτης καταστάσεως. οἶμαι δ' εἰ τιμόθεος καὶ κόνων ἐτύγχανον ζῶντες, διόφαντος δ' ἧκεν ἐκ τῆς ἀσίας, πολλὴν ἂν αὐτοὺς ποιήσασθαι σπουδὴν, εὑρέσθαι με βουλομένους, ὧν ἐτύγχανον χρείαν ἔχοντες. περὶ ὧν οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ πλείω λέγειν. οὐδεὶς γὰρ ὑμῶν οὕτως ἐστὶ νέος, οὐδ' ἐπιλήσμων, ὅστις οὐκ οἶδε τὰς ἐκείνων εὐεργεσίας. οὕτω δ' ἄν μοι δοκοίητε κάλλιστα βεβουλεῦσθαι περὶ τούτων, εἰ σκέψαισθε τίς ἐστιν ὁ δεόμενος, καὶ ὑπὲρ ποίων τινῶν ἀνθρώπων. εὑρήσετε γὰρ ἐμὲ μὲν εἰκότως κεχρημένον τοῖς μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίοις γεγενημένοις ὑμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις: ὑπὲρ δ' ὧν δέομαι τοιούτους ὄντας, οἵους τοὺς μὲν πρεσβυτέρους, καὶ τοὺς περὶ τὴν πολιτείαν ὄντας μὴ λυπεῖν: τοῖς δὲ νεωτέροις διατριβὴν παρέχειν ἡδεῖαν, καὶ χρησίμην, καὶ πρέπουσαν τοῖς τηλικούτοις. μὴ θαυμάζητε δ', εἰ ῥᾳδίως οὕτω γράφω, καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῶν φιλτάτων τὴν ἐπιστολὴν πέπομφα. βούλομαι γὰρ ἀμφότερα, τοῖς τε παισὶν ἡμῶν χαρίσασθαι: καὶ ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι κἂν μὴ δημηγορῶσιν, ἀλλὰ μόνον μιμῶνται τὸν τρόπον τὸν ἐμὸν, οὐκ ἠμελημένως ἕξουσιν ἐν τοῖς ἄλλοις. σὺ ἔτι λοιπόν· ἣν ἄρα δόξῃ τι τούτων

& nox & audacia me deficiebat. Nō tamē omnino nullus mei usus, aut nulla fuit autoritas. Sed me his qui uestræ cæterorūq; sociorū dignitati ac cōmodis patrocinati sunt, & cōsiliariū & adiutorē fuisse cōperietis. Præterea plura uerba feci de libertate et iure suo Græcis restituendo, quàm oēs isti qui suggestū crebris cōcionib. cōtriuerūt. Pro quib. uos mihi reb. meritò maximā gratiā haberetis. nā semp hūc Reipub. statū maximè desiderastis. Arbitror aūt Cononē & Timotheū, si uiuerēt, ac Diophantū, si ex Asia redisset, mea causa strenuè fuisse laboraturos: q uellent idem mihi à uobis tribui, quod sibimetipsis, si uestra ope aut opera indigerēt. De quib. nescio quorsum attineat, plura uerba facere. Nemo. n. uestrûm ita uel adolescens uel obliuiosus est, quin collata in uos ab illis beneficia nouerit. Sic aūt de hoc negocio rectißimè deliberaturi uidemini, si consideretis, & quis sit is qui orat, & pro qualib. hominibus intercedat. Reperietis enim, me coniunctißimū & amicißimū fuisse his qui uos & alios summis beneficijs affecerūt. Eos uerò pro quib. intercedo, eius generis esse homines, q nec seniorib. & magistratu præditis molesti sint: & adolescētes in studijs iucūdis & utilibus, & huic ætati cōuenientib. exerceāt. Ne uerò miremini, me tā facilè scribere, & literas tū de cæteris omnibus, tū de mihi charißimis ad uos dedisse. Nā et filijs nostris obsequi, et simul ostēdere cupio, etiāsi Rēpub. nō attigerint, sed mores dūtaxat & institutū meū imitētur: fore tamē, ut apud alios in precio sint, et magni fiant. Vnū adhuc est reliquū, si precib.
nostris

τούτων ὑμῖν πράττειν, δηλοῦν ἀγνώσει τε καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι μέρος τι καὶ δι' ἐμὲ τυγχάνουσιν, ὧν αὐτοὶ λίαν ἐπιθυμοῦσι τυγχάνειν.

ὙΠΌΘΕΣΙΣ ΤΗ͂Σ Θ ΚΑῚ τελευταίας ἐπιστολῆς.

Διονύσιον τὸν τῆς Σικελίας τύραννον (οἶμαι δὲ τὸν νεώτερον) εἰς τυραννικὸν ὄγκον ἐξοκείλαντα, τῶν τε κατὰ φιλοσοφίαν παραινέσεων καταφρονοῦντα, σωφρονίζειν πειρᾶται.

ἸΣΟΚΡΆΤΗΣ ΔΙΟνυσίῳ.

Πρόπομποι, καὶ ῥαβδοῦχοι, καὶ κήρυκες, καὶ θρόνων ὑψηλοτάτων ἐπίβασις, φιλοσοφίας εἰσὶν ἀχλὺς, καὶ διαιρετικώτατος πέφυκε τῶν ἀρετῶν χωρισμός. οὐκ ἤμειψας μετὰ τῆς τύχης τὴν φύσιν. ἔτι τὸν θύλακον ἔχεις δερμάτινον. θνητὴν γὰρ ἔχεις ἐκ προοιμίου τὴν σύστασιν. τί δῆτα τὸ κενὸν τοῦτο δοξάριον ἐπὶ τοσοῦτον τὸν πήλινον ἀσκὸν διεφύσησε; μεγάλης ἀνοίας ἐνεφορήθης ὦ δύστηνε, καὶ τῆς φύσεως τὴν γνῶσιν ἀφῄρησαι. οὕτω τὰ μετέωρα τῆς τύχης κινήματα ἐκστῆναί σε τῆς πάλαι θεωρίας ἠνάγκασεν, καὶ τῆς σώφρονος ἐκείνης μανίας ἀπαναχωρεῖν παρεσκεύασεν; ἣν σοι πάλαι μετάρσιον τὸ χαμαίζηλον, νῦν δ' ἐστὶ χθαμαλὸν καὶ περίγειον. ὁ τῆς τύχης ὅρος ἀκρότατος. οὐκοῦν τῆς ψευδοῦς εὐδαιμονίας ἀφίστασο, καὶ τὴν δραπέτιν τύχην δραπέτευε. προφθάνων δὲ τὴν ἀγνώμονα, ἄφνω τὴν μεταβολὴν οὐ δυσφορήσεις περιπίπτουσαν.

ΤΈΛΟΣ ΤΩ͂Ν ἸΣΟΚΡΆΤΟΥΣ ἐπιστολῶν.

noſtris locũ dare uobis uiſum fuerit, ut Agenori & fratrib. eius ſignificetis, eis mea quoq; cauſa ex quadã parte ea tribui, quæ ſibi tribui uehemẽter optãt.

ARGVMENTVM IN NOnam & ultimam Iſocratis epiſtolam.

Dionyſium Siciliæ tyrannũ (iuniorem opinor) faſtu & ſuperbia elatũ, & Philoſophica præcepta utilesq; admonitiones aſpernãtem, obiurgat, & ad moderationem reuocare ſtudet.

ISOCRATES DIOnyſio.

SAtellites, lictores, caduceatores, & altiſsimi ſolij adeptio, ſapiẽtiæ ſtudio tenebras obducunt: nec ulla res eſt, qua uirtus facilius & celerius extermin etur. Non unà cum fortuna mutaſti etiam naturam: adhuc pelliceo ſacco amictus es. Nam natiuitatis tuæ primordium mortale fuit. Cur igitur inanis iſta gloriola fictilem utrem inflauit? Ingenti amentia repletus es, ô infelix, & naturæ fragilis agnitione ſpoliatus. Itáne uerò te ſublimes iſti fortunæ motus, à uetere contemplatione deſciſcere coegerunt: eoq́; redegerunt, ut ſobrium illum furorem depſereres? Fuit olim illuſtris tua moderatio, nunc uerò humi depreſſa eſt. Fortuna tua peruenit ad ſummum: à falſa igitur felicitatis umbra recede, & fugitiuam fortunam effuge. Cuius leuitatem & perfidiam ſi anteuerteris, mutatione ſubitò ingruente minus percellêris.

FINIS EPISTOLARVM ISOCRATIS.

VITA

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

μὲν συνερανισθείς, πολλαχοῦ δὲ κολοβὸς καὶ σφαλματώδης ὑπάρχων. ἑρμηνευθεὶς δ', ὡς ἐν κακωθέντι τῷ ἀντιγράφῳ ἐνεδέχετο, διὰ ἱερωνύμου βολφίου.

γένος, διδάσκαλοι, φύσις, διατριβή, προαίρεσις τοῦ γράφειν.

Ἰσοκράτης θεοδώρου μὲν ἦν παῖς, τοῦ ἐρχιέως, τῶν μετρίων πολιτῶν, θεράποντας αὐλοποιοὺς κεκτημένου, καὶ εὐπορήσαντος ἀπὸ τούτων, ὡς καὶ χορηγῆσαι, καὶ παιδεῦσαι τοὺς υἱούς. ἦσαν γὰρ αὐτῷ καὶ ἄλλοι, τελέσιππος καὶ διόμνηστος. ἦν δὲ καὶ θυγάτηρ· ὅθεν εἰς τοὺς αὐλοὺς κεκωμῴδηται ὑπ' ἀριστοφάνους, καὶ στράττιδος. γενόμενος δὲ κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν ἕκτην ὀλυμπιάδα, λυσιμάχου μυῤῥινουσίου ἄρχοντος ἀθήνησι· δυσὶ μὲν καὶ εἴκοσιν ἔτεσι λυσίου νεώτερος, πρεσβύτερος δὲ πλάτωνος ἑπτά· ἀπαῖς μὲν ὤν, ἐπαιδεύετο οὐδενὸς ἧττον ἀθηναίων, ἀκροώμενος προδίκου τε τοῦ κείου, καὶ γοργίου τοῦ λεοντίνου, καὶ τισίου τοῦ συρακουσίου, καὶ θηραμένους τοῦ ῥήτορος. οὗ καὶ συλλαμβανομένου ὑπὸ τῶν τριάκοντα, καὶ φυγόντος ἐπὶ τὴν βουλαίαν ἑστίαν· ἁπάντων καταπεπληγμένων, μόνος ἀνέστη βοηθήσων. καὶ πολὺν χρόνον ἐσίγησε κατ' ἀρχάς. ἔπειθ' ὑπ' αὐτοῦ παρῃτήθη, εἰπόντος, ὀδυνηρότερον αὐτῷ συμβήσεσθαι, εἴ τις τῶν φίλων ἀπολαύσειε τῆς συμφορᾶς. καὶ ἐκείνου τινὰς οὔσας τέχνας αὐτῷ φασὶ συμπεπραγματεῦσθαι, ἡνίκα ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐσυκοφαντεῖτο. αὖ

εἰσὶν

VITA ISOCRATIS A' PLVTARCHO CONGESTA, SED plurimis in locis mutila & deprauata: conuersa (ut in uitioso exemplari licuit) per HIERONYMVM VVOLFIVM.

Socratis pater fuit Theodorus Erchiensis, unus de mediocribus ciuibus. Qui cùm seruos tibiarũ fabros haberet, tantas opes inde cõsecutus est, ut & ædilitijs muneribus fungeretur, & filios liberaliter institueret. Nam alios quoque habuit, Telesippum, Theodorum, Diomnestũ, atque etiam filiolam: Quapropter Comici poetæ, Aristophanes & Stratis, eum ut tibiarum fabrum notarunt. Natus Olympiade octogesima sexta, prætore Athenis Lysimacho Myrrhinusio, Lysia natu minor duobus & uiginti, maior Platone septem annis: eruditus est in puericia non minore cura, quàm quisquam alius Atheniensium. Nam & Prodicum Ceium audiuit, & Gorgiam Leontinum, & Syracusanum Tisiam, & Theramenem oratorem: Qui cum à triginta tyrannis comprehenderetur, & ad aram in curiæ cõfugisset: metu attonitis cæteris uniuersis, solus Isocrates surrexit, ei patrocinaturus. Ac primum diu tacuit. Ipse deinde Theramenes eum, collaudato eius officio, uerba facere uetuit: testatus, priuata sibi calamitate id fore acerbius, si cui amicorũ suã causa periculũ crearetur. Aiunt etiã quasdã artes, Botonis inscriptas titulo, ab eis unà tracta

Natales, preceptores, natura, schola, scribendi institutum.

Vu tas

εἰσὶν ἐπιγεγραμμέναι βότωνος. ἐπεὶ δ' ἠνδρώθη, τῶν μὲν πολιτικῶν πραγμάτων ἀπείχετο, ἰσχνόφωνός τ' ὢν, καὶ εὐλαβὴς τὸν τρόπον, καὶ τὰ πατρῷα ἀποβεβληκὼς ἐν τῷ πρὸς λακεδαιμονίους πολέμῳ, ἄλλοις δὲ μεμελετηκὼς φαίνεται, ἕνα ἢ μόνον εἰπὼν λόγον τὸν περὶ τῆς ἀντιδόσεως. διατριβὴν δὲ συστησάμενος, ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν καὶ γράφειν ἃ διανοηθείη ἐτράπετο: καὶ τόν τε πανηγυρικὸν λόγον, καὶ τινὰς ἄλλους τῶν συμβουλευτικῶν, οὓς μὲν αὐτὸς γράφων ἀνεγίνωσκεν, οὓς δ' ἑτέροις παρεσκεύαζεν: ἡγούμενος οὕτως ἐπὶ τὸ τὰ δέοντα φρονεῖν τοὺς ἕλληνας προτρέψασθαι. διαμαρτάνων δὲ τῆς προαιρέσεως, τούτων μὲν ἀπέστη: σχολῆς δ' ἡγεῖτο, ὥς τινες φασί, πρῶτον ἐπὶ χίου, μαθητὰς ἔχων ἐννέα. ὅτε καὶ ἰδὼν τὸν μισθὸν ἀριθμούμενον, εἶπε δακρύσας, ὡς ἐπέγνων ἐμαυτὸν νῦν τούτοις πεπραμένον. ὡμίλει δὲ τοῖς βουλομένοις, χωρίσας πρῶτος τοὺς ἐριστικοὺς λόγους τῶν πολιτικῶν, περὶ οὓς ἐσπούδασε. καὶ ἀρχὰς δὲ καὶ περὶ τὴν χίον κατέστησε, καὶ τὴν αὐτὴν τῇ πατρίδι

εὐπορία, καὶ ἀκροαταί.

πολιτείαν. ἀργύριόν τ' ὅσον οὐδεὶς σοφιστῶν εὐπόρησεν, ὡς καὶ τριηραρχῆσαι. ἀκροαταὶ δ' αὐτοῦ ἐγένοντο εἰς ἑκατόν, ἄλλοι τε πολλοί, καὶ τιμόθεος ὁ κόνωνος, σὺν ᾧ καὶ πολλὰς πόλεις ἐπῆλθε, συντιθεὶς τὰς πρὸς ἀθηναίους ὑπὸ τιμοθέου πεμπομένας ἐπιστολάς: ὅθεν ἐδωρήσατο αὐτῷ τάλαντον τῶν ἀπὸ σάμου περιγενομένων. ἐμαθήτευσε δ' αὐτῷ καὶ θεόπομπος ὁ χῖος, καὶ ἔφορος ὁ κυμαῖος, καὶ ἀσκληπιάδης, ὁ τὰ τραγῳδούμενα συγγράψας, καὶ θεοδέκτης ὁ φασηλίτης, ὁ τὰς τραγῳδίας ὕστερον γράψας (οὗ ἐστι τὸ μνῆμα ἐπὶ τὴν κυαμίτην πορευομένοις, κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν τὴν ἐπ' ἐλευ-

tas esse, cũ in iudicijs calũniæ uigeret. Ad uirilẽ ætatẽ cũ puenisset, Reipub. munerib. abstinuit, tũ quòd uoce esset graciliore, tũ quòd ingenio uerecundo, tũ quòd Laconico bello patrimoniũ amisisset. Alijs aũt declamationes eũ scripsisse, ac unicã dũtaxat pronũciasse orationẽ de Antidosi, apparet. Cũq; ludũ aperuisset: ad Philosophiam & cogitationes suas literis mãdandas animũ adiũxit, ac Panegyricũ & alias quasdã suasiones cõscripsit, quas partim ipse recitabat, partim alijs pronũciandas dabat: existimãs, ea se ratione effecturũ, ut Græci rerũ necessariarũ curã susciperet. Quod cùm nõ succederet: ab eo instituto destitit, et, ut qdã aiũt, primùm apud Chios aperto ludo, nouẽ discipulos habuit. Vbi numerata sibi mercede, cũ lachrymis: Nũc me his, inqt, uenundatũ esse uideo. À suo cõgressu exclusit neminẽ: primusq; cõtentiosas orationes à ciuilib. quarũ ipse studiosus erat, separauit. Cõstituit etiã in Chio magistratus, & eãdẽ quæ in patria sua erat Reipub. formã. Tãtũ pecuniæ coegit, quãtũ nemo alius oratoriæ artis magister: ut etiã triremes instrueret. Auditores eius fuerũt ad centũ: ac præter alios etiã Cononis filius Timotheus, à quo, cùm multis urbib. unà pagratis, literas quæ ad Atheniẽses ab illo mittebãtur, cõponeret, talentũ dono accepit de pecunijs in expeditione Samia partis. Præceptore ipso usus est et Theopõpus Chius, & Ephorus Cumanus, et Asclepiades, q tragœdiarũ argumẽta cõgessit, & Theodectes Phaselita, q postea Tragœdias scripsit (huius monumentũ extat, ubi ad Cyamitẽ itur, sacra uia, quæ Eleusinẽ

Diuitiæ, & auditores

Vid. D. G. in [illegible]

ἐλευσῖνα, τὰ νῦν κατερηριμμένον: ἔνθα καὶ τὸν ἐνδόξους τῶν ποιητῶν ἀνέστησε σὺν αὐτῷ, ὧν ὅμηρος ὁ ποιητὴς σώζεται μόνος) λεωδάμας τ' ἀθηναῖος, καὶ λάκριτος ὁ νομοθέτης ἀθηναίοις: ὡς δέ τινες φασί, καὶ ὑπερείδης, καὶ ἰσαῖος. καὶ δημοσθένην δ' ἔτι, ῥητορεύοντι φασί, μετὰ σπουδῆς προσελθεῖν αὐτῷ. καὶ χιλίας μὲν, ἃς εἰσεπράττετο, οὐκ ἔχειν φάναι παρασχεῖν: διακοσίας δὲ μόνας δώσειν, ἐφ' ᾧ τε τὸ πέμπτον μέρος ἐκμαθεῖν· τὸν δ' ἀποκρίνασθαι, ὡς οὐ τεμαχίζομεν, ὦ δημόσθενες, τὴν πραγματείαν. ὥσπερ δὲ τοὺς καλοὺς ἰχθῦς ὅλους πωλοῦμεν, οὕτω κἀγώ σοι, εἰ βούλοιο μαθητεύειν, ὁλόκληρον ἀποδώσομαι τὴν τέχνην.

τελευτὴ, καὶ λόγοι.

ἐτελεύτα δ' ἐπὶ χαιρωνίδου ἄρχοντος, ἀπαγγελθέντων τῶν περὶ χαιρώνειαν, ἐν τῇ ἱπποκράτους παλαίστρᾳ πυθόμενος: ἐξαγαγὼν αὑτὸν τοῦ βίου τέτρασιν ἡμέραις, διὰ τοῦ σιτίων ἀποσχέσθαι, προειπὼν τρεῖς ἀρχὰς δραμάτων εὐριπίδου·

„ Δαναὸς ὁ πεντήκοντα θυγατέρων πατήρ:
„ Πέλοψ ὁ ταντάλειος εἰς πῖσαν μολών:
„ Σιδώνιόν ποτ' ἄστυ κάδμος ἐκλιπών.

Ὀκτὼ καὶ ἐννενήκοντα ἔτη βιοὺς, ἢ, ὥς τινες, ἑκατόν: οὐχ ὑπομείνας τετράκις ἰδεῖν τὴν ἑλλάδα καταδουλουμένην: πρὸ ἐνιαυτοῦ, ἢ, ὥς τινες, πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τῆς τελευτῆς, συγγράψας τὸν παναθηναϊκόν. τὸν δὲ πανηγυρικὸν ἔτεσι δέκα συνέθηκεν, οἱ δὲ δεκαπέντε λέγουσιν, ὃν μετενηνοχέναι ἐκ τῶν γοργίου τοῦ λεοντίνου καὶ λυσίου. τὸν δὲ περὶ τῆς ἀντιδόσεως, δύο καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονώς. τὸν δὲ πρὸς φίλιππον, ὀλίγῳ πρότερον τοῦ θανάτου. *ἐγένετο δ' αὐτῷ καὶ παῖς ἀφαρεὺς, πρεσβύτῃ ὄντι, ἐκ πλα-

* γάμος, υἱοθεσία, πλουσία, τριηραρχία.

ducit, quod nũc uetustate corruit. quo in loco idem etiã celebrium poetarũ statuas unà cum sua posuit: inter quas solus Homerus superest) & Leodamus Atheniensis, & Atheniensis nomotheta Lacritus, atq; (ut quidam aiunt) Hyperides quoq;, & Isæus. Quin Demosthenẽ etiam ferunt ad eum Rhetoricã docentẽ, festinum ac serio uultu accessisse, dicentẽ, se mille drachmas (quãti doceret Isocrates) nõ posse numerare: sed ducẽtas daturũ, ut quintã artis partẽ cognoscere liceret. Cui respondisse fertur ad hunc modũ Isocrates: Nõ cõminuere in frusta solemus, ô " Demosthenes, artẽ nostrã: sed quemadmodũ bonos " pisces integros uendimus, sic & ego tibi, si discipu- " lus meus esse uoles, artẽ numeris suis absolutã uen- " dam. Obijt Chæronide prætore, in palæstra Hippocratis nuncio de Chæronensi clade accepto, uoluntaria nece, per quatriduanã inediam, recitatis prius trium Euripidis fabularum primis uersibus:

Obitus & orationes.

Danaus natarum quinquies decem parens:
Pelops Pisam profectus, Tantalo satus:
Cadmus Sidoniæ urbis exulans solo.

Natus annos octo et nonaginta: aut, ut qdã aiũt, cẽtũ. nec sustinuit Græciã quartũ seruitute oppressã intueri. Vno anno, uel, si alijs credimus, quadriẽnio anteq̃ mortuus est, Panathenaicũ cõscripsit. In cõponẽdo aũt Panegyrico, à nõnullis decẽ, à qbusdã qndecim annos cõsumpsisse, eũq; è Gorgiæ Leõtini & Lysiæ orationib. transcripsisse dicitur. Orationẽ de Antidosi, duos et octoginta natus annos: Philippicã paulo ante obitũ fecit. Iã senex oratoris Hippiæ*

* Cõiugiũ, filius adoptiuus, opes, & triearchia.

Πλαθάνης τῆς Ἱππίου τοῦ ῥήτορος, ποιητὸς, τῶν δὲ τῆς γυναικὸς τριῶν παίδων ὁ νεώτατος. εὐπόρησε δὲ ἱκανῶς, οὐ μόνον ἀργύριον εἰσπραττόμενος τοὺς γνωρίμους: ἀλλὰ καὶ παρὰ Νικοκλέους τοῦ Κυπρίων βασιλέως, ὃς ἦν υἱὸς Εὐαγόρου, εἴκοσι τάλαντα λαβὼν, ὑπὲρ τοῦ πρὸς αὐτὸν γραφέντος λόγου, ἐφ᾽ οἷς φθονηθεὶς, τρὶς προεβλήθη τριηραρχεῖν. καί τοι δὶς μὲν ἀσθένειαν σκηψάμενος, διὰ τοῦ παιδὸς παρῃτήσατο, τὸ δὲ τρίτον ἀναστὰς, ἀνήλωσεν οὐκ ὀλίγα. πρὸς δὲ τὸν εἰπόντα πατέρα, ὡς οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ ἀνδράποδον συνέπεμψε τῷ παιδίῳ: τοιγαροῦν, ἔφη, ἄπιθι· δύο γὰρ ἀνθ᾽ ἑνὸς ἕξεις ἀνδράποδα, ἠγωνίσατο δὲ καὶ τὸν ἐπὶ Μαυσώλῳ τεθέντα ὑπ᾽ Ἀρτεμισίας ἀγῶνα. τὸ δ᾽ ἐγκώμιον οὐ σώζεται. ἐποίησε δὲ καὶ εἰς Ἑλένην ἐγκώμιον, καὶ Ἀρεοπαγιτικόν. ἐξελθεῖν δὲ τοῦ βίου, οἱ μὲν ἐναταῖον φασὶ, σίτων ἀποσχόμενον· οἱ δὲ τεταρταῖον, ἅμα ταῖς ταφαῖς τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντων. συνέγραψε δ᾽ αὐτοῦ καὶ ὁ παῖς Ἀφαρεὺς λόγους. ἐτάφη δὲ μετὰ τῆς συγγενείας, πλησίον δὲ Κυνοσάργους ἐπὶ τοῦ λόφου ἀριστερᾷ, ὅ, τε πατὴρ αὐτοῦ Θεόδωρος, καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ταύτης τ᾽ ἀδελφὴ, τηθὶς τοῦ ῥήτορος Ἀνακώ: καὶ ὁ ποιητὸς υἱὸς Ἀφαρεὺς, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Σωκράτης, μητρὸς Ἰσοκράτους ἀδελφῆς Ἀνακοῦς υἱὸς ὤν: ὅ, τε ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμώνυμος τοῦ πατρὸς Θεόδωρος, καὶ οἱ υἱωνοὶ τοῦ ποιηθέντος αὐτῷ παιδὸς Ἀφαρέως, Ἀφαρεὺς, ὅ τε τούτου πατὴρ Θεόδωρος· ἥ τε γυνὴ Πλαθάνη, μήτηρ δὲ τοῦ ποιητοῦ Ἀφαρέως. ἐπὶ μὲν οὖν τούτων τράπεζαι ἐπῆσαν ἕξ, αἳ νῦν οὐ σώζονται. αὐτῷ δ᾽ Ἰσοκράτει ἐπὶ τοῦ μνήματος ἐπῆν κίων τριάκοντα πηχῶν, ἐφ᾽ οὗ σειρὴν

τελευτὴ, καὶ ταφὴ μεγαλοπρεπής.

πηχῶν

filia Plathane uxore ducta, trium eius filiorũ natu minimũ Aphareum adoptauit. Opes satis magnas habuit, pecunia nõ tãtùm à discipulis exigẽda: sed etiam à Nicocle rege Cypriorũ, Euagoræ filio, uiginti talẽtis pro scripta ad eum oratione, acceptis. Quæ res cum ei peperisset inuidiã, ter designatus est trierarchus: ac bis quidem, morbũ causatus, per filium se excusauit: tertiò uerò, suscepto negocio, nõ paruos sumptus fecit. Ad patrem quendam, qui dixerat, se nihil aliud cum suo filio misisse, nisi mancipium: Proinde, inquit, abi, duo pro uno mancipio habiturus. Decertauit etiam in ijs ludis, quos Artemisia Mausolo fecit: sed ea laudatio nõ extat. Helenæ præterea laudationẽ scripsit, & Areopagiticam orationem. È uita eum excessisse dicunt, alij, cum nouem: alij, cum quatuor dies cibis abstinuisset: eodem tempore, quo ij qui ad Chæroneam occubuerant, sepelirentur. Scripsit etiã priuignus eius Aphareus orationes. Sepultus est cum gentilibus suis, prope Cynosarges, in tumulo ad sinistrã, non modò filius Isocrates, & pater Theodorus: sed mater etiã cum sorore sua, nostri oratoris matertera, Anaco: & adoptiuus filius Aphareus, & cõsobrinus eius Socrates, materteræ Isocratis Anacûs filius, & frater eiusdẽ cũ ipsius patre nominis Theodorus, & nepotes, adoptiui Apharei filij, Aphareus, & huius pater Theodorus: unà cum uxore Plathane, matre adoptiui Apharei. Super his sex mẽsæ fuêre, quæ interciderũt. In ipsius uerò Isocratis sepulchro pila triginta cubitorum erecta fuit: ac in illius fastigio Siren septem

Obitus & sepultura magnifica.

πηχῶν ἑπτὰ συμβολικῶς, ὃς νῦν οὐ σώζεται. ἦν δὲ καὶ αὐτοῦ τράπεζα πλησίον, ἔχουσα ποιητάς τε καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ· ἐν οἷς καὶ γοργίαν, εἰς σφαῖραν ἀστρολογικὴν βλέποντα, αὐτόν τε τὸν ἰσοκράτην παρεστῶτα. ἀνάκειται δ' αὐτοῦ καὶ ἐν ἐλευσῖνι εἰκὼν χαλκῆ, ἔμπροσθεν τοῦ προστώου, ὑπὸ τιμοθέου τοῦ κόνωνος, καὶ ἐπιγέγραπται:

„ Τιμόθεος φιλίας τε χάριν, ξενίην τε προτιμῶν
„ Ἰσοκράτους εἰκὼ τήνδ' ἀνέθηκε θεαῖς.

Λεοχάρους ἔργον.

ὁ τῶν λόγων ἀριθμός.

Φέρονται δ' αὐτοῦ λόγοι ἑξήκοντα, ὧν εἰσὶ γνήσιοι, κατὰ μὲν διονύσιον εἰκοσιπέντε· κατὰ δὲ κεκίλιον, εἴκοσι ὀκτὼ: οἱ δ' ἄλλοι κατεψευσμένοι. εἶχε δ' ἀλλοτρίως πρὸς ἐπίδειξιν, ὡς ἀφικομένων ποτὲ πρὸς αὐτὸν τριῶν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν, τοὺς μὲν δύο

ἀποφθέγματα, καὶ ὁ τῆς διδασκαλίας τρόπος.

κατασχεῖν, τὸν δὲ τρίτον ἀπολῦσαι: φάμενος, εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἥξειν· νῦν γὰρ αὐτῷ τὸ θέατρον εἶναι ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ. εἰώθει δὲ καὶ πρὸς τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν δέκα μνῶν διδάσκοι: τῷ δ' αὐτὸν διδάξαντι τόλμαν καὶ εὐφωνίαν, δώσειν
„ δεκακισχιλίας. καὶ πρὸς τὸν ἐρόμενον, διότι οὐκ ὢν
„ αὐτὸς ἱκανὸς, ἄλλους ποιεῖ; εἶπεν, ὅτι καὶ αἱ ἀκό-
„ ναι, αὐταὶ μὲν τεμεῖν οὐ δύνανται, τὸν δὲ σίδηρον τμη-
„ τικὸν ποιοῦσιν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τέχνας αὐτὸν λέγουσι συγγεγραφέναι: οἱ δ' οὐ μεθόδῳ, ἀλλ' ἀσκήσει χρήσασθαι. πρὸς πολίτην δ' οὐδέποτ' εἰσέπραξε μισθόν. προσέταττε
„ δὲ τοῖς γνωρίμοις, εἰς τὰς ἐκκλησίας ἀπαντῶσιν,
„ ἀναφέρειν αὐτῷ τὰ εἰρημένα. ἐλυπήθη δὲ καὶ οὐ μετρίως ἐπὶ τῷ σωκράτους θανάτῳ, καὶ μελανειμονῶν τῇ ὑστεραίᾳ προῆλθε. πάλιν δ' ἐρομένου

subitorum, ad eloquentiæ suauitatem significandam, quæ nunc non extat. Nec procul abfuit etiam mensa eius, quæ & poetas & præceptores ipsius continebat: ac inter cæteros Gorgiam quoq; in globum astrologicum intuentem, astante ipso Isocrate. Dedicata est eius etiam Eleusine statua ærea, in uestibulo porticus à Cononis filio Timotheo, cum hac inscriptione:

Hanc statuam Isocratis uoluit sacrare deabus,
Timotheus, constans cultor amicitiæ.

Leochares F.

Circumferũtur eius orationes sexaginta, quarũ (autore Dionysio) germanæ sunt uigintiquinq;: si Cecilio credimus, uiginti octo: reliquæ falsò illi tribuuntur. Orationũ numerus. *Fuit alienus ab ostentatione. Cùm igitur tres aliquando ad eum audiendum uenissent, duos retinuit, tertium dimissum postridiè redire iussit: quòd sibi tunc theatrum esset in auditorio. Solebat familiaribus suis dicere, se mille drachmis docere: à quo autem ipse doceretur audaciã & uocis magnitudinem, ei se numeraturum decies mille.* Apophthegmata, & docendi ratio. *Interrogatus, quî fieret, ut ipse impar facultati oratoriæ, alios oratores redderet? respondit: Etiam cotes non acutas esse, quamuis ferrum acuant. Sunt qui artis etiam præcepta eum scripsisse dicant: alÿ non ratione, sed exercitatione usum esse affirmant. A ciue nemine mercedem exegit. Mãdabat suis auditoribus, ut concionibus interessent: ac sibi quæ dicta fuissent, recenserent. Mortem Socratis ægerrimè tulit, postridieq; pullatus in publicũ prodÿt. Interrogante*

„ τινὸς αὐτόν, τί ῥητορική; εἶπε, καὶ τὰ μὲν μικρὰ μεγά-
„ λα, τὰ δὲ μεγάλα μικρὰ ποιεῖν. ἑστιώμενος δέ ποτε παρὰ Νικοκρέοντι τῷ Κύπρου τυράννῳ, προτρεπομένων αὐτὸν τῶν παρόντων διαλεχθῆναι, ἔφη, οἷς μὲν ἐγὼ
„ δεινός, οὐχ ὁ νῦν καιρός· οἷς δ' ὁ νῦν καιρός, οὐκ ἐγὼ δει-
„ νός. Σοφοκλέα δὲ τὸν τραγικὸν θεασάμενος ἑπόμενον
„ ἐρωτικῶς παιδί, εἶπεν· οὐ μόνον δεῖ, Σοφόκλεις, τὰς χεῖ-
„ ρας ἔχειν παρ' αὑτῷ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. τοῦ δὲ Κυμαίου Ἐφόρου ἀπράκτου τῆς σχολῆς ἐξελθόντος, καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς Δημοφίλου πεμφθέντος ἐπὶ δευτέρῳ μισθῷ, παίζων Δίφορον αὐτὸν ἐκάλει. ἐσπούδασε μέντοι ἱκανῶς περὶ τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς χρείας αὐτὸς ὑπεθήκατο. ἐγένετο δὲ πρὸς τὰ ἀφροδίσια καταφερής, ὡς ὑποπάσω περιειλκυσμένῳ ἐν τῇ κοίτῃ χρῆσθαι, κρόκῳ διάβροχον ἔχοντα τὸ προσκεφάλαιον. καὶ νέον μὲν ὄντα μὴ γῆμαι· γηράσαντα δ' ἑταίρᾳ συνεῖναι, ᾗ ὄνομα ἦν Λαγίσκη· ἐξ ἧς ἔσχε θυγάτριον, ὃ γενόμενον ἐτῶν δώδεκα, πρὸ γάμων ἐτελεύτησεν. ἔπειτα Πλαθάνην, τὴν Ἱππίου τοῦ ῥήτορος, γυναῖκα ἠγάγετο, τρεῖς παῖδας ἔχουσαν. ὧν τὸν Ἀφαρέα, ὡς προείρηται, ἐποιήσατο· ὃς καὶ εἰκόνα αὐτοῦ χαλκῆν ἀνέθηκε πρὸς τῷ Ὀλυμπίῳ, ὡς ἐπὶ κίονος, καὶ ἐπέγραψεν: εἰκόνες ἢ μνημεῖα.

Ἰσοκράτους Ἀφαρεὺς πατρὸς εἰκόνα τήνδ' ἀνέθηκε
Ζηνί, θεούς τε σέβων, καὶ γονέων ἀρετήν.

λέγεται δὲ καὶ κελητίσαι, ἔτι παῖς ὤν. ἀνάκειται γὰρ ἐν ἀκροπόλει χαλκοῦς ἐν τῇ σφαιρίστρᾳ τῶν ἀρρηφόρων κελητίζων, ἔτι παῖς ὤν, ὡς εἶπόν τινες. δύο δ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ συνέστησαν αὐτῷ ἀγῶνες· πρότερος μέν, εἰς ἀντίδοσιν προκαλεσαμένου αὐτὸν

μεγα-

quodã, quid esset Rhetorica? Et magna, inquit, parua, & parua, magna efficiẽdi ratio. Cũ aliquãdo à Nicocreonte Cypriorũ tyrãno inuitatus ad epulas, à conuiuis rogaretur, ut aliquid dissereret: Quarũ ego rerũ, inquit, peritus sum, hæ nũc locũ nõ habẽt: quæ uerò nũc locũ habẽt, earũ ego non sum peritus. Sophoclẽ tragicũ cõspicatus, qui puerũ quendã captus amore sectabatur: Non solùm, inquit, manus cõtinendæ sunt, sed etiã oculi. Cùm Ephorus Cumanus, re infecta, scholã egressus, à patre Demophilo, altera pacta mercede, remitteretur, Diphorũ eum (id est, Biferũ) per iocũ appellauit: ac nihilominus, magnũ in eo uiro erudiendo studium adhibuit, & Chriæ argumentũ ipse ei proposuit. Fuit procliuis in uenerẽ, ita ut lõgo uelo in lecto uteretur, & croco delibutũ ceruical haberet. Ac in adolescentia quidem matrimoniũ non contraxit: in senectute autẽ è meretricula, nomine Lagisca, filiolã suscepit: quæ annos nata duodecim, ante nuptias obijt. Deinde Plathanam, Hippiæ oratoris filiã, uxorẽ duxit, tres filios habentẽ: è quib. Aphareũ, ut suprà dictum est, adoptauit, qui statuã eius in æde Iouis Olympij, in columna dedicauit, cum hac inscriptione: Statuæ, & monimẽta.

Effigiem patris hancce Ioui Isocratis, pietatis
In patrem atque deos ergò Aphareus posuit.

Fertur etiã equo certasse, dũ puer esset adhuc. Dedicata est enim eius ærea imago in arce, in area sacerdotũ Mineruæ, certãtis equo, pueri adhuc, ut quidã dixerũt. Bis in omni uita uocatus est in iudiciũ. Primùm ad facultatũ permutationẽ, prouocatus à

Me-

μεγακλείδου, πρὸς ὃν οὐκ ἀπήντησε διὰ νόσον· τὸν δ' υἱὸν πέμψας ἀφαρέα, ἐνίκησε. δεύτερος δὲ, λυσιμάχου αὐτὸν προκαλεσαμένου περὶ τριηραρχίας εἰς ἀντίδοσιν. ἡττηθεὶς δὲ, τὴν τριηραρχίαν ὑπέστη. ἦν δ' αὐτοῦ καὶ γραπτὴ εἰκὼν ἐν τῷ πομπείῳ. ὁ δ' ἀφαρεὺς συνέγραψε μὲν λόγους, οὐ πολλοὺς δὲ, δικανικούς τε καὶ συμβουλευτικούς. ἐποίησε δὲ καὶ τραγῳδίας περὶ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ὧν ἀντιλέγονται δύο. ἀρξάμενος δ' ἀπὸ λυσιστράτου διδάσκειν ἄχρι σωσιγένους, ἐν ἔτεσιν εἴκοσιν ὀκτὼ, διδασκαλίας ἀστικὰς καθῆκεν ἕξ. καὶ δὶς ἐνίκησε, διὰ διονυσίου καθεὶς, καὶ δι' ἑτέρων ἑτέρας δύο ληναϊκάς. τῆς δὲ μητρὸς αὐτῶν ἰσοκράτους, καὶ θεοδώρου καὶ τῆς ταύτης ἀδελφῆς ἀνακοῦς, εἰκόνες ἀνέκειντο ἐν ἀκροπόλει, ὧν ἡ τῆς μητρὸς παρὰ τὴν ὑγίειαν νῦν κεῖται μετεπιγεγραμμένη. ἡ δ' ἀνακοῦς, οὐ σώζεται. ἔσχε δ' υἱοὺς, ἀλέξανδρον μὲν ἐκ κοινοῦ, σωσικλέα δ' ἐκ λυσίου.

ἀφαρέως συγγράμματα.

υἱοὶ ἀνακοῦς.

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ ΒΙΟΣ ἰσοκράτους.

ἡ σειρὴν ἰσοκράτους, καὶ ἀντεξέτασις πρὸς Δημοσθένην.

Ἡ δὲ σειρὴν ἡ ἐφεστηκυῖα τῷ ἰσοκράτους τοῦ σοφιστοῦ σήματι (ἐφέστηκε δ' οἷον ᾄδουσα) πειθὼ κατηγορεῖ τοῦ ἀνδρὸς, ἣν συνεβάλετο ῥητορικοῖς νόμοις καὶ ἤθεσι· πάρισα καὶ ἀντίθετα, καὶ ὁμοιοτέλευτα, οὐχ εὑρὼν πρῶτος, ἀλλ' εὑρημένοις εὖ χρησάμενος. ἐπεμελήθη δὲ καὶ περιβολῆς, καὶ ῥυθμοῦ, καὶ συνθήκης, καὶ κρότου. ταυτὶ δ' ἡτοίμασέ που καὶ τὴν δημοσθένους γλῶτταν. δημοσθένης γὰρ μαθητὴς μὲν ἰσαίου, ζηλωτὴς δ' ἰσοκράτους γενόμενος, ὑπερεβάλετο αὐτὸν ῥυθμῷ, καὶ ἐπιφορᾷ, καὶ

Megaclide, cum quo ipse morbo impeditus, non congressus est: sed misso Aphareo filio, uicit. Deinde cùm Lysimachus de eadem re litem illi intendisset, uictus triremem instruxit. Est autem etiam nunc picta eius imago in Pompeo. Aphareus & ipse conscripsit & forenses orationes, & suasiones, sed non multas. Fecit etiam Tragœdias circiter septem & triginta: quarum duæ controuersæ sunt. Cùm uerò sub Lysistrato tragœdias edere cœpisset, usq; ad Sosigenem, intra uiginti octo annos urbanas actiones sex exhibuit, bisq; uicit, actore Dionysio: & per alios alias duas Bacchanalibus ad Torcularia celebratis, approbauit. Theodori & matris ipsius Isocratis, & Anacus sororis imagines uisebantur in arce: matris iuxta Sanitatis statuam posita, commutata inscriptione. Anacus imago non extat. Habuit filios, Alexandrum è Cœno, Sosiclem ex Lysia. Apharei scripta.

VITA ISOCRATIS è Philostrato.

Siren quæ Isocratis rhetoris sepulchro, cantantis speciē præ se ferens insistit, argumento est, quātam uim ad persuadendū ille uir oratorijs legib. & institutis adiecerit, uidelicet cōparia, contraposita & similiter finita: quæ non ipse primus inuênit: sed inuentis bene usus est. Curā etiā habuit comprehensionis, & numerorū, & cōpositionis, & soni grādioris: quæ res Demosthenis etiam linguā expoliuerunt. Nā Demosthenes Isæi quidem discipulus fuit: sed admirator Isocratis, quem numeris & impetu & com- Isocratis Siren, & cum Demosthene comparatio.

καὶ περιβολῇ, καὶ ταχύτητι λόγου τε καὶ ἐννοίας δὲ σεμνότης δ' ἡ μὲν δημοσθένους, ἐπεστραμμένη μᾶλλον: ἡ δ' ἰσοκράτους, ἁβροτέρα τε καὶ ἡδίων. παράδειγμα δὲ ποιώμεθα τῆς μὲν δημοσθένους σεμνότητος: πέρας μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶ τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας τηρῇ. δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, τὴν ἀγαθὴν προβαλλομένους ἐλπίδα: φέρειν δ' ὅ,τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενναίως. ἡ δ' ἰσοκράτους σεμνότης, ὧδε κεκόσμηται. τῆς γὰρ γῆς ἁπάσης τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης, δίχα τετμημένης, καὶ τῆς μὲν ἀσίας, τῆς δ' εὐρώπης καλουμένης: τὴν ἡμίσειαν ἐκ τῶν συνθηκῶν εἴληφεν, ὥσπερ πρὸς τὸν δία τὴν χώραν νεμόμενος.

περὶ τῶν λόγων, καὶ τῶν ἀκροατῶν ἐπίκρισις.

τὰ μὲν οὖν πολιτικὰ ὤκνει καὶ ἀπεφοίτα τῶν ἐκκλησιῶν, διά τε τὸ ἐλλιπὲς τοῦ φθέγματος, διά τε τὸν ἀθήνησι φθόνον, ἀντιπολιτευόμενον ἐν τοῖς μάλιστα τοῖς σοφώτερόν τι ἑτέρου ἀγορεύουσιν. ὅμως δ' οὐκ ἀπεσπούδαζε τῶν κοινῶν. πρός τε γὰρ φίλιππον, ἐν οἷς πρὸς αὐτὸν ἔγραφεν, ἀθηναίοις δήπου διωρθοῦτο: καὶ οἷς περὶ τῆς εἰρήνης συγγέγραφεν, ἀνεσκεύαζε τοὺς ἀθηναίους ἐκ τῆς θαλάττης, ὡς κακῶς ἐν αὐτῇ ἀκούοντας: ὁ πανηγυρικός τ' αὐτῷ λόγος, ὃν διῆλθεν ὀλυμπιάσι, τὴν ἑλλάδα πείθων ἐπὶ τὴν ἀσίαν στρατεύειν, παυσαμένους τῶν οἴκοι ἐγκλημάτων. οὗτος μὲν οὖν εἰ καὶ κάλλιστος λόγων, αἰτίαν ὅμως παραδέδωκεν, ὡς ἐκ τῶν γοργία σπουδασθέντων εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν συντεθείς. ἄριστα δὲ τῶν ἰσοκράτους φροντισμάτων ὅ, τε ἀρχίδαμος ξύγκειται, καὶ ὁ ἀμάρτυρος. τοῦ μὲν γὰρ διήκει φρόνημα λακεδαιμονίοις τῶν

λα

& comprehensione & celeritate uerborũ ac sententiarũ superauit. Demosthenis quidẽ maiestas est dẽsior & cõcitatior, Isocratis uerò delicatior & suauior. Sed exemplũ proferamus Demosthenicæ maiestatis. Omniũ hominũ uita morte finitur, etiãsi quis in corte conclusum tueri se studeat. Fortib. autẽ uiris res honestæ præclaræq; omnes semper aggrediendæ sunt, spe bona fretis: & quicquid Dei uoluntate contigerit, infractis animis perferendum. Isocratis uerò maiestas sic ornata est. Cũ enim uniuersa terra, quæ circumflexu cœli continetur, in duas sit diuisa partes, quarum altera dicitur Asia, altera Europa: mediam ex fœdere accepit, perinde ac si cum Ioue partiretur imperium. Rempub. non ausus fuit capessere, aut se ingerere concionibus: cũ quia uoce destituebatur, tũ inuidiæ metu, quæ Athenis maximè illis aduersabatur, qui sapientius aliquid reliquis dicerent. Neq; tamen nullum habuit Reipub. studium. Nam & Philippum oratione ad eum scripta reconciliauit Atheniensibus: & in ea quæ de pace agit, Athenienses è mari, quòd malè in eo audirent, quasi retraxit: & oratio Panegyrica (quam Olympiæ recitauit, Græcis suadens, ut domesticis dissidijs omissis, expeditionem aduersus Asiam suscipèrent) quanquam elegãtia cæteris omnibus antecelluit, non defuêre tamen qui criminarentur, eũ Gorgiæ in eodem argumenti genere lucubrationes compilasse. Inter Isocratis aũt orationes principatũ tenent, Archidamus & Amartyros. Nam in priore studet excitare Lacedæmoniorum animos, & post Leu-

De orationibus & auditoribus censura.

λευκτρικῶν ἀναφέρον· καὶ οὐκ ἀκριβῆ μόνον τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ καὶ ἡ συνθήκη λαμπρά: ἐναγώνιος δ' ὁ λόγος, ὡς καὶ τὸ μυθῶδες αὐτοῦ μέρος τὸ περὶ τὸν ἡρακλέα καὶ τὰς βοῦς, σὺν ἐπιστροφῇ ἡρμηνεῦσθαι. ὁ δ' ἀμάρτυρος, ἰσχὺν ἐνδείκνυται κεκολασμένην ἐς ῥυθμοὺς. νόημα γὰρ ἐκ νοήματος εἰς περιόδους ἰσοκώλους τελευτᾷ. ἀκροαταὶ δὲ τοῦ ἀνδρὸς τούτου πολλοὶ μὲν, ἐλλογιμώτατος δ' ὑπερείδης ὁ ῥήτωρ. θεόπομπον γὰρ τὸν ἐκ χίου, καὶ τὸν κυμαῖον ἔφορον, οὔτ' ἂν διαβάλλοιμι, οὔτ' ἂν θαυμάσαιμι. οἱ δ' ἡγούμενοι τὴν κωμῳδίαν καθάπτεσθαι τοῦ ἰσοκράτους, ὡς αὐλοποιοῦ, ἁμαρτάνουσι. πατὴρ μὲν γὰρ αὐτῷ θεόδωρος ἦν, ὃν ἐκάλουν αὐλοποιὸν ἀθήνησιν. αὐτὸς δ' οὔτ' αὐλοὺς ἐγίνωσκεν, οὔτ' ἄλλό τι τῶν ἐν βαναύσοις. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ τῆς ἐν ὀλυμπίᾳ εἰκόνος ἔτυχεν, εἴ τι τῶν εὐτελῶν εἰργάζετο. ἀπέθανε μὲν οὖν ἀθήνησιν, ἀμφὶ τὰ ἑκατὸν ἔτη: ἕνα δ' αὐτὸν ἡγώμεθα τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων, ἐπειδὴ μετὰ τὰ κατὰ χαιρώνειαν ἐτελεύτα, μὴ καρτερήσας τὴν ἀκρόασιν τοῦ ἀθηναίων πταίσματος.

ἐν ὀλυμπίασιν εἰκὼν, καὶ τελευτή.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΕΡΩΝΥ-
μου βολφίου.

Διονύσιος οὗτος ἁλικαρνασσεὺς, ἀπὸ τῆς κατὰ καρίαν ἁλικαρνασσοῦ πατρίδος ἐπωνόμασται, τῆς καὶ ἡρόδοτον ἡμῖν τὸν συγγραφέα γεννησάσης. ἔχομεν δὲ τούτου τοῦ διονυσίου τήν τε ῥωμαίων ἀρχαιολογίαν, καίτοι ὑπὸ τοῦ χρόνου πεπηρωμένην, καὶ τέχνας τινὰς ῥητορικὰς, καὶ ἐπιστολάς. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ πραγματείᾳ τὸν ἰσοκράτους βίον, ὥσπερ ἐν ἄλλῳ καὶ τὸν λυσίου, διὰ βραχέων ἐκθέμενος, περὶ τῆς λέξεως αὐτοῦ ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων, ἀντεξετάζων τὸν ἄνδρα πρὸς λυσίαν: ὡς ἔχει γνώμης, ἀβασκάνως ἀποφαίνεται. τοιγαροῦν ἀναγνωστέον τὸ βιβλίον τῇ [illegible] ὡς ἐγ-

Leuctricã cladem erigere: nec ibi uerba tantùm exquisita sunt, sed & cõpositio splendida: & tota oratio ad uictoriã cõparata est, adeò ut etiã illius fabulosa pars de Hercule & bobus, nec inconsideratè inserta, & ita sit exposita, ut quandã præ se ferat uerisimilitudinẽ. Amartyros aũt robur ostẽtat numeris castigatũ. Nã sentẽtia cõserta sententiæ, in pariũ mẽbrorũ periodos desinit. Auditores eius multi fuêre, sed præstãtissimus Hyperides orator: nã Theopõpum Chiũ, & Cumanũ Ephorũ, equidẽ neq; reprehenderim, neq; admirari uelim. Qui uerò putant Isocratẽ perstringi in Comœdijs, ut tibiarũ fabrũ; falluntur: Nam pater ei Theodorus fuit, quem fabrum tibiarum Athenis appellabant. Ipse uerò neq; tibias norat, neq; aliud quicquã opificij sordidi. Nec enim Olympiæ statuam consequutus esset, si ullas uiles operas fecisset. Obijt Athenis, ferè centenarius: habendus in eorum numero, qui in bello oppetierunt. Nam audita clade, quam Athenienses ad Chæroneam acceperant, ita uicem afflictæ patriæ doluit, ut præ animi ægritudine moreretur.

Statua Olympica; & obitus.

Plin. l. 7. c. 7.

ARGVMENTVM HIERONYMI VVOLFII in uitam Isocratis, ex Dionysio.

Dionysius hic Halicarnasseus, à patria Halicarnasso, Cariæ urbe, dicitur: quæ nobis Herodotum quoque historicum dedit. Extant etiam historiæ Romanæ, descriptæ ab hoc Dionysio, quanquam uetustate mutilatæ: & quædam rhetoricæ præceptiones, atq; epistolæ. Sed in hoc opusculo uitam Isocratis, sicut & alio Lysiæ, breuiter perstringit: ac de illius genere dicẽdi, prolatis multis excẽplis, & collatione ad Lysiã facta, citra maleuolentiam iudicat. Legendus igitur hic libellus est, tum

ὡς ἐγκώμιον τοῦ ῥήτορος ὑπάρχειν, τὴν δ' ὡς ἐπίκρισιν ὑφηγουμένην, τί παρ' αὐτῷ μιμήσεως ἄξιον, καὶ τί συγγνώμης, διά τε τὰ λοιπὰ τῶν κατορθωμάτων, καὶ τὴν ἐν τῷ συγγράφειν προαίρεσιν. οἱ γὰρ ἀγύμναστοι τῶν φιλοσοφούντων οὐ σπανίως διώκουσιν ἃ φεύγειν χρεών, τὰ βέλτιστα παραδραμόντες, ἂν μὴ καθηγεμόνα τοῦ ὅλου ἔμπειρον λάβωσι.

ΔΙΟΝΥΣΊΟΥ ἉΛΙΚΑΡΝΑΣσέως περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων.

ἸΣΟΚΡΆΤΗΣ ἈΘΗναῖος.

γένος, διδάσκαλοι, συγγράμματα, εὐλογία, μαθηταί, εὐπορία, καὶ τελευτή.

Ἰσοκράτης ὁ ἀθηναῖος, ἐγεννήθη μὲν ἐπὶ τῆς ὀγδοηκοστῆς καὶ ἕκτης ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος ἀθήνησι λυσιμάχου, πέμπτῳ πρότερον ἔτει τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, δυσὶ καὶ εἴκοσιν ἔτεσι νεώτερος λυσίου. πατρὸς δ' ἦν θεοδώρου, τινὸς τῶν μετρίων πολιτῶν, θεράποντας αὐλοποιοὺς κεκτημένου, καὶ τὸν βίον ἀπὸ ταύτης ἔχοντος τῆς ἐργασίας. ἀγωγῆς δὲ τυχὼν εὐσχήμονος, καὶ παιδευθεὶς οὐδενὸς ἀθηναίων χεῖρον: ἐπειδὴ τάχιστ' ἀνὴρ ἐγένετο, φιλοσοφίας ἐπεθύμησε. γενόμενος δ' ἀκουστὴς προδίκου τε τοῦ κείου, καὶ γοργίου τοῦ λεοντίνου, καὶ τισίου τοῦ συρακουσίου, τῶν τότε μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς ἕλλησιν ἐχόντων ἐπὶ σοφίᾳ (ὡς δέ τινες ἱστοροῦσι, καὶ θηραμένους τοῦ ῥήτορος, ὃν οἱ τριάκοντ' ἀπέκτειναν, δημοτικὸν εἶναι δοκοῦντα) σπουδὴν μὲν ἐποιεῖτο πράττειν τε καὶ λέγειν τὰ πολιτικά. ὡς δ' ἡ φύσις ἠναντιοῦτο, τὰ πρῶτα καὶ κυριώτατα τοῦ ῥήτορος ἀφελομένη, τόλμαν τε καὶ φωνῆς μέγεθος, ὧν χωρὶς οὐχ οἷόν τ' ἦν ἐν ὄχλῳ λέγειν: ταύτης μὲν ἀπέστη τῆς προαιρέσεως. ἐπιθυμῶν δὲ δόξης καὶ τοῦ πρωτεῦσαι

ut laudatio autoris nostri, tum ut censura, quæ demonstrat, quid in eo imitandum, quid eius uirtutibus, scribendiq; insti tuto condonandum sit. Nam imperiti lectores ea sæpe conse ctantur, quæ fugienda sunt, optimis præteritis, nisi peritum quasi itineris ducem inuenerint.

EX OPERE AELII DIONYSIJ Halicarnassei, de antiquis Oratoribus.

ISOCRATES ATHENIENSIS.

Isocrates Atheniensis, natus est sexta & octogesima Olympiade, prætore Athenis Lysimacho, quinquennio ante Peloponnesiacũ bellum, duobus & uiginti annis Lysia natu minor. Pater ei Theodorus fuit, unus de mediocribus ciuibus, qui famulos tibiarũ fabros habuit, atq; illo quæstu se sustentauit. Honestè autem educatus & institutus à puericia, nihilo deteriùs quàm quisquam Atheniensium: statim cũ ad uirilem ætatẽ peruenisset, ad philosophiam adiecit animũ. Cùm igitur et Prodicum Ceium, & Gorgiam Leontinum, & Tisiam Syracusanũ, qui tum sapientiæ nomine in Græcia celeberrimi erant, & (ut quidam scribunt) etiam Theramenem oratorem, quem triginta tyranni occidèrunt, quòd popularis uideretur, audisset: percupidus fuit, cùm dicendo, tum agendo, administrandæ Reipublicæ. Sed quia natura aduersabatur, quæ instrumenta oratoris præcipua, audaciam & uocis magnitudinem, ei negarat, sine quibus ad populum dici non poterat: consilium illud suum omisit. Quia uerò gloriam expetebat, & apud Græcos

Natales, præceptores, scripta, doctrina, claritas, discipuli, diuitiæ, obitus.

παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐπὶ σοφίᾳ, καθάπερ αὐτὸς εἴρηκεν: ἐπὶ τὸ γράφειν ἃ διανοηθείη κατέφυγεν, οὐ περὶ μικρῶν τὴν προαίρεσιν ποιούμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδ' ὑπὲρ ὧν ἄλλοι τινὲς τῶν τότε σοφιστῶν: περὶ δὲ τῶν ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν ὑπελάμβανε τάς τε πόλεις ἄμεινον οἰκήσεσθαι, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἐπίδοσιν ἕξειν πρὸς ἀρετήν. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ παναθηναϊκῷ λόγῳ, περὶ αὐτοῦ γράφει. πεφυρμένην τε παραλαβὼν τὴν ἄσκησιν τῶν λόγων ὑπὸ τῶν περὶ γοργίαν καὶ πρωταγόραν σοφιστῶν, πρῶτος ἐχώρησεν ἀπὸ τῶν ἐριστικῶν τε καὶ φυσικῶν, ἐπὶ τοὺς πολιτικούς: καὶ περὶ ταύτην σπουδάζων τὴν ἐπιστήμην διετέλεσεν, ἐξ ἧς, ὥς φησιν αὐτὸς, τὸ βουλεύεσθαι καὶ λέγειν καὶ πράττειν τὰ συμφέροντα, περιγίνεται τοῖς μαθοῦσιν. ἐπιφανέστατος δὲ γενόμενος τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκμασάντων χρόνον, καὶ τοὺς κρατίστους τῶν ἀθήνησί τε καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ἑλλάδι νέων παιδεύσας, ὧν οἱ μὲν ἐν τοῖς δικανικοῖς ἐγένοντο ἄριστοι λόγοις, οἱ δ' ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν διήνεγκαν, καὶ ἄλλοι δὲ τὰς κοινὰς τῶν ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πράξεις ἀνέγραψαν, καὶ τῆς ἀθηναίων πόλεως εἰκόνα ποιήσας τὴν ἑαυτοῦ σχολήν, κατὰ τὰς ἀποικίας τῶν λόγων: πλοῦτον ὅσον οὐδεὶς τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας χρηματισαμένων περιποιησάμενος, ἐτελεύτα τὸν βίον ἐπὶ χαιρωνίδου ἄρχοντος, ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον τῆς ἐν χαιρωνείᾳ μάχης, δυοῖν δέοντα βεβιωκὼς ἑκατὸν ἔτη: γνώμῃ χρησάμενος ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πόλεως, συγκαταλῦσαι τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀδήλου ἔτι ὄντος πῶς χρήσεται τῇ τύχῃ φίλιππος, παραλαβὼν τὴν τῶν ἑλλήνων ἀρχήν. τὰ μὲν οὖν

ἱστορ-

(ut ipse ait) excellere opinione sapientiæ cupiebat: eò cõfugit, ut suas cogitationes literis mandaret. Neque uerò paruis de rebus, aut de priuatis contractibus uerba facere, aut usitata sophistis cæteris argumenta tractare instituit: sed de rebus Græcorum, regijsque negocijs, unde sperabat & urbes florentiores, & homines priuatos uirtute ornatiores fore. Nam in oratione Panathenaica, hæc de semetipso scribit. Quum autem confusam dicendi exercitationem à Gorgia & Protagora sophistis accepisset: primus subtilitate disserendi & naturæ obscuritate relicta, ad orationes ciuiles se cõtulit, & in ea facultate cõstanter elaborauit: cuius illum esse fructum ait, ut ea eruditi qui sunt, utilia & deliberent, & dicant & agant. Clarißimus fuit inter eos, qui eodem tempore floruerunt: & adolescentes cùm Athenis, tum in reliqua Græcia præstantißimos erudijt: quorum alij in forensibus causis excelluerunt, alij in publicis negocijs & administratione Reipublicæ: alij res à Barbaris et Græcis communiter gestas, in literas retulerunt. Itaque schola eius ueluti colonijs eloquentiæ deducendis, imaginem quandam ciuitatis Atheniensis repræsentabat. Vnde etiam tantas opes adeptus est, quantas eorum nemo qui docenda philosophia rem fecerunt. Obijt prætore Chæronide, paucis diebus post prælium ad Chæroneam commissum. Vixit annos nonaginta octo. Ita enim decreuerat, se Reipublicæ cladibus superesse nolle: cùm incertum adhuc esset, quomodo fortunam laturus esset Philippus, suscepto Græciæ principatu. Quæ igitur

ἐπίκρισις περὶ τῆς ἰσοκράτους λέξεως, καὶ πρὸς τὴν λυσίου ἀντεξέτασις.

ἱστορούμενα περὶ αὐτοῦ, κεφαλαιωδῶς ταῦτ᾽ ἐστίν. ἡ δὲ λέξις ᾗ κέχρηται, τοιοῦτόν τινα χαρακτῆρα ἔχει. καθαρὰ μέν ἐστιν οὐχ ἧττον τῆς λυσίου, καὶ οὐδὲν εἰκῇ τιθεῖσα ὄνομα: τήν τε διάλεκτον ἀκριβοῦσα ἐν τοῖς πάνυ, τὴν κοινὴν καὶ συνηθεστάτην. καὶ γὰρ αὕτη πέφευγε τῶν ἀπηρχαιωμένων καὶ σημειωδῶν ὀνομάτων τὴν ἀπειροκαλίαν. καὶ κέκραται συμμέτρως, τό, τε σαφὲς ἐκείνῃ παραπλήσιον ἔχει, καὶ τὸ ἐναργές, ἠθική τέ ἐστι καὶ πιθανή. κατὰ δὲ τὴν τροπικὴν φράσιν, ὀλίγον τι διαλλάττει τῆς λυσίου. καὶ στρογγύλη δ᾽ οὐκ ἔστιν, ὥσπερ ἐκείνη, καὶ συγκεκροτημένη, καὶ πρὸς ἀγῶνας δικανικοὺς εὔθετος: ὑπτία δέ ἐστι μᾶλλον καὶ κεχυμένη πλουσίως: οὐδὲ σύντομος οὕτως, ἀλλὰ καὶ κατασκελὴς καὶ βραδυτέρα τοῦ μετρίου. (δι᾽ ἣν δ᾽ αἰτίαν τοῦτο πάσχει, μετὰ μικρὸν ἐρῶ) οὐδὲ τὴν σύνθεσιν ἐπιδείκνυται τὴν φυσικὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἐναγώνιον, ὥσπερ ἡ λυσίου: ἀλλὰ πεποιημένην μᾶλλον εἰς σεμνότητα πομπικὴν καὶ ποικίλην, καὶ πῇ μὲν ἀπρεπεστέραν ἐκείνης, πῇ δὲ περιεργοτέραν. ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος τὴν εὐέπειαν ἐκ παντὸς διώκει, καὶ τοῦ γλαφυρῶς λέγειν στοχάζεται μᾶλλον ἢ τοῦ ἀφελῶς. τῶν τε γὰρ φωνηέντων τὰς παραλλήλους θέσεις, ὡς λυούσας τὰς ἁρμονίας τῶν ἤχων, καὶ τὴν λειότητα τῶν φθόγγων λυμαινομένας, περιΐσταται: περιόδῳ τε καὶ κύκλῳ περιλαμβάνειν τὰ νοήματα πειρᾶται ῥυθμοειδεῖ πάνυ, καὶ οὐ πολὺ ἀπέχοντι τοῦ ποιητικοῦ μέτρου: ἀναγνώσεώς τε μᾶλλον οἰκειότερός ἐστιν, ἢ χρήσεως. τοιγάρτοι τὰς μὲν ἐπιδείξεις τὰς ἐν ταῖς πανηγύρεσι, καὶ τὴν ἐκ χειρὸς θεωρίαν φέρουσιν αὐτοῦ οἱ λόγοι: τοὺς δ᾽ ἐν ἐκκλησίαις καὶ δικαστηρίοις ἀγῶνας, οὐχ ὑπομένουσι.

ἐν οἷς διαφέρει.

scripta de eo comperimus, summatim hæc sunt. Dictio uerò, qua usus est, hunc ferè characterẽ habet. Pura est, non minus quàm Lysiana, neq; ullum temerè nomen ponit: summumq́; studium habet communis & usitatissimi sermonis, qui uerborum obsoletorum & obscurorum insolentiam fugit: & mediocriter temperata est, & perspicuitatem ac euidentiam eandem habet, morataq́; est & probabilis. Quod uerò ad tropos attinet, nonnihil à Lysiana distat. Neque enim ita uel rotunda uel densa est, uel ad certamina forensia apposita, sed supina magis atque elumbis, & copiose fusa: neque etiam ita breuis, sed & ueluti claudicans, & iusto tardior (eius rei quæ causa sit, paulo pòst dicam) neque compositionem præ se fert naturalem illam, & simplicem & acrem, ut Lysiana: sed comparatam magis ad grauitatem fastuosam, & uariam, quæ quidem est aliquando quàm illa decentior, aliquando affectatior. Hic enim uir ornatum uerborum undique consectatur: & magis in eo elaborat ut eleganter, quàm ut simpliciter dicat. Nam & concursus uocalium, ut qui sonorum concentum soluant, & lenitatem pronunciationis turbent, cauet: & circuitu ac circulo complecti sententias numeroso prorsus, & à uersu parum distanti, conatur: & est ad legendum, quàm ad dicendum, accommodatior. Ac ostentationem quidem in ludorum celebritatibus, & lectionem ociosam, ferunt eius orationes: sed à forensi strepitu, concionumq́; procellis sunt remotissima,

Censura de Isocratica dictione, & cum Lysia collatio.

Quibus differat.

σχήματα Ἰσοκράτους.

μένουσι. τούτου δ' αἴτιον, ὅτι πολὺ τὸ παθητικὸν ἐν ἐκείνοις εἶναι δεῖ, τοῦτο δ' ἥκιστα δέχεται περίοδος. αἵ τε γὰρ παρομοιώσεις, καὶ παρισώσεις, καὶ τὰ ἀντίθετα, καὶ πᾶς ὁ τῶν τοιούτων σχημάτων κόσμος, πολὺς ἐστὶ περὶ αὐτῷ, καὶ λυπεῖ πολλάκις τὴν ἄλλην κατασκευὴν, προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς. καθόλου δὲ τριῶν ὄντων, ὥς φησι Θεόφραστος, ἐξ ὧν γίνεται τὸ μέγα καὶ σεμνὸν καὶ περιττὸν ἐν λέξει, τῆς τ' ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, καὶ τῆς ἐκ τούτων ἁρμονίας, καὶ τῶν περιλαμβανόντων αὐτὰ σχημάτων. ἐκλέγει μὲν εὖ πάνυ, καὶ τὰ κράτιστα ὀνόματα τίθησιν. ἁρμόττει δ' αὐτὰ περιέργως, τὴν εὐφωνίαν ἐντείνων μουσικήν. σχηματίζει τε φορτικῶς, καὶ τὰ πολλὰ γίνεται ψυχρὸς, ἢ τῷ πόρρωθεν λαμβάνειν, ἢ τῷ μὴ πρέποντα εἶναι τὰ σχήματα τοῖς πράγμασιν, ἢ διὰ τὸ μὴ κρατεῖν τοῦ μετρίου. ταῦτα μέν τοι καὶ μακροτέραν αὐτῷ ποιεῖ τὴν λέξιν πολλάκις· λέγω δὲ τό, τ' εἰς περιόδους ἐνδεσμοτεῖν ἅπαντα τὰ νοήματα, καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς τύποις τῶν σχημάτων τὰς περιόδους περιλαμβάνειν, καὶ τὸ διώκειν ἐκ παντὸς τὴν εὐρυθμίαν. οὐ γὰρ ἅπαντα δέχεται οὔτε μῆκος τὸ αὐτὸ, οὔτε σχῆμα τὸ παραπλήσιον, οὔτε ῥυθμὸν τὸν ἴσον. ὥστ' ἀνάγκη παραπληρώμασι λέξεων οὐδὲν ὠφελουσῶν χρῆσθαι, καὶ ἀπομηκύνειν πέρα τοῦ χρησίμου τὸν λόγον. λέγω δ', οὐχ ὡς διαπαντὸς αὐτοῦ ταποιοῦντος· οὐχ οὕτω μαίνομαι. καὶ γὰρ συντίθησί ποτ' ἀφελῶς τὰ ὀνόματα, καὶ λύει τὴν περίοδον διγμῶς, καὶ τὰ περίεργα σχήματα καὶ φορτικὰ φεύγει, καὶ μάλιστ' ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς τε καὶ δικανικοῖς λόγοις. ἀλλ' ὡς ἐπὶ πολὺ τῷ ῥυθμῷ δουλεύοντος, καὶ τῷ κύκλῳ τῆς περιόδου, καὶ τὸ κάλλος τῆς

Convertio.

ἀπαγ-

tissimæ. In causa illud est, quòd multum in illis acrimoniæ & affectuum esse oportet: id quod periodus minimè recipit. Nã & similiter finita, & cõparia, & antitheta, & uniuersus taliũ figurarũ mundus, multus apud eum est, auriũq́; sæpe fastidijs adhærescit, & structuram orationis turbat. Cùm autẽ tria omnino, Theophrasto autore, sint, è quibus dictioni granditas, & splendor, et magnificentia quædã accedat: primùm delectus uerborum, deinde quæ ex illis existat concinnitas: postremò figuræ quibus hæc includantur: optimũ delectum habet, & uerba commodissima ponit: affectatè uerò coniungit eadem, musicum quendam concentum captans, & figuras adhibet tumidas. Vnde sæpe friget: uel quia figuras illas longius accersit, uel quia rebus nõ satis congruentes miscet, uel quia modum excedit. Hæc porrò sæpe dictionẽ illius producunt longius, dũ includere periodis omnes sentẽtias, & ijsdem figurarũ formis cõplecti periodos conatur, perpetuoq́; cõcinnitatem numerorũ captat. Nec enim omnia recipiũt uel eandem longitudinẽ, uel similes figuras, uel pares numeros. Quare fieri non potest, quin explendi gratia uoces inculcet, quarũ nullus est usus: & longius quàm expedit, orationem extendat. Neque uerò sic hæc accipi debent, quasi perpetua illi esse dicam: nõ ita insanio. Nam interdum & simpliciter uocabula iungit, & comprehensionẽ egregiè soluit: & operosas figuras ac tumidas fugit, idq́; in suasionibus & forensib. orationib. potissimùm. Sed quia plerũq; numeris seruit, & circulo periodi, atq; elocutionis

Isocraticæ figuræ.

Ubi Isocr. operosas & tumidas figuras uitet.

κοινότερον ἀπαγγελίας ἐν τῷ περὶ τῶν πιθεμένου, εἴρηκα περὶ αὐτοῦ. κατὰ δὴ ταῦτα φημὶ τὴν ἰσοκράτους λέξιν λείπεσθαι τῆς λυσίου, καὶ ἔτι κατὰ τὴν χάριν. καί τοι γ' αὐθηρός ἐστιν, εἰ καί τις ἄλλος, καὶ ἐπαγωγὸς ἡδονῇ τῶν ἀκροωμένων ἰσοκράτης, ἀλλ' οὐκ ἔχει τὴν αὐτὴν χάριν ἐκείνῳ. τοσοῦτον δ' αὐτοῦ λείπεται κατὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν, ὅσον τῶν φύσει καλῶν σωμάτων, τὰ συνεργανιζόμενα κόσμοις ἐπιθέτοις. πέφυκε γὰρ ἡ λυσίου λέξις ἔχειν τὸ χάριεν· ἡ δ' ἰσοκράτους, βούλεται. ταύτας μὲν δὴ τὰς ἀρετὰς ὑστερεῖ λυσίου, κατὰ γοῦν τὴν ἐμὴν γνώμην. περιττεῖ δέ γ' ἐν ταῖς μελλούσαις λέγεσθαι· ὑψηλότερος ἐστιν ἐκείνου κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ μεγαλοπρεπέστερος μακρῷ, καὶ ἀξιωματικώτερος. θαυμαστὸν γὰρ δὴ καὶ μέγα τὸ τῆς ἰσοκράτους κατασκευῆς ὕψος, ἡρωϊκῆς μᾶλλον, ἢ ἀνθρωπίνης φύσεως οἰκεῖον. δοκεῖ δή μοι μὴ ἀπὸ σκοποῦ τις ἂν εἰκάσαι, τὴν μὲν ἰσοκράτους ῥητορικὴν τῇ πολυκλείτου τε καὶ φειδίου τέχνῃ κατὰ τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλότεχνον, καὶ ἀξιωματικόν. τὴν δὲ λυσίου, τῇ καλάμιδος καὶ καλλιμάχου, τῆς λεπτότητος ἕνεκα, καὶ τῆς χάριτος. ὥσπερ γὰρ ἐκείνων οἱ μὲν ἐν τοῖς ἐλάττοσι καὶ ἀνθρωπικοῖς ἔργοις εἰσὶν ἐπιτυχέστεροι τῶν ἑτέρων, οἱ δ' ἐν τοῖς μείζοσι καὶ θειοτέροις δεξιώτεροι· οὕτω καὶ τῶν ῥητόρων ὁ μὲν ἐν τοῖς μικροῖς ἐστι σοφώτερος, ὁ δ' ἐν τοῖς μεγάλοις περιττότερος· τάχα μὲν γὰρ καὶ τῇ φύσει μεγαλόφρων τις ὤν· εἰ δὲ μὴ, τῇ γε προαιρέσει πάντως τὸ σεμνὸν καὶ θαυμαστὸν διώκων. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς λέξεως τοῦ ῥήτορος. τὰ δ' ἐν τῷ πρακτικῷ τόπῳ θεωρήματα, τὰ μὲν ὅμοια τοῖς λυσίου, τὰ δὲ κρείττονα. ἡ μὲν εὕρεσις ἡ τῶν ἐνθυ-

μημά

σύγκρισις τῶν ῥητόρων πρὸς ἀνδριαντοποιοὺς, καὶ μετάβασις ἀπὸ τῶν τῆς λεπτότητος, ἀλλ' ἐπὶ τὰ τοῦ πρακτικοῦ θεωρήματα.

elegantiam in redundantia quadam ponit: generalius hæc de eo pronunciaui. His igitur aio dictionem Isocraticam à Lysiaca uinci: nec parem etiam suauitatem habere. Floridus certè quidem est, ut si quis alius, Isocrates, & uoluptatis illecebris auditores demulcet: non eadem tamen est in eo uenustas, & (quantum ad hanc quidem uirtutem attinet) tanto est illo inferior, quantum naturali corporum pulchritudini ascititij ornatus cedunt. Naturalis enim est in Lysiana dictione suauitas, affectata in Isocratea. Et his uirtutibus, mea quidem sententia, uincitur à Lysia: contrà uincit eundem, his quas iam dicemus. Sublimior est illo in elocutione, & longè magnificentior, maiestateq; plenior. Admirabilis enim est & magna Isocrateæ structuræ sublimitas, heroicæ quàm humanæ naturæ propior. Quare, si quis grauitate, & amplitudine, & maiestate, Isocratis eloquentiam, Polycleti & Phidiæ operibus contulerit, is à scopo aberrasse mihi non uidebitur: Lysianam uerò Calamidis & Callimachi, ob subtilitatem & elegantiam. Quemadmodum enim eorum hi feliciores alijs sunt in minoribus & humanis operibus, illi in maioribus ac diuinis: sic & oratorum alter in paruis dexterior est, alter in magnis excellentior: siue natura ipsa magnanimus, siue de industria quouis modo grauitatē captans, & admirabilitatem. Atq; hæc de dictione oratoris. Quod autem ad exquisitionem rerum et sententiarum attinet, aliàs par est Lysiæ, aliàs eo præstantior. Argumentorum quidem inuen-

Simile.

Cōparatio Rhetorum ad statuarios, & transitio ab elocutione ad inuētionē, iudicium & dispositionem.

μημάτων ἡ πρὸς ἕκαστον ἁρμόττουσα πραγματεία, πολ-
λὴ καὶ πυκνή, καὶ οὐδὲν ἐκείνης λειπομένη· καὶ πί-
στις ὡσαύτως ἀπὸ μεγάλης φρονήσεως γινομένη. τά-
ξις δὲ καὶ μερισμοὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ κατ' ἐ-
πιχείρημα ἐξεργασία, καὶ τὸ διαλαμβάνεσθαι τὴν
ὁμοειδίαν ἰδίαις μεταβολαῖς, καὶ ξένοις ἐπεισοδίοις,
τάτ' ἄλλα ὅσα περὶ τὴν πραγματικὴν οἰκονομίαν
ἐστὶν ἀγαθά, πολλῷ μείζονά ἐστι παρ' ἰσοκράτει, καὶ
κρείττονα· μάλιστα δ' ἡ προαίρεσις ἡ τῶν λόγων,
περὶ οὓς ἐσπούδαζε, καὶ τῶν ὑποθέσεων τὸ κάλλος,
ἐν αἷς ἐποιεῖτο τὰς διατριβάς· ἐξ ὧν οὐ λέγειν δει-
νοὺς μόνον ἀπεργάσαιτ' ἂν τοὺς προσέχοντας αὐτῷ
τὸν νοῦν· ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη σπουδαίους, οἴκῳ τε καὶ
πόλει καὶ ὅλῃ τῇ ἑλλάδι χρησίμους. κράτιστα γὰρ δὴ
» παιδεύματα πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς ἰσοκράτους ἐστὶν
» εὑρεῖν λόγοις. καὶ ἔγωγέ φημι χρῆναι τοὺς μέλ-
λοντας οὐχὶ μέρος τι τῆς πολιτικῆς δυνάμεως,
ἀλλ' ὅλην αὐτὴν κτήσασθαι· τοῦτον ἔχειν τὸν ῥήτορα
» διὰ χειρός. καὶ εἴ τις ἐπιτηδεύει τὴν ἀληθινὴν φι-
» λοσοφίαν, μὴ τὸ θεωρητικὸν αὐτῆς μόνον ἀγαπῶν,
» ἀλλὰ καὶ τὸ πραγματικόν, μηδ' ἀφ' ὧν αὐτὸς ἄλυ-
» πον ἕξει βίον προαιρούμενος, ἀλλ' ἐξ ὧν πολλοὺς ὠφε-
» λήσει· παρακελευσαίμην ἂν αὐτῷ, τὴν ἐκείνου τοῦ ῥή-
τορος μιμεῖσθαι προαίρεσιν. τίς γὰρ οὐκ ἂν γένοιτο φι-
λόπολίς τε, καὶ φιλόδημος; ἢ τίς οὐκ ἂν ἐπιτηδεύσειε
τὴν πολιτικὴν καλοκαγαθίαν, ἀναγνοὺς αὐτοῦ τὸν πα-
νηγυρικόν; ἐν ᾧ διεξιὼν τὰς τῶν ἀρχαίων ἀρετάς,
φησὶν, ὡς οἱ τὴν ἑλλάδα ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῶν
βαρβάρων, οὐ τὰ πολέμια δεινοὶ μόνον ἦσαν, ἀλλὰ καὶ
τὰ ἤθη γενναῖοι, καὶ φιλότιμοι, καὶ σώφρονες· οἵ γε
τῶν

ὅτι ἰσοκρά-
της κατὰ τὸ
τῶν ὑποθέσεων
κάλλος πάν-
των ὑπερέχει
διὰ τῶν πρα-
γμάτων συνί-
στησι.

ὁ πανηγυρι-
κός.

inuẽtio singulis reb. accõmodata, multa est & dẽsa, nihiloq; Lysiana inferior: iudiciũ itẽ à magno ingenio profectũ. Dispositio uerò & distributiones rerũ, & singulorũ epicherematũ expoliata tractatio, & orationis singulari uarietate, et nouis accessionibus, ad leuãdũ similitudinis fastidiũ, distinctio, et si quæ sunt aliæ uirtutes in tractatione rerũ: hæc apud Isocratẽ lõgè maiora sunt, et meliora omnia. Præcipuã uerò laudẽ meretur ob institutũ orationũ, in quibus elaborauit, et argumentorũ honestatẽ et elegantiã, quæ tractãda suscepit. Hæc studiosos eius nõ eloquẽtia tantũ augere, sed ad morũ etiã honestatẽ instituere, & gubernandæ tũ familiæ, tũ ciuitati, tũ toti Græciæ idoneos possint reddere. Nã præstantissima præcepta uirtutis in orationib. Isocratis inueniũtur. Ac mea qdẽ sentẽtia, q nõ partẽ aliquã ciuilis facultatis, sed rationẽ gerendæ Reipub. uniuersam cõplecti animo uolet, is hunc oratorẽ nocturna diurnaq; manu uersare debebit. Quòd si qs uerã philosophiam amplectitur, sola cõtẽplatione rerũ haud contẽtus, sed actione uirtutis etiã occupatus: nec suis commodis metitur omnia, sed multis prodesse studet: huic ego autor ero, ut oratoris huius imitetur institutũ. Quis enim nõ amore cõplecteretur & Rempub. & populũ: aut qs honestati et ijs uirtutib. quæ in magistratu bonisq; ciuib. reqrũtur, nõ studeret, lecto eius Panegyrico? Nã ibi maiorũ uirtutes commemorãs, eos q à dominatu Barbarorũ Græciã liberarint, nõ egregios tãtùm bellatores fuisse dicit: sed animis & morib. etiã generosis ꝑditos, et gloriæ cupidos et modestos:

Vid. Quintil. l. 5. c. 10.

Isocratẽ argumentorũ honestate præferendũ esse omnibus, exẽplis probat.

Polytica oro Panegyr.

Panegyricus.

τῶν μὲν κοινῶν μᾶλλον ἐφρόντιζον, ἢ τῶν ἰδίων: τῶν δ' ἀλλοτρίων ἧττον ἐπεθύμουν, ἢ τῶν ἀδυνάτων: καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐ πρὸς ἀργύριον ἔκρινον, ἀλλὰ πρὸς εὐδοξίαν: μέγαν οἰόμενοι τοῖς παισὶ καταλείψειν πλοῦτον, καὶ ἀνεπίφθονον, τὴν παρὰ τοῖς πλήθεσι τιμήν: κρείττονα δ' ἡγοῦντο τὸν εὐσχήμονα θάνατον, ἢ τὸν ἀκλεῆ βίον: ἐσκόπουν δ', οὐχ ὅπως οἱ νόμοι καλῶς καὶ ἀκριβῶς αὐτοῖς ἕξουσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων μετριότης μηδὲν ἐκβήσεται τῶν πατρίων: οὕτω δ' εἶχον αὐτοῖς τὰ πρὸς ἀλλήλους φιλοτίμως καὶ πολιτικῶς, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, πότεροι πλείω τὴν πόλιν ἀγαθὰ ποιήσουσιν, οὐχ οἵτινες τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες, τῶν λοιπῶν αὐτοὶ ἄρξουσι: τῇ δ' αὐτῇ προθυμίᾳ χρώμενοι καὶ πρὸς τὴν ἑλλάδα, τῷ θεραπεύειν προσήγοντο τὰς πόλεις, καὶ τῷ πείθειν ταῖς εὐεργεσίαις μᾶλλον ἢ τῷ βιάζεσθαι τοῖς ὅπλοις κατεῖχον: πιστοτέροις χρώμενοι τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις, καὶ ταῖς συνθήκαις ἀξιοῦντες μᾶλλον ἐμμένειν, ἢ ταῖς ἀνάγκαις: τοιαῦτα δὲ περὶ τῶν ἡττόνων ἀξιοῦντες γινώσκειν, οἷα περὶ σφῶν αὐτῶν τοὺς κρείττους ἂν ἠξίωσαν φρονεῖν: οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι τὰς γνώμας, ὡς ἰδίᾳ μὲν ἔχοντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν ἑλλάδα οἰκοῦντες. τίς δ' οὐκ ἂν ἀγαπήσειε μέγεθος ἔχων ἀνήρ, καὶ δυνάμεώς τινος ἡγούμενος, ἃ πρὸς φίλιππον αὐτῷ τὸν μακεδόνα γέγραπται; ἐν οἷς ἀξιοῖ στρατηγὸν ἄνδρα, καὶ τηλικαύτης ἐξουσίας κύριον, διαλλάττειν μὲν τὰς διαφερομένας πόλεις, ἀλλὰ μὴ συγκρούειν πρὸς ἀλλήλας, τὴν δ' ἑλλάδα μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιεῖν, ὑπεριδόντα δὲ τῆς περὶ τὰ μικρὰ φιλο-

ὁ πρὸς φίλιππον.

τιμίας

destos: q̃ quidẽ Rẽpub. diligẽtius curarẽt, quàm priuatã: aliena minus cõcupiscerẽt, quã ea quæ fieri nõ possent: felicitatẽ nõ in opulentia, sed in honesta fama sitam esse iudicarẽt: existimantes, se liberis magnas diuitias, & nõ inuidiosas relicturos, si honorẽ eis popularẽ reliquissent: honestã porrò mortẽ ingloriæ uitæ præferendã ducerẽt: nõ in eo elaborãtes, ut præclaras & accuratas leges haberẽt, sed ut ea esset in quotidianæ uitæ cõsuetudine ciuium moderatio, quæ à patrijs institutis nequaquã recederet: tã honestè & ciuiliter inuicẽ affecti, ut inter sese quasi p̃ factiones certarent, quinã melius de Rep. mereri possent, nõ q̃ oppreßis aduersarijs, ipsi reliq̃s imparent: eadẽq; utẽtes animi propẽsione erga Græciã quoq;, officijs ciuitates adiungerẽt: & p̃suasione beneficiorũ potius, quàm armorũ coactione in fide retinerẽt: ita ueraces, ut eorũ simplex oratio minus in dubiũ uocaretur, quàm nũc iurisiurandi religio: itaq; constãtes, ut pacta & fœdera ultrò seruarẽt diligẽtius, quàm si cõstricti neceßitate tenerentur: non alia in imbecilliores decernẽtes, quàm in se à potẽtioribus statui uellẽt: & sic persuasum haberent, se priuatim quidem suas tenere ciuitates, sed in Græcia, tanquam cõmuni patria, habitare. Quis uerò uir magnus & iusti exercitus imperator, ea nõ magni faciat, quæ ad Philippum Macedonem scripsit? cùm ducis, præsertim tanta potestate præditi, officiũ esse dicit, urbes dißidentes reconciliare, & nõ inter eas seditionem ac discordiã concitare: Græciam è parua magnam reddere: despectoq; minutarum rerum studio, Oratio Philippica.

τιμίας τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρεῖν ἔργοις, ἐξ ὧν κατορθώ-
σας τε πάντων ἡγεμόνων ἐπιφανέστατος ἔσται, καὶ
ἀποτυχὼν τήν γ᾽ εὔνοιαν τὴν παρὰ τῶν ἑλλήνων κτή-
σεται: ἧς οἱ τυχόντες, πολλῷ μᾶλλον εἰσὶ ζηλωτότεροι
τῶν μεγάλας πόλεις καὶ πολλὰς χώρας καταστρεψα-
μένων. ἔτι δὲ παρακελεύεται μιμεῖσθαι τὴν ἡρακλέους
τε προαίρεσιν, καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὅσοι μετὰ τῶν
ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν. καὶ φησὶ
„ χρῆναι τοὺς τῶν ἑτέρων διαφέροντας, προαιρεῖσθαι μὲν
„ τὰς μέγεθος ἐχούσας πράξεις. ἐπιτελεῖν δ᾽ αὐτὰς
„ μετ᾽ ἀρετῆς: ἐνθυμουμένους, ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν
ἔχομεν. ἀθάνατοι δὲ γινόμεθα δι᾽ ἀρετήν. καὶ τοῖς μὲν
πρὸς ἄλλό τι τῶν ἀγαθῶν ἀπλήστως διακειμένοις
ἀχθόμεθα, τοὺς δὲ τιμὴν μείζω τῆς ὑπαρχούσης ἀεὶ
γλιχομένους ἐπαινοῦμεν. καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων, ἐφ᾽ οἷς χαί-
ρουσιν οἱ πολλοί, τοῦ τε πλούτου καὶ ἀρχῆς καὶ δυναστείας,
πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς συμβαίνει γίνεσθαι κυρίους:
τῆς δ᾽ ἀρετῆς, καὶ τῆς παρὰ τοῖς πλήθεσιν εὐνοίας,
τοὺς οἰκείους ἑκάστου κληρονομεῖν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη
τοὺς ἀναγινώσκοντας ταῦτα δυνάστας, φρονήματός τε
μείζονος ὑποπίμπλασθαι, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμεῖν τῆς
ὁ συμμαχικὸς, ἢ περὶ τῆς εἰρήνης. ἀρετῆς. τίς δ᾽ αὖ μᾶλλον ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν
εὐσέβειαν προτρέψαιτο, καθ᾽ ἕκαστόν τ᾽ ἄνδρα ἰδίᾳ
καὶ κοινῇ τὰς πόλεις ὅλας, τοῦ περὶ τῆς εἰρήνης λόγου;
ἐν γὰρ δὴ τούτῳ πείθει τοὺς ἀθηναίους τῶν μὲν ἀλλο-
τρίων μὴ ἐπιθυμεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς παροῦσι στέργειν: καὶ τῶν
μὲν μικρῶν πόλεων ὥσπερανεὶ κτημάτων φείδεσθαι,
τοὺς δὲ συμμάχους εὐνοίᾳ τε καὶ εὐεργεσίαις πειρᾶσθαι
κατέχειν, ἀλλὰ μὴ ταῖς ἀνάγκαις, μηδὲ ταῖς βίαις: τῶν
δὲ προγόνων μιμεῖσθαι, μὴ τοὺς πρὸ τῶν δεκελεικῶν

γινομέ-

studio, ea suscipere, quibus & feliciter confectis, omnium ducum clarissimus futurus sit: & infectis, saltem Græcorum beneuolentiam consequuturus: cuius qui sint facti compotes, longè latéque præclariores habeantur iis qui magnas urbes euertant, multásque nationes subigant. Præterea hortatur, ut Herculis institutum, ac cæterorum principum, qui cum Græcis aduersus Barbaros militarunt, imitetur: & iis, ait, qui præstent reliquis, magnas esse res suscipiendas, eásque fortiter ac strenuè conficiendas: cogitantes, nos, cùm mortale corpus habeamus, fieri uirtute immortales. Nam eos qui aliorum bonorum insatiabili cupiditate teneantur, inuisos esse: contrà, honoris subinde augendi studiosos commendari: & quibus rebus plerique gaudeant, ut opibus, ut imperio, ut potentia, iis sæpenumerò etiam hostes potiri: uirtutis autem & popularis beneuolentiæ, domesticos cuiusque hæredes esse. Omnino enim necesse est, principes qui hæc legunt, & maiores capere animos, & uehementiore studio uirtutis inflammari. Quis uerò uehementius ad colendam iusticiam & pietatem, cùm singulos priuatim, tum publicè totas ciuitates adhortari queat, quam scripta de Pace oratio? quæ suadet Atheniensibus, ne appetant aliena, sed ut suo contenti sint: paruis oppidis tanquam fundis suis parcant: ac socios in officio, beneuolentia & beneficiis, non ui & necessitate coactos, contineant: utq; è maioribus imitentur non eos qui ante bellum De-

utilitas [illegible]

Socialis, siue de Pace oratio.

γνομένους, οἳ μικροῦ ἐδέησαν ἀπολέσαι τὴν πόλιν, ἀλλὰ τοὺς περὶ τῶν Περσικῶν, οἳ καλοκἀγαθίαν ἀσκοῦντες διετέλεσαν. ἐπιδεικνύντα τ' ὡς οὐχ αἱ πολλαὶ τριήρεις, οὐδ' οἱ μετὰ βίας ἀρχόμενοι Ἕλληνες μεγάλην ποιοῦσι τὴν πόλιν· ἀλλ' αἱ δίκαιαί τε προαιρέσεις, καὶ τὸ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. παρακαλεῖ τε τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔνοιαν οἰκείαν ποιεῖν τῇ πόλει, μεγίστην ἡγούμενος πρὸς εὐδαιμονίαν· καὶ πολεμικοὺς μὲν εἶναι ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς μελέταις, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδένα μηδὲν ἀδικεῖν· διδάσκων, ὡς οὔτε πρὸς πλοῦτον, οὔτε πρὸς δόξαν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν, οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρετή, καὶ τὰ μέρη ταύτης· καὶ τοῖς μὴ ταῦτα ὑπολαμβάνουσιν ἐπιτιμῶν, οἳ τὴν μὲν ἀδικίαν κερδαλέαν ἡγοῦνται,
,, καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν· τὴν δὲ
,, δικαιοσύνην ἀλυσιτελῆ, καὶ μᾶλλον ἑτέροις ἢ τοῖς ἔχουσιν ὠφέλιμον. τούτων γὰρ οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν ἢ βελτίους ἢ ἀληθεστέρους, ἢ μᾶλλον πρέποντας φιλοσοφίᾳ, δύναιτο λόγους εἰπεῖν. τίς δὲ τὸν Ἀρεοπαγιτικὸν ἀναγνοὺς λόγον οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ῥήτορος; ὃς ἐτόλμησε διαλεχθῆναι περὶ πολιτείας Ἀθηναίοις· ἀξιῶν μεταθέσθαι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν, ὑπὲρ ἧς τῶν δημαγωγῶν οὐδεὶς ἐπε-
,, χείρει λέγειν· θεωρῶν, εἰς τοσαύτην αὐτὴν προεληλυ-
,, θυῖαν ἀκοσμίαν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἐπὶ τῶν ἰδιωτῶν
,, κρατεῖν, ἀλλ' ἕκαστον ὅ, τι καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γίνοιτο καὶ
,, ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ τὴν ἄκυρον παρρησίαν, δη-
,, μοτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ πάντων νομιζομένην· ἀνασῶσαι δὲ τὴν ὑπὸ Σόλωνός τε καὶ Κλεισθένους καταστα-

ὁ ἀρεοπαγιτικός.

θεῖσαν

relicũ, propemodũ ciuitatẽ euertiſſent: ſed illos qui ante bellum Perſicum, perpetuum uirtutis ſtudium habuerũt. Oſtẽdit etiã, non multitudine triremiũ, aut imperio per uim in Græcos exercẽdo, Rempub. augeri: ſed iuſtis potius actionibus, iniurijsq́; prohibendis. Beneuolentiã item Græcorũ, quam ad beatè uiuendum plurimum cõferre exiſtimat, ciuitati ut conciliẽt, in primis hortatur: & , ut ad bellum quidem parati ſint & inſtructi, ſed pacis ita ſtudioſi, ut neminem ullis iniurijs afficiãt: ac docet, neq; ad parãdas opes, neq; ad gloriam, neq; deniq; ad felicitatẽ quicquã tantum cõferre, quantũ uirtutẽ & eius partes. Eos aũt qui aliter ſentiunt, reprehẽdit, quòd exiſtimẽt, iniuſticiã quidẽ callidã eſſe, & ad quotidianã uitã utilẽ: iuſticiam uerò incõmodã, & alijs quàm ijs penes quos eſt utiliorem. Ego quidẽ haud ſcio, an quiſquã oratiões uel meliores, uel ueriores, uel magis philoſophiæ conſentaneas habere queat. Quis porrò lecta oratione Areopagitica, non modeſtior fieret? aut quis inſtitutũ oratoris non laudet? q apud Athenienſes de Reip. forma diſputare non dubitarit: ac autor eſſe, ut ea Democratia quæ tũ erat, tanquã ciuitati pernicioſa, mutaretur. Qua de re popularium magiſtratuũ nemo referre inſtituebat. Videbat enim ita prolapſam eſſe diſciplinã ciuitatis, ut iam nec à magiſtratib. homines priuati coherceri poſſent: ſed unuſquiſq; cùm diceret, tũ faceret, quicquid collibitum eſſet, ac omnes importunã confidentiam, libertatẽ popularem exiſtimarent. Suadet igitur, ut à Solone et Cliſthene conſtituta Reſpu

Areopagiticus.

θεῖσαν πολιτείαν. ἧς τὴν προαίρεσιν καὶ τὰ ἔθη διεξιών, δεινότερον μὲν ἡγεῖσθαι φησὶ τοὺς τότ' ἀνθρώπους τὸ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντειπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λύειν: δημοκρατίαν δ' αὐτοὺς νομίζειν οὐ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην. τὸ δ' ἐλεύθερον, οὐκ ἐν τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ κελευόμενα ποιεῖν τίθεσθαι: ἐξουσίαν τ' οὐδενὶ τῶν ἀκολάστων ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῖς βελτίστοις ἀνατιθέναι τὰς ἀρχάς, τοιούτους ἔσεσθαι τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνοντας, οἷοί περ ἂν ὦσιν οἱ τὴν πόλιν διοικοῦντες: ἀντὶ δὲ τοῦ τὰς ἰδίας οὐσίας, ἐκ τῶν δημοσίων ἐπανορθοῦν, τοὺς ἰδίους πλούτους εἰς τὰ κοινὰ καταχορηγῆσαι: χωρὶς δὲ τούτων, πλείω τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πατέρας τῶν υἱῶν ἀνδρῶν γενομένων, ἢ παίδων ὄντων ἐποιοῦντο: ἐνθυμουμένους, ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης τῆς παιδείας, ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς σωφροσύνης μᾶλλον ὠφελεῖται τὸ κοινόν: κρείττονά τ' ὑπολαμβάνειν τὰ χρηστὰ ἐπιτηδεύματα τῆς ἀκριβοῦς νομοθεσίας, σκοποῦντας, οὐχ ὅπως ταῖς τιμωρίαις τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀνείρξουσιν, ἀλλ' ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἕκαστον ἐπιτηδεύειν: καὶ τὴν μὲν πατρίδα δεῖν οἰομένους ἐν ἐξουσίᾳ διάγειν μεγάλῃ, τοῖς δ' ἰδιώταις μηδὲν ἐξεῖναι ποιεῖν, ὅ, τι ἂν οἱ νόμοι κωλύωσι: καρτερεῖν δὲ τὰ δεινά, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι ταῖς συμφοραῖς. τίς δ' ἂν μᾶλλον πείσειε καὶ πόλιν καὶ ἄνδρας τοῦ ῥήτορος; πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, μάλιστα δ' ἐν τῷ πρὸς Λακεδαιμονίους γραφέντι λόγῳ, ὃς ἐπιγράφεται μὲν Ἀρχίδαμος, ὑπόθεσιν δὲ περιείληφε τὴν περὶ τοῦ μὴ προέσθαι Μεσσήνην Βοιωτοῖς, μηδὲ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. ἠτύχητο γὰρ δὴ τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἡ περὶ Λεῦκτρα μάχη, καὶ

ὁ πρὸς Λακεδαιμονίους Ἀρχίδαμος γραφεὶς λόγος.

blica reuocetur. cuius naturam & instituta recensens, ait: Illa ætate grauius existimatum esse, natu maioribus dicendo aduersari, quàm aciem soluere: Democratiam eos iudicasse, non in petulantia, sed in modestia consistere: Libertatem posuisse non in contemptu magistratuum, sed in imperatis faciendis: Potestatem flagitioso nemini dedisse, sed spectatissimis uiris magistratus mandasse: quòd existimarent, tales fore cæteros ciues, quales essent gubernatores ciuitatis. Tantum uerò abfuisse ut peculatu rem familiarem amplificarent, ut suas opes in Reipublicæ utilitatem effunderent. Præterea, patribus maiori curæ fuisse filios, iam uiros, quàm pueros: quòd illorum modestiam plus prodesse Reipublicæ quàm puerilem institutionem, & recta studia legum accuratæ constitutioni præstare censerent: exquirentes, non quibus suppliciȷs delinquentes cohercerent, sed qua disciplina cauerent, ne quid pœna dignum ab ullo committeretur. Ac patriam quidem existimantes autoritate magna florere, priuatis autem hominibus licere nihil, quod legibus interdictum esset, oportere: sed eis & pericula subeunda, & res aduersas infractis animis esse perferendas. Quis uerò uel ciuitati, uel uiris facilius persuaderet hoc oratore, cùm multis aliȷs in locis, tum in oratione Laconica, quæ Archidamus inscribitur? & illud argumentum continet, neq; Messenam Bœotiȷs tradendam, nec hostium imperata esse facienda. Nam aduerso Marte pugnarant Lacedæmoniȷ & ad Leuctra,

Archidamo ad Lacedæmonios scripta oratio.

καὶ πολλαὶ μετ' ἐκείνην ἕτεραι. καὶ τὰ μὲν Θηβαίων πράγματα, ᾔρθη τε, καὶ εἰς μέγεθος ἀρχῆς προελήλυθε· τὰ δὲ τῆς Σπάρτης, ταπεινὰ καὶ ἀνάξια τῆς ἀρχαίας ἡγεμονίας ἐγεγένει. τελευτῶσα γοῦν ἵνα τύχῃ τῆς εἰρήνης ἡ πόλις, ἐβουλεύετο εἰ χρὴ Μεσσηνίας ἀποστῆναι, ταύτην ἐπιτιθέντων αὐτῇ Βοιωτῶν τὴν ἀνάγκην. ὁρῶν οὖν αὐτὴν ἀνάξια πράττειν μέλλουσαν τῶν προγόνων, τόνδε τὸν λόγον συνετάξατο, Ἀρχιδάμῳ, νέῳ μὲν ὄντι, καὶ οὔπω βασιλεύοντι, ἐλπίδας δὲ πολλὰς ἔχοντι ταύτης τεύξεσθαι τῆς τιμῆς. ἐν ᾧ διεξέρχεται, πρῶτον μὲν ὡς δικαίως ἐκτήσαντο Μεσσήνην Λακεδαιμόνιοι, παραδόντων τ' αὐτὴν τῶν Κρεσφόντου παίδων, ὅτε ἐξέπεσον ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦ θεοῦ προστάξαντος δέξασθαι καὶ τιμωρεῖν τοῖς ἀδικουμένοις· πρὸς δὲ τούτοις ἐπικυρώσαντος μὲν τὴν κτῆσιν τοῦ πολέμου, κάτοχον δὲ ὡς καὶ βέβαιον πεποιηκότος τοῦ χρόνου. διδάσκει δ' ὡς εἰ οὐ Μεσσηνίοις τοῖς οὐκέτ' οὖσιν, ἀλλὰ δούλοις καὶ εἵλωσιν ὁρμητήριον καὶ καταφυγὴν παρέξουσι τὴν πόλιν. διεξέρχεταί τε τοὺς κινδύνους τῶν προγόνων, οὓς ὑπέμειναν ἕνεκα τῆς ἡγεμονίας· καὶ τῆς δόξης ὑπομιμνήσκει τῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὑπαρχούσης περὶ αὐτῶν. παραινεῖ τε μὴ συγκαταπίπτειν ταῖς τύχαις, μηδ' ἀπογινώσκειν τὰς μεταβολάς, ἐνθυμουμένους, ὅτι πολλοὶ μὲν ἤδη μείζω δύναμιν ἔχοντες ἢ Θηβαῖοι, ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἐκρατήθησαν· πολλοὶ δ' εἰς πολιορκίαν κατακλεισθέντες, καὶ δεινότερα ἢ Λακεδαιμόνιοι πάσχοντες, διέφθειραν τοὺς ἐπιστρατεύσαντας. καὶ παράδειγμα ποιεῖται τὴν Ἀθηναίων πόλιν, ἥτις ἐκ πολλῆς εὐδαιμονίας ἀνα-

& deinde multis alijs prælijs: ac Thebanorum quidem opes florebant, & ad imperij magnitudinem processerant: Spartanorum autem res afflictæ erant, & à dignitate ueteris principatus degenerarant. Tandem igitur ciuitas, ut pacem impetraret, deliberabat, essétne agro Messenio cedendum? nã hæc ei necessitas à Bœotijs imponebatur. Quum igitur uideret Isocrates, eam indigna facturam esse suis maioribus: Archidamo, qui quidem adolescens, necdum regno potitus erat, sed magnam tamen spem habebat, eum honoris gradum assequendi, hanc orationem composuit: cuius initio commemorat, iurè Messenam tenere Lacedæmonios, tum à Cresphontæ liberis regno pulsis traditam, tum oraculo Delphico confirmatam, quo iussi fuerint, & urbem accipere, & affectis iniuria opitulari, tum belli iure & diuturnitate temporis constabilita possessione. Docet etiam non Messenijs, qui nulli iam essent, sed seruis & mancipijs (quos Helotas uocant) id oppidum, ut portum & receptaculum, tradituros. Enumerat & pericula, quæ maiores eorum imperij causa adierint: & qua sint apud Græcos existimatione, commonefacit: hortaturq́ue, ne fracti rebus aduersis, animos abijciant, sed potius spe fortunæ melioris erigantur: & cogitent, multos Thebanis potentiores, ab imbecillioribus esse uictos: multos cinctos obsidionibus, & grauioribus malis, quàm Spartanos, conflictantes, eos à quibus oppugnarentur, deleuisse. Adducit exemplum ciuitatis Atheniensium, quæ rebus florentissimis

στρατὸς γινομένη, τοὺς ἐσχάτους ὑπέστη κινδύνους, ἵνα μὴ τοῖς βαρβάροις ποιῇ τὸ προσταττόμενον, παρακελεύεται δὲ καὶ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, καὶ θαρρεῖν περὶ τῶν μελλόντων: ἐπισταμένους, ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπανορθοῦνται πολιτείᾳ χρηστῇ, καὶ πολέμων ἐμπειρίαις, ἐν οἷς περιεῖχεν ἡ σπάρτη τῶν ἄλλων πόλεων. οἴεται δὲ δεῖν αὐτοὺς κακῶς πράττοντας μὴ εἰρήνης ἐπιθυμεῖν, οἷς ἐκ τῆς καινουργίας ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλειν τὰ πράγματα ἐλπὶς, ἀλλὰ τοὺς εὐτυχοῦντας. ἐν γὰρ τῷ κινδύνῳ τὴν τῶν παρόντων ἀγαθῶν εἶναι φυλακήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις διεξελθὼν, ὅσα καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἐπιφανεστάτοις αὐτῶν ἐπράχθη κατὰ τοὺς πολέμους λαμπρὰ ἔργα, καὶ ὅσης αἰσχύνης ἄξια δράσουσι, καὶ ὡς διαβληθήσονται παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐπιλογισάμενος, καὶ ὅτι πάντοθεν αὐ-

„ τοῖς ἐπικουρία τις ἔσται τὸν ἀγῶνα ποιουμένοις, καὶ

„ παρὰ θεῶν, καὶ παρὰ συμμάχων, καὶ παρὰ πάν-

„ των ἀνθρώπων, οἷς ἐπίφθονος ἡ θηβαίων δύναμις αὐξομένη, καὶ τὴν κατέχουσαν ἀκοσμίαν καὶ ταραχὴν τὰς πόλεις ἐπιτροπευόντων τῆς ἑλλάδος βοιωτῶν, ἐπιδειξάμενος: τελευτῶν, εἰ καὶ μηδὲν τούτων μέλλοι γίνεσθαι, μηδ᾽ ὑπολείποιτό τις ἄλλη σωτηρίας ἐλπὶς, ἐκλιπεῖν κελεύει τὴν πόλιν· διδάσκων αὐτοὺς, ὡς χρὴ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον εἴς τε σικελίαν ἐκπέμψαι, καὶ ἰταλίαν, καὶ τ᾽ ἄλλα χωρία τὰ φίλια: αὐτοὺς δὲ καταλαμβάνοντας τόπον, ὅς τις ἂν ὀχυρώτατος ᾖ, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτηδειότατος, ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. οὐδεμίαν γὰρ

ἀξιῶ-

euersa, extrema quæque perpessa fuerit, ne audiens esset dicto Barbarorum. Monet ut præsentia perferant, & de futuris bene sperent: cùm tales calamitates à ciuitatibus emendari sciant, prudenti constitutione Reipublicæ & peritia rei militaris: quibus rebus Sparta reliquas urbes superet. Censet ijs potius, cum quibus bene agatur, quàm ipsis, rebus suis aduersis, pacem expetendam: cùm res nouas molientibus spes fortunæ melioris proposita sit. Si enim belli discrimen subeant, partas opes ab eis posse conseruari. Præterea multis alijs præclaris operibus commemoratis, quæ clarissimi ex illis publicè priuatímque in bellis ediderint, colligit, quantum dedecus suscepturi, & in quantum apud Græcos crimen uenturi sint. Sin arma ceperint, eis ab omni parte auxilia præstò esse futura, à Dijs immortalibus, à socijs, ab uniuersis hominibus, qui potentiæ Thebanorum incrementis inuideant. Denique, ostensa confusione & tumultibus, quibus urbes Græcæ, Bœotijs rerum potientibus, agitentur: ut nihil horum eueniat, nec ulla spes incolumitatis alia relinquatur: urbem eos deserere iubet: docens, uxores & liberos, cæterámque turbam, in Siciliam & Italiam, & reliqua loca eis amica mitti: ipsos uerò castello aliquo munitissimo, & ad gerendum bellum commodissimo, occupato, hostes summis uiribus terra maríque persequi oportere. Nullum enim

ἀξιώσειν δύναμιν, ὁμόσε χωρεῖν, ἀνδράσι κρατίστοις μὲν τὰ πολέμια τῶν ἑλλήνων, ἀπονενοημένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακειμένοις, δικαίαν δ' ὀργὴν καὶ πρόφασιν εὐπρεπῆ τῆς ἀνάγκης ἔχουσι. ταῦτα γὰρ οὐ λακεδαιμονίοις συμβουλεύειν φαίην ἂν αὐτὸν ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἕλλησι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, πολλῷ κρεῖττον ἁπάντων φιλοσόφων οἳ τέλος ποιοῦνται τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ καλόν. ἔχων δὲ πολλοὺς αὐτοῦ καὶ ἄλλους δεῖξαι λόγους, πρὸς πόλεις τε καὶ δυνάστας καὶ ἰδιώτας γραφέντας, ὧν οἱ μὲν εἰς τὸν βίον καὶ σωφροσύνην τὰ πλήθη παρακαλοῦσιν, οἱ δ' εἰς μετριότητα καὶ νόμιμον ἀρχὴν τοὺς δυνάστας προάγουσιν, οἱ δὲ κοσμίους τῶν ἰδιωτῶν ἀπεργάζονται τοὺς βίους, ἃ δεῖ πράττειν ἕκαστον ὑποτιθέμενοι: δεδοικὼς μὴ πέρα τοῦ δέοντος ὁ λόγος ἐκμηκυνθῇ μοι, ταῦτα μὲν ἐάσω: τοῦ δ' εὐπαρακολούθητα γενέσθαί μοι μᾶλλον τὰ πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τῆς διαφορᾶς ἕνεκα, ἣ διαλλάττει λυσίου, τὰς ἀρετὰς αὐτῶν εἰς βραχύτερον συναγαγὼν λόγον, ἐπὶ τὰ παραδείγματα μεταβήσομαι. πρώτην μὲν τοίνυν ἔφην ἀρετὴν εἶναι λόγων, τὴν καθαρὰν ἑρμηνείαν: ἐν ᾗ διαλλαγὴν οὐδεμίαν εὕρισκον πρὸς οὐδετέρῳ. ἔπειτα τὴν ἀκρίβειαν τῆς διαλέκτου τῆς τόπου συνήθους: καὶ ταύτην ἑώρων ὁμοίαν παρ' ἀμφοτέροις. μετὰ ταῦτ' ἐπελογιζόμην, ὅτι τοῖς κυρίοις καὶ συνήθεσι καὶ κοινοῖς ὀνόμασιν, ἀμφότεροι κέχρηνται. ἡ δ' ἰσοκράτους λέξις προσλαβοῦσά τι τῆς τροπικῆς κατασκευῆς, μέχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι προῆλθε. τῆς δὲ σαφηνείας καὶ τῆς ἐναργείας ἀμφοτέρους κρατεῖν ἀπεφηνάμην. ἐν δὲ τῷ συντόμως ἐκφέρειν τὰ νοήματα, λυσίαν μᾶλλον ἡγούμην ἐπιτυγχάνειν, περὶ τὰς αὐξήσεις ἰσοκράτην

ἔτι περὶ λόγων κεφάλαια.

ἀνακεφαλαίωσις τῆς ἰσοκράτους καὶ λυσίου ἀντεξετάσεως.

κατορ-

exercitum ausurũ esse collatis signis, cum uiris Græciæ bellicosissimis, qui uitam uilissimam censeant, & quibus iusta ira & causa honestissima eam necessitatem imposuerit, dimicare. Hæc ego non tam Lacedæmonijs, quàm alijs quoq; Græcis, atque adeò hominibus uniuersis, cum suadere dixerim, longè melius, quàm omnes philosophos, qui summum uitæ bonum in uirtute & honestate ponũt. Quamuis autem illius multas etiam alias orationes recensere possem, ad ciuitates, ad principes, ad priuatos homines scriptas: quarum alijs populos ad uitam modestè agẽdam hortatur, alijs principes ad moderationem & legitimum imperium instituit, alijs priuatorum hominum uitam modestiorem efficit, præcipiendo quid singulis faciendum sit: ueritus, ne prolixitate orationis modum excedam, his omissis, ut ea quæ suprà diximus, facilius intelligantur, & discrimen quod est inter Isocratem & Lysiam, rectius perspiciatur: uirtutibus eorum breuius comprehensis, ad exempla transibo. Primam igitur orationis uirtutem esse dixi, puram elocutionem: in qua differentiam ullam apud neutrum inuenio. Deinde diligẽtem obseruationem sermonis tunc usitati: hãc etiam similem apud utrunque uideo. Post hæc, proprijs & receptis, & communibus uerbis ambos esse usos, animaduerti: Isocratis autem dictionem tantisper progressam esse usurpatione troporum, ut ne molestiam pareret. Perspicuitatem & euidentiam tenere utrunque pronunciaui: breuitate sententiarum Lysiam feliciorẽ esse: amplificationes succedere melius

Aliarum orationum capita.

Capita cõparationis inter Isocratem & Lysiam.

κατορθοῦν ἄμεινον ἐδόκουν. ἐν τῷ συστρέφειν τὰ νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρειν, ὡς πρὸς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειον, Λυσίαν ἀπεδεχόμην. ἐν ταῖς ἠθοποιΐαις ἀμφοτέρους εὕρισκον δεξιούς. τῆς δὲ χάριτος καὶ τῆς ἡδονῆς, ἀναμφιλόγως ἀπεδίδουν τὰ πρωτεῖα Λυσίᾳ. τὸ μεγαλοπρεπὲς ἡρῷον παρ᾽ Ἰσοκράτει, τοῦ πιθανοῦ καὶ πρέποντος οὐδέτερον ἐδόκουν ἀπολείπεσθαι. ἐν τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων Λυσίαν μὲν ἀφελέστερον ἐκεῖνον, Ἰσοκράτην δὲ περιεργότερον· καὶ τὸν μὲν τῆς ἀληθείας πιθανώτερον εἴκαζον, τὸν δὲ τῆς κατασκευῆς ἀθλητὴν ἰσχυρότερον. ταῦτ᾽ ἔφην περὶ τῆς λέξεως τῆς ἑκατέρου. τῶν δὲ πραγμάτων ποιούμενος ἐξέτασιν, τὴν μὲν εὕρεσιν θαυμαστὴν παρ᾽ ἀμφοῖν κατελαβόμην, καὶ ἔτι τὴν κρίσιν. τῇ δὲ τάξει τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ τοῖς μερισμοῖς τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ τῇ καθ᾽ ἕκαστον εἶδος ἐξεργασίᾳ, τοῖς τ᾽ ἄλλοις ἅπασι, τοῖς ἐν τῷ πραγματικῷ τόπῳ θεωρήμασι, παραπολὺ προτερεῖν ἡγούμην Ἰσοκράτην Λυσίου. κατὰ δὲ τὴν λαμπρότητα τῶν ὑποθέσεων, καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς προαιρέσεως, πλεῖον διαφέρειν ἢ παιδὸς ἄνδρα, ὡς ὁ Πλάτων εἴρηκεν· εἰ δὲ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ῥητόρων, ὅσοι φιλοσόφως τοῦ μαθήματος τούτου προέστησαν. τῆς μέν τοι ἀγωγῆς τῶν περιόδων τὸ κύκλιον, καὶ τῶν σχηματισμῶν τῆς λέξεως τὸ μειρακιῶδες, οὐκ ἐδοκίμαζον. δουλεύει γὰρ ἡ διάνοια

» πολλάκις τῷ ῥυθμῷ τῆς λέξεως, καὶ τοῦ κομψοῦ

» λείπεται τὸ ἀληθινόν. κράτιστον δ᾽ ἐπιτήδευμα ἐν διαλέκτῳ πολιτικῇ καὶ ἐναγωνίῳ τὸ ὁμοιότατον τῷ κατὰ φύσιν. βούλεται δ᾽ ἡ φύσις τοῖς νοήμασιν ἕπεσθαι τὴν λέξιν, οὐ τῇ λέξει τὰ νοήματα. συμβουλῶ

Περὶ ἑρμηνείας Ἰσοκράτους ψόγος.

δὲ δὴ

melius Isocrati, duxi: sententijs in compendium contrahendis, & rotundè efferendis, Lysiam, ut ad uera certamina idoneum, approbaui. In morib. exprimendis utrunque dextrum reperi: sed gratiæ et iucunditatis, citra controuersiam primas Lysiæ detuli. Heroica magnificentia apud Isocratem reperitur: probabilitate & decoro neuter mihi destitui uisus. In compositione uerborum Lysiam simpliciorem, curiosiorem Isocratem iudico: & alterum instar docti pictoris aut statuarij, ueritatem artificiosius exprimere: alterum in confirmando & exornando, ueluti pugilem robustiorem esse. Hæc sunt quæ de dictione utriusque dixerim. Iam cùm in res ipsas inquirerem, inuentionem apud utrosque admirabilem deprehendi, atque etiam iudicium. Collocatione autem enthymematum, & distributionib. epicherematum, & cuiusque generis expolitione, & alijs uniuersis quæ in rerum tractatione considerantur, longè duco Lysiæ Isocratem antecellere. Splendore quidem argumentorum, & philosophico instituto, tantum illi præstare, quantum puero uirum, ut Plato dixit: & (si uera dicenda sunt) cæteris oratoribus omnibus, quicunque in hoc doctrinæ genere dextrè ac eruditè uersati sunt. Rotundum autem periodorum ductum, & iuueniles dictionis conformationes, non probaui. Seruit enim sæpe sententia dictionis numero: nec tam habetur ab eo ueritatis, quàm elegantiæ ratio. Rectissimè autem faciunt, qui in orationis ciuili, et ad uictoriam comparato genere, proximè naturam sequuntur. Sic autem natura fert, ut dictio sententias sequatur, non ut sententiæ dictionem. Consiliario certè

Elocutionis Isocraticæ reprehensio.

* μέντοι

* δὲ δὴ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης λέγοντι καὶ ἰδιώτῃ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχοντι κίνδυνον ἐν δικαστηρίῳ, τὰ κομψὰ καὶ θεατρικὰ καὶ μειρακιώδη ταῦτ', οὐκ οἶδ' ἥν τινα δύναιτο ἂν παρασχεῖν ὠφέλειαν· μᾶλλον δ' οἶδ', ὅτι καὶ βλάβης ἂν αἴτια γένοιτο. χαριεντισμὸς γὰρ πᾶς ἐν σπουδῇ, καὶ καλῶς γινόμενος, ἄωρον πρᾶγμα καὶ πολεμιώτατον ἐλέῳ. ἔστω δ' οὐχ ἐμὸς ὁ λόγος πρῶτον μὰ Δία· ἐπεὶ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν ταύτην εἶχον ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν δόξαν· Φιλόνικος μὲν γὰρ ὁ διαλεκτικὸς, τὴν ἄλλην κατασκευὴν τῆς λέξεως ἐπαινῶν τἀνδρὸς, μέμφεται τῆς κοινότητος ταύτης καὶ τοῦ φορτικοῦ, ἐοικέναι τέ φησιν αὐτὸν ζωγράφῳ ταῖς αὐταῖς ἐσθῆσι, ἐν τοῖς αὐτοῖς σχήμασι πάσας ἐπικοσμοῦντι τὰς γραφάς. ἅπαντας γοῦν φησὶν εὑρίσκειν τοὺς λόγους αὐτοῦ, τοῖς αὐτοῖς τρόποις τῆς λέξεως κεχρημένους. ὥστ' ἐν πολλοῖς τεχνικῶς τὰ καθ' ἕκαστα ἐξεργαζόμενον, τοῖς ὅλοις ἀπρεπῆ παντελῶς φαίνεσθαι, διὰ τὸ μὴ προσηκόντως τοῖς ὑποκειμένοις τῶν ἠθῶν φράζειν. Ἱερώνυμος δ' ὁ φιλόσοφος φησὶν, ἀναγνῶναι μὲν ἄν τινα δυνηθῆναι τοὺς λόγους αὐτοῦ καλῶς, δημηγορῆσαι δὲ τήν τε φωνὴν καὶ τὸν τόνον ἐπάραντα, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ κατασκευῇ, μετὰ τῆς ἁρμοττούσης ὑποκρίσεως εἰπεῖν, οὐ παντελῶς. τὸ γὰρ μέγιστον καὶ κινητικώτατον τῶν ὄχλων παραλείπεσθαι, τὸ παθητικὸν καὶ ἔμψυχον. δουλεύειν γὰρ αὐτὸν τῇ λειότητι διὰ παντός. τὸ δὲ κεκραμένον καὶ παντοδαπὴν ἐπιτάσεσί τε καὶ ἀνέσεσι, καὶ τὸ ταῖς παθητικαῖς ὑποθέσεσι διειλημμένον ὑπερβεβηκέναι. καθόλου δέ φησιν αὐτοῦ εἰς ἀναγνώστου παιδὸς φωνὴν καταδύντα, μήτε τόνον, μήτε πάθος, μήθ' ὑπόκρισιν δύνασθαι.

ἐπιμαρτυρία φιλονείκου τοῦ διαλεκτικοῦ, καὶ ἱερωνύμου τοῦ φιλοσόφου

certè de bello & pace disserenti, & homini priuato apud iudices capitis causam dicenti, uenusta ista, & theatrica et iuuenilia, equidem non uideo quid afferre poßint utilitatis: imò uerò posse fieri scio etiam perniciosa. Omnes enim in re seria uerborum deliciæ, etiam non ineptæ, intempestiuæ sunt, & commiserationi plurimùm aduersantur. Neque uerò medius fidius, primus ego hæc dico: sed & ueterum complures idem hoc de eo senserunt. Nam Philonicus dialecticus, quum reliquum dictionis eius apparatum probet, nouitatis affectationem hanc & tumorem reprehendit: cumq; pictori comparat, qui uestibus & gestibus ijsdem picturas omnes exornet. In omnibus certè orationibus eius, eosdem tropos dictionis (inquit) inueni. Itaq; cùm in multis singula artificiosè perficit, in toto prorsus indecorus uidetur, propterea quòd propositis rebus non congruenter dicit. Hieronymus uerò philosophus ait, orationes eius elegãter quidem legi posse; sed in concione, altiore & contentiore uoce, & (hac quidem structura) cum actione decenti pronunciari posse nequaquam. Nec enim admittere (id quod maximum sit, & ad permouendum populum aptißimum) affectuum uehementiam, & uiuum quendam uigorem, cùm ipse lenitati perpetuò seruiat: tẽperationem uerò & uarietatem, cùm intentione & remißione, tum interpositis acrioribus affectibus distinctam, transilierit. Denique pueri lectoris uocem ita eum repræsentare dicit, ut neque contentionem, neq; affectum, neq; actionem ferre

Iudicium Philonici dialectici, & Hieronymi philosophi.

δύναιθ᾽ ἂν φέρειν. πολλοῖς δὲ καὶ ἄλλοις ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις εἴρηται, περὶ ὧν οὐδὲν δέομαι γράφειν. ἐξ αὐτῆς γὰρ ἔσται τῆς ἰσοκράτους λέξεως τεθείσης καταφανὴς, ὅ,τε τῶν περιόδων ῥυθμὸς, ἐκ παντὸς διώκων τὸ γλαφυρὸν, καὶ τῶν σχημάτων τὸ μειρακιῶδες, περὶ τὰς ἀντιθέσεις, καὶ παρισώσεις, καὶ παρομοιώσεις κατατελευτόμενον. καὶ οὐ τὸ γένος μέμφομαι τῶν σχημάτων: πολλοὶ γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο καὶ συγγραφεῖς καὶ ῥήτορες, ἀνθίσαι βουλόμενοι τὴν λέξιν: ἀλλὰ τὸν πλεονασμόν. τῷ γὰρ μὴ ἐν καιρῷ γίνεσθαι, μηδ᾽ ἐν ὥρᾳ, προσίστασθαι φημὶ ταῖς ἀκοαῖς. ἐν γοῦν τῷ πανηγυρικῷ τῷ περιβοήτῳ λόγῳ, πολύς ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις: πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι. ἐνταῦθα γὰρ οὐ μόνον τῷ κώλῳ τὸ κῶλον ἴσον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασι, τῷ μὲν πλείστων τὸ μεγίστων, τῷ δ᾽ ἀγαθῶν τὸ ἐπαίνων, τῷ δ᾽ αἰτίους τὸ ἀξίους. καὶ αὖθις, οὐδ᾽ ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δ᾽ ὡς ἀλλοτρίων. τό, τε γὰρ κῶλον τὸ δεύτερον, τῷ κώλῳ τῷ πρὸ αὐτοῦ πάρισον, καὶ τῶν ὀνομάτων τῷ μὲν ἀπέλαυον τὸ ἠμέλουν ἀντίθετον: τῷ δ᾽ ἰδίων, τὸ ἀλλοτρίων: οἷς ἐπιτίθησιν, ἀλλ᾽ ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δ᾽ ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων. ἀντίκειται γὰρ δὴ πάλιν κἀνταῦθα, τῷ μὲν ἐκήδοντο, τὸ ἀπείχοντο, τῷ δ᾽ οἰκείων, τὸ μηδὲν προσηκόντων. καὶ οὔπω ταῦθ᾽ ἱκανά, ἀλλ᾽ ἐν τῇ μετὰ ταῦτα περιόδῳ πάλιν ἀντιστρέφει: τῷ μὲν, αὐτός τε μέλλοι μάλιστ᾽ εὐδοκιμήσειν, τὸ ἐπιφερόμενον, καὶ τοῖς παισὶ μεγάλην δόξαν καταλείψειν. τῷ δ᾽, οὐδὲ τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων ἐζήλουν, τὸ συναπτόμενον αὐτῷ, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ᾽ ἑαυτῶν ἤσκουν.

ἰσοκράτεια σχήματα.

καὶ

ferre poßit: Multi etiã alij hæc & his similia dixerũt, de quib. mihi nihil necesse est scribere. Nã si ipsa Isocratis dictio prolata fuerit, euidẽter & periodorũ rhythmus, undiq; cõcinnitatẽ cõsectans, & iuuenile quoddã figurarũ studiũ; quod in cõtentione contrariorũ cõteritur, & in cõparib. & similiter finitis, perspicietur. Neq; ego figurarum genus ipsum reprehendo, quò multi cùm rerũ gestarũ scriptores, tũ oratores usi, orationem tanquam flosculis ornare uoluerũt: sed earũ rerum redundantiã. Quòd enim hoc & sine modo fiat, & intẽpestiuè, aurib. fastidiũ quoddã inde oboriri dico. In Panegyrica certè, celeberrima illa oratione, multus est in figuris huiusmodi: Et plurima beneficia cõtulisse, & laudes maximas meruisse. Hic enim nõ tantùm membrũ membro respondet, sed etiã uerba uerbis, uidelicet: Plurima et maxima: Beneficia & laudes: Cõtulisse et meruisse: Et rursus: Neq; fruebãtur ut proprijs, negligebãt ut aliena. Secundũ enim membrũ cõpar est priori: & uocabula, fruebãtur & negligebant, proprijs & aliena, opponuntur. quibus adijcit: Sed curabãt tanquam propria; ita uerò abstinebãt, ut abstinere decet prorsus alienis. Rursus enim etiã hîc opposita sunt, curabant & abstinebant; propria & prorsus alienis. Ac ne his quidem est contentus; sed in ea periodo quæ sequitur, rursum cõuertũtur, hoc: & ipse maximè celebrabitur: &, quod mox infertur: liberis maximam gloriam relinquet. Cumq; posuisset, Neq; alter alterius confidentiam mirabantur: subiungit, Neq; audaciam cõtra semetipsos exercebãt: nul-

Figuræ Isocraticæ.

Hęc de figuris Isocraticis è Gręco rectius iudicantur. Nostra enim interpretatio sensum præcipuè spectat; de uerbis & syllabis annumerandis non perinde sollicita.

καὶ οὐδὲ μικρὸν διαλιπὼν ἐπιφέρει τούτοις: ἀλλὰ δει-
νότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι, κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν
ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν.
οὐκοῦν καὶ δεύτερον τῷ μὲν καλῶς, τὸ κακῶς ἀντίστρο-
φον· τῷ δ' ἀκούειν, τὸ ἀποθνήσκειν πάρισον. εἰ μέτριος
ἦν μέχρι δεῦρο, ἀνεκτός: ἀλλ' οὐκ ἀνῆκε. πάλιν γοῦν
ἐν τῇ μετ' αὐτὴν περιόδῳ τίθησιν: ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τῶν
ἀνθρώπων, οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων, ἀλλ' ὀ-
λίγων συνθημάτων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν καὶ περὶ
τῶν ἰδίων ὁμονοήσουσιν. οὐκοῦν τὸ γραμμάτων καὶ συν-
θημάτων πάρισον, καὶ τὸ πολλῶν καὶ ὀλίγων καὶ
κοινῶν καὶ ἰδίων ἀντίθετα. ἔπειθ' ὥσπερ οὐδὲν εἰρηκὼς
τοιοῦτον, ἀθρόας ἐπικλύσει τὰς παρισώσεις, ἐπιφέ-
ρων αὐτίκα: τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν, θεραπεύοντες,
ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς ἕλληνας: καὶ στρατηγεῖν οἰό-
μενοι δεῖν αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν: καὶ μᾶλ-
λον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες, ἢ δεσπόται προσαγο-
ρεύεσθαι: καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖ-
σθαι: τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ
βίᾳ προσκαταστρεφόμενοι: πιστοτέροις μὲν τοῖς λό-
γοις ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις χρώμενοι, ταῖς δὲ συνθήκαις ὥσ-
περ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιοῦντες. καὶ τί δεῖ τὰ καθ'
ἕκαστα διεξιόντα μηκύνειν; ὀλίγου γὰρ ἅπας ὁ λόγος
ὑπὸ τῶν τοιούτων αὐτῷ κεκόμψευται σχημάτων. οἱ
μέντοι γ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ βίου γραφέντες λόγοι,
ἧττον εἰσὶ μειρακιώδεις, ὡς ἂν οἶμαι τελείαν ἀπειληφό-
τες τὴν φρόνησιν παρὰ τοῦ χρόνου. καὶ περὶ μὲν τούτων,
ἱκανὰ ταῦτα. ὥρα δ' ἂν εἴη καὶ τῶν πραγμάτων
ἅψασθαι, καὶ δεῖξαι * τίς ἐστι τούτοις ἡ τοῦ ῥήτορος
ἰσχύς. ἅπαντα μὲν οὖν τὰ γένη τῶν προβλημάτων, καὶ
πάσας

οἱ πολιοὶ τῶν λόγων βελτίους.

* τούτοις τίς ἐστιν.

nulloq́; planè interuallo interposito, infert: Sed grauius existimabāt esse, malè audire à ciuibus, quàm honestè pro patria oppetere. Denuò igitur inter se conuertuntur, honestè & malè: item, audire & oppetere, comparia sunt. Si hactenus sibi indulsisset, ferri posset: sed non desinet. Rursum enim in sequente periodo ponit: Bonis uiris nihil opus esse multis scriptis, sed paucis signis, ut de rebus publicis priuatisq́; consentiant. Comparia sunt, scriptis & signis: multis uerò & paucis, item, publicis & priuatis, contraposita. Postea, tanquam nihil tale dixerit, densis comparibus, tanquam fluctibus obruet, inferens mox: Aliorum res administrabant, curando, & non exagitando Græcos: existimantes, imperandum illis esse, non insultandum illis esse: & duces potius cupientes, quàm domini appellari: & seruatores, non euersores uocari: benefaciendo ciuitates allicientes, non ui euersas subigentes: uerbis fide maiore dignis utentes, quàm nunc iureiurando: in fœdere tanquam in necessitate manendum esse statuentes. Sed quorsum attinet singulis percensendis immorari? Nam tota fere oratio talibus ab eo figuris, quasi calamistris inusta est. Verùm orationes, quas sub uitæ finem scripsit, minus sunt iuueniles, ut quas ipsa scilicet ætas prudentius informarit, atque perfecerit. Ac de his quidem hæc dixisse sufficiat. Nunc tempestiuum fuerit exempla proferre, unde quæ uis & facultas oratoris sit, appareat. Nulla autem modo fieri potest, ut omnia genera quæstionum, &

V. Orat. Cic. post red. f. 560. F.

Orationes canescētes meliores.

πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων, ἀμήχανον ἐν ὀλίγῳ δηλῶσαι. ἀρκεῖ δὲ μία τις δημηγορία περιληφθεῖσα, καὶ λόγος εἷς * ἐκ δικανικῶν. ὁ μὲν οὖν † συμβουλευτικὸς λόγος ἐστὶν, ἐν ᾧ παρακαλεῖ τοὺς ἀθηναίους, διαλύσασθαι μὲν τὸν συμμαχικὸν κληθέντα πόλεμον, ὃν ἐπολέμουν πρὸς αὐτοὺς χῖοί τε καὶ ῥόδιοι, καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι. παύσασθαι δὲ πλεονεκτοῦντας καὶ τῆς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐπιθυμοῦντας ἀρχῆς: διδάσκων, ὡς ἐστιν οὐ μόνον κρείττων ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀδικίας, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμωτέρα. τὸ μὲν οὖν ὕπτιον καὶ ἀναβεβλημένον τῆς ἀγωγῆς, καὶ τῶν περιόδων ὁ χαριεντισμὸς, ἔνεστι κἂν τούτοις. τὰ δὲ θεατρικὰ τῶν σχημάτων πεταμιευμένως περιείληπται. ταῦτα μὲν δὴ περιορᾶν δεῖ τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ μὴ ἄξια ἡγεῖσθαι σπουδῆς, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔφην: τοῖς δ' ἄλλοις πάνυ προσέχειν τὸν νοῦν. ἄρχεται δ' ὁ λόγος ἐνθένδε· ἅπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι, καὶ μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν αὐτοὶ μέλλουσι συμβουλεύειν: οὐ μὴν ἀλλ' εἰ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἥρμοσε τοιαῦτα προειπεῖν, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων, ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἥκομεν γὰρ ἐκκλησιάσοντες περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευσαμένους, ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν. τὸ μὲν οὖν μέγεθος ὑπὲρ ὧν συνεληλύθαμεν, τηλικοῦτόν ἐστιν. ὁρῶ δ' ὑμᾶς οὐκ ἐξ ἴσου τῶν λεγόντων τὴν ἀκρόασιν ποιουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχοντας τὸν νοῦν, τῶν δ' οὐδὲ τῆς φωνῆς ἀνεχομένους. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ποιεῖτε.

* τῶν

† περὶ εἰρήνης.

ὑπόθεσις τοῦ εἰρηνικοῦ, καὶ παράδειγμα λόγου συμβουλευτικοῦ.

καὶ

omnes formæ orationum, paucis explicentur. Vnam tamen concionem assumpsisse, & unam forensem orationem, satis fuerit. Oratio igitur de Pace, suasionem continet: qua hortatur Athenienses, ut composito bello sociali, quod contra eos gessere Chij & Rhodij, & horum socij, missam faciant auariciam, & terra marisq; imperium affectare desinant: ac docet, iusticiam non tantùm esse meliorem iniuria, sed etiam utiliorem. Inest autem etiam in hac ductus supinus & extensus, & periodorum uenustas. Figuræ uerò ad ostentationem comparatæ, parcius insertæ sunt. Hæc igitur negligere lectores debent, & non magno studio digna ducere, ut initiò dicebam: cætera uerò diligenter animaduertenda sunt. Hoc autem est principium orationis: Solent omnes qui ex hoc loco uerba faciunt, ea dicere maximi esse momenti, & Reipublicæ plurimùm interesse, de quibus ipsi consilia daturi sint. Verùm si ullis alijs negocijs tale conuenit exordium, eo nobis in his quoque negocijs utendum esse censeo. Nam in hoc conuentu de pace & bello deliberatur: quæ duæ res maximas in uita mortalium uires habent, alijsq; feliciores necessariò reddunt eos, à quibus prudenter administrantur. Ac magnitudo rerum propter quas conuénimus, tanta est. Vos autem non simili studio omnium orationes audire uideo: sed alijs auscultare, aliorum ne uocem quidem tolerare. Id quod equidem nihil miror.

Argumentum orationis de Pace, & specimen suasionis.

καὶ γὰρ τὸν ἄλλον χρόνον εἰώθατε τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἐκβάλλειν, πλὴν τοὺς συναγορεύοντας ταῖς ὑμετέραις ἐπιθυμίαις. ὃ καὶ δικαίως ἄν τις ὑμῖν ἐπιτιμήσειεν, ὅτι συνειδότες πολλοὺς καὶ μεγάλους οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόντων ἀναστάτους γεγενημένους, καὶ μισοῦντες ἐπὶ τῶν ἰδίων τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν τέχνην, ἐπὶ τῶν κοινῶν οὐχ ὁμοίως διάκεισθε πρὸς αὐτούς: ἀλλὰ κατηγοροῦντες τῶν προσιεμένων, καὶ χαιρόντων τοῖς τοιούτοις, αὐτοὶ μᾶλλον φαίνεσθε τούτοις πιστεύοντες, ἢ τοῖς ἄλλοις πολίταις. καὶ γάρ τοι πεποιήκατε τοὺς ῥήτορας μελετᾶν καὶ φιλοσοφεῖν οὐ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνοίσειν, ἀλλ᾽ ὅπως ἀρέσκοντας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν: ἐφ᾽ οὓς καὶ νῦν τὸ πλῆθος αὐτῶν συνερρύηκεν. ἅπασι γὰρ ἦν φανερὸν, ὅτι μᾶλλον ἥδεσθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἢ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης συμβουλεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ προσδοκίαν ἐμποιοῦσιν, ὡς τὰς κτήσεις τὰς ἐν ταῖς πόλεσι κομιούμεθα, καὶ τὴν δύναμιν ἀναληψόμεθα πάλιν, ἣν πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. οἱ δ᾽ οὐδὲν τοιοῦτον προτείνουσιν: ἀλλ᾽ ὡς ἡσυχίαν ἔχειν δεῖ, καὶ μὴ μεγάλων ἐπιθυμεῖν παρὰ τὸ δίκαιον. ἀλλὰ στέργειν τὸ ἴσον, ὃ χαλεπώτατον πάντων τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. οὕτω γὰρ ἐξηρτήμεθα τῶν ἐλπίδων, καὶ πρὸς τὰς δοκούσας εἶναι πλεονεξίας ἀπλήστως ἔχομεν, ὥστ᾽ οὐδ᾽ οἱ κεκτημένοι τοὺς μεγίστους πλούτους, μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλουσιν: ἀλλ᾽ ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι, περὶ τῶν ὑπαρχόντων κινδυνεύουσι. διόπερ ἄξιόν ἐστι δεδιέναι, μὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἔνοχοι γενώμεθα ταύταις ταῖς ἀνοίαις. λίαν γάρ τινές μοι δοκοῦσιν ὡρμῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον, ὥσπερ οὐ τῶν τυχόντων συμβεβουλευκότων, ἀλλὰ τῶν θεῶν ἀκηκοότες, ὅτι

Nam superiori etiam tempore, soliti fuistis cæteros omnes eijcere, præter eos qui uestris cupiditatibus assentarentur: in quo certè reprehendẽdi estis. Nam cum multas & magnas familias ab assentatoribus funditùs euersas esse sciatis, & illa præditos arte privatim oderitis, publicè non eodem animo erga illos affecti estis: sed cum eos qui adulatores admittunt, eorumq́; consuetudine delectantur, accusetis: uos ipsi plus illis creditis, quàm reliquis ciuibus. eaq́; re effecistis, ut oratores, non quæ sint è Republica meditentur, sed orationes uobis gratas excogitent: qualium habendarum causa multitudo eorum etiam nunc confluxit. Omnibus enim perspicuum fuit, uos ijs delectari magis, qui ad bellum adhortentur, quàm his qui pacem suadeant. Nam illi quidem spem nobis faciũt & possessionum, quæ sunt in urbibus illis, recipiendarum, & ueteris potentiæ recuperandæ: hi uerò tale nihil ostentant, sed quiescendum esse dicunt: neq; res magnas per iniuriam appetendas, sed in pari & æquo iure acquiescendũ: quo maximæ hominũ parti factu nihil est difficilius. Sic enim spe pleriq; pẽdemus, & ita insatiabili cupiditate rerum, quæ aliquã uel iniusti lucri speciẽ habent, tenemur, ut ne locupletissimi quidẽ re sua familiari cõtenti uiuant: sed in appetitione maiorum copiarum, etiam quas habent opes, in discrimẽ adducãt. Quare prouidendũ est, ne in similẽ nos quoq; amentiã incidamus. Nimis enim mihi quidã ad bellũ uidentur esse incitati: non quasi plebeius aliqs consuluisset, sed tanquã Dij immortales

ὅτι κατορθώσομεν ἅπαντα, καὶ ῥᾳδίως κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν. χρὴ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας, περὶ μὲν ὧν ἴσασι μὴ βουλεύεσθαι, περίεργον γὰρ, ἀλλὰ πράττειν ὡς ἐγνώκασι· περὶ ὧν δ' ἂν βουλεύωνται, μὴ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' ὡς δόξῃ μὲν χρωμένους, ὅ, τι δ' ἂν τύχῃ γενησόμενον, οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ὧν ὑμεῖς οὐδέτερον τυγχάνετε ποιοῦντες, ἀλλ' ὡς οἷόν τε ταραχωδέστατα διάκεισθε. συνεληλύθατε γὰρ, ὡς δέον ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τῶν ῥηθέντων ἐκλέξαι τὸ βέλτιον· ὥσπερ δ' ἤδη σαφῶς εἰδότες ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐ θέλετε ἀκούειν, πλὴν τῶν εἰς ἡδονὴν δημηγορούντων. καίτοι προσήκει ὑμᾶς, εἴπερ ἐβούλεσθε ζητεῖν τὸ τῇ πόλει συμφέρον, μᾶλλον τοῖς ἐναντιουμένοις ταῖς ὑμετέραις γνώμαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς χαριζομένοις· εἰδότες, ὅτι τῶν ἐνθάδε παριόντων, οἱ μὲν ἃ βούλεσθε λέγοντες, ῥᾳδίως ἐξαπατᾶν δύνανται. τὸ γὰρ πρὸς χάριν ῥηθὲν, ἐπισκοτεῖ τῷ καθορᾶν τὸ βέλτιστον. ὑπὸ δὲ τῶν μὴ πρὸς ἡδονὴν συμβουλευόντων, οὐδὲν ἂν πάθοιτε τοιοῦτον. οὐ γάρ ἐστιν ὅπως ἂν μεταπεῖσαι δυνηθεῖεν ὑμᾶς, μὴ φανερὸν τὸ συμφέρον καταστήσαντες. χωρὶς δὲ τούτων, πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς δυνηθεῖεν ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς μὲν λόγους τοὺς τῶν ἐναντιουμένων παρ' ἀλλήλους ἐξετάζοιεν· αὐτοὶ δ' αὐτοὺς κοινοὺς ἀμφοτέροις ἀκροατὰς παράσχοιεν; θαυμάζω δὲ τῶν τε πρεσβυτέρων, εἰ μηκέτι μνημονεύουσι, καὶ τῶν νεωτέρων, εἰ μηδενὸς ἀκηκόασιν· ὅτι διὰ μὲν τοὺς παραινοῦντας ἀντέχεσθαι τῆς εἰρήνης, οὐδὲν πώποτε κακὸν ἐπάθομεν· διὰ δὲ τοὺς ῥᾳδίως πολε-

prosperrima quæq; nobis, & facilẽ hostiũ uictoriam promisissent. Est aũt prudentium hominum, de his quæ cõperta habent, non deliberare (superuacaneũ enim fuerit) sed quæ decreuerũt, maturare. Quibus aũt de rebus cõsultant, eas nõ exploratas sibi esse putare: sed cõiectura quidem uti, & in fortunæ arbitrio euentum esse positum, existimare debent. Quorum uos neutrũ facitis, sed in maxima uersamini perturbatione. Nam ita quidem conuenistis, quasi ex omnibus sentẽtijs id sit eligendũ, quod maximè conducat: ita uerò nõ nisi eos qui grata & iucunda nobis dicunt, audire uultis, quasi iã noueritis quid factu sit optimum. Enimuerò decebat, si omnino quæreretis quid è Republica esset, eos audire studiosius, qui uestris sententijs aduersantur, quàm illos qui assentantur omnia. Nec enim ignoratis, ab his qui ea quæ uos uultis, dicunt, facilè uos posse decipi. Nam ad uoluptatem audientis instituta oratio, iudicio ueluti caliginẽ offundit, quo minus id quod utile est, perspiciatur. Id quod ab his qui uestrum fauorem non aucupantur, metuendum non est. Nec enim unquam à sententia uos deducent, nisi, quid expediat, euidentißimè demonstrarint. Præterea quî fieri potest, ut ulli uel de præteritis rectè iudicent, uel de futuris prudenter deliberent, nisi & contrarias inter se rationes contulerint, & æquos utrisq; auditores se præbuerint? Equidem miror, neq; senes adhuc meminisse, nec adolescentes è quoquã audiuisse, per eos q pacẽ retinendã censuerunt, nihil unquã nobis accidisse mali: eos autẽ qui bella

 teme-

πολεμεῖν αἱρουμένους, μεγάλαις συμφοραῖς περιε-
πέσομεν. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα μνείαν, ἀλλ'
ἑτοίμως ἔχομεν, μηδὲν εἰς τὸ πρόσθεν ἡμῖν αὐτοῖς
πράττοντες, τριήρεις πληροῦν, καὶ χρημάτων εἰσφο-
ρὰς ποιεῖσθαι, καὶ βοηθεῖν, καὶ πολεμεῖν οἷς ἂν τύ-
χωμεν, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίᾳ τῇ πόλει κινδυνεύοντες.
τούτων δ' αἴτιόν ἐστιν, ὅτι προσῆκον ὑμᾶς ὁμοίως ὑπὲρ
τῶν κοινῶν, ὥσπερ ὑπὲρ τῶν ἰδίων σπουδάζειν, οὐ τὴν
αὐτὴν γνώμην ἔχετε περὶ αὐτῶν: ἀλλ' ὅταν μὲν ὑπὲρ
τῶν ἰδίων βουλεύησθε, ζητεῖτε συμβούλους τοὺς ἄμει-
νον φρονοῦντας ὑμῶν αὐτῶν: ὅταν δ' ὑπὲρ τῆς πό-
λεως ἐκκλησιάζητε, τοῖς μὲν τοιούτοις ἀπιστεῖτε, καὶ
φθονεῖτε, τοὺς δὲ πονηροτάτους τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα πα-
ριόντων ἐπαινεῖτε, καὶ νομίζετε δημοτικωτέρους εἶναι
τοὺς μεθύοντας τῶν νηφόντων, καὶ τοὺς νοῦν οὐκ ἔχον-
τας τῶν εὖ φρονούντων, καὶ τοὺς τὰ τῆς πόλεως διανε-
μομένους τῶν ἐκ τῆς οὐσίας ὑμῖν λειτουργούντων. ὥστ'
ἄξιον θαυμάζειν, εἴ τις ἐλπίζει τὴν πόλιν τοιούτοις συμ-
βούλοις χρωμένην, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδώσειν. ἐγὼ δ'
οἶδα μὲν, ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέ-
ραις διανοίαις: καὶ ὅτι δημοκρατίας οὔσης, οὐκ ἔστι παῤ-
ῥησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις, καὶ μηδὲν
ὑμῶν φροντίζουσιν, ἐν δὲ τοῖς θεάτροις τοῖς κωμῳδο-
διδασκάλοις: ὃ καὶ πάντων ἐστὶ δεινότατον, ὅτι τοῖς μὲν
ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁ-
μαρτήματα, τοσαύτην ἔχετε χάριν, ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ
ποιοῦσι: πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας
ὑμᾶς, οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως, ὥσπερ πρὸς τοὺς
κακόν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους. ὅμως δὲ καὶ τούτων
ὑπαρχόντων, οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διενοήθην. πα-
ρελήλ

temerè susceperunt, nos in multas iam & magnas clades coniecisse. Quæ nos minimè in memoriã reuocamus: sed cùm rebus nostris ea ratione haud consulatur, tamen & classem in mare deducere, & tributa conferre, et auxiliari, & bella inferre quibusuis parati sumus, quasi alienæ urbis periculo dimicemus. Quarũ rerum causa hæc est, quòd, cùm Respub. nõ minori curæ uobis esse debeat, quàm priuata: uos erga illã non eodẽ modo affecti estis. Nã uestris quidẽ de reb. deliberantes, in consiliũ adhibetis eos qui prudentia uobis antecellũt. Cùm autem de Repub. cõuenistis, his quidem diffiditis & inuidetis: improbißimos uerò eorũ qui suggestum conscendunt, laudatis: & populariores esse ducitis ebrios quàm sobrios, & amentes quàm cordatos: & eos qui publicam pecuniam distribuunt, quàm hos qui de sua re familiari munera uobis obeunt. Quare mirum est, quenquam esse qui speret, dum hi consultores audiuntur, melius actum iri cum Republica. Ego uerò quàm arduum sit aduersari uestris cupiditatibus, equidem non ignoro: & cùm popularis Respublica sit, non esse libertatem, nisi hîc stolidißimo cuique, & uestri contemptori: in theatro, comœdiarum actoribus. idq́; omnium acerbißimum est, in maiore apud uos esse gratia, qui delicta urbis nostræ foràs ad alios Græcos efferunt, quàm eos qui de uobis bene merentur: his uerò qui castigant & monent, ita infensos & iniquos esse uos, quasi cõtra Rempublicam fecissent. Quamuis igitur hæc ita sint, non tamen ab instituto meo recedam. Non enim

ρελήλυθα γὰρ οὐ χαριούμενος ὑμῖν, οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύσων, ἀλλ' ἀποφανούμενος, ἃ τυγχάνω γιγνώσκων: πρῶτον μὲν περὶ ὧν ὁ πρύτανις προτίθησιν, ἔπειτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων. οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, αὖ μὴ περὶ τούτων ὀρθῶς λοιπὸν βουλευσώμεθα. φημὶ δ' οὖν χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, μὴ μόνον πρὸς χίους τε καὶ ῥοδίους, καὶ βυζαντίους, καὶ κώους, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους: καὶ χρῆσθαι ταῖς συνθήκαις, μὴ ταύταις αἷς νῦν τινὲς γεγράφασιν, ἀλλὰ ταῖς γενομέναις μὲν πρὸς βασιλέα καὶ λακεδαιμονίους, προσταττούσαις δὲ τοὺς ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι, καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι, καὶ τὴν αὑτῶν ἔχειν ἑκάστους. τούτων γὰρ οὔτε δικαιοτέρας εὑρήσομεν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφερούσας. ταῦτα προειπὼν, καὶ οὕτω διαθεὶς ἐγκωάκούοντας πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον ἐπιτηδείως, ἐγκώμιόν τε κάλλιστον τῆς δικαιοσύνης διαθέμενος, καὶ τὰ καθεστηκότα πράγματα μεμψάμενος: ἐπιτίθησι τοῖς προτέροις τὴν σύγκρισιν τῶν τότ' ἀνθρώπων πρὸς τοὺς προγόνους. τούτου δ' ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστειλάμενος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως μέλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γιγνομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν; οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν: ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐκ τῆς

διονυσίου παρενθήκη.

πάλιν τὰ ἰσοκράτους.

enim huc prodiȷ̈ gratificandi gratia, aut magistratus ambiendi causa: sed ut ea quæ sentio, dicerem, primùm de his de quibus referūt Cōsules, postea de cæteris etiam Reipublicæ negocijs. Nec enim ulla erit decretæ pacis utilitas, nisi reliquis etiam rebus rectè consuluerimus. Pacē igitur esse faciendā censeo, non modò cum Chijs & Rhodijs, & Byzantijs & Cois, sed cum hominibus uniuersis: & pactionibus utendum, non his quas nunc quidam scripserunt, sed illis quæ cum rege Persarū & Lacedæmonijs intercesserunt: quæ Græcos iubent esse liberos, & præsidia ex alienis urbibus educi, & suā quosque ciuitatem tenere. Quibus neque iustiores inueniemus, nec urbi nostræ utiliores. Hæc præfatus, & sic auditorum animis ad ea quæ sequuntur, commodè præparatis, pulcherrimaque iustitiæ laude inserta, & illo statu rerum uituperato: subijcit collationem hominum suæ ætatis cum maioribus, ad hunc modum: Hæc eò præfatus sum, quòd de cæteris sine omni dißimulatione, & prorsus apertè apud uos dicere decreui. Quis enim obsecro est, qui peregrè adueniens, nostrique erroris expers adhuc, si his rebus de improuiso interueniat, non delirare nos & insanire arbitretur? Qui cùm res à maioribus præclarè gestas laudi nobis ducamus, & Rempublicam nostram eo nomine celebrandam existimemus: tantum abest ut eos ulla ex parte imitemur, ut planè contraria faciamus. Nam illi quidem pro Græcis contra Barbaros pugnare non destiterunt: nos uerò eos qui in

Verba Dionysij.

Verba Isocratis.

τῆς ἀσίας τὸν βίον ποριζομένους ἐκεῖθεν ἀναςήσαντες, ἐπὶ τοὺς ἕλληνας ἠγάγομεν: κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν: ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἐκείνοις ἕξομεν; οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων σωτηρίας τήν τε πατρίδα τὴν αὐτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι, καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν: ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν, ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν, ςρατεύεσθαι δ' οὐκ ἐθέλομεν: καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα, πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν, ἀλλ' ἀνθρώπους τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ἐκ τῶν ἄλλων κακουργιῶν συνερρυηκότας, οἷς ὁπόταν τις πλείονα μισθὸν διδῷ, μετ' ἐκείνου ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν: ἀλλ' ὅμως οὕτως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν ἡμετέρων, ἢν περί τινας ἐξαμάρτωσιν, οὐκ ἂν ἐθελήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς καὶ βίας καὶ πλεονεξίας, μελλόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς ἥξειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, ὅταν ἀκούσωμεν αὐτοὺς τοιοῦτό τι διαπεπραγμένους: εἰς τοῦτο δὲ μωρίας ἐληλύθαμεν, ὥς' αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς ἐσμὲν τῶν καθ' ἡμέραν, ξενοτροφεῖν δ' ἐπικεχειρήκαμεν, καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν λυμαινόμεθα, καὶ δασμολογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἁπάντων κοινοῖς ἐχθροῖς τὸν μι

θὸν

in Asia uictum quærebant, huc retractos, contra Græcos duximus. Illis, dum Græcis urbibus libertatem restituunt, dum opem ferunt, principatus Græciæ delatus fuit: nos, qui easdem seruitute premimus, qui planè diuersum agimus, indignamur, eundem nobis honorem non haberi? cùm inter dicta factaq; nostra & illorum tantum intersit, ut ipsi pro conseruandis Græcis suam patriam deserere non dubitarint, & terra mariq; pugnando Barbaros uicerint: cùm nos, ne pro nostra quidem auaricia dimicare uelimus. Imperare quidem studemus omnibus, sed militare nolumus: ac nemo ferè est mortalium omnium, quem bello non lacessamus, sed rei militaris exercitationem prorsus ipsi negligimus. Et cum hi, quorum operas conducimus, partim exules, partim transfugæ, partim omni flagitiorum genere coöperti, huc confluxerint, sic animati, ut si quis plus stipendij numeret, eius ductu nos oppugnaturi sint: adeò tamen eos diligimus, ut etiamsi liberis nostris uim aut iniuriam fecerint, pœnas nollemus eos dare. Iam illorum rapinis & uiolentiæ & auariciæ, tametsi crimini nobis dari soleat quod illi commiserint, adeò non succensemus, ut lætemur etiam, si quid eos huiusmodi perpetrasse audierimus. In eam denique stulticiam incidimus, ut ipsi annonæ penuriæ laborantes, peregrinum alere militem instituerimus: utq; socios nostros uexemus & expilemus, quò mercedem communibus omnium hostibus

θὸν ἐκπορίζωμεν. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐσμὲν τῶν προ-
γόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μι-
σηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν εἰ πολεμεῖν πρός τινας ψη-
φίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκρο-
πόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς αὐτῶν σώμα-
σιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν· ἡμεῖς δ' εἰς τοσαύτην ἀπο-
ρίαν ἐληλυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσ-
περ βασιλεὺς ὁ μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρα-
τοπέδοις. καὶ τότε μὲν εἰ τριήρεις πληροῖεν, τοὺς μὲν
ξένους καὶ τοὺς δούλους ναύτας εἰσεβίβαζον, τοὺς δὲ πο-
λίτας μεθ' ὅπλων ἐξέπεμπον· νῦν δὲ τοῖς μὲν ξένοις
ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγ-
„ κάζομεν. ὥσθ' ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πο-
„ λεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦντες, ὑπη-
„ ρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄν-
„ τες, οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, μεθ' ὅπλων κιν-
δυνεύουσιν. ἀλλὰ γὰρ τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἄν τις ἰδὼν
καλῶς διοικούμενα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων θαῤῥήσειεν;
ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπ' αὐτοῖς τούτοις μάλιστ' ἀγανακτή-
σειεν; οἵτινες αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πό-
λιν ταύτην προτέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων, προσῆ-
κον δ' ἡμᾶς ἅπασιν εἶναι παράδειγμα τοῦ καλῶς καὶ
τεταγμένως πολιτεύεσθαι: χεῖρον καὶ ταραχωδέστε-
ρον τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν, τῶν ἄρτι τὰς πό-
λεις οἰκιζόντων, καὶ σεμνυνόμεθα μὲν καὶ μέγα φρο-
νοῦμεν ἐπὶ τῷ βέλτιον γεγονέναι τῶν ἄλλων: ῥᾷον δὲ
μεταδίδομεν τοῖς βουλομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας,
ἢ Τριβαλλοὶ καὶ Λευκανοὶ τῆς αὐτῶν δυσγενείας: πλεί-
στους δὲ τιθέμενοι νόμους, οὕτως ὀλίγον αὐτῶν φροντίζο-
μεν (ἓν γὰρ ἀκούσαντες γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων)

ὡς

bus numeremus. Tanto autem deteriores sumus maioribus nostris, non laudatis illis tantùm, sed ijs etiam qui in odio fuerunt: ut illi, si quibus bellum inferre decreuissent, quamuis argento & auro refertum esset ærarium, tamen suis ipsi corporibus exequenda, quæ statuerant, censerent: nos ad tantam egestatem redacti, in tanta ciuium multitudine, perinde ut Magnus ille Rex, conducticijs exercitibus utamur. illi, classe in mare deducta, peregrinos et seruos nauibus agendis præficiebant, ciues uerò cum armis ablegabant: nos conducticijs militibus grauem armaturam damus, ciues remigare cogimus. Vnde fit, ut in hostilem agrum egreßi, qui sibi imperium in Græcos arrogant, nauticum instrumentum gestent: illi uerò talibus ingenijs præditi, qualia paulo antè recensui, armati in acie uersentur. At uerò domi Respublica sic administratur, ut intuenti bonam spem faciat etiam de cæteris? Imò illud ipsum est indignißimè ferendum. Nam cùm nos & indigenas esse, atq; hanc urbem ante cæteras esse conditam dicamus, & nos uniuersis exemplum præbere conueniat bonæ ordinatæq; Reipublicæ: nostram ciuitatem deterius & perturbatius administramus ijs, qui oppida modò condunt. Splendore porrò natalium superbimus, & alijs generosiores esse uolumus: sed facilius quibusuis hanc nobilitatem impertimus, quàm Triballi & Lucani suam ignobilitatem. Leges plurimas ferimus: sed easdem ita contemnimus, ut, cùm pœna capitis in eum sancita sit

ὡς θανάτου τῆς ζημίας ἐπικειμένης, ἐάν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦντας στρατηγοὺς χειροτονοῦμεν· καὶ τὸν πλείστους διαφθεῖραι δυνηθέντα τῶν πολιτῶν, τοῦτον ἐπὶ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων καθίσταμεν. σπουδάζοντες δὲ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον, ἢ περὶ τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς πόλεως, καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰδότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐξομένην καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν· πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας, ὡς πρὸς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας, δυσκόλως ἔχομεν· τοὺς δὲ τὸν πόλεμον ἀγαπῶντας, ὡς τῆς δημοκρατίας κηδομένους, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχομεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐ ταὐτὰ γινώσκομεν. ἀλλ' ὧν πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβῆναι κατηγοροῦμεν, ταῦτα συνελθόντες χειροτονοῦμεν· οὐ πολὺν δὲ χρόνον διαλιπόντες, τοῖς ἐνταῦθα ψηφισθεῖσιν, ἐπεὶ δ' ἂν ἀπίωμεν, πάλιν ἐπιτιμῶμεν. προσποιούμενοι δὲ σωφρονέστατοι τῶν ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις χρώμεθα συμβούλοις, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσειε. καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους κυρίους τῶν κοινῶν ἁπάντων καθίσταμεν, οἷς οὐδεὶς ἂν τῶν ἰδίων οὐδὲν ἐπιτρέψειε. τοιοῦτος μὲν δή τις ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς λόγοις ὁ ἀνήρ. ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς, τὰ μὲν ἄλλα πάνυ ἀκριβὴς καὶ ἀληθινός, καὶ τῷ Λυσίου χαρακτῆρι ἔγγιστα μὲν προσεληλυθώς· ἐν δὲ τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων, τὸ λεῖον ἐκεῖνο καὶ εὐπρεπὲς ἔχων, ἔλαττον μὲν ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις· οὐ μὴν ἀλλ' ἔχων γε. μηδεὶς δ' ἀγνοεῖν ὑπολάβῃ, μηδ' ὅτι ἀφαρεύς, ὁ πρόγονός τε καὶ εἰσποιητὸς ἰσοκράτους γενόμενος, ἐν τῷ

μετάβασις ἐπὶ τὸ δικανικὸν παράδειγμα, τὸ τοῦ τραπεζιτικοῦ.

τῷ

(ex uno enim etiam cætera iudicabitis) qui sit ambitus conuictus: eos qui palàm id faciunt, imperatores deligamus: & quò quisque plures ciues corruperit, eò rebus à nobis maioribus præficiatur. Præterea cùm de Reipublicæ forma non minus soliciti simus, quàm de salute totius ciuitatis, nec ignoremus popularem statum tranquillis & pacatis rebus crescere & confirmari, bellis uerò iam bis sublatum esse: pacis studiosos, quasi qui omnia ad paucorum arbitrium reuocare conentur, odimus: qui autem bella concitant, hos demum & populares & beneuolos esse putamus. Cùm eloquentissimi simus, & rerum gerendarum peritissimi: ea temeritate sumus, ut eadem die, de rebus ijsdem, non eadem decernamus, sed quæ domo egressi damnabamus, illa ipsa in concione suffragijs nostris comprobemus: & paulo pòst domum regressi, quæ hic decreta sunt, denuò cauillemur. Cum nos Græcorum sapientissimos esse profiteamur: ab eorum consilijs pendemus, quos nemo est qui non aspernetur: & summæ rerum omnium illos ipsos præficimus, quibus nemo priuatim quicquam commiserit. Talis igitur hic uir in suasionibus est. In forensibus autem, cætera quidem ualde accuratus & ingenuus, & Lysiæ characteri proximus: in compositione tamen, molle illud & elegans minus habet ille quidem quàm in alijs: sed habet tamen. Nemo autem me illud ignorare putet, uel quòd Aphareus priuignus, & adoptiuus filius Isocratis, in

Transitio ad forense exemplum ex oratione Trapezitica.

τῷ πρὸς μεγακλείδην περὶ τῆς ἀντιδόσεως λόγῳ διισχυρίζεται, μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὑπόθεσιν εἰς δικαστήριον γεγράφθαι: μὴ δ' ὅτι δέσμας πάνυ πολλὰς δικανικῶν λόγων ἰσοκρατείων περιφέρεσθαι φησὶν ὑπὸ τῶν βιβλιοπωλῶν ἀριστοτέλης. ἐπίσταμαι γὰρ ταῦθ' ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων λεγόμενα. καὶ οὔτ' ἀριστοτέλει πείθομαι, ῥυπαίνειν τὸν ἄνδρα βουλομένῳ: οὔτ' ἀφαρεῖ τούτου γ' ἕνεκα, λόγον εὐπρεπῆ πλαττομένῳ συντίθεμαι. ἱκανὸν δ' ἡγησάμενος εἶναι τῆς ἀληθείας βεβαιωτὴν τὸν ἀθηναῖον κηφισόδωρον, ὃς καὶ συνεβίωσεν ἰσοκράτει, καὶ γνησιώτατος ἀκουστὴς ἐγένετο, καὶ τὴν ἀπολογίαν τὴν πάνυ θαυμαστὴν ἐν ταῖς πρὸς ἀριστοτέλην ἀντιγραφαῖς ἐποιήσατο. πιστεύω γεγράφθαι λόγους τινὰς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς εἰς δικαστήρια, οὐ μέντοι πολλούς: καὶ χρῶμαι παραδείγματι ἐξ αὐτῶν ἑνὶ (οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πλείοσι) τῷ τραπεζιτικῷ λεγομένῳ, ὃν ἔγραψεν ξένῳ τινὶ τῶν μαθητῶν κατὰ πασίωνος τοῦ τραπεζίτου. ἔστι δ' ὁ λόγος οὗτος. ὁ μὲν ἀγών μοι μέγας ἐστὶν ὦ ἄνδρες δικασταί. οὐ γὰρ μόνον περὶ πολλῶν χρημάτων κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδίκως τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, ὃ ἐγὼ περὶ πλείστου ποιοῦμαι. οὐσία γάρ μοι ἱκανὴ καταλειφθήσεται, καὶ τούτων στερηθέντι. εἰ δὲ δόξαιμι μηδὲν προσῆκον, τοσαῦτα χρήματα ἐγκαλέσαι, διαβληθείην ἂν τὸν ἅπαντα βίον. ἔστι δ' ὦ ἄνδρες δικασταὶ πάντων χαλεπώτατον, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν. τὰ μὲν γὰρ συμβόλαια πρὸς τοὺς ἐπὶ ταῖς τραπέζαις ἄνευ μαρτύρων γίνεται. τοῖς ἀδικουμένοις δὲ, πρὸς τοιούτους ἀνάγκη κινδυνεύειν, οἳ καὶ φίλους πολλοὺς κέκτηνται, καὶ χρήματα διαχειρίζουσι, καὶ

πιστοὶ

oratione de Antidosi contra Megaclidem contendit, nullum argumentum forense à patre scriptum esse: neq; illud etiã, quòd fasciculos permultos iudicialium orationum Isocratis circũferri dicit à bibliopolis Aristoteles. Etsi enim hæc ab illis uiris dici scio: tamen neq; Aristoteli credo, qui huic uiro sordium maculã aspergere uult: neq; propterea tamen Aphareo, honestam orationem fingenti assentior: sed idoneum ueritatis approbatorẽ ratus Atheniẽsem Cephisodorũ, qui & familiariter cũ Isocrate uixit, & auditor eius maximè germanus fuit, & præceptoris aduersus Aristotelis criminationes defensionem illam prorsus admirabilem edidit: credo uirũ hunc scripsisse nonnullas orationes, quæ in iudicijs dicerentur, non multas tamen: & exemplo utor una ex illis (plures enim proferre, tẽporis angustia non patitur) quæ Trapezitica inscribitur, quam hospiti cuidam contra Pasionem mensariũ scripsit. Est aũt huiusmodi oratio: Magna mea res agitur, Iudices. Nec enim tantùm de pecunia magna in discrimen uenio, sed existimatio quoq; mea, quã ego plurimi facio, agitur, ne aliena iniustè concupiscere uidear. Satis enim opum, etiã his fraudato mihi relinquetur. Sed si absq; iusta causa tãtam pecuniam petere uidebor, ea res perpetuæ mihi infamiæ fuerit. Est autem, iudices, incõmodissimum, in tales aduersarios incidere. Nam quicquid cum mẽsarijs agitur, fit sine testibus. Quòd si quis ab istis circumuentus est: aduersus eos ius experiri cogitur, qui & amicorum præsidia habẽt, & multas pecunias tractãt, &

πιστεῦσαι διὰ τὴν τέχνην δοκοῦσιν εἶναι. ὅμως δὲ καὶ τοῦ τῶν ὑπαρχόντων ἡγοῦμαι φανερὸν πᾶσι ποιήσειν, ὅτι ἀποστεροῦμαι τοσούτων χρημάτων ὑπὸ πασίωνος. ἐξ ἀρχῆς δ' ὑμῖν, ὅπως ἂν δύνωμαι, διηγήσομαι τὰ πεπραγμένα. ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πατὴρ μέν ἐστι σινωπεὺς, ὃν οἱ πλέοντες εἰς τὸν πόντον ἅπαντες ἴσασιν οὕτως οἰκείως πρὸς σάτυρον διακείμενον, ὥστε πολλῆς μὲν χώρας ἄρχειν, ἁπάσης δὲ τῆς δυνάμεως ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐκείνου. πυνθανόμενος δὲ καὶ περὶ τῆσδε τῆς πόλεως, καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἑλλάδος, ἐπεθύμησα ἀποδημῆσαι. γεμίσας δ' ὁ πατήρ μου δύο ναῦς σίτου, καὶ χρήματα δοὺς, ἐξέπεμψεν ἅμα κατ' ἐμπορίαν καὶ θεωρίαν. συστήσαντος δέ μοι πυθοδώρου τοῦ φοίνικος πασίωνα, ἐχρώμην τῇ τούτου τραπέζῃ. χρόνῳ δ' ὕστερον διαβολῆς πρὸς σάτυρον γενομένης, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἐπιβουλεύοι τῇ ἀρχῇ, καὶ ἐγὼ τοῖς φυγάσι συγγιγνοίμην: τὸν μὲν πατέρα μου συλλαμβάνει. ἐπιστέλλει δὲ τοῖς ἐνθάδε ἐπιδημοῦσιν ἐκ τοῦ πόντου, τὰ χρήματα παρ' ἐμοῦ παραλαβεῖν, καὶ αὐτὸν εἰσπλεῖν κελεύειν. ἐὰν δὲ τούτων μηδὲν ποιῶ, παρ' ὑμῶν ἐξαιτεῖν. ἐν τοσούτοις δὲ κακοῖς ὢν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, λέγω πρὸς πασίωνα τὰς ἐμαυτοῦ συμφοράς. οὕτω γὰρ οἰκείως πρὸς αὐτὸν διεκείμην, ὥστε μὴ μόνον περὶ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τούτῳ μάλιστα πιστεύειν. ἡγούμην δ', εἰ μὲν προείμην ἅπαντα τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν, εἴ τι πάθοι ἐκεῖνος, στερηθεὶς καὶ τῶν ἐνθάδε καὶ τῶν ἐκεῖ, πάντων ἐνδεὴς γενήσεσθαι: εἰ δ' ὁμολογῶν εἶναι, ἐπιστείλαντος σατύρου μὴ προδοίην, εἰς τὰς μεγίστας διαβολὰς ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα καταστήσειν πρὸς σάτυρον. βουλευομένοις

propter artem fide digni existimantur. Quæ quanquam ita sunt, tamen perspicuè declaraturum arbitror, à Pasione me tanta pecunia fraudari. Quare in primis, ut potero, uobis rem omnem ordine recensebo. Mihi, iudices, pater Sinopensis est, quem omnes Pontici negociatores ita familiarem Satyro esse norunt, ut & amplam ditionem regat, & omnibus eius copijs militum præsit. Quum uerò me pater ex sermonibus & de hac urbe, & de tota Græcia auditis, peregrè abeundi cupiditate incitatum duabus nauibus frumento plenis, pecuniáque data, simul & negociandi & spectandi gratia ablegasset: Pasionis, quem Pythodorus Phœnix mihi commendarat, mensa usus sum. Aliquanto pòst, cùm & pater meus regni affectati apud Satyrum delatus esset, & ego cum exulibus conspirasse dicerer: Satyrus & patrem meum in uincula conijcit, & ad Ponticos negociatores huc scribit, ut & pecunias à me auferant, & ipsum redire domum iubeant: quod ni fecissem, à uobis exposcant. Tantis igitur malis, iudices, circumuentus, apud Pasionem fortunas meas deploro. Nam ita eum complectebar familiariter, ut non pecunias tantùm, sed alia quoque potissimùm eius fidei crederem. Existimabam autem, si pecunias uniuersas amisissem, & patri meo aliquid accidisset: me & hîc & illic opibus spoliatum, ad summam inopiam redactum iri. Sin esse mihi pecuniam faterer, & post Satyri literas eam postulantis, non tradidissem: id & patri & mihi grauissimas calumnias pariturum. Nobis

μένοις οὖν ἡμῖν ἔδοξε βέλτιστον εἶναι, τὰ μὲν φανερὰ τῶν χρημάτων παραδοῦναι, περὶ δὲ τῶν παρὰ τούτῳ κειμένων μὴ μόνον ἔξαρνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὀφείλοντά με καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ φαίνεσθαι, καὶ πάντα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μάλιστ' ἔμελλον πεισθήσεσθαι, μὴ εἶναί μοι χρήματα. τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐνόμιζόν μοι Πασίωνα δι' εὔνοιαν ἅπαντα ταῦτα συμβουλεύειν, ἐπειδὴ δὲ τὰ πρὸς Σάτυρον διεπραξάμην, ἔγνων αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα τοῖς ἐμοῖς. βουλομένου γὰρ ἐμοῦ κομίσασθαι τὰ ἐμαυτοῦ, καὶ πλεῖν εἰς Βυζάντιον, ἡγησάμενος οὗτος κάλλιστον καιρὸν αὐτῷ παραπεπτωκέναι· τὰ μὲν γὰρ χρήματα πολλὰ εἶναι τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα, καὶ ἄξια ἀναισχυντίας: ἐμὲ δὲ πολλῶν ἀκουόντων ἔξαρνον γεγενῆσθαι, μηδὲν κεκτῆσθαι: πᾶσί τε φανερὸν, ἀπαιτούμενον, καὶ ἑτέροις ὁμολογοῦντα ὀφείλειν. καὶ πρὸς τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταί, νομίζων, εἰ μὲν αὐτοῦ μένοιμι, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πόλεως Σατύρῳ· εἰ δ' ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων· εἰ δ' εἰσπλευσοίμην εἰς τὸν Πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ πατρός. ταῦτα διαλογιζόμενος, διενοεῖτό με ἀποστερεῖν τὰ χρήματα. καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ προσεποιεῖτο ἀπορεῖν ἐν τῷ παρόντι, καὶ οὐκ ἂν ἔχειν ἀποδοῦναι. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ βουλόμενος εἰδέναι τὸ πρᾶγμα, προσπέμπω Φιλόμηλον αὐτῷ, καὶ Μενέξενον ἀπαιτήσοντας, ἔξαρνος γίνεται πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν ἔχειν τῶν ἐμῶν. πανταχόθεν δέ μοι τοσούτων κακῶν προσπεπτωκότων, τίνα οἴεσθέ με γνώμην ἔχειν, ὦ γ' ὑπῆρχε σιωπῶντι μὲν ὑπὸ τούτου ἀποστερεῖσθαι τῶν χρημάτων: λέγοντι δέ, μηδὲν

μᾶλ-

igitur deliberantibus, consultißimum uidebatur, ut dicerem, omnia me facturum quæ Satyrus imperasset, & pecuniam manifestam traderem: quæ uerò apud istum esset, eam non modò negarem, sed etiam fœnore ampliorem accepisse tum ab isto, tum ab alijs simularem: denique omnia facerem, per quæ illis maximè persuaderetur, mihi non esse pecuniam. Tunc igitur, iudices, putabam, Pasionem mihi cuncta hæc suadere ex beneuolentia. Sed re cum Satyri legatis transacta, animaduerti, eum fortunis meis insidiari. Quum enim nauigaturus ByZantium, mea recipere uellem: iste sibi pulcherrimam occasionem esse datam ratus est, quòd & pecunia apud se reposita magna esset, ac digna impudentia: & ego multis audientibus negassem, me quicquam habere: & nemo ignoraret, cùm pecuniam à me legati peterent, etiam alijs debere me, confessum esse. Ad hæc, iudices, putabat, si quidem hic manerem, me à ciuitate Satyro deditum iri: sin aliò me contulissem, se querelas meas nihil curaturum: sin in Pontum nauigassem, me unà cum patre periturum. Hæc igitur cogitans, me fraudare instituit: ac apud me quidem simulabat, se in præsentia minus paratum à pecunia, reddere non posse: sed cùm ego rem certò cognoscere uolens, Philomelum & Menexenum ad eum misissem, apud eos se meum quicquam habere negauit. Tantis igitur ab omni parte malis oppresso mihi, quid animi fuisse censetis? Nam si tacerem: id consequebar, ut ab isto pecunia fraudarer. Sin dicerem, ut & nihilo

μᾶλλον κομίσασθαι, πρὸς σάτυρον δ' εἰς τὴν μεγίστην διαβολὴν ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα καταστῆσαι. κράτιστον οὖν ἡγησάμην, ἡσυχίαν ἄγειν. μετὰ δὲ ταῦτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀφικνοῦνταί μοι οἱ ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ὁ πατὴρ ἀφεῖται, καὶ σατύρῳ οὕτως ἁπάντων μεταμέλει τῶν πεπραγμένων, ὡς πίστεις τε τὰς μεγίστας αὐτῷ δεδωκὼς εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἧς εἶχε πρότερον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν γυναῖκα τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ εἰληφώς. πυθόμενος δὲ ταῦτα πασίων, καὶ εἰδὼς ὅτι φανερῶς ἤδη πράξω περὶ τῶν ἐμαυτοῦ: ἀφανίζει τὸν παῖδα, ὃς συνῄδει περὶ τῶν χρημάτων. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ προσελθὼν ἐπεζήτουν αὐτόν, ἡγούμενος ἔλεγχον σαφέστατον τοῦτον ἂν γενέσθαι περὶ ὧν ἐνεκάλουν: λέγει λόγον δεινότατον, ὡς ἐγὼ καὶ μενέξενος διαφθείραντες καὶ πείσαντες τὸν ἐπὶ τῇ τραπέζῃ καθήμενον, ἓξ τάλαντα ἀργυρίου λάβοιμεν παρ' αὐτοῦ. ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος, μηδὲ βάσανος γένοιτο περὶ αὐτῶν, ἔφασκεν ἡμᾶς ἀφανίσαντας τὸν παῖδα ἀντεγκαλεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξαιτεῖν τοῦτον, ὃν αὐτοὶ ἠφανίσαμεν. καὶ ταῦτα λέγων καὶ ἀγανακτῶν καὶ δακρύων, εἷλκέ με πρὸς τὸν πολέμαρχον, ἐγγυητὰς αἰτῶν. καὶ οὐ πρότερον ἀφῆκεν, ἕως αὐτῷ κατέστησα ἓξ ταλάντων ἐγγυητάς. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. ταῦθ' ὅτι μὲν ὅλῳ τῷ γένει διαφέρει τῶν ἐπιδεικτικῶν τε καὶ συμβουλευτικῶν, κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς λέξεως, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν. οὐ μέντοι παντάπασί γε τὴν ἰσοκράτειον ἀγωγὴν ἐκβέβηκεν, ἀκαρῆ δέ τινα διασώζει τῆς κατασκευῆς τε καὶ σεμνολογίας ἐκείνης ἐνθυμήματα, καὶ ποιητικωτέρα μᾶλλον ἐστὶν ἢ ἀληθ-

ἀπόδειξις, ὅτι κἀν τούτῳ τὸ λεῖον καὶ εὐπρεπές.

plus reciperem, & apud Satyrum mihi simul & patri maximum crimen conflarem. Optimum igitur esse duxi, quiescere. Post hæc, Iudices, aduenerunt, qui & patrem carcere liberatum esse, & Satyrum ita pœnituisse omnium quæ egisset nunciarent, ut & fidem ei suam arctissimè obstrinxisset, & prius imperium amplificasset, & meam sororem suo filio despondisset. His Pasio auditis, cùm me ius meum apertè persecuturum sciret: puerum, qui, quid de pecunijs actum esset, conscius erat, occulit. Quem cum ego quæsiturus accessissem, quòd me nullam actionis meæ probationem euidentiorem habere posse crederem: orationem affert audacissimam & iniquissimam, me & Menexenum, puerum, qui ad mensam sederit, corrupisse, & sex talenta ab eo per fraudem abstulisse. ne uerò id facinus argui, & per tormenta ueritas exquiri posset: nos occultasse puerum: nunc uerò ad se accusandum uenire, atque eum postulare, quem ipsi occuluissemus. Atque hæc dicens, & indignans, & lachrymans, ad Polemarchum me traxit, sponsores postulans: neque prius destitit, quàm sex talentorum sponsores ei dedissem. Vos ascendite, qui harum rerum mihi testes estis. Hæc toto genere differre à laudationibus & suasionibus, dictionis charactere, nemo est quin fateatur. neque tamen Isocrateum ductum penitùs excesserunt, sed minuta quædam retinent structuræ & grandiloquentiæ illius uestigia: dictioq; poetica magis est, et elaborata, quàm simplex

Demonstratio, etiam in hac oratione Isocraticas figuras contineri: quę & ipsæ cognoscantur è Græcis.

ἢ ἀληθινωτέρα. οἷον ὅταν φησίν· ἡγούμην δ', εἰ μὲν μὴ παρείμην τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν. τὸ γὰρ ἀποίητόν τε καὶ ἀφελὲς τοιοῦτον: ἡγούμην δὲ μὴ παραδοὺς τὰ χρήματα κινδυνεύσειν. ἔτι ἐκεῖνο, καὶ πρὸς τούτοις ὦ ἄνδρες δικασταὶ ἐνόμιζον, εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πόλεως Σατύρῳ: εἰ δ' ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων. εἰ δ' εἰσπλευσοίμην εἰς τὸν πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ πατρός. ἥτε γὰρ περίοδος ἐκμηκύνεται πέρα τοῦ δικανικοῦ τρόπου, καὶ ἡ σύνθεσις ἔχει τι τοῦ ποιητικοῦ: τό, τε σχῆμα τῆς λέξεως ἐκ τῶν ἐπιδεικτικῶν εἴληπται παρισώσεων καὶ παρομοιώσεων. τό, τ' οὖν ἐπιχειροίην, καὶ τραποίμην, καὶ εἰσπλευσοίμην, ἐν ἑνὶ χωρίῳ κείμενα, καὶ τῶν μὲν κώλων τριῶν ὄντων, τὸ δὲ μῆκος ἴσον ὑπάρχον, τεκμήρια τῆς ἰσοκράτους κατασκευῆς ἐστι. καὶ τὰ τούτοις ἐπιφερόμενα, διενοεῖτο μὲν ἀποστερεῖν τὰ χρήματα. καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ προσεποιεῖτο ἀπορεῖν, καὶ οὐκ ἂν ἔχειν: παρόμοιά τε καὶ παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστί. καὶ πρὸς τούτοις, ἃ μετ' ὀλίγον ἐπιτίθησιν: ὡς πίστεις τε μεγίστας αὐτῷ δεδωκὼς εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκώς, ἧς εἶχε πρότερον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν γυναῖκα τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ εἰληφώς. καὶ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν τὸ δεδωκώς, καὶ πεποιηκώς, καὶ εἰληφώς, παρόμοιον: καὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν ἀδελφήν. ἔχοι δ' ἄν τις καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις λέγειν, ἐξ ὧν ὁ χαρακτὴρ τοῦ ῥήτορος ἔσται καταφανής. ἀνάγκη δ' ἴσως στοχάζεσθαι τοῦ χρόνου.

& naturalis. ueluti cum ait: Nisi pecuniam dedissem, in discrimen (ut arbitrabar) uenissem. Nam alienum à Poetica, & simplex, tale esset: Arbitrabar autem me non tradita pecunia periclitaturum. Item illud: Ad hæc, iudices, putabat, si hic manere instituissem, me à ciuitate Satyro deditum iri: sin me aliò quopiam conuertissem, nihil se mea uerba curaturum: sin in Pōtum nauigassem, me unà cum patre periturum. Nam & periodus ultra forensem consuetudinem extenditur, & compositio nonnihil poeticū habet, & figura dictionis sumpta est è laudationum comparibus, similiterq́ finitis. Nam & hæc uerba, instituissem, & conuertissem, & nauigassem, in uno loco sita, et tria membra eiusdem longitudinis: certißima sunt Isocrateæ structuræ indicia. & quæ his subijciuntur: instituerat me fraudare pecunia, & apud me quidem fingebat se egere et non habere: similiter finita & uicina inter se sunt. & præter hæc ea etiam, quæ paulo pòst subijcit: & pignora maxima dedisse, & imperium prius amplificasse, & sororem meam suo filio in matrimonium collocasse. Etenim hic item, dedisse & amplificasse, & collocasse: iterum, imperium & matrimonium, consimilia sunt. Possent etiā alia præter hæc dici, è quibus character oratoris eluceret: sed fortasse temporis habenda ratio est.

VITA

ΒΙΌΣ ἸΣΟΚΡΆΤΟΥΣ ἘΚ τοῦ Σουίδα.

Ἰσοκράτης, θεοδώρου αὐλοποιοῦ, ἀθηναῖος ῥήτωρ, γενόμενος ἐπὶ τῆς πϛʹ ὀλυμπιάδος, ὅ ἐστι μετὰ τὰ πελοποννησιακά. καὶ διὰ μὲν τῆς φωνῆς τὴν ἀτονίαν καὶ τὸ ἀπαρρησίαστον, δίκας οὐκ εἶπεν. ἐδίδαξε δὲ πλείστους, καὶ λόγους γέγραφε λβʹ. βιώσας δ' ἔτη ϛʹ πρὸς τοῖς ρʹ ἐτελεύτησεν. ἀδελφοὶ δ' αὐτῷ ἐγένοντο, * τίσιππος καὶ θεόμνηστος, καὶ θεόδωρος. διδάσκαλος δὲ γοργίας, οἱ δὲ τισίαν φασίν, οἱ δ' ἐργῖνον: οἱ δὲ πρόδικον ἔφασαν, οἱ δὲ θηραμένην. οἱ δὲ λόγοι αὐτοῦ πλεῖστοι.

* τιλίσιππος.

Ὁ ΑΥ̓ΤῸΣ ΠΕΡῚ ἙΤΈρου ἰσοκράτους.

Ἰσοκράτης, ἀμύκλα τοῦ φιλοσόφου. ἀπολλωνίας τῆς ἐν τῷ πόντῳ, ἢ ἡρακλείας, ὡς καλλίστρατος ὁ ῥήτωρ, μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ μεγάλου ἰσοκράτους. διακούσας δὲ καὶ πλάτωνος τοῦ φιλοσόφου. οὗτος δ' ὁ ἰσοκράτης, καὶ θεοδέκτῃ τῷ ῥήτορι καὶ τραγῳδιοποιῷ, καὶ θεοπόμπῳ τῷ χίῳ, ἅμα τῷ ἐρυθραίῳ ναυκρατίτῃ διηγωνίσατο περὶ λόγων εἰς τὸν ἐπιτάφιον μαυσώλου τοῦ καρὸς, βασιλέως ἁλικαρνασσοῦ. καὶ λόγοι αὐτοῦ ε. ἀμφικτυονικὸς, προτρεπτικὸς, περὶ τοῦ τάφον μὴ ποιῆσαι φιλίππῳ, περὶ τοῦ μετοικισθῆναι, περὶ τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας.

VITA

VITA ISOCRATIS è Suida.

ISocrates, Theodori tibiarum fabri filius, Atheniensis rhetor, natus est Olympiade octogesima sexta, quod est post bellum Peloponnesiacum. Ac propter uocis gracilitatem & uerecundiam causas non egit, sed plurimos docuit, & orationes scripsit trigintaduas. Natus annos centum & sex decessit. Fratres ei fuerunt * Tisippus, Theomnestus & Theodorus. Præceptorem habuit Gorgiam, quanquam alij Tisiam, alij Erginum, alij Prodicum, nonnulli Theramenem tradunt. Orationes eius plurimæ sunt.

* Telesippus.

IDEM DE ALIO Isocrate.

ISocrates Amyclæ philosophi filius. Apolloniæ Ponti, siue Heracleæ natus, ut Callistratus rhetor tradit, discipulus & successor maioris Isocratis. Fuit & Platonis philosophi assiduus auditor. Hic Isocrates cum Theodecte rhetore, & tragœdo, & Theopompo Chio, unà cum Erythræo Naucratite, orationibus funebribus in Mausolum Carem Halicarnassi regem decertauit. Orationes eius sunt quinque. Amphictyonica, Protreptica, de non faciendo sepulchro Philippo, de migrando, de sua republica.

HIERONYMVS VVOLFIVS DE VITA ISOCRATIS, & Orationum eius diuisione, atq; interpretatione sua.

Vita & cõmendatio autoris.

Socrates rhetor & philosophus Atheniẽsis, honestis parentibus natus, annis abhinc circiter bis mille: atq; ab optimis præceptoribus ea ætate, qua & philosophia et eloquentia floruerunt, Gorgia, Prodico, Theramene, Tisia institutus, uixit annos propè centum: & nobilißimis adolescentibus erudiendis, & grauißimis orationibus scribendis, opes & gloriam intra domesticos parietes est consecutus: quam tanto tẽporis spacio adhuc inuiolatam retinet. Id quod nobis argumentum esse debet, bonitatis scriptorum eius. Nam Aristoteles (quisquis ille fuit, siue Stagirites philosophus, siue Siculus rhetor) cùm se eius æmulũ esse dißimulare non potuerit: seipsum magis inuidentiæ crimine condemnauit, quàm Isocratem obtrectando læsit: & Aristides rhetor, Panathenaicum æmulatus, cõtra orationem de Pace non tam fortaßis ex animo, quàm ostentandi ingenij causa scripsit. Iam Dionysij Halicarnassei censuræ eiusmodi sunt, ut Isocrati nihil detrahant: sed adolescentes moneant, ne temerè quiduis, alieno & loco & tempore, imitentur. Quintiliano tamen in declamando, stylíq; exercitationibus magis placet ubertas & copia, ornamentorumq; orationis affectatio, quàm horrida & ieiuna breuitas. Præterea tam honorifica de autore nostro, cùm aliorum cõplurium, tũ Platonis & Ciceronis testimonia in promptu sunt, ut confidenter poßint omnibus omnium calumnijs & opponi & anteferri. Præstantiam eius illud etiam declarat, quòd, ut idem Cicero ait, ex eius ludo, tanquam ex equo Troiano, innumeri principes exierunt, quorum partim in pompa,

pompa, partim in acie illustres esse uoluerunt: Et ipse apud Græciæ principes ac reges, quamuis ob uocis imbecillitatem, & uerecundiam ingenij, Rempub. non attigisset, celebris & gratiosus fuit: & plerasq; orationes uel ad maximas Græciæ ciuitates, uel ad reges et principes scripsit. Quãobrẽ lucubrationes eius & scripta suauißima atq; saluberrima, non studiosorũ dũtaxat hominũ lectione, sed Regũ etiam et principũ in Repub. uirorum cognitione digna sunt: modò illi alijs occupationib. & oblectationibus paulisper omißis, sapientiũ uirorũ legendis monimẽtis aliquid temporis impertire ad utilitatem & suam & aliorũ dignarẽtur. Atq; hæc de uita eius delibasse nobis satis sit: cætera è suis petãtur autorib. Genus orationis numerosum, purũ & ornatũ, delectationi honestæ & ingeniorũ culturæ magis est, quàm forensi cõtentioni accõmodatũ. Cuius suauitas & elegãtia, nec è mea conuersione (quã ipse limaui quidem ut potui, sed lõgè ornatiorem esse uellem) nec fortasse cuiusquã alterius perspici potest. Sententiæ (quas ime & perspicuè explicasse, & fide optima appendisse confido) in eo paßim grauißimæ sunt, tã philosophicæ, quàm ad uitam ciuilem pertinentes. Docet rationem studiorum: dat gerendæ reipub. præcepta: & imperandi & parendi disciplinã tradit: rectè facta magnificè exornat: argumentorũ grauitatẽ suauißimæ orationis cõcinnitate quasi cõdit & demulcet: ut non abs re Attica Siren fuerit appellatus. Cum igitur utile dulci miscuerit, nec tantùm doceat, sed moueat etiam & delectet: omne tulisse punctũ, ut ait Horatius, uideri potest, & omnib. honestatis et eloquentiæ studiosis quàm cõmendatißimus esset debet. Instruentur enim hic, tũ rectè sentiendi, tũ bene dicendi & præceptis, & copiosißimis in omni genere causarũ exemplis. Illud tamen monendi sunt rudiores, in orationibus ad ostentationem & delectationem scriptis, quædam uel laudari, uel defendi, quæ in præceptis & doctrina morũ improbẽtur & uituperẽtur. Itaq; illa nõ esse imitãda. Neq; enim ita

Genus orationis.

Aliud est oratoria licẽtia, aliud seueritas philosophica.

sensit Isocrates, sed causæ propositæ seruijt: illaq; ludens potius, quàm seriò scripsit. neq; adeò fuit obliuiosus, ut nō animaduerteret, ea præceptis suis & cōsilijs nō esse cōsentanea: neq; putauit quenquam fore tam hebetem atq; ineptū, ut ab oratione philosophica declamationem oratoriam non discerneret. Orationes eius ad nostrā ætatem peruenerunt una & uiginti, quæ in quatuor classes distribui possunt, hoc modo: Primæ claßis sunt admonitiones tres, seu præceptiones de officijs: παραίνεσις ad Demonicū, ad Nicoclē, Nicocles siue συμβουλευτικός: etsi nonnulli codices perperam scriptum habent συμμαχικὸς, quæ inscriptio ad orationē de Pace pertinet. Hæ referri possunt ad genus διδακτικὸν, ἢ διδασκαλικόν, nō sine causa cæteris tribus causarū generibus additū, quod in omni liberali doctrina (si quis uerè iudicet) principatum obtinet, ac suasioni, quæ inde ueluti propagatur, admodū est affine. Sunt autem Deliberatiui generis orationes quinq;, Panegyrica, & ad Philippum (quarum tanta fuit apud Græcos admiratio & autoritas, ut Philippus & Alexander, earum lectione, ad Persicum regnum euertendum incitati esse perhibeantur) Archidamus, siue Λακεδαιμόνιος: Areopagiticus: De pace, siue συμμαχικὸς, ἢ συμβουλευτικός. Nec aliò ferè pertinent nouem eius Epistolæ, quāuis una atq; altera laudationis speciem habeat. Tertio loco sunt laudationes quatuor, Euagoræ, Helenæ, Busiridis, & liber qui Panathenaicus inscribitur. Mausoli enim encomion, ut & ad Dionysium tyrannum scripta oratio, interciderunt. Eodem etiam oratio, quæ reprehensionem Sophistarum continet, non incommodè referetur: licet eos (ut bono & cordato uiro dignum est) emēdare, quàm uituperare: & semetipsum commendare, quàm illos in odium atque inuidiam adducere, magis instituit. Restant forenses septem, de Permutatione, de Bigis, Aeginetica, Trapezitica, Paragraphica, Contra Lochiten, Ἀμάρτυρος. His annumerari potest etiam Plataica, quæ forensi omnino uehementia con-

Orationū diuisio.

constat, cum accusatione uiolentiæ Thebanorum. Oratio autem de Bigis non tam defensio est, quàm laudatio Alcibiadis: Philippicam item, & Panegyricam, & de Permutatione, Dionysius ἐσχηματισμένους ἐπαίνους, hoc est, per speciem suasionis et defensionis tectas esse laudes confirmat. Et hæ reliquiæ sunt scriptorũ Isocratis. Nã eius præceptiones artis oratoriæ, orationes itẽ uel quatuor, ut Dionysius: uel septẽ, ut Cecilius quidam putabat: uel, ut Suidas tradit, undecim, nobis quidem perierunt. Duæ autem, aut (dissentiunt enim autores de numero) quinq; & triginta, falsò quondam asscriptæ illi fuerunt. Sed ex amißis desiderari maximè potest oratio scripta ad Dionysium Siciliæ tyrannum (cuius ipse in oratione Philippica meminit (in quo à crudelitate reuocando, & animo eius ad clementiam & moderationem traducendo, magnas haud dubiè uires eloquentiæ adhibuit. Nec sine magno fructu & insigni uoluptate legerentur opinor criminationes Aristotelis, & Cephisodori defensiones. Hic autem earum quæ supersunt, ordo, quem exposui, quemq; in græcolatina editione Basiliensi, propter discentium cõmoditatem (ut & in Demosthene & Aeschine factum est) obseruandũ curauimus: etsi ab usitata collocatione recedit, tamen cùm ea neque temporum, neq; ullius methodi rationem habeat, sed planè fortuita uideatur, laudãdus potius est, quàm reprehendẽdus. Primùm enim docẽdi sunt imperiti, aliàs ἐξηγήσει et simplici expositione sententiæ nostræ (quod genus παραινετικὸν dicitur) aliàs ἀποδείξει, allatisq; rationib. cuiusmodi & disputationes philosophicæ sunt, et aliqua ex parte genus συμβουλευτικόν. Nec enim ei qui dat consiliũ, hoc tãtùm dicendũ est, Sic uolo, sic cẽseo, ita opinor: sed afferendæ sunt rationes, cur ita uelit, cẽseat, opinetur: & demonstrandũ, id quod suadet, fieri et posse, et debere et expedire. Iã cõsilijs & factis, quæ uel honesta et recta esse; uel turpia et praua cõstat, parata est aut laus, aut uituperatio: Si nõ constat, arbitrorum & iudicum disceptatione cõtrouer-

Quæ scripta Isocratis interciderint.

Aetiologia distinctionis & ordinationis orationum.

sia dirimitur. Doctrina igitur institutioq́; consilium & suasionem: suasio laudationē: laudatio quæ certarū rerum est, disceptationem quæ est dubiarum, antecedit. Sed hæc non magni sunt momenti: & quicunq; ordo seruetur, cuiq; liberum est, eam primùm legere orationem, quam sibi aptißimam esse putarit. Transeamus igitur ad conuersionem nostrā, deq́; ea Lectorem paucis moneamus. Ad huius eloquentißimi & sapientißimi scriptoris lectionem aßiduam Tybingæ excitatus sum studio & industria Iacobi Scheggij, anno Salutis restitutæ M.D.XXXV, ætatis meæ XIX. qui, ut uir est non excellenti tantùm ingenio & omnium disciplinarum capaci præditus, omniq́; liberali doctrina, philosophiæ in primis & artis medicæ sciētia exquisita perpolitus, sed singulari etiam humanitate ornatus, Ioāni Scheubelio, Euclidi nostræ ætatis, et mihi, Euagoræ laudationē priuatim interpretari nō est grauatus. Quæ mihi res tantam Isocratis admirationē mouit, ut ex eo tempore uix ullum siue Latinum siue Græcum scriptorē illi anteponam. Pòst, cùm anno M.D.XLV in celebri quadam urbe selectos adolescentes docerē, industria et uitæ modestia mihi laudem & gratiam peperit: quas euestigiò insecuta INVIDIA & ATE nescio quæ, peßimis artibus & capitalibus insidijs persequi me non prius destitit, quàm inuitis & diu repugnantibus ijs quorum erat autoritas (putabant enim uiri optimi, nihil mihi periculi esse: ignari scilicet illorū scelerum, sed melancholicis me turbari cogitationib. ex aßiduitate studiorum natis) & doctißimis quibusq; frustra me retinere cupientibus, fuga salutem quærere coegisset. Quæ fuga mea in belli Germanici initia incidit, ut priuata mea calamitas cū publicis coniūcta, summā mihi desperationē rerum omniū afferret. Sustentatus igitur ad tempus patroni cuiusdam & paterni amici, clarißimi optimiq́; uiri liberalitate, quatuor cōuerti orationes, Archidamum, Philippicam, de Pace, Areopagiticam: partim leuandi mei doloris causa, partim spe innotescen-

De conuersione & recognitione Isocratica.

di

di eruditis, & remediũ aliquod afflictæ fortunæ meæ inueniẽ
di. Quibus Basileam allatis, autor mihi fuit Oporinus, totius
Isocratis conuertendi: idq́; factum Argentinæ anno 1547, in
ædib. Medici celeberrimi, et ueteris amici, Sebaldi Hauenreu
teri, qui mihi domum uictumq́; cõmunem iam antè liberalis-
simè obtulerat, neq; in hunc usq; diem omnibus officijs orna-
re me destitit. Qua in re tanta animi alacritate perrexi, ut in-
terdum uno die duodecim Græcas pagellas absoluerem. Reli
quas certè 17 orationes, cum 9 epistolis & uita Isocratis, à tri
bus descripta autoribus, intra mensis unius spacium confeci.
Deinde semestre circiter datum est emendationi, & annota-
tionũ conscriptioni: statimq́; prælo subiectus Latinus Isocra-
tes, anno 1548 editus est, temerario prorsus (ut Fabij uerbis
utar) editionis honore, euentu tamen feliciore quàm pruden-
tiore consilio. Maiorem enim habebam tum Græcæ linguæ
usum & facultatẽ, quàm Latinæ, deq́; styli puritate parum la
borabam: id satis esse ratus, si autoris sententiam utcunq; ex-
preßissem, ut posset intelligi: praua cõsuetudine nostri seculi
et nationis fretus, quã Egnatius, τὴν ἡγησίππου λοιδορίαν μι-
μησάμενος, τὸν ἐγκέφαλον οὐκ ἐν τοῖς κροτάφοις, οὐδ' ἐν ταῖς
πτέρναις καταπεπατημένον φορεῖν, sed cerebrũ in digitis ha-
bere dixit, propter incõsideratam chartis quiduis illinẽdi au
daciam: quæ tamen nõ malè mihi ceßit. Nam & patroni pri-
mum id meum, & minimè elaboratum opus, liberaliter sunt
remunerati: & docti uiri ac studiosi adolescentes non pauci,
conatum meum approbarunt: & hac occasione cõmißi mihi
fuerunt Augustani discipuli, quos biennium Basileæ, unũ an-
num Luteciæ Parisiorũ institui. Vnde in Fuggeranã familiã
primùm ascitus, pòst à Senatu Augustano ad Græcas Latináś-
que literas docendas sum uocatus: quo in munere uersor ad-
huc, eo studio, quod fides mea postulat: eo successu, quem siue
loci genius, siue fortuna mea, siue tempora nostra patiuntur.
Sed ut ad institutum redeam, Castalio, cum Isocratem meum

statim à prælo percurrisset, crassissima quæq; uitia dictionis in suo codice, Oporini opinor impulsu, notauit: ut sunt clausulæ in carmen desinentes, paraphrases non necessariæ, prouerbia affectata, græci casus, traiectiones uerborum obscuriores, germanismi nonnulli, & id genus alia. Quæ ego omnia in meum transcripta codicem, Luteciam attuli, & diligentius expendi omnia: triploq; plura deleui & mutaui, quàm à Castalione confixa fuerant: & codicem non Threicijs, sed Allobrogicis & Vuolfianis notis compunctum, Basileam anno 1551 rediens, unà cum Demosthene (de quo aliàs dicendi locus dabitur) Vascosano reliqui, à quo is biennio pòst, cum eũ contempsisse lucubrationẽ meam putarem, est elegantibus typis editus: quo tempore illius editionis Oporinus æquè ignarus, seueriore etiam à me lima, dum Fuggeranæ Bibliothecæ præessem, adhibita, eundem græcè latineq; recudit. Cæterùm cùm ne illa quidem uel mihi, nedum alijs seuerioribus censoribus satis probaretur: inter docendum mutaui penè totum orationis genus, ut eundem esse uix agnoscas. Quod quantis laboribus & molestijs mihi constiterit, ij demum credere poterunt, qui eandem aleam luserint. Hoc certè affirmare ausim, me plus in una oratione castiganda sudasse, quàm in totius operis prima translatione. Quam tamen auguror ab hominibus obesæ naris prælatum iri huic, tanto à me studio adornatæ. Pauci enim, in hac ignauia, in tanta ambitionis & auariciæ flamma, & rixandi uesania, Latinitatis rationem habẽt, augendis opibus & honoribus adipiscendis & aduersarijs prosternendis intenti. Sed ego adolescentiæ rationem habui, quam assuefieri uelim, ut quemadmodum Iurisconsulti sine legibus, ita & ipsa absq; probati autoris exemplis loqui erubesceret. Neq; tamen id assecutũ me esse, dicere ausim. Repugnat enim sæpe Græci sermonis genius, minimeq; se Latino præbet obedientẽ, nisi latissimè uelis extra autoris quasi alueum expaciari, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν: quod ego mihi per-

permittere nequaquam uelim, rem conatus arduã & perdifficilẽ, ac potius eã quæ uix, ac ne uix quidẽ fieri posse uideatur, ut & uerbis Græcis proximè insisterem, & à Latinitate quamminimùm aberrarem. Quod igitur olim temerè & imperitè potius (fatendũ est enim) quàm superbè & arroganter (quid si etiam μαντικῶς scripsi: nam & poetæ uates dicũtur)

Græca legant docti: rudibus conuersio seruit
Nostra, polita minus, sed studiosa scopi.
Hi nimis audaces super ardua nubila tranant:
Hi timidi nimium, littora tuta legunt.
Nos (medio quantum licuit contendere cursu)
Flamma nec exußit, nec madefecit aqua.
Est appensa quidem planis sententia uerbis,
Verbaq;, qua debent, annumerata fide:

nunc maiore cum uenia Lectorum, & paulo uerius scribere posse uidear. Sicubi tamen hunc scopũ uel rei difficultate uictus, uel ab ingenio & doctrinæ copia destitutus, attingere nõ potui: religiosus & fidus interpres esse malui, quàm, quod multi faciũt, alij ex inscitia, alij ex ambitione, meas pro Isocraticis in medium afferre sententias. Quam religionem sunt qui superstitionem atq; ineptias appellantes, & contemnant, & oderint, & insectẽtur: & primam translationem meam, tam secundæ & tertiæ, quàm & huic quintæ recognitioni anteponant. Paucis enim, ut dixi, Latinitas curæ est, & à pluribus tumidum & promiscuum orationis genus modesto & puro antefertur. Sunt etiam quibus totum hoc displiceat, recognoscere & corrigere: & toties eandem quasi cantilenam recantare, uehementer improbetur. Cur non, aiunt, aut initiò functus es omni fidelis & diserti interpretis officio: aut, si id non potuisti, cur non potius egisti ocium, & alijs istam mandasti prouinciam, doctioribus & eloquentioribus? Equidem nihil habeo quod respondeam, nisi, nos tum pro nostris opibus mœnia condidisse:

Primitias dedimus, quas noster agellus habebat,
Quales è tenui rure uenire solent.

& quod neque primam editionem abolere licuit: neq; ulla cu iusquam conuersio, quam quidem nos uiderimus, nostra melior successit: κατὰ τ̀ δεύτερόν φασι πλοῦν, ad recognitionē, tanquam eos qui in Ecclesia lapsi sunt, ad pœnitentiam, confugisse.

Nunc postquam nos alma Ceres meliore beauit
Fruge: damus, nobis quod dedit alma Ceres.

Nam & optima quæq; nobis spectāda sunt: & cùm ea negantur, in hac consolatione acquiescendum, quòd meliorē partē scimus à maiore uinci, quæ perspicuitate nostræ conuersionis contenta, uerborum ornatum nō magnopere requirat. Sin illud etiam accesserit, ut aliqui, styli quoq; laudem nonnullam, aut saltem diligentiæ mihi tribuant: quid ni præclarè mecum actum putabo? Seueris autem istis censoribus, οὐχὶ μὲν κλαίειν καὶ οἰμώζειν λέγω (σκυθικὸν γὰρ τοῦτό γε, καὶ λίαν ἴσως φιλαπέχθημον) ἀλλὰ κατὰ βιαύτα τὸν σοφὸν, κρόμμυα ἐσθίειν: ut lachrymis oculorū, sine ullo animi dolore, impediti, minus acutè perspiciant errata nostræ orationis, & ideas Platonicas & Zenonias somniare desistant: & in se ipsi descendentes cogitēt, quàm multa & dixerint & fecerint et scripserint, quæ nūc, si omnia eis essent integra, mutata uellēt. Quòd si in moribus & uita, quæ omni gestu moderatior, omni uersu aptior esse debet, cōcessum est παλινῳδεῖν μᾶλλον, ἢ κακῶς ᾄδειν: si in uno epistolio, quod ad magnum principem graui de re scribitur, multa delentur, nōnulla adduntur, nō pauca mutantur, & sæpe de uno uerbo scrupulosæ existunt disputationes: cur nobis ea scribentibus, quæ ad memoriam posteritatis pertinēt, ἡ τῶν δευτέρων φροντίδων εἴτε μετανοία, εἴτε καὶ πρόνοια negetur? Sed & de me, et de ignauis atq; ingratis mearum lucubrationum Momis, οἵ τινες ῥᾶον ἂν ἡμᾶς μωμήσαιντο, ἢ μιμήσαιντο, plus satis. Ego præstiti, quod licuit, & potui:

tui: facileq; patior, eos quibus nostra displicent, alios Isocratis quærere interpretes, qui complures fuerunt: de quibus eos ego recensebo, quos mihi uidere contigit. Parænesin igitur interpretatus est Antonius Luscus, Rodolphus Agricola, Ioachimus Camerarius, Antonius Schorus, Andreas Sidelius. Orationem de regno ad Nicoclē, Martinus Phileticus, Erasmus Roterodamus, Thomas Naogeorgus. Nicoclem & Euagorā, Claudius Baduellus sanè quàm eleganter: qui utinam totum Isocratem conuertendum sumpsisset. sic enim mea opera nequaquā fuisset opus. Euagorā, Baptista Guarinus, Matthæus Dreserus. Areopagiticum, Ioānes Ludouicus Viues, & Vitus Amerpachius. Orationem cōtra Sophistas, Christophorus Hegendorfinus, Vitus Amerpachius: idēq; & Nicoclem, & Helenæ laudationem, & Busiridem, & Plataicum, & de Permutatione: Archidamū item, quem & Victorinus Strigelius. Philippicam, Georgius Sabinus. Orationem de Pace, Onophrius Bartholinus, & Petrus Mosellanus. Orationes Isocratis omnes, Ioannes Lonicerus: epistolas omnes, Renatus Guillonius. Hæ igitur Isocraticarū lucubrationū interpretationes in manus mihi uenerūt: de quib. singulis quid sentiā, non necesse habeo dicere. Sed acutus, eruditus et æquus Lector facilè uidebit QVID DISTENT AERA LVPINIS. &, ut nihil aliud ego præstitißē: uel ob hoc mihi deberi gratiā intelliget, quòd plurimos adolescentes ad legendū Græcæ eloquentiæ parentem (cur enim hoc ornare Isocratem elogio dubitem?) incitarim: idq; nō minima ex parte effecerim, ut is in plerasq; Scholas bene institutas sit receptus. Neq; uerò parùm bene de Rep. meriti esse cēsendi sunt, qui adolescētiæ studia ad optimū quenq; utriusq; linguæ autorem cognoscendū excitarint. Verùm noster hic orator uerè politicus et regius (repetēda enim sunt quæ suprà etiā diximus) nō modò studiosorū hominū lectione, sed & regum & principū in republica uirorū cognitione, mihi certè quidē uidetur esse dignus. Quod etsi legen-

dis eius scriptis melius quàm ulla alia ratione intelligetur: tamen uel propter Græcæ linguæ ignaros, uel propter rerum imperitos adolescentes, & ueterum & nostræ ætatis doctorum hominum testimonia, tanquam sententiæ nostræ suffragia quædam adscribamus.

PLATONIS IN PHAEDRO HAEC uerba sunt, quæ Cicero infrà Latina fecit.

ΣΩ. Νέος ἔτι, ὦ φαῖδρε, ἰσοκράτης. ὃ μέν τοι μαντεύομαι κατ' αὐτοῦ, λέγειν ἐθέλω. ΦΑΙΔ. τὸ ποῖον δή; ΣΩ. δοκεῖ μοι ἀμείνων, ἢ κατὰ τοὺς περὶ λυσίαν εἶναι λόγους, τὰ τῆς φύσεως. ἔτι δ' ἤθει γεννικοτέρῳ κεκρᾶσθαι. ὥστ' οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστὸν, προϊούσης τῆς ἡλικίας, εἰ περὶ αὐτούς τε τοὺς λόγους, οἷς νῦν ἐπιχειρεῖ, πλέον ἢ παίδων διενέγκοι τῶν πώποθ' ἁψαμένων λόγων. ἔτι δ', εἰ αὐτῷ μὴ ἀποχρήσαι ταῦτα, ἐπὶ μείζω δέ τις αὐτὸν ἄγοι ὁρμὴ θειοτέρα. φύσει γὰρ, ὦ φίλε, ἔνεστί τις φιλοσοφία τῇ τοῦ ἀνδρὸς διανοίᾳ.

Cicero in Oratore:

Horũ ætati succeßit Isocrates, qui præter cæteros eiusdem generis laudatur semper à nobis, nõnunquam Brute leuiter, & eruditè, repugnante te. Sed credas mihi fortasse, si quid in eo laudem cognoueris. Nam cũ concisus ei Thrasymachus minutis numeris uideretur, & Gorgias, qui tamẽ primi traduntur arte quadã uerba iunxisse: Thucydides aũt præfractior, nec satis (ut ita dicam) rotũdus: primus instituit dilatare uerbis, & mollioribus numeris explere sentẽtias. In quo cùm doceret eos, qui partim in dicendo, partim in scribendo principes extiterũt, domus eius officina habita eloquentiæ est. Itaq; ut ego, quum à nostro Catone laudabar, uel reprehendi me à cæteris facilè patiebar: sic Isocrates uidetur testimonio Platonis, aliorũ iudicia debere contemnere. Est enim (ut scis) quasi in extrema pagina Phædri his ipsis uerbis loquens Socrates: Adolescens etiã nunc, ô Phædre, Isocrates est. Sed quid de illo augu-

augurer, lubet dicere. Quid tandem, inquit ille? Maiore mihi ingenio uidetur esse, quàm ut cum orationibus Lysiæ comparetur: præterea ad uirtutem maior indoles, ut minimè mirum futurum sit, si, cùm ætate processerit, aut in hoc orationũ genere, cui nunc studet, tantum, quantum pueris, reliquis præstet omnibus, qui unquam orationes attigerunt: aut si contentus his non fuerit, diuino aliquo animi motu maiora concupiscat. Inest enim natura philosophia in huius uiri mente quædam. Hæc de adolescente Isocrate, Socrates auguratur. At eade seniore scribit Plato, & scribit æqualis: & quidem exagitator omnium Rhetorum, hunc miratur * uirum. Me autẽ, qui Isocratem non diligunt, unà cum Socrate & Platone errare patiantur. * unum

Idem 2. de Inuentione:

Nam fuit tempore eodẽ quo Aristoteles, magnus et nobilis rhetor Isocrates: cuius ipsius quam cõstet esse artem, nõ inuenimus. Discipulorũ autem, atq; eorũ qui protinus ab hac sunt disciplina profecti, multa de arte præcepta reperimus.

Idem in Oratore, cum de oratione agit apta atq; numerosa, sic scribit:

Nam qui Isocratem maximè mirantur, hoc in eius summis laudibus ferũt, quòd uerbis solutis numeros primus adiunxerit. Quũ enim uideret Oratores cum seueritate audiri, Poetas aũt cum uoluptate: tum dicitur numeros secutus, quib. etiam in oratione uteremur, quũ iucũditatis causa, tum ut uarietas occurreret satietati. Quod ab his uerè quadã ex parte, nõ totum dicitur. Nam neminem in eo genere scientius uersatum Isocrate, cõfitendũ est: sed princeps inueniẽdi fuit Thrasymachus, cuius omnia nimis etiam extant scripta numerosè. Nam (ut paulo antè dixi) paria paribus adiuncta, & similiter desinita, itemq; cõtrarijs relata cõtraria, quæ sua sponte, etiamsi id non agas, cadunt plerunq; numerosè, Gorgias primus inuenit:

uênit: sed his est usus intemperantius. Id autem est genus (ut antè dictum est) ex tribus partibus collocationis alterum. Horum uterq; Isocratem ætate præcurrit, ut eos ille moderatione uicerit. Est enim, ut in transferēdis faciendisq; uerbis tranquillior: sic in ipsis numeris sedatior. Gorgias autem auidior est generis eius, & his festiuitatibus (sic enim ipse censet) insolentius abutitur, quàm Isocrates: quum tamen audiuisset in Thessalia adolescens senem iam Gorgiam, moderatius temperauit. Quinetiam se ipse tantum, quantum ætate procedebat (propè enim centum cōfecit annos) relaxarat à nimia necessitate numerorum. quod declarat in eo libro, quem ad Philippum Macedonem scripsit, quum iam admodum esset senex: in quo dicit, sese iam minus seruire numeris, quàm solitus esset. Ita non modò superiores, sed etiam se ipse correxit.

Idem lib.3. de Oratore:

Suauitatem Isocrates, subtilitatem Lysias, acumen Hyperides, sonitum Aeschines, uim Demosthenes habuit. Quis eorum non egregius? tamen cuius, nisi sui, similis? Et ibidem: Isocrates doctor singularis. &, Floruit Isocrates nobilitate discipulorum.

Idem in Bruto:

Extitit igitur iam senibus illis, quos paulo antè diximus, Isocrates, cuius domus cunctæ Græciæ quasi ludus quidam patuit, atque officina dicendi: magnus orator, & perfectus magister: quanquam forensi luce caruit, intraq; parietes aluit eam gloriam, quam nemo quidem, meo iudicio, est postea consecutus. Is & ipse scripsit multa præclarè, & docuit alios, & quum cætera melius quàm superiores: tum primus intellexit, etiam in soluta oratione, dum uersum effugeres, modum tamen & numerum quendam oportere seruari. Ante hunc enim, uerborum quasi structura, & quædam ad numerum conclusio, nulla erat: aut si quando erat, non apparebat eam dedita opera esse quæsitam, quæ forsitan laus sit:

uerun-

ueruntamen natura magis, tum casu nonnunquam, quàm aut ratione aliqua, aut obseruatione fiebat. Ipsa enim natura circumscriptione quadam uerborum comprehendit, cõcluditq; sententiam. Quæ quum * aptis constricta est, cadit etiam plerunq; numerosè. Nam & aures ipsæ quid plenum, quid inane sit, iudicant: & spiritu, quasi necessitate aliqua, uerborum comprehensio terminatur: in quo, non modò defici, sed etiã laborare, turpe est.

Idem lib. 3. de Oratore:

Verborum & sententiarum nodo interpunctas clausulas in orationib. esse uoluerũt. Idq; princeps Isocrates instituisse fertur, ut inconditam ueterum consuetudinem, delectationis atq; aurium causa numeris astringeret.

Idem libro de Oratore secundo, de diuersis pro ætatum serie dicendi generibus scribens.

Ecce tibi exortus est Isocrates, magister istorum omniũ: è cuius ludo tanquam ex equo Troiano innumeri principes exierunt. Sed eorum partim in pompa, partim in acie illustres esse uoluerũt, &c. Proderit aliquot uersus præcedentes & sequentes legere, quos studio breuitatis omisimus, locum signasse contenti.

Idem Tusculan. quæst. lib. 1.

Sed ut Aristoteles uir summo ingenio, scientiæ copia, quũ motus esset Isocratis rhetoris gloria, dicere etiam cœpit, adolescentes docere, & prudentiam cum eloquentia iungere: sic nobis placet nec pristinũ dicendi studium deponere, et in hac maiore & uberiore arte uersari.

Idem de placida eius senectute & morte, in libro de Senect.

Est etiã quietè & purè & elegãter actæ ætatis placida ac lenis senectus. Qualem accepimus Platonis, qui uno & octogesimo anno scribens, mortuus est. Qualem Isocratis, qui cum

cum librũ, qui Panathenaicus inscribitur, quarto & nonagesimo anno scripsisse dicitur, uixitq; quinquenniũ postea, &c.

Dionysij Halicarnassei iudicium de Isocrate:

Præcipuam laudem meretur Isocrates, ob institutum orationum, in quibus elaborauit: & argumentorum honestatem et elegantiã, quæ tractanda suscepit. Hæc enim studiosos eius nõn eloquentia tantùm augere, sed ad morum etiam honestatem instituere, & gubernandæ tum familiæ, tum ciuitati, tum toti Græciæ idoneos poßint reddere. Nam præstantißima præcepta ad uirtutem, in orationibus Isocratis inueniuntur. Ac, mea quidem sententia, qui non partem aliquam ciuilis facultatis, sed rationem gerendæ Reipublicæ uniuersam complecti animo uolet: is hunc oratorem nocturna diurnaq; manu uersare debebit. Quòd si quis ueram philosophiam amplectitur, solis speculationibus haud contentus, sed actione uirtutis etiam occupatus: nec suis commodis metitur omnia, sed prodesse multis laborat: huic ego autor ero, ut oratoris huius imitetur institutum.

M. Fab. Quintilianus lib. Instit. oratoriarum 2. cap. 9.

An non clarißimus ille præceptor Isocrates, quem nõ magis libri bene dixisse, quàm discipuli bene docuisse testantur, cum de Ephoro atq; Theopompo sic iudicaret, ut alteri frenis, alteri calcaribus opus esse diceret: aut in illo lentiore tarditatem, aut in hoc penè præcipiti concitationem adiuuandã docendo existimauit, cùm alterum alterius naturæ miscendũ arbitraretur?

Idem lib. 3. cap. 1.

Isocratis præstantißimi discipuli fuerunt, in omni studiorũ genere: eoq; iam seniore (octauũ enim & nonagesimũ impleuit annũ) pomeridianis scholis Aristoteles præcipere artẽ oratoriam cœpit, noto quidẽ illo, ut traditur, uersu ex Philoctetã frequen-

frequenter usus: αἰσχρὸν σιωπᾷν, Ἰσοκράτην ἐᾷν λέγειν: Turpe esse tacere, & Isocratem pati dicere. Ars est utriusq;: sed pluribus eam libris Aristoteles complexus est.

Idem lib.9.

Magnæ ueteribus curæ fuit, gratiam dicendi è paribus contrarijs acquirere: Gorgias in hoc immodicus, copiosus utique prima ætate Isocrates fuit.

Idem lib.10. cùm de Lysia prius dixisset, hæc subijcit:

Isocrates in diuerso genere dicendi, nitidus & compositus, & palæstræ quàm pugnæ magis accommodatus, omnes dicendi ueneres sectatus est: nec immeritò. Auditorijs enim se, non iudicijs compararat. In inuentione facilis, honesti studiosus: in compositione adeò diligens, ut cura eius reprehendatur.

Idem lib.12.

Isocratis schola principes oratorum dedit.

Idem lib.10.

Mihi uidetur M. Tullius, cùm se totũ ad imitationem Græcorum contulisset, effinxisse uim Demosthenis, copiam Platonis, iucunditatem Isocratis.

Hermogenes α. ἰδεῶν:

πολὺ τὸ καθαρὸν τῆς λέξεως παρ' Ἰσοκράτει.

Plin. Secundus Epistolarum lib.6. ad Quadratum.

Nec uerò Isocrati, quo minus haberetur summus orator, offecit, quòd infirmitate uocis, mollicia frontis, quo minus in publico diceret, impediebatur.

Cæl. Rhodig. Antiq. lect. lib.5. cap.13.

Deniq; uis in Demosthene peculiari insigniq; modo celeberrima, sicuti in Isocrate suauitas, subtilitas in Lysia, in Hyperide acumen, sonitus in Aeschine, in Platone copia. Idem lib.25.

lib.25.cap.3. ubi de Cicerone agens: Latè in eo grassatur, inquit, uis Demosthenis, renidet Platonis copia: abblanditur, allectat, afficit Isocratica iucũditas, cuius domus cunctæ Græciæ quasi ludus patuit, ac dicendi officina. Idem lib.26.cap.25. Isocratem citra puluerem aut etiam clepsydram Oratorem uel nobilißimum, memoriæ proditum est, quum rogaretur, ut in conuiuio quodam promeret aliquid de artis suæ officina, respondisse: ἐν οἷς μὲν ἐγὼ δεινὸς, οὐχ ὁ νῦν καιρὸς: ἐν οἷς δ' ὁ νῦν καιρὸς, οὐκ ἐγὼ δεινός: Quæ noui, temporis huius non sunt: quæ uerò exigit tempus hoc, ego nescio. Veluti parum congrueret, lasciuientibus poculis oratoriam inserere grauitatem: quòd æquè ridiculum sit, ac in purpura repens simia.

Cæl. Calcagninus de Imitatione:

Hinc est, quòd Platonem legentes, heroicam quandam amplitudinẽ haurimus, et afflatu propè diuino incitamur. Qui uerò frequẽtes sunt in lectione Isocratis, hi comptam, & undiq; picturatam orationem effingunt, palæstræ quàm iustæ pugnæ multo aptiorem. Qui apud Demosthenem uersantur, hi bellicum quendam concentum animo concipiunt, ut paulò minus ad arma prosiliant, & iam cædem & sanguinem spirent, & uulnera afferre & accipere honestum putent. At quum M. Ciceronem adimus, Di boni, quis habitus oris, quæ animorum imago non se nobis ingerit? quantis ille hastas lacertis in orationibus iaculatur? quos ille clamores, quos tumultus elicit, quoties indignatur? quos ille luctus, quas deplorationes animis inspirat, quum misericordiæ uela intendit?

Idem in Rhetoricæ Compendio.

Cicero suo oratori memoriam optat Iureconsultorum: quam qui assequi non potuerit, præstat ut scribat, uel certè aliud

aliud agat, quàm frustra oratoriam sequatur. Sic Isocrates forensem actionem dicitur reformidasse, & in scribendis orationibus maluisse tempus exponere. Debemus enim omnes naturæ supellectilem excutere, & uires ingenij metiri, &c.

Ioan. Lud. Viues.

Isocrate simplicius ac purius cogitari nihil potest.

Idem in Præfatione ad Thomã Cardinalem.

Fuit Isocrates Atheniensis rhetor, temporibus Platonis: ex cuius schola, tãquam ex equo Troiano, prodijt numerosa illa cohors eorũ qui & dicendo & republica administranda plurimùm in Græcia ualuerunt. Eloquentiam testãtur discipuli, & monumenta ingenij: in quib. est mira sermonis dulcedo, & aptissima cõpositio, numeris ad ornatum astricta. Cicero fatetur, ex illius opib. ornatiorẽ se ac locupletiorẽ fieri. Itaq; maximo in precio atq; honore est per gentes omnes habitus: nactusq; est sine foro, intra domesticos parietes, eam gloriã, qualem rari ex ijs qui in solem certamenq; prodierũt, sunt consequuti. Constat, perbreues sæpe orationes ab eo cõscriptas, ingenti auri pondere à principibus uiris repensas esse: ut ab Artemisia regina Cariæ, & à Nicocle rege Salaminæ. Tantus patriæ amator, ut fractis à Philippo rege Atheniensium rebus ad Chæroneam, ut primùm de ea re nuncius est Athenas perlatus, mœrore expirauerit, grandis admodum natu.

Ipsius Isocratis de se elogia, uide in exordijs Panegyrici & Panathenaici: item in Oratione περὶ ἀντιδόσεως, & ad Philippum: Dionysij item censuram suo loco.

Videtur Dionysij sua censura de Isocrate dicere contradicere iudicijs Platonis & Ciceronis, quorum tamen ego sequi malim.

Claudius Baduellus.

Nullus est nec apud Græcos, nec apud Latinos orator, philosophus, aut alius scriptor: qui aut uenustate orationis, aut grauitate sententiarũ, cũ Isocrate rhetore cõparandus uideatur.

Philippus Melanchthon.

Isocrates scriptor in primis utilis ad eloquentiam, continet res dignas cognitione.

RERVM ET VERBORVM
in Isocrate memorabilium,
INDEX.

Am-

Athenis

C

Cer-

comi-

impe-

inui-

repre-

periuri

Solon

V

uulgi

FINIS.

BASILEAE, EX OFFICINA
Oporiniana, Anno Salutis huma-
næ M. D. LXXXVII. Men-
ſe Auguſto.

